Quarta et nuper conquisita pars operum Joannis de Gerson Parrhysiorũ Academie Cancellarij: Christianissimi Theologi: Wymphelingiana recognitione illustrior.

Jam quoqȝ longe emaculatior precedẽtibus tribus adiecta.

Prologus Jacobi Wympfelingi in opera Ioannis Gerson noua, prius non impressa.



IOANNIS Gerson consolatorij christianissimiq; doctoris lucubraciunculas puras, solidas, ueraces, deuotas & animi penetratiuas esse, nemo inficiabitur qui obseruate & syncere absq; caeco ac effoeminato alterius uiae aut disciplinae affectu illas lectitauerit. Inuenerit etenim pientissimũ dominũ Ioannem ea quae ad charitatem dei & proximi, ad ecclesiasticam reformationẽ & ad animarum salutẽ attinent, non modo suaui & non abijciendo stilo, sed etiam feruenti affectu ex obscuris & inuolutis quorundã scholasticorũ scriptis (tanꝗ nucleum ex testa & granum ex paleis decerpere, & ansam ad manum porrigere conatus sit) salubriter collegisse. Verum usu euenire potest, ut daemon nostrae salutis aduersarius quibusdam (sicut libidinoso amore captis, qui ranã quam diligunt uel Dianae praeferũt) suggerat, ut a lectione tam pij tamq; deuoti patris (qui sempiterna Parrhysiensium gloria, Cõstantiensisq; concilij columna fuit) abhorreant magis ꝙ a uespi & Hebraei Christum matremq; eius execrantis conuictu ac conuersatione. Quid uero mirum, si impellẽte sathana, Gerson a stolidis contemnitur aut calumnias patitur, cũ uel in primaeua ecclesia indocti quidam & instabiles scripta sanctissimi Pauli deprauerint: sicut diuus Petrus cõquaeritur, & aquila Ioannes in epistola sua tertia narrat, ꝙ Diotrepes uerbis malignis in sese garriat. Cum deniq; aduersus inexpugnabilia illustrissimi principis Augustini scripta (praesertim contra primos quinq; de dei ciuitate libros) nonnulli factiosi responsionem scribendo praepararint. At quid est loquacius uanitate? quae non ideo potest quod ueritas. Quia si noluerit tacere, etiam plus potest clamare ꝙ ueritas. Sed cõsyderent aemuli diligenter, & siquidem sine studio partium & sectarum aut uiarum (ne dicam factionum) iudicantes esse talia in Gersone perspexerint, quae conuelli nõ possint a garrulitate impudentissima & quasi satyrica uel mymica leuitate abstineant & cohibeãt suas nugas. Tum si libertate iudicij abuti cessauerint, discent & assuescent honeste, grauiter, libere, quod pius & euangelicus magister cõportauit legere & audire. Neq; tamẽ praeualebit Pluto aut Cerberus usq; adeo quin propediem disseminatis Parrhysiensis cancellarij doctrinis, purissimaq; ueritate perspecta facile contingat omnibus sapientiae & christianae theologiae studiosis persuasum iri, nihil esse prorsus in operibus eius, quod nõ uel christianam pietatem uel sanctissima priscorum patrum & ipsius ecclesiae columnarũ uestigia redolere uideatur. Indigne profecto sentient a quibusdam etiam religiosis fratribus lacerari doctrinam tanti magistri, quorum propia conscientia id iniquum esse iudicabit, si unq; lecturi sunt ꝙ fideliter, ꝙ strenue pro suo ordine a facultate theologica Parrhysiensi iam pridem excluso, ad eandem perscripserit, obsecrans & uehementer obtestãs, ut posito (forsitan non iniusto) rigore in gratiam & ueniam clementer reassumerent. Sicq; uix tandem studiosum ordinem exasperate uniuersitati fideliter reconciliauit. Impium sane esse uidetur si dulcissimus Ioannes Gerson pro charitate odium, pro beneficio maledictum, pro defensione detractionem ab eis qui singularem religionẽ prae se ferunt, sacrisq; litteris inuigilant sustinere uideatur. ¶ Fuere iam pridem plurima nostri Ioannis Gerson monumenta in treis partes ordinatissime diuisa impressioni tradita. Nouissime uero his diebus multa sollicitudine & impensis eius qui opera priora trifariam distinxit imprimiq; fecit, alia quaedam in intimis Parrhysiensis gymnasij penetralibus ac diuersis Galliae locis quaesita, & nutu summae maiestatis inuenta sunt, quorum nõnulla cum Gerson gallica lingua scripsisset, aut in concionibus popularibus disseminasset operaepreciũ fuit illa in latinam utcunq; interpretari atq; transferre. Ea itaq; magno labore a Germano quodam (qui apud Parrhysios philosophiam & sacras litteras audiens, gallicum quoq; sermonem didicerat) si non eleganter, tamen fideliter traducta sunt. Melius enim ullum est opus

mas christianissimi doctoris sententias uel barbare aut incōcinne translatas in manus uenire studiosorum, q̄ prisus easoblitterari, perpetuoq̧ manere sepultas. ¶ Vide lector qd haec contineant, fructum ex eis percipies, & pfecto laetabere. Ex eremitorio diui Guilhermi in suburbano Argentinensi, kal. Decembris, Anno Christi. M.cccc.j.

Jacobus Wympfelingius ad lectorem christianum,



Quos omnes Christi cultores, ueraeq̧ sapientiae studiosi, legitote Gersonem, qui obscura & suspē sa per alios quosdam scripta plane & breuiter pstrinxit, qui uniuersales aliorum ueritates ad particulares casus exactissime resoluit, qui conscientiam trāquillā & pacificam reddit. Neq̧ enim claudit hominibus facile coelos, neq̧ caecam nutrit psum ptionē, at media uia quae tutior est incedit. Iugum domini leue esse contendit.

Papae & praelatorum potestatem ostendit.
Ecclesiae reformandae modum demonstrat.
Canonū & legum fontē necessitatē aperit.
Religiosos pio zelo docet.
Adolescentes instruit.
Pueros paterno affectu complectitur.
Praeceptores gymnasiorum particulariū & priuilegiatorum informat.
Orationes ad clerum & in laudem quatuor facultatum sententiosissimas excudit.
Sermones optimos fecit.
Theologos speculatiuos ad materias utiles excitat.
Haereses eliminat.
Shisma persequitur.
Regum & principum filijs praecepta tradit.
Triplicē statū.s. ecclesiasticū, militarē & ciuilē in repub. necessariū esse demonstrat.
Censuum & redditaum benignus est moderator & iudex.
Curatorum iura defendit.
Religiosis contemplatiuis dulcissimas doctrinas infundit.
Praedicatorum ordinē uniuersitati Parrhysiensi reconciliauit.
Confessoribus bona praecepta largitur.
Astantes agonizantibus salubriter erudit.

¶ Legant ergo eū episcopi & cardinales.
Legant iurisconsulti.
Legant religiosi.
Legant adolescentes.
Legant uel audiant pueri.
Legant gymnosophistae & praeceptores.
Legant ad clerum oraturi & uniuersitatum uicecancellarij.
Legant populo praedicaturi.
Legant theologi scholastici.
Legant haereticae prauitatis inquisitores.
Legant Bohemi.
Legāt filiorū magnatū & pricipū paedagogi
Legāt uel audiāt cleri & ciuiū psecutores.
Legant qui censibus fruuntur.
Legant curati.
Legant contemplatiui.
Legant fratres praedicatores, pro quibus se murum opposuit
Legant confessores.
Legāt hi q ex hoc seclo migrātes admonēt.

¶ Quisq̧ inuenturus est qđ officio suo/etati sue/statui ꝛ affectioni cōducet. Ipse eñi Gerson tanq̄ olim debitor factus/oi homi/oi sexui/omni statui: vt saluus fiat opem ferre conat: ꝛ id quidem benigne/constanter absq̧ assentatione/absq̧ omni spe questus/absq̧ cōtemptu cuiuscūq̧ doctoris.
¶ Preter hoc qđ in hac quarta pte Gersonis sequunt eius opa pus nondū visa nec impressa puta sermones ad populū: orōnes ad clerū: ꝛ tractatus qdā vtilissimi. Etiā alia supest rō vtilitatis ꝛ fruct⁹ hui⁹ ptis. Nā in qbusdā suis opusculis prius impressis sese refert: ꝛ eorundē lectorē remittit ad aliqua q̄ hic inuenient: sicuti in plogo theologie mystice: vbi meminit lectionū q̄ in hoc opere inueniri poterunt alphabeto. xij. sub lra. D.
¶ Itē inter opa pus impssa tractatus est de schismate/q̄ incipit sic: Presupposito q̄ papa possit fieri ꝛc. ꝛ finit his verbis: Aspicere meruero. q̄ inuenit alphabeto. v. S. est impfectus: eiq̧ addēdum est: Aduertendū est q̄ etsi dicat qđ subijcit 8 alphabeto. xj. littera. N.
¶ Itē epistola incipiēs: Iucundū est socij ꝛ frēs. ꝛ finiēs ibi: Scribēdo copiā. q̄ supra impssa inenit alphabeto. lxxv. I. incōpleta est ꝛ ei adijciēdū ē qđ 8 inuenit alphabeto. xviij. T. Ibi: Stimulauit me pluries. ꝛ finit: Superueniet māsuetudo ꝛ corripiet.
¶ Cetera ad sermonē q̄ incipit: Exiui a patre. impressum prius in secunda parte alphabeto. xl. lra P. adijciendū est qđ hic sequit hac in quarta parte alphabeto. viij. C.

Inuentariū prom

ptum eorꝫ q̄ in hac q̄rtā pte Joānis gerson christianissimi doctoris vel tractanꝫ vel tangunꝫ.



Baptista: q̄re ioānes.

Vana gloria. q̄re glīa.

Zeli indiscreti periculum.

¶ Annotatio articuloꝝ q̄re ptis doctoris christianissimi Ioānis de gerson: eo ordine quo i hoc volumine sese ꝯsequunt'.

Tituli operū quarte partis

Tituli operum quarte partis

Finis cum deo.

¶ Christianissimi doctoris Joannis de Gerson sermo de angelis.



Factū est prelium magnū in celo: michael et angeli eius pliabant cū dracone. Apocal. xij. De angelis locuturi/cognatam angelis virginitatem/et ab eisdē officiosissime salutatā fiducialiter adeamus: et vt per gratie infusionē sedetur in nobis vitiorum draconisqꝫ preliū. Illam salutemus oratione angelica/dicentes: Aue maria

A gratia plena etc. ¶ Factū est etc. Quemadmodum duplex est celū: glorie videlicet et ecclesie: illud sursum/hoc vero deorsum: sicut per glo. sup thema/ et Matt. xiij. notatū est. Sic in duplici celo michael et angeli eius preliati sunt cū dracone. Et primitꝰ in empyreo celo: de quo p̄sens sermo loquet. Postmodū in inferiori quod est ecclesia: de quo videbitur in collatione. Et in primis reuerendi p̄res michael/cuius hodie festa colimus: quanta dignitate/quantaqꝫ virtutis eminentia preditus fuerit: prophetica hec Joānis verba sm beati Gregorij expositionē patenter insinuāt: Factū est inquit preliū etc. Oportet profecto vt magnus magnisqꝫ et insignibus titulus illustratus extiterit: quē in prelio magno celesti ducē ac signiferū sui exercitus precipuū vniuersalis imperator ac regū supremus instituit. Cuius insup ordinationi siue ducatui videt oēs bonorum spirituū acies quodāmodo subiecisse. Michael inquit et angeli eius. Si eñ beati oēs angeli (quēadmodū verisimile est) contra draconē luciferum videlicet aliosqꝫ peruersos angelos pliabantur: cōsequens est illos oēs sub michaele archangelo militasse. Alioquin quomodo dixisset propheta: Michael et angeli eius. Sed hoc interim omisso nō irratiōabiliter querit quō michaelis cū dracone magnū in celo factū sit preliū: et vnde tā subitū inter eos malū schismatis eruperit: vt mox in sue creationis exordio tā hostiliter dissenserint atqꝫ decertarint: quasi ad poetarum figmēta relabamur: sic eñ poetica fingit licentia: ex serpentinis dentibus a cadmo humi iactis militiā armatam surrexisse: et cōfestim alternis cōcidisse vulneribꝰ. Metamor. iij. Ad cuius rei (q̄ in abdito latet) dissolutionē/repetenda est altiꝰ narratio. ¶ Postq̄

B omnipotentissime ac liberalissime dei bonitati placuit seipm in creaturas diffundere: mundū hunc tanq̄ regnū aliquod pulcherrimū ac maximū/nō naturali quadā et eterna necessitate (vt philosophi somniāt) sed spōtanea libertate fabricauit: in quo cōdidit palatiū preclarissimū ac permagnificū/quale decebat habere vniuersalē ac summū imperatorē. Illic quoqꝫ exercitū suū et inclytam magnatum ac militū suorum familiā mox creauit: cōdens videlicet angelorum naturā: et simul largiens gratiam vel gratum facientē: vt p̄positiuus/sanctꝰ Thomas/ Durandus/Holkot tenent: vel tm̄modo gratis datā: vt magistri et dñi Antis. multorūqꝫ est opinio. In qua cōtrarietate id quod certū est teneamus: eos in magno lumine cognitionis tā supernaturalis de deo/q̄ naturalis de ceteris entibꝰ creatos extitisse. Iuxta quod exponit egregius doctor Augu. illud Geñ. j. Fiat lux: ad irradiationē huius mūdi substantiarum nobilissimarum a verbo patris luminosissimo/radiosissimo et sententiosissimo. Ab istis aūt spiritibus palatiū illud sūmi regis: quod celū est empyreū nomē habet: nō mediocrē ornatū suscepisse probabile est. Nā si corpus humanum ex anime p̄sentia mira decoris suauitate respergitur nitet et pulchritudine. Nimirū si celū illud a tot et tantis spiritibꝰ habitatū iocundissima serenitate diffundit et refulget. ¶ Fuerūt aūt primitus angeli quos loquimur ante glorie cōsummate largitionē viatores constituti. s. in statu et vie et meriti: vt beatitudinē per strenuos actus infra certā temporis morulam mererent: vel nō merentes illa perpetuo priuarent. C

Sed o nunq̄ securū penitus vie statū. O nū q̄ satis per se stabilē creaturā: non a deo specialiter stabilitā: quin potius sibi relicta tanto variabilior et vanitati subiectior videri pōt: quanto in naturalibus extiterit perfectior. Ecce eñ si beati Grego. et nō Damas. sententie credimus: Lucifer supremꝰ fuit angelorum/et hic tamē primus a perfectione sua decidit: primus morbo peccati vulneratꝰ interijt. Nā dū pulchritudine/sapientia/fortitudine/ceterisqꝫ donibus suis: nō ad humilitatē et dei gloriā/ sed ad superbā vanitatē vtit: dūqꝫ in sui cōsyderatiōe cupidus permanet/improbissimā dominādi libidinē amplexus est: schismaqꝫ grauissimū concitauit. Ascēdā inquit in celū: sup astra celi exaltabo soliū meū ascendā sup altitudinem nubiū/et similis ero altissimo. Hoc vt vidit michael/ zelo dei accensus: nec ferre valens vt alius honorem dei vsurparet. Primo disputatiuū et quasi scholasticū siue gymnasticū preliū cū eodē aggredit: quatinus ipm antea rationibus q̄ viribus cōfutaret. Hic est eñ correctionis ordo rectissimus: errantē prius monere q̄ punire. Habuit igit Michael orationē huiusmodi: Attende tibi o lucifer: et quid agas vide: noli super temetipsum inaniter erigi: nec dixeris: super astra celi exaltabo soliū meū/et similis ero altissimo. Neqꝫ enī quicq̄ habes quod nō acceperis. Si aūt accepisti/quid gloriaris quasi nō acceperis? Aspice vt te nobiscū gratuita voluntate cōdiderit altissimus: rōnem dedit et intelligentiā: liberū cōtulit arbitriū: donis insup gratuitis armauit/ornauit/illustrauit. Que oīa nō ad nostrā/sed illius laudē et gloriā grata sedulitate referenda sunt: vt cognitꝰ cogitet/cogitatus diligat/dilectus iugiter et inseparabilis tanq̄ sponsus amplexetur. Sic enim leges suas indidit/vt eidem soli velut sponso adhereamus sm vim apprehensiuā/in eo q̄ est veritas luminosissima: sm concupiscibilem/in eo q̄ voluptas suauissima ac pulcherrima: sm irascibilē/in eo q̄ gloria suprema et bonū summe arduū quod possit adipisci. Quo pacto igitur ab illo per incōsyderationem diuerteris. ¶ Quamobrem amore D

libidinoso tibiipsi adherens inniteris prudentie
et vane pulchritudini tue? Cur insuper fornicariis
amplexibus inanē et vaniglorio sum dominādi ti-
tulum cōplecteris? Ascendam inquis in celum: su
per astra celi ponā soliū meū: ascendam super alti
tudinē nubium: et similis ero altissimo. Similis al-
tissimo lucifer: ita videlicet quasi non infinite di-
stet a creatoris sublimitate creature cuiuslibet fi-
nitas et decliuitas: quasi preterea non vnū princi-
pē/ sed duos habiturus sit mūdus: deum et teipsuz.
Erras itaq; vehemēter et intolerabili vanitate ex-
tolleris: si deo factori nostro subesse et dominatissi
mā eius maiestatē cognoscere refugis: aut domi-
niū sup nos quale habet: aut sine meritis/ aut sine
seruitutis vicissitudine vsurpare cōtēdis. Et omit
te queso titulos tuos enumerando iactare: sz me-
mineris a quo illos suscepisti. Ille quidem est cui
plenissimā et absq; vllius ꝓprietatis retentiōe sub
iectissimā debes obedientiā. Et si sapientia pla-
cet/ si pulchritudo/ si voluptas: quanto hec omnia
in deo ꝙ in te preclara et p̄ciosiora reperies. Si do
minādi gloriā tantopere cōcupiscis/ nunquid ille
est gloria sublimissima: postꝙ non est imaginabi-
lis excellentior: et illam poteris obtinere/ si debita
subiectione teipsm eidem submiseris. Ille enī est
gloria nostra et honor summe arduus: qui non su
perbia/ sed humilitate possidetur. Cuius subintus
supremū est dominiū creature iocūdissimū atq; na
turalissimū. Propterea diuinis te legibus subiice
abdicata in omnib9 voluntate ꝓpria. Nam stoli-
da temeritate imperiū ab illo qui solus dare pōt
impetrare queris: si te eidē aut pretuleris aut non
submiseris: nec minus temere ab alio expectabis
obedientiā/ si illam prius dn̄o tuo prestare renue-
ris. Hec autē ab eis nō absona vt credibile est re-
E uerendi patres Gabrielē archangelū ꝓ cōpescen
da luciferi superbia monuisse iuuabit. Tāta est eq-
dem superbie pestis/ et adeo in se rapiens: ac incre
dibili caligine cecitatis obuoluēs: vt et cecos et sur
dos efficiat quos possidet. Nec miraberis hoc i
substantiis sublimioribus cōtigisse: cum ad homi
nū cōsyderationē descenderis. Hominē videbis
ambitiosum: quē superbie passio taliter occupatū
tenet: vt nec labore/ nec monitis/ nec terroribus/
nec vexatione/ nec irrisionibus/ nec ipso demū mor
tis periculo absterreri potest: quin modicā et vanā
sui gloriaculā modis omnib9 per fas per q; nefas
conetur ꝓsequi. Et quin velut fera indomitissima
in tela etiā et in enses ruat. Hoc in torneamētis et
exercitiis militū penosissimis: hoc in dominiis ty-
rannorum euersissimis et labore curisq; immortalib9
plenissimis. Hoc rursus in hypocritarum spōtaneis
cruciationibus et ceteris ꝙplurimis liquido ꝓpē-
ditur. Hinc apud Tragicū Atreus de Edippo ait
Regna nunc sperat mea: hac spe minanti fulmine
occurret Ioui: hac spe subibit gurgit? tumidi mi
nas: dubiumq; lybice syrtis intrabit etc. Ambitio
quippe est que bellorum omniū in terra mariq; geni
trix fuit: que singularum regionū populos suis cum
regibus in miserādas p̄cipitauit mortes. Et vt ce
tera omittam quibus historie plene sunt. Quis fa

cinorosissimū schisma per quod anime tot pericli
tantur genuit? Quis gentiū hucusq; pertinacissi-
mo spiritu fouit? vtiq; superbia et ambitio domi-
nandi. Et hec adeo dira est/ crudelis/ atrox et hor-
renda: vt eā nec miseranda ecclesie dissipatio mo
ueat: nec emolliat p̄cedentiū superborum tam multi
plex punitio: nec deniq; iudicii diuini et ꝓprie dā-
nationis certitudo perterreat: quin etiā doctrina
dn̄i ac saluatoris nostri in cōtemptū vertit: que to
ta de humilitatis laude ac precepto contexta est.
Unde et in euangelio p̄sentis dn̄ice. xvii. cum sub
exemplo nuptias p̄misisset christus: Cū inuitatus
fueris ad nuptias/ recumbe in nouissimo loco: in
fine sic cōclusit: Qui se humiliat/ exaltabit: et qui
se exaltat/ humiliabit. Et in euangelio quod de an
gelis canit: Qui humiliauerit se inquit vt paruu-
lus iste/ hic maior erit in regno celorum. Spernunt
tamē ista ab hominib9 nostri tēporis: nec ab ela-
tione nocētissima et fetidissima possunt retroflecti.
Q, si inter tot humilitatis p̄sidia et superbie prior
sus aduersantia: qualia sunt mortes/ egritudines
insanabiles: ipse ad extremū gehenne metus et simi
lia mortaliū incōmodo: tremenda insuper monita
dei: si inꝙ inter hec omnia nihilominus superbia
nascit: mirandū non est tam horrendū monstruz
tanꝙ portentuosum apud substantias illas spiri-
tuales aditū repperisse: vbi deerat ois aduersitas
superbie aduersatrix. ¶ At dicet fortasse quispiā: F.
spiritus angelicos ad resistēdū sapiētiores homi-
nibus et prudentiores extitisse: fateor quidez. Sed
nescire videt qui sic dicit perniciosissimā esse sup-
bie originē: que ex sapiētia vel prudentia nascit: et
quod monstro similius est ex humilitate eius con
traria. Nam et sapientia inflat ſm apostolū: et mul
ti de sua humilitate gloriati sunt: ꝙ si ita est/ potu-
it absq; dubio superbiā in angelis causare ꝓprie
excellentie ꝯsyderatio: qz prudentes/ pulchri/ for-
tes creati sunt. Porro cōstat tantā adulatiōis effi
caciā esse: vt homines in dementiā quandā et insa
niam vertat: et incredibilia de se credere cōpellat:
quod et experientie et Iuuenalis testimoniū perspi
cuū est. Nihil est inqt quod credere de se non pos
sit cū laudat. Diis equa potestas. Et apud Teren
tiū in eunucho de adulatore Gnatone: Hic profe
cto homines ex stultis insanos facit. Q, si tm po-
test blanda aliene vocis adulatio: incōparabiliter
pluris efficacie erit adulatio ꝓpria: vbi idē et per-
suasor est et iudex. Cessare ꝓpterea debet admira-
tio si in substantiis spiritualibus in excellentie sue
cōsyderatione manētibus: et sibiipsis (vt ita loqr)
adulātibus superbia irrepsit: vel si introgressa ꝑ-
tinaciter inheserit: presertim cū dotes suas nō in
luce veritatis/ sed in nocte vanitatis/ et quasi dor-
so verso cōtemplarentur. Cū insuper oculos men
tis iam haberent abtortos et auersos a vera cōsy-
deratione: et ob maliciam veritatis statim obscura
tos. Obnitebatur ergo et obsurdescebat Lucifer
Michaelis monitionibus: et ob p̄conceptā super
bie vehementiā succumbere nesciens: ex aduerso
pertinaci disputatione erigebatur: affirmans se-
ipsum iure naturalis conditionis debere p̄esse: qz

aplĕctio: ꝛ fortior ꝛ pulchrior ꝛ in oībus pstantior ceteris eminebat: ac ꝑinde factū est prelium magnū in celo: quod scholasticū siue gymnasticū possumus appellare: ꝛ in illo michael ꝛ angeli eius ꝛc.

a ¶ Anteq̄ de ꝑlio agonistico quod statim subsecutū est locutionē aggrediar: duplex circa ea q̄ dicta sunt occurrit dubitatio. Prima q̄bus verbis disputatiuū hoc prelium exercebant angeli. Secunda quomodo lucifer appetiuit equalitatē dei vl' similitudinē ꝛc. De pma dubitatione fuerūt q̄ oēm negarent inter angelos locutionē: quos ꝛ sacri canones ꝛ sanctoꝝ autoritates redarguūt. j. Co. xiij. Si linguis hominū loquar ꝛ angeloꝝ ꝛc. Esa. vj. Clamabāt alter ad alteꝝ ꝛc. Immo ꝛ animas separatas loqui ad inuicē: testis est Grego. exponēs illud: Tu es qui venturus es. Ubi dicit aīam Joannis baptiste ceteris in limbo existentib⁹ chrīsti aduentū nunciasse. Alij locutionē huiusmodi concedentes: eā dixerunt fieri p signa intellectualia ad placitū significantia: vt Grego. in. ij. dist. xiij. q. ij. Alij per inscriptiones quasdā exteriores: vt Egidius: quas similiter ad placitū significare interfuit. Et has opiniones satis efficaciter impugnare mihi visus est Durandus in. ij. disti. xj. q. ij. Neq3 eīn facile est huiusmodi signoꝝ impositiones assignare: psertim apud demones ꝛ aīas nouiter dānatas ꝛ saluatas. Nec rursus apparet ratio cur signa hec intellectualia in angelis videanť: ꝛ nō cōceptus naturaliter rep̄sentantes. Nam ꝛ eque intima sunt ꝛ eque inherentia: cōcedendū porro esset grāmaticā vere positiuā esse in angelis: ꝛ cōseq̄nter interrogareť an doctiores essent lutereos q̄ soloecismos ꝛ barbarismos/aliaq3 incōgruitatis vitia declinare docerēt. Alij qui similiter negant conceptus angelicos mutuo videri posse: vel saltē visos nō intelligi: sicut adam ponit internunciū: sic ꝙ dū vnus altā suā manifestare vult cognitionē/
b deus quasi nūcius vel interp̄s eidē reuelat. ¶ Et hoc magis apparēter dicerem de saluatis/ꝙ de dānatis: qbus nō ita videť esse reuelator vel nūcius: quāq̄ ad hoc adduci posset illud Esa. xliij. Seruire me fecisti in peccatis tuis. Alij cōcedentes angelicos cōceptus: sicut ꝛ alia etiā ab angelis intuitiue videri ꝛ cognosci diuersificanť. Scotus tenet angelū posse in alio similē cognitionē illi quam in se producit causare: ex quo agens idē est ꝛ passum simile. Et hic modus ab adā in pmo: ꝛ Ockam et Gregorio in secūdo fortiter impugnatur. Intellectio enim ꝛ volitio actus sunt imanentes: nec in alieno causari subiecto habēt. Uel dicere oporter angelū posse in demonib⁹ similē noticiā dei intuitiuam illi quam habet pducere: ꝛ similia. Ockam ꝛ eius imitator Holkot dicūt angelos tm̄mō obiectiue naturaliter mouere per suas noticias ad similes in alijs producendū ꝛ saluandū quomodo vn⁹ audit angelū sibi loquentē ꝛ non alius: ꝛ quomodo inferiores nō omnia sciunt que superiores ad deum refugiunt. Guilhelmus Parrhysieñ. quez pro nunc magis insequor: ꝛ cui sanctus Thomas satis consonat parte. j. q. cvij. dicit ꝙ angeli quo ad suos conceptus manifestandos liberi sunt: et ad extra mouent obiectiue: non quidem obiectiue naturaliter vt precedentes dicūt/sed ſm volūtatis arbitriū: quemadmodū si quis librū teneat inscriptum: aperiendo potest ostendere quid ꝛ qualiter sibi placet de cōtentis in eodem. Dicit igitur iste doctor/angelos esse velut specula vel libros lucidissimarū imaginū atq3 inscriptionis distinctissime: ꝛ potentes sunt se obijcere vel aperire/si ꝛ q̄ntum ꝛ qualiter libuerit: ꝛ rei huius similitudinem habem⁹ in verbo diuino: ꝙ se ꝛ alia liberrime ad exempla representat. Similitudo etiā aliqualis ē in memoria nostra: ad quā sicut ad arcam librum vel thesaurū literarū recurrentes: accipim⁹ de ibidem reconditis que volumus: imo ꝛ sine ꝑductione noui velle: sed per liberā ꝛ potestatiuā voluntatis applicationē: vt sentētia Augustini declarat: et tenet Gregorius dist. xj. secūdi. q. vnica. arti. vlti. Nec mireris si agens aliquod naturale subsit in agendo voluntati. Sic enim tenēt plurimi de corpore glorificato: ꝙ ſm voluntatis arbitriū et non aliter colores eius radiabunt siue videbunt: sicut in chrīsto post resurrectionem dicūt patuisse. Sic etiā tenet Ockam in secūdo: in materia de cognitione angeloꝝ: ꝙ angelus psente obiecto naturaliter mouēre potest nō formare cognitionē ad quā id monet. Et sic ponit angelos in audiēdo liberos esse: quare nō similiter in loquēdo. ¶ Simile pterea est tū in habitib⁹/tum in cognitione respectu voluntatis. Simile postremo alias tenui in principijs super sentētias de dominio volūtatis sup vires sensitiuas pro statu innocentie. Secundū hoc c
igitur dicendū locutionē atq3 disputatiuū prelium Michaelis cū lucifero: sic factas esse per obiectalem ꝛ liberā cōceptuū suoꝝ ostensionē. Et hec disputatiua locutio alta fuit/clara ꝛ sonora: non quidem sonoritate vocalis strepitus/sed intelligibilitate manifestationis. Hoc eīn operať intelligibilitas in huiusmodi locutione spirituali: ꝙ clamor/altitudo et sonoritas in vocali. Iuxta quod dicit vbi prius: Clamabant alter ad alteru3 ꝛc. Et hoc modo altissimis vocibus beati magnificant deū/laudant/bn̄dicunt/glorificant: ꝑ nobis oratores pertissimi interpellant. Sed et superiores pficiūt inferiores et illumināt atq3 purgant: nō mundando a sordibus/sed ab eis doctrinaliter elongādo. Prefate vero altercationis et repugnantie bonorū cōtra malos et tractatus maloꝝ ad inuicē duratio atq3 mora videtur a Guilhelmo parrhysieñ. quinq3 horaꝝ spacio mēsurari: ſm cuius intentionem fuit vesper prime diei/aut pars eius. De qua dictū est Gen. j. Et factū est ꝛc. Neq3 enim fuit lucifer eo momēto damnatus/quo peccare incepit. Imo doctoꝝ quorundā sentētia est/eos ante terminū casus sui penitere potuisse: quia extra vie statū nondū positi erant. Et incepit forsan peccatū suum a veniali: et tandē per incremēta vsq3 ad consummationē deductū est. ¶ De secunda dubitatione quomodo lucifer appetiuit equalitatez dei/dicens: Et similis ero altissimo. Teneo in proposito pbabiliter cū Scoto/eū potuisse veram ꝛ essentialem dei equalitatē appetere: nō ꝙ illud sibi pos

sibile dictauisset: sed q3 ex apprehẽsionibus q̃busdã simplicib⁹ nõ iudicioꝝ vel ex dictaminibus in dictisq3 cõplexis veris: vt ꝙ deus erat summe pulcher ꝛ potẽs: ꝛ similib⁹ volũtas exire ꝛ ꝓrumpere poterat in affectionẽ boni tãti: quãq̃ sibi impossibilis. Sic em̃ hõ apprehendẽs delectationẽ viuẽdi optare põt vitã habere ꝑpetuã: ꝛ si hoc sibi possibile nõ iudicet. Quia tñ de facto hunc in lucifero fuisse appetitũ/ doctores negant: aliunde dicũt similitudinẽ voluisse: nõ vere/ sed interpretatiue altero trium modoꝝ. Primus: q2 se cõuertit a deo: nec ex mãdato paruit: siue id fuerit disciplinę/ sicut Ade datũ est: siue iuris naturalis. Ois q̃ppe inobediens se dñm ꝛ regẽ ꝓprie voluntatis constituit: sic ꝑinde dominiũ vsurpat soli deo debitũ: ꝓpterea superbit. Neq3 em̃ aliud est creaturã rõnalem supbire/ ꝙ̃ sup illud ire quod nõ debet. Obligat vero de iure naturali ipse angelus deo obsequiose subijci sm̃ vires suas singulas: in q̃bus nihil a libertate vacabat: vt in dubio priori tangebã. Et hui⁹ oppositũ faciens/ nec se subijciẽs iam superbiuit: ꝛ quasi duos reges ꝛ duo capita ex equo sup se posuit seipsum ꝛ deum: ꝛ in hoc se deo parificauit.

K ¶ Hoc aũt manifestũ fuit. Primo in apprehensiua: nõ em̃ illa vsus est ad dei cõsyderandã gratiã ꝛ beniuolentiam erga se: sed in libidinosa ꝛ vana sui ipsius ꝯsyderatiõe ꝑsistens: ꝑ ingratã acediã bona sua nequaq̃ vt oportebat ad deũ conditorẽ suũ referre curauit: in quo fuit ꝛ ĩgratitudo ꝛ acedia. Deinceps in affectiua multiplex exorbitatio suborta est. Tũ q2 ꝑ eã seipso fruebat: se ꝓpter se diligens/ ꝛ de se suũ idolũ deũq3 faciẽs. Tum etiã q2 ĩ beatitudinẽ ceteraq3 bona delectabilia in rõne cõmodi ꝛ non iusti cupide nimis ferebat: in quo erat luxuria ꝛ abusio innaturalis fedissima: ꝙuis enim vt Scotus ait: sup̃mo ac toto impetu in beatitudinẽ cõcupiscendã naturaliter traheret tanq̃ ĩ summũ sibi cõueniẽs: obligabat tñ ꝑ voluntatis arbitriũ huiusmodi tractũ naturalẽ moderate ac debite ꝓsequi: ne vel sine meritis vel ꝑpropere/ vel nõ in rõne iusti in illã libere duceret. Et ita manifestũ est sm̃ hunc doctorẽ luciferꝝ peccasse cõformando voluntatẽ suã inclinationi naturali/ non corrupte: quod esse possibile alś tenui in scholis contra doctorẽ solennẽ. Amplius nõ dubiũ est ip̃m luciferũ ꝑfectioni ceteroꝝ inuidisse: ꝛ ꝙ sibi gloriã ꝛ honorẽ vt supbus singulariter affectauit. In cuius singularitatis appetitu auaricia nõ esse nõ potuit: q̃ de iure naturali ĩdito ab omni ente relegata est. Hoc in sole ꝛ largiflua suip̃sius diffusione/ similiter ꝛ in alijs entib⁹ naturalib⁹ clare ꝑpendit. Unde quẽadmodũ visio corpalis oculo nõ ꝑstẽte ꝓ se solo/ sed ꝓ totius corpis directione: ꝛ ita de virtute gressibili pedis/ ꝛ auditiua auris: nõ aliter visio spũalis q̃ est sapiẽtia ꝛ prudẽtia alios gubernãdi. Alie insup virtutes nõ impertiunt substãtijs intellectualibus libertis ꝓ se tm̃modo/ sed ꝓ totius corporis mystici iuuamẽto. Neq3 enim nobis nati sumus: vt ex sentẽtia Platonis refert Cicero in de officijs. Ob hoc Catho laudatur: cuius mores ex Lucanus ait: toti genitũ se credere mundo. Lucifer igit nephanda plenus supbia: q̃ se suis virtutibus alijs elargiri non solũ non voluit; sed in illis esse singularis affectabat. Iuxta quod probabiliter deducibile est ꝯtra Holkot angelos bonos obligari ad salutẽ vtilitatẽq3 hoim ꝓcurandã: quantũ diuine misericordie ꝛ pietati eosdẽ esse inuẽdos placuerit. ¶ Amplius manifestũ est quẽlibet christianũ de necessitate salutis obligari ad laborãdũ L
sm̃ vires sibi a deo ꝑstitas ꝓ salute totius eccle: ꝛ ex ꝯsequẽti ꝓ sedatiõe schismatis: simplices orãdo/ clericã cũ hoc monẽdo/ ꝑdicando/ arguẽdo/ increpando/ potentes incitando/ pncipes aũt viribus si necesse est cõpellẽdo. ¶ Secũdus modus appetendo equalitatẽ dei esse potuit in modo dominationis quã habere voluit sup alios: siue quia dominationẽ obtinere voluerit de iure naturalis cõditionis/ ꝛ absq3 meritis: tanq̃ virtuosior/ sapientior/ pulchrior atq3 ꝑstantior: hanc tamẽ poti⁹ ex meritis et gratia q̃rere debuisset: siue noluerit quomodolibet alijs subijci: cũ tamen ois creatura rõnalis in dñio cõstituta subditoꝝ cõmodis seruire teneat: ꝛ ꝓ obsequijs susceptis vicissitudinẽ rependere. Queadmodũ expssit Christus Matt. xx. dũ schisma oriret inter aplos: eis disceptãtib⁹ quis eoꝝ videret esse maior: sic rñdit: Quicunq3 voluerit inter vos maior fieri/ sit vester minister: ꝛ quicũq3 voluerit inter vos primus esse/ erit vester seruus. Et vere sic est: neq3 em̃ stipẽdia/ honores/ seruitia dñis impẽsa aliud sunt ꝙ̃ ꝑmia debite seruitutis in subditoꝝ ꝓtectione. Aut ergo hominez nõ ꝑesse ꝯuenit: aut subditoꝝ cõmodis ꝛ obsequijs seruire necesse ẽ. Uides aũt ꝙ̃ multoꝝ seruituti cõiuncta sit hec dñatio. Iuxta quod papa seruus seruoꝝ verissima nũcupatione dicit. Qui ṽo alit dominari vult: nõ iã dñs/ sed tyrãnus vocandus est. Quid est em̃ tyrãnis sm̃ Aresto. nisi spreto subditoꝝ cõmodo vel auxilio dominationẽ ꝓpter se aut ꝓpter questũ inuadere. Hoc nempe inter regẽ et tyrannũ discrimẽ est: q2 tyrãnus cõmodũ ꝓpriũ tm̃modo querit: rex alienũ. Ue igit principib⁹ inquit Guil. parrhysiensis: ꝛ ve terre quoꝝ tribunalia questui deseruiũt: vbi fora non iudicialia/ ꝫ venalia sunt. Ue curie ad quã tanq̃ ad forum reruz venaliũ/ tanq̃ ad lupanar/ tanq̃ ad tabernã/ tanq̃ ad mensam nũmulariã solũmodo fit ingressus.
¶ Deniq3 tertius additur modus/ quo possibile est luciferũ equalitatẽ dei affectasse: in eo ꝙ se ab inferioribus latrie cultu vt deum voluit adorari. M
Nam si hoc postmodũ tanto studio ab hominib⁹ extorsit: ꝛ extorquere non cessat vt adoretur sicut deus: immo vt extollatur super omne quod dicit deus: potuit ꝛ hoc ab initio cõcupiscere ex vehementia insanissime elationis sue: cum etiam homines vtiq3 mortales (id est erumnis subditos) hec portentuosa rabies inuaserit. Patuit in Nabuchodonosor/ in Cosdroe/ ꝛ cõmuniter in Persarũ principib⁹. Et verendũ est ꝓh dolor ne in prelatos quosdã se huiusmodi insanie virus infuderit: qui equo animo tolerant se creatores ꝛ eoꝝ subditos suas creaturas ab eisdẽ appellari. Etenĩ quo nomine adorabit poti⁹ deus/ ꝙ̃ ꝗ creator nũcupa-

retur: aut que differētia erit ad hominē ꝛ ad deū: si homo alterius creatura nominet: ꝛ quo amplius indigueris: hoc illi de se patiunt facto: qui omnium se seruos fatent verbo. Sed hos iam linquamus qui bonis monitionibus obsurduerunt. Et ꝗramus quomodo Michael ꝛ angeli eius vtiqꝫ fortes/pulchri ꝛ sapientes nō similiter cū lucifero in superbiā erecti sunt: cū similis esset occasio. Responsio palam est: nō aliā fuisse stabilitatis sue causam ꝙ liberū arbitriū adeo adiutum ꝙ necessitate expers erat: nec obiecti passibilis monitionē insequi cogebatur. Idcirco glorificādi sunt: ꝛ precelsis laudibus attollendi Michael ꝛ angeli eius qui potuerunt transgredi ꝛ nō sunt transgressi: facere mala et non fecerūt. Qui etiam alijs errantibus ꝛ ad inanē sui presumptionē inducere suadentibus tentationibus nequaꝙ assenserūt: verū exurrexerūt ex aduerso: ꝛ viā veritatis ostendētes disceptauerunt cōtra eos doctissima oratione. Sic enim factū est prelium primū magnum in celo.

Nunc de prelio gymnastico veniam ad agonisticum.

Postꝙ ab insani ꝛ pertinaci ꝓposito nulla possunt luciferū michaelis monita reuocare: sed de peccato in peccatū vasto pondere trahit: iamqꝫ tēpus vie ac meriti fere dilapsum est: deus eundē ab ethereo palacio ꝛ celestibus nuptijs deijcere statuit. Stabilibus vero digna ꝓ meritis ꝓmia largitus est: eos ꝑ hierarchicas dignitates ꝛ officia pulcherrime ꝯdistinguēs.

M ¶ Deinde ad eos cōuersus: ꝙdiu inquit patiētia et bonitate nostra o ciues abuti apostatā hūc patiemur? Quousqꝫ tumidā eius tolerabimus elationē? Accingimini o ciues inclyti: et exurgite velociter ad vindictā. Estote fortes in bello: ꝛ in infernū chaos miserū hunc cū suis participibus detrudite: dent penas sue ingratitudinis/ꝛ lese maiestatis nostre. Nec amplius inueniat eorū locus in celo: in ima deiecti recludant/qui nisu temerario in summa ꝓuehi nequiter voluerunt. ¶ His dictis ilico parent omnes: ꝛ duce ac signifero michaele/archangeli/angeli stabiles/beati et fideles contra luciferū et cōplices suos potenti virtute decertāt. Non quidē armatura materiali/sed sue potētie libera applicatiōe ꝑ volitionē efficacē. Tum demū luciferi superbiā videre erat: ꝙ in irā furoremqꝫ ꝛ insaniā cōuersa est: ꝛ in odiū dei vehementissimū/sibi quippe iure naturalis cōditionis debitā existimabat dominationē et gloriā: quā intuebat nō solum sibi eripi: verūetiā cōtumeliosissime et vilissime ꝑ angelos ꝗbus se ꝓtulerat impugnari/irremediabiliter deijci. Propterea deū et sibi inuidere et acceptatorē ꝑsonarū esse: crudeliter et iniꝗssime secū agere furibundus et insaniens acclamabat: alijsqꝫ ita ꝑsuadere conabat/quorū plurimos habuit in suā euntes sententiā: et in deū simili iracundia debacchantes et exardescentes: ꝙ prius in parem cū eo sugbiā ꝓlapsi sunt. Ob hoc dictus est tertiā stellarū traxisse partē cauda sua: michael ꝟo et angeli eius eos sic furentes ac seuiētes et insanos rapiunt/deturpant/cōcutiūt: et breui momēto ꝑ immēsos etheris tractus in aerē hūc caliginosum ꝓcipitant et obruunt: irreuersibiliter equidē: quia a statu vie/meriti et penitētie eiecti sunt. Hoc enim fuit in eis casus s̄m Damascenū: quod in hominibus mors est. De quo casu dicit vbi prius: quō cecidisti lucifer/ꝗ mane oriebaris. Et veritas in euāgelio Lu. x. Uidebā sathanā sicut fulgur de celo cadentē. Hoc mō in finē tractū est bellū: quod monitionibus inceptū/viribus cōsummatū est. De quo in themate: Factū est preliū magnū ꝛc. Pretergressa thematis diuisione/questiōibus insuꝑ plurimis ex his ꝗ dicta sunt ortū habentibus: quarū aliquas ex toto supprimam/alias ꝓ collatione reseruabo.

D ¶ Libet hoc de ecclesiastico schismate ꝑ modum declaratiōis inferre questionē. ¶ Itaqꝫ dictū est angelos schismaticos postꝙ monitionibus archāgeli michaelis acquiescere noluerūt: viribus fuisse deiectos ꝛ spūaliter enecatos. Questio est: An similiter in ꝓsenti schismate agendū sit: vt schismatici ꝛ vero pape nō adherentes/viribus ꝛ bellis cōpescendi sint: et qui nō corrigunt/mortibus exterminādi? Proponit hominū pars vna ꝙ sic: ab altera cōtradicit. Utriusqꝫ ꝟo argumēta subnectā nō assertiua/sꝫ tm̄modo declaratoria recitatiue. Igitur pars affirmās bellū/contra schismaticos fore nūc suscipiēdū/sic argumētat. Frustra leges sanxerunt de hereticorū ꝛ schismaticorū debellatiōe et oppugnatione: si dū casus intercedit ille nequaꝙ exequunt: sed dormiūt et impunitatē malefactoribus linquūt. Malefactores inquit lex nō patieris viuere: et quod est maleficiū schismatice prauitati cōparandū: ꝗ vnitatē optimū in rebus humanis bonū lacerat/rumpit et destruit. Etenim grauitati huius criminis attestat seueritas sue punitiōis in Dathan et Abiron: quos absorbuit terra viuentes in infernū. Cetera ꝗppe vitia vni vel paucis de politia tm̄ obsunt: schisma totā exturbat cōmunitatē: siue exterius corpaliter ꝑ vulnera/ꝑ mortes/ꝑ incendia/ꝑ ciuitatū vastationes: siue interius spiritualiter ꝑ hereses et infanda innumeraqꝫ animarū discrimina: secūdissimū siꝗdē est ecclesiastici schismatis malū: et vel heresis exitit dicēte Hieronymo: vel nō sine noua heresum cōflatione ꝛ adinuētione ꝑseuerat. Caueamus igit queso/ne indulgentia hec nimia quā misericordiā appellauimus nos blando nomie decipiat: ne impunitas hec ꝛ schismaticos in malo firmet: et nō schismaticos in errorē traducat: ꝛ etiā in capitū pluralitate ꝑpetuo mōstruosam derelinquat. Hec aūt agere ꝛ hominis parcere in ecclesie religionis ac fidei detrimentū: nō misericordiā credite: sed misericors ꝗdā crudelitas et pietas est impijssima. Sati⁹ itaqꝫ ē aliquos fideles ꝛ catholicos perire tpaliter/ꝙ fidem ecclīarū subuerti: si tm̄ ecclesiastici ꝛ fideles dicēdi sunt: ꝗ ab ecclesiastico capite se iungunt: nec ab vllo vite spūalis influentiā quōlibet suscipiūt: nō vera sacerdotia/nō absolutiōes sacrorū/nō reliquos actus hierarchicos: ꝗn potius tāꝙ ramus aridus mēbrum putridū omis morbida ꝛ tāꝙ ethnici ꝛ publicani ꝓsectādi/repudiādi/fugiēdiqꝫ sunt. ¶ Cur ita? palā P

est rõ: qꝛ ecclesiã audire ꝯtẽnũt: qꝛ ꝯtumaci spũ ec-
clesiastici capitis vnitatẽ diuidũt: qꝛ ad extremum
veritatẽ sufficiẽter edoctã nõ agnoscũt: ita vt non
plus excusari valeant a culpa sue dubietatis vel in
credulitatis erga verã papã ⁊ canonicũ, ꝙ iudei
erga verũ messiã christũ. Quare sic? successor enim
christi est eius autoritate cõstitutus: quẽ q̃ spernit
nõ eũ, sed christũ spernit. Sed excusat eos vł igno
rãtia vel errãs ꝯsciã? minime eq̃dẽ. Que est ratio?
Quia affectio ꝑuersa errorẽ illũ peperit, atqꝫ partũ
nutrit, cuius iudiciũ apertũ est: qꝛ veritati totiẽs
edocte ⁊ diligẽter ꝓpalate durissimis animis ꝑti-
naciter ꝯtradicũt. Insurgendũ est igit̃ viriliter ex
aduerso cõtra hos pacis violatores: ⁊ bello forti
dimicare ꝯuenit vt veritas ꝑualeat. Felix erit mors
q̃ ꝓ fide ⁊ ecclesia suscipiet̃. Felix preliũ quod pa-
cẽ affert: felix deniq̃ vexatio ⁊ oĩ voluptate beatior
quã imponit zelus domus dñi. Itaqꝫ si michael ⁊
angeli eius nõ pepercerũt lucifero ceterisqꝫ subli-
mibus substãtijs schisma cõcitantib᷒: quo minus
in ꝑcipitiũ mortis eterne traherent̃: si in schisma
tib᷒ ecclesie ꝑorib᷒ illi q̃ bellũ suscepere famosissi-
mi ⁊ christianissimi celebrãtur: si postremo apud
oẽs populos etiam incredulos, illi gloriosi nomi
nant̃ q̃ seditiosos ciues bellis exterminauerũt. Nõ
misericordia est, sed mera impietas ⁊ algidus irre-
gularitatis torpor, par facinus seditiõis: nõ simili-
bus bellorũ remedijs extirpare. Ac vero misereñt il-
lis, misereamur poti᷒ ecclesie, religionis ⁊ fidei. Cõ
patiamur citi᷒ mẽbris sanis ꝙ ꝑniciẽ ꝯtrahant: et
ne virus alieni anathematis effundat̃ in ipa: cate-
nisqꝫ sue maledictiõis pariter alligent̃ tandẽ: for-
te exhorrescimus remedij belloꝛũqꝫ austeritatẽ: ꝑ-
fect vigẽs plage spũalis ꝑiculũ: ⁊ sanationẽ illi᷒ ꝙ
uis durã, ꝙuis asperã ⁊ acerbã fortiter eq̃nimiter
qꝫ tolerabim᷒. Oculus enĩ q̃ scãdalizat christo im
perãte eruẽdus est, man᷒ ꝑcĩdẽda: ⁊ Naso ait: im
medicabile uuln᷒ ense rescindẽdũ est: ne ꝑs synce-
ra trahat̃. ¶ Sequit̃ ꝑtis alterius argumentatio:
D schismaticos punire leges ꝑcipiũt ad schisma tol
lendũ, nõ ad augendũ: vt ꝑterea boni salui fiãt: nõ
vt in cõmuni peste iusti cũ reprobis obuoluantur.
Hec aũt sñia de bello assumẽdo: q̃d aliud ait nisi ĩ
vnũ mortifere seditiõis discrimẽ oẽs ecclesie ꝑtes
impellere: nisi sontes cũ insontib᷒, simplices cum
doctis cõi interimi: imo italiã, alemaniã, angliam
innumerasqꝫ ꝓuincias ad galliẽ subuertendã ⁊ ecõ
tra ꝯcitare. Nam ꝑs vtraqꝫ de capite ecclesiastico re
ctã habere credulitatẽ putat: q̃ si in hanc eos adu
nauer̃ schismaticos fore bello submouẽdos: oẽs
ilico mutuis occursare certaminib᷒ aspicies: ⁊ iam
nõ sub quo capite viuendũ sit: sed an oĩno viuẽdũ
sit dubitat̃. Sane experiẽda ꝑius sunt oĩa ꝙ bellũ
cui᷒ euent᷒ varij sunt: ⁊ freq̃nter nõ tã iusticie ascri
bunt̃ ꝙ potẽtie. Esto ꝑs iusta vincat in corꝑibus:
nihilomin᷒ error firmus herebit in cordib᷒. Prete
rea q̃ sentit aliter nõ sat᷒ videt̃ belloꝝ calamitates
⁊ incõmoda cogitasse: vilissimũqꝫ habet sanguinẽ
licet q̃ Senece testimonio nisi ꝙ ꝓdige spargẽdus
est. In bello hec oĩa insũt: euersio ciuitatũ, ꝓpha-
natio sacroꝝ, virginũ stuprati0, paruuloꝝ ĩ mater
no sinu strages, deuictoꝝ aut miserãda seruit᷒, aut
tractatio ignominiosissima, aut crudelissima īter-
fectio: in victorib᷒ aũt suꝑbie ⁊ seuitie execrabilis
impietas: ⁊ cetera plurima q̃ cogitatu horrida, di-
ctuqꝫ incõprehẽsibilia sunt. Censendũ ne igit̃ pro
vni᷒ hoĩs dignitate ꝯseruãda: q̃ ꝓ salute cõi statu
ta est in tã certa ꝑploꝝ oĩm tãqꝫ multiplicata ruen
dũ esse ꝑicula? Quod enĩ ꝓ charitate ⁊ cõi subdi-
toꝝ vtilitate institutũ est, ꝯtra hoc ꝑsm militare ne
mo debet. Quis hõ est adeo hũanitatis vel homi
nis pax hñs, adeo durissimoꝝ viscerũ: q̃ nõ ꝑius sta
tũ suũ, q̃sq̃s ille sit, ꝑdere, vł exiliũ ire, ⁊ si ita res exi
gat, equo aĩo mortẽ ꝑpeti mallet, ꝙ ipa ꝯtingere?
Finge aliq̃nẽ tãta dominãdi suꝑbia captũ, q̃ non
ita ꝑeligat. Nunq̃d ille iã nõ solũ dominio, sed vi
ta quoqꝫ indign᷒ iudicabit̃: ꝑsertim vbi scandalis
subditoꝝ animarũqꝫ suaꝝ ꝑiculis etiã vsqꝫ ad mor
tis susceptionẽ tenet̃ obuiare. Christi verbũ est fa
cto firmatũ: Pastor bonus aĩam suã ponit ꝓ oui
bus suis. Alioq̃n crede sibi nõ pastor, nõ dñs, sed
mercẽnarius est: ⁊ tyrãnus plerumqꝫ iudicandus.
Tyrãnus vero ita tyrãnus ⁊ nephandissimus sacri
legusqꝫ tyrãnus. ¶ Nã cũ nihil aliud sit tyrannũ K
etiã esse ꝭm philosophũ ꝙ dominationẽ propter se
vel questũ occupare: in politie labefactionẽ ꝑniciẽ
qꝫ subditoꝝ: tyrãnis illa tantũ deterior erit q̃nto
spũalis politia, ꝙ alia queuis extat ꝑfectior. Hoc
nẽpe dominationẽ rectã a tyrãnide separat: qꝛ il-
la inuigilat cõmodis reipublice, hec ꝓprijs. Sed
tacita cogitatione quis forsitã interrogabit: Erit
ne igit̃ schismatis hmõi ꝑpetua duratio? nunquid
de remedio ꝓuidebit̃? Experta sunt omnia ꝑ que
illud sedare spes erat: attamẽ crescit indies in de
terius altioresqꝫ radices agit: vnicũ restat facti ⁊
belli remediũ: quod si affert̃ de pacis restauratiõe
actũ est. Videndũ est reuerẽdi patres, ne sermo iste
falsus sit: vel an sermo iste verus sit, quo dicit̃: ex-
ꝑta esse oĩa. Primũ sicuti tactũ est in omni schis-
mate ante oĩbus elucidari iusticia debet. Et sic
ꝑs aduersa ꝯfutari: anteq̃ bellis cruẽtis ⁊ virib᷒ im
pugnet̃. Debuit idcirco ab hominib᷒ famosis nõ
suspectis induci ꝑs contraria per rõnes: tum iuris
canonici ⁊ ciuilis, tũ multo amplius iuris diuini.
Habet enim theologia tanq̃ architectonica, vbi
alie deficiunt, supplere: vbi errãt, corrigere: vbi ob
scure sũt, elucidare: vbi ãbigue, interꝑtari. Qua
in re manifeste dãnabilis est ecclesiasticoꝝ illoꝝ im-
pudẽtia: q̃ hoc in negocio ⁊ ceteris ecclesiasticis
regimẽ tãgentib᷒, ad eã recurrere nõ modo renu-
unt: sed vt inutilẽ ac viro honesto ⁊ ecclesiastico ĩ
dignã conspuũt, calcãt, despiciũt. Amplius si hoc
factũ fuisse, nec tamen ꝓfuisse dicas: restabat inire
vniuersales, ꝑticulares: vel tractatus vel ꝯuentus
prelatoꝝ, vel principũ sapientiũ: qui aut determi-
nando, aut suadendo, aut obsecrãdo, aut incõue
nientia enumerãdo ad pacẽ aĩassent: pacisqꝫ vias
⁊ modos reperissent: ostendissent inter cetera ꝑius
pastorẽ ⁊ verũ patrẽ posse vel debere cõsultius iuri
suo vł clarissimo cedere ꝙ luctuosissimũ hoc schis
ma: ⁊ calamitosissimã ecclesie diuisionẽ ac desola-
tionẽ perpetuo sustinere. Plerisqꝫ enim subditoꝝ

rū infirmitas/ignorātia vel diuicies prelatū facere quedam obligat: que alīs sub pcepto non veniret: nec infamiā exinde sibi pareret sic renūcians.

B ¶ Sed cū Celestino gloriā immortalē ac pclarissimā adipisceref/et certe veriorē/diuiniorē et certiorē/q̄ hmōi dignitatis collatio siue retentio cōferre valeret: qz hoc vel casuale vel facile vel alienū est: aliud spontaneū/pprium difficile/rarissimū/maxime insuper charitatis/zeliq3 vere paterni et pastoralis ostensiuū: immo et si pfunde veritas inspicitur iusticie sue elucidatiuū: nisi forte dixerimus inepte Salomonē iudicasse/qui verā matrē illam esse censuit/et ius ei dedit: que alteri filiū integrū relinq̄bat/dicēs: Date illi infantē viuū/ nec diuidatur. Sed occurrit hoc in loco plurimi cū subsannatione et stomachatione/dicētes: Ita ergo dominiū nemo secure/nemo trāquille/ nemo stabiliter obtinebit. Ideo nūq̄ p patrie libertate et regali iure bellū suscipietur: qr videlicet ad primos hostiliū preliorū aut violentiarū insult⁹ dignitas sine bello deserēda est/et hereditas sub alieno relinq̄nda dominio: quod dicere q̄d aliud est/q̄ ad dominia passim inq̄etātia/turbātia et rapientia hoīes nequissimos inducere? At vero attēdendū est referre plimū vbi de tpali ac hereditario regum iure q̄ritur: et vbi de spūali ministerio/nō hereditario solaq3 electione validato disceptatur: vbi etiā materialē gladiū potestas exigit vel spūalē: vbi deniq3 subditi non ex certa malicia: sed ex iuris vel facti ignorantia se diuidūt: et fit magis scandalū pusillorū q̄ phariseorū/datū scz magis q̄ acceptū. Secus esset vbi ex euidēti pternaq3 malicia/absq3 iuris rōnis ve colore quodlibet dominiū quisq̄ vsurpare/vel ab eo ipsum abducere moliretur: quēadmodū i schismatibus priorib⁹ ptingebat. Nūc aūt res sic quibusdā in obscuro latere videtur: vt eo quod facti est vtriusq3 pcessio/maxime iurisperiti: de eo quod iuris est/q̄si ex equo variantur. Dicit vna ps: nō fuit met⁹ cadēs in constantē virū: et si fuerit/nō mentiri tū oportebat/sic nec peccare: si mētiri nō oportebat/cōsensus interfuit: si ɔsensus infuit/valida fuit electio esto/tūc nō valuerit metu impediēte: ratificata tū extitit p ɔsensum sequentē liberum/signis q̄ plurimis sponte monstratū/et a tota fere ecclia cōi voto susceptū ac firmatū. Pars altera vt prius/non fuisse ɔsensum affirmat: et si fuerit metus/eundē extorq̄bat. Ob hoc nō plus ad electionē validandā q̄ ad matrimoniū copulandū ɔstat valuisse: quin etiā electionis ɔditio citra metū/ fauorabilior est q̄ matrimonij: qr nec p sequentē ɔsensum ratificari pōt: nisi tota solēnitas et electionis series iteretur.

C ¶ Sic ad vtrūlibet a diuersis varie iactantur sententie: et q̄s nesciat hāc doctorū ambiguitatē et varietatē i excusationē plimorū opari: vt neq3 schismatici neq3 extra salutis statū dicēdi sint? Ideo nec p illis inq̄etādi/ etiā si veritas hec de necessitate salutis credēda reputaretur/vel nūc credēda reponi: sup quo ambigūt nōnulli sufficere/dicētes/vt verū ecclesie caput christ⁹ agnoscatur/ɔfiteatur et colatur: q̄ est summ⁹ pōtifex noster et etern⁹/ fm aplm ad Hebre. vij. et si etern⁹: alij nō tā sūmi pōtifices pprie dicendi sunt q̄ sūmi pōtificis ministratores/fm glossā ibidē. ¶ Ecclia porro acephala esse nō potest: quod fieret sede vacāte: nisi christ⁹ esset pontifex noster sūm⁹ et etern⁹. Preterea eni ɔstat q̄ pōtifex sūm⁹ nemo credēd⁹ est de salutis necessitate vel fidei/si i electione sua defect⁹ vndecūq3 ɔtigerit: vtrū vero vllū in electionē hmōi incidisse defectū fide tenendū sit: viderint q̄ aliter senserint. Ordinis eni ptātē in rite ordinatis sacerdotib⁹ existere/exp̄isius et ɔcordi⁹ fide tenēdū cōceditur/ q̄ de potestate iurisdictionis in pōtificibus. Attū vtrū iste vel ille potestatē ordinis obtinet: q̄liter ad fidem spectet/videre pfacile est. Adijciendū est/q̄ a pertinacia vacant ptes aduerse q̄plurimi/parati semp veritatē fateri: et quādo p ecclesiā/aut aliter in lucē posita fuerit/agnoscere: schismaticū autē sic nec hereticū absq3 pertinacia nō dicim⁹. Quo pacto igitur ɔtra illos q̄ neq3 schismatici/neq3 extra salutis statū existūt/nec ecclesiā audire ɔtemnūt/preliū suscipietur? Cur effundetur sanguis innorius illorū quibus fideliū cōmunio nō negatur? Principes eni cū principib⁹/populi cū populis in matrimonijs ceterisq3 actib⁹ politicis vtcūq3 cōicāt: quos oēs si excōicatos affirmaueris: in damnationis et anathematis baratrū totā ferme deijcis ecclam. Quod si omnino bellū sumi oportet/ illos primos inuadat: illos ɔsumat: illorū viscera trāsfigat/qui neq3 schismatis neq3 ptinacie habēt excusationē. Et quis sunt inquies? Vis scire: illi pfecto qui remediare potentes et debētes: tā miserāde dissensioni nō occurrūt nec obuiāt: qui veritatē ne i apertū oībus veniat/vijs talibus qualib⁹ impedire conantur: quibus nil tā odiosum est q̄ pacis nomē ipsis etiā barbaris nationib⁹ venerādū. Qui rursus puersissimis exemplis a vera credulitate ceteros auertūt: et pplexo scrupulosoq3 dubietatis vinculo cōscientias hoīm circūligari damnabiliter patiuntur. Vtinā si p aliquos tempestas exorta est/ in profundū ut Jonas demergerentur: ne tota nauis voragine deperiret: et iuxta tritū vulgo puerbiū/exorbeat pulmentum qui ɔfecit.

D ¶ Sed hec omittētes/dicamus postremo/q̄ ubi humanum deest aut defuisset auxiliū/ diuinū postulandum erat: et per orationes/per ieiunia/p pcessiones generales/p humilē morū emendationē/remediū a deo suppliciter impetrandū. Sic egerūt qui dicebant: Cū ignoram⁹ quid agere debeamus: hoc solū habemus residui/ vt oculos nostros ad te dirigamus. Et aduersantia oīa prius examinanda tentanda querendaq3 sunt q̄ preliū: quod Cicero magis beluinū esse dicit q̄ hūanū: p quod nō iusticia elucidaretur/sed augeretur firmareturq3 schisma: et gregem innoxiū cuiusuis par crudelitas absumeret contra preceptū Christi/quo iubet dimittendā esse zizaniā: ne triticū simul euellatur: sed nec plaga ferramētis atrociter secāda est: nisi pri⁹ fomēta suauiora prius inefficacia esse compertū sit. Hoc nō egit Michael: qui Luciferū vsq3 post monitiones et vie terminum nō deiecit. Hoc nō egit Karolus magnus/ceteriq3 impatores christiani qui non nisi manifeste ptinaces et incorrigibiles

debellarunt. Hoc ꝓ Sillā fecisse nō negam⁹: de quo apud Lucanum: Excessit medicina modū/ nimiūq; secuta ē: Qua morbi duxere man⁹. ¶ Audistis reuerēdi pres ratiocinatiuā sup q̄stiōe pposita declaratoriā ꝯtrouersiā: in q̄ qd veritatis sit: nō meū/ sȝ alioꝝ sit iudiciū. Hoc vnū p mea snia affirmo/ tā diuturnā īfelicissimi īfaustissimiq; schismatis durationē/ i maximā redūdare christianoꝝ verecūdiā/ atq; i opprobriū ingēs/ indelebilēq; īfamiā eorūdē apud infideles. Et pudeat obsecro: pudeat q regnū increduloꝝ/ imo ꝛ demonū induitū est: ꝛ illud christianoꝝ nullo remediāte/ nullo recogitante/ nullo opē ferēte/ scindit/ destruit/ desolat. Et vtinā o Michael/ q̄ specialr datus es eccl'ie custos/ dux ꝛ rector: vtinā tuis aliq̄n auxilijs/ tuisq; intercedētib⁹ meritis pacē habeamus: ꝛ eccl'ia filijs sit nō synagoge sathane/ sed celesti polite. Vtinā veritas elucescat ꝛ vincat: vtinā ꝯterat draco ille antiqu⁹ et versipellis cordib⁹ hoim/ cū sua dñandi libidine: q̄tin⁹ i ipsis regnet ille q̄ vasa sua olim diripuit et violenta volūtate deiecit/ dñs noster Jesus christus: q̄ est bñdictus in secula scloꝝ: Amē.

Collatio de angelis.

x Factū est ꝛc. Draconi/ quē ppheta factū esse ait ad illudēdū ei: tūc illudim⁹/ cū ꝓsutias ei⁹/ machinamētaq; et ꝓlia subdola p virtutē declinam⁹. Hoc aūt vt nūc ꝛ olim fiat implorādū est illi⁹ auxiliū/ p q̄ ad eū cōminat⁹ est dñs/ dicēs: Et ipsa cōteret caput tuū: cōtriuit eni: q̄ nulli vnq̄ pctō subiacuit: nec originali q̄dē: alioq̄n caput draconis/ initiū videlicet pctī nequaq̄ cōtriuisset/ quin potius serpens se virginis caput prius attriuisse et conculcasse gl'iari potuisset. Cōminātiq; dño q Maria cōteret caput suū/ peccati morpacitate ridere valuisset: ꝛ ego cōterā prius suū. Quod a vestra credulitate pcul absit: quinus de ea pie sentiētes/ piā et nostris precib⁹ exorabilē mereamur. Cui p gratia spūssancti impetrāda/ presentem⁹ Aue angelicū/ dicētes: Aue maria gratia plena ꝛc. ¶ Factū est preliū ꝛc. Post pugnā angeloꝝ duplicē factā in celo empyreo: dicere pollicitus sum de eoꝝ pugna atq; repugnātia in celo aereo vl ecclesiastico. Et hec ab angelis bonis contra malos exercetur/ ipsis circa homines iugiter in opposita nitētibus/ mali impugnāt/ tū falsis seductionibus in cognitiua/ tū violentis cruciatibus in executiua. Beati econtra innamē prestāt in bonoꝝ vel veroꝝ suasione/ ne erret cognitiua: et in violentiarū repulsione/ ne executiua pturbet. Et in duplicis hui⁹ ꝓflicti elucidatione speculatiua/ magis q̄ morali stabit collatio stilus quoq; declaratorius mutabit in tēperatū ꝛ equale loquēdi genus: vt et materia intelligat facilius/ et pnūciationis difficultas euitet: nec metaphoricis (vt fieri posset) translationibus multū vtar: preliū sc; spūale verbis ꝓlio materiali congruētibus explicādo: q̄ et plixior essem ꝛ lōge obscurior. Sciretigit primū cōuenit hāc fuisse creatoris nostri piā erga hoies sollicitudinē: vt angelos eoꝝ doctores instructoresq; instituerēt/ dans vnicuiq; ab initio natiuitatis/ etiā i vtero/ fm Bonauen. angelū sui custodē. Preficiēs insup singulis regnis ac puincijs certos angelos: vt Michaelē olim pplo iudaico: post hec pplo christiano deputauit. Sic eni cōgruebat/ vt p supiora et spūalia ministrarent inferiora: nō solū rōnalia/ q̄ etiā rōne carētia: quod Plato cōcessit: ꝛ Grego. docet iiij. moral. In hūc mundū visibilē inq̄t/ nihil nisi p creaturā inuisibilē disponi pōt. ¶ Quod figuraliter ptēdebat somniata illa Jacob scala Gen. xxviij. Ad hoies vero specialior cura ē: quos ꝛ docent ꝛ instruunt: sicut in oīni tpe exemplis plurib⁹ apparuit. Tpe legis nature Abraam et Loth/ de subuersione Pentapol' peccatricis reuelationē p eos acceperūt. Lex scripta fm beatū Stephanū Act. vij. in angeloꝝ dispositione accepta est. Ex quo videri posset/ q deus a Moyse non intuitiue tunc visus est: sed angelus in subiecta creatura/ psonā dei repsentās. Hec tenet Bonauētura in secundo. Demū tpe legis gratie/ habem⁹ de instructione btī Joānis in Apocal. multis capl'is. y Potest aūt hmōi eruditio tripliciter fieri. Vno mō ex parte phātasie interioris. Secūdo mō ex pte sensus exterioris. Tertio ex pte virtutis intellectiue supioris. Quo ad primū modū. Cōmouere interius phantasiā possunt angeli/ quatin⁹ acuet intellectus ad ea debite et ordinate cogitanda ꝛ rememoranda: p que vel deuotio augeat/ vel fides/ vel prudētia. Quomō eni fit in somno multiplex apparētia ob phantasmatū radiationē/ et delationē p fumos a stomacho euaporatos ascēdentes descendētesq;: nō minus angelis est facultas p fumigationes talis modi/ vel aliter per seipsas phantasiā cōmouere. Ad quē modum reducibiles sunt omnes pphetice reuelationes in somnis facte: ille psertim que sub inuolutro imaginū corporalium docebant. Hoc modo in somnis doceri potuit Joseph fugere in egyptū. Pilati vxor multa pati p demones ad impediendā christi mortē/ fm Rabanū. Sic Pharaoni per boū imagines: Sic ipsi Nabuchodonosor per statue effigiē futuroꝝ penūciabat euentus. Quod si nouerit q̄liter hec somnia et alia discernere/ posset vtiq; fm ea pphetare: sicut et Joseph fecisse legim⁹ ꝛ Danielem. Hoc modo dici potest somnia illa euenisse/ de q̄bus Valerius lib. i. ca. vlt. plurima meminit. Pōt vero ꝛ de die vigilādo tā vehemēs esse et tā fixa talis phātasiatio: vt homo videre realiter ad extra putet id quod intra presentat. Et hoc plerūq; fieri pōt arte demonū: et si q̄ntū pmiserit omnipotēs. Ad quod reducit radix vna principalis magice artis: p quā sic hominib⁹ illudit: vt videre putēt aliquādo aciē armatam cū equoꝝ multitudine: vt de Hellequinis famosa est apud vulgares opinio. Aliquādo tubaꝝ clangores/ aut mimoꝝ gesticulationes: vt de quodā refert in epistolis Horacius audire. Nunc aspicere choreas dominarū formosissimarū/ quas fatales vocant. Nūc regales apparatus cernere: et ita de apparētijs talibus: quas etiam in somno sentire contingit. ¶ Hec causa est/ cur pene virgines quas as- z

sumunt magici/aspicientes ensem lucidū vel ter-
sum speculum vel vngues: putāt ꝓpter hmōi phā
tasiam interiorem illud in ense vel speculo vel vn-
gue videre imagines talis latronis aut rerū abla
tarum: alioquin ab omnibus ꝑsentibus silr vide-
rentur. Sic ꝛ de speciebus vocū/odorū aut tangi
biliū cōtingere potest: vt ꝑ eas homo vigilans se
audire/olfacere vel tangere credat ea/que extra ne
q̄ꝫ olfacit neqꝫ tangit neqꝫ audit. Et quod tā℞ ad
veram obiecti presentiā o inde letetur vel doleat
Secundū hoc assignari potest radix vna magice
artis de cruciatibus qui per inuultuatiōes aut vo
ta/seꝫ per imagines cereas vel alias inferri perhi
bentur. Reducibiles ad hoc sunt vatum/phitoni
corū et gentiliū diuinationes: quas nō nisi furen-
tes et mente alienati recipiebant: cui ꝯfurie causa
esse potuit fortis/vehemens et inordinata phāta
sie cōmotio atqꝫ turbatio. Hoc patet sexto Enei.
de Sibylla. In Stacio Achilleide de calcante: in
Lucano de prelijs/et plurib9 libris. In sacris li-
teris de Balaam: Nume. xxiij. Hoc mō saluari
possent mutatiōes socioꝝ Vlixis/et similes: de q̄-
bus historiographi et autores famosissimi: sicut
deducit Bradward. i. parte ca. i. parte. iij. ex Boe
cio/Plinio/Solino/Varrone/Augustio/Hiero-
nymo/et ceteris. Diceretur eñ talia nō ſm verita
tem facta fuisse/sed dumtaxat apparenter mō di-
cto: q̄℞ nō ignorē alios saluandi modos ab Au-
gus. alijsqꝫ positos. Potuit subide ꝑ angelos/si-
ue bonos siue malos Nabuchodonosor talis il-
lusio cōtingere vt se bouem putaret: et instar bo-
uis per campestria errans herbis vesceret: quem
admodū inuenti sunt qui se gallos putarent/ alij
A murilegos/alij lupos. ¶ Fuit ꝛ qui mortuum se
crederet: nec ad comedendū potuit induci/quousqꝫ
alter mortuum se fingens/coram eo cibū sum-
psit: nec contradico. Hec aut similia ꝑ cōmunem
naturaliū causarum vim et efficaciā/et cerebri et
phantasmatū turbationē/et melācholicis et ma-
niacis posse cōtingere: qua super re pleni sunt me
taphysicoꝝ libri. Et sup hoc magister Nicolaus
oresme plurima disseruit. Sed quin demonū ma
licia plerūqꝫ se immisceat aut hoc operetur/nullo
pacto negari potest/salua fidei integritate/et rati-
onis naturalis probabilitate. Immo hoc nega-
re/nō aliter delyrare est/q̄℞ si quis egritudinē ne-
get per venenū aut excessiuū calorem fieri/que ꝑ
ciborū indigestiouē potest euenire: possibilis eñ
vterqꝫ modus est. Secundū ꝑdicta demones cog
nitiuam nostrā impedire turbareqꝫ pñt/et ad tur
pia/obscena et illecebrosa cogitanda traducere: ꝛ
sic in illꝭ phantasiā sistere ac figere/vt de alijs aut
parū aut nihil recogitet: vt in amore hereo mani-
festum est. Bonis vero ad opposita peragēda lō
ge maior inest virtus et efficacior bonitas: q̄netiā
motus corporeos possunt ad trāquillitatem redu
cere: vt spirituū cōmotionē ꝛ ebullitionē circa cor
(que ire causa est) sedare: et medullarū sanguinis
lumborūqꝫ calefactionē (que luxurie incentiuum ꝛ
pabulum dat) refrigerare: proderit autē hoc plu-
rimū: q2 rectius ex̄ide iudiciū de agendis habebi
tur. Corꝑalibus eñ motibus et dispositionib9 di
uersificatis/incredibilis si nō experta foret/sequiꝭ
iudiciorū circa agēda varietas: neqꝫ eñ eadē iu-
dicamus ieiuni ꝛ saturati/ebrij et sobrij/vigiles et
somnolenti/irati ꝛ mites/algētes et calidi: quod
in Rhetorica Aristoteles nō siluit. Et in hoc assi
gnari vnus potuisset modus/ per quē inducamur
ad recta distortave dictamina. Cognitiua naqꝫ po
tentia nō solum de vero iudicat/verumetiā de bo
no: aliud autē esse bonū iudicatꝭ ſm conformitatē
ad appetitum: qui si distortus corruptusqꝫ est/non
mirum distorta corruptaqꝫ sequi iudicia. Et hec
est ratio/cur a passionibus practica iudicia vitiā-
tur et corrumpuntꝭ magis q̄℞ speculatiua: quia in
illis ꝛ veritas et bonitas: in istis de per se sola ve-
ritas inquiritur. ¶ Per hec soluitur questio quō B
demonū superiores nō insipientiores sunt/cū sint
deteriores in malicia per quam mens excecatur: ꝛ
Sūt eñ in speculationibus ꝛ in prauis operatio-
nibus exercendis solertiores/acutiores ꝛ ingeni-
osiores: quemadmodū gulosi circa ciboꝝ delica-
torū exquisitionē/et auari circa extorsiones pecu-
niarū/ꝛ opū coaceruationē. In iudicijs autē pra
cticis ꝛ moralibus exequēdis/maxime erronei sūt
insipiētissimi/hebetatissimi/ obtusissimi: dicētes
bonū malum/et malum bonū: ponētes tenebras
lucē/et lucē tenebras. Hinc est q̄ dominatio eoꝝ
vere tyrannica est et corrupta: quia peiores et ꝑ-
prie insipiētiores dominantꝭ. Vtinā simile nō es-
set in ecclesia sancta dei: vt nō presiderēt qui sapi
entes sunt vt male agant: bñ autē facere nescierūt:
sicut de Gregorio. ¶ Secūdus modus nostram
iuuandi cognitiuam ꝑ bonos ꝛ disturbādi ꝑ ma-
los/est ꝑ immutationē sensus exterioris. Et hec vel
ab intrinseco vel ab extrinseco. Ab intrinseco fiq
dē: vt naturaliter etiā ꝓuenit ꝑ humores in oculo
rū tunicis inclusos: q̄ in aere nigri quidē globuli
vel rubei vel lucidi volitantes appareant. Fit in-
super vt res parua per certam applicationē mul-
tum grandis iudicetur. Itē q̄ remissus sonus in-
tensissimus/et res vna due videatꝭ: et sic de pluri-
bus. Perturbato eñ aut variato sentiendi prin-
cipio/iudiciū sensus cōmunis plurimū ꝛ quasi in-
credibiliter variari necesse est: quemadmodū mo
dicus in principijs error/in ꝯclusionibus est ma-
ximus. Fit ꝛ variatio ab extrinseco/ ꝓpter diuer-
sam obiectorū exteriorū applicatiōnē in ordine/ ꝛ
statu/in transportādi agilitate: vt histrionū mos
est. Naturaliter quippe agūt speculū ꝑ certas spe
culorū situationes: vt in aere imago videatꝭ/que-
cūqꝫ illis speculis latentib9 obiecta est/siue homi
nis/siue galli/siue demonis. Nec negat Guilhel
mus parrhysieñ. ꝛ Bonanen. fieri naturaliter/vt
festuce omnes aule vnius vel camere serpētes ap
pareant. Innumeraqꝫ talia sunt ꝑ que pōt magi-
ca naturalis exerceri: ad que oñia similiꝭ aut' mi-
rabilius agēda valet angelorū virt9: quos nature
secretas vires cognoscere limpidius cōstat/et ap-
plicare posse velocius. Nonunq̄℞ vero sic visiua vir-
tus/vel obiectorū exteriorū radiatio suspenditꝭ per
angelos/vt hō presentata oculis nō aspiciat: pa-

patuit i illis q̄ in domū Loth irruere: ꝛ in alijs qui
Heli sessū perimere cupiebāt: q̄ acrisia ꝑcussi sunt
ab angel. Sic forte euenit/cū Jesus transiēs per
mediū iudeoꝝ ibat. Sed ꝛ angelico ministerio fa
ctū fuisse scꝑtura cōmemorat: ꝙ tres i fornace pu
C eros flāma nō exureret. ¶ Instruunt rursus an-
geli ab extrinseco ꝑ sonoras voces sensibiliter in
aere platas/ꝛ hoc vel in alieno corꝑe vl' in assum-
pto. In alieno: sicut angelus Balaam edocuit ꝑ
vocē asine ab ipso formatā. Sic ꝛ ꝑ rationalē lin-
guam ipsius Caiphe/videt angelus illam edidis
se ꝓphetiā: Expedit vobis vt vnus ꝛc. Vn ꝛ Ba
laam angelo cogēte/maledictionē in bñdictionē
cōmutauit. Quo circa morale dogma colligit/ho
mines qn̄qꝫ in deliberationib⁹ vl' electionib⁹ mo-
ueri specialiter ab angelo/vt dicant nō quod vo-
lebant: sed quod angelus deo iubente dictauerit.
Sic pueri vox Ambrosiū/ꝛ lectoris lectio Marti
nū in epatū sublimauerūt: et pueri Daniel verbū
Susannā liberauit. Ceteꝝ ꝓbabile est angelico fa
ctū fuisse ministerio/ꝙ aplorū lingue olim genera
idiomatū resonarēt: vt ad literā verū sit illud chri
sti: Nō eni vos estis qui loquimini: ꝫ spūs patris
vestri qui loquit in vobis: Spūs inquā diuin⁹ ꝓn
cipaliter/angelicus vero ministerialiter. ¶ Ex
quo aliud dogma sumitur/valere plurimū predi-
catoribus vite sanctitatem: vt ꝛ efficacius moue-
ant/ꝛ fructuosius edoceant. ¶ Aliquando aūt vo
ces hmōi in assumpto corꝑe fiūt. Patuit in Ra-
phaele angelo: qui pluries cū multis in hominis
effigie loquebat: nec alios decepisse ob hoc dicē-
dus est plus ꝙ figuratiue aut parabolice loquēs:
qꝛ oīa q̄ faciebat et mōstrabat exterius: aliquoꝝ fi
gura erant q̄ interius agebant: sunt quippe in fa-
ctis sicut in dictis/parabolice/metaphorice ac fi
D guales. ¶ Et hec est ratio atqꝫ radix: cur strata-
gemata in bell' licita sunt/ꝛ nō mēdacia: sicut Lu
ce. xxiiij. de christo legim⁹: ꝙ finxit se lōgius ire: et
ꝙ nūc in hortulani/nūc in peregrini specie mon-
stratus est. Hac virtute formatiua vocū vtunt de
mones ad hoīm seductionē. Loquit itaqꝫ ꝑ simu
lacra aurea/argētea/lapidea vel terrea/vt i illo ca
pite/quod regnāte saturno cōponi narratur. Lo
quunt et ꝑ energuminos: ita vt plurime voces in
codē simul hodie nōnunꝗ audite sunt. Patet in
legendis sanctorum: quas studere Guil. parrhy-
sien. vehemēter cōsuluit et hortat. Loquunt ꝛ in
assumptis corporibus/siue illa fiut ex aere spissa-
to faciliter collocabili/vt in nubibus ostendit: si-
cut dicunt Bonauen. ꝛ Durand⁹. ꝙꝙ Guil. par-
rhysien. iꝓbet: siue corꝑa illa cadauera sint re-
centia/a putrefactione/fetore et decoloratiōe per
eos custodita. Ad ꝑdicta reducit illa magice ps/
q̄ auguriū ꝓprio noīe dicit: cui⁹ exercitiū est ꝑ gar
ritus auiū. Reducit etiā diuinatio de futuris per
omina: de q̄b⁹ in Valerio. c. iiij. primi libri exēpla
multa sunt: etenī omē ſm eū nō fortuite/ sed diui-
na ꝓuidētia constare credit. ¶ Terti⁹ modus no
strā instruendi potentiā cognitiuā/est ex pte virtu
tis intellectiue supioris: quēadmodū Auicēna. ix.
Metaph. Guil. parrhysien. Linconien. Orestme

ꝛ alioꝝ plurimi posuerūt. Alam itaqꝫ ſm eos pos-
sibile est ab omnibus corꝑalibus vl' passionib⁹ sic
abstrahi: vt videat nō ꝑ inspectionē phantasma-
tū/sed ꝑ irradiationē et quandā spiritualē locuti
onē substantiarum separatarū: ꝛ hanc dicunt esse
causam naturalē sublimiū ꝓphetiarū/sine obscu-
ritate et inuolutro apparentiū. Etenī sicut mane
dicebat cū angel' suis itāꝙ liber lucidissime in scri-
ptionis/si fuerit obiectus anime nō impedite/nec
peccatis absorpte ꝛ depsse: corꝑalib⁹ quoqꝫ nexi-
bus nō nimis astricte: legere poterit illud quod i
libro hoc sibi fuerit ꝑsentatū: ꝛ hec in raptib⁹ ꝛ ex
tasib⁹ fiūt. ¶ Preterea nō negāt ipsos demones E
hoc posse: sic i phreneticis q̄busdā ꝛ mēte aliena-
tis patere dicūt: q̄ plerūqꝫ secretissima alioꝝ pctā
sic exprobrāt ꝛ reuelāt/ quasi i libro ea ꝑlegerint.
Vnā q̄ppe mulierē se talē vidisse Guil. parrhysi-
en. testis est. Dū hec accidūt: fit ſm eos q̄dā inti-
mitas spūs siue boni siue mali ad aīam/ q̄ hoīs
cor intrare dicit: vt de iuda ꝓditore dicit euāgeli
ca veritas: ꝙ intrauit diabolus in cor ei⁹. Et q̄dā
sctōꝝ ꝓphetaꝝ ait: Dixit inq̄t angel⁹ q̄ i me loque-
bat ꝛc. Ezech. i. ca. Hec ꝙꝙ ita essent: nullaten⁹
tn̄ ipsi demones vl' angeli alabus illabi posse cō-
cedunt: qm̄ illabi aīe/est substātialiter illico existe
re/dominānter eā possidendo/et causaliter quo ad
oēs actus regulādo vel regendo: ita vt ex ordine
causali ꝛ habitudine ad aīam: habeat illabens eā
vertere ad quēcunqꝫ actū voluerit: hoc aūt solius
dei ꝓpriū est. Amplius ꝟo quidā sic dicētes: diffe
rentiā assignāt inter assistentiā demonis ꝛ ange-
li boni. Demones in principio trāsfigurātes se i
angelū lucis: maliciā suā obtegūt/et ꝯsolationē ꝛ
placiditatē quandā animabus ingerūt: sed tandē
eas relinquūt desolatas: ꝛ pre contrarietate ac ini
micitia sua patefactas: ita vt horror quidam ꝛ de
formis turbatio in facie et oculis perpetuo rema
neat. Ecōtrario angeli boni quendā ab initio hor
rorem ingerunt/nō abominationis/ sed vehemē
tis admirationis/reuētie ꝛ stuporis: dum infra li-
mites sue paruitatis/ anime quodāmodo resiliūt
et contrahunt: in fine autē cōsolatas eas linquūt
ac mira suauitate et placiditate refectas: adeo vt
eas quādā naturali amicabilitate ad se trahant:
et fiat extasis siue raptus/et quedam corꝑis dere-
lictio. ¶ Per hunc tertium modum saluarent F
isti fortassis nō solum ꝓphetias ꝓprie dictas/ve-
rumetiā instinctus quosdā ꝓphetie satis vicinos
qui per sensum nature indunt siue indicant: vt ꝙ
mulier aliquādo amicū suū ꝑ duo miliaria distan-
tem ꝑsentiat: ꝛ ꝙ in camera nequeat sic occulta-
ri/q̄n cognoscat ꝙ altera mulier ad ꝑsentiā mariti
nō visi nec auditi/caduco morbo statim decidat:
ꝙ cec⁹ miles a natiuitate in bellis enses aduersa-
rioꝝ ꝛ ictus caute euadat/ꝛ silia multa: qualia con
tigisse refert Guil. parrhysien. in suo de vniuerso/
et aliorū plurimi. Quis etiā non videat mirabiles
animaliū/ꝛ quasi sapiētiales industrias: Imo ꝛ ꝓ-
pheticos quosdā instinct⁹ in canib⁹ venaticis/hy
rundinibus/formicis/araneis/vulpib⁹/ simeis et
apib⁹. De q̄busdā apib⁹ q̄rto georgicoꝝ Virgili-

us:postq̄ elegātissimo carmine earū īdustrias de
scripsisset/ait: His qdē signis atq̄ hec exēpla secu
ti: Esse apib⁹ ptē diuie mētis ⁊ haust⁹ Ethereos
dixere. Et ad hoc iduceret illud phi. xij. metaph.
q̄ natura agit tāq̄ rememorata ab intelligētia vl̄
agēte infallibili. Cui cōsonat illud quod a Greg.
iiij. mora. allegatū est. Huc ꝗo tertiū modū cum
sua imaginatione tota: si de potētia naturali ⁊ nō
miraclosa intelligat: negat doctor subtil. ij. et. iiij.
sen. Dicit eñ ī ista vita pn̄ti generaliter esse veraꝫ
illā Aristo. ꝓpositionē. Necesse est quēcūq̄ intel-
ligentē phantasmata speculari: sic q̄ aīa absq̄ mi
raculo speciali/nō nisi ꝑ cōuersionē ipsi⁹ sup phā-
tasmata/⁊ nō ꝑ conuersionē ad lumina superiora
suā formare pōt intellectionē. Vñ. iiij. sen. di. xlvij
dicit Auicennā hūc modū ꝯfinxisse ob reuerentiā
Mahometi/q̄ epilentic⁹ erat: ⁊ eo tūc angelos lo
quētes audire mēdaciter ꝯfingebat. Si inqt iste
modus cognoscēdi daret: tūc q̄nto somnus pfū-
dior/tāto hmōi reuelatio crebrior existeret: ī epilē
ticis etiā oībus euenire videremus: q̄ falsa sunt.
Qm̄ autē miraculose ꝑdicta ab angel' bonis fieri
possibile sit: neminē q̄ scripturas legerit ambige-
re suspicor: ꝑuidēt eñ rerū euēt⁹ ⁊ naturales/⁊ ple
rūq̄ miraclosos/tā ꝑ supnaturalē habituū scienti
aliū infusionē/q̄ ꝑ cognitionē in genere ꝓprio a
rebus intuitiue obiectis susceptā: q̄q̄ huic vltimo
Guil. parrhysien. ⁊ alioꝝ multi nō assentiāt/dicē
tes angelos tm̄mō ꝑ cōuersionē ad deū vel supio
ra cognitionē accipe: sicut de intelligētijs. xij. Me
G tapb. Aristo. ⁊ ei⁹ cōmenta. tenere videt'. ¶ Quod
⁊ hoc falsū eē deducit Sco. ī. ij. et. iiij. q̄ substātie
iste suis naturalibus derelicte: nō minus res natu
rales eis obiectas cognoscere possent q̄ bruta vl̄
holes: qn̄imo multo limpidius/facili⁹ atq̄ perfe-
ctius illas intuent' ꝑ intellectū/q̄ nos facere pos-
sumus ꝑ sensum simul ⁊ intellectū: vt deducit du
ran. ij. sen. ⁊ Ockam siliter in materia hac de cog-
nitione angelorū ⁊ de aīabus sepatis. Hoc idem
sentit Scotus. iiij. senten. vbi prius. ¶ Quō aūt
verū sit illud Aug. q̄ corpus nō agit in spiritū: ex
ponit Ockam silr̄ in secūdo. Hec cū ita se habe-
ant: possibile ⁊ rationabile est deū statuere/vt ab
angelis beatis sancti homines ac ꝓphete quādo
q̄ diuinitus interna locutione intellectualiter in
struent': vt Maria ⁊ Joannes euāgelista ⁊ bapti-
sta virgines: ⁊ econtra forsan nōnulli hominū ne
quissimoꝝ sic a demonibus possident': sicut de an
tichristo dici potest: quē aliqui demonē incarna-
tū fore ꝓbabiliter aut possibiliter existimāt: quod
apparentissime trahit' ex itinerario Clementis/ex
verbis Petri de Simone mago: ⁊ huius possibi
litatē tenet Aug⁹. ¶ Audiuimus igit' reuerēdi pa
tres/qualiter circa cognitiuā holm potētiā preli-
ant' angeli boni cōtra reprobos/silib⁹ armis siue
modis/cōtrarijs tn̄ finibus: vt instruāt boni: ma-
li vt seducāt: q̄uis eñ vera quedā aliqñ ꝓnūciāt/
hoc fit vt fallant licēti⁹. Propterea christ⁹ eos lo
qui ꝓhibuit/⁊ se ꝑ eos nūciari: Lu. iiij. et Mar. i.
multa enī miscent vero falsa/ambigua/amphibo
logica et ꝑplexa: quod in oraculis Phitij apolli-
nis ait cōtigisse Cicero: vt est illud: Credo te Ea
cida romanos vincere posse. Hominū idcirco ꝑ
eos scire secreta volentiū/hic eūētus est/miserabi
liter decipi: iustissime equidē: q̄ hosti se fallacissi-
mo/et patri totius mendacij cōmiserūt: ⁊ ipsi qui
anathematizat⁹ est/cōmunicauerūt: eidē ꝑ extrin-
seca signa (vt characteres ⁊ verba) sacrificantes:
ab hoc enī inducunt' relinquētes omnipotentissi-
mū/misericordissimū ⁊ veracissimū deū/quasi mi
nus iuuare possit ⁊ velit q̄ demones: quasi preter
ea non sapientiores sint angeli sancti/⁊ ad holm
instructionē priores: instructionē loquor/nō curi
osam atq̄ sacrilegā: sed salutarē/⁊ de reb⁹ ad virtu
tes felicitatēq̄ spectantib⁹. ¶ Offert' circa predi H
cta questio nō parū difficilis: ⁊ raro a doctorib⁹
satis explicata: et est: Qualiter diuinationē ⁊ do-
ctrinā q̄ fit ꝑ demōes/ab illa q̄ ꝑ angelos sanctos
ministrat'/distinguere poterimus: hoc est querere
Qualiter veram ꝑ angelos ꝓphetiā a diuinatio-
ne ꝑ demones distinguemus? Nec putare oportet
hanc questionē nouā esse. Mouet' eñ Deut. xviij
q̄ si inquit Moyses/tacita cogitatione respōde-
ris: quō possum intelligere verbū quod locut⁹ est
dn̄s. Sequit' rñsio. Hoc habebis signū: quod ī no
mie dn̄i ꝓpheta ille predixerit ⁊ nō euenerit: hoc
dn̄s locutus nō est/sed ꝑ tumorē animi sui ꝓphe-
ta cōfinxit. Istud vero nequāq̄ videt' satisfacere
nā et futura quedā sicut per diuinationes demo-
nū predicta sunt eueniunt: quod concedit' Deut.
xiij. Et ꝓphetica denūciatio q̄nq̄ caret euētu: pa-
tuit in Jona respectu Niniuitarū: et in Esaia re-
spectu Ezechie: Esa. xxxviij. Et redderet' questio
longe difficilior: si consyderemus quasdā reuela-
tiones diuinas ꝑma facie dictamini diuino ac na
turali cōtraire: vt q̄ Abraā ꝓpriū filiū innocentem
immolaret: q̄ Ozee ꝓpheta faceret filios fornica
tionū/⁊ quedā similia: ad que demones solēt ido-
latras allicere: et illa ab eis ꝑ diuinationes suas
fallaces extorquere. ¶ Pro cui⁹ dissolutiōe qua-
tuor assigno verarū ꝓphetiarū cōditiones/q̄ non
ita demoniacis ꝓnūciationibus conueniūt. Pri-
ma. Nullus angelorū sanctoꝝ siue ꝓphetaꝝ quic
q̄ esse futurū prenūciant/quin veraciter futurū sit
in sensu quē ipsi vel spūssanctus intēdebāt: sic nō
est respōsum demonū: q̄ ⁊ fallūt ⁊ fallunt'. Et hec
cōditio habet' vbi prius Deute. xviij. non tn̄ suffi
cit: ideo ponit'/quia ita dicerēt alij. Secūda cōdi
tio. Si idipm quod angelus vel ꝓpheta ꝑdixit/nō
eo modo quo vocaliter pretendebatur eueniat: su
per hoc prius a spiritusancto reuelationē accipi-
et de propheta aut reuelatione sic vel sic intelli-
genda conditionaliter/mystice vel literaliter: pa
tuit in Jona ⁊ Esaia/de quibus fiebat argumen-
tū: ob hoc perimi nō debuerūt sm̄ legē diuinam
Deute. xiij. ¶ Hanc differentiam vel conditionē
assignat domin⁹ Antio. in primo summe/in mate I
ria de ꝓphetijs ⁊ de lyra. Tertia conditio. Nihil
bonis moribus aut syncere fidei cōtrarium ange
li sancti vel ꝓphete veri predicant aut precipiūt:
neq̄ eñ imolatio Isaac deo iubēte ac dispēsante
fuisset illicita. Hec conditio habet' Deute. xiij. Si

surrexerit in medio tui ꝓpheta/aut q̄ somniū ꝟui-
disse se dicat:et prędixerit signum atq; portentū:
ꝛ euenerit quod locut⁹ est:ꝛ dixerit tibi:eam⁹ ꝛ seq̄-
mur deos alienos quos ignoras/ꝛ seruiam⁹ eis.
Nō audies verba ꝓphete illius aut somniatoris.
q: tentat vos dn̄s deus vester:vt palā fiat vtrum
vos diligatis eū an nō/ī toto corde ꝛ ī tota aīa ve
stra. ¶ Quarta ꝯditio est. Reuelatio angelica si
ue ꝓphetica sup aliquo quod bonis morib⁹ obuia
ret:nisi diuina interueniret iussio siue dispēsatio:
taliter circūstantionata est aut esse debet/ꝙ de ea
reuelationē accipienti dubitare nō liceat:tunc eñi
maxime locū habet illud.i.Jo.iiij. Probate spūs
si ex deo sunt:sicut btm̄ Martinum ꝛ alioꝝ pluri
mos fecisse legim⁹. Et in hoc casu debet hō habe
re distinctionē spirituū: vt dicit holkot in.iij. vel
facere quod in se est orādo ꝛ se disponēdo:ꝛ sic nō
ꝑmittet illū veritatis de⁹ in ꝑniciosū errorē plabi:
sed vel a credulitate eundē absoluet:vel assensum
reuelationis causabit in eodē īmediate vel media
te:quēadmodū fecisse ī Abraā Gen̄. decursus mō
strat. Ex quo infero oīa miracula oēsq; reuelatio-
nes habēdas esse suspectas/nec credendas facile
vbi vel credēdis vel bonis moribus obuiare vide
K renī. ¶ Propterea in sancti canonizatione mo-
res ꝛ doctrina nō minus spectādi sunt/ immo ma
gis ꝙ ꝓphetie vel miracula. ¶ Cōsequēter osten
di posset ex his necessitas theologoꝝ in sacris li-
teris eruditoꝝ ꝓrelatoꝝ ꝟo eos spernentiū dāna-
tio/error/ꝛ vehemēs ꝯtra eos de infidelitate suspi
tio. Ex his rursus colligi posset:ꝙ miracula vł re
uelationes valere ꝑñt aut nō valere: ad declaran
dū aliquem in papatu ius habere:sed hec tetigisse
suffecerit. Plurima adhuc de mō et possibilitate
nostre informationis ꝑ angelicū ministeriū dicen
da erāt. At vero ne ꝓlixitati nimis indulgeā: pri-
me ꝛ principali nostre collatiōis ꝑti finē statuo:in
q̄ visum vtcūq; est de pugna angeloꝝ bnōꝝ cōtra
malos:in hoc ꝙ hi īstruere/ isti seducere homies
enituntꝛ:ꝛ fit prelium magnū in celo:ī quo Micha-
el ꝛ angeli eius ꝛc̄. ¶ Altera nostre collatiōis ꝑs
principalis erat ostēdere prelium Michaelꝭ ꝛ angelo
rū eius ꝯtra draconē:in hoc ꝙ aliꝗ violēter hoies
torquēt:ꝛ executiuas corꝑis vires īpediūt;ꝑ alios
ꝟo iuuanī atq; roboranī. Quod eñi se ita res ha-
beat:ꝛ scripture testes sunt/ꝛ experiētie innumera
biles:modi quoq; scitu faciles sunt. Pōt itaq; de
mō/si ꝛ ꝗtū ꝓhibit⁹ nō fuerit: hoies in vegetatiua
nutritiua/generatiua ꝛ motiua/ꝑ corꝑoꝝ alterati-
onē sic īdisponere:vt vel egrotet/ vel generare ne
queat aut moueri. Bonis vero opposita agere tā
to facili⁹ est/quāto ꝛ prudētiores sunt ī diuersimo
da rerū naturaliū applicatiōe/et diuino adiutorio
pleniores. Juuāt q̄ppe vires nostras corꝑales et
motiuas tripl̄r. Aliq̄ñ intra corp⁹/aliq̄ñ circa cor-
pus/aliq̄ñ extra corpus. Jntra corp⁹ opē ferūt co
operādo nutritiue vel motiue in suis opatiōib⁹:
ꝛ vt medice artis peritissimi actiua passis ordia-
te ꝛ cōgruēter applicādo. Eoꝝ insuꝑ ꝓuidētia nō
nūꝗ cibus applicaꝛ:siue ꝑ seipsos q̄si insensibili-
ter:sicut fortasse Moysi factuz est:q̄ ieiunauit.xl.

diebus ꝛ.xl.noctibus:ꝛ mulieri illi q̄ ꝑ triennium si-
ne cibo ꝛ potu vitā duxit:siue ꝑ aues ferasq; vora
cissimas/cuiusmodi sunt lupi ꝛ corui. ¶ Nam lu L
pa Remū ꝛ Romulū/coruus eremitā Antoniuz
nutriuerūt:vbi cōstat preter naturā hoꝝ aīaliū ta
lia esse ministrata. Arcēt insuꝑ demones ne corp⁹
opprimāt vel suffocēt vel torqueāt:vel quod aliq̄ñ
facere occulto dei iudicio ꝑmittunꝛ:vel ad humi-
litatē:sicut de quodā in Vitaspatrum legiꝛ. Et de
Paulo habemus/ꝙ ipm angelus sathane cola-
phizauit ꝛc. Vel hoc fit ad punitionē: quēadmo-
dū illis ꝯtingit q̄ sordidissimis libidinib⁹ carnis
ꝛ innaturali h⁹ abusionibus eius nimis īmersi sūt
Hec notāt glosse suꝑ illud Luc.viij.et Mar.xvi.
Maria magdalena de qua eiecerat septem demo
nia. Sic et excōicati in eccl̄ia primitiua demonis
ꝑtāti subdebanꝛ.habeꝛ ꝛ notaꝛ.i.Corin.v. Ceteꝝ
ꝓuidēt angeli/ne demones ꝓlē impediāt/vel hoi
bus sic illudāt:ꝛ incubi fiāt ꝛ succubi. Suꝑ quo vl
timo aptissimū est in legēda sancti Bernardi ex-
emplū:ꝛ in Britonū historia de Merlino. Utrū
ꝟo patres dicendi sit demones puerorū exinde ge
nitorū? Dicit Bonauē.in.ij.ꝙ nō:sed illorū a qui
bus semina susceperūt. Moraliter autē notanduz
est:ꝙ angeli nō semꝑ corꝑis incolumitatē ꝑstant:
sed illud in infirmitatē q̄nq; aut resoluūt/aut resol
ui patiunꝛ ad eruditionē/vt aduersitas reddat in-
telligentiā:quā ꝓsperitas furata erat:ꝛ illā deijciē
do subleuet/quā hec eleuādo subiecisset. Quē eñi
diligit de⁹/corripit:ꝛ quasi pater in filio cōplacet
illi. Et est haud dubiū correctio presens ex dono
dei maximo ꝛ miseratione copiosissima. Nā sati⁹
est ꝑ tempestatē ad portū reijci/ꝙ tranquilla naui
gatione inter medios fluct⁹ tandē absorberi:ira-
to quoq; deo mali ꝓsperanꝛ:q̄ ꝑsenti ꝓsperitate le
tantes/eternis deputanꝛ supplicijs/quasi fures in
corrigibiles(qui nō verberib⁹ corrigēdi monen-
dīq; sunt)sed mortibus ꝛ crucib⁹ exterminādi re-
linquunꝛ. ¶ Sensit hanc misericordissimam dei M
virgā(vt pie estimo)illustrissim⁹ rex noster/ad suā
(ita eñi spero)ꝛ nostrā vtilitatē. Sensit ꝛ eā egre-
gius ꝛ bellis doctor Hieronymus:cui⁹ hodie vigi
lia festiuaꝛ:qui dormiens:raptus seuere interro-
gatus est/ꝛ verberib⁹ cesus:q: Ciceronis libros/
diuinis omissis/attente nimis legitabat:sicut scri
bit in quadā ep̄la. Nolo tamē exemplum istud ad
hoc traducatis/vt a bijciēdos ꝓrsus estimetis in-
fideliū libros:velut quidā false argumentari sata-
gūt. Alioq̄n et ipse postmodū Hieronym⁹ et Au-
gustinus ꝛ Bern̄.et vt altius repetā/Paulus/Ci
prianus/Origenes:imo(vt generalius extendā)
oēs philosophātes/oēs legiste/oēs artiste culpa-
biliter errauerūt:quod dicere intolerabilis est te-
meritas. Cū eñi omne verū a quocūq; dicaꝛ/a spū
sancto sit asserere:quod neq; rhetoricorum /neq;
philosophorū neq; poetarū dicta vera studere:ne
q; vbi res exigit/in sermonibus et exhortationib⁹
allegare liceat/falsum est:ne dicā temerariū/san-
ctorū insuper laudibus contrariū. Sāctos nomi
no:q̄ dicta sua totaq; libros suos/cū tanta eloquij
venustate,ꝛ ꝓfunditate sententiaꝝ/absq; gentiliū

literis componere neq3 voluerunt/ neq3 fortassis potuerūt. Quis ꝓhibet ne Senece mores/ne Tullij paradoxa/officia/senectutē/amiciciā/hortensiū ꝗpu. ne Boecij ꝯsolationes/ne Aristotelis/Platonisq3 ethicam legāt ⁊ similia? Potest vtiq3 ⁊ poetria ⁊ rhetorica ⁊ philosophia cum theologia ⁊ sacris literis admitti vel misceri: quod ⁊ Paul⁹/Augustin⁹/Hiero. ceteriq3 maximoꝝ fecerūt ⁊ adhuc faciūt. Modus tamē habendus est (fateor) vt ille sciētie nō dñe/sed ancille ministreq3 sint: sic ꝙ theologie ꝑcipuus honor/summa autoritas ⁊ frequētius studiū a theologis semꝑ impendaṫ: ⁊ hoc nō satis sobrie btūs Hiero. ipō teste tunc cū verberat⁹ est/obseruabat: q2 pre affectiōe ad Tulliū sibi desipiebant diuine legis libri. ¶ Secūdo auxiliaṫ angeli impedimēta abijciendo ꝗ circa corpus nostrū sunt: sicut a Petro catenas angelus excussit: ⁊ hostia carceris non ꝑcipientibus hostiarijs apuit atq3 clausit. Sed de applicatiōe hmōi substātiaruz spūaliū ad corꝑalia/si qs interroget/rñdēdum est illā fieri ꝑ liberū velle suum ⁊ potētiā ꝟtuosissimā. Quēadmodū enī aīa ꝓpriū mouet corpus cui alligata est: non aliter absq3 alligatiōe tali ⁊ sine adminiculo organoꝝ atq3 neruoꝝ pñt angeli res mouere corꝑales: ⁊ eo facilius quo virtutē ampliorē habent ⁊ diuine virtuti similiorē. Quomodo similiorē? in hoc ꝙ diuina virtus ab omni alligatiōne ad corporea summe aliena est. Est itaq3 imꝑfectionis in aīabus nostris vel brutoꝝ/ꝙ absq3 neruorum vinculis ministerio ⁊ certa colligantia membroꝝ adinuicem atq3 armonia debita corpus agitare non valeāt. Q3 si aīa certe imꝑfecta corpus suum quod mōri par est/motare pōt: nimiꝝ si angeli nobilissime substātie ⁊ ꝟtutis mōtes ingētiaq3 pōdera circūferre sufficiunt. Quocirca ptz mod⁹ quo Abacuk ꝓpheta in cincinno capitis a iudea breui momēto Babilonē trāsiect⁹ est: nec rūpebatur cincinn⁹: q2 pond⁹ corꝑis nō ipe/s3 angel⁹ sustētabat: quō supra pinnaculū tēpli statuit demō christū. Et ibi de coꝝ motu ⁊ locabilitate plima possent inferri: ꝗ ꝑtereo. Puto enī ꝙ in angelis sit virtus sui locatiua/sicut ⁊ corꝑis motiua ⁊ sui: ⁊ illa ē rō existētie sue in loco ꝑ liberā volūtatis applicationē/nūc in maiori/nunc in minori. ¶ Nouissime tertio iuuamē ꝑstant angeli ꝑ debitā eoꝝ ꝗ extra corp⁹ nostꝝ sunt dispositionē: vt quēadmodū elemēta tēperāt/⁊ ꝑ eos salubres aure/fructus/sani pascua armētis nō pestifera: ⁊ similia ministranṫ. Nā ⁊ qualr pueri inter tot infantie discrimina nisi eis agētib⁹ ꝯseruanṫ/ne vel in ignes ruāt/vel flumina: vel ne terre alhsi expirēt: vel oppssi suffocēt. Contraria ꝟo ꝑ seuā demonū horribilitatē paranṫ in fulgurib⁹/epidimijs/tēpestatib⁹: patz Job .i. ca. Procurarent freqnt⁹/s3 arcēt eos āgeli boni/abigūt/impugnāt/repellūt ⁊ religāt. Habem⁹ nanq3 in sacris lrīs de Raphaele angelo/ꝙ demonē noīe asmodeū/oppssorē viroꝝ/Sare religauit in supiora deserti egypti. Mirū aūt est ꝗ sit vincula ⁊ carceres qbus ipsi ꝗ corꝑa non habēt/alligēṫ. Rñsio: illa esse leges dei fixas ⁊ infrustrabiles quibus statuit vt demones qñq3 ad velle angeloꝝ vel viroꝝ sanctoꝝ ꝑces certis locis ⁊ corporibus sic assistant/vt inde non valeāt abscedere. ¶ At uero ꝑtereūdū nō ē hoc in loco Raphaelis dictū quo ꝓhibet iecur vel cor piscis cuiusdā/si suꝑ prunas ponaṫ ⁊ fumiget/valere ad oē gen⁹ demoniorū extricandū. Quod nūc in sensu hoc dictū ꝓbabilr accipio/ꝙ deus in punitionē suꝑbie diabolice: eos non solū angelis ꝗnetiā corporibus vilissimis subijci voluit: vt vel in illis incarcerentur/vel ad quorundā ꝑsentiā effugenṫ/sicut ad sonum cytharizantis Dauid/a Saul oppsso recedebat spirit⁹. Sicut ad appositionē lapidis cuiusdā in annulo ad nares demoniaci/qdā demoniū expellebat: referēte hec Josepho in de bello iudaico. Sic ⁊ Origenes expsse ponit i homilia Leuitici: ꝙ lectio vel ꝑdicatio vel orō scripturaꝝ sacraꝝ demones icātat/sopit ⁊ diffugat. Unī ⁊ christus dixit aliquod esse demonioꝝ gen⁹/quod nō nisi ꝑ orōnē ⁊ ieiunio sociatā expelliṫ: vbi ⁊ orōnis ⁊ sacre lectiōis ⁊ ꝑdicatiōis ꝟtus extolliṫ. ¶ Accepim⁹ igiṫ reuerēdi pr̄es ꝗꝙ arido ieiunoq3 sermone qualr angeli btī in p̄ntis stadij ꝑuiatione nobis ꝑstent auxilium/tam in cognitiua (vt collatiōis p̄ma pars docet) ꝗ in executiua corꝑali: sicut in secunda vtcumq3 narratū est. ¶ Sed ecce ꝗuis de angeloꝝ conditionib⁹ ⁊ bñficijs erga nos plurima: nō dico reppererim/sed ab alijs magna ex ꝑte dicta/meo ordine/meisq3 ꝟbis explicauerim: nihilomin⁹ multo plus plurima dicēda suꝑsunt: adeo vt certe auida dicendoꝝ copia magis impedimēto mihi fuerit/ꝗ inopia. Quot restāt difficultates/quot speculatiōes altissime atq3 pulcherrime de eoꝝ ꝗdditate/necessitate/loco/motu/cognitiōe/merito/ꝯfirmatione/obstinatiōe/nūero/distinctione/de multiplici actiōe in assumptis corꝑib⁹: de illusione maloꝝ ꝑ btōs: de tētatiōe multiplici maloꝝ ⁊ eoꝝ suꝑatiōe: de collusiōe eoꝝ ⁊ gesticulatiōe: de custodia ⁊ de deputatiōe bonoꝝ circa diuersos stat⁹ hoīm Christū/Mariā/Antichristū: de aīaꝝ nr̄aꝝ ꝑ eos delatione: (nā Lazar⁹ ꝑ angelos in celū delat⁹ est: Luce xvi.) de assistētia ⁊ autoritate policie suꝑ ecclīaz/⁊ ecōtra: de assumptiōe hoīm ad eos: de multiplicitate/nūero/distinctiōe/ꝑncipatu ⁊ obediētia tā bonoꝝ adinuicē/ꝗ maloꝝ inter se: cū suꝑbissimi sint: de ꝯformitate ecclīastice politie ad celestē: ⁊ de ipsoꝝ demonū noīb⁹ apud magicos idolatras ⁊ poetas? S3 ad tot elucide tractāda (ꝗ vel tetigisse ꝓlixū est) insufficiētes erāt lingua/temp⁹/ingeniū/ꝓpter sermonē coartare: ⁊ ꝑscrutationē de ꝑmissis/vel inuestigationē ad scholas remittere ꝯgruebat. His idcirco cū thematis diuisione relictis/in angelica laude ⁊ nr̄i admonitione collatio finiatur. ¶ Gloriād⁹ est reuerēdi patres/gliand⁹ ꝑfecto et ꝑcipua grataq3 sedulitate venerād⁹ Michael archāgel⁹ cū tota celestis exercit⁹ policia atq3 militia: eos nāq3 (vt ꝑmissum est) doctores habem⁹ et strenuos ꝓtectores ꝯtra dracōnē: ꝗ rugiēs circūit ꝗrēs quē deuoret: obinde eos castra dei iacob appellauit. Gen. xxxij. ¶ Oratores ꝑterea habem⁹ artis rethorice peritissimos: ꝗ ꝓ nobis apud deū iugiter interpellāt. ¶ Propterea obsecro nō sim

stra esse patiamur eorundem auxilia: neq̧ ita male
agēdo improbe reijciam⁹: pudeat ipis vidētibus
turpia obscenaq̧ peragere/a q̄bus hoīe inspiciē-
te cessarem⁹. Si tētatio surgit/si periculū immine
at: ad illos ꝯuertamur/illos inuocem⁹: mihi credi
te/nō deerūt/nec deserēt: immō ne nosipsos ꝓres
deseramus/ꝛ tales esse studeamus q̄ iuuari merea
mur. Placeat nobis ipoꝝ iocūdissima familiari-
tas: q̄ nos actusq̧ nostros obseruāt/ꝛ bñactis gra
tulanꝰ: q̄ ꝯuis deo (q̄ eoꝝ locus ꝛ centꝝ est) sp assi-
stant ꝑ ꝯtemplationē: nihilomin⁹ oēs administra
torij spūs sunt in ministeriū missi: s̄m Aplm. Dū-
q̧ inferi⁹ nobis obsequunꝰ: obinde artē suā/regu-
lā atq̧ lucē (q̄ de⁹ est) non min⁹/immo ꝓfundius
intuenꝰ s̄m imaginationē Augustini in hac ma-
teria. Diligam⁹ igiꝰ eos ꝛ diligētes imitemur: ꝛ nō
supbissimos illos apostatas in q̄bus est (teste Di-
onysio) phantasia ꝓterua/ꝯcupiscētia amēs/furor
irrōnabilis. Proteruiunt em̄ dum cognite ꝟitati
obuiāt: ꝛ eam impugnāt hoīes seducēdo ꝑ phāta
sticas siue sophisticas apparitiōes amēter ꝯcupi-
scūt/dū res maxime sibi nociuas/vt pctā ex q̄b⁹ pe
na angeꝰ/appetūt. Deniq̧ irrōnabiliꝛ furiūt/dū cō
tra deū hōsq̧ oēs irascunꝰ: ꝛ ꝑ furia q̄lībȝ etiā bo
na in malū sibi ꝟtūt. Quāobrē enitamur ab eis q̄
dissimiles existere in actib⁹/ne pares inueniamur
in cruciatib⁹: q2 si de⁹ eis tā sublimib⁹ ꝑfectisq̧ nō
pepcit: nec certe nři miserebiꝰ/si in tremēdas eius
man⁹ horrēdūq̧ inciderim⁹ iudiciū. Postremo
rogem⁹ vt cōtra ora coīe eiusq̧ ꝟsuta ꝑlia sic an-
geloꝝ auxilio vtamur in terris/q̧ de eorūdē con-
sortio gaudere mereamur in celis: ꝑstante dño no
stro iesu christo: Amen.

Sermo de circūcisi.

A Postq̄ȝ cōsumma
ti sunt dies octo vt circūcidere
tur puer: vocatū est nomē ei⁹ ie
sus: Luc. ij. Vereor ne vt loq̄ ce
pero/ver⁹ illud ꝓuerbiū intro
vos agiteris: Medice cura te-
ipȝ: ꝛ audire cū ceco nato mere
ar illud Joā. ix. Tu in pctīs nat⁹es tot⁹: ꝛ tu doces
nos? sicq̧ e tēplo eijciar: habȝ itaq̧ laudē suā for-
tesq̧ ad bonū stimulos: illiterata etiā infacūdaq̧
ꝟt⁹: vox ꝟo ꝯuis eloquētie accuratissima arte blā
diens ꝛ sonora: si ꝟtutis desit opinio/inefficax est
ꝛ derisui ꝯtēptuiq̧ ꝓxia: q̄m vt Satyric⁹ ait: Quis
tulerit graccos de seditiōe q̄rētes? q̄si meli⁹: Lori
pedē rect⁹ derideat: ethyopē alb⁹. At mihi hanc
obsecro tollite sollicitudinē: ꝛ q̄d dicā/nō q̄d viuā
inspicite: atq̧ vt circūcisus hodie iesus ab obdu-
rata induratiōe nře mētis aures circūcidat meas:
ꝑsertim ne vt vocalis echon ꝛ es tinniēs/sine sen-
su vel auditu loquax inueniar/matrē misericordie
deuote salutabim⁹: Aue maria. ¶ Postq̄ ꝯsum-
mati sunt ꝛc. Euāgelicā ꝑsitis celebritatis lectio-
nē a capite libuit repetere: q̄m pauca ei⁹ ꝟba sntē-
tiā multiplicitate grauida sunt: ꝛ quēadmodum ex

paucis paruisq̧ granis surgit ampla seges: sic co
piosa ex eis si terrā bonā inuenerint/accrescet vber
tas. Jā itaq̧ misericordia ꝑ captiuati hoīs libe-
ratiōe implorat/a terris in celū ascēdēs: ex op-
posito aūt ꝛ effectū ad ꝯtrariū e celis descēdēs ꝟi
tas sibi obuiauerāt. Jāq̧ iusticia ꝛ pax fuerāt oscu
late/cū ex eaꝝ osculo ꝟitas de terra orta est vnige-
tus vicȝ dei fili⁹: quē celeberrimo natalis sui die
syncerissima ac integerrima parturijt ꝟgitas: pau
ꝑtas alieno natū in loco pānniculosis fascijs inuol
uit: eūdē in ꝑsepio reclinauit ꝓfundissima humili-
tas: quē antea fortis vt mors dilectio e sinu patris
in sinū ꝟginis declinare cōpulerat. Postq̄ ꝟo cō
ꝯsummati sūt dies octo ꝛc. ¶ Prīa dic quē q̄mo
Quo die/quo ve tpe ꝯsummatio hec facta ē? Jllo B
q̄ppe die q̄ apud caput orbis Romā celeberrim⁹
habit⁹ est: ꝛ q̄ āni ꝑteriti finis/ seq̄ntis aūt statut⁹
est initiū: ꝛ ne curiose vanitati deesset supstitio sa-
crilega: mōstruosum quēdā sibi fingere deū/cui du
as frōtes vt inuerecūdior ac impudētior eēt/toti-
dēq̧ facies ascrip̄sere: de quo die ad lrām fastoꝝ de
scriptor Naso ait: Prospa lux oriꝰ: linguis animisq̧
fauete: Nūc dicēda bono sunt bona ꝟba die. Lite
vacēt aures/insanaq̧ ꝓtin⁹ absint Jurgia: differ
op⁹ liuida turba tuū. Salue festa dies meliorq̧ re
uertere sp/A ꝑplo rex digna potente coli. Hec si
ad execrādos gētiliū rit⁹ spectes/ipia ꝓrsus ꝛ fal-
sissima sūt. Si ꝟo ad ꝟe religiōis cultū/vtiq̧ veris
sima: q̄m octau⁹ dies celeberrim⁹ atq̧ scītissimus:
Leuit. xxiij. Optīa igiꝰ dies hec fuit/q̄ nō tpis mō
ȝ toti⁹ rei ꝑpotēs initiū effulgeret: vt suis radijs
ab hoīȝ mētib⁹ tātē dimouerenꝰ insaniaꝝ tenebre
ꝛ ꝓphanos sceleratosq̧ gētiliū rit⁹ pia sacraq̧ re-
ligio ꝓtin⁹ effugaret. Exercebanꝰ em̄ apud eos lu
di/si tn̄ ludi dicēdi sunt: horrēda auditu/visu feda/
īdignaq̧ relatu spectacl'a. Preterea decuit vt abie
ctus ille bifrōs Jan⁹ ꝛ in risum ꝟsus/cederet vero
deo: q̄ nō duas tm̄mō ꝑtes intueꝰ/ȝ vbilibȝ s̄m ꝓ
phetā respicit in celo ꝛ in terra/in mari ꝛ in oībus
abyssis ¶ Postq̄ ꝯsūmati sunt dies octo ꝛc. Tūc
.s. cū inclyta ꝯsuetudīe hoīes mutuis salutatiōib⁹
ac impꝛcationib⁹ ꝛ mutuis sese ꝑueniūt encenijs:
Vnigenit⁹ aūt dei fili⁹ in silitudinē hoīm fact⁹: ad
Philip. ij. Hodie nos bñdictissima carnis sue in
cisiōe encenaiuit/donū ꝑfecto marie charitatis le-
dicū: ꝛ neq̧ auro/neq̧ gēmis oīb⁹ cōꝑandū. Nec
vacat aut frustra est/q̧ tpe hoc aq̄rij signū sol ꝑme
at: quod q̄d aliud est q̄ christ⁹ ex vena pietatis grā
rū fluēta in hoīes effundēs? Deducā inq̄t imbrem C
grē. s. plenitudinē ī tpe suo: Ezech. xxxiij. ¶ Post
q̄ ꝯsūmati sunt dies ꝛc. Quisq̧s naturas reꝝ sedu
lo ꝑpēderet/vt hodie ānus cursum/ita nos tpalez
dici possum⁹ inchoare vitā: cuius cōis periodus
vicib⁹ duodenis vt ānus totidē mēsib⁹ trāsmutaꝰ
Quēadmodū nēpe annus a gelu ꝛ pruinis incipi
ens/paulatim per mēses ad feruidū calorē/ꝛ ab-
inde in torpidā rursus hyemē ꝓgrediꝰ. Nō aliter
infans ab algida ꝛ inerti infantia per senariū an-
noꝝ sensim vires acq̄rens/ ad viuidū ac estiuū vi-
rilitatis robur ꝓuehiꝰ: in gelidā subinde senectā
sensiȝ/ꝛ vt Naso ait/sine strepitu relapsur⁹. Venit

igit hodie Jesus/vt in peregrinatiōe nr̄a(per quā
in ciuitate hac nō manēti futurā inq̄rimus)se du-
cē esse mōstraret: ⁊ nobis susceptiōe salutarē oī eta-
ti dans cōgrua ad terminū adipiscēdū monita/et
salubres per q̄s gradiēdū ē carpe semitas edocēs
ptra īsaniā eis⁹ cupidinū: ptra durissima acedie/a-
uaricie/ac īfidelitatis hyemē diuericla ⁊ recessus
puidēs tutissimos. Postq̄ psum. sunt ⁊c. Cōsum
matū verbū seu psummario abbreuiata q̄ inunda
bit iusticiā. Esa. x. Cōsummatos circūcisiōis dies
expectauit. Postq̄ cōsummati sunt ⁊c. Consonat
euāgelicū istud ibi quod ad abraā iussit de⁹ Gen.
xvij. Infans octo dieꝝ circūcidet. Sic legis insti-
tutor(vt dici solet)ad vnguē legē ptulit/eiusq̄ ob-
seruatiōi su⁹ pditor spōte se submisit. Postq̄ ⁊c.
Tpis hec pscriptio ⁊ teneritudini psulebat īfanciū
⁊ puerilioris etatis dolorē puidebat: ne insolidoꝝ
⁊ pene lacteoꝝ mēbroꝝ lesio mortē inferret: aut vi
uacib⁹ ⁊ induratis dolor nimi⁹ causaret. Sʒ in ce
v lesti hac pie an obseruāda fuit hec cautio? ¶ Ui
dent sīqdē Hilarij vba oēm ab ipso christo passibi
litatē exclusisse: vtputa ab eo q̄ ne dolerēt/alij plu-
ries effecit: ⁊ effecit fatemur: quāobrē? nō necessita
te/ sed vltronea volūtate: vt p oīa fratrib⁹ assimila-
ret. ad Heb. ij. Uulnerat⁹ est ppter iniq̄tates no-
stras: ⁊ attritus ppter scelera nr̄a: Esa. liij. Postq̄
⁊c. Octo dies psummati/octo sunt btitudines psū
mate atq̄ pfecte: numer⁹ nāq̄ numero/⁊ nomē no
mini cōgruit: qm̄ btifica ꝟtute null⁹ est dies lucidi
or/nullusq̄ pulsis etiā nubib⁹ nitidior esse pt. In
nullo aūt q̄ in christo ille btitudines psummari⁹
extitere: etiā an ipsi⁹ circūcisionē corpalē. Postq̄
⁊c. Mystice octo isti dies octō sunt āni q̄bus filij
isrl' tota. s. Ade posteritas seruierūt Chusamasa-
thaam regi: q̄ tenebrosa iniq̄tas vl' nigredo impi
etatis interptabat. Qui postq̄ cōsūmati sunt/cla-
mauerūt ad dn̄m: q̄ suscitauit eis saluatorē. s. iesuꝫ
⁊ liberauit eos: Judicū. iij. Sequit: Ut circūcide-
ret puer. Uerba hec obligationē q̄ndā insinuare
vident: sʒ opportunitatē ⁊ cōgruentiā vt circūcide
ret christ⁹ reperio/obligationē ꝟo neq̄q̄: nisi for-
tassis hic aliq̄s arbitret q̄ circūcisio original' cri-
minis labē expiabat. At hic p̄sus ab eadē sp extī-
tit alienus. An q: mater eius susceptō semine cōce
perat? Ad hoc rn̄debit: qm̄ vix nō cognosco. An
demū q: circūcisio grām cōferebat. At q̄ iste ē: cui
ḟm aplm̄ ab initio dat⁹ est spūsctūs: nō ad mēsu-
rā. Cur ergo dictū est/vt circūcideret? Certe ne iu-
deis esset in scādalū: atq̄ leges reprobare videret/
quā venerat cōsūmare. Dico eñ(inq̄t apl's)Jesuꝫ
christū fuisse ministꝝ circūcisiōnis pp veritatē: ad
cōfirmādū in nobis ꝟitatē patꝝ: ad Roma. xv. Ut
pterea se filiū Abrae q̄ pmus circūcisione inobedi
entie maxime signū atq̄ fedus sempiternū suscepe
rat. Gen. xvij. demōstraret/illudq̄ semē eius esse se
doceret: in quo bn̄dicēde erāt oēs gētes: Gen. xxij.
x ¶ Quatinus insup hūanitas eius hostibus nota
esset/⁊ occulta demonibus diuinitas: pinde vt ex
eius imitatiōe obediētiā hūilitatēq̄ cōciperem⁹/ex
bn̄ficio aūt tāto dilectionē: vt deniq̄ corpus eccle
sie mysticū/cuius christus caput est/hoc cauterio
sanaret vt circūcideret: vt. s. gelidissimo in tpe a
iudeis stemeret: ⁊ delicatissime carnis partem pe-
tra durissima duriter comprimeret: compssaꝫ crebro
eius circūductiōe violenter laceraret: ⁊ cū affluen
ti tādem sanguie ac dolore graui e corpe se moue-
ret: duꝝ op⁹ per oīa. Ut circūcideret edocere nos
volebat christus circūcidendos esse: nō circūcisio
ne manufacta/q̄ est in expoliatiōe carnis: sʒ circū
cisiōe christi spūali: Ad Colos. ij. De qua ad Phi
lip. iij. idē ait: Nos eñ sumus circūcisi q̄ spū ser-
uiamus deo. ⁊ Deut. xxx. Circūcidet dn̄s cor tuū ⁊
cor seminis tui: vt diligas dn̄m deū tuū. Cuius cir
cūcisionis figura data est Gen. xvij. vbi iussus est
Abraam circūcidere se ⁊ Hismaelē filiū suū cum
seruis empticijs ⁊ vernaculis suis. Abraam itaq̄
multaꝝ gentiū pater: itellectus noster est/varias
in se cognitiōes parturiens. Hismael dn̄i exaudi-
bilis/est libera volūtas nostra deo nata obsequi:
Serui ꝟo empticij ⁊ vernaculi/sensus nostri sunt
intellectui ac volūtati ad seruiendū adhibiti. In-
tellectus recte circūcidit: cū spissa ab eo ignorātie
pellis lucidos eius obuoluēs oculos/per fidei pe
trā rescindit: ignorātia q̄dem est obprobriū egy-
pti/quod p circūcisionē a iosue factā tolli dicitur:
Josue. v. Liberā volūtatem in nobis circūcisaꝫ di
cimus/cū passiones amorem. s. odiū/irā ⁊ inuidiā
quasi totidem pelliculas eam circūligātes per reli
giose discipline petrā separamus. ¶ Et hec mysti y
ce est mulier illa pulcherrima/de qua habet Deu-
te. xxi. q̄ anteq̄ in cōiugiū circūcisoꝝ venire possit
debent ab ea pmitus radi cesaries vanitatis ⁊ su-
perflue superstitionis: pscindi insuper vngues car
nalis affectiōis: ⁊ exui vestimētis superflue cupidi
tatis. Sensus suos ad extremū circūcidūt/q̄ a mo
tibus eos inordinatis ⁊ illicitis opibus cohibēt:
nec aliter debēt in coloniā siue societatem circūci
soꝝ venire: put in veteri lege sancitū est Exo. xij.
Multiplices aūt seruos illos esse nullus ambigit
Sunt aūt: os q̄ circūcidēde sunt ab abductiōe audi
endi ꝟba dei. Act. vij. Dura ceruice ⁊ incircūcisi
cordibus ⁊ auribus/vos sp spūiscto restitist. Cir
cūcidendi sunt oculi a vago lubrico intuitu. Un-
de scūs Job: Pepigi fedus cū oculis meis/vt nec
de virgine cogitarē. Est ⁊ os a vaniloquij psuetu-
dine circūcidēdū. Exo. vi. Incircūcisus labijs ego
sum. Est ⁊ tactus neq̄ssimus oīm seruus ab illici-
ta delectatiōe circūcidendus: de quo mystice Exo.
iiij. Tulit Sephora/q̄ speculatrix interptat. i. rō acu
tissimā petrā/q̄ est mortis recordatio: ⁊ circūcidit
ppuciū filij sui. i. tactus: q̄ veluti filius a carnalib⁹
diligit ⁊ amat. Ut inq̄ circūcideret/cōuenīūt ecce
parentes iesu in tugurriū vimineis stipulis cānis
ve palustribus adopertū: nō erat ibi q̄rere circum-
strepentes famulāriū greges: neq̄ feruentē curio
sa ciboꝝ pparatiōe popinā: nihil ibi ornatū/nil in-
signe/nil splendidū pter Jesum/Joseph ⁊ Mariā
Prestolabat eos ioseph in limine ⁊ officiose aduē
tantem quēlibet tremulis salutat verbis. Nonis
assurgit hospitibus Maria: ⁊ placido vt erat vul
tu ac iocūda frōte/eosdē quasi totidem dei ange-
los recipit/salutat/veneratur: suam deinde osten-

Z tat prolem. ¶ Uidens certatim eos q̄ aduenerāt
iesum cupidis manibus attrectare/sibi blandiri:
ꝛ defixis attonitisq̄ oculis celestē faciem intueri.
Mulieres ꝑsertim videre erat/quax figit hec blā
da genis oscula:arridet ei altera vt idipm sibi arri
deat:addit altera blādicias plures/blesa/murmu
ra/dulcesq̄ susurros:fuit q̄ eum inter vlnas recli-
naret:ꝛ ad vbera compꝛsso eidē ꝯnuieret/oclis nu
tibusq̄ loq̄ref. Ceterū stupēt oēs/admirant. Lau
dant hi sydereos radiātesq̄ oculos/os imperiosū
atq̄ serenū/alij viuidū/alij nitorē rubore ꝯmixtuz
reliq̄ venustissimā corpis toti⁹ cōpaginē. Erat eñ
speciosus forma p̄ filijs hoīz.in Ps. Et vt de Ado
nide Naso ait: Formosissim⁹ infans nec videbat
viri mortalis puer esse:sed dei.vij. Ethic. Primo
singuli de eo singulas fecerūt snias:de futuris eue
tibus augurant ꝯiecturantq̄:ꝛ bona q̄sq̄ ꝯm esti
mationē suam/maxima eidē nuꝑcat. Nō defuerūt
q̄ aux ei diuitiarūq̄ aceruos/ac multos armētox
greges siue diues ꝯiugiū postularēt:ab alijs oēs
magistrat⁹/potētia/incolumitas/vite diuturnitas/
ꝓpiciaq̄ fortuna. Qui vero alti⁹ ꝯsultiusq̄ sapie-
bāt/mores claros/generosum animū/prudētiā/sa-
pientiā atq̄ scrimoniā/deū colere ꝛ iugiter venera
ri. Proinde ad parētes versi vt magnū de eo gau
diū ipsis obtingat:vno oēs ore vnanimiq̄ exoŕāt
voto. His adhuc ꝑ domū volitātibus v̄bis/Ma
ria puule nutricis instar/ad focū solito grandiorē
resedit. Reclinat in gremio collaudatū Jesum:et
calide manus attactu nudatos refouet artus:v̄gi
neis eum vberib⁹ allactat:ꝛ tandē pauꝑculis ꝛ ne
q̄ auro neq̄ serico cōtextis pānis subrigit. Post
hec suis manib⁹ infantē in cui⁹ intuitu paulisꝑ im
morata:eundēq̄ exosculata suauiter/vt ad circūci
dendū duceref/exhibuit. Suscepto iesu domū exe
unt:quos Maria posti reclinis quoadusq̄ licuit/
nō gressibus q̄dez sed oculis secuta est:ꝛ poterat
tū ꝑfecto egredi puritas eius:sed humilitate de-
A tēta est. ¶ Ita iesus veluti imbecillis ꝛ firmo non
dū pede calcare terrā valēs/inter mortales vlnas
immortalis efferf:ꝛ vt sordid⁹/vt immūd⁹/vt in
delictis ꝓgenitus expiari ꝑducif:nō pōposa aut
lōga magnatū circū se turba:sed pauperē iesum
paupes comitant parētes. Josephq̄ pariter tre-
pido passu recuruus incedēs:ꝛ fessos pre senio ar
tus baculo sustētās (mira res) illū quē angeli ve-
nerant in celis/in terris positū/ tāgnitos paludo
sosq̄ vicos trāseuntē/hoīes sibi obuiā effecti aut
dissimulāt/aut fortassis via cedere nō dignantur.
Ceterū introgressus templū/infans medijs in fri-
gorib⁹ suꝑ algidū altare nud⁹ sistif:hac illac colla
bunt mēbra velut emortua vel lāguida/ꝛ pax ro-
boris habentia:circūplectif puer ad sacerdotis
imperiū. Porro ipse q̄ v̄a petra est/ꝑ figuratiuam
petrā ꝯterif/decerpif:ꝛ ab eo secatiōe violēta ꝑs
pellis extrahif:tūc elisi trepidant neruī ꝛ latera:
cōtrahitur caro:incise fibre copioso sanguine de
fluunt:ꝛ Iesus frigore pariter ꝛ vulnere/infans pi
as fundit lachrymas:ꝛ vagiens ꝑterea clamat:cu
ius ad vocē languidi olim sanabunt ꝛ resurgent
mortui. Dux ꝑsus si innocētiā ꝯsyderes ꝓpeccati

lū. Quāobrē o fidelis aīa/neq̄ eñ ad infideles et
incredulas mihi sermo est:qm̄ talibus obsurde-
scunt vocibus:fidelis inq̄ anima potes ne regem
tuum/ducē tuum/fratrē tuum:ꝛ si pax dico salua-
torē tuum nudū/lacerū/cruentatū/lachrymis fusuz
siccis oculis intueri? Potes ne auribus obtura- B
tis ꝛ corde duro eius miserabiles excipe plāct⁹?
Pro se siq̄dem nihil ꝑpetif hec oīa. ¶ Rependē
vicē:fac saltem quod adulatorē solere Satyricus
ait: Flet si lachrymas ꝯspexit amici. Geme igif ꝛ
plora:ꝛ agnosce in hoc v̄bo/vt circūcideref:a cer
bitatem cogita/charitatē humilitatēq̄ cōsydera
Disce amare:disce pati:disce ceruicosam humilia
re mentem. Nam q̄so q̄d plus admiratiōis hābz
aut deus flens ac gemens:aut respectu tam inesti
mabilis humilitatis/patiētie ꝛ charitatis/homū-
cio paupculus/cib⁹ ꝛ esca vermiū/futuriq̄ incert⁹
ꝑiculi:si asper/si elat⁹/durus/ingrat⁹/deo ꝯtumax
q̄ ꝑseuerat? Sz aspecta:pax eñ erat hūilitatez sa-
cris ostēdisse/nisi eā insuꝑ noībus adaugeret. Dic-
tur/vt circūcideref:nō rex/nō dn̄s/nō ꝑpotēs ali-
q̄s:sed vt circūcideref puer. O nomē humile/q̄ ꝑ
celsam tecū fers maiestatē. O immēsa sublimitas
q̄ exiguo pusilloq̄ vocabulo contineris/vt circū-
cideref puer? Audiāt hec titulox cupidi:audiant q̄
bullatis grādisonisq̄ noībus gl'iant/vt circūcide
ref puer. Deus optime q̄ cōtraria hic hoīm inso-
lētie modestia repit. Res itaq̄ ꝑcio infinita exte-
nuat noīe:nos aūt vilissima ac dedecora/ꝛ quod
deterius est/flagitia nostra ꝑclaris ac speciosis v̄bis
honestare conamur. Q, si rex veritas/nō holum
fulgor inspicif:cōpellemur exclamare illud Eccs
primū: Uanitas vanitatū ꝛ oīa vanitas. Idq̄ Per
sij: O q̄ntū est in rebus inane. Hos nēpe quos re
uerēdissimos patres ac memoratissimos dn̄os/
impatores/reges/ꝑncipes vocam⁹:si vere ꝛ ꝓprie
loq̄mur/q̄d aliud sunt q̄ spurcicie stercox saccus/fi
mus ꝛ spuma fragilis:ꝛ añ imperiū vētox leuis fu-
mus:futuriq̄z ni de⁹ auertat/gehēne incēdiū? Ast
illi quos prudētissimos sapiētissimosq̄z noīamus:
q̄ etiā vt van⁹ ille orator Gorgias/nullius rei sibi
deesse sciam arbitrant/ignorātes ꝓculdubio dicē
di sunt:in q̄bus si ꝓfunde intuearis/ignorātie plu-
rimū/sapie aūt atq̄ prudētie exiguissimū reperies
Nō vacāt oīa ꝑcurrere/oīm siq̄dē summa hec est:
nos speciositate noīm ꝛ falli ꝛ fallere. Ut circūci-
deref puer:ꝛ vere puer purus:q2 virgo:paru⁹/q2
humilis:modico satiatus ꝑ abstinētiā. Ludēs cō
tra acediā/cōcordās cōtra inuidiā/ꝛ cito dās cō-
tra auariciā/cito pacificat⁹ cōtra rācorē inueteratū
¶ Puer/ nō similis illi de quo Esa.lxv. Puer cē- C
tū annox morief. Et illi de quo Eccs.x. Ue terre
cuius rex est puer. Quin potius puer erat ingeni-
osus:ꝛ sortit⁹ aīam bonā. Saple.viij. Ut circūcide
ref puer:nō poterat ad miserabiliorē exinaniōrē
erumnis oībus:ꝛ aliene opis egentiorē etatē dei fi
lius inclinari:nota est īfantie imbecillitas/cogni-
ti dolores/agnitaq̄z discrimina. Qua de re memo
rabile extat Augustini verbum: Quis non exhor
reat ꝛ mori eligat/si ei ꝑponaf aut mors ꝑpetien-
da/aut rursus infantia? Uides q̄ sententiosa breui

tate Augustinus infantie mortē prepofuit: Ut cir-
cūcideretur puer. Appello te Hieremia: de Christo
enī in libri tui capl'o. xxxi. protulisti: Nouum inquit
creauit dñs super terram: femina circūdabit virū.
Et ecce Lucas ait: vt circūcideretur puer. An est euā
gelista ꝓphete cōtrarius? aut vir filiis aliq̄s esse ꝑt
atq̄ puer? Sed etatem sane ꝑ pueri nomen euāge
lista describit. Hieremias aūt in viro plenitudinē
insinuat gratiarū. Audiuim⁹ ꝑmū celebritatis hu
ius mysteriū / christi vicȝ circūcisionē: nois imposi
tionē videamus. Dicit enī: Uocatū est nomen ei⁹
Jesum. A quo vocatū si fortassis interrogas? In-
cūctanter respōdebit euāgelista: Quod inq̄t voca
tum est ab angelo prius q̄ in vtero conciperet. Nam si
originē credas / non decuit illud prius ab hoibus ef
ferri: sed ex quadā sublimiori excellentiori q̄ natu
ra vocatū: nō q̄dem fortuito / sed ex supme trinita-
tis ꝯsilio / nec ex tpe tm̄modo / sed eternaliter: q̄m an-
te solē ꝑmanet nomē eius: in Psalmo. Uocatum
ad futuri euētus indiciū / nō ad exaltandū ꝯformi-
te noim ḡnis sui memoriā: quēadmodū illi de q̄b⁹
Psalmista: Uocauerūt noia sua in terris suis: q̄m
vt de Joanne dicitur: Non erat in cognatione sua q̄
vocaretur hoc noie. Uocatū ⁊ recte vocatū / non vsur
patū: vt tyrannoꝝ mos est atq̄ ambitiosoꝝ: diui-
na noia vt penitus indebita temeraria ꝑsumptio
ne vsurpantiū: quales in gentiū populis q̄pluri-
mos legimus: ⁊ nō tam lr̄is q̄ ꝑiculis ⁊ damnis
D nostris experimur. Uocatū: ideo est institutū ¶ Nā
sanctificauit sctōs suos. Sophonie. iij. Et quos
vocauit hos ⁊ iustificauit: ad Romanos. viij. Uo
catū est: nomē vtiq̄ nouum quod os dñi noīauit.
Esa. lxij. Sanctū ⁊ terribile / laudabile ⁊ excelsum /
admirabile in vniuersa terra. In primis nomen
sctm̄ summis etiam imperatorib⁹ adorādū: quod
nec demonū obstinata ꝑtinacitas / nec ꝑniciosissi
me secte ꝑniciosissimus autor Mahometus ausi
sunt violare nomen angelica ꝑcellens noīa / eos
magis seraphin appellans / magis cherubin seu
dominationes / thronos / ꝟtutes / potestates / hoc ex
cellentius est atq̄ ꝑclarius. Mihi nō credis? Au-
di apl'm: Dedit illi deus nomē / quod est sup omne
nomē: ad Philipp. ij. ⁊ ad Hebre. i. Tanto inquit
apostolus melior angelis effectus / quāto differen
tius pre illis nomē hereditauit. Nomen preterea
quod nulla vnq̄ ꝑsequentiū ⁊ toto malignitatis
impetu sevientiū tyrannoꝝ atroꝝ rabies ⁊ impijs-
sima crudelitas deijcere potuit / obruere vel delere
q̄m turris fortissima nomen dei. Prouerb. xviij. ⁊
bonum nomen ꝑmanebit: Eccli. xli. At ecōtra no-
men impioꝝ putrescet. Prouerb. x. Nomen ad ex
tremū in quo surreximus ⁊ in quo erecti sumus in
christo / nomen eius. Placet hic Origenis ꝑcon-
tatio. Cuius eius? placet ⁊ eius responsio illius q̄
in excelsis sine matre / ⁊ in terris s̄m corꝑis suscepti
onē in sinu est matris: expressa est magna in vocati-
onis modo dignitas / mira in nois qualitate effi-
cacitas / ineffabilis insuper in re vocata maiestatē
E sublimitas. ¶ Sed quod est illud nomē tante di-
gnitatis quo ad primū / tante efficacie quo ad se-
cundū / tanteq̄ sublimitatis quo ad tertiū: nondū

specialiter aptū est / q̄ network me qui vir pollutus labijs
sum: Esa. vi. Terret nō negligēda aplice tube sen
tentia: Discedat inquit ab iniq̄tate omnis qui no-
minat nomē dñi. ij. Thim. ij. Quāobrē me silente
euāgelista ipse loquatur: nomen eius iesus. Exultent
celi: ꝯtremiscat terra: cōmoueatur mare: obstupescāt
abyssi. Et audito noie Jesu / omne genu flectatur ce
lestiū / terrestriū ⁊ infernoꝝ. ad Philip. ij. Nomen
eius Jesus: expgiscimini veteres patres ⁊ inameni
limbi incole suspensis auribus quod euangelista
dicat ꝑpēdite: Nomen eius Jesus: an auditis / an
intelligitis? Intelligimus vtiq̄ ⁊ audimus: ⁊ hoc
solū nomen est quod gaudioso pectore ⁊ letis fron
tibus hucusq̄ audire meruimus. Demissos igitur
⁊ merore confusos ⁊ squalidos erigite vultus: ex
undantes lachrymis extergite oculos: ⁊ tanq̄ ad
certum vere liberationis nunciū tripudiate: gratu
lamini ⁊ psallite. Cessent erutta ex imis pectoribus
suspiria: sit gemitib⁹ finis: ⁊ tanq̄ voti compotes
effecti / celū ⁊ terram his amodo nō pulsate votis.
¶ Rorate celi ⁊c. Nomen eius Jesus. Exhilare- F
sce tu q̄ perieras miserande hō: neq̄ enī locūdius /
gratius ve nomē a seculis audire potuisti cū mise-
ria tua eq̄dem poterāt alia de deo nomina ꝑdicari /
nomē aūt Jesus nequaq̄: nam sine salute saluator
esse non pōt / nec iesus sine saluatore. Tu captiu⁹
es cōpedibus duris astrict⁹: ꝯstitutus inter tot ex-
ternoꝝ / domesticorūq̄ hostiū in te ꝯiuratoꝝ cune
os / fragilis / lassus / inscius ⁊ cecus / ꝑ vias mūdi hu
ius ꝑegrinans / vias ꝟe deuias ⁊ Dedali labyrin-
tho simillimas: ita est anfractuose sunt vie ꝑrupte
ꝑcipites ⁊ lubrice / laq̄is vbilibet ac latrūculis ob-
sesse? Nomen igitur Jesu auide audias / loquaris li
bēs / cogites semp / dicq̄ cū Ps. Deus in noie tuo
saluū me fac. Idq̄. vi. Eneidū: Eripe me his inui
cte malis. Da dextrā misero ⁊ tecū me tolle ꝑ vn-
das: Sedibus vt saltē placidis in morte q̄escam.
Nec pctōꝝ terror quo minus id agas te distrahat
Filius enī hois non venit vocare iustos / sed pctō
res. Luce. ix. Nomē eius iesus: nois huius dulce
dinē gustauerat q̄ dicebat: Exultabo in deo Jesu
meo. Abacuk. iij. ac si diceret ¶ Exultent in opib⁹ G
alij ac fructibus terre / alij in altis sed ꝑcipitibus ⁊
tremulis honoꝝ fastigijs: reliq̄ in cubilib⁹ ⁊ ebrie
tatib⁹: ego aūt exultabo in deo iesu meo. Exultēt
in reb⁹ pessimis: glient cū malefecerint: ducāt in
bonis dies suos: ⁊ sic ad inferna descēdāt: ego aūt
exultabo ⁊c. Nomē eius Jesus: o egypte ipm Jo-
seph ꝓpter frumēti in fame ꝓuisionē lingua tua
mūdi saluatorē appellasti: sic enī legitur Gene. xli.
quāto poti⁹ huic saluatoris nomē erit: q̄ nō tpalis
vt ille / sȝ spūalē adipe frumēti faciat te: In Psalmo
Josue ꝑterea nō sine magni sacri mysterio iesum
nouim⁹ appellatū: cui⁹ singula pene gesta nři iesu
figuratiua sunt: q̄ ppl'm isrl' ex horrida deserti soli-
tudine circūcisis prius filijs isrl' ⁊ triūphāns vsq̄ ad
ꝯsumatā interfectionē hostib⁹ in ꝓmissiōis terraȝ
fluentē lac ⁊ mel / ꝑm⁹ introduxit: nō poterat auto
rizatior historia / nec sensibus mysticis fecundior
nr̄eq̄ materie vicinior adduci. Sȝ ad finē ꝓperoꝛ
hac de re Origenis lingua elegāter sup Josue dis

seruit. ¶ Aliū lego iesum filiū Josedech sacerdo-
tē certe magnū: sordidis tñ vestib⁹ indutū. Zach.
iij. At iesus nr̄ tot⁹ candid⁹ est: ꝛ sacerdos ē in eter
nū. Est ali⁹ insup iesus fil⁹ Sirach vir apprime sapi
ens/sapiēsqꝫ laudator magnific⁹/nr̄o tñ incompa-
bilis: q̄ v̄ra ꝛ eterna est dei patris sapiā: q̄(vt v̄bis
illi⁹ vtar) ab initio ꝛ añ secula creata est ꝛc. Eccli.
H xxiiij. ¶ Quid multis moror: pcurre/circūgira si
ue in celo sursum/siue in terra deorsum: neqꝫ alte-
rū talē iesum/neqꝫ saluatorē repies: nō si supstitio
sa falsitas Jouem incestuosum afferat/exulem sa-
turnum/iunonē iracundā/venerē petulantē/clau-
dicantē deformēqꝫ vulcanū/ aut furentē herculē/
aut oēs deniqꝫ de q̄bus pphetico ore dictū ē: Oēs
dij gentiū demonia. Reclamabit forsitā inanis va
nitas/opponetqꝫ victoriosos pncipes ꝛ triūphis
inclytos. Sed interrogati se nō saluatores/sed ser
uos fragiles ꝛ salutis indigos/aut humilr̄ profite
bunt/aut negātes experient inuiti. Soli⁹ itaqꝫ ie-
su vox illa est. Saluator nō est pter me: Osee. xiij.
ꝛ alibi: Nō est absqꝫ me saluator. Esa. xliij. Jesus
nomē eius: iubeo te mētalib⁹ oculis circūspicere
vitā iesu: q̄nta ad infirmos cōpassio/q̄ntus salutē
iste ardor/q̄nta apud oēs benignitas/aspicies in-
numeros ab eo incolumitati: ꝛ quod stupēdū ma
gis est/quosdā vite restitutos: v̄tus eni de illo exi-
bat/ꝛ sanabat oēs: Luc. vi. nec ipse mō sed hoc suo
noīe iesu sui successores hoc agebāt: ꝛ quod mire-
ris/puersi q̄dam ꝛ increduli. Sed tāta tanqꝫ ppo-
tēs est noīs huius platio: circūflecte te p oīa: ap-
te videbis q̄merito vocatum est nomē eius iesus.
Nomē victoriosum: alioq̄n nō portasset illud taꝫ
infracta ceruice insupabiliqꝫ pstātia corā regib⁹ et
pncipib⁹ ꝛ filijs isrl̄ vas illud electiōis Paul⁹ apl̄s
Dulcisonū pterea: alioq̄n crebra adeo repetitione
suis illud epl̄is nequaq̄ inseruisset: nec obtrūcato
I capite stupētib⁹ q̄ aderāt/ iesum ter lingua ei⁹ pal
pitās noīasset. Augustinū pterea Bernardūqꝫ le-
gim⁹ de se affirmātes/nullas oīno scpturas eis sa
pe q̄ntacūqꝫ eloquentia aut snlari grauitate polle
rēt/nisi vidissent nomē iesu ibidē inscptū: recogitā-
tes q̄m nō est aliud nomē sub celo/sub quo opteat
nos saluos fieri. Actuū. iiij. Quisqꝫ acerbissimas
scōꝝ passiōes fideli mēte ptractat/recēsetqꝫ cruci
atus eoꝝ exq̄sitissimos/q̄uos ꝛ q̄les ingeniosa ad
senciā impietas/lesaqꝫ ac irritata crudelitas exco
K gitare/infligereqꝫ potuerūt: noīs hui⁹ iesu v̄tutē
agnoscere faterique cōpellit. ¶ Quid eni dulces fe-
cit Stephano lapides: vtiqꝫ nomē iesu: nomē id p
fecto dulcia/imo expetēda eis fecit supplicia: quo
rū vel sola recordatio horrorē nobis incutit ꝛ tre-
morē vehemētē. Inde est id Act. v. Ibāt gauden-
tes a pspectu pcilij/q̄m digni habiti sunt p noīe ie
su pumelias pati. Agnosce igit ꝛ vide q̄merito
vocatū est nomē eius iesus. Mihi certe ad finē an
helāti acclamāt scti scteqꝫ oēs: ꝛ vt gl̄iosi noīs ie-
su v̄tutē in eoꝝ victorijs edisserā sollicitāt: ostētāt
quot hostiū acerbos pflict⁹/quot callidas latētes
qꝫ insidias/quot fraudes/quot laq̄os/quot discri-
mina subiugauerit eis iesus: ꝛ terga v̄tere cōpule-
rit. Grādis sane materia: ꝛ nō mō collatōi/sꝫ ingē

tib⁹ libris suffectura. ¶ Dubi⁹ pluries steti quem
potissimū loq̄rer/nūc hoc/nūc illo magnus ad se
vocib⁹ purgēte: oib⁹ idcirco valefacere sorte pari
cupiebā. Sꝫ sub vno quē legi (cuius nomē sit in li-
bro vite) nullo pacto absqꝫ ipsius memoratiōe di
uellere me potuit: q̄m apto ille sinu pectus suū ru
bricatis pūctis distinctū vt viderē admonebat: vbi
cū ppius accessissem legi hoc nomen iesus acuto
cultro/viua in pelle tenaciter insculptū herebam
cogitabūd⁹: cū por ora in tales laxauit sonos: ego
inquit ab initio fortitus aīam bonā ꝛ fide pditā ip
sam saluatori suo iesu dedere despondereqꝫ statui:
sed idipm vt reliq̄ solet bona dissuadebat ꝛ mali- L
gnis conatibus obnitebat morticinū corpus me-
um ¶ O quotiēs puulo in thalamo aīe mee iesuꝫ
introducere studui/vt suo eam solaret souereqꝫ cō
sortio/ꝛ petulās corp⁹ obstitit: quotiēs iam intro-
ductū/violēta lenonū quos induxerat irruptione
foras abire coegit: horresco dū memini: hoc ite
rea duct⁹ psilio nomē iesu mea in aīa indelebili sty
lo pscripsi. Nec hoc satis erat: q̄m etiā meo illud ī
pectore (vt cernis) exaraui: psulte id agēs vt salutē
ferꝫ hoc vexillū indomit⁹ asell⁹ me⁹/quod ē corpus
meū recalcitrās ꝛ inuit⁹ ferret: ꝛ meis īpugnatori
bus opponeret: sciētqꝫ ptes aduerse a me toto in-
dictū eis bellū: neqꝫ ampli⁹ in aliq̄ pte mei vllū ha
bituros pmerciū. Multa vi insup ptinaciqꝫ pstre-
tudine corporeū os meū edidici ad oēm hostilē stre
pitū/ad oēm insup impurā ac malesuadā vocē no
mē iesu psestiꝫ acclamare: vidisses/tūc eos aspecto
auditoqꝫ noīe iesu furere: nl̄ pter hoc habentes
quod agerēt. Porro circūdātes circūdederūt me
ꝛ estuosis illecebraꝝ facib⁹ exardescere sicut ignis
in spinis conati sūt: sꝫ in noīe dn̄i iesu/q̄r vlt⁹ sum M
in eos. ¶ Ecōtra v̄o aīa mea q̄uis nōnunq̄ aut
tētatiōis violētia aut sufferēdi tedio pene succūbe-
ret: dare quoqꝫ vellet tortorib⁹ suis victas man⁹:
ad nomē iesu viril̄r exiliebat: incēdebat animi altū
ac generosum/nobilitatisqꝫ sue cōsciū/ingenu⁹ pu
dor/fidei quoqꝫ ac poris pacti memoria/necnō p-
habite victorie acutē stimul' iterabat/stringebat/
ac tūdebat pect⁹ noīe iesu īsignitū: ꝛ īter effrenes
dissonosqꝫ ingruētiū tētationū sonitus nomē iesu
altius crebriusqꝫ audiebat. Adhuc resurgebā ala
crior tanq̄ vires mihi auditū ispectūqꝫ nomē iesu
trāsfūderet: ꝛ trāsfundebat vtiqꝫ pinde salubrit ex-
piens q̄merito vocatū ē nomē eius iesus. His po
ratis vir ille dei subticuit: mltō plus plīma audire
si vacasset locuturus. Spectabile dixerim huius vi
ri pectus: nec aliud q̄ppiā vllis vnq̄ gēmis/vllisve
monilib⁹ pciosius adornādū. Ast isti⁹ ꝛ si nō vulne
ra/v̄ba saltē studeam⁹ imitari. Cōsuescam⁹ ad oēs
ꝛ ad pmos psertim malaꝝ cupidinū introitus/loq̄
statim ac iuocare triūphale illud nomē iesu: quo
nullū aliud puersis gētibus equalr̄ formidandū. N
¶ Exclamemus vna cū Bernardo sup Missus ē.
Ueni dn̄e aufer scādala de regno tuo/quod ē aīa
mea/vt regnes tu q̄ in ea debes regnare. Uenit eni
auaricia ꝛ vēdicat sibi sedē in me: iactantia cupit
dn̄ari mihi: supbia vult mihi esse rex: luxuria dicit
ego regnabo: detractio/ira/inuidia/tractāt in me

ipso: cuius onus potissimū esse videar/resisto/re-
mitto: te esse dñm meū clamo/dico/nō habeo regē
nisi te dñm iesum. Ueni ergo dñe/disperge illos i
virtute tua: et regnabis in me: q2 tu es rex me9 et de
us meus. Hec ille. Uerbis ad extremū Hieremie
collationē absoluamus bona fide ac plena spe cū
ecclesia dicētes: In nobis es dñe et nomen sanctū
tuū atq3 gloriosum inuocatū est sup nos: ne dere-
linquas nos. Sed qui te iesum et re et noīe credim9
te saluante in nobis experiri mereamur: in psenti
per gratiā/et in futuro p gloriā: Amen.

Collatio in festo beati Ludouici.



Dominus regnauit/decorē indutus est. Scriptū est Ps. xcij. quēadmodū a reuerēdo magistro nostro hodie allegatum extitit et ab eodē preclare elegāterq3 deductū. In exordio em̄ collationis ad matrē illius qui hz in femore et in vestimēto suo scriptū: Rex regū et dñs dominantiū. Apoca. xix. recurremus si placet p impetrāda spūssci gratia/dicentes: Aue maria. Dñs regnauit ꝛc. Scribit vbi sup. Positurus collationis huius fundamēta atq3 ordinē: regnū yconomicū quod intra vos ponitur. De quo Lu. xvij. Regnū dei intra vos est. Regnū politicū quod ab extra gerit: vnde est illud (et similia) regnauit de9 sup israel. ij. Reg. viij. Regnū deificū quo deus excolit. De quo accipi pōt illud Matt. xxi. Auferet a vobis regnū dei et dabit gēti facienti fruct9 eius. Primū regnū est hois in ordine ad se ipsum. Secūdū in ordine ad primū. Tertiū in ordine ad deū. Hec aūt tria regna breuiter admodū notat Joā. Apoca. v. Fecisti inqt nos deo nostro regnū: quo ad primū: et sacerdotes quo ad secūdū: et regnabimus sup terrā: quo ad tertiū. Simile habet. j. Pet. ij. Isti regno triplici tripharia seruit9 opposita est atq3 contraria. Unde quedā est seruit9 culpabilis: cū quis est in peccatorū feditate. Qui em̄ facit peccatū/seruus est pecti. Joan. viij. Et sic a quo quis supatus est/seruus eius efficit. ij. Pet. ij. Seruitus tollerabilis cū quis est sub principū potestate. De qua Gen. xlix. Uen seruiam regi.

¶ Seruitus execrabilis dū quis est in idoloꝝ credulitate: de qua Hiere. vi. Seruietis dijs alienis qui nō dabūt vobis requiē die ac nocte. Tria hec regna in assumptis verbis nobis aspiciēda ppronunt. Primū cum pmittit dñs. Secundū cū subiungit/regnauit. Tertiū cum supaddit/decorē indutus est. Et quō dicet aliquis: decoris nole spirituale regnū intelligi posse? conuenienter vtiq3. Nā decor creature est in debita eius subiectiōe ad deū. Pulchritudo em̄ ois rei/et su9 decor est: vt sit quēadmodū conuenit ei. Sicut ait Amb. viij. metha. sue ca. vij. put recitat doctor pfundus i summa. Nihil autē magis cōuenit creature rōnali: q3 vt in finē suū pter quē facta est inflexibiliter tendat: tēdēdo inhereat/inherēdoq3 eidē seruiat. Seruire aūt deo regnare est: et vt Senece placet in de beata vita ad Galliōnē. Deo parere libertas est.

¶ Et qm̄ hui9 et alioꝝ dilucidatio inferi9 fiet post seruitutis diuisionē: tres formare intendo orōnes siue cōsyderationes brlissimi regis nostri (quantū mihi ex alto datū fuerit) cōmendatiuas. Prīa erit de ipsius regno siue dominio in ordine ad seipm. Secūda de ipsi9 regno i ordine ad primū. Tertia de ei9 decore et regno in ordine ad deū. Auditores interpretesq3 beniuolos et pios sicubi aberrauero: correctores vos habere supplex pcor. Et hoc exoratū sperans incipio. Quib9 iam verbis regiā dignitatē et dignissimā maiestatē tuā eloquar. Gloriosissime rex et regū olim decor atq3 stupor Ludouice: que nā facundia pares virtuti b9tuis laudes dabit: Sunt equidē eximij et ingētes laudū tituli quib9 fulges. Ast inter illos primū et quodāmodo pcipuū in hac esse arbitror: quod tuipsius prestātissimū obtinuisti dominiū et mētis tue regnū debitis legib9 moderasti. Qualis nēpe laus est hoiem alios posse et subiectos habere q3 plurimos si seipsum regere et sibi pesse nesciens? cū illud etiā pessimis pueniat. Istud aūt nō nisi viri boni et bñinsti. tuti est ppriū: nec refert q3 de multis quispiā triūphet: q3 multos sub iugi seruitute precipiter: si nequissimis/durissimisq3 cupiditatibus seruū et ignōminiosissimū mancipiū subijciēdū se pbuerit. Preclare siquidē a Claudiano dictū est: Si metuis/si plura cupis/si duceris ira/ seruitij/ patiētie iugum tolerabilis/iniquas interius leges: tunc oīa iure tenebis cum poteris rex esse tui. Tragicus quoq3 Seneca: nescitis cupidi regnū quo iacet loco. Et sequit: Rex est q̄ posuit metus: et diri mala pectoris: quē non ambitio impotēs/et nunq̄ stabilis vul gi fauor mouet: qui est in tuto positus loco: et oīa infra se videt: non absone ab eo quod Sapiēs ait: Melior est qui dominat animo suo/expugnatore vrbiū. Prouer. xvi. Quippe (si Senece credim9) gentes barbaras impatientesq3 alieni imperij facilius est regere q3 animū suum cōtinere et sibi tradere: quod in Alexandro magno verū fuisse idem Seneca ait: epsarū suarū li. ij. epl'a. vij. Alexander inquit oīa potius q3 affectus suos in sua habebat potestate. Et subdit: impare sibi maximū est ipeꝛium: quēadmodū non tacuit lyricus ille Horatius oda tertia. Latius regnes auidū domando spiritū q3 si lidiā remotis gradib9 iungas: et vterq3 penus seruiat vni. Unde et Ualēnus imparor adhuc virgo/triūphis frequētissimis ait: vna secū victoria gloriari q3 inimicoꝝ inquit nequissimū domini carnē meā. Est igit rex noster celeberrimis attollendus pconijs: qui seipm sua in ptāte habuit qui alio suo et carni fortit imparuit: quod ostēdere curābo si prius de hui9 regni institutiōe pauca videri mus. Nā interrogabit forsan aliqs: Quo pacto in hoie regnū ponit: cū ille sit vnus: regnū aūt nō nisi in multoꝝ hierarchica coordinatione cōsistit.

¶ Huic aūt questionis apta est solutio: si magnū doctorē Augu. in de spiritu et ala. c. xxxij. (vt cōiter ei ascribit) inspexerim9: hic regnū hois instituēs: regē in eo dicit eē volūtatē pformiter illi quod ab

Aristo.ix.metha.in trāslatione antiqua dictū habet ꝙ volūtas imperat. Pro cōsiliario aūt ponitur
ipsa intellectualis ratio: que semꝑ (vt idē philosophus ait) ad optima deprecatur. Seruos vō ⁊ subditos esse dicit ipsos sensus: qui idipm quod ꝑ rationē dictatū fuerit ⁊ ꝑ volūtatē imperatū exequātur: istud dominiū supra sensus positū est a philo
t sopho.i.politi. esse politicū ⁊ regale. ❡ Sensualis quippe appetitus si ꝑ rationē inductus sit: natus est obtēperare rationi atqꝫ voluntati: licet absqꝫ assuefactione huiꝰmōi eidē aduersetur ⁊ obuiet: prout idē philosophus dicit ⁊ experientia docet: ⁊ paulus nō tacet / dicens: Sentio aliam legē in mēbris meis repugnantē legi mentis mee. ad Roma.vij.
Ista est nuditas quā in Eua ⁊ Adam inobediētie peccatū intulit ⁊ trāsfudit in posteros. Reformatur autē per virtutes disciplina ⁊ assuetudine cōquisitas. Propterea quāto potentia aliqua volūtati subiecta: pluribꝰ honestis ⁊ laudabilibus informata est habitibꝰ: tanto ipsius volūtatis dominiū maius nobiliusqꝫ est. Est eñ tunc plurimū operationū domina: prout in cātoribus ⁊ artificibus ⁊ vniuersaliter in omnibꝰ que non nisi per assuefactionem adipisci cōtingit perspicimus. Enitendū idcirco est ad regni huius dilatationē faciendā: optimis ⁊ ꝙ plurimis habitibus decorari: ⁊ maxime virtuosis: quos qui plures ⁊ illustriores habet latiꝰ regnat. Estqꝫ insignior atqꝫ nobilior / ⁊ plus habens pulchritudinis ⁊ decoris. Qua in re gloriosissimū regem Ludouicū latissime ac honestissime imperasse magis constat ꝙ vt declarationem meā expostulet. Dicā tamen aliqua que mihi ex legenda sua ad manū oblata sunt per que liquidū ⁊ perspicuū erit rationē / voluntatēqꝫ in eo plenissimū super sensualitatē habuisse dominiū: ita vt nihil horridū / nihil penosum / nihil difficile volun
u tati imperāti sensualitas refutaret. ❡ Erat in monasterio regalis mōtis leprosus quidā aspectu fedus atqꝫ horribilis / liuidus ei color / confossi ⁊ cōtracti immo penitus absumpti oculi: tenuissima ꝑ raucedine vox / caput / superciliumqꝫ non pilis sed squalore et scabie obsitū / trunce nares: quas lepra iā antiquata (vt solet) depasta erat / adeo vt nil cartilaginis reliquū esset: defluebat ab eis os adusqꝫ putridus / obscenusqꝫ humor / vbiqꝫ vlcera / vbiqꝫ sanies: et (vt breui absoluā verbo) plura suo in corpore quadriduani cadaueris ꝙ hois signa erant.
Quid putas egerit rex noster cū primo suis oblatus est aspectibus? Retorsit fortasse oculos: ceruicem retroflexit / humi spuit / faciē rigauit: ⁊ signa cetera horroris ac indignationis ostēdit: minime equidē. Sed ilico corpus suum ad eū dirigens deuotissime corā eo genibus flexis stetit: ac in mensa hoc modo eidē ministrauit: manu ꝓpria carnes quas sciderat: ꝯdiens ⁊ in os eius mittēs: nec grauissimū anhelitus fetorem / nec faciei deformitatē / nec ꝙ virulentus sanguis per labia fissa distillabat exhorrescens: O profundissimā regis nostri humilitatē: nullis vnꝗ verbis ad plenū extollendā: o bene regiam eius voluntatē: cuius edicto ꝙ ꝙ durissimo serua sensualitas nō potuit resiliēdo
contraire: putasses eū non tm̄ imꝑatori terreno / sꝫ deo ministrantē: et ita sane eidē in suo paupere ministrabat. Egit ipse non inferioris tolerantie ⁊ humilitatis opus in bello vltra marino: dum cadauera cesorum vermibꝰ iam exundātia / ⁊ que tanta putredine labefacta erāt / vt nulla vix neruoꝝ compage pars parti cohereret: regijs humeris humādā deportabat. Adde ꝙ ex consuetudine sordidos pauperū pedes abluebat / adiungebatqꝫ nōnunꝗ oscula pijs lachrymis rorantia: edebat absqꝫ vllo nausee signo cibos manibꝰ eoꝝ contrectatos. Insistebat vigilijs: ieiunia multiplicabat: et culcitra vtebatur: qualem laudare solebat Attalus / vt refert Seneca: que.s. resisteret corpori: ⁊ in qua post dormitionē iacentis vestigium apparere non posset.
❡ Plurima sunt his similia q a ꝓnido rege ideo x
assidue agebantur: ne quando serua sensualitas extolleretur incōsulte: vtqꝫ malignos eius conatus aut effringeret / aut tentaret: nouerat eñ ꝙ qui delicate a puericia nutrit seruum suū: postea inueniet eū contumacē. Prouer.xix. Quis autē iste seruus noster est / nisi sensualitas noster appetitus: ingratissimus equidē ⁊ merito ꝓdiosus seruus. Nā quo plus ei indulseris / quo amplius eū sibiipsi dereliqueris: tāto immitior / eoqꝫ in ꝑniciem tuā ꝓnior constituitur. Ac perinde fit vt regnū anime in ꝑuersissimam dilabatur tyrannidē / dum volūtas serua efficitur: et obsequitur miserabiliter sensualitatis imperio: quod heu in ꝙplurimis plus ꝙ satis experimēto cognitū est: ⁊ a Seneca cōmemoratū epistolaꝝ suarū li.ij. epla.viij. Volūtas itaqꝫ cū circa moderandos sensuū imperꝰ lenta negligensqꝫ est: vires paulatim assumūt ⁊ diuturnitatē tēporis adaugēt.
❡ Deinde velut indomiti ⁊ effrenes tauri cōtra y
būt impetus furētes: ⁊ nequaꝙ vltra ipsiꝰ volūtatis subire dignantur dominiū: sed eā veluti regē inertē torpentēqꝫ ⁊ nil viriū habentē ꝯtumaci ceruice spernūt: nec spernūt mō / sed duris ac fortibꝰ vitioꝝ catenis circūligant: eā deinceps stringūt male mulcentiū affectuum cōpedibꝰ: et vastissima tādem ac onustissima ꝯsuetudinis mole ne resurgat opprimūt: ꝙ si qñqꝫ volūtas sue nobilitatis ac generositatis ꝯscia exurgere tentet: ⁊ vim sibi faciēs indignissimū iugum satagat excutere: sepe frustra est. Nam ꝯfestim ex aduerso insilit serua sensualitas: ⁊ vinctis eā manibꝰ apphendēs ad se trahit: ⁊ contractā humi sternit: sicqꝫ inuita patitur illā quā negligenter subijt seruitutē: quēadmodū fabulosus ille equus cuiꝰ Aristo. in retho. meminit: q̄ cū per hominem frenū sibi iponi ad ceruū e pascuis depellendū permisisset: licet postmodū reniteretur: in ꝑpetua tñ seruitute ꝑmāsit. Consulit sepe rō vt voluntas ab huiꝰmōi tyrannica dñatione se subducat: vt vitā mutet / vt mores cōponat: et vt de Mirra ix. methamor. Naso ait: Scit se nō falso moneri / sed difficultate rerum exterrita aut ad hec agenda minime enititur: aut in ꝑmo conatu debilitata frāgitur: tā firmū ⁊ tenax ē ꝑuerse ꝯsuetudinis vinculū: tā graui fasce qui cꝗd āplexatur obruit. ❡ Ple z
rūqꝫ etiā rōnis vocibꝰ absurdescit volūtas ob dissonos / incōpositos ⁊ malesuadōs tumultuātium

bostiū strepitus: quos serua sensualitas patenti-
bus vndiqꝫ sensuū ianuis introduxit. Introgre-
ditur nēpe per oculos elata inflataqꝫ supbia ⁊ in-
fatiata cupiditas: per tactū feda pruriēs eneruata
qꝫ libido: subeunt vndiqꝫ vastatrices cure: q̄ ⁊ in-
numera alia improborum bostiū genera ꝙ p̄iūnū
oculos rationis aut effodiūt/ aut obtenebrāt: et in
sententiā suam ducūt. Deinceps miserā deturpāt
animā/ transfigunt/ cruētant/ deoqꝫ ⁊ bolbus abo
minabilē efficiunt: ⁊ nō iam vnius dn̄i volūtas ser
ua est: sed (vt Aug⁹ ait. iiij. de ciui.) tot dominorū
quot vitiorꝫ. Multis seruiet (inquit Seneca) q̄ cor
pori seruit/ accedit supbia et vult esse rex: auaricia
clamat: ego regnabo: gula dominari querit: luxu
ria imperare satagit. Ira/ detractio/ inuidia certāt:
cuius potissimū homo esse videat: hanc vitiorꝫ al
tercationē Persius grauiter expressit satyra. iiij.
verba eius omitto. Ceterum ꝙ miserāda prorsus
mutatio: et ꝙ acri studio/ ꝙ assidua meditatiōe do
minatio hec fugiēda est: quēadmodū inclytus rex
a se illā declinauit. ¶ Cui⁹ regnum nunꝙ occupa
B uit auaricia: nunꝙ supbie adit⁹ patuit: nunꝙ mol
les libidinū inconcessarū affect⁹ quantūcunqꝫ sub
dolos et blandos vultus p̄tenderēt/ locum repire
potuerūt: nō ire/ nō detractioni/ nō inuidie conces
sus est aliqū introitus: nec vnꝙ latrūculorꝫ istorū
aliquis de eo triūphasse aut spolia reportasse glo
riatus est: qn potius volūtas velut imperiosa dn̄a
eosdē abiecit: recogitans cū Seneca se maiorē esse
⁊ ad maiorē genitā ꝙ vt mancipiū fieret corporis
sui: ⁊ ꝙ pessima est seruitus volūtaria: quā vbi qs
male viuendo sibi imposuerit: non iam liber/ imo
nec hō/ sed bestia dicēdus est: quare illud: q: intel
lectu/ qui anthonomatice hō dictus est non vtit:
sed de grege illorū est: quos philosoph⁹ dicit esse
bestiales: vitā pecudū eligentes: quisqs se talē ex-
hibuerit/ etiā si in amplissima natus fuerit familia
seruus est: prout Cicero illa sua inattingibili facū
dia in paradoxis: paradoxa quarta ostendit. Ho
ratius flaccus etiā dominij ⁊ libertatis materiam
grauiter ⁊ eleganter executus est: in sermonū siue
satyrarꝫ suarū finali sic incipiēte: Iā dudū a stulto
vbi seruū suum Dauum secū colloquentē introdu
cit: et seruitutē dn̄i: sui cū sua cōparāt. Boetius
insup quarto de cōsolatione idipsum demōstrans
sic ait: Anhelos quos vides celso solij culmine re
ges. Purpura claros nitēte: septos tristib⁹ armis
ore toruo cōminātes: rabie cordis detrahat si qs
supbie vani tegmina cultus: iā videbit intus artas
dn̄os ferre catenas ⁊c. Hos inter seruiles reges
nō annumerand⁹ est gloriosus rex Ludouicus: q̄
p̄ut nostro in themate p̄missum est ⁊ in deductio
ne vtriūqꝫ deductū/ vere dn̄s extitit/ vere regnauit/
⁊ decorē vere libertatis indutus est. Hec de princi
D pali. ¶ Magnā semp gloriam adepti sunt ⁊ illu-
stres habiti qui rempublicā aut armis/ aut cōsilio
aut officio aliquo p̄texerūt: ⁊ qui publicos hostes
exterminare studuerūt/ ac sub iugū mittere: in illo
quippe bolm numero reponunt quos plato opti-
mos esse censuit: q̄ scꝫ se ad boles inuādos natos
existimāt: in hoc deū imitantes qui suā in ꝙpluri-
mos gaudet diffundere voluntatē: ob hoc in som
nio Scipionis (quod a cicerone compositū Ma
crobius exposuit) dictū ita habet: sic habeto om-
nibus qui patriā seruauerunt/ adiuuerūt/ auxerūt/
certum esse in celo diffinitū locum: vbi beati sem
piterno euo perfruātur. Inspiciendum in hoc est
quāta esse debet regis nostri gloria: cui semp i ani
mo voluntas/ ⁊ in opere sedulitas fuit maximā ⁊ p̄
clarissimā regni sui politiam ꝙ optimis legib⁹ gu
bernare: ⁊ infestissimos nō sui tm̄ populi/ sed toti-
us christianitatē hostes subiugare: ita vt sibi apte
cōueniat illud quod optime polire leges statuēs
Virgilius. vj. Eneidū romanis approbat: Parce
re subiectis ⁊ debellare superbos. O si illū attigis-
set prisca etas magnorꝫ actuū imitatrix: ⁊ illa pri-
or scriptorum elegans industria magno certatim
conamine in suis hesissent actibus describendis:
et totū alti sonis illustrassent versibus orbem: sibi
qꝫ potius ꝙ suo Enee maro preconiū illud ascri-
psisset: flamma super etherea natus. Singules re
ges ac imperatores singulis efferūt laudib⁹. Sed
omnes glorie ac laudis titulos in singulis oris
sparsos in hoc vno rege nostro ꝫgestos esse quis-
quis legendā suam intuebit reperiet. ¶ Eneam a C
pietate poeta optimus cōmendat: quia parentē
Anchisen e medijs surripuit flāmis. Hinc ē illud:
Sum pius eneas. Noster autē rex non ad patrem
tantūmodo (quod nature iussu agere cōpellimur)
sed ad pauperes ⁊ egrotos efficacissima pietatis
exhibuit obsequia: ita vt etiā instar Thobie ad se
peliendū mortuos sua se maiestas inclinaret. In-
sonuerat eni auribus suis illud apostoli. j. Timo.
iiij. Pietas ad oīa valet. Ideoqꝫ cū eo dicebat:
Quis infirmatur ⁊ ego nō infirmor. ij. ad Corint.
xj. Cicero frequēter suis in orationib⁹: et Seneca
secūdo de ira Iulij cesaris humanitatē atqꝫ cle-
mentiā erga deuotos hostes concelebrauit. Ast re
gi nostro virtus hec non defuit. Nam suis in bel-
lis edicto publico vetuit: ne saracenorū mulieres
⁊ paruuli perimerētur: ⁊ quotquot alij absqꝫ mor-
te subiugari possent/ seruarentur ad vitā. Erat eni
(vt de Moyse dicitur) vir mitissimus super omes
qui morabātur in terra. Nume. xij. similis in hoc
ipsi Dauid: qui in sua misericordia consecutus est
sedē regni. j. Machab. ij. Nam thronus regis cle
mētia roboratur. Prouer. xx. Octauiani augusti
parsimoniam in potu ⁊ cibo extollunt Valerius ⁊
Drosius: sed multū ille in hoc rege nostro inferi-
or fuit. Nam (vt multa paucis absoluā) abstinen-
tias suas non regis illas esse/ sed viri austeram re
ligionē professi reperies: non magni estimabat ꝙ
delicato cibo stercus conficeret: nec coquus ver-
mium esse volebat/ viderat quippe propter crapu
lam Holofernem capite obtruncatū: Adam e pa-
radiso eiectum: Ionathā anathemate percussum:
Noe denudatū: Loth cū filiab⁹ stupiantē: sibiqꝫ
dictū arbitrabat illud Prouer. xxxi. Noli regib⁹
o Lamuel/ noli regibus dare vinū: q: nullū secre-
tū vbi regnat ebrietas. ¶ Refert p̄terea Macro- D
bius in saturnalib⁹ eundē Augustū tante familia-
ritatis ciuib⁹ extitisse: vt nullū se ad cenā inuitātī

refutaret. Tāte insup būilitatis eū dicit Orosius
vt edicto publico vetauerit se dn̄m appellari. Cō-
stat autē in nullo vnq̄ꝙ̄ in rege nostro ꝓfundio-
rem fuisse humilitatē atq̄ familiaritatē. Quid cū
ceteris eū egisse putes? qui cū leprosis ⁊ abiectissi
mis sui regni cibū capiebat? Uisus est inde sepe
dicere illā Dauid vocē: ex ima humilitatis offici-
na erutā: vilior fiam plus q̄ factus sum: ⁊ ero hu-
milis in oculis meis/ et cū ancillis gloriosior ap-
parebo. ij. Regū. vi. Secutus quoq̄ in hoc est sa
pientis documentū. Ecc. xxxij. Rectorē te posue-
runt/ esto in illis quasi vnus ex ipsis. Et illud eius
dē. iij. Quanto maior es/ humilia te in oībus. Re
guli Attilij fidē integerrimā historici oēs admirā
tur: qui ne iusiurandum violaret: ad infestissimos
hostes remeauit intrepidus. Qualis autē in hoc
estimādus est gloriosissim⁹ rex noster: qui nō soluz
violare nomē dei noluit/ imo nec ad illud iurandū
ꝑ truculētissimos ⁊ atrocissimos hostes quōlibet
potuit induci. Tantū inquit horreo verbū de ne-
ganda fide etiā sub ꝯditione audire: ꝙ non possem
illud exprimere sono vocis. Multū illi in aīo et in
E vsu erat dogmata illud christi: Sit sermo vr̄ ē est
nō non. ¶ Nihilominꝰ a veritate aut ꝓmissis q̄n
ea custodiret nequaq̄ poterat abduci: sciēs ꝙ mi-
sericordia ⁊ veritas custodiunt regē. Prouer. xx.
Duos decios fautēs populis cōstat morti spon-
tanee se deuouisse: vt ⁊ eoꝝ exercitus saluaret̄: atq̄
rex noster ꝓ suo exercitu carceri et nō multominꝰ
morti formidabili ⁊ mortis periculo seipsuz obtu-
lit. Dū eīn captus est in fugā verti poterat: sed eū
sui amor exercitus detinuit: quē si ipse fugeret/ pe
rimendū esse formidabat. Scipionis africani ꝯti-
nentissimā castitatē extollit Ualeriꝰ ⁊ Franciscus
petrarcha i de viris illustribꝰ: hic deuicta cartha-
gine hispanā virginē speciosissimā celtiberoꝝ pri
cipi desposatā/ licet captiua esset/ intactā restituit.
Hec ṽo castitatis virtus nostro in rege supeminē
ter effulsit: vsq̄ adeo vt si nō esset habenda proles
que ex mote successura esset in regnū: absq̄ vxore
⁊ cū virginitate (vt credit̄) permāsisset. Thobie ex
empla sectatus tribꝰ primis ꝯiugij noctibꝰ oratio
ni vacauit: nec vllū vnq̄ suspectū cū muliere alie-
na colloquiū/ nullūq̄ cōsortiū habuisse visus est:
nec verbū aliquod petulātie aut inbricitatis emi-
sisse. Eos insup qui talia agerent aut dicerēt nun
q̄ perpeti potuit/ quin e curia sua ꝯfestim abscede
re cogerent̄ fuit illa etate verissimū illud: Prouer.
xxij. Qui diligit cordis mundiciā ꝓpter gratiā la-
bioꝝ habebit amicū regez. Hec castitatis virtus
regē nostrū sup Dauid/ sup Salomonē/ supq̄ om
nes pene reges ⁊ principes: sup etiā famosos gen-
tium deos collocat ⁊ extollit. Ipsi nanq̄ alioꝝ vi
ctores a libidine deiecti ꝓstratiq̄ sunt. Idem Sci
pio africanus in ordine sedulus a Ualerio fuisse ꝑ-
hibet̄. Hic surgēte semp aurora capitoliū scande
F re ⁊ Jouē orare cōsueuerat: ⁊ obinde eū iouis esse
filium exorta est credulitas. ¶ Noster aūt rex nō
in aurore tm̄ ortu: sed cū ꝓpheta media nocte sur
gebat ad ꝯfitendū noī tuo dn̄e: non ad Jouē ado
randū: nihil crebrius agebat/ nilq̄ libētius: inseri

ptū se habens illud Jaco. v. Multū valet depre-
catio iusti assidua: ⁊ nunq̄d valuit cū nauem i qua
trāsfretabat scopulis illisam ⁊ ferme iam obrutā:
orationis efficacia ne periclitaret̄ effecit? Ceterū
Philippus Macedonū rex (vt Seneca in secūdo
de ira ait) iniuriaꝝ siue contumeliarū patiētia ad
tutelā regni ingens instrumentū fuit: noster rex ⁊
subditoꝝ suoꝝ et maxime infideliū irrogatas sibi
ꝯtumelias infracto īperturbatoq̄ tolerauit aīo
⁊ cū apostolis ibat gaudens: q̄m dignus erat pro
noīe iesu contumeliā pati. Actuū. v. Porro lauda
ri magis q̄ imitari solent imꝑatores illi quos Ua
lerius li. iiij. affirmat de imperio rursus ad aratrū
cōfugisse: vt Diocletianus ⁊ alij quidā: noster rex
nō ad aratrū quo ingrate telluri operā daret/ abijt
sed lōge felicius aratrū suspirabat: ⁊ quale inqui-
eo? aratrum vtiq̄ religionis quo mētis sue spūalē
agrū liberiꝰ regularis discipline sulcis exerceret.
Nā vt verba ponā Senece de Augusto cesare di-
cta: dū de dimittendo regno cogitauit: diem letissi
mū reputans quo magnitudinē suam exueret/ sa-
tisfecisset aīte votis: sed vinculū coniugale ⁊ vxo-
ris dissuasio nequaq̄ permiserūt. Hūc ergo inter
diuitiarū aceruos manentē/ pauperiorē perfectio
remq̄ dixerim q̄ multos nostri tp̄is qui summā ꝑ
fectionē in summa pauꝑtate reponētes: de pfecti-
one statuū magis disputare q̄ pfecti esse malūt: q̄
verbis amant/ colūt/ extolluntq̄ pauꝑtatē artissi-
mā: sed factis sup alioꝝ morē diuitijs inhiant: ho
G nores ambiunt/ mollibꝰ vestiunt̄/ in domibꝰ regū
sunt/ palacia struunt/ lautissime epulant̄. ¶ Hos
tu deinde pauꝑes appellas: ⁊ sunt fateor non solū
pauperes/ immo impfectissimi pauꝑes: sed nō illi
quos attollit veritas/ dicens: Beati pauꝑes spiri
tu. In hac pauꝑtate spiritus. s. humilitate pfectio
nis culmen reponit̄. In hac gloriosissimꝰ rex no-
ster assidue versatus est. Deniq̄ a iusticia Traia-
nus/ Manlius/ Torquatus/ Brutus/ innumeriq̄
alij cōmendant̄: quoꝝ tres notati nec ꝓprijs qui-
dē filijs pepercerūt: quo minus iusticiā exercerēt.
Hac in virtute rex noster inflexibiliter stetit: sciēs
q̄ ꝓpter iniusticiā regnū de gente in gentē trāsfer
tur. Ecci. x. Postremo Karolū magnū oīs chri-
stiana posteritas celebrabit: q̄ infideles populos
assiduis armis insectatus est: ⁊ christianitatē oēm
precipue francie regnū miris ⁊ insignibꝰ victorijs
decorauit. Huiꝰ ad exempla rex noster gloriosissi
mus ⁊ ad exemplū patris sui Ludouici qui de Al-
bigesio et comitatu Tolosano hereticos expulit/
bis cōtra infideles transfretauit vt eoꝝ tyrannidē
contereret: vbi famē/ sitim/ frigora/ carceres/ mor
bos ⁊ cetera q̄ in bellis plurima reperiunt̄ constā-
tissimo spū perpessus est: causam dei christianorū
q̄ oīm suam fecit: et nō inerti ocio deditus est: nō
fluxa libidine marcidus: nō intentus ludicris: non
ad extremū vino somnoq̄ sepultus: vt Maro ait.
Multa alia sunt regis nostri ꝑconia: que breuita
ti studens pretereo: nō silendū tamē arbitror ꝙ ip-
sos veri regis ⁊ equissime regnātis mores habēs
iniquas a se tyrannoꝝ conditiones penitꝰ abiecit.
Insederat quippe suo in aīo illud quinti politice:

Oportet monarchã non videri tyrannũ: sꝫ icono
micũ ⁊ regnatorẽ. ¶ Uis autẽ scire quid in omni
D politia inter regẽ et tyrannũ intersit: vide ibidem
E philosophũ/qui duodecim ⁊ amplius cõditiones
tyrannoꝝ posuit/redegitqꝫ ad tres q̃ in hoc cõple
ctunẽ metro: Pauca sciant/de se diffidant/sint ⁊
egeni. Sic rege subiectos dire tyrãne tuos. Dimit
to declarationẽ alibi ⁊c̃. Hos tyrãnoꝝ mores rex
noster nequaꝙ̃ exercuit: certũ habens qm̃ regna
cũ scelere sunt oĩbus exilijs grauiora: vt Seneca
in tragedijs ait. An aliq̃n de subditoꝝ egestate le
tatus est q̃ elemosynis frequentissimis eoꝝ releua
bat inopiã: nec ꝓ operibus pietatis aut captiuis
redimẽdis ab eis quicꝙ̃ petere cõsueuerat: aut dif
fidia in eis ⁊ discordias oriri cupiebat qui in deci
dendis eoꝝ causis ⁊ eis ꝯcordandis: bis saltem in
hebdomada suã exhibebat ꝑsentiã. Preterea an
ignorantes cupiebat esse ciues suos: nullus viro
rum doctoꝝ reuerentior extitit: nullus q̃ eoꝝ ma
gis societate gauderet ⁊ cõsilio vteretẽ. Nã ⁊ fon
tem illũ scientie preclarissimũ parrhysieñ. vniuersi
tatẽ fouit semꝑ: ⁊ magnis priuilegijs vsqꝫ nũc ma
nentibus dotauit. Hec est per quã bene francorũ
reges regnant: per quã stabiliunẽ in veritate: et ꝑ
quã de christianis christianissimi sunt effecti: q̃ si
quis tam improbus aut perditus esset qui eã deso
latam esse aut optaret/aut quereret: ego eũ nõ ty
rannũ modo: sed damnabilissimũ ⁊ sceleratissimũ
tyrannũ iudicarẽ. Postremo rex noster more veri
regis amari magis q̃ metui cupiebat: ⁊ cogitabat
nõnunꝙ̃ intra se (vt opinor) illud Terentij. Errat
longe a mea sententia q̃ imperiũ credit esse grauꝰ
⁊ stabilius quod vi fit q̃ illud quod amicitia iũgi
tur. Quis igiẽ nõ videat regẽ nostꝝ vere regnasse
quis non eidẽ dicat illud .i. Regũ. xxi. grãdis au
J toritatis es ⁊ bene regis regnũ israel. Illã insuper
vocem tibi recte ascribimꝰ que ꝓ themate sũptum
pria est. Dominus regnauit: ⁊ equissime regnãtis
decorem indutus est. ¶ Hec de secũda parte.

¶ Dici nõ potest R. P. quãtus in rege nostro
decor: quãta in eodẽ mẽtis pulchritudo effulserit.
O si faciẽ eius intueri ⁊ oculos in ea figere licuis
set: deus optime q̃ formosum spectaculũ/ q̃ ex al
to splendidũ/ q̃ tranquillũ ⁊ verẽda maiestate ple
nũ radiare hinc iusticiã/temperantiã/fortitudinẽ
atqꝫ prudentiã/illic fidem/spem ⁊ charitatẽ ꝯspe
xisses: viuidus in hac mẽtis facie color: in qua nil
mortale/sed diuinũ ⁊ celeste aliquid rutilabat: nul
le ibi dolositatis ruge: nulle fuci fallacitatis syde
rei: immo sup solẽ lucidiores rationis oculi: os im
periosum/nõ humi decliue/nec mortaliũ pondere
pressum: sed ad celos erectũ ⁊ in dei laudes semꝑ
apertũ. Unde autẽ regi nostro decor iste: nisi quia
apostolo obediẽs indutus erat speciosum ꝑ filijs
hoim dominũ nostrũ iesum christũ. Imperatores
uo ac reges quantocũqꝫ virtutũ splẽdore pollere
videanẽ: absqꝫ hoc indumento deformes sunt: qꝛ
virtus vera esse nõ potest/nisi debitũ in finem qui
deus est ordineẽ. Omnis autẽ regum imperatorũ
qꝫ infideliũ turba nõ ad illũ/sed (ſm Augustinũ. v.
de ciui. dei) ad inanẽ gloriã aut ad deos falsos se

ducti reducebant: in eis idcirco nõ omnia erãt vir
tutes in specie similes cũ virtutibus nostri regis:
ac decore illo carebant: qui est debita sui operati
onũqꝫ suarũ in finem vltimũ ordinatio. ¶ Sed
nũquid in regnãdo iustum dominij titulũ obtine R
bant? ¶ Sunt qui negatiue responderẽt de quo
aliqua scripserã ⁊ dicere ꝓposueraꝫ: sed breuitas
obstat: opinor tamẽ eos q̃uis iusti non essent: ha
buisse tamẽ aliquãdo iusta sup illos imperia: sed
verũ decorem nõ induti sunt qui sue potestatis do
minationisqꝫ collatorẽ aut culpabiliter ignorauẽ S
rũt/aut culpabilius spreuerũt cognitũ. In regibꝰ
autẽ francie saluberrimus semꝑ ⁊ integerrimꝰ dei
cultus fuit. Ob hoc ait insignis doctor ⁊ summus
pontifex Gregorius in registro: epistola .v. Non
inmerito cõtigit vt cetera gentiũ regna ꝓcelleret re
gnũ francie. Quippe q̃ earundẽ gentiũ creatorẽ
⁊ pure colit ⁊ veraciter cõfitetur: ⁊ epl̃a sexta simile
scribit. Insup remigius noster remẽsis archiepi
scopus: dũ Clodoñ. misso celitꝰ chrismate bapti
zaret ꝓphetico spũ plenus: dixit ipsum francie re
gnũ regesqꝫ suos fore gloriosos ⁊ stabiles q̃diu ĩ
hac fidei ꝯfessione ꝑmanerẽt sicut ꝑmanserũt. Nã
vbi par fidei zelus/vbi illiꝰ defensio paratior: vbi
hereticantiũ vehementior cõfutatio: nulli eñ q̃ in
gallia veriorẽ synceriorẽqꝫ fidei confessionẽ repe
ries: nec ab alijs regibus totidẽ cõtra infideles ꝓ
fidei exaltatione bella ꝑpetrata sunt: bella inquã
sacerrima atqꝫ iustissima/in quibꝰ mori beatũ erat
⁊ triumphare gloriosum. Et vtinã in gentibus et
maximis regum nostroꝝ virtutibus pares in elo
q̃ntia scriptores accessissent. Gallia sane q̃q̃ dei
nutu abunde aucta famataqꝫ sit: apud oĩes tamẽ
⁊ maxime posteros clarior ⁊ quodãmodo immor
talior effulsisset: viros insup haberemus quos gre
cis ac italis aut preponere liceret/ aut opponere.
Haberemus etiã vnde mordax liuidaqꝫ emulorũ
gallicorũ insultatio posset repelli. ¶ Deinde ne T
quaꝙ̃ vendicanda semꝑ nobis forent ab externis
insignia virtutũ exẽpla: nostra quippe in promptu
essent quibus abũdaremus: neqꝫ eñ tot ꝑfulgida
viroꝝ illustrissimorũqꝫ noĩa extinxisset obliuio: nec F
memorandoꝝ tot gestoꝝ memoriã vetustas ꝯsum
psisset literis non adiutã: cũ ita in gallicis fuit fa
ctorum q̃ verboꝝ cura maior. Cum igiẽ apud om
nes francie reges intemeratus semper fidei amor
steterit: inter eos tamen vt Lucifer emicuit glori
osissimus rex noster Lodouicus: hunc ego nõ tan
tũmodo regem/sed sacerdotẽ rationabiliter posse
videor appellari: non equidẽ potestates ecclesie si
ue ordinẽ sacerdotalẽ attribuo: q̃uis in affectu sa
cerdos fuerit: q̃uis ex more sacerdotũ vnctioneꝫ/
immo celicam vnctionẽ susceperit. Sed circa id
ipsum dicam quod sentio: itaqꝫ si regere aliquẽ po
pulũ est (sicut est) eum in finẽ suum debitũ dirige
re: non videẽ quin spiritualiter subditũ sibi popu
lũ rexerit: qui ad finẽ eum spiritualẽ iugi ac sedula
intẽtione dirigebat: sicqꝫ spũalis princeps atqꝫ re
ctor mediꝰ q̃ nõnulli ꝓlatoꝝ ecclesie rex noster dici
potuit: q̃ vt res lucidior fiat/pono ante oculos ve
stros regẽ hũc beatissimũ qui heresibꝰ si q̃ñ pullu

lare inceperūt: obicē illico se ponebat: cui charissima erat ecclesie pax: pro qua nec ipsam quidē mortē perpeti recusasset: qui peccātes in deū populos plectebat seuerissima legū censura: et dei ꝙ propriarū iniuriarū vindex erat acerbior: huius studiū erat eos qui fidē sciebant et docebāt amare/honorare ac premiare: et sicut legende sue series habet: illis extirpādas euellendasq; hereses libēter potestatē tribuebat. Negociū quoq; fidei q̄si sibi desserebat faciebat oībus postpositis celeri⁹ expediri.

M Pono vobis parte ex altera vnū ex prelatis tales quales aliq̄s fuisse aliquos negari non pōt: an aliqui tales nunc sint: nō me sed experientiā interroges. Pono inquit vnū qui de spūalib⁹ ad q̄ ordinatus est nihil: de tēporalib⁹ aūt totū cogitat: qui vacat in colligendis tēporaliū sarciunculis/cumulandisq; auri ponderib⁹ qui neq; qualē fidem/neq; quales mores subditi habeant: sed quantū ab eis extorqueri possit: et quō ritant diligenter interrogat: et quod maxime ppriū est tyrannorū qui clericos odio habent: nō qualescūq; illos eciā summopere venerant qui per litiū suscitatiōes coaceruare sibi diuitias possunt: et tyrannidē iniusticiāq; suas nescio/quib⁹ ratiunculis palliare ac defendere: sed illos clericos loquor q̄ sacris literis eruditi sunt: quos ecclesiastica politia quasi mancos et inutiles si nō verbis tñ factis censet esse remouēdos: nec remuneratione quauis dignos: nimirū q; qui fidez religionēq; contēnit: vt ei⁹ doctores eiusq; defensores despiciat necesse est/exurgāt hereses/pollulent errores/oriāt scismata/infament sancti sancteq; omnes: quasi nihil ad eū spectet/dissimulat: et clames licet/et mare celo confundas/sedet/silet: nec moueri amplius potest ꝙ si dura silex vel stat marpesia cautes. Cum vo de statu sui et pomparū diminutione ei leue verbū insonuerit/atterit velociter/vere irascit: et p eo ipso degladiari paratus est: adeo illi de tota fidei subuersione ꝙ de parua tēporaliū diminutiōe cura minor. Interrogo nūcquis istorū duorū an sanctus rex vel platus talis suos subditos potius spūaliter regere dicen-

N dus est? ¶ Nec dubito quin cōfestim regē respondeas: nisi fortasse ex illorū es numero q̄ dicūt fieri nō posse vt rex de spiritualib⁹ licite curaz gerat: q̄r temporaliū tantūmodo administrationē suscepit. Hoc si verū est: vtinā nec adeo curarēt tēporalia/qui spiritualiū dispensatores esse debent: sed p dei atq; hoim fidem. Ita ergo veritas religioq; detrimentū patietur: et rex christianissimus nō resistet? An est ita extreme infidelitatis nota: nolle fidē defendere: quin etiā ne ab alijs tueat velle phibere. Mirus agricola qui agrum sibi cōmissum regere nescit nec didicit quidē: et tamē suis vltro infestus est cultorib⁹. Sed animū fluctuantē cōtineo et ad te regredior gloriosissime rex: quia fidē tueri et deo famulari magnū extimabas imperiū: qui modis oībus procurasti tanꝙ sacerdotalis rex vt popul⁹ tuus eterne carperet felicitatis semitā: qui triplex tibi diadema ex triplicis regni regimine iponi meruisti: rexisti equidē te in ordine ad teipsum tanꝙ liber et dominus: rexisti te i ordine ad proximū tanꝙ regnator optimus: rexisti te et proximū in ordine ad deū tanꝙ decorē indutus. De te ergo aptissime ꝯcludo thema quod ab exordio ꝓmisiz est. Dñs regnauit: decorē indutus est etc. ¶ In quib⁹ O
verbis intueri licet regis nostri libertatē quā seruitus nō fedauit. Dñs regis nostri dignitatē quā populus honorauit/regnauit: regis nostri claritatē vel sanctitatē quā amict⁹ adornauit/decorē indut⁹ est. Si questio fiat de regis nostri libertate: rñde q; dñs est. Joā. xxi. Si questio fiat de regis nostri dignitate: dic in gentib⁹/q; dñs regnauit: in psal. Si q̄stio fiat de regis nri claritate: rñde/q; fortitudo et decor idumentū ei⁹. prouer. xxxi. ¶ Absq; deductōe vlteriori libet sub hoc metro finē statuere.

Rex & progenies inclyta regum
Cœlesti nimium plena decore
Et plus ꝙ niuea lilia fulgens
Tu nostris facilem te dato uotis
Rex Ludouice.
Dum rexit fragilis spiritus artus
Francorum populo iura dedisti,
Nunc celsa residens pulcher in aula,
Nos regnūq; tuum cernis ab alto
Mente serena.
Paruulosq; dies cernere desis,
Sed curam cupias more uetusto,
Nostri sollicitum ferq; iuuamen,
Vt tecum placido detur in euo
Vita beata, Amen.

¶ Facta est hec collatio p dñm cancellariū in festo beati Ludouici in collegio Nauarre/dū adhuc esset solū baccalaurius in theologia.

De sancto Nicolao.

Spes mea ab vberib⁹ matris mee. Verba psal. xxi. ad lrām scripta sunt de dño nostro iesu christo: et nunc ad btissimi patris nostri Nicolai (cui⁹ vere ab vberib⁹ matris deus spes fuit) gloriā et honorē ad aliqualē quoq; nostri eruditionē p themate sunt assumpta. Reuerēdi dñi patres ac magistri ex ista collatiōe mea hoc primū capio cōmodi ꝙ pceptū impleo bonesto dedit? exercitio: grauib⁹ curis vagis et subtilibus aditū ꝯcludo: pinde dū scribo/dūq; idipsum pfero quod scripsi: prius illud legēs audiēsq; memet admoneo/ꝙ si Pythagoras dixit aliū alm sieri intrātib⁹ tēplū/deūq; simulachrū cernētib⁹: mul P
to magis cū intueor felicissimā et ex ol parte beatā ꝓclarissimorū sctōꝝ vitā/alm muto. Nā eos mihi q̄si totidē aduocatos cōtra quotidiana pessimorū exēpla erroresq; publicos adhibeo non solū mihi sed et audientib⁹: audiētes loquor q̄ nō gratia tm̄ ocij aut reꝑhensionis aut audiēde nouitatis: sed vt meliores fiāt/aduenīūt: tales etiā si nihil noui asse

ro in recordatiõe veritatis/ ac memoria inuito: p ferõ quoq verba q̃ insignes ad bonũ impet⁹ gignãt/ mysterialiter quidẽ/ de⁹ autẽ pncipaliter: q̃ fm aplm operat oĩa in oĩbus. i. ad Corint. xij. Nã (vt allegatũ p me alĩs a gregorio memini) nisi spũs sctũs cordi assit audiẽtis/ ocio sus est sermo loquentis. Quãdo bñ ne frustra sit quod agimus agendũq est: pro eiusdẽ spũsscti inspiratione/ illustratiõe/ atq iuuamine facili⁹ impetrandis vt affectũ boni generet: genitũ nutriat: nutritũ in effectũ vsq perducat: ad illã que magnificis eccesie vocib⁹ cõpellatur regina misericordie: vita dulcedo ꝛ spes nostra virginẽ benedictissimã recurram⁹ humiliato aĩo ꝛ voce pia/ dicẽtes: Aue maria ꝛc. Spes mea ꝛc. vbi dictũ est. Et certissima diuinarũ scripturarũ attestatione vulgarisq gentiliũ historijs/ nouimus quosdã raris ꝛ pter solitũ pdeũtib⁹ indicijs ab ineunte etate de futuro eoꝝ statu fidẽ fecisse: et taliũ dignitatez quandã aut in aliquo excellentiã eos qui aderãt verisimilib⁹ presagijsse cõiecturis.

Q ¶ Hinc viso sterilis partus lingueq solute miraculo illa de Joãne baptista parentũ vox: quis putas puer iste erit: ꝛ illud q̃si patris respondẽtis vaticiniũ. Et tu puer pphẽta altissimi vocaberis ꝛc. Lu. j. Sic ille secretoꝝ naturaliũ ꝯscius Plato de sua eloquẽtie doctrineq suauitate auguriũ puer dedit: cũ in ipsi⁹ dormiẽtis os mellifere apes ingresse sunt. Cui⁹ simile nostro euãgelice veritatis doctore Ambrosio legim⁹ ꝯtigisse: sic futura Mydę regis tpalis affluentia ostensa credit ex frumẽto p formicas in os eius/ cũ puer esset et dormiret introducto. Quid loquar Alexandrũ magnũ/ alcibiadẽ/ cyrum/ scipionẽ/ nostrosq pphetas Hieremiã/ Esaiã/ ceterosq innumeros quoꝝ future vite modus ab ipso sue natiuitatis exordio agẽte sagacissima dei puidẽtia insolitis pnunciat⁹ est signis quos iter gloriosissimũ puerũ ꝛ bone indolis adolescentẽ Nicolaũ conspicio: qui nondũ ab vberib⁹ matris auulsus aptissimũ future sanctitatis ac puritatis dedit argumentũ. Magnãq diuine predestinationis addidit ꝯiecturã. Nã vt canit ecclesia: dũ penderet ad mãmillã ꝛc. rem sane admirandã: quod alij flebilib⁹ querelis miserabilibusq expetunt vagitib⁹: hic quod verbo nõ poterat: nutib⁹ ꝛ facto abijciebat. Hic paruo lactis pastu abstinẽs sese puer ille bonã cũ sapiente sortitus animã

R macerabat: ac si deo diceret: Deus patrũ meoꝝ et dñe mi: verba quib⁹ in tuas assurgã laudes: natura mihi negat imbecillitas: sed eo quo possum modo te laudo/ teq magnifico: tu in me solidissima tue gratie collocasti fundamẽta/ sup que domũ in mẽte mea te dignã extruere cõcupiscens: tenerũ hoc flecti dũ põt domo sub iugoq corpusculũ. Detrabo quoq illi leues hos sumpt⁹: vt ad ipsi⁹ tue domus fabricationẽ impẽdã: quod nequibo/ supplebit benigna gratuitaq pietas tua: cui me deuoueo/ me tribuo/ me tota mẽte committo: qm̃ tu dñe singulariter in spe cõstituisti me: et factus es spes mea ab vberib⁹ ꝛc. Et hec sunt verba ꝛc. ¶ Ex q̃bus verbis lucidissimũ clerí iubar beatissim⁹ christi sacerdos Nicolaus innũeris etiã dum viueret decoratus mirabilis: omni castitate atq puritate conspicuus: ꝛ eximie supra modũ pietatis extitisse cernit: deitatis psidio inuiolabilis firmitat tuto sese fulciens: cum dicit spes mea: qui timebit deũ nihil trepidabit neq pauebit: quoniã spes ei⁹ est. Eccl. xxxiiij. Secũdo fuisse conspicit in etatis exordio spectabilis puritatis/ cito vitã instruẽs: ꝛ hoc cũ dicit ab vberib⁹ matris mee. Delectabit infans Nicolaus. s. ab vbere. Esa. xi. Ratio primi est: qm̃ fm Chrysosto. libello de cõpunctiõe: Spes est salutis anchora: vite nostre fundamentũ: dux itineris quo itur ad celũ: in q̃ salus nostra ꝯsistit: ꝛ que de terris alas velut quibusdã catenis celi⁹ a deo depẽdentib⁹ innexas euehit ad sũma. ¶ Nõ secũdi est: qm̃ fm Hora. in eplis: epla. ij. et allegat pro parte ab Augustino in primo de ciuit. dei. Fingit equũ tenera docilẽ ceruice mgr Ire viã/ quã monstrat eques: venaticus ex quo Tpe ceruinã pellem latrauerit aula: Militat in syluis catul⁹: nũc adhibe puro Pectore verba puer: nũc te melioꝛib⁹ offer: Quo semel est imbuta recens seruabit odorẽ Testa diu. Hac vnice diuisionis declaratiõe cõtentus iuxta tres ꝯsyderatiões q̃ ex ipso themate sine magna ꝯsyderatiõe sumi possunt: tres formare intẽdebã orõnes. Pria erat inuehẽs in hoies q̃ in tpalib⁹ spem habẽt: iuxta illũ terminũ: Spes mea. Secũda erat admonens iuuenes vt bñfacere nõ expectẽt: iuxta illũ terminũ/ ab vberib⁹ ꝛc. Tertia erat beati Nicolai: ꝯtinẽs laudes vt ad beatam vitã nos incitẽt iuxta thema in se. Js eñi pdicationis mod⁹ mihi pnũc apparet efficacior ad cõsequendũ ea q̃ in collationis initio premisi. Magis eñi excitat mẽtes ꝛ ob sui difficultatẽ ingeniũ plus exercet. Sed omissa p nũc secũda orõne duas tñ psequar: primã. s. et vltimã. Primã vero btissimo viro dei Nicolao attribuã: tum ne parũ in me haberet autoritatis: tũ ne mihi obijciat illud/ quod (referẽte seneca) obiectũ est Platoni/ Epicuro ac Zenoni: aliter viuis/ aliter loq̃ris. Tuz q viri hui⁹ vita ac virtutes semp mihi singulariter placuerũt eius idcirco verba menti mee adherebũt (vt arbitror) pfundi⁹. Uos igit si libet a ꝯsyderatiõe mea paulisp secedite/ ꝛ de multiplici ꝛ vana spe mortaliũ: nõ me/ sed beatũ christi sacerdotẽ loq̃ putate: qui sic exordit: O fragiles/ o fallibiles/ o mẽdaces improbe ac temerarie mortaliũ spes: quãta in discrimina eos q̃ vos amplectunt pducitis: eosdẽ q̃ miserabili ac cõtumeliosa circũducitis vertigine: linquite eas hoim cecissimi: ꝛ vbi de eterne mortis agit periculo/ q̃ extreme demẽtie sit debilẽ debilioꝛib⁹ inniti: ꝯspicite fiqdẽ mortalia hec oĩa: vere mortalia sunt fluxibilia incerta/ mutãtia/ multũ pmissionis/ fidei vero nihil habẽtia: ꝛ (vt aliud ppositũ Maro ait) volucriq simillima somno: talib⁹ T quisq̃ innitit aut incũbit/ vacillet/ cadatq necesse est. Ab his cõfestim captiuas auellite mẽtes: mihi credite indigna sunt hec oĩa q̃ vos in sui spem rapiant/ raptos torqueãt/ deludãt/ et immortalibus adeo discerpãt curis. Sed vestro vitio effectũ est vt dignissimi sitis q̃ talia patiamini: Maiores nãq ꝛ ad altiora vos genuerat altissim⁹/ q̃ vt iugo ꝛ

nequissimo taliũ iugo libera primo colla subdere-
tis: immortales dedit aĩos suiqꝫ capaces ad beatã
eterne felicitatis vitã ni renuitis euocauit: admo-
nuit vos nõ habere hic ciuitatẽ manentẽ/sed futu
rã inquirere: q̃ nec auris audiuit/nec ocul⁹ vidit/nec
in cor hoĩs ascendit que preparauit deus diligen
tibus se. Cui⁹ capescende imortalitatis cupidine/
platonicus quidã noĩe Theobrot⁹/lecto de imor
talitate aĩe Platonis libro: se ex alta turri in pre-
ceps dedit: nõ ob aliud q̃ vt ad vitã migraret quã
sperabat meliorẽ. Huius imortalitatis spe se con
solari Seneca dicebat: Solaqꝫ eius meditatione
plurimũ delectari: in hac expectatione ꝛ Cato ille
magnus apud Tulliũ de senectute ꝑmanere glo-
riatur: ꝛ in ea detineri sibi fore dicit grauissimũ.
v ¶ Ad infideles tñ loquũtur viros: vos autẽ quo-
rũ gratuita dei benignitate vera lux effulsit q̃ veri
tatẽ hanc nõ vmbratilib⁹ (vt illi) cõiecturis: sed ab
ore dominico didicistis/nouistisqꝫ summe sancti
tatis viros q̃ se illa indubia ꝛ clara reuelatione ꝑ-
pendisse testati sunt: in quib⁹ nihil erat cur fallere
vellẽt: quippe q̃ promptissimi erãt ꝓ hac fide ꝑpe
ti mortẽ: cuiusmodi fuit q̃ dicebat: Infelix ego hõ
quis me liberabit a corpore mortis hui⁹? Et rur
sum: Cupio dissolui ꝛ esse cũ christo. His accedit
q̃ ipsi animã nõ in porcino epicurorꝫ grege cũ ma
hometo posuerũt: nec vt Pythagoras i noua cor
pora ꝑpetuo circũgirarunt circulo: nec in fabulo
sis elysij cãpis cũ virgilio dimerserunt: sed eas in
syncerissima fruitione ꝛ visione deitatis statuerũt
angelicis spiritib⁹ coequatas. Vos inquã taliter
edocti ceu gentes que spem nõ habẽt: toto põdere
mortib⁹ incũbitis: ꝛ amplexib⁹ affectibusqꝫ artis-
simis vite huic inheretis? mortib⁹ fide: de ꝓmisso eter
nitatis fine spem nõ capitis/immo spem capitis:
sed temerariã sed fragilẽ: ꝛ multũ hunc quã de tẽ-
poralib⁹ assumitis imparẽ/longeqꝫ tepidiorẽ: an
queso temeraria foret ꝛ omnino in sensus ꝓuocãs
mercenarij spes: qui ceteris i vinea patrisfamilias
ex ꝯducto sudãtib⁹: ipse ocio torpẽs/libidine mar
cidus: ludicris sese interserens: ꝛ demũ vino som-
noqꝫ sepult⁹/ex vinee cultura remunerationẽ expe
ctaret? ꝑfecto sic. Sed dicitis: Miseratio dñi im-
mẽsa est: nõ inficiamur id quidẽ/sed verax etiã ei⁹
ꝓmissio ꝛ retributio iustissima: qua vnicuiqꝫ iuxta
opa sua/bonis vitã/malis vo eternũ pollicitus est
supplicium: nec vnq̃ dei misericordia eũ mendacẽ
x efficiet: qui dixit: Non coronabit nisi q̃ legitime cer
tauerit. Porro exilem ꝛ spe mortaliũ tepidiorẽ de
eterna vita vobis fore spem opa notificãt: nec pe-
regrinis mihi hic op⁹ est exẽplis vobis vos ostendi-
te: vosipsos interrogate an ita est: ita est ꝓfus: sꝫ
morẽ suũ ꝯtumax anim⁹ agit: ꝛ subterfugia q̃rẽs:
deũ maiuult suis in p̃ceptis durũ dicere q̃ suã hu-
militer agnoscere aut sagaciter emẽdare molliciẽ
q̃ ad cetera tñ oĩa p̃ter virtutẽ nõ tã dura/tã inuita
tanqꝫ ꝑtinax reperit. Itaqꝫ modici lucri aut ianis
fame/spes breuis/regni honorũve cupiditas: per
inaccessa montiũ iuga: ꝑ abruptos colles/per inui
os itinerũ amfract⁹/ ꝑ solitudines horridas/ꝑ in-
tolerabiles estus/per mille pelagi pericula/ꝑ mor

tes/ꝑ vulnera/ꝑ ferrũ/per ignes/vos cecos ꝛ iner
mes ꝑtrahit/detrudit ꝛ ipellit: imo ꝑtinacissimo ꝛ
infracto spũ eterne felicitatis spe/ aut oblita/ aut
dissimulata/aut irrisa vosmetipsos ꝑtrahitis/ de-
truditis atqꝫ impellitis: si (vt Persius ait) dolosi
spes refulserit nummi: oĩbus vos abdicatis vite
iocũditatib⁹/fame/siti/frigore corpus afficitis: et
quod mirandũ est posse supbos: estis hostib⁹ blã
di: atqꝫ eorꝫ in facie dissimulata figitis oscula si ex
peccatis fuerit assistentiũ ꝛ plerisqꝫ stultorꝫ plau-
sus: insomnes ducitis noctes: scribitis legitisqꝫ et
totos cũ grauissima cerebri vertigine libros euol-
uitis. ¶ Ite nũc ꝛ diuinorꝫ p̃ceptorꝫ duriciã accu- y
sate/ingemiscite ac murmurate/dicẽtes: Nõ pos-
sum vt vos res ꝓximi nõ ꝯcupiscere: eũ vt vos di
ligere: parẽtes honorare: deo suisqꝫ aplis ac pro-
phetis fidẽ indubiã adhibere: sumptuosas vestes/
delicatos cibos/somnos suaues sordidissimas de
niqꝫ nõ possum nõ ꝓsequi voluptates. Vos q̃ ali-
unde tñ tã horrẽda toleratis cõprimite hãc amo-
do veterẽ querelã nõ possum⁹/fallimini: immo nõ
vultis. Sꝫ inq̃t curiosa p̃sumptio/cur si mitis dñs
est has leges in nullo sibi ꝓfuturas/ quib⁹ homi
tã fragiles succũbant humeri: ꝛ debiles opprimã
tur ceruices imposuit: nobis meli⁹ libertatẽ ꝑmi-
sisset? Auditis q̃ delicate nec mir⁹ insolẽtes seruo
rũ voces summi iudicis cẽsurã agũt/ꝛ diuinã po-
tius q̃ suã mutare ac corrigere cupiũt voluntatẽ.
Verũ obmutescite tandẽ inertes serui: et si nondũ
torpore excussus est: nubẽ p̃scindite vestros inuol-
uentẽ oculos: aures ab hoc dissono rerũ tumultu
paulisper auertite: ꝛ sic aduenientẽ a tergo ꝑspici
te mortẽ: an cernitis/an auditis/an aduertitis: ecce
vt ꝓsequit/vt instat/ vt iã teneri similis est: ve ve p̃
uaricatoribus/q̃ ferox/q̃ minax/q̃ atrox/q̃ inexo-
rabilis intractabilisqꝫ est vermibus obsita/ fetore
grauis/lurida ꝛ exosa facie: ꝛ ex tuto eã intuentib⁹
etiã formidabilis citatissimo ꝛ irreuocabili trãsilit
passu: terrores gehẽne/fletus ac gemitus secũ tra
hens. Ista est que spes vestras p̃imabit: que ina-
nia terminabit vota/que enumeratas/ marcidas/
effrenesqꝫ cõpescet libidines. Hec ardentes auro
fauces algere cõpellet: hec altas atqꝫ graues ab-
rumpet somnos. Hec ad extremũ oĩa somnia fa
cili ludificatione subuertet: ꝛ quota hec malorꝫ ꝑs
est. Hec sepe ora vestra tunc primũ ad deũ clama
re volentia/dolore claudet: stupore ꝛ amentia con
stringet: ꝛ properãdo illud vobis quod i morte sua
Nero ꝯquest⁹ est: tarde est: ꝛ hec est fides. Et puta
tis miserebit de⁹ aut cõpatiant sancti? nõ miserebitur
vtiqꝫ deus/sed irridebit: non cõpatient san
cti/sed subsannabũt: vtpote q̃ in p̃ceptis suis pri⁹
irrisistis deũ: ꝛ deũ sanctos sanctasqꝫ oẽs spreueri
tis. Ad hoc spectaculũ seu speculũ ꝯuertat velim z
oblita mẽs vestra: ꝛ audacter tunc (si libet) his fal-
lacibus inhiate bonis: iugiter vos eorꝫ desyderio
cruciate: nisi q̃ potius atqꝫ libẽtius crediderim ve
stra mutata sit sapientia: persuasumqꝫ sit tot spes
de quib⁹ nulli boni spes est deserẽdas esse ꝛ sanio
res: saniori vos deinceps tradẽdos consilio: q̃ vt
ita sit p̃cor supplex ipsi valete. Post hanc bri vni

acerbā nimiū in spes vanas inuectiuā vt ad iuuenū ex eo ꝑsona admonitionē me transferrē: ⁊ thematis materia ⁊ ꝓclarissima hui⁹ adolescētis admonebat exēplū: ⁊ me mouebāt tum alia plura/tū nolatim iuuenū subuersiu⁹ ille versus: Angelicus iuuenis senib⁹ satanisat in annis. Qui si veritatē ꝯtinet/nō video qđ sperandū de illis sit q̄ in iuuētute satanisant: ⁊ quoꝝ pessimis inclinationib⁹ adďi impet⁹ ⁊ accedit cōsuetudo. Verū hoc infame ꝓuerbiū popul⁹ adinuenit erronee: vt reliqua fere oīa ad patrociniū degenerū filioꝝ ⁊ petulantiū ⁊ quod oēm de eis spem boni adimit inuerecūdorū: vt ꝙ generosi adolescentes angelici esse timeant ⁊ erubescant: quippe qui effici in senectute demones nolūt. Ita est tamē ⁊ iam a consocijs irridet qui nō inuerecūdo ore verecundissima ⁊ sordidissima/omni rubore frontis abiecto/loquit verba qui nō satis impudēter ꝯtumeliosa in deū profert iuramēta: et apud eos iā contumelie ac irrisionis
B nomē est simplicitas: ⁊ sola obstans malis conatibus irridet verecundia. ¶ Parū abfuit quin in hoc totus insisterē: sed breuitas relutantē traxit vt indilate in patroni ⁊ patris nostri nicolai prorumperē laudes: quatin⁹ ad beatā vitā ⁊ ad vestrā nos inuitent spem: stati finē facio pariter audite. Tuā benignissime deus in sacerdote tuo gratiaꝫ nec admirari satis possuꝫ: nec laudare sufficio. Sꝫ totus in hanc sententiā rapior: totus in hac consyderatione suspēdor: btūs vir cui⁹ est nomen dñi spes eius: beatus q̄ cuꝫ ꝓpheta securo dicere pōt animo: spes mea dñe a iuuētute mea. Gloriosissim⁹ nēpe puer hic/imo vir vndiqꝫ ſm cor tuū: qr ⁊ verā a iuuētute sua in te spem habuit: hinc vmbratiles cūctas mūdi deseruit spes: petulātes carnis illecebras euitauit: hinc demonū tensos vbilibet laqueos securo gressu imꝑhensus euasit/gessitqꝫ puer anilia: dum nos iā natu grandes pueriliter ineptimus. Auro multo virginū redemit pudicitiā: quā spurcidi iuuenes nostri/et quidā (quos sancti sanctęqꝫ oēs male ꝑdant) delyri senes irrequietis precib⁹/munerib⁹/atqꝫ dolis dānabiliter sollicitant: sollicitatā dānabilius violāt: ⁊ de violata q̄si de triumpho nobili dānatissime gloriant. Porro vt ostēderes deus: qm̄ non deseris sperātes in te: quin etiā eis ꝓter spem altos dignitatis grad⁹ nō nunꝙ elargiris: tua ꝓnunciatiōe in episcopalē eū cathedrā sublimasti: quā a te cathedram/vt arbitror non cōparauerat adulationib⁹: nō mēdacijs: nō muneribus/nō quod charius est repetitis vsqꝫ ad tediū maximū ꝓcib⁹/nō dolis/nō fraudibus nō inhonestissimis postremo famulantiū officijs
B ¶ Nec eū electorib⁹ suis inter meretriculārū choros/inter venaticoꝝ latratus canū/ inter aulicos clamores / īter matutinos somnos: sed inter illa frequētata atqꝫ sibi notissima ecclesie limina querendū reperiēdūqꝫ docuisti. Qui verecūdo vt erat vultu/humili voce/ gestibusqꝫ modestis: hoc a se tuū depellebat mun⁹: nec (vt apud statiū thebaidū habet) illū ingens cōfundit honor/inopinaqꝫ turbat gloria: seqꝫ homini negat esse parē cogiqꝫ meret. Curiosior in enarranda per quā te christū singulariter imitāt⁹ est humilitate ⁊ mititate: ⁊ in explicādis innumeris quib⁹ eū decorasti miraculis essem copiosior: nisi ꝙ vulgata sunt oia et magnis grecorū ac latinorū autoritatib⁹: ⁊ quod sup est: ecclesie autoritate cōfirmata: adeo vt iste vnus mihi videat a te doctus: qui a mēte bene instituta ⁊ ingenio modesto oēm de fide legis tue euacuare valeat formidinē. Sed hec hacten⁹ nūc felicissimū eius obitū (dixerim melius ortū) specto/cōsydero qꝫ quāto verius ꝙ suus autor epicurus illā dicere potuerit vocē: beatissimū hunc ⁊ vltimū diez ago. Itāqꝫ postꝙ libera voce nō remordente nec ꝯtradicēte cōscientia illud prius exclamauit initiū: In te dñe speraui securus iā/nilqꝫ trepidans subiunxit: Non cōfundar in eternū: nec se fefellit: quia vt Marciani verba ponaꝫ: Mox venit etherei sine mortis legib⁹ euum. Et nos pctōres hoc audientes qđ agim⁹? quid dissimulam⁹? aduertim⁹ ista: nec eterno illū tamē spe rapimur: nec ad illā ꝓpter quā facti sumus aspiramus ciuitatē. Sed curuas in terris habem⁹ aīas ⁊ celestiū inanes: vt Satyricus narrat. ¶ Delectat vite mortalis ꝓlixitas: et in ea tali mēte reliqꝫ sumus alo vt ad nudum mortis nomē/omniēqꝫ eius strepitū timore pallescam⁹ que tū mors/iusto huic vera fuit natiuitas: ⁊ omnium quib⁹ hec infelix vita staret termin⁹ erūnarū. C
Ille nunc portū tenet/ nos ad oēs mūdani huius pelagi cōtumelias ꝓijcimur: nec nos tamē ad illū beatitudinis portū dirigim⁹. Ille regnat/ sibiqꝫ celi regia magna patet: nos infelicissimo degim⁹ exilio: ⁊ tot tyrānis crudelissimis quot vitijs pessundamur: ⁊ verā tamē patriā/libertatēqꝫ non querimus. Ille locūdissimo pollet cōsortio: nos inter bellantiū seuissimos versamur insultus. Et inter feras in humana effigie (vt apud Seneca est) latitātes: nec hoc attēdimus. Ille superū modulaminū carmina ꝑcipit: nos ꝟo nunc parentū mortes: nunc amicoꝝ graues ⁊ inopinatos euent⁹ subitos nūc hostiū ꝓbra: nūc subsannationes ꝓximoꝝ: nūc fluitantis reipublice casus: nūc strangulatas timore suspirijsqꝫ ꝑplōꝝ voces: rumores acerbos: patriam laborantē bonos iniquo pede calcatos: ⁊ (quod impatientie materia maxia est) remuneratā iniquitatē: non oia loquor: nā sunt plus ꝙ verbis audituqꝫ notissima: quo si q̄s cū heraclito deflēda potius ꝙ toleranda censeat: nunꝙ eū puto siccos oculos/nec sufficiētes ad tot mala lachrymas habiturū: ⁊ inter hec tū ꝯstituti/diu viuere cōcupiscimus. ¶ Ille facie ad faciēz celestia perspicit: nos D
de terrestrib⁹ vix incertas capimus sententias: ⁊ ceca fragilitate id quod pia mēte credi debet/nōnunꝙ aut negam⁹/aut ingeniolo nostro penetrare conamur: ⁊ sapientiā dei/cuius (ſm prophetā) nō est numerus quibusdā subtilib⁹ ratiunculis quasi tendē calculis satagimus numerare: et in hac tamē tāta sciētie inopia: nequaꝙ vbi sciētie sunt thesauri animū retorquemus. Illius preterea mēs ocio et tranquillitate cōquiescit: nostra estuat/fluctuat/vacillatqꝫ: ⁊ cōscientie peccatoꝝ amarissimis inq̄etatur aculeis: vult/nō vult: nunc odit/nūc diligit/rursumqꝫ odit/ hinc blandit/ hinc irascit/simulqꝫ

tanta est varietas ꝛ sperat ꝛ desperat: nec iam (vt
Persius ait) velle suū cuiqȝ est: sed plurima cuiqȝ ꝛ
pene totidē quot tpis sunt momēta: nec ad tranq̄l
litatē tñ beatā: illudqȝ ocū suspiram⁹. Ille tandē
(vt breui verbo singula pstringā) statū hȝ oīm bo
noꝝ aggregatiōe pfectū: nos nō statū mō/ sed ca-
sum oīm bonoꝝ negatiōe defectuosissimū. Et in-
ter hec nobis adhuc cōplacem⁹ de btā eternitate
nō feruēter aut crebro quantū deceret cogitātes:
aut de ea dubij ꝛ trepidātes: bone deus quo relabi
mur/ auerte hāc a fidelib⁹ tuis infidelitatē: tuqȝ p̄ie
cibus tuis btissime pater Nicolae: ꝛ si gr̄a dei i te
vacua non fuit: si te nobis similē a similibus vitijs
gratuite pseruauit/ si tibi nobis patronū singula-
rē vnde gloriamur dedit: si tot lāguidis corporib⁹
E p te tuūqȝ etiaȝ mortuū corp⁹ pfuit. Si eras vt de
te canimus valde cōpatiens ꝛ sup afflictos pia ge
stans viscera: cū gratior tibi sit q̄ corpis aīe sal⁹:
ꝛ vere afflicti mēte sim⁹ succurre/ accelera/ fer opē
ꝛ spes illas seductorias q̄ potius desperatiōes ap-
pellande sunt: q̄ in desperationis nouissime pceps
trahunt: in q̄s inuehemēs tā acriter litigasti: ꝛ no
stris mētib⁹ insi quantū licet fundit⁹ euelle: ꝛ spem
illam q̄ sola nos saluare/ nostrosqȝ leuare labores
pōt/ pfestim infere/ infertā viuifica/ viuificatā cor-
robora/ ꝛ vsqȝ ad extremū singulꝝ cōserua corro
boratā: vt quicq̄d transitoriū obtigerit feram⁹: si
incōmodū est pstanter: si cōmodū humiliter per-
ennis spe corone: cui⁹ nos participes efficiat tuis
auxiliantib⁹ meritis ptector in se sperantiū deus
sine quo nihil est validū/ nihil scm̄: hic in psenti p
verā spem ꝛ gratiā: ꝛ in futuro p gloriā.

Collatio pro licentiā dis in facultate decretoꝝ.



Onuersi estis nūc
ad pastorē ꝛ episcopū alaꝝ ve
strarū. Hoc apl̄i Petri ver-
bū quod p fideliū oīm salubri
cōmonitione depromit eccle
sia in epl̄a dn̄ice imminentis.
Ego p enunciandis laudib⁹ vestris (vt mos hȝ ꝛ
ius expostulat) ad vos trāsferendū decreui. O ve-
nerabiles licētiandi patres ꝛ frēs in christi chari-
tate simul versi/ simul iuncti. Estis nāqȝ et vosipsi
de numero fideliū qui a pctīs in qb⁹ pcepit vos
mater vestra pversi estis p verā susceptionē in re-
generationis lauacro: ad pastorē ꝛ pontificē aīa
rū vestraꝝ dn̄m nostrū iesum christū. Sicut annū
ciabant paul⁹ ꝛ barnabas listrensib⁹ cōuerti a va
F nis ad deum viuū qui fecit celū ꝛ terrā. ¶ Sed est
aliqua spēalis in vobis pversio ad eundē pastorē:
qui spēales vobis titulos aggregauerit honoris:
dū p viā canonū sacroꝝ quasi viā quandā manda
torū dei sequi studuistis vestigia eiusdē pastoris q̄
pctm̄ nō fecit: nec inuētus est dolus in ore eius: vt
ex Esa. sumit i eadē epistola Petrus apostol⁹: de
quo alter ait: Nō sum pfusus te pastorem sequēs.
Placet igit rem ex alto repetere ꝛ dicere: q̄ felici

tas animaꝝ vestrarū finis vtiqȝ quo tendim⁹ ꝛ ad
quē pducit nos pastor ꝛ pontifex oīm summ⁹ ꝛ op
timus/ cōsistit in pversione aīe ad deū: tanq̄ muli-
eris ad viruȝ suum: hoc est/ impfecti ad pfectibile
suū. Qȝ eīn deus sit vir aīe rōnalis: sermo pphetī
cus nō semel insinuat. Unde Hiere. Cōuertimini
filij reuertētes dicit dn̄s: q2 ego vir vester ꝛ assumā
vos. Quāobrē fieri debet animi pversio ad deū vi
rū suum p memoriā fecundā ꝛ tenacē/ p intelligen
tiam clarā ꝛ viuacē/ per affectionē depuratā ꝛ effi-
cacem: ꝛ deus conuertet ad eā/ vt dicant illud epi-
thalamicū: Ego dilecto meo/ ꝛ ad me cōuersio ei-
us. Uiderūt hanc veritatē in naturali etiā lumine
(q̄q̄ nō satis ad integrū ꝛ nudū) ocularissimi phi-
losophoꝝ Plato ꝛ Aristoteles/ qui felicitatē aīa G
rū vestraꝝ posuerūt. Plato i adeptione puri vni-
uersalis separati. Aristoteles in eodeȝ: sub alijs tñ
verbis/ in cōtemplatione videlicet prime cause: q̄
pfecto nō alia est a bono puro vniuersali separa-
to. Porro nihil aliud dici pōt adeptio talis boni
p animas nostras/ q̄ earū ad ipsum cōuersio/ p cō
templationē ꝛ amorē. Quāuis autē omnis hoīm
cura/ q̄ multiplicīū studioꝝ labor exercet/ ad hunc
finē niti debeat puenire. Ad hoc eīn condita est et
dei capax effecta: ad hoc varie sibi tradite sunt le
ges/ artes atqȝ scientie. Ad hoc ostensa habuit di
uinoꝝ operū vestigia que sequeret. Nihilominus
quidā e viciniori: quidā e longinquiori cōuertūtur
ad deū pastorē ꝛ pontificē animaꝝ vestrarū sequē
tes eius vestigia. Hi tardius/ isti velocius. Hi lon
gius/ isti pximius. Uos aūt viri patres ꝛ frēs nūc
licētiandi: tales exhibiti estis inter eos q̄ de ppin
quo deū sequunt/ deū imitant/ ad eū pvertunt: qui
est pastor ꝛ pontifex animaꝝ vestrarum. ¶ Cano-
nū itaqȝ sacroꝝ sciētia quā studuistis ꝛ didicistis:
nōne via quedā est expedita: vt attingat deus per
cognitionē ꝛ amorē: qualiter attingere deū nihil
aliud est q̄ ad ipsum esse conuersum. Quāobrem
animaduertitis q̄ iusto/ q̄ inclyto ꝛ insigni laudū
titulo vos decorat ꝛ honorat verbuȝ apostolicū:
dū ad vos illud traducimus ꝛ dicimus: Conuersi
estis nunc ad pastorē ꝛ episcopū animaꝝ vestraꝝ
O preclara
O felix } conuersio. Hec eīn est felicitatis
O pdiligēda } initialis adeptio.
¶ Cōuertunt alij qui peruertunt: nunc ad carnis H
illecebrosas voluptates: vt sus in volutabrū luti
per viam lutosam ꝛ lubricā: per viam spinosam et
laqueis plenissimā: per viam tenebrosam ꝛ preci-
pitē: nunc in Ixionis rota volubili: ꝛ anxias diui
tiarū accumulandarū curas: nunc ad vanitates ꝛ
insanias falsas. Et hi omnes sunt peccatores qui
conuertunt in infernū cum illo qui sepultus est in
infernū: pro tali parochiano talis sepultura: mala
plane miseraqȝ pversio/ qua fiūt hoīes sicut oues
errantes: nec inuenientes pascua. Et q̄ faciunt de
parochia/ diocesi vel pvincia episcopi nostri p-
stabulū carnis peccati: aut rabidū forū mundi vel
phanū/ pphanum diaboli. At vo pversi estis ad
pastorē ꝛ pontificē animarū vestrarū: obedientes
sibiipsi: qui ait: Conuertimini ad me in toto corde

vestro. Dicētes insup ex sententia illud ppheticū: Conuertere anima mea in requiē tuam: quia dñs benefecit tibi. Et qualiter benefecit subdit. Quia eripuit animā meam de morte: oculos meos a lachrymis: pedes meos a lapsu. Nōne domin⁹ est requies animarū vestrarū? Ο, si quis hesitauerit/ confirmat eū Augustinus testificans: Dñe fecisti nos ad te: ꝛ inquietū est cor nostrū donec quiescat in te. Cur igit non fieret ad ipsum vestra cōuersio viri patres ꝛ fratres licētiandi venerabiles: quoniā ꝛ ipse requies vestra est: pastor quoq ꝛ pontifex q̄ a peccatis liberat/ viuificat: qui oculos purgans illuminat: qui deniq pedes affectuū stabiliens firmat. Eripuit inquit ppheta animā meā a morte/ quo ad primū: oculos meos a lachrymis/ quo ad secūdū: pedes meos a lapsu/ quo ad tertiū.
I ¶ Et hic est triplex fructus cōuersionis anime ad deū conformiter ad triplicē anime operationē naturalē in nobis: vitalē/ animalē ꝛ motiuā: nec minus pertinēter ad triplex pastoris atq pontificis officium: cui⁹ est nutrire/ dirigere/ stabilire. Nutrire quo ad viuificationē. Dirigere quo ad illuminationē. Stabilire contra precipitationē. Primū approbat magis ad pastorē: reliqua duo ad pontificē: tria simul ad deū creatorē. In quo sm apostolū allegantē poete verbū viuimus/ mouemur ꝛ sumus. i. stabilimur. Hos autē effectus cōseq̄ntes anime cōuersionē ad deū pastorem ꝛ pontificē nostrum operat deus in singulis ꝓut vult. Attamen q: nunc de omnib⁹ dicere nequaq̄ suscepim⁹: placet ostendere quo pacto ꝑ scientiā decretoꝝ iuriū mysterialiter conuersi estis ad pastorē ꝛ episcopū animarū vestrarū: vt sequamini vestigia eiusdem: qui pctm̄ nō fecit/ nec inuētus est dolus in ore ei⁹: vt preterea sit in eo requies vestra: ꝛ liberet anima modis preexpositis a morte: oculi a lachrymis: pedes a lapsu. Primū per nutritionē. Secundū ꝑ illuminationē. Tertium per stabilitionē. Ecce videamus decretoꝝ scientiā. Sic eīm inuenim⁹ sub mysterio velut alterā Jacobi scalā: que multis studiosis parat gradus vt cōuertant ad deū desup innixum scale. Hanc aūt diuersoꝝ graduū scalā intelligimus multiplicem virtutū tam intellectualiū q̄ moraliū cōbinationē: per quarū noticiā conuertit ꝛ erigitur aīa ad deū: ab ignorantia ad cognitionē et fidei veritatē: a desperatione vel desolatiōe in spem: a vanitate ad charitatē: ab iniquitate ad iusticiā: a pusillanimitate ad fortitudinē: ab incōtinentia ad tēperantiā: a stulticia ad prudentiā: offerebat se cōcordantiaꝝ multitudo tā ex sacra scriptura q̄ ex corpore canonū virtutes istas docentiū ꝛ detestantiū oppositas iniquitates. Sed quid expedit corā scientib⁹ legem/ leges inculcare? ꝑsertim dū in promptu. i. ad manū (vt dicit) quilibet habere valeat cōcordantias ꝛ distinctiones hmōi: ꝛ vt ita loquamur fabricatas in tabulis varijs ex scriptura sacra collectas: sicut Martiniana q̄daz sup decretis cōfecta est: habeāt sibi tabulas hmōi qui solis allegationib⁹ innitunt ꝛ gaudent: ostentantes se quasi passus oēs scripturarū cognoscerent. Nos his ad ꝑsens omissis cōcludamus q̄ iusto ꝛ insigni laudū titulo vos decorat verbū preassumptū. Conuersi estis ꝛc. ¶ Deniq rei huius inuestigare libet originē. Postq̄ eīm peccatū peccauerunt parētes nostri auertētes se a deo pastore suo ꝛ ad creaturam conuersi/ facti sunt ipsi cū posteris suis velut oues errantes ꝛ exules a prouincia paradisi: qualiter se agnoscebat ꝛ deflebat qui dixit: Erraui sicut ouis que perijt. Sicut etiā premisit Petrus ad verbū nostrum. Eratis (inquit) aliquando sicut oues errantes. Errorē illum miseratus ex alto christus dominus/ qui se pastorē bonum nominauit: vocē dedit qua cognosceret vt sequerentur eū oues proprie/ ꝛ in pascuis vberrimus pascerētur. Vox ista q̄d aliud queso est q̄ lex sua: quā qui audierit/ viuet: qui secutus eū fuerit neq ambulabit in tenebris neq corruet/ sed pascua inueniet/ dicens cum propheta: Dominus regit me ꝛ nihil mihi deerit: i loco pascue ibi me collocauit. Quāq̄ vero vox ista legis christi pastoris ꝛ pontificis nostri sit appropriate ꝛ eminent lex euāgelica que ex ore altissimi prodijt: ꝛ cuius est oues errātes regere/ dirigere ꝛ firmare. Sicut legislator suus est via/ veritas ꝛ vita: ꝛ sicut testimonijs absq nūero doceremus: nihilominus lex canonica per analogiam quandā ꝛ attributionē nominari nō irrationabiliter potest vox christi/ pro quāto ipsa est vox sui vicarij: insuper ecclesie/ vox deniq illorum ad quos dixit: Qui vos audit/ me audit. Ita vt olim pro vna voce lex euangelica ꝛ canonica haberent neq in duas secernebātur facultates theologia ꝛ decretoꝝ scientia. Nā decreta quales alij nisi theologi precipui cōdiderunt/ tradiderūt/ promulgarunt? Queadmodū preterea lex vetus/ que ꝛ mosayca dicit/ complectebat cum diuinis preceptis ordinantibus immediate ad deū iudicialia: que proximos in tēporalibus regulabant: nec ob hoc plures leges/ sed vna putabatur. Non aliter ecclesia primitiua legem euangelicā cum canonica cōiungebat: q̄uis euāgelica ad deū/ ꝛ canonica magis ad proximū ordinaret. Sed vnde vel quādo suborta est distinctionis origo: superest vt hec ostendamus. ¶ Dilatatis nimiū per omnes terminos orbis terrarum ecclesiasticis pascuis: aggregatis quoq sub vno ouili ꝛ vno pastore quaquauersum ouibus rationabilib⁹ prius errantibus oportuit plurificationē decretalium ꝛ decretoꝝ pro suo regimine iudiciario constitui: et maxime postq̄ dotata est ecclesia: postq̄ in multitudine tēporaliuz bonoꝝ/ ꝛ iurisdictionū secularium ipsa secularibus potestatibus par facta est. Uulgato quippe ꝓuerbio dicit/ terrā habens guerrā habet: quia multiplicatis diuitijs/ egenis ꝛ angustijs ꝛ dicentib⁹ hominibus: hoc meū est/ ꝛ hoc tuū: lites vt plurimū cōsequi necesse est. Sic insecutus experientiā Seneca dixit: Quiete viuerent hoīes in terris si hec duo ꝓnomina meū ꝛ tuum de medio tollerentur: quod ꝛ exemplū duoꝝ patruū litigare nescientiū palam fecit: porro crebrescētibus iurgijs iudicia frequentia querūtur que ea dirimant/ ꝛ pacē restituāt. ¶ Hinc leges legib⁹/ hinc cōstitutiōes cōstitutionibus/ hinc decretales decretalibus addite sunt. K L M

Idcirco ꝙ ea que de nouo emergunt/nouo egent auxilio. Quãobrem ꝫ si lex euangelica sufficiẽs sit, ꝫ perfecta pro vita anime et ꝯuersione eius ad deum. Congruebat vt particulares decretoꝝ et decretaliũ traditiones adderent. Primũ ex hoc perspicuum fit: quia dei pfecta sunt opera: ꝫ legislatoris perfectissimi/vt lex perfecta sit necesse est. Secundũ persuadem⁹ ex verbis Aristote. qui paucissima tradit esse cõmittenda iudicibus. Naꝫ quia. rationi hũane cõiuncta est sensualitas: que aduersatur ꝫ obuiat sibi: ꝫ eius iudicium subuertit plerũqꝫ per alteram harũ passionũ quas sub cõpendio notauit Virgilius/dicẽs: Hinc metuũt/cupiunt/gaudentqꝫ dolentqꝫ: debuerãt leges fieri per homines nõ excecatos aut seductos pmissis passionibus: vt ſm leges regularet ꝫ ferretur iudiciũ: non prout sensualitas extorqueret: ꝙ si quis interrogauerit cur has leges non explicauit legislator noster christus? Respondemus illas in vniuersalibus principiis satis datas esse: sciente eo ꝙ pro varietate tempoꝝ et locorum traditiones istas variare necesse est. Insup ꝙ tẽpore primitiuo ecclesia non esset occupanda in tẽporalibus vel seruãdis vel augendis: quãdo mittebantur sine sacculo ꝫ pera predicare: quãdo dicebant nõ esse equũ relinquere verbũ dei ꝫ ministrare mẽsis: propterea suffecit autoritatem condendi canones ꝫ decreta vicariis suis relinquere: de quibus dixit: Qui vos audit/me audit: ꝫ qui vos spernit/me spernit.

N ¶ Arguent fortassis alij/ ꝙ vel christus insufficienter primitus instituit ecclesiam: dũ eam tẽporalibus indotatã reliquit: vel alij superflue ditationes ꝫ dotationes hmõi susceperũt: ꝫ frustra consequenter leges regulantes addiderunt. Negamus vtrũqꝫ/neqꝫ eñ vno modo semper agit spiritussanctus pro euocatione ꝫ cõuersione fidelium ad pastorẽ ꝫ episcopũ animarũ vestrarũ: sed nũc aduersitate/nũc prosperitate/nũc paupertate/nunc abũdãtia trahit/ vocat ꝫ allicit: quos esse suos agnouerit. Audi cõminantẽ: Nisi conuersi fueritis gladium suum vibrabit: arcũ suum tetẽdit et parauit illum. Est igit efficax argumentũ si generaliter assumat/prelati in ecclesia primitiua cõuersi ad deũ nullis decretalib⁹ aut decretis vtebãtur. Igitur nec moderno tẽpore congruit eis vti. Ecce ꝓstrati sumus ꝫ inuenisse credimus/tũ necessitatẽ/tum vtilitatem scientie canonice. Ceterũ quid vltra secutum est? vt ab euãgelica lege secerneretur: siquidẽ neqꝫ breuis hominũ etas: neqꝫ limitata ingeniorũ capacitas sufficere visa est: neqꝫ rerum ꝯditio patiebatur: vt idem homo perfectus simul haberet theologus meditans in lege diuina die ac nocte: ꝫ tot se traditionib⁹ plene cognoscendis totũ daret. Hec est (nisi fallor) ratio: hec origo legem euangelicã a canonica ꝫ theologie facultatẽ ab illa decretorũ secernendi: veruntñ vtraqꝫ est vox christi pastoris ꝫ episcopi animarũ nostraꝝ: ꝙmuis illa imediate/ista mediatior: hec velut Sara vxor libera: hec tanꝙ Agar in obsequiũ ꝫ prolẽ ꝯcessa: hec ad ꝯtemplationẽ: ista ad actionẽ magis accõ-

O moda. Propterea hec Rachel formose: ista Lye lippe ꝫ fecũde magis cõparat: vtraqꝫ nihilominus laude digna: quia p vtrãqꝫ fit ꝯuersio ad pastorẽ ꝫ episcopũ animaꝝ nostraꝝ: qua in re ꝓpositũ erat dilatare ꝫ amplificare laudes vestras multis et pclaris atqꝫ salubribus effectibus: quos affert ista vox legis canonice p quã cõuersio fit ad pastorẽ ꝫ episcopũ animarũ nostrarũ. Volum⁹ ꝑsertim tercie fructus magis in apertũ deducere: quos nolatione sola detexi: qui sunt spũalis viuificatio/intellectualis illustratio/ꝫ virtualis corroboratio: nec deessent originalia sanctorũ posita sup numerũ in ipsa eadẽ decretorũ doctrina res istas loquentiũ: suppeterẽt insup testimonia operum vestroꝝ ꝫ studioꝝ. O viri patres ac frẽs licẽtiandi venerabiles: per ꝙ probari ꝫ in his oĩbus manifesti facti estis. Sed patimini precor/vt suppressis interim laudibus vestris (ꝙ p se satis patẽt ꝫ illustres sunt) ꝙdã p elucidatiõe pmissoꝝ/ p obloquentiũ ꝯfusione/ p iunioꝝ quarundã institutione ꝓponant: patimini vt in doctrina cõmendationẽ ꝯuertamus: inuestigãtes naturã hui⁹ sciẽtie postꝙ originẽ docuim⁹: modos insup quib⁹ per eã fieri debet cõuersio ad pastorẽ ꝫ episcopũ alaꝝ vestraꝝ. ¶ Distinguam⁹ P notãtes in pmis ex scpturarũ diuinarũ serie trib⁹ modis aliqd ꝯuerti. Nã est ꝯuersio retrorsum: cõuersio introrsum/ꝫ cõuersio deorsum. Vis audire ꝯuersionẽ retrorsum. Quid est tibi mare quod fugisti ꝛc. hec est sursum ad originale pncipiũ ꝫ fontale. sicut maria magdalena ꝯuersa retrorsuꝫ agnouit iesum. Accipe cõuersionẽ introrsum: ibi: Loquitur pacẽ in plebẽ suã ꝫ sup sctõs suos ꝫ in eos qui cõuertunt ad cor: hoc ẽ introrsum. Demũ ꝯuersio deorsum docet ad naturale scrutiniũ. Nisi cõuersi fueritis ꝫ efficiamini sicut paruuli ꝛc. Ecce cõuersionẽ in bassum ꝫ deorsum ad hũile de se iudiciũ: Mirabit fortasse aliqs quid sibi velit/ ꝙd proficit ista de ꝯuersione distinctio: multũ per oẽm modũ ꝫ si supaddita fuerit alia distinctio ꝓportionalis: qua vel ignorata vł neglecta totã ꝯfusionis errore scientiã canonicã turbari necesse est. Est aũt hec cõis distinctio ꝙ doctrina canonica tres in se iuris species aggregatas cõplectitur/ius diuinũ/ius naturale/ius positiuuꝫ. Recipit itaqꝫ ipsa corpis sui magnitudo sicut mare magnum ꝫ spaciosum: plurima ꝓprie de iure diuino ꝫ euãgelico: vt sunt articuli fidei ꝫ sacramẽtoꝝ traditio/ꝫ originalia ꝙdã doctoꝝ sacrã scpturã exponentiũ. Recipit alia ꝙ sunt ꝓprie de iure naturali: vt pcepta pure moralia: ꝫ traditiones philosophoꝝ moraliũ in solo rationis dictamine stabilitas. Recipit alia ꝙ sunt tantũmodo de iure positiuo vel hũano: vt statuta quedã puincialia vel synodalia/ iudicialia quoqꝫ ꝫ cerimonialia aliqua: ꝫ ea ꝙ taxationes penaꝝ vel pmioꝝ respiciunt. Primũ ius deriuat a deo tanꝙ Q imediate ab episcopo animarũ nostrarũ. Secũdũ ius inspiratũ est ab eo tanꝙ a pastore nostro: cuius lumen signatũ est super nos oues pascue sue. Tertiũ fluit ab eodẽ tanꝙ nunc epõ/nunc pastore nostro/ñ mediãte ꝫ interueniẽte hũana volũtate: cõsensu vel autoritate. Hec aũt ideo pmisimus vt triplex inde cõsyderatio moralis ꝫ salubris in-

feratur. ¶Pro intellectu iuris diuini cõꝑhẽsi in
decretalibus ⁊ decretis necessaria est ꝯuersio re-
trorsum ad deũ fontale ꝑncipiũ/⁊ ad suũ euangeli
ce legis reuelate vestigiũ. ¶ Pro intelligẽtia iu-
ris naturalis ibidẽ positi reqꝛit ꝯuersio retrorsũ
ad naturale scrutiniũ/⁊ ad diuinũ naturalis legis
indite vestigiũ. Pro intelligentia iuris humani
positiui vtilis est ꝯuersio deorsum ad conditionis
humane multiplicis statum variũ: vbi relucet ali
quo remotum valde ⁊ imꝑfectũ vestigium. Et ad
hoc vt epikeya vel equitas conseruetur: conuerta
mus oculos mentis per has tres consyderatiões
vt videbimus. Primo ꝙ pro intellectu ⁊c. vt pri-
us. Perspicua est ex terminis prima ꝯsyderatio:
quoniã tales canones sũt/aut ꝯclusiões pure the-
ologice/aut articuli principales: quos pro princi-
pijs theologia ꝓsupponẽs/ex his ꝯsequenter alia
⁊ alia deducere cõsueuit. Propterea q̃ glorial se
partẽ istam ꝑfecte cognoscere/vt se theologũ glo
rietur/ꝯsequens est: nisi forte quis dixerit/ꝙ ad ta-
lium cognitionẽ sufficit textualis eoꝝ q̃ traduntur
in hmõi decretalibus ⁊ decretis memoria. Sꝫ qͥs
nesciat ꝙ similiter rurales plurimi precipuos in
symbolo ⁊ maximos fidei nostre ꝑceperunt articu-
los: eos autem quis vel theologos noiauerit/vel
R canonistas ¶ Subinde deducim⁹ ꝙ dubijs emer
gentibus circa partem hanc iuris diuini in corpo
re canonũ repositã ⁊ immixtã: finalis ⁊ certa deci-
sio spectat ad originale ꝑncipiũ/vnde hec sumpta
cognouimus: hoc est ad theologicã disciplinam
ad quã debet retrorsum fieri ꝯuersio. Aliquin casu
ale esset vel impossibile naturalr vt in offenso pe
de sequerent vestigia pastoris ⁊ epi christi/ ⁊ libe-
raret aĩa a morte/tum erroris/tum delicti: nõ abs
qꝫ re dixit ipsa de se sapiẽtia: ꝙ ꝑ eam legũ condito
res iusta decernũt. Q, si qͥs dederit aliquos ex ca
nonistis/quales inueniri posse non negam⁹: q̃ ꝑtẽ
hanc iuriũ diuinoꝝ deducere ex ꝑncipijs suis pro
prijs: declarare insuꝑ atqꝫ defendere cognouerint
eos non tam canonistas in hac parte ꝗ̃ theolo-
gos censebimus appellandos. Difficile tamen est
(quẽadmodũ tetigimus ⁊ si nõ impossibile) vt vni
cũ hois ingeniũ ad tot attendat/ad tot sufficiat.
Nam vbi intẽderis ingeniũ/ibi valet: ait Juli⁹ ce
sar apud Salustiũ. Propterea dum ad particula
res actus hoim ⁊ traditiones positiuas leues ad
cõcipiendũ/sed ad retinendũ ⁊ practicandũ diffi-
ciles: memoria alicuius tota cũ intelligẽtia se de-
derit: testal Albert⁹ magnus cum exꝑientia: ꝙ vix
postmodũ sufficit idẽ hõ retrorsum cõuerti ad ꝑn
cipia ꝑma ⁊ vniuersalia/alta ⁊ abstracta ꝑspicaci-
S ter/lucide ⁊ tenuiter intuendũ. ¶ Quippe grosse-
scit quodammõ ingeniũ dum sola grossa ⁊ palpa
bilia studio cõtinuo consyderare sueuerit: docent
hoc illi q̃ tꝑs in grãmaticalib⁹ rudimẽtis ⁊ sillib⁹
diu cõtriuerũt: eos eñ rarissime postmodũ vidim⁹
ad liberales artes idoneos. Ad qui versa vice sub
tilial plurimũ ⁊ abilital animus dum ad ꝑncipia
ꝑma subtilia/pura ⁊ abstracta ꝑmitus semetiꝑm
sedulo cõuerterit. Hinc fit vt studiosi scientie supe
rioris lõge clarius ⁊ acuti⁹ (⁊ si nõ ꝓmptius) tradi
tiones inferiorũ scientiaꝝ subalternataꝝ/exami-
nare/discutere/cognoscere/interꝑtari ⁊ resoluere
valeant: si ad illas suam dederint consyderationẽ
⁊ non aliunde depravatũ habuerint iudicium/ꝗ̃ il
li qui tales subalternatas scientias primo didice-
rint: ita vt facilius sit (exempli gratia) ex theologo
puro fieri canonistã ꝑfectum/ꝗ̃ in theologũ pro-
batum canonũ studiosus euadat ¶ Nec ista dicũ
tur (testis est veritas) vt honorabili canonũ scien-
tie (quã laudandã suscepimus/sicut vere laudabi-
lis est) detrahamus: seorsum sit hec a nobis stulti
cia: ad q̃d ergo? vt sciat vnusquisqꝫ mensurã sue vo-
cationis ⁊ donationis christi. Nempe qͥs honor ẽ
q̃ laus/q̃ gloria: si qͥs vel se vel ꝓfessionẽ suam vl-
tra concessos limites extenderit/⁊ extendendo cõ-
fundere ꝓsumpserit? Nam in falsitate qualis laus
est? q̃ falso ꝓdicant inquit Boeci⁹/necesse est vt ꝓ
prijs laudibus erubescant. ¶ Erat aũt cõsydera- T
tione dignissimũ inuestigare qualr aĩa ꝑ cõuersio
nẽ retrorsum ad leges eternas/sit fortior atqꝫ viri
lior: cũ ecõtra ꝓuemat dũ deorsum cõuertit. Hinc
due portiones rõnis assignant / supior. s. q̃ vocat
vir: ⁊ inferior q̃ femina nũcupat. Quedã dictaue-
rã hic scitu digna q̃ ꝓferre decreuerã: sed nolui ꝓ-
pter eos q̃ praue intelligũt/q̃ non libẽter audiunt:
q: nõ laudant/⁊ ꝑuersius referũt/⁊ pessime calũni
ant: oĩa ea sinistre interꝑtatiõis dẽte lacerantes/et
cõuersi pedib⁹ cõculcãtes. Sꝫ de se viderint tales ⁊
q̃liter de fraterne charitatis debito/⁊ syncero veri
tatis zelo reddituri sunt corã tremẽdo iudice deo
rõnem: nos interea stuppã ignibus apponere no-
luimus. Pro intelligentia iuris naturalis cõme-
morati in decretalibus ⁊ decretis exigit cõuersio
introrsum ad cor: hoc est ad naturale scrutinium
⁊ ad diuinũ naturalis legis indite vestigiũ. Hoc
naturale scrutiniũ/hanc ad cor cõuersionẽ appel
lamus consyderationẽ dictaminis naturalis ⁊ le-
gis scripte in cordib⁹ nñs sic apte loqͥt apls dicẽs/
ꝙ q̃ legẽ nõ hñt/intellige scriptã/ipsi sibi sunt lex.
Docuerũt hoc Aristo. ⁊ alij philosophi morales/q̃ V
solo ductu rõcinationis naturalis ꝟtutes docere
vitia detestari potuerũt. Porro super hac cano-
nũ portione in ordie ad moralẽ philosophiã/simi
liter dicere fas est: sicut in ꝑori cõsyderatiõe ꝑtem
canonũ ad theologiã compauimus. Addito ꝙ lex
hec natural plurimũ obliterata est ⁊ obfuscata ꝓ
pter pctm: ita vt ad ꝑfectiorẽ eius lecturã lucẽ di-
uine legis radiare: ⁊ ad eã oculũ rõnis cõuertere
debeam⁹ ¶ Pro intelligẽtia iuris hũani positiui A
vtilis est cõuersio deorsum ad cõditiõis hũane mul
tiplicitatẽ statuũqꝫ variũ: epikeyã quã latine equita
tem iuris interꝑtatricẽ nominare possum⁹/cõmẽ-
dat hec cõsyderatio: ⁊ hoc in illis ⁊ circa illa que
solo iure positiuo vel hũano subsistũt: qualia vari-
ari ⁊ mutari ꝑ varietate ⁊ qualitate tempoꝝ loco-
rum ꝑsonaꝝ necesse est: nõ ita de iure vel diuino vl
naturali: quoꝝ vtrũqꝫ immutabili ꝟitate subsistit
Hoc moralis Catho sic ait: Ipe etiã leges cupiũt
vt iure regant: alioqͥn iuxta terẽtianũ verbũ: sum-
mum ius/summa est malicia. Et propter traditio-
nes hominum irritum fit mandatum diuine cha

ritatis. Hanc epikeyã posuit Aristoteles in ethi-
cis legũ oim directricẽ: quã abijciẽtes ⁊ soli corti-
calis penit⁹ adherẽtes/ nõ solũ nõ pficiũt reipu-
blice ex legib⁹ suis vel canonib⁹/ sed obsunt vehe
mẽt: ad quod est narratio Valerij de Scipione na
sica dicentis/ q̃ dum ꝯsul legis ordinẽ seq̃t/ id agit
vt cũ suis legib⁹ romanũ corruat imperiũ. Hinc p̃
clare dictũ est sub hac sñia: q̃ leges seq̃ nõ est leg
x verba/ sed legislatoris intẽtionẽ imitari. ¶ Ex his
oibus lucide deducit̃ id quod p̃misimus/ q̃ ad p-
fectã canonice scie cognitionẽ triplex exigit̃ ꝯuer-
sio. Cõuersio retrorsum ad deũ: Cõuersio intror-
sum ad cor suum: Cõuersio deorsum ad primũ et
statũ eius variũ. Hoc aũt sub alijs terminis vul-
gationbus est dicere/ q̃ opꝫ in decretis ⁊ decreta
libus distincte videre q̃d in eis est de iure pure di
uino: q̃d de iure pure naturali: q̃d de iure positi-
uo vel humano. Istis siq̃dẽ ignoratis cõfusionis
seq̃ errorẽ necesse est: dũ nõ separat̃ p̃ciosum a vili
indispẽsabile ab dispẽsabili/ incõmutabile a com-
mutabili/ obligãs lex a nõ obligãte/ necessariuꝫ a
nõ necessario/ ⁊ ita de similibus: ex q̃bus oriẽt dece
ptio/ queãdmodũ si nõ separet̃ plumbũ ab argẽto
vel aurichalcũ ab auro. Cõcludimus deinceps q̃
theologiã a canonibus excludere/ nihil aliud ẽ q̃
suos sibi oculos euellere Simil̃r canones velle
destruere/ est corpus p̃priũ ecclastice politie de-
formiter habituare. Querere p̃terea qualis sciẽtia
plus expediat ecclastice politie/ vel euãgelica vel
canonica/ est q̃rere quod in corpe mẽbꝝ ad dire-
ctionẽ suã plus exponit̃/ vel ocul⁹ vel aliquod alio
rũ. Deniq̃ seq̃tur q̃ in terminatiõe p̃ñtis schis-
matis iam ꝯpleti tanq̃ difficilis/ sicut ⁊ in alijs
arduis vbi traditiões humane nequaq̃ sufficiũt
necessaria est p̃cipue ꝯuersio retrorsũ ad ius diui
nũ: quod est iurium oim originale ⁊ fontale p̃ncipi-
um/ forma/ regula ⁊ exẽplũ: fiat hec ille cõuersio ad
iesum/ tũc videbit̃ ⁊ tãdẽ agnoscet̃ Jesus pastor ⁊
episcop⁹ aiaꝝ nostraꝝ: sicut a Magdalena cogni
y tus est/ dũ ꝯuersa retrorsuꝫ ait Raboni. Materia
postulabat ⁊ forsan hec ingeniositas quorũdam
expectabat vt describere tẽtaremus/ q̃d ius pure
diuinũ/ q̃d pure naturale/ q̃d positiuũ vel hũanũ:
q̃tinus inspici ꝑ ꝯuersionẽ hãc triplicẽ lucidi⁹ pos
set cuiuslibet ꝯdiuo. Hoc itaq̃ difficillimũ est q̃si-
tu: hoc inuentu saluberrimũ. Hoc eñ est velut tri
plex clauis aurea ad referationẽ oim in iurib⁹ cõ-
tentoꝝ. Sed neq̃ locus/ neq̃ p̃ñs actus/ neq̃ desy
derata breuitas hoc patit̃: rem pot⁹ ad scholasti
cũ examen referre ꝯgruit/ queãdmodũ p̃dem in le-
ctionibus nõ paucis elucidare describẽdo tẽtaui:
quod qualr̃ impleuerim/ alioꝝ sit iudiciũ. Erat in
sup q̃situ dignissimũ q̃ñ sit aia prudẽtior vel ꝑ con
uersionẽ retrorsum vel introrsum vel deorsuꝫ. Di-
cit eñ veritas/ q̃ filij hui⁹ seculi (q̃ vtiq̃ deorsuꝫ cõ-
uertunt̃) prudẽtiores sunt filijs lucis in generatione
sua. Sꝫ hãc iterꝝ rõnem qua sup speculatiõe p̃mi
sim⁹ ⁊ terminũ dictũ statuẽtes dicim⁹: q̃ q̃ triplex
est ꝯuersio ista/ retrorsum/ retrorsum ⁊ deorsum p̃
supponit̃ a vobis haberi. O licẽtiãdi venerabiles
Qm̃ p̃terea docuim⁹ iam ab initio hos esse cõuer-
sos ad pastorẽ ⁊ ep̃m aiaꝝ vestraꝝ. Satis hoc fue
rit nũc ꝑ collatiõe vestra sumpta ex gñalib⁹ locis
atq̃ p̃ncipijs. Supplicam⁹ tandẽ vt ꝯuertat ad se
magis ⁊ magis oẽs in cõe pastor ⁊ ep̃s aiaꝝ vr̃aꝝ/
hic ꝑ grãm ⁊ v̄tutes vt hũ societatis amplexu cõ
iũgamur eidẽ in glĩa: cui⁹ nos efficiet p̃ticipes q̃ ẽ
deus bñdictus in secula: Amen.

Alia collatio pro fa- cultate decretoꝝ.

PAx vobis: sicut z
misit me pater/ ⁊ ego mitto vos
Missurus atq̃ licẽtiatur⁹ post
resurrectionẽ suã aplos dñs si-
cut ex testimonio Joãnis accepi
mus originalr̃: Joã. xx. Recita
tiue aũt in euãgelio dñice currẽ
tis hoc p̃tulit ad eos/ Pax vobis ⁊c. Miro cur aũ
licẽtie missionẽ p̃us obtulerit salutarẽ pacem: duꝫ
apud me etiã atq̃ etiã recogito/ magnum inuenio
missionis aplice mysteriũ: ꝯgruũ insup p re quam
acturi sum⁹ fundamẽtũ. Voluit nimirꝫ sup̃m⁹ cã-
cellari⁹ nr̃ christ⁹ dare palã intelligi/ eos q̃ mittunt̃
p ecclastico regimie debere p̃mit⁹ obseruare pa
cẽ: nõ q̃lẽcũq̃. Est eñ pax q̃ zelabat sup iniquos
p̃pheta. s. pacẽ quã mũd⁹ dare nõ p̃t: p̃pterea di-
ctur⁹ aplis: Sicut misit me p̃r/ ⁊ ego mitto vos: p̃
misit/ Pax vobis ⁊c. Quid aũt sibi vult q̃ non se
mel/ immo ter pacẽ dedit: nisi q̃ multiplex pax iue
nit̃: p̃serti triplex: ꝯueniẽter nisi fallor ad assigna-
ta s̃m tres respect⁹ vel ordines quos habꝫ hõ. Ad
deũ sup se: Ad seip̃m infra se: Ad p̃ximũ iuxta se.
Pax q̃ppe cũ nihil aliud sit s̃m Augusti. quã ordi
nis tranq̃llitas: p̃turbato ordine pacẽ quoq̃ dila
bi ꝯsequens est. Porro q̃sq̃s mitti q̃rit̃: si careat
tranq̃llitate ordinis vel ad deũ/ vel ad se/ vel ad p
ximũ/ ip̃e nequaq̃ idoneus erit qui licentiet̃: quo
pacto sic̃: q̃ p̃fecto finis in missione qualibet est
pulchra pax corpis mystici: quod inhabitat ⁊ vi-
uificat ille q̃ est pax nostra: qui fecit vtraq̃ vnum:
de quo p̃pheticus sermo scribit: In pace factus est
locus eius. ¶ Hec v̄o pax si defuerit/ desit ordo a
necesse est: ordine v̄o nõ existẽti/ dũ nõ reddit̃ vni
cuiq̃ quod suũ est/ regnat ꝯfusio/ viget horror/ fu-
rit discordia/ q̃ res maxime dilabũt̃: si tñ nõ mẽtit̃
Salusti⁹: immo maior eo christus dicẽs: Om̃e re
gnũ in se diuisum desolabit̃. Deniq̃ missus aliq̃s
q̃ frõte pacẽ annũciabit̃: si tot⁹ v̄set̃ in turbatione/
cõtrari⁹ deo/ vari⁹ in seip̃o/ nniun⁹ p̃ximo. Cõtrari
us deo qualr̃: ꝑ inobediẽtiã. Nam q̃s restitit ei et
pacẽ habuit. Vari⁹ in seip̃o qualr̃: ꝑ legẽ carnis re
pugnantẽ legi mentis: qua fit vt homo secum litti-
get seclusus ab illa beatitudine: Beati pacifici. Sci-
tum est aũt illud: Cõueniet nulli qui secũ dissidet
ip̃e. Iniurius p̃ximo qualr̃: ꝑ iniusticiã ⁊ varios
dolos quos extermiare nitit̃ rex pacific⁹: sicut hor
tat̃ ap̃s dicens: Solliciti seruate vnitatẽ sp̃us in
vinculo pacis. Et oro videte si nõ ad pacem hãc
populis annũciandam licentiati sunt apostoli: te-

stimoniũ ab ecclesia suscipite. Cives inquit apo-
stolorum et domestici dei advenerũt hodie portãtes
facẽ/ et illuminãtes patriã: ad q̃d: dare pacẽ genti-
bus et liberare ppl̃m dñi. Propterea missur⁹ apo
stolos sup̃mus cancellarius christus et licẽtia ma
gistrali decoraturus pace p̃mitus cõmunivit eos
dicẽs: Pax vobis etc. Deinde subiũgit: Sicut mi-
B sit me pater/ et ego mitto vos. ¶ His itaq; funda
mẽtalr̃ p locutis traducam⁹ ad vos o p̃clari et ve-
nerabiles licẽtiãdi sermonẽ: et dicam⁹ q pater pa-
trum in terris vicari⁹ patris illius sup̃mi celestis
misit me (licz indignũ) tãte rei colligere/ vacare/ li-
cẽtiare p deniũciãda et ferenda pace p totũ corp⁹ ec-
clesie viros ad hanc rẽ idoneos et pbatos. Et q̃a
tales vos esse cõperio/ p depositionẽ illorum qui iure
iurãdo ɔstricti sunt fidele testimoniũ phibere: sup
hac re iure mihi vsurpare visus sum (q̃q̃ absq; vlla
ɔparatiõe minor) v̾bum sup̃mi cancellarij p̃missum
ad aplos/ Pax vobis. Sicut misit me pater et ego
mitto aut ptinus missurus sum vos. Poterat for
te brevius hec collatio p similitudine cognoscen-
da sufficere: in eius tñ elucidatiõe nõ pigeat paulo
diutius immorari. Sic eñ odor vestre laudis tali
ptractiõe redolebit effusius. Cõvertam⁹ igit̃ ocu-
los nostre cõsyderationis ad gñalem totius eccle
sie vniversitatẽ/ ad vineã dñi Sabaoth/ ad vnum
ovile pascue dñi aspiciemus/ ecclesiã iugiter indi-
gere p suo cultu et salutifica pace viris apostolicis
in sacris canonibus eruditis: quos non ppria te-
meritas evocet/ sed superioris autoritas mittat.
Nemo sibi assumit honorẽ (inquit apostolus) sed
qui mittitur vt Aaron. Ceterum missionis huius q̃-
lis erit fructus/ multus p oẽm modũ: tñ de triplici
loquat̃ sermo nr̃ vt infra terminos iam positos
(ne nimis effluat) coartet̃. Missionẽ itaq; vestraz
o baccalaurij insignes triplex ecclesie necessitas
petit/ contra triplicem aciem tranquillitatis sue et
pacis adversam et infestã: necessitas vna est here
ticos extirpare: altera mores componere: tertia
iniurias propulsare. Hereticos mittit velut apo-
stolos suos pater mẽdacij extollẽs se adversus sciẽ
C tiã dei tollere pacẽ ad deũ. ¶ Mores illecebro-
sos velut apostolos suos mittit caro militans ad
versus sp̃m tollere pacẽ hoĩs ad seip̃m. Iniurias
et dolos velut apostolos suos mittit mundus qui
totus in maligno positus est/ tollere pacem ad p
ximũ: ita verum fit illud/ mũd⁹/ caro/ demonia/ diver
sa movẽt p̃lia: certãtq; pari federe: pacem de ter-
ra tollere/ pacẽ supnã/ internã/ fraternã. Adversus
hec p victoria pmovet rex pacific⁹ et sup̃m⁹ cãcel
larius mittẽs aplicos viros in sacris canonibus
et legibus eruditos/ suadens deũ colere p pace ad
eũ. Correspõdẽt his tria q̃ de apostolis dicta sunt
honeste vivere p pace ad seip̃m: neminẽ ledere: et
ius suũ vnicuiq; tribuere p pace ad pximũ. Por-
tãtes facẽ/ et illuminãtes patriã/ contra cecos erro
res hereticorum. Dare pacẽ gentib⁹/ contra tumul-
tus carnaliũ desyderiorum. Et liberare ppl̃m domi-
ni a fraudulẽtis insultib⁹ perversorum. Perscrutemur
amplius/ forsitan ostẽdet se nobis triplex ius quod
in sacris canonibus respersuz est. Ius euãgeliciũ
seu diviniũ servãs pacẽ cum deo. Ius naturale ser
vãs pacẽ hoĩs cũ seip̃o. Ius politicũ seu positivũ
servãs pacẽ cũ pximo. ¶ His tãdẽ armis triplex
D acquirit̃ victoria: pax triplex adipiscat̃: et p inde tri-
plex missionis vestre o venerabiles licẽtiãdi col-
ligit̃ causa. Quãobrẽ optabund⁹ pnuncio/ Pax
vobis. Sicut misit me pr̃/ et ego vos mitto. ¶ Be
ne habet (ait Lactãcius ex v̾bis Tullij) Iacta sũt
fundamẽta/ collocati loci oratorij p superedificati-
ne pfecta cõmendatiõis inchoate quã mos exigit
postulat iusticia q̃ suum v̾tutibus dat honorem.
Abundant allegatiões sine numero de scripturis
nedũ divinis/ sed etiã canonicis ea q̃ p̃misim⁹ ostẽ
dentes. Etenĩ q̃s nesciat p̃sertim ex scientibus le-
gem qualibus abundat cetus hic celeberrimus:
quis inquã ex his non cognoscat totã sacrorũ ca
nonum seriẽ/ vel p fidei determinatiõibus/ vel p
bonis moribus/ vel pro iusticia militare: Petit a-
liquis ɔcordantias/ presto sunt omnes canones:
omnes decretales accipiat. Sed ecce dum ad ex-
tollendas laudes vestras super his fundamentis
satageret meditatio mea: quid obtigerit dicã. Asti
tit insidiator mihi ponens offendicula: neq; hoc
prorsus insolutũ revocet memoria p̃ores actus cõ
similes pro theologis/ pro medicis/ pro artistis/
recordari poterimus: quid egerit livor edax/ pestis
improba laudis aliene cuiuslibet impatiens/ sa-
than apostata/ zizania seminãs inter fratres: quid
simile modo non agitaret sathan? Cur livorez nõ
immitteret? sed cognitionem eius assiduitas effe-
cerat: potuisset mox ejici nec audiri. Accipite igi-
tur cõmenta fraudulentiora nequitie. Missus est
pro livore zelus dei: bonus plane nũcius si habu-
isset scientiã. Sed operante maligno repudiave-
rat eam velut obsistentẽ suis conatibus: itaq; ode
rat eam: nec poterat ei quicq; pacifice loq̃: ve tñ so
li zelo tali: q2 dũ derelicta cuz forte et directrice sua
discretiõe raptat̃ hac illac sine lumine: ip̃e currẽs
E p̃ceps incurrit ¶ Heu bñ ambulantibus ab hac
peste/ vix nimirum altera est hostilior/ vix fallacior: q̃
sub specie boni et magni boni mentes extimulans
ruere cogit: et in omne piculũ trudit: p inde male-
dictus furor eius q2 ptinax: et emulatio q2 dura/ ne
mini cedens/ credens nemini: fas insup omne ne-
fasq; ɔfundens: ad eius aspectũ intẽdite: totus in
fremuit/ gelidusq; cucurrit ossa tremor. Ceterum zel⁹
iste qui absq; sc̃ia erat: ip̃e ptinus horrifica voce
rabiosa silentia rumpens satyrico tragicoq; boa
tu: q̃d meditar̃? ait o bone vir? immo o stultissime
hoĩm/ q̃d tecũ/ nescio q̃d grave cõmicar̃? inepte?
tibi quo pacto venit in mẽtem traditiões hoĩm le-
ges et mãdata p̃conijs extollere? q̃s satis improba
re lingua nõ sufficit. Auferũt pacẽ oẽm/ lites affe-
rũt: q2 divine legi ɔtrarie infesteq; sunt: q̃d me re-
spicis? ita est. Si mihi non credis? pphetis crede
christo crede/ experient ijs crede. Dic nobis Esaia:
q̃d de traditõibus hominũ? quid de suis legibus
ore dei conscripseris? Timuerũt me mandato ho
minũ et doctrinis: ideo ecce ego addã vt admirati
onẽ faciã pplo huic miraculo grandi et stupendo
Peribit eñ sapiẽtia a sapiẽtib⁹ eius: et intellectus

prudentiũ eius absconder. ¶ Uide si nõ in p̃senti
F scismate idipm ↄtigerit: vbi amputata difficulta
te vna redeũt tres (vt in fabulosa hydra) egrescit
q; medendo. Cur hoc? nisi q: petijt sapientia a sa
pientibus: ꝛ intellect⁹ prudentiũ absconditus ẽ. Ac
cedat et testis Mathe⁹: doceat nos qd christ⁹ di
xerit phariseis: Irritũ inquit fecistis mãdatũ dei
propter traditionẽ vestrã. Sine causa mũc colũt
me: docentes doctrinas ꝛ mãdata hoim. Hec irri
tatio legis nonne manifesta est in eis qui nullam
viã p sedati de scismatis dicũt iuridicã: nisi quã
libri sui scriptã habent: q̃si ius diuinũ nõ esset ius:
neq; via sibi consona dici iuridica mereret. Refer
rem hic q̃ plurima sup determinationib⁹ ꝛ nonis
irritantibus legẽ dñi: vt de potestate pape sui: quẽ
voluit eximi a quauis humana subiectiõe: cum ius
diuinũ subijciat eum omni humane creature pro
pter deũ: sicut seruũ suũ ꝛ correctõe fraterne: vt pe
trum paulo subijciat ꝛ vniuersali eccłie tã q̃ in fal
libili regule credendoꝝ simul ꝛ agendoꝝ. Subijci
at tandẽ ex dabili casu culpe incorrigibilis / cuiq;
volenti nedum ab eo appellare: sed eundem incar
cerare vł occidere. ¶ Quid p̃terea (deus eq̃ssime)
G sunt tot traditiones nisi totidẽ laquei vincula ꝛ re
stes p retinendis implicandisq; pedibus humili
um ambulare volentium s̃m legem pfecte liberta
tis quã christus in paucissimis voluit sacramẽtis
cõtineri: qd q̃ telas araneaꝝ humiles retinẽt / trãs
mittũt fortes? Eccłia rursus que tota spũalis esse
debuerat tota celestis: nõne per traditiões huius
modi fere tota / imo penitus in brutalẽ sensualita
tem miseranda vicissitudine dilapsa ẽ? Arguar mẽ
dacij si non p̃ponunt temporalia spũalib⁹: huma
na diuinis: terrestria celestib⁹: questus pecunia
rum saluti animaꝝ. Hinc tot excõicationũ fulmi
natiões: tot excogitationes cautelarũ. Bñ de his
pphetauit Esaias: Ue qui cõdunt leges iniq̃s: ꝛ
scribentes iniusticias scripserũt: vt opp̃merent in
iudicio pauperes: ꝛ vim facerẽt cause humilium po
puli mei: vt essent vidue preda eoꝝ: ꝛ pupillos di
riperent. Hinc ↄtemptus taz indign⁹ viroꝝ spiri
tualiũ: ↄtemplatiuoꝝ irrisio: exaltatio discolorum
inter quos superior euadit: qui litigiosior / astutior
malignior / puersior. Hinc demum effugata chari
tate regnat cupiditas: q̃ impatiens est: maligna est
emulat / agit perperã: inflat: est ambitiosa: querit q̃
sua sunt: irritatur: cogitat malũ: gaudet sup iniq̃
tate: condolet veritati: nihil suffert: nihil credit: ni
hil sperat: nihil: sustinet. Hoc vnum commune ha
bere videt cum charitate: q̃a nũq̃ excidit: quod ni
si ita esset: q̃liter exiciale scisma p̃sens atq; pestife
ruz tã execranda cupidine d̃nandi lacerasset eccłia
¶ Sz ꝛ clerus q̃ cum Salomone sapientiã (q̃ de
H sursum est) hr̃e spõsam debuerat: assũpsit sibi me
retricẽ illam magnã babylonis / sapientiã terrenã
animalẽ / diabolicã. Ue ve ve habitantib⁹ in terra
ab hoc triplici mõstro: q̃a non ẽ pax corã eo. Uis
audire quomodo? Ecce sapientia diabolica mittit
tollere pacẽ primã ad deũ: volens phãtastice cũ lu
cifero extolli super omne quod dicit deus: ob hoc
excogitans instar tyrannoꝝ traditiones sue ambi
tionis defensatrices: remunerans absq; fide pmul
gatores suos: ceteros inhonorans. Quid anima
lis sapientia? mittit hec tollere pacẽ hominis cuz
seipso: nutriens carnẽ contumacem aduers⁹ spiri
tuz ꝛ suis eum illecebris obsequi iubẽs. Mittit de
niq;. Sapientia terrena / tollere pacem erga p̃xi
mũ: dicendo hoc est meũ: hoc nõ est tuũ: que duo
auaricie pnomina si remouerent e medio: quietis
sime viuerent homines. Sz vide p̃cor hec om̃ia
nisi q̃a demergunt homines ad nimiã ↄsideratio
nẽ terrenaꝝ administrationũ: vñ grossescit igeni
um: grauat memoria: contenebrat ꝛ languet affe
ctus. Uide si vix aliud nouerit quidã eoꝝ cogitare
q̃ super his allegatiões allegationib⁹ addere: mit
tere remittere: nec credere cuiq̃ veritati vel notissi
me: nisi per expssum scriptũ ostenderit. Audisti pri
dẽ q̃ faceta dicacitate improbabat cardinalis am
bianeñ. ebrudunen. Si hunc inq̃t demersum in lu
to moneret aliquis surgere: hoc ipse non faceret si
ne lege vel canone: diceret erubescim⁹ sine lege loq̃ I
q̃to mi⁹ illud vel illud opari: ad quod traditiões
iste temporalia p fundamẽto iaciũt: magno plau
su ↄclamantes: spũalia sine tempalib⁹ diu esse nõ
possunt: cum ex aduerso monuerit veritas: Primũ
q̃rite regnum dei ꝛ iusticiã ei⁹: ꝛ omnia adijcient
vobis: O mores / o tempora / surdescunt homines
ad tonitruũ christi: ꝛ audiunt susurros similes ver
bis Horacij. O ciues ciues q̃rẽda pecunia primũ
est: Uirt⁹ post nummos: christ⁹ postremo suã ec
clesiam nonne pfecta stabilitate fundauit legem
statuens euangelicã que si ad regimẽ ecclesie suf
ficit (vt sufficit) q: dei pfecta sunt opa: quid nisi cõ
fusionem supfluaz / lites / discordiã tãta tamq; mul
tiplicata iurium: legum ꝛ canonum discordãtium
varietas opat? Quocirca desere missionem studi
osoꝝ suoꝝ: linque licentiam: si litibus / si iurgijs / si
talibus volueris ecclesie discriminibus obuiare:
Properabat hoc modo loqui zel⁹ dei: ꝛ male p
perabat: q: non s̃m scientiam: ppterea luce reli
cta versus in furorẽ oblatrabat ↄtra sanctissimas
saluberrimasq; canonũ sanctiones: decept⁹ ima
gine q̃daz spũalitatis: falsaq; libertatis velamine
cecus pūerse res agebatur: si consors zeli dei suiq;
directrix diutius abfuisset: quam nominam⁹ scien
tiam seu discretionem. Aristoteles epikeyã appel
labat: volũtas dei fuit vt veniret q̃ vix tandẽ mul
to conatu renitentem zelum cõpescuit: imperans vi
deret quid diceret: q̃d ageret: quid ↄtra sacros ca
nones aggarriret: meminisset veteris illius puer
bij. Ne quid nimis: discretio deinceps v̄tens ad
me faciem sobrie (vt erat) modestoq; sermone sua
sit vt zelum dei: nisi se p̃sente nullatenus inseque
rer. Causam addidit: q̃a zelus dei sine scientia p̃ci
pitat: sicut scientia sine zelo languida iacet. Neu K
trũ bonũ: pnitiosius tum est obiri q̃ tacere. Adie
cit plurima cognitione dignissima: q̃ referre p
singula breuitas vetat. Eliciam dumtaxat ex di
ctis scientie triplicem ↄsyderationem: vnde palaz
fiet: quia nihil ex obiectis prohibet missionem
vestram laudabilem. O preclari ꝛ venerabiles li
centiandi: obstat quoq; nihil vti verbo christi p

posito traducto ad rem quam agimus. Pax vobis. Sicut misit me pater/mitto vos: aut illico sũ missurus ¶ Est igit cõsyderatio pma gñalis: Precelsa decretoꝝ facultas cũ suis pfessoribus/neqꝙ debet ex abutentiũ suis traditiõib⁹ puitate culpari. Etenĩ qd tam sctm̃ dabit/tam vtile/tam honestũ/ quo nõ ꝯtingat abuti? Det theologia/det eloqntia/det medicina aut aliaꝝ sciaꝝ salubriũ: detur ipa rõ/q̃ nihil pstanti⁹ a natura collatũ est. Nũqd non experimento cognoscim⁹ talia crebri⁹ assumi in instrumẽtũ facinoris/q̃ debebant esse adiumenta virtutis: fitq; verissima Aristotelis ꝓpositio: Seuissima est iniusticia ferens arma/sed in armatis culpa est: non in armis. Hanc ꝯsyderationẽ si zel⁹ deserit/seuit in virtutes: res optimas ꝓseqtur duz ab eis abusum nõ fecerint. Fefellit hic zelus ꝛ valdenses hereticos: q̃ cognoscẽtes vitia platoꝝ atq; sacerdotũ: inducti sunt ecclesiasticas dignitates/officia/dignitates ordinatas a deo/vel negare/vł solis iustis ascribere. Sic quosdam videntes mala fieri per ecclesiam ratione administrationis tẽporaliũ rapuit zelus iste vel pdicando/vel docendo/vel legendo detestari statũ oẽm hierarchicum ecclesie/subneruare potestatẽ omnẽ ꝛ iurisditionẽ ab eius prelatis: pncipes insup ꝛ potentes seculi animare/vel ad rapinã iam collatoꝝ bonoꝝ vel a ꝯferendis auertere: abominari deniq; curam oẽm seu sollicitudinẽ temporaliũ: q: dum credũt dicere

a cum apostolo: Nostra conuersatio in celis est: volunt omnia sua basi metiri. Patuit hoc nup in doctore quodã anglicano: patuit in Marsilio de Padua ꝛ similibus tractatoribus/immo obtrectatoribus sup ecclastica ptãte: in quoꝝ psona supius inducebał loq̃ zelus dei nõ ſm sciam. Addam⁹ q̃a nihil est aliud in humanis ex omni parte hum̃ seu pfectũ: neq; germinat granũ ṽtutis sine palea/feno vel stipula vanitatis. Nihilominus seuit zelus dum solis est beluina rabie contra defectũ q̃tulũlibet mediocrẽ: ꝛ ita seuit vt zizanijs paucis totam sementẽ eradicet. Par illi q̃ ꝓ defensione denarij centũ marcas audet exponere: aut illi similis q̃ effugatur⁹ muscã volitantẽ caput excerebrat: aut q̃ reparatur⁹ domũ ruinosam/eam ictu vehementi funditus exterminat. Sic dum satagit iter rectum incedere vectus equo feroci sine freno calcib⁹ obuios oẽs deijcit/deturbat/suffocat/occidit: neq; puero parcens/neq; seni/grauidis vel infirmis: sed conterit in spũ vehemẽti/q̃cquid vie sue visum fuerit obsistere/vult hic oĩa puniri cito ꝛ velociter: nihil futuro reseruans dei iudicio. Mꝫ si audierit apud curiã aliquã iusticie ecclesiasticã vel secularẽ q̃cq̃ non rectũ fieri/sicut humanit⁹ aliq̃n nõ fieri nõ põt: ꝓclamat in spũ oris sui: Tollał curia talis/mureł/disꝑdał: q: totũ dissipat ꝛ subuertit. Deniq; q̃a apud zelum hunc suspectu sunt oĩa/odiosa oĩa/desꝑata oĩa: officiũ arripit diabolicũ/offici-

m um aduersandi ¶ Nã q̃cq̃d ab alijs ꝓcogitatũ/cõsultum attentatũve fuerit/impugnãs destruit: nihil tñ edificans/nihil ꝓmouens actor cõtradictorum non ꝯsiliator. Nihilominus aliquanto satius est agere bona cum paucis defectibus/q̃ obseruãdo ventum nunq̃ seminare. Hec ideo dicta sint ne zelus dei sine scia culpet: ita deinceps vel persequatur abusus aliquoꝝ quin inuiolata remaneat. Hinc honorande decretoꝝ sciẽtie/eiusq; cultoribus sua fama/sua laus/sua gloria: nec obstiterit quin libere denunciez licentiaturus eos. Pax vobis: sicut misit me pater/ꝛ ego mitto vos ¶ Sequitur altera consyderatio. Preclara decretoꝝ facultas/neq; legi diuine/neq; naturali quomodolibet aduersał. Tollatur zelus iste q̃ non pacem inter has facultates theologie ꝛ decretoꝝ/sed gladium mittere conareł. Nunquid hoc agere quid aliud esset q̃ corpus vnũ mẽbratum discerpe/secãdo caput a mẽbris/cor a venis/animã a corpe? Lex itaq; canonica numq̃d non ab euangelica manat/deriuał ꝛ viuit/sicut membra a capite/vene a corde/corpus ab anima? Alioq̃n non diceret Sapientia de seipa: Per me reges regnãt/ꝛ legum conditores iusta decernunt. Quis a philosophia medicinam/quis scientias alias a metaphysica vel logica separaret? Sic nec canones a theologia: quare? quia tradite sunt apud eam leges prime inuariabiles ꝛ eterne: a q̃bus originanł sicut a fonte fluuij cõclusionũ particulariũ in sacris canonib⁹/in ꝯcilijs gñalibus/in pontificũ decretalibus contẽtaꝝ. Has ꝯclusiones q̃sq̃s doctrinalr elicere atq; educere cognouerit/vel a pncipijs descendẽdo ad ꝯclusiones/vel a ꝯclusionibus ascẽdẽdo ad pmas leges: ille iam neq; theologus/neq; iurista solum

mõ/sed in vtroq; pfectus habebił ¶ Memini me n iubileo altero sup hac re latius in actu ꝯsimili ꝛ cõsequẽter in multis lectiõibus disseruisse diffiniẽdo quid ius ꝓpꝛie diuinũ/q̃d naturale/quid canonicum/quid ptinens vel imptinens/quid ex vtroq; mixtũ. Differẽtias quoq; ꝛ cõueniẽtias adinuicez q̃ntũ dedit deus aperiẽtes: res plane difficilis/sed saluberrima: cui⁹ ignorãtia pniciosiorẽ q̃ dici põt ꝯfusionẽ inducit. Poterãt alia ex huius cõsyderationis radice documẽta trahi: quatinus obiectis zeli nimis audacibus fieret apꝛior rñsio: vt pterea dilucesceret amplius quałr ꝛ quousq; regulas canonũ ꝛ iuriũ positiuoꝝ obseruare cõuenit/dũ tractał expulsio psentis execrãdi schismatis: qm̃ lex euãgelica sufficiẽtes ad hoc regulas habz/si pio seduloq;(vt debuerat) studio q̃rerenł/ꝛ inuẽte cõplerenł: subiũgẽdo variabiles traditiões inuariabilib⁹/tꝑales eternis: ꝛ diuinis hũanas epikeya mediãte/quã latine possum⁹ eq̃tatẽ noĩare: cui⁹ est iura scripta nõ ad ṽboꝝ corticẽ/sꝫ ad intẽriõis medullã inspicere: etiã vbi opportunitas vel necessitas exegerit addere nouas cõtra morboꝝ nouos modos. Medulla ṽo intentiõis q̃lis altera est q̃ pax/q̃ charitas: nã finis legis charitas: ſm apłm Properabã absoluere cõsyderationẽ hãc secũdã migratur⁹ ad tertiã: dũ studiositas spectatrix familiari q̃dã fiducia ꝓperãtẽ detinuit: multa rogitans q̃rẽs plima sumpta ex dictis occasionẽ dubitãdi ꝛ cognitionis ardore succẽsa. ¶ Dic inq̃t quõ spe- d ctat ad decretoꝝ facultatẽ hereticos extirpare: cuz hoc eẽ ꝓpriũ theologie videał officiũ. Dicat theolog⁹ de falsitate/iurista de punitiõe: hoc vtiq; me di

curium rñdi. Dic cui fidei plus dãdũ est in expositione text⁹ decreti vel decretalis/an theologo vel iuriste? adhibito vtrinqȝ pari studio. Nã theologia si architectonica sit respectu decretoꝝ eoꝝ interpretationẽ/nõne sibi vendicat iure suo? Ita sibi vẽdicare rñdi dũ ondit qd in vnoquoqȝ canone est de lege diuina/qd de positiua ↄstitutiõe/⁊ ↄseqnter qd necessario tenẽdũ/qd ꝓ tpe ⁊ loco variãdũ: si ⁊ vbi lex euãgelica in aliquo sui lesionẽ pateret. Hoc theologoꝝ pcipuũ/hoc assiduũ studiũ eẽ debet si ꝓfessionẽ suã integre voluerint adimplere/separe. s. pciosam a vili: ⁊ regulas gñales l moralibus ⁊ theologicis veluti quasdã claues inuenire: solet zelus meus ꝓ dño deo facilr torqri: solet indignari velit deus ꝙ vtiliter ⁊ fm superiores. Dic qd facilius est/vel theologũ descẽdere ad cognitionem decretoꝝ/ vl decretistã ascendere ad theologie noticiã? vtrunqȝ cũ fieri posse/notasti. Respõdi facilius esse primũ/ꝙ alteꝝ: declarationẽ omisi. Dic quid eligibilius est canoniste ꝓ sui cõplemento/vel leges ciuiles/vel theologiã cognoscere: immo hãc tenent scire/aut sciẽtibus credere: nisi perniciem magis opari velint/ꝙ pacẽ: psertim in interptationib⁹ doctrinalib⁹ occurrentiũ dubioꝝ in sacris ⁊ similibus q̃ vobis interptatio nũc conferetur ⁊c. Dic cur ⁊ quãdo separatio facta est inter theologie ⁊ decretorũ facultates: cum tpe magni Gregorij ⁊ antea soli viderent ecclïam regere theologi? ¶ Huic qsito consyderatio tertia respondebit. Dic an separatio talis ꝓfuerit: ⁊ si sic: q̃ facultas remanserit vtilior/aut pro ecclesiastico regimine pferri dignior? causam auget dubitationis scriptum Aristotelis ꝙ in agibilibus particulares sermones quales sunt in iuribus/magis prosunt. Sicut ꝓ curandis morbis medicina/ꝙ philosophia cognoscit vtilior. Item quia deo ppicio tpibus istis atqȝ locis desunt hereses per theologiaȝ extirpande. Quid deniqȝ faciũt ad regimẽ populoꝝ speculatiões iste quibus occupant theologi: si supꝛema species esse possit: Si distinctio sit talis aut talis inter attributa diuina: si creatura sit creabilis ad creandũ: si idee vel essentie creaturarum fuerint ab eterno distincte a deo ⁊ siles: quales sola schola theologica videt amplecti. Respõdi questionẽ hanc non esse dubiã/nisi apud illos q in dubiũ reuocarent: an debeat ordiatio salubris morum ↄstructioni muroꝝ: ⁊ saluatio veritatis pferri ꝓparationi ciuilitatis iuridice. Bene ergo dic rursus quõ verum est quod dixisti: sufficienter traditã esse in euãgelio doctrinã extirpandi schismata: cum ibi neqȝ de schismate/neqȝ de summi põtificis electione/neqȝ de electoribus dominis cardinalibus/neqȝ de circũstantijs electionis ⁊ similibus multis fiat verbũ ¶ Dic postremo qd intelligis notãs iura scripta ad terminos euãgelice legis esse resoluẽda ꝓ sedando schismate. Uis ne q̃ rat/ pars male tenens sit tota in se ⁊ suis partib⁹ extra statum salutis? An censeri debeat schismatica heretica? An expediuit tales oẽs anathematizari ⁊ de necessitate vitandos nunciari/immo viribus extirpari: an quilibet de parte sit ꝓsus ineligibilis ad papatum/cardinalatũ/epatũ/sacerdotium? An ꝓcessus iam fulminati sic ligent reos vt non possint ab eis sine expssa schismatis abiuratione ⁊ absoluta culpe confessione tolli vel suspendi? An possit papa viuens eligere successorem? An contendentes instituere possent se mutuo legatos a latere dũ viuerẽt: ⁊ supstes esset papa? An ista sit heresis/demonstrato ius habẽte in papatu: A nõ est papa: ab A fieri potest appellatio: A subijcitur consilio: ab A inuito põt extorqri cessio: A tenet cedere ꝓ euitãdo scandalo. Multiplicare magis ⁊ magis hmõi questiões videbat studiositas speculatrix sciẽdi auida. Cui ego: Noli pcor mihi molesta esse: differ interim vel desere grauẽ hanc questionum importunitatẽ: vide qꝛ nõ satis ad rẽ quã agẽdã suscepimus spectat hec disgressio: vel si spectat/temp⁹ aliud expectat. Obticuit studiositas. At ego ↄsyderationẽ tertiam ⁊ finalẽ accepi a scla qua ꝑspicuũ fieret de vobis. O licẽtiandi venerabiles/qꝛ iure mittẽdi estis: ⁊ ad libertatẽ licẽtie doctoralis sublimãdi. Illuminare pplm/daturi pacẽ gentib⁹/⁊ liberaturi pplm dñi. ¶ Est igit ↄsyderatio tertia: Preclara decretoꝝ facultas cuius vos studiũ erudiuit/ collatiua pacis est in ecclïa dei: nõ solũ quo ad deũ ꝑ extirpationẽ hereticoꝝ illuminãdo patriã/iure diuino dirigẽte: neqȝ tñmõ hoïs ad seipm ꝑ cõpositionẽ moꝝ dando pacẽ gẽtibus iure naturali dñante. Sed etiã ad ꝓximũ liberãdo pplm dñi ab oppssiõib⁹ improboꝝ/iure politico iudicãte. Fuerãt hec ab initio ꝓposita: quorũ illucidationẽ interturbauit zelus dei/nõ fm sciẽtiã cui iam ꝓ maxima pte rñdimus. Supsunt aliq̃ sup necessitate ↄstituẽdi iuris canonici/⁊ qdẽ multiplicatis dotatõib⁹ ecclïaꝝ ⁊ ecclïasticoꝝ: oportuit ↄseqnter ꝓ administratiõe taliũ pacifica sanctiones vltra legẽ euangelicã multipliciores instituit. Dicat nobis Aristo. rõnes: Paucissima inqt cõmittẽda sunt iudicibus. Quare? qꝛ q̃ ponit hoĩem iudicẽ/ponit deũ ⁊ bestiã. Lex hõ tanq̃ deus dñat. Aĩaduertite hic qꝫ elegãter senserit Aristote. Uidit itaqȝ ꝙ recta rõ quã diuinã vel deum sicut Carbo noiat/sit in hoïe: ⁊ sensualitas q̃ brutis bestijsqȝ similis inuenit/dicẽte ppheta: Comparatus est iumẽtis insipiẽtibus ⁊ silis fact⁹ est illis. Nõ aũt hñ cõueniũt/nec in eadẽ stant sede iudicij brutalitas atqȝ diuinitas. Lex idcirco fuit instituẽda fm dictamẽ solius rõnis: vt brutalitatis expꝰs sola iudicaret cũ autoritate/cum vtilitate/cũ tranqllitate: in missione autoritas/in pace tranqllitas/in vtroqȝ ꝓitas. ¶ Satagã si potero rem hãc ad apertiora deducere: quod vt fiat/voluam⁹ aciẽ nostre ↄsyderatiõis ad ↄditiones sensualitatis: videbimus q̃ trahit eam sua voluptas/nõ honesta cupido: cõmodi/non decor iusti: ꝓpterea rapit assidue q̃druplici rota passionũ. Nũc gaudio gestio gestit/nũc dolore meret: illum nũc spes extollit/nunc deijcit metus: ita cõfusa sunt hic oïa/spes/metus/meror/gaudiũ. Hoc vidit egregi⁹ poeta scribens de animis in corpora mersis. Hinc metuũt/cupiũt/gaudentqȝ/dolentqȝ. Ue rationi a pestibus his hostilibus q̃bus vrit sensualitas vt deturbet eam a se-

de iudicij: a cathedra veritatis ꝛ q̃eto lecto iusti
cie. Quo cōtra: quid aget ratio / quid aget: nisi tol-
lere penitus a se penit⁹ abijcere cū suis passiōib⁹
hanc bestiā? Uerū id quo pacto fiet? quo gladio?
vtiqȝ legis recte diuidentis rōnem ab omni vitio-
sa passione: vt nec muneri⁹ inclineᵗ / nec alliciaᵗ
blandicijs / nec terrore frangaᵗ / nec seducatur spe
quin reddat vnicuiqȝ quod suū est: deo obediētiā /
sibi cōtinētiā / proximo equitatē: sic erit pfecta pax
triplici funiculo cōnexa / triplici iuris titulo fiata:
sic obtēꝑatio fiet Boecio dicente: Gaudia pel
le / pelle timorē / spemqȝ fugato: nec dolor assit nu-
t bila mens est / vinctaqȝ frenis hec vbi regnant.
¶ Poterāt hec in longi⁹ trahi: si ex scriptura sa
cra p cōcordantias et distinctiōes / tam de pace q̄
de missione placuisset ordinem ꝓtexere: sed hec in-
terim suffecerint. Exorandū / vt depulsis his passi
onū quattuor obstaculis / pacē verā habeatis: sicut
vos habere ꝛ habituros esse mihi sentire equum
est. O ꝑclari viri patres mei ꝛ fratres: ꝛ deus pacē
erit vobiscū ad dirigendos pedes vestros in viaȝ
pacis: sicut ꝑ cōmendatiōe simul ꝛ exhortatione
ꝛ licentie doctoralis collatione traditi verbū e⁹
ad vos: Pax vobis: sicut misit me paᵗ / ꝛ ego mit-
to vos. Ad quid mitto? vt fructū afferatis: ꝛ fruct⁹
vester maneat. Qualis fructus? fructus iusticie / q̄
est pax. Pax supernalis / internalis / fraternalis / et
tandem pax eternalis. Cuius nos participes effi-
ciat princeps pacis iesus christus supremus can-
cellarius noster: qui est deus benedictus in secu-
la. Amen.

Sermo de cena domini.

AD deū vadit. Originaliter Joā. xiij. ꝛ in
euāgelio recitato ꝑsentialiter i hac lugu
bri hora / in ista nocte anxia / i recessu tuo
mestissimo bone iesu / vbi est q̄so pijssima ꝛ dilectis
sima mater tua? Quid agit? quid meditaᵗ? nunq̄d
dic tu nobis p miserationes tuas? nunq̄d insaluta
ta discedes? Liceat sibi prius te videre / te alloqui /
tibi cum plangore ꝛ singultib⁹ ingeminare: ad deū
fili mi / fili mi ad deum: ad deū dilecte vteri mei: ad
deū spes mea / salus mea / decor meus ꝛ gaudiuȝ: ꝛ
quid nō sequor te quocūqȝ ieris: parata quidē suȝ
u tecum in carcerē ire. ¶ Ecce viri patres ꝛ fratres
pium miserandūqȝ spectaculū. O deus / o pietas /
separaᵗ ecce filius ꝛ talis filius vnigenitus a ma-
tre viscerosissima: mors atrocissima vinculū cor-
poree societatis abrumpit: vnus marie matris cū
christo filio spūs scinditur / auellitur / ꝛ sauciat⁹ quo
dāmodoqȝ dimidiatus vitam agit morte amario-
rem. Nam Maria (vbicūqȝ locoꝝ sit) in hac luctu
osissima ꝛ suprema nocte nequaq̄ existimanda est
ignara omniū que ventura sunt sup filiū. Ue tibi
iudeoꝝ infelix inuidia: ve tibi auaricia iude nequis
sima: q̄ tibi matri pulchre dilectionis ꝛ honesta-
tis. He pestes improbe talē in filio crucē crudelis
simā ꝛ gladiū trāsuerberantē tuā ipsius aīam pa-
rauerunt. Et nos si q̄ nobis viscera pietatis / si cor
etiā lapideū fuerit: nā ꝛ lapides scissi sunt / ꝛ terra
cōmota est: cōmoueamur corde / cōuertamur spū /
cōpatiamur carne / a facie dñi: nō modo q: venit /
sed q: vadit. Et q̄uis feliciter ad deū vadit: nō ta-
mē ꝑ sensualitate suauiter / sed acerbissima ꝑsus
passione: qua ꝑmeditata nunc post aspecta mater
nostra nō potuit nō cōpati: nō lugere / nō cōmori:
quē cōpassionis spm̄ in nobis suscitet amor filij ꝛ ẓ
eiusdē matris. Amor insup ꝓprie salutis: ꝛ q̄ oīs
istius doloris ꝛ recessus amarissimi nos peccato-
res causa sumus: ꝑ se enī q̄d innocētissimus agn⁹
meruerat. Cōuertamus oculos ad matrē doloro-
sam / ꝯtristatā ꝛ dolentē alloquētes eam: q̄libet in
secreto cordis sui / put deuotio ꝯcesserit. Nā salu-
tatio angelica solita videreᵗ in hoc luctu importu
na narratio: q̄m iesus filius tu⁹ o benedicta in mu
lierib⁹ vadit ad deū: ꝛ iam mox nō erit coꝛpaliter.
O gr̄a plena / dñs tecū: ad deū vadit. ¶ Tria olim
dicebam⁹ esse hui⁹ hore vespertine mysteria spe- x
cialia: pedū lotionē / christi hūiliationē / sacrālē re-
fectionē. Et hinc triplicē titulum ꝯsurgere posui
mus / quo aīa christiana sit dn̄a oīm: ꝛ oīa dat ei
pr̄ in man⁹. ¶ Pridē vnū ex his mysterijs expli-
cuimus / dū de pedū lotione ꝑ gratiā collatio cōfe
cta est: in eaqȝ ostēsum q̄ lotus hoc mō oīa habet
in man⁹ titulo filiationis: q: si fili⁹ / ꝛ heres. Dein
de hac eadē hora reuolutis dieb⁹ collatio habita
mōstrauit q̄ hūilitas vera ius habet ad oīa: q̄m q̄
voluerit esse dn̄s oīm / erit oīm seruus; ꝛ q̄ se hūili-
auerit / exaltabiᵗ. Reliquū est in nostro ꝓposito vt
hec collatio deseruiat sacrāli refectiōi: q̄ memori-
ale est ardētissime ꝛ insuperabilis dilectiōis. Hoc
inq̄t facite in meā cōmemorationē: in cōmemora-
tionē scȝ illius / quo nullus maiorē habuit charita
tē: de q̄ vere enūciauit. Si amabilis tunc dñi salo-
mon: fortis vt mors dilectio. Hec nempe est que
mori eū qui mortis habet imperiū cōpulit: ꝑ hanc
iesus magr̄ ꝛ dñs noster ad deū vadit. Et nos si ve
re christiani dicimur ꝛ sum⁹ / trāseamus (oportet)
ex hoc mūdo ad patrē cū christo vt det nobis oīa
in man⁹. ¶ Pro cui⁹ ostensione duas adaptabi- y
mus collationi particulas: vt q̄si toridē pedibus
oratio nr̄a trāscurrat. Prima ps edocebit q̄b⁹ gra
dib⁹ aīa christiana vadit ad deū: q: ꝑ cognitionē
ꝛ amorē / ꝛ magis ꝑ amorē. Secūda ad ꝑgrēdū sua-
debit animabitqȝ. Itaqȝ viri patres ꝛ fratres Je-
sus christus ad deū vadit: ipse pascha vel phase ce-
lebrat. Nā pascha transitus ascendit iter pandēs
ante nos: exaltaᵗ a terra vt oīa trahat ad seipm̄: si
queruntᵗ pedes / ale / si vehicula: amor sibi precipue
viā facit. Nā quod est pes vel ala in corpe / id agit
amor in mente: nobis similiter necessarius amor
est: si viā excellentiorē (ita enī apl̄s eā nominat) ꝑ-
gere si christū seq̄ voluerim⁹: pōdus meum / amor
meus inq̄t Aug⁹. Illo trahor quocūqȝ trahor: nī
mirū cū ꝛ ipm̄ ingēs celum amore rapiaᵗ in circu
los suos ꝛ amore regaᵗ. Hinc est illud gemebun-
dū Boetij votū: quod ex alto circūspiciēs Boeti⁹
suspirabundus ait: O felix hominū genus si vos
animos amor quo celū regiᵗ regat. Hec q̄uis ita
se habeant / ꝑcedit nihilominus in creatura rōna-
li: ꝑsupponiᵗ pes alius / pes sinister cognitionis.
Nā ad incognita quis dextrū amoris pedē extēde

rit. Ubi pedes ubi statui debeant notauit ꝓpheti-
cus sermo: Statuit inquit supra petrã pedes meos:
et totũ gratie sue ductrici donaret addidit: et dire-
xit gressus meos. Quod si de petra supra quã statuit
dñs pedes istos/aliquis ambigat/tollit om̃e dubiũ
apostolus/dicẽs: Petra autẽ erat christus. Et ipse chri-
Z stus de se: Ego sum via/veritas et vita. ¶ At vero
iturus ad deũ christianus et verus hebreus phase
celebraturus egebat viatico/ne deficeret in via: et
ne pedes sui ambulando languescerent/destitue-
renturque viribus: sicut indigent assidua lotiõe/ne
cõtractis sordibus horrescant. Neque dicat: Sor-
des eius in pedibus eius: viaticũ vero quale aliud
diuinius: quale facilius et efficacius excogitari vel
tradi potuerat/quã sacrosanctũ eduliũ corporis et san
guinis dñici hodierna cena instituti in hoc eter-
no testamẽto: quo memoriã fecit mirabiliũ suorum mi
serator et misericors dñs: escã dedit timentibus se.
Hic est panis de celo verus: hoc mãna abscondi-
tũ/hic cibus angelorum/hic panis viuus: ex quo si quis
gustauerit/non morietur in eternũ: hic porro panis
cõfirmans cor hominis: hoc vinũ letificans et ger-
minãs virgines.i. virginales purissimasque affecti
ones. Hic denique subcinericius panis in eius for
titudine ambulamus usque ad montẽ dei/qui euer-
tit castra Madian: qui paratur in cõspectu nostro in
mensa altaris aduersus oẽs qui nos tribulant: quisquis
ad deũ vadit vtatur viatico hoc: nõ deficiet/nõ ob-
errabit/nõ peribit/sed pertinget. Omnia quippe serui-
unt ei qui fruitur hoc alimẽto: angeli etiã obsequũtur:
ne forte offendat ad lapidẽ pedẽ suũ. Nã cũ ex ve-
tere puerbio amicorum oia sunt cõia: et ois vtẽs hoc
viatico: vtens inquã/nõ abutens fit amicus dei: imo
vnus cũ ipso caro et spũs. Nã in eo manet/et deus in
eo. Quid cõsequẽtius quã oia esse subdita sub pedi-
bus eius: oues et boues vniuersas/ insuper et peco-
A ra campi. ¶ Quõ enim non oia subiecta essent sub
pedibus illis qui in altissimis ambulant: qui in itineri
bus eternitatis ad eterna pergũt et ad deũ vadũt.
Nam si amor verius est ubi amat/quã ubi animat:
amat autẽ eũ qui in altissimis habitat. Ut ergo amo
ris iste pes supgrediatur vniuersa/necesse est. Nam
et tali pede oia famulantur et seruiũt diligentibus deũ
(inquit apostolus) oia cooperantur in bonũ. Hoc eodem
pede eleuato cetera oia trahuntur ad seipm. Sic enim
voluit itelligi dñs de imitatoribus suis illud quod
de se ait: Cũ exaltatus fuero a terra/ oia trahã ad
meipsum. Quod si omnia trahuntur post amoris pedẽ
eleuatũ a terra: cõsequens est vt oia sint in eius po-
testate cõstituta: et hic est titulus charitatis et dile
ctionis/quo ante dantur oia in manus. Quo pre-
supposito veluti pspicuo postquã simul docuimus: qui
bus pedibus vir christianus et euangelicus aut ve-
re hebreus ad deũ vadit: quia p cognitionẽ et amorẽ
et audiuimus ex ꝓpheta/ubi statui debẽt pedes isti
quia supra petrã: petra autẽ est christus. ¶ Attenda-
mus p nostra eruditione qualiter apostolus pedem co-
gnitionis fixerat atque statuerat supra hanc petrã.
j. Cor. ij. Nõ iudicaui me aliquid scire inter vos: ni-
si iesum christũ/et hunc crucifixũ. At vero de amo-
ris pede magnus et egregius martyr Ignatius:
Amor meus crucifixus est: amorẽ suũ christum ap
pellans. Ita meminit Dionysius. iiij. de diui. no.
Uidetis igitur quod hoc sacrm via similis est et viati-
cũ: via deducẽs: viaticũ corroborans. Propterea
figamus primũ pedẽ cognitionis in hoc sacramẽ
to: cõfitentes in eo iesum christũ et hunc crucifixũ:
deinde pedẽ alterum pedẽ amoris trahamus et exten
damus in anteriora amãtes iesum christum et hũc
crucifixũ. ¶ Quod si in scholastico exercitio aut apud B
incredulos habenda mihi esset oratio: prius erat
(fateor) vt argumẽtis certissimis nostre fidei tolle
re niteremur omne offendiculũ: quo minus aia
rõnalis statuat supra hanc petrã pedẽ sue cogniti
onis. Hoc itaque pede deficiente vel titubante/ im
possibile est pgredi vel vtiliter vel cõstanter: nũc
quia in deo orationis et in schola deuotionis vos al
loquor viri patres et fratres. Uos inquã quibus cer-
tũ est/et quia in se credentiũ remunerator est. Quoniam in
hoc sacrosancto sacramẽto iesus christus est et hic
crucifixus. Unde et sentio cõpendiosius vobiscum
agendũ esse: statuistis enim supra petrã pedẽ vestre
cognitionis et fidei. Superest tantummodo vrgere sti-
mulis diuinorum verborum: vt pedẽ amoris extẽdamus
cõformiter ad hunc primũ pedẽ et passum: quo cre
dimus quod in hoc sacramẽto est iesus christus et hic
crucifixus: ne videlicet credẽtes et nõ amantes: co-
gnoscentes scz deũ/et nõ sicut deũ glorificãtes: de
mus in reprobũ sensum pares demonibus effecti
qui credunt et cõtremiscũt. Sed quia dilectionis pede
orbati sunt: ipsi in eternũ cõciderunt interitum/ et
semper in peiora ruunt. Juxta quod assumo quadru-
plicẽ cõsyderationem. ¶ Prima cõsyderatio: Si
pes cognitiõis naturalis absque exorbitationis er
rore apud primũ parentẽ nostrũ et philosophos sta
tim supra firmã petrã diuine puidentie potuisset: et
pes dilectionis cõformiter extendi: tunc iustifica
tio huius sacrosancti sacramẽti tã necessaria non
fuisset. Cognouisset itaque primus parens deum in
suis et ex suis creaturis omnipotentem/sapientissi
mũ/iustissimũ/misericordissimũ et optimũ: cuius po
testati nihil difficile: cuius sapiẽtie nihil abscõdi
bile: qui ex iusticia nullũ malũ impunitũ: et ex mise
ricordia nullũ bonũ absque remuneratione preteri-
ret. Supra hanc solidã veritatis petrã pes sue co
gnitionis fixus esset: et bene iret pes reliquus dile-
ctionis: amando talẽ omnipotentẽ/ liberrimum/
equissimũ et optimũ dñm/patrẽ et creatorẽ et cõser
uatorẽ vnicũ. ¶ Nunc vero post peccatum pes co- C
gnitionis positus fuit etiã apud philosophos in
inuio errorum: et nõ in via veritatis: tantã quippe su-
scitat cecitatis caliginẽ peccatũ: nisi fidei lumẽ opi-
tuletur: quod de diuina puidẽtia libera vel oino dif-
fidimus: vel nõ nisi tremula quadam ambiguitate
cõiecturamus. Alius oia necessitatis fato subie-
cit: nec posse alia fieri quã fiunt dicit: vt Platonici
et Stoici. Alius oia casibus incertis fluctuare cõ-
mẽtatus est: vt epicurei. Alius humanas aias de cor
pore in corpora cõmigrare somniauit: vt Pythago-
ras. Alius equauit pecudibus: vt impius Alexan-
der et saducei. Alius sub vnitate psudit: vt Auerro-
is. Ita hi et alij fere oẽs sine fide olpotẽtiã a deo et

sapientiã ⁊ iusticiã ⁊ misericordiã ⁊ salnationẽ su-
stulerunt. Errante vo aut ita fluctuante pede co-
gnitionis: q̄d ni pes amoris vel oberrat vel quaq̄
uersum vel titubet aut lãguescat? Itaq̃ pes amo
ris mei quo pacto feret in deũ tanq̃ in bonũ sum
me gloriosum ⁊ honestũ: si oĩpotentia eius impie
negauero: si dixero eũ nõ posse alia facere vel fe-
cisse q̃ que video oculis. Ita eñi miracula q̄libet
⁊ ex cõsequẽti iuuamina supnaturalia abijcio: nec
potero in deũ ponere spe3 meã: qua rõne preterea
pedẽ amoris mei dirigã in deũ tanq̃ in bonum ve
rissimũ ⁊ pudentissimũ: si nihil extra se intelligat/
si circa cardines celi pambulãs (vt q̄dã ait) nostra
nõ consyderet. Deniq̃ frangit oĩs pes amoris ad
deũ: si neq̃ iusticiã punitiuã exerceat ad malos: ne
q̃ in se credentes ⁊ sperãtes ⁊ amãtes remuneret.
D ¶ Sed oĩa eque eueniant iusto ⁊ impio/ imolanti
⁊ victimas cõtemnenti. His siq̄dẽ ablatis q̄s ter-
minus ambulationis erat in hoĩe vltra pecudes:
⁊ vltra q̃ habeant equus ⁊ mulus/ in q̄bus nõ est
intellectus. Ad aliũ terminũ/ neq̃ stoici neq̃ peri
patetici/ neq̃ epicurei/ neq̃ achademici/ neq̃ oĩni
no aliqua hoĩs estimatio vnq̃ solide põt amoris
pedẽ pducere: nisi pes cognitionis prius in diui-
ne pudentie liberrima ⁊ optima ɔfessione firma-
tus extiterit. Et qm̃ ex his q̄ facta sunt nõ attinge
bamus sufficiẽter post pctm̃/ sempiternã hanc dei
virtutẽ ⁊ diuinitatẽ (pes eñi cognitiõis fract9 erat)
addita est fides p reparatione hmõi ⁊ alligatione
firmiori: q̄ fides captiuat intellectũ in obsequium
suũ: maxime in hoc sacro: vt cognoscat deum alia
posse ⁊ scire facere q̃ faciat. Intelligit quoq̃ deũ
aliã pudentiã de hoĩbus gerere q̃ de iumentis
ideo q̃ hoĩbus escã eo efficaciorẽ ⁊ hoĩe digniorẽ
quo dissimilior est corporalibus edulijs prepara-
uit. Quanto mirabiliora sunt ea q̄ tradunt in hoc
⁊ de hoc sacramẽto/ illa tanto vehemẽtius sua di-
gnitate alliciunt/ vt ad deũ vadat aĩa christiana:
q2 enim ea q̄ tradunt in hoc ⁊ de hoc sacramento
talia sunt/ q̄ nõ nisi ab oĩpotentissimo ⁊ sapientissi
mo ⁊ dignantissimo dño fieri possunt. ¶ Nonne
E inducẽt hunc dñm venerari/ reuereri atq̃ diligi:
cui nihil est difficile: q̄ oĩa quecũq̃ voluit fecit: cu-
ius sapiẽtie nõ est numerus: q̄ sanctus est et beni-
gnus in oĩbus vijs suis? Sup ista digne figit pes
fidei: transcensis eis q̄ vel solus sensus vel sola rõ
cõprehendit. Dehinc pes amoris extendit/ tanto
sublimius atq̃ rapacius/ quãto cõstat bonũ illud
quod diligi pponit esse bonũ p essentiam. Cetera
oĩa nõ nisi p participationẽ quandã analogã. Il-
lud insup esse oĩpotentissimũ ⁊ p sesufficiẽtissimũ:
aliud quodlibet fragile/ insufficiens ⁊ caducum.
Illud deniq̃ esse tale ad quod nunq̃ frustra spes
nostre dilectiõis aspiret: ⁊ ad quod eundũ facti su
mus: nõ ad bibendũ/ comedendũ/ ludendũ more
beluar: in hoc noster finis/ nostra ingenuitas/ no
stra pfectio/ nostra nobilitas: q2 eñi pes cognitio-
nis nostre ibat post vanitates et insanias falsas:
multa fecit dñs mirabilia sua in hoc sacramẽto: ⁊
cogitatiõib9 suis nõ est q̄ similis sit tibi. Quorũ tñ
mirabiliũ multitudinẽ nullus infidelr mirãdo dis-

credet: si ad oĩpotentiã ⁊ sapiam ⁊ dignationẽ tãti
opificis attẽderit: cui9 sapie sicut nec potẽtie non
est numer9: q̄d mirũ si ad eã non põt cognitio nr̃a
facta in numero/ pondere ⁊ mẽsura: mirabilis fa-
cta est sciẽtia tua ⁊c. Quãq̃ si mirent hoĩes huius
sacri mysteria: sic mirent vt credãt/ ⁊ sic credẽt vt
amẽt/ ⁊ sic amẽt vt pseuerẽt/ donec intrẽt in sanctu-
ariũ dei: ⁊ intelligãt facie reuelata ea q̄ sacro nũc
velamine ɔteguntur. Poterã hax mirabiliũ q̄ non F
videm9 rõnabilitatẽ p alia mirabilia q̄ videmus/
sentim9/ expimur: deducere tũ ad solatiũ humiliũ
tũ ad retundẽdã ceruicosam supbiã eox q̄ se philo
sophos dici gliant. Sed alio loco hoc ipm fecisse
satis existimãs ⁊ ad talia pgens: hec desero. Con
tingit simplices absq̃ lr̃is veloci9 ⁊ citi9 ad deum
ire q̃ multos ex literatis. Pergẽti q̄ppe ad deum
claudicatio noxia est: claudicãt vo oĩes lr̃ati habẽ
tes magnũ pedẽ cognitiõis: q̄ amoris pede vel ca
rẽt/ vel breuiorẽ eũ nimis hñt: quos sub alia meta-
phora notauit pp̄heta: q̄ introijt in sanctuariũ et
sciam dei/ ⁊ intellexit in nouissimis eox. Posuert
inq̄t in celũ os suũ loquẽdo de celestib9: ⁊ lingua
eox p quã sapor accipit trãsiuit in terra: amãdo sc3
lingẽdoq̃ terrena: hox pes dexter nõ supra petrã
sed vel citra vel extra vel nusq̃ extendit ad diuina.
At eque plerũq̃ vbi min9 est cognitiõis/ ibi plus ẽ
affectuũ: hoc in feminis/ etiã apud bruta videre ẽ.
Propterea apud multos ex idiotis dũ cognitio-
nẽ fides solida supplet/ currit via mãdatorũ dei:
⁊ ambulat in latitudine illa charitatis: de q̄ dictu3
est: Latũ mandatũ tuũ nimis. Nos vo q̄d agim9
q̄d nõ agimus? surgũt indocti ⁊ celũ rapiunt: nos
aũt cũ lr̃is nr̃is sine corde demergimur in infernũ
vt Augustin9 audita vita Antonij suisq̃ testatissi-
mis miraculis ingemuit. ¶ Et attendat q̄cor q̄s- G
q̄s adest si põt cõcipiat q̃ forti ac veloci nõ modo
pede/ sed ala dilectiõis currebat supra petrã chri
stũ in hoc benedictissimo sacro ille simplex cister-
cieñ. q̄ post eius sumptionẽ suspendebat in aera.
Hec erat via colubri supra petrã: q̄ Salomon me
rito difficilis videbatur. Alter notus Guilhelmo
parrhysieñ. q̄ hoc (sicut pcedẽs) exẽplũ recitat in
sua rhetorica diuina: solo odore hui9 sanctissimi
sacri trahebat ad locũ in quo recõdebat quantũli
bet abditũ. Pes amoris in via hac dei sepe intrat
vbi cognitiõis pes foris stat: Quis ita ambulãdo
in via dei mõ pfacto: dũ pede fidei ppositio subseq-
tur pes dilectiõis/ trahi possit cõsequenter pes co
gnitiõis ad vlteriora: ppinq̄ori luce cognoscenda
eundo sic pede post pedẽ. Attamẽ pes amoris de-
xter sublimius semp extendi põt p hac via q̃ sini-
ster. Hec est theologia mystica. i. occulta: hec sciẽ-
tia ppria catholicox: hoc mãna abscõditũ: hic cal
culus in quo est nomẽ nouũ: quod nemo nouit ni
si q̄ accipit. Hec ambulatio ad deũ exẽplo moysi
in mõte ⁊ diuina caligine: q̄ ambulatio magis po
test suaderi q̃ doceri. Ita enim monuit pp̄heta:
Gustate ⁊ videte: ac si pro re nostra diceret: vadi-
te ⁊ videte: nã quorsum ⁊ quousq̃ valeat attinge-
re pes amoris solo eundi expimento cognoscitur/
Quãobrem his ita plocutis de pede cognitiõis et

fidei: quo pposito aia christiana vadit ad deum.
¶ Enitamur p secuda collationis parte monere
potius q docere vt amoris pes subsequat: t in in
b teriora magis magisq tendat. ¶ Ad deu vadit ie
sus christus t hic crucifixus: figamus hic viri pa
tres t fratres/figamus cu aplo pedē nostre cogni
tionis: nō iudicemus nos aliud scire/nisi iesu chri
stu t hunc crucifixu. Nō nutem9/nō labamur: vo
lentes plus sapere q oportet. Hoc sciam9/ immo
hoc credamus/hoc de isto sacro fidelr teneamus
vt t sufficit sit in hoc passu solidata aia vadens ad
deu: satis erit ad terminu sue felicitatis pede amo
ris reliquo ptingendu: hoc est itinerariu mētis in
deum: sup quo t de quo multi multa elegātissime
tradiderut: t nolatim Bonauentura suo mō: alij
suo t alio. Sed psumatio sermonu olim amor est
quē habet aia ad iesum christu t hūc crucifixu: ne
q ob aliud dictu est: Finis legis christus: t p eo/
dē. Finis pcepti dilectio. Miru vo est du statuit
tanq in via pes cognitionis dei in memoriali eter
no hui9 sacri: quonia gelido torpore tenet pes no
stre cognitiōis vt nō repente gradiat: imo euolet/
imo rapiat ad terminu suu(q est iesus christus et
hic crucifixus)obtinēdu: Dic nobis ania pcor et
obtestor: dic tu: nunqd nō p affectiōes amorosas
moueris/ viuis t gradieris: iam hoc ita esse sua
sum est. Dic pinde nobis vnde oritur amor in te:
vnde psurget hec muliebris affectio: R fidebis ex
apphēsione boni puenictis vnde censes. Sed per
ge vltra dicere quotuplex est illud bonum: Tu il
lud vel ad triuaria coertēdes seqndo scholā peri
pateticor: ad vtile/delectabile t honestu: vel stoi
cis credēs tu vnicu bonu appellabis/ quod hone
I stu est. ¶ Hūc vo siue honestas sola qrit/ siue vti
litas ambit/siue iocūditas affectat: inuenies l his
trib9 vbis qsi mel celicu in totidē fauis reconditu
iesus christus t hic crucifixus. Jesus qd iocūdius
qd delectabilius cogitat: Jesus qppe saluationes
sonat: t nihil est saluatiōe post captiuitatē iocun
dius. Christus qd honesti9: qd sua maiastate ma
gnificentius estimat: Nā christus vnctionē/t vn
ctio sacerdotalē simul t regalē demōstrat dignita
tē. Et hic crucifixus nihil plane vtilius/ nihil quo
q salubrius audiri poterit a nobis q de crucifixo
iesu christo: in quo est salus/vita t resurrectio no
stra: p quē saluati t liberati sumus. Cur igit igna
ua languescis o aia christiana: quo pacto inerti
segnicie languida deprimeris: Tu hor olim(vt di
cis t debes)cred nla statuisti in loco pedē tue co
gnitionis. Cur pedē alteru dilectionis nō ptēdis:
sed deprimis: qua rōne nō in latitudinē ambulas
vt equus campo liber apto: q spaciantib9 p colla
iubis ludit/saltat t lasciuit: ad extremu: quanā de
generi seruitute in artissimis corpaliu rex amori
bus captiuata cōpeditaq teneris: Audis q ad de
um vadit iesus christus t hic crucifixus. Eya age
rumpe moras omnes o anima iesu christi crucifixi
titulo insignita. Ob hoc nempe ad deu vadis vt se
quaris. Sed dices: debilitata sum/damnata sum/
illaqueata sum/innisicata sum/incuruata sum/infi
xa sum in limo psundi t non est substantia. Adde
quolibet alia volueris impedimenta: enitere nl/
hilominus t amoris pedē ad iesum porrige. Ipse
est sm nomē suum saluator. Ipse euellet de laqueo
pedes tuos: et pficiet quasi ceruor. Nā ad qd ali
ud venit iesus t crucifixus: nisi vt sanet/saluet et li
beret. Ama eu t si nō ppter se q totus est desydera
bilis/ ppter te tn q sonat oēs infirmitates tuas: et
redimit de interitu vitā tuā: quale tibi poterat effi
cacius exhibere: nō dico poculu/sed opus amato
riu iesus: q vt te prior vsq ad mortē et talē mortē
amaret Senece(imo nature)verbu est: si vis ama
ri/ama. Voluit amari iesus/ideo sic amauit: si non
psus ingratissima es o aia/vicē rependē/reda
ma eu saltē in modico/q in suo infinito absq mē
sura etiā vsq ad sobriā quandā insaniā te dilexit.
Quid ogo stimulare sufficiet ad amorē: si tā acut9
dilectionis aculeus inefficax extiterit: in qua flam
ma calefces/si tā immēsum fornacis amatorie incē
diū te algidā/teq cōgelatā dimiserit. Propterea
perge ad deu o aia ,prenso dilectionis pede: si sirpo
cognitionis pede cōfiteris: qr iesus christus t hic
crucifixus est in gloria dei patris: qui in hoc sacro
sancto sacramēto est tibi laus/ tibi rex/tibi sacer
dos/tibi hostia/tibi omnia facta: iusticia / sapien
tia/redemptio et sanctificatio: tua via et viaticum
salutare: q si lassitudinē vie cōquereris/audi quia I
ferculu fecit sibi rex iste pacificus de lignis libani
de lignis candidatis. Hoc ferculu si nescis quod
fert christianos: crux est in quo si cōfixeris man9
operationu tuar et pedes affectionu(crede mihi)
sustolleris in altum absq offendiculo. Porro Jo
annes et ceteri sanctor erunt tibi columne argen
tee: virgo benedictissima ascensus purpureus/ et
media charitas cōstrata est iesus christus t hic
crucifixus. Exhortatio protractior erat in proposi
to: sed breuitatis tum amor/tum necessitas finem
iubet fieri sub cōditione quadruplici. Mōstruo
sa res esse debet apud christianu vtentē hoc bene
dictissimo sacramēto habere pedē sue cognitiōis
et fidei in celo sursum/et pedem amoris iacentē et
languidu in terra deorsum: ita tamē si ver9 sit pes
illa fides q nō p dilectionē operat: que sine opib9
mortua est: et de q Joannes ait: Qui dicit se nosse
deu et mandata eius nō custodit/mēdax est: sit ni
miru vt pes amoris ingrossatus et inuiscat in ter
renis tandē suo pondere detrahat: et sua cōtagio
ne inficiat pedem cognitionis: sicut ediuerso ipos
amoris pes sanus et alacris currens viā manda
torum dei in latitudine charitatis ait vt subueha
tur altius et altius pes cognitiōis. Fastidire mā
na celicu huius benedicti sacramenti: et ad ollas
carniu allia et pepones egyptiace tenebrositatis
suspirare: signum est nunq ptingendi ad terrā ce
lestis pmissionis incolendā. Talium enim cada M
uera pstrata sunt in deserto: quales et si corpe vi
deantur esse in via dei ad celum: ipsi in amoris pe
de lubrico egyptiacam vitior ferreāq seruitutē re
uertuntur. Erubesce o anima turpitudinē tuā /in
gratitudinē tuā/miseriā tuā. Animaduerte quo p
gis: et responde: quo pergis: Respondebis(si ve
rum dixeris)ego ad infelicitatem vado: ego ad in/

teritū vado: ego nō ad deū / sed ad diabolū vado: ego dānationē meā sequor / imo ab his falsis bonis: τ iam nō bonis / quia falsis: illuc sinistrorsum rapior / pcipitor τ detrahor. Erubesce ergo retrorsum cōuertere / τ ad deū vade. Quotidianus vsus huius sacramēti (si digne fiat) miro modo promouet in via dei pedē vtrūq cognitiōis simul τ amoris. Si vero indigne / illud trahit in pcipitiū infernı: Judas in exēplū est: ita euenit vt sicut nulli pximiores fiant deo φ digne celebrantes: ita nulli obstinacius τ irreuocabilius elongant ab eo: φ q sua indignitate hec sancta (quantū in eis est) commaculant / φ talis iudiciū sibi manducat τ bibit. Hinc est ppheтica imprecatio: Fiat mēsa eoꝝ τc. Intelligit aūt de sumptione nō tm̄ sacramentali / sed etiā spirituali: qualis apud nos ecclesiasticos iugiter esse debet: quod dū non facimus / hoc facimus: vt sicut ingratiores / ita elongatiores simus a deo pre omnib⁹ hoibus. Illi soli pascha verum celebrant: soli christū euntē ad deū insequunt: soli paschalē agnū imolant / q peregrinos se deputant sup terrā: dicentes vnusq̄sq cū pphetа: Incola ego sum in terra: τ cū apostolo: Nō habemus hic manētē ciuitatē / sed futurā inqrimus: put de vnoquoq sanctoꝝ cantat nr̄a mater ecclesia: φ in hac pegrinatione solo corpe pstitutus cogitatiōe τ auiditate in illa eterna patria cōuersatus est. Et heu si ita est / si sum⁹ aduene τ pegrini: cūa cur agimus q̄si iā in portu τ ciuitate pstituti habitemus. Qua temeritate stultos viatores nōne vos bñdixerim? tū ex multis / tū nominatim ex q̄tuor. Prima stulticia φ fasciculos depmētes τ colligatiōes iniqtatᷓ sedētis sup talentū plumbi graues sicut on⁹ graue quotidie imponimus ceruicibus nostris: circūligantes nos funibus petōꝝ: nec ad penitentiā cōfugimus: q ab his tandē sola nos liberat. Secunda stulticia / φ lumina diuine legis nequaq̄ querimus aut circūferimus nobiscū p cogitando vbi τ quorsum gradiamur. Sed ad obscuras aut parꝝ lucidas humanaꝝ traditionū nebulas: nos psertim ecclesiastici oculos totos animi vertim⁹: si nō peius puertimus. Tertia stulticia / φ litigamus in hac via nostra / rixamur / belligeramus / vindictas expetimus: cursū nostrū ppterea deserētes. Hec stulticia quoq ad vim ptinet irascibilē: sicut precedens ad vim rōnalē: τ sequēs ad cōcupiscibilē. Quarta stulticia / φ cū fedis voluptatū volutabris nos plerūq totos imergimus / nec emergim⁹ p penitentiā: pcrastinantes τ pmittentes nobis celerē cursum a terra vsq ad celū: τ in ipso momento nocturni tpis in morte: sed potius timere debuimus ne tenebre nos cōprehēdant / si non opamur dū dies est. Erubescam⁹ viri pres τ frēs super his stulticijs nr̄is: pudeat nos hr̄e faciē euntiū non in paradisum / sed in infernū. Juxta quod qdā impinguatus / incrassatus / dilatat⁹ / bñ curata cute: vnꝰ epicuri de grege porcus / viso altero penitētia macilēto τ ieiuno. Heu miser indt qd agis τ vnde venis? apparet φ venias de inferno: cui ille nō minꝰ mūdialiter: τ tu indt ad infernū pgere videris. Nō sic nos sed descēdam⁹ i infernū / viuētes p pnlam τ inferni timorē τ horrorē: ne qñ penitentia illuc deturbemur morientes: a quo pcipitio τ horrendo lapsu liberet nr̄os pedes dn̄s nr̄ iesus christus: dirigens eos in viā pacis τ itinera eternitatis. Amē.

Excerptū quoddā Joānis

Gers. p modū plogi: in quo cupit antiquos doctores lectū iri posthabitis suis lucubratiūculis.

B Ene actū esset cū humana natura q cognitionis auida est: si seposita curiositate vel audiendi vel afferēdi sp aliqd noui: ipa iā bene inuēt⁹ sobria hūanitate pus vteref. Qua sup re qn dā vel non parū epl̄am vobis scripsisse memini. D Attn̄ hoc nō pōt / aut vix pōt psuaderi scholasticis psertim iunioꝝ. Delectat qppe eos / nescio quō citius vel trāscribere vel studere recenti⁹ cōpilata φ vetera: more pueroꝝ q nouos fruct⁹ licet acerbiores edūt auidius φ maturos digestos et sanos. Credant q volunt: ego vt de me loqr aliqd: qui me iā res aspicit / mallē vel (quod null⁹ ambigit) mallē debere studiosos viros dare se totos probatissimis pcedentiū doctoꝝ libris intelligēdis / φ ipos sterili ruditate opusculoꝝ meoꝝ tps atterere. Neq em̄ famā meā more holm loco psus inquietissimo iactare sic debeo. Neq opuscula mea ita velut pprios filios diligere: quēadmodū de poetis loquit Aristo. qn equo aio patiot: nihilū glie mee p nihilo reijci: vbi glia dei vera τ solida aptius augeret. Augeret aūt pti⁹ si postpositis doctrinis sublubrioꝰ meꝰ inutiliores occuparēt aliorū ingenia. Et vbi q̄so esset hūilitas sapie radix? vbi canticū illud: Soli deo honor τ gloria: si magnanimitas / τ nō iā magnanimitas / sꝫ magna malaq animositas / suā gloriā augeri in diuīe glie affectaret detrimentū. Illa vo magnanimitas est q magna opat: dicēs nihilomin⁹ cū christo: Si gloriā meā qro / gloria mea nihil est. Propterea veniat fama ppria / veniat infamia: magnanim⁹ neq̄q deflectitur ab ope / vnde de⁹ honorat τ prim⁹ edificatur. Cu⁹ oppositū in vane gloriosis euenire necesse ē: qñ fama exhilarati dilatant / infamati cōtabescūt τ desistūt. Quippe ventilogia sunt tarmdines q quauersum vento fauoris popularis agitate. Sētio tñ qd mihi hec dicēti possit opponere zel⁹: vel P fraternꝰ vel liuidus. Cur scꝫ ego vel aliqd scribo / vel scripta nō ptin⁹ lacero? vel si ita scribere τ seruare ppria vtilitas exposcit (sicut expo scit) cur ea ne foras pdeant / nō int⁹ obcludo? hoc ideo plane: qꝛ ptra domesticos taliū rex fures / nō fuit aliq mihi satis fortis sera: qn me phibente clam fere ola diripēt: incorrecta etiā τ sparsa p minutias qualia egoipse vix relegens intelligerē / vel in vnū cōpingerē: quo magis ignosci peto et obtestor: si talia ab alienis incondite corrupteq habeantur: qualia vtinā (qꝛ neq copia penes autores est: nec emendandi licentia) flāma vorax absumpsisset: aut minutatim lacerata irēt in obliuiōis eterne sepulchrū. Accedit ad hec sedulitas tum amicorū / tum quandoq emulor flagitans per se τ alios vsq ad molestum fastidiū: ea que liberet amplius inclusa

ſeruari/digeri quoqꝫ: tum demū ea ſic vel corrigere publicanda: vel abolēda dānare. Rurſum q̄m ita ſe res habet vt quorundā curioſitas adeo cupida ſit nouoꝝ (ꝗuis impariū valde veterib⁹) ꝙ vel ex cōplacentia ſumēdi/quēadmodū in cibo corporali euenit: vel ex inertia vidēdi vetera ꝓficiet eis lectio nouelloꝝ. Eligibilioꝛ vtiqꝫ erit ꝓfectus vel paucus in iſtis/ꝙ nullus in illis. Tandē quis neſciat eſſe ſicut in faciebus/ſic in a[n]imabus differētias innumeras: ⁊ guſtū ſpūalē ſicut ⁊ carnalē cōpertū eſt variari: vt quidē iſti ad nauſeā/alteri ad ſalubrē nutritionē ꝑueniat. Quis ſcit ad extremum ſi guſtatis riuulis ſtudentes/aut dulcore riuuloꝝ allecti cōiecturare de fontibus ſapidiora: aut limoſiore eorum potione faſtidiri/fontes exquirere puriores valent.

Epiſtola Joānis cancellarij Parrhyſieñ. ad Petrū epm̄ Cameraceñ.



X literis binis tue dignationis reuerēde pater ac p̄ceptoꝛ optime/palam facta ē anxietas animi tui: eo ꝙ zelus dom⁹ dn̄i ⁊ reipublice ſalus comedit te. Uere q̄cquid video inquis mihi graue eſt ⁊ pene importabile. Propterea cōmouet paruitatē meā tua dn̄atio vt de ſuaui iugo chriſti ſcribā aliqua. Sed vnde melius exordiar dimiſſo alio quolibet excuſationis exordio ꝙ a tyrānico diaboli carnis ⁊ mūdi iugo ſeuiſſimo proꝛſus ⁊ crudeliſſimo: quāꝙ inſania noſtra iudicet aliq̄n illud ſuaue ex febrili corruptione palati ſpūalis. Attamen ſalutis initium eſt cognoſcere ſe egrotū ⁊ dolere. Nā q̄ malis obtorpuit/hic nō dolet: bene habet ergo ꝙ moleſtāt te oīa que cernis: vtiqꝫ tēpoꝛalia atqꝫ moꝛtalia plena vndiqꝫ vanitatib⁹ ⁊ inſanijs falſis. Cur ita? plane vt ſuſpirabundo voto dicas cū ꝓpheta: Quis dabit mihi pēnas ſicut columbe/⁊ volabo ⁊ requieſcam? Tunc quaſi iam voti cōpos exultat ſubiungens: Ecce elongaui fugiens ⁊ manſi in ſolitudīe. In qua ſolitudine niſi falloꝛ manſionē ⁊ nidū ſuū collocauerat: vbi ⁊ apl's cū dixit: Noſtra cōuerſatio in celis eſt: nunq̄d nō magna ſolitudo celū? nūquid non eſt deſertū? Hinc pollicet̃ dn̄s ꝑ prophetā: Edificabunt̃ in te deſerta ſeculoꝝ. In hoc deſerto nonaginta nouē oues relicte ſunt. Sed quō collocat̃ manſio in hac ſolitudine? Reſpondet eccleſia canēs de cōfeſſoꝛe aliquo ꝙ in hac peregrinatione ſolo coꝛꝑe cōſtitutus: cogitatione ⁊ auiditate in alia patria eterna cōuerſatus eſt. At vo q̄s fructus accreſcat ſic fugienti/ſic elongato? explicat ꝓpheta cū ait: Expectabam eū qui ſaluū me fecit a puſillanimitate ſpūs ⁊ tempeſtate. Dicit apoſtolus: intus timoꝛes: ecce puſillanimitatē ſpūs: ⁊ foris pugne: ecce tempeſtatē: que duo militare cōtra animā tuā ingenue fateris. Porro quid agendum ſupeſt/niſi oꝛationē fundere cū ꝓpheta ⁊ dicere quod ſequit̃: Precipita dn̄e ⁊ diuide linguas eoꝝ: ne ſcʒ elata p̄ſumptio fabricet ſibi turrim contra celigenas iuſtos de eccleſia. Cauſa ſubdit̃: Quia vidi iniq̄tatē ⁊ ꝯtradictionē in ciuitate: ⁊ cetera q̄ ſequunt̃ incōmoda. Age ergo p̄ceptoꝛ inclyte: fac quod ꝓphetā audiſti. Accipe pēnas ſicut columbe: pēnas deuote meditatiōis vt mediteris ſicut colūba: cogitās dies antiquos/⁊ ānos eternos in mēte habēs: ſic em̄ elōgabis ponēs altiſſimū refugiū tuū vt nō poſſit accedere ad te malū. Deſere ꝑ ꝯtēptū q̄cq̄d in terrenis libere pōt/hoc iā facis. Sed egrediendū eſt/nō hic ſiſtendū: ſi ablactat⁹ es ab vbere ꝯſolatiōis terrene: q̄rendus eſt cibus alius ſolidioꝛ/cibus interne deuotiōis. Deſine ab ira ⁊ derelinque furoꝛē/noli emulari: hoc eſt/ indiſcreto zelo ſuccendi. Sed iacta cogitatū tuū/ ſpē tuā/oꝛōnem tuā/auxiliū tuū in dn̄o: ⁊ ipſe ſolido cibo enutriet te. Nec iſta dixerim docendo: ſed meā inſipientiā dū tecū loquoꝛ cōmouendo ⁊ ſegniciē ſtimulādo. Prouideam⁹ ne cōtingat nobis quod pueris imbecillib⁹ ſolet: hi dū cadūt in terrā iraſcunt̃ ſibimetipſis: tundūt aliq̄n ceruicib⁹ terram: ceteraqꝫ impaciētie ſigna oſtēdūt: dolēt cecidiſſe/ſʒ nō bene dolent: dū ſibi ſueqꝫ imbecillitati q̄ſi ꝑ ſe ſufficiēs ad ſtandū eſſe debuerit iraſcunt̃. Sic nos grandiuſculi pueri ſepe agim⁹ in aduerſitatib⁹ noſtris: vt publicis ſuccēſem⁹/indignamurqꝫ nobiſipſis vel ꝓximis: ⁊ nō petim⁹ auxiliū/nec confugimus: aſpiciētes ad eū q̄ ſaluare nos debet a puſillanimitate ſpūs ⁊ tēpeſtate: quēadmodū puero ꝓſtrato auxiliū querendū eſt: nō a ſe/ſʒ a patre/matre/ductoꝛe. Audiui multos dire ⁊ digne toꝛtos et in ſemet fruſtra tabeſcētes: q2 peccādo ceciderant quos nō adduxit ad reſurgēdū de⁹. ꝙdiu verſabant̃ indignātes ꝑ ꝯſyderatiōes in luto pctī ſui ⁊ tranſgreſſiōis: q2 hoc magis ſuꝑba p̄ſumptio ꝙ hūiliatio videbat̃. Moꝝ aūt vt ꝯuertunt̃/oculos ſuos ad dn̄m tendētes manū hūiliter vt eos ſubleuaret: exauditi ſunt/ſanati ſunt/erecti ſunt. Hec ideo curſim ⁊ raptu quodā animi dixerim/ imo ꝓiecerim: deſerēs corrigēdi ſpaciū/⁊ cū lr̄is mittēs: ⁊ hoc ne tabeſcam⁹ in cōſyderatiōe maloꝝ p̄ſentiū vel iminentiū. Sed tāto vigilāti⁹ dicamus ad dn̄m cum ioſaphat: Cū ignoꝛamus/q̄d agere debeam⁹: hoc ſolū habem⁹ reſiduū/vt oculos noſtros ad te dirigam⁹: ſic ꝯſolabimur lugentes: q2 humiliabimur (vt debemus) ſub potēti manu dei: ⁊ auxiliū vnde petere ſperareqꝫ debemus/requiremus. Hoc mō ſuaue nobis fiet iugū chriſti/dulceſcetqꝫ ex ꝯſyderatione ⁊ ſpe ſalutis ſue. Hoc mō leue nobis fiet: quia totū onus ſuꝑ humeros ſue ꝓuidentie ⁊ benignitatis ⁊ miſericoꝛdie reponem⁹. Hoc mō ſentiemus experti etiā nunc quod ꝓmittit chriſt⁹ dicens: Beati qui lugent: quoniam conſolabuntur.

¶ Suꝑ quo verbo ſermonē alſ expoſui in p̄clara vniuerſitate Parrhyſieñ. ſicut nūc aliū mihi incūbentem contexere diſpoſui ſuper hoc verbo (miſere etati noſtre ſatis accōmodo ⁊ materie quā loq̄mur) Beati qui ꝑſecutionē patiunt̃ propter iuſticiam: vt nā mererer p̄ſentiam tuam p̄clare dn̄e: latioꝛ eſſet allocutio ꝑ verba ꝙ eſſe vacat per ſcp̄ta. Interim bn̄ vale: Scriptum Parrhyſ. matutino

octaua℞ btl Dionysij: cui⁹ inter cetera suadeo videre octauū capl'm de diuis noib⁹: vbi iusticiā dei defendit cōtra insultātes/ q̄ deus iustus calamitates supra ceteros semp̄ immittit. Tuus discipulus Joannes cancel. indign⁹ eccl'ie Parrhysien.

Epistola Joānis gerson cācellarij Parrhysien. ad Pe. epm Cameracen.

Si de tpali cōsolatione tecū actum est put scribis pater reuerēde ac p̄ceptor charissime: bene p̄fus ꝛ diuine tecū actū esse nullus ambiget q̄ p̄pheticā illā vocē ex intimo cognouerit. Renuit consolari ala mea Memor fui dei et delectat⁹ sum. Ablactatio siquidē a tpali delectatiōe/ initiū est/ nō dicā idoneū/ sꝫ necessariū: vt subintroducat̄ et crescat solida vera q̄ȝ delectatio: quaȝ sentiebat q̄ dixit: Quā magna multitudo dulcedinis tue dn̄e. Et ne carnales ad eā se admitti presumerēt/ subiūxit: Quā abscondisti timentib⁹ te: illis scꝫ qui dicūt ex sentētia: Confige timore tuo carnes meas: vt aplicū illud i eis fiat: Christo confixus sum cruci. Deniqȝ si ad illud quod premissum est a p̄pheta: Memor fui dei et delectatus sum: et defecit sp̄us meus. Qualē arbitraris esse delectationē in tentione dei/ et familiari secū amplexu: q̄n sola memoria talis est/ vt deficiat sp̄us: nō vtiqȝ mala/ sed bona defectiōe. Sicut gloriabat̄ p̄pheta/ dicēs: Defecit in salutare tu
a um aia mea. ¶ Quid aūt pater hic optauerim/ q̄d vel fidēti charitate cōmonuerim: nisi vt tpales illas delectatiōes (de q̄bus actū est) nō req̄ras absentes: neqȝ rursus p̄sequaris fugientes/ aut tristeris amissas: indigne sunt plane quas tant⁹ ꝛ talis vir cū molestijs ꝛ anxietate requirat tam fugaces/ tā iāqȝ pituras: vtinā nec ad p̄ditiōȝ secū dimersuras: eos suis finib⁹ quos ad celestia capessenda/ cōtēplāda/ possidēda de⁹ ipse formauerat. ¶ Potuerat hec materia in longissimā ptrahi orōnē: sꝫ ipsa talis est q̄ a scris creberrime tā verbo q̄ scripto/ ꝛ vberrie tradita est. Propterea neqȝ de hac re amplius neqȝ de alijs ad hāc quā postulare dignaris consolationē sp̄ualē spectantib⁹/ scribere q̄cq̄ p̄sumpsi: tantū suffecerit annotasse loca quedā/ quo℞ frequens vsus et cōuersatio/ prebēt sugere mel illud celicū tanq̄ e fauis scripturarū illarū eliquatū et infusum dū premunt̄. Collocemus i p̄mis Bern. sup̄ Cātica: alterū quoqȝ subsequentē eum fere pari passu Sigibertū monachū/ dominū venerabilē Richardū de sancto Victore/ in opusculis suis omnibus/ que de cōtemplatione disertissime composuit. Augustin⁹ in cōfessionib⁹ ꝛ meditatiōibus et psalterio et sermonib⁹. Et Gregorius in homilijs. Et vt nouos attingam: Guillermus parrhysiēsis ꝛ Bonauētura/ et alij: quorum
x opa manēt. ¶ Quid aliud q̄so patres illi egerūt: nisi vt consolationē sp̄ualem quaȝ requiris sp̄reta carnali succenderēt in animis audito℞. Sic et lectiones Joānis Chrysostomi/ Cypriani/ Cassiani et Climaci/ et sanctorū patrū vite/ ꝛ legēde sanctorū: quales in ecclesiastica historia cōscribunt̄: nō nisi stimuli sunt ardentes ad calefactionem alec℞ gelicidio temporaliū cogitationū torpētis ꝛ emortue. Deniqȝ venit nup̄ ad manus meas op⁹ illud impfectū Hugonis sup̄ Ecclesiasten: deus optime quā paucis verbis totā hanc de cōtēplatiōe materiā sub tropo fumi/ flāme ꝛ carbonis exposuit. Chrysostom⁹ singularē de huius rei acq̄sitiōe tractatū cōpilauit: quē de cōpunctione cordis censuit appellandū. His interim sufficienter⁹ ac in trāsitu prepositis: assumā hāc multā ex multo amore fiduciā: v dem consiliū nō requisit⁹: imo vt alias iam datū nūc repetā: hoc est vt societatē aliquam exerceas tecū pater magnifice: que vtilis ꝛ potens sit tibi tuoqȝ statui in agendis succurrere: q̄tinus ille vnicus in terris optandus finis commodius assequatur/ q̄ est pax serena mentis: quia ve homini cui⁹ vtraqȝ cōsolatio abscōdita est ab aia eius vt nec tpalem habeat/ ꝛ careat eterna vel interna. Unus saltē esset in cōuictu familiari necessarius: qui assidue tibi legere qualia p̄diximus/ et loq̄ cū sapore sciret: vix em̄ ab insipiēte quicq̄ sapidū exprimit̄. Eū insipientē voco/ q̄ de scripturis ꝛ ear intimo sensu nihil saporis habet imbibitū. Supsunt duo rursus ex literis vestris a me q̄sita. Unū sup̄ victu ꝛ pompa p̄lato℞. Aliud sup̄ v̄bo illo: Jugum em̄ meū ꝛc. ¶ Et de isto quidē vltimo nihil y
ad presens scribo: nisi sicut pri⁹ egi/ remittēdo ad primā partē summe cōmunis de v̄tutibus. Illic pulcherrime atqȝ p̄fundissime recitant̄ rōes: quare via virtutis delectabilior est/ suauior/ quietior/ iocūdior/ et ita de silibus: q̄ aūt fiat de necessitate tribulationis virtus: ille idē tractatus cū illo de vitijs/ pluribus in locis ad hoc vehemētissime trahunt. Similiter libellus ille de duodecim fructibus tribulationis optime cōpositus. Illos videre nō pigeat. Porro q̄tū de primo attinet: nescio me habere lectionē illā/ quā nō satisfacere dicitis in hac p̄te. Propterea dicā breuissime i hac re quod scio: ꝛ quod tūc (vt opinor) dū scpsi sentiebā. Dico aūt q̄ status iste magnificus exterior apud philosophos/ reputatus est semp̄ de bonis/ que dicunt̄ indifferentia ad bonū vel ad malū moris: quoniā s̄m varietatē circūstantiarū ptrahunt vel bonitatē vel maliciā. Dico preterea/ q̄ theologia debet illustrare rationē philosophicā/ nō ecōtra: q2 q̄dā ideo iudicarent̄ recta ex dictamine rationis nō sic illustrate: que mala esse ex hac illuminatione deprehendit. Dico amplius/ q̄ si i prelatis oia cōcordarent statui illi paup̄tatis christi et suorū apostolo℞: p̄fectior esset eorū imitatio ꝛ vtilior/ q̄ sit magnificus iste status presentiū. ¶ Di- z
co ꝯsequēter/ q̄ q2 respublica vel eccl'ia nō gubernatur per s. sicut quidaȝ acute dixit: fuit expediens presupposita imbecillitate prelatorū in moribus q̄ iste decor aduēticius in ecclesia quādoqȝ seruaret̄: sicut et nūc apud multos qui nihil habent in moribus magnificū: vtinam nihil diabolicū per quod nō dico/ attraherēt plebē ad reuerentiā spiritualis dignitatis/ sed fundit⁹ euerterēt: nisi quodam exteriori splēdore tenerent̄. Dicō ad postremū q̄ si prelat⁹ etiā ista etate esset sufficiēter stabi-

unus in humilitate/et charitate replet⁹: qualē esse debere predicatorē Bernardus scribit/ sermone xvij. sup Cantica. Nullū est apud me dubiū / quin plus proficeret imitando paupertatē apostolicā/ꝙ fastum istum temporalē. Visum est hoc aliqualiter ex coniectura in magistro Joanne de vorennis: qui propter austeritatē vite populos innumerabiles aggregabat: nec estimari potest fructus ille quem ptulisset/si fuisset comes humilitas/et filia ei⁹ discretio. Deniq̧ preceptor charissime/nisi solus ꝛ secretus soli ꝛ secreto scriberē/iure inculparet me apud oēs multiloquiū istud meū: quod quasi docere videt̄ magistrū: quasi ꝓterea tu qui in statu es ꝑfectionis exercende/ statū primo introeas ꝑfectionis acquirende. ¶ Sꝫ iā vale pater reuerende et preceptor charissime/mei memor in orationibus tuis. Scriptū Parrhysius cōfestim post receptionē literaꝝ missarū. xviij. Augusti.

Reuerēdo in christo patri

ac dn̄o Petro dei gratia Cameracen̄. epo.

A R Euerende pater in christo ꝛ dn̄e prestātissime: nō nos fugit quāte subiaceremus culpe/si vestra bn̄ficia quibus nostrū corpus nūc letatur/silētio suppressa transiremus. Bn̄ficio certe suscepto (si creditur Senece) is qui suscepit ꝓfiteri debet gaudiū: et id danti facere manifestum/vt fructum presentē capiat: ꝙ si dissimulet gratias agere/nōne turpissima labe matris vitiorū omniū ingratitudine/toti mortaliū generi odibilis: depasci interius ac rodi iure existimat̄. Vestrū beneficiū nobis nuꝑ impēsum/ apud vos potius predicandū ꝙ̄ effusius referendū arbitramur: ne narratione rei optime cognite/benignas vestre paternitatis aures inimico fastidio afficiamus. Iā eñ (nisi fallimur) precurrit orōnē nostrā vester animus/omniū prudentia copiose pollēs: ꝛ de bn̄ficio nostre facultati ꝑ vos impēso/ i annectēdo officiū lectorie sacraꝝ literarū vni ꝓbende: nō tm̄ in metropolitanis eccl̄ijs/sed ꝛ suffraganeis hui⁹ regni/aliarūq̧ ꝑtiū aliquarū: nec est quod nobis dicatis dn̄i nostri pape id esse bn̄ficiū/non vestre paternitatis. Siquidē ei iubēdi autoritatem ascribim⁹: ꝛ ꝙ vestris ꝓcib⁹ olim benignus exauditor inclinauit: ingētes ei grās literis iā egimus ꝛ
B agem⁹ certe frequēter. Nihilomin⁹ nō nescimus totius bn̄ficij vos caput fuisse/vos principiū: vos finis fuistis: vt iste labor fuit. Excogitastis modū saluberrimū/quo pestib⁹ in eccl̄ie gremio indigne durātib⁹ obuiet̄: quo eccl̄ie lāguorib⁹ medeatur: ꝛ excogitatū vigilātissimo studio executioni celerrime mādari ꝓcurastis: q̄re bn̄ficiū hoc vniuersum (q̄ntūcūq̧ est) quod certe maximū est/ ꝛ vobis attribuendū iudicamus: ꝛ potiores grās deberi fatemur: q̄s si min⁹ cumulatas referamus: ne q̄sim⁹ nobis potius assignet̄: ꝙ bn̄ficiorū magnitudinē olim grās agentiū facultatē excedēt/et aciem ingenij ꝑstringēti: ꝛ certe si bn̄ nouimus vestre paternitatis solertissimā exactissimāq̧ sapientiā: nō grās expectetis q̄ vires exuperāt: sed his cōtenti estote quas gestiēti affectu: licet impares/referim⁹: satis q̧ futurū speramus: si nō rei/ tm̄ vobis ꝙ̄ nostras ꝑpas vestris cōmodis ac honorib⁹ nō defuturas pollicemur. Nosq̧ vniuersos et singulos vestris volūtatib⁹ morigeraturos spōdem⁹: altissimi ꝓpiciatio vr̄a gressus feliciter regat iuxta vota. Datū in cōgregatione nostre facultatis apud sanctum Maturinū/ sup hoc celebrata die septima mēsis nouēbris. Humiles vestri decanus ceteriq̧ magistri facultatis theologie studij Parrhysien̄.

Annotatio doctorum ali

quoꝝ/qui de contemplatione locuti sunt.

¶ Magnus Dionysius edoctus a Paulo/ primus videtur hanc theologiam speculatiue tradidisse in suo de mystica theologia. Et in alijs libris suis sepius interserit. C

¶ Venerabilis Ricardus quasi primus post eū materiā hanc ab alijs sub collaudatione vel admonitione traditā: reducit ad modum artis ꝛ doctrine l suo de arca mystica. Cuius insup scripta oīa nihil fere nisi cōtēplationē sapiūt aut resonāt

¶ Cassianus in collationibus patrum nominatim in illa de charitate.

¶ Augustinus l de vera religione et confessiōib⁹, et de diligēdo deū/et de trinitate/ac alibi pluries.

¶ Climac⁹ i suo libro de triginta gradib⁹ scale.

¶ Gregori⁹ in suis moralib⁹ sparsim/ specialiter in sexto: ꝛ in tertia homilia sup Ezechielē.

¶ Bernardus sup Cantica/et de diligendo deū, ad fratres de monte dei/et alibi.

¶ Hugo de arca Noe ꝛ de orōne: et sup Ecclesiasten/presertim in prologo: et sup celestē hierarchiam/precipue. vij. capitulo/et alibi.

¶ Bonauētura in suo itinerario/totum miro et compendiosissimo artificio complexus est: et in suo stimulo amoris.

¶ Sūt alij tractatus cōpilati a nouellis vt stimulus amoris ad Christi passionē. Et alter liber de triplici via: cuius initiū est: Vie sion lugēt. Et alius de nouo seculo/et alter de septē itineribus eternitatis. Et alter de ornatu spūaliū nuptiarū: cui⁹ tertia ꝑs suspecta ē. Scripta sunt deniq̧ aliq̄ sup hoc l vulgari/ꝛ l sermonib⁹ q̄busdā ad cleꝛ ꝛ ꝑpulis tractatib⁹: que oīa dinumerare nō nostrū est.

Sequitur illud quod pre

termissū est in impssione illi⁹ sermonis: A deo exiui: in cuius fine dicit̄: se tenuerint: ꝛ tūc sequit̄: nūc ad religiosos ꝛc̄: ꝛ finit ibi: Efficiat ꝛc. patet intuenti. ¶ Sermo iste impfectus q̄ incipit: A deo exiui: inuenit̄ in secūda pte/alphabeto. xl. P.

N Unc ad religiosos seu deuotos: q̄les esse decet christianos oēs/q̄ sūt ꝓfessi in baptismo sub vno abbate christo: quoꝝ stat⁹ respicit approꝑriatā spūssancti bonitatē/ salient iudicamus que diximus: ꝛ inferamus in christiana religione: ille sanctior est q̄ et humilior/ꝛ humilior q̄ sanctior. Hui⁹ humilitatis triplex signū est confessio/cōpassio/ꝛ volūtaria sui deiectio. De reliq̄s videat̄ deuotus Bern̄. de. xij. gradib⁹ humi-

litatis ꝛ spūs. Cōfessionē ideo posui ꝑ signo hūi-
litatis: qꝛ vix tꝑib⁹ nostris fit aliq̄ ꝯfessio pnre/nu
dex integre: vt q̄d ita? Certe ꝓpter pape largidicā
hypocrisim et amorē vanissime fame nr̄e/ q̄ timo
rē inundanū gturit: et pudorē talē q̄dē/ et ita tyrā-
nicū/ vt cogitare sit ingēs horror: ve ꝑcipitātib⁹ ꝛ
volutātib⁹ semetipsos i passiōes ignominie/ i fla-
gitia corꝑis extraordinaria: qꝛ claudūt sepius os
ad ꝯfessionē/ et mutos tradūt in infernū. Nā ꝛ so
doma interpretat̄ muta. Audiui de q̄busdā ꝙ ma
luissent tolerare dolores partus/ vel mortis eter-
ne periculo sese exponere i articlō mortis/ ꝙ aliq̄
de suis pudēdis ipudicitijs cōfiteri: nō ob defectū
fidei et incredulitatis sacramēti vt dicebāt: sed qꝛ
tāto pudore vexabant̄/ ne salubriter loq̄rent̄ corā
vno secretissimo sacerdote/ q̄ ipsi damnabiliter q̄
si palā impudēter operabant̄ cū alijs nihil celare
scientibus. Ceterū cōpassio de peccatis alioꝝ/ cer
tissimū est vere humilitatis signū: sicut econtra/
ꝓpriū est superborū alijs indignari. Uera inquit
Gregorius iusticia compassionē habet/ falsa in-
dignationē. Si quis audit vel cognoscit aliorum
pctā multa vł magna/ et inde precat̄ vindictā/ aut
gaudet de inflicta: nō secure precatur neq̄ gau-
det: quoniam ad se reuersus/ cognoscere debet se
multa punitione dignissima cōmisisse: q̄bus tamē
petit indulgeri/ nō irasci. Sic egit sanctus pater/
qui audiens peccatū fratris fleuit et dixit: ille he-
ri/ ego hodie. Idcirco vis aptā meritis vicem re-
pendere/ inquit Boetius: Dilige iure bonos/ mi
serere malis. Nouissime subiectionē seu deiectio-
nē posuimus tertiū humilitatis signū. Nā verus
humilis est/ q̄ ex vera sui cognitione sibi vilescit.
Hic se diuinis gratijs indignū computabit: hic
laudes horret ꝓprias veluti insidiatrices: tollere
ipsum volentes in altū/ vt lapsu grauiore ruat: ꝓ
pterea deijcit se iugiter in terrā sue fragilitatis: ꝑ-
ut de Antheo gigante fingit fabula: cui ex casu in
terrā sue vires augebant̄: sed in sublime leuatus/
ab Hercule strāgulatus est. Hec se in omnē crea-
turā dei peccasse fatet̄: in celū et in terrā et omnia
q̄ in his sunt: nullā ergo flagellationē ab eis reij-
cit/ nullam lesionē/ nullā iniuriā. Hec deniq̄ iudi
cia dei magna ꝛ occulta/ velut tumentes super se
fluctus expauescit: attendens quō nec fortiū bel-
lū/ nec artificū gratiā: et ꝙ de cathenis et carcere
trahitur q̄s ad regnū ꝛc̄. Et ꝙ nemo scit an amo-
re vel odio dignus sit: Eccꝭ. ix. Ad hec oīa et lon
ge diuiniora vere humilitatis monita capienda:
plus ꝓficit vnctio ꝙ lectio/ oratio ꝙ poratio/ alta
suspiria ꝙ acuta ingenia: et sup omnia/ freq̄ns
fidelꝭ et pia meditatio passionis christi/ q̄ a deo exi
uit in mundū/ vt eā in schola solā doceret. Et ho-
die dum ingredi vult ad patrem/ verbo simul ꝛ fa
cto confirmauit. Ad hoc enī lauit pedes discipu-
lorum et dixit: Exemplū do vobis ꝛc̄. Huius hu-
militatis nos participes efficiat ꝛc̄:

Rememoratio quorundā

q̄ ꝑ ꝑlatū quēlibet ꝑ pte sua nūc agēda viderent̄:
et plus subtractione durante ꝙ post vel antea.

Primo ꝯuerti debet ad dominū to- D
ta fidei deuotione: quatinus inspi-
ret que recta sunt/ et inspirata feli-
citer in actū deducat. Quia nisi do
minus edificauerit ꝛc̄. Postmodū
conuertat̄ ad consiliū humanū/ cū bonis/ pruden
tibus et literatis habendū sup mō sui regiminis
quo ad se et plebem suā/ ſm mores nūc currentes
Nam si ꝑ causis tēporalib⁹ consiliū tam sollicite
postulat̄/ imo care emit̄: quanto amplius diligen
tia in hoc oꝑe spūali sumenda est. Item videt̄ ex-
pediens/ ꝙ inquirant/ deliberēt et iudicent sic con
gregati sup ꝑuisione adhibenda/ quantū de⁹ con-
cedere dignabit̄/ in punctis sequentib⁹ q̄ tangent̄
vt det̄ sapientioribus occasio. Sciat̄ in pmnis si
cōmode vel de necessitate prelatus ipse debeat re-
sidere in sua diocesi: vel si vtilius ꝓ republica vni
uersali et sui gregis absens existat. Sciat̄ disposi-
tio domus ꝓprie: quatin⁹ ſm exigentiā redditū
numerus habeat̄/ nō excedens familiariū: sit ho-
nesta in eis in habitibus et gestibus/ ꝛ ꝑ oīa con-
uersatio: quia ꝑ eos dominorū mores iudicantur:
sint tales in quibus cōfidentia dispositionis tpa-
liū talis haberi possit: vt dn̄s ab eoꝝ sollicitudine
possit liber remanere: et vacet ad ea q̄ dei sunt.

¶ Sciat̄ dispositio curie iurisditionis sue in iudi E
cibus/ aduocatis/ ꝓcuratorib⁹/ ꝓmotorib⁹/ sigil
liferis/ tabellionibus/ clientibus/ ꝛ ceteris: vt calū
nijs innocentū/ et actionib⁹ improbis via/ q̄ntum
erit possibile/ precludat̄: ac ꝑinde bonū nomē sibi
generet prelatus apud plebē: qꝛ sic libenti⁹ et effi-
cacius in spūalib⁹ monitis audiet̄: et sup oīa vitet̄
nota oīs auaricie vel cupiditatis: alioq̄n odiosus
erit ꝛ aspernatū quicq̄d agere moliēt. Sciatur de
sententijs excōicationis in speciali/ q̄ facilitate et
leuitate fulminant̄: quod inducit damna spūalia
plurima incredibiliter/ et tandē cōtēptū oīm diui
noꝝ. Sciat̄ ad quos vsus pene pecuniarie ordinā
tur: et an ille pene sepe imponant̄/ vbi alie pena-
les ꝛ vtiliores deberēt adhiberi ſm modū ꝛ q̄nti-
tatē et emēdationē delictoꝝ. Et an applicare eas
vsib⁹ nō pijs sed ꝓprijs/ sit occasio murmurādi in
plebib⁹. ¶ Sciat̄ q̄lis est mod⁹ faciēdi iurare i v̄
bo quolibet reos interrogādos: de q̄b⁹ satis apte
ꝑsumit̄ et scit̄ ꝙ deierabūt. Nec stat̄ iuramēto eo-
rū/ sꝫ q̄stionant̄. Nūquid esset salubri⁹ ab hmōi iu
ramētis in nullo faciētib⁹ fidē et pctm̄ grauissimū
inducētib⁹ abstinere. Sciat̄ quō aliqui ꝑ iuramen
ta alioꝝ purgant̄: et an sepissime sciant̄ ꝙ deierāt:
et hoc solēniter: imo et sic purgati apud aliquos/
sicut fama est/ iterū tanq̄ rei ad certā pecunie sum
mā taxant̄ exoluendā. Attamen si rei/ cur absolu-
ti: absoluti/ cur puniri. Sciat̄ de causis motis in-
ter epm̄ et clerū vel capłm suū: quo mō celerit̄ po-
terūt terminari: ꝛ faciat in hoc prelat⁹ debitū suū
nō curando de vtilitate tpali vel iurisditionis am-
plificatiōe ꝑ pace habēda Et hoc q̄tū ſm cōsciē-
tiā posset facere cōsiliū suū/ nō aduocatorū: sed il-
loꝝ q̄ premissi sunt iudicabit. ¶ Sciat̄ de collati- F
one ordinū: vbi summa deberet adhiberi cautio q̄
liter gerit̄ specialit̄/ q̄ et q̄les assumunt̄ ad facer-

doctū: quēadmodū sine vtilitate/imo cum grandi
eccl'ie dedecore multiplicātur. Ex hoc enī p̄cipue
q̄ hec i annua nō satis obseruata ē/ p̄cesserūt mala
in eccl'ia/cōcubinariorū & feneratorū/clericorū & mer
catorū: & breui verbo hoim/dissolutissimā vitā at
q̄ p̄ditissimā/plus q̄ rurales hoīes ducentiū. Ita
vt etiā nō videat esse remediū loc⁹/p̄pter multitu
dinē iā radicatā: & hoc abs q̄ scādalo deteriori: ne
q̄ p̄ sentētias excōicationis/neq̄ p̄ aliā censuram
eccl'iasticā: nisi forte ptās secularis in auxiliū voca
ret. Sciat si q̄ simonia vel spēs simonie/ aut tur-
pis questus i hac ordinū collatione cōmittat & p̄-
uideat. Sciat post ista condecenter ordinata/q̄ de
p̄pinquo concernūt officiū pastorale: q̄n & qualit
poterit fieri visitatio diocesis: non ad questū susci
piendū/sed bono zelo & gratuito ad corrigēdū vi
tia/ad plātandū virtutes: vt sit p̄latus cū suis por
tās pacē sane doctrine & honeste cōuersationis/& il
luminās patriā: det pacē gētibus/et liberet pplm
G suū. ¶ Sciat siue p̄latus interesse poterit p̄sona-
liter siue nō: q̄les viri poterūt et debebūt ad hoc
deputari: q̄ nō tā p̄ fructu tp̄aliū q̄ p̄ zelo aiarū sci
ant/velint & possint laborare. Rōnabile tñ ē q̄ eis
honeste ministrent expēse cū grauitate alia: p̄ser-
tim ne questū aliunde a populis clā vel palā coge
rent vel inducerent accipe: & sic vituparet ministe
riū eorū tanq̄ ex auaricia deturpatū. Et hoc plane
rationabili⁹ libentiusq̄ fieri debet pro tali causa
sp̄uali q̄ p̄ tp̄alib⁹ defendēdis: p̄ quib⁹ tñ magno
p̄cio defensores emunt/locantur/atq̄ sub p̄ēsioni
bus annuis retinent: p̄ponēdi essent (ceteris pari
bus) illi de patria & clero p̄prio: nisi q̄ dicit Chri-
stus: q̄ nemo p̄pheta acceptus ē in patria. Et hoc
agit familiaris cognitio atq̄ conuict⁹. Sciat an
aliq̄s secularis theologus doctor/cū vno vel duo
bus baccalaurijs posset ad hoc agendum haberi
q̄m lōge maioris autoritatis esset vnus tal' apud
populū/q̄ sint ad p̄sens religiosi/presertim mēdi-
cantes. Et hoc inter cetera facit raritas/& ablatio
suspitionis questus. Rursus cū theologo tali ne-
cessarius esset vnus iurista practicus cū vno nota
rio: qui omnia q̄ corrigēda atq̄ reformāda reperi
rētur (nec possent i via terminari) cōscriberet. At
tamē vbi putas tales habebunt: p̄culdubio tali-
um hoīm compositorū/actiuorū & resolutorū homi-
nū ad ad agendum talia incredibilis est raritas.
Sciat p̄ visitatores (vt p̄mittit) cōstitutos ab ip̄o
etiā initio/mod⁹/tēpus & ordo sue visitationis: et
quatinus nulla suboriat in p̄cessu cōfusio/ p̄deli-
berēt quas p̄tes prius/quas posterius visitabunt
Sciat ab huiōi visitatorib⁹ seu reformatoribus
non tam inridicis q̄ pacificis: apud quales stat⁹
plus est de spe p̄ficiendi/q̄ forsan aliq̄ de clero ad
H ista se impudēter opponerēt: ¶ Quo casu tutius
esset hominibus sp̄retis cōuerti ad alios salubri-
ter admonēdos: ne p̄ijcerentur margarite añ por
cos/& daretur sanctū canibus: & audiētes hoc alij
similiter contemnerēt. Sciatur ab istis quot ville
quot monasteria/quot cure in ciuitatibus sunt vi
sitande: & premittant in omnem locum quo erunt
ipsi venturi/aliquos qui aduētum notificent: & ad
audiendū se prepararent per cessationē operū suo-
rum. Et p̄nunciēt quatinus oīs seu vir seu muli
er diligēter se examinet: si quomodocūq̄ indigeat
absolutione sup̄ casib⁹ reseruatis vel sup̄ excōmu-
nicationib⁹/vel sup̄ alijs quibuscūq̄ ad prelatus
spectātib⁹. Et sup̄ his posset haberi forma vna i
scriptis q̄ prelegeretur eis/& publicet i officio di-
uino cōgregans p̄ omnes eccl'ias. Sciat cōtinuo
in principio visitationis/ ville vel cure: qualis est
curatus/cuius status/cuius literature/cui⁹ diligē
tie: si sciat formas sacramentales baptizādi/confi
ciendi/inungēdi: q̄r certe multi sunt qui hec igno
rāt. Et ex hoc videtis/q̄ntū est periculū atq̄ scan-
dalum: q̄r nisi de⁹ misericordissime suppleat: neq̄
baptizāt neq̄ absoluūt. Et si sciāt: attamē sepe ita
precipitāter et inepte p̄nūciāt/q̄ totū corrumpit
Itē si habēt concubinas/quotiēs celebrāt/& silia
Itē sciant notare saltē in generali pctā/articulos
fidei: & alia ad que ipsi tenētur p̄ subditorū grossa
saltē instructione. ¶ Sciatur ab eodē curato de I
statu parochianorū suorū/de pctis eorū in genera-
li solū. Si qui sint excōicati. Si qui sint peccato-
res publici: vt adulteri vel vsurarij/v'l fures: quia
ea que publica sunt/possunt exponere. Itē in tē-
poralibus/qui et quales patiunt necessitates ma-
gnas/& quibus de causis: quatinus possint mise-
ricorditer releuari. Et si in casib⁹ excōmunicatio-
nis vel subuētionis tp̄alis faciēde nō possit statim
totū cōpleri: notent in registro que agenda super
hec erūt; & det termin⁹ atq̄ loc⁹ indigētibus tali-
bus p̄ subueniēdo/qualiter erit opportunū: post
q̄ ista fuerint diligenter & prudēter ad partē inq̄-
sita: debebit theologus s'm exigentiā auditorum
formare suū sermonē/grosse & palpabil'r sine curi
ositate: et solū ad correctionē morū et edificationē
virtutū: debebit etiā eos cōmonere in generalib⁹
fidei. Postmodū si aliq̄ sint qui volūt cōfiteri v'l
habere consiliū siue solamē sup̄ consciētia sua: of-
ferat se paratū ad oēs/gratis atq̄ beniuole sus-
cipiēdos/audiendos atq̄ docendos: & maneant
hic quousq̄ sati sfactū sit oīb⁹ q̄ntū erit possibi-
le fieri/vel ad tēpus assignet. Sciat diligenter de
statu mendicantiū/et de p̄dicationib⁹ & cōfessioni
bus: et fiat p̄uisio que poterit. Sciat status religi
onū tā virorū q̄ mulierū: vbi nō dubiū est q̄n mul-
ta & innumera sint reparāda/specialiter apud mu
lieres religiosas plures. Sed fiat prouisio q̄ pote
rit: & hoc magis p̄ amorosas & pias exhortatiōes
q̄ seueras punitiōes: nisi necessitas et vtilitas ma
nifestius appareant. Sciatur status beguinarū et
aliarum in conuenticulis viuentiū: quia erga ta-
les reperiuntur aliquando doctrine & superstitio
nes pestifere. Similiter apud quosdā qui p̄ here-
mitis se gerunt. Sciatur status rectorū de scho-
lis et puerorum suorum: quia p̄ certo magni sepe
defectus et abusus incredibiles fiunt: nisi debita
obseruetur disciplina. Et prouerbiū est: Adolescē
tior iuxta viam suam: et cū senuerit/ non dimittet
eam. A pueris videt incipienda eccl'ie reformatio
interim q̄ sint disciplinę susceptibiles. ¶ Sciat K
si & q̄liter possit assequi decretalis q̄ instituit: vt in

q̄libet eccl'a cathedrali fit theolog⁹ p legēdo the
ologiā: sicut Meldis nūc obseruat/vt fama ē. Et
videat si tal' melior erit scl'aris atq; canonicus q̄
mendicās. Sciat sil'r de inquisitore habendo: ⁊ si
nō autoritate ap'lica ppter subtractionē q̄ nūc est
saltē autoritate ordinaria: ⁊ tal' ex officio suo vide
tur esse ep̄i vicarius. Sed plus solito statuat vigi
lare sup his inq̄rendis ⁊ extirpādis. Sciat si reli-
giones abundantes in redditibus vel alia colle-
gia: poterūt induci ad scholares aliquos in theo-
logia parrhysius mittendos: q; multū videret ex
pediens: ⁊ decreta patrum hoc sonāt. Sciatur di
ligentissime q̄ supstitiones regnant p diocesim: et
habeat modus cōueniens eas paulatim si subito
nequeant extirpādi: ⁊ specialiter supstitiones que
publice fiunt in scandalum religionis christiane.
Sciat quō rit⁹ ille impijssimus et insan⁹ q̄ regnat
p totā Franciā/poterit euelli aut saltē temperari.
de huc scȝ quod ecclesiastici faciūt/vel in die inno
centū/vel in die circūcisionis/vel ī epiphania dñi
vel in carnisp̄riuio p ecclias suas: vbi fit irrisio de
testabilis seruitij dñi ⁊ sacramentoꝝ: vbi plura fi-
unt impudenter ⁊ execrabiliter q̄ fieri deberēt/ in
tabernis vel pstibulis/vel apud saracenos ⁊ iude
os: scīat q̄ viderīt/q; nō sufficiat censura eccl'asti
ca: querat auxilium ptātis regie p edicta sua vehe
L menter vigentia. ¶ Sciat quales solēt fieri inso-
lentie in templis ⁊ locis sacris: dū ibi tripudia et
comesationes in nuptijs exercent. Sciatur qua-
les blasphemie iuramentoꝝ passim ⁊ impune re-
gnāt vbiq;: nec tñ desunt leges bone/si essent viri
virtutū q̄ has exeq̄ pcurarēt: exequat ergo. Sciat
si vsurarij vel iudei regnēt: ⁊ an vel q̄liter tolerari
debeant. Sciat cū maturo cōsilio/an sacerdotes
cōcubinarij sint tolerandi sicut meretrices publi-
ce: ne scȝ peius eueniat/si ad deponendū q̄ queran
tur cōpelli: ex quo sic sunt multiplicati: ex quo etiā
tales facti sunt/ qui continentiā seruare nullo mō
volūt. Quo supposito: certū est q; remotis concu-
binis aliter forte deterius libidinē suā explerent
Quod si tolerādi sunt: videat si ppl's erit in secu
ro de audiēdo missas eoꝝ: an etiā ipsi cōcubinarij
tales sint excōicati ⁊ irregulares: sicut magna ps
doctoꝝ ī decretis tenet. Et si sic: videat an ī foro
penitētiali psit sacramētaliter absoluere: q; si non
possint/periculū īminet grauissimū omnibus pa
rochianis. Materia ista īdigeret magna discussi
one ppter hec ⁊ silia pericula: ⁊ nō essent leniter fe
rende sententie excōicationū cōtra talia delicta: q̄si
M certū est q; nō possint neq; tenebuntur: ⁊ tamē in
credibiliter ligant/etiā innocētes. ¶ Videri pos
set q; nullus cōcubinari⁹ sacerdos/nisi iudicialit
sit ꝯuictus/⁊ p tali denūciatus: debet vitari a sub
ditis/etiā quantumcūq; notorius: q; si tolerat a p̄
lato: cur non debet tolerari a subditis? Alioquin
via aperiret infinitis scādalis atq; periculis: q; si
sancti priores oppositū tenuerunt: nō viderāt q̄n
ta est malicie radicatio: ⁊ q̄ impossibile est rigorē
antiquū ecclesiastice discipline nūc seruare. Sci-
atur qualia sunt statuta synodalia: ⁊ que obseruā
tur/⁊ que nō: ⁊ renouēatur inutilia: similiter sen

tentie excōmunicationū q̄ nō prosunt/aboleātur:
quia nō sunt nisi laqueus. Et certū videt/ q; mul-
te tales sententie/ex quo sunt de iure pure positiuo:
abolite sunt p nō vsum: nec ligant ad p̄sens. Tuti
us esset tamē/vt autoritate p̄latoꝝ expsse tolleren
tur/ p cōscientiarū maiori serenatione. Fiūt insu
per (put dicūt cōfessores expti) quedā reseruatio-
nes sup aliq̄bus pctis (vt sup adulterio secreto) q̄
multo plus obsunt q̄ psunt: q; vix psit induci ho
mines ꝯfiteri/etiā apud eos quos eligūt: q̄nto mi-
nus apud ep̄m vel penitentiariū. Videret enī suf-
ficere reseruatio casuū enormiū publicorū. Sciat
an in q̄libet eccl'ia parochiali sit aliquod scriptū
rememoratiuū eorū q̄ generalia sunt nostre fidei/
tā ī latino q̄ in vulgari. ¶ Sūt enī q̄dā tabule su R
per his vtiliter cōposite: quas expediēs est apud
oēs curas eccl'iasticas infigere. Curati saltē illas
videre possent/vt de ignorātia sua excusationē nō
haberent: ⁊ pauc⁹ esset labor/sumptusq; exiguus.
Postremo si p̄sens esset ep̄s: saluberrimū videre
tur sacramētū ꝯfirmatiōis p̄stādū generaliter. Di
cit enī venerabil' Guil. ep̄us parrhysieñ. q; ppter
cessationē hui⁹ sacramēti tepiditas grādior est ī fi-
delibus ⁊ fidei defensione. Ista sunt ⁊ (nō est du-
biū) alia multa: q̄ tractāda viderētur diligēter p p̄-
latū quēlibet vice sua: nō q; possint oĩa ad regu
la equitatis dirigi/⁊ oēs a suis prauitatibus peni
tus arceri. Sed quantulūcunq; modicū fiat: vale-
bit ad eos q̄ p̄destinati sunt ⁊ p̄ordinati ad vitam
seu ad eoꝝ correctionē/seu ad cōsolationē/⁊ ma-
iorē in bono cōfirmationē. Deniq; liberabit p̄la-
tus ex hoc aiam suā: ⁊ exemplū p̄clarū virtutis re-
linquis/p̄sentibus ⁊ posteris relinquet.

Sequūtur octo conclusiones p plures doctores in Italie partibus appro-bate: quorū dogmatizatio vtilis videt p extermi-natione moderni schismatis.

Verū cardinales in electione pape/vices
gerūt vniuersalis eccl'e christiane. Pa-
tet: quia per talē electionē constituit pa-
pa verus vicarius Christi/et caput corporis eius
mystici: quod est ecclesia: sed hoc nō potest facere
nisi Christus/vel ipsummet corp⁹ mysticū/aut ha
bēs in hoc ipsi⁹ potestatē seu autoritatē. Veri car
dinales hmōi vices eccl'ie gerunt: nō solū in pape
electione/sed etiā in his que circa eam rite ⁊ legi
time fiunt p ecclesiastica vnione. Patet: quia ele-
ctio pape finaliter ordinat ad vnionē eccl'ie. Naȝ
ideo eligitur vnus papa: vt in eo tanq̄ in p̄mo ca
pite sub Christo sit eccl'ie vnio. Et ideo ppter vni
onē ecclesiasticam est electio pape/et nō econtra.
¶ Veri cardinales adijcientes in electione pape O
iuramentū seu votum de cedēdo in casu presentis
scȝ pro tollendo tam diuturno ⁊ obstinato schis-
mate: ⁊ pro danda pace ⁊ ecclesiastica vnione: hoc
rite ⁊ legitime faciunt/non suo pprio aut priuato
nomine/sed vice ⁊ nomine totius eccl'ie. Et ideo
qui tali iuramento ⁊ voto ligantur: ⁊ toti ecclesie
obligant: a qua obligatione sine toti⁹ cōsensu vel
autoritate nō soluūtur. Patet satis ex premissis:

que ola possent faciliter/nõ solũ diuino ꝛ hũano iure/sed etiã naturali seu morali ratione fundari.

¶ Ex his tribus suppositionibꝰ inferunt aliq̃ ppositiones q̃ sequunt. Quicūq̃ tenēt dñm Angelũ vocatũ Gregoriũ esse papã: ꝛ eiꝰ ptēsũ collegiũ esse veros cardinales: habēt ꝯsequēter tenere ppositiões antedictas de eis verificari: ꝛ ideo habēt pcedere dictũ Gregoriũ p iuramētũ ꝛ votũ ab eo factũ toti vniuersali eccłie obligari: ꝛ suos pretēsos cardinales pariter teneri: vt (qn̄tũ in eis est) ipm faciāt ob iuramētũ et votũ efficaciter adimplere: als ab vniuersali eccłia reputādi sūt piurꝫ fractores voti. ¶ Talis puaricatio voti ꝛ iuramenti tã solēniter/ꝛ in tã fauorabili materia facti: nũ solũ esse grauissimũ ꝛ mortale pctm̃: q̃nimo si essent ptinaces: puaricatores hmõi reputãdi forēt: non solũ schismatici/sed etiã heretici/aut de heresi vehemēter suspecti. Pretēsi cardinales ex obligatione dicti iuramēti vł voti/ꝛ als ex autoritate iuris diuini ꝛ hũani: si pbabiliter videāt dictũ Gregoriũ (put hactenꝰ fecisse videt) friuolꝫ excusatiõibꝰ ꝛ piculosis dilationibꝰ dictis sui iuramēti ꝛ voti impletionē subterfugere: debēt ꝛ tenent post debitã monitionē/se ab eo ꝛ eiꝰ obediētia ꝛ cõicatione subtrahere: ꝛ ꝯtra ipm tãq̃ notorie schismaticũ/ꝛ vehemēter de heresi suspectũ: ac pturbatorē et illusorē totiꝰ politie christiane pcedere: ꝛ ad idē faciēdũ alios fideles/ꝛ pcipue platos ꝛ principes inducere ꝛ monere: alioq̃n nõ poterũt excusari a fautoria schismatis vel heretice prauitatis. Adherētes dicto Gregorio tanq̃ pape: ꝛ precipue maiores prelati et principes: post debitã informationē a cardinalibꝰ/vel als sufficiēter instructi de dicta malicia ipsiꝰ Gregorij: tenent se ab eius obedientia subtrahere/sub pena fautorie predicte. Doctores studiorꝫ generaliũ/ꝛ precipue theologi ꝛ iuriste. ac etiã predicatores ad pplm̃: debent ꝛ tenent de premissis fideles instruere. Et in hoc cõmendandũ est studiũ Bononiense: a quo nuper emanauit determinatio conformis ad premissa.

Sequũtur alie propositiones vtiles/ad exterminationē presentis schismatis/per viam concilij generalis.

In vnitate eccłie capitis Christi spõsi eccłie plene ac pfecte ꝯsistit vnitas corpis mystici totiꝰ eccłie christiane: iuxta illud: Christꝰ est caput eccłie. Et illud: Dēs vnũ corpꝰ sumus in christo. Licet papa inq̃tũ christi vicariꝰ quodam modo dici possit caput eccłie ꝛ ipsiꝰ spõsus: tamē eccłie vnitas nõ necessario dependet aut originat ab vnitate pape. Patet ex prima. Et etiã: q: nullo mõ existēte papa/semp eccłia remanet vna. Juxta illud in Cantič. Una est colũba mea. Et illud symboli: Unã sanctã catholicã ꝛ apłicã ecclesiã. A christo capite ꝛ spõso eccłie corpus mysticum quod est eccłia/originat: ꝛ imediate ptãtē habet ꝛ autoritatē: vt ad suã vnitatē ꝯseruandã/rite valeat seipsam ad generale conciliũ ipsum representans cõgregare. Patet ex illo verbo Christi: Ubi duo vł tres cõgregati fuerit in noie meo: ego i medio illorũ sũ. ¶ Ubi aduertēdũ est/q̃ nõ dicit/in noie Petri vel in noie pape/s; i noie meo. Dās intelligere/q̃ vbicūq̃ et a quocūq̃ cõgregent fideles: cũ hoc fiat in nomine suo: hoc est in Christi side/ꝛ p ecclesie sue salute: ipse assistit eis tanq̃ director et infallibilis rector. Confirmat: q: als Christus nõ fuisset sufficiens fundator ecclesie sponse sue. Nõ solũ autoritate Christi/sed etiã cõmuni iure naturali premissaꝫ potestatē habet corpus mysticũ eccłie dei. Patet: q: quodlibet corpus naturale naturaliter resistit sue diuisioni et distractioni: et si sit corpus animatũ: naturaliter ꝯgregat omĩa mēbra omnesq̃ vires suas ad conseruandã suã vnitatē/et repellendũ suã diuisionē. Simili quoq̃ modo et quodlibet corpus ciuile/seu ciuilis cõmunitas/vel politia rite ordinata. Ideoq̃ corpꝰ spūale seu mysticũ ecclesie christiane/quod ordinatissime cõpositũ est (Ipsa quidē eccłiastica politia in Canticis describit: Uelut castrorum acies ordinata) sũi iure vti poterit ad suã vnitatē ꝯseruãdam/et quamlibet schismaticã diuisionē repellendam/tanq̃ sue ordinationis destructiuã. Premissa autoritate et autoritatiua potestate/vsa fuit ecclesia primitiua. Patet: quia in Actibus apłorum quatuor legunt concilia generalia cõgregata: Et nõ habet q̃ sola autoritate Petri fuerũt cõuocata/sed cõmuni cõsensu ecclesie. Et in vno concilio Hierosolymis celebrato/nõ Petrus/sed Jacobus illius loci episcopus legit pfuisse/ꝛ sententiam ptulisse. Post incrementa nascentis ecclesie primitiue: premissa autoritas et potestas congregandi generalia cõcilia/rationabiliter limitata fuit et restricta: sic sc; q̃ sine autoritate pape nulli liceret hmõi cõcilia cõgregare. Patet ex iuribꝰ cõmunibus/que habent in decreto et decretalibus. Et ratio fuit/vt honoraret sedes apłica: et vt obuiaret hereticis vel schismaticis: qui quãdoq̃ ad libitũ p potentia principũ seculariũ cõcilia vocari et congregari pcurabant/ad suorũ errorũ fulcimentũ. Premissa limitatio seu restrictio nõ tollit/quin predicta autoritatiua potestas semp absolute remaneat in ipsa vniuersali ecclesia. Patet quia iura positiua nõ possunt ab ecclesia absolute tollere illã potestatē que ei cõpetit diuino ꝛ naturali iure. Non obstante limitatione seu restrictione premissa: in certis casibus ecclesia sine autoritate pape potest cõciliũ generale celebrare. Patet p predicta. Et etiã: quia illud quod est in fauorem ecclesie introductũ: nõ est in eius damnuꝫ et graue periculũ obseruandũ. Sed predicta limitatio seu restrictio que in fauorē ecclesie iure positiuo legit introducta: vt dictũ est/posset in certis casibus eidē grauissime preiudicare: Et specialiter possunt tres casus assignari. Primꝰ est: si vacante sede occurreret heresis/vel alia ecclesie pturbatio: cui esset per generale conciliũ obuiandũ. Secũdꝰ/si in casu necessitatis aut manifeste vtilitatis vocandi conciliũ papa esset furiosus/aut hereticus/vel als ad hoc inutilis aut insufficiēs/vł si sup hoc requisitus. Tertius/si plures essent contendentes de papatu: ita q̃ nulli eorum tota

obediret ecclesia: nec ad alicuius eorũ aut amborũ sit vocationẽ cõpareret: sicut esse videt in presenti schismate. In his igit aut silib⁹ casib⁹ clare patet ex pmissis: q absq autoritate pape posset & deberet ecclesia generale cõciliũ celebrare. ¶ Iura positiuã que cõiter dicũt q absq pape autoritate nõ est fas generale conciliũ cõgregari: debent ciuiliter intelligi. s. qñ est vnicus papa cõcorditer ab ecclesia receptus ad cõgregandũ hmõi conciliũ occurrente euidẽti vtilitate idoneus & paratus. Patet ex pdictis & ex doctrina Aristotelis in Ethic: vbi loquit de epikeia. Pro sedãdo psenti schismate absq autoritate pape/imo ipso ɔtradicẽte: põt autoritate vniuersalis ecclesie generale concilium ɔgregari. Et nõ solũ p dños cardinales conuocari: sed etiã in casu p quoscũq fideles specialit maiores & potentiores: qui vel autoritatiua ptãte/vel charitatiua admonitione scirent & possent ad execution ẽ cooperari. Patet ex premissis.

¶ Finis.

Iusticia diuina

- Ius cuiuslibet creature
  - Leges insite omnib⁹ reb⁹
- Ius creature rationalis
  - Leges homĩnũ viatorum
    - Lex pprie diuina.
    - Lex pprie naturalis.
    - Lex canonica.
    - Lex ciuilis.

Iusticia participata

habet iura sua & leges

- Distributiua: huic cõtrariant pmotiões in digne & intrusiones
  - In officijs republice
  - In beneficijs ecclesie.
- Cõmutatiua. Huic contrariant contractus illiciti.
  - Usura & fraus in tẽporalibus
  - Simonia & giezia in spũalib⁹

Iusticia legalis

est oĩus virtus regulata: sicut charitas in lege christiana.

Iurisditio

- Nõ coercitiua
  - Doctrinalis seu directiua: paternalis seu hierarchica.
  - Spontanea vel arbitraria psupposito peccato: vt in penitẽtia.
- Coercitiua
  - Diuina sm ius & leges pprie diuinas.
  - Naturalis sm ius & leges pprie naturales: presupposito peccato.
  - Ecclesiastica sm ius & leges canonicas.
  - Secularis sm leges ciuiles.

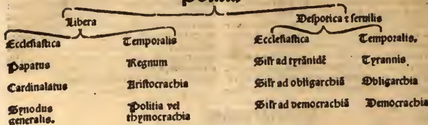
Dominium

- Glorie
  - Originalis iusticie
- Gratie gratificãtis.
  - Euangelicũ vel ecclesiasticũ
- Canonicum.
  - Ciuile.

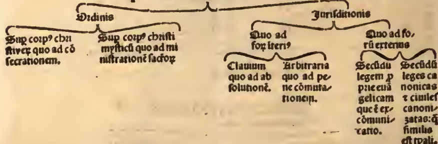
a

Arbor de origine iuris ⁊ legum

Politia



Potestas ecclesiastica



Usus potestatis ecclesiastice

Licitus ⁊ ratus. Licitus ⁊ non ratus. Illicitus ⁊ ratus. Illicitus ⁊ irritus.

Plenitudo potestatis ecclesiastice.

Est subiectiue ⁊ monarchice ī papa.

Est in ecclesia synodaliter congregata ordinatiue/regulatiue ⁊ suppletiue.

Potestas ecclesiastica

habet tres actus hie rarchicos: ad quos ceteri reducuntur: scilicet purgare, illuminare, et perficere.

Potestas ecclesiastica plena
- Est in papa subiectiue et executiue:
- In ecclesia regulatiue et suppletiue per

Potestas ecclesiastica limitata ordinaria.
- In episcopis
- In curatis

Purgare Illuminare Perficere

Purgare
- Per remunerationem sicut per indulgentias.
- Per punitionem sicut per excommunicationem et inuocationem brachii secularis.

Perficere
- Per legum et canonum institutionem.

Illuminare
- Per predicationem doctrinalem
- Per sacramentorum ministrationem: Que sunt.

Baptismus | Confirmatio | Eucharistia quo ad consecrationem | Penitentia quo ad ministrationem | Ordinum collatio que includit institutionem ministrorum ecclesie. | Matrimonium | Extrema vnctio.

Solus episcopus confert septem ordines.

Epistola P. episcopi Cameracen. ad dominū nostrum papam.

Beatissime pater/hūillima recordationē pmissa vsq₃ ad pedū oscula beatoꝝ. Expectās expectaui dn̄m: si forte intēderet mihi. Si tandē mihi tātā cōcedere grām dignaref/ vt cum symeone dicerē: Nūc dimittis seruū tuū₃ dn̄e/ſm verbū tuū in pace. Quia viderūt oculi me salutare tuū. Salutarē videlicet pacem/ꝛ ecclesie tue vnionem. Sed iā ꝓh dolor expectando hec ꝛ spes mea q̄ differf: imo pene tādiu differendo aufertur/affligit animū: videlicet pater beatissime p̄fatā vnionem. S.v. vna cū sacro collegio/totis viribꝰ laudabiliter ꝓsequaf. Ex his tamē que ꝑsonaliter vidi/ꝛ fide dignoꝝ relatione iugiter ꝑcipio: vix spero ꝙ aduersarius vester daturus sit pacē ecclesie ꝑ viam quā queritis. Uiam dico cessionis/ quā ille tam solēniter ꝓmisit/iurauit ꝛ vouit. O vtinā sperare liceat meliora: vtinā feliciorē euentum diuina clemētia ꝓuideat. In illo tamē casu aduersus hāc nequitiā ꝛ ad prouidendū malis: q̄(nisi deus auertat) paranf ecclesie. Tria posse videnf prodesse remedia. ¶ Primū remediū: Certam ꝛ solidam ex vtraq₃ parte cōstitutionē facere suꝑ ꝓuisione vnionis in casu mortis ꝛc̄. Quod citius factu₃ fuisse ꝙ̄ vtile foret/quis nō videat ꝛc̄. ¶ Secundū remedium est generale cōciliū veste obediētie ꝗcitius cōmode poterit cōuocare. Que ita fieri intelligo: vt circa vnionē ecclesie per viam predictā nihil interim de cōtingentibus omittaf. ¶ Tertium remedium hic taceo: quia nō nisi ex generalibus concilij cōsensu ac cōmuni auxilio/ videf posse vtiliter practicari/vel pretractari salubriter. ¶ Nec ista scribo quasi presumā iuxta grecū prouerbiū docere mineruā. Sed vt in tanta re vtcūq₃ possim debitū fidelitatis exoluam. ¶ Ceterꝫ pater beatissime/cum pro nunc nō sperem hic me posse proficere: ideo hac alijsq₃ de causis satis vrgentibꝰ/quas exprimere non est opus: cōpellor ad ecclesiam vestram Cameracen. reuerti. In qua multi de grege christi (cuius regimen mihi indigno. A. S. v. cōmissum est) meā nō equanimiter ferūt tam diuturnam absentiā. Ibi vero ꝛ vbilibet semꝑ paratus ero ad vestre sanctitatis beneplacita ꝛ mandata. Quam conseruare dignetur altissimus feliciter et votiue ad regimē ꝛ vnionē ecclesie sue sancte ꝛc̄.

¶ Hec epistola missa fuit de Janua per me Petrum episcopū Cameracen. xxvj. Januarij. Anno M.ccccviij. ſm vsum romane ecclesie/dn̄o Bonifacio papa. xiij. tunc cū suis cardinalibus existente in portu Ueneris: ꝛ aduersario suo cum suis antecardinalibus in ciuitate Lucana.

Sermo elegantissimus historijs T. Liuij/Ualerij Maximi/ sententijs Tullij ꝛ Senece respersus in festo sancti Ludouici regis Francorum.

Tu domine mi rex sicut angelus dei es. Uerba ista ad lrām dicta sunt eximio regi Dauid in hierusalē redeūti post victoriā nefāde cōiurationis ꝑ Absalon ꝛ Achitofel aduersus eū cōspirāte. Exeunte nempe in occursum regis vniuersa ciuitate miphiboseth qui fuit de genere Saulis ad sue reditionis gratulationē simul ꝛ magnificentiā glorie sue sublimiꝰ attollendā/eā alloquēs ait: Tu dn̄e mi rex sicut angelus dei es. ij. Regū. xix. Quā gloriosus obsecro hodie enituit beatissimus christi ꝓfessor olim rex francoꝝ Ludouicus: dū dissipato eoꝝ cōsilio q̄ aduersus christi nomen acrius seuiētes in necē beatissimi regis cōspirabant: ad illā etherēā hierusalem hodie victor appulit: illic ſm aīam regnaturꝰ sicut angelus dei. Quō decus/q̄ splendor/q̄ iocunda solēnitas ciuiū supernoꝝ beatissimo regi occurrentiū. Scitis itaq₃ q: gaudiū erit in celo suꝑ vno peccōre penitentiā agente. Lu. xv. Quō hodie ergo existimatis patres reuerendi fuisse gaudiū angelis dei in aduētu huius gloriosissimi regis. Cuiꝰ vita aliquo forsan puluere terrene cōuersatiōis respersa fuerit: ea tn̄ eximie integritate ꝛ puritate: vt frequenter diceret/ꝛ ex aīo diceret: citius se electuru₃ priuari velle vita: ꝙ̄ ꝓpter vitā mortaliter offendere vite autorē. An non igif ea fuit puritate qua angelus dei. Angelus q̄ppe Gregorio/Isidoro/Dionysio/ꝛ plerisq₃ alijs autoribus: nomen est officij/a missione dictū. Uere (si nō fallor) is ob precipui amoris priuilegiū fuit regno huic a deo specialiter missus ꝛ electus: vt eos ꝓsidentia tanti principis honoraret protegeretq₃: a q̄bꝰ christiane religionis cultus exactissima diligentia celebraref/ ac veneraref: vt impleref ꝓmissio saluatoris nostri dicentis Joā. xij. Si quis mihi ministrauerit/ honorificabit eū pater meus qui in celis est. Hāc sane tam gratuitā superne dilectionis dispensationē prosequētes angeli beati (vt sunt oēs administratorij spūs in ministeriū missi propter eos q̄ hereditatē capiunt salutis. Ad Heb. j.) huic gloriosissimo regi toto (vt arbitror) beniuolētie sinu aspirauere. Ea quisq₃ q̄bus maxime pollebat charismata largiens sue influens hic charitatē: ille ꝑseuerantiam/hic sapientiā/ille iudicij equitatē. Et ita de ceteris quatinus hoc sacratissimu₃ regnum (quod tāto deus illustrauerat rege) salubrioribus imperijs resplendesceret ac moderaretur. Ait eīn Chrysostomus: Non insulse quidē vtiliter regnat qui rex nascitur/ꝛ regnum non meretur. Propter quod etiam ipse Seneca summā fuisse quorūdam antiquorum felicitatem astruit: inter quos non poterat esse potentior/nisi melior: parentū videlicet non incerta propago: non ambitio popularis/sed spectata inter bonos moderatio ad culmen regni prouehebat. Habet siquidem q̄squis ad huiuscemodi dignitatis fastigiū est sublatus: triplicē habitudinē seu relationē ſm quā eum decet esse perfectū ac ceteris celsiorem.

a

b

¶ Primam ad deum/ vt creatura dei.
¶ Secundam ad regimen subditoꝝ/ vt rex.
¶ Tertiam ad homines/ vt vnus ex hominibus.
Hec tria facile pñt aptari verbis nři thematis. Sȝ eiuscemodi curiositates velut nūc aut superfluas aut nō necessarias libēter ꝑtergredior. Hanc igiẗ triplicē habitudinē/iuxta quam etiā nři sermonis ꝑncipalis versabiẗ intētio: notat Aug. expones il lud quod regib⁹ ꝑcipiẗ: Seruite dño i timore ⁊c. Quō inqt seruiūt reges dño in timore: nisi ea q̃ cō tra iussa dñi fiūt religiosa seueritate ꝓhibēdo atq; plectendo? Et sequiẗ ad ꝓpositū: Aliter enim ser uit/ q: hō est: aliter etiā q: rex est: q: vt hō est seruit dño viuēdo fidelr. Quod fit vt optime nostis ꝑm duplicē habitudinē: ad deū. s. ⁊ ad ꝓximū. Quia vō rex est/ seruat leges iusta ꝑcipientes ⁊ ↄtraria ꝓhibētes/ cōuenienti rigore sanciendo. Exemplū ponit de Ezechia/ q̃ lucos ⁊ tēpla idoloꝝ/ ⁊ illa ex celsa q̃ cōtra dei ꝑcepta fuerūt constructa destru xit. ¶ Quantū igiẗ beatissimus Ludouicus in oi rōne regalis dignitatis extiterit ꝑfectus operepre ciū est videre: q̃tinus ⁊ merita ipsius recolētes/ di gnas nřo creatori gras referam⁹: ⁊ emēdatiōi vite nostre exēplo regis nostri interueniente nonnihil adijciamus. Et primo si libet videbimus.
¶ Quā deuotus extiterit in amore dei ⁊ supnoꝝ.
C ¶ Quā fuerit circūspect⁹ circa reginē subditoꝝ.
¶ Quā huān⁹ extiterit in habitudine ꝓximoꝝ.
Quātū ad primū ipe ꝑfecto tantū diuini amoris ardore flagrabat: vt nō solū ipe arderet/ sed alios siue sacris monitis/ aut bonoꝝ operum exēplis ad amore dei vehemēter incenderet. Splēdore q̃ppe oim virtutū refulgebat sicut angelus dei. Et vt de egregijs ipsius opibus nostro sermoni nonnulla inseramus: de more habebat officiū matutinaruȝ tā diei q̃ beate virgini (quod media semp nocte tractim ac deuote in capella sua cantabaẗ) ⁊ audi re ad longū ⁊ legere. Jndē de ceteris missis ⁊ bo nis q̃ tpib⁹ cōgruis eo ꝑsente dicebanẗ. Et vt mul ta paucis ꝑstringā/ tāta fuit orationū eius seduli tas: tanta insup ↄtēplationis in deū attētio: vt nō dū surgens ab oratione velut attonitus/ submissa voce a puero q̃ ei sermebat quereret: quonā loco ipe existeret/ quasi foret oblitus sui ꝑ nimia altitu dine cōtemplationis. Ceteꝝ innumera sunt ꝑter hec argumenta/ eaq; clarissima: q̃bus ingens sue deuotionis seruoꝛ deprehendiẗ: videlicet q̃ tam multas ecclesias/ monasteria/ hospitalia/ domus pauperꝝ/ viduaꝝ/ infirmoꝝ passim i regno: ⁊ nōnul la in partib⁹ vltramarinis cōstruxit/ fundauit/ am pliauit/ ditauit atq; reparauit. Q, multas reliq̃as sacras vt coronā spineā/ lanceam de sacratissimo sancte crucis ligno bonā magnāq; partē: q̃tuor et viginti corpa socioꝝ beati Mauritij gloriosissimi christi martyris: ⁊ alias cōplures ꝑciosissimas sā ctorum reliq̃as ꝑ labore hinc regno acq̃siuit. Q, oēs sortilegos/ aruspices/ magos/ ceterosq; demo nū inuocatores potenẗ aut extrusit/ aut cremauit. Q, bina vice cū immēsis sumptib⁹/ sed multo ma iore sui capitis clarissimoꝝq; liberoꝝ ⁊ fratrū su orum periculo aduersus infideles trāsfretauit: tā torum ⁊ tam multoꝝ vitā ꝑ exaltatione christiane religionis exponere paratus. ¶ Q, tpe aduersita D tis ipe erectior atq; cōstantior semp in fide assurge bat. Q, vel blasphemos in deū ⁊ eius sctōs adu stione candētis ferri plectebat. Et vt in his faciā fi nē: vnū ceteris obmissis referā/ quod inter multa ꝑclarū mihi visum est. Cōposito nāq; tractatu in ter se ⁊ paganos sup liberatiōe sui ⁊ cōcaptiuoꝝ suoꝝ/ pagani ad bellandū inuiolabilr addere iu ramēto suo volentib⁹ sese abnegaturos Mahō metū si pactū christianis nō seruarēt: beatissimus Ludouicus cū vehemēti indignatiōe similem de christo cautionē repudiauit: neq; suggestione fra trū suoꝝ aut alioꝝ nobiliuȝ christianoꝝ: neq; dire mortis periculo: quā iā pagani recēter adhuc ce dis soldani spirantes sibi ⁊ christianis corā inten tabāt: induci potuit vt illā iuramēto suo adijceret: nō diffidētia q̃dē implēde cōditiōis sue partis: sed q: tāta fuit apud eū christi ⁊ christiane religionis reuerētia. O regē elegantē/ o virū ethereū q̃ secula riū opū affluētia circūseptus oia velut scenū ⁊ lu tū plateaꝝ deputās: inestimabiles diuinas in ce lo ↄsperfit. Jllud ꝑcipui ꝓphetaꝝ regis dauid se pe in suis orōnib⁹ depromēs: Eripe me dñe de lu to vt nō infigar. Et sequiẗ: Nō me dimergat tēpe stas aque. i. abundātia nimia tpaliū reꝝ/ que more fluctus aque ↄtinue decurrūt ac labunẗ: nemo vō (vt Sen. ait) cū sarcinis enatat: quo mihi beatissi mus Ludouic⁹ tāto maioꝛ ꝑconio laudandus oc currit/ q̃nto magna diuitiaꝝ opulentia circūfusus oia spreuit/ oia ↄtēpsit/ oia posuit in cōculcatione pre amore dei nři: q̃ q̃d attinet fallaces seculi or natias sectari? sese excruciare? vrere alam? corpus frangere? ꝓpter illa acq̃renda ad q̃ tu inhias: tua eīn nō sunt testimonio Byantis viri sapiētissimi: q̃ ex publico incendio fugiēs ceteris ꝑciosaꝝ reꝝ pondere onustis: interrogatus q̃d ita nihil ex bo nis suis secū ferret: bona mea inqt mecū porto: il la eīn sua arbitrās q̃ pectore gestabat. Cui alludit egregius ille ꝓpheta Abac. Ue q̃ cōgregant non sua. Abac. ij. Cur ergo illū diuitē putas/ quē aurea suppellex in via sequiẗ: q̃ in oib⁹ ꝓuincijs arat: cui multū suburbani agri est/ oia cū diceris (inqt Se neca) paup est. Quare? q: debet: quantū inquies/ ⁊ oia: nisi forte interesse indicas vtrū ab homie an a fortuna mutuū sumpserit. Nemo eīn nasciẗ di/ ues: quisq̃s exit in lucē/ iussus est lacte ⁊ panno esse ↄtentus. Ab his aūt initijs nobis regna non suffi E ciunt. Quo rectius admirari mihi visus est flacc⁹ q̃ hōiē sicut in morbis fit in q̃b⁹ cū tentata diu re media nō ꝓsunt: ea abijcimus/ ⁊ alligamus alia: ⁊ plerūq; ↄtraria. Cur etiā cū expiamur q̃ diuitie q̃si te cupiditatē nō sanant/ sed inflāmant poti⁹: tamē remedijs nō vtamur. Uñ Seneca: Congregeẗ in te qui coquli multi locupletes possederant: vltra ꝑ uatū pecunie modū fortuna te prouehat: auro te gat/ purpura vestiat: ⁊ ad hoc modus delitiaruȝ ⁊ opinio te ꝑducat/ vt terrā marmoribus abscōdas nō tātū tibi habere liceat/ sed calcare diuitias: ac cedant statue ⁊ picture: ⁊ quicq̃d ars vlla luxurie ela borauerit/ maiora capere ab his dices. Bene

igit monet apud eũ epicurus: Si vis inq̃t phito
clea diuitẽ facere: nõ pecunie adijciendũ / sed cupi
ditati detrahendũ est. Et apud Vergi. Aureo ra
mo euulso inferi petunt: q2 vt Seruı9 ait: Diuitijs
facile mortales intereũt. Neq3 tñ ex tãto diuitiaꝝ
aceruo / nisi forte pãniculũ sordidũ atq3 detritum
quo ne horrori simus opinor efferimus. Pruden
ter ergo admodũ rex ille nouissima sui recordatus
est: q̃ pãnũ quo sudariũ sibi ↄsuendũ statuerat / in
signũ erigi atq3 explicatũ ꝑ ciuitatẽ deferri iussit ꝑ
p̃conẽ vociferantẽ: Hoc dicit p̃nceps dñ esse dñs
xij. regnoꝝ: hoc solũ de glĩa mea ⁊ de diuitijs meis
efferã. Ad idẽ redit quod Cicero tusculanaꝝ q̃stio
num li. vj. ponit de sardanapalo / q̃ sepulchro suo
scribi imꝑauit: Hec habeo q̃ edi / q̃q3 exaturata li
bido hausit ⁊c̃. Quid ergo insanie est propter res
sic trãsitorias / fugaces / momẽtaneas / anxiari con
sumi: ⁊ eternas diuitias q̃si faciles relinquere?
An nõ stulticia magna ille laboraret q̃ alicubi eta
tẽ actur9 de domo sibi nõ ꝓuideret. Vbi vero ho
spitaturus esset vnã noctẽ palatia magna cõstru
eret: vita ꝓfecto p̃sens ad future vite eternitatem
cõparata min9 in infinitũ q̃ꝫ spaciũ vni9 noctis ẽ.
Spes impij (inq̃t sapiẽs) q̃si lanugo vel tanq̃ꝫ me
F moria hospitis vnius diei p̃tereuntis. Et Ps. ad
deũ loq̃ns: Mille anni ante oculos tuos tanq̃ꝫ di
es hesterna: ⁊ tñ sepe clamat saluator nr̃: Primu3
q̃rite regnũ dei: at nos obsurdescim9. Sed admo
net: q̃ꝫ difficile q̃ pecuniã habẽt intrabũt in illud:
⁊ nos nõ intelligere simulam9. Sepe pulsat ⁊ sõ
no cupiditatũ nr̃aꝝ pressi aut non expergiscimur /
aut suꝑati altitudine soporis in pristinũ somnum
rursus remergimur. Neq3 habem9 q̃d ei respõde
m9 vocãti atq3 dicẽti: Surge q̃re obdormis? Exur
ge a mortuis / ⁊ illuminabit te christ9. Cõuincit sc3
v̄itate: q2 tp̃s surgẽdi aduenit: nisi tñ v̄ba lenta ⁊
somnolenta / mõ: ecce mõ: sine q̃so paululũ: s3 mo
do ⁊ mõ / vt dicit Aug. in. viij. ↄfes. vbi hãc sopora
tionẽ in ꝑsona sua pulchre prosequit / nõ habebat
modũ: sine paululũ ꝓdibat in lõgũ. Sic itaq3 dor
miũt somnũ suũ somniãtes se h̃re thesauros imẽ
sos: ⁊ nihil inueniẽt oẽs viri diuitiaꝝ in manibus
suis: q̃ꝫ videlicet in tremẽdo iudicio ꝓ redẽptione
aīe sue ꝓferant: q2 nihil posuerũt in manu christi
dicẽtis: Esuriui / sitiui / nudus fui ⁊c̃. Hactenus sat
inuexisse videor aduersus diuites secl̃i / hora est ꝑ
mũ sermonẽ retexere. Beatissim9 igit Ludouicus
hui9 florẽtissimi regni rex eximius / attẽdens vltra
ea q̃ dicta sunt: q̃ꝫ elemosyna viri q̃si sacculus cu3
ipso. Eccl̃i. xvij. Valde multa pauꝑibus erogauit:
q̃cq̃d iudea / arabia / oriens / occidẽs mittit: huius
aliq̃d habebat / sed nihil hoꝝ amabat: ⁊ in summa
reꝝ tꝑaliũ vbertate pauꝑ eterne b̃titudinis cumu
labat diuitias: imensa suꝑnoꝝ charitate flagrans
sicut angelus dei. Illi angelo merito cõparandus
q̃ in flãma sacrificij ascendit in celũ. Iudic. xiij. Et
G hoc de p̃ncipali. ¶ Secũdo (vt ꝓpositũ erat) dicẽ
dũ est de solerti ipsius regimine. Pro quo p̃mittẽ
dũ q̃ꝫ tria sunt q̃ ad regis catholici maxime perti
nent officiũ: videlicet ecclesiã tueri / ministrare iu
sticiã / ac subditoꝝ iniurias vindicare: primum ne

fiant aut c̃uillate fuerint vlcisci. De primo ait Isi
dorus li. xbiiij. Cognoscãt inq̃t p̃ncipes secli
deo se esse rõnem reddituros ꝓpter ecclesiã quã a
christo tuendã susceperũt. Sane si p̃scis gentiliu3
imꝑatorib9 nõ solũ ↄseruãde / verũetiã amplifican
de ꝓphane religionis falsoꝝ deoꝝ suoꝝ tãta cura
fuit: vt decẽ p̃ncipũ filij singulis hetrurie populis
ꝑcipiende: nõ sacroꝝ q̃dẽ / sed execrãdoꝝ suorũ di
scipline grã traderent. Quãta deuotiõe ⁊ sollicitu
dine decet p̃ncipes catholicos sacrosanctũ dei ve
ri religionẽ tueri ac defendere? ¶ Neq3 dubitaue
rit (inq̃t Valeri9 maxim9) sacris impia seruire: in
fra se humanaꝝ reꝝ futurũ regimẽ existimantia: si
diuine potẽtie bene ac cõstanter fuissent famulata.
At beatus Ludouicus nõ ꝓ dilatãdo imꝑio / s3 re
ligioso fidei christiane zelo dei famulat9: ecclesiaꝝ
regni sui tꝑib9 suis pacatã tenuit. Neq3 vt Mar
cellus ille imꝑator / cuius memoria ob eã rẽ tum in
honore erat / virtuti et honori tẽpla dicauit. Sed
nũc benignissimo virtutũ olim largitori / nũc hono
randissime eius matri / deuota tẽpla: nõ duo solũ /
sed (vt antea dixi) h̃n innumera construxit atq3 dota
uit. Viros ecclesiasticos in magno honore habu
it: q̃ꝫ deus magis ab his (vt aiebat) honoraretur ⁊
glĩficaret. Et in institutiõe quã ꝓpria manu ↄscri
ptam Philippo pulcherrime indolis adolescenti
filio suo seniori reliquit: eum singulariter admo
net / ne si vnq̃ꝫ ad regni gubernacula perueniret / vi
ris ecclesiasticis in personis aut rebus vllam vio
lentiam fieri fineret. Libenter inculcans in auri
bus suis egregiu3 illud responsum Philippi aui
sui: quod quibusdã consiliarijs suis eum acriter in
crepantibus q̃ꝫ tam multas iniurias ab ecclesiasti
cis viris impune tolleraret / dedit: Credo inquit q̃ꝫ
nõnulle ab his iniurie in me ꝓficiscuntur: sed cu3
meditor honores quos maximos mihi deus tri
buit: decreui sanctius mihi fore multa perpeti q̃ꝫ
aliquid facere ꝓpter quod oriat scandalũ in eccle
sia: ac sacer dei cultus in minimo turbetur. O ca
tholicum responsum: ⁊ e magne pietatis fonte ꝓ
siliens. Vtinã moderni principes / vtinã similem
animũ ad ecclesiã gererent. Non enĩ ipsa sub hoc
horrẽdo heu schismate tãdiu ꝓstrata iacuisset: nõ
iura / nõ eius libertates quotidie violarent: nõ de
niq3 venerandum olim sacerdotij nomẽ (quod ab
apostolo electum sanctũ regale nuncupatur) nũc
exprobrationis loco ⁊ vituperij ab improbis obij
ceretur. O beatissime pugil christi Ludouice / re
spice obsecro hanc quã tantopere amasti / protexi
sti atq3 exaltasti ecclesiam sanctam. Apprehẽde ar
ma ⁊ scuta / ⁊ exurge in adiutorium ei. Effunde fra
meam ⁊ conclude aduersus eos qui eam ꝑsequun
tur: quatinus tuis defensa auxilijs canticũ Iudith
strenuissime mulieris psallere queat: Viuit domi
nus deus noster qui custodiuit me / angelus eius.
Judit. xiij. Sed quomodo ad regiũ munus perti
neat iusticiam subditis ministrare: quod secundo
proppsueram: neminem vestrum ambigere puto.
Legistis nanq3 Prouerbiorum. xvj. Abomina
biles regi qui agunt impie: quia iusticia firmatur
solium eius. Et Sapientie. j. Diligite iusticiam

qui iudicatis terram. Unde Tullius.ij. de officijs
postq̄ iusticiā dignissimis laudib⁹ extulit: eiusq̄
tantā vim esse ostendit: vt ne illi quidē/ qui(vt ver
bo eius vtar)maleficio et scelere pascunt: possunt
sine vlla iusticie particula viuere. Cuius rationem
ipse subdit: q: archipirata nisi equaliter predā dis
pertiat: aut interficit a socijs/aut relinquit: aut p
pter equabilē(sicut ipse ait)furti partitionē/latro
nū nōnulli adeo potētes euaserunt/ vt imperatores
romanoꝝ eis interdū cederēt. Post has dico iu
sticie laudes: cōsequēter narrat qualiter nō apud
medos solū/sed etiā apud maiores suos iusticie
fruende causa sibi videnī olim bñ morati reges cō
stituti. Nā cū premeret inquit iners multitudo ab
his qui maiores opes habebāt: ad vnū aliquē con
fugiebant virtute prestantē. Ita profecto beatissi
mus Ludouicus tāta virtute pcellebat: vt mino
res atq̄ humiles offensi a potentiorib⁹/ nō ad in
feriores atq̄ mediocres/sed ad ipm regē: tāta ni
mirū erat eis ꝯfidentia iusticie ab eo reportāde/re
cto tramite currerēt. Quia faciē nō aspiciebat in
iudicio: nullis pcib⁹ flectebat: ꝯtra barones et ma
gnates/cōtra amicissimos seruitores et familiares
suos/quos maxime studebat habere probos: at
q̄ adeo q ꝯtra germanū ppriū sentētias pluimas
p psonis humilib⁹ pnūciauit: dure increpās eos/
atq̄ sub grauib⁹ penis monens: ne abinde graua
mina vlla aut suis psonis inferrēt: aut inferri i su
is territorijs sinerent. ¶ Multa iusticie sue mihi
ꝯcurrūt exēpla. Bene tñ nūc narrasse abūde erit.
Cū enī comes Cāpanie faceret reqri quendā reū
militē naturalē suū: q̄ p suspitione homicidij co
rā btissimo rege accusabat: pponeretq̄ se paratū
esse facere parti b'iusticiā: q: btissim⁹ rex cogno
uit/q p potētes regni eius absolutio nimio feruo
re pcurabat. Rñdit ita: Ex quo reus iste tantū fa
uorē reperit in curia ista: nō possū adduci vt cre
dā/q de eo fieret rectū iudicium i curia inferiori.
Quāobrē ne fraus vlla fieret iusticie aut parti cō
querēti/noluit eū dimittere/illi specioso angeloꝝ
ordini dignissime inferēdus: q̄ vt Grego. ait: tāta
diuinitatis replent gratia/vt in eis deꝰsedeat: et p
eas iudicia sua decernat. Sicut scribitur Matt.
xiij. Exibunt angeli/et separabūt malos de medio
iustoꝝ. Cuius figurā Joannes vidit: angelū scz
exeuntē de templo/quod est de celo: habentem fal
R cē acutā: Apoca. xiiij. ¶ Tertiū quod superi⁹ dixi
ad regis rationē ptinere: scz subditoꝝ iniurias at
q̄ grauamina potēter vlcisci: patet. i. Regū. viij.
Ubi filij israel postq̄ vna voce postulassent dari si
bi regē: rationē sue postulationis aperientes inq̄
unt: Judicabit nos rex noster: et egredietur añ nos:
et pugnabit bella p nobis. Et capl'o sequenti dñs
ad Samuelē de Saul: Unge eū ducem super po
pulum meū israel: et saluabit populū meū de ma
nu philistinoꝝ. Rursus q: Jonathas putabatur
occisus a Triphone: quesierūt omnes gentes q̄
erāt in circuitu iudeoꝝ cōterere eos/dicētes: Nō
habent principē et adiutorē/nūc expugnem⁹ illos
i. Machab. xij. Sic etiā mortuo iuda machabeo:
immiserunt iniqui/et irruptionē fecerūt in oīb⁹

finibus israel: eodē libro ca. ix. Magna proculdu
bio moderatione vsus est beatissimus rex noster
in bellis quacunq̄ ratione mouendis: sed multa
et maxima cū illis gerendis functus est equitate et
magnitudine: mira circūspectione puidēs/ne hu
milis plebs/et q̄ in delicto nō participabant vllo
quantū erat possibile/damno afficerent: q̄obrem
oīa summope vitabat incendia: et p vim obsidio
nis hostē coartabat. Transiens etiam p monaste
ria et alia loca viroꝝ religiosoꝝ: claues horreoꝝ
et cellarioꝝ recipi iubebat: ne vlla eis iactura suo
transitu inferri posset. Lōge aliter fit prochdolor
his diebus. Si enī ad ppulsandū hostes exercitū
qñq̄ congregemus: hi primo inuestigabūt q̄ sint
predia ecclesiastica: si q̄d ex eis reperiāt quod exusu
sit: mox rapietur auferetur q̄. Plebs ꝟo innocua q̄
in agris et pagis habitat: nō tñ plerūq̄ ledit ab
hostibus/quantū ab ipsis equitibus et stipendia
rijs nostris. Eoꝝ edes si occupant/ diripiūtur fa
cultates et pecora: multa que pudore cōmemora L
re deterreor/in eis cōmittunt. Itaq̄ paup vulg⁹
vndiq̄ tundit et vexatur/ab hostibus scz/ab exerci
tu nostro: et tertio in ipsis exactionibus/ et alijs q̄
cum eis maiores soluto accrescunt. Et sunt homi
nes quoꝝ in reperiendis nouis pugnādi modis
tota cura terit: nunc solus aduersus solū/nūc nu
merus aduersos numerū. Hic sine galea/ ille sine
pectorali/alius sine scuto vel lorica: quorum sane
alteri cupiditate opū mouentur: alteri quidē am
bitione glie viri fortisq̄ strenui splendorē vsurpā
tes. Illi nōnunq̄ nō fallunt: q: plerīq̄ ea rōne lo
cupletes fuere. Isti ꝟo fortitudinis aut strenuita
tis vani: gloriā ppter huiuscemodi presumptā au
daciā nūq̄ sunt assecuti. Sicut Tulli⁹ pclare argu
mentat in pmo de officijs/ita inquiēs: Ea animi
elatio q̄ cernit in periculis et laboribus/si iusticia
vacat/pugnatq̄ nō p salute cōmuni/sed p suis cō
modis/in vitio est: nō mō enī illud virtutis nō est
Allegat dictū Platonis: Animus paratus ad pe
riculū: si sua cupiditate nō vtilitate cōmuni impel
lit: audacie poti⁹nomē habet q̄ fortitudinis. Ex
quo infert Tullius: Itaq̄ fortes viros et magna
nimos eosdē/et simplicis veritatis amicos/mini
meq̄ fallaces esse volum⁹: q̄ sunt ex media laude
iusticie. Facillime aūt(vt ipse ait)ad res iniustas
impellit quisquis altissimo alo est glorie cupidita
te: virtuti ne queso tribuendū erit/ solo huiane lau
dis appetitu in discrimē psentis mortis vltro irru
ere: que si sequat: ille verissime erit homicida sui
qui nullo impellente/sine ratiōe/sine vtilitate in
tempestā sibi mortē asciuerit: sin aliū occidat/ re⁹
erit iudicio: presertim cū idem per superbiā cōmit
tat: ex quibus conflatur q fortis et magn⁹animus
nō est qui cōmodi aut glorie sue/sed qui cōmunis
vtilitatis causa res magnas et vehementer ardu
as gerit/plenasq̄ laboris et periculoꝝ. Sicut fece M
runt Josue/Dauid/Judas machabeus: sicut for
te fecerūt Horacij et Curij: qui quatinus finis illi
diuturno atrociq̄ bello daret: quod int albanos
et romanos misere gerebatur: pducti hi scz terge
mini horacij a romanis. Illi videlicet tergemini

Curij ab albanis inter se conflixerũt: quorũ si sin guli fortitudine gloriã sunt adepti: tamen pcipua laude psequẽdus est: qui duobus germanis pro stratis et extinctis/tres curios solus cõfecit z su perauit. Innumeri occurrũt alij viri fortes/quos possem cõmemorare. Attamẽ satis est mihi ostẽ disse: qui eiusmodi insolita duella agunt/glorie aut diuitiaꝝ stimulis acti: nõ modo nõ fortes aut strenui cẽsendi sunt/sed audaces/cupidi/ pdigi at qꝫ insolentes: vtpote blandiẽtes sibi/z intra se di centes: Ecce magnus factus sum et precessi oẽs gloria: vadã z affluã delicijs/z fruar bonis: quod vti nam huic versiculũ bñ saperent: Uanitas zc. Utinã eũ in vestibus suis vt sunt discisse: z quas mul to nimis longas/ad magnã vsqꝫ distantiã post se trahunt/scriptũ haberẽt. Nec solũ in vestib⁹: sed (vt Chrysostom⁹ optat) in parietib⁹/in domo/in foro/in ianuis/in ingressibus/et aĩs omnia in pscientijs suis: vt eum semp oculo cernerẽt. ¶ Uereor ne si diutius hunc sermonẽ ptenderẽ: nõ tã isto rũ correctionẽ: qꝫ aduersus eos inuidiã concitare velle existimarer. ¶ Redeo igit ad beatũ regẽ no strum Ludouicũ. Rursus eñ me conuerto: qñ ego vberẽ illic sue laudis materiã reperiã. Is eñ eius modi voluntaria/sed iuuenili quodã furore estuan tia certamina/de quibus paulo acriora disserui/ magnopere phibebat: nisi forte in casibus: si nõ iure/consuetudine tamen introductis vel permis sis: cõtentiones que oriebant in regno/vl inter af fines regni/magno equitatis spamẽto vtplimũ pa cificabat. Aduersus vero hostes fidei/tãta animi virtute ferebat sicut angelus dei/figuratus (quã tum arbitror) per angelum salutis/ qui apparuit Iude machabeo/cũ pergeret in auxiliũ fratrũ su orum: precedens eum eques in veste cãdida/cum armis aureis/hastam vibrans. ij. Machabeorũ xi. Et hec de secundo principali. ¶ Uisum est hactenus de cõparatiõe beatissimi Ludouici ad an gelicã naturã sm duplicẽ eius habitudinẽ: ad deũ scꝫ vt creatura dei: ad regimẽ subditoꝝ vt rex. Re stat nunc videre (si non grauemini) de ipsius hu manitate erga homines. Humanitatis autem (vt hic sumitur) tres sunt partes: scilicet

Humilitas

Mansuetudo

Et misericordia: que appellatione vulgi pietas nuncupat: put tangit Aug⁹. iiij. de ciui. dei. In gentis in rege humilitatis manifestũ indiciũ fuit qꝫ istã secularẽ pompã/fastũ superbũ: qui regibus in ecclesia/in mensa z vbiqꝫ parari solet/ facile cõ temnebat. Quod bonos viros ob eoꝝ virtutẽ ob nixe reuerebat. Quod a reditu prime trãsfretatio nis/nec in sellis/nec freno equoꝝ/nec magis in calcaribus suis vsus est auro/nec serico aut pur pura in vestibus: amplitudine regalis fastigij di gnitate moꝝ retenta. ¶ Multa sunt vltra hec ar gumenta sue humilitatis: que non necesse habeo hic cõmemorare. Mansuetudini vero regie asti pulat/qꝫ barbari z feri homines illi indomiti crudeles qꝫ inter quos tpe captiuitatis fuit conuersat⁹/eũ bonũ virũ et mitẽ appellabãt/facileqꝫ ab eis ama

batur. De cõmiseratione eius dulcissimi regis apud pauperes z afflictos/plura sunt exempla qꝫ vt me moria comphendere vel voce exprimere possem. Demore eñ solebat ter i hebdomada/ videlicet quarta z sexta feria et in sabbato/tredecim paupe ribus/quos in lecto secreto iubebat discumbere: psonaliter seruire. Sabbato autẽ illius eoꝝ pe des lauare/tergere/osculari/aquã manibus ablu endis fundere. Cui psuetudini tẽporib⁹ sacratior bus: vt in quadragesima/in aduentu/ac ceteris so lennitatibus maioribus multũ adijciebat: intan tũ quidẽ/vt ducẽtis qñqꝫ discumbentib⁹ pauperi bus ieiunus ministraret. Domos etiã dei et pau perũ infirmoꝝ crebro visitabat. Hos pascebat: fomentis liniebat. Uniuersos aũt interdũ verbo rũ suauitate recreatos ad patientiã erigebat. Ue rerer ne paruꝫ mihi fidei adhiberetis: nisi eadẽ qꝫ dicturus sum ab alijs vos audiuisse arbitrarer. Fuit nãqꝫ in monasterio regalis mõtis quidam frater leprosus: quẽ tãta huius cõtagionis labes corripuerat/vt oculis exesis/foramina tm viderẽ tur. Rubore quoqꝫ atqꝫ ardore plena: nasus la biaqꝫ fissa erant atqꝫ ruenda. Hunc vt erat solit⁹ visitare/cõuiuantẽ semel inuenit: nixusqꝫ corã mẽ sa genibus/rex eũ salutare/consolari/inuitare at qꝫ pascere cepit: allatis ferculis qꝫ p se fuerãt para ta. Sane cum p fissuras labioꝝ nũc sanguis nunc pus flueret (mirũ dictu) recepto lintheo molli at qꝫ mũdissimo: eũ leniter mungẽdo tergebat. O in signẽ pietate virũ. O regẽ nõ angelis modo com parandũ/sed p ipsos angelos in dextera dei pa tris/ingenti cũ exultatione collocandũ. Corona inquit de lapide pcioso/qua coronant qui misert cordiã agũt/dicẽte ppheta: Qui coronat te in mi sericordia z miserationibus. Cur ergo nunc expa uescim⁹ quecũqꝫ pietatis opa/ibis qꝫ opus habent impẽdere? Aspiciamus queso regẽ nostrũ nudos vestientẽ/ egenos reficientẽ/ cõsolantẽ lãguidos/ leprosis ministrantẽ. Nullũ tandẽ humilitatis of ficiũ eũ subterfugit. At nos transeũtes viã/ si quẽ pauperẽ videmus aliquo forte tumore vel vlcere deformẽ: os cõtinue diuertimus. Heu mihi qꝫ de spicabilis est iste: ille qꝫ horrid⁹: eos ferre nõ pos sum/ita tenero animo sum natus. Tenero te non esse alo pater/sed pitus durissimo atqꝫ adamanti no: qui neqꝫ egestate neqꝫ languore/ neqꝫ deniqꝫ vl la fratris charitate emollitis. Age microcosme ea qꝫ sunt exercitationis pietatis: vt est illud quod de leproso diri leuissima tibi pposito. Ecce paup petit te elemosynã/cur ei negas: Nescis qꝫ qui ob turat aurẽ suã ad clamorẽ pauperũ/clamabit ipsẽ z nõ exaudiet. Ille te poscit stipẽ vel denariũ/qui dedit thesaurũ: imo seipsum totũ dedit/z vẽ di voluit in pciũ tue redẽptiõis. Quãdiu (inqt sal uator nr) vni ex minimis meis fecistis/mihi fecistis. Nõ petit ad dandũ/sed ad remunerãdũ. Ille te pe tit obolũ/a quo petere habes regnũ eternũ/ cui⁹ gloria tu eges: qz nõ sunt cõdigne passiones huiꝰ seculi ad futurã gloriã. Uerũtamẽ si te tantum re mordet impartiri tantillũ pecunie tue: ecce alius venit ad te/nõ aurũ/nõ argentũ/ nõ deniqꝫ vilẽ

operis vel laboris tui officiū exigens: petit solum vt ignoscas ei qui in te peccauerit. Ad hāc elemosynā thesaurus tuus ĩ corde tuo est: ibi q̄rere corā deo potes. Nō tibi dicit: pfer sacculū: aperi arcā resigna horreū: neq3 tibi dicit: Ueni/ambula/curre/loq̄re/festina/labora: stans in vno loco pācere potes de pectore tuo qd̄ tenes cōtra fratrē tuū: facies misericordiā nullo sumptu/ nullo labore/ sola volūtate: dimitte/ ꝛ dimittet tibi. Fortassis inq̄es: quō possū ei dimittere q̄ tā grauiter me offendit? Audi non tuā sed veritatis vocē: Si nō dimiseritis hoībus: neq3 pater vester dimittet vob pec cata vestra. Postremo si nō vis alteri facere misericordiā/ miserere saltē aīe tue. Egrota est: alioq̄n nō diceret pplxeta: Sana aīam meā/ qr peccaui tibi. Medere ei igit vngento cōtritionis/ quod pficit
Q ex recordatione pctōꝝ tuoꝝ cū lachrymis. Nuda est/ scz virtutibus: ergo ne eiꝰ turpitudo pspiciatur/ et nuditate sua erubescat: operi eā vestimento salutis/ hoc est charitate: q̄ operit multitudinē pctōꝝ. Scriptū est enī: Beatus q̄ custodit vestimenta sua/ ne nudꝰ ambulet: Apoc. xvi. Esurit aīa tua: da ei panē vite ꝛ intellectus: ꝛ aq̄ sapīe salutaris pota eā: vt de te merito dici queat: Aīam esurientē satiauit bonis. Captiua est/ et concupiscentiarū laqueis constricta. Hiere. l. Illaqueaui te Babylon et capta es/ et nesciebas. Babylon confusio interpretat: et significat aīam pctōris/ q̄ in cōfusione captiuitatis et tenebrarū illaqueata iacet. Si igit nō vis elemosynis/ ieiunijs et orationibꝰ eā redimere: in quo proderit illius angeli implorare auxiliū/ q̄ beatū Petrū ruptis cathenis eduxit ō carcere: et p medias militū custodias ad portas ciuitatis vsq3 perduxit: Actuū. xij. Per hunc sane angelū puto fuisse designatum beatissimū regem nostrū Ludouicū: qui nos de carcere huius mortalitatis eductos/ p medias aeree potestatis excubias/ solutis carnis vinculis/ ad illā supernā hierl'm/ in qua vt dixi coronatus triūphat/ inuocatis pducit. Quod ille nobis prestare dignet/ q̄ cū patre ꝛ filio et spū sancto vnus est deus/ vnus dn̄s bn̄dictus in secula seculoꝝ: Amen.

Religioso et bono viro: ac

fraterna charitate in christo/ dilectissimo domino Joanni morelli/ canonico regulari sancti Dionysij Remeñ. Joannes de Gerson cancellarius indignus ecclesie Parrhysiensis vere religiōis portum attingere.

R PRidē ac pluries nūc literis/ nunc viua voce postulasti: vt libūvnum in multis codicibus de vita/ conuersatione ꝛ obitu cuiusdam simplicis ac pie mulieris dicte Ermine editū visitarem: presertim qr liber ille continet mirabiles satis atq3 insolitas visiones: quas sibi asserit mulier illa fuisse factas/ et vigilāter ostēsas nouiter a vigilia omniū sanctoꝝ anni nonagesimiq̄nti vsq3 ad festum sequens beati Ludouici/ quo die migrauit a seculo. Nouissime autē magnis obtestationibus et obsecrationibus coniurasti me ita vementer sane: vt vltra differre nō valuerim/ quatinus pro informatione minus eruditoꝝ/ ꝛ ad obstruendū ora volentiū subuertere fidem simpliciū et famā bene et pie viuentiū ledere: in breui describerem/ quid super ex contentis in ipso libello iudicarem sentiendū. Parui tuo affectui: quē fm̄ deum esse non dubito: vidi librum illū et legi/ q̄diu et quantū sufficere arbitratus sū. Et absq3 temeraria assertione/ et cū submissione ad iudiciū sancte sedis apostolice/ et sedentis in ea summi pontificis/ ac omniū melius sentientiū: Dico per modum conclusionis triplicis/ que sequuntur.

¶ Prima conclusio. In pdicto libello nihil continet quod debeat reputari contrariū fidei catholice/ nec alicui articuloꝝ credēdoꝝ. Cuiꝰ ratio est qm̄ oīa q̄ ibi posita sunt: sunt in se vel suis silibus diuine omnipotentie possibilia/ lege etiā statuta pmanente: qm̄ silia omnino vel saltē talia/ de quibꝰ idē haberi pōt iudiciū: legunt in historijs autenticis in de vita sanctoꝝ patrū/ de impugnatione atq3 illusione demonū/ multipliciter ꝛ silr eis facta.

¶ Secunda cōclusio. Quāuis nō sit necessarium ad salutē credere oīa ꝛ singula de facto contigisse: et taliter qualiter in predicto libello narrat: puto nihilominus esse temerariū et inciuile talibus oīno pertinaciter dissentire/ aut aīositate obstinata eadē impugnare. S
¶ Ratio primi est: qm̄ plurima taliū iacent in facto/ quod impertinens est ad fidem. Multa insup ibidē ponunt pro miraculis q̄ naturalit saluari possent: licet etiā silia miraculose cōtigerint: non oīa tñ vt ponūtur possūt a miraculo defendi. Ratio secundi est: qm̄ naturalis equitas hoc habet: vt quilibet vellet credi assertionibus suis: precipue iuramento vallatis: aut saltē nō impugnari pertinaciter de falsitate seu periurio. Periret itaq3 oīs politica cōuersatio/ si fides vnicuiq3 negaret. Est vero principium iuris naturalis diuinā lege firmatū. Quod ab alio oderis fieri tibi: vide tu ne aliquādo alteri facias. Nemo pterea ciuiliter viuens/ debet pertinaciter negare fidē dictis alterius/ vbi non apparet falsitas vel lesio clarior veritatis. Cū igit contenta libelli de quo loquimur/ sub tam graui et multiplici attestatione ꝛ in mortis articulo posita sint: et veritas precipue fidei nulla inde violat/ immo potius corroborat et honorat: nec ex illoꝝ pia credulitate videt ĩ moribus emergere periculū: patet quod dictū est. Addito q̄ nō est abbreuiata manus domini/ qui similia et maiora q̄ olim/ nostris tēporibus possit opari. Nec pterea sequi oportet/ si multa taliū possint absq3 miraculis saluari/ q̄ negent ex hoc esse miracula. Nā sicut eadem mors diuersis causis: ita idē effectus diuersis modis potest euenire. Et vbi dubiū incidit de miraculo: videtur diuina omnipotentia magis honorari/ et christiana religio pie attribuere ad miraculum id quod euenit/ q̄ obstinate a miraculo defendere: supposito semper q̄ doctrina veritatis maneat infracta. Nam cum publicatione heresum mihi esset mortui etiam suscitatio suspecta ꝓ ꝛsus et execratione plena. In hoc enī verum est illud Sapientis:

Qui cito credit/leuis est corde. Et profecto nõ va
cat hoc vnicum ab admiratione(ne dicam mira-
culo)si mulier idiota et rusticana tot et talia sciuis
set confingere/qualia ibidem recitantur.

T ¶ Tertia cõclusio. Tã ob paruã eruditionẽ mul-
toꝝ in sacris scripturis ꝛ historijs/ ꝙ ꝓpter obsti
natã quorũda incredulitatẽ ꝛ durã ceruicẽ:nõ ex-
pedit passim ꝛ generaliter modo publicare: sed il
lis dũtaxat quos verisile erit exhinc salubrit̃ edi
ficari. Ratio primi est:ne det̃ sanctũ canib⁹:ꝛ mar
garite ꝓijciant̃ ante porcos:apud quos ois cogi
tatio de potibus est ꝛ crapula:quib⁹ oĩs sermo
de religione/de deo/angel̃ ꝛ demonib⁹ ꝓ fabula
est:et tanꝙ aliqd indignũ suo assensu et ſupbo et
crasso ingenio contẽnit̃ ꝛ calcat̃. Ratio secundi
est:qm̃ apud hõi compositos ꝛ sollicitos de salute
sua/põt colligi ꝑ hoc multiplex ꝓfectus eorũ que
ibidẽ enarrant̃. Primo:qm̃ mulier ista est in spe-
culũ penitẽtie ꝛ austeritatis ꝛ luct⁹. Est aũt euãge
lica veritas/ꝙ penitẽtib⁹ appropinqt regnũ celoꝝ
Propterea hec femina paupcula an⁹ absqꝫ lrĩs ꝛ
opibus: data mihi videt̃ i argumentũ nõ medio-
cre veritatis illius aplice:ꝙ infirma mundi elegit
deus vt ꝯfundat fortia. Et nũquid demones sunt
fortes: de quorũ principe dicit scriptura:ꝙ nõ est
fortitudo sup terrã q̃ huic debeat cõpari? Sed q̃
c. confusio maior fortib⁹ illis potuit fieri: vel q̃ illu-
sio insignior dari draconi/qui fact⁹ est ad illuden
dũ ei:ꝙ a muliercula et tali muliere tã crebroꝛ tur
piter vinceret̃? Plane mihi videt̃ vidisse/insanijs
se/fremuisse et frẽduisse dentibus atqꝫ tabuisse:cũ
periret desyderiũ pctõꝝ. Quia in re nihil mirandũ
est/si viris fortioribus sit ista nõ cõtingũt. Diuisio
nes eñi gratiaꝝ sunt/quas operat̃ vnus et idẽ spi-
ritus/diuidens singula singul̃ ꝓut vult. Nã pusil
lũ ac magnũ ipse fecit. Sed et multis q̃ mundũ vi
cerũt: hostes minores(mundũ loquor/carnem et
sanguinẽ)parcit deus: vt nõ permittat tanta eos
spũaliũ tẽtationũ mole premi ꝛ impugnari supra
id quod possunt. Istã vero paupercula spũ/diui-
tẽ in fide: elegit deus: vt nõ glorief̃ ois caro in con
spectu eius. Ceteꝝ ex gestis hmõi perpẽdere licet
quãta est versuta malignitas demonũ/ꝙ impro-
ba et dira nocendi cupido/quantus furor ꝛ astu-
tia ad seducendos hoies:nũc terroribus/nũc blã
ditijs/nũc mille fallaciũ miraculorũ artibus. Cõ
tra q̃ oĩa requirit̃ ꝛ sufficit triplex virtutis auxi-
liũ/quod in hac muliere legit̃ abundasse. Primũ
est humilitas ꝓfunda et vera/qua se indignã oĩ
bono/et meritã omne malũ indicat:nõ quidẽ ore
solo vt multi/sꝫ corde toto intrinsecus. Et hoc ex
cõsyderatione vehemẽtissima et assidua ꝓprie fra
gilitatis et defectus/respectu diuine potẽtie atqꝫ
bonitatis: talis humilitas est que euadit laqueos
vbilibet ꝓtensos/sm oraculũ factũ diuinitus An
tonio. Secũdũ est fides firma/viua ꝛ certa de deo
ꝙ absqꝫ eius nutu/prouidentia ex volũtate/nulla
põt aduersa potestas nocere homini:ita vt auda-
cter prouocet̃ inimicoꝝ rabies ad sui nocumentũ
ex fide certa/ꝙ nihil agent nisi quantũ et qualiter
licentiauerit altissimus. Hoc modo implet̃ illud
de leone infernali: cui resistite inquit fortes in fide
Tertiũ est prudẽs simplicitas ꝛ indocta(vt ita di
xerim)sapientia: que nõ innitit̃ prudentie ꝓprie:
sed oĩa agit cũ consilio. Et hec est columbina si
mul et serpẽtina discretio/rectrix et auriga virtu
tũ: sine qua virtus prolabit̃ in vitiũ. Naꝫ ꝯfestim
vt aliquis sapiẽs est in oculis suis/et spernit consi
liũ: de illo actũ est:et exponit̃ omni demonũ ludi-
brio: imo et sm cuiusdã sancti patris sentẽtias/si-
bimetipsi iã demon effectus est. Patet ad extre-
mũ ex libello ꝓfato: quãta acerbitas suppliciorꝝ in
inferno erit/ꝛ q̃nta in cel̃ suauitas gaudioꝝ. Nec
sum nescius frater in christo dilectissime: qn mul-
to plura vtiliter de admirabili hui⁹ deuote ac pie
mulieris vita dici possint. Sed ista ad satisfactio
nẽ tue petitionis estimaui sufficere. ¶ Tẽpus ad- x
erit forsan/quãdo plus dabit̃ ocij: vt latius de his
scribã. Respondẽs obiectioibus q̃ fieri pñt: sicut
ꝛ in oĩbus fere/etiã verissimis fieri posse nõ du-
biũ est. Subscripserũt huic litere manibus ꝓprijs
in testimoniũ paris mecũ sententi et cõsensus il-
li quos tales esse cognoscis/qui verisimiliter non
possint nec velint decipere: quibus nec visum est
impune posse mentiri. Bene vale.

Sequuntur alique

diffinitiones terminorũ/vtiles valde pro intelle-
ctu sacre scripture/posite ab eodẽ magistro Joã-
ne de Gerson.



Deus est quo ma
ius excogitari nõ põt. i. ꝑfecti
us: qr magnitudo in spũalib⁹
est eaꝝ ꝑfectio. Mundus
est vniuersitas rerum ab arte
diuina conditarũ: que res ab
eius dominãtissimo ꝛ liberri
mo regimine suis legib⁹ ordinãt̃. Ul̃ sic. Mũdus
est ens vniuersũ ꝛ ꝑfectũ: vl̃ est vniuersitas ꝑfecta
Perfectũ est ens hñs illud quod ei cõgruit: aut
quod sue integritati debitũ ẽ. Mũd⁹ archetyp⁹
est deus: vt ab ipso vnico ꝛ simplicissimo ꝓducibi
lis est: mũdus exterior ꝑ vtraqꝫ sui pte/spũali scꝫ ꝛ
corpali. Mũdus idealis/idẽ. Mũdus exempla
ris/idẽ. Mũdialis ars et primordialis/idẽ. Ma
crocosmus est maior iste mũdus exẽplatus ꝛ ꝓdu
ctus a mũdo archetypo deo: cõtinẽs in se vniuer-
sam creaturã/corporalẽ et spũalẽ/ad ipm deum fi
naliter ordinatã. Microcosmus/est minor qui-
dẽ mũdus/continẽs in se duplicẽ substantiã/ cor-
poralẽ scꝫ et spũalem dei capacẽ/ ad finem beati-
tudinis ordinatas. Minor mundus est nexus
quidã duplicis substãtie/corpalis et spũalis: rati-
one cuius nexus ipse capax est omniũ/tã spũaliuꝫ
ꝙ corporaliũ: gerens eoꝝ quandã imaginẽ et ex-
emplũ. Mundus spũalis in mundo maiori/est y
vniuersitas creaturaꝝ spũaliũ. Ul̃ specialꝫ. Mũ
dus spũalis est vniuersitas intelligentiaꝝ separa
tarũ cũ suis actibus vel habitibus spũalib⁹ ordi
nata ad deũ ꝛ int̃ se ꝛ ad inferiores creaturas/idẽ.

Hierarchia celestis/idē. Speculū eternitatis. Catena eternitatis/idē. Catena aurea/idē. Liber spūalis/idē. Mūdꝰ corpalis/est vniuersitas substātiarū corpaliū vl' extensarū cū suis accidētibꝰ ordīata ꝑ genera/spēs ⁊ idiuidua: ⁊ ꝑ motꝰ ⁊ fines subordinatos ad supmū finē deū. Catena argētea/idē Liber nature visibil' vel sensibil'/idē. Carmē sensibile mūdi/idē. Scala iacob/idē: vel est macrocosmus. Mūdꝰ spūal'i microcosmo/est aīa rōnalis vt hñs agere suū sepatū ab organo corpeo. Potētia rōnal'/idē. Aīa rōnal' est substātia spūal' idiuisibil'/libera naturaliter: innitēs corpi/vt ex ea informāte corpꝰ/fiat vnū cōpositū quo dicit' hō: hoc est aīal rōnale mortale. Microcosmꝰ spūal'/idē Hierarchia spūalis ⁊ subcelestis/idē. Informare est actuare subiectū i genere cause formal': vtute cuius actuatiōis denoīationes/q̄ competūt forme i abstracto/ cōicant' materie vel toti cōposito in ꝯcreto: nisi sint denoīationes includētes negationes atq̨ subiecto repugnātes. Mūdꝰ corpalis i mūdo minori est aīa: put ipsa hꝫ agere suū ꝑ organū corporeū: aut est compositū ex corpe ⁊ aīa sic se habente in agere suo corporeo. Potentia corporea/idē. Ars est recta ratio practica seu factiua: s'm quā agens rōnale rē aliquā causare pōt aut ꝓducere. Ars diuina q̄ ⁊ idea dicit' ⁊ mūdus archetipꝰ ⁊ exemplar: est diuina essentia vt est imitabil' diuersimode a creaturis: ⁊ vt est earū ꝑ intellectū ⁊ voluntatē ꝓductiua. Dominiū dei i mūdo/est ius plenū possidēdi mundū rōne creatiōis ac mediāte possessione libere vtendi oīibus contentis in eo. Ius est facultas seu potestas competens alicui s'm dictamē recte rationis. Libertas est facultas rationis et volūtatis ad vtrūlibet oppositorū. Actꝰ liber essentialiter/est actus a volūtate elicitus eligibiliter vel ex electione rōnis: ⁊ ita complectit' vtrūq̨. Actꝰ liber participatiue/ est actus a volūtatis electione solū mediate ꝓductus. Regere est rē in suum finē deducere. Regere suauiter ⁊ fortiter/est rem in suū finē absq̨ eiꝰ resistentia: sed cū oīimoda obediētia ⁊ absq̨ frustrabilitate deducere. Lex est recta rō practica s'm quā motus ⁊ opationes rerū in suos fines ordinate regulant'. Vel est ipsa talis regulatio i quocū q̨. Lex prima est beneplacitū seu voluntas sūma dñi dei/ prestituentis rebꝰ a se cōditis fines suos ⁊ motꝰ ⁊ opationes ad illos. Vel sic. Lex pma est diuina volūtas/prestituens ordinē rebus a se cōditis. Recta ratio practica/est vis cognitiua rōnal'/dictās ⁊ docens ordinē in rebus singul' cōseruare: ⁊ dare vnicuiq̨ quod suū est. Suū leuāq̨ re seu ius seu debitū: est facultas seu ptās que dā cōmunicata eidē rei a volūtate superioris sui. Et hec est lex de qua legiste: quod placuit principi legis habet vigorē: q2 prius est debitū q̄ recta ratio dictet illud esse debitū: et illud nō potest reduci nisi ad dei voluntatē: Iusticia est cōseruatio iuris: vel est perpetua ⁊ constās volūtas/ reddens vnicuiq̨ quod suū est. Et capit' hic ꝯstans ⁊ ꝑpetua volūtas (si descriptio cōuenire debeat humane iusticie) ꝑ habitu virtuoso; qui ꝓpter stabilitatē dicit' perpetuꝰ ⁊ constās: et sic actꝰ inde ꝓcedens: q2 a recto deflecti nunq̄ pōt. Ordo est pariū dispariūq̨ rerū/sua cuiq̨ loca tribuēs dispositio. Vel ordo est dispositio plurīū/tribuēs vnicuiq̨ quod suū est. Vel ordo est debita collatio rei. Locus rei cuiuslibet: est finis suus in quo ꝯseruata quietat'. Lex eterna est diuina volūtas ordiatiua rerū a sua arte ꝓducibiliū vel ꝓductarū quo ad opationes ⁊ motꝰ ⁊ fines singularū. Vel est ꝑpetua ⁊ constās volūtas/ius suū vnicuiq̨ tribuens.

Lex creata seu participata/ est participatio vel emanatio vel mutuatio vel silitudo quedā analogia legis eterne: vel effectꝰ eius ordinē in rebꝰ ꝯditis aut seruās aut seruare dictās. Lex nature ē i rebus creatis regulatio motuū ⁊ opationū ⁊ tendentiarū in suos fines. Pctm̄ est legis trāsgressio seu violatio. Lex obligatiua est lex insinuata libero arbitrio creato/signo/v'bo aut facto ligās ne ipsa violet'. Lex pceptiua ꝓprie/est lex libero arbitrio insinuata/signo/verbo aut scpto: iubens sub pena dissolutionis amicicie inter deū ⁊ liberū arbitriū: ne ꝓ cōmodo vl' incōmodo violet'. Culpa est trāsgressio volūtaria legis obligātis. Reatus est dignitas q̄ ordinat' aliq̄s ad penā ꝓ culpa. Vel reatus est dignitas ad penā ꝓ culpa. Macula est priuatio aliciꝰ pulchritudinis i aīa debite inesse sibi. Culpa mortalis est trāsgressio volūtaria legis pceptiue. Reatus mortalis/est dignitas ad penā mortis ꝓ culpa. Liberum arbitriū/est facultas rationis atq̨ volūtatis: potēs imperare ceteris viribꝰ cognitiuis ⁊ affectiuis: imo rōni ⁊ quādoq̨ volūtati cum certis respectibus.

Imperiū liberi arbitrij/est dominiū ratiōis dictantis aliquē motū et volūtatis exequētis illū in vires inferiores/vel tanq̄ inferiores in hoc obedientes. Dictamen rōnis exprimit' ꝑ verbū indicatiui modi: vt q̄ hoc est faciendū. Executio ꝑ verbū impatiui modi: vt fac hoc. Ratio est potentia anime cognoscitiua/respectu conclusionū deducibiliū ex principijs libera s'm aliquos essentialiter: s'm aliquos solū participatiue. Voluntas est potētia anime affectiua rōnabiliter: hoc est ex cognitione rationis: potens ceteris oīibꝰ eq̄liter se habentibus elicere actꝰ suos immanentes.

Actus immanētes eliciti sunt velle ⁊ nolle deliberatū: ⁊ actus quidē medius suspēsiuꝰ vel experimentatiuꝰ. Lex cōsiliatiua vel consiliū/ est lex libero arbitrio insinuata: cuiꝰ obseruatio laudē habet: ⁊ violatio culpā nō habet. Lex cohibitiua quasi media inter preceptū ⁊ cōsiliū: est ex libero arbitrio insinuata signo/aut verbo/aut scripto/ligans ne violetur. Cuiꝰ tamē violatio nō est dissolutiua amicicie et vnitatis inter deum et liberū arbitriū/nec inter hoīes ad inuicem. Culpa venialis est transgressio voluntaria legis cohibitiue.

Culpa est violatio seu priuatio modi/ speciei et ordinis/competentiū libero arbitrio vt liberū est.

Modus in rebus/est limitatio diuine potentie efficiētis. Species est limitatio diuine sapiētie exēplaris. Ordo est limitatio diuine bonitatis finiētis. Mensura est modus. Numerꝰ est spe-

deo. Pōdus est ordo. Et primis cōrfidet vni-
tas/secūdis veritas/tertijs bonitas. Modus ꝛ
mensura ꝛ vnitas in libero arbitrio vt tale est/attē
dif in efficiendo vel nō efficiendo/libere ꝯformi-
ter ad diuinā potentiā agentē. Species/nume-
rus et veritas/cōformiter ad diuinā sapientiā ex-
plantē. Ordo/pōdus ꝛ bonitas/cōformiter ad
diuinā bonitatē finientē. Lex naturał aīaliū/est
lex quā hȝ quodlibet anīal/nō impeditū vel indis-
positū. Lex naturalis hoīm/est dictamen legis
practicū: quod natus est habere quilibet hō non
impedit⁹ in vsu rōnis/nec ī dispositiōe corporis/nec
C ex depravatione vitioꝝ. Lex diuina ꝑprie ī hoī
bus/est lex ꝑ diuinā reuelationē accepta ad regi-
men plurimoꝝ/ꝑ fine beatitudinis principaliter
ordinata. Primū ponif ad differentiā legis ꝑ-
uate. Aliud ad differentiā legū iudicialiū in antiq̄
lege. Lex priuata/est lex ꝑ diuinaȝ reuelationē
accepta: ad regimen ꝑsone singularis vel pauco-
rū. Diuina reuelatio/est illustratio hūane natu
re rōnalis: ad quā habēdā vel modū habēdi: ipsa
de cōi cursu sibi indito nō attingit. Lex humana
seu positiua/est lex per ratiocinationē ex lege na-
turali deducta in consequentijs ꝑbabilibus: ad fi
nem debitum humane creature. Probabile di
citur/quod pluribus et maxime sapiētibus appa-
ret verū. Lex ciuilis ꝛ temporalis/est lex huma
na ad finem naturalē socialis vite hōi regulande/
immediate ꝛ principaliter ordinata: ꝛ ꝑ illū q̄ cu-
rā cōitatis gerit sufficienter ꝑmulgata. Lex ci-
uilis et spirituał/est lex humana ex principijs cre-
ditis vel per se notis/probabiliter deducta: ad fi-
nem supernaturalem immediate et principaliter
ordinata: per illū vel illos qui curaȝ cōmunitatis
habent/sufficienter ꝑmulgata. Lex charitatis
in via/est ius propinquū fruēdi deo ꝑpter se: ꝛ ce-
teris omnibus vtendi ꝑpter deū: quomodocunq̄
iuste placuerit ad meritum vite eterne. Jus est fa-
cultas seu potestas quedam propinqua/compe-
tens alicui ex superioris diui voluntate/participa
tiue seu attributiue. Jus diuinū/est ius compe
tens alicui ex lege diuina. Jus ciuile/est ius cō
petens alicui ex lege ciuili. Jus euangelicū/est
ius competēs alicui ex lege charitatis. Jurisdi
tio/est potestas dandi ius: hoc est exercēdi quod
iustū est. Jurisditio politica/est iurisditio coer-
citiua alterius vel vt alterius/etiam inuiti. Ratio
bonitatis in genere/est ratio ꝑfecti ſm aliquos:
D vel est ratio appetibilis. Ratio bonitatis mora-
lis de genere/ē bonitas obiecti seu materie/circa
quā est habit⁹ vel actus moralꝭ vere vł ꝑticipatiue
liber. Rō bonitatis moralꝭ simplr/ est bonitas
ꝯtracta ex fine ꝛ obiecto ꝛ ceteris circūstātijs/ſm
dictamē recte rōnis/indite naturaliter vel humani
tus acq̄site. Rō bonitatis gratuite/ē bonitas cō
tracta ex gratia gratū faciēte ꝛ īfusa. Rō īputa
bilitatis ī actu/ē emanatio ei⁹ libera ꝟe vł ꝑticipa
tiue a rōnali creatura. Rō laudabilitatis/ē īputa
tio ad laudē. Rō vituperabilitatis/ē īputabilitas
ad vituperiū. Potētia libera vel rōnał ꝑticipa-
tiue/est potētia nata obedire libero arbitrio: sicut

est appetit⁹ sensitiu⁹. Actus liber solū ꝑticipa-
tiue/est actus imperatus a libero arbitrio mediāte
actu illicito: ꝛ ita sunt ī volūtate ꝛ in ratiōe quidā
actus solū ꝑticipatiue liberi/et silr q̄dā habitus.
Virt⁹ ī genere/est bona inclinatio creature rō-
nalis ad operationes nature sue ꝯgruas laudabilif
exercendū. Vitiū ī genere ꝑportionabiliter de-
scribef: quod est mala inclinatio creature rōnał
ad operationes nature sue incōgruas vituperabiliter
exercendū aut a bonis desistēdū. Virt⁹ naturał
seu naturaliter insita: est bona inclinatio creature
rōnalis/non acq̄sita sed innata ad operationes na
ture sue ꝯgruas laudabiliter exercēdū: vitiū natu
rale ꝑ oppositū. Virt⁹ intellectuał acq̄sita sum-
pta generaliter/est habitus cognitiu⁹ verus: incli-
nās aīam ad operationes suas vt intellectiua est ex
ercendū. Vitiū intellectuale ꝑ oppositū/est ha
bitus errone⁹ impediens aīam ab operationib⁹ si-
bi ꝯgruentib⁹ vt intellectiua est exercendis. Vir
tus moralis in genere/est habit⁹ acquisit⁹ lauda-
bilis: iuuans ꝛ eleuans animā ad operationes suas
intellectuales vel effectiuas/elicitas vel imperatas E
ad laudabiliter exercendū. Vitiū morale ꝑ op-
positū. Virtus intellectualis ꝑut spectat ad mo
ralē/est habitus laudabilis/inclinās ꝛ disponens
immediate aīam ad operationes suas vt intellecti-
ua est laudabiliter exercendū. Vitiū intellectua-
le ꝑ oppositū. Virtus moralꝭ ꝑut distinguitur
cōtra intellectualē: est habit⁹ acquisitus laudabilꝭ
iuuans et eleuans immediate animā ad operatio
nes nature sue congruas/vt effectiua est laudabi-
liter exercendū. Vitium morale per oppositū.
Habit⁹ acquisit⁹ est qualitas anime/genita ex
multis actib⁹/non de facili mobilis: et ꝑ hoc dif-
fert a dispositione/q̄ facile est mobilꝭ. Virt⁹ the
ologica/est habit⁹ a deo solo infusus/eleuās libe-
rū arbitriū. i. facultatem rōnis aut bonitatis aut
vtriusq̄ ad deū immediate/obiectaliter ꝛ laudabi
liter attingendū. Gratia in genere/est ꝟtus q̄lis
cūq̄ fuerit ꝯsyderata: ꝑut a deo gratuite donata
est. Vel gratia in genere/appellari pōt omne il-
lud qualecūq̄ sit quod de⁹ immittit creature rōnali
vt ipsa declinet a malo ꝛ faciat bonū. Hoc modo
naturalia et fortuita bona: imo ꝛ mala fortune in-
ter gratias quandoq̄ numeranf. Gratia magis
in speciali/est donū aliquod cōsyderatum: ꝑut a
deo gratuite: hoc ē sine meritis collatū est. Hoc
mō ꝟtutes oēs gratie sunt/immo ꝛ naturales ad
bonū inclinatiōes. Gratia specialius est habi-
tus aliq̄s aīe supernaturaliter infusus ad finē beati
tudinis mediate vel īmediate ꝯsequēdū. Hoc mō
fides ꝛ spes ꝛ ꝑphetia ꝛ dona ꝛ btitudines cōpu-
tanf in gratijs. Gratia ꝑprie ꝑut ꝯuertitur cuȝ
charitate: est habit⁹ mētis a deo solo supernaturali
ter infusus: viuificās eā et dignificās formalif ad
actus deo placitos et meritorios immediate pro
ducēdū: cū acceptatione eiusdē aīe/ad ꝑpinquā
dignitatē habēdi vitā eternā. Dicif īmediate/ꝑ-
pter alios habit⁹ formatos. Dicif ad dignitatem
ꝑpter prescitos in gratia. Gratia ꝑueniēs/ē grā F
generaliter dicta ꝑ q̄nto ꝑmonet liberū arbitriū:

summã lãs quodãmodo: ꝛ trahẽs ipm̃ mediate vel
imediate ad deũ sup oĩa diligẽdũ/ꝛ ad declinãdũ
a vitio: nõ tollẽs libertatẽ/sed eã potiꝰ actuans et
ad ꝓprios motus agendos iuuans. Tractꝰ dei/
idẽ est quod grã ꝑueniens. Preuentio dei idem.
Inspiratio diuina idẽ. Instinctus bonus idem.
Spũs bonꝰ ꝑitr idẽ est sicut vehemẽs q̃dã impul
sus: idẽ est: ꝛ sic capit̃ a Joãne in canonica: Pro
bate spũs si ex deo sint. Gratia cõcomitãs ꝛ gra
tia in speciali appellat̃ ꝑ quãto coagit libero arbi
trio ad opus bonũ. Gratia subseq̃ns/est gratia
ꝑ quãto manet in libero arbitrio post opus eius
bonũ inclinãdo quotidie ad profectũ. Grã gra-
tis data est donũ: sic appellatũ/q: sine meritis da-
tur. Gratia gratificans ꝛ iustificãs/est charitas:
sic appellata: q: pctm̃ expellit ꝛ gratã reddit aĩam
deo atq: iustã. Resistere gratie dei vel spũisctõ/ẽ
nõ velle inseq̃ tractũ vel impulsum grẽ ꝑueniẽtis.
Extinguere spm̃sctm̃/idẽ. Instinctꝰ generali-
ter/est fortis ac vehemẽs inclinatio liberi arbitrij
mediate vel imediate ad aliqualiter se vel habẽdũ
vel nõ habendũ. Spũs vno mõ idẽ est. Instin-
ctus malus/est instinctus directe vel indirecte ad
pctm̃/vel retrahẽs a virtute. Tẽtatio idẽ est. In
stinctus bonus/ est instinctꝰ ꝓmouẽs directe vel
indirecte ad virtutẽ: vel a vitio diuertẽs. Inspi-
ratio idẽ est vno mõ. Oẽs apꝑhẽsiões q̃nq: sen-
suũ/oẽs passiões interiores in aĩa sensitiuã appetẽ
te ꝛ in aĩa intellectiua volẽte: ꝛ oẽs habitus acq̃si-
ti vel infusi: ꝛ noue mutatiões tẽpoꝝ: ꝛ egritudies
vel sanatiões ꝛ ɔstellatiões patentes vel occulte: ꝛ
naturales motus apꝑhensiui q̃ dicunt̃ sensus na
ture: ꝛ oẽs motiones angeli boni vel mali erga li-
berũ arbitriũ nostrũ mediate vel imediate: ꝛ moti-
ones speciales spũsſcti desup numerant̃ int̃ instin
ctus ꝛ spũs: maxime qñ surrepunt vehemẽter cũ
G repentina q̃dã impmeditataq: motione. Instin-
ctus diuinus/ ꝓprie est instinctꝰ factus imediate
ꝛ ꝑ se a deo tãgẽte aĩaȝ ꝛ excitãte ꝛ quodãmodo
actuante eã ad obediendũ sibi cũ oĩ subiectiõe su-
perbie ɔtraria. Inspiratio spũsſcti idẽ. Instin-
ctus angelicus/est instinctꝰ factus ab angelo bo-
no/ꝑncipaliter tñ a deo: inducẽs aĩam ad obediẽ-
dũ deo: ꝛ hoc vel imediate ꝑ irradiationẽ quandã
eius spiritalẽ ꝛ intelligẽtia ꝛ voluntate: si hoc con
cedat̃ posse fieri in via ꝛ ꝑ quandã internã ꝛ pla-
cidã locutionẽ. Uel hoc est mediãte motione sen-
sualitatis ꝛ viriũ suaꝝ intus vel extra: q̃bus motis
aĩa cõsequẽter seip sam mouet ꝛ actuat. Huc sem-
per comitat̃ ꝓfunda humilitas/ sibiipsi vilescẽs.
Instinctꝰ diabolicꝰ describet̃ ꝑ oppositũ: q: ẽ in-
stinctus ꝑncipalr̃ factꝰ a malo angelo inducẽs ad
pctm̃: ꝛ hoc vel imediate ꝑ quandã imissionẽ hor-
roris sui in aĩam intellectiuã: si hoc cõcedat̃ posse
fieri: vel ꝑ quandã internã blasphemã locutioneȝ
aut subdolã. Uel hoc est mediãte motione sensua-
litatis intus ꝛ extra: hunc comitat̃ semꝑ superbia
q̃dã de seipso cõplacentia. Immissio ꝑ angelũ
malũ/idẽ. Succendere ad malũ/idẽ. Transfigu
ratio sathane in angelũ lucis/est imissio diaboli-
ca/vel instinctus diabolicus: siue sit visibiliter si-
ue inuisibiliter: inducens ipam animã ad malum
sub specie magni boni. Tentatio subita/est ten-
tatio que deliberandi spaciũ vix admittit. Tenta
tio ꝑplexa/est tẽtatio que vix exitũ inuenire põt si
ne nouo peccato. Tentatio morosa est tentatio
que rediũ ꝛ quasi desperationẽ vincendi eam inge
nerat. Resistere tentationi/est per tentationẽ nõ
cõsentire peccato. Uincere tentationẽ/est positi
ue dissentire pctõ per tentationẽ ꝓposito. Datio
morosa spũssancti in aula/ est liberalis ꝛ dignati-
ua cõdescensio spũssancti cũ anima ad faciendũ
de propinquo quicquid ipsa rõnabiliter voluerit
ad salutem suã: vel fruendo deo vel vtẽdo creatu-
ra. Missio spũssancti in animã/est eius datio cũ
aliquo signo sensibili demonstrato. Missio filij
in animã/idẽ est. Missio filij ꝛ spũssancti per pa- H
trem in mundũ/est ipsoꝝ ꝓductio eternalis mani
festata exterius per signũ aliquod sensibile: pro-
pterea pater nõ mittit̃/q: nõ producit̃. Incarna
tio filij/idẽ est qꝺ eius missio in mundũ. Spiritũ-
sanctũ illabi in animã/est ipm̃ esse intimũ anie ad
regendũ oẽs motus eius liberos/prout sibi placi-
tũ erit: hoc modo nihil aliud põt illabi. Datio dei
tot modis dicit̃/quot modis creaturã aliquid ha
bere reperimus. Hinc est q: se dat ꝑ naturã: ꝑ gra
tiã gratis datã vario modo: ꝑ gratiã gratificãteȝ:
ꝑ gratiã ɔfirmantẽ: ꝛ tandẽ ꝑ gratiã consummatã
in gloria. Instinctꝰ nature proprius ꝛ intrinsecꝰ
est inclinatio fortis rei cõpetens sibi essentialiter
ꝛ intrinsece ex dono dei ad finẽ suũ mediate vel im
mediate cõsequẽdũ. Proprietas specifica rei ſm
hunc instinctũ/non ſm potentiã pure obiectualẽ
attendit̃. Instinctꝰ nature ꝓprius/ sed intrinse-
cus vel accidẽtalis/est inclinatio quedã supaddita
rei a sua institutione ꝑ fine suo mediate vel imme
diate cõsequendo. Appetitꝰ nature/idẽ est qꝺ in-
stinctus naturalis. Instinctus nature intrinse-
cus seu vniuersalis/est inclinatio rei ad bonũ vni-
uersi: vel ad obediendũ ei q̃ vniuersalis conditor ꝛ
rector est. Potentia obedientialis/idẽ est: nisi q: ſm
hanc nõ sumit̃ distinctio essentialis ꝛ specifica re-
rũ. Instinctus nature corrupte i sensualitate/ est
fortis inclinatio sensualitatis ad obiecta sua: non
expectando regulã rõnis: ꝑueniens nobis ex pec
cato primoꝝ parentũ. Lex nature corrupte/ideȝ.
Lex membroꝝ/idẽ. Fomes pcti/idem. Tyrannis
membroꝝ/idẽ. Priuatio iusticie originalis/ idẽ.
Instinctus intrinsecus nature intellectualis cor-
rupte/est inclinatio fortis ad cõdescendendũ sen-
sualitati: ad vtẽdum deo ꝛ fruendũ creatura/ꝛ spi-
ritualiter fornicandum. Uti deo/ est ipsum pro-
pter aliud a se diligere ꝛ querere: ꝛ est q̃nq: morta
le/quandoq: veniale. Frui creatura/est spreto in
cõmutabili bono/adherere creature: et si hoc fiat
tanq̃ fini principali/semper est mortale. Forni-
catio spiritualis/idẽ est quod vti deo vel frui crea-
tura. Uel sic: Fornicatio anime est adhesio eiꝰ bo
no cõmutabili/postposito incommutabili ſm ali- I
quam suarum virium. Fornicatio virtutis irasci
bilis/est fiducia quedam in alio q̃ in dei potentia
ꝛ gloria finaliter: vel diffidentia de eadem. For-

nicatio virtutis rationalis/est cõquisitio sapientie terrene/animalis ⁊ diabolice: spreta dei sapiẽtia. Fornicatio cõcupiscibilis/est cõquisitio prohibite delectationis in creatura: spreta dei bonitate atq̧ dulcedine: vel querere dulcedines spũales ꝓpter seipas principaliter/nõ propter deũ. Instinctus naturalis ab extrinseco/est tractꝰ vehemens ⁊ subitus: vel ab aliquo obiectoꝝ quinq̧ sensuum exterioꝝ: vel ab habitibus acquisitis: aut a celesti virtute vel forma vel influentia. Influentia celestis vel forma vniuersalis/est virtus quedã deriuata inferius ab intelligentijs: mediantibꝰ orbibus suis ⁊ motu cõmouens corpora: qbꝰ cõmotis anime ꝑsertim rõnales formant sibi fantasmata proportionabiliter ad tales influentias clariꝰ vel obscurius ꝑ diuersitate corporis hac virtute cõmoti sicut puer solus in tenebris existẽs format sibi fantasmata terribilia: ⁊ vehemẽter amãs sibi somnia fingit. Speculũ eternitatis nominaẗ tota spũalis aggregatio omniũ substantiaꝝ separataꝝ cũ suis cognitionibus ⁊ illustrationibꝰ quas a deo suscipiunt. Mũdus spũalis/idẽ. Catena aurea/idẽ.

Hierarchia celestis idem/ſm theologos. Catena argentea/est aggregatio ordinata omnium influentiaꝝ corporaliũ a primo corpore vsq̧ ad infimũ. Mundus corporalis/idẽ. Propheticus instinctus naturalis/est cognitio quedã occultoꝝ: habita ex influxu celesti mouente animã intellectiuã/corpore tamẽ mediãte: ⁊ ſm q̧ clarius aut obscurius mouet: ſm hoc sex species huiusmodi ꝓphetie distinguunẗ. Prophetia ꝑ somnia fundatur sup hac motione forme vniuersalis celestis: et ſm q̧ variaẗ perclarius ⁊ minus clarũ/sex vł septẽ hmõi ꝓphetiaꝝ vel diuinationũ differentie numeR ranẗ. Diuinatio vel ꝓphetia que fit ꝑ aspectum cuiuscũq̧ rei exterioris in magicis adinuentionibus (si quid habeat soliditatis) fundaẗ in hac motione celestis influentie: siue fit in garritu vel volatu auium: siue in flãme inspectione/ siue in ossibus/ aut in quibuslibet auspicijs ⁊ obseruationibus talibus. Istic eñ similis est cõiectura qualẽ medicꝰ facit de qualitatibus aĩe ex pulsu vene corpalis: q̃uis ista ꝯiectura neq̧ ita certa sit/neq̧ ita stabilis/imo se his dare spreta prudẽtia curiositas est noxia ⁊ dãnanda. Bona fortuna est bonꝰ instinctus naturales/⁊ mala malus ⁊c̃. Donũ prout appropriate distinguiẗ in septẽ dona/ est gratia non solũ iuuans liberũ arbitriũ vt virtus: sed efficaciꝰ illud expediens ad operationes salubres sibi cõgruas. Beatitudo prout in euangelio sumiẗ/est gratia nõ solũ iuuans ⁊ expediens liberũ arbitriũ: ſȝ illud altiori ⁊ diuiniori modo perficiens ad operationes suas excellentes ⁊ quasi diuinas. Uirtꝰ heroica cõuenit cũ beatitudine: ⁊ est virtus excellẽs ad quã cõmunis hominũ vita nõ attingit. Bestialitas per oppositũ est vitiũ excedens cõem hominũ maliciã: ex cõsuetudine peruersa ⁊ vitio corporis inclinante. Uirtus cardinalis conuenit cum morali: cõnotando q̧ principaliter sit regulatiua ⁊ ordinatiua vite hũane: ⁊ q̧ sub ea virtutes multe numerentur. Fructus spiritus sunt q̃dã vsus vel status/quibus repleñẗ anime iustoꝝ: ⁊ cõsolentur qui ad beatitudines propter sui ꝑfectionẽ consequuntur. Meritũ est actus laudabilis factꝰ ad bonũ alterius vere vel interpretatiue seu reputatiue pro quo exigitur premiũ: diciẗ reputatiue propter deũ/qui bonoꝝ nostroꝝ non eget. Demeritum per oppositũ est actus vituperabilis factꝰ vere vel interpretatiue seu reputatiue ad malum alterius pro quo exigiẗ suppliciũ. Meritum de cõgruo/est meritũ pro quo exigitur premiũ de congruo. Meritũ ex condigno/est meritũ ꝓ quo exigitur premiũ ex debito. Et hoc dupliciter: vł ex debito pacti ⁊ legis ⁊ dñi significantis actũ ad tale premiũ: vel ex rigore iusticie: sic q̧ si non redderet premiũ/iniuste ageretur cũ merente: ⁊ hoc solũ reperitur inter creaturas ad inuicẽ. Meritum vite eterne est actus laudabilis a charitate mediate vel imediate prouentens: pro quo dignificat deꝰ hominẽ ad vitam eternã: quam habebit si obicem non posuerit. Meritũ tẽporale/est actus laudabilis moraliter bonus: pro quo dignificatur quis ad premiũ aliquod temporale.

De quatuor virtutibꝰ cardinalibus. Et primo de prudentia ⁊ partibus eius. x

Uirtus prudentie moralis in genere est habitus itellectualis/acquisitus/ laudabilis: eleuans ⁊ dirigẽs liberũ arbitriũ in agendis vel vitandis. Prudentia monastica/est prudentia regulans ꝑsonã ꝓpriã. Prudẽtia economica/est prudentia regulans multitudinẽ vnius domus siue domesticã. Prudentia legalis vł regalis/est prudentia regulans ordinatiue aut preceptiue multitudine politicã. Prudentia militaris/est prudentia regulans executiue politiã ꝓpter victoriã. Prudentia politica vel ciuilis/est prudẽtia regulans politiã ciuilẽ per se sufficientẽ in vita sociali. Politia est societas pluriũ in imperãdo ⁊ obediendo sub certis legibus ordinata. Eubulia/ est prudentia docens inuenire debito mõ medium ad finẽ ꝑ deliberationẽ vel consiliũ: et potest appellari cõsiliatiua. Astutia opponitur eubulie quo ad finẽ intentũ. Et est vitium intellectuale docens inuenire accõmoda media ad finem malum.

Solertia iuuat ad eubuliã: ⁊ ẽ vis seu facultas inueniendi mediũ in tẽpore nõ prospecto. Ingeniũ videtur dicere idẽ. Ebetudo vel insolertia eubulie quodãmodo priuatiue opponiẗ. Precipitatio ei opponiẗ quo ad modũ. Et est vitium quo quis precipitanter inclinaẗ dare vel capere consilium. Tarditas/est vitiũ aliud extremũ. Fraus ei opponitur quo ad inuentũ mediũ. Et est vitium intellectuale inclinans hominẽ inuenire media sophistica: ⁊ magis ad hominẽ q̃ ad rem/ad inferendum proximo iniustũ nocumentũ. Dolus est simile vitiũ ad decipiendũ proximũ in quauis materia. Et est dolus bonus si homini ꝓsit ⁊ nihil obsit secluso mendacio. Synderesis vel synesis est prudentia docens iudicare debite de medijs inuẽ· D

tis: ꝛ potest nominari iudicatiua. Stulticia op-
ponit̃ cõtrarie synesi. Et est vitiũ intellectuale im-
pediens iudicare de remedijs. Fatuitas opponi
tur ei priuatiue: ꝛ est carẽtia debiti iudicij: ꝛ differt
a synesia. Gnomi est prudẽtia doc̃es iudicare de
medijs inuentis ad finẽ modo heroico: hoc ẽ ſm
altiora principia transcendentia modũ cõmunez
humanũ: vel ſm alios ſm epikeiã / q̃ particulares
respicit circũstantias. Stulticia ꝛ fatuitas oppo
nunt̃ gnomi/ ſi sint circa altiora principia. Pru-
dentia ꝓceptiua (q̃ anthonomatice ꝓpter sui ꝓnci
palitatẽ dicit̃ prudẽtia) est prudẽtia ꝓcipiens iudi-
cata: ꝛ eadẽ ad opus applicans. Imprudẽtia exe
cutiua q̃nq̃ cõtrarie / q̃nq̃ priuatiue opponit̃ pru-
dentie executiue: ꝛ sic est ꝓuatio huius prudẽtie vł
habitus opposito in̄ se habẽs. Prudẽtia aia-
lis terrena ꝛ diabolica opponunt̃ prudentie vt cõ
syderat̃ ſm materiã suã. Vñ prudentia aialis seu
carnalis est vitiũ intellectuale: retorquẽs act⁹ pru
dentie: q̃ sunt cõsiliari / iudicare / imꝑare ꝛc̃. ad ꝓse-
cutionẽ voluptatũ: siue ad agendũ curam carnis.
Prudẽtia terrena seu mũdi / est vitiũ intellectua-
le retorquens actus ꝛ officia prudentie ad curam
rerũ tẽporaliũ modis ꝛ fine indebitis. Prudẽtia
diabolica / est vitiũ intellectuale retorquẽs officia
prudẽtie ad vitia spũalia: vt sunt inuidia / superbia
ꝛc̃. Discretio est prudentia ꝓceptiua segregãs vel
secernens a cõmodis oĩa incõmoda. Indiscre-
tio opponit̃ ei ꝓuatiue vel cõtrarie. Suspitio op
ponit̃ ei in plus: ꝛ est vitiũ intellectuale inclinans
ad sup̄flue ꝛ leuiter timendũ ꝛ iudicandũ de incõ-
modis. Vel est timor ꝓsertim ex mala reputatiõe
alior̃: vel est vitium intellectuale faciẽs trepidare
vbi nõ est timor. Et dicit̃ simile vitiũ zelotipia re-
N spectu vxoris. Sollicitudo vel diligẽtia dicit̃ pru
dentia / ꝓut adiuuat bolem vniuersaliter ad om̄es
actus principales prudẽtie. Cura sup̄flua oppo-
nit̃ ei in plus: ꝛ est vitiuz quo quis inclinat̃ ad act⁹
prudentie cũ anxietate nimia ꝛ quadã rõnis suffo-
catione. Curiositas vno mõ spectat ad istud vi-
tiũ. Est eñ curiositas vitiũ quo quis inclinat̃ ap-
ponere studiũ vehemens ad res sup̄fluas ꝛ min⁹
vtiles / vilioribus ꝓtermissis. Alio mõ describit̃ ꝙ
est vitiũ quo quis libidinose inclinatur vetita vel
ignota experiri. Negligentia est vitiũ oppositũ
in minus quo quis inclinat̃ nihil aut parũ curare
de prudentia. Rõnabilitas dicit̃ prudentia prout
adminiculat̃ specialiter ad actus consilij seu ad me
diũ inueniendũ cõmunicãdo in ꝓncipijs practicis
cũ alijs. Irascibilitas est vitiũ oppositũ in min⁹
quo quis nõ cõmunicat cũ alijs in principijs pra
cticis: ꝛ hoc vel priuatiue vel positiue: q꞉ sc꞉ inhe
ret ꝓncipijs oppositis: Assentatio est vitiũ oppo
sitũ in plus / quo quis inclinat̃ indifferẽter cõcede-
re oĩa q̃ alius ꝓposuerit. Persuasibilitas d̃r pru
dentia vel adiutrix eius ad consiliũ: ꝛ est inclinatio
qua quis obtẽperat ꝛ obedit consilio quantum et
qualiter oportet. Impersuasibilitas vel capitosi
tas ꝛ ꝑtinacia / est immãsio in ꝓprijs opinionib⁹:
ꝛ est vitiũ oppositũ quo quis inclinat̃ nimis inni-
ti ꝓprie prudentie ꝛ sententie. Leuitas est vitiuz
oppositũ quo quis nimis cito credit aut recedit a
sentẽtia ꝛ iudicio. Memorabilitas dicit̃ prudẽtia
ꝓut adminiculat̃ ad iudiciũ ꝑ recordationẽ prete
ritor̃. Obliuio est vitiũ oppositũ quo q̃s non ap
ponit cordi ea multa q̃ vidit / ex q̃bus posset se iu-
uare. Usus vel prudẽtia vsualis dicit̃ prudẽtia iu
uans ad iudiciũ ex ꝓncipijs practicas accept̃ per
multas memorias. Cecitas vel inertia q̃si sine ar
te / est vitium oppositũ vel cõtrarie si habet princi-
pia practica mala ad oppositũ / vel priuatiue. In
tellectiuitas vel cõsyderatio dicit̃ prudẽtia prout
adminiculat̃ ad iudiciũ ex aduertentia sedula pre-
sentiũ. Stupiditas vel acrisia / est vitiũ oppositũ
quo q̃s de ꝓsentib⁹ nil vel par̃ aduertit. Proui-
dentia est prudẽtia adminiculans ad iudicium ex
cõiecturatiõe futuror̃. Improuidentia vitiũ op- O
positũ quo q̃s nõ ꝓuidet que ꝓuideri possent ꝛ de
berent. Sup̄stitiosa obseruatio futuror̃ est vitiũ
oppositũ in plus: quo q̃s inclinat̃ ꝓuidere aut pre
nosticare de futuris: q̃liter fieri nõ põt / aut non de
bet: vt est astrologia de interrogatiõib⁹: vt augu-
riũ / geomantia / ꝛ similes sup̄stitiones ꝓphane et
ꝓhibite: Cautio vel cautela vel circũspectio / est
prudẽtia ꝓut adminiculat̃ ad executionẽ ex cõsy-
deratione eor̃ ꝑ que posset ꝓcepti executio ꝓpedi-
ri. Incautio (vnde d̃r q̃s incautus vel incircum-
spectus) est vitiũ oppositũ vel ꝓuatiue vel contra
rie: si q̃s positiue inclinet̃ exponere se gratis ꝑicu-
lis. Cautelositas in malo vel calliditas põt noĩa
ri vitiũ oppositũ in nimis: quo q̃s sup̄flue ꝛ dãno-
se inclinat̃ ꝑicula obseruare: ꝛ inde impedit̃ execu-
tio. Sapiẽtia ꝓut iuuaret prudentiã / vel specta-
ret ad eã / diceret̃ prudẽtia sapiẽtialis: ꝛ posset de-
scribi / ꝙ est habitus cognitiuus eterne legis cum
affectu suaui ad eã laudabiliter exequendã: ꝛ cõue
nit rõne primi cũ gnomi. Insipiẽtia est vitiũ op-
positũ vel ꝓuatiue vel ꝯtrarie: si habitus sint erro
nee ad oppositũ vere sapiẽtie: ꝛ si affectus sit cor-
ruptus / ne lex dei laudabiliter impleat̃: ꝛ hec insi-
piẽtia dici põt sapiẽtia terrena / aĩalis ꝛ diabolica:
de q̃bus ꝓus. Abominatio vel fastidiũ spiritua-
lis bonitatis dici põt hoc vitiũ insipiẽtie ratiõe sa
poris corrupti. Scientia ꝓut seruit prudẽtie vel
spectat ad eã / nominat̃ prudentia legalis: q̃ est ha
bitus cognitiuus particulariũ cõclusionũ ex prin
cipijs deductar̃ circa leges humanas: vt sciat hõ
cõuersari in medio nationis praue. Vitiũ opposi-
tum potest dici in speciali ignorantia: ꝓut ignorã
tia est crassa vel supina: ꝛ cõiungit̃ voluntario: vel
dicit̃ insulsia / a qua quis d̃r insulsus / vel alio nomi
ne simili: ꝛ est dũ quis caret sciẽtia hac sibi debita
vel q꞉ habet errores oppositos / a quib⁹ posset de
nominari illegalis vel inciuilis. Et est illegalitas
vitiũ quo q̃s inclinat̃ nõ cõmunicari ꝛ conuersari
in legibus bonis alior̃. Ferinitas est vitiuz quo
q̃s inclinat̃ nõ ꝯuersari ciuiliter plus q̃ fera. Ca P
nina domesticitas / est vitiũ oppositũ cõueniẽs cũ
adulatione ꝛ assentatione: qua q̃s nimis reddit se
familiarẽ ꝛ domesticũ. Ars ꝓut seruit prudentie /
dicit̃ prudentia artis: q̃ est habitus cognitiuus re
rũ factibiliũ ꝑ suã artẽ: vt ſm eã laudabilr̃ operet̃.

Inertia quasi sine arte nominari pōt vitiū oppositū vel priuatiue si caret noticia artis debita officio suo: et inde male opeē: aut positiue si errores habet oppositos. Intellectus ē cognitio pncipiorū que seruit prudentie videē esse idē qō synderesis: si capiaē p habitu eius: ē cognitiuus principiorū moraliū seu practicorū cū inclinatione naturali ad operationē illorū. Brutalitas seu bestialitas potest dici vitiū oppositū vel priuatiue: ex impedimēto corporis et caren. ta iudicij rōnis: vt in fatuis et maniacis et similiter lesis. Uel positiue: si quis ex malicia et cōsuetudine vitiosa mentiaē circa principia moralia: quis inclinatio naturalis aboleri nō possit. Fides put adminiculaē prudentie: est habitus assensiuus firmiter eorū ē deus reuelauit ad ea fideliter et laudabiliter exequendū: et cōuenit in hoc cū sapiētia et cū gnomi. Infidelitas opponitur ei: vel priuatiue: qz caret fide debita: vel positiue: qz habet errores et hereses ad oppositū vere fidei impedientes laudabilē agendorū executionē.

De temperantia et partibus eius.

Temperantia est habitus laudabilis inclinans animā vt affectiōes et operatiōes inde seqntes moderate fiant et ordinate ſm mediū quo ad nos p ut recta rō determinabit. Uel tēperantia est virtus moralis sedatiua passionū: hoc ē affectionū nimis mouentiū. Sedatio passionū: est diminutio vel restrictio earū in sensualitate: et fortificatio inclinationū oppositarū in volūtate: et ita virtus est in vtraqz. Augmentatio passionū p oppositū. Affectio moderata et ordinata est affectio ē fit cū circūstantijs oībus requisitis: que sunt septē: scz quantū: qualiter: quādo: vbi: p quo: circa qd et ad qd oportet. Affectio inordinata et Imoderatā p oppositū. Intēperantia est vitiū oppositum in plus tēperantie quo qs inordinate et imoderate nimis afficiē. Insensibilitas nole generali ē vitiū oppositū in minus. Parsimonia est tēperantia circa obiecta gustū allicientia: pſertim circa cibū mō humano: vitiū oppositū in minꝰ nō habet nomen oppositum: nisi diceretur insensibilitas cibi. Hore puentio est vitiū oppositum in plus: quo qs comedit qñ nō oportet. Castrimargia est vitiū oppositū in plus: qno qs comedit plus ꝙ oportet. Ingurgitatio: idē. Leccacitas est vitiū: quo qs comedit qlia nō oportet: vt cibos illiberales vel nimis sumptuosos aut delicatos. Uoracitas est vitiū: quo qs comedit mō quo nō oportz. Sobrietas est tēperantia circa potū modo humano. Uinolentia seu ebrietas est vitiū oppositū in plꝰ quo qs potat qñ et qliter et qlia nō oportet et plꝰ ꝙ oportet. Insensibilitas potus: pōt dici vitiū oppositū in minus: Abstinētia est tēperantia modificans passiones cibi et potus ſm leges altiores: p dicta vitia et pſertim fractio ieiunij sunt vitia opposita: inquantū sunt circa materiā vel legē altiores. Castitas est tēperantia circa sensum tactꝰ: modificās actꝰ eiꝰ. Luxuria dr generali nole vitiū oppositū in plus. Fornicatio est ɔcubitus illicitꝰ solute psone cū soluta. Adulteriū est ɔcubitꝰ illicitus cū psona ligata matrimonio. Stuprū est illicitus ɔcubitus cū psona virgine. Incestus est cōcubitus illicitꝰ cū psona eiusdē parentele. Sacrilegiū est illicitus cōcubitus cū psona deo dedicata. Uitiū ɔtra naturā: est vitiū quo nō obseruātur ptes et modi ad generationē idonei: etiā si fit in matrimonio. Mollicies est pollutio a seipso. Cōcubitus masculorū fit cū masculis ad inuicem. Silr cōcubitus feminarū est cōcubitus in eodē sexu. Cōcubitꝰ quarūcūqz bestiarū pōt dici bestialitas speciali nole. Pudicitia est tpantia modificās venerea signa. Impudicitia est vitiū oppositū: et habet tot modos: quot modis variantur signa impudica in osculis: in ṿbis in nutibꝰ et similibꝰ. Uirginitas est ppetua animi et corporis integritas: vel est tpantia circa tactū p ol tpe absqz expetiētia volūtaria et cōpleta veneree delectationis. Uiduitas est carentia volūtaria cuiuslibet delectatiōis cōplete: et hoc p aliq̄ tpis portiōē. Uitia de qbus supra opponūtur istis virtutibꝰ: qz nec iste virtutes addunt nisi superogationē. Mansuetudo est tpantia moderatiue ire: et alio nole pōt dici tractabilitas. Ira est motus appetitus aialis inordinatꝰ: faciēs ebulire sanguinē circa cor ex apphēsione iniurie vel dānificationis illate vere vel reputatiue. Iracūdia est vitiū oppositū mansuetudini in plus. Insensibilitas ire in minꝰ. Ira acuta dr facilitas irascendi. Ira difficilis: est tenacitas ire diuturna. Iracūdia amara est ē nō deficit absqz graui pena et adepta vindicta. Et pōt dici zelus amarus aut rigore inflexibilis. Oppositū remissio. Prime ire ē pōt dici excādescētia: opponitur extinctio ē qs nullo mō irasciē qñ oporteret. Scđe ire ē dici pōt durities indomabilis: opponitur sluxa mollicies ē qs statim inordinate desistit ab ira. Cōtinētia est tpantia moderatiua cōcupiscētie interioris. Incōtinētia vitiū oppositū vel bestialitas si excedit modū humanū. Clementia est tpantia moderatiua cōpassiōis in vindicta expetēda. Remissio vel nimis mitescere est vitium oppositū in minus: quo qs non cupit vindictā qñ oportet ex muliebri cōpassiōe. Crudelitas ē vitiū oppositū in plus: quo qs delectaē in vindicta: nec cōpatiē sic inueniunē crudeles aliq̄ sine ira. Eutrapelia est tpantia moderatiua appetitꝰ lusibilis seu gaudij ludicri. Uaniloquiū est vitiū quo qs ola puertit in ludū. Contumelia est vitiū quo qs pungit in ludo. Scurrilitas et turpiloquium quo qs dicit illiberalia et obscena ṿba. Agresteitas ē vitiū oppositū in minꝰ: quo qs spernit ludere qñ et vbi et qliter oportet. Timoratio (vnde dr quis timoratus) est tpantia moderatiua cuiuscūqz ausus aut motꝰ vehemētis et elati et temerarij circa qscūqz impingētis. Timiditas seu trepidatio opponiē ei in minꝰ: quo qs timet nō timēda: vt equꝰ vmbraticꝰ. Uehemētia vitiū oppositū in plus. Pudor sctūs ē tpantia moderatiua circa erubescibilia circa ē est in aliqbꝰ impudētia seu inuerecundia seu frontositas meretricia: ē de nihilo scis

erubescere. Erubescentia vitiosa est oppositū vitiū in excessu. Studiositas est tpantia circa desyderiū sciendi qua desyderat hō scire ea q̄ oportet ⁊ quō oportet. Curiositas sciēdi est vitiū oppositū ꝑ excessum. Discolia est vitiū ꝑ defectū quo quis nō curat addiscere q̄ ⁊ quō oportet. Sufficientia est tpantia circa appetitū habēdi/⁊ hoc modo cōi.

Cupiditas ⁊ auaricia est vitiū oppositū/quo q̄s appetit acq̄rere vel retinere ꝯtra rectam rationem.

Furtū est occulta contrectatio rei aliene dn̄o nō ꝯsentiēte: nec vere/nec interꝑtatiue. Interꝑtatiue ꝑsumit̃ cōsentire qn̄ verisimiliter credit̃ eē aut fuisse cōsensurus habita cognitione facti. Rapina est violenta cōtrectatio rei aliene inuito dn̄o.

Paupertas ⁊ voluntaria modicitas vel abdicatio domini in ꝓprio aut in cōi spectant ad hanc temperantiā: mō tn̄ altiori/⁊ superogationē ex intētione finis supmi. Honestas est tpantia circa appetitū honoꝝ. Vitiū oppositū Inoīatū est ꝑ excessum sed qn̄q̄ dr̄ philogia. Aphilogia est vitiū oppositū ꝑ defectū/quo q̄s minus curat de honoribus ꝙ recta rō velit. Hūilitas est tpantia frenās erectionē quandā aīe ad honores. Vitiū oppositū in mīn⁹ est Inoīatū: nisi dicat̃ stulta hūiliatio/aut nequā vel deiectio vel vilitas. Humilitas modo excellentiori est ex vera dei ⁊ sui cognitiōe suipsi⁹ vilificatio. Supbia opponit̃ humilitati/q̄ quis
C libidinose querit dn̄ari ⁊ ꝑcellere cōtra dictamē recte rōnis. Seruilitas est vitiū oppositū in min⁹/quo q̄s abiecti⁹ sub aliis se habet ꝙ dictet ratio.

Vana gloria est vitiū quo q̄s solū aut principaliter querit in actibus suis vane laudari. Cōtumeliositas vitiū in minus/quo q̄s est negligēs ꝓprie fame qn̄ ⁊ vbi oporteret. Precellentia est virtus q̄ q̄s facere querit rē fama dignā: de re ꝑncipalit̃/nō de fama curans. Hypocrisis est vitium quo q̄s q̄rit ex signis exterioribꝰ acq̄rere laudē sanctitatis: qualē sctītatē in occulto nō obseruat. Iactātia est vitiū quo q̄s appetit excedere in diuulgatione sufficiētiaꝝ suaꝝ. Singularitas est vitium quo q̄s querit distingui ab aliis aliter ꝙ oportz. Pōpositas est vitiū quo q̄s querit excellere in familia ⁊ ceteris signis extrinsecis. Ostentatio est vitiū quo q̄s querit ea q̄ habet etiam parua ꝓ magnis ostēdere ⁊ magnificare. Spes est modus tēperātie inter ꝑsumptionē ⁊ desperationē. Et est virtus q̄ quis expectat bonū sibi affuturū s̄m dictamē recte rōnis. Presumptio opponit̃ ei in plus q̄ quis expectat futurū bonū aut euasionem mali plus ꝙ oportet. Desperatio opponit̃ in min⁹/q̄ q̄s expectat futuꝝ malū: aut nō adeptionē boni contra dictamē recte rōnis. Pax virt⁹ spectat quodāmodo ad tpantiā/quā ꝑ eā refrenat̃ appetit⁹ inordinatus triūphandi. Bellatrix animositas dici pōt vitiū oppositū in plus/quo q̄s querit bella inordinato appetitu ad vincendū ⁊ triūphādū: vt cesar.

Pusillanimitas in vna acceptione trahi pōt ad vitiū opositū in min⁹/qua q̄s refugit bella qualit̃ nō oportet. Ociū sctm̄ vel modestia est virt⁹ qua refrenat̃ appetit⁹ inordinat⁹ cuiuslibet inq̄etudis viriose. Inq̄etudo opponit̃ ei in plus: ⁊ est vitium quo q̄s nescit in se nec in eodē loco q̄escere/qn̄ ⁊ q̄liter oportet. Desidia est vitiū oppositū in min⁹/quo q̄s oēm refugit motū ⁊ exagitationem plus ꝙ oporteret. Trāq̄llitas est virt⁹ q̄ q̄s fugit lites et iurgia ⁊ disceptationes s̄m dictamē recte rōnis. a

Cōtentiositas seu litigiositas/est vitiū oppositū in plus. Segnicies vel ignauia est vitiū oppositū in min⁹/quo refugit̃ inordinate q̄liscūq̄ exterior exturbatio. Compositio vel decor generali nomie est virtus moderatiua oīm extrinsecoꝝ. Incōpositio vel indecor opposita vitia. Splendor vel serenitas faciei vel hilaritas/est tpantia prout modificat gestū faciei. Turbulētia est vitiū oppositū in ostēsiōe ire/tristicie ⁊ similiū. Petulentia seu lubricitas vultus pōt dici vitiū in excessu ostēsionis luxurie aut nimie leticie. Taciturnitas ē tēperātia modificatiua ꝟboꝝ. Obmutescere vel silentiū obstinatū/est vitiū oppositū in minus: quo q̄s nō loquit̃ qn̄ oportz. Adulatio quo ad laudes ꝑsentiū intēꝑatas alit̃ ꝙ oporteret. Loquacitas opponit̃ quo ad loq̄ndi multitudinem. Garrulitas quo ad loquēdi acuciē. Stultiloquiū quo ad trāsgressionē rōnis ⁊ prudētie. Vaniloquiū quo ad subtractionē finis/ad quē debet verbū ordinari. Mordacitas quo ad rephensionē amaram.

Vestitus ornatus/est tpantia moderatiua habitū corpis. Singularitas in vestib⁹/est vitium oppositū in nimis: q̄ q̄s exq̄sitas mūdicias ⁊ formas querit in vestibus. Negligētia in vestib⁹ est vitiū oppositū: quo q̄s querit affectatas sordes ⁊ turpitudines. Cōpositio incessus/est tpantia moderatiua incessus. Incōpositio vitiū oppositū in minus: quo nimis celeriter ⁊ ꝑcipitāter quis incedit.

Cōpositio supflua vitiū oppositū in magis: quo nimis tarde ⁊ pōpose aut fracte/aut muliebri mollicie quis incedit.

De fortitudine ⁊ ei⁹ ꝑtib⁹.

Fortitudo est virtus moralis/qua inclinat̃ habēs eā tendere in bonū arduū ⁊ magnificū sub rōne q̄ tale est: aut nō credere malo sub difficultatē ⁊ arduitatis ratiōe ꝓposito. Magnanimitas est fortitudo q̄ inclinat̃ habēs eā tendere in bonū aliquod/sub rōne arduitatis ⁊ excellentis apphensum: ⁊ h̄ s̄m dictamē recte ratiōis. x

Presumptio est vitiū oppositū in plus quo inclinat̃: ipm̄ hn̄s tendere in bonū arduū vltra ꝙ oportet. Pusillanimitas est vitiū oppositū in minus quis diffidit de arduitate actus plus ꝙ oportet: ⁊ ipm̄ refugit. Ambitio est ꝑsumptio impellens in arduū: ꝑsertim sub dignitatis rōne apphensū/neglecto aut nō habito merito: rōne cui⁹ talis dignitas imponit̃. Fiducia est fortitudo figēs aīam respectu boni ardui/qd̄ sibi ꝓportionatū est: ⁊ h̄ s̄m dictamē recte rōnis. Diffidētia est vitiū oppositū in minus/quo q̄s in ope arduo sibi ꝓportionato nō figit̃ aut figit vt deberet. Fortitudo appropriate est virtus inclinās nō cedere malis sub rōne maxime arduitatis ꝓpositis: vt est mors: ⁊ hoc s̄m dictamē recte rōnis. Audacia est vitiū oppo-

sitū ꝑ excessum: ꝑ quā quis exponit se summis pe
riculis cōtra rectā rōnem. Timor est vitium op
positū in minus: quo quis refugit pericula ardua
plus ꝙ oportet. Securitas est fortitudo qua ꝗs
figit cōtra mala futura quecūq; / ſm dictamē recte
rōnis. Trepidatio est vitiū oppositū / quo quis ti
y met inhūane ꝛ eneruiter ipsa mala futura. Ma-
gnificentia est fortitudo qua priuat se aliquis bo-
nis ꝑsentibus magnis ꝑ erogationem: aut aliter
ſm dictamē recte rōnis. Paruificentia est vitiū
oppositū in minus / quo quis nō erogat magna vt
deceret. Cōsumptio resplendēs siue melodia ē vi
tiū oppositū in plus / quo quis erogat magna aliꝰ
ꝙ oportet. Munificētia ē magnificētia circa ma
teriā donoꝝ. Cōuiuiū vl̄ cōmesatio / ē magnificē
tia circa materiā ciboꝝ. Hospitalitas ē magnificē
tia circa materiā hospitiū. Elemosyna ē magnifi
cētia circa materiā donoꝝ ad egenos. Patiētia ē
fortitudo sedatiua cōmotionis animi: que nata est
ꝓuenire ex inflictione mali ꝑsentis ꝑ aliū. Impa
tientia est vitiū quo quis cōmouet aliter ꝙ opor-
tet: ꝛ vocat qñq; furor / qñq; indignatio ꝛ alterca-
tio ꝛ excandescētia. Impassibilitas est vitiū op-
positū in minus / quo quis nō mouet ad mala per
aliū inflicta: vt si inde deperire sinat bonū cōmu-
ne quod obseruare tenetur. Constantia est forti-
tudo qua figit homo ne resiliat a bono virtutꝭ ꝓ
pter carentiā boni ꝓuenientis ex malo per alium
inflicto. Incōstantia est vitiū oppositū / quo ꝗs
cadit leuiter. Longanimitas est fortitudo qua fi
gitur homo nō recedere a bono ꝓpter tēpis diu-
turnitatē in malis / aliunde ꝛ quasi casualiter infli-
ctis: vitiū oppositū / nō expectatio. Equanimitas
est fortitudo q̄ figit ꝗs in aduersis fortiter impel-
lentibus ne cedat eis. Elatio in ꝓsperꝭ / deiectio
in aduersis / vitia opposita. Stabilitas est fortitu
do figens inter maloꝝ varietatē vertibilē: ne pro-
pter hoc hō resiliat a bono. Instabilitas vel eie-
ctio vel variabilitas / vitiū oppositū: quo quis in
eodem statu nescit permanere. Perseuerātia est
fortitudo figens in assiduitate operis / ne finaliter
opus deseratur.

De iusticia ꝛ ꝑtibus eius.

IUsticia est virtus moralis inclinās
reddere debitū alteri: vel vt alter est
ſm rectā rōnē. Latria est iusticia
q̄ inclinat habēs eā reddere deo de
bitū. Deuotio est cultus interior
deo exhibitꝰ: ꝑsertim sub rōne ꝑncipij oīa creātis
ꝛ sūꝑmi dominij ꝓstatiuus: ꝙ hō debet se totū
sibi: ita ꝙ oīs virtꝰ ꝯsyderata vt ꝑ eam reddat aīa
debitū deo interiꝰ: h̄ mō spectat ad latriā: vt fides
faciēs intellectum subijci deo / ꝛ spes ꝛ charitas: ꝛ
z ita de ceteris. Indeuotio vitiū est oppositū quo
aliquis actu vel habitu nō reddit deo debitum in
aīo suo: vel reddit oppositū illius quod deberet.
Latria exterior tot habet spēs vel modos / quot
modis variat cultus exterior deo exhibitus: rōne
qua est supremus dn̄s ꝛ creator. Est ergo latria ex
terior deuota protestatio / facta signo exteriori: ꝙ
deus est supremus dn̄s / cui debet hō totū quicqd
est. Laus est ostensio deuotionis ꝑ labiū: vel est
latria exterior facta ꝑ labiū. Blasphemia vitiū
oppositū ꝯtrarie / quo quis ostendit indeuotionē
ꝑ actū oris. Adoratio est latria exterior facta per
corporis gestū: vt est genuflexio ꝛc̄. ꝓstratio / ꝛ si-
miles. Vitiū oppositū priuatiue est innominatum
nisi ꝙ dicit generali noīe indeuotio: vel etiā irreli-
giositas. Sanctitas seu religio est latria exteri-
or facta ꝑ sacramētoꝝ ritū aut ornamentū quod-
cūq; exterius in se vel in rebꝰ deo dicatis. Sup-
stitio est vitiū oppositū adorationi ꝛ religioni per
excessum: quo ꝗs aliter ꝛ qñ nō deberet: ꝛ sic de ali
is circūstātijs ostēdere nitit latriā exteriorē. Ir-
religiositas est vitiū vergēs in irreuerētiā sacroꝝ.
Simonia est vitiū quo minꝰ iusto appreciari vi
dent sacra dū ꝑcio tꝑali querunt cōpēsari. Obla
tio est deuota ꝓstatio facta quocūq; signo exte-
riori: vt in redditione decimaꝝ ꝛ ꝑmitiaꝝ ꝛ sacrifi
cioꝝ ꝛ muneꝝ: in recognitionē ꝙ deus est suꝑmꝰ
largitor oīm bonoꝝ q̄ habemus. Idolatria ē vi-
tiū oppositū in speciali: tñ generali noīe idolatria
opponit latrie / inq̄ntū alteri ꝙ deo exhibet: et ha-
bet tot species ꝛ modos / quot latria. Gratiarū-
actio est latria exhibita deo sub rōne ꝑncipij oīa
ꝓuidentis: ꝛ q̄ iam ꝓuidit de preterito vel ꝓuidet
de presenti. Ingratitudo vel beneficioꝝ obliuio
est vitiū oppositū. Petitio ꝛ oratio ꝛ deprecatio
generali noīe est latria impensa deo: vt bona ꝓui-
deat de futuro: vel ratione principij omnia proui
dentis de futuro. Votū vel deuotatio est libera-
B lis ꝛ gratuita obligatio in laudem creatoris / et in
recognitionē sue ꝓuidentie facta. Voti trāsgres
sio est vitiū oppositū. Turpe votum / est etiam vi
tium oppositū cōtrarie. Superstitio speciali no-
mine est vitiū quo quis inclinatur recurrere ad ali
ud ꝙ ad deum pro prouidentia de futuris: vel nō
in ordinē ꝛ reuerentiā sue ꝓuidentissime largita-
tis. Huius species sunt omnes sciētie q̄ appellan
tur magice: vt diuinatio per stellas / per necroman
tiā / ꝑ geomantiā / ꝑ chiromantiā / per auguriū / per
characteres / per artē notoriā / per idola: quod ap-
propriate dicit idolatria. Dulia generali nomīe
est virtus iusticie / ꝑ quā habens eā inclinat redde
re debitū alteri a deo: in reuerentiā tamē dei finali
ter ordinate. Idolatria generali nomīe ꝛ amplo
diceret omne vitiū oppositū inquantū honor ali-
quis exhiberet alicui ꝛ non in dei reuerentiam fi-
naliter ordinate. Pietas seu ius paternū est du-
lia parentibus exhibita ratione debiti naturalis /
q: esse suū naturale cōtraxit ab eis. Impietas ap-
propriato nomine etiam vitiū oppositū priuatiue
si sit carentia pietatis: vel cōtrarie / si sit vitiū q̄d
irreuerentiā operet. Est ergo vitiū quo quis incli-
nat nō reddere debitū parentibus / vel inferre con
trariū. Hyperdulia est dulia exhibita creaturꝭ su
perioribus in culmine perfectionis ꝛ dignitatꝭ exi
stentibus / inquātū inducunt ad perfectionem fa-
ctis ꝛ exemplis. Dulia speciali nomine est exhi
bitio honoris vel obsequij debiti potestatibus su
perioribus: que iure officij habent preesse et pre-

cipere. Irreuerentia vel inobedientia ad supio-
res dños diceref in subditis vitiũ oppositũ ĩ spe-
ciali. Legalitas seu legal' iusticia/est iusticia obe
ditiua: seu q̃ q̃s inclinaf obedire legibꝰ bñ institu-
tis/respiciẽdo maxime ad verba legis. Illegali
B tas vł inobediẽtia in speciali/est vitiũ oppositũ p̃-
uatiue vel cõtrarie. Epikeia vel eq̃tas vel iusti-
cia interp̃tatiua: est iusticia q̃ quis inclinaf obedi
re legibus/respiciendo ad intellectũ quẽ habebat
vel verisil'r habuisset legislator in p̃ticulari hoc ca
su/circũstantijs omnibus hincinde ponderatis.
Fraudatio legis seu p̃uaricatio/põt dici vitium
opp ositũ/quo aliq̃s inclinatur custodire verba le
gis cõtra intentionẽ legislatoris: hoc est in perni
ciẽ reipublice vel p̃sone iniuriã. Seueritas vł au
steritas vel rigor iudicij/ spectat ad hoc vitiũ per
excessum. Stulta misc̃dia vel nimiꝰ dulcor spe-
ctat ad hoc vitiũ per remissum. Beniuolentia
est iusticia q̃ quis inclinaf reddere debitũ alteri ĩ
aĩo suo rõne q̃ est aĩal sociale: colletãdo d̃ bonis
eiꝰ/z mal' ꝯdolendo. Inuidia est vitiũ oppositũ
quo q̃s ĩ aĩo suo letaf de mal'/ z tristaf de bonis p̃
ximoꝝ. Affabilitas est iusticia q̃ quis inclinatur
reddere debitũ alteri ĩ verbo/rõne q̃ est aĩal soci
ale. Dischosia vñ dicif q̃s dischosus: est vitiũ
oppositũ in defectu quo q̃s cõtristat ĩ verbo/ vel
nõ letificat vt oportet. Adulatio vitiũ est oppo
sitũ ĩ delectãdo: quo q̃s ĩ verbo letificat: q̃ñ z q̃lif
et vbi nõ oporteret. Blãditia (vñ dicif blãditor)
est vitiũ sil'r oppositũ in delectãdo/cũ intẽtione p̃
prij cõmodi. Beneficẽtia (vñ d̃r beneficꝰ) est iu-
sticia reddẽs debitũ p̃rimo in ope exteriori/ rõne
qua est aĩal sociale. Dãnositas vel dãnificatio
(vñ quis d̃r dãnosus) est vitiũ oppositũ quo q̃s in
clinaf p̃rimũ dãnificare q̃liter nõ oportet. Ue
ritas est iusticia qua q̃s inclinaf reddere debitũ p̃
ximo/rõne qua est aĩal rõnale/in seruãdo eidẽ re-
cte rõnis integritatẽ. Mendaciũ est vitiũ op-
positũ ĩ verbo: quo quis inclinaf loqui falsũ cũ p̃-
ximo suo cũ intẽtiõe fallẽdi. Iactãtia est vitiũ
oppositũ veritatis: quo q̃s inclinaf explicare bo-
nũ habitũ/nõ seruatis circũstãtijs recte rõnis/vel
C plus q̃ oportet. Arrogantia est vitiũ/quo quis
inclinaf exprimere bonum de se/ quod nõ habet.
Ironia est vitiũ oppositũ veritati per nimiam
extenuationẽ eorũ que vera sunt. Simulatio est
vitiũ oppositũ veritati/ quo ad factum quo quis
fingit de se aliquã perfectionẽ contra dictamẽ re-
cte rationis. Hypocrisis in speciali/est vitium
quo quis inclinaf fingere aut simulare sanctitatẽ.
Amicitia est iusticia inclinãs reddere alteri de
bitũ ea consyderatione qua homo est animal non
sibi sufficiẽs/ nisi velit esse solitariũ. Odium vel
inimicitia est vitium oppositũ. Liberalitas est
iusticia inclinans reddere alteri debitũ ratione
bonorum temporaliũ in se habitorũ. Illibera-
litas est vitium oppositum per defectũ. Tena-
citas est vitium illiberalitatis in excessu nimis re
tinendi. Turpis questus vel turpe lucrum/est il
liberalitas in excessu acquirendi medijs inhone-
stis: vt est meretricium/alleatio et gesticulatio z c.

Penitentia est iusticia qua quis inclinatur pu-
nire malum/vel emendare quod in se reppertt.
Impenitentia est vitiũ oppositum/tam priua-
tiue q̃ contrarie. Attritio est species penitentie
qua quis dolet interius de peccatis/s'm modũ ex
naturalibus possibilẽ/ vel cum gratia solum gra-
tis data. Cõtritio est species penitentie/ qua q̃s
dolet interius de peccatis/ s'm modum et legem
gratie gratum facientis. Confessio est peniten
tia s'm legem superiorẽ/qua quis inclinatur dice-
re omnia peccata sua mortalia exterius suo sacer
doti. Satisfactio est iusticia qua quis inclina-
tur reddere deo bonum a se indebitum/in recom-
pensationẽ alterius debiti: vt ablationẽ cõmodi
proprij pro ablatione iusti. Ieiuniũ vno modo
est iusticia satisfactiua in maceratione corpis qua
licunq̃: specialiter in gustu et in refrenatione sen-
suum a delectatione proprioꝝ obiectorũ. Ele-
mosyna vno modo est iusticia satisfactiua in di- D
stributiõe bonorũ temporaliũ pauperibꝰ. Ora
tio vno modo est iusticia satisfactiua in afflictiõe
animi/z humiliatione eius et datione ad deum:
Reuerentia est iusticia inclinans debitum red-
dere alteri maiori se/ratione boni moris in eo re
perti. Irreuerentia est vitiũ oppositum/tã pri-
uatiue q̃ cõtrarie. Obseruantia vel honorificẽ
tia est iusticia similis reuerentie: et hoc respectu
equaliũ vel minorũ. Inobseruantia vel inho-
noratio est vitiũ oppositũ tam priuatiue q̃ cõtra
rie. Gratitudo est iusticia qua quis recognoscit
bonum ab alio voluntarie impẽsum vt oportet/
z vt potest. Gratiarũactio est gratitudo in ver-
bo. Ingratitudo est vitiũ oppositũ gratitudini
quo quis vel obliuiscif beneficij vel in aĩo detra-
hit: vel murmurat verbo/vel facto vicem nõ repen
dit. Iusticia punitiua/est iusticia correctiua ma-
loꝝ culpe/que presupponunf facta esse. Iniu-
sticia punitionem respiciens/posset in multas vi
tiorũ species distingui: s'm q̃ contigit exorbitare
a recta punitione. Correctio fraterna/est iusti-
cia inclinans retrahere alterũ ab imminenti casu
in culpam/vel p̃mouere ad penitentiã post casum
et hoc secrete/vel inter paucos/et non autoritati
ue. Restitutio vel iusticia restitutiua/ est iusti-
cia inclinans satisfacere p̃rimo ratione damnifi-
cationis illate sibi. Cuiꝰ tot sunt species quot vi-
tia p̃supponit: quorũ reductiua est ad quandã eq̃-
litatẽ: vt est vitiũ homicidij/quod est ablatio vite
Et si fiat per machinationes occultas/dicitur ve
neficiũ: vel p̃ vicia auferũf ea q̃ spectãt ad p̃ se sub
sistentiã vite: vt mutilatio/q̃ est membri ablatio.
Uulneratio q̃ est nerui vel mẽbri eneruatio: z p̃cus
sio/q̃ est mẽbri inualidatio seu inualitudo. Uel fit
subtractio bonoꝝ t̃p̃aliũ: sic est furtum si occulte:
vel rapina si violenter aut fraudulenter. Uel fit
subtractio fame/z dicif denigratio/ q̃tũ ad boni
minorationẽ: et detractio/ q̃tum ad irrationabilẽ
ablationẽ: z criminatio/ q̃tũ ad falsi ĩpositionẽ.
et infamatio/q̃tũ ad verã verã vel falsã infamie
diuulgationẽ. Iusticia distributiua ẽ iusticia q̃
cõseruaf eq̃litas ad alteꝝ s'm p̃portionẽ arithme-

ticã. Acceptio personarũ est vitiũ oppositum quo nõ obseruat̃ eq̃litas pportionis rõne condi-ditionis alicui⁹,q̃ nõ facit ad rẽ: vt est nobilitas vel diuitie vel carnalitas parentele: vel ꝓtialitas rõne priuate amicitie. Justicia cõmutatiua est iusticia:q̃ ꝯseruat̃ eq̃litas ad alterũ ſm pportionẽ

Fraus opponit̃ iusticie cõmutatiue: inq̃tũ facit rẽ vendere plus q̃ valet: q̃uis sub alia rõne opponat̃ eubulie. Usura ẽ vitiũ oppositũ cõmutatiue iusticie: quo q̃s iclinat̃ vẽdere vsũ rei: q̃ non hꝫ vsũ distinctũ a dñio: sic est in pecunia: cui⁹ dominiũ ẽ vsus ei⁹. Simonia ẽ vitiũ quo q̃s inclinat̃ vẽdere vsũ rei: q̃ nõ subest ptãti hoĩs sed dei: vel vbi non cadit cõmutatio. ¶ Finis.

Sequuntur aliqua

de passionibus anime.

PAssio ẽ motus

factus in appetitu ex apprehẽsione boni vel mali, vł inclinatio ad talẽ motũ. Passio appetit⁹ intellectiui seq̃t̃ apphensionẽ imediatã itellect⁹ siue motu corpis. Passio appetit⁹ sensitiui est mot⁹ ex apphẽsione sensus imediate i phãtasia boni vel mali/cũ alteratione corpis. Passionũ alie naturales: q̃ nõ sequunt̃ cognitionẽ. Alie alaies: q̃ sequunt̃ cognitionẽ boni vel mali multiplr. Inclinatiue ad motũ. i. inclinatio exit in motũ ex apprehẽsione motiue actualiter. Quedã insequũtur solã cognitionẽ sensitiuã phãtasie cũ imutatione corpis: q̃dã cognitionẽ intellectiuã sine mutatione corpis: q̃dã solã apprehẽsionẽ: quedã sequũtur operationes. Et ita passio nõ est nisi sequela.

Passiones respectu simplicis boni: sunt

¶ Amor/cõplacẽtia vel acceptatio: que assimilat appetitũ/imprimẽdo formã ꝯnaturalẽ obiecto. Cõcupiscẽtia vel desyderiũ in volũtate mouet trahẽdo ad se. Delectatio vel gaudiũ i sensu: vnit ⁊ q̃etat i se appetitũ. Sic agẽs naturale pmo dat formã. Scd̃o motũ. Tertio quietẽ ⁊ locũ. Delectationũ alia dicit̃ iocũditas: q̃ est delectatio i bono cognito: vt ala apta est ad illud. Alia hilaritas

5 que est delectatio i bono: diciťq; serenitas. Alacritas dicit̃ respectu bone dispõnis. Exultatio respectu plene sanitatis. Leticia respectu pspitatis pspiar rer. Gratulatio dicit̃ respectu amicorum.

Passiones respectu simplicis mali: sunt

¶ Odiũ/displicẽtia vel abominatio/dũ malũ mouet vt cognitũ. Fuga vel recusatio: dũ mouet vt futurũ. Tristicia vel dolor: dũ mouet vt actu leuium. Tristicie spẽs sunt. ¶ Achos ex apphẽsiõe pprij infortunij: ab a q̃d est sine: ⁊ chos q̃d est vox. Acedia/ex apphensione pprij laboris: ⁊ est aggrauatio per angariã. Nemesis/ex apphẽsiõe alieni boni quo indign⁹ est possidẽs. Inuidia/ex apphẽsione boni digne habiti. Zel⁹/tristicia de malo culpe alterius: tã ill⁹ quẽ amat ⁊ quẽ odit. Misericordia/tristicia de malo pene alterius.

Passiones respectu boni

vt ardui: sunt

¶ Spes certa: que facit appetitũ trahi ad se ⁊ assurgere. Desperatio certa: que facit cadere appetitũ a se repellendo. Spes incerta cũ formidine. Desperatio incerta cũ formidine.

Passiones respectu mali

futuri: sunt

¶ Audacia: q̃ appetit⁹ cõsurgit ad repellendum. Timor: q̃ cadit rõne difficultatis. Timor ali⁹ dr segnicies: q̃ est ex futuro labore in opatiõe. ⁊ causat acediã pñtẽ. Erubescẽtia est timor in expectatione conuitij ne cõfundat̃. Verecũdia/timor de prehẽsionis in turpi actu: ⁊ ne inglorieť. Stupor est timor ex dissueta imaginatiõe pueniẽs/ne vincat̃. Admiratio est timor ex magnitudine imaginationis pueniens/ne vincat̃. Agonia est timor in expectatone infortunij/ne infortuneť.

Passiones respectu mali

ardui vt habiti.

¶ Mansuetudo/dũ animus cõfirmatur ne assurgat ad vindictã. Ira/dũ animus assurgit ad vindictã. Irarũ alia leuis/alia acuta/alia velox/alia amara. Partes sunt offensio appetit⁹. Indignatio in offendentẽ. Appetitus pene offendentis. Assurrectio ad vindictam. Cause amoris sunt/bonitas/cognitio/similitudo.

Alie passiones.

¶ Conditiones odij fieri ex amore/mouere fortius q̃ amor. Nõ fieri a se nisi p accidẽs. Fieri contra veritatẽ p accidẽs. Fieri in vlĩ/vt ꝯtra hũanã naturã. 6

Cõcupiscẽtiarũ alia sensualis/alia naturalis/alia innaturalis/alia finita respectu mediorũ/ alia infinita respectu finis. Effectus amoris sunt/vnio mutua inhesio/extasis/zelus/lesio corporis: quelibet alia passio. Cause delectationis. Operatio motus/spes/ memoria: tristicia de per accidens actio aliena/beneficentia/ similitudo/ admiratio.

Affectus delectationis ⁊ ꝯditiones. Dilatatio ⁊ desyderiũ sui. Perficere operationẽ. Impedire vsum sui de p accidẽs. Subitã esse ⁊ simul totam. Magis sentiri dum abest/ et eã prodit indigẽtia. Regulã esse actuũ/consyderando eã vt est i finali bono. Cause doloris: bonũ amissum/malũ cõiunctũ cõcupiscentia/appetit⁹ vanitatis/potestas insupabilis. Cõditiones tristicie: cõtrariari delectationi ⁊ cõtẽplationi de p accñs: magis refugit q̃ delectatio q̃rit̃: maior est iterior q̃ exterior.

Spẽs tristicie: anxietas/angustia/acedia/misericordia respectu alieni mali vt ppinquũ est. Inuidia respectu alieni boni/zelus/nemesis. Effectus tristicie ⁊ ꝯditiões. Impedit addiscere p se Iuuat addiscere p accidẽs. Aggrauat animã: debilitat operationẽ: nocet plus alijs passionibus.

Quedã malicia est malicia nature/ quedã ma-

ticia moꝝ. ¶ Remediū tristicie/delectatio/ fletus
cōpassio amicoꝝ/ꝯtēplatio vitatis/somn9 balneū
¶ Cause spei. Expiētia viriū inexpiētia ꝑ accn̄s
iuuēt9/ebrietas. ¶ Effect9 spei causat amorē: au-
get opationē: dirigit in finē: ens ī bruti a similitudi-
narie. ¶ Cāe audacie. Spes/fortitudo ꝓpria/ex-
periētia piculoꝝ supatoꝝ/inexpiētia de ꝑ accn̄s/pe
cunia amici/cult9 dei/nulli nocuisse/mult9 sāguis/
caliditas/ebrietas/gaudium insperatū. ¶ Effe-
ct9 audacie seu cōditio fortior ē ī principio ꝙ ī fine
nisi de ꝑ accn̄s. Tremere facit ex ira admixta. Re
uocat calor ad cor. ¶ Spēs timoris. Segnicies
erubescētia/verecūdia/admiratio/stupor/agonia
¶ Cāe timoris. Repētinū peccasse/remediū pos
sibile s3 difficile/amor sui vel alioꝝ/defect9 h̄ vel ī
illo. ¶ Effect9 timoris. Cōtractio/reuocatio calo
ris ad cor/infirma ꝯciliatio/tremor/īpedimētū opa
tionis/egestiōes. ¶ Cāe ire. Paruipensio/despe
ctio/iniusticia ꝓpria ad alios/excellētia ꝓpria respe
ctu despiciētis/t bñficētia vel amicitia prior: excel
lētia ledēdi/t h̄ de ꝑ accn̄s. Impedimētū vindicte
ni supabile: despectio studioꝝ nostroꝝ t eoꝝ ꝙ agi
m9: suspitio ꝙ nō insit excellētia quā appetimus:
ignorātia nois nostri vel ꝯditiōis. ¶ Effect9 ire t
cōditiōes. Feruor cordis/delectatio ex spe. Tristi
sticia ex timore nunciat mala alioꝝ. Cessat ex tpe:
cessat ex magno malo illato. Aduersatio: tacet ali
qn̄: qn̄qꝫ loquit nimis. Immutatio vult9 t gest9 in
ocul t dētib9. ¶ Spēs ire ex effectu nomiate. Fu
ror/insania/rancor. Hinc iratorū ꝙdā acuti: ama-
ri/difficiles. ¶ Prima: amor/cōplacētia/accepta
tio/coaptatio. Dilectio magis ex de deliberante
amore ꝙ seqt iudiciū: liqfactio q̄si deberet intrare
rē amatā. Scōa: cōcupiscētia/desyderiū/ libido: ꝙ
includit corruptelā cōmodi. Cupido includit cor
ruptelā carnis. Amor inhiās/suspiriū/ aspiratio/
lāguor ex absentia rei amate/feruor/nimiū desyde
riū. ¶ Tertia: Delectatio. Iocūditas/ꝙ adapta
tur aīa ad illud. Hilaritas/serenitas ꝙ ostēdunt ī
vultu pacato. Alacritas respectu bone dispōnis.
Exultatio: ꝙ ostdit gestib9. Leticia ī ptū dilatat.
Gratulatio respectu boni amicorū. Iubil9 ostdit
ī vocib9 t suspirijs. Amor ꝙescēs. Applausus ꝑ ge
stus ad amicos: laus/grātiactio. Voluptas/q̄si
volubilitas hincinde. Gaudiū/vnio/intimatio/
amplex9/illapsus/qes/pax/suauitas/dulcor/ dor-
3 mitio spūs/sapor/fruitio. ¶ Quarta: odiū/displi
cētia/abomiatio/rācor/odiū inueteratū. Detesta-
tio qr maledicta. Execratio qr nefāda. ¶ Quita
fuga/recusatio/horror. ¶ Sexta: tristicia/dolor/
achos q̄si sine voce. Acedia/aggrauatio: angaria
ex appħēsione ꝓpriū labor. Nemesis ex appħēsio
ne alteni boni quo idign9 ē: idignatio. Inuidia ex
appħēsiōe aliēi bōi ꝙ dign9 ē vt suꝑ zel9. Tristicia
de malo culpe alteri9: tā ill9 quē amat ꝙ isti9 quē
odit. Misecdia. Tristicia de malo pene alteri9/cō-
passio/idulgētia/emulatio/aspiratio. Māsuetudo
dū nō pōt assurgere ī vindictā. Lāguor/ex absen
tia rei amate. Angustia/anxietas/plāctor/gemit9/
clamor/eiulat9/rugit9/singult9/cōcussio viscerum
fletus/stridor/tūsio pectoris/ torsio manuū/tūsio
frōtis/ꝓstratio/meror/pnia/displicentia/ attritio
contritio/sollicitudo. ¶ Septima: spes/ assurre-
ctio ī arduū. Spes cū formidie. ¶ Octaua: despe
ratio/audacia/assurrectio ī vindictā. Strenuitas
magnitudo cordis fiducia. ¶ Nona. Timor: Se
gnicies ex futuro labore/tediū/fastidiū/languor/
erubescētia. Timor ī expectatione cōuitij ne con-
fundat/ vt supra. Spasm9/extasis/exclamatio/re
uerētia et cōtractio sui/et resilitio ab altero alto.
Defectio/sui vilipēsio et deiectio. Magnificatio/
exaltatio/hūliatio sui. ¶ Ira. Leuis/velox/acu-
ta/amara/ excādescētia/ferocitas/ crudelitas/ru-
sticitas/cōtraria domesticitas/ adulatio/ nobili-
tas. ¶ Pater optimus. Hinc amet. In celestib9
hinc desyderet/ꝑsens in affectibus interioribus.
Hinc amplexet ꝑ delectationē. Iubēs nō pecca-
re: hinc odiat peccatū: fugiat/detestet cū dolore:
ꝓmittēs regnū eternū. Sit spes in eo: sit de se de-
speratio. Altissimus iudex: hinc timor/ reuerētia/
stupor. Potētissimus adiutor: hinc audacia et fi-
ducia. zelotes animarū: hinc ira t zelus ꝯtra pec
catores inducentes ad peccandū.

Enumeratio pecca-

toꝝ ab Alberto posita in .xxiiij. capitulo Compē
dij scti super theologiā.

Peccata cordis

sunt hec. Cogitatio/ delectatio
cōsensus/desyderiū mali/volū
tas ꝑuersa/infidelitas/ indeuo-
tio/presumptio/ desperatio/ti-
mor male humiliās/amor male
accendēs/suspitio/inuidia/ ira/
odiū. Timere seruiliter/exultatio in aduersis pro
ximi/cōtemptus pauperū vel peccatoꝝ/ persona
rū acceptio: perfidia/ affectus inordinat9 paren-
tū carnaliū/inepta leticia/seculi tristicia/impatien
tia/auaricia/superbia/perplexitas/obstinatio/ma-
licia/tediū boni/acedia/inconstātia/ penitētia/pe
nitentie dolor: qr nō fecit amplius mali: hypocri-
sis/amor placēdi/timor displicēdi/ verecūdia de
bono ope/amor priuatus/sensus singularis/am-
bitio dignitatū/vana gloria de bonis nature/for-
tune et gratie/verecūdia de pauperib9 amicis/cō
temptus admonitionis ad penitentiā.

Peccata oris sunt hec.

¶ Crebra iuratio/ꝑiuriū/blasphemia. Irreuerē-
ter nomen dei assumere: veritatē impugnare. De
um de aura t alijs instruere. Contra deū murmu-
rare: irreuerēter horas dicere: detractio/ adulatio
mendaciū/vituperiū/maledictio/infamatio/con-
tentio/cōminatio/ꝯiuratio/impugnatio veritatis
agnite. Impugnatio charitatis fraterne/ semina
tio discordie/ ꝓditio/falsū testimoniū/ mala consi
lia/derisio/contradictio obediētie: ꝑuertere bona
facta: ī ecclesijs placitare: reprehēdere aliū iniuste:
aut in quo deliquit: vaniloquiū/multiloquiū/ stul
tiloquiū: ꝓferre verba ociosa vel supflua vel curi-
osa/iactantia/verboꝝ politio/pctōꝝ defensio/

seu excusatio in peccatis/clamor/risus/cachinn⁹/turpiloquiū/lenociniū: cantare cantilenas seculares: in cantu ecclesie studere magis vocem fingere vel frangere ꝙ deuote cantare/murmure: verba scurrilia ꝛ ad risum mouentia pferre: in iniusta causa p alio aduocare: malum cōmendare.

Peccata operis sunt hec: et similia.

¶ Gula/luxuria/ebrietas/sacrilegium/simonia/sortilegium/violatio dierum solēnium: indignum cōmunicare/ votorum fractio/apostasia/ dissolutio in diuino officio: scandalizare exemplo malo p̄ximū siue corrūpere: ledere hominē vel in rebus vel in psona vel in fama: furtū/rapina/ vsura/ depreo/ ludus/ venditio iusticie/ exactiones iniuste/ auscultare mala: ioculatoribus sua dare: necessaria sibi subtrahere: superflua sumere: vltra vires ꝗppiā aggredi/cōsuetudo peccādi/recidiuatio/simulatio: tuere officiū ad qḋ nō sufficit: vel qḋ sine pctō nō agit. Chorizare: nouitates ꝛ sectas adinuenire: maiorib⁹ rebellare: minores opprimere: delinquere visu/auditu/tactu/ gustu/odoratu/ luctu/ osculis/itinerib⁹/nutib⁹/mādatis/scripturis: circūstantias aggrauātes admittere: que sunt/ tēpus/ locus/modus/numer⁹/psona/mora/sciētia/ etas: temptationē p̄uenire: seipsum ad peccandū cogere.

Peccata obmissionis sunt hec et similia.

¶ De deo nō cogitare: ipm nō timere vel amare grās ei nō agere. Opa sua ad deū nō referre: de pctis nō dolere: ad gratiā eius se nō preparare. Gratia accepta nō vti/nec eā cōseruare. Ad inspirationē diuinā non se cōuertere. Voluntatē suam volūtati dei nō ꝯformare. Ad orōnes diuinas nō attēdere: orōnes debitas obmittere: ea ad ꝗ tenetur negligere. Confessionē tpe debito obmittere. Parentes nō honorare. Bonas occupationes fugere: bonis alterius non gaudere/et malis non tristari. Iniurias non remittere: fidem p̄ximo nō seruare. Delinquentes non corripere. Lites cum potest non sedare. Ignorantes nō instruere: admonitionib⁹ nō acqescere: desolatos nō ꝯsolari.

De superbia

¶ Supbia ꝫm Augus. est pverse celsitudinis appetit⁹. Grad⁹ supbie ꝫm btm̄ Greg. sunt. xij. scȝ Curiositas/mētis leuitas/inepta leticia/singularitas/arrogantia/psumptio/iactātia/ pctōꝝ defensio/simulata cōfessio/rebellio/libertas peccandi/ consuedo. ¶ Inanis glie septē sunt filie ꝫm eundē Grego. Prima inobediētia. ¶ Secūda ꝯtētio ¶ Tertia iactantia. ¶ Quarta hypocrisis. ¶ Quinta ptinacia. ¶ Sexta discordia. ¶ Septima nouitatū psūptio. ¶ Quatuor sunt spēs supbie. ¶ Prima est cū hō a seipso estimat habere bonū quod habet. ¶ Secūda/si desup datum credit/tñ meritis ppꝛijs accepisse credit ¶ Tertia cū iactat habere se qḋ nō hȝ. ¶ Quarta/qñ ceteris despectis singulariter vult videri.

De inuidia.

¶ Inuidia ꝫm August. est odiū felicitatis aliene. ¶ Quinqȝ filias hȝ ꝫm Gre. ¶ Pria ē odiū: qḋ velle malū alteri/ꝛ nolle bonū. ¶ Secūda/exultatio in aduersis p̄ximi. ¶ Tertia/afflictio i eius psperis. ¶ Quarta susurratio: ꝗ est detractio latens. ¶ Quinta est detractio que fit in aperto: intenditqȝ melior apparere illo cui detrahit.

De ira.

¶ Ira ꝫm Aug. est vlciscendi libido. Ei⁹ filie ꝫm Greg. sūt sex. ¶ Pria ē rixa: hec ē audax volūtas vindicādi iniuriā factā. ¶ Scḋa est tumor mētis: hec ē vindicādi cā fugiēs aduersantē ppt estimatas iniurias. ¶ Tertia ꝯtumelia: ꝗ ē volūtas se vindicādi i exaltādo vocē p vituperiū ad alioꝝ aures p̄ueniēs. ¶ Quarta indignatio: ꝗ ē volūtas se vīdicās p signū molestie exteri⁹ ostēsū. ¶ Quinta blasphemia: ꝗ est volūtas se vindicās p opprobriū deo et sctis illatū. ¶ Sexta clamor/quo inordiate ꝛ ꝯfuse qs loqns vehemētē irā demōstrat.

De acedia.

¶ Acedia/est de ꝟtutū laudabili exercitio vtriusqȝ hois lāguida deiectio. Duo sunt nola hui⁹ vitij/scȝ tristicia ꝛ acedia. ¶ Et hȝ sex filias ¶ Prima vocat malicia. ¶ Scḋa desperatio: ꝗ est diffidentia meritoꝝ. ¶ Tertia pusillanimitas ex cōsyderatione ppꝛie fragilitatis. ¶ Quarta/ rancor seu inueteratū odiū: ex ira eñ est acedia: et ex acedia vetustas ire. ¶ Quinta/torpor circa p̄cepta: et quedam insensibilitas: ¶ Sexta/euagatio exterior et interior.

De auaricia.

¶ Auaricia ꝫm Tulliū: est imoderat⁹ amor hñdi Et hȝ septē filias. Prima obduratio cordis. Secūda violētia. Tertia inqetudo. Quarta piurium Quinta fallacia/ꝗ est in occulto. Sexta fraus in apto. Septima pditio: ꝗ fit in absentia decepti.

De gula.

¶ Gula ꝫm Aug. ē imoderata cibi vel pot⁹ auiditas. Habet aūt qnqȝ filias. Prima ē scurrilitas. Scḋa multiloquiū. Tertia inepta leticia. Quarta imūdicia corpal: vt vomitus et alia/ et luxuria: Quinta est hebetudo mētis. s. subuersio rōnis.

De luxuria.

¶ Luxuria/est ex imūdis desyderijs p̄ueniēs/lubrica carnis ꝛ mētis pstitutio. ¶ Ei⁹ filie sūt octo: Prima est cecitas mētis. Secunda inconsyderatio mortis ꝛ iudicioꝝ dei. Tertia incōstātia. Quarta amor sui. Quinta precipitatio ad peccandum: Sexta odium dei. Nam abstrahit se deus a talibus/et punit eos. Septima affectus p̄sentis seculi. Octaua desperatio seu diffidentia glie. ¶ Horum oim supradictorū amplior declaratio queratur in libro moraliū Gregorij sup Job: ꝛ tertio libro compendij Alberti super theologiā: vnde ista sumpta sunt/ꝯꝯ breuiter. ¶ Finis.

Ad tractatũ de schismate

q̄ sic incboat: Presupposito ꝙ papa possit fieri schismaticus ⁊c. Et terminat: aliud ꝙ̄ qui videã/aspicere meruero: addendũ est quod sequit vt predictus tractatus cõpleat: q̄ inuenief in prima parte/alphabeto. v. litera. D.

Aduertẽdũ est ꝙ ⁊ si dicat papã hr̃e de iure diuino dñiũ vl̃e ĩ tpalibus ⁊ spũalib⁹ respectu oĩm: tñ cõstat ꝙ p diuersitate tpm ⁊ locoꝝ ⁊ statuũ nec papa nec ecclia habuerũt aut hr̃e debet ĩ dispẽsatõib⁹ ⁊ admĩstratõib⁹ bñficioꝝ ⁊ tpaliũ iurisdictionũ siũe exercitiũ aut executiõz aut vsũ Itaq̃ notũ est ꝙ ecclia tpe christi et aploꝝ nullũ habuit exercitiũ aut executionẽ iuridicã ⁊ ciuilẽ circa hmõi tpalia. Immo christ⁹ plus videt vbo ⁊ facto exercitiũ iurisdictiõis ciuil ꝓhibuisse ꝙ̄ pmisisse: licet nõ dicã ꝙ ꝓhibuerit aut oppositũ ꝯsuluerit: Iõ: q: tal iurisdictio tpal ⁊ possessiões fuissent eis ad impedimẽtũ: ⁊ tales sunt ad hec ꝯgruentie multe. Sed p tpe siluestri et cõstãtini magni/placuit dño ad dilatationẽ ecclie sue inspirare cõstãtino: ꝙ tales possessiones daret/et ecclie ꝙ reciperet.
D Et durauit hmõi donatio ecclesie vsq̃ ad tpa nostra p successiões sctissimoꝝ patrũ Gregorij ⁊ ambrosij ⁊ alioꝝ: quos nõ est credibile ĩ retẽtiõe taliũ errasse cõtra christi iussionẽ. Sz lõge alit ĩ pmitiua dotatione distribuebant bona talia ꝙ̄ postmodũ tpe ꝓlatorũ: q̄ ceperũt paulatim refrigescere a sctitate priori: ⁊ tãdẽ abusi sũt talit collatõib⁹ bñficioꝝ ⁊ hmõi admĩstratiõe: ꝙ pape paulatim ⁊ successiue ad se multa reuocarũt: vsq̃ adeo finaliter/ꝙ datis occasionib⁹ et acceptis (q̄s nõ est h̄ op⁹ recitare) q̄si tota collatio et iurisditio tal penes papã et ei⁹ curiã remanebat: ita vt vix esset ꝓlatus/q̄ posset minimũ bñficiũ ꝯferre. Concurrebãt ex h̄ exactiones multiplices p statu pape ⁊ cardialiũ: et si fraudes ⁊ abusus et simonie cõmitterent/relinquo iudicãdũ expertis. Hoc dictũ sit p eo ꝙ aliquib⁹ videt fore expediẽs vsi ecclie/redire oĩa ad pristinũ statũ ecclie seu illi⁹ q̄ fuit tpe aplorũ/q̄ntũ ꝯgrue fieri posset/abiectis talib⁹ iurisdictionib⁹ p magna pte: q̄ reddiderũt ecclesiã totã brutalẽ/et nihil fere sapientẽ de his q̄ dei sunt erga salutem aiarũ: nõ ex se quidẽ/sed abutentiũ vitio. Uel redeundũ esset ad statũ ecclie tpe Siluestri et gregorij: q̄n quilibet prelat⁹ pmittebat ĩ sua iurisdictiõe ⁊ sollicitudinis pte. Et papa tenebat q̄ sua erant/absq̃ tot reseruationib⁹/et cõtinuis magnisq̃ exactiõibus/p sustinẽdo statũ curie et capitis/nimis forte crescentẽ sup ceteros mẽbrorũ stat⁹. Patet ex p̄ori deductiõe/ꝙ papa põt manere papa vl̃is ĩ magna pfectione: imo maiori ꝙ̄ erat siluester: ⁊ tamẽ nullũ habebit exercitiũ actuale circa tpalia ecclie vl̃is p dioceses: q̄ntũcunq̃ habeat dñium vel plenitudinẽ ptãtis in habitu: q̄ ptãs ex causis põt cohiberi et arceri: imo debet aliq̄n ne erea ĩ actũ: sz dimittat singula singul ministrare. Nõne Christus fuit papa pfectissimus? Nõne silr petr⁹? Ipsi tñ oĩe exercitiũ abdicauerũt a se in talib⁹: q̄uis christus cũ summa facilitate illud obtinere potuisset. Nihil ergo de pfectione stat⁹ sũmi põtificis diminuit/si p cã rõnabili remouet ad tps aut suspendit sibi tã anxia sollicitudo tot curaꝝ imortaliũ ⁊ periculosissimarũ in aĩa ⁊ corpe p hmõi exercitio circa tpalia distribuẽda. Dici põt sñ catholicã veritatẽ: ꝙ̄ ĩ dubus põt fieri cõfessio sub conditione: ⁊ ex tali ꝯfessione veniam absolutã pctõꝝ cõsequat. Addi põt adhuc/ꝙ oĩa aut fere oĩa dici psũt dubia: saltẽ ĩ foro exteriori: q̄ nõdũ sunt iudicialiter diffinita: ꝓpterea nullus erit scrupul⁹ obediendo dño Bñdicto: etiã vbi fuisset heretic⁹ aut schismaticus/si resipisceret: vel si hoc nõ ꝯstaret p diffinitiuã sñiam ecclesie. Silr de subditis rebellantibus/si q̄ fuissent diceret. Quis nesciat multa apud antiquos patres et nũc quotidie tolerari: vt de simonijs ⁊ alijs: q̄ si iudicialiter essent ventilata ⁊ conuicta/tolerari nõ possent. Supaddit ꝙ tota res pñs/magnis dubioꝝ inuolutris cõtecta est/⁊ vtriusq̃ colorata. Sed nec sunt aliqua q̄ ꝓprie ⁊ nude ꝯtingãt opposita fidei: q̄n magis in factis diuersis et diuersimode receptis ꝙ̄ in iure ꝯsistũt Nulli iccirco psũt aut vix psũt de schismate et heresi pertinaces cõuinci in hac parte. Aduertẽdũ ꝙ in delictis tãgentib⁹ cõitates/aut homĩes grãdis status/cõsultius tolerant errores cões/ꝙ̄ vindicari seuero rigore quererent. Nũquid nõ tolerãtur meretrices? Nã et regulariter verũ est/ꝙ ꝓlat⁹ nõ solũ põt/imo dz aliq̄ agere vl obmittere ꝓpt generalẽ inclinationẽ subditorũ: etiam vbi q̄nq̃ mala esset: que al's agere vel obmittere/ĩ graue delictũ sibi verteret. Iuxta quod infersit aliqui/ꝙ etiã vbi via cessionis minus bona esset vel fuisset: tamẽ attentis deliberationibus omniũ subditorũ sup postulatione huius vie: domin⁹ Benedictus illam acceptare tenebatur/sicut nũc acceptauit: quantumcũq̃ al's ad eã acceptandã nõ fuisset artatus vel artandus.

Sequitur epistola queda

eiusdẽ Gersonis/directa ad abbatẽ scti Dionysij sup controuersia capitis eiusdẽ sancti Dionysij: et de tollenda quadam tabula iniuriosa.

Reuerẽdo ĩ christo patri ac dño syncere dilecto/dño abbati scti dionysij in frãcia: suus Iohãnes cãcellarius parrhysieñ. p viã christiane religionis/pie/sobrie atq̃ pacifice conuersari. Stimulauerunt fateor aĩm meũ frequẽter/hinc ꝯtentionis odiũ/hinc honor nostre matris ecclesie/hinc veritatis/iusticie ⁊ pacis amor: vt familiari fiducia rogarẽ/postularẽ et obsecrarem reuerendam paternitatẽ vestrã: quinetiã obtestarer p cõmunẽ omniũ bene viuentium matrem charitatẽ: quatinus tabellã q̄nda affixã in ecclia vestra scti dionysij in frãcia: q̄ parrhysieñsib⁹ (sicut loquit) errorẽ mẽdosũ ⁊ intolerabilẽ dicit inesse sup reliquijs de capite eiusdẽ beatissimi Dionysij iuberet eadẽ paternitas vltro tolli/potius ꝙ̄ in iudiciũ cõtentiosum res veniret. Ecce enim

corā deo nō mētior: q2 fuit anno pterito ꝯsultatio
diligēs habita p multos nobiles vsqꝫ ad numeꝝ
xxx. qꝫtū côycio vel eo circa: tā de parlamēto ꝗ de
facultate theologie ꝛ decretoꝝ: ꝗ ꝯcordi ꝛ examia
ta deliberatiōe/absqꝫ vllo dubitatiōis scruplo as
seruerūt predictā tabellā esse libellū īiuriosū ꝛ fa
mosū ꝯtra debitā dei ꝛ primi charitatē: ꝛ ita mihi
hacten⁹ visū est/postꝗ rōnes hⁱ deducētes ī pōd⁹
adduxi. Existimo pterea ꝙ si pmāserit: rūperet tā
dē (qḋ abominor) ignis magn⁹ et fed⁹ dissensionū
inter duas has ecclias celeberrimas/vestrā ꝛ no-
strā: ꝗs cōfederare vel sola pastoris et patroni di-
onysij cōsyderatio debuerat. Quia nostrā sua pa-
storali sede atqꝫ regimie/vestrā pciosis sui corpis
reliquijs decorauit. Sērio (credite) semiaria dissē-
sionū hmōi parata/plura ꝗ dicere vel scribere cō
mode possim. Scio pterea q2 et si liceret predictā
tabellā manere sic appensā (sicē nō liceret tot sen-
tētijs assertū ē) istud tñ neqꝫ decēs neqꝫ expedičs
esse nullo mō dubitauerim. Hec itaqꝫ tabella si eo
quo dixim⁹ mō/spōte. s. ꝛ secrete amoueař: ꝗle pre
iudiciū voš vel ecclie vře ꝗle dedec⁹: ꝗlis īfamia?
Nulla prsus/nisi ꝗs aiositate cernocosa cōtendat
materiā scādaloꝝ sine scādalo ḋ medio tollere p
biū esse. Si esca scādalizat fratreꝫ meū: affirmat
apl's: nō mādǔcabo carnes ī eternum. Qꝫ si forte
viderit vřa circūspectio prudēs et sapiēs/ nō pla
cere sibi talē hmōi affixiōꝫ (sicē plane suspicor dis-
plicere) sed nō hře capita monasterij vestri ola cū
suis sentētijs ī vestra (vt ita dicam⁹) manu. Esto:
vestrū nihilomin⁹ erit eniti reuerēde patř: ꝗtin⁹ hⁱ
fiat nūc potius/interim dū res quodā silētio sopi-
ta est: ꝗ si suscitatio noui tumultus/grādiori diffi-
cultate rē cōfundat. Meū siľr fuerit laborē impē-
dere p virib⁹: ita polliceor/vt vel paꝫ ītegra refor
meř: vľ saltē ī deteriora nō emergat pstina dissen
sio. Porro rōnes pticularius ꝛ lati⁹ cōdemnātes
hanc tabellā/ꝛ obseruationē parrhysiensiū iustifi
cātes ī sua p babilitate: satis als inducte sunt. De
niqꝫ male iret rit⁹ venerationis reliqꝫarū apud mľ
tas ecclias/ etiā apud vestrā: si ꝗlibet varietas in
hmōi cultu error vocareř intolerabilis atqꝫ mē-
dositas: velamē insup cordiū cū diuina interptati
one auferēdū: dū id reliqꝫaꝝ qḋ habere se dicit vna
ecclia vel religio/ptētdit altera siľr obtinere: quē
admodū de capitibus beatoꝝ Joānis baptiste/
Benedicti/Magdalene/ Lazari/ ꝛ taliū hmōi re
liqꝫarū sine numero cōspicimus. Nihil itaqꝫ phi-
bet vtrūqꝫ cōtradictorioꝝ stare simul cū altero: et
si nō ī veritate: tñ in tali rationū pbabilitate ꝗ suf
ficiat ponētes/ꝛ laudabiles reddere: ꝛ eos defen-
dere a mēdacio vel errore: cū error ī materia reli
gionis atqꝫ mēdaciū culpe notā denolet. ¶ Scri
ptū parrhysiis. viij. octobris: quo tpe meditabar
p sermone faciendo in natali eiusdē pciosi diuini
ariopagite dionysij: ꝗ suo aduētu gliaꝫ ī altissimis
deo: ꝛ ī terra nostra pacē aspirauit hoib⁹ bonevo-
lūtatis: qualē pacē nos habere precor rursus ꝛ op
secro. Quod vt fiat tale ꝗle prediximus: cōtētiōis
inutilissimo perniciose fomentū celerius auferatur
ad honorē dei. In quo hñ valete: et persuasū ha-
bete nunc equitatē pietatēqꝫ requiri. Anno. M.
cccc. viij. circa mensem octobrem.

Sequūtur quedam

acta a predicto dño Cancellario sup diuturnita-
te schismatis ecclesie/tempore Petri de luna.



Ensata diuturni
tate schismatis et extraneitate/
cū pplexitate radicata in cordi
bus hoīm/etiā sapiētū/ꝯsurgen
te tā ex facto ꝗ ex iure: vbi iā p
tot annos labores hūani cū iu
rib⁹ positiuis nihil aut modicū
profuerūt: expedit reperire modū pcedēdi als nō
vsitatū vel practicatū: iuridicū tñ sm naturale ius
et diuinū: vt vel tollař schisma viuentib⁹ ꝯtendēti-
bus: vel saltē nō vltra p generationes ꝛ generati-
ones contēdentiū cōtinue substitutoꝝ iugiter p
tēdař. Propterea notenř ppositiōes infrascpte.

Prima propositio.

¶ Nullus precise ex eo ꝙ est istius vel illius par
tis vel neuter: debet reputari ineligibilis ad pa-
patū de iure diuino: qm̄ ex eo solū ipse vel heret-
cus vel schismaticus pertinax conuinci nō pōt: ꝗ
duo sola ab electione prepediunt.

Secunda propositio.

¶ Nullus precise ex eo ꝙ de istius vel illius par-
tis vľ neuter est sic ineligibiľ ad papatū de iure po
sitiuo/vel sententijs latis ab homine/ quin possit
habilitari/sine hoc ꝙ expresse et particulariter cō
fiteař se errasse vel schismaticū extitisse.

Tertia propositio.

¶ Possibile est et forte expediēs p bono vniōis
certis modis pcurando/ꝙ processus hincinde fa
cti vel annulleř vel cessent: ponēdo scꝫ rem totā
in terminis iuris diuini: sicut esset vľ fuisset si nul
li tales processus emanassent. Ne iura facta p vti
litate ecclesie militent contra eā. Noteř hic reuo-
catio sententie condemnātis regē francie de here-
si/q2 papā in tpalibus nō agnoscebat superiorē.

Quarta propositio.

¶ Nō repugnat iuri diuino/ꝛ ex consequenti nec
iuri humano/in casu vtili vel necessaria: quin pa-
pa possit eligere successorē/ etiam vnum de altera
obedientia. Potest insup ordinare modū alterū
eligendi successorē ab eo qui nūc institut⁹ est: sal-
tem quo ad illa que sunt pure positiua: vt ꝙ infra
tale vel tale tempus eligant cardinales sub tali vľ
tali pena/ꝛ similia. Posset deniqꝫ ꝛ forte expedi-
ret: ꝙ modis nō repugnātibus iuri diuino/trans-
funderet ius suū/pᷣesertim de consensu sue obedi-
entie in alterā partē: sicut vera mater dicebat de il
la que nō erat vera mater: Date illi infantē viuū: e
sicut in alijs reperibile est exemplū.

Quinta propositio.

¶ Non repugnat iuri diuino / τ ex ꝯsequēti nec iu
ri positiuo vt pus: ꝙ papa exnūc cōmittat aliqb⁹
ꝙ etiā post mortē eius ipsi habeant potestatē rela
xandi vel tollēdi ꝓcessus factos ꝯtra ptē alterā: dū
τ qualiter visum fuerit expedire ad vnionem con-
sequendam.

Sexta propositio.

¶ Conciliū gñale vtriusqȝ ptis non obstāte con-
tentione de papatu / pōt celebrari ꝓ dando ecclie
suā vnionē ꝑ viā cessiōis vel alteri⁹ ꝓuisiōis. Nec
obstare debēt iura ꝗcūqȝ positiua: vt ꝙ spoliatus
añ oīa debet restitui: vel ꝙ papa debȝ ꝑsidere: aut
ꝙ debeat esse eq̄litas in vocib⁹: τ silia.

Septima propositio.

t ¶ Non repugnat iuri diuino / nec ex ꝯseq̄nti nec
iuribus hūanis debite interꝑtatis / q̄n ex duobus
collegijs ambor̄ ꝯtendentiū possit fieri vnū colle-
giū ab vtraqȝ pte receptū / ꝓ dando ecclie ver̄ τ in
dubitatū christi vicariū / aut nūc / aut suo tpe τ lo-
co opportunis. Nec repugnat ꝙ ꝯtendentes ꝯsti-
tuant se mutuo vicarios gñales ipis viuentibus:
si hoc ad vnionē celerius τ facilius consequēdam
expediens videref.

Octaua propositio.

¶ Expedienti⁹ τ diuini⁹ est q̄rere vnionē ecclesie
cōformiter ad ius diuinū vel euāgelicū / ꝙ̄ stabili-
tatē īfalē iuriū humanor̄ / et ꝙ̄ ꝓprie ptis honorē
tpalē / aut cōtentiosam victoriā ꝑ reductionē aut
debellationē: ꝑsertim vbi ista vltima retardarent
primū: τ viderenf impossibilia / circūstātijs hincin
de debite consyderatis aut ponderatis.

Nona propositio que est corollarium.

¶ Pax multa esset diligentib⁹ legem dñi: τ non
esset illis scādalū schismatī / si nō irrita fieri hmōi
lex ꝑ ambitionē palliatā / ꝑ traditōes hoīm nimis
ifaliter / ne dicaf ptinacif / obseruatas. Sicut olim
christ⁹ ex ṽbo Esaie cōquest⁹ est. Uertat ipe oīa
in bonum qui est pax nostra τ deus benedictus in
secula: Amen:

Presuppositis terminis

in qb⁹ ē nūc factū ecclie / post mortē recētē illi⁹ de
roma. ¶ Queritur ꝓuidēda melius resolutiōe mate-
rie: Utr̄ expediat aliquē substituere in ꝑtenso iu-
re ipsi⁹ defuncti / ad tollēdū tādem fundit⁹ ꝑ cessio-
nē suā schisma pñs. Uidef ꝙ sic: qm̄ ad habendū
vnionē in ecclesia / opter serenare cōsciētias vtri-
usqȝ ptis. Sed alij non serenabunf / nisi fiat noua
electio. ¶ Probatio: q: sempꝫ reputabūt istā obe
dientiā erraīse: τ quēlibet in ea esse inhabilē ad ele
ctionē actiuā vel passiuā: q̄ habilitatio fieri nō po-
terit ꝑ solos cardinales suos / sed ꝑ verum papaȝ
estimatū. Necesse est igif vt aliq̄s nouiter eligaf.
¶ Item si cardinales de Roma non eligerent in
fra tempus iuris / ipsi incurrerēt sententias / vl̄ pe
nas a iuribus institutas / contra differentes nimis
electionem. Non est autē verisilē / ꝙ velint illas fer
rē. ¶ Item ꝑdicti cardinales non eligendo infir- u
marent ptem suam / immo vt dicerēt redderent se
minus habiles ad ꝓsequendū vnionē ecclie / dum
sine capite remanerent. Nam vnus elect⁹ hñi affe
ctatus / ad pacē plus posset ꝑficere offerēdo cessio
nē / τ illā ꝓsequendo: ꝙ̄ possint soli cardinales de
Roma sine tali viro.

In oppositum arguitur

ꝙ non expedit stantibus terminis nostris ꝙ fiat
adhuc q̄cunqȝ electio. Nam q̄rif si eligāt / de quo
fiat electio: an de papa nostro / aut de aliquo isti⁹
obedientie / vel de aliquo alterius obediētie. Non
ꝑmū: qm̄ alia obediētia diceret sꝫ / ꝙ tam papa no
ster ꝙ̄ alter istius obediētie inhabilis est vt sit: mo
ti ad hoc / qm̄ reputāt nos τ spēalr̄ papam nostruȝ
schismaticos τ hereticos / aut de heresi vehemēter
suspectos. Et nō est in ptāte eor̄ talē aliquē elige-
re / sicut nec habilitare. Si fiat secūdū: nos de ista
obediētia nihil reputabim⁹ factū sine nostris car-
dinalib⁹ / τ ꝯsensu veri pape nr̄i. Oꝑtȝ igif ad mi-
nus ꝙ audianf cardinales nostri τ vocenf / ꝓusqȝ fi
at electio noua ad sedādū schisma pñs. ¶ Itēȝ si
nouus eligaf / erit sꝫ ꝯtinuatio schismatis: τ error
posterior peior ꝑoře: nisi q̄s dicat volūtarie / ꝙ no-
uit elect⁹ statim offeret cessionē / τ alia ꝓ ecclesiasti
ca pace necessaria. Hoc añt ꝙ̄ sit incertum / experi-
entie ꝑores manifestant ¶ Item si cardinales de
Roma differant electionē vsqȝquo sufficienter sū
mauerint partem nostram in capite τ in membris
ipsi agent ꝓ vtilitate sua τ fortificatione partis sue
¶ Probatio: Nam potuerunt q̄rere (et rōnabi-
liter vt videf) ꝙ papa non cedat / sicut obedientia
sua petiuit / τ sicut ipe ꝓmisit: immo sicut tenef de
iure diuino / ꝓut erit declarandū / ꝙ si cedat / rema-
nebit apud eos electio libera ad generalē ecclesie
vnionem. Adduto ꝙ habilitet ꝙ̄tum in se est / illos
de Roma ad eligendū: τ ꝙ cardinales istius par-
tis cōueniant cum eis ad eligendū. Si autē papa
req̄situs de cedendo hoc nollet facere: ipe iam faci-
et obedientiā suam sibi contrariam τ aduersam.
Et ita cardinales sic differentes electionem suam
facerent partem suam fortiorem.
¶ Propter ista notandū occurrit / ꝙ si q̄libet
de ecclesia paruus τ magnus q̄reret: que sunt Je-
su christi plus ꝙ̄ sua: facilis haberef exit⁹ ad schis
ma terminandū. ¶ Sed q: oppositū ver̄ est / ꝓpte x
rea necesse est venire scandala / τ suscitata ꝯtinua-
ri: nisi ꝓuideat deus ex alto. Et istud est quod af-
fert difficultatē in materia pñti: etiam apud bene
affectatos de modis inueniēdis ad practicam vni
onis ecclesie. Nam q̄cq̄d speculatū fuerit τ discus
sum / ꝙ hoc vel illud mediū ꝑt haberi de iure natu-
rali τ diuino ad exequendū vnionē ecclesie: multa
sunt in facto de quibus vt dicif / non iudicat legis
peritus: vtputa si tales vel tales ad quos spectat
executio: velint vti talibus medijs licitis τ meri-
torijs / aut non. Exemplum ad hoc est grossum de
medico peritissimo: qui circa infirmitatem vnius
patientis sciret optime dicere τ videre ꝙ talis me
dicina curatiua est sue infirmitatis ꝑm suam arteȝ

sed in practica stabit ꝙ infirmus abominabit il-
lam medicinā ⁊ nolit accipe: constat ꝙ apud illum
medicū erit ꝯsequēter aliter iudicandū/attēto isto
quod in facto versat. Puto aūt ꝙ in ꝑncipio pro-
sequutiōis vnitatis eccłie ꝑ viam cessionis/ꝯside-
ratio ista fuisset valde vtilis ⁊ valde ponderāda si-
cut ⁊ nūc. Non eñ semꝑ illud quod absolute me-
lius est in se/est melius ex circūstantiis omnib⁹ si
mul positis ⁊ attentis. ¶ Dimissis aūt ꝓ nūc eis
q̄ in facto versant sup volūtatibus hoīum variis ⁊
q̄sq; deprauatis: nūc ꝑ ambitionē radicatā ⁊ cecā
nunc ꝑ contentionē ⁊ inuidiā/nūc ꝑ cupiditatē vel
timorē humanū: ⁊ ita de similibus passionib⁹: di-
camus aliqua q̄ de iure diuino ⁊ naturali fieri pos-
sunt in p̄senti materia/stātibus terminis; hoc eñ
ꝓderit vt nō ita facilr mētiant iniq̄tas sibi: faciens
de non causa cām in ꝑcrastinatiōe siue tergiuersa
tione ad vnionē ecclesie: non solum ꝓsequēdam/sȝ
vtiliter ⁊ efficaciter ꝓsequēdā. Est eñ idem nō q̄-
rere pacem ecclesie/⁊ illam viis nō possibilib⁹/vel
nō verisilibus inq̄rere.

Prima conclusio.

¶ Non repugnat iuri diuino/⁊ ꝑ consequēs nec
humano/quod ei debet ꝯformari/q̄n dñs Bene-
dictus possit a vocatis cardinalibus alterius par
tis in p̄tensū ius alterius substitui. Probat hoc
quoniā si repugnat/hoc est maxime vel quia repu
tatur hereticus/vel schismaticus/aut de talib⁹ cri-
minibus vehemēter suspectus: vel quia talis sub-
stitutio cederet in dedecus ecclesie/⁊ p̄sertim alte-
rius obediētie/quasi male tenuissent aut sensissent
Sed hec duo impedimēta p̄nt tolli stantibus ter-
minis in quibus sumus: ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns poterit ꝯueniē
ter dñs Benedict⁹ in p̄tensum ius alterius substi
tui. Et p̄mo certum est apud bene ꝯsyderantes et
prudētes ꝙ s̄m impedimentū quod allegat de de
decore alterius ptis: nullius est momēti. Nam ꝑ
tale factū null⁹ posset ꝯcludere plus q̄ȝ modo eos
hactenus male tenuisse: quoniam crederēt nostro
⁊ ei adhererēt de nouo: non tanq̄ȝ ex iure quod ha
buisset prius/sȝ ex iure nouiter acquisito s̄m esti-
mationem eorundē: non eñ negare hñt quin sui
cardinales habeant potestatē eligēdi. Qȝ si aliqui
leuiter loquerent in tali materia: nihil est de tali-
bus curandū apud eos qui famā suā non in ore
fatuoꝝ hominū/sed in ore dei ⁊ v̄itatis habent re-
ponere. Sicut christus volens vnire ppłm suum/
non distulit ꝓpter opprobria hominū ⁊ scandalū
ꝑuersoꝝ. Qȝ si q̄s dicat vltra/alterā obediētiā sem
per ex hoc facto remanere culpabilē ⁊ non corre-
ctam/vel absolutam ⁊ penitentem/nec esse ꝑ hoc
in statu salutis: q̄m non dimittit peccatū nisi con-
fiteat erratū. Ista est friuola obiectio veniens ex
ignorantia iuris diuini/vel ex nimia adhesiōe ad
traditiones hominū positiuas/vel ex sinistra am-
bitione/aut alia passione oculū rationis excecan-
te: put als in alia materia simili latius deductū est
Tenendū est hic ꝓ certissima ꝯclusione theologie
ꝙ sicut potest fieri ꝯfessio in multis casib⁹ dubiis
vel scrupulosis/sub cōditiōe tam in eis q̄ sunt de

iure: q̄ȝ q̄ sunt de facto: sic p̄t dari absolutio condi-
tionalis/vel tanq̄ȝ ꝯditionalis. Nunc ad proposi
tum puto ꝙ nullus est in eccłia q̄n paratus sit in
corde sentire ⁊ ore dicere (si opus esset) ꝙ si ⁊ vbi
errasset in aliquo circa materiā eccłie vel aliā: ipe
q̄reret veniā a deo ⁊ hoīb⁹: ⁊ placerēt sibi oēs ab-
solutiōes q̄ fieri possent ad supabūdantē cautelā
Qua p̄paratiōe habita/dico ꝙ absolutio ḡnalis in
oēs q̄ aliter sensissent q̄ȝ se haberet v̄itas in facto
eccłie/ꝓdest oībus talibus apud deum: nisi aliud
obstaret peccatū/vel ꝑtinacia certa in aliquo par-
ticulari credendo/in quo non esset paratus quo-
modolibet audire eccłiam: ⁊ hoc maxime habȝ lo-
cum vbi est error probabilis circa ea que vel iuris
sunt humani vel in facto: sicut maxima pars totī-
us materie que nūc currit/trahit dubietatē ex his
que facta sunt: in q̄bus nunc homines nō solum
hic aut illic fallunt/sed eccłia in talibus fallere po-
test ⁊ falli. Patuit dum femina vna ꝑ tp̄s magnū
adorata est ꝓ papa: ⁊ in similibus innumeris. De
fectus aūt istius ꝯsyderationis turbauit multos
plus iusto: ⁊ ꝓnos reddidit ad imponendū crimi
na schismatis vel heresis huic vel illi parti. Deni
q; expedienti⁹ esset vt aliq̄ relinq̄rent ꝯscientiis su
is ⁊ diuino iudicio/q̄ȝ ꝓpter eoꝝ seuerā punitio-
nem tota eccłie politia turbaret. Patȝ in policiis
que multa crimina dimittūt/ne ꝑ eorum punitio-
nem deteriora ꝯtingerent. Ex istis aperta est via
ad tollendū impedimentū p̄mū quod tangebatur
contra possibilitatē eligēdi dñm Bñdictū. Pos-
set eñ dñs Bñdictus sub ḡnalibus v̄bis prestari
ꝙ nunq̄ȝ fuit aut esse intēdit errās in aliquo cōtra
fidem/vł cōtra vnitatē eccłie. Et ꝙ submittit se oī-
bus q̄ cōtra ip̄m p̄nt allegari iudicio tot⁹ eccłie:
si ⁊ vbi reꝑiret ꝙ in aliquo defecisset/q̄uis nō ha
beat cōsciam ꝙ defecerit. Quero: nunq̄d nō ista ꝓ
testatio sufficit liberare eum apud oēs: ꝙ nō ē ꝑti-
nax in errore quocūq;: ex quo parat⁹ est audire ec-
clesiā. Uñ ⁊ si ꝓbaret millesies ꝙ fuisset p̄us he-
reticus/aut schismaticus: tñ hoc nō posset ꝓbari
de p̄nti ꝙ esset talis. Et ꝑ cōseq̄ns nō essȝ impedi-
mētū q̄n valeret electio: etiā s̄m reputationē alioꝝ
Qȝ si q̄s allegaret traditiōes humanas ad oppo-
situ in decretis vel decretalib⁹: quō tales errātes
p̄usq̄ȝ absoluāt dñt anathematizare ⁊ abiurare er
rores suos/⁊ multa alia. Rñdeo primo ꝙ hoc nō
habet locū/nisi vbi error manifest⁹ est ⁊ cert⁹. Ali-
ter vō ubi est dubi⁹/vel solū ꝓbabilis: q̄ȝ sufficit tunc
abiuratio ḡnalis seu ꝯditionata mō dicto. Diceret
vlteri⁹ ꝙ ꝓ tāto bono eccłie ꝯseq̄ndo/sicut ē vnitas:
ad quā iura oīa dñt tēdere: ⁊ s̄m finē istū iterp̄tari
tales rigores iuriū positiuoꝝ nō essent obseruādi.
Exēpla sūt ad hec innūera l casib⁹ lōge minorib⁹
Ad q̄d eñ diceret theologia (q̄ tractat de iure di-
uino) supior ⁊ architectonica: nisi q̄ȝ iterp̄tari hȝ
iura oīa iferiora s̄m ordinē ⁊ finē charitatis ⁊ vnita
tis: q̄ charitas ē finis p̄cepti s̄m ap̄lm: alioq̄n fru
stra eēt ip̄a theologia. Alioq̄n p̄terea iste cōstituti
ones positiue in mltis freq̄nter errarēt/⁊ fierēt sū
me iniusticie: imo ꝑplexitates inextricabiles inclu
derent vel afferrēt. Testatur schisma p̄sens.

Secunda conclusio.

¶ Non repugnat iuri diuino qn tpe z loco domi nus Bñdictus (quãtũcunq; sit verꝰ papa) possit re qri stantibꝰ terminis in qbus sumꝰ: vt p vnione ecclesie ↄseqnda ipe cedat: factis ꝑuꝰ ꝑ eũ / q̃ aduni tatẽ hãc habẽdã essent vtilr reqsita. ¶ Primo de terminorũ habemꝰ illud / quod afs ↄsum ẽ in dubiũ .s. q papa verꝰ ꝑt meritorie cedere: patuit in Celestino: z ꝑ decretalẽ expssaȝ: z ꝑ historias chronicarũ: immo z ipe dñs Bñdictꝰ notat in rñsionibꝰ suis / q nũq; viã cessiõis simplr renuere voluit / vl etiam oppugnare: quã etiã offert in casu quo ꝑ eam vnio celerius haberi videbat̃. ¶ Deinde vt videamus si de hoc possit rõnabilr reqri dñs Benedictus: z si expediat. Attẽdẽde sunt circũstantie que sunt in facto. Attendẽda est scȝ dispositio alterius obediẽtie / vel specialr collegij vocati cardinaliuȝ de Roma. Si vnq̃ verisimilr vellent eligere nostrum modo ꝓducto in ꝓma conclusione / vel non: Attendẽda est etiam dispositio obediẽtie nostre z principũ atq; ꝓlatoꝝ debentiũ ↄsequi illud quod bonũ est: qꝛ sine ↄsecutiõe ꝟba q̃ntumcũq; scitissima modicũ opant̃: an .s. vellẽt vnq̃ q nõ cederet: vel vt nolẽs compelleret̃. Attendenda est dispositio nři / si ex rñsiõibꝰ suis appareat q posset ad hoc pũctũ deduci: q si sic / res esset lõge facilior: si non difficultas esset mirabilis z quasi impossibilis: ꝓsertim vbi repiret fautores ꝑ sua reputatiõe magnos viros. Et si cardinales sui starẽt secũ / sicut multi forte crederẽt ꝓpter experientiã ꝓterite

B subtractiõis q̃ ad optatũ eoꝝ ꝓuenit. Et qm̃ ista vtrobiq; bñ ↄsyderare magis est negociũ spectans ad bonã prudentiã moralẽ / ↄsurgentem ex experientijs multis negocioꝝ humanoꝝ: ꝓpterea viri etiam illiterati ꝑñt melius sepe in talibꝰ iudicare z deliberare q̃ lrati: supposito tñ semꝑ q in hoc vel in illo eligẽdo nõ deuiẽt a regula sapie speculatiue / q̃ tractat de iure diuino: quod est simplr ius dicendũ ligãs z obligãs z inabdicabilr: z cui oĩs homo subijcitur / etiam papa: hoc dicitur / qꝛ si prudens nõ fundet se nisi in experientijs / ↄtempto eo quod sm̃ ius diuinũ fieri vel nõ fieri ꝑt / ipe facile se seducit sicut cognosco fuisse in alijs qbusdã ↄseqntibꝰ viam cessiõis / z fundãtibꝰ se in falsis principijs: q̃ finaliter oportuit refellere / z ita totuȝ destruere quod ex illis probabatur.

Tertia conclusio.

¶ Attentis terminis in qbus sumus / expedientius est q vocati cardinales de Roma mõ nõ eligãt q̃ oppositũ. Propterea dñt ad hoc ꝑ regem z dominos celeriter exhortari: vel cõuenientibꝰ legatis istius obediẽtie in vnũ cũ alijs legatis alterius obedientie / possit recipi ↄclusio secunoꝛ ꝑ vnione ecclesie ↄsequenda. ¶ Deducit̃ ista conclusio ex duabus ꝓcedentibus: qm̃ habitũ est q hoc mõ vel illo ꝑt fieri electio de iure diuino sine lesione iurũ humanoꝝ / immo cum eoꝝ impletione: qm̃ implent̃ cum iuri diuino famulant̃. Et tamen nondum constat sufficienter vt videtur / quis modus esset facilior z possibilior: quoniã hoc iacet in facto .s. in voluntatibus istius vel illius obedientie / prout nouissime tangebat̃ in ꝓcedenti conclusione. Ista vero que sunt in facto / melius cognoscerent̃ si fieret cõuentio in vnum / q̃ nunc absentibus hominibus vtriusq; partis ad seinuicẽ: z nõ se mutuo intelligentibus aut sufficienter cognoscẽtibus.

¶ Secũdũ dicta ꝓcedunt rõnes hinc z inde: naȝ prima ratio ad oppositũ soluitur ꝑ dicta in prima ↄclusione de possibilitate eligendi papam nostrũ. Item de possibilitate differendi vsq;quo papa noster fuisset auditus z sua obedientia. Et visum fuisset quomodo vellent oĩa ratificare / vt secure fieret electio alterius: immo z sui post cessionẽ factã z cetera ea ↄcernentia. Nihil eñ esset q hoc fieri impediret: immo certe factũ suũ humile z charitatiuũ magis nouã electionẽ mereret̃ q̃ demereretur.

Ita q non est excludẽdus a possibilitate noue electionis / sed nec necessario includendꝰ: qm̃ sic limitare esset ꝓcludere viã spũisctõ / in cuius nutu est inspirare vt ille vel iste eligat̃. Iteȝ esset pactũ quod maxime viciat electiones. Secũda rõ affert magis difficultatẽ in facto q̃ iure: qm̃ in iure si cardinales sunt boni viri z zelatores vnitatis / ipsi modicũ curabunt de talibus cerimonijs iuris: vbi etiaȝ oporteret eos subire penas illas pro tanto bono: q̃q̃ multi arbitrarent̃ q ad hec toleranda / nullo modo tenerent̃ / ꝓpter maius bonũ ↄsequendum. Tertia ratio similr iacet in facto / quo ad secundã partẽ / de illo qui nouiter eligeret̃: q̃ faceret mirabilia zc. Si eñ hoc constaret q non multũ videretur inexpediens / nouam statim fieri electionẽ talis. Sed vbi repiemus? Quis est / z laudabimꝰ eũ? Quis magis talia faceret / q̃ dñs Bñdictus sperabat̃? Ceteꝝ (prima pars falsa est) assumit̃ de informatione partis alterius. Nam ꝓbatũ est oppositũ / q non magis in bono possunt confirmare partem suã qualitercũq; voluerint eligere. Si aũt sermo fiat de confirmatiõe in schismate z malo / perdantur isti cum ista inualidissima z pessima confirmatiõe ꝓtinacie sue in hoc malo. Rõnes post oppositũ si videant̃ / cõfirmant ea q̃ dicta sunt hinc z inde. Ex oĩbus istis ↄcludit̃ illud quod est nũc expediẽs fieri ꝑ regẽ z alios sue obediẽtie dum interim nescit̃ si cardinales de Roma elegerint. Expedit eñ modis oĩbꝰ tendere ad hoc vt differãt quousq; potuerint magis informari de intẽtione istiꝰ obediẽtie ꝑ legatos solẽnes. Expedit secũdo q ista requesta fiat in terminis gñalibus / nõ descendendo q eligãt dñm Bñdictũ: nec etiã excludendo. Patet hoc: qꝛ esset eis ꝓcludere libertatẽ / z tollere spem ꝓficiẽdi nobiscũ ad vniuersalẽ vnionẽ. Esset eñ nimis cõfundere ꝑtem nostrã / si ꝑ expssum excluderemꝰ electionẽ dñi Benedicti. Esset etiã eaȝ minus extollere saltẽ in estimatione alioꝝ / si sic absolutã eius q̃reremꝰ. Et ꝑ hoc expediẽti facit illud quod rex iam a dimidio anno dicit̃ hoc reqsiuisse ꝑ lras a vocatis cardinalibꝰ de Roma: q̃ peritio vtinã esset diligẽtiꝰ ↄsecuta. Expedit tertio: q vniuersitas mater nřa more suo stimulet dños z regis cõsiliũ vt hec legatio celeriter impleat̃. Prio D

ꝑ exhortatores veloces ꝑcurrẽtes. Dehinc ꝑ solẽniorẽ ambasiatã. Nec opꝫ circa hec expectare deliberationẽ siue ꝯsensum pape/ vel quorũcũq3 alioꝝ qm̃ supplicationẽ ꝛ ꝯclusionẽ iustã esse mõstratum est. Immo q̃ vellet hãc ꝯclusionẽ impedire: nullo mõ videret audiẽdus/ sed vel monẽd9 vel ꝯtẽnend9. Expedit q̃rto vt mater nr̃a scribat sup hoc dño nr̃o pape sub terminis gñalibus exhortatorijs: immo q̃buslibꝫ alijs christianis: ꝛ q. vnanimi cõsensu sine ꝑtialitatibus vel emulatiõibus aut patrocinijs ista materia palã ꝛ honeste ꝛ pacifico aĩo ꝓsequatur. Si aũt noua veniãt q iam ꝑ alios electio facta est: tũc erit aliter deliberãdũ. Poterũt nihilominus ꝓdicta valere: vt si nõ videat ali9 exit9: laborem9 q post mortẽ pape nr̃i/ nulla fiat electio ꝑ cardinales/ nisi talis ꝛ taliter q pax habeat tũc: et si nõ veloci9 aut citi9. Ita eñ ꝓdem rex postulauerat/ dum p̃us elect9 est: fiat additio siue correctio ꝑ sapiẽtes: qm̃ istud in trãscursu positũ est.

Sequuntur lectiones due eiusdẽ christianissimi doctoris: quaꝝ initium est: Penitemini.

Refert se in ꝓlogo theologie mystice ad has lectiões: ideo ante tractatũ de theologia mystica he due lectões fuerũt ꝓmittẽde

Penitemini ꝛ credite euangelio ꝛc. Marci. i.

¶ Quãta veneratiõe simul ꝛ audiẽdi attẽtiõe dignũ sit verbũ p̃is: hinc ꝑpendit q in eo ꝛ ab eo sup̃mus legislator nr̃ christ9 sue ꝓdicatiõis initiũ cõsecrauit/ ꝯformi per oia gressu ad ꝓcursorẽ suũ Joannẽ: cui9 ꝓdicatio a pnĩa sil'r inchoauit: data in hoc magne hũilitatis ꝛ vnitatis forma ꝓdicatorib9: ne nouis ita gaudeãt qn alioꝝ dicta etiã minoꝝ digneñt imitari/ qñ vidẽt dñm ꝛ mgr̃m discipuli ꝛ ꝓconis sui snĩa neq̃q̃ dissidere. Sed queãdmodum Joãnes dixerat: Pniam agite. Et facite fruct9 dignos pnĩe. Christus ꝓdicationẽ suã hoc eodẽ exorsus est: Penitemini ꝛ credite euãgelio. Et cui dubiũ esse christiano poterit q̃ ꝑgrãdis grandiaq3 sniaꝝ maiestas in his v̾bis (q̃q̃ pauculis) inclusa sit: sicut diuinus Dionysius ex v̾bis Bartholomei (q̃ erat tuba veheñtes ap̃lica tradit) q euãgeliũ ꝛ paruũ est ꝛ magnũ: paruũ v̾bis/ magnũ snĩa. Si hoc de toto euãgelio dictũ sit/ hoc de pte eius ꝓcipua sentire equũ est: in qua toti9 edificij euãgelici fabrica collocat. Immoremur igit aliquãtisp/ ꝛ videam9 q̃d nobis insinuet dñs cũ ait: Penitemini ꝛ credite euangelio. ¶ Aduerto in pmis oculo ꝑscrutatiõis in ꝓfundũ demisso/ q christ9 vtit hic officio sapientis legislatoris: cui9 est a malis arcere/ ꝛ inducere ad v̾tutes. Utit officio solertis agricole/ pus expurgãdo arua fruticibus vt fertilis seges oriat. Utit officio sagacis pincerne/ mũdando vtres acetosos vel corruptos/ pusq̃ vinũ recẽs in eis fundat. Utit subinde officio prudẽtis medici: q̃ pus oculos sanare studet a lippitudie aut alia egritudine q̃ ipsos opponat radijs luminosis. Tales possent applicari silitudines q̃ nos vberiori facilitate inducũt cognoscere viuacẽ efficaciã ꝛ ꝯdependentiam hoꝝ verboꝝ: Penitemini ꝛ credi. euange. Est itaq3 rõnalis homo post peccatũ velut serinis nequã/ reus criminis lese maiestatis: ꝓiectus in exilium huius vallis miserie: detrusus quoq3 in carcerem tenebrosum carnis corrupte feculẽte. Ubi in tenebris sedens/ lumen celi non videt: nisi recõcilietur pus ꝑ pniam/ quã esse recte dicimus hostiariã liberantẽ nos a vinculis pctõꝝ: qua mediante potest lumen fidei ad nias clarius radiare. Propterea ad istud: Credite euangelio: pmittit penitemini. Est insup anima peccatrix ager incultus ꝛ maledictus: vbi vitioꝝ nascit infelix loliũ ꝛ desyderiorum steriles generant auene: q̃ omnia vitioꝝ plantaria euellant oportet/ si v̾tutes euangelice q̃rantur inseri cum profectu. Sicut eandẽ alam virib9 corruptis/ sic oculis lesis ꝛ obtenebratis/ ita similibus comparare fas est. Et exhinc docere q penitentia fidem/ sicut agri purgatio segetẽ/ ꝛ oculi sanatio luminis visionẽ añcedit. Prosequẽtes igit pmũ ex añdictis similitudinib9 ꝯstituamus animam humanã suo merito velut incarceratã in loco terroꝛ horrido: cui tres mansiones infimã/ mediam ꝛ sup̃mã assignemus: Prime stationis nomen est sensualitas. Secũde rõ. Tertie intelligentia simplex. Fenestre partis infime nullũ afferre lumen aĩe valẽt nisi corꝑale/ ꝛ quale bruta recipiunt. Secũda statio fenestras habet/ ꝑ quas lumẽ aliquod sp̃ualius ingredit in alam: dũ ad hãc stationẽ mediã erigit. Tertiã ptem ꝛ sup̃mã arcem seu speculam huius carceris/ vbi dum ala sublimat/ inspicere potest lumẽ diuinũ desup emicans ꝛ apparens quasi ꝑ rimulas quasdam tenues in morẽ fulguris coruscantis/ ꝛ subito inter rapidas tenebras nubiũ disparẽtis. Ad illustrationem v̾o tenebrosi huius carceris ꝓ statu isto/ vt fidei lumẽ habeat necesse est. Qm̃ sine fide impossibile est placere deo: oportꝫ nihilomin9 in adultis vt fides in actum exeat/ ꝛ ꝑ dilectionẽ opet: alioqn teste Jacobo: Fides sine opibus mortua. Est aũt actus fidei credere euãgelio. At v̾o ala in solo imo carceris q̃dm dimersa est/ q̃ñ leuare posset oculos caligine pressos/ ꝛ densis carnaliũ desyderioꝝ nebulis obsitos ad credendũ vel cognoscendũ ea q̃ desup emicant/ ꝛ que ꝑ nullas sensuũ fenestellas aditum inueniũt. Quãobrẽ eleuãda est anima ab infimo habitaculo carceris ad mediũ: ꝛ consequenter ad supremũ: quatinus intueri valeat lumen vult9 dñi: quod signatũ est sup eam/ maxime si est lumẽ gratuitũ fidei desup infusum ad credendũ euãgelio: ꝓmittit pniam: Penitemini ait ꝛ credite euãgelio. Nec mirũ: quoniã indigna est aĩa peccatrix: ala rea mortis deduci ad presentialẽ visionẽ sui iudicis dei: nisi pus recõciliata/ absoluta/ purgataq3. Quã recõciliationẽ/ absolutionẽ ꝛ purgationẽ pnĩa opat. ¶ Uultis ergo credere euãgelio? Uultis lumẽ celi videre? Uultis ab imo carceris ad altiora subuehi? vultis scio. Obedite igit predicanti christo/ ꝛ penitemini. Et sic credite euange-

llo. Liceat idcirco pniam collaudare τ dicere per
similitudinē: φ ipa est filia pcipua iusticie consti-
tuta a supmo iudice deo φ recōciliatione anime/
postφ lesit diuinā maiestatē. Ipa est hostiaria/eri
gens de pfundo carceris aiam dāpnatā: eleuans
caput suum/intellectū.s. ad videndū lumen celi: vt
tandem sedeat cum pncipibus/τ soliū glorie tene
at. Ipsa catenas ferreas cupiditatū/ipa funes pec
catoꝝ infelicē aiam circūplectētes dirumpit: ipsa
egros rōnis oculos tergit/sanat τ illustrat: ipa fe
nestras supiores aie aperit: depulsis quas stat⁹ car
ceris huius miser patit nebulis volitantiū phan-
tasmatū: τ a ꝯfusione horrida carnaliū desyderio-
rum/ab eorūqꝫ tumultu separat aiam: eleuās eam
in specula vel arce vel apice ipsius simplicis intel-
ligentie. Eam deniqꝫ ad supmentales excessus τ ex
taticas rapit visiones/sm mysticā theologiā da-
tam a Dionysio. Hec postremo reparat in alma
modū/spēm ꝑ ordinē violatas ꝑ pctm: immo ad
ipam aie hierarchiā vniuersam/exemplatā ad exē-
G plar angelicaꝝ hierarchiaꝝ pus ꝯturbatā restitu-
it/ordinat τ reformat. ¶ Huius ꝟtutis ꝯditiōes
alie sunt laudabiles absqꝫ numero: quaꝝ aliqs in
posteꝝ dicere reseruamus. Attēdam⁹ nihilomin⁹
φ pnia sicut iusticia in triplici curia diuini iudicij
cōuersat τ psidet: sed alio τ alio fine/aliaqꝫ vtilita-
te. Quid aliud est pma curia diuini iudicij/nisi pre
sens vita? Ubi ali thronū pnia miserās/pia τ exo-
rabilis de qua locuti sum⁹. ¶ Scda curia eiusdem
iudicij assignat purgatorius loc⁹/vbi in throno se
det pnia puniēs/seuera τ formidabilis. ¶ Tercia
curia est infern⁹/vbi regit pnia dānās τ infructuo
sa τ horribilis. Nam φ dānatos pnia comitet et
torqueat/expssum est Sap. v. Uidentes turbabū-
tur timore horribili: sequit intra se pniam agētes.
Q, sit horribilis: audite aplm: Horrendum ē in-
cidere in manus dei viuentis. Proinde has tres
curias notauit ꝑpheta regius: dū penitēdo seipm
curie pme submitteret/in qua misericors pnia cō-
dolens infirmis reperit: Dñe inquit/ne in furore
tuo arguas me. Ecce curiam infernalē/q̄ furoris
nō incōgrue quēdā typū gerit: qꝛ pater illic filios
ꝓprios ꝑ naturā/τ creator suas creaturas ꝑpetu-
is ignibus iustissima qdem/sed incomphensibili
eqtate cruciandos exponit. Sequit: Neqꝫ in ira
tua corripias me. Ecce curiā pntis vite: in qua pro
recognoscentib⁹ pie τ humiliter infirmitatē ꝓpri-
am pnia misericors ꝓcedit. Porro si qs viator dā
natus/vt in tertia curia crucief: sicut est oinis exi-
stens actualr in pctō mortali. Si qs pterea adiu-
dicatus est puniri in secunda curia/q̄ est purgato
rij: sicut est homo qui grām habens/nondū pro
peccatis satisfecit: talis fas habet qdiu viuit ap-
pellare ad primā curiam: in qua sedet penitentia
misericors: quoniā misericordia superexaltat iudici
h um. At vo si pctōr tardauerit compere hora legiti
ma cessionis pnie in hac pnti curia: ille adiudica-
bit vel penitētie seuere τ formidabili in purgato-
rio/vel pnie infructuose τ horribili in inferno. Est
autē competēs hora cōparendi coraꝫ pnia miseri
cordi vsqꝫ ad vltimū finē: quo aia etiam in morte

liberꝫ habet vsum rōnis/ad subijciendū se eidem
pnie ex affectu humili τ pio: iꝫ qnto tius tanto meli
us atqꝫ securius. Ceterꝫ obmisso ad psens sermo
ne de penitentijs purgatorij τ inferni. Uerbū ha-
beamus de pnia huius seculi: ad ipam enī nō ad
alias nos inuitat iudex noster christ⁹ dicēs: Peni
temini τ cetera. Augu. Rēpe q̄ nō penitet hic cū hoib⁹
penitebit cū demonib⁹ in futuro. Qui pterea non
se subijcit iudicio penitentie miserētis in pnti cu
ria: pniam ꝯdemnātē τ nunqꝫ liberantē expiet in
altera. Dicam⁹ igit cū Ps. Miserere mei sm iu-
diciū diligentiū nomē tuū: hoc est sm iudiciū mi-
sericordie in pnti seculo: qm̄ sctī sctēqꝫ oēs veluti
qdam assessores iudicātis pnie misericordis inter
cedūt ꝓ illis quos huic curie submitti viderint. Li
berāt quoqꝫ sepi⁹ reos suis interuentib⁹: vbi τ q̄ se
meli⁹ τ humili⁹ accusauerint/ipsi pter morē iudici
orū humanoꝝ remissionē ampliorē ꝯsequēt. Quia
ex re manifestā in se strictiā ostēdūt/q̄ pnias aut re
fugiūt/aut leuissimas aut insufficiētes qrunt: pa-
res illis quos ꝟge territāt τ ferrum/ignesqꝫ se pati
malle crederent. Attn̄ qd est pnia pns/nisi puerilis
qdam flagellatio: si ad torturas vel purgatorij vl'
gehēne seuerissimas cōparet. Hoc ipm q̄ fida ꝓfū
daqꝫ viue fidei ꝯsyderatiōe videret: affirmo φ non
solū nō refugeret dolorē pnie pntis aut voluntarie
aut deo disponēte casibus varijs immissum/ꝫ eti-
am cum gaudio toleraret: sciens φ non puniet de
us bis in idipm: τ φ breue hoc τ momentaneū tri
bulationis supra modū immensum glie pondus
opat in nobis. Nec mirabit hoc aliqs me dicere
si silitudinē in ipsis etiā puerulis ostēderim. Pro-
ponat puero qntūcūqꝫ timido ꝟberis φ aut mor-
te plectet ꝓ delicto suo/aut ꝟberaret. Quis nō vi-
deat ꝓposita hac ꝯditiōe/qn ipse ꝟberari nō solū
vellet/sed cū instātissimis precib⁹ τ lachrymis id-
ipsum si sibi negaret/postularet. Quare hoc? Cer
te ne horribili snie mortis subiaceret/quam scit se I
non nisi ꝑ verbera euasuꝝ. In electione pnius sili
constitutus est pctōr: qꝛ aut hic vltro suscipiet pe-
nitētie ꝟber/aut mortis eterne supplicio subiace-
bit. Hinc apit intellectus illi⁹ qd̄ dicit aplš: in tri
bulatiōe gaudētes/τ taliū absqꝫ numero. Consti-
tuam⁹ ḡ nos corā tribunali misericordis pnie: et
tres eius comites amplectamur: q̄ sunt: Cōtritio:
Confessio: Satisfactio. Porro cōtritionē ex qua
tuor integrari nouerimus: q̄ sunt: Motus liberi
arbitrij in deū sup oia diligēdū. Scdm mot⁹ eius-
dem liberi arbitrij in detestationē pctī. Tertiū in-
fusio grē gratū facientis. Quartū expulsio culpe.
Possumus addere qntū/pueutionē.s. diuinā: q̄ li-
berꝫ arbitriū mouet τ excitat ad ea que dicta sunt.
Qualis aūt sit ordo inter ista qnqꝫ/non facile ē vl
cumqꝫ diffinire: qm̄ plerūqꝫ sunt simul tempe. Et
quo ad nature prioritatē/si respect⁹ habeat ad sub-
iectum: pus est expulsio culpe/qꝫ infusio grē. Sive
ro referamus ad agens/econuerso se res habet: qm̄
pus agens intendit infundere positiuā gratie dis
positionē/qꝫ priuatiuā expellere. De his subinde trib⁹
comitibus pnie/ꝯtritione/cōfessione/satisfactione
latissima est determinatio ꝑ doctores. iiij. sen. di.

stinctionibus ad hoc spectātibus. Et infra (q̄tum videro expedire) q̄dā ex vtilioribꝰ excerpe ꝓposui. Nunc itaq̄ vocant me aliorsum: q̄ q̄dā litigiosi et mendaces aduocati. i. vitia (quos in ipsa meditatione mea cōspicio magnis boatibꝰ aduersari) his q̄ salubriori cōsilio ad hāc pnie misericordis curiam accedere volūt: arguū malesuadis sermonibꝰ nūc blandiēdo / nūc terrēdo: q̄ stultū est inquiunt / in hac vita se gratis affligere: ⁊ nō q̄rere sublimes ⁊ pulchros honores / ɔtēpto sacco ⁊ cinere: q̄ stultū est insup̄ non q̄re iocūdissimas voluptates, reiecto cilicio / verbere ⁊ ieiunio. Pars opponit / alij spem longe vite / alij desperationē a mala consuetudine resurgendi / alij pudorē in confessione: alij allegant peccantiū multitudinē ⁊ auctoritatē / pars difficultatē satisfaciendi / ꝑs cadendi frequētiā ⁊ instabilitatē resistēdi. Et vt paucis absoluā / talium nequā aduocatoꝝ copiosior est multitudo / q̄ vt numerare nostꝝ sit: quoꝝ hic ordo est nō habere ordinē / fides nō tenere fidē / finis a fine auertere. Ue vemūdo ab his pestibus monstruosis ⁊ horrendis. Seuiunt oēs magna rabie ⁊ miserabiles alas ex turbāt ab hac penitētie curia: quaꝝ vna origo est vna radix vitiosa / vna parēs improbatissima / quā appellamus originalem nature corruptionem seu tyrannidē mēbroꝝ / seu legem pcti / aut alio tali nomine. Oēs quoq̄ pestes iste horrore sempiterno ɔfuse sunt: ipse tñ participant in sup̄bia vel elatiōe q̄ est appetitus ꝓprie excellentie ⁊ subiectionis fuga ⁊ diuine maiestatis quoddā phātasticū. Quisq̄s eñ singulos instinctus stimulātes ad malum / ⁊ auertentes a bono / diligēter intus ⁊ extra discuteret: agnosceret in eis p̄ncipalē stimulū esse superbiā: vt vere sensit q̄ nole ols iniusticie sup̄biā intelligi voluit: ibi: Non dñet in me ols iniusticia: glossa: sup̄bia: q̄n ipsa in omni iniq̄tati repit̄ atq̄ dñat̄. Quid eñ q̄rit auaricia / nisi ꝑ se sufficientiā: ⁊ nulli alteri ꝑ indigentiā subiacere? Quid enim luxuria expetit? vtiq̄ tranq̄llitatē ⁊ pacem iocundam: quam res altera neq̄ conturbet / neq̄ ducat nolētem / neq̄ violenter? Amplius etiam ipsa pusillanimitas / que sup̄biam videt̄ aspernari / superbiam secum amplexat̄ / dum sensum ⁊ iudiciū suū p̄fert iudicio sup̄ioris sui. Dum p̄terea sui iuris esse mauult q̄ alioꝝ / vbi p̄t ⁊ debet cōmoditatibꝰ obseq̄. Et hec plane nō timiditas sola est / sꝫ vane libertatis appetitꝰ. Subinde curiositas sciēdi q̄tū abūdet in sup̄bia / scire ꝑfacile est qō in p̄mis parētibꝰ liq̄do constitit. Deniq̄ causa ista est p̄cipua cur vitium quodlibet aduersat̄ pnie salutari: q̄ penitentia in humilitate fundata est. Simil̄r a vitio quolibet fides impugnat̄: quoniā radix fidei humilitas est / ⁊ ad deum subiectio. Abijciamus ḡ sup̄biam a nobis viri patres ⁊ fratres / q̄ etsi nō radicitꝰ euelli pōt a nobis q̄diu maledictā terrā circūferimus: q̄ gerininet assidue nobis hunc tribulū: ipsa saltem mox vt infaustū germen extulerit resecetur ɔculcetur / destruatur: alioquin non satis obedimꝰ dicenti christo: Penitemini ⁊ cre. euā. Et q̄m sic ī cidit / vt de pueris aduocat̄. i. vitijs pniam dissuadētibus loq̄remur. Et inter illa p̄mū esse repimus sup̄biā: ꝑgamus inq̄rere quō sup̄bia pniam ⁊ ɔsequēter fidē impugnat: p̄sertim apud scholasticos. Ad illos q̄ppe nūc vox locutiōis infert̄: nec infert̄ tanq̄ ego sine pctō existēs velim peccātricē alam lapidare: sꝫ alios monēs eisq̄ cōpatiēs / ineñet admoneo / me audio / mihiq̄ vt ceteris ɔdoleo; velut si lāguētes quos vna febris grauat vel alligat / sese alligat / sese alloquant̄: inuitus quoq̄ seip̄os q̄relis vtcūq̄ solent̄. Sup̄bia scholasticos a pnia ⁊ fide viua p̄pediēs / duas in eis filias infelices (nisi ꝓuiderint) gignere solita est / curiositatē ⁊ singularitatem. Malas ꝟo filias ex pessima matre: q̄bꝰ insup̄ misera soror addit̄ inuidia / quaꝝ ꝓgenies infausta multiplex est sup̄ numeꝝ / ibi contētio / disceptatio / ꝑtinacia / erroris defensio / amor proprij sensus / immansio in opinionibus vel suis vel suorum. Deniq̄ scandalizatio ⁊ ɔtemptus simpliciū atq̄ omnis doctrine humilis abominatio. Quid autem penitenne / quid fidei magis aduersuꝫ cogitari p̄t q̄ sint hec oia. Curiositas ē vitiū quo dimissis vtilioribꝰ / hō ɔuertit studiū suū ad minꝰ vtilia vel inattingibilia sibi vel noxia. Uariat aūt cōparationē hāc magis ⁊ minꝰ vtiliū / ipsa ɔsyderatio finis s̄m tp̄s / locū / ꝑsonā / etatē / statū / ꝓfessionē / rēpublicā / cū ceteris circūstātijs. Nēpe qō vni est inutile vel idecēs / alteri ɔgruū aut in p̄cepto positū repit̄. Singularitas est vitiū quo dimissis vtilioribꝰ hō cōuertit studiū suū ad doctrinas ꝑegrinas ⁊ insolitas. Et hic sil̄r finē attēdi necesse est. Uidetis q̄ curiositas ⁊ singularitas assilant̄ in multis vt sorores solēt: sꝫ eaꝝ vult̄ ex rōne obiectali varia q̄dā distinctiōe secernunt̄: vtraq̄ eñ culpat̄ / q̄ deserit vtiliora: qō ꝓfecto nō fit absq̄ cuiusdā excellētie ꝓpe desyderio. Curiositas vt sciat alia q̄ opꝫ. Singularitas vt ceteris emineat. ¶ Eliciamꝰ hoc loco ɔsyderatiōes aliq̄s morales ad cōmonitionē scholasticoꝝ / p̄sertim theologoꝝ. ¶ De curiositate et singularitate alioꝝ spēalr̄ ecclīasticoꝝ / ⁊ spēalissime prelatoꝝ ⁊ religiosoꝝ: in hoc q̄ dimissis sacris nre legis l̄ris ipsi traditōibꝰ hūanis cognoscēdis / aut alijs vilioribꝰ occupant̄: ꝑnūc nihil ad nos / q̄ foris sunt / nec nos audiūt. Sola cōsyderatio p̄sentis erit lectiōis. Alia eñ dicturꝰ sūꝫ cōcernētia statū huiꝰ sacre facultatis theologie: reliq̄s cōsyderatiōes lectio sequēs expediet.

Prima consyderatio.

¶ Phos ātiquos sicut curiositas fefellit / ita formidandū est ne theologos nr̄i tp̄is ipsa filis curiositas decipiat. De errore phantiū causato ex curiositate nimia loquit̄ Seneca in epl̄a de liberalibus artibꝰ / ⁊ Hugo melius in ꝓemio cōmenti sui sup̄ angelicā hierarchiā. Physica siquidem perscrutatio ductū rōcinatiōis naturalis insequens neq̄t in immēsum ꝓgredi: certis eñ limitibus coartetur oportet / quos limites dū p̄tergredi sup̄ba curiositate conat̄: q̄d mirādū si preceps ⁊ si absq̄ ductore ⁊ lumine ceca ambulās offendat ad lapidez erroris: ⁊ impingens se cōterat. Ductus itaq̄ rōcinatiōis naturalis ad hoc ꝑtingit / vt sciat̄ eē vnꝰ deus / princeps ⁊ rector oīm / q̄ dedit oībꝰ eē ⁊ viue

re: his quidē clarius/illis vō obscurius. Inuisibi
lia eni dei a creatura mūdi p ea q̄ facta sunt intelle
cta cōspiciunt: sempiterna quoq; virtus eius ꝛ di
uinitas. Est quippe oībus inditū ꝛ multis natura
li demōstratione ꝯclusum: vt de⁹ sit quo nihil me-
lius cogitari pōt: esse qui habeat quicq̄ est melius
ipm q̄ nō ipm. Hec est eni phīa quā apostol⁹ ꝛ in-
structus ab eo Dionysius noīat dei sapientiā/ im
mo ꝛ reuelationē. Deus (inq̄t aplūs) reuelauit eis:
quā reuelationē intelligo lumen vultus dn̄i signa
tum sup nos: quēadmodū pulcherrimo ꝛ euiden-
tissimo cōpendio diuin⁹ Bonauē. deducit in suo
itinerario mētis ad deū. Qui libellus omni laude
superior est: nec admirari sufficio q̄liter patres ꝛ fra
tres minores dimisso tanto doctore (qualē nescio
si vnq̄ studiū parrhysieñ. habuerit) ꝯuerterunt se
ad (nescio quos) nouellos: pro quibus parati sunt
pedib⁹ ꝛ manib⁹ decertare: tandē quantū in alijs
ꝓficiāt ipsi viderint: sed de hoc al's. Porro si phi
losophi se inter hos limites coartassent: et deū sic
cognitū (vt dignū fuerat) glorificassent: bene erat
cū eis: sed ꝓgere vltra volētes defecerūt scrutātes
scrutinio. Quo pacto sic? Quia certe ea q̄ in liber-
rima potestate dei posita erant: dū attingere ꝛ ad
N quasdā necessitatis regulas adducere conati sunt
ipsi euanuerūt in cogitationibus suis: ꝛ obscura-
tū est insipiens cor eoꝝ. Exēpli gratia: Qualiter ꝛ
quādo mūdus inceperit: aut si finiturus sit sciri ne
quit ex quibuscūq; experiētijs quas philosophia
sequit. Quoniā hoc in liberrima ꝯditoris volūta-
te situ est. Philosophi igit dū hoc secretū diuinē
volūtatis penetrare: duce experientia moliuntur:
quidni deficiāt? Quoniā sicut diuina volūtas hui⁹
ratio est: ita solis illis scire ꝯcessum est: quib⁹ ipsa
voluerit reuelare. Ita de incarnatione ꝛ de reliq̄s
nostre fidei articulis diceremus ꝓpter q̄ exultans
iesus in spū dixit: Confiteor tibi pater celi et terre
ꝛc. Et sequitur: Ita pater: q2 sic placitū est ante te:
glossa: nō meritū nostrū. ¶ Qua in re cōcludim⁹
cū articulo parrhysiē. articulos fidei nullo modo
esse ꝯtra philosophiā naturalē: sed eidē poti⁹ ꝯso-
na sunt: q̄q̄ eos attingere ꝛ inuenire suū nō est: pre
sertim nisi diuina fidei reuelatione q̄ tales veritates
subministret. Interrogat⁹ ergo phūs: Est ne mun
dus eternus? Rńdere debuit: Questio hec sup me
est: qm̄ deus oīa sicut voluit ꝛ fecit ꝛ faciet. Iter
roget de hoc dūi voluntas ab eis: quib⁹ hoc reue
lare dignat⁹ est. Hi sunt ꝓphete nostri: quoꝝ pro
phetice denūciationes de futuris fidē faciunt: dū
experti sunt q̄ de p̄teritis ꝛ incognitis enūciaue-
runt veritatē. Hinc fortassis sobrie sentiēs aristo:
hanc ꝓpositionē inter ꝓblemata posuit in phy
sicis. ¶ Utrū mūdus sit etern⁹? Occurrit hic ali-
quis ꝛ dicet: q̄ physica ratio cōmunis inueniat deum
esse primū mouēs ꝛ primā causam ꝛ finē oīm: non
inuenit tñ q̄ agat libere libertate ꝯditionis: sꝫ ma
gis naturali necessitate et quadā ꝓprietate illi⁹ q̄
summi⁹ diffusiua est bonitatis. Hec est (fateor) to-
ta ꝛ p̄cipua radix erroꝝ in istis philosophantib⁹:
qui ex immobilitate ordinis in vniuerso: quantū ha
ctenus experti: causam hec omnia regentē: non so

lum immobilē (hoc eni vere sapuissent) sed deter-
minatā ad taliter agendū: cum impossibilitate ali
ter ordinandi cōcludere putauerūt: hoc autē non
ita debuerūt. Cui eni venire in dubiū potest: quin
perfectius sit atq; nobilius suū effectum extrinse-
cū non cōmensuratū potētie sue habere in libera
potestate q̄ ipsum de necessitate ꝓducere? Q̄ eni
spiritūsanctū non possunt nō producere pater ꝛ fi
lius: ꝯuenit ex adequatiōe termini ꝓducti ad agē
tis potentiā. Secus in creaturis quarū perfectio M
dici non meretur punctale centrū respectu sphere
diuine intelligibilis: cuius centrū vbiq; circūferen
tia nusq̄: sicut vnus ex philosophis diffiniuit. Ex
hoc errore p̄terea omnis ad deū religio ꝛ gratitu
do tollit: dum dicimus eū nō gratuita liberalita-
te/ sed seruili quadā necessitate nobis oīa ministra
re. Propterea (vt estimo) philosophi deū agnoscē
tes: nō sicut deū glorificauerūt/ neq; gratias ege-
runt. Multa in hāc rem ꝛ dici ꝛ disputari possent
que consequēter ostenderēt/ quia rationabili pieta
te factū est id quod dicit apostol⁹: quia mūdus in
dei sapiētia: hoc est in philosophia/ deū nō cogno
uit. Placuit deo per stulticiā predicationis: hoc
est per fidē ꝛ operum insolitoꝝ operationē saluos
facere credētes. Hanc ergo rationē al's induxi ꝓ
mysterio mirabilissimi sacramēti instruendo. Ita
q̄ si querat a me/ cur deus eucharistie sacramen-
tū taliter instituit? Respōdeo per consyderationē
finis. Hoc itaq; factū est/ vt ex ei⁹ insolito effectu
subleuaremur credere oīpotentiā dei/ ꝛ oīscientiā
dei ꝛ gratuitā bonitatē: que nō solū facere potest/
scit ꝛ vult ea q̄ de facto videm⁹: ꝛ viderūt philoso
phi/ sed etiā alia nō quidē mirabiliora. Quid eni
mirabilius vniuerso? sed magis insolita: quatinus
insup contereret ceruicosa p̄sumptio nostri intel-
lectus q̄ deū cū suis operib⁹ cōprehendere stultis
sima impietate videt gloriari. ¶ Exposita parte
prima nostre ꝯsyderationis: q̄ curiositas nō con-
tenta suis finib⁹ fefellit philosophos: par similiter O
do deducere pōt esse formidandū: ne talis curiosi
tas theologos decipiat. Constat eni q̄ doctrina fi
dei q̄uis philosophiā superet/ habet terminos su-
os p̄definitos in sacris literis nobis reuelatis: vl-
tra quos nihil audēdū esse diffinire vel tradere be
atus Dionysius expssit p̄mo de diuinis noībus.
Uniuersaliter inquit non est audendū dicere/ neq;
etiā cogitare de supersubstātiali ꝛ occulta deitate: pre
ter ea que diuinitus nobis ex sanctis eloquijs sunt
expressa. Igit si coniecturis ꝛ ratiunculis huma-
nis vltra progredi quisq̄ theologizans p̄sumpse-
rit: quidni ꝓprius turpiter seducat ꝛ seducat inse-
quētes? Deficiente eni ꝛ nō sufficiēte scala scriptu-
raꝝ: qual altera cōparabit scala ad altiorē de deo P
cognitionē attingendā: nuper in meditatiōe mea
talis oblata est similitudo. Sit cecus aliq̄s a natiui-
tate/ cui de colorib⁹ dicant in certo mō veritates:
non cognoscēde/ sed credende: vt q̄ albedo est dis
gregatiua visus/ ꝛ nigredo congregatiua. Q̄ sol
sua illuminatione diē causat ꝛ noctē. Si cecus iste
satagat cū studio vehemēti ratiocinādo ꝛ phanta
siando/ dicere ex istis paucis veritatibus al's veri-

tates sibi non traditas. Nemo est (vt opinor) qui non arbitraret ꝙ ipse facili ꝛ crebra paralogizatione falleret: vt q: audit ꝙ albedo disgregat visum opinabit statim ꝙ talis disgregatio fiat ꝑ simile ad ea que sensu tactus ꝑcipit spargi ꝛ diuidi. Talia sunt absq; nũero in omni arte ꝛ scientia quo ad hoies qui de illis scientijs attigerũt nihil: de quibus tñ ipsi iudicare ꝛ phantasiari ꝓsumẽtes: in q̃les/quãtasve chimerinas absurditates ruãt/ quotidiana docet irrisio. Cõferamus nũc ad diuinas voluntates nõ reuelatas nobis celitus sensum cuiusuis theologi quantũlibet eleuati: nullus dubitauerit quin ad illas cecior sit ꝙ cecus ad colores ꝛ nõ minus idiota ꝙ idiota aliquis ad metaphysicam aut machematicã disciplinaꝫ. Propterea si de altis istis ꝛ non reuelatis veritatibus voluerit hmõi theologus iudicare: aut ꝓsumptione rapt⁹ aut pudore oppressus/si nõ ad omnia quesita sibi responderit. Quis nõ videat ꝙ profundam sibi ꝛ alijs errorũ abyssum parauerit? Quãto securiori humilitate respõderet in multis: nescio: deus scit: ꝛ cui deus voluerit reuelare. Credite euangelio ꝛ sufficit. Nolo tamen vt hec nostra curiositatis inculpatio nutriat secordẽ ignauiam eoꝝ qui de diuinis ea que possunt debẽtq; intelligere/vel negligunt vel nõ negligentib⁹ detrahunt: vtrũq; vitio deputatur/ꝛ nolle elucidare veritatẽ sacre scripture cũ modestia in suis se limitibus cõtinente. Qui elucidant me inquit/vitam eternã habebũt. Et vitium est velle plus ꝙ oportet sapere: ꝛ nõ ad sobrijam pietatẽ: sicut vtrinq; a Dionysio primo de diuinis noibus palam notatũ est.

¶ Et hec sufficiant quo ad istam lectionẽ factã. Anno. M. cccc.ij. die mercurij ante festum Martini in hyeme.

Lectio altera eodem anno.

D 
Enitemini ꝛ credite euãgelio Mar. j. Si continuari quereret initiũ presentis lectionis cum precedenti omissa tunc nouẽ ꝯsyderationis de curiositate declaratio nũc inchoari debuerat. Nihilominus ante omnia placet inuestigare quidditatẽ penitẽtie: cũ promotiuis quibusdã ad eam. Dehinc ordo ceptus resumetur. Penitẽtia in vna sui acceptione vnũ ex septẽ sacramentis numerat qualiter ad ꝓsens loqui nõ intendimus. Sed ꝑtẽst virtus ꝛ species quedã iusticie/reddens deo qđ suuꝫ est. Peccator itaq; deũ per inobedientie ꝑuaricationẽ abstulit quantũ in se fuit honorẽ debitũ: debitũ dico vt creatori ꝛ redẽptori: vt patri/regi/principi/ amico/sponso/ꝛ ita mille ꝯsyderationibus ipse nõ omnino cõstitutus est: reus lese maiestatis ꝛ ꝑditionis: non erga qualemcũq; maiestatẽ/sed diuinã. Preposuit enĩ propriã voluntatis libidinẽ diuine charitati: propterea iustissimũ est vt rursus volũtas libidini calcata subijciat vltro se puniẽdã arbitrio iu-

dicialis legis dei. Habitus autẽ inclinatiuus ad hoc opus dicit penitẽtia: cui⁹ assignare descriptionẽ sic possum⁹. ¶ Penitẽtia est habit⁹ virtuosus inclinãs liberũ arbitriũ detestari ꝛ punire i seipso peccatũ contra dei legẽ cõmissum vel obmissum: ꝛ hoc ad finẽ beatitudinis consequendũ. Vel sic: Penitẽtia est habitus iusticie inclinans liberũ arbitriũ detestari ꝛ punire peccatũ in seipso immediate vel mediate ꝑ sui reconciliatione ad deũ. Penitentia actualis dicet ois actus/mediate vel immediate a tali habitu pullulans ꝛ procedẽs. Ceterũ detestatio peccati ꝯsurgit ex apprehẽsione ipsius vt inhonestũ est: vt diuine maiestatis ostensiuũ: vt deniq; potentie apꝓhendenti discõueniens ꝛ contrariũ. Punitio fit ꝑ apprehensionẽ obiecti vt tristabile est: et proptie inclinationi obuiũ: seu discõueniens ꝛ contrariũ. Ratio discõueniẽs est disproportio lesiua seu alteratiua cuiusdam armonie ꝛ vnitatis in potẽtia apꝓhendẽte. Malũ inhonestũ efficit discõueniens ꝑ quãto ledit aut tollit armoniã modi/speciei ꝛ ordis: debitã libero arbitrio vt liberũ est. Malũ tristabile reddit disconueniẽs pro quãto ledit armoniã ꝛ vnitatẽ debitã cõplexioni naturali. Ratio discõuenientie in malo inutili est disproportio tollens a potẽtia apprehẽdente quandã bonitatẽ eius cũ bonis extrinsecis eã accidẽtaliter ꝑficere habẽtibus. ¶ Ex opposito sumũtur rõnes ꝯuenientie in triplici bono/honesto/vtili ꝛ delectabili. Quas rõnes in eadeꝫ re crebro ꝯcurrere perspicuũ est. His suppositis nõ operosum est aduertere ꝙ in penitẽte multa ꝯcurrunt. Primo liberũ arbitrium/qđ est potentia apprehẽsiua peccati ꝛ detestatiua/punitiuaq; eiusdẽ. Concurrit ꝓterea habitus virtuosus inclinatiu⁹ liberi arbitrij ad promptius faciliusq; operandũ: qm̃ habitus vel acquisit⁹ est ex actibus: qui moralis dicit: vel gratis infundit/ vicẽ quandã habit⁹ moralis gerit naturaľ quedã inclinatio apud nõnullos bene natos. Porro ipsi libero arbitrio (qđ est facultas rõnis ꝛ volũtatis) ꝓsentat ratio obiectalis discõuenientie: nõ qualiscũq;/sed inhoneste. Ex qua ꝯsequẽter assurgit ad fugã quandã ꝛ horrorẽ pcti. Dehinc ad punitionẽ eius accẽdit: et ad satisfactionẽ/pro placãdo/recõciliandoq; sibi iratum deũ ꝛ patrẽ misericordissimũ ad iracundiã ꝓuocatũ. Est autẽ satisfactio redditio alicui⁹ als indebiti: non ꝙ aliquid offerre deo valeamus supra vel vltra debitũ: si rigorem erga nos exerceret: vt pote cuius oia nostra sunt. Sed ita placuit pietati sue misericorditer agere cuꝫ seruis suis: vt si quid vltra precepta sua superogauerimus: illud nostrũ sit/ꝛ de illo soluere quodãmodo debita nostra gratis indulserit. Elicimus ex ꝓdictis ꝙ liberũ arbitriũ quãto purius est/quãto suauius/tanto ꝑceptibilius est ampli⁹ discõueniẽtie inhoneste ꝑ eũ apprehense: ac ꝑinde vt ad ei⁹ detestationẽ/fugã horrorẽq; atq; punitionẽ ꝑceptibili⁹ moueat necesse est. Quo fit vt iã iustificati eo feruẽtius peniteãt quo veri⁹ ꝛ intimi⁹ sanatis virib⁹ liberi arbitrij: ipsi ꝙ inhonestũ/discõuenienseq; sit peccatũ deprehẽdunt. Alij ꝟo quo magis aggrauati infectiq; fue-

rint pondere fordido flagitioꝝ/tanto minus peni
tent: vſqꝫadeo vt glorient̄ cū malefecerint: ⁊ exul-
tent in rebus peſſimis. Impius (inquit Sapiens)
cū in profundū peccatorū venerit/ contēnit. Hoc
nuper dicebamus dū de ꝯſolante luctu ſermo ha-
bitus eſt: de quo intulim⁹ ꝙ pro ſtatu pſentis ma
terie: ille regulariter eſt luctu bono plenior/qui ⁊
B infirior. Cu⁹ ratio liquida eſt: apprehendit quippe
ſyncerior intimiorqꝫ vnitate ſenſus/ diſconueni
entē amaritudinē maloꝝ inhoneſtorū in ſe aut in
aliis: ſicut chriſtus: quo null⁹ mortaliū magis lu-
xit: aut in ſe quo ad formale peccati infuit: aut in
aliis quo ad reatū ⁊ peccati ſequelas quas nōdum
expurgatas eſſe cognoſcit. Deniqꝫ quo ad tentati
onis noxias ⁊ onerofas paſſiones ad inhoneſtatē
aſſidue ſtimulantes: addā ꝙ aliquibus mirū vide-
tur: penitentes plus conſolant̄ quo plus ſe triſtari
penitēdo cognouerūt: obedītes dicto Auguſtini:
Penitens doleat/⁊ de dolore ſuo gaudeat. Quid
in doleant? Apprehendūt eñ dolorē ſuum: vt bo-
num/iuſtū ⁊ conuenientis/honeſtatis/vtilitatiſqꝫ
precipue exiſtentē. Quod preterea ex his ꝯſequēs
eſt apparebit aliquib⁹ magis extraneū: eodem vi-
delicet tēpore penitentē animā letari ⁊ triſtari: di
uerſis tñ reſpectibus ad exēplar chriſti. ¶ Offert
ſe nihilomin⁹ obiectio difficilis: qua. ſ. rōne dile-
ctio ⁊ triſticia etiā ſolū diſparate nō ꝯtrarie ſimul
inſint: afficientes eandē animā: quoniā ad effect⁹
oppoſitos trahūt: vtputa leticia cor dilatat: ⁊ do
lor ſtringit ipſum. Idem vō cor ſimul dilatari ⁊ cō
ſtringi quis nō negauerit? ¶ Pro reſponſione vi
ſum eſt aliquib⁹ non improbabiliter leticias ſpiri
tuales aut triſticias nequaꝙ̄ fieri cū motu corpo-
ris: quemadmodū earū generatio corporis orga-
num nō exigit. Hoc tenet Gerardus odonis: ſup
ſcd̄o Ethicoꝝ: verūtamē ſaluare difficile eſt: quin
ſaltē redundantia fiat in inferiores vires ex actib⁹
ſuperioꝝ: ſicut ecōuerſo virium inferioꝝ ſupiores
affici quotidie compertū eſt. Quid igit̄? Inueme-
mus fortaſſis in corde motū quendā mediū: quaſi
tremulū/conſequentē ad duas motiones iſtas ſi-
mul obuiātes: vel ex aduerſo ꝑ leticie triſticieqꝫ cō
curſum. Cuius motus ſimilitudinē docere nos vi
detur tinnitus campanarū: aut tremor ſunium ſo
nantiū in cythara. Sed pergat ad alia ſermo no-
ſter: multa eñ (quia feſtinat) preterire cōmodum.
¶ Enumeren⁹ vel breuiter ea q̄ precedūt/que co
mitant̄/que deinceps ſubſequūtur ipſam peniten
tiā qualē ſua deſcriptione manifeſtauim⁹. Et qm̄
metaphorica locutio gratius erudit: dicam⁹ per
ſimilitudinē ꝙ pro penitentia exercitus multiplex
militat: nouenarius ſcꝫ terribilis vt caſtroꝝ acies
ordinata. Exercitū primū conſtituimus ex oībus
motoribus occultis ⁊ latentibus: quos appellare
ſolem⁹ vel inſtinctus quoſdā/vel ſpūs/vel impul
ſus/vel inſpirationes ⁊ ꝑuentiōes diuinas ſi bone
ſint: vel tentationes illuſorias ⁊ immiſſiones ꝑ an
gelos malos/ſi male. Ex his penitētia iuuamē ac-
cipit plerūqꝫ contra reprobā ⁊ aduerſam peccati
C aciem: dū bonos inſtinctus ſequit̄ peruerſus ob-
uitēs/eoſqꝫ potēter opprimēs. Per alterū exercī-
tū pugnat penitētia a dextris ⁊ a ſiniſtris iuſticiē
quoniā hic exercit⁹ bipartitus eſt. Unū cornu te-
net proſperitas: in altero cornu aduerſitas collo-
catur cū ſuis fortaliciis: que ſūt fama ⁊ infamia/di
uitie ⁊ inopia/potentia/impotentia/ſatietas/eſuri
es/pax/bellum/arriſio/irriſio/ſanitas/ infirmitas
⁊ ſimilia: que nominam⁹ fortune/vel bona vel ma
la. Hec nempe omnia cooperant̄ penitenti in bo
num. Sed plus regulariter aduerſitas: ſicut econ
tra impenitēs de oībus ſibi laqueos ⁊ deſcipulas
⁊ incōmoda operatur: ⁊ ex proſperitate amplius.
Tertius exercitus eſt paſſionum omniū: que ſunt
ſpes/metus/meror/odium/⁊ ſimiles: de quib⁹ tra
dit Ariſtote. ij. Ethicoꝝ/⁊ ſecūdo rethorice. Qua-
rū due ſunt ꝑncipales in ſuo genere: ſicut ceteras
cōplectentes/delectatio ⁊ triſticia. Eſt autē de-
lectatio motus anime cōſurgens ex apphēſione
obiecti ꝑ modū conuenientis. Triſticia vō eſt mo
tus ſequens ad apprehenſionē obiecti per modū
diſconuenientis. Sub hoc exercitu cōprehendo ſe
quelas oēs: que ſe ex paſſionib⁹ anime per corpo-
ris motus ⁊ geſtus prodūt: vt ſunt genitus/ſuſpi-
rium/planctus vel plangor/fletus/luctus/rugitus
anxietas/anguſtia/ſubſānatio/ſtupor/horror/ab-
ominatio/nauſea/amaritudo/faſtidium/zelus/de
ſperatio ſui/iubilus cordis/exultatio/applanſus/
ſuſpirium letum/raptus/ſpaſmus/extaſis/fiducia.
Milites quarte aciei ſunt virtutes cardinales or
dinate inſtar tetragoni. Prudentia/temperantia/
fortitudo/iuſticia. Sub quibus plurime virtutes
nominātur: quibus oībus vtitur ipſa penitentia:
nūc vna/nunc alia. Ipſa prudētia accipit ad diri
gendū actus ſuos in finē debitū cum mediis op-
portunis. Temperantia ſibi obſequit̄ ad dirigen
dū vel ſanandū ea que per intemperantiā labefa-
ctata ſordidataqꝫ et leſa cognouerit. Fortitudo
deniqꝫ ⁊ iuſticia quantū ſibi neceſſarie opitulatio
nis afferant: nemo nō videt qui attēdit ꝙ viriliter
agere contra aereas poteſtates in celeſtib⁹: ꝙ pre
terea pro iuſticia lōganimiter decertare peniten-
tē neceſſe eſt. ¶ Quinte aciei aſcribit deus ꝓ pe- D
nitentie ſubſidio tres virtutes theologicas/fidē/
ſpem atqꝫ charitatē. Nā qui credit horrēdos pec
cantiū cruciatus affuturos: ille lapideus eſt/ſi non
moueat̄ ad penitendū. Qui preterea ſperat intermi
nabilem pro penitentia gloriā aſſequi: quo pacto
penitentiā a ſe depelleret? Deniqꝫ charitas oſten-
dens peccatori qualē amicum offenderit: ⁊ ꝓ quā
ta vilitate conſequēda ſpreuerit: excitat eñ (ſi non
a recto ſenſu obtorpuit penitus) quatenus ad pe-
nitentie refugiū tanꝙ̄ ſingulare ꝓpiciatorium: et
aſylū migret fugiatqꝫ. Ceterū vobis o dona ſeptē
ſanctiſpūs/ſextā aciem cōſignamus: ſicut ſeptimā
ipſis beatitudinib⁹: ⁊ octauā ſeptē ſacramētis ec-
cleſie: ⁊ nonā ſeptē dñice orōnis petitionib⁹. Quo
niā penitētia ſicut per inſtinctus ſecretos agitat̄
ab intrinſeco in prima acie ⁊ per ſecundā aciē bi-
pertitā proſperitatis ⁊ aduerſitatis excitat̄ ab ex-
trinſeco: ⁊ ꝑ paſſiones q̄ tertiā aciē ſtruūt: nūc hoc
nūc illo modo cōmonet̄. Rurſus ꝑ virtutes quar
te ⁊ quinte aciei/liberatur a peccatorū ſeptenario;

Ita per dona expedit contra eadē vitia: ⁊ p beatitudines perficit ad bona exercēda ⁊ p sacramēta renouat. Postremo p petitiones ipsa in suis oībus que plurime sunt necessitatibus exaudit: vt tandē reformatis quinqꝫ sensibꝰ degustentur suauissimi fructus spiritus: qui sunt charitas/ gaudiū/ pax/ patientia/benignitas/bonitas/lōganimitas/mansuetudo/fides/constantia/continentia ⁊ castitas.

¶ De his septenarijs pulchra est traditio domini Bonauē. in suo breuiloquio: parte quinta. Verū ista summatim attigisse suffecerit: longuꝫ quippe esset singula ꝓsequi que sup his nouē exercitibus dici ⁊ sup alijs ipsam penitentiā vel adiuuātibus vel impedientibꝰ tradi suppetūt. In nouissima lectiōe dictū est superbiā esse capitaneā in quolibet exercitu contrario penitentie: sicut humilitas cōiungit/munit ⁊ stabilit quicq̄d pro penitētia militare tetigimꝰ. Superbie ṽo duas esse filias/scholasticis aduersas/pridie docuimꝰ remouendas: curiositatem scꝫ ⁊ singularitatē ab hac sacra theologie facultate ⁊ studētibus in ea. Attamē non pigebit vos si ad ea que agenda cognoscitis/ agitisqꝫ (deo propicio) vos rursus excitemini. Precor aūt ego ⁊ per cōmunē omniū matrē charitatem obtestor: ne quis existimet me velle cuiꝗ̄ doctori vel ꝑsone vł religioni detrahere. ¶ Auertat deus a me seruo suo: ⁊ ab oībus hoībus hanc maliuolā/liuidāqꝫ temeritatē. Quid ergo? Ego certe libera voce profiteor/ ꝓclamo/suadeo ⁊ affirmo doctrinas multoꝝ ceteris ꝓferendas esse: illas videlicet que de propiori charitatē edificant: q̄ est finis omnis scientie: immo oīs consummationis. Omis ꝯsummationis vidi finē: glossa vna: charitatē. Deniqꝫ si cōuertatur intuitus ad officiū cui indignus deseruio: minus videbit inculpanduꝫ/si diuerticula quedā sequēs ego paucissimas lectiones meas talibus monitionibus aut cōsyderationibus moralibus respersero.

Secunda consyderatio.

¶ Signū curiose singularitatis ē fastidire doctrinas resolutas ⁊ plene discussas et ad ignotas vel nō examinatas velle conuerti. Indignat quippe singularitas cōmunibꝰ ⁊ paratis vti/ꝗ̄ꝗ̄ salubrioribus: preterea nititur in vetitū: nō fert quoqꝫ se ipsam ceteris vel postponi vel equari. Ea propter dū inuenta veritate aliud querit singularitas velut in scirpo nodū: aut in oue quintū pedē: vt mendaciū inueniat/ consequēs est. ¶ Hanc esse magnā aut precipuā causam existimo: cur opiniones totiens reuertunt ⁊ mutant. Mauult eñi curiositas querere inuenienda/ꝗ̄ inuenta cū veneratione studiosa intelligere. Narrat simile Lactantius libro de ira: de quibusdā philosophis. Qui videntes nihil posse in opus offerre vltra ea que antecessores optima tradiderāt: ipsi maligna superbiaqꝫ curiositate cōuersi sunt: vt ea vel negare vel in dubiū reducere ꝓsumerent. Hec similis nō ratio sed furia/multos olim ad hereses seminādas rapuit. Postmodū alios ad scrutandū scrutationes inutiles: specie subtilitatis ⁊ nouitatis allicientes impulit/dū viderunt nescire se quicꝗ̄ nouuꝫ addere iam inuentis doctrinis vtilibus ⁊ solidis: nisi noua quedā ⁊ insolita prurientibꝰ quorundā auribꝰ scalpendis ingererent. Atuero blandit curiositas sibi: ꝙ miseri ingenij est vti semp inuentis: et nunꝗ̄ inueniēdis. Sed plane nemo bene vtetur inueniendis: qui melius iā inuenta contēpserit. Tollatur ergo hoc signū curiositatis: quod est fastidire ⁊c. sicut in cōsyderatione positū est.

Tertia consyderatio.

¶ Signū curiose singularitatis est indebita doctoꝝ ⁊ doctrinaꝝ appropriatio. Si vnus dominꝰ, vna fides/vna lex. Si rursus veritas cōmunis est: a quo cūqꝫ dicat/a spirituſancto est. Quorsum tendit hec animosa affectio apud diuersos status et ordines christianorū: ꝙ iste plus ꝗ̄ ille doctor ab istis ⁊ non illis defenditur/colitur/antefertur? Si quidē fieret studio solius veritatis absqꝫ fermēto vanitatis: bene fieret. Differt eñi doctor a doctore sicut stella a stella: hoc scio: hoc cōmoneo. Sed si ista syncere fieri/facta interrogaueris: ipsa magnis vocibus contradicere audies. Si aliquis dixerit exempli gratia de Scoto vel de Ripa/vel de alio doctore fratrū minoꝝ/doctor iste minus bene sensit in hac ⁊ in hac materia. Videbimꝰ ꝓtinus ſm varietatē ordinum/varietates affectionū ⁊ gestuum: his indignantibus ⁊ contra niti paratis: alijs congratulantibꝰ atqꝫ fauētibus: vt vel dominū Hugolinū vel de Tarentasia moꝝ intuebimur mutata esse oīa versa vice mortaliū. Hec nōne sunt indicia ⁊ vanitatis quedā vestigia singularitate intrinsecus ⁊ palliata extrinsecus: vmbra veritatis afficit/⁊ nō aut nuda/aut sola veritas adamatur. Que singularitas doctoꝝ ⁊ doctrinarum/ quantā fenestrā aperiat ad errores in fide/ad schismata ⁊ cōtentiones in christiane religione: videt qui videt: per eā fit vt affectio deprauet intellectū speculatiuū: quēadmodū per eā intellectus practicus quotidie perturbat. Utrobiqꝫ eñi par ē ratio: nisi ꝙ ī illo vana gloria malū subtilissimū ⁊ efficacissimū regnat in isto brutalis cuiusdā dilectionis appetitus magis ad errorē operat. Hanc subuersionis viā notat ⁊ remouet textus noster: ꝯiungēs penitentiā humilē cum credulitate. Penitemini aūt ⁊ credite euangelio.

Quarta consyderatio.

¶ Patres nostri/curiositatis venenū tollere volentes/sancte statuerūt: vt neqꝫ apud artistas materie pure theologicales/neqꝫ apud Theologos/ materie pure logicales/aut philosophice disputarent. Admonet nos hec cōsyderatio solerter quid cuiqꝫ etati ⁊ loco ⁊ tēpori ⁊ ꝓfessioni sit congruū. Seneca irridet senem elementariū qui non ex officio (hoc eñi culpa caret) sed qui sciēdi studio solis insudat grāmatice rudimētis. Puerū ṽo talibus insistentē quis non dico nō riserit/ sed non etiā laudauerit. Hoc modo de logica: hoc modo de mathematica ⁊ physica ⁊ ceteris scientijs sentiendū estimo ꝙ certas etates ⁊ ingenia ⁊ loca ⁊ tempora

postulant/si nolũt dediti eis de stulta aut superba
Z curiositate culpari. ¶ Regulã prescribit Seneca
ꝙ tãdiu in minoribus studijs immorandũ est: ꝙ-
diu non habet homo quid honestius ⁊ salubrius
tunc faciat circũstantijs omnibus hinc inde pen-
satis. Ecce profiteris te velle fieri theologũ: bene
habet perscrutare igitur ⁊ lege que theologica sunt.
Sed non sum inquies ad altas eius veritates ca
pescendas idoneus: nisi prescivero logicã ⁊ philo-
sophiã et methaphysicam. Credo equidem verum
si ita esse cõsentis: tu nondum theologus queras
fieri/sed vel logicus vel philosophus: pete scho-
las artium hec docentes. Quod enim ⁊ confuse fit
ac rectum/deserit ordinem: vt sine debito creat ne
cesse est. Quod si piget pudetqꝫ/aut nocet repuerasce
re ad talia: ⁊ tempus relique etatis cõterere. Esto
contentus (si sapis primo imo vt sapias) sorte tua
et materias sine logica aut philosophia intelligi
biles/apprehende. Idem de rethoricis et poeti-
cis ⁊ mathematicis scientijs iudico: quarum noticia
non nihil ancillatur theologie: non nihil quoqꝫ sibi
prestat ornamenti. Domina quippe est. Nulla om
nino scientia reperitur si casta est: que non eidem
obsequatur: que autem impudica ⁊ errore viciata
sordescit: quia loquitur iniqua/non direxit in con
spectu oculorũ eius. Sed habet (vt diximus) que-
libet aliarum scientiarum suas scholas/sua loca/
etates ⁊ tempora. Cedant igitur theologie: nec ei
us scholis importunitate querendi semet ingerãt.
Quoniã ad conspectũ domine mos equus est ve-
nire ancillas paratas ⁊ ornatas: non parandas.
¶ Hac consyderatione notantur hi qui theolo-
gicos libros et scholas aut replent sophismati-
bus. ¶ Et plus ꝙ satis est scientias peregrinas
introducunt: maxime si figuratiuum illud domini
iussum pretereatur de radendis vnguibus ⁊ capil
lis: hoc est superfluis traditionibus captiua pri-
us ꝙ coniugio copuletur a gentili. At vero queret
aliquis: quales materie dicẽde sunt proprie ⁊ pure
theologice? Respondeat: nõ ego/sed Augustinus
ꝙ ille per quas fides saluberrima gignitur/nutri-
tur/defenditur/roboratur. Fides/spes ⁊ charitas:
quẽadmodũ solum nominantur: ⁊ sunt virtutes the
ologice: ita materia illa proprie dicenda est theo-
logica: que fidem edificat/spem erigit/charitatem
A inflammat. Propterea penitẽtibus dictũ est: non
vt conquirant dispositionem orbis terrarũ ⁊ celi
⁊ syderũ. Penitemini ait ⁊ credite euagelio. Deu
terono. iiij. notatũ est.

Quinta consyderatio.

¶ Signum curiositatis ⁊ singularitatis peniten
tiam atqꝫ credulitatem impedientis apud schola
sticos/est gaudere potius in impugnatione docto
rum: aut in defensione vnius pertinaci/ ꝙ ad eorũ
dicta concordanda operam dare. Intolerabilem
itaqꝫ esse dicit Guilermus parrhysiensis: confe-
stim iudicare sapientissimos inquisitores verita-
tis errauisse. Quod intelligo nisi prius diligentis
sima perscrutatione habita cognoscatur eorum posi
tio in nullo posse defendi. ¶ Quot sunt obsecro
positiones quas doles ad prima aspicientes enũ-
ciant de facili contrarias atqꝫ repugnantes: quibus
amica quadã familiaritate collatis: ipse inueniun
tur sub diuersa voce: sententia ⁊ corde concordes
quas nõne satius est ad pacem ꝙ rixam perpetuã
inducere. Hoc autẽ quo pacto fiat/sciunt illi q̃ no
uerunt sub quadã iudicij equitate tribuere vnicui
qꝫ positioni quod suum est. Nihil vero cuius inqui
sitori veritatis suũ est nisi veritas. Propterea exa
minetur diligenter quelibet positio seorsum: resol
uendo non solum qualibus verbis vtitur/sed qua
lem in verbis sententiã intenderit/ aut intendere
debuerit. Hoc ipsum inter alios studiose facere
mihi videtur deuotus ⁊ eleuatus doctor Bonauen
tura: dum sepius ex multarũ positionum collatio-
ne vnã elicit. Eas quoqꝫ in quodam studij consula-
torio eliciens ⁊ purgãs vnit. Dicit Lactantius de
quatuor passionibus loquens: An in verũ iustum
cadant: ꝙ peripatetici sub compendio attingunt
veritatem: quã longo circuitu verborum Stoici
vix assequũtur. Hoc certe verum esse didici tum ex
multis/ tum nominatim ex libris Senece de ira:
vbi (Stoicus fuit ipse ibidem) ꝙꝙ contrarios pe
ripateticis loquendi modos habeat. Attamen in
hanc de necessitate (et si refugiat) cadit veritatẽ:
quia victus passionem ire non radicitus tollit/sed
eam moderatur. Fortissimi inquit militis Pauli
genua tremuerunt: et reliqua. Sane mihi videor
videre similiter se habere in multis theologie ma
terijs: nominatim in illa que iam vulgariter de for-
malitatibus appellatur. Afferunt itaqꝫ formali- B
zantes multam ⁊ sonoram nouis auribus vocabu
lorum varietatem: intendentes (vt estimo) subli-
mius erigere aciem intellectus ad rerum quiddita
tes intuendas: ⁊ volentes animam apud se conce
ptibus suis iugiter negociari. Conantur preterea
intellectum subducere cũ consuetudine cognoscẽ
di res solum materiales ⁊ grossas: denudare pre
terea quidditates a confusione accidentiũ: vt sunt
situs/locus/figura/tempus: ⁊ similia: quatenus ab-
stractis omnibus his velut extrinseca veste/rema
neat nuda quidditas rei: ⁊ talem se mentis oculo
representet. Hanc vero intentionem si dixero me
reprobare/mentiar. Laudo eam quantũ valeo: et
approbo. Sic tamen laudo ⁊ approbo/ꝙ iudicio
meo longior ipsorum deductio necessario cadit
in resolutionem qualem logici tradunt. Nimirum
ꝙ logica est ad omniũ methodorum principia vi-
am habens. Per quam logicam verum a falso se
cernitur: per quam loquendi seruatur proprietas:
si quis abiecerit velut inutilem: ⁊ non prorsus ne-
cessariam: mirabor si non falso sermone ⁊ impro-
prio loquuturus est: et se mille et mille perplexita-
tibus gratis inuoluturus. Neqꝫ enim ob aliud
estimo Aristotelem cum de metaphysica tracta-
ret/ instituisse logicam: sicut huiusmodi eius li-
ber ostendit: nisi vt hoc quod diximus: ita se ha-
bere daret intelligi. Nihilominus fateor nequaꝗ̃
ꝙ omnia ad logicam solam debere referri: habet
metaphysica suas consyderationes. Scio vtro-
bique vitium esse: et metaphysice vbi logica vti

consueuit: ꝛ logicā solam querere vbi metaphysi
ca tractanda est. Attamē vere ꝛ ꝓprie loqui intra
vel extra nunꝙ absq̧ logice ꝓprietate/logice va-
lebim⁹. Venerabis magister ꝛ venerādus doctor
Heinricus de Hyta (qui ꝓ sui merito veteribus
equari: et inter eruditissimos logicos/metaphysi-
cos/ꝛ theologos numerari potest) dū hanc mate-
riam tractaret: ad concordiā conatus est extrema
reducere: questione septima primi/corollario vlti
mo. Scotus distinctione secūda: questiōe ꝑma et
vltima/potest vocari hec distinctio virtualis: quia
illud quod habet talē distinctionē in se: nō habet
rem ꝛ rem: sed est vna res habens virtualiter siue
ꝑeminenter quasi duas realitates: voco identita-
tem formalē/vbi illud quod dicit: sicut idē inclu-
dit illud cui sic est idē in ratione sua formali: ꝛ per

C se primo. ¶ Nunqd ergo debet cōcedi ista distin-
ctio: melius est vti ista negatiua: hoc nō est forma
liter idem/ꝙ hoc est sic et sic distinctū. Distinctio
tertia tertij: questione ꝑma. Et si arguas: Maria
in ꝑmo instanti nature vere/intelligit iusta. Dico
ꝙ nō/sed non intelligit iusta: ꝛ abstrahentiū non
est mendaciū/secūdo physicoꝝ: qꝛ non oīs nō in-
telligens hoc intelliget nō hoc: vt non intelligēs
hominē esse animali/intelligit ipsum nō animal:
qꝛ tunc non posset esse abstractio sine mendacio:
auferendo ab aliquo quod sibi essentialiter inest.

¶ Placuit hui⁹ doctoris īter ceteros meminisse
dū hec loquor/magis monitiōe doctrinali ꝙ sub-
tili inquisitione: quoniā ipse doctor nō singulari
tate cōtentiosa vincēdi/sed humilitate ꝯcordandi
vti mihi visus est: qualē conditionē iam laudabilē
esse diximus. Et si doctoris istius mentio repella
tur ab altera partium: ipsa viderit ꝙ vere ꝛ sobrie
id faciet: ego neq̧ scio/ neq̧ ꝑsumo aliter dicere:
nec aliter video/ꝙ ꝙ resolutio Scoti ꝛ suoꝝ stet
cū pietate fidei et essentie diuine vnitate: nisi sistat
tandē ad illud ad quod doctor iste duxit eum. Un
de fides saluberrima ꝛ oīs metaphysica tradit no
bis ꝙ deus est simplicissim⁹ in supremo simplici-
tatis gradu: supra quā imaginari sufficim⁹. Hoc
dato: quid opus est ipsam vnitissimā essentiā per
formas metaphysicales vel quidditates/vel rati-
ones ideales/vel alīs mille imaginandi vias secer
nere/diuidere/cōstituere/prescindere ex parte rei:
vt dicunt/ꝛ nō ex intellect⁹ negociatione circa eā?
Deus sancte: quot ibi prioritates/quot instantia/
quot signa/quot moderates/quot rōnes aliqui vl
tra Scotū ꝯdistinguūt: iam mille codices talibus
impleti sunt: adeo vt longa etas hominū eos vix
sufficit legere/ne dicā intelligere. Quis em̄ in in-
telligibilia ꝛ falsa ꝛ sibi dissona vnꝙ intelligat: ꝙ
lia hec sunt: si non nobiscū tandem ꝯueniunt. Ita
quidē contentiosi dū logicos culpāt: vocātes eos
qui secū non sentiunt/terministas ipsi lōge gran-
diorē terminoꝝ congeriē multiplicare cōpellunt.
Sed dicūt ꝙ maior distinctio ꝙ formalis stat cū
summa simplicitate diuina: distinctio scꝫ ꝑsonaꝝ.

D Hoc ego pia ꝛ sola fide teneo: nunꝙ hoc asserru-
rus nisi fides edoceret. Addunt ꝙ per hmōi signa
precisiua: per prioritates tales et posterioritates:
per distinctiōes formales ex natura rei/satisfactio
fit in hac materia trinitatis: ꝛ non per logicam so
lam. Sed satisfactionē appellant meritoriā hui⁹
articuli: ipsi plane nimis arrogant sibi: qꝛ nec an-
geli sibiipsis satisfaciunt. Vere em̄ canit ecclesia:
ꝙ mirant et deficiūt in illū quē prospciūt. Nescio
quid alij sentiūt in hac re. Ego plane fateor ꝙ isto
rū positio/si det aliud ꝙ debita resolutio/ꝯturbat
amplius ꝛ obnubilat quārūlamcūq̧ intelligentiā
meā ꝙ articul⁹ principalis trinitatis. Concipere
itaq̧ ꝙ in diuinis sit aliquod esse formale: vtputa
esse formale iusticie: ꝙ non sit perfectio finita nec
infinita: aut quod dicit immēsa a bonitate diuina/
vt ripa posuit: istud parit in animo meo maiorem
difficultatē ꝙ sit illa propter quā eluci dandā ista
talia reperiunt: immo nequeo nō videre ista palā
esse erronea. Ego preterea non sum solus dudum
vnus e predecessoribus meis: ꝛ sacra theologie fa
cultas notabilē fecerūt sup hac materia determi-
nationē in qua ponit articulus iste inter ceteros.
Qꝫ aliquid in diuinis sit deus ſm suū esse reale:
quod nō sit deus ſm suum esse: error est ad sensum
quē facit. Negatur hec tota reuocatio. Quidā ex
magistris dū semel interrogaret quid consequen
ter esset respondendū si ꝑscinderet ex parte rei bo
nitas diuina a sapientia diuina: dic inquit ꝙ volu
eris ꝛ ꝙ in illa est deus. O preclara ꝛ vera respon
sio. Sed vereor ne curiositatē increpans: in eādē
me dimergā/dum studeo eos quos Scotistas ap-
pellamus/ad concordiā cum alijs doctoribus ad
ducere: quoꝝ certe numerus lōge maior est ꝛ mul
titudine ꝛ autoritate. Utinā iuxta monitionē fa-
cultatis nuper factā parcius ista materia et simi-
les pro hac vel illa discuterentur parte: ꝛ salubri
oribus veritatibus inuestigandis lumē nostre ra-
tionis donaremus. Prouideremus insup nouis
theologizantib⁹ qui per tales materias magis ad
admirationē ꝛ de admiratiōe ad curiosam ꝑscru

E tationem ꝙ ad edificationē solidam cōmouentur.
Nā si nos in theologia vsitati et nutriti dū Sco-
to vel Ripe vel alteri simili non consentimus: hoc
ideo facimus vt dicere solent aliqui/quia grossi su
mus intellectus: nec accipimus quid intenderit: ꝙ
ratione precor/expectant: ꝙ adolescētes ꝛ nouelli
tali cōprehendant? Quid aliud insup agitur: nisi
vt inane ꝛ inutile sit eis: quicqd opere in studio lo
gice ꝯsumpserūt/quādo nouos loquendi modos
eos accipere necesse est. Quāto salubrius est in tā
tā tēporis angustia: in tanta egestate virtutū: ebul
lientibus vndiq̧ passionibus: predicaret eis ini-
tium sermonū saluatoris nostri dei: Penitemini
ꝛ credite euangelio. ¶ Quoniā penitentes ꝛ cre-
dentes euāgelio magis attendūt scientiā que edi-
ficat/ꝙ que inflat: ꝛ que vanos quoq̧ reddit: qꝛ va
na est/insulsos ꝛ insipidos: qꝛ insola est: curiosos
ꝛ elatos: qꝛ in multis curiosa ꝛ elata.

Sexta consyderatio.

¶ Gaudere nouis adinuētionib⁹ terminoꝝ ī ma
terijs speculatiuis theologie/ꝑsertim diuinitatis
archanū tangentib⁹/curiositas est ꝑniciosa ꝛ tol-

lenda: tanq̄ etiā penitentie ⁊ credulitati cōtraria. Liberis verbis inquit Augustin⁹/loquūtur philosophi: ⁊ in rebus ad intelligendū difficillimis: offensionē piarum aurium non pertimescūt: nobis aūt ad certā regulam loqui fas est. Similiter Dionysius primo de diuinis noībus. Animaduerterūt hoc ceteri patres et doctores ecclesie in cōciliorū celebratione: qui nō solum sententias/sed verba etiā sententijs ꝯuenientia ꝑscrutabilissima sedulitate librantes: ea ad paucos et certos terminos frenata loquēdi libertate redegerūt. Testimonia hec ex Hieronymo ⁊ Basilio ⁊ ceteris multis: de hoc noīe homousion ⁊ alijs. Quāobrem dum terminos quosdā apud aliquē ex doctoribus approbatis inuenim⁹: nō vsitatos in scholis/illos introducere nō debem⁹: nisi pia ⁊ reuerenti resolutione preuia: vt dicendo/terminus iste a tali sic accipiebatur: qui scȝ vsus vel quia vsus cōmunis aliter accipit: cauenda est audientiū offensio in diuinis.

F Exempli gratia: Nihil prius aut posterius nihil magis aut min⁹: hec est fides catholica. Si doctores vsi sunt terminis prioritatē aut maioritatē significantib⁹ in diuinis: protinus eos resoluere oportet ad hanc vnicam ⁊ stabilē fidei regulā: ꝙ filius est a patre/⁊ spiritussanctus est a patre ⁊ filio: ⁊ pater a nullo: et ꝙ in diuinis oīa sunt idem: vbi nō obuiat relationis oppositio: si mille millia terminoꝝ adduxeris ad explicandū hoc fidei secretum: nihil amplius si non vis errare cognosces q̄ istā vnicam: ⁊ paucissimis verbis explicatā veritatem. Augustinus/Damascenus ⁊ venerabilis Richardus nomen hoc causa/in diuinis admiserūt: pater est causa filij. Hilarius dicit ꝙ pater maior est autoritate. Augustinus in ꝯfessionibus/ponit in deo gradus ⁊ ordinē: dicit deū assumpsisse hominē/immo hoc ecclesie canticū solēne habet: Tu ad liberandū suscepturus hominē ⁊c̄. Et hoc modo de multis alijs apud istos ⁊ alios exempla suppetūt. Attamen Scotus in inquisitione veritatis vbi ꝑcisissima sobrietate loqui cōuenit neq̄ debet neq̄ fas habet tales afferre terminos prohibente hāc audaciā ratione ⁊ superioris autoritate. Dat̄ ergo regula generalis: ꝙ nullus terminus admittēdus est in diuinis: qui vel distinctionē importet vel primeuitatē nisi solam distinctionē ⁊ prioritatē originis: ⁊ q̄ hanc dicat absq̄ importatione vel cōnotatione imperfectionis cuiuscūq̄ vel dissimilitudinis vel inequalitatis ī suo correlatiuo. Exprimitur aūt prioritas originis hoc modo: ꝙ hoc est ab illo: prioritas autē attributa explicatur ꝑ hoc ꝙ inter ea nō conuertit̄ subsistendi cōsequentia. Hāc eīm prioritatē explicauit philosoph⁹ in metaphysica. Ex hac regula liquidū est ꝙ pauci termini significantes prioritatē quācunq̄ in humanis trahendi sunt ad diuina. Cui⁹ ratio est: quia fere semp in hūanis cōsignāt impfectionē vel inequalitatē vel dissimilitudinē. Q̄, si quis dixerit ꝙ ipse dū terminos aliquos transfert ad diuina/illos denudat ab omni impfectione cōnotata per eos. Respondeo ꝙ sic agendo nō errat in sentētia/sed licentiā vsurpat quā non debet; alioquin null⁹ est termin⁹ qui nō traduci possit ad diuina. Unde q̄d minus dici pōt q̄ ꝙ pater est dn̄s filij ꝙ est caput ei⁹: ꝙ est rector eius: ⁊ tamen si terminos istos dn̄s/ caput/rector/magister/resoluerem⁹ ꝙ signarēt tantūmodo primeuitatē originariā quā habet respectu filij seclusa impfectione ꝑ correlatiua istoꝝ terminoꝝ importata: null⁹ dubitaret de istius sciētie veritate: q̄n in eandē cadit nobiscū cōfessionē. Addo ad G hoc tum pro exēplo/tum ꝓ necessario documēto ⁊ nō causa vituperij cuiuscūq̄: testis ē veritas. Reperio ꝙ quidā transferētes Dionysiū de greco in latinū: pro eodē accipiūt principiū non de principio: ⁊ hoc nomē princeps vel principale. Ubi eīm textus primo capl'o angelice hierarchie/scḋm vnam trāslationē habet patris/principis/luminis. Dominus Linconien. qui greci eloquij peritus fuit: dicit grecū hic positū esse vnū nomen Archifactio: quod significat quantū hec duo noīa: principium nō de principio: vel lumen nō de lumine: ita ꝙ ly principis/ibidē est adiectiuū: ac si dicet̄ principal.

¶ Hec sentētia p̄ho errore refutata est/ ꝙ pater sit principale lumē. ¶ Attamē quia loquutio ista: pater est princeps luminis. i. filij: apud nos: immo ⁊ apud eundē Dionysiū: cū de celesti principatu plu ries loquit̄/notat in hoc noīe princeps/substantiue sumpto: subiectionē ad principatū/nullomō debet absolute concedi vel ꝓprie: ꝙ pater est princeps filij/ neq̄ similes: quēadmodū latiori ꝓsecutione tradi posset. Etenī si pacta syllabarū tanta sedulitate seruāt inter se grāmatici: vt ait Aug⁹: quanta nos vrgere debet cura vt pacta certa terminorū: cū de diuinis loquimur/obseruem⁹. ¶ Ex hac cōsyderatione maxime moti sunt magistri nostri et ego ne doctrina illa Raymūdi lulli publicetur: habet eīm terminos a nullo doctore vsitatos.

Septima consyderatio.

¶ Fundamēta nimio studio accipere a philosophantib⁹ paganis: curiositas est ī theologica eruditione periculosa: et tanq̄ ademptrix penitētie ⁊ credulitatis euitāda. Tradūt hi qui cōuersationē ⁊ doctrinā origenis ꝯscripserūt: ꝙ nimis biberat de aureo calice babylonis. Calicē babylonis aureū philosophiā non qualemcūq̄ (absit) sed philosophiā gentiliū appellantes. Hic potest inferri ꝙ Haymon posuit Auicenna ⁊ Algazel: ⁊ multi infideliū/quia ꝓ principio habuerūt: ex vno inquātum vnū non prouenire nisi vnū. Posuerūt conse H quenter solā intelligentiā secundā a prima causari. Et hoc erroneū principiū (ita eīm Albertus vere nominat) quidā ex nostris non satis forte repudiantes/prolapsi sunt vt ponerēt distinctiones inter essentialia in diuinis: nō quidē reales (hoc eīm dicere non ausi sunt) sed quod idē apud multos sonat: distinctiones ex natura rei: quasi nō perfectius indicare debeat: si eadē res ⁊ eodē modo penitus se habens/sit ꝓductiua diuersoꝝ: q̄ arguere ex distinctione causatoꝝ distinctionē in causa suprema: presertim cū distinctio si realis nō est/nihil operari videt̄ ad distincta realiter ꝓducenda. Q̄, si trahere nitant̄ ꝓ sua sentētia Augustinū: ꝙ alia

ratione ꝯditus est hõ: alia equus. Respõdeo ꝙ re
soluendus est rarerẽter sicut ⁊ in ceteris multis: ⁊
residentiũ doctores innumera sibi tradiderũt: abs
ꝗ casu in hoc absurdũ principiũ. Ceterũ Aresto-
teles in. viij. physicoꝝ aliud assumpsit erroneũ ꝓn
cipiũ: ꝙ voluntas nequit diuersa ⁊ noua ꝓducere
nisi diuersa ⁊ noua esse habeat. Quidã ex nostris
per hoc libertati arbitrij in deo et in nobis detra-
xerunt. ¶ Rursus Plato volẽs abstrahere quid
ditates rerũ eternas: sicut ideam hoīs separatã:
que erat quidditas omniũ hoīm: ideã boni ⁊ vni-
uersalia realia extra animã ⁊ deũ eterna: si verum
sit quod ei imponit. Quidã ex nostris volẽtes ta-
libus abstractionibꝰ vti/corruunt in hũc errorem:
sed solũ peripathetice ⁊ catholice schole ꝯtrariũ
ponũt. Itaꝗ quidditates rerũ eternas: ꝗ nec sunt
deus/nec ꝓducte a deo/nec ꝓducibiles/aut anni
hilabiles a deo ponere: est ꝯtra articulũ parrhysi-
ensem tpe Guilermi parrhysieñ. ⁊ Bonauẽture: si
cut recitat. xxiij. dist. scđi. Alioquin fictus esset in-
quiũt noster cõceptus speculatiuꝰ ⁊ quidditatiuꝰ:
si nõ tale aliqđ sibi in re correspõderet quale cõci-
pit. Sed nõ accepi tales oẽs positiones vel recita
re vel refellere: de aliquibꝰ solũ admonuisse satis
fuerit. Forte ꝯtrouersiã totã solueremꝰ/distinctio
ne facta de analogia huius noīs ens: que tã late a
sctõ Thoma/supra quartũ metaphysice in princi
pio ponit: vt ad possibilia ⁊ obiectalia: imo nega-
tiones ⁊ ꝓuationes/eã dicat extẽdi. Sicut Grego
rius significabilia ad tertiũ entitatis modũ resol-
uere conatus est. Ita forte ꝯtrarietas de realibꝰ/
an sint res distincte vel nõ/ cõcordaretur ex facili
apud illos ꝗ non tã contẽdere ꝙ verũ querere pa-
3 rati sunt. ¶ Postremo oībus obmissis ꝗ christia
nã pietatẽ vel offendũt/vel nõ edificãt: paratiores
simus penitere ⁊ credere euãgelio: ꝙ in talibꝰ plꝰ
equo tẽpus atterere. Deferat qualiscũꝗ (si inutilis
est) acutissima subtilitas: quid eñ arista acutiꝰ: qđ
aranearũ tela subtilius? Verũtamẽ quid inutilius
inuenitur? Discamus nõ tam disputare ꝙ viuere:
memores finis nostri. Quidã aduocatꝰ tẽpore suo
famatissimꝰ quẽ vos fere oẽs nouisse potuistis: dũ
moriens suasus est septẽ psalmos penitẽtiales di-
cere/inchoauit: Domine ne in furore tuo ⁊c̃. vsꝗ
ad locũ illum: Quoniã non est in morte ꝗ memor
sit tui ⁊c̃. Ad hunc versiculũ conuertit ille oculos
ad confessorẽ suum magistrũ in theologia ꝗ ade-
rat: qualiter lquit ipse quo potuit spiritu: qualiter
hoc in veritate stabit: vt nullus dei memoretur in
morte? Nunqđ non ego moriens dei mei possum
recordari? Hoc audiens ꝑfatus magister/cõpes-
cuit eum cũ modestia dicens: non esse hanc horã
disputandi/sed orandi: ⁊ finẽ suum dño cõmendã
di. ¶ Animaduertitis estimo/quorsũ pergat hec
narratio. Oẽs itaꝗ morimur ⁊ tñ insuꝑ nescio
qualibꝰ questiunculis tã crebra ⁊ inutili argumen
tatione occupari: diẽ exitus nostri nequaꝗ attẽdi-
mus. Porro si tes efficimur eis quos notauit apo
stolus ad discipulũ suũ charissimũ Timotheũ scri
bens: vt denũciaret quibusdã ne aliter docerẽt: ne
ꝗ intenderẽt fabulis/que ꝗstiones magis prestãt
ꝙ edificationẽ dei que est in fide. Finis aũt precę
pti est charitas de corde puro ⁊ cõscientia bona/⁊
fide nõ ficta: a quibꝰ aberrantes cõuersi sunt in va
niloquiũ: volentes esse legis doctores/nõ intelli-
gentes que loquũtur neꝗ que affirmant.

Octaua consyderatio.

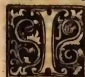
¶ Contẽnere claras ⁊ solidas doctrinas/ꝗ leues
videntur: ⁊ ad obscuriores se transferre/ signũ est cu
riositatis ⁊ originalis corruptele: penitentie ⁊ cre-
dulitati aduerse. Nulla est in omi doctrina maior
virtus ꝙ claritas: neꝗ euidẽtius aliud habet excel
lentis ingenij ⁊ clari argumentũ ꝙ ex claritate di-
ctoꝝ vel scriptoꝝ. Obscurũ siquidẽ ingeniũ ⁊ con
fusum impossibile est vt perspicue ⁊ resolute quic
ꝙ edoceat. Verũtamen apud multoꝝ curiositatẽ
tãta est iudicij corruptio: quale in me aľs fuisse nõ
nego: ꝙ latinitas aliqua vel stylus eo iudicet pul-
chrior/quo difficilior/⁊ quo turgidior: ⁊ ex ꝯsequẽ-
ti vitiosior: eo elegantior appareat: cũ longe aliter
sit. Omnis eñ oratio quãto clarior/tanto est speci
osior/atꝗ laudabilior: nisi forte abiecta omni ele-
gantia ⁊ accuratione tota sordeat/langueat/et ef-
fluat. Est autẽ claritas elucidationis ł aliquo idio
mate attẽdenda iudicio illoꝝ qui vim illiꝰ idioma
tis agnoscere debẽt: ⁊ nõ eoꝝ vt sunt pueri qui de
idiomate pauca verba cognouerũt. Alios inueni-
mus quos claritas ⁊ leuitas doctrine/ꝯfestim du
cit ad nauseaꝫ: ⁊ nihil alta ꝓfundaꝗ subtilitate di
ctum putãt: nisi qđ non intelligũt/aut nisi qđ sum-
ma cũ difficultate: ⁊ cũ dãnosa tpis impẽsa tandẽ
inueniũt. Sciemꝰ inquiũt ista leuia moꝝ vt volue-
rimus/⁊ nõ aduertũt: ꝙ interim etas irreditura la
bitur: ꝙ ingeniũ aliijs supuacuis ꝯsumit: ꝙ onerat
memoria: ac ꝓinde capacitas vtilioribꝰ ad implen
da vel minuit vel perdit. Ideo inquit Seneca: nẽ
cessaria nesciũt: quia supuacua didicerũt. Oꝫ si co
gnoscerent ꝙ verũ est illud pueris decantatũ: Ra
ra datur longo prudẽtia tẽporis vsu. Si saperent
insuꝑ ꝙ pauca ex cõparatione sciẽdoꝝ eos cogno-
scere ⁊ ad vnũ sentire ⁊ retiere dabit: dabit inquã
etiã cum vocauerint/affirmo: si sobrij sint/si sue sa
lutis memores sint/si deniꝗ eccľie ⁊ christiano po
pulo profuturos se prepararent: ipsi tẽperantius
dispensarent tẽpus: rem omniũ charissimã: ⁊ his
vtilioribus semetipsos integrius ⁊ citius dedica
rent. Has loquor doctrinas: quarũ gustus intimi
or vere difficilior est ad habendũ: sicut ipse absꝗ
dubitatione ꝑciosior/suauior/ beatior atꝗ diuini-
or. De talibꝰ est doctrina christi in euãgelijs: no-
minatim in hoc sue ꝑdicationis exordio: Penite-
mini ⁊ credite euãgelio. Notat hec consyderatio
eos theologos/qui vel grãmaticis autoribus/vel
historijs secularibus/vel poetis/vel eloquẽtie pris
coꝝ oratoꝝ: vel mathematicis inquisitionibꝰ prin
cipalius insistunt ꝙ theologicis materijs: facien-
tes de accessoria principale. Si aũt aliquis theo-
logizans/talibꝰ vel delectet vel vtatur solũ in trã
situ: ⁊ ꝓ sua vel alioꝝ quadã interim recreationẽ:
hec laudãda est/ꝗ ⁊ recreat aĩm fessum ł theologi-
co studio: ⁊ nõnihil affert eruditionis ⁊ ornatus.

Nona consyderatio.

L ¶ Presumptuosa curiositas et singularitas in officientia causat de facili scissurã et ex cõsequenti destructionẽ in eodẽ. ¶ Figurã huius consyderationis prebet nobis edificatio illa turris Babel: quã linguarũ scissura cõfudit et perdidit: sicut per cõtrariũ vnitas linguarũ ecclesiasticũ edificium stabiliuit. Hoc conuenit cũ sexta cõsyderatione: sed ad minus pro remedio expediẽs esset doctrinas oẽs in theologia/ oĩaqȝ exercitia publice fieri: iuxta statutũ antiquũ vniuersitatis: nuper in sacra theologie facultate renouatũ. ¶ Amplius deduceret ex istis expedire vnicũ studium esse theologie gñale in tota ecclesia/aut saltẽ in tota gallia. ¶ Hec fuit alias suppositio facultatis theologie cũ additionibus rationũ: quarũ potissimã deputo/euitationẽ cõfusionis doctrinarũ: vt sicut est vna fides/et vnũ caput in spiritualibus: sic sit vnicus et pcipuus studij theologie fons incorruptus: a quo cetera theologie studia velut riuuli deriuent. ¶ Rursus sequit ex premissis prohibendã esse vulgarem translationẽ librorum sacrorum nostre biblie: pserti extra moralitates et historias. Claras rõnes ad hoc plurimas inuenire facile est. Rursus expediret pauciores esse aut electiores pdicatores verbi dei ad populũ: qui nõ adulterarẽt vbũ dei modis (nescio qbus) vicio sissimis pdicãdi. Si eñ res oĩz difficillima/arduissima et sanctissima cõmissa est passim multis insciẽs/incõpositis/dissolutis: quid mirandũ si scandala potius in ardẽtibus et pdicantibus: q̃ edificatio solida suscitẽt. Dicebat Pythagoras/neminẽ debere progredi ad regendũ rempublicã: nisi prius in moribus exercitatũ et probatũ. Huius meminit Augustinus in libro de ordine. Quãto amplius hoc in pdicatione verbi diuini debuerat obseruari: In confessionibus audiendis nõ minus: imo et amplius/quo ibi est licentia minus remedij habens in errato. ¶ Deniqȝ cohibẽdi viderent theologi: nõ tractare materias pcipue speculatiuas: presentibus alijs de alijs facultatibus: presertim si termini sint eis incogniti siue peregrini: aut quadã adinuentione cõficti. Ob hanc quippe rationẽ notamur nos theologi esse phantastici: quia non attendimus que et qualia: corã quibus et qualibus in

M nostris actibus afferamus. Dicerẽ hic aliqua de modo legendi sentẽtias: absqȝ tali fabricatione noua lecturarũ multiplicatarũ super numerũ q̃ plus afferunt tediosi laboris pluriũqȝ confusionis q̃ edificationis fructuose. Sed videri posset oratio nimis ad diuerticula declinare. Hec sint interim dicta pro euitatione curiositatis multiplicis que nõnunq̃ impedit tam penitentiã q̃ fidei declarationẽ circa euangeliũ apud quosdã ex theologis scholasticis: ac perinde nõ sufficienter obediũt/dicẽte christo: Penitemini et credite euãgelio. ¶ Et sic est finis huius lectionis. Intelligentia clara et sapida eorum que credunt ex euangelio: que vocatur theologia mystica: conquirẽda est per penitentiã magis q̃ per solam humanã inuestigationẽ. Et circa hoc pertractabit id/an magis per penitentẽ affectũ q̃ per inuestigantẽ intellectũ deus in via cognoscatur.

Tractatus eiusdẽ doctoris de eo: An liceat christiano initia rerũ obseruare ex celestium syderũ respectu.



Inuestigemus breuiter et quantũ proposito nostro satis est: An initia rerum fausta vel infausta/ bona vel mala/valida seu inualida/ ex celestium syderũ respectu vel aliunde hãt: et multo magis/si christiano obseruare talia licitum est. Et quantũ de primo vbi scȝ quid verũ vel falsum est inquirit: posset videri aliquibus solos in hac re audiendos esse qui in astronomia iudicatiua periti sunt: quia scientiã quã ignorat aliquis qualiter approbabit aut affirmabit. Refellendũ nihilominus quantũ de illa cognosci datũ est: et conformiter in eos q̃ in ea scienda maiorẽ dederunt operã: dicere possumus q̃ respectu effectuũ qui liberũ concernũt arbitriũ ars de his vere et infallibiliter iudicandi aut pnunciãdi/ non solũ nõ data est: sed nec tradi quamlibet inuestigatione naturali potuit. Etenĩ vnicus ad artẽ illã si possibilis esset perueniendi modus: per viã experientiarũ conformiter et frequẽter contingentiũ procederet. Sed qualiter ea que sub libero cadũt arbitrio inter experientias poterunt cõputari: Semper eñ di- N cere poterimus ea que nũc iste cogitat vel quelibere agit aut patitur a puro libertatis arbitrio cõtingere. Verbi gratia: Dũ luna tali planete in tali signo iungebat: Joãnes talia et talia cogitauit sic et sic voluntaria egit: quo pactõ scire aut iudicare poterimus: q̃ non ex puro et mero libertatis arbitrio ista fuerit opatus potius q̃ ex superioris impulsu causantis. Quod si iudicare nesciuerimus: nec profecto ex talibus experientijs artẽ fabricare aut cõponere valebimus. Neqȝ eñ tales oppositũ sentiẽtes: negãt (nisi admodũ infideles sint) quin posita inclinatione superioris causantis: vtiqȝ queqȝ possumus in oppositũ: et quõ scire eas datũ est cũ principia huius quã dicũt artis venarẽtur: q̃ talis coniunctio aut constellatio talia agenda hoĩes inclinabat: nõ a priori hoc agnouerunt: cõstat q̃ nec a posteriori arguẽdo per effectus ad causas: quia effectus isti ab alia causa pura a libero arbitrio totaliter poterãt euenire. Hec ratio bene deducta et põderata multũ inualidat et tollit possibilitatẽ talis artis respectu eorum que sunt liberi arbitrij. Preterea si nunc capiã initium cogitationis alicuius aut volitionis ad aliquid peragendũ: et querã secundum hoc aut prospere cedet aut incõmode: quia primo sic fuam in mentẽ et volũtatẽ euenit nulla prorsus ars: nisi temerarie et mere casualiter respondebit: et exinde monstrat artẽ de responsionibus per intertogationes penitus nullã esse. Similiter iudicare in futurorum possibilitatẽ per initia natiuitatũ: aut aliarũ quarũcunqȝ rerũ: vt peregrinationis/induitionis noue vestis/et noue assumptionis rei alterius: de

eis que postmodū libero subsunt arbitrio: ex hac radice potēter refellimus. Q, si dixeris possibile saltē esse vt ꝑ initia rerū aliquarū de inclinationibꝰ quas homo talis habebit ad hec vel illa faciendū iudicemus: et si nulla de his faciet/qꝛ in oppositū eoꝝ ad que inclinatꝰ est: sua libertate valebit operari. Istud nō euadit difficultatē que tacta est: fatebimur fortassis esse possibile: vt hec cōstellatio hominē initiū viuēdi nūc suscipientē ad hec agenda fortiter inclinet: ꝛ ꝙ ꝑ reuelationē dei ars hoc sciendi foret possibilis. Sed nō loquimur de his que reuelata sunt: sed ꝗ inuestigatio reperire potuit humana. Hanc vero artē vel principia eius ꝓbare volumus semꝑ extitisse extra ꝛ supra totā humane inuestigationis facultatē. Ars quippe certa ꝛ regularis esse debet: voluntates autē hominū ꝛ cogitationes ſm quas deberet talis ars iudicatiua capere fundamentū: penitus incerte sunt ꝛ varie: vt ergo nulla sit naturaliter ars de eis/ cōstantissime fatendū est. Nunqd aduertimꝰ post christi natiuitatē (ꝗ vtiqꝫ miraculosa fuit/nec influentijs subiecta) quāta varietas in ꝯditionibꝰ/moribus ꝛ operibꝰ hominū innumerabiliū secuta est. Cuiꝰ attamē natiuitatis conditionē illi ꝗ principia artis hmōi fundare conati sūt ꝓuidere vt ista exciperēt: minime potuerunt. Accedit ad hoc ꝯstellationes esse plurimas: quarū nec similiū euentus olim visus fuit: ſm quas iudicare dicta aut scripta nō sufficiunt. Porro ſm hūc ratiocinādi modū venari possumꝰ impossibilitatē artis huiꝰ: etiā pro quāto respicit actus naturales: qui suā ex varietate materie diuersificationē recipiunt: quēadmodū doctor Augustinus quinto de ciuitate dei: ꝛ secūdo de doctrina christiana de duobꝰ geminis ratiocinationē inuictissimā contexuit: que in monstro bicipiti forsan a calamitate remotior existeret. Cōstat ita ꝙ per historias verissimas monstrū fuisse in cōfinibꝰ Britānie ꝛ Normanie: ꝙ biceps erat non solū in corpore/sed (vt sic loquamur) in diuersa ꝛ aduersa volitionū duplicitate. Interrogatū quippe vnū de capitibꝰ an cōtinenter eligeret viuere: Respondit/cōtinenter. Aliud ex aduerso incōtinentē eligebat vitā. Et vidi cattū vnius capitis/in ceteris oībus membris bicorporē. Quid hic poterūt iudiciorū hmōi ꝛ artis (que nulla est) defensores? Ecce hic homo vel hoc monstrū simile in capitibus suis cepit initiū ꝛ effectus diuersissimos. Si hanc in celo dicūt fuisse diuersitatē tantā: vt vnū e capitibus castū ꝛ ꝯtinens: aliud lasciuiēs ꝛ dissolutū esse mallet. Vnū insuꝑ prius: ꝛ alterū post dimidiū annū vita priuaret: que regula/que ars/que experiētia talē in celo animaduertere varietatē poterit? Verissime igit̄ vidit/qui celū dicit esse agēs quoddā vniuersale: respectu inferioꝝ effectuū qȯ ſm partium agentiū aut passorū diuersificationē alterā ꝛ alterā causat operationē: vt sol idem prorsus ceram liquefacit: qꝛ tale passum est. Et lutum in duriciem cōsolidat: quēadmodū etiā anima eadem ex partibꝰ materie fluxioribus carnē: ex alijs suo in corpore ossa ꝓgenuerat. Ignorata igit̄ materie ꝛ agentiū particulariū conditione: vt constellationū ꝛ influentiarū effectus nesciant̄ ꝯsequens est. Propterea nec ars per experientiā quālibet: ex sola celi ꝯsyderatiōe tradi potuit: nisi passa agētiaqꝫ particularia que isti nihilipendūt: ꝛ qua mediante acutius inuestigāt̄ prescita sint. ¶ Amplius autē de initialibus que obseruant̄ in vestibꝰ induendis: in itineribus arripiēdis ꝛ similibꝰ: vltra ꝓdicta est specialis difficultas: vnde fortuniū vel infortuniū obinde ꝓueniat: ꝛ si bona hac qua vestis primo induitur qualitas aggenerel̄ in veste: que vel in malū inclinet/vel in bonū: ꝛ que ꝑpetuo cū veste perduret vel statim euanescat. Cur preterea in initio potius ꝙ̄ secūda tertia ve vicibus: et talia multa ꝗ bene deducta aut nullā aut absurdā apud philosophos recipiūt rationē/nec exitū inueniūt. Idcirco Aristoteles nō incōgrue politiā socratis improbat: qui edificandaꝝ domū aut ciuitatū obseruari ꝓcipiebat initia. ¶ Rursum admisso eo ꝙ celū in talibus initijs fortiꝰ agit aut influit (quod admittere friuolū est/nec rōne fulcitū) nihilominus necessitatē in hoībus nullam: sed tm̄modo inclinationē adducit. Inclinatio aūt nō infinite virtutis est aut insuperabilis actiuitatis: poterit igit̄ aliunde cōtra agētibus fortibus impediri: fatebūtur hoc aduersarij/si catholici sunt: oportet fateri etiā eos consequens est vt ad priora reuertamur: ꝙ de talibꝰ ars certa solida ve ꝓncipia dari nequaꝙ̄ potuerūt. Dubitare em̄ semꝑ habebant: an effectus ꝓuenientes eo tunc qn̄ obseruationibꝰ suis ꝛ experiētijs insistebāt: tunc impedimentū hmōi vel aliud susciperēt. Vidimꝰ inquiūt tali existēte ꝯstellatione: initia rerū nouarū malo exitu fuisse terminata. Concedamus. Sed si ꝑ hāc experientiā etiā multiplicatā/artē vel principium qȯ vniuersaliter vel infallibiliter semꝑ ita fore ꝓnunciet/ inferant: negabimꝰ. Dicemꝰ em̄ ꝛ rationabilissime dicemꝰ: hunc vel hos effectus aliūde ꝓuenisse: vel ꝙ non dubiū est aliūde causari potuisse. Quapropter sua vacillabūt assidue principia que experientijs tā incertis mutantibus ꝛ varijs subnixa erūt. Ars igit̄ nulla est quēadmodū de somnijs: ꝙ̄uis per illa que a celo nitunt̄/diuinitus quis posset instrui: attamē naturalis ars per iudicia dari nō potuit: propter incertitudinē causarū ꝛ varietatē a quibꝰ assidue ꝓueniunt. Non ignoro ꝙ̄ facūdius ꝛ copiosius argumētatio hec currere posset: ꝛ ꝙ̄ vberior facūdia ꝛ meliori radice a doctoribꝰ catholicis fuerit execuța. Sed hec ꝓnunc de naturali impossibilitate cōstitutionis principioꝝ huius artis dicta sufficiant. ¶ Diuertamus consyderationē nostrā ad id qȯ soli theologi aut ꝓcipue illi hac suꝑ re possint cognoscere: de licito videlicet aut illicito vsu taliū obseruationū. Et circa hoc fuit apta ꝛ libera egregij doctoris Augustini sentētia/ locis ꝓallegatis: ꝛ quarto confessionū omnia hec superstitiosa esse christianis indigna: et a vera pietate ac religione ꝓrsus auersa: quod de illis obseruationibꝰ dictū accipio: ad tollendū calumniā/que nec diuine reuelationi: nec aperte rationi naturali quomodolibet innititur. Neqꝫ em̄ negare possumꝰ semina ꝛ plātas certis tēporibus anni certis initijs vt germi-

nent aut fructificēt serenda plantādaq; esse: ⁊ per
cōiecturas quasdā de vētis ⁊ pluuijs ⁊ ceteris im-
pressionib⁹ aeris multa generaliter prenosci posse.
Sed aliud est de his i quib⁹ aliqua ⁊ aliud de his
in quibus nulla ratio naturalis ꝑ fundamēto ra-
tionabiliter assumit. Ad fulciendū autē huius do
ctoris ⁊ alioꝝ cū eo sentientiū sententiā: congrue
visum est ꝓpter sermonis abbreuiationē: vt repro
bationis ita vehemētis a doctore ingeniosissimo
ac religiosissimo facte radicalē niteremur appre-
hendere rationē. Et in primis nō est absurdū cre
dere ꝙ artes omnes magicas: quocūq; vocabulo
dicte sint: quacūq; nominis palliatione conjecte:
prosperis vetari lex diuina sub mortis intermina-
tione. Unde pro omnib⁹/que multe sunt/adducat
Deutero. xviij. Non inueniat in te qui lustret fili-
um suū aut filiam: ducens ꝑ ignē/aut ariolos sci-
scitet/aut obseruet somnia atq; auguria: ne sit ma
leficus/neq; incantator/neq; phitones consulēs/
aut diuinos: ⁊ querat a mortuis veritatē. ¶ Que
R ramus hui⁹ prohibitionis causam: ⁊ illis que par
ticularius in se fundās edidit ecclesia: ⁊ videbim⁹
quoniā non decet discipulū summi magistri/eo cō
tempto se vertere ad alterū: pro scientia rerū oc-
cultarū adipiscēda. Istud em̄ est intolerabilis cō
tumacie ⁊ contēptus nephandissimi. Rursus vel
le abdita futuroꝝ perquirere/ ⁊ auida curiositate
dei aut nature secreta: que magister supremus oc-
culta (nisi quib⁹ reuelauerit) esse voluit: velle pene
trare: arrogantissimū est/meritoq; plectēdū. Isti
ṽo per artium magicarū obseruationes agūt ta-
lia. Neq; em̄ a deo illa que scire cupiunt/expostu-
lant: ⁊ ab eis nesciēda perniciosa libidinosaq; vo
luntate requirunt: si em̄ a deo que scienda cōcessit
expectarent: nequaꝗ̄ futura scire que pater posuit
in sua potestate cuperēt: nihil sacrificia talia/ talia
verba innūera: vel characteres ⁊ alias hm̄oi sup-
stitionū suaꝝ insanias exercerēt: ⁊ spem in deo nō
in istis reponerēt: deus em̄ scientiarū domin⁹ est.
Sed retorqueam⁹ (si possumus/imo vt possum⁹)
hanc rationē in illos qui futura etiā humano aut
diuino subiecta arbitrio ꝑ initia natiuitatū vel ali-
arū compositionū aut effectuū scire moliunt. Ita
q; iudicāt/si laqueū parabit sibi fortes natus: si cō
iugio aut celibatu fruetur: si aliquis vel igne peri-
bit: aut gladio iugulabit: si interrogatio que nūc
fit a Joanne prosperū vel infelicē habeat exitum:
si hac in hora iter aggredit: vel cum altero collo-
quiū/si noua induit arma/nono en se ꝑcingitur: no
uis calciatur ocreis. Utrū optatum bonūq; finē
aut secus taliter inchoans sortiet. Immo quod
amplius miraberis vsq; ad cogitationes etiā ho-
minū remotissimoꝝ: vel operationes sciēdas pro-
gredi nō verent. Cū igit talia naturalis inuestiga
tionis limites transiliant: ⁊ nō per reuelationē ita
se dicūt habere: sicut nec dicere possunt/cur ⁊ vn
de petūt talia nisi ab occulto quodam ⁊ corrupto
curiosissime vanitatis desyderio: ꝑ quod interim
merent a deo deseri/et deserti in errores prolabi:
a seductore nostro possideri/⁊ prolapsi possessi: eo
instigante ⁊ fallente: superstitionū huius nexibus

indissolubiliter astringi. Hinc tepidior aut nulla
ad diuine opis postulationē spes. Hinc timores
vani/spes improbe: deniq; exitus vt plurimū infe- S
licissimi. ¶ Diceret fortassis aliquis/ꝙ artis hu-
ius ad magicā multa est differētia: tum q: verbis
seu carminib⁹ non vtitur: neq; horrēdis miscet sa
crificia. Tum secūdo: q: non ꝑ demōes vt magici/
sed per causarū naturaliū concatenationes de fu
turis aut occultis cōiecturant. Sed primū nō ob-
stat: sm̄ expressam determinationē beati Augusti
ni. iiij. confessionū: vbi finaliter postꝗ̄ dixisset ꝙ il
los mathematicos cōsulere non desinebat: q: sa-
crificia nulla iubebant. Addidit: quos tñ vera pie-
tas religioq; condēnat. Ceterū non est cuiuslibet
artis magice seu illius q̄ vt magica ꝓhibet talia
assumere carmina siue sacrificia. Geomancia em̄
⁊ auguriū ⁊ somnioꝝ obseruatio vacant a talib⁹.
At ṽo quod secūdo adijciunt nihil eis opitulat.
Tres ṽo artes (vt abusiue sic loquamur) quas im
mediate nominauimus/geomācia/auguriū/⁊ somni-
orū obseruatio: ⁊ alie ꝗ̄plures nō a demonib⁹ (vt
asserunt) sed ab astris ⁊ cōstellationū influentiarū
causis atq; impressionib⁹/veritatē responsionēq;
expectant atq; suscipiūt. Dicūt em̄ ꝙ iuxta celi di
spositionē talia ⁊ talia immittunt somnia: q̄ futuro-
rū indicia sunt: nō aliter geomātici dicunt celesti
virtute sua puncta disponi. Sic auguriatores po
nūt garritus auiū atq; volatus seu gest⁹ alios ab
impꝛssionib⁹ astroꝝ: nunc hos/ nūc illos auiculas
suscipe: ⁊ nihil esse sibi putant/cū demonibus pro
priū nullūq; pactū cū ipsis habere: ac nullū ꝯsor-
tiū arbitrant: eos nihilominus ⁊ sacra scriptura/
⁊ ecclesiastica cēsura penis coercēt: ⁊ vt impios re
ligioniq; perniciosos reijciunt. Q, si dixerint rur
sus planetarij (sic em̄ eos Aug⁹ appellat) si inquā
dixerint: q: falso talia dicunt/ꝗ̄ principia siue artē
quib⁹ ea q̄ iudicant scibilia sint naturaliter: nequa
ꝗ̄ habere possūt ab astris: neq; ꝑ experiētias inde
sumptas/fatebimur verū esse: sed ita fatebimur vt
etiā de eoꝝ ꝑncipijs taliter esse ꝯtendam⁹: neq; em̄
maiores ꝓbabilitates/neq; rōnabilib⁹ fundatas
ꝓ sue artis aut ꝑncipioꝝ validatiōe reddūt ꝗ̄ isti
auguriatores geomantici/aruspices/⁊ somnioꝝ
obseruatores ꝓhibere conant. Et aduertat quili- T
bet ingeniosus diligēter: ⁊ causam vtrāq; defendē
daꝫ assumat: videbit equa facilitate ⁊ equa radice
geomācie ⁊ auguriorū ⁊ aliarū quas ꝑmemorauí-
mus supstitionū principia posse defendi/fundari/
colorari: sicut illā astronomie partē q̄ de interro-
gationib⁹/de initiationib⁹ ⁊ de ꝑncipijs natiuita
tū: presertim quo ad ea q̄ liberū ꝯcernunt arbitriū
defensare valebit. Adijcient fortassis ad extremū
isti initioꝝ defensores multā in responsionib⁹ ⁊ iu
dicijs: q̄ sm̄ sue artis principia reddūt veritatē se-
pius reperiri. Istud nō eis tm̄mō ꝓpriū est/sꝫ mul
to ampli⁹ magicis alijsq; supstitionis: imo quāto
aliq̄ hm̄oi artiū deterior ē ⁊ execrabilior: tāto cre-
briorē in dict. suis habere visa est veritatē. Iuxta
qd̄ dicit ꝑmemoratus doctor Aug⁹. ij. de doctrina
christiana: tales supstitiones tāto magis cauēdas
esse/quāto sepius qd̄ dicūt/euenerit. Unde ꝗ̄ a ta-

libus ꝛ in talib⁹ veritas: rñdet idē doctoꝛ loco p̄dicto: ꝛ.v. de ciuitate dei: post argumentationē copiosissimā: ita ꝯcludens. vij.ca. ¶ His oībus cōsyderatis / nō immerito credit̄ cū astrologi mirabiliter multa vere respondent: occulto fieri instinctu spirituū nō bonoꝝ: quoꝝ cura est has falsas ꝛ noxias opiniones de astralib⁹ fatis inserere mētib⁹ humanis atqꝫ firmare. Nō negare volunt (vt arbitroꝛ) Aug⁹ quin tales sepius fallerēt / sepi⁹ fallerētur: quin mēdacia plurima sub ꝑalitatis aut ambiguitatis cuiusdā velamēto ꝓferrēt: quin fortuito inter tot dicta vnum verū emergeret. Sed si vt plurimū vel regulariter qd̄ verū est / responderint: cū nō a deo reuelāte habeāt: nec a naturalis inuestigationis facultate: vt a demonū seductiōe ꝓueniat reliquū est. Ista autē seductio permittit̄ iusto dei iudicio: vel ob p̄cedentiū īmanitatē criminū: qꝛ abyssus abyssum inuocat: vel ob modicā fidem spemqꝫ in deo repositas: ꝛ q̄ñ tentat d⁹ fideles suos / vt qui ꝓbati sunt manifesti fiant: s̄m apl̄m: vel ob nimiā ꝛ luxuriosam atqꝫ libidinosam secretoꝝ sciendoꝝ auiditatē: q̄ est auaricia sp̄ualis pessima ꝛ supbissima p̄sumptio: ꝓpter q̄s multi apostatauerūt a fide: quēadmodū videm⁹ in his q̄ ꝓpt̄ reꝝ amissarū recuperationē aut recōditarū adinuentionē tales magos ꝯsulūt in ꝑnicīē aīarū: aut artē notoriā ꝓ scientiarū acq̄sitione nitunt̄ exercere: ꝛ multa silia. Addi pōt ad p̄dicta ꝯsyderatio moral̄
v nō paruā habēs vtilitatem. Et est ꝙ hō ex timore vel ex falsa credulitate imaginationē suā figēs ad aliqd̄ initiū quodcūqꝫ fuerit: taliꝫ ꝙ speret aut credat sibi ꝑ idez significari malū: oīa que postmodū ꝯtingerēt incōmoda / penas / infortunia ad illud referret tanq̄ ad signū vel causam quātūcunqꝫ fuerint impertinētia ꝛ aliūde pariter inflicta hmōi incōmoda. Exēpli causa: Putās vetula ꝙ si cattū in initio exit⁹ sui in camera ꝯspiciat: aut si lepori vel claudo obuiet: diē sine aliquo euētu malo nō trāsibit / accidet ꝙ cadēs lapis male situat⁹ ceruicē sibi cōfringet / aut rixosa cū marito litigās verbera flagellaqꝫ recipiet: aut fuso forabit manū / ad memoriā reducet qd̄ obtigit: quasi videlꝫ si nō aspexisset initio talia / in istas īfelicitates nequāq̄ incidisset. Et qd̄ amplı⁹ mirandū est: in summis etiā viris ꝛ aliūde prudētib⁹ tales imaginationes videm⁹ dominātes: vsqꝫ adeo vt Augustus cesar inter maxia cōputaret incōmoda: si sotular sinister sibi a calciante ꝓ dextero ministraret̄: referente hoc Suetonio scd̄o de viris illustrib⁹ cognitū est. Cōstat aūt hoc magis irrisione q̄ argumētatione reprobandū. Vidi ego cū de vulneratione cuiusdā nobil̄ videlicet ꝯnestabularij sermo fieret / dixisse ex astantibus aliquos ꝙ tunicā suā malis initijs assumpserat: ꝛ verberationē ei⁹ ad hoc retulisse: qd̄ q̄ vanū sit: nemo nō videt. Animaduerti magni status viros in p̄ncipio noue lune salire / crebro balbutire nescio q̄lia: ꝛ nō mediocria adorationis signa pagere: innūera talia quisq̄s attēdere valuerit: ꝑspiciet ꝛ inde iudicabit saluberrimū esse tā in religione q̄ in vita ciuili ꝛ economica / animū suū a talib⁹ superstitiosis ꝛ vanis credulitatibus sup̄ rerū initijs absoluere: ꝛ non p̄bere assensum talib⁹ nugis anilibus: alioq̄n nec spes in deo tāta erit / neq̄ cultus sic integer / nec postremo vita trāquilla et a metu / trepidatione / vanoqꝫ gaudio satis aliena ducetur.

¶ Cauendū p̄terea sūmopē censem⁹ ne infantes ꝛ paruuli adhuc molles ꝛ cerei i vitiū flecti (vt Horatius ait) talib⁹ vanissimis imbuant̄ erroꝛib⁹ de faustis vel infaustis initijs: quos si semel imbibērint: si semel eoꝝ mens his vinculis cōpedita fuerit / vix aut nunq̄ satis errores illos poterit excutere. Propterea nō satis grauit̄ puniri q̄ ipsos aut hoīes idiotas ꝛ simplices p̄sertim rectores populoꝝ in talibus imbuūt: ꝛ vt talia credāt spe mercedis vel adulationis inducti suadent ꝛ instruunt in grāde religionis ac salutis sue ꝛ aliene detrimentū. Sunt eñ tales ꝓniuates ꝛ corrupte inclinationes ad sup̄stitiosa credēda reliquie q̄dā gētilitatis ꝛ idolatrie: ꝛ p̄cipue circa rerū initia versant̄ sepi⁹ ꝛ crebri⁹ reperiunt̄: vt in annoꝝ vel mēsiū vel hebdomadarū seu etiā dierū initiationib⁹: siue in mercaturis / siue in itinerib⁹ arripiēdis: siue q̄s edificare domū aut quippiā hoꝝ peragere decreuerit: firma verūtamē integra et ꝯstans in deo fides spesq̄ reposite cū diligēti attentione ꝛ aīaduersione sapienti: super noxia hmōi / melancholica ac superuacua initioꝝ obseruatione mētes bene institutas expediunt / liberant ꝛ absoluūt: quod nō paruū dei munus: non paruū insup̄ pro tranquillitate vite adiumentū extimandū est.

Sermo eiusdē cancellarij in cena domini.



Ante diē autē festū pasche sciens iesus qꝛ venit hora eius vt trāseat ex hoc mūdo ad patrē: cum dilexisset suos qui erant in mūdo: in finem quoqꝫ dilexit eos. Originaliter Joā. xiij. et in euāgelio presentaliter lecto. Vtinā quātus et q̄ celebris est ꝯuentus iste vester ante diē festū pasche ad audiendū verbū dei: tāta mihi ꝛ tam efficax ministraret̄ vbertas eloq̄ij: et sermo tāto dign⁹ cetu nō deesset quatin⁹ i peluim nostre mētis aqua sapīe salutaris infusa ablueret pedes nr̄e affectionis. Quid eñ pes nisi affectio? Hinc est illud Satyrici: Quid tā dextro pede ꝯcipis: vt nō optati te peniteat votiqꝫ ꝑacti. Siquidē dū peregrinamur a dño: ꝛ venit hora vt trāseam⁹ ex hoc mundo ad patrē: multus plerūqꝫ ꝛ spissus pctōꝝ puluis scenosaqꝫ cupiditatum colluuio nr̄o ꝯtrahit̄ in affectu. Et verū fit illud Treñ. i. Sordes eius in pedib⁹ eius. Et vnde lotio nobis: vnde mūdatio? Ab illo plane qui lauit hodie pedes discipuloꝝ: quos in finē dilexit. Qui fit i se credētibus fons aque viue saliētis in vitā eternā. Jo. iiij.

¶ Ceterū scaturigo origoqꝫ font̄ hui⁹ ab illo fundit̄ horto voluptatis: quē plantauerat dñs ab initio: ab illa. s. virgine matre q̄ est hortus ꝯclusus / a quo fons emanat irrigās vniuersā sup̄ficiē terre dñs nr̄ iesus christ⁹. Illā adeam⁹: ab illa font̄ vni

das postulemus: quatinus emūdet pelluis nostri
pectoris ad syncerite recipiendū q̄lecūq̃ aquani
nře lotiōis. Et obtēperemus illi Horatiano: Nunc
adbibe puro pectore v̄ba. Cuius rei vt facilior sit
impetratio dicam⁹ orātes ꝛ laudātes illud angeli-
cū: Aue ꝛc. Añ diē aūt festū pasche vt nup obiectū
est oculis mee intērōis euāgelica lectio q̄ nřis nūc
auribꝰ insonuit/subijt ardor animū: eādē totā mo
re veteꝝ sub homilia trāscurrere. Hic eñ modus
p̄dicatiōis q̄q̄ a modernis parū tritꝰ sit/ efficaci-
or forsan est ad fidei robur stabiliēdū/ꝛ ad myste-
rioꝝ reuelationē v̄tutisq̃ nutrimētū accōmodati
or. Deterruit ab incepto innūerositas ip̄a mysteri
orū: q̄bus euāgelista Joānes eam grauidā reliq̄t.
Jdcirco p̄ori p̄ticula ꝯtent⁹/ q̄ vice exordij ponit/
simul inuidiā nouitatis declinatū satis: ꝛ multum
esse iudicās/si vtcūq̃ portiōis huiꝰ p̄me mihi ce-
dat pateatq̃ expositio: ꝛ si ad loquēdū corā tali cō
tione fructuose atq̃ salubriter subseruiat: olim (si
fuerit volūtas in excelso) reliq̄s euāgelij p̄ticulas
exponēdas assumā. Et l p̄mis iuxta duas p̄ncipa
les aie rōnalis potētias/ q̄ sunt intellect⁹ ꝛ volūtas
duo nobis ostēdit euāgelista Joānes/ q̄ christi aiaꝫ
sup abūdāt illustrarūt: sciam. s. ꝛ amorē. Uis audi
re sciam? Añ diē festū pasche inq̄t sciēs iesus q̄ ve
nit hora eiꝰ vt trāseat de hoc mūdo ad patrē. Ma
gna p̄fecto sc̄ie ꝑspicacitas quo ad futura vsq̃ pe
netrauit. Dehinc audi dilectionē: cū dilexisset in-
q̄t suos ꝛc. O q̄ntus amoris ardor/ q̄nta charita-
tis incēdia/ q̄ firmus tenor dilectiōis: quā dilecti-
onē a p̄mordio inchoatā finis nulꝰ extinxit aut ru
pit. Quocirca p̄ter lr̄alem intellectū duas p̄ nřa i-
structiōe admonitiōes p̄miscue interseram. Unaꝫ
p̄ scia/ ne erremus in intellectu. Alterā p̄ charita-
te/ ne tepescamus in affectu. Hoc habitu v̄itatis
ꝛ charitat? binario (velut ala duplici) sublevamur
ad videndū ꝯcupiscendūq̃ celestia/ nūc in spe/ post
Z modum in re. ¶ Quādo in re? Qñ clara visio dei-
tatis fruitioni ꝯiuncta erit tota merces. His ad
materie ordinisq̃ insinuationē p̄positis/ tandem
ip̄a loquat euāgelij lectio: Añ diē festū pasche. Ca
ueamus patres domini ac fratres p̄ccipui. Caue
amus ip̄o hoc ingressu ne forte offendamus ad la
pidē erroris ꝛ scandali: quo ꝛ greci turpiter lapsi
sunt. Ipsi eñ. xiiij. luna p̄mi mensis (qui ab hebre-
is martius ponit) dicūt christū cenā hanc agni pa
schalis comedisse ꝛ anticipasse diem vnum. Ob
hoc inquīt ait hic euangelistaꝝ postremus Joan-
nes tanq̄ corrector alioꝝ: Añ diē aūt festū pasche
Qui vicꝫ dies pasche. xiiij. luna dicti mēsis p̄mi ve
teri institutione colebat/ ꝛ celeberrimꝰ p̄ agni pa-
schalis ad vespeꝝ immolatiōe habebat. Dicūt p̄-
terea ipsi greci in fermētato ꝯfecisse christū: quod
ꝛ obseruāt: ꝛ irridētes nos tanq̄ iudaisem⁹ azymi-
tas appellāt. Et in hāc demū insaniā versi sunt vt
tres alios euāgelistas/ Mattheū/ Marcū ꝛ Lu-
cā accusent mendacij: q̄ apta est eoꝝ snia ad oppo
sitū. Addūt ad sui erroris velamētū id q̄d infra di-
cit/ nō intrasse iudeos p̄toriū p̄sidis ne ꝯtaminarēt
sed manducarent pascha. Et rursus iudei ꝯsulen-
tes de morte iesu dicebant: Non in die festo: ꝛ si-
milia. Cogit me hic exclamare pietas christiana
ꝛ matrē erroꝝ olim schismaticā diuisionē cōpel-
lor detestari vel execrari. Uidete grecos olim sup
mū in arce religionis christiane locū tenentes:
olim doctores eximios/ p̄batissimos expositores
scripture/ p̄cipuos veritatis magistros/ repente vt
schisma interuenit: animaduertite eos breui deie-
ctos esse/ ꝛ in ima erroꝝ inglorios cōcidisse: nam
ꝑniciosa pestis est diuisio schismatica. Tam oia vi
olat/ destruit/ labefactat pacis corruptio. ¶ Pri
dem diūm p̄ pacis reformatione multis adhuc si-
lentibus corā illustrissimo rege nostro ora laxareꝫ
introduxi: quo pacto nequā discordie spūs/ cū am
bitione ꝯcumbens filiā deterrimā ꝛ vtriusq̃ paren-
B tum simillimā/ cui nomē est schisma in ecclesie re-
gnū violenter intruserit. Dehinc q̄bus alimentis
coaluerat/ q̄bus p̄terea fomētis alebat/ quibꝰ de
niq̃ ꝛ quot ministris suffulta tutabat. Subintuli
tandem: q̄ si cum schismate heresim subintrare
ꝯtingeret: sicuti ꝑfacile ꝛ solitū ē: haberet tūc schis
ma p̄sens infelicissimā infaustissimāq̃ sociaꝫ: a q̄
tāto cōplexionū nexu foueret/ tāto robore in suo
statu firmaret: vt nullo vix vnq̄ ingenio/ nulla arte
nullo ꝯsilio/ nulla potentia/ nulla vetustate ab ec-
clesia fugaret. Fidem huic assertioni mihi sume-
bant/ tum rō pātēs/ tum exemplū diuisionis greco-
rum cum latinis. Neq̃ eñ heresi stante posset ve
ra pax introire: eadem p̄us non expulsa/ q̄m arbi-
traria compositio/ ꝯdescensio seu dissimulatio in
fide (quēadmodū in ceteris q̄busdam) locū nō ha-
bet. Exigeret ergo vt p̄s errans resipisceret palaꝫ
ab heresi/ ꝛ se turpiter errasse fateret. Hoc aūt q̄n
fieret/ p̄sertim cum pars q̄libet grandis sit ꝛ fama
ta/ honoris sui cupida ꝛ tenax: ꝛ que doctrina fidei
ac religionis obseruatione supra reliquā gloriat.
Hec est sane pestifera radix atq̃ societas/ q̄ a gre-
cis ad latinos schisma diuelli hactenus p̄hibuit.
Quāobrē summope enitendū est/ totis viribus ela
borandū/ omni sollicitudine ꝛ vigilantia p̄uiden-
dū/ ne ad schisma p̄ñs sup adducat pessima comes
heresis. s. vel erroris assertio. Et heu heu q̄ vere-
or/ ne iam ad limina (vt aiunt) ꝛ in foribus pulset:
ne iam hinc vel inde accersita penē introcat. Et
nunquid ex aduerso de ꝛ sup fidem concernentibꝰ
est iam inter partes non modica contētio? ita vt il
li licitum: expediēs/ rectūq̃ deputēt ac iudicēt: q̄d
alij etiam non odiosi illicitum/ inexpediens ac ini-
quum non fateri nō possunt: nec sufficiunt admi-
rari tantam in holes aliunde doctos desipientie
ꝛ erroris maculā irrepsisse. Sup̄mo multa sciens
atq̃ recogitans illud Salustij: Frustra niti ꝛ fati
gando non nisi odium querere/ extreme dementie
est. Excitare vos suffecerit/ quatinus ad experien
tiam rōnis oculos retorqueatis: ꝛ ita quod dico/
quodq̃ subiiceo/ aperta luce videbitur. Occurras
velociter salutifer christe/ ꝛ nephandissimū formi
dātissimūq̃ schismatis ꝛ heresis consortiū: tu qui
solus potēs es/ cohibeas. Satis immo nimis ec-
clesiā spōsam tuam dehonestat/ cruciat ꝛ dissipat
schisma p̄ñs tam inueteratū ꝛ malis radicibꝰ alte
defixū. Noli q̄sumus ꝑmittere comitē sibi deteri-

orē heresim adiūgi: ꝛ infaustissimū ne attingat di-
mone ꝯnubiū. Sed ad inceptū vñ digredi compu
lit dolor ac metus reuertētes. Rñdeamus greco
D rum calūnie/ ꝛ dicam⁹ absq̧ vllo dubitatiōis scru-
pulo/ cenā hanc q̄rtadecima mēsis p̄mi ad vespe-
ram factā esse. Sumit̄ itaq̧ pascha multipr: nūc
p̄ agno paschali: Mat. xxvi. Ubi vis paremus ti-
bi comedere pascha? Nunc p̄ panibus azymis: q̄
liter sumpsit Joannes dū ait: iudeos nō introīsse
p̄toriū p̄sidis ne ꝯtaminarent̄: sed māducarēt pa-
scha. Aliqñ aūt p̄ quolibet septē dierū paschalis
solēnitatis: qualiter hic sumi pōt. Uel dicamus ꝙ
dies iste quē tres euāgeliste/ Mathe⁹/ Marc⁹ et
Lucas nūcupant p̄mū diē azymorū: dictus est hic
p̄cessisse diē festū pasche/ diuersis respectib⁹: quo
niā illi ad distinctionē dierū legalē s̄m quā dies a
vesp̄e diei p̄cedētis incboat̄ respexerūt. Joannes
v̄o ad distinctionē naturalē attēdit/ s̄m quā a me-
dia nocte diei sumit initiū. Liquet igit̄ quoniā di-
es iste ꝛ p̄mus dies azymorū fuit: incipiendo dieꝫ
a vesp̄e: ꝛ illū nihilomin⁹ p̄mū antecessisse constat
si a noctis eiusdem medio diei numeremus exordi
um: sic inuiolata manet veritas hec: ante diē aūt fe-
stum ꝛc. ¶ Qua in re palam est/ q̄ꝛ iudeorū consi-
lia de occidēdo christū non in die festo/ dissipata
sunt: habita traditoris opportunitate: et agēte deo
vt diuine legis mysterio seruirent inuiti: quatinus
verū pascha in die figuratiui paschatis immolarēt
Acclamabis forte supputationē seu calculationē
non ꝯuenire cū eis que posuūt hystorici: vt puta ꝙ
christus die dñica natus fuerit/ ꝛ in tricesimo eta-
tis anno ip̄o eodē die crucifixus/ quo ꝛ annūciat⁹
est: die vicꝫ marcij. xxv. ¶ Hic libera voce respon
deo/ nullius autoritatē me p̄pouere euāgelice veri
tati: maloq̧ non ꝯsentire dicētibus. xxv. die Mar
cij passum fuisse christū/ ꝙ tres euāgelistas incul-
pare mendacij: ꝛ negare Joannē ꝯsentire cum eis
dum ait: Ante diem aūt festū pasche. Ceterū hoc in
loco p̄ter ea que ad speculationē p̄ficiūt: qualia si-
bi vendicant schole magis ꝙ p̄dicatio. Hoc mo-
raliter edocemur ne in diuinis scripturis temera
rij/ p̄cipites ꝛ elati accedamus: sed in eis sobrij/ hu
miles ꝛ cauti/ pedetentim ac modeste gradiamur:
alioq̄n facilis ꝛ p̄na est ad lapidē erroris offensio.
C Ecce eñ q̄nti qualisve p̄cipitij occasio extitit vna
hec Joānis vox nō sobrie a grecis intellecta. Añ
ꝛc. ¶ Et nunq̄d poterat ip̄e Joannes: immo per
Joannē sp̄us v̄itatis eadē p̄rsus v̄ba q̄ ꝛ reliq̄ p̄-
ores apponere? Poterat vtiq̧. Sed ne viderent̄
euangelia humano ꝯsensu ꝛ ꝯspiratione fabrica-
ta: ne p̄terea deesset q̄rentibus exercitatiōis dilīgē
tia ꝛ inq̄sitionis humilitas: maluit aliꝗ v̄botenus
discrepare. Hinc p̄ die azymorū ponit̄ hic/ Añ diē
aūt ꝛc. ¶ Porro illorū hic impudētia retūdit̄ at-
q̧ ꝯfundit̄/ q̄ a puero decrepitū vsq̧ ad seniū t̄p̄s
occupationib⁹ terrenis atterunt: ꝛ dum aliud eos
agere nō licꝫ/ ad sacras l̄ras diuertūt: h̄ntes ocu-
los rōnis puluere/ ꝛ sordibus curarū aliarū penitus
obtenebratos. Nihilominus scire p̄mo intuitu p̄
sumunt: quod a claris ꝛ summis ingenijs cū assi-
duo exercitio vix aut nunq̄ attingit̄. ¶ Ab his ma
xime p̄bro ꝛ ostentui habet̄ q̄cq̄d in sacris l̄ris nō
statim ad eorū iudiciū grossum/ terrestre/ alāle ꝛ
corruptū explicauerit sp̄ussanctus. Cur inquiunt
non taliter positū est/ hoc intelligibile est/ hoc l̄ra
liter falsum est/ hoc erroris materia est/ hoc phā-
tasticū est/ hoc melius sic ꝛ sic fuisset explicatū: ita
nō vidēt se notatos p̄ ap̄lm. i. ad Cor. ij. Anima-
lis homo nō p̄cipit ea q̄ sp̄us dei sunt. Et adhuc il
los non loquor q̄ a fide palā deuiarūt: nec illos q̄
non minus p̄niciosa temeritate ꝛ audaci p̄teruia
de sacris l̄ris inter pocula ꝛ tabernas/ atq̧ l̄ter mi
nus eruditos fabulant̄/ verbisq̧ ridiculis ꝛ blas-
phemis maiestatē diuine scripture cuꝫ summa mo
deratiōis reuerētia tractādā/ irreuerēdissima curi
ositate ꝯtentiōe maculāt/ ledūt/ infamāt/ p̄sti-
tuūt. ¶ Sed q̄relam hāc nullis vnq̄ v̄bis exagge
randā linquētes. Uideamus iterū q̄d dicat euāge-
lista: Ante inquit diem festū pasche. Hoc pascha
(vt ait p̄clarissimus ꝛ eloquētissimus doctor Am-
brosius in p̄mo hexaemeron) est transit⁹ alarū ad
v̄tutē/ a passionibus carnis ad gratiā sobrietatē
q̧ mētis/ a malicie nequicieq̧ fermēto ad v̄itatē
ꝛ syncēritatē. Sequit̄: nec iam seruiet diabolo vel
terrenus huius corporis passionibus vel deprauate
mentis erroribus: qui demersa omni malicia vice
plurimis bonis opibus dextera leuaq̧ munitus/ in
offenso seculi huius freta studet trāsire vestigio. D
¶ Priusq̄ v̄o ista latius ad mores traducamus
declinemus paulisp̄ ad id quod subiūgit euangeli
sta noster. Sciens inq̄t Jesus q̄ꝛ venit hora ei⁹ ꝛc.
In ip̄o q̄ppe sunt oēs thesauri sapie ꝛ scie dei ab-
sconditi. Sciens vt deus: cuius sapiētie nō est nu-
merus. Sciens vt hō p̄ supplenā sciaꝫ ab instan-
ti sue ꝯceptionis infusionē. Sciens insup̄ superui
nientem iudeorū/ immo ꝛ p̄prij discipuli qui edebat
panes suos/ ꝯtra ip̄m machinationē. Sciens p̄te-
rea ip̄e idem/ qui saluare vtpote Jesus aduenerat.
Nec eñ est aliud nomen sub celo in quo oporte-
at nos saluos fieri. Actu. iiij. Sciens Jesus quia
aiam suam ponere p̄ multis voluit: q̄ꝛ venit hora
eius: ꝛ hñ eius: q̄ꝛ nemo aiam suā rape poterat ab
eo: sed vltronea volūtate eam obtulit hostiā deo
patri p̄ pctis nostris. Uenit igit̄ hora ei⁹ cū voluī
it. Uenit nō fatali q̄dam necessitate/ vt stoici ꝛ ma
thematicorū q̄dam fabulant̄. Et vt innuit Uergi-
lius troianū describēs excidiū: venit non fortuito
euētu/ quēadmodū desipit Epicurus res oēs ca-
sualiter agitatas fluitare: sed spontaneo diuinita-
tatis ac p̄prie volūtatis ꝯsilio. Uenit hec hora ei⁹
q̄n etiā fuit (q̄d mireris) hec hora iudeorū/ dicente
christo: Hec est hora vestra ꝛ potestas tenebrarū
Et quō hora iudeorū? Quia vicꝫ eorū malicia con-
summata tūc erat vt occiderēt iesum: ꝛ illa forte p̄
us nōdū completa extiterat: sicut de amorreis di-
cit scriptura. Uel totū ad id refer ꝯsiliū/ vt q̄ p̄us
inter furētes iudeos/ ꝛ in suā necem ꝯiurātes trā-
siens p̄ mediū illorū ibat. Nūc dum voluit ab ip̄is
tēt⁹ ꝛ occisus trāsijt ex hoc mūdo ad patrē. Seq̄t
ꝛc. ¶ Refert Ambrosi⁹ in q̄rto suo hexaemeron
diē mēsis q̄rtādecimā a paganis infaustā haberi
q̄ tū die luna salut̄ signa ostēdit: An inq̄t displicet

numerus quo celebrat mysteriũ redẽptõis. Ideo
demones declinandũ esse psuadẽt numeꝝ cũ quo
eoꝝ destructa neqcia est: ideo gentilib⁹ nihil ado-
randũ asserũt: qꝛ sciũt tũc pmũ artes suas vacare
cepisse: ꝛ ppłos gentiles demigrasse ad ecclãm.
Et hic ptra supstitiones eoꝝ quos inculpat aplꝰ
ad Gal. iiij. q obseruãt dies/annos ꝛ tpa: lõga ha-
E beri posset disputatio/nisi ad ea sermo pgeret. Il-
los satis pvincunt Ambrosius vbi supra/Grego-
rius in homilia epiphanie/Augustin⁹ scdo de do
ctrina christiana/qnto de ciuitate dei/qrto ꝯfessi-
onũ. Et eos sub acri irrisione notat dñs p pphã
Esaiã. xlvij. destructionẽ Babylonis exprobrãs
Stent inqt ꝛ saluẽt te augures celi/q ꝯtẽplabant
sydera ꝛ supputabãt mẽses vt ex eis annũciarent
vẽtura tibi. Et Actuũ. i. Non est vestꝝ nosse tempa
vł momẽta que pater posuit in sua potestate. Hac
eñi potestate venit hora de qua hic dr: Uenit ho-
ra eius. Olim dixeras o bone iesu pie matri tue cũ
qrerek/qꝛ vinũ nõ hñt. Quid mihi ꝛ tibi mulier
nondũ venit hora mea: Joã. ij. Nimiꝝ hora tua:
qua ostenderet mortalis hũanitas: fm quã matri
tanq filius subdebaris nondũ venerat: venit aũt
nũc cũ voluisti. Uenit cum paternũ summi patris
imperiũ pdicando ꝛ sermonẽ ꝯfirmãdo seqntib⁹
signis adimplesti. Uenit hora eius. O btã ꝛ vere fe
lix hora/q pciũ nostre redẽptionis exoluit: q spo-
liauit tartaꝛ: morte mortẽ supauit. Hora Jesu vt
trãseat ex hoc mũdo ad patrẽ. Est mirabile admo
dũ. Qui celũ ꝛ terrã implet: q sp in patre manet ꝛ
pater in eo: quasi ad patrẽ trãsiturus affirmat? ni
si qꝛ p passionẽ sublimata est hũanitas eius in glo
rificatiõne corpis ꝛ nois exaltatiõe. Nam oporte-
bat christũ pati/ꝛ ita intrare in gliam suam. Et p
pter hoc deus exaltauit eum: ꝛ dedit illi nomen ꝛc.
De hac dicebat ipe christ⁹ in alio loco: Pater scẽ
iã hora est/clarifica filiũ tuũ: vt fili⁹ tu⁹ clarificet te.
Clarificat⁹ est itaqꝫ fili⁹ dum trãsijt ex hoc mun-
do ad patrẽ: de mortalitate ad immortalitatẽ/de
ignomia passionis ad resurrectionis gliam: vt trã
seat ꝛc. Sane transitus diuus respsusqꝫ acerbita-
tum aculeis: ꝛ quẽ naturali horrore fugiebat chri-
stus. Pater inquit si fieri potest ꝛc. Matth. xxvi.
Sed ducebat ad vitam ꝛ ad patrẽ: qui portus est
omni amenitate redundans/vt trãseat ex hoc mũ
F do ad patrẽ. Uide q cõueniẽter ꝛ cõnexe euangeli
ca verba spũssancti digitus inscripserit. Dixerat
eñi: Ante diem festũ pasche. Et quid pascha? nisi
transitus. Idcirco reddens vba vbis/ꝛ mysteria
mysterijs: mysteria supaddit vt transeat. Loque-
bat pterea de morte christi q apud christũ ceteros
qꝫ iustos/nõ iã ppe mors aut occubit⁹/sed trãsitus
reputat. Cur? qm eoꝝ melior pars (aĩam loquor)
nõ vt in brutis natura cogẽte corrũpit: ꝛ ab eter-
na morte pcti atqꝫ supplicij seruat immunis: teste
christo: q Joan. v. de fideli loqtur dicẽs: q in iudi-
ciũ nõ venit/sed trãseat de morte ad vitã. Non ob
aliud trãsit⁹ hic a sctis optat: qꝛ ꝛ a miserabili mũ
do liberat: ꝛ ad patrẽ qviter glie fons est/introdu
cit. Hec recordat⁹ sum inqt ppha: ꝛ effudi in me
aĩam meã: qm transibo in locum tabernaculi ꝛc.

Quis non exhorrescat ꝛ transire non cupiat vite
pñtis erumnas? Illas tãto eloquij põdere expssit
Hegesias phs/vt multos cogeret seipos pimere
ne miseriã hanc diuti⁹ tolerarẽt. Et Theobrot⁹ q
dam lecto de immortalitate aĩe Platonis libro/
se pcipitẽ in mare dedit: vt ex hoc mũdo ad vitaꝫ
trãsiret: quã sperabat meliorẽ. Et nunqd apud tra
ces vetus hoc institutũ fuit: obit⁹ hoim cũ leticia
ꝛ gaudio celebrare. Uidebãt nẽpe mors ipa quã-
tis eos liberabat calamitatib⁹: quas gemebũdus
ppha deplorabat dicẽs: Heu me qꝛ incolat⁹ me⁹
plongatus ꝛc. Quãobrem optãdus est iste transi
tus ex hoc mũdo: psertim a teipo o christiane mi-
les/q te iturꝝ speras ad patrẽ. Sane dum pegrina- G
ris in mũdo/ꝯstitutus es aũt diẽ festũ pasche: ꝛ sci
re te ꝯuenit/qm venit hora tua vt transeas ex hoc
mundo ad patrẽ/de morte ad vitã/de miseria ad
gliam/de peregrinatiõe ad patriã/de egypto hui⁹
exilij ad terrã pmissiõis paradisi. Nolo expectes
post diem pasche cognoscere qm venit hora tua/
vt transeas ex hoc mũdo ad patrẽ. Sera nimium
esset ista cognitio. Nolo pterea festum diem agas
ante vigiliã: exemplo illoꝝ q ducunt hic in bonis
dies suos: ꝛ in pũcto dum dies festus aduenire de
buerat/ad inferna descendũt. De quibus non in-
cõmode accipitur illud pphete: Mane floreat ꝛ
transeat per pspitatẽ vite psentis/vespere mor-
tis decidat/induret ꝛ arescat in tormentis. Scito
igitur quia venit hora tua/hora mortis: cuius me G
ditationẽ descripsit magnus pater Basilius esse
philosophie aut sapientie descriptionẽ. Sapiẽtia
eñi a sapore dicitur. Facit aũt mors sapere de re-
bus singulis put sunt: vt q tempalia vanitati de
fectuiqꝫ sunt obnoxia. Hinc illud Hieroñ. Facile
ꝯtemnit oĩa/q se semp cogitat moriturꝝ. Et rursus
illud sapiẽtis: Memorare nouissima tua/ꝛ in eter
nũ non peccabis. Hec est saluberrima meditatio
que nosipsos diffinitiue facit cognoscere. Homo
quippe animal est rõnale mortale. Si spacia tibi
longe vite spoponderis: si viaticũ coaceruaueris
plurimũ: si sarcinis copiosis auri ꝛ argenti hume
ros tuos oneraueris: si placidis voluptatibus de-
fluxeris totus: si ira/odio/inuidia/vindicta conta-
bueris. Fama loquax te per vrbes garrula lau-
det. ¶ Scito ꝛ recogita/qꝛ hec oĩa ꝯcitissime
abeunt: ꝛ veluti pssus anguis effluunt. Nam venit
hora vt transeas de hoc mundo ad patrem: quan
do nihil ex his omnibus te comitari potuerit. Ue
nit inquam hora tua non lento passu/sed transitu
rapidissimo: quemadmodum Tragicus expressit:
Properat cursu vita citato: voluciqꝫ die rota pre
cipitis voluitur. Et Naso: Uolat irreparabile tẽ
pus: ꝛ nihil est annis velocius. Hoc afflict⁹ Job
conqueritur: Ecce ait/breues dies anni transeunt
ꝛ semitam ꝛc. Et Sapientie. ij. Umbre transitus
est tempus nostrũ: ꝛ similia. Attamen cum ita esse
nemo interrogatus dissentire valeat: adeo res in
perspicuo est: nihilominus fit cecitate quadam su-
peradmirabili: vt (nescio quomõ) horã hanc no-
stri trãsitus certissimã ꝛ nostris se quotidie oculis
ingerentem/actualiter ignoremus. Alioquin num

ꝙ tam insana ꝛ ꝑtinaci auiditate mũdo huic inhe-
reret nostra affectio. Nunꝙ sic placeret peregri-
natio vie ꝓ habitatione patrie. Nunꝙ ad res mo
mentanee defluxuras/ad res noxias ꝛ anxias/ad
res e manibus nostris (velimus nolimus) elapsu-
ras ꝑ tot vite discrimina/ꝑ ferrum/ꝑ saxa/ꝑ ignes
raperemur. Unde queso talis error? Usi cecitas
tam ꝓfunda? nisi ꝙ diuertimus rationis oculos
ab huius hore spectaculo/ꝛ ad vanitates ꝛ insani
as falsas attẽti respicimus? Propterea trahimur
ad exitum/nec sentimus. Est enĩ philosophi ꝛ ex-
perientie vox: ꝙ vehemẽter attenti ad aliqua/ve-
lata añ oculos nõ videmus. ¶ Idcirco ad horrẽ
H dum transitus ꝑcipitium rotamur: nec aduertim⁹
nec insuꝑ formidamus. ¶ Fingamus obsecro ta
lem ante mẽtis intuitũ imaginẽ: nam ꝛ in imagine
pertransit homo/inter cautes ꝛ scopulos/inter vo
ragines scylle ꝛ carybdis/inter mille latrunculoꝝ
piratarũqꝫ insidias habendus est transitus: Ubi
quilibet si casu aliquo deuians tantisꝑ offenditur
de seipso deqꝫ salute sua irreuocabiliter actum est.
Nauicula autẽ fragili luto compacta/ꝛ neruorũ
vinculis ligata est/citissime putrefactioni obno-
xijs. Atuero quicquid ille qui vehit͛ egerit/siue dor
miat/siue ludat ꝛ potet/siue irascat͛ ꝛ litiget: naui-
cula hec irreflexo iugiqꝫ rapitur cursu: ꝛ absqꝫ vl-
la momẽti interpolatione ad tam extimescendum
trãsitus locũ allabit͛ ꝛ ꝓperat. Que igitur insipiẽ-
tia? quis stupor/que similis estimabit͛ insania/si in
ter hec quispiam constitutus auertat oculos a pe-
riculis? Et vaga mente hucilluc qꝫ circũspectans/
vel ludat lascitius/vel insidias vicino paret: suarũ
negligens vel sirenum cantibus delinitus obdor-
miat: vel vino somnoqꝫ sepultus elanguescat: vel
colligẽdis inutilibus sarcinulis totus vacet. Ubi
si breuis hore momento aberrauerit/ tam certum
ꝛ horribile supeminet exitium. Et aliorsum spera
tur inexcogitabilis festoꝝ gaudiorũqꝫ eternitas:
si ꝓspero inoffensoqꝫ pede transierit. Transiet ꝗp
pe ex hoc mũdo ad patrẽ. ¶ Tu ꝟo ꝗsqꝫ ad meli
ora suspiras: hec te imago respicit/dum es añ diez
festũ pasche: añ diem trãsitus tui/dũ ianua nõdũ
suꝑ festiuãtes clausa est: dum scire ꝓdest/scito cũ
Jesu: qm̃ venit hora tua/vt transeas ex hoc mun-
do ad patrẽ/scito ꝙ tibi trãsituro agẽda supsunt.
Et id melius agnosces/si quotuplex tibi transitus
emineat/attenderes. ¶ Est ꝑmus trãsitus ꝑ ma-
re rubꝝ baptismatis vel ꝯtritiõis in egressu ex egy
pto. ¶ Est alter transitus ꝑ asperitatẽ tribulatio
nis ꝛ penitẽtie/in ꝓgressu ꝑ desertũ. ¶ Est terti⁹
transitus ꝑ iordanẽ mortis in ingressu terre ꝓmis
sionis. Huic tertio trãsitui ꝑ filios israel figurali-
ter pacto/triplex pascha cosiderare legimus. Cele
brauerũt itaqꝫ iudei pascha victimã transitus dñi
ante transitũ maris rubri. Celebrauerũt aliud pa
scha ꝓgredientes ꝑ desertũ in monte synai. Celebra
uerũt tertiũ pascha in ipso terre ꝓmissionis ingres
I su/Jordane ꝑtransito. Triplicẽ hunc transitũ co-
mitata sunt plurima: que si ꝑ singla ad mores tra
ducere liberet: exuberãtissima ꝓrsus esset materia
Ubi liq̃do comperi diuinũ verbũ instar viuidi fõ-

tis emanare ipsm potantibus: qui quãto plus ex-
hauriunt͛/ de tanto plus effluit. Uidere est itaqꝫ cir-
ca ꝑmũ transitũ agni paschalis immolationem
spissis plenã mysteriis. De hinc spoliationẽ egy-
ptioꝝ/ꝑmogenitoꝝ necẽ/diuisionẽ maris rubri/
egyptioꝝ subuersionẽ/marie cãticũ. Uidere est cir
ca scdm̃ transitũ columnã nubis ꝑ diem/ꝛ ignis ꝑ
noctẽ: desertũ vaste solitudinis inamenũ/horribi-
le/squalidũ/sterile ꝛ aridũ/serpẽtibus/feris hosti-
busqꝫ circũseptũ. Ubi nihilominus vixit tam nu
merosa multitudo pane misso celitus: ꝛ aqua erũ-
pente de saxo durissimo. Conspicies ad extremũ
in transitu tertio iordanẽ/qui ꝯuersus est retrorsũ:
ꝛ lapides duodecim a siccato alueo in monumen-
tũ sublatos. Dia ꝟo hec in figura ꝯtingebãt eis/
ad nostri doctrinã ꝛ eruditionẽ: in quos fines se-
culi deuenerũt. Sed ad alia vocat me t͛pis breui-
tas: ꝛ exemplũ recenti⁹ veriusqꝫ placet intueri. Nã
cum ois christi actio nostra sit instructio. Uidea-
mus oculo mẽtis ꝛ sedulo meditemur q̃d egerit ie
sus dux noster/q̃d ve ostenderit ante diẽ festũ pa-
sche sciens ꝗ venit ꝛc. Siq̃dem plurima tunc fecit
ꝛ docuit/inter que illud ꝑcipuũ: illud nostre mate
rie ꝛ ꝓposito ꝯgruenti⁹ est: quod ꝯtinuo subinfert
euangelista in secũda thematis ꝑticula: Cum dile
xisset inq̃t suos q̃ erant in mũdo/in finẽ dilexit eos
Non deseruit euangelic⁹ sermo ꝯnexam ꝟborũ
ꝓprietatẽ: Nam que secũdior poterat exꝑmi dile-
ctio/ꝙ patris noie. Dicere potuit euãgelista: Sci
ens Jesus qꝛ venit hora eius vt trãseat ex hoc mũ
do ad deũ/vel ad gloriã/vel aliq̃d hmõi. Sed im-
mediate locutus⁹ de dilectiõe/nomẽ fontalis cha-
ritatis ꝑ paternũ nomen expssit/ꝛ addidit: Quia
cum dilexisset suos qui erãt in mũdo/in finem di-
lexit eos. Uis igit͛ transire ex hoc mũdo ad patrẽ
de egypto miserie ad terrã ꝓmissionis eterne: tibi
ꝓposita est dilectiõis semita: via charitat͛ regia
qua transijt Jesus. Per hanc viam ambulãs non
deuias: hanc insequens non exorbitas: huic inni- K
tens nõ succũbis. Hac comitãte singula ꝑiculorũ
gña (q̃ ab exitu egypti ꝑ desertũ ꝛ deinceps occur-
rerint) supabis. Hac duce ad ꝓmissionis terram
portũqꝫ felicitatis attingis. In hac ꝯplectit͛ ꝛ vni
tur tota mandatoꝝ diuinoꝝ via/ꝙ cucurrisse gliat͛
dicẽs: Uiam mandatoꝝ tuoꝝ cucurri. Breuis se-
mita dilectio. Nã q̃ diligit ꝓximũ/legẽ ipleuit. Et
rursum plenitudo legis dilectio. Et viator noster
Jesus qui exultauit vt gigas ad currendã viam.
Nunq̃d a ꝑmo mane natiuitatis vsqꝫ ad meridiẽ
ꝑdicationis: ꝛ nũc ad vespex/dum hora sui occasus
venit: quo transiret ex hoc mũdo ad patrẽ/viã hãc
dilectiõis indeuiabilr ꝑagrauit? Audi (si hesitas)
ꝑsens verbũ. Quia cum dilexisset suos q̃ erant in
mũdo: vtpote ꝓ eis natus/ꝓ eis postmodũ ꝑdi-
cationi sedule ꝛ laboriosissime dedit⁹/in finẽ dile-
xit eos: ꝓ eisdem morte spõtanea duriter occũbẽ-
do. Et hñ ẽe/ in finẽ: diligũt enĩ aut diligere viden
tur nos hostes nr̃i: sꝫ ad t͛ps/nõ i finẽ. Diligit mũ-
dus/dũ fortuita bona auri argẽti ve cumulos su-
is distribuit: sꝫ nõ in finẽ: qꝛ morientes nudos dese-
rit. Diligit caro blãdimẽta illecebrosaqꝫ volupta

tes subministrās:sed nō in finē:qꝛ diuulsa ab ale necta ꝟtibus scaturit. Diligit demon/dū3 vanis honorū vehiculis hōlem extollit:s3 nō in finē:qꝛ miserā alam allidit dum alleuaret:⁊ in abyssū3 deijcit. At vero christ⁹ iesus cū dilexisset suos q̄ erāt in mūdo/in finē dilexit eos. Et ita ꝑfecto dilexisti tuos in finē salutifer christe/tum ꝟbis/tum longe patētius factis. Hinc illa cene paschalis cōicatio hinc humillima in pedū ablutiōe subministratio: hinc memorialis eterni sub sacri specie derelictio: hinc exhortatio crebra vehemēs ⁊ ꝓlixa ad dilectionē:hinc postremo oblatio tue humanitatis ad oēm penaꝝ ⁊ ꝯtumeliaꝝ durissimeq3 mortis ꝓ sua salute ꝑpessionē. Quisq̄s ad hec quinq3 signa per christū exhibita cōuerterit oculos:intuebit̄ q̄ recte dictū est: Quia cum dilexiss3 suos q̄ erāt in mūdo ⁊c. Habet itaq3 ꝟa dilectio iuxta q̄nq3 ꝑdicta.

L Primo amicabilē ꝑticipationē. Propterea cenauit hodie ipse q̄ charitas est cum discipulis ⁊ hoste. Habet secundo obsequiosam humiliationē:idcirco lauit pedes coꝝ ⁊ extersit. Habet tertio liberalē sui ipsius donationē:ideo ꝑbuit seipsum/ quo maius nil dare poterat in eucharistie sacro. Hab3 quarto diffusiuā ꝟitatis ⁊ sui publicationē:propterea ad habendū charitatē mutuā admonuit. Habet q̄nto ꝑmanentē stabilitatē: ꝓpterea morti nō cedit nec tormētis. Et cum dilexisset suos ⁊c. Concordātias istoꝝ si reqris:pleni sunt sapientales libri/q̄ de christo sapiētia patris sunt cōtexti. ¶ Ad has quinq3 dilectionis ꝓprietates nō operosum est reducere illas sedecim ab apostolo positas.i. ad Coꝛ.xiij. Charitas inquit patiēs est/benigna ē ⁊c. Nam qꝛ charitas cōicatiua est singularis:ipsa eadem patiens est/benigna est. Quia obsequiosa et humilis/non emulatur/non agit perperam/ non inflat̄. Quia diffusiua est sui ipsius ⁊ liberalis non est ambitiosa:nō q̄rit que sua sūt:non irritat̄. Quia manifestatrix est sui ipsius ⁊ ꝟitatis:non cogitat malū:nō gaudet suꝑ iniq̄tate:ꝯgaudet autē ꝟitati. Quia deniq3 ꝑmanens est ⁊ fortis/oīa suffert:oīa sperat:oīa credit:oīa sustinet:⁊ nunq̄ excidit. Iste sunt ꝟe dilectiōis ꝓprietates ⁊ signa:quibus apertū dedit indiciū Jesus/cū venit hora ei⁹ vt transiret ex hoc mūdo ad patrē:qꝛ cū dilexisset ⁊c. Q3 si q̄s pulcherrimū Ciceronis de amicitia libellū/e dicta Aristotelis.viij.et.ix.Ethico.⁊ Senece in q̄busdā epistolis inspicere voluerit. Has ꝟe amicitie ꝓprietates notatas inueniet/q̄tū hoībus salubris fidei exptibus disserere datū est. Sed qꝛ fidelis fidelibus loquoꝛ/ plus hꝫ autoritatis apud me Pauli verba/q̄ Tullij:⁊ theologi Joannis/q̄ phi Aristotelis. Amplius qꝛ amicitie iura ad paucissimos artauerūt:nos ꝟo illam loq̄mur amicitiā s̄m quā iure ꝑcepti diuini homo q̄libet absq3 vlla exceptione amand⁹ est:iuxta illud: Diliges ꝓximū tuum ⁊c. Quāobrē pede quo cepimus gradiamur:⁊ vt amandi artē cognoscam⁹/intremus scholā christi/q̄ verius a christianis q̄ Cupido vel Venus a poetis/deus amoris appellatur. Est eñ deus dilectionis/non solū amicoꝝ/sed etiā inimicoꝝ:cum dilexisset ⁊c. Frustra plane sperat aliq̄s in tremendo sūmi cācellarij examine transire ex hoc mūdo ad patrē/si dilectiōis artē nescuerit. Similr̄ incassum idem gl'iat̄ de religionis ob- M
seruatione/de ꝑambulatōe mandatoꝝ dei:si nō exemplo abbatis ⁊ ducis nr̄i iesu christi iugū charitatis tollat suꝑ se/regulāq3 dilectiōis obseruet:in puncta q̄nq3 ꝑdicta ꝯdistinctā. Obserues in primis o discipule christi/vt exēplo eius sis cōicatiu⁹ ⁊ familiaris ad ꝓximū:non tam corꝑali q̄ mētali ꝯsortio/⁊ animi quadā ꝑparatione. Corꝑalis eñ exercitatio q̄ fit in cōmessatiōibus ⁊ ꝯfabulationibus ad modicū vtilis est:nō respuēda tñ cū tꝑs postulat aut res. Nequit aūt animus impatiēs defectū ꝓximi ⁊ austerus/amicabilr̄ cū3 eodē copulari:indignat̄ potius/refugit/aspnat̄:⁊ quasi duꝝ colliditur. Patientia vero ⁊ benignitas eum mollificāt liquefaciūt/tractabilēq3 efficiūt:ac ꝑinde copulat̄ facile ad ꝓximū:vbi etiam durus ꝑ iniurias/probra vel ꝯtumelias extiterit. Vides qꝛ vt charitas cōmunicatiua reddatur/vt patiens ac benigna fiat necesse est. Difficile hoc esse clamabis vt iniuriantes ames/benigneq3 suscipias. Difficile est fateoꝛ(inquit Naso)sed tēdit in ardua virtus. Alioq̄n non dixisset Sapiens: Melioꝛ est patiens viro forti:⁊ qui dñat̄ animo suo expugnatore vrbiū. Et quō dñat̄ quis animo suo petis? Elucidat veritas: In patiētia inquit vestra possidebitis aīas vestras. Et q̄d possideri nisi dñari? Jugum hoc charitatis ꝑus tulit christus/ne forte credas intolerabile:seruauit regulā amoris ⁊ viā dilectionis ambulauit. Naz q̄ iniuria crudelioꝛ? q̄ truculētioꝛ odij rabies/q̄ vt discipulus magistꝝ/filius patrē familiaris dñm/bñficiatus bñficū absq3 vlla nec verbali q̄dem lesione/ ꝓdere audeat hostibus capitalissimis ⁊ in necem horrendissimā osculo tradere? Hic talis ⁊ deterioꝛ q̄ verba describere sufficiant/erat Judas erga christū. Sed accipe quid abbas noster patiēs ⁊ benignus effecerit:⁊ quo pacto q̄nq3 puncta regule charitatis in hoc vno cōpleuerit: cum tam noto tāq3 scelerato ꝓditore suo epulatus est. Ecce ꝑmū: Ad pedes ei⁹ sacrilegos abluēdos imperiosa3 ceruicē mira humilitate deflexit:habes scdm. Et eidem seipm sacrālr̄ exhibuit:habes tertiū. Ipm vt resipiscēdo diligeret/absq3 vllis ꝯtumelie vocibus monēdo terrendoq3 cōmonuit:habes quartū. Ad ipsius deniq3 ꝓditoris nephandisq3 osculū os dedit:nec extinxit aut tepefecit amorē suū tāta infidelitatis/ingratitudinis/iniq̄tatisq3 glacies quo minus alam pro ipso ponere:nec ideo minus ꝓ ipso/qꝛ simul ⁊ ꝓ multis:

habes q̄ntū. ¶ Erubescat hec audiens discipul⁹ N
christian⁹ quē tāta leuitate frāgūt iniurie: qui ad vnū puerile verbū duri⁹ factū/ implacabilr̄ excandescit:reijcit patientiā:iugū dilectiōis a ceruicib⁹ excutit:discindit vestē nuptialē charitatis:benignitatē execrat̄:⁊ oculo toruo/facie minaci/tumēti silentio/vel canino latratu/ad vindictā exercendā tota iracūdie furētis auiditate currit ⁊ rapit̄. Porro quanto satius esset obliuisci iniuriaꝝ ⁊ hōiem ad patrē ex h̄ mūdo trāsituꝝ neq̄q̄ talib⁹ irretitū ⁊ implicatū retardari:⁊ attēdere illud Terentianū;

boi in vita nihil esse melius hũanitate atq̧ clemē
tia. Quāto ꝯsultius egit māsuetissimus Dauid er
ga maledicētē sibi Semei. ij. Reg. xvi. Dimittite
inquit vt maledicat: si forte respiciat dñs afflictio
nē meam / ꝛ reddat mihi bonū ꝓ maledictiōe hac
hodierna. Et ita ꝑfecto deus iudex vindexq̧ sup
mus: si ad eum causa tue iniurie ꝑ patientē beni
gnitatē remittaꝛ: dabit ꝓ malo hoc bonū ꝟtutis ꝛ
glorie. Alioqn non dixisset: Mihi vindictā ꝛ ego
retribuā. Sed si ꝑ impatiētiā ꝓpriū dei velis vsur
pare iudiciū / ꝛ vindictā exq̄rere: ꝑdis operā / ꝛ cau
sam tuā deteriorē efficis / simulq̧ teipm ledit: ꝛ euo
cat rancor in aio / sollicitudo molesta ꝓsecutiōis:
ꝛ vbi etiā sub iudice lis est / sꝑ in incerto ꝟsaris: ne
plus equo tuas ꝓsequaris iniurias. Nam ꝛ si par
ue sint / nemini tñ iniurie sue parue videnꝛ: ait Ju
lius cesar apud Salustiū in cathel. Notus est mi
hi vir tpe nostro / qcq̄d inuidia ostrepet / clarissim⁹
ꝛ absq̧ vlla dubitatiōe doctissimus / q̄ grauibus ꝛ
ingratis lacessitus iniurijs extitit / spreto oīs iuris
diuini ꝛ humani ordine. Sed ꝑ hec ꝛ silia medi
camētoꝝ spūaliuȝ antidota / q̄ innumerabilia sunt
inductus est: male silentio cedere calūniantibus /
q̄ eoꝝ vexationib⁹ cōprimēdis ꝛ puniēdis inten
dere. Et cur nō egisset hoc christian⁹ miles ꝓ vi
ta eterna: qñ tot incredulos loquunꝛ historie: q̄ in
iurias suas patienti benignitate dissimulandas
magis q̄ vindicādas (ꝑsertim cū ꝑturbatōe reipu
blice) iudicarūt: ꝛ spontaneo se damnarūt exilio
De his Ualerius lib. v. de ingratis / de Furio ca
millo / de Scipione africano ꝛ Nasica / de Haniba
le ꝛ alijs. Sentio q̄ breuis hora supsit / q̄ reliq̄s di
lectiōis ꝓprietates cōpellit trāscurrere potius q̄
tractare. Si cupiditas ꝓ spe inanis glorie vel pe
cunie / facit hoiem exteri⁹ cōicatiuū / patientē / beni
gnū / amicabilē: qḋ in adulatorib⁹ ꝛ dissilibus tpi
bus colligiꝛ: quāto magis hoc efficere habet vera
D charitas ꝓ spe felicitatis eterne. Sed sentio quā
ta velocitate sol declinis ad vesper ꝑtranseat. Et
q̄dem ꝑtimesco / ne aqua nostre locutionis paꝝ cla
ra / paꝝ nitens ꝛ feruida paulo minus stillauerit in
metalē quorundā auditoꝝ peluim: etiā vsq̧ ad suf
ficientē ablutionē pedū ꝛ sordiū. Quāobrē venit
hora ꝛ iam est / vt trāseat sermo ex hoc ꝟboꝝ stre
pitu ad silentiū. Et ea plurima q̄ de trāsitu nostro
via charitatis regia dicenda superant / quā tracta
re disposuerā ꝑtermittaꝛ: hoc vnū sub ipo fine tan
deȝ admoneo: vt dum sum⁹ añ diē festū pasche / dū
venit hora vt trāseamus ex hoc mūdo ad patrē: ex
terrena. s. ꝯuersatiōe ad ꝟtutē ꝛ grām: ꝑparemus
nos ad edendū digne cibū nostre salutis / viaticū
nostre ꝑegrinatiōis / pascha veꝝ / trāsitus nrī in eu
charistie sacro: q̄timus ambulemus in fortitudie
cibi illius vsq̧ ad montē dei: ꝛ ꝑ viā charitatis re
giā gradientes / ꝛ neq̧ ad dexterā neq̧ ad sinistraȝ
declinantes: trāseamus de ꝟtute in ꝟtutē donec
videaꝛ deus deoꝝ in sion. Deus ille qui cum dile
xisset suos qui erant in mundo / in finem dilexit
eos. Deus noster iesus christus cum patre ꝛ spiri
tu sancto vnus deus benedictus in secula seculo
rum: Amen.

Sermo Johannis

Gerson in die sancti Ludouici.



Edit illi gloriaȝ
regni. Scriptū est originaꝛ
. i. Paral. xxix. ꝛ viii. c. ꝛ ad li
tera de ipo rege Salomone
Trāssumiꝛ aūt nūc ad gliosū
regē nostꝝ btm̄ Ludouicum
huius capelle inclyte / immo
totius regni frācie patronū singularē. Te in ꝑmis P
gliosam ꝟginē / cui grām regni talē dedit deus: vt
ꝛ regina miscōie ꝛ regina celoꝝ vocari merueris: ꝛ
btā dici de oībus gñationib⁹ imploiabim⁹ salutā
tes ꝛ salutabim⁹ ꝓ impetratiōe grē postulātes ꝛ di
cētes: Aue ꝛc. Dedit illi ꝛc. Ecce reuerēdi patres
doctissimi ac sapiētes viri. Ecce nūc accessisse vos
ꝯsydero ad mēsam ꝟbi dei: de qua ꝑ ꝓphām: Pa
rasti in ꝯspectu meo mēsam: ꝛ Sap. ix. de eadem
dictū est sapia q̄ posuit mēsaȝ ꝛ miscuit vinū. Hāc
ꝟo mēsam apponi hoc die / hoc loco ꝛ hac hora ꝛ
mos habȝ hacten⁹: ꝛ grām regni decet: regni tuȝ
ꝛalis / tum mystici / qḋ est vniuersitas hec insignis
ꝛ ꝑclara. Porro quāta sit auiditas vestra sobria ꝛ
sancta gustādi in hac mēsa panē illū q̄ est ꝟbū ꝓ
cedēs ex ore dei: ex quo viuit homo. Matth. iiij.
ꝛ Deut. viij. frequēs iste vester ꝯuētus ostēdit. Sed
q̄d dicā? Dies / locus / hora / ꝯuiue / ꝑsto sunt: coquus
cibi ministrator ordinat⁹ deest: vt videamur inci
disse in illud Tren. iiij. Paruuli petierūt panē / et
nō erat q̄ frangeret eis. Coquū diuersoꝝ ferculoꝝ
appello reuerendū in christo patrē ac magrm̄ dñȝ
Abbatē scti Germani de pratis. Ille vt egregius
ꝛ apte institutus parauerat vobis cibū electū: nō
dubito ꝑciosum / lautū / splendidū / saporosum. Sȝ
fortibus vinculis estuantiū febriū correptus (ita
eñ summo regi familias placitū est) ipe grabatu
lo valitudinario teneꝛ obstrict⁹: impotens est acce
dere. Et hanc ipe impotētiā tarde plurimū ꝛ ni
mis insinuare fas habuit. Erat eñ velle suum va
lidū accedendi huc etiā supra corꝑis vires. Uerū
nihil est quod nō exuperet ꝛ frangat fortis egritu
do. Itaq̧ dicere habet cū aplo: Uelle mihi adia
cet: sed posse non inuenio. Quid ageret tūc istud
venerabile ꝛ insigne / egregiū ꝛ regiū collegiū hec
audiēs / quo se ꝟteret inter has angustias ꝯstitu
tum? Remitteret vos absq̧ cibo ieiunos: hoc aūt
insolitū / turpe / incuriale / inhonoruȝ. Ministraret
ex improuiso verbi cibū: hoc ꝟo difficile ꝛ formi
dine quadā deficiēdi trepidulū videbaꝛ. Tentate
sunt vie multe: ꝛ (vt sub cōpēdio rem eloquar) sar
cina hec ꝑdicatiōis debilibus humeris meis cuȝ
multis ꝛ magnis inculcatiōibus imposita est.
¶ Qm̄ imposita est? Die martis ꝑmo post vespe Q
ras / ꝛ sero illo recepi ꝑmo thema ab altero iam aſ
sumptū. Neq̧ eñ thematis ꝛ ex ꝯñti neq̧ materie
electio mihi relicta est: quo magis ignoscat: ꝛ be
nigna sit ꝓuidētia ꝛ humanitas vestra. Reuoluebar
q̄dem multa ꝛ varia aio circūuoluēs. Nimirū per

terrebant me plurima: due p̃sertim effigies horri de cõcurrebant mentẽ meã. Una arrogãtis temeritatis notatio. Altera fedi ꝛ turpis defectus formidatio. Ita videlicet si in mẽsa ꝛ cõuentu isto celeberrimis: ego quadã frontosa aut stolida anxiositate improuisus accederẽ p̃dicatiõis epulas ministrare: velut illotis (sicut dr̃) manib⁹: velut sordidulis verboꝝ vasculis atq̃ fictilib⁹: velut gestu immaturo turbatoq̃: q̃ oĩa nauseã risum ꝛ cachinnũ discũbẽtib⁹ magis q̃ refectionẽ p̃bere viderẽtur. Itaq̃ p̃dicator vitiose p̃dicãs / q̃d aliud est q̃ homo magnis vocib⁹ ad sui irrisionẽ inclamitans ꝛ inuitãs? Nihilomin⁹ expo sui me ꝛ fortunas meas ad mãdata ꝛ cõsilia illoꝝ: q̃b⁹ nihil negare / nihil nõ credere fas habui. Sciẽs ergo ꝛ fidẽs i flãmã mitto manũ: vt Hiero. loquit̃: sciẽs q̃ nõ est ludus p̃dire in publicũ ꝛ tale publicũ. Cognouistis nup ex p̃uiso q̃lis erã: ꝛ si g̃lia inde fuit / ego illã ɔtẽnere ꝛ hũilitans pedib⁹ p̃mere habui. Nunc eodẽ aĩo infamiã si q̃ oborta fuerit: ꝛ verba hominũ hincinde volitãtia deo p̃picio ɔtẽpturus sum sciẽs cũ aplo ꝛ Hieronymo: q̃ p famã ꝛ infamiam venit̃ ad christum: q̃ oportet scire abũdare ꝛ scire penuriã pati. Et fides p̃terea in auxilio illius q̃ dixit: Aperi os tuũ ꝛ implebo illud adiuuantib⁹ intercessionib⁹ regis nr̃i: de quo nũc ostẽsuri sumus q̃ dedit illi dñs gloriam regni. ¶ His ita p̃ re et tpe p̃locut⁹ ꝛ absq̃ mẽdacio nr̃o hec p̃locutis (absit a nobis tã publicũ ꝛ impudẽs mẽdaciũ) ad rem venio: ad sermonẽ quẽ in tres partitiões cõdistinguo: in generalẽ / in specialẽ / ꝛ in p̃ticularẽ. Dedit illi g̃liam regni. Quis dedit? Non dubiũ q̃n ille a quo oẽ datũ optimũ / ꝛ oẽ donũ p̃fectũ desursũ est descẽdẽs a p̃re luminũ. Iaco. j. Ille q̃ hz in vestimẽtis ꝛ in femore suo scriptũ: Rex regũ ꝛ dñs do-

K minantiũ. Apoc. xix. Sic eñ antonomatice loquẽdũ fuit absq̃ nois expssione: de illo in cui⁹ manu est dare regnũ cui vult / ꝛ mutare: q̃ dñat̃ filiis hominũ. Dan. iiij. Sed cui dedit? Utiq̃ regi nr̃o: de quo hodie sermonẽ habituri sum⁹ btĩssimo Ludouico. Quid v̊o dedit? palã positũ est: q̃ gloriã regni. Dedit ergo illi gloriã regni. Uex ex p̃pheticis ꝛ sacris eloquiis questio pulsat animũ. Ait itaq̃ dñs ex ore Esaie. xlij. Gloriã meã alteri nõ dabo: q̃ gloria plane est gloria regni: q̃m alibi legit̃. j ad Thim. j. Soli deo honor ꝛ gloria. Regnũ insuper ꝛ imperiũ ꝛc̃. Apoca. multis capitulis: vrimur ergo cõplexione tali. Si soli deo gloria ꝛ regnũ: q̃ rõne gloriã regni Ludouico putabimus ascribendã? Aut si Ludouico dat̃ gloria ꝛ regnum: quo pacto soli deo erit regnũ ꝛ gloria? Absoluimus hanc dubitationẽ ex nominũ seu terminoꝝ declaratione. Terminoꝝ q̃ppe ignorãtia quotidie multos paralogizare facit in omni materia. Et dicim⁹ cum eleuatis ꝛ sctis doctorib⁹ ꝛ illustratis metaphysicis: q̃ nihil de deo ꝛ creatura vniuoce p̃dicat̃: sed vel equiuoce vel saltẽ analogice ꝛ p quandã similitudinẽ / appropriationẽ ꝛ reductionẽ: quẽadmodũ sanitas analogice dicit̃ de vrina ꝛ medicina ꝛ corpore sano. Cõfitemur ergo q̃ soli deo honor est ꝛ regnũ ꝛ gloria ꝛ imperiũ / p̃prie ꝛ eminẽter: p abnegationẽ oĩmode seruitutis / ꝛ elongationẽ ab oĩ subiectione. Sed aliis cõcata sunt ista p imitationẽ ꝛ p̃ticipationẽ analogã. Hinc saluator qualit̃ p̃ma ꝛ sola est veritas ip̃e deus: vt est in tẽrio Anshelmi / tractatu de v̊itate: ꝛ q̃ sola est bonitas / sola est pulchritudo / ꝛ similia: sicut de⁹ est oĩa in oĩbus: s̃m aplm̃ ꝛ Dionysiũ de diui. no. Ad cui⁹ dei exemplar ꝛ imitationem dicunt̃ cetera vera ꝛ pulchra / imo ens ꝛ vita. Noli mirari: q̃m cõsonat ad illud q̃d cõis schola tenet de bonitate actus exterioris: q̃ toto dependet a bonitate intrinseca act⁹ interioris: nõ q̃n actus exterior sit bonus / ꝛ q̃n habeat distinctã bonitatẽ: sed q̃ illã nõ habet in eadẽ plenitudinis rõne sicut interior: ꝛ nõ nisi participatiue ꝛ imitatione ad ip̃am. ¶ Dicamus pa- B
riformiter de gloria regni quã in hoĩbus reperim⁹: q̃ illa est p imitationẽ ad deũ: quẽadmodũ insinuasse videt̃: nõ solũ vt theologus / sed vt metaphysicus ipse sapiẽs Eccl̃i. xxiij. dũ ait: q̃ gloria magna est sequi dñm. Sed aũt quid aliud est q̃ imitari: h̃ mõ accipiendũ est verbũ thematis propositi: Dedit illi gloriã regni. ¶ Ex hic assumo p̃usq̃ ad vlteriora p̃grediar tres consyderationes.

Prima consyderatio.

¶ Attribuere beato Ludouico aut cuicunq̃ alteri sanctoꝝ gloriã regni ꝛ honorem idolatria est: si gloria / regnũ ꝛ honor in sua p̃prietate prima capiant̃. Alioq̃n ea nõ essent vera / q̃ totiẽs inculcat scriptura: q̃ soli deo honor ꝛ gloria: sicut ꝛ sol⁹ est potẽs / solus sapiens / solus bonus. Nemo bonus nisi solus deus: ꝛ ita nemo virtuosus / nemo honorandus: cũ sit honor exhibitio reuerentie in signũ virtutis.

Secunda consyderatio.

¶ Fas ẽ attribuere btõ Ludouico aut alteri sanctoꝝ gloriã ꝛ honorẽ p imitationẽ ꝛ reductionem ad deũ: imo tali mõ gloriã ꝛ honorẽ tribuim⁹: tũ imaginib⁹ / tũ reliquiis / tũ locis sacris / ꝛ sit̃ib⁹ deo dedicatis: inq̃ntũ ducũt finalr̃ in reuerentiã dei et honorẽ. Quare aũt nõ sic liceat attribuere diabolo / q̃ est imago dei in suis naturalib⁹: ꝛ de multis aliis dubitatiõib⁹ dicere cessabim⁹: ne diuerticula hec impediãt p̃ncipalẽ nr̃e orõis semitã ꝛ cursum. Remitto vos ad Guillermũ parrhysiensem in de fide ꝛ legibus: ꝛ ceteros sup sententias.

Tertia consyderatio

¶ Omnis gloria regni in rebus creatis fundatur G
in titulo ordinate subiectionis atq̃ seruitutis: ita q̃ christus legislator noster nõ solũ theologice / sz etiã metaphysice collocauit fundamentũ oĩs glorie ꝛ regni ꝛ p̃fectionis euangelice in subiectione: vt tandẽ sic pudeant infideles fidẽ de stulticia lacerantes: quãdo ex eoꝝ schola altissimas nostre legis cõclusiones possumus cõprobare: vt istam ex duodecimo metaphysice de felicitatione intelligentiarum per subiectionẽ ad primã. Pudeat insup elatos qui nõ in dño / sed in se tanq̃ nõ acceperint gloriantur. Aliter a fideli centurione qui locuturus de sua dominatiõe p̃misit / q̃ erat sub potestate cõsti-

titus. Hanc vero subiectionē appellat aliqñ christus paupertatē spūs: vt Matt. v. Beati paupes spū. Aliqñ nolat eā humiliationē: vt ibi: Qui se humiliat/exaltabit. Lu. xiiij. Aliqñ minorationem: vt ibi: Qui maior est vestrū/erit sicut minor. Lu. xxij: Et ita patet φ nō solū ex ficta humiliatē: sed ex rei veritate ꝛ ꝓprietate maior in ecclesia dicit̃ seruus seruoꝝ. Et oē dominiū rōnalis creature q̃nto ē latius/tāto habet plꝰ de subiectiōe pmittū. In hoc fundant scti nolatum Guillermus parrhysiensis peccatū Luciferi: q: preesse absq̧ subiectiōe atq̧ seruitute ꝛ mutua refamulandi vicissitudine cōcupiuit. In hoc etiā fundat̃ ois iniq̇tas tyrannidis: q: tyrānus nō ad vtilitatē alioꝝ/sed ad ꝓpriā requirit dn̄ari. Et hec cōsyderatio reprobat euidenter omnē auariciā proprietariā: qm̄ nullū ens recipit bonū aliqḋ/quin teneat̃ esse illiꝰ diffusiuū ẜm possibilitatē suā ꝛ ordinē diuine sapiētie. Multa plꝰ plurima possent induci: ꝑpter q̄ ꝛ similia cōsequēter cōcludere fas habemꝰ: φ q: in beato Ludouico illa reperta sunt ex gr̄a dei. Dedit illi gloriā regni. Ut ad eundē beatū Ludouicū dirigētes sermonē dicamus: gloriā regni tui dicent/ꝛ potentiā tuā loquenẗ. Et in hoc terminat̃ pma nr̄i sermonis ps quā in generalitate quadā cōsistere cognoscitis.

¶ Deinceps ꝑ scōa pte q̄ ad speciāliora descēdit aduertendū est: φ supremꝰ rex vniuersoꝝ deꝰ vltra cōmunē ꝛ publicā in rebus oībꝰ creatis sue bonitatis diffusionē dat ex specialibꝰ quibusdā ītitulis creature rōnali humane triplex regnū. Dat regnū naturale ꝛ intrinsecū seu monasticū ꝛ psonale. Et illud fundat̃ in subiectiōe ad rectā rañonē. Nolo mihi credas si nō ostēdero ex schola phorū q̄ hoc asserāt. Uis (inq̇t Seneca) oīa tibi subycere subyce te rōni. Audi q̄d adiecit: subycere rationi. Dat regnū ciuile ꝛ politicū: ꝛ illud fundat̃ in subiectione ad publicā vtilitatē cum electione vel dei vel hoīm/vel hereditaria successiōne. Huiꝰ rei mihi testis est phs in politicis: q̄ ꝑ hoc inter regnū ꝛ tyrānidē cōdistingu̇it. Dat regnū diuinale ꝛ euāgelicū: ꝛ illud fundat̃ in subiectiōe ad ipam charitatē. Audi christū in euangelio hodierno: Primū querite regnū dei ꝛ iusticiā eius (q̄ est charitas) et hec oīa adycient̃ vobis. Hoc regnū pōt quotlibet dn̄is ex equo cōuenire. Et est inabdicabile seruata charitate. Rursus de pino Luc. xvij. Regnum dei intra vos est. Et Horatius in odis: Latiꝰ regnes auidū domādo spm̄/q̄ si lybiā remotis gadibus iungas: ꝛ vterq̧ penus seruiat vni. Et Seneca in epl̄is: Impare inq̇t sibi magnū est imperiū vel regnū. Et Sapiēs: Melior est patiēs viro forti: ꝛ q̇ dominat̃ aīo suo expugnatore vrbium. De his Cicero paradox. iiij. ꝛ Horatiꝰ in odis ꝛ satyris: ꝛ Boeciꝰ de ɔsol. cadūt in eandē sententiam. De secundo nimis abundant auctoritates scpture: vt in themate nostro ad litterā. Et ibi regnauit dauid/regnauit salomon. Et de iure huius regis habet̃. j. Re. viij. ca. de electione. Deut. xvij. Sub hoc regno cōprehendo omnē ciuilē politiā siue sit ecclesiastica siue rgalis. De tertio dicat nobis testimoniū cōsciꝰ secretoꝝ diuinoꝝ Joānes Apocal. j. Fecisti nos deo nostro regnū ꝛ sacerdotes. Quod vtiq̧ fit ꝑ gratiā siue charitatē. Et Petrꝰ: Uos estis regale sacerdotiū. Et glo. ad Roma. j. Seruire deo regnare est. Immo audi queso qualiter ipe etiā virgines christiane philosophabātur. Dic nobis beata Agathes: in quo ɔsistit regnum quodlibet seu ingenuitas generosa. Ingenuitas summa hec est/in qua seruitus christi cōprobatur quo minus admiror Boetiū in hac sentētia: Cuiꝰ agi frenis sūma libertas est. Frenū dei accipe: iugū suaue/ꝛ onus leue charitatis: vt ibi: In funiculis adā trahā vos in vinculis charitatis. Porro gloria cuiuslibet regni est pax seu tranquillitas et serenitas eius. Notat maximus Artaxerses I epistola sua Hester. xvj. De qua gloria apte intelligitur verbū nostrū/si ad beatū Ludouicū traducat̃: φ dedit illi gloriā regni. Exa nūc ꝑgamus vltra id agere qḋ in oi ptractatione difficillimū est. Describamus quodlibet illoꝝ regnoꝝ: vt ex descriptione velut ex luce ꝑspicua splendescat: q̄d q̄d ꝛ dicimus ꝛ dicturi sumus. Regnū in sua generalitate est societas ordinata in impando ꝛ obediendo ẜm legē eternā/vtendo legis eterne noie: sicut Aug. loquit̃ describens pctm̄/q̄ est dictū/factū vel cōcupitum ɔtra legē dei eternā. Hanc legem appellare possumus vel diuinā sapientiā/vel diuinā voluntatē/vel diuinū recte sue rōnis iudiciū: in administratione reꝝ ab eo cōditaꝝ: q̄ participatiue plus ꝛ minꝰ deriuat̃ ꝛ effluit in oēs creaturas: ꝓsertim in habentes vsum rōnis. ¶ Utrū ṅo lex eterna dicat̃ plus de intellectu diuino q̄ de volūtate: discussiōis onꝰ nō hic suscipio: q: de hoc in summa multa locutꝰ est. N. ꝛ faciliter se hō resoluit si ꝓpriā vocē ꝛ conceptū cognouerit: ꝛ si nō se ꝑ cōuenienas fantasias gratis inuoluerit. ¶ Regnū naturale ꝛ intrinsecū seu monasticū in hoīe est societas ordinata in imperando ꝛ obediendo viriū diuersaꝝ: vt sunt intellectus/voluntas/sensus: ꝛ hoc ẜm dictamen recte rōnis naturalis iudicie. Potest aūt describi dictamen recte rōnis: quod est facultas iudicatiua docens tribuere vnicuiq̧ quod suū est: sicut iusticia describit̃ φ est ꝑpetua ꝛ cōstans voluntas/tribuens vnicuiq̧ quod suū est. ¶ Regnum ciuile ꝛ politicū est societas ordinata pluriū hominū sub vno in impando ꝛ obediendo: ẜm leges positas et ciuiles: q̄ vel diuinitus inspirate sunt ad regimen animaꝝ ꝑ eterna gloria quo ad spūalem politiā: vel sunt humanitus adinuēte ꝑ regimine corporis ad vitā hanc mundanā quo ad politiā tēporalem. Mediū cōfixerunt quidā in ecclesia dū iurisditiones ꝛ possessiones suas (vtriq̧ tēporales) iurisditionē spūalem appellauerunt. Et hoc inuenit cōfusionē in ecclesia magnā ꝛ schisma horrēda: vt schisma grecoꝝ ꝛ presens: sicut ab existimatione mea nō longe est. ¶ Regnū diuinale ꝛ euangelicum est societas ordinata pluriū vel tanq̄ pluriū: in fruendo ꝛ vtendo ẜm legem ꝛ dictamē charitatis. Dicit̃ vel tanq̄ pluriū/propter vires anie. Ex his paucis descriptionibus velut ex totidē sydenbus illustrari ꝛ cognosci facilius potest quic

quid legū omniū traditiones eloquunt̄. Ceterum gloria regni cuiusl ibet est (sicut p̄diximꝰ) pax. Est aūt pax tranquillitas ordinis ſm Augl. xix. de ci. dei. Ordo vero ſm eundē est pariū dispariumqꝫ rerū sua cuiqꝫ tribuens loca dispositio. Loca hic intellige in sua generalitate: put spūalibus conuenire pōt nomē istud. Erit igit̄ gloria regni primi: naturalis scꝫ ⁊ intrinseci pax ordinata siue tranquillitas temperata omniū viriū in hoīe in imperando ⁊ obediendo: hoc aūt stare nequit cū peccato. Oportet enī vt iusticia ⁊ pax osculate sint. Gloria secūdi regni pax est ordinata ⁊ cōcors cuiuꝫ in imperādo ⁊ obediendo: hoc similiter requirit iu-
y sticiā: qm̄ fructus iusticie pax inquit scriptura. Et nō est pax impijs dicit dn̄s. Remurmurāte synderesi: qm̄ de hoc iudice nemo reus absoluit̄. Gloria tertij est pax ordinata fruendi deo ⁊ ceterl vtendi in eo. Hec pax est inabdicabilis seruata charitate: q̄p̄ non fit preterq̄ in eterna felicitate pfecte stabilita. Et quibꝰ pulchrā corollarioꝝ moralium ⁊ metaphysicaliū catenā cōnectere liceret si vacaret. Et qm̄ rex noster pacē hāc in omni regno suo habuit. Tu deus noster rex vniuerse creature tue gloria ⁊ honore coronasti eū: ⁊ posuisti in capite eius tanq̄ in capite veri regis coronā de lapide p̄cioso. Hoc idem sonant verba thematis nr̄i: Dedit illi ⁊c. Quin etiam ipsa anima regis nostri est filia regis: cuius omnis gloria est ab intus: tamen in fimbrijs aureis circūamicta varietatibus opationū fulgentiū. Signat̄ insup amicta sole iusticie p illud signū magnū: de quo Apoc. xij. Signū magnū apparuit in celo: mulier amicta sole et luna sub pedibus eius: ⁊ in capite eius corona stellarū duodecim. Itaqꝫ aīa regis nr̄i est mulier ob vehementiā dilectionis. Est amicta sole iusticie duꝫ induta est lumine glorie sicut vestimento. Et talis apparet in quolibet triū celoꝝ aīe: imaginis. s. rōnis ⁊ mētis seu intelligētie simplicis: vel ad litterā in celo paradisi. Preterea luna totius mutabilitatis est sub pedibus eius: hoc est affectibꝰ per vsum debitū relatū ad deū absqꝫ feda subiectione ad eas res p amorē cupiduꝫ aut libidinosum. ¶ Deniqꝫ corona stellaꝝ duodecim est in capite suo. Et q̄le est caput istud, nisi rō synderesis, vel eiꝰ virtꝰ p̄ncipalis. Que sunt vero duodecim iste stelle: nisi p̄rogatiue duodecim singulares: q̄bus ornata aīa nr̄i regis refulgēs incedit: cui ⁊ gloriam regni dn̄s dedit. Et hec totidē dicta sūt p secūda pte nostri sermonis: q̄ specialiora aliqua vltra p̄ora apposuit.

¶ Exponamus nūc p tertia parte ⁊ vltima: particulariter ⁊ breuiter gloriā regis nr̄i: tū ad sui p̄conium, tū ad nostrā q̄lēcūqꝫ edificationē. Enumeremus (si possimꝰ, dn̄o ministrāte) duodecim istas stellas corone sue: q̄ est corona pfectionis inclyta ptegens eū. Prouer. iiij. Sunt aūt q̄tuor p̄rogatiue seu dignitates: ⁊ sereni fulgores tanq̄ quatuor stelle p̄fulgide in corona regis nostri: ⁊ hoc ratiōe primi regni. Quatuor rōe scd̄i: q̄tuor rōne tertij: et in hoc q̄ternitat̄ ternario corona regis nostri radiosa cōsumat̄. Et nos in eaꝝ dinumeratione sermonis nostri deo propicio terminum statuemus.

¶ Nos vero sumemus ternariū istū ſm triplicem habitudinē quā habuit rex noster i triplici regno. z
Una fuit ad sepsum: alia ad pximū: tertia ad deū. Rursus ternariū huius quaternitatis stellarū fulgentiū sumemus ex triplici cōsyderatione ⁊ distinctione quatuor virtutū cardinaliū. Que distinctio posita a philosophis ⁊ theologis nolatim a Plotino platonico ⁊ a recitatione eius in hoc a Macrobio. Nam triplicē istā quaternitatē virtutū cōstat ex hac triplici cōsyderatione duodenariū numeꝝ pficere. Sunt igit̄ virtutes quatuor cardinales: Prudentia, tēperantia, fortitudo, iusticia. Et haꝝ q̄libet conuenit homi: vl̄ vt ordinatus est ad seipsum in regno monastico: aut vt ordinatus ad alteꝝ in regno politico: aut vt ordinatus ad deū in regno euāgelico. Primo modo dicunt̄ purgatorie: secūdo mō politice: tertio mō purgati animi. De exemplaribꝰ nihil ad ppositū: q2 vel nulle sūt aut soli deo ꝯuenire noscunt̄. Hi sunt tres status hierarchici, tres actus: q̄ sunt purgare, illuminare, pficere ⁊c. De q̄bꝰ Diony. in multis locis. Hec igit̄ p fundamēto memori mēte retinētes: circumuoluamus paulisper aciē nostre cōsyderatiōis raptim ⁊ in trāsitu p hūc stellaꝝ duodenariū. ¶ Prima stella in corona regis nostri fuit fulgor letus ⁊ serenus prudentie purgatorie: cuius officiū vl̄ influxus est omnē animi cogitationē p̄ncipaliter in diuina dirigere: ⁊ huic correspōdet fides: et radij tot sunt quot sūt catholice veritates. Uel radij rō intellectus, circūspectio, puidētia, docilitas, cautio ⁊c. Hanc ab adolescētia habere studuit indytus ⁊ serenissimꝰ rex noster: dū l̄ris sacris ⁊ catholicis erudiri studuit q̄tū satis erat ad deū fide syncera cognoscendū ⁊ cognitū diligendū. Ea porro q̄ didicerat, postmodū filio suo ppria manu scripsit. Ubi in paruo opusculo magna nitet prudentie huius scti claritudo. Et hic laudanda occurrit pia ⁊ memorabilis mater sua: a qua domi habuit vnde talia disceret: sicut Terentij sermo est. Detestande sunt ex aduerso misere matres nostri tpis: q̄ mille modis pdunt filios suos in oī gradu et ordine: dū moribꝰ ⁊ exēplis pditis narrant puerl̄ suis fabulatiōes: sed nō vt lex tua dn̄e deus nr̄: ⁊ insanias falsas. Prudētia fidelis in rege nr̄o nituit signis multis. Primo dū dixit se nolle videre miracula p sacro altaris ꝯfirmādo. Scd̄o dum de fide x
sollicitus audiebat. Tertio dū ppter hoc iter simplices sedens basse: sermones audire nō cōfundebat̄. Quarto duꝫ voluit vt sibi veritas diceret̄ ab oībus: et hoc monuit in filio: vt talē se p̄beret cui dicere veritatē hoīes nō timerēt. Sciebat q̄ principes cū multa habeant, nō habēt (vt Seneca ait) q̄ eis dicat veritatē: et ipsi sibi causa sunt, dū dicūt saltē signis: Loq̄mini nobis placētia. Princeps aūt q̄ libenter audit verba mendacij, verba adulationis, omnes ministros habet impios: sicut testimoniū ab experientia sumpsit sapiens. Deniqꝫ p̄clare dictum est a Tullio in de amicitia: Cuiꝰ aures clause, ne veritatē ab amico audiat: huius salꝰ desperanda est. ¶ Secunda stella fuit serenus fulgor temperantie purgatorie. Cuius officiū est ea

moderate sumere/q̄ corporis vsus requirit. Hui⁹
radij sunt/modestia/verecundia/castitas/frugali-
tas/sobrietas ꝛ pudicitia. Ex quibus oīb⁹ sicut re
gem nostrū cōmendat legenda sua (Corpus enim
ieiunijs multis atterebat) ita plures e iuuenib⁹ et
hominibus hui⁹ fede etatis nostre vita reprobat
inculpat. ¶ Tertia stella fuit fulgor serenus forti-
tudinis purgatorie. Cui⁹ officiū est nō terreri mor
te vel ceteris incōmodis corpis vel fame ad pec-
cādū. Cuius radij sunt/magnanimitas/fiducia/se-
curitas/magnificentia/cōstantia/tolerantia/firmi
tas/longanimitas/pseuerantia. Hec fortitudo sa-
tis enituit in regno pprio: in forti domatione car
nis pprie cū illo imperatore Valeriano/qui dixit
se de vno triumpho gloriari: qi hostē seuissimum
domuerat carnē suā. ¶ Quarta stella fuit fulgor
serenus iusticie purgatorie. Cuius officium est vi
res oēs suas ad ordinē recte rōnis disponere. Cu-
ius radij sunt innocētia/amicitia/cōcordia/pax/la
tria/dulia/pietas/religio/humanitas/cōtritio/pe
nitentia/satisfactio. Hanc stellā nōne habuit rex
noster/dū voluntas subdita fuit deo: dū recte im-
perauit viribus inferioribus: dū inferiores obse-
cute sunt? ꝛ ecōtra in puersissimo quondā regno
videmus: ꝙ asinus. s. corp⁹ sedet in throno regni
ꝛ regina rō pedibus eius indigne cōculcat. Fedū
pfsus ꝛ in honorꝫ spectaculū: ꝙꝙ quotidianum ꝛ
B publicū. ¶ His quatuor fulgoribus enitescit ho-
minis regnū in seipso/ꝛ enitescebat in Ludouico.
Dedit igitur ei dn̄s gloriam regni/in hoc pmo re
gno. Proinde circūducamus oculos nostre cōsy
derationis ad scdm quaternariū: ꝛ videbimus qn
tā stellā ꝛ primā in hoc ordine: quā dicim⁹ fulgo-
rē serenū prudentie politice. Dedit ista stella radi
os suos p totū regnū francie: prudenter dirigēdo
status oēs in finē suū/sm consiliū Aresto. in politi
cis. Unde causas rex noster psonaliter ꝛ sedul⁹ au
diebat/prudenter examinabat/celeriter termina-
bat. ¶ Sextā stellā ponimus tēperantie politice
fulgorē serenū ꝛ honorꝫ. Cuius iter cetera officiū
est/alienas cōiuges aut filias nō cōcupiscere vl ra
pere: in qua virtute si Scipio/qr captiuā vnā red-
dit/plurimū collaudat a romanis: rex noster qn-
tis est preconijs extollendus q̄ inter tot captiuas
nulla abusus est? Tarquinius qr Lucretiā intēpe-
ranter corrupit/regno puatus est/datus in exem-
plū: vt discant alienas nō rapere pncipes impudi
ci. ¶ Septimā stellā esse ponim⁹ fortitudinis po-
litice fulgorē serenū. Hec fortitudo satis enituit i
rege nostro in bellis ꝛ carcere barbarorꝫ. ¶ Octa
uam stellā esse dicimus iusticie politice fulgorem
serenū. Cuius radij sunt/ius suū vnicuiqꝫ tribuere
ꝛ hec dicit. v. ethic. pclarissima virtutum. De iusti
cia regis nostri tota legenda sua respersa est: cōso
ne in hoc ad similitudines nostras de stellis. Un-
de ꝛ sibi ascribit ꝙ habuit quasi p oraculo singu-
lari illud: Beati q̄ faciūt iudicium ꝛ iusticium ꝛc̄.
His q̄tuor fulgoribus illustrauit regnū francie i-
clytū rex noster: cōsulendo reipublice/eamqꝫ tuen-
do: vt reponatur iure inter eos quos egregi⁹ poe-
ta loquit: quiqꝫ sui memores alios fecere meren-
do. De q̄bus etiam Scipio loquit in somnio suo:
qd̄ a Cicerone in libro de republica inductum est
a Macrobio diligenter expositū: vbi defensores
reipublice ethereas adipiscunt māsiones. Et ita
rex noster habuit gloriā regni secūdi. Denique in q̄
tuor istis virtutibus: vt sunt purgati animi: sumi-
mus quatuor reliquos fulgores serenos ꝛ diuios/
quasi quatuor nouissimas stellas. Et p has deco-
rat/illustrat ꝛ effulget regnū tertiū/regnū chari-
tatis: sm vitā ɔtēplatiuā/eleuatā ꝛ diuinā: ichoa-
tiue q̄dē ꝛ impfecte in hoc seculo: ꝛ in altero felici-
tate cōsūmata. ¶ Radiatio none stelle q̄ ē prudē C
tia purgati animi: facit spūalia sola ꝛ diuina (qua
si nihil aliud sit) cōtemplari: hoc acquirere diffici
limū ꝛ velut impossibile est hominibus occupatis.
Stude (inquit Seneca) bone menti: quā nemo oc
cupatus inuenit: nō dicit habuit/sed inuenit: quo-
niā habita potest in medijs occupationibus con-
seruari: sicut in sancto nostro ꝛ Dauid ꝛ Bernar
do ꝛ alijs ꝛc̄. ¶ Radiatio tēperantie purgati ani-
mi terrenas cupiditates facit non solū reprimere/
sed penitus obliuisci. ¶ Radiatio vndecime stel-
le que est fortitudo purgati animi/facit passiones
ignorare/nō vincere: vt nesciat irasci/cupiat nihil.
¶ Radiatio duodecime stelle/q̄ est iusticia: facit
mentem cum superna ꝛ diuina lege sociari: vt ser-
uet cū ea ppetuū fedus imitando: ꝛ fiat cū eo vnus
spūs. Immo vt Gersō. loquit ad fratres de mon-
te dei: fit spūs id quod deus. i. fit impeccabilis per
gratiā: sicuti ē de⁹ p naturā. Ita enī ex circūstantia
lre iudicat: alioqn errasset exponēdo: ꝛ hec magis
glorie sunt ꝙ vie. Ex hoc duodenario nitore/nōne
regis nostri nomē cōgrua interpretatiōe sonabit
lucis dationē: vt Ludouicus quasi lucis dator no
minet? O q̄nto igitur ꝛ ꝙspectabili decore refulge
bat aīa regis nostri in triplici regno suo: hac coro
na stellarꝫ duodecim radiantiū coronata. Et p cō-
trariū ceca terraqꝫ caligine pene oīa hec regna in
ecclesia sancta dei cōfundunt/obuoluunturqꝫ. Qua
le vero regnū inter ista sit pfectius: nō dubiū quin
regnū tertiū/regnū euangelicū/in titulo subiectio
nis ad charitatē stabilitū. De quo plura dicenda
essent/applicando tum ad ecclesiā ꝛ schisma pre-
sens/tum ad religiosos ꝛ pfectos/tum ad regē no-
strū: ostēdēdo q̄lr regnū scdm regnū. s. politicū ꝛ ci-
uile: huic regno ꝛ sue pfectiōi neq̄ꝙ repugnabat:
imo ꝙ ꝛ iniusti sm illud regnū tertiū/iuste psit sm
alia duo dn̄ari ɔtra fantasiā aliquorꝫ. ¶ Postre-
mo qualis in vtroqꝫ istorꝫ regnorꝫ iurisditio re
gnet: q̄lis pugna/q̄les leges ꝛ alia plima iduci po-
tuerāt: sꝫ nec tpis angustia/nec memoria te timere
passa est: ꝛ ad audiēdū vos fortasse fastiditos icō-
pta/icōcinnataqꝫ plixitas reddidisset. ¶ Hec sūt re D
uerēdi pres fercula pauca i vasis ꝙ borꝫ: cū oīb⁹ q̄
sat⁹ tū iprouiso mīstrare mihi dedit largitor oīm
bonorꝫ de⁹: cui sit grāꝝ actio. Ad quē ɔcludēdo ora
bim⁹ cū eccl̄ia: De⁹ q̄ btm̄ ludouicū ɔfessorē tuuꝫ
de terreno ac tpali regno ad celest⁹ ꝛ terreni regni
gl̄iaꝫ trāstulisti: ei⁹ q̄sum⁹ merit⁹ ꝛ itercessiōib⁹ re
gis regū iesu christi filij tui nos coheredes effici-
as: ꝛ eiusdē regni tribuas eē ɔsortes. Per eūdē ꝛc̄.

Epistola eiusdē doctoris ad quendā: vt celebret festū sancti Joseph virginis cōiugis sancte dei genitricis et virginis Marie. Et pponit tres vias.

Reuerendo patri dño ac magistro p̄clarissimo dño M. parui cātori Carnotensi: et theologie eximio pfessori: Gratia vobis et pax reuerende ac p̄clare pater doctor et dñe. Meminit (vt opinor) vestra deuotio/ quēadmodū pie et clare recordationis magister Henric⁹ Chiquoti cōcanonicus olim et cōpatriarcha vester: motus affectu speciali ad virginale cōiugiū iosepb cū maria postq̄ in vita sua scripserat diserte et sapienter in vno volumine sup hac materia. Postq̄ insup me cū benigne cōtulerat/tandē in vltima q̄ obijt egritudine sanus mente voluit in testamēto suo/loco obitus sui: sicut moris est/ecclesia celeberrima et antiquissima vestra Carnotēsi. vbi canonicus erat et domū habebat q aliq̄ solennis cōmemoratio de p̄dicto iosepb fieret: sciens q laus e⁹/laus Marie est. Volēs p̄terea patronū habere tā potentē: virginē eandē ac iesum filiū suū benedictū suadente Job q̄ ait: Ad aliquē sanctor̄ puertere. Felix planetæ efficax p sui obitus cōmemoratiōe deprecatio: si gloriosus iosepb p impenso sibi honore deuoto p̄ces p defuncto refuderit. Valet eñ mortuis (nouit hoc sapientissima paternitas vestra) seruitiū nedū p mortuis ordinatū: sed aliud quodlibet ecclesiasticū obsequiū: dū adest et fert ad hoc intērio ministror̄. Addidit p̄fatus magister Henric⁹ assignationes aliq̄s reddituū: et inter ceteros vos dilectissimū suū et fidelissimū executorē nolauit. Tandē sentiēs forte q p̄uentus morte nō posset cōmode nouitatē hanc seruitij (put optabat) ordinare: dignatus est opus hoc ad exiguitatis mee qualēcūq̄ dispositionē remittere. Nouerat eñ me iā nō nulla sup hoc edidisse. Recogitaui postmodū/me cūq̄ reuolui talis amici pijssimi deuotionē ad beatū Joseph. Talē insup de paruitate mea cōfidētiā: hoc q̄dē de iure poterat: q̄ longe me senior in studio/tam artiū q̄ theologie: sub me q̄ eū licentiaue ram voluit incipe. Et q: nūc in hoc sacro Cōstañ. concilio fuit assignatus sermo mihi p natiuitate beate virginis. Memor aliquo mō p̄cedētiū: affūpsi thema tale qđ laudib⁹ Marie sic et iosepb esset accōmodū: Jacob aūt genuit iosepb virū marie: de q̄ natus est iesus q̄ vocat christus. Hunc sermonē mittere disposui (q̄ primū dabit opportunitas) ad vos et alios cōcanonicos vestros/dominos meos reuerēdos: cū alijs q̄busdā scriptis cōferentib⁹ ad hāc materiā. Occurrūt tñ q̄dā interim notificāda sūmatim: nesciūs eñ sum q̄d futura pariet dies: et ne valeat oīno indiligentia mea culpari. Voluntas vtiq̄ pij testatoris p̄fati pōt exequi altero triū modor̄. Vnus modus est/sup quo iam epistolam scripsi: et seruitiū qualecūq̄ cōposui/ q die Jouis in aduētu qñ celebrant ieiunia q̄tuor temporum: quando p̄terea die Mercurij p̄cedēte legi celebriter solet in matutinis et in missa hoc euangelium: Missus est gabriel angelus. Fieret similiter decantatio solēnis in matutinis et in missa p̄dicte diei iouis de hoc euangelio: Exurgens autem iosepb a sommo/fecit sicut p̄ceperat ei angelus. Et accepit Mariā coniugē suā: et nō cognoscebat eā donec peperit filiū suū primogenitū: et vocauit nomen eius iesum. Fierent insuper tres lectiones in matutinis de hoc euangelio: cum expositiōe et cū responsorijs tribus ad hoc approp̄atis. Placebat modus iste p̄mo: q: facilis nec turbatiu⁹ in aliquo vel impeditiuus ordinarij seruitij de aduētu: nō magis saltem q̄ solēnizatio euangelij istius Missus est angelus. Deinde reddit⁹ assignati forte tenues essent pro dñis canonicis ac ministris: si fieret onerosior in ecclia cōstitutio. Denique euāgelia hec ordine puenientissimo se p̄sequunt duo que dicta sunt: et tertiū de die veneris: Exurgens aūt maria abijtin montana cū festinatione. Alter modus est q de transitu sancti iosepb fieret festum celebre quēadmodū de altero sanctor̄: et sicut fit in partibus vltramarinis. Quale seruitiū penes me est tanq̄ de vno cōfessore: addita pprietate lectionū et hymnor̄. Et assignat celebritas hec regulariter die octauar̄ purificationis beate marie virginis: nisi forte occurrerit tunc dñica septuagesime aut sexagesime: q: tunc fit anticipatio. Alter modus est cōformis isti: nisi q officiū totū fit propriū: et maltera die hoc fit apud mediolanenses fratres augustinenses. xix. martij. Fit et in multis partibus alemanie: sed nescio si sint oīno similes dies et conformes seruitiū. Animaduertat tandē circūspectissima prudentia et religiosa mens vestra: quid sup p̄missis erit acceptius: vigilanterq̄ det operā vt deuotissima dilecti vestri testatoris voluntas nō frustref: que ecclesie vestre sacratissime ad honorem: vobis aūt omnib⁹ reuerendis patribus dominis ac fratribus in christo dilectissimis obsequenti b⁹ eidē ecclesie cedet ad virtutē/laudē et meritū/anter cedente p vobis hac venerādissima et diuinissima trinitate iesu/iosepb et marie. In qua bene valete. Scriptū Cōstañ. vij. septēbris p̄festo natiuitatis beate Marie. Anno. M. cccc. xvj. Vester ab adolescentia discipulus Joānes cancel. parrh̄ysieñ.

Alia epistola eiusdē cancellarij de eodem.

Ecclesijs vniuersis p̄sertim dedicatis in memoriā beatissime et gliose semper virginis marie. Vnus ex zelatoribus suis indignus: volens diem honorē virginis eiusdē atq̄ iusti iosepb sponsi sui testis ac custodis sui celebrari venerari. Pertrāsibūt plurimi (iuxta vbū Dañ.) et multiplex erit scia. Placuit itaq̄ diuine sapie (q̄ attingit a fine vsq̄ ad finē fortiter: et disponit oīa suauiter) inclinare nouissimis tpib⁹ istis corda multor̄ vt iusti iosepb et marie virginale (sicut Hiero. appellat) cōiugiū esse venerandū solēni cultu ecclesie doceret atq̄ p̄moueret sua deuotio. Mouit eos (sicut arbitror) euangelic⁹ sermo p̄dicās excellenter et crebro p̄rogatiuas: q̄b⁹ enituit ipse iustus io:

seph. Mouit honor ꝛ amor dilissime cōiugis sue/ q̄ eū dn̄m vocabat: sicut de Sara quo ad Abraā dicit apl's. Mouit humanitas atq̈ benignitas saluatoris nostri iesu: q̄ subdit⁹ erat illis. Mouit rursus opatio miracloꝝ: q̄ ad inuocationē ipsi⁹ iusti ioseph deputant in seipsis ꝛ l alijs cōtigisse. Mouit deniq̈ multiplex edificatio moꝝ: quos ex hui⁹ sacratissimi cōiugij religiosa meditatione mens deuota suscipit: ꝛ in ignē copiosum caste deuotiōis exardescit. Nemo ꝓpterea deputet arrogātie/ nemo curiositati/ nemo supstitioni: qb⁹ vijs placent vel noua vel insolita vel apocripha: si beatissimuꝫ iusti ioseph cū maria sibi prius desponsata coniugiū p ecclesias recolendū/ cū hymnis ꝛ canticis p̄dicemus: ꝛ ita p̄dicemus: nō vt apud vulgares incōditosq̈ tumultus ꝓphano quodā ritu diuulget dignissimū nuptialis hui⁹ atq̈ virginalis cōiugij epithalamiū: sicut nec apud hebreos passim legebant Cantica canticoꝝ: satis esse videt/ si apud ecclesiasticos graues/ si in locis deo dedicatis/ si in canticis suaue sonātis ecclesie absq̈ notabili mutatiōe veteris officij celebritas memori cultu fiat.

¶ Et q̄dē officiū misse iā ordinatū habemus: nō ex apocriphis vel dubijs/ sed ex sacre scripture v̾bis: porro celebrationis annue ꝛ matutinalis tempus appareret idoneū. Feria q̄nta q̈tuor tēpoꝝ in aduētu/ qn̄ feria q̈rta p̄cedente solēniter hoc euangeliū: Missus est angel⁹ gabriel decantat. Probabile q̄dē est sine p̄iudicio sentētie verioris/ ꝛ absq̈ assertiōis temeritate: ꝙ solēnizatio cōiugij Ioseph cū maria facta fuerit ꝓxima satis post annūciationē angelicā: qn̄ mariā docuit angel⁹/ dicēs: Et ecce helisabet cognata tua/ ꝛ ipa concepit filiū in senectute sua: inde enī desyderiū visitandi helisabet sibiq̈ ministrādi subortū putat.

D Maria v̾o iā nō solū desponsata erat ipsi ioseph p verba de futuro/ sed de p̄senti: ac recepta ad familiarē cōuictū in ꝓpria domo sponsi/ more obseruationis iudeoꝝ. Videam⁹ ergo si peregrinationi satis lōge se dedisset talis virguncula illicētiata a spōso suo. Videam⁹ si discessit nō cōmunicato sibi p̄us tanto diuino incarnatiōis mysterio: qm̄ sicut dixit raphael ad thobiā: Opa dei reuelare ꝛ confiteri honorificū est. Ioseph q̄ppe cur mariā voluit occulte dimittere/ ꝛ nō traducere eā/ cū esset vir iust⁹: nisi q̄ ꝓpalatū sibi fuit hoc incarnationis grande miraculū. Dicit nēpe euāgelista ꝙ anteq̄ cōuenirent/ intellige ritu celebri nuptiarū inuenta est. s. maria habēs i vtero de spūsancto. Cognouit hoc igit ipse ioseph ꝙ erat grauida: ꝛ ꝙ erat de spiritusancto. Sed cur nō maria referente hoc cognouit/ nulla videt obstare rō: si redeat in memoriam quāto deuotionis ausu Cecilia virgo Valerianuꝫ allocuta est sponsum suū: nota est narratio. Propterea post huiōi reuelationē ioseph stupore quodā ꝛ honore subito ꝯcussus: ꝛ in semet deliberans ꝓprie indignitatis aspectū/ voluit mariā dimittere: simile aliq̄d in se sentiēs cū petro/ ꝛ dicens: Exi a me dn̄a: qr peccōr ꝛ indign⁹ sum. Aut cū Centurione: Dn̄e nō sum dignus vt inhabites mecū. Aut cū helisabet: Vnde h̄ mihi vt sit mater dn̄i dei mei

cū. Sic moyses vidēs rubū ardentē/ non audebat ꝓpius accedere. Oza quoq̈ punit⁹ est ꝙ arcā sustētare p̄sumpsit: ꝛ bestia tangēs montē lapidibus obruebat. Sic deniq̈ Ioānes baptista nō audebat tāgere scm̄ dei verticē. Hoc mō sensit Chrysostom⁹ de timore Ioseph. Aut dicam⁹ ꝙ forsitan pmisit hāc fluctuationē spūssctūs ad tps ꝯcutere pectus ioseph: q̈tin⁹ a posteris hec trepidatio vulnus dubietatis imputaret: quēadmodū de Thoma didimo dicit Grego. Ioseph itaq̈ dū de marie virginitate simul ꝛ fecūditate fuit angelico oraculo solidatus: testis ipe nobis absq̈ vllo exceptionis scrupulo recipiendus effectus. Nā cū eēt vir J
iustus/ vtiq̈ repudiasset eā: sicut dicit euangelista ꝙ nolebat eā traducere/ sed occulte dimittere: si violatā inuenisset. Fuit nēpe iustissimo dolore pmotus. Aut hec postremo dubitatio fuit nō in ratiōe supiori: q̄ de marie virginitate nō dubitabat: ex cognitione cōuersationis eius sanctissime: sed fuit q̄dam trepidatio vel cōcussio in sensualitate cōsurgens ex insolita re tanti miraculi: quemadmoduꝫ dicit Aug. Mariā in passione filij ex horrore tanti facinoris dubitasse. Amplius v̾o si iā vtero tumescente/ iuxta id quod Origenis verba sonāt Ioseph accepisset vxorē suā plane solēniter more gētis sue/ imo omniū pene nationū cōsuetudine ꝛ iuris sanctione cōsyderemus: quale spectaculum de vxoris adolescētule pudicitia/ ipe nescijs hui⁹ mysterij iudeis ꝛ parentibus p̄buisset: sed neq̈ celasset cōceptū virginalē diabolo: nec tenerā coniugis famā inuiolatā: nec sui honoris integritatem seruasse visus ē. Quāobrē existimari nō incōgrue pōt/ ꝙ ioseph parabat iā accipe mariā in coniugē solēniter: qn̄ missus est angelus ad eā: quo tpis articulo maria petēs licentiam a ioseph vt visitaret cognatā simul ꝓdidit mysteriū. Quo audito stupuit ioseph modis dictis: ꝛ ascendit multus cogitationū fluctus in caput eius. Hec aūt eo cogitāte ecce apparuit ei angelus in somnis: iubens vt nō timeret accipere mariā cōiugē suā: qđ enim inquit in ea natū est/ de spūscto est. Et exurgens Ioseph a somno fecit ꝓximus sicut p̄cepit angelus: ꝛ accepit cōiugē suā more celebri: put antea p̄parasse credi pōt. Deinde cōsummata solēnitate nuptiarū factū est ex licentia ioseph: sicut dicit Lucas: ꝙ exurgens maria abijt in montana cū festinatione. Colligimus ex his rōnabilitatē collatiōis hui⁹ euangelij s̄m Matthei: Exurgens aūt ioseph a somno ꝛc. cōfestim post hoc euangeliū: Missus ē. Et ꝓxime ad illud s̄m Lucam: quod feria quinta premissoꝝ quatuor tempoꝝ legitur in aduētu: Exurgens aūt maria abijt in montana. Sit deniq̈ liberum cuilibet super hac re vel simili non decisa p ecclesiā: q̄ neq̈ autoritate neq̈ rōne certis fulcita est sentire (salua pietate fidei) qđ voluerit. Nos N
absq̈ vllo cōtrouersie vel reprehensionis dubio/ monemus/ suademus/ affirmamus. Obtestamur insuper toto religiose pietatis affectu: quatin⁹ virginale iusti ioseph cū beata maria cōiugiū solēni veneret officio: nō expectata etiā nisi voluerimus cuiuscūq̈ alteri⁹ q̄ euāgelice narrationis ꝛ autoꝝ.

ritatis licentia. Offerim⁹ pterea sine piudicio sonātioris elegātioris scripture vnam officij formā spēaliter i missa/cū expositiōe huiꝰ euāge. Exurgēs aūt ioseph a somno. Ceterū q̄ voluerit vel suscipiat vel corrigat/vel cōmendabili⁹ aliq̄d(nec inuidebimus)efficiat. Cōmonitos aūt sup h̄ vno singulos velim:q̄tinus dignissimū h̄ ꝯiugium ita venerari studeāt/ꝙ apō irreligiosos/ipꝛobos ⁊ ipuros homies nihil oriaꝛ scādalose vel turpis vel blasphe me suspitionis i ioseph et mariā: q̄si videlicet nō potuerit familiarissim⁹ille coniuglisq̄ ꝯiūct⁹ tpe tāto ꝑseuerare cū oī castimonia mētis ⁊ corꝑis: ꝑsertim cū premiserim⁹ex Esa. ꝙ ioseph erat iuuenis habitās cū virgine. Neq̄ eñi senex ⁊ debilitatus extitēs fuisset idone⁹/q̄ virginē aleret suo labore. Quiq̄ i illa peregrinatiōe egyptiaca deduceret filiū:nec celasset ita partū diabolo:nec a pplo iudaico pater iesu facile putatus fuisset. At vero scutū triplicis veritatis circūdat nos ⁊ ptegit ab hac sagitta suspitiōis volāte i die. ❡ Est aūt prima veritas. Maria virgo q̄ anq̄ ꝯuenirēt inuēta est i vtero hñs de spūsctō:mūdā seruauit aīaz suā ab oī cōcupiscētia:imo virt⁹altissimi sic eidē obūbrauit/ꝙ in ea pcti fomes extinctus est. Ex q̄ veritate cōcluditꝰ/ꝙ ex viri cōuictu vel associatione/nulla eā carnis titillatio/nullus prurit⁹preueniēs rōnē vl'inobediens sibi vexabat eā. Addūt doctores/ꝑsertim

L Bonauen. dicens:h̄ se habuisse a iudeoꝝ fideli relatione:ꝙ nullus ex aspectu gl'iose virginis(q̄uis esset pulchra nimis)vrebaꝛ ad cōcupiscentiā: sed eaz potius extinguebat frigid⁹ille ros virgineus/emanās a sua mēte castissima:quēadmodū ex aduerso de pctōrib⁹ver est illud horacianū: Et vultus nimiū lubricus aspici. Cōformiter ad illō Petri: Oculos habētes plenos adulterij ⁊ incessabilis delicti. Qō q̄liter ver esse possit: declaratiōe plixiori vel sermone op⁹ esset. ❡ Subsequiꝛ altera veritas q̄ talis est. Justus ioseph ex ꝯiūctiā cohabitatione familiari marie: mouebaꝛ nō ad libidinē/s3 ad castitatē. Quēadmodū figuraliꝛ introduci pōt illud de sunamite:q̄ erat puella pulchra nimis:⁊ dormiebat i sinu dauid:q̄ tñ nō cognouit eā qꝛ nec i eius concupiscentiā quōlibet exarsit. Subiūgiꝛ tertia veritas/q̄ ex principijs nostre fidei cōcludiꝛ argumētatione pbabili. Justus ioseph iuuenis extās:h̄ est sub q̄nq̄genario annoꝝ numero Mariā accepit coniugē:cū q̄ licet familiarissime (sicut vir cū vxore/seclusa carnali copula)fuerit cōuersatus:ipse nihilominus virgo ꝑmansit:⁊ pari cū maria virginitatis voto se cōstrinxit. Sentit h̄ Hiero. in ep'la cōtra Heluidiū. Cuius dicti rationem/ipse ac posteriores multi talē tradūt. Joseph itaq̄ priusq̄ iungereꝛ cū virgine maria/ corrupt⁹ vel vxorat⁹nō fuerat: Et h̄ marie cōcludimus: ꝙ dñs matri sue iā puecte/neminē voluit dare custodē nisi virginē:q̄nto magis id existimādū ē fuisse conseruatū in adolescētia. Siliꝛ filius sicut nō voluit nasci/ita nec nutriri/ nisi in puritate virginali. Porro si ab vxore post immediatū tēpus nuptiarū continuit semetipm:sicut euangeliste Matthei testimoniū h3/ꝙ nō cognoscebat eā/donec peperit filiū suū primogenitū:et hoc ꝑpter reuerentiā tāti sacramēti tātiq̄ mysterij. Hinc aptissime datꝛ intelligi:ꝙ nec post partū cognouerit eā:qm̄ vrgētior erat tūc ratio q̄ prius/vt ab eo se cognitiōe tpa ret. Addamus cōsidēter/ꝙ sic eterna dei sapia puidēs totū incarnationis mysteriū:preordinauit iustū ioseph fore custodē ⁊ testē matris sue: fore preterea nutriciū sui cōtinuū:sic dedit ad hāc custodiā et nutritionē oīe illud q̄d erat accōmodū/decēs ⁊ honestū. Hinc ꝓbabile est ꝙ ipm ioseph cōsecrauerit i vtero mris:ꝙ eū ab oī fomitis illecebrosi refrigauerit cōcupiscētia. M, deniq̄ morientē eū:sicut lex Adā vigebat/ꝑsonaliter visitauerit ipmq̄ consolatus sit/ꝑducens aīam suā in requiē iustoꝝ:quousq̄ resurgens diceret aīe sue: Hodie mecū eris in paradiso. Dixit hoc forte ipse i aīa ⁊ corꝑe conresurgēti: quemadmodū multa corpora que dormierant/eo moriēte surrexerūt. Apparuit deniq̄ fortassis dulcissime vxori sue Marie ipso resurrectionis die/dicente filio ad eam: Salue sancta parens. Dicente quoq̄ ipso Joseph: Salue charissima coniunx. Sed hos interim sileq̄ preconiorū particulariū titulos: omittim⁹ eliciēdus a sapientioribus et deuotis mentibus/optātes bene valere omnes. Scriptum Parrhysius Anno dñi. M.cccc.xiij: xvij. Augusti.

Sequūtur quedam

que opportune dicerenꝛ in festo sancti Joseph/a Gersone edita.

❡ Ad laudem virginalis coniugij iusti Joseph et Marie: sequiꝛ euangeliū ꝑ matutinus diei Jouis quattuor temporū in aduentu.

Lectio sancti euangelij

ſm Mattheum.

In illo tpe. Exurgens autē Joseph a somno: fecit sicut precepit ei angelus domini: et accepit coniugem suam: et nō cognoscebat eam donec peperit filiū suū primogenitū: et vocauit nomen eius Jesum.

Homilia lectionis eiusdē.

❡ Cōsecratū iusti ioseph ⁊ marie sp virginis ꝯiugiū castissima deuotissimaq̄ veneratione recolendū. Fratres dilectissimi: Mattheo referēte et angelo precipiēte ⁊ ioseph obediente celebratū cognouimus. Mireꝛ hinc oīe seculū: gaudeat oīs etas: oīsq̄ status et sexus exultet. Itaq̄ si matrimoniū q̄lıbet rite factū: etiā inter pctōres ⁊ i cōcupiscētia iīctos: magnū esse sacrm tradit apl's in christo ⁊ in ecclesia: q̄le q̄ntūq̄ iudicādū est h̄ matrimoniū/vbi virginitas nupsit: vbi nubētes neq̄ violationē neq̄ concupiscētiā habuerunt vllā: vbi preterea ꝑseuerauit integerrima ⁊ insepabiꝛ fides vbi rursus ples nō altera fuit q̄ ipse iesus/q̄ est deus bñdict⁹ in secula. Quo preconio q̄d aliud maius ꝯcogitari poterit. Precinuit olim euāgelic⁹ N Esaias sup hac congregatione iustorū/dicēs: Habitabit eñi iuuenis cū virgine: id est ioseph cū ma-

ria: put autentici doctores exponũt. Et iterũ: gau-
debit spõsus sup spõsã. Porro ꝗ̃ laudibꝰ ⁊ proga-
tiuis psonaꝝ nubẽtiũ/ q̃ fũt iustꝰ Joseph et maria:
nlla vis dicẽdi satis differere: nlla eas ligua nedũ
hoĩm/ sꝫ nec angeloꝝ sufficeret exprimere. Tu aũt

Secunda lectio.

¶ Pẽset igiẽ vr̃a deuotio/ quẽadmodũ celebri ri
tu federa noua nuptiaꝝ paguntˀ apud oẽs fere po
pulos. Euocati veniũt amici: cultioribꝰ ornantˀ ha
bitibꝰ: indulgẽt lautioribꝰ epulˀ: leticiã deniq; q̃bꝰ
pñt modis ostẽdũt. Nã et musica ꝯcrepãt instra:
vox canora resonat: ⁊ ad nũeros libero pede terra
pulsatˀ. Sic eñ legimꝰ Assueꝝ conuiuiũ fecisse ma
gnificũ p coniũctione ⁊ nuptijs Hester. Sic in nu-
ptijs Tobie iunioris ⁊ sare: sic ĩ alijs ꝗ̃ veteri testa-
mẽto solẽnizata coniugia repimꝰ. Hinc ẽ illud epi
thalamiũ spũale/ qḋ tãtica cãticoꝝ nõiamus. De-
mũ tẽdit ad ħ euãgelica pabola/ dãnans hoĩem q̃
sine veste nuptiali nuptias intrauerat. Tu aũt.

Tertia lectio.

¶ Hec idcirco pmissa sint/ vt honorãdũ celebran
dũq; iusti ioseph ⁊ marie ꝟginale cõiugiũ mõstra
remꝰ. Accepit itaq; ioseph mariã cõiugẽ suã: sicut
pñs euãgeliũ loquitˀ. Sꝫ q̃liter accepit: nunq̃d clã-
destine? nũq̃d ĩ abscõdito? nũq̃d absq; solẽnitate
nuptiaꝝ? Absit vt ptergressus fuerit consuetudinẽ
gẽtis sue. Absit vt erubuerit palã id agere/ qḋ an-
gelo iubẽte post primã despõsationẽ faciebat. Cõ
uocauit igiẽ parẽtes/ amicos ⁊ affines cũ appara
tu cõuiuij. Nec obstitit paupertas frugalˀ: nec seueri
tas sancte vite phibuit/ q̃n morẽ sue gẽtis seq̄retˀ.
Hoc aũt iudicabit q̃sq; attẽderit/ q̃liter ipsa matˀ
iesu iã grãdeuior atq; senior legitˀ ornasse sua pre-
sentia nuptias aliẽas ĩ chana galilee. Sic eñ scri
bit Joãnes custos suꝰ/ ꝙ erat ibi mater Jesu. Ad
q̃s ĩsup vocatꝰ est ipse iesus cũ discipulˀ suis: ⁊ eas
primo sue dignationis miraculo cõsecrauit/ dũ ad
insinuationẽ pie matris cõuertit aquã in vinũ: le-
D tificauitq; cõuiuasˀ. Et nos frẽs charissimi memo
riã talˀ mysterij tãtiq; sacri/ pia sobriaq; iocũdita-
te colamus/ qḋ euãgelista Mattheus explicat di-
cẽs: Exurgẽs aũt ioseph a somno. Pulchre ꝺ̃r Jo
seph exurgere. Joseph q̃ppe sua interptatione ꝺ̃r
augmentũ vlˀ appositio: talis ille erat q̃ quotidiano
pfectui semp adijciẽs: ascẽsiones ĩ corde suo dis-
posuit: exurgens ⁊ vadens de virtute in ꝟtutẽ: do
nec videatˀ deus deorũ in sion. Recte preterea fi-
cut de maria ꝟgine despõsata ioseph dicit Lucas
ꝙ post reuelatũ incarnationis mysteriũ/ exurgens
abijt in montana: sic de viro suo Joseph/ dũ p an
gelicã inspirationẽ ipm cognouit sacramẽtũ: ptu-
lit Matthe ꝰ dicẽs: Exurgẽs autẽ Joseph a som-
no: exurrexit vterq;. Sed de maria nõ ꝺ̃r ꝙ a som
no: forte tñ ꝙ et a sõno exurrexit. Habet nẽpe spũs
rõnalis somnũ suũ: qualeꝫ sibiipsi pphta regius
pollicebatˀ dicens: In pace in idipsum dormiã et
et requiescã. Qualẽ siñr habuit in Cãticis aĩa de-
uota: Ego inquit dormio: et cor meũ vigilat. Dor
mit siquidẽ hõ et feliciter dormit: q̃ñ sopitis ⁊ quo

dãmodo ligatis potẽtijs inferioribꝰ cognitiuis et
affectiuis: ipse spũs in solo eternitatis desyderio
positꝰ cõquiescit. Illic habitat in mõte scõ dñi p
tectꝰ ĩ abscõdito tabernaculi admirabilˀ/ in diuina
caligine/ ĩ reḡe opulẽta/ ĩ thalamo spõsi sui zelan-
tis ⁊ dicẽtis: Adiuro vos filie hierlm/ vt nõ suscite
tis neq; euigilare faciatis dilectam donec ipsa ve
lit. Illic somniat mirabilia de lege dei. Illic ĩcer
ta et occulta sapientie dei sibi fiũt manifesta. Sit
nobis in exemplũ nedũ Paulus/ nedũ Moyses
nedũ maria: sed iustus iste ioseph: cui ĩ somno re
uelatũ est incarnationis supadmirabile mysteriũ.
Joseph (inq̄t angelus) fili dauid/ noli timere acci-
pere mariã coniuge tuã: qḋ eñ in ea natum est/ de
spũscõ est. Pariet aũt filiũ: ⁊ vocabis nomẽ eius
iesum: ipse eñ saluũ faciet populũ suũ a pctis eorũ
In hoc itaq; somno et in alijs postmodũ Joseph
accepit spm pphetie p oĩ differẽtia tpis preteri- P
ti/ pñtis et futuri. Cognouit mariã a spũsancto
fecundatã quo ad preteritũ. Cognouit esse deũ pu
erũ/ q̃ habebatˀ pñtialiter ĩ vtero: sciẽs ex sacris
scripturis/ q̃m nõ nisi deꝰ pctã dimittit. Est igiẽ il
le deus de quo ꝺ̃r hic: vocabis nomẽ eius iesũ: ipse
eñ saluũ faciet populũ suũ a peccatis eorum. Et
hec vtiq; simul est pphetia futurorũ. Amplius/ ex
surrexit Maria: sꝫ ad quid exurrexit? Certe quati
nus p studiũ actionis ministraret Helizabet anti-
que mulieri/ ⁊ noue matri cognate sue: vbi sollici-
ta/ vbi turbata fuit erga plurima/ sed nõ conturba
ta: q: redibat assidue in idipsum: in hoc vnũ scꝫ qḋ
est necessariũ. Taliter exurrexisse Joseph putan-
dus est/ dũ fecit sicut pcepit ei angelus. Et accepit
cõiugẽ suã: intelligamꝰ cũ celebri ritu et apparatu
nuptiarũ: vbi siñr ad Mariã sollicitus fuit et vigi
lans p actionẽ. Accepit mariã adolescentulã prꝰ
ipse Joseph in spõsam suã in tẽplo hierosolymis
vbi dedicata deo cũ ceteris virginibus moraba-
tur. Hanc pinde nouerat Joseph ex familiari vi-
sitatione/ dũ singulis annis veniebat in templum
dñi Hierusalem. Erat eñ Maria sanguine proxi
ma sibi: q̃m Anna mater sua post virũ Joachim R
duxerat Cleophe fratrẽ Joseph. Porro Joseph
post dies aliquot mariã accepit iuxta morẽ gẽtis
sue in familiarẽ cõuictũ secũ in nazareth. Ita eñ
fiebat ad pbationẽ moꝝ sponse. Illic ĩ nazareth
priusq̃ cõuenirẽt Joseph ⁊ maria (intellige solẽni
ritu nuptiaꝝ: ⁊ vt ita dicamꝰ p ꝟba de pñti) nũciat
ei Gabriel angelus illa que tradit Lucas euange
lista: Et ita priusq̃ conuenirent (dicente Mat-
theo) inuenta est Maria habens in vtero de spiri
tusãcto. Et a quo vel qualiter inuẽta est pterq̃ ab
ipso ioseph scõ spõso suo/ reuelante sibi mysteriũ
incarnationis maria spõsa: quẽadmodũ Valeria-
no pdidit angelicũ mysteriũ Cecilia. Quibꝰ audi-
tis recogitauit plima ioseph/ stupore quodã atto-
nitꝰ tãte nouitatis. Qualia eo cogitãte/ apparuit ĩ
somnis angelus dñi dicens ei: Joseph fili dauid/
noli timere accipe mariã coniugẽ tuã: qḋ eñ in ea
natum est/ de spũsancto est. Dehinc subditˀ paulo
post euangelij pñtis cõtextꝰ: Et exurgẽs ioseph Q
a somno: fecit sicut precepit ei angelus dñi. Et q̃s

angel⁹. Probabile satis ẽ illū fuisse Gabrielē: quē tā bis missū sup hoc incarnatōis mysterio/tāq̄ spēaliter ad h deputatū legim⁹: qm̄ sicē ab eo nūciata ē christi ꝯceptio: sic ioānis ꝑcursoris sui natiuitatē ipse predixit. Sequit: Et nō cognoscebat eā/donec pepit filiū suū primogenitū. Fuerunt q̄ supra sup his verbis occasione/cōtra btē marie vginitatē ꝑpetuā/ꝯtra iusti ioseph religiosissimā castitatē blasphemauerūt: inter quos fuit q̄dā Heluidius hereticus: aduersus quē btūs Hiero. copiose religioseq̄ cōscripsit. Et qm̄ error iste cōtumeliosus iā (volente deo et traditione sanctoꝝ) ꝑcul est ab oim cordibus fidelium: nulla cogit necessitas ista mō curiosius in disputationē adducere. Nos aūt conscij participesq̄ tāti sacramēti: leuem⁹ sursum corda cū manibus ad dn̄m. Postulem⁹ vt illius eterni felicisq̄ cōiugij ꝑ hoc virginale tpaleq̄ signati/valeamus esse ꝑticipes: vbi nec nubēt neq̄ nubent carnaliter: sed erunt spūaliter sicut angeli dei soli deo cōiūcti: prestāte eo quē vocauit ioseph iesum: qui est deus benedictus in secula: Amen.

¶ Primū responsoriū. Missus est angelus Gabriel ad mariā virginē desponsatā ioseph: nuncians ei verbū: ⁊ expauescit virgo de lumine. Ne timeas maria/inuenisti em̄ gratiā apud dn̄m. Ecce cōcipies et paries filiū/et vocabit altissimi filius. ℣. Aue maria gratia plena dn̄s tecū. Ecce concipies. ¶ Secundū responsoriū. Cū esset desponsata mater iesu ioseph. Anteq̄ ꝯuenirēt inuenta est in vtero habens de spūsctō. ℣. Joseph aūt vir eius cū esset iustus/⁊ nollet eā traducere: voluit occulte dimittere eam. Anteq̄ ⁊c̄. ¶ Tertiū responsorium. Joseph fili dauid/noli timere accipere Mariam coniugem tuā. Quod em̄ in ea natum est/de spūsancto est. ℣. Exurgēs aūt ioseph a somno/fecit sicut precepit ei angelus dn̄i: et accepit coniugem suam. Quod ⁊c̄.

Officium misse ⁊c.

¶ Introitus.

R Gaudeamus oēs in dn̄o/diē festū celebrātes sub honore ioseph ⁊ marie: de quoꝝ coniugio gaudent angeli: et collaudant filiū dei. ℣. Sacramentū hoc magnū est: ego aūt dico ī ecclia ⁊ in christo. Gl̄ia ⁊c̄. Gl̄ia in excelsis ⁊c̄.

¶ Collecta. Deus q̄ vnigenito tuo tpales absq̄ carnali cōmertio parentes/iustū ioseph ⁊ Mariā ꝯiuges ℣gīes tribuisti: fac nos q̄sum⁹ eoꝝ īntercessione celestiū ꝑticipes nuptiarū. Per eūdē dn̄m ⁊c̄. ¶ Epl̄a. Esa. lxij. Propter sion non tacebo: et propter hierusalē nō quiescā/donec egrediatur vt splēdor iustus eius: et saluator eius vt lampas accendat. Et videbunt gentes iustū tuū: et cuncti reges inclytū tuū. Et vocabit tibi nomen nouum quod os dn̄i nominauit: ⁊ eris corona gl̄ie in manu dn̄i: et diadema regni in manu dei tui. Nō vocaberis vltra derelicta: et terra tua non vocabit vltra desolata. Sed vocaberis volūtas mea in ea et terra tua inhabitabit: quia cōplacuit dn̄o habitare in te. Habitabit em̄ iuuenis cū virgine: ⁊ habitabunt in te filij tui; et gaudebit sponsus super sponsam: et gaudebit sup te deus tuus. ¶ Graduale. Tu scis dn̄e quia nunq̄ concupiui viꝝ: ⁊ mundam seruaui animā meam ab omni concupiscentia. ℣. Uirum autē cū timore meo/non cū libidine mea consensi suscipere. ¶ Alleluia sub melodia/sicut Dulce lignū. Joseph fili Dauid/ noli timere accipere Mariam coniugem tuā: quod em̄ in ea natum est/de spūsancto est. ¶ Prosa. Ad ioseph mittit in somnis nuncius ⁊c̄. ponit post finem sermonis: Jacob autē: sicut habet pri⁹ in tertia parte operū Gersonis/alphabeto. lix. L. Et canitur sub tali cantu/sub quali hec prosa: Mittit ad virginem non quemuis nunciū. ¶ Euangeliū ƒm Matth. Exurgēs aūt ioseph a somnis/fecit sicut precepit ei angelus. Et accepit coniugē suā: ⁊ non cognoscebat eā / donec pepit filiū suū primogenitū: ⁊ vocauit nomen ei⁹ Jesū. ¶ Offertoriū. Tulerunt puerū parētes iesu in hierl̄m/vt sisterēt eum dn̄o: ⁊ offerrent par turtuꝝ/aut duos pullos colūbaꝝ. ¶ Aliud offertoriū. Unusq̄sq̄ vxorē suā diligat sicut seipm̄: vxor aūt timeat virū suū. ¶ Oratio secreta. Ueneramur cōiugiū dn̄e illō virgineū in quo natū credim⁹ illū q̄ ꝓ nobis circūcisus/⁊ in tēplo ꝑsentat⁹: et ī ara crucis imolat⁹ est dn̄s nr̄ iesus christ⁹ filius tu⁹. Qui tecū viuit ⁊ regnat de⁹ ꝑ oia secula scl'oꝝ. ¶ Prefatio. Et te in desposatōe btē ⁊c̄. ¶ Cōio. Erāt pater ei⁹ ⁊ mat et mirātes sup his q̄ dicebant de illo. Et bn̄dixit ill' symeō dicēs Nūc dimittis seruū tuū dn̄e ƒm verbū tuū ī pace. Quia viderūt ocl̄i mei salutare tuū. ¶ Alia cōio. Quē scripsit moyses in lege et ꝓphetis/inuenim⁹ iesū filiū ioseph a nazareth. ¶ Alia cōio. Fili q̄d fecisti nobis sic: Ecce pater tuus et ego dolentes querebamus te: et descendit cū eis/et venit in nazareth: et erat subditus illis. ¶ Oratio post cōionē. Gratias agimus tibi dn̄e pro virginali coniugio iusti ioseph et marie: postulātes vt bn̄dicti fructus in eo nati ꝑpetua suauitate fruamur. Qui tecum viuit et regnat in vnitate spūssancti deus: per omnia secula secula seculoꝝ: Amen. B

Sequūtur cōclusiones

quedā sub quibusdā articulis/ponēde post finem sermonis de purificatione Marie virginis: q̄ incipit: Suscepimus deus misericordiā tuā: et terminat: et parcere deus benedict⁹ in secula: Amen.

¶ Schedula faciens pro premissis.



AD iustificatiōꝫ cōdēnatiōis facte ꝑ epm̄ parrhysiē. ⁊ inq̄sitorē. Et principaliter ad honorē fidei ⁊ hui⁹ sacri ꝯcilij/⁊ ad ordinarioꝝ iusticiā ꝯseruādā/seq̄ntes ꝯclōnes atiēte notent: q̄ poterūt latius demonstrari.

Prima conclusio.

¶ Ad epos nō spectat ꝓpositiōꝫ aliquā hereticare: h est: vt hereticalē iudicialit cōdēnare: q̄ nullo mō ꝑtinet ad fidē: h est: q̄ nec expugnat nec sequit C

ad ea q̄ fidei credēda sūt. Exemplū de istis. Astra
sunt paria: astra sunt imparia. Rex babylonie se-
det/et de similibus.

Secunda conclusio:

¶ Ad ep̄os nō spectat ꝑpositiōꝫ aliquā heretica
re/mō dicto: sic φ eorū s̄nia vl'r liget oēs: vt est p̄c
cise sua s̄nia. Patet: q2 nō h3 iurisditionē sup oēs.
Nec est presumendū/φ aliq̄s ep̄s hoc intēdat: im
mo contrariū iuridice presumendū.

Tertia conclusio.

¶ Ad ep̄os nō spectat ꝑpositiōꝫ aliquā heretica-
re/q̄ ex se 7 de iure penit⁹ dubia ē/an ad fidē ꝑtine-
at repugnāter: neq3 est scādalosa: et pōt sine ꝑicu-
culo ei⁹ veritas vel falsitas ignorari. Exemplū de
istis. De⁹ pōt creare supremā speciē: de⁹ nō pōt cre
are nouā sp̄ē3: Vgo maria fuit ꝯcepta l pctō origi-
nali/7 de silib⁹: q̄ apud maximos doctores l theo
logia nō corruptos l affectu vel intellectu iudicā-
tur ꝑbabiles/neq3 scādalizāt: neq3 oportet eas sci
re ad bene viuendū vel credendū. Sic dicit Hie-
ro. in sermo. de ista: Virgo maria assumpta est in
celū cū corꝑe: φ melius est de ea pie credere/ q̄ ali-
q̄d temere diffinire: qd̄ sine ꝑiculo nesciri potest.

Quarta conclusio.

¶ Ad ep̄os spectat ꝑpositōꝫ aliquā hereticare: h̄
ē/vt hereticalē decernere/diffinire et declarare: q̄
ē explicite 7 l ꝑpria vboꝝ forma ꝯtra scripturā sa
crā. Ptꝫ: q2 oīs talē expsse dānata ꝑ scripturā et
anathematizata ꝑ ecclia3. c. dānam⁹. Et de h̄ nul-
la est cōtrouersia inter theologos 7 canonistas.

Quinta conclusio.

¶ Ad ep̄os spectat ꝑpositionē aliquā herecticare
q̄ sequit̄ explicite/euidēter et clare ex oppositis sa-
cre scripture: q̄uis nō in ꝑpria et in eadē verborū
forma. Exemplū de istis. Christ⁹ nō habuit ner-
uos. Quilibet hō iustus est meritorie occidendus
a quolibet. Iuramentū nō est tenendū/ si damnifi
u cet iurantē in aliquo tēporali. Et ita de silibus: q̄s
nullus sani iudicij dubitaret vel negaret esse con-
tra ea que fide credēda sunt/vel in scriptura sacra
formaliter continent̄. Nec cōtra hoc est aliq̄s ca-
non quantumcūq3 loquēs: φ maiores cause sunt
ad sedē ap̄licā referende: vnde silis est ratio ꝑ ista
cōclusione/qualis ꝑ precedēti posita est. Hec aūt
cōclusio maxime facit ad ꝑpositū de cōdemnatio
ne nouē assertionū/et magis de cōdemnatione to
tius ꝑpositionis Iohānis parui: in q̄ sufficienter
hec propositio: Etiā tyrānus 7c. dānata inuenta
est cōtineri. Fundat̄ etiā in h̄ rōnabilitas reque-
ste iudicialiter facte/q̄ nō primo ferret̄ sententia
super necessario/nisi prius determinato principa
li/sc3 de fide in se.

Sexta conclusio.

¶ Ad ep̄os spectat d̄ iure diuino/7 q̄busdā de ꝑia
ꝯsuetudīe legitime p̄scripta/ꝑpositiōe3 aliquā he
reticare: h̄ est/hereticalē decernere vl' determinare
nedū doctrinalr (sic doctores theologie p̄sit) s3 etiā
iudicialr cū appositiōe decreti penal' ꝯtra subdi-
tos rebelles: si illa ꝑpositio scādalizauerit dioce-
sim suā. Et si est tal' de q̄ possit h̄ri sufficientē cer-
titudinē ꝑ cōsiliū peritoꝝ l theologia: φ repugnat
eis q̄ fide credēda sūt: q̄uis aliq̄ etiā theologi di-
cerent̄ de illa dubitare. Patet: q2 spectat ad ep̄os
d̄ iure diuio m̄ltis locis explicato: φ sint potētes
exhortari l doctrina sana/7 eos q̄ cōtradicūt reuī
cere pascendo. s. gregē pabulo bone doctrine/ et a
mortifera ꝑhibēdo. Luc. xx. Attēdite vobis 7c. i.
Pet. iij. Malach. ij. Io. x. ad Timoth. 7 ad Titū
multis cap̄lis. Hos etiā h̄re debēt de cōsuetudine
pia 7 laudabili ep̄i: apd̄ quos sūt studia generalia
theologie: sic est Parrhysi⁹/in Oxonio/et l Pra
ga. Verū est φ tal' determinatio non ligat vniuer x
saliter: nec tali autoritate q̄n ab ea possit appella-
ri: 7 ad cōciliū generale aut sedem ap̄licā causa de
deuolui. Et sic intelligit̄ ca. illud Maiores: cū su
is cōcordātijs et glossis. Neq3 existimandū est/φ
papa vellet aut posset oppositū conclusionis sta
tuere/q̄n lederet ius ordinarioꝝ et studioꝝ gene-
ralium theologie: et q̄n fidei totiq3 hierarchie de
trimentū afferret. Patet vltima ps ꝯclusionis: q2
sicut dici solet/ lata est differētia inter artifices/ sic
est īter theologicos doctores/ ꝑpter inequalitatē ex
ercitij in theologia et ingenij diuersitatē: adeo φ
duo vel tres debēt aliq̄n maioris autoritatis eē q̄
centū vel ducēti: p̄sertim si appareat cā deprauati
onis l affectu/q̄ excecat iudiciū rōnis/ etiam circa
prima principia moralia. Hoc patuit t̄pe heretico
rū: vbi a paucissimis catholicis multitudo eoꝝ tā-
dē supata est. Consurgit igit̄ dubietas fidei l aliq̄
ꝑpositione/nō ex multitudine sic vel sic opinātiū
alioq̄n articuli fidei adhuc essent dubij l fide: s3 su-
mit̄ dubietas ex rationū intrinseca ꝑbabilitate ad
z vtrāq3 ptē ꝯtradictionis. Propterea debet p̄lat⁹
vel papa vel cōciliū ꝯsyderare rōnes et cās dicēdi
magis q̄ multitudinē dicētiū: sicut pluries fuerūt
ipsi cōmissarij facere req̄siti: 7 φ ob hoc publicarē
tur deliberationes magistroꝝ/suppressis noībus
eoꝝ q̄ nollēt nominari: vt fieret rationū adinuicē
collatio. Quemadmodū in causis prophanis di-
cta testiū et cause dicendi diligēter ponderantur.
Attendat̄ hic insuper/φ hec materia talis est/ que
nedū spectat ad sacrā scripturā: sed etiā ad natu-
ralē rationē: quia versat̄ circa precepta decalogi:
que diuersis respectib⁹ sunt euidētia in lumine na-
turali. Sunt nihilominus pura fide credenda ex
triplici ratione: sc3 ex supernaturali traditione per
Moysen et christū: Et ex fine/qui est eterna vita:
et ex eo φ implēda sunt ex virtutibus infusis fide
spe et charitate. Hec autē cognoscere tenētur/ ex-
plicite prelati et doctores. Nec ꝑ ignorantiā excu- y
sant̄ de ꝑtinacia vel errore/si talia nesciāt vel l du-
biū vertant: quia dubius in fide/infidelis est. Fa-
cit ꝑ trib⁹ his cōclusionib⁹: q̄ inq̄sitores p̄sit cog-
noscere de sortilegijs/si sapiant heresim manifeste
Possunt igit̄ a fortiori cognoscere de assertiōib⁹
hereticis. Facit etiā ꝑ hac sexta cōclusione prote
statio cōmunis 7 celebris/q̄ fit Parrhysi⁹ et Bo
nonie in quolibet actu theologico solenni: φ sc3

nihil asserendũ aut sentiendũ sit q̃ sit in fauorẽ articulorũ Parrhysius damnatorũ. Est igit̃ rõnabilis hec damnatio: q̃ tñ facta fuit p̃ ep̃os parrhysieñ. ⁊ magistros. Facit ad idem iuramentũ baccalaureorũ incipientiũ sententias: quod in manu Cãcellarij Parrhysieñ. ipsi prestant.

Septima conclusio.

¶ Ad ep̃os spectat vt i errorũ cõdẽnatiõe sp̃ p̃ferãt interesse fidei cuilibet interesse p̃sonali vel traditioni iuris pure positiui. Et oppositũ facere est fauere heretice p̃uitati: q̃ sit h̃ i p̃iudiciũ fidei. Exẽplũ: si fiat acceptio p̃sonarũ / sic q̃ honor earũ preponat̃ honori fidei. Aut si p̃pter nõ obseruationẽ alicui⁹ circũstãtie iuris positiui annullet̃ iuridice vitus tot⁹ p̃cessus catholic⁹ / nõ explicãdo annullationis sue cãm. Per h̃ eñ dat̃ intelligi / q̃ p̃cessus fuerit errone⁹ i fide vel morib⁹: q̃ fides est p̃ncipale in tali cã: p̃pterea dũ sit absoluta dãnatio videt̃ principale damnari apud vulgus.

Octaua conclusio.

¶ Ad ep̃os spectat q̃ dãnare possint errores in fide ⁊ bonis morib⁹: etiã dũ sũt intitlati noib⁹ aliq̃rũ p̃sonarũ: absq̃ h̃ q̃ p̃s⁹ vel sil̃ agat̃ de q̃licũq̃ p̃sonali interesse. Hoc sequit̃ ex p̃cedẽti: ⁊ practicatũ est i plurimis cõcilijs: sicut patet dist. xv. decreti: ⁊ xxiij. q. vi. ex dictis Isid. Patuit etiã i concilio romano: vbi p̃s⁹ damnati sũt libri wikleff / etiã sub noie suo / q̃ ei⁹ p̃sona vel memoria dãnari q̃reret̃. Et silr̃ in anglia ⁊ praga: q̃ damnationes hic approbate sunt: q̃d fieri nõ debuerat / si p̃dicte cõclusiones de autoritate ordinariorũ et vniuersitatũ essent false. Illic aũt aliq̃ articuli damnant̃ / qui minus p̃tinere vident̃ ad fidẽ / q̃ illi de quib⁹ agit̃.

Concludit̃ ex precedẽtib⁹ irratiõabilitas annullationis snĩarũ ep̃i parrhysieñ. sup̃ dãnatiõe p̃positiõis p̃dicti p̃tiũ / se tora / ⁊ i. ix. assertioib⁹ suis: ⁊ q̃ saluo honore q̃ debetur p̃tẽsis iudicib⁹ i hac p̃te. Hec ãnullatio suspecta est / ⁊ fautoria heretice prauitatis ⁊ p̃uersorũ morũ: sicut est homicidiũ seu morticiniũ factũ subito ⁊ p̃ insidias sine diffidatiõe absq̃ iudicis autoritate: sic de p̃iurio / sic de ĩpenitẽtia / ⁊ de p̃tinacia i errore ac defensione p̃tinaci / ⁊ silibus.

Tractatulus de illuminatione cordis / ab eodẽ doctore compilatus.

Illuminãs tu mirabiliter a montibus eternis: loq̃t̃ ad d̃nm p̃pheta. Turbati sunt oẽs insipiẽtes corde. Nimirũ q̃ dicit insipiens i corde suo: nõ est deus. Aut si dicit i corde suo / q̃m deus est: et cognoscit sicut philosophi: quibus manifestauit deus inuisibilia dei p̃ ea que facta sunt: ipsum tñ nõ sicut deum glorificauerũt neq̃ gratias egerunt: p̃pterea obscuratũ est insipiens cor eorũ. Possumus autẽ mõtes eternos (vñ p̃uenit illuminatio mirabilis) dicere tres personas distinctas: patrẽ cui approp̃riat̃ potentia: filiũ cui sapientia: sp̃m sanctũ cui clementia. Quibus appropriatis quasi totidẽ digitis / quibus deus orbẽ totidẽq̃ radijs illuminat ⁊ venustat / dans vnicuiq̃ rei modum / speciẽ et ordinẽ. Sed ecce cogimur i meditatiõe cordis exclamare cum p̃pheta: Filij hominũ vsq̃quo graui corde? vt quid diligitis vanitatẽ / ⁊ queritis mẽdaciũ? Relictis ergo post tergũ mõtibus istis eternis: fit cor graue terrenis incubãs: fit vanũ ⁊ inane / vanitatẽ diligens: fit cecũ et insipiens dũ querit mendaciũ. Conquerebat̃ hoc p̃pheta personã in se taliũ exprimens: Conturbatum est inquit cor meũ / p̃pter grauitatẽ: dereliquit me virtus mea / p̃pter vanitatẽ: et lumen oculorũ meorũ / supple dereliquit me p̃pter cecitatẽ. Et tandẽ miserũ valde quod sequit̃: et ipsum. Quid hoc ip̃m nisi cor? nõ est mecũ: quippe p̃ inania dispersũ est / sicut meditatur inania. Redeat igitur ad nosipsos cor nostrũ: si tamen cordati / nõ excordes: sicut columba seducta nõ habẽs cor / sumus: q̃n potius redeat ad deũ: quatinus illuminet̃ mirabiliter a mõtib⁹ eternis sub meditatione multiplici / simplici tñ. Ecce dũ leuam⁹ cordis oculos in mõtes istos / meditãtes in eis potentiã ad cõterendũ cor durũ: sapientiã / ad illuminandũ cor cecũ: clementiã / ad cõuincendũ cor ingratũm / gelidum et lapideum. Occurrit circa quodlibet horũ triũ q̃druplex meditationis radius splendid⁹ ⁊ chorisc⁹. Meditat̃ itaq̃ deus ipse tanq̃ creator incõprehẽsisibilis / tanq̃ iudicator terribilis ⁊ horribil̃: tanq̃ dñator imperiosissim⁹ / tanq̃ gubernator oculatissim⁹: et hoc quo ad potentiã. Quo ad sapientiã vero meditat̃ cor ipsum deũ sicut doctorẽ / sicut ductorem / sicut medicũ / sicut sacerdotem. Postremo clementia monstrat deũ vt patrẽ / vt redẽptorẽ / vt amicum et fratrẽ / vt sponsum singularem. A

¶ De illuminatione cordis Finis.

Super esu carniũ apud religiosos s̃cti Bñdicti tres breuiter p̃positiones offerunt̃: vicesima Augusti. M. cccc xxviij.

Esus carniũ i multis religionibus ordinis sancti Augustini ⁊ Bñdicti potest esse licitus ⁊ expediens: et hoc vel ex periculi deterioris euitatiõe / s̃m parabolã christi de vtrib⁹ veterib⁹ ⁊ vino nouo. De cõmissura pãni rudis cũ veteri. Aut ex dispẽsatiõe vl̃ interp̃tatiõe pape / cui religionũ statuta subdunt̃. Aut ex tolerata p̃ eũ vel aliũde approbata cõsuetudie. Aut ex ingredientiũ ⁊ nouiter p̃fitentium p̃imaria in obligando se intẽtione: q̃ videbãt sc̃ ita fieri / neq̃ rep̃hendi: alioq̃n nõ vouissent / scientes q̃ displicet deo stulta et infidelis / que sc̃ nõ implet̃ / p̃missio. ¶ Esus carniũ multis religionib⁹ sancti Bñdicti tolerabilior in nõnullis est apud vtẽtes / q̃ sit apud quosdã de nõ esu gl̃iatio cõtra nõ vtentes tali abstinẽtia: maxime dũ hoc faciũt vel vtentes dĳudicando temereq̃ damnãdo. Aut ex pharisaica singularitate. Aut ex cõscientie cõtra sciẽtiã nimia scrupulositate. Aut fortassis in dubium de pape vel supiorũ p̃tãte / vel ĩp̃udẽtia ⁊ indeuo- B

tione. Cōuenit aliqñ talibus illa maledictio: Ue
vobis qui decimatis mentā t ciminū: t reliquistis
que grauiora sunt legis: vt grau⁹ apud tales pu-
niret cucille dimissio/ꝙ fraternū t patens odium
detractio vel improperiū/fraus t ꝑiuriū. ¶ Esus
carniū sicut t trāsgressio vel nō obseruat: cōstitu-
tionū olim regulariū: si asserat ab aliquib⁹ religio
sis esse generaliter t passim pctm̄ mortale. Sic as
serētes temerarij sunt/crudeles t impij cōtra san-
ctos fundatores religionū t successores eoꝝ. Sūt
insup incauiles: nescientes cū prudentia distingue-
re tꝑa/etates/mores t loca/cū ceteris circumstan
tijs. Porro si tales inducūt: recipiunt aut recipi
ꝯsentiūt: t dāt consiliū ad ingressum religionū/in
quib⁹ est cōis vsus carniū abolitio: preterea obser
uatio nō magne pris cōstitutionū regulariū: tales
inqꝫ incidūt in hāc maledictionē Christi: Ue vob
q circūitis mare t aridā/vt faciatis vnū ꝓselitū tc̄.
Asserere postremo ꝙ abbates et supiores religio-
nū: pñt de quo cūqꝫ licito vł ordinato ī religiōe fa
cere ꝓceptū obligās ad mortale pctm̄/ꝓ olb⁹ sub
ditis suis passim t vniuersaliter: hoc ē temerariū
stultū t impiū. Sed neqꝫ pōt in oīb⁹ regula tra
di/neqꝫ sub arte cōstitui. Sūt em̄ ꝑticulares casus
infiniti. Uñ nec mediū virtutis ab Arist. traditū
est aliter/ꝙ ꝑut (sicut inqt) sapiēs iudicabit. Esset
aūt ī materia pñti sapiēs iudex/imo potēs decisor
oīs noster papa: si de cōi cōsensu monasterioꝝ or
dinis scti Bñdicti fieret examinata prius ꝑ eosdē
postulatio ꝓ concordi stabiliqꝫ ꝯstitutione seruā-
doꝝ/schismate ꝓpulsato. Sunt hec dicta sub pa-
pe iudicio: nō ī approbationē gulose voracitatis:
nō in condemnationē abstinētis deuotionis/sꝫ ꝓ
testimonio veritatis. Sūt quidē posite tres ꝓpo-
sitiones de nō esu carniū ꝓ carthusiēsib⁹. Sūt t
ꝓ tertia ꝓpōne hic posita multo lati⁹ ꝑtractata.

C **Quedā argumentatio ad**
uersus eos q publice volūt dogmatizare seu pre-
dicare populo: ꝙ si quis audit missam: in illo die
nō erit cecus: nec morieť morte subitanea/et talia
multa. Quā cōposuit magister Joānes Gerson
Cancellarius ecclesie Parrhysien.

Multipliciter incōueniēns esse vi
deť ꝑdicare ppło: ꝙ si qs audit
deuote missam ī die: nō erit cec⁹
illo die: nec morieť subito: nec
carebit sustentatione sufficienti
corꝑalis vite. Et ita de qbusdā
bonis tēꝑalibus. Primū: qꝛ hoc est temerariū et
superstitiosū asserere. Nā stat antecedēs veꝝ ꝯse-
quente existēte falso. Stat em̄ ꝙ qs audit missam
deuotissime et tñ iusto dei iudicio illo die subito
morieť/vel ad salutē suā: qꝛ placita erat deo aīa il-
lius: vel ad dānationē: qꝛ forte postmodū statim
peccauit: t ab insidiatorib⁹ occisus est/vł apople-
xia ꝑcussus. Sic argueretur de quocunqꝫ alio bono
tꝑali. Ampli⁹ stat ꝙ bona illa de qbus sermo/sint
alicui hoī in detrimentū sue salutis: t mala oppo
sita in bonū suū. Ergo dicere ꝙ missa vniuersali
ter cōferat illa bona: est dicere ꝙ in casu missa de-
uote audita/opeť in ꝑiudiciū salutis eterne. Pro
hoc facit qđ dicit Aug⁹: multos ī petitiōe ꝓspita-
tū exaudiri a deo irato: t patuisset ī apło de stimu
lo carnis. Et in pueris quotidie cernim⁹ verbera
eis in bonū ꝓuenire. Rursus qrit/si noꝫ includa
tur in die? Et si sic: stabit ꝙ ꝑ auditionē misse quo
tidie de vigintiqtuor in vigintiqtuor horas pōt ali
qs dispositissimus ad cecitatē vel ad apoplexiam
remanere semꝑ videns: t nūqꝫ de apoplexia mo-
reretur. Si dicaľ ꝙ nō includiť noꝫ/ostēdaľ rō. Itē
taliter predicare/est ad iudaizandū inducere po-
pulū: dū ꝓ solis tꝑalibus cōmodis missam audi-
et: aut ꝑncipaliter hoc faciet. ¶ Ceterū ē dare oc D
casionē irrisionis sacramēti t scādali verbi dei: qm̄
si aliqs qui audit missam: in die cadat in aliqđ pre
noiatoꝝ incōueniētiū: statim vidētes acclamabūt
ꝙ falsum eis predicatū est: aut iudicabūt fratrē su
um/dicētes eū nō deuote missam audiuisse. Utrū
qꝫ est incōueniens t malū: quare tc̄. ¶ Porro q-
riť: quare plus operaľ auditio misse ꝑdicta bona
tꝑalia/ꝙ alia quecūqꝫ: t sup qua rōne fundaľ hec
assertio. Nō sup rōne naturali/sicut cōstat: nō em̄
medici hoc dicerēt. Nec sup attestatione scriptu-
re sacre t autentice: sicut est de effectib⁹ purificā-
tibus sufficiens fundamentū: ꝙ in nō ponētibus
obicē/causaľ gratia in sacramentoꝝ susceptione
Conuinciť ergo supstitiosum/friuolū t vacuū/im
mo nociuū talia t taliter asserere. Denīqꝫ pōt eue
nire sepi⁹/ꝙ mulieres ornate menagio/aut paupe-
peres alij peccarent audiēdo missam dieb⁹ feria-
tis occupādo tēpus: eūdo forte ꝑ dimidiā leucam
ad missam: qꝛ videlicet ad ea q teneneť ꝑ ꝓius mino-
ra bona sint/obmitterēt. Sed t nulla pōt verisimi
tudine colorari vnū qđ circa hoc dictū fuisse refert
nō senescere hoīem ꝑ tꝑe quo missam audit/vel ei
dē interest: nec indiget hoc reprobari. Si forte di-
caľ/ꝙ aliqui sanctoꝝ sic dixerūt/vt Aug⁹. Primo
respondeť ꝙ illud qđ ex sacra scriptura vel ex rō-
ne fundamentū nō habet: eadē facilitate cōtemni
tur q ꝓbaľ. Sed ista assertio est hmōi: ꝙ nec ex ra
tione nec ex scriptura sacra robur hꝫ: imo potius
ratio t sacra scriptura hāc assertionē impugnāt.
Ultra diciť/ꝙ si qs doctoꝝ repiaľ in libris auten-
ticis suis publicis t receptis: t nō in schedulis q-
busdā cōfictis t incertis t apocryphis talia posu
isse: pie et reuerenter glossand⁹ est: et nullo modo
crude t nude ppło annūciādus/ꝓpter causas di
ctas t siles. Dare vero robur t pōdus autoritatis
t allegationis ī sermone publico/t a ꝑsona auten
tica talibus schedulis incertis/t nō receptis ꝑ eccle
siā/est periculosissimū/et ad errores innumerabi-
les inductiuū. Nam quilibet ꝓ libito tales pōt fa
bricare: sicut fit in intitulationib⁹ qbusdā oratio-
nū: ꝙ si quis eas dixerit/habebit talia t talia tꝑa
lia. Que intitulationes vt coiter false sunt et sup- E
stitiose et delende/t male conficte: vel a scriptori
bus ꝓpter questū: vel a qbusdā volentib⁹ scriptis
suis dare gloriā t permanentiā: vel ab hereticis
vel a melācholicis putātib⁹ de somnijs ꝙ sint re
uelationes. ¶ Deinceps ꝑ predicationē qualē di-
cta est: popul⁹ q est ꝓnissimus ad superstitioneꝫ

curiositates ⁊ sortilegia credendas redditur periculosior: dum talia palã accipit in sermonibꝰ in quibus fides recta solide ⁊ nude pdicãda foret: ⁊ i ea ppls nutriẽdꝰ plꝰꝙ in fabulis anilibꝰ. Eas itaꝙ audiꝰ audiẽt ⁊ relatoribꝰ applaudẽt lõge magis ꝙ pdicãtibus veritatẽ: ⁊ hoc ppter corruptionẽ virtutis rõnalis ⁊ incuruationẽ eius in errores: sicut patꝫ in pueris. Sed pdicator verus nõ applausum suũ q̃rit / sed ppli pfectũ: nec attẽdit qd delectet inutiliter sed qd pficiat salubriter. Forsan opponetur de quibusdam sctis: apud quoꝝ memorias fiũt pces p certis infirmitatibus depellẽdis plus ꝙ de alijs. Rñdet ꝙ in multis talibꝰ errorẽ ppli plaroꝝ negligentia nimis inualuisse pmisit. Nã ⁊ q̃dã imagines adorant ab eis p ceteris / vt ꝙ antiquiores vel pulchriores: eas tñ ꝯstat nullius esse virtutis: ⁊ innũerabilia sunt talia q̃ sibi ppls cõfingit / si dimittat ambulare in adinuẽtiõibus suis. Ceteꝝ in hoc casu q̃ apponit nõ fit assertio gñalis: ꝙ q̃ reqreret talẽ sanctũ de tali infirmitate / indubitãter sanabit. Hoc enĩ esset falsum ⁊ supstitiosum ⁊ temerariũ: nec ecclesia posset hoc statuere: nec vnꝙ aliqs sobrie loquẽs sic intellexit gñalr: ⁊ hoc ppter rõnes preteritas ⁊ siles. Dat vero rõnabilr pia spes seu credulitas / ꝙ si qs erga talẽ sctm̃ orõnẽ suã fecerit: sctũs ille erit intercessor suus ergo deũ: ⁊ si expediat salutĩ sue / nec aliũde ponat obicẽ / exaudiet. Prouideat tñ diligẽter ne in mõ orãdi ponat aliqd supstitiõis admixtũ: vt ꝙ dicat talis numerꝰ orõnum sub tali forma / ⁊ in tali situ / ⁊ in tali ordine. Alioqn tota orõ nihil haberet vtilitatis / siqdem istud asserere sꝫ esset vanũ ⁊ supstiosum: qm̃ scti nõ mouent talibus obseruatiõibus: sed pia mens ⁊ pius orãtis affectꝰ atꝙ deuotio exauditionẽ opant ⁊c. Istud dictũ sit ad rememorationẽ ⁊ attentionem eoꝝ q̃ forsan aliter pdicauerũt: vel sic pdicasse iudicant: q̃tinus data occasione sapiẽti / eum sapientiorẽ efficiat: ⁊ sanet ea lingua plagã in cordibꝰ populi qua intulisse putat: vt veꝝ sit illud: Una manus vobis vulnꝰ opemꝙ feret. Nec estimet ab aliquo scriptũ hoc esse detractiõis ac mordacitatis causa / sed pie emulatiõis: sic deꝰ scribẽti misereat sic errores suos talibꝰ cõmonitõibꝰ aut taliter corrigere sꝫ velit ⁊ dignet: Amen.

Instructiones Joãnis Gersonis cãcellarij Parrhysieñ. ad magistꝝ Joaunẽ maioris instructorem dñi Ludouici delphini Uiennẽsis / filij Karoli septimi frãcoꝝ regꝭ.



Erunt omes docibiles dei. Induxit hoc ex pphetis Jesus: Joã. vi. Est autem docibilitas seu docilitas tam actiue ꝙ passiue: q̃tinus homo sit aptus vt doceat vł vt doceatur: doctore tamen semꝑ deo. Nõ aũt parũpendẽdũ hoc donũ super cuius electiõe laudauit dñs Salomonem puerũ. iij. Regũ. iij. Dabis inquit suo tuo cor docibile. Quocirco laudandus est nouiter electꝰ in pedagogũ ⁊ instructorẽ / seu pceptorẽ illustrissimi principis dñi Delphini moderni: q̃ se reddit ⁊ petit docibilem in hac parte. Pro cuius docibilitate notate sunt ꝯsyderatiões que sequuntur.

Prima consyderatio.

Rectificet in pmis intentio docẽdi vł officium exercendi circa dñm Delphinũ vt fiat pncipaliter ad seruiendũ sibi: nõ tãꝙ hoi / sed deo ppter regnum celoꝝ ⁊ iustitiã eꝰ: hoc est ppter meritũ vite eterne potꝰ ꝙ ppter stipẽdiũ piture substãtie

Secunda consyderatio.

Habeat spes eruditionis ⁊ pfectus desuper a deo p orationes hũiles ⁊ ꝯtinuas: dum adhibetur doctrina q̃tinus det ⁊ apiat deus sensum ⁊ intellectum ad percipiendã sciẽtiam: ⁊ hoc magis ꝙ ad ppriam industriam.

Tertia consyderatio.

Queratur promotio ad sacerdotiũ ꝙ primũ fieri poterit ppter duo pdicta: quatinꝰ det dominus exercitiũ facere sibi: ⁊ hominibꝰ placitũ: cum vtilitate ppria spirituali: quatinꝰ insuper per hoc sacrificiũ quottidianũ trahatur a noxijs: ⁊ ad salutaria dirigatur.

Quarta consyderatio

Cõparetur modis idoneis dilectio / fauor ⁊ auxilium familiariũ dñi delphini: quos nõ minꝰ oportet docibiles eẽ. Sꝫ fiat docibilitas non autẽtico mõ vel magistrali: imo quodã cõfabulatiõis mõ seu cõmonitionis ⁊ cõsilij: cum affabilitate graui ⁊ affabi grauitate.

Quinta consyderatio.

Comparentur tractatuli et libri: presertim in gallico: propter finẽ predictum melius conquirendum. Et iam pdem composita fuerat epistola ad dñm tũc ꝓfessorẽ pdecessoris ⁊ fratris dñi Delphini psentis: cuiꝰ initiũ est: Claꝝ pceptori. De libris aũt alijs poterit fieri spẽalis ꝯmonitio p schedulã: Quis non sit multũ necessariũ apud illũ q̃ talia potuit aut põt aut poterit in futuꝝ p industriaꝫ ppriam ⁊ laborẽ cõparare: vel pce vł precio vł pcario vł trãscriptione: etiã ppria manu: si nõ aliter haberent: ⁊ amici iuuabũt.

Sexta consyderatio.

Caueat pterea descẽdere ad pticularia: ne pedagogꝰ vł instructor faciat aliqd signis vbis vel operibꝰ / p quod ipe reddat odiosus dño suo: per quod insuꝑ dñs veniat i odiũ lraꝝ: etiã si nõ deberet addiscere nisi paucissimas in diebꝰ multis. Cõputet ad lucrũ / vel (vt vulgo dr) ad auantagiũ / q̃cquid didicerit sponte sua.

Septima consyderatio.

Obseruet ne mgr seu pedagogus turbulẽtũ se reddat aut iratũ vel ꝑcussorẽ dño suo: sedcum omi mãsuetudine nõ adulatoria tractet eum: exemplo auiũ que nobiles appellantur.

Octaua consyderatio.

h ¶ Attendat ne quolibet puerili defectu culpetur acriter seu vehemẽter: sed in primis obseruet illũ. Fact⁹ sum sicut hõ nõ audiẽs ⁊ nõ habẽs in ore suo redargutiões. Sed neq₃ audiant familiariã accusatiões faciliter dicẽtiũ: Dñs delphin⁹ hoc fecit: cur nõ increpatis eũ? cur nõ corrigitis? q₂ pfecto tales accusatiões sepe puenĩũt ex ignorãtia vel malicia magisq̃ ex prudẽtia vel syncere charitatẽ beniuolẽtia. Si dicerent inquiũt dño talia ⁊ talia: ptinu⁹ obediret: q̃ tñ hec inculcãtes, nihil faciũt de sibi pceptis ⁊ cognitis pfessores suos ⁊ alios et iudiciũ ppe rõnis. Talib⁹ igit vel nihil rñdendũ est, vel dicendũ cũ modestia: bñ monetis: faciã qd dñs de⁹ ccesserit de grã sua. Deniq₃ ingeniũ nobile plus duci vult q̃ trahi: ⁊ laude pasci suauiter, q̃ rigida qdam tyrannide coartari.

Nona consyderatio.

¶ Prouideat in pticulari silẽtio ⁊ studio q̃lr habebũt historie vel fabule morales adaptãde. Uel apud dñm vel apud suos iuxta q̃litatẽ diei vl tpis vel loci, vel casuũ pticulariũ occurrẽtiũ, put solẽt fieri q̃stiões: q̃tinus hõ sit parat⁹ q̃tũ spectare poterit ad eũ, reddere rõnẽ sup talibus. Dicat tñ in multis ⁊ de multis q̃ forte sciam suã excedũt. Reseram⁹ nos ad sacrã scpturã ⁊ ad fidẽ catholicã quã docet eccl̃ia: ⁊ ad doctores catholicos qui elucidare sciũt eam.

Decima consyderatio.

¶ Doceat dñs delphinus cognoscere nolat imagines sctõꝝ paulatim: pmo grosse, deinde magis in spẽali pvitas coꝝ ⁊ legẽdas. Procurent etiam hec ⁊ similia fieri p familiares.

Undecima cõsyderatio.

¶ Cõmoneat frequẽter idẽ dñs delphin⁹, q̃s ⁊ q̃lis sit finis hoĩs: ⁊ ad q̃d fact⁹ est. s. ad glĩam padisi, ⁊ euitationẽ inferni: ⁊ q̃ vita nr̃a nõ est sicut brutoꝝ, q̃ moriunt cũ corpib⁹, cũ ptinẽtib⁹ ad hãc materiã circa honorẽ dei ⁊ eccl̃ie sue ⁊ sctõꝝ. Et quõ sunt oẽs hoĩes tã paupes q̃ diuites ⁊ reges sub eadẽ cditiõe nati. Et ideo nihil meli⁹ hoĩb⁹ magnis
I hũanitate, clemẽtia ⁊ hũilitate circa fratres ⁊ coequales sibi in sorte hñitudinis future.

Duodecima cõsyderatio.

¶ Inducat postremo dñs habere spẽalẽ aliquã deuotionẽ ad quosdã sctõꝝ, spẽalr ad ppriũ angelũ bonũ ptegẽtẽ a malo. Teneat etiã si fortassis ex aliquo instinctu vel rñso pprio voluerit aliquẽ vel aliquos sctõs eligere, ad quos fiducial⁹ ⁊ q̃si familiarius sit recursus cũ obseruatiõe pceptoꝝ decalogi tã pme q̃ secũde tabule, put exponi sibi poterit ⁊ debebit; iuxta pfectũ etatis ⁊ grẽ. Datũ anno. M.cccc.xxix

Sermo factus Lugduni in sctã synodo Anno. M.cccc.xxi. p reuerẽdũ patrẽ dñm Joannẽ cãcellariũ parrhys. in mẽse octobri: tũc pñte reuerẽdissimo pre dño Amedeo de thalarij archiepo eiusdẽ Lugduni ciuitatis:



REdde quod debes: Matth. xviij. ⁊ in euãgelio dñice currentis: ⁊ csonat euãgeliũ pñtis ferie q̃rte de ficulnea cui maledixit dñs: q₂ nõ reddebat fructũ. ¶ Deb₃ teste Gregorio formari sermo doctoꝝ sm q̃litatẽ auditoꝝ. Nã altera doctis, altera min⁹ eruditis: altera pplo, altera clero lingua lcq̃ndũ est. Hoc aũt fieri nõ pt sine grã illi⁹ cui⁹ est dirigere linguã. Que q̃dem lingua inuanũ laborat ad aures audientis, nisi spũsſctũs cordi affuerit audiẽtis: ⁊ nisi doceat q̃ cathedrã in celo tenet: ⁊ q̃ dat euãgelizãtib⁹ ṽbũ ṽtute multa. Debet aũt grãm illã reddere quã pdidim⁹ in Adã. Uirgo illa grã plena que grãm pditã inuenit apud deũ. Reddat igit illã nobis suis pcibus ⁊ intercessiõe, vt det efficax ṽbum in actione oris mei. Qd vt impetrem⁹, salutemus eam salutatiõe angelica dicẽdo, Aue maria ⁊c.

¶ Redde qd debes: vbi supra. Postulat, exigit ⁊ clamat iusticia, cuius officiũ est reddere vnicuiq₃ qd suũ est: q̃nati⁹ ṽba passumpti thematis obedienter audiat vnusq̃sq₃ nostꝝ: Redde qd debes. K
Q, si q̃s petiuerit, q̃d debeo? deb₃ sic ingrens cõsyderare a quo sit, iuxta quẽ sit, ⁊ q̃d sit: ⁊ ita reperiet se cõparationẽ habere ad deũ, ad pximũ ⁊ ad seipm seu spm ppriũ. De⁹ supra se est: pximus iuxta Propri⁹ spũs intra. Clamat igit iusticia cuilibet hoĩ: Redde qd debes deo, qd pximo, qd spũi tuo. Que tria ptinet petiũ orõnis dñice: dũ pceptis salutaribus moniti, ⁊ diuina institutione formati audem⁹ dicere: Pater noster qui es in celis. Reddamus igit honorificentiã paternalẽ. Si pater in q̃t ego sum, vbi est honor me⁹? Pximo dilectionẽ fraternalẽ: q₂ vn⁹ est pr̃ nr̃: ⁊ ita frẽs sum⁹? Spũi nr̃o celestẽ imitationẽ seu cuersationẽ, vt cuersatio nr̃a sit in celis, sicut ⁊ pr̃ nr̃ in celis est: ⁊ mãdatũ habem⁹ a deo ⁊c. ¶ Bene hab₃ iacta sunt nr̃e exhortatõis fundamẽta: supedificãdo psequamur sm decẽ pcepta legis, q̃ sunt veluti decẽ milia talẽta cõmissa vnicuiq₃ hoĩ, ⁊ impssa tabulis cordis p naturale iudiciũ rõnis: qd est lumen vultus dei signatũ sup nos. Et in tabulis lapideis fuerũt csequẽter reperita tpe legis scripte. Ecce eñ q₂ pater noster est sūmus pr̃, debet sibi reddi cultus summe maiestatis, bonitatis ⁊ ṽitatis, sm tria appropriata patri ⁊ filio ⁊ spũisctõ. Potẽtia patri, sapia filio, bonitas spũisctõ. ¶ Sunt sm hec tria, tria pme tabule pcepta. Primũ, nõ habebis deos alienos. Scdm, nõ assumes nomẽ dei Inuanũ. Tertium, memẽto vt diẽ sabbati sctifices. Rursus: q̃a pxim⁹ est frater nr̃ ⁊ fili⁹ p creationẽ ⁊ adoptiuã dignitatẽ, deb₃ sibi reddi honorabilitas, ṽitas ⁊ bonitas. Scdm hec tria, q̃nq₃ pcepta secũde tabule. Primũ: honora patrẽ tuũ ⁊c. ibi: honorabilitas. L
Postremo q₂ spũs nr̃ celestis est, debet sibi reddi celestis imitatio seu cuersatio: vnde colligi pñt

duo pcepta vltima: nonū et decimū. Que sunt: nō ↄcupisces domū ꝓximi tui. Nec desyderabis vxorem eius. Hec eñ duo pcepta maxie regulant interiorē spm̄ et celestem efficiūt: dum nō solū cauet ab ope quo ad ꝓximū: sȝ etiaȝ cogitatiōe quo ad deū et semetipm̄. Scḋm, nō occides. Tertiū, nō mechaberis. Quartū, nō furtū facies: ibi bonitas. Quintū, nō loq̄ris ↄtra ꝓximum tuū falsū testimonium ibi veritas. In decē istis talentis decē pceptoꝝ fm̄ q̄ totidem imaginari possum⁹ exactores dicentes vnicuiq̄: Redde quod debes. Ecce nobis apta est latissima smonis materia: et obmissis interim ↄq̄sitionib⁹ subtilib⁹: quō iusticia dicat ad deū, et ad ꝓximū, et ad seipm̄: iuxta verā metaphoricā iusticie denominatiōe. Aptam⁹ et aliā deductiōis viam seu iam dictā ↄcordantiā: dicentes ꝙ debem⁹ acq̄tare nos deo. Matth. xxij. Reddite q̄ sūt ceteris cesari: et q̄ sūt dei deo. Debem⁹ reddere proximo Eccl. xxix. Redde ꝓxio in tpe suo. et ad Rho. xiij. Reddite honorē deo: cui tributū, tributū: cui vectigal, vectigal: cui honorē, honorē. Seq̄t de bonitate Interiori subdvnico vbo dū subdit: Qui eñ diligit legē impleuit. Nam nō etc. vsq̄ plenitudo ergo. et Matth. vij. Oia q̄cūq̄ etc. Ecce debes o hō totū deo: q̄a fecit: q̄ refecit: q̄ reduxit ab inferis: q̄ felicitatem ꝓmisit. Clamat omnis creatura aduersus hominē: Redde quod debes. Sol: q̄ illuminaui. Ignis: q̄a calefeci. Aer q̄a foui. Terra: q̄ nutriui. Et oia pugnabūt, dicentes: Redde. Coartemus et coaptem⁹ ea q̄ dicta sunt: nō ad hoies omnes vel status, sed ad psentem et honorandā synodum in q̄ pncipaliter residet stat⁹ ecclesiasticoꝝ: put diuiditur a statu militantiū et a statu burgensiū. Et quoniam sicut plenitudo legis est dilectio: ita plenitudo potestatis pastoralis fundata est in dilectione. Ob hoc eñ collatur⁹ xp̄s potestatē Petro q̄siuit ter an ipm̄ diligeret? Et ipo ter respōdēte: Tu scis dñe q̄ amo te. Subintulit Ihs ter: Pa-

D sce agnos meos: pasce oues meas. ¶ Erunt igit tres ↄsyderationes pncipales: iuxta ꝙ q̄libet pastor debet pascere tripliciter subditos: verbo, facto et exemplo. Secundum tres act⁹ hierarchicos et fm̄ ꝙ comparat quilibet, vt tactum est: deo, proximo, et spiritu suo.

Prima consyderatio principalis.

¶ Reddere debet deo, sibi et primo omnis eccliasticus: psertim curā habens aiaꝝ: cognitionē atq̄ scientiā pdictoꝝ decē pceptoꝝ. Ratio. Cōstat eñ ꝙ ex officio cōpetit aliquib⁹ ista cognoscere et docere. Alioq̄n ecclia nō fuisset sufficiēter instituta: sed nō inueniunt aliq̄ quib⁹ magis ex officio spectet q̄ platis maiorib⁹ et minorib⁹: epis scȝ et curatis: inde ↄiungit aplus ista duo: pastores et doctores. Et Matth. vl. Ite docete. et Actuū. vi. nō est equū nos relinq̄re vbū etc. ¶ Prima doctrina: Officiū plationis vrget cognoscere legeȝ dei nedū p alios, sed etiā p seipos. Ratio. Alioq̄n pueri et laici possent esse plati. ¶ Secūda doctrina Officiū plationis obligat aliter maiores et minores ad cognitionem legis dei et ipi⁹ predicationeȝ seu doctrinā. Ratio: q̄ maiores debēt esse pati reddere rationem om̄i poscenti etc. i. Pe. iij. Sufficit ad minores cognitio generalis et grossa: et similiter publicatio seu pdicatio. ¶ Tertia doctrina. Officium prelationis reddet rōnem de pditiōib⁹ subditoꝝ p doctrine defectuȝ. Sicut euenit teste ꝓpheta: Propterea inq̄t ductus est ppl's me⁹ captiu⁹: q̄ nō habuit sciētiā. Ad hoc ē parabola Ezechielis de speculatore etc. et dictū chr̄i d̄ ceco duce cecorū. ¶ Quarta doctrina. Officiū prelationis est ignorantib⁹ et mutis pōdus: et pōdus dānationis. Hinc videri posset ꝙ nō sunt in statu salutis ꝙ non faciunt fructus suos: ꝙ ordināteset tolerātes eos grauiter peccant. Rursus ꝙ schole deberent institui: nedum ꝓ pueris, sed ꝓ talib⁹ curatis Rursus ꝙ ad habendū generalē tenorē diuinoruȝ preceptorū et articuloꝝ fidei. Et similiter vigeri deberent non minus, sed plus q̄ ad habendū tenorē synodaliū statutoꝝ. Proinde quo ad practicaȝ et modū predicationis: presertim vt vulgares inter cetera videntur attendēda que sequuntur. N

Secunda consyderatio pncipalis

¶ Reddere debent ecclesiastici prelati minores et maiores grat diligēter et syncere ministrationē sacroꝝ: que sunt baptism⁹, ↄfirmatio etc. Ratio. Sicut ad primā ↄsyderationem: q̄ ad aliquos spectat etc. et nō ad alios etc. imo ꝓhibetur. Possent autem totidē dari doctrine quot sunt sacramenta: de q̄b⁹ specialr tractat. iiij. sen. ¶ Prima doctrina. Ex debito pastoralis officij tenent curati diligenter eē instructi in formis sacroꝝ: et in remediandis piculis occurrentibus in administratione eoꝝ: sup q̄bus debēt in synodis et visitatiōib⁹ pncipaliter examinari: et si nesciant doceri: et q̄nq̄ puniri. Prouenit eñ q̄nq̄ ex ignorantia: ꝙ pueri nō sint rite baptizati vt ab obstetricib⁹ in casu necessitatis: dū nō sunt edocte p curatos super forma baptizādi. Cōfirmatio non debet dari nisi ꝓmissa ↄfessione. De sacro autem pnie q̄d dicem⁹ cū non sufficeret tota dies: exponere defect⁹ q̄ proueniūt ex ignorantia ↄfessoꝝ, et negligētia ↄfitentium. Sed remittunt hec ad opuscula sup hac re cōscripta. ¶ Secunda dotrina. Ex debito pastoralis officij tenent (vt dictū est) prelati maiores et minores gratis sacramēta ministrare. Matth. x. Gratis accepistis, gratis date. Hic aūt esset grandis sermo: quō licet, et quō non in administratione sacramētoꝝ pecunias accipe. Cōstat enim quod dignus est opari⁹ cibo suo et mercede sua. Constat rursus ꝙ ista est pncipalis apud multos dotatio ecclesiaꝝ curataꝝ. ¶ Tertia doctrina. Ex debito pastora officij debēt plati curati mīstrare sacra p se vel p alios idoneos, etiā cū piculo ꝓprie vite, sicut euenit tpe epidimiaꝝ et pestilētiaꝝ: sed nō terreant: q̄ hic est actus arduissim⁹ similis martyrio si fiat pncipalr ꝓpter deū, et inde mors sequat: vt expsse determinat sctūs Tho. Hinc patȝ quātum M honorandi sint curati vbo, signo et ope a suis parochianis lōge amplius q̄ alij qui nō ita sunt obligati sicut religiosi etc. Debȝ itaq̄ obligatio esse

mutua quod &c. ¶ Quarta doctrina: Ex debito pastoralis officij nō sic obligāt pastores maiores et minores passim omni petēti ministrare sacra. Sz possunt et debent in multis casibus denegrare. Exemplū de petētibus eucharistiā in pascha/si sint notorie excōicati vel petōres incorrigibiles. Item si non appareat legitime q̄ cōfessi sint. Secus si pctā essent occulta. Quot et quanta sunt attēdenda spēalr in sacro cōfessionis et pnie/valde difficile est exponere: q2 si talis sacerdos vt ppls/quō docebit: Primo q̄ casus reseruati/et quō remittēdi spēalr in excōicatione. Secūdo de peccatis extraordinarijs: vt in cōiugatis &c. et suffocatiōe pueroꝝ. Tertio de restitutionib9 non in pios vsus: sed debitis. Quarto de votis: quia fiunt nimia leuitate. Quinto de penitentijs publicis/et q̄ non sint arbitrarie: quia non reddimus quod debemus. Irat9 dn̄s iubet: Ite et effundite septē phialas ire dei: Apoc. xvi.

Tertia consyderatio principalis.

¶ Reddere debēt ecclesiastici plati maiores et minores de seipis tanq̄ de existētibus in statu pfectionis exercēde/et nō solū acq̄rende: vt reddūt exēpla scē vite. Ratio: q2 q̄libz talis est in statu hierarchico: ad quē sm Dionys. spectat illuminare/purgare et pficere. Purgant exemplo bone vite: illumināt vbo doctrine: pficiunt sacramentoꝝ ministratiōe. ¶ Prima doctrina: Status platiōis tam maioris q̄ minoris pfectior ē vt sic/q̄ status religionis/salua reuerentia et honore oppositū dicentiū/et oium religiosoꝝ/q̄bus in hoc nihil detrahit si vitas publicet. Et q̄dem de maioribus platis pauci hoc negant/q̄n sunt in statu maioris pfectiōis. Sed attēdendo rōnem/facile est inspicere non affectionatis/q̄ similis rō militat p
P curatis. Constat em̄ q̄ sunt in statu: aut (vt tollat̄ ois calūnia) sunt in gradu et ordine pfectionis exercēde. Religio aūt vt sic non dicit pfectionē vel exercitiū pfectiōis/sed viā ad pfectionē acq̄rendā sicut scala q̄dam. Videam9 igit̄ si seq̄tur: Iste stat9 est pfectiōis acq̄rende: g̃ simplr est status pfectionis. Et an hoc adiectiuū acq̄rēde/distrahat aut limitet vel restringat. ¶ Scd̄a doctrina: Status platiōis tam maioris q̄ minoris debz habere ministrationē tpalis sustētationis sufficiētis et honeste a subditis. Ista est dotatio apl̄i. i. ad Corin. ix. ad longū. Nō ita pdicantib9 ex sola priuilegij vel impetratiōis volūtate/nō officij necessitate: sed cōducentes debent et postulātes necessaria ministrare: ne ppls onere duplici cōterat̄. ¶ Hic incideret sermo de curatis q̄bus insufficiēter puisum est/p illos q̄ decimas regulariter eis debitas recipiūt et dimittūt eos nudos. Inde fit q̄ nō sūt l cur̄ capellani plures et scientifici: sicut hn̄ repit̄ in alemania et alibi/q̄ exponūt euāgeliū pplo. Nota de illis q̄ reputāt inhonestū pdicare &c. ¶ Tertia doctrina: Status plationis tam maioris q̄ minoris nō debet repudiari vel diminui in suo honore p exemptiones volūtarias/aut impetrationes subditoꝝ sup facultatibus alibi sacra recipiēdi/non habita licentia suoꝝ platoꝝ ¶ Quarta doctrina: Status plationis maioris et minoris debet admittere immo euocare gratanter et diligenter hoies instructos in lege dei et ideoneos/vt in pdicatiōibus et sacramentoꝝ ministrationib9: sint eiusdē adiutores pviso q̄ non introducant̄ lupi vel vulpecule pro pastore. Et viceuersa tales euocati debent platos maiores et minores omni honore dignos habere signo/vbo et ope/publice et secrete. Nota quid sit gradus. Gradus est status ppie dignitatis. Nota hypocrisis tolerabilior/q̄ sodoma. ¶ Attendere debent ecclesiastici sm decē pcepta quō regulent vitā suā vt ita doceāt. Sint fideles deo/nec supstitiosi aut cōtumaces: sed obedientes. Sint veraces
non blasphemi. Sint custodes festoruz. Sint honorantes platos suos et supiores. Non occidāt: nō D
adulterent̄/nō furent̄: nō sint falsi testes p detractionē/non sint cōcupiscentes maloꝝ. Sit pseuerantia ne dimissa repetant̄. Tandem cū dn̄s venerit positurus rationē/sit paratus vnusq̄sq3/quid respondebit quādo ex sententia dicet: Redde quod debes &c.

Predicaturis ad pplm videt̄ q̄druplex dogma regularit̄ obseruandū. ¶ Dogma pmū: Stat9 dn̄oꝝ tā ecclesiasticoꝝ q̄ tpaliū nō est acriter et apte rephēdend9 ad pplm. ¶ Scd̄m dogma: Stat9 ecclesiasticoꝝ etiā inferioꝝ psertim curatoꝝ et religiosoꝝ/nō est acriter et apte rephēdēd9 ad pplm. ¶ Tertiū dogma: Status mulieꝝ in ornatu vestimētoꝝ suoꝝ nō videt̄ posse corrigi sufficiēter p pdicatiōes ad pplm ¶ Quartū dogma: Status mercatoꝝ in fraudulētijs et excessiuis appciatiōibus quas sub iuramēto vel potius piurio cōfirmāt venientib9 ad pmā emptionem nō videt̄ posse corrigi sufficiēter p pdicationes ad pplm. ¶ Rō pmi est: q̄m p hmōi rephēsionē iducerent̄ ppls magis ad rebellionē/murmur et detractionē/q̄ edificaret̄ ad obedientiā/patiētiā et amorē. Attēto q̄ nō satis capiūt aut aut intelligūt ea q̄ sunt dn̄oꝝ: sicut nec pueri in scholis ea q̄ sunt magistroꝝ. Attēto pterea q̄ vt freq̄nter ad gnalitates et dn̄oꝝ murmuratiōes repiunt̄ inclinati. Sic ecōuerso nō sunt l culpādi p predicatores ppli vel subditi corā dn̄is suis tpali vel ecclesiastica ptāte fungētibus/ppter innatā in multis dn̄oꝝ supbiā atq3 tyrannidē violentā. ¶ Aptet̄ g̃ predicatoris lingua varia mō/iuxta varietatē audiētiū docendoꝝ: put Ioānes baptista legit̄ effecisse. ¶ Rō secūdi fuit ex rōne precedentis et ab experientia. Unde predicātes cōtra ptātē curatoꝝ vt suā extollant/vel vt redditus et iura sua fraudulēter pcipiāt: nō sunt coadiutores/sed oppressores. Rursus aliq̄ hn̄tes forte zelū sed nō sm sciam/ predicātes cōtra curatos cōcubinarios: asserēdo q̄ missa eoꝝ vitari debz etiā si tolerent̄ a prelatis: suscitauerūt maius incō
pabilr scandalū q̄ pfecerint. Est igit̄ potius adeunda/postulāda et expectāda puisio prelatoꝝ: q̄ si R
nō suffecerit/ vel ex eoꝝ dissimulatiōe/vel ex morbi radicatione in peccātibus obstinatis. Restat vt correctio remittat̄ diuino iudicio cum quadā permissione: sicut de meretricib9 in republica/et multis alijs criminibus etiā publicis nō minus enor-

mibus fieri necesse est/ne scandalū deterius oriat̄:
¶ Ratio tertij est: qm̄ potest status ⁊ ornatus mu
lieꝝ licite variari iuxta ꝑsonaꝝ nobiliū/ locoꝝ quo
q̄ ⁊ tempoꝝ/⁊ maritoꝝ suoꝝ varietatē atq̄ volūta
tē. Quia igit̄ vn⁹ ꝑdicator detestet̄ absolute vnus
cōmunē ornatū in mulierībus vt pctm̄ mortale:
quē alius ꝑdicare poterit forte rōnabilr̄ tolerabi
lē ⁊ licitū/ circūstātijs hincinde pēsatis: hoc nihil
aliud ē agere ꝙ̄ scādala/diffamatiōes/odia ⁊ scis
suras inducere: ꝓpterea recurrēdū videt̄ ad ꝓuisi
onem veteꝝ romanoꝝ: q̄ sup ornatu feminaꝝ sicvt
sic habēdo leges statuebāt: immo ⁊ viri sup seipos
repti sunt h̄ fecisse. ¶ Et adhuc in ciuitate quadā
alemanie magnifica dicta Nurenberga/lex talis
dicitur obseruari/ꝙ̄ zonas argenteas/pepla ⁊ tu
nicas non nisi certi ꝑcij/quod excedere non licz: in
statuisse ⁊ obseruare ferunt̄: Nec obstat si dicat̄/ ꝙ̄
talis ornatus mulieꝝ ꝓuocat inspicientes ad libi
dinē/⁊ ip̄as ad supbiā ⁊ lasciuiā: qm̄ nullus orna
tus est/immo nulla ē res exterior qua non contin
gat abuti. Supra modū tamē videt̄ inuerecundia
detestanda; sicut est frons meretricis. ¶ Rō q̄rti
est: qm̄ expientia doctrice ꝑdicatores q̄ntumcūq̄
multiplicati ad ꝓpꝰm nullo mō repiunt̄ impedire
q̄n tales excessus ⁊ piuria fiant: ⁊ in eis ꝑdicatiōes
nihil aliud ꝙ̄ ꝯtemptū maiorē opantur. Esset igit̄
ꝓuisio facienda ꝑ leges supioꝝ penales/quoꝝ fie
ret efficax executio: ꝙ̄ certum preciū daret̄ in reb⁹
venalibus/sicut de vino ⁊ pane ⁊ q̄busdā similibus.
Et quo ad blasphemias negando ⁊ vituperando at
q̄ despiciēdo deū cū suis sctis: videret̄ silr̄ per le
S ges penales executorias iuxta ꝙ̄ pluries attēratū
est fieri ꝑ sctm̄ Ludouicū ⁊ alios ei vigilāter ꝓui
dendū. Debet ꝑdicator attendere ne nimia facili
te diffiniat aliquē actū esse pctm̄ mortale: ꝑsertim
in opandibus que psūt aliqñ bene fieri circumstan
tijs appositis.

Responsio Joannis

Gerson ad scripta cuiusdam errantis de innocē
tia puerili.

Talia de me scribis vir erudite ⁊ fra
ter in christi charitate dilectissime
q̄lia mihi nequaq̄ vsurpo. Neq̄ eñ
me tali dignor honore: horreo poti
us hanc laudē dū inter nugas/imo
(parce frater v̄ba dicēti) inter insanias falsas memo
rata miscet̄. Fit nihilomin⁹ vt vel in medijs occu
patiōibus tibi rescribere nō differat/tum zel⁹ me⁹
redamare debēs atq̄ morē gerere tibi: qui me dili
gere nō dico simulas (seorsum a te hec fictio) sz ve
re demōstras. Tum pterea spes q̄ ꝯfido te ei fidez
nō denegaturꝝ quē tātope cōmēdaueris. Tū deni
q̄ ꝓfessio mea debens errorib⁹ ⁊ vitijs q̄ntū valet
obuiri. Que iā effecit vt sub inuolutro quodā nu
ꝑ ediderim gallico sermone q̄ntū diei cursus tulit:
orōnē nō cōtra insanū amatorē: sed aduersus scri
pta v̄ba ⁊ picturas ad illicitos amores amario
res morte sollicitātes/stimulātes ⁊ vrgētes. Por
ro neq̄ repetiturus sum/neq̄ in latinū versur⁹ elo
quium ea que ibidem disputata legisti. Illic ꝓbata
tum satis arbitror scripta v̄ba ⁊ picturas ꝓuoca
trices libidinose lasciuie penitus execrādas esse: ⁊
a republica christiane religionis exulandas. Et h̄
q̄dem apud oēm intellectū/q̄ ⁊ catholica fide illu
strat⁹ est ⁊ nequaq̄ vitiosa passione corrupt⁹. Apō
illos v̄o q̄lis orō ꝑsuadere sperabit̄ q̄ suaderi no
lūt q̄bus su⁹ error placet: quos excecauit malicia
eoꝝ: q̄ dati sunt in reprobū sensum: q̄ auertūt ocu
los suos ne videant in finē: q̄ deniq̄ illud seuerissi
mū maledictiōis gen⁹ incurrūt/vt mala ꝯsuetudīe
delectent̄/vt blandiat̄ mētiaturq̄ iniq̄tas sibi. In T
ter q̄les te nūerare nec debeo frater charissime. Et
vt nunq̄ debitur⁹ sim supplex oro. Proposui aūt
decerpe aliqua eoꝝ q̄ scriptū tuū hesterno sero mō
stratū corrigēda delēdaq̄ ꝯtinet. Quid dico aliq̄?
cum fere oīa (tecū loquor frater) sint in hoc vel in
illo culpāda. Propterea scriptū illud mox vt ip̄m
recepis/si q̄d in me est ꝯsilij/flāma rapax absumet
aut laceratū minutatim pget in obliuionē sempi
ternam. In ꝑmis tñ te tuiq̄ similes admonitos ve
lim/ne sapiētioꝝ actoꝝ ignorātiā haberevos ꝯclu
dat tāta hui⁹ actoris vix inter mediocres nūerādi
tāq̄ hyꝑbolica admiratio: quē multi supant q̄ntū
delphinis balena britānica maior: ⁊ q̄ntū inter vir
gulta cupssi. Tu v̄o tibi nunc attende quale ꝑcipi
tium parauerit attētata tractatio materie theolo
gice. Dicis itaq̄ ꝙ̄ puer biēnis aut triennis sit in
statu innocētie. Hec est heresis Pelagij: quā asse
rens ꝑtinaciter/heretic⁹ est cēsendus. Ea insuper
multa q̄ ad dissolutionē indissolubilis rōnis agita
sti pl⁹ ⁊ plus te circūligāt nodis eiusdē heresis: exē
plo aloꝝ laq̄atoꝝ viscove suo se volutātium/adeo
anxium/noxiumq̄ est obniti veritati. Legat̄ non
ego sz Aug. in de nuptijs ⁊ ꝯcupia: ꝑsertim in scōo
libro/videbit̄ qō dico. Putasti tñ vt arbitror qō pu
tare non debueras pueꝝ ideo esse in statu innocen
tie: vel q2 ignorās est/vel pcti actualis nondū re⁹.
Sz originalē corruptelā morbide ꝯcupiscētie ad
uertere mens tua debuerat: q̄ ab ea vt omnes pes
sundant̄. Dicis id quod te scripsisse miror/si non
pudet ⁊ penitet te. Amator inq̄s insanus solus be
ne iudicat de hmōi vitiosa immo furiosa passione
Alienus v̄o ab ea (q̄lē me esse tu dicis: nō ego di
co) eam nō nisi in speculo ⁊ enigmate recognoscit
q̄si vicz oporteat oēs q̄ de vitijs recte incorrupte
q̄ iudicaturi sunt/vt eisdem ꝑus vitijs corrumpan
tur. Longe aliter est. Nullus de vitiosis operibus V
fert iudiciū peruersius/ꝙ̄ ipsi taliū febrili egritudi
ne aut letali morbo corrupti: ⁊ q̄ abominabiles fa
cti sunt in studijs suis. Exemplum/a sensualitate
suppetunt multa: male veꝝ examinat oīs corrupt⁹
iudex: inq̄t Flaccus. Sed ꝙ̄ addis membra secre
ta mulieꝝ sctificata olim ex more fuisse/nescio qua
lis te biblia docuerit: nisi forte tu aliam a nostra
te penes habueris. Aut si nō mouet te seducitq̄ il
lud Luce: Omne masculinū adaperiēs vuluā/san
ctum dn̄o vocabit̄. Quid oro sanctū dn̄o vocabit̄?
Si siles: Rn̄deo ꝑmogenitus. Ceteꝝ actor tuus/
⁊ pene deus tuus: plurima bona inquis scripsit:
plurima valde supra cōem doctoꝝ omniū intelli

gentiã: quoꝝ lectio nõ nisi decies repetita cogno-
scit. Quid si etiam mala plurima nimis/ & multo
plus plurima cõmisaiit bonis istis ꝯtraria? Quid
reliquũ est dicere nisi eum more isani amatoris in
sanijsse/ variasse/ discordasse: & iuxta Terentianũ
vbũ voluisse cũ rõne insanire. Propterea opus il
lud chaos informe recte noiat: & babylonica cõ-
fusio: & brodiũ quoddã alemanicũ & ꝓtheꝰ in oẽs
se formas mutans: tale demũ cui dici possit illud
pueris decantatũ: Cõueniet nulli q̃ secum dissidet
ipse. Sane quod de theologis introducit/ quos la
bi refers in amorẽ q̃nq̃ insanũ: quẽadmodũ mihi
ipsi cõminaris. A quo malo me auertat non cupi-
do falsus/ sed verus dilectionis deus. Istud posi-
tum mihi visum est magis ad diffamationẽ theo-
logoꝝ/ q̃ ꝑtinenter ad rem. Et vt fortassis subvm
bra culpe maioris in theologis isti sua crimina
vel solarent/ vel absconderent/ vel ꝓbarent. Nã si
Tullius cũ viꝝ eloquentẽ describeret/ dixit esse eũ
viꝝ bonũ dicẽdi peritũ: multo ampliꝰ cum theolo
gũ noio/ viꝝ debeo intelligere bonũ sacris literis
eruditũ. Age rursus si tuus actor nõ ex affectione
inhoneste locutꝰ est: da rõnem q̃s eum impulerit
ea introducere: ex q̃bus rõ tam obsceno illoq̃
x sermone loq̃ret. Amplius vbo culpat actor tuꝰ nõ
q̃ introduxerit naturã de deo loquẽtẽ: s; q̃ taliter
loquẽtẽ de his mysterijs/ q̃ sola reuelatio gratuita
& supnaturalis ministrarũt. Et q: me in opusculi
mei impugnatione cum insigni femina miscuisti/
quero si virilis illa femina cui tuus sermo dirigit/
q̃ q̃ ita confuso ordine vt nunc ab ea ad eloquen-
tiam theologicã: nũc econuerso raptim migret. Si
illa inquã virago arguit erroneũ hoc pro ꝓuerbio
positũ: melius est decipe q̃ decipi. Nunq̃d non re
cte redarguit ostentu euasionis tue tam anxia & si
cta meditatio q̃ magno rõnis aculeo vrgebat te
mulier/ q̃ ad hoc ꝯfugisti: vt diceres in hac ꝑte li
brũ additiõe subdola deturpatũ: qð qua rõne sci-
re potueris/ nec dicis/ nec video. Illõ subinde hec
mulier prudenter attulit/ q̃ ad lecturã actoris tui
erubescerẽt regine/ erubescerent ingenia bene mo-
rata ingenuoq̃ pudore p̃dita quale tuum esse etiã
scripta tua (velis/ nolis) ostẽdũt. Nihil eñ ibi ob-
scenũ loqui potuit bona indoles tua. Nullũ q̃ppe
ꝯsequẽs est eas ꝑsonas taliter agẽtes/ se ꝓpterea
de criminibus suspectas ostẽdere: immo vbo si eru
bescũt/ magis salua res est: vt Terentianus sermo
dicit: Non attingã oia: alioq̃n linea fere q̃libet di
minãda occurreret: vt cum dicis non esse naturalẽ
appetitũ hoīs ꝯiungi matrimonialr soli viꝝ cum
muliere vnica/ & solã cũ vnico: hoc eñ & falsum est
& vni ex dictis tuis inconsonũ: dum geniũ nature
deũ defendis: q: inq̃s de sola matrimoniali copu-
la loq̃bat. Similr quale est illud q̃ turpitudinem
actoris hac pictura celare putaueris/ q̃ malũ do-
cuit vt cognitũ vitaret: q̃ p̃terea vnus tibi notus
philocaptus/ remediũ sibi ex hoc melleo toxico ve
y lut tyriacã de veneno ꝯfecerit. Oia q̃ppe talia fri-
uola sunt. Illud quoq̃ paꝝ catholice allegatũ ẽ
dixisse quosdã Cãtica cãticoꝝ ob laudẽ filie phara
onis edita. Nã q̃ dixit irreligiose mẽtitꝰ est. Illud

vbo magis subdolũ videt/ dũ ꝯtẽdẽdo vis inducẽ
re recursum ad libꝝ esse faciendũ. Nõ habet liber
inq̃s ꝑ oia/ sicut sonat eiꝰ impugnatio. Nolo con
tra niti/ malo dare victas manus: malo succũbere
q̃ tã improba ꝯtagiosaq̃ lectio repetat. Porro si
nis scripti tui notat illos curuasse genua corã ba-
al: a q̃bus liber iste spretus viluit. Dicã libere qð
sentio/ ista introductio vel depnat sniam & vitiosa
ẽ/ vel tãq̃ scãdalosa/ iniuriosa & falsa/ heresimq̃ sa
piẽs in fide & moribꝰ reddẽda est. Deniq̃ si serio
dictũ est. Tu nunq̃ p̃conijs tuis tãtũdẽ extollere
puitatẽ meã potueris q̃tũ vitupas: dũ ꝯfingit tua
forte libertas mecũ loq̃ndi ea me scpsisse q̃ scripsi
q̃tinꝰ hoies quos scimꝰ niti in vetitũ: flãma maior
exureret alaretq̃ ad lecturam libri huiꝰ repetẽdaꝫ
q̃si vicꝫ ꝓfessionẽ meã cõmutauerim in mendaciũ
& sit officiũ meum ficte agere in doctrina morũ: et
mihiipsi more actoris tui/ immo christiane religi-
oni dissidere. Corde insup & corde loq. Morlar ꝑ-
iusq̃ ista vnq̃ fictione palliatꝰ inueniar. Vide poti
us ne actorẽ tuũ iste dolꝰ infecerit. Dũ eñ amoris
carnalis inducit vitupia/ cuiꝰ laudes sepiꝰ extollit
q̃dm ꝯm tuã noticiã: faciles ad illũ aios ꝓniores
reddere studuerit? Quid de ꝓtestatione illa acto-
ris tui loquar: quam ꝑ velamine quodã sue fedita
ti supinducere conatus est? Nihil inq̃t ipse de meo
posui. Se ḡ recitatorẽ/ nõ actorẽ ꝓfitet. Quãob-
rẽ nolite vos admiratores sui laudẽ ei tribuere/ si
bene dixit: sicut non vult maledicta sua in probꝛũ z
eius vsa iri: si q̃dam arguẽda transtulerit. Nolite
p̃terea tãto ꝯtra nos odio excãdescere: neq̃ tã am
pullosis vbis buccisq̃ tumẽtibꝰ in nos declama-
re/ si liber iste ꝑ sua ꝑte culpat: nõ eñ ꝑsonas/ sed
scripta (q̃sq̃s illa ꝯfecerit) infamamꝰ nisi forte mi-
nistrator potiõis toxicate etiã ab alio cõposite/ nõ
inde culpa carere iudicãdꝰ estimat. Quale est iteꝝ
deꝰ optime ꝓtestari vnũ/ & eodẽ ꝯtextu ꝓtestatiõi
sue obuiũ iri. Istud certe nõ est excusare se: sed tali
ter agere vt dicat: ex ore tuo te iudico serue nequã.
Tandẽ vbo ego te nunq̃ o christiana curia alo lesi
neq̃ vbo. Tu non oia potes delicta corrigere/ fa-
teor. Alioquin q̃d diuine iusticie in futuro seruare
tur? Sufficit in mltis redargutio ꝑ leges & edicta
cõia: sicut ꝯtra simoniã/ furta/ homicidia/ adulte-
ria. Ita ꝯtra hanc ꝯtagiosissimã male loquẽdi vel
scribẽdi licẽtiã: p̃sertim vbi publicꝰ accusator inue
nit nullꝰ. Nihilominꝰ habitatores tuos ecclasti-
cos multos/ ego neq̃ sup libris multis Ouidij/ ne
q̃ sup magicis figmẽtis/ neq̃ noiatim sup h libro
& alijs ꝯseruatis in multoꝝ perniciẽ excusare ꝓpo
no. Illos excuso/ quos officiũ nullũ ad dãnãdum
ꝯstringebat: & q̃ ꝑ sua parte vbo vel scpto gñalit
aut spẽalr (vt ego nũc & multi p̃dem talia) reproba
runt. Neq̃ pretereundum censeo q̃ scribũt actus
apostolorum omnes conuersos nouiter ad fidem/
qui fuerant curiosa sectati/ combussisse libros su-
os valoris denarioꝝ quinquaginta milium. Ecce
coram deo/ q: non mentior. Et si quid in me est cui
fidem dare dignum ducis: affirmo si solus esset li-
ber actoris tui mihi proprius/ valẽs mille libras
et amplius; ego prius darem eum flammis rapa-

cib⁹ excurendū: ꝙ vendere taliter publicādū. Uide
ꝙrū afficiar: Imo vo nō afficiar ipm relegere: non
qdē ex ignorantia/ sicut tu reputas: ꝙꝙ in me mul
A ta sit/ ſꝫ p mea z alioꝝ ꝯscla. ¶ Itaqꝫ memini me
pridē gustasse iā ab adolescentia fontes illos oēs:
aut fere oēs a quibus actoris tui dicta velut riuuli
qdā traduci pdierūt: Boe. Diuō. Teren. Iuue.
Ala. et de sancto amore Abelardū cū suo beloyde
Marcianū capellam: z q̄ si sunt alij. Scito ꝑterea
ꝙ codicillū vnū: cui⁹ titulus est itinerariū mentis
in deū: a dño Bonauē. ꝯscriptū (quē vno die ple-
gi) ego toti libro tuo: Imo z decē talib⁹ in ꝓfundi-
tate scientie opponere nō dubitauerim. Et eū ad
intelligendū hunc librū nos adeo brutos z hebe
tes esse diiudicas. Attamē ꝓ hac cōmonitiōe tua/
vt relegam: z sic intelligā/ ego vicē reddo. Lege fra
ter z iterū relege quartū librū de doctrina christia
na. Ille eīn aliquāto plus affert difficultatis ꝙ li-
ber tuus in vulgari. Animaduertes (crede mihi) nō
esse factā iniuriā tyrannicā eloquētie si eā theolo-
gie sociauerim⁹. Pudebit te forsan audacie allegā
di ea que nō plene ꝯspexeris. Aug⁹ plane tibi recla
mat: tum expressissimis verbis ibidē quarto de do
ctrina christiana in ipso opis vestibulo. Tum fa-
ctis operū suoꝝ tātis eloqntie virib⁹ elaboratoꝝ:
ꝙꝙ tēperata modestia locutus sum: si aduerteris
dū eloquentiā theologicā mediocri sermōe loqn
tē esse introduxi: curiositatē quasi mihi iamiā op-
ponēdā vigilāter excludēs. Postremo cessent ioci
frater optime: z melioris cause patrocinio dignis-
sime. Taceat interim libido vel vincēdi vel garri-
endi: veniamus ad rem seriā religiosamqꝫ. Assero
tibi si scirē germanū meū cōposuisse talē librū atqꝫ
publicasse. Penitere aūt sup hoc ꝑmonitus z ani
maduersus sufficiēter/ finaliter recusasse. Ego nō
pl⁹ p eo in hac impenitentia mortuo ꝙ p dānato
preces offerrē dño nostro iesu christo. In quo bñ
vale: tradens te deinceps salubriorib⁹ castioribusqꝫ
qꝫ studijs: neqꝫ dans occasionē scandali simplici-
B bus. Et si quid asperi⁹ dictū fortassis offenderit:
da veniā mee fidei: multū de te ꝑsumenti: qꝛ mul-
tū diligenti. Denīqꝫ totū tum veritatis catholice
zelo: tum desyderio ad salutē tuā deputatū habe.
Et oremus p inuicē vt saluemur.

Tractatus eiusdē de signis bonis z malis.

FAc mecū signū in
bonū. Orat ꝓpheta/ ne sit de il-
loꝝ grege dicētiū: Signa nostra
nō vidim⁹. Et qꝛ signū in bonū
qō sit dū signat lumē vultus dei
sup nos: cognosci sepi⁹ hꝫ p suū
oppositū. Placet enūerare qdā
signa in malū: ne fallat nos demoniū meridianū:
signa ꝑtendens angelice seu virtuose sanctitatis.
¶ Unū signū malū est. Uelle p seipm semetipsū
cogscere: spernēdo alioꝝ ꝯsiliū: q̄si melius cogno-
scat se z sua: ꝙ ali⁹ quicūqꝫ. Hoc signū repit in pu
sillanimi: z tāto deteri⁹ quāto videt humili⁹. Hoc

sit dū se nimis deijciēs ꝑponit supbe iudiciū suum
supioꝝ suoꝝ aut prudētioꝝ iudicio. Alterū signū
sile huic. Est negligere reglas euāgelice leg: aut
etiā recte rōnis. Et se velle regere: q̄si p inspiratio-
nes miraculosas: z p qdā interiora sentimēta: nō
ꝙ ista sint abijciēda/ sed qꝛ debem⁹ agere prius qō
in nob est ſm viā doctrine diuine legis et recte rō
nis: sperando ꝙ vbi nō sufficerēt ista/ de⁹ illūiaret
z suppleret residuū orōne mediāte: mediātib⁹ insup
angel' vel hoib⁹ vel uni⁹ p seipm. Alterū est: Mul C
tiplicare nimis ꝯsilia: dū nō quiescit hō in h vel in
illo ꝯsilio/ nisi qs sibi dixerit qō versat i corde suo
cū tn̄ ois querēs cōsiliū debeat antea ꝑparationē
animi talē hre: ꝙ deposita oi affectiōe ꝓpria atqꝫ
suo iudicio acqescet snie illoꝝ quoꝝ petit cōsiliū:
alioqn meret illudi: z merito fluctuat iugiter in in
certū. Alterū dū diligit hō laudātes se/ z fugit in
culpātes se seu redarguētes/ contra illud: Increpa
bit me iustus in miscdia: oleū aūt pctōris zc. Et co
lorat istud signū aliqn sub spē cōseruationis fame
sue ad alterū: nō q̄si de se curet/ sed de alioꝝ scāda
lizatiōe: ꝓpterea dicūt se velle honorari: nō culpa
ri in publico. Alterū sile signū est: qrere se sup oi
bus rumorib⁹ dictis de eo ad ꝑsumptis excusare:
laudes suas ꝑferendo/ z alios deijciēdo: q̄si sit hoc
in vtilitatē reipublice/ nō in suā supbiam. Alterū
est velut oppositū priori negligere penit⁹ famā su
am: sic viuēdo q̄si cunctoꝝ vba vel iudicia despici
at: qō vtiqꝫ ꝓcedit ex falsa libertate vl' incōsulta pa
tiētia: dū nō facit hō qō in se est p cōseruatione fa
me sue. Facit aūt h dū cauet diligēter a causis ve-
ris scādali: ꝙuis maliuoli ꝯuertāt q̄ agit in malū.
Nō eīn pōt hō vel debet aliter ꝯseruare famā suā:
ꝙ ab oi specie mali semet abstinēdo: quantū patit
hūana fragilitas. Sic eīn veritatē hꝫ illud lōbar-
dicū: Fac qō debes/ eueniat qō poterit. Alterum
est preponere iudiciū suum nouū priscis sctōꝝ pa
trū institutis: q̄si nō habuerint noticiā vl' experiē
tiā talē qualē ipse hꝫ. Et h signū maxie fallit i mo
ralib⁹ seu agibili⁹: in quib⁹ scti prēs diligētissime
laborarūt: quoꝝ snie magis imitāde sūt. Etiā vbi
non apparet manifesta rō: imo vbi videt oppsitū
faciendū ex quibusdā cōiecturis ꝙ sint nouitates
ꝑsumēde ex zelo nō ſm scientiā. Hoc signū decla D
rat Bernardus de duodecim gradib⁹ supbie: gra
du quinto. ¶ Signū malū. Feruor inquiet⁹: z q̄
male cuncta ministrat impet⁹. Et qꝛ vitiū ꝑceps:
virt⁹ tarda vel matura. Et qꝛ nō est in cōmonitiōe
dñs/ sed in pace fact⁹ est loc⁹ eius: ipseqꝫ cū trāqui
litate iudicat: iubēs p sapientē in māsuetudine ꝑfi
ci opa. Propterea differēd⁹ est tal' feruor quousqꝫ
sit in potestate operantis velut equus sub freno.
¶ Signū malū. Scrupulositas nimia z cōturba-
ta: hec prouenit ex negligētia nolente querere: vel
ex supbia nolēte accipe sapientioꝝ ꝯsilia: nec ꝯsci
entiā suam captiuare vt eisdē conformet. ¶ Si-
gnū malū. Utrobiqꝫ ꝑsumptio z desperatio de di
uino auxilio: ꝑsumptio renuit coopari deo: despe
ratio autē non expectat coopationē dei secū. Me
diū iter est sic opari vt totū gratie diuie tribuat: z
sic de gfa confidere/ ꝙ nō deserat opatio faciēdo

qḋ in se est. ¶ Signũ malũ. Gloriatio in infirmitatib⁹ ⁊ defectibus/p̄sertim culpabilib⁹: quasi de⁹ mittat eos/ne magnitudo virtutũ extollat mentẽ: ⁊ ob hoc veluti supbire vnde humiliari debuerat Ob hoc p̄terea negligẽter agere ad tollendũ defectus hmõi: nec sup his debite penitere. ¶ Signũ malũ. Offerre deo opa sua vel gratias q̄si dignũ aliq̄d habeãt ex psona opantis: ⁊ nõ potius sint feditates q̄si pãnus mẽstruate/aut sicut pãniculi leprosoꝝ: qui per ꝯtinuã saniẽ defluentẽ sordidant. Sic oẽs iusticie nostre quantũcunq̃ pulchre sint ex diuino munere: nihilomin⁹ ꝯtaminant quodã modo ex cõtinuo fluxu pctõꝝ ⁊ defectuũ/saltẽ venialiũ: per vulnera ⁊ vlcera mẽtis: ⁊ per desyderia orẽtia ex infectiõe pcti originalis ⁊ quadã vulneratione. ¶ Signũ malũ. Querere nimis cõsolationes spũales: ⁊ de earũ carẽtia murmurare vl' impatientẽ esse: hoc est/de diuina ꝓuidẽtia minꝰ humiliter sentire: q̄ ꝯsolationes hmõi tollit rõnabiliter.
E Prima: Nũq̃ ad humiliationẽ ꝓ p̄terito vel futuro. Secũda: Nũq̃ ad desyderioꝝ augmẽtationẽ. Tertia: Nũq̃ ad ꝓprie fragilitatis recognitionẽ. Quarta: Nũq̃ ad habendũ cõpassionẽ sup alioꝝ desolatione. Quinta: Nũq̃ ad penitentiã ꝓ priã ex tali carẽtia cõsolationũ pagendã: sicut humanitas christi derelicta est vt ꝓ nobis dolẽs satisfaceret. Sexta: Nũq̃ ad aliorũ edificationẽ vel adiutoriũ impendendũ. Septima: Nũq̃ ad impletionẽ eoꝝ q̄ iussa sunt: ne videant hostes sabbata: eaq̃ derideant/dũ opatio debita deserit'. Octaua: Nũq̃ ad sollicitudinẽ ingerendã de retinẽdo dnz habent': per euitationẽ olm defectuũ/etiã venialium. Nona: Nũq̃ ad clare sentiendũ: q̄ tales ꝯsolationes nõ sunt volẽtis ⁊ currẽtis p industriã humanã/sed dei miserẽtis. Decima: Nũq̃ ad purgãdũ pctã ꝯtracta ex quiete nimia mentis: sicut mare cõmouẽdo se purgat'. Undecima: Nũq̃ ad experiendũ si vult aĩa seruire deo expensis ꝓprijs aut gratis sicut cũ talibus cõsolationũ stipẽdijs. Duodecima: Nũq̃ ne p̄miet' aĩa hic in p̄senti ꝓ bñfactis q̄busdã puniẽda in futurũ ꝓ malefactis. Sũt enĩ tales consolationes gr̃e gratis date q̄ stant cũ pctõ: Imo p quas ⁊ cũ quib⁹ aĩa fornicat' a deo: sicut regina fornicaret' cũ pulchro regis nũcio. Tredecĩa: Nũq̃ postremo ne faciat aĩa de corpe suo in lachrymis ⁊ alijs abstinẽtijs expẽsas pnie graues ⁊ excessiuas. ¶ Signũ malũ. Post pctm̃ sic irasci sibi: sic indignari q̄si fuerit ĩ ptãte sua stare ꝓpterea nõ statim resurgere ad auxiliũ ex alto: sed in seipso misere cõtabescere. Exẽplũ de puero: qui auellens se a manu matris cadit in terrã: de hoc irascens pcutit terrã ceruice sua: nolens assurgere ꝯtinuo vt manũ matris rursus app̄hẽdat. ¶ Signũ malũ. Desidie post pctm̃ sic sibi blandiri: sic negligere quasi sit humanum peccare nec hoc magnipẽdere p̄sertim q: patet statim medicina p contritionẽ vel confessionẽ. Hoc est enĩ peccare ĩ spe
F cũ taliter abstinere debeamus a pctõ: quasi nunq̃ pateret remissio: vt in morte. ¶ Signũ malum. Pctm̃ ideo fugere: q: postea confitendũ: ⁊ magis dolore sup hoc q̄ sup offensa dei. Preponit' itaq̃ bonoꝝ ꝓprius honori diuio: dũ pl⁹ monet verecũdia ꝯfessionis vel ei⁹ penalitas q̄ offensa creatoris. ¶ Signũ malũ. Desparatio de alioꝝ saluatiõe q̄si nihil vtiliter fiat eis: vel p̄dicando vel monendo. Hoc enĩ redũdat in iniuriã medici olpotentissimi/sapiẽtissimi ⁊ optimi. Hoc p̄terea venit ex radice quinta supbie quasi sit aliq̄d qui plãtat aut q̄ rigat. ¶ Signũ malũ. Colletari vel ridere sup aliorũ defectibus. Nõ enĩ hoc fieret sic ab eo q̄ se iudicaret sib' ⁊ magis deliquisse. ¶ Signum malũ. Indignatio ad pctõres quib⁹ debetur cõpassio. Orit' nimirũ hec indignatio a reputatione iusticie ꝓprie: q̄si nunq̃ eũ ppetrare silia cõtingeret. Ad idẽ spectat correctio cũ exprobratiõe vel execratione ⁊ cõtumelia. ¶ Signũ malũ. Uelle carere tẽtationib⁹: vtpote velle sic in mẽte ⁊ corpe quietari velut innocẽs Adã. Hoc enĩ frustra queret'/imo ⁊ supbe/imo ⁊ noxie freq̄nter: cũ gaudiũ existimare debeam⁹ cũ in tẽtationes varias inciderim⁹/q̄tin⁹ exercitati p virtutũ victoriã coronemur ¶ Signũ malũ. Apud eos q̄ positi sunt ex officio ad laborẽ actiue q̄rere solicite quietẽ simul ⁊ suauitatẽ contẽplatiue velut in solitudine vel ocio. Torquet enim ac distrahit mentẽ hoc studiũ: vt neq̃ sufficienter exequat' actio: nec contẽplatio habeat'. ¶ Signũ malũ. Iudicare esse se in gr̃a cũ certitudine: nisi p reuelationẽ clarã habeat': cũ sufficiat ꝓ statu p̄senti ꝓbabilis cõiectura. Nescit q̄ppe hõ an amore vel odio dign⁹ sit. Tum q: nesciat an opa sua acceptant' corã deo. Tũ q: ignorat q̄ districtione iudicent': aut quo fine terminent'. Tũ q: mẽtalis ocul⁹ cecutiẽs est: putans aliq̄ñ de gratijs gratis datis vel acq̄sitis gratiã esse gratũ facientẽ. Tũ deniq̃ q: angel⁹ sathane transfigurat se in angelũ lucis: exust'ans p aliquã latentẽ supbiã flammã charitatis. Conseruãs nihilomin⁹ lucẽ quandã acquisite seu cõsuetudinalis virtutis. ¶ Signũ malũ. Stu- G
dere contẽplationi: vel ad curiositatẽ sciẽdi q̄d est: vel ad solã voluptatẽ/⁊ nõ principaliter ad humilitatem: et ad dei dilectionẽ syncerius exercendã. ¶ Signũ malũ. Iactãtia de stabilitate in hoc vel illo bono ꝓposito: que dicere facit: Mallẽ mori: mallẽ oĩa mala pati q̄ hoc malũ facere: vel ab illo bono resilire. Nollẽ habere totũ mũdũ/⁊ hoc bonũ amittere. Sufficit nãq̃ ad humilitatẽ: vt ꝓ stabilitate ĩ bonis exoraret' de⁹: ne nos inducat in tẽtationẽ qualẽcunq̃: per quã cadere contingat nos fragiles. Aut si talia dicẽda vident'. Addat' s'm affectũ presentẽ: qualis sentit' aut adesse creditur. ¶ Signũ malũ. Gloriatio de cõseruatione exterioris hois ab occupationibus peccatoꝝ carnaliũ: si derelinquit' interior homo in cõculcationẽ viciorũ spiritualiũ. Exẽpli gratia: Silet lingua carnis in ecclesia tpe diuini seruitij: vide ne pstrepet assidue lingua mẽtis in cõspectu dei: vel rixando de defectib⁹ fratrũ: vel respõdendo iniurijs eoꝝ: vel admittendo diuersas fabulationes vinoꝝ sub specie virtutũ/vt correctionis vl' instructionis: ⁊ similiũ. Indignaris dũ cernis apud clericos seniores fieri fabulationes in ecclesia dei cernente populo: indignari tibijpsi qui sepe deteriores agis vi-

dente toto celoꝝ choro. ¶ Signũ malũ. Affectio carnalis ad aliquid dũ tractandũ est syncerũ dei negociũ: quẽadmodũ. s. in cõfessione habẽda libẽtius audit pulcher ꝙ turpis: iuuenis ꝙ senex: mulier ꝙ homo: pctm̃ carnale ꝙ spũale. Aut si in collocando hole ꝑ salute sua plus attendit locus ꝑprius aut cõsolatio ꝓpria / ꝙ sue anie saluatio / et ꝙ vniuersalis ecclesie edificatio. ¶ Signũ malũ. Dũ aliquis loqui vult aut claustrũ exire / aut dominationẽ recipere / aut generaliter aliqͩd qͦ cedit in honorẽ vel in quãdã libertatẽ aut voluptatẽ suã agere / si nõ mallet ꝓtunc quantũ in ipso est silere / quiescere / subijci / ac honore tali vel libertate aut volu-
b ptate carere. Signũ quippe est latẽtis vanitatis: et non edificantis charitatis. ¶ Signum malũ. Predicare vel quicꝙ aliud laudabiliter facere: dũ arridet fauor et plausus: et dũ sup alios collaudat operãs: si cessantibus istis cessat et ipse ab actione. Impellebat quippe eũ nõ charitas / sed vanitas. Simile cognoscit dũ cupiditas lucri mouet / non veritas. ¶ Signũ malũ. Si quis mauult rem aliquã per se fieri minus bene ꝙ melius ꝑ alterũ: nisi ratio altera concurrat ꝓprij meriti vel exercitationis virtuose. Signũ vniuersaliter malũ est qͦ cõtradicit signo christi.

Sermo incompletus

tñ eiusdẽ doctoris de natiuitate btẽ marie virginis



Que est ista q̃ progredit quasi aurora cõsurgẽs: pulchra vt luna: electa vt sol: terribilis vt castroꝝ acies ordinata? Spectaculũ hodie nobis ꝓponit viri patres et frẽs spectaculũ oĩ admiratione dignissimũ: qz nouũ / qz pulchrũ / qz electum / qz terribile. Nouũ / vt in nouitate vite ambulemus. Pulchrũ / vt feditatẽ vitioꝝ abijciamus. Electũ / ne reprobi vilescamus. Terribile / ne potestates aduersas nimia formidine timeamus. Assurgamus igitur ad hoc spectaculũ toto mentis annisu. Nõ enĩ istic caro ꝓdest quicꝙ. Intueamur q̃ sit ista que ꝓgredit quasi aurora cõsurgẽs: pulchra vt luna: electa vt sol: terribilis vt castrorũ acies ordinata: Inuenim⁹ ꝙ est illa virgo alma / virgo abscondita: q̃ hodie velut aurora processit ad ortũ. Quã in primis salutem⁹ admirãtes et veneremur deꝓcantes: et dicẽtes illud angelicũ: Aue gratia plena dñs tecum etc̃. ¶ Que est ista que ꝓgredit etc̃. Verbũ istud et si literaliter et allegorice et moraliter possit exponi: ipsum tñ ad anagogicũ sensum: hoc est ad supermentalẽ excessum nos aptius videtur inducere. Literalis sensus fm
3 quosdã est de turba filioꝝ israel trãseũte ex egypto per desertũ in terrã ꝓmissionis: hoc est de synagoga: vel fm alios (et magis ad rẽ nostrã) de virgine maria. Allegoricus vero de ecclesia: moralis de qualibet aĩa sancta. Sed anagogicus de aĩa per contẽplationẽ singulariter sublimata. Fuit quippe synagoga q̃si aurora ꝯsurgẽs in exitu maris rubri pulchra vt luna in ꝓgressu deserti: electa vt sol in susceptione legis et cultu dei singulari. Et terribilis vt castroꝝ acies ordinata ł debellatione cuiuslibet aduersarij. Similiter virgo maria fuit quasi aurora cõsurgens in natiuitate. Pulchra vt luna in conceptione filij dei. Electa vt sol in glorificatione. Et ꝓ defensione generis humani: terribilis vt castrorũ acies ordinata. ¶ Ecclesia vero fuit in patriarchis et ante legẽ quasi aurora consurgens. In ꝓphetis et lege antiqua / pulchra vt luna. In lege noua gratie / electa vt sol: et cõtra pestes heresum et vitioꝝ semꝑ aduersas: semꝑ terribilis vt castroꝝ acies ordinata. Vel quasi aurora cõsurgens c
in penitẽtibus. Pulchra vt luna ł actiuis. Electa vt sol in cotẽplatiuis. Terribilis vt castrorũ acies ordinata in martyrib⁹ vniuersis. ¶ Porro quelibet aĩa sancta est quasi aurora cõsurgens in ꝯtritione. Pulchra vt luna rõne fidei illuminantis. Electa vt sol rõne charitatis inflãmantis. Terribilis vt castroꝝ acies ordinata / rõne spei cõfortantis. ¶ Anima postremo dũ rapit ad supmentales excessus: dũ scz sedet solitaria et tacens: et leuat se sup se: proprijssime comparat aurore cõsurgenti: et fm varios contẽplationũ modos dicit nũc pulchra vt luna: nunc electa vt sol: nũc terribilis vt castroꝝ acies ordinata. ¶ Dimisso interim sermone de synagoga et ecclesia fm sensum vel literalem vel allegoricũ: loquamur primo de virgine beata literaliter: et simul de qualibet aĩa sancta moraliter: Deinceps de anima ꝑ contẽplationẽ subleuata / dicam⁹ aliqua anagogice et breuiter. Nihil erravit Salomon q̃ leuatus in spiritu et admiratiõe suspẽsus / futurã hui⁹ fortis mulieris marie natiuitatẽ (a longe licet intuẽs) exclamauit: Que est ista que ꝓgredit quasi aurora ꝯsurgẽs? Voluit quippe
K rẽ tantã sub visibilib⁹ signis vtcũꝙ notaz facere: vt ꝑ consyderationẽ sensibiliũ q̃ laudam⁹ et miramur nos ad suã laudẽ et admirationẽ cõsurgam⁹. Hinc appellata est q̃nꝙ stella / q̃nꝙ celũ / q̃nꝙ virga florida / quãdoꝙ cedrus exaltata in libano / et cypressus in monte sion: et plantatio rose in hierico: et oliua speciosa in cãpis. Et ita de ceteris innumeris quoꝝ non est reddẽda ratio ꝑ singula. Sed de ipsa aurora videamus noĩatim fm tres eius ꝓprietates que marie ꝯgruunt: et ꝑ eas ostendit pulchra vt luna etc̃. Aurora diei nũciatrix est. Roris generatrix. Latronũ effugatrix. Sic maria ł ortu suo verũ solem iusticie nunciauit: quẽ paulopost ex se peperit: qui sola sua reuolutione verũ diẽ attulit mundo. De quo Salomon: Oritur sol et occidit: et ad locũ suum reuertit. Oritur in natiuitate:
E occidit in passione: ad locũ suum reuertit in ascensione. De hac aurora trahi potest id quod Prudẽtius in hymno cecinit: Nox atra. Hac ratiõe maria dicitur non sol / sed electa vt sol: quia primo ri similitudine solẽ imitatur. Ceterũ aurora ẽ roris generatrix: sic Maria est mater gratie: que gratia ros est celicus ad irrodandũ ariditatẽ agri nostri atꝙ fecũdandũ in omni genere virtuosarũ plantationũ. Alioquin sine gratie hui⁹ rore mũdus erat terra deserta: locus horroris et vaste solitudinis:

sed hodie ꝓdijt aurora: hodie formatā ē terra noua: que tandē rorantibus celis desuꝑ germinauit saluatorē. Ac ꝑinde maria pulchra est vt luna. Luna siquidē mater humoris atqꝫ fecūditatꝭ existit. ¶ Deniqꝫ mariā aurore cōparamus: q2 latronū effugatrix est. Ideoqꝫ est terribilis vt castroꝝ acies ordinata. Itaqꝫ surgēte aurora mucro latronis condit: et oīs erroꝝ chorus viā nocēdi deserit: ait Ambrosius ī hymno. Latrones istos nō alios accipiemus ab eis in quos incidit hō quidā descendens de hierusalē visione pacis in hiericho ꝑsentis mutabilitatis. Hinc est Adam de paradiso eie-
L ctus in hanc miseriā: vbi tales bestie sylue ꝛ catuli leonū rugiētes facta nocte ꝑtranseūt. Sed dum oritꝭ sol/dū scꝫ aurora ꝯsurgit/congregantꝭ ꝛ in cubilibꝰ suis collocantꝭ: vt exeat homo hō ad opus suū ꝛ ad operationē suā vsqꝫ ad vesperū. Has pestes vniuersas esse dicimꝰ mēbra serpentis antiqui cuius caput ipsa virgo ꝯtriuit. Nonne igitꝭ latronū effugatrix est velut aurora? Nōne ob hoc insuꝑ terribilꝭ redditꝭ vt castroꝝ acies ordinata? ¶ Nūc ad mores traducamꝰ que dicta sunt: ꝛ dicamus ꝙ aīa postꝙ iacuit in terra nocte pctī: seditqꝫ in tenebris ꝛ in vmbra mortis/ si tandē pia hec virgo maria faciat orationē pro ea: lumē gratie circūfulget in habitaculo aīe: ita vt incipiat aurora fieri pulsis nubibꝰ ꝛ tenebris vitioꝝ. Q, si nō tepescat/ si nō rursum decidat: ipsa ꝓgreditꝭ de virtute ī virtutē quasi aurora ꝯsurgens vsqꝫ ad perfectū diem: ita vt de eadē liceat exclamare: Que est ista ꝙ progreditꝭ quasi aurora cōsurgens ꝛc̄. ¶ Licet preterea adiūgere id quod sequitꝭ: Pulchra vt luna: electa vt sol: terribilꝭ vt castroꝝ acies ordinata. Pulchra vt luna in vi cōcupiscibili ratione dilectionis ꝛ deuotionis. Reddit enī deuota dilectio animā pulchram ꝛ facilē ad humorē lachrymarū: talis erat que dixit: Aīa mea liquefacta est vt dilectus locutus est. Electa vt sol: in rōnali ratiōe cognitionis quā non habuisse ꝯqueruntur impij dicētes: ꝙ sol iusticie nō illuxit nobis. Terribilis vt castroꝝ acies ordinata: in vi irascibili. Rōne diuine ꝓtectionis. Nā q2 iam aīa habitat in adiutorio altissimi: ipsa in ꝓtectione dei celi cōmoratur. Fortitudinē hanc expertus est ille luctator iacob surgēte aurora/ ꝙ ab angelo benedictus emarcuit in femore: et claudicauit: non perdēs fortitudinē/ sed cōmutās. Perdidit carnalē ꝛ spiritalē adeptus est: qualiter illi de quibꝰ propheta: Qui sperant in dn̄o/ mutabunt fortitudinē. Pulchritudini aīe tanꝙ lune nocet vmbre terrenoꝝ affectuū: quibꝰ interpositis
M fit eclypsis horrida ꝛ turpis in aīa. Hos effectus vt desereretis: aīa vestra (viri patres ꝛ frēs) dixit cū psalmista gemebundo voto: Quis dabit mihi pēnas sicut colūbe: ꝛ volabo ꝛ requiescā. Dehinc feliciter datū est quod sequitꝭ: Ecce elongaui fugiens ꝛ mansi in solitudine. Expectabā eū qui saluū me fecit a pusillanimitate spūs ꝛ tempestate.

Circa hoc est cōsyderatio.

¶ Si ꝗs vult pulchritudinē sue deuotionis ꝛ dilectionis custodire/ vt aīa sua sit pulchra velut luna plena: ꝙ in diebꝰ suis licet/ taliter studere ne ad terrenū passionabiliter afficiatꝭ necesse ē. Hoc vo ꝛ si fieri possit in mūdo/ longe tn̄ facilius est asseꝗ in claustro: ꝛ tali claustro ꝗle vestrū est: vbi supiores nō sunt ditiores ꝛc̄. Euenit nihilominꝰ aliqn̄ vt religiosus ꝙ magna/ imo oīa contēpsit a seculo veniens afficiatꝭ a paruis in claustro: aut q2 ad modicos honores hilarescit: ad contumeliā leuē ꝯtrabitꝭ ꝛ tristis est. De cultello vel calamo aut aliquo tali exiguo sollicitus est: aut litigat vt alius de diuite regno. Rursus aīe fulgorem solarē nubes varia phantasmatū circūuolantiū conturbat et obscurat: ꝛ multo amplius dense caligines vel suspitionū contra fratres vel opinionū ꝛ supstitionū a recta fidei pietate dissonarū impediunt. Q, si has nubes atqꝫ caligines ꝗd aduehat quesieris? Respondeo: ꝙ frequētius a vento superbe curiositatis insufflantꝭ: quādoqꝫ nihilominꝰ inuitis nobis insibilantꝭ a serpente antiquo ad nostrā vel ꝓbationē vel exercitationē vel punitionē.

Circa hoc est cōsyderatio.

¶ Religiosa mens quāto pōt amplius insistere debet vtilibꝰ ꝛ salubribꝰ doctrinis: nō varijs atqꝫ peregrinis. Interest etiā sua vt occurrentē phantasiarū turbā repellat manu sollicite ꝯsyderationis ꝛ meditationis ad diuina vt ibi nostra fixa sint corda (orat ecclesia) vbi vera sunt gaudia. Ita enī querēs deus ī simplicitate cordis: ita a periculo insanie et imaginationis phantastice atqꝫ turbulēter seruiēs deo liber erit: ꝛ lucebit in eo sol intelligētie quasi sine nubibꝰ rutilans. Attamē si tales phantasias circa inutilia aut noxia nequaꝙ ex toto abijcere sufficimus: sicut nec vētos ꝯtinere/ nostrū est illos contēnere ꝛ ꝓ nihilo ducere. Agamꝰ itēr nostrum nō retinētibus nos latratoribꝰ istis demonibꝰ nec pusillanimitate puerili deficiamꝰ: deijciētes vltro nos in volutabrū luti. Si enī nō consenserimꝰ nullū est periclm̄: immo vo magnū et magnū meritū comparatꝭ. Hic contra scrupulosos ꝛ timidos sermo longus posset interseri. Animā nostrā ad extremū dies oriens gratie efficit terribilē: tanꝙ ipsa sit acies crastroꝝ: hoc est/ virtutū ordinata cōtra quā mūdus/ caro/ demonia diuersa mouent prelia. Sed ne timuerimus qm̄ plures pro nobis sunt ꝙ ꝯtra nos. Nihil est aliud quod nos timidos ꝛ fragiles efficere valeat: si non venerit nobis pes supbie: qui vtiqꝫ inutilis est/ imo ꝓceps/ lubricus ꝛ pestifer: qui nō permittit animā stare: nec mirū cū baculo arundineo innitatur. N

Circa quod est cōsyderatio

¶ Religiosa mēs in omī tribulatione ꝛ angustia ꝛ ꝯflictu vitioꝝ debet cōfugere pedibꝰ orōnis ad illā que est demonibꝰ terribilis velut castroꝝ acies ordinata. Et hec est beata dei genitrix virgo: cuiꝰ hodie celebritas natiuitatis honoratꝭ. Felix aīa cui datū fuerit de nocte culpe progredi ad aurorā ꝯsurgentē gratie: vt eā sub admiratione fas sit intueri ꝛ dicere: Que est ista ꝙ progreditꝭ quasi aurora cōsurgens? Deinde cōueniat eidē aīe qđ se-

quit: Pulchra vt luna in deuotione. Electa vt sol in cognitione. Terribilis vt castrorum acies ordinata in diuina protectione. Pulchritudini nocet vmbra terrenorum in sollicitudine: ne quid desyderet ne perdet terram et paradisum: cognitioni nubes phantasmatum. Radicatur homo ex consyderatione/ex locutione/in silentio/ex tentatione sicut canes. Et hec tantundem dicta sunt de sensu literali et morali nostri thematis: tum ad laudem virginis: tum ad nostram instructionem qualemcunque.

M ❡ Sensus anagogicus vocat nos ad excelsius aliquid considerandum et contemplandum in verbis premissis: vt non de quauis aia illustrata luce gratie hoc verbum accipiatur. Sed de aia que iam statum perfectorum viatorum attingit: et approximauit statui beatorum/qualis erat aia virginis nostre etiam in hoc seculo. Est itaque spectaculum grande et admiratione exclamationeque dignissimum: videre aiam progredientem de tenebris mundi huius sensibilis in lucem mundi superioris spiritualis: vt exinde fiat velut aurora consurgens. Hoc enim solis perfectis et ipsis raro datum est pro statu vie. Et quoniam vos viri patres et fratres in hoc vocati estis super ceteros religiosos vt gratiam hanc adipiscamini. Propterea enim solitudo magis amica vobis est et magis indulgetur:

I dicere hic aliquid meditatus sum: non tamen mea quam aliena dicta experta balbutiens et garriens quia vos perfectius quam ego quod loquor intelligere aut recognoscere poteritis: sicut verba articulata que aut pice aut psitaci consuetudine andiendi proferunt: homo audiens bene concipit: cum ab eis sensus omnis ignoretur: sed est in eis sine mente sonus. Venerabilis Richar. de sancto vict. in suo de contemplatione: et beatus Bern. in multis opusculis: tum nolatim ad vestros fratres de monte dei: et ceteri preterea qui de contemplatione animi conscripserunt/ponunt conformiter ad eleuatos pbos: quod anima nostra duas facies habet: secundum quas potest se interponere vel interserere in duobus mundis vel seculis. Unus mundus est sensibilis communis hominibus et brutis. Et dum in hoc mundo aia per cognitionem sensitiuam interiorem vel exteriorem circumfertur/dicitur habere suam diem quasi materialem atque corporalem: quiam respectu rerum non cognoscentium versatur in lumine cognitionis: vbi ipse in tenebris et quadam cecitate nullius cognitionis delitescit. Hoc die maria pars hominum contenta est quos vltra cognitionem istarum rerum sensibilium nulla cognitio

P spiritualis illuminat. ❡ Est nihilominus vltra mundum sensibilem/mundus quidam spiritualis perfectior: cuius cognitio non per sensum/sed per spiritum acquiritur. Et hec cognitio dum radiat in spiritu nostro causat diem quandam spiritualem et immaterialem qui adeo clarus est/adeo lucidus et serenus vt ei collatus prior dies non inmerito tenebra dicatur et nox et caligo. Dum igitur aia eleuat se super diem cognitionis sensualis ad hanc cognitionem spiritualem: progredi dicitur quasi aurora consurgens. Sed nunquam absque singulari miraculo potest pro hac vita tantum progredi vt veniat ad perfectam diem atque meridiem/sed expectatur in celis. Salomon igitur videns aiam in contemplatione suspensam et progredientem et illuminatam/admiratur et querit: Que est ista que progreditur quasi aurora consurgens? Ita commemoratum est ex aliorum dictis quid sit aurora ista in aia rationali iuxta sensum anagogicum. Sed quomodo fiat ista progressio si rogat aliquis a me querere: Respondeo quod nec doctrina humana: nec industria docere sufficiunt: Sola est vnctio que hoc perdoceat: propterea non nihil proficiunt tam doctrina quam industria. Et de hac re multi multa conscripserunt: vt Bonauen. in itinerario suo. Alius in septem itineribus eternitatis. Alius in tractatu cuius initium est: vie sion lugent. Gilbertus in homilia quadam super Cantica: vbi ipse ibidem sic loquitur: Aia que digna habita est progredi hoc modo: quasi aurora consurgens habet istud: eo quod aliquando est pulchra vt luna: aliquando electa vt sol: aliquando terribilis vt castrorum acies ordinata. Cum enim anima pertingere nequeat vt fit aurora talis: nisi supra se leuetur ad diuina et diuina virtute. Ista subleuatio et consurrectio fit aliquando per magnitudinem deuotionis ex intuitu clementie et misericordie dei: que appropriatur spiritui sancto. Aliquando per magnitudinem cognitionis lucide ex speciali influxu sapientie diuine: que appropriatur filio. Aliquando per magnitudinem humiliationis et tremoris sub potentia diuine maiestatis: que appropriatur patri. Prima consurrectio fit tanquam a luna. Nam mare quemadmodum feruescit et eleuat se in se: sicut dicit propheta: mirabiles esse elationes maris: et hoc fit a virtute lune dominantis humoribus. Non aliter aia ex influxu diuine clementie et misericordie affecta: quodammodo in deuotione feruescit: et ebullies leuat se super se. ❡ Incompletus est hic sermo: M

nec est copertum quantum desit: quia exemplar nullum preter imperfectum vnicum repertum est apud sanctum Victo. parrhy.

Fundamentalis responsio per duodecim consyderationes ad quesita reuerendissimi patris ac domini. G. de chalancon episcopi Aniciensis: contra fratricellum quendam preferentem ordines particularium feminarum et laicorum deuotorum: actibus hierarchicis ecclesiasticorum sacerdotum et doctorum peccatorum.

Prima consyderatio.

Ecclesia fundata est a christo nedum stabilissime super firmam petram: sed etiam sapientissime et ordinatissime: quoniam si omnia que sunt a deo/ordinata sunt: secundum apostolum: hoc maxime reperitur in ecclesia: que dicitur ideo terribilis vt castrorum acies ordinata.

Secunda consyderatio.

❡ Ecclesia fundata est in suis ordinibus ad exemplar celestis hierarchie. Propterea dicit Ioan. in Apoc. quod vidit eam descendentem de celo. Moysi quoque preceptum est vt secundum exemplar quod sibi ostensum fuerat in monte faceret omnia.

Tertia consyderatio.

❡ Ecclesia secundum tres actus hierarchicos: qui sunt purgare/illuminare et perficere: continet tres ordines principales. scilicet supremum/infimum et medium. Supremus purgat illuminat et perficit: et non econtra. Infimus purgatur/illuminatur et perficitur: et non econtra. Medius participat in vtroque.

Quarta consyderatio.

❡ Ecclesia consistit principalius in ordine primo et secundo quam in tertio: qui est ordo laicorum/et maxime feminarum: quibus actibus hierarchici nullo modo conueniunt: nec ordines sacri: nec predicatio publica vel solennis: iuxta prohibitionem apostoli.

Quinta consyderatio.

R ¶ Ualor ⁊ dignitas actuū hierarchicoꝝ ī ecclesia principaliter attendit per reductionē corporis mystici seu politici ad corpꝰ christi verū: quod in eucharistia sacramētaliter ꝯtinet: ⁊ quod vsqꝫ in finē seculi permanebit nobiscū: ⁊ ita necesse est ꝙ vsqꝫ in finē seculi sacerdotiū permaneat sicut ⁊ lex ipsi: quia cessante sacerdotio cessaret lex per argumentum apostoli. Unde statim reprobat error asserentiū: quia tpe antichristi lex christiana a deuotꝭ mulieribus ⁊ laicis solum defendet.

Sexta consyderatio.

¶ Ualor actuū hierarchicoꝝ preferēdus est actibus nō hierarchicis: sicut ⁊ ordo primꝰ ⁊ secundꝰ infimo ꝑferunt ꝑ rationē ⁊ autoritatē: ſm deductionē doctoꝝ/ꝑsertim Dionysij in de ecclesiastica ⁊ angelica hierarchica: vnde ꝯtinꝰ elidit error ⁊ temeraria ꝑsumptio asserentiū/ꝙ vita ⁊ ordōnes deuotarū mulieꝝ plus valēt ꝙ̄ multe ordōnes ⁊ misse sacerdotū pctōꝝ. Primo qꝛ preferūt ꝑsonas statibus. Secūdo qꝛ temerarie ⁊ scandalose iudicāt de personis sacerdotū. Deniqꝫ nutriūt quantū in eis est arrogantiā ⁊ presumptionē in mulieribus ⁊ laicis quos laudant ⁊ preferunt.

Septima consyderatio.

¶ Ualor ecclesiasticoꝝ sacramentoꝝ non perdit ex pctis ministrantiū: si ministrant in fide ⁊ intētione ecclesie: sicut est de eis rōnabiliter ꝑsumendū. Cui valori sacramētoꝝ nō est ꝑferēda quouis mō sanctitas vel deuotio simpliciū (maxime mulierū ⁊ laicoꝝ) de infimo gradu ecclesie quibꝰ non cōpetit hmōi sacramentorū ministratio regularis. Unū cōuincit temeraria ⁊ scandalosa assertio/preferentiū actus singulariū personarū actibus hierarchicis sacerdotū: etiam si aliunde fuerint pctōres: qꝛ non inde sacramētoꝝ sctītas violat. Et oppositū dicere est heresis pluries ⁊ expresse dānata.

Octaua consyderatio.

¶ Ualor predicationis autentice: pastoralis. s. et doctrinalis attendit ſm tres actus hierarchicos: qui sunt/purgare/illuminare ⁊ ꝑficere: quoniā solis hierarchicis cōpetit ex officio publica ⁊ pastoralis predicatio: vel cōmissis seu missis ab eisdē: et nullo mō mulieribus/ nec alijs etiā deuotis: si nō
S mittant a deo īmediate vel ab hoīe. Sꝫ nec credēdū est dicēti se missū a deo/nisi māifeste docuerit.

Nona consyderatio.

¶ Assumptio statꝰ ꝑfectionis quāto plꝰ hꝫ difficultatis ⁊ arduitatis: tāto debet statꝰ hmōi cū maiori cautela ⁊ circūspectiōe sapiēter declinari: vel hūiliter cū magno timore ⁊ tremore suscipi. Facit ad hoc parabola christi de volente turrim edificare aut aduersarijs occurrere. Illud in suꝑ Sapiētis: Altiora te ne quesieris: qꝛ etiā displicet deo stulta ⁊ infidelis ꝓmissio. Deniqꝫ non oīs armatura que fortiū est conuenit debilibꝰ. Exemplū de Dauid qui cū armis saul incedere non potuit.

Decima consyderatio.

¶ Assumptio status ꝑfectionis exercēde spectat ad ꝑlatos tā maiores ꝙ̄ minores: quoꝝ statui ꝑnecit ius ⁊ debitū tres actus hierarchicos exercēdi circa subditos: purgādo illos ⁊ ꝑficiendo ꝑ sacramentoꝝ dispensationē cū annexis. Hunc vo statū quō liceat aut nō liceat appetere vel renuere vel retinere non est hic differendū. Satis hic sit dicere ꝙ status iste ꝑferendus est ⁊ honorādus: etiā si personas culpabiles habuerit. Inducēdi quoqꝫ sūt subditi de tertio ordine ꝙ istos colāt: neqꝫ dijudicent neqꝫ diffamēt: facientes oppositū in suis ꝑdicationibus/vel alibi seditiosi sunt ⁊ scādalosi ⁊ cōpescendi: qꝛ nutriunt vitia rebellionū in subditos. Deniqꝫ tolerabilius est ī ecclesia sacerdotes de ordine hierarchico (ꝗuis sint peccatores) habere ꝙ̄ nullos: ⁊ honorare pro statu ⁊ hierarchico actu ꝙ̄ contēnere ꝓ suspecto reatu. Attendant hoc diffamatores prelatoꝝ/maxime curatorum. Sed neqꝫ sunt exemptiones in hmōi status hierarchici preiudicium faciende.

Undecima consyderatio. t

¶ Assumptio status ꝑfectionis acquirēde: ꝗ vocat cōiter status religionis cuiuslibet habētis tria vota essentialia annexa religioni tali vltra generalem regulam christianā: sub vno abbate christo ⁊ vicario suo summo pontifice ꝯtinet in obseruantijs spēalibus et factitijs seu positiuis arbitrarijs multā latitudinē ⁊ varietatē: sub ꝗ̄ stare pōt salꝰ ⁊ et obseruatio regularis de quibꝰ esset vtilis valde declaratio: sed nō est ꝑsentis breuitatis. Sufficiat hic tangere ꝙ nulla est obseruatio seu constitutio regularis suꝑaddita legi christi suꝑ qua nō habeat summꝰ pontifex autoritatē interꝑtandi/variādi vel tollendi vel dispensandi ꝓ circūstantiaꝝ varietatate: sicut ⁊ factū est nominatim in regula fratrū minoꝝ: cui interpretationi ꝗ resistit ꝑtinaciter ⁊ arroganter/dei ordinationi resistit. Et ꝑ consequēs ordinationi sancti Francisci: cuiꝰ nō potuit esse alia ordinatio valida ꝙ̄ a deo vel sub deo.

Duodecima cōsyderatio.

¶ Assumptio ꝑfectionis acquirēde si fieri debeat a quolibet suscipiēte cum magno labore/timore ⁊ tremore (ꝓut notū est ꝯsyderatione nona) Hoc tū T potissime ꝯsyderandū est ⁊ obseruādū in sexu muliebri: qui fragilis/qui seductibilis/ qui varꝰ semper ⁊ mutabilis/ qui ꝓnus ad suꝑstitiones suscipiendas/ ⁊ ꝑtinax ad errores susceptos: ꝑdicat a sanctis ⁊ a ꝑhis: quibꝰ experiētia consonat vniuersa. Sed auget periculū si regularꝭ obseruatio fuerit in quadā solitudine ꝗ̄ a scto Benedicto ⁊ ceteris periculosissima non exercitatis iudicat: si in fame siti ⁊ nuditate supra cōeꝫ modū: si in vigilijs supra modū cerebrū turbantibus: si in summa ponat in ꝓprio ⁊ cōi egestate: maxie si petere nequeūt ꝓ se: qꝛ incluse/⁊ questores vix fideles ⁊ ꝓuidi reperiūtur. Dū ꝑterea refrigescit charitas multoꝝ: ⁊ dādi facultas crebro minuit: ꝓpter quotidianos casus aduersus domesticos et publicos. Rursus si

feminis ille in exercitijs q̄si solis spūalib⁹: ad q̄ vix attingūt viri pfectissimi dedicant: si careāt ipse solidis doctrinis / si doctores pbatissimos nō habuerint: Si voluerint accipe in velamē malicie libertatē spūs. Si curiose voluerint esse semp discētes ⁊ nunꝗ̄ ad sciētiā veritatis puenientes: aut si doceri totaliṫ refugerint. Si nō ante bn̄ pbate fuerint
a in exercitijs pceptoꝝ. Si criminatrices fuerint: vt loquiṫ apls: si se suamꝗ̄ religionē alijs sint pferentes: q̄d non sine arrogantia damnabili fit. Si gaudent laudib⁹ pprijs quasi sint digne habere visiones ⁊ reuelationes a spūsancto: tanꝗ̄ sacerdotes ⁊ doctores (pſertim seculares) indigni sint: quib⁹ credāt: a quibus cōsilia recipiāt: quos reuereanṫ ⁊ honorēt: que subinde suas orōnes pferāt vel preferri gaudeant actib⁹ hierarchicis seculariū: qui sunt / missas celebrare / sacramenta ministrare / predicationib⁹ insistere. Et q2 sepissime visū est vt in multis ꝙ talia reperiunṫ: ne multo deteriora ⁊ abominabiliora loq̄mur: q̄ etiā cogitare pudor est / iudicet prudētia dn̄oꝝ platoꝝ: maxīe summi pōtificis circa tales ⁊ talia q̄d agendū: q2 si in viris religiōes inueniunṫ ita collapse: q̄d expectandū erit de feminis. Deuot⁹ est (fatemur) ⁊ honorādus femine⁹ sexus / sꝫ cū summa discretiōe regēdus. Plane nō sufficiūt ad h̄ frēs girouagi sine lr̄is / sine superiorib⁹ legitimis: questū estimātes pietatē: q̄les notāt scti patres esse deterrimū gen⁹ monachoꝝ.

Articuli qui dicūtur fuisse publice asserti in ciuitate Auiciēsi: Anno. 1428.

Primus articul⁹: ꝙ gnaliter oratio deuote mulieris vel laici ꝙ̄ multe misse pctōris pſbyteri. Hec assertio temeraria est / scādalosa et repudiāda tanꝗ̄ derogās statui ecclesie hierarchico: ac pinde fauēs heretice prauitati. Supbiā insup ⁊ rebellionē in subditis feminis ⁊ laicis generās. Nō obstāte si in aliquo casu particulari ⁊ dabili possit habere veritatē. ¶ Scd̄s: ꝙ vita vni⁹ deuote psone vtilior est ecclesie dei ꝙ̄ pdicatoꝝ inflatoꝝ vel predicantiū verbi diuini pdicatio. Hec assertio sic gnaliter plata falsa est / erronea / temeraria / iniuriosa ⁊ scādalosa / seditionis insup / rebellionis ⁊ inobediētie nutritiua i subditis: ⁊ ecclesiastici ordinis turbatiua: ⁊ ideo talis retractanda.
x ¶ Terti⁹: ꝙ fratrib⁹ minorib⁹ nō licet hr̄e aliquā rē aliquo mō preter cabassum sup collū: Hec assertio reduciṫ ad temerariā ⁊ psumptuosam diiudicationē autoritatis summi pōtificis: q̄ regulā fratrū minoꝝ (sicut de iure potuit ⁊ expediens iudicauit) exposuit. ¶ Quart⁹: ꝙ magni clerici ⁊ doctores tpe antichristi erūt pmo puersi ⁊ seducti ⁊ sui erroris ⁊ secte defensores ⁊ fautores. Iste repētine seu moniales ⁊ simplices psone solum erūt legis christiane defensatrices. Hec assertio ad primā partē temerarie asserta est ⁊ scādalose: ⁊ ex ɔseq̄nti redūdat i heresim manifestā iuncta scd̄a parte: q̄ dat intelligi ꝙ sacerdotiū ⁊ lex christi deficiēt in sacerdotib⁹ / pdicatorib⁹ ⁊ platis. ¶ Quint⁹: ꝙ quidā frater Frāciscus assertor (vt dr̄) illoꝝ articuloꝝ / asseruit se locuturū (cū talia pponeret) a spūscto: adducēs illud: Nō eni vos estis q̄ loquimini. Hec assertio cēsenda est temerarie asserta ⁊ psumptuose / immo ⁊ scādalose: vbi particulares circūstantie se taliter extollēns attēdunṫ. ¶ Postremo sm ɔditiones ⁊ signa pdicti assertoris cū applicatiōe sacroꝝ canonū particulariū sup talib⁹ calib⁹ editoꝝ. Formādus erit pcessus iuridic⁹ / si psona possit apprehēdi: aut si nō / pdicatio seu publica denūciatio pastoral ⁊ doctoral apud eos q̄ pbabiliter scādalizati fuerūt / poterit intimari. Vex est ꝙ mitior mod⁹ pōt obseruari: p publicationē videlꝫ ⁊ assertionē veritatū sub ɔsyderationib⁹ duodecim ɔsyderataꝝ ɔtentariū / q̄ mittunṫ ei / q̄ fulciri poterūt atꝗ̄ dilatari p allegationes dn̄oꝝ iuristarū. ¶ Finis.

Epl'a eiudē ad eundē epm.

y Reuerēdo i christo patri ac dn̄o / dn̄o Guillermo / Auiciēn. domino syncera charitate colēdo. ¶ Poscenti reuerēdissime paternitati vestre rationē de ea q̄ in me ē fide sup quibusdā articulis: Vouit monit⁹ ab aploꝝ principe Petro: simul ⁊ vinculo charitatis ad eplam reuerende paternitatis vr̄e astrict⁹ rn̄dere p schedulā hic insertā: cōformē (vt estimo) deliberationib⁹ illoꝝ quos me presente reuerēdissim⁹ pater dn̄s ⁊ benefactor meus beniuolētissimus dn̄s archiepiscop⁹ Lugdunēn. interrogauit ⁊ audiuit. Suscipiat obsequium istud seruitutis mee: ⁊ placeat in dn̄o cui⁹ res agiṫ / qui purget / illuminet ⁊ pficiat actiones oim christianoꝝ fideliū suoꝝ in viā veritatis ⁊ pacis: qui ⁊ reuerendā paternitatē vestrā ɔseruet feliciter ⁊ lōgeue. Scriptū Lugduni die. xxvij. Februarij. 1428. Vester humilis Joānes cancel. parrhys.

Sermo eiusdem factus feria secūda Pente. Anno. 1403.

Emitte spm̄ tuū ⁊ creabunṫ: ⁊ renouabis faciē terre. Ps. ciij. Spiritū tuum bonū emitte nobis dn̄e de celis sctis tuis / et a sede magnitudinis tue descēdat ipse sup hāc plebē tuā in noīe tuo ɔgregatā: sicut olī loq̄nte petro cecidit ipse spūsctūs sup oēs q̄ audiebāt verbū: quēadmodū hodierna loquiṫ epl'a. Veniat ipse ⁊ recreabunṫ p gratiā: atꝗ̄ renouabiṫ facies ⁊ imago terre nostre: que est ɔsciā nostra. Det ipse nobis q̄ est vita nr̄a vitā diuinā ⁊ nouā. Nobis inquā qui p pctm̄ corruimus: nō solū in senectutē ⁊ egritudinē / sed in mortē ⁊ nihilū: qm̄ stipēdia pctī mors. Et fiunt hoīes nihil cum peccāt: sm Augu. Ad nihilū (inquit pphēta) deduces oīes gētes. i. gētiliter viuētes. Tradunt q̄ppe eleuati metaphysici atꝗ̄ theologi / Dionysius / Ariopagita / Aug⁹ / Gregorius: ⁊ ceteri / ꝙ sicut corp⁹ moriṫ abeūte aīa sic aīa deserente eā spūscto mortē incurrit. Mortē heu nimis infelicē / horribilē ⁊ pauendā. Nō igiṫ

absq; rōne ꝑdicabat ꝓpheta ꝑ verba thematis:
Emitte spm̄ tuū ⁊c̄. Nam ꝑmiserat cōformiter ad
z predictā sententiā: Auferes spm̄ eoꝝ deficiēt ⁊ in
puluerē suū reuertent. Quā creationē ⁊ innouati-
onē vt adipisci valeam⁹ in hoc celeberrimo die (in
die enī bona venim⁹ ad te dn̄e deus noster) cōuer-
temus nos ad matrē vnigeniti dei/ad te virginem
gloriosam sine vetustate pcti: quā viuificauit spūs-
sctūs ab instanti ꝯceptionis. Nā q̄s audeat asserere
te aliqn̄ vixisse vita corꝑali cū morte spūs male-
dicta: q̄ obūbrante spūsctō allatura eras vitā mū-
do. Que ꝑterea in hac celebritate pentecostes/in
hoc iubileo remissionis ⁊ indulgētie: in hoc die la-
te legis olim in tabulis/mō in cordib⁹ illapsum spi
ritūsctm̄ abundātius suscepisti: ad tui corroborati
onē ꝯfirmandā in bono/⁊ ad effluentē elargitionē
ꝓ nobis pauꝑculis parētibus tuis de gēte Adā.
Ad te talē fiducialiter accurrim⁹ ꝓ noue recreati-
onis ꝑ gratiā impetratiōe. Et vt digne loqui vale-
am⁹ de causa hui⁹ magnifice ꝓcessionis gaudiose
rememoret preconiū angelicū: Aue maria grā ple-
na dn̄s tecū. Emitte spm̄ tuū ⁊c̄. O vtinā iuxta al
titudinē materie q̄ tractāda est/⁊ s̄m splendorē hu
ius pulcherrime cōgregationis: datus esset mihi
intellect⁹ ad capiendū: ⁊ lingua diserta ad explicā
dū proprie ⁊ digne gaudiosam nouitatē ⁊ nouellā
iocunditatē: pro q̄ celebrat sacrata hec ꝓcessio su-
per restitutione obediētie dn̄o nostro summo pō-
tifici: per q̄s nos q̄si de nouo recreati sum⁹: vniti ⁊
regenerati cū eo/⁊ ipse nobiscū mēbra cū capite: ⁊
caput ad mēbra nō absq; imissione spūsctī: ita enī
sentire dignū est: ita postulare debuim⁹ per verba
nostri thematis: ea ad h̄ ꝓpositū reducēdo: Emit
te spm̄ tuū ⁊c̄. Sed altius repetētes dicam⁹ vt ince
pim⁹ q̄ aīa nostra talis est nobilitatis excellētie ⁊
dignitatis vt viuere habeat vita spūali ⁊ diuia: vi
a uificāte eā spūscto. Hanc sententiā trapit apl̄s ex
verbis poetarū. In ipso ait viuimus mouemur ⁊
sum⁹. et Statius: Mētes habitare ⁊ pectora gau
det. Quis ḡ negauerit aīam nostrā ex hac afflata
viuificatione effici totā pulchrā ⁊ nouellā decore
q; splēdore radiantē? Ita q̄dē longe āplius q̄ cor
pus ex ꝑsentia aīe. Et ex aduerso aīa turpis reddi-
tur feda ⁊ horribilis plus cadauere sanioso: dū ab
ea spūssctūs abscedit. Tollerabili⁹ inq̄t Anselm⁹
⁊c̄. Ex his cognoscit excellēs dignitas hoīs sup
bestias dū bene vixerit: ⁊ ei⁹ infelix calamitas ꝓpē
dit dū ꝑuersis morib⁹ dānabilē mortē vltra pecu-
des incurrit. Deducūt h̄ Boetius in suo de ꝯsola
tiōe. ⁊ Bern̄. sup Cātica. Propterea rursus corꝑa
btōꝝ sicut ꝑclarissima sunt ⁊ decora iuxta pulchri
tudinē aīaꝝ ea viuificantiū: ita in dānatis corꝑib⁹
turpitudo horrida deformis ⁊ cadauerosa comitat
aīaꝝ feditatē. Nos ergo si timem⁹ ⁊ expauescimus
mortē corꝑalē (ad nudū quippe nomē eius ꝯtremi
scim⁹) quāto studio mortē spūs refugere ⁊ exhor-
rescere oportebat? Quāobrē exclamem⁹ cū ꝓphe
ta humili deuotiōe: Emitte spm̄ ⁊c̄. ¶ Sed que-
reret aliq̄s de hac vita quō ꝯquirit? et habita quo
pacto custodit? Respondem⁹ q̄ ad eā disponit de-
uota humiliatio ꝑ orationē. Eam ꝟo custodit de-
uita cōnexio ꝑ vnionē. In signū primi erant apl̄i
orantes. Nā orantib⁹ apl̄is deū venire nūciat. In
signū secūdi ipsi erant cōcordes charitate pariter
q; in eodē loco. Deducamus hec duo tanq̄ duas
sermonis nostri partes: tum ꝓ nostra instructio-
ne/tum ꝓ insinuatiōe: cur nūerosus populo susq;
ꝯuentus iste vocatus est ex institutiōe regis ⁊ ꝑlati
mādato. Postq̄ itaq; spūs mal⁹ tradidit nos ad
mortē per pctm̄ mortale. Nullū supest efficacius
antidotū q̄ disponere se rursus ad vitā ꝑ humili- B
tatē orationēq; deuotā. Deus quippe humilibus
dat gratiā. Sup quē inq̄t/requiescet spūs me⁹: nisi
sup humilē ⁊ quietū et trementē sermones meos.
Et Bernard⁹: In veritate cōperi nihil ita efficax
ad gratiā dei recuperandā/inueniendā ⁊ seruādā:
q̄ si inueniaris nō altū sapere. Fiat igit nūc oratio
nostra talis ad spm̄sctm̄: O suauis ⁊ benigne spūs
ꝓtector certissime ⁊ ꝯsolator desolatoꝝ: pater pau-
ꝑū/tutor orphanoꝝ/lumē cordiū/director erran-
tium/succursor fidelissim⁹ obsessoꝝ/solus ⁊ verus
amicus in necessitatibus: ⁊ adiutor in opportuni-
tatibus/in tribulatione. Nunc corā oculis miseri
cordie tue ⁊ in ꝓspectu tremēde maiestatis tue adi-
mus thronū gratie tue/vt vitā ⁊ misericordiā inue-
niamus ⁊ viuam⁹. Repelle quesum⁹ a nobis mul
tiplicē mortē nostrā ꝑ septemplicē vitā donoꝝ tuo-
rū: accedat spūs timoris dn̄i: qui nequā spiritū su-
perbie penit⁹ eijciat: spūs pietatis malignā inui-
diā: spūs scientie irā ⁊ insaniā: spūs fortitudinis
acediam languidā interimat: deniq; ꝑ spm̄ intelle
ctus gula ebriat ⁊ per spm̄ sapientie luxuria: q̄ non
sapit ea que dei sunt ꝓcul expellat: vt gustato spi
ritu desipiat oīs caro. Sic recedente morte pecca
ti adueniat vita gratie: ⁊ renouabit vt aquile iuuē-
tus nostra/vt viuētes laudem⁹ te et glorificem⁹ in
secula. Ueni rursus o suauis ⁊ benigne spūs: et re-
crea spiritualē mundū in nobis: sicut septē diebus
mundū corporalē instituisti. Dic primitus vt fiat
lux cognitionis ⁊ fidei: ⁊ fiet ad dissipandum tene
bras q̄ sunt sup faciem abyssi. i. aīe nostre teterri
me: fiat deinde firmamentū bone volūtatis quod
diuidat aquas ab aquis. i. affectiones supiores et
spūales a carnalibus ⁊ infimis. Dic ꝑterea vt ger
minet terra ꝯscientie nostre/q̄ inanis est et vacua:
⁊ ferat plantas oīs generis virtuosarū inclina-
tionū: ⁊ herbam virentē cum florib⁹ varijs sancta
rū affectionū: ⁊ fructus bonoꝝ operum s̄m genus
suū ¶ Porro fiant luminaria magna in suo celo: C
Charitas ibi radicet vt sol/fides vt luna/spes vt
lucifer: cetere v̄tutes vt stelle: beatitudines vt pla
nete. Producātur insuper volitantes auicule: que
sunt sancta desyderia alis contēplationū sublima
ta ⁊ suspensa. Reformet dehinc aīa ad imaginē ⁊
similitudinē bn̄dictissime trinitatis: vt tandē qui-
escat ab omni ope actuoso: ⁊ dicat cū ꝓpheta: In
pace in idipsum dormiā ⁊ requiescā. Ista sunt vo
ta nostra: he ꝑces hūiles ad deū nostrū: dū petim⁹
tota deuotione: Emitte spm̄ tuū et creabunt: ⁊ re-
nouabis faciē terre ⁊c̄. ¶ Poterat hec materia
nostre orōnis ⁊ humiliationis ad deū lōgius tra-
hi ⁊ ꝓfundius inuestigari. Nam ⁊ tēpus preteri ab

Helifeo suscitati q osculauit septies: et viuificatio
ossium aridoꝝ flante spiritu: ꝛ suscitationes moꝛ
tuoꝝ: quas scriptura commemorat, prebebat multa
nobis loquendi materia. Sed reuocat nos ad sui
elocutione nouitas q processionis huic celeberrime
causam dedit: qua innouationis explicatione sub
triplici ꝯsyderatione comprehendo.

Prima consyderatio.

¶ Precipua ꝛ si no vnica dispositio i corpe mysti
co eccle ad suscipienda in suis mebris pfecta vita,
est humiliatio sub deo p oroне vera ꝛ deuota: ppter
ea duratio schismat' ia ferme quinqꝫ lustr': nram
ostendit supbia nondu sat' humiliata, alioqn no despe
xisset deus humiles sperantes in se. Ecce aut pestiferu
schismatis malu qd velut insanabil' cacer ecclesia
depascit, egresatqꝫ medendo. Frustra tentata sunt
humana remedia: qsi iuxta ppheticam maledictione
perierit ꝯsiliu a sapientibus. Nonne g equu dicere erat
cu Josaphat. ij. Paralip. xx. Cu ignoramus qd age
re debeamus: h solu habemus residui vt oculos nros
ad te dirigamus. Q, si qs opposuerit pcessiones ꝛ
orones frequenter factas extitisse p ecclesiam. Ego
vos iudices statuo, si sufficiens aderat humilitas inte
riorqꝫ deuotio: q in moꝝ correctione consistit: qꝫ
multas orones dignas p nonnullos pcessisse no am
bigam, postulantes cu eccla ꝛ ppheta: Emitte spiri
tum ꝛ creabunt': ꝛ renouabis facie terre. Et rursus.
Fiat pax i virtute tua: ꝛ abundantia ꝛc. Quas exau
diens ex alto deus innouatione quandam bone spei ꝯtu
lit ad vniuersale integritate pacis assequendam.

Secunda consyderatio.

¶ Si dns nr papa positus in schola tribulationis,
sufficienter didicit lectione humilitatis, mansuetudis
ꝛ benignitatis: vt misericors fieret cu christo: pter
ea in angustijs suis vndiqꝫ cor eius fuit fiducia ha
bens in dno cu illa fideli susanna: deus absqꝫ dubita
tione eripiet eu ꝛ glorificabit eu: no tm mo p se, sꝫ ꝛ
p ecclesia: nisi forsitan subditoꝝ pctа nimis obsti
terint. Cosyderatio ista firmissimo stabilit' funda
mento diuine pmissionis. Cu ipso sum (inqt) in tri
bulatione: eripiam eu ꝛ glorificabo eu. Et ptꝫ dedu
ctio ex pmissis. Na humilez spu suscipiet gloria. Et
q se humiliat, exaltabit' etiam in psenti. Nihil qppe
arduu ꝛ magnificu voluit facere deus nisi p bene hu
miliatos. Videte martyres q fundauerut ecclesia
sanguine suo. Et qd est martyribus caput nouu: no
ne christu oportuit pati: ꝛ ita intrare in gloria sua?
Videmus (inqt apls) iesum ppter passione gloria ꝛ
honore coronatu. Et ad Phil'. ij. Christus factus est
ꝛc. ppter qd deus exaltauit illu ꝛc. Ita quicuqꝫ hu
miliauerit se sub potenti manu dei: in tribulatione
capiens ex vexatione intellectu: ille ꝯstituit' in salua
guardia regis excelsi: ꝛ in franchisia firmissimi ha
bitaculi qd optatus est dns: hꝫ altissimu refugiu,
ptegiturqꝫ i abscondito tempestatis. Propterea nul
lus ꝯtra tale pot pualere hostilis insultus. Na qual'
erit virtus ꝯtra dnm? q prudentia? qle ꝯsiliu? Joseph
innocente humiliauit deus: ipsum quoqꝫ humile pse
cuti sunt fres sui odio capitali. ¶ Sed qd aliud
E fecerut psequendo qꝫ exaltatione eius: ita vt inde sal

uator vocaret'? Quantis insup psecutionibus attritus
est dauid p Saul, ne regnaret: ꝛ regnauit tn ipso p
secutore deiecto: q magnus esse cepat i oculis suis.
Innumera supperut exempla ad hanc rem: qua euen
tus etiam psens corroborat. Qualis quantave fuerit
humiliatio exterior dni nostri pape: cognoscunt oes
qui dicta ꝛ gesta circa eu p quattuor annos attende
runt: nec recitatione mesta opus est nostram interrupi
letitiam. Aspeximus post octo dies sepenuero: ꝛ nunc
in quantam repente sublimatus est exaltatione coram
olm oculis: ita vt subiungere valeat illam sibi. ij. Es
dre. vij. particulam: qua precedit thema sumptu a
reuerendo patre ꝛ preceptore meo dno Cameracen
pridie in ecclesia parrhysien. Et bndictus inquit
deus patru nostroꝝ q dedit hanc voluntate in cor
regis clarificare domu sua que est hierusale. Se
quit': Et me honorificauit in ꝯspectu regis ꝛ ꝯsilio
ru ꝛ amicoꝝ eius ꝛ purpuratoꝝ. Una exaltatione ꝛ
omnium exultatione letabunda: vtina datu fuisset
dno nostro oculis palam attendere ꝛ notare. Nonne
dixisset cu maria: Magnificat aia mea dnm. Et
exultauit spus meus in deo salutari meo. Quia fe
cit mihi magna qui potens est. Et iteru: humiliatus
sum ꝛ liberauit me. Et rursum ad deu: Scdm mul
titudine doloꝝ meoꝝ in corde meo: cosolationes
tue letificauerut anima mea. Denique mihi videor
recte affirmare, qꝫ ipse regnu ꝛ incolas abundanti
us gestaret in visceribus scte charitatis deinceps
ꝛ iugiter. Innotescit quippe inter cetera nostroꝝ
gaudioꝝ signa qꝫ altis suspirijs et lenis (vt ita lo
quar) lachrymis innouatio nostra ad deu et ipsius
ad nos p noua obedientie vnione ad psens p vos
audit': du ad hoc ppositu traduco verbu passim
ptu: Emitte spm tuu ꝛ creabunt': ꝛ renouabis faci
em terre. ¶ At forte dicet aliqs minus instructus: F
Tu laudando dnm nostru simul eu vituperas; qui
pias cu in schola humiliationis misericordia ꝛ hu
militate didicisse: qsi videlꝫ antea talibus ipse esset
orbatus virtutibus. Sed rnsio in promptu est. Pmo
qr nemo repente fit summus. Et nullus ita sctus est
qn bene sctificet' adhuc. Preterea nullus arbitror
indignabit' si ipsi bto Petro ꝛ pphete Helie: ꝛ si
milibus ego eu no pposuero: quos tn tribulatos fu
isse vt humiliarent' celebris e historia. Petrus vt
ex casu pprio addisceret instruere alios in spu le
nitatis. Helias qr de pprijs virtutibus ꝯfidens intu
muerat: ꝛ se solu relictu ex dei cultoribus arbitraba
tur: profugus a facie mulieris aufugit. Quid si aliq
talis inflata cogitatio subrepserat apud dnm no
stru ex prioni virtutu exercitio: quasi solus vnione
dare posset ꝛ dignus esset ecclesie: aut aliq sibis va
nitat' illusio: qua ambitio subtile malu ꝛ dominan
tibus insidiosissimu secu afferre solita est: qs scit si
aliqn dixerit in abundantia sua, no mouebor in eter
nu. Et tande expertus sit illud qd sequit': Auertisti fa G
cie tua a me: ꝛ factus sum ꝯturbatus. Hec aut auer
sio ad psens accipi pot tribulationis inuersio: ex
qua humiliatus resurrexit fortior instar fabulosi an
thei, prout sperare ꝯuenit: ipse quoqꝫ ecclesiastice
vnioni faciende magis idoneus redditus est: tanqꝫ
yita, vnione ꝛ virtute sancti spus magis adimpletus.

Tertia consyderatio.

¶ Attenta hūiliatione dn̄i nostri/q̄ ex suis obla-
tionib⁹ ōr agnosci. Rex cū suo regno rōnabiliter
sunt reuniti: et q̄si noīter recreati i obediētia ei⁹.
Hec ꝯsyderatio q̄ꝗ sequał ex ꝑcedenti/eā nihilo-
min⁹ latiori ꝓsecutione deducamus: attēdētes in
primis ꝙ nō frustra orauit hacten⁹ ecclesia verba
nostri thematis: Emitte ⁊c̄. Et illud in prosa: Ue
ni sancte spiritus: ⁊ emitte celitus lucis tue radiū.
Emittat itaqꝫ spūssctūs radios sue claritatis ⁊ sui
luminis: qð signatū est sup nos: lumē. s. rōnis ad
ostendendū nobis bona. Qui radij licet innūera-
biles sint: duodecim enūerasse suffecerit/ex tripli-
G ci virtute scti spūs ꝓfluētes. Est nāqꝫ spūssctūs spi
ritus amoris ⁊ vnitatis. Est spūs iusticie ⁊ verita-
tis. Est spiritus decoris ⁊ honestatis. Notanł hec
Sap. vij. vbi ipse describił vnus ⁊ multiplex. Ex
hac triplici virtute quā adaptare fas est ad tria ap
propriata in diuis/tertiā patri: secūdā filio: primā
spiritui scto. Ergo in ꝯsyderatiōe mea quadriperti
tos radios supnos ⁊ decoros enūerare conspicis.
Ad q̄d'. nimirū ꝓ clarificatiōe dom⁹ francie: q̄ est
hierlm illa quā vidit Joānes nouā descēdentē de
celo. Conuertamus ḡ oculos nostre rōcinationis
ad trinā hāc virtutē: et intuebimur quatuor rōnū
radios ꝓfluere ab amore ⁊ vnitate: totidem a iusti
cia ⁊ veritate: ⁊ totidē a decore ⁊ honestate/ꝑpter
quos illuminati sum⁹ videre renouationē ⁊ recrea
tionē quandā sup nos ⁊ in nobis: quā quesiuim⁹ ⁊
orauim⁹: Emitte spm̄ tuū ⁊ creabunł ⁊c̄. ¶ Pri-
mus radius ꝑspicacis rōnis ondit vnitatē mutuā
hui⁹ obediētie totius inter se: q̄ alioq̄n diuisa ma-
neret. Hoc autē erat necessariū primū tentēdo cū
alijs ad vniuersalē vnionē. Nā quo pacto cōcor-
dassemus alios nobiscū ⁊ nos cū eis si in ꝑpetua
discordia versati fuissem⁹. Cōueniet nulli q̄ secū
dissidet ipse. Pro hac re induci possent historie cō-
memorate a Ualerio maxio. li. iiij. ca. vij. De his
qui vt ꝓdessent reipublice/priuatas inimicitias ⁊
discordias deposuerūt. Facit etiā ꝙ discordia in
his q̄ sunt ad religionē dissoluit e facili ꝯcordiam
in ciuili politia/ad tēporalitatē. Quia igił hoc re
gnū cū alijs hui⁹ obediētie confederatū est tēpo-
raliter: ipsum nō oportuit ab alijs in spūalib⁹ dis
sidere. Alterā vnionē manifestat scðs radius: q̄
est vnio regnicolarū francie inter se: quā paruipē
dere nō ꝯuenit: cū dicat Juli⁹ cesar: Orbē vniuer
sum nō posse resistere totius gallie ꝯsensui. Hanc
vnionē esse firmiorē videt qui attendūt. Tertia
vnitas ab altero radio ꝓdił. Et hec ē inter dn̄os
hui⁹ regni adinuicē: quoꝝ diuisio ꝙ pestifera est
nemo nescit/tam ꝓ se q̄ pro subditis. Pro quo ꝓ
dest reminisci regis illius de quo videł meminisse
H Macrobius in saturnalib⁹. Hic rex habens filiū
sibi odiosum: et hac dissensione sentiēs subditos
ꝓniores ad rebellionē ⁊ seditionē ꝯcitandā: cōuo
cata ꝯtione retulit se in gratiā cū filio rediisse. Ita
qꝫ tres dn̄i duces nostri si cū rege ⁊ mutuo vniti ꝑ
manēt: sunt funicul⁹ triplex q̄ difficile rūpił. Nec
ignorare decet illud Salustij: Cōcordia parue res
crescūt/discordie maxie dilabunł. Per quartū
radiū vnio spēalis inter ecclesiasticos ostendił: vt
puta studiorū cū studijs: vniuersitatū cū vniuersi-
tatib⁹: ecclesiarū cū ecclesijs. Sciūt experti qualis iā
dissensio plus q̄ ciuilis irrūpebat velut inter guel
fos ⁊ gibelinos: alijs dicētib⁹: ego sum benedicti:
alijs ego sum subtractionis ¶ Et (qð deteri⁹ erat)
iā errores ⁊ hereses caput extollebāt: q̄s si exerci-
cere ꝑmissum fuisset: robur eternū ipsi schismati
ꝯtulissent. Quinetiā status infelix ecclesie in quos
anfract⁹ inextricabiles incidisset: si dn̄m nostꝝ ad
recōciliationē mutuā sui cū cardinalib⁹ decedere
ex hac vita ꝯtigisset. Uidēt qui vidēt an ꝓpheric⁹
sermo verificat⁹ esset: pcutiā pastorē ⁊ dispergenł
oues gregis ⁊c̄. Nūc ꝟo amplius ⁊ si forte nō penī
tus clarificata sunt oīa: deductaqꝫ ē ad effectū no-
stra orō: Emitte ⁊c̄. ¶ Uoluam⁹ intuitū ad alios
q̄tuor radios descēdētes a iusticia ⁊ veritate. Pri-
mus radi⁹ fugat inobediētiā: que q̄ terra ⁊ nequā
est dathā ⁊ abiron absorpti docuerūt. Si ḡ dn̄s nł
ponat se in debito suo in facto vnionis ecclesie et
papalis officij: aduertite periculū si nō obstāte
subtractiōe ꝑtenta ⁊ causis ei⁹/noua restitutio nūc
nō esset subsecuta. Qualiter aūt ponat se i debito
suo: ego ad regē refero/⁊ eius ꝯsiliū q̄ suas oblati
ones habuerūt/examinauerūt/acceptauerūt. Ab
altero radio dissipał caliginosa opinio quorūdā:
dicentiū nos ideo subtraxisse ꝑus/vt ad obedien-
tiā patris alteri⁹ migrasse possem⁹ honesti⁹. Aliā
nō minus tenebrosam estimationē destruit tertius I
radius q̄ dn̄m nostrū fingebat nunq̄ fuisse rite ele
ctū. Et has assertiones temerarias inualescere ho-
nor regis ⁊ regni: iusticia quoqꝫ ⁊ veritas tolerare
diutius nō debebāt. Porro radius quartus fecit
euanescere obscurissimā nubē/imo ꝓfundissimā
abyssum collustrauit: dum quorūdā erat assertio ⁊
vocibus ⁊ scriptis: ꝙ suis culpis dn̄s nł ꝑdiderat
ius in papatu: neqꝫ ei vnq̄ salua cōscia obedientie
nouitas poterat exhiberi. ¶ Quarta ꝟo tenebro
sitas caliginosa inundasset abysso si in eā dimergi
ꝯtigisset: cogitare stupor est. Bn̄dict⁹ deus q̄ nos
pertransire fecit abyssum hāc intolerabilē: ⁊ duxit
innouationē alterā: de qua postulauim⁹/dicētes:
Emitte spm̄ tuū ⁊c̄. ¶ Postremo oculis nr̄e cōsy-
derationis obijciunł quatuor radij honorabiles
⁊ sereni/emicātes a decore ⁊ honestate. Prim⁹ si-
quidē honor est hūiles suscipe atqꝫ ꝓtegere. Quis
ḡ humilē dn̄m suū nō benigne tractauerit: si dura
rn̄sio eiusdē dn̄i displicuit vsqꝫ ad recessum ab eo:
mollis ecōtra rn̄sio nōne multo leui⁹ placere de-
buit ad regressum: sicut ⁊ vere placuit q̄rtā subita
tanqꝫ ꝑ oēs restitutio palā dedit intelligi. Adduci
poterat hoc loco dictū Uirgilij ascriptū romānis
Parcere subiectis ⁊ debellare supbos: ⁊ q̄dā alia
que ꝓpter scientes omittim⁹. Preterea honor et
virtus nō infima/subijcere se rationi ita/vt varia-
tis rebus/dū ratio suadet/iudicia immutari: homo
nō inueniał ceruicosus: inuitēs (nolitqꝫ reuerti) ꝓ
prie snīe. Nā et spūssctūs suasibilł est: quos implet
suasibiles efficit. Et nihil intolerabilius est in re
publica furore eoꝝ q̄ habēt zelū nō s̄m scientiā: q̄

qd semel ɔceperint in aīa/imutabiliter exequi conanť. Quales ab Aristo. vocanť immāsiui i opinionibus: tales ab alio quodā experto eremita scribunť esse sibiipsis ꝛ alijs diaboli: nec indigere diabolo alio tētante. Deniqꝫ maledict⁹ furor taliū: qꝛ ptinax: ꝛ emulatio/qꝛ dira. Cū e diuerso sapientis sit mutare ɔsiliū: circūstantijs imutatis: immo nō mutať ɔsiliū/sed pficiť: qꝛ finē attingit veloci⁹/quē K admodū christ⁹ nō venit legē soluere/sed adimplere: cū tamen multa in aliā formā mutauerit. Huic Terēti⁹: Nunqꝫ ita quisqꝫ bene subducta rōne ad vitaꝫ fuit: quin res/etas/vsus/semp aliqd apportet noui: aliqd moueat/vt illa q̄ te scire credas/nescias: ꝛ q̄ tibi putaris prima/in experiēdo repudies. Hac regē ꝛ regnū obstinatione carere pspicuū facit noua hec restitutio. Ceterū collucere tertiū radium ab honestate video: in quo collucere fas est ꝙ puro aīo ꝛ absqꝫ odij cuiuscūqꝫ nubecula rex cū suo regno subtractionē effecerat. Nā si ex odio vel alia intentione puersa ɔtra dnm nostrū subtractio emersisset: nihil erat cur nō eedē cause nūc manerent ꝛ in eadem subtractione stare cōpellerent. Quartus radius ad extremū dilucide perspicueqꝫ demōstrat qꝫ forti viriliqꝫ zelo rex cū suis ad vnionē in ecclesia habendā hactenus pcesserint: quin ipsi etiā vsqꝫ ad cedendū iusticie sue eandē quesiuerūt vnionē. Et iam nihil in eis stat/nihilqꝫ in dno nostro/quominus habeať: immo cedente altero mortuo/vel eiecto: pax est i ianuis nisi ab alijs obstinatione violēta depellať: qd si fecerint/ipsi viderint de se: nos aīas nostras liberauerimus. Quin etiā initia magna iacta sunt pro spe reformationis in ecclesia taꝫ vniuersali qꝫ particulari in gallia ex puisionibus ꝛ pmissionib⁹ dicti dni nostri nūc obtentis. Precessit ḡ medicina quedā fortis et velut corrosiua in ipsa subtractione. Nūc suauior adhibenda erat in noua restitutione: vt diceremus ex sententia verbū pphete pmissum: quasi iā exauditi ex parte: Emitte spm tuū ꝛ creabunť ꝛc. ¶ Concordantiā premissoꝝ realē ꝛ historicā habem⁹ Hester viij. de sublimatiōe Mardochei ꝛ ɔfusiōe Aman. Noua lux (inquit textus) oriri visa est: honor ꝛ tripudiū ꝛc. Noteť totus pgressus historie a pfun A de speculātibus. ¶ Postqꝫ in prima parte sermonis locuti sumus de humilitate/que est dispositio certissima ꝛ necessaria ad vitā spūssancti obtinēda vel in vna singulari psona/vel in tota ecclesia. Et hac occasione descendimus ad innouationē gaudiosam: quā hec humilitatis virt⁹ a dno nostro pgrediēs in mēbra deriuauit. Dicamus sub cōpendio p secūda parte quēadmodū hec vita spūssancti ɔseruať a mutua mēbroꝝ colligatiōe ꝛ debita vnitate: nec longe abeundū est. Hanc veritatē sensus edocet. Diuidātur membra corporis veri a se vł a capite: mortē inde sequi quis nesciat? Nec ob aliud abhorret natura vacuum/nec resistit minus sue diuisioni qꝫ morti: ꝓm deductionem Boecij. Non secus debet intelligi in corpe mystico. Sine cui⁹ ampliori deductione tres assumo breuissimas ɔsyderationes rei quā agimus accomodas:

Prima consyderatio.

¶ Expedit vt indulgētia ꝛ venia vtrinqꝫ ɔcedať sup ante actus. Alioquin cū natura humana auida sit honoris ꝛ ipatiens sue inglorificationis/si vn⁹ alteri obiectaret cū exprobratione: tu tenuisti talē opinionē/immo tu talē. Palā est aduertere ꝙ vnitas seruatiua dissolueret ex facili: ꝛ ex ɔsequēti vita spūalis cuius ipsa est seruatiua nō staret. Ergo recedāt vetera/noua sint oīa. Et cogitemus malorū esse iram post inimicitias meminisse. Pensem⁹ insup fieri posse vt in diuersis sentētijs ꝛ opinionibus charitatis vnitas remaneat: dūmodo recta sit intētio a passionib⁹ aliena. Patuit in Paulo/in Barnaba/imo in ipsis sanctis angelis: ꝓm opinionē probabilē super Danielē. Deniqꝫ nō attendamus qui aut qualiter ceciderimus. Sed qua rōne emergamus diuionēqꝫ ab oībus desyderatā ꝛ quesitā cōsequamur: que vnitas/quāto studio psequi debeat: ostendere debēt/tum ratio/tum exēpla patrū nostroꝝ/imo ꝛ historie gentiliū: qualis est illa ꝙ semiramis babylonica pectens crines/dū seditionē audisset esse in ciuitate sua/exiuit vt erat laxis capillis p dimidio: nec eos composuit/donec seditio pariter in pace composita sedareť.

Secunda consyderatio.

¶ Si verā querimus adinuicē pacē ꝛ amicitiam/nos vt cuꝫ spūsctō viui simus necesse est. Ista est non solū theologica/sed philosophica ɔsyderatio que dicit amicitiā non nisi inter bonos esse posse: quoniā non est pax impijs dicit dns.

Tertia consyderatio.

¶ A pace quā spūssanctus in nos veniēs afflare ꝛ influere parat⁹ est: cetera pax oīs ꝛ vnitas deriuatur. Hec ɔsyderatio sequiť ex precedēti. Sed ani- M mos quorundā min⁹ instructorū mouere possent quedā dubitationes ad hāc rem: iuxta tres huius celebritatis partes. Prima questio: Spūssanct⁹ cū sit vbiqꝫ per potentiā/essentiā et presentiā: quo intellectu diciť qnqꝫ absens ab aīa: qnqꝫ ipsi presens ꝛ eā viuificans. Respondeť ꝙ hoc diciť propter effectus noue cognitionis ꝛ amoris. Exēplū familiare ad hoc adduciť de hoīe: qui diciť redire ad se dū sui recordať ꝛc. Secūda questio: Utralis psentia spūssancti in nobis quib⁹ signis agnosciť ꝛ si certitudo inde possit haberi. Respondeť ꝙ certitudo moralis bene habeť: non simplex ꝛ absoluta nisi p reuelationē. Tria sunt signa ꝓm mysteriū hodiernū: Timor dei ex sono: Libēs sermo de corde: Et opatio efficax per ignē significata. Tertia questio: Spūssanctus quare diciť plus viuificare alaꝫ ꝛ vnire qꝫ pater vel filius? Respondeť ꝙ ipse est nexus patris ꝛ filij: pcedit p modū volūtatis ꝛc. Alie questiones sunt de pcessione spūssancti a patre ꝛ filio ꝛ de errore atqꝫ schismate grecorū. Itē ꝛ de effectib⁹ spūssancti et signis hodierna celebritate ostensis sup aplos in linguis varijs/in sono vehementi/in cognitione oīs veritatis/in ɔstantia mirabili: in hoc ꝙ ab alijs ipsi reputabanť insani: et q̄ erat causa. Et ita de similib⁹ multis q̄ aliū locū requirūt ꝛ tēpus prolixius. ¶ Que oīa dimittentes postulem⁹ in fine vnde exordiū cepim⁹: Emit-

te piritũ tuũ ꝛc. in ꝓsenti ꝑ gratiã/in futuro ꝑ glo-
riã. Quod ꝛc. ¶ Notandũ ꝙ in recõmendatione
solita post sermonẽ quedã narrata sunt sup mãsue
tudine dñi nostri ꝛ indulgẽtijs quas faciebat etiaꝫ
capitalib⁹ inimicis: ꝛ q̃dã alia de rege ꝛ dño Del-
phino ad ꝓpositũ materie/q̃ hic inserere ꝑtermisi:

A ## Schedula regimis eiusdẽ

de Gersone directa cuidã incluso i mõte valeriãi.

Joãnes cancellarius indignus ec-
clesie parrhysiensis Antonio reclu
so in monte vallis: fructũ eremico
le solitudinis adipisci. Zeli mei fer
uentis erga salutẽ tuã testimonia
plurima suscepisti: tum collocutione mutua: tũ lite
ris quib⁹ sollicitudinẽ meã trepidã animaduerte-
re potuisti/ ne forsan ambulares in via q̃ tibi vide
ret recta: ꝛ nouissima eius ducerẽt ad mortẽ. Hoc
autẽ erat si ambulares in magnis ꝛ mirabilibus
supra te/ ꝓpria duce opinione duce pessima: inni-
tendo baculo arundineo ꝓprie prudentie: clausis
quoq; oculis et aurib⁹ ad alienũ cuiusq; consiliũ.
Non enĩ dubitabã si taliter ambulares quin veni
ret tibi pes superbie: manus pctõris moueret te:
ꝛ caderes vbi ceciderũt omnes q̃ operant̃ iniqui-
tatẽ. O malũ superbie pedem esse sapientẽ in ocu
lis suis: ꝛ corã se ipso prudentẽ. Recedit quippe
deus ab oĩ arrogãte/et humilib⁹ dat gratiã. Sed
que arrogantia maior/que supbia periculosior q̃
reputare se solũ bene sape in causa sua. Ubi toti-
ens fallit̃ humana fragilitas: vel amore ceco/ vel
latenti ambitione: vel alia hmõi diabolica illusio
ne: que mille modis insidians ꝛ laqueos innũera
biles ante gradientis pedes iaciens: non aliter q̃
humilitate superat̃. Est autẽ humilitas in ala du
plex: alia in volũtate: alia in intellectu seu ratione
vtraq; difficilis obtineri. Sed meo iudicio plus
est difficultatis in scđa: q2 nihil insidiat̃ dolosius
neq; blandit̃ fallacius/neq; subintrat/impercepti
bilius/neq; fugatur operosius q̃ reputatio ꝓprij
iudicij i causa sua. Estimat enĩ nullos alios ea sin
gula perspicere que circũspicere se etiã experimẽ-
taliter arbitratur ꝛ dicit sibiipsi: Nemo nouit que
sunt hoĩs nisi spiritus hoĩs qui in ipso est: ꝛ simi-
lia multa in q̃ inueniẽda solers est humana ꝓsum-
ptio diabolicis machinationibus agitata. Olim
de te talia nõ mediocriter extimescebã: scis ipse.
Nũc deo ꝓpicio (cui gratias ago i veritate) i spem
meliorẽ respirare audeo pluries nimirũ ꝛ a pluri-
bus ꝛ sub litera tua ꝓpria testimoniũ nuꝑ habui:
D te humiliatũ vsq; adeo vt omnẽ sensum ꝓpriũ ꝛ
omne iudiciũ tuũ longe proieceris: ꝛ supposuisti
illud iudicio ꝑlati tui seu illoꝝ quibus cõmittere/
aut cõmisisse placuerit/bene est. In hoc sta/fecisti
de necessitate virtutẽ. In hoc humilitatis funda
mẽto te iugiter ꝯsolida. Fige pedẽ/ inde ne moue
aris: ne subito corruas. Sit ista mens assidua tibi
sit ista animi ꝑparatio: vt nunq̃ vl' minimo dissen
tias (si cognoueris) a sententia/a iudicio/ab arbi-
trio/a ꝯsilio eius cui te dedisti ꝛ dare debuisti: pre
latum tuũ loquor. Esto sub eo velut lutũ molle in
manib⁹ rotantis figuli: aut ferrũ cãdens flexibile
sub malleo fabri/dicẽs cum ꝓpheta: Paratũ cor
meũ: paratũ cor meũ. Etiã si te penit⁹ eijcere de lo
co tuo decreuerit/nihil diiudices aut tibi reserues:
neq; ꝑ aduersa ꝛ varia ꝯsilia vagabũdus oberres.
Hoc tantũmodo pete a dño: vt ꝑ eius mediũ vias
tuas dirigat: nec eundem aut alios sibi cõmissos
falli ꝑmittat in tuo regimine. Ita enĩ humiliatus
incedes sub alterius iugo. Et nihilomin⁹ imple-
bis illud ꝓpheticũ: Iacta cogitatũ tuum in dño:
ꝛ ipse te enutriet. Et q̃uis introitus tuus ad locũ
illũ/nunq̃ mihi satis discrete susceptus appare-
rit/causas legisti: multa tñ tolerant̃ iam facta q̃ dis
plicuissent faciẽda. Uertat oĩa in bonũ deus: ꝛ ita
vertet/si nõ in supbia in altero pede ale in volũta-
te. s. aut in intellectu tibi met obstiteris. ¶ Bene
vale mei memor in orõnibus tuis: ꝛ schedulã ꝛ re
giminis tui quã presentib⁹ inclusi susceptã adim-
plẽre satage. Et qđ interpretandũ fuerit aut eluci
dandũ per literas interrogare fas habebis.

Schedula regimis iclusa.

¶ Sit ante oĩa singulare studiũ tuũ circa obser-
uationẽ mandatoꝝ dei: que oẽs obligant: ꝛ quorũ
transgressio mortẽ operat̃. ¶ Item nullũ votũ et P.
nulla obseruatio teneat̃ in ꝑiudiciũ aut impedimẽ
tũ obseruationis hmõi legis christi. ¶ Itẽ si ab-
stinentia tua sic moderata ꝙ nec sit onerosa pure
mẽtis eleuationi ꝑ nimiã ingurgitationẽ ꝛ repleti
onẽ: nec sit destructiua corporis: ꝛ impeditiua de-
biti vsus rationis ꝑ excessiuã abstinẽtiã/debilitã-
tem ꝛ euacuantẽ cerebrũ: ꝛ q̃nq; melancolias insa
nas operantẽ: quia hec abstinẽtia indiscreta tãto
periculosior esset quãto ad sanationẽ minus redu
ci posset/si semel rationẽ euerterit. Idẽ dicimus de
somno/de vestimẽto/de cubili/ ꝛ alijs recreationi
bus ad carnẽ spectantibus: imo ꝛ describẽdo ꝛ de
ipsis lachrymis/pro quãto redũdat in fatigationẽ
corpis. ¶ Item de ꝑteritis votis nullũ habeas
scrupulũ/qđ te obliget ad abstinentiã duriorez q̃
ferre possis cũ debito vsu rõnis. Nam cũ diuina
autoritate accedit autoritas expressa ꝑlati tui dñi
parrhysiẽ. que talia oĩa vel relaxat/vel de eis dis-
pensat si vbi ꝛ quãdo in tue salutis cederẽt detri-
mentũ modis dictis. Propterea mox vt ꝑceperis
ieiunia tua in pane et aqua vel alia: te notabiliter
grauare in turbationẽ rõnis tue: illa statim vel re
laxa vel tẽpera. Et in hoc poteris insequi non solũ
tuũ/sed tibi seruientiũ iudiciũ. Itẽ non multũ re-
fert si quodcũq; appositum tibi fuerit comederis:
seruata institutione gñali ecclesie: ꝛ tẽperãtia mo-
derata/qualiter expssa est. ¶ Itẽ stude quantũ po
teris solitudini mẽtis ab omĩ cura tꝑaliũ ꝛ hoĩm
terrenorum. Nec ingeras mẽti tue curas supfluas
sub ꝑtentu saluatiõis alioꝝ: qm̃ ista cogitatio tol-
leret oẽm sollicitudinẽ tuã: ꝛ faciliter ꝑcipitaret in
abyssum supbie: ꝛ cõsequẽter apostasie. Oẽm idcir
co talẽ cogitationẽ ꝯfestim vt insidiatricẽ pessimã
expellito/quacũq; tunica boni apparẽtis fuerit in
uestita. Constitue teipsum q̃si solus esses in mũdo
ad saluãdũ te; quousq; forsan ex alia vocatiõe icu-

buerit tibi onus iſtud. Dic interim tibi ꝛ cogitationibꝰ tuis: Qui iudicat alios ꝛ gubernat/dñs eſt/ potēs eſt ꝛ bonꝰ ad ſaluandū eos ſine me. Mihi hoc vnū ꝑ eis agere relictū eſt: ꝑ eiſdē exorare/ flere ꝛ ꝯpati. ❡ Itē nulli aut pauciſſimis ꝛ rariſſime ſcribas niſi ꝑ neceſſitate tue inſtructiōis ꝟ fide. Similr paucis loq̄re/ neq3 oī hora. Et plus ab alijs q̄re inſtructionē/ ꝙ eos velis edocere: ſꝑ in ſpū humilitatis/ nihil de altis q̄ſtiōibꝰ aut caſibꝰ difficilibus. Neq3 de ꝑdicatiōibꝰ ꝛ ꝯfeſſiōnibꝰ ꝛc quōlibȝ intromittēs/ ſed indigētes cū beneuolētia ad prudētiores remittito. Eis quoq3 ſecuriꝰ aliq̄s ſcptū legere poteris/ ꝙ aliq̄d de tuo in mediū adducere.
❡ Itē ꝑ tollēdo acediā ꝛ euagationē mētis/ ꝛ ſubleuādo faſtidiū. Compa tibi mutuo vel aliunde libros ſctōꝝ morales/ in q̄bus crebro ſtudeas: hoc mō nō eris ſolus/ dū cū mortuis aut abſentibꝰ ſine ꝑiculo ꝯfabulaberis. Relegēs ſīa ſcp̄ta/ vt ſūt moralia Gregorij/ Codices regulariū inſtitutionū btī Bn̄dicti/ Auguſtini/ Caſſiani/ ꝛ alioꝝ: Sermones inſuꝑ Bernardi ſuꝑ Cātica: ꝛ ſīīa ſctōꝝ opuſcula. Itē habeas omni tp̄e ſuſpectas q̄ſcūq3 viſiones inſolitas/ diurnas vel nocturnas: ꝛ illas imputa vel leſioni capitis/ vel certe demeritis et pctīs tuis. Similr dicimꝰ de ſpūalibus ſentimētis ꝛ dulcedinibꝰ: niſi clare ſentiant ad humiliationē ꝛ ꝯtemptū tue vilitatis inducere. Nam impoſſibile eſt hoīem ſibi placentē in talibꝰ/ deo placere ꝑfecte. Tunc q̄ppe dimiſſo deo ſponſo aīe/ ipſe cum ſuis delectatiōibus fornicat. ❡ Item nunq̄ deinceps aſtrinxeris te voto aliquo nouo ſine ſuꝑioris tui licētia ſpeali: neq3 etiā abſq3 eadē licentia ꝑ quorūcūq3 alioꝝ ꝯſiliū/ modū tuū viuēdi in hac recluſiōe tibi ꝑſtitū trāſgreſſus fueris/ maxīe apiendo cellam tuā cuicūq3: niſi caſus neceſſitatis q̄ legem nō habet/ emergeret. Memēto te eſſe beſtiā/ feram ꝛ indomitā q̄ tali recluſione indigeas: quē carcerē ſi ſponte cuiq̄ aperueris/ tibi facis viā ad tui ꝛ alioꝝ ꝑniciē. Erit tamen clauis taliter collocata/ ꝙ ſatis in ꝓmptu poſſit haberi ꝓpter caſus tue neceſſitatis poſſibiles euenire.
❡ Explicit ſecunda ſchedula regiminis. N. eremite a dño Cācellario ꝯpilata.

Sequūtur quedam

alia a dño Gerſon edita.

R IN noīe ſctē ꝛ indiuidue trinitatis: Ego Ioannes cācellariꝰ indignus eccleſie parrhyſieñ. ꝯpellēte me ſciētia mea/ abſq3 ſinglaritatis preſumptiōe temeraria/ ſȝ ex ꝑuiſione ꝑiculoꝝ viſibilr futuroꝝ in fide ꝛ chriſtiana religione/ ſi fierēt aliq̄ de q̄bus eſt fama ꝛ formido ꝓbabilis. Dico ꝛ ꝓteſtor corā hac ſacre theologie facultate ea q̄ ſequunt. ❡ Primo ꝙ volo ꝓcedere ad vnionem eccleſie in vniuerſali ꝛ ꝑticulari tanq̄ filius eiuſdem eccleſie licet nouiſſimus: ꝛ hoc non innitendo ꝓprie prudentie/ ſed in ſequēdo ꝯſilium regis ꝛ regni ꝑ mea facultate ꝛ vocatione: ac etiam deliberationē generalis ꝯcilij huius obedientie finaliter expectando. ❡ Secūdo ꝙ nolo reuocare in dubiū vel diſputationē ea q̄ hactenus facta ſūt maturo ꝯſilio regis ꝛ regni/ tam ſuꝑ adheſione ad dñm Clementē/ ꝛ ꝯſequēter ad dñm Bn̄dictū: ſicut in obedientes ꝛ neutrales factū: etiam in hac vniuerſitate ꝙ ſuꝑ electiōe vie ceſſionis/ ꝛ ſuꝑ ſubtractione an bn̄ vel male fuerit inſtituta. ❡ Tertio q2 fama publica eſt ꝙ aliq̄ volunt deducere materiam ꝑſentem ad hereſim vel ſchiſma/ imponendo talia crimina dño Benedicto: ꝛ tendendo his medijs ad eius depoſitionē/ ꝛ forte ꝯſr̄ ad perſecutionem omniū ſibi adherentiū ꝛ adheſurorum. Ego coactus ꝯſcientia/ ſignifico ꝙ iſtud nūc ꝛ alſ apparuit mihi non neceſſariū/ ſed penitus inexpediens. Nam ꝑ hoc ſcḋm videre meum/ ꝛ ſub correctione illius vel illoꝝ ad quos ſpectat autoritas/ ſchiſma ꝑſens multiplicaret ꝛ irremediabilr: vt ſchiſma grecoꝝ atq3 latinoꝝ radicaret. Diuiſio crudeliſſima ꝛ ꝑniciosiſſima in hoc regno inter ſe/ ꝛ contra alios veriſimilr oriret. Periculū mutatiōis regni ꝛ aliaꝝ dominationū ſuſcitaret. Subtractio cum multis que facta ſunt hactenus ꝑ regem ꝛ regnū/ in ꝑiculū reprobationis ſaltē de facto reduceret. Accuſatio multiplex odioſiſſima/ turpiſſima ꝛ infamis ꝑ accuſatos contra accuſatores ſaltem facto reuerteretur. Et hec latius offero me deducturꝝ. ❡ Quarto ſi fiat accuſatio ꝑdicta noīe vniuerſitatis vel facultatis theologie: ego minimus inter eos/ ſed fidelis filius ꝛ zelator ſui honoris: q2 obligor ex officio ꝓuidere ne errores in vniuerſitate pullulēt: ꝓteſtor ꝙ h̄ neq3 fuit neq3 ē de ꝯſenſu meo/ q2 etiā nunq̄ fui ꝑñs vbi hec materia ꝑ facultate tractaret: cum tamen deberet vel non ꝓponi/ vel ante ꝓpoſitionē cum ſumma maturatione ꝛ diuturna deliberatione vētilari: multo amplius ꝙ approbatio vel reprobatio viiꝰ dicti ſcholaſtici/ ꝑ cuiꝰ tn̄ diſcuſſiōe opponit q̄ſq3 tractus anni vel bienii: q̄ſq3 totū dimittit indiſcuſſum. Attēto deniq3 ꝙ ōr pluries fuiſſe ex ꝑte regis inhibita/ talis diſcuſſio ꝑ facultatē faciēda. Et ſi oppoſitum fieret (quod auertat deus) ego ꝑ liberatione anime mee in hoc ſeculo ꝛ in futuro apud deum ꝛ homines pro me ꝛ meis adherentibus/ ꝛ ad obuiandum ꝑfactis incōuenientibus (quātum fas habeo) ꝓteſtor de opponēdo me tempꝛe ꝛ loco ꝛ medijs opportunis.

Quedam epiſtola

eiuſdem Brugis ſcripta. M.cccc:

REuerēde pr̄ ꝛ dñe ꝑcipue dū mētis aciē ad ſtatū quēlibȝ ꝛ ordinē (ſi ordo q̄ſpiā ſit in hac nr̄a tēpeſtate) circūflecto: dū gn̄alē ꝑterea eccl̄ie cladē cū miſerāda eiꝰ nūero ꝛ merito diminutiōe/ pia affectiōe ꝑtracto: libet magis flere/ ꝛ iuxta ꝯſilium Ezechiel gemere ſuꝑ cūctis abominatōibꝰ q̄ fiunt: ꝙ de adiutorio remedio ve ſperādo cogitare. Ita a plāta pedis vſq3 ad vticē occupauit totū corpꝰ chriſtianitatis ebulliens pctōꝝ ſanies; ita radices altas egit in holm

cordibus antiq̄ta iam ꝛ infelix iniq̄tas: vt de hūa-
na ope humano ve ꝓuidendi ↄsilio diffidere fas e͞e
videat. Nimi͞x quasi perierit ↄsiliū a senionb⁹/ ser
mo a ꝓphetarꝫ lex a sacerdote. Eamus nūc igit ꝛ
in hac ꝓcellosissima tēpestate vel voragine magi
steria nauis ecc͞liastice/ p̄latōes. s. nō tam desyderē
mus ꝙ violēter rapiamus/ q͞n ꝑuersi difficile cor-
riguntꝰ: ꝛ stultoꝝ infinitus est nūer⁹/ q͞n vix sibi suf
ficit hō vt saluet se in medio natiōis praue: nisi q̄-
dā insania imponat hoīes sup̄ capita sua iugū vti-
q͞ꝫ graue ꝛ summoꝝ etiā viroꝝ humeris formida-
bile. Sed hec forte dicēda erāt apud eos q̄ nōdū
tenentꝰ hoc laq̄o vt cauerēt ꝛ modestiori se trade-
rēt ↄsilio/ q̄d ad illos q̄ posuerūt iam in rete pedes
suos: ꝛ in maculis eius ambulātꝰ: me pre ceteris ꝛ
infelicē fortē meā defleo: q͞m ex debito suscepti of
ficij cācellarie parrhysien͞. incredibilib⁹ vsq͞ꝫ nunc
vrgeor angustijs: dū nec exercere libet/ nec excutē-
di eam a ceruicib⁹ via ↄcedit. Sꝫ omitto me: ꝓdi-
di enī sc͞ꝓta iam/ vbaq͞ꝫ innūera. Quid tu vero pater
optime/ q̄d sup̄ onere tuo ep̄ali c͞eses ꝛ cogitas: mi
hi plane videor intueri. Nā si bn̄ noui hūiles ꝛ cō
positissimos animi tui mores/ defles iugiter alti-
tudinē tuā/ ꝛ gemebūdus inferiora suspiras. Cur
non ita: q̄d enī non anxiū plenūq͞ꝫ doloribus/ ple
nū deniq͞ꝫ ꝑiculis aīe ꝛ corpis affert in hac felici-
tate sarcina pastoralis: Affert inq̄ꝫ ad oēs. Sꝫ so-
li sentiūt q̄bus est timor dei añ oc͞los eoꝝ: q̄ ad iu-
dicia dei tremēda nō claudūt oculos: sicut illi q̄ vi-
dētes non vidēt/ ꝛ intelligētes nō intelligūt: im-
a mo q̄ gl͞iantꝰ cū malefecerint ꝛ exultāt in rebus pes
simis: q̄ certe eo infelici⁹ ꝑiculosiusq͞ꝫ pereūt quo
insensibilius: ꝛ q̄ iuxta maledictionē ꝓphicā du-
cuntꝰ s͞m desyderia cordis eoꝝ: ꝛ eunt in adinuētio
nib⁹ suis. Petet aliq̄s q̄ illa sunt mō plus ꝙ olim
q̄ miserabiliorē reddūt p̄sidentiū ↄditionē: multa
ↄfusa ꝛ inexplicabilia. Quid ꝙ i veteri⁹ res quoti
die ruūt: vbi ad iniq̄tatis cumulū adijcit q̄libꝫ/ au
fert nullus. Si dubitas tu: nimiū scisma circū-
spice. Quid ꝙ expeditissima pastoꝝ hoꝝ ignauia/
pessime ↄsuetudines passim increscere ꝑmisse sūt:
ita (vt iuxta vbū Senece) desit remedij locus: qꝛ q̄
fuerūt vitia/ mores fiunt. Expt⁹ loquor: ꝛ h͞ vnū
(ꝙꝙ innūera sint alia) ꝓfero in mee assertiōis au-
gmētū: vicꝫ ꝙ in ecclesijs cathedralib⁹ ꝛ p̄cipuis/
insanie false ex sacrilegis paganoꝝ idolatrarūq͞ꝫ ri
tibus relicte pene vbilibet exercentꝰ. Nec obstat lo
cus orōnis/ neq͞ꝫ sacrosc͞ti corpis christi p̄n͞tia/ ne
q͞ꝫ diuinoꝝ celebratio: q͞n impudētissima dissoluti
one ab ecclesiasticis talia fiant/ qualia vel scribere
horror est/ vel etiam cogitare. Qꝫ si q̄s etiam p̄la-
torū obniti voluerit/ mox irridebitꝰ/ exsibilabitur/
impugnabitꝰ. Ecce inq̄ent tertᵒ e celis cecidit Ca-
tho: quāto sapiētiores ꝛ ecclesie vtiliores erāt p̄de
cessores tui: q̄ hec non solū tolerauerūt/ immo fa-
cientes blāditi sunt. Ita in autoritatē nephandis-
simi flagitiosissimiq͞ꝫ sceleris assumitꝰ damnāda et
certe iam damnata (nisi penituerint) p̄latiōis anti
que negligētia. Excusant se q̄dam scio ꝙ ꝓ taliū
extirpatione nequaq̄ voluntas/ sed facultas desit.
Et hi forsitan audire poterāt/ si tāto studio quan-
to ꝓ modica iuriū t͞paliū ↄseruatiōe decertassent:
ꝛ eos nō blāde vt ꝑbdi filios/ sed ꝑ manꝰ etiā p̄nci
pum seculariū ab hoc eos sacrilegio ↄpescuissent.
Quid porro si p̄dictis adijcias malū abominādū
ꝛ mōstro simillimū: Illi siq̄dē quos adiutores et de
fensores sui gregꝰ habere debuerat ep̄s/ in lupos
et ↄtumeliosissimos/ in leones/ in apros rapacissi
mos/ atrocissima rabie v͞bis/ exēplis ꝛ factis plerū
q͞ꝫ ↄuertuntꝰ: cleꝝ loquor/ ꝛ p̄ ceteris cathedrale ca-
pl͞in. ¶ Sꝫ an epoꝝ indignitas/ arrogātia vel ini- x
q̄tas/ taliū origo sit/ ipsi viderint. Deniq͞ꝫ vbū dei
(maxima sane sp̄ualiū morboꝝ medicina/ ꝛ p̄cipu-
um p̄latoꝝ officiū) ab eisdē desertū est: q͞si negocia-
um quoddā sugnacium/ ꝛ magnitudini sue ꝓbrosū
vel indecēs. Ex hinc traductū ē vbū dei ad nescio
quosdā: q̄ vel imꝑitia sua vl̄ morib⁹ cautissima di
scretiōe tractādū adulterauerūt: ꝛ illud tanq̄ in cā
ticū/ fabulā ꝛ risum audiētib⁹ ↄuerterūt. Redun-
dat totus irreꝑabilis ꝓfecto iste defect⁹ in caput
p̄latoꝝ. Ipsi q̄ppe mira sollicitudine ꝓ t͞palib⁹ tuē
dis aduocatos/ ꝓcuratores/ promotores ꝛ alios
huiꝰōi officiarios magnis ↄducūt expēsis/ magnis
pēsionib⁹ retinēt absq͞ꝫ eo ꝙ ab oīb⁹ ipsi tales di
ripiūt. Sed vbi q̄so vidisti theologū ꝓ sp̄ualibus
ministrādis/ seminādis ꝛ seruādis institutū: cui vi
delꝫ iuxta ap̄licū decretū t͞palis vict⁹ vel parte do
naretꝰ: sic t͞palia sp̄ualib⁹ p̄ferim⁹ carnales effecti
sic t͞paliores t͞palibus dn͞is redditi sum⁹. Et qꝛ p̄-
sus t͞palia clericoꝝ absq͞ꝫ sp̄ualibus (ꝓpter q̄ do-
nauit ea seculariū deuotio) diu subsistere nequnt:
verendū est ne vtraq͞ꝫ velocius nostris e manibus
rapiāt. Via iam ad hoc lata plane apta est. Nun
q̄d postremo seueritas oīs disciplīe sic ab ecclesia
exulauit: vt liberius peccent nunc religionū etiam
artissimaꝝ ꝓfessores/ ꝙ olim dyaconi vel clerici se-
culares. Hec tecū fidēter euomui pꝛ dilectissime:
nō docēdo/ q̄ mihimet insipiens sum ↄsulere/ nō ex
probrādo/ sꝫ ↄq̄rēdo/ ꝛ morē aīo tristi gerēdo. Sūt
nec dubito hec notiora quo pl⁹ expta: ꝛ exinde mo
lestiora: quo q̄ addit sciam/ addit ꝛ laborē: ꝛ quo ze
lus dom⁹ dei in tuo sc͞tō pectore feruet ardētior.
Addā ipse q̄ cepi/ pia temeritate sup̄addā. De tua
enī deuotiōe multū ↄfido/ qꝛ multū diligo: ꝓ reme
moratiōe siq̄dem aliquoꝝ q̄ agenda viderentꝰ/ sche
dulā illa notārē hoc vespe vno ꝛ pio impetu sup̄i-
nus ꝓpria manu sc͞ꝓsi in lecto aduerse valitudinis
mee: quā trāsmitto. Gratāter accipe: ꝛ bn̄ in dn̄o
vale pater amantissime. Scriptū Brugis Kalen.
Aprilis. M.cccc.

Reuerēde pater sub
rl͞a ꝛ mgr͞oꝝ nr͞oꝝ correctiōe. In fa-
cultate theologie videtꝰ e͞e neċaria re
formatio sup̄ seq̄ntib⁹ inter cetera.
¶ Primo/ ne tractētꝰ ita cōit doctrie
inutiles sine fructu ꝛ soliditate: q͞m ꝑ eas doctrie ad
salutē necessarie ꝛ vtiles deseruntꝰ. Nesciūt necessa-
ria: qꝛ sup̄uacua didicerūt/ inq̄t Sene. ¶ Scd͞o ꝑ
eas nō studētes seducūtꝰ: qꝛ. s. putāt illos p̄ncipalꝰ
esse theologos q̄ talib⁹ se dāt/ sp̄reta biblia ꝛ alijs
doctorib⁹ ¶ Tertio ꝑ eas termini a sc͞tis p̄rib⁹ vsi

tati transfirmant: ptra illud Augustini: nobis ad certã regulã loqui fas est ꝛc. Et nõ seqꝰ velocior scie alicuiꝰ corruptio ꝙ p hec. ¶ Quarto p eas theologi ab alijs facultatibus irridentur. Nam ideo appellant phãtastici: ꝛ dicunt nihil scire de solida veritate ꝛ moralibꝰ biblia. ¶ Quinto p eas vie errorũ multiplices aperiunt: qꝛ cũ loquunt ꝛ fingũt sibi ad placitũ terminos quos alij doctores ꝛ mgri nõ intelligũt nec intelligere curãt: dicũt incredibilia ꝛ absordissima: ꝙ ex suis absurdis fictiõibus dicũt seq. ¶ Sexto p eas eccl̃ia ꝛ fides neqꝫ intꝰ neqꝫ foris edificant. Cõstat ꝙ dãt potiꝰ occasiões credẽdi ꝙ deꝰ nõ sit olmode simplex aut vnus: sicut dr̃ braduardi. ¶ Septimo p eas multi ex theologis tã actiue ꝙ passiue scãdalizant. Nam alij rudes vocant ab alijs: ꝛ alij ecõtra curiosi aut phãtastici.

z ¶ Tales nũc currũt ppões ex talibus doctrinis. Infinite sunt durationes in diuinis fm pus ꝛ posterius õuis eterne. Et ita de mẽsura. Spũssctũs libere pradictorie ptingenter pducit ex pte pncipij quo. In diuinis est absolute potentialitas ad non esse spũsscti. Producere filiũ in diuinis, vt sic nihil est. Spũssanctus pus est pductus ꝙ sit sum me pfectus. Pater ꝛ spũsscts non sunt cognitio Et pr ꝛ filius nõ sunt amor. Filius in diuinis põt aliũ filiũ pducere: qꝛ est eadem potẽtia cũ patre: ita de innumerabili bꝰ alijs. ¶ Item a multis an nis iam fit maxima ꝯtrouersia in materia de cõicatõe idiomatũ: quã antiq sic restringũt vt dicãt nullũ pdicatũ cõican deo: qꝺ dicat imperfectionem. Alij ampliãtes dicũt omne pdicatũ vl̃r cõicari, vsqꝫ adeo ꝙ deꝰ posset dici dãnatus. ¶ Itẽ videt pidendũ ꝙ facultas nunꝙ determinaret materias fidei cũ alijs facultatibꝰ hñtibꝰ in hac re eq̃les voces cũ ca sicut fit in vniuersitate: qm piculũ fidei ꝛ dedecus facultatis irremediabiliter seq possit. Itẽ dr̃ ꝙ aliquoꝝ vita ꝛ mores scãdalizant facultatẽ: ꝛ si hoc verũ est: esset puidẽdũ. ¶ Itẽ qꝛ sup erroribus als publicatis ꝛ delatis nulla fit executio aut emẽdatio: vt aliũde nulli baccalaurij deferũt aliqua ꝙ fuerũt male dicta: õuis publica scholã scandalizata fit. Et sup hoc cũ excusat se Cãcellarius: qꝛ non repit mgros als ꝙ sufficiẽter vacare vellẽt ꝛ intendere. Et timuit de piculosiori scissura ppter illa ꝙ pcepit ꝛ ex discretoꝝ ꝯsilio. ¶ Itẽ monẽdi viderent magistri nri spẽalr illi ꝙ dederũt occasionẽ: ꝙtinus suos baccalaureos ꝛ scholares monerẽt fugere aut dimittere vanissimas doctrinas inutiles ꝛ steriles: nec approbãdo: nec morose aut curiose reprobãdo: sicut iã deo ꝓpicio: sophismata sunt expulsa a theologia: ꝛ ꝙ materia secũdi tertij ꝛ qrti snĩaꝝ magis tractarent: qꝛ vix legit ni

z si pmus: occupãdo tps in pmissis doctrinis: ꝛ similr biblia. Et ꝙ libri pdictaꝝ doctrinaꝝ non legerent ad prẽ sine licẽtia facultatis. ¶ Et p honore dei attendat diligẽter quãta est necessitas p instructiõe ppꝉoꝝ p resolutione materiaꝝ moralũ tpibus nostris. Et nunc credendũ est ꝙ in tãta angustia tpis: ꝛ inter tot alaꝝ picula nõ multis placebit ludere: ne dicã phantasiari circa ea ꝙ pñ sus supuacua sunt. Videbit etiã ꝙ nõ est pui inge nij aut rudis tales materias elucidare ꝛ funditꝰ pscrutari: sed alibi est pfectio ꝛ alta pfunditas: quã nõ ita sentiũt illi ꝙ nõ vacãt circa eas ope ꝛ sermone. ¶ Item forte expediret ꝙ sicut olim ipe quidam pestilentiaꝝ facultas medicoꝝ cõposuit tractatulum ad informandũ singulos: ita fieret p facultatẽ vel de mandato eius aliqs tractatulus sup punctis pncipalibus nře religiõis: ꝛ spẽalr de pceptis: ad instructionẽ simplicũ: ꝙ bꝰ nullꝰ sermo aut raro fit: aut male fit. Itẽ forte necesse esset puidere de inqsitore: aut de tali ꝙ tanꝙ inqsitor posset vacare circa ea ꝙ nimis libere: immo temere cõtra fidẽ publicant in ꝯuiuijs ꝛ locis aut aliter. ¶ Itẽ forte posset nũc meliꝰ practicari ꝙ alie decretales: ꝙ in qlibꝫ eccl̃ia cathedrali ꝛ metropolitana esset vnꝰ legẽs theologiã ꝛc. ¶ Itẽ forte p olibus pteritis scãdalosis dogmatizatiõibus ad puidẽdũ de futuris: sufficeret ꝙ in vna schedula ponerent: que schedula publicaret p scholas: dicendo ꝙ tales doctrine non placẽt magistrie: ꝛ deinceps cessent omnes a talibus ꝛ similibus. Et nisi facultas hoc faciat aut aliud sile: forsan incumbet Cãcellario p aliquẽ talẽ modũ puidere: nõ admittẽdo. f. ad licẽtiam eos ꝙ in talibus doctrinis fuerint culpabiles: etiã vbi facultas hoc vellet: õuis sanctius sit ambulare vnanimiter in tali re Cãcellariũ cum facultate. ¶ Finis.

Epistola Gersonis missa

pvinciali ordinis Celestinoꝝ.

Si quis vult venire post me: abneget semetipm ꝛ tollat crucem suam ꝛ sequatur me: Matth. xvi. Marci viij. Luce. ix. ¶ Sufficeret hoc verbum ad grandẽ nedũ epl̃e: sed tractatus editionẽ: iuxta quatuor eius clausulas ꝛ fm quadruplicẽ sensum exponẽdi scripturas. Sed ad compendiũ veniẽdo: ꝛ ad satisfactionẽ qualemcũqꝫ de reqsitis sup rememoratione quotidiana dñice passionis. Dicamus cũ Gregorio in homil. ibi huius: ꝙ duobꝰ modis crux tollitur. Unus est p corpis passionẽ: de qua nihil ad pñs. Alius est per animi compassionẽ: que triplex est. Una ad seipm: altera ad pximũ: tertia ad christũ crucifixũ. De qua re pncipalr reqrit vt homo afficiat ad christũ in cruce passum. Qua sup re multi multa ꝯscripserũt modis varijs ꝛ medijs ad finẽ legis (ꝙ est christus) intentionẽ dirigendo: in tollendo crucem suã. Ecce cũ p vestrã reuerendã paternitatẽ ꝛ charissimã deuotionẽ missus est ꝛ oblatus tractatulus sub quatuor piculis. In quorum secũda narrant quasi pticulatim ꝯsyderatiões circiter. lij. ꝛ sententiose breuiter ꝛ ordinate. Fecit aũt silem breuiationẽ dñs Bonauẽtura in suo de arbore vite sub duodecim fructibus ꝛ folijs. xlvi. Canones totidẽ addidit: sicut inueniri cõiter põt. Fecit alterã auctor horologij sapie seßatim sub centũ ꝯsyderati õibus: ꝙ bꝰ orõnes correspondent. Facte sunt insup ꝯsyderatões hmõi pticulales p faciliori tenaciorique memoria: tũ in diuersis libris ꝛ scriptis: tum notatim sup totam bibliã: ꝛ sigillatim

sup quatuor euāgelia diuersimode p diuersos: in-
ter quos nup ⁊c. vnū ex q̄tuor cōposite sunt rubri-
ce centū q̄nquaginta cū aliq̄bus rubricellis ⁊ quo
tan̄dibus accōmodis. Denique redacta sūt ola sub
paucis metris ⁊ terminis/ita vt cū omni facilita-
te velut in momēto poterit aliq̄s totū euāgelij de-
cursum memoriter excurrere dum volet/q̄escens
aut ambulans: nō phātasticas/sed intelligēs pun
ctor̄ sulam. At v̄o sicut in rebus tales ille sunt q̄-
lis est anim⁹ vtēns: sic in doctrinis tales ille sunt
faciles aut difficiles p qualitate intelligētis vel rō
cinātis/vel imaginātis/vel estimātis. Trahuntur
ɔsiter ex p̄dictis aliq̄ p risso pposite ⁊ exq̄site po-
stulatiōis ¶ Tollere crucē/magis est in animi vl'
cordis affectiōe/q̄ sola l'rali ⁊ exteriori crucifixi vl'
crucis inspectione seu depictiōe: vel iuxta morem
aliquor̄ supstitiosor̄ deportatione: quales adhuc
dicunt̄ in italia esse se iesuanos appellantes/nō si-
ne cruce lignea alicubi pagrātes. ¶ Tollere cru-
cē suam/est p recordationē dn̄ice passionis cōpa-
ti christo in carne passo: vt si cōpatimur (s̄m apo-
D stolū) simul ⁊ regnemus. ¶ Tollere crucē vidēdo
audiēdo/imaginādo/recordādo/osculando/allo-
q̄ndo/psternēdo se/adorādo/laudabile opus ē de
gn̄e ptinens ad latriā: ptinens insup ad multipli-
cē eruditionē: q̄m ois christi actio nostra est īstru
ctio. Valet deniq̄ ad tentationū aculeos mortife
ros superandū exēplo quo christus vsus est de ser
pente eneo/quē Moyses exaltauit in deserto: q̄ su
p re spēalis est tractat⁹ sup illo v̄bo/exaltauit hu-
miles. ¶ Tollere aūt magis ille dicēdus est/q̄ ex
eius rememoratiōe facili⁹ ⁊ religiosius ɔsurgit cir
ca christū/⁊ ɔsiter circa seipm̄ ⁊ p̄ximū. Per illas
q̄tuor p̄ncipales a p̄bis positas passiones/q̄ sunt
gaudiū/spes/metus/dolor: q̄bus supaddit̄ ɔgrue
velut cōposita/cui nomē est cōpassio seu pietas: cō
formius p inde loquēdo cū theologis nominant̄
affectiōes mētales/q̄ passiōes mētales. Et q̄m su-
p hāc materiā passionū ⁊ affectionū p̄dem ⁊ nup
in idiomate tam latino q̄ vulgari opuscula pluri-
ma repiunt̄ p illū vobis notissimū/nō erit mole-
stū vestre charitati si a nouis ⁊c. hāc rem scriptu-
ris destiterit: p̄sertim cū opuscula p̄dicta nota sint
ex noīe: q̄ nihil pene loquunt̄ aliud q̄ passiōes ⁊ af
fectus/siue sit sermo de mēdicitate spūali/siue de
mōte ɔtēplatiōis/siue de cāticis in volumine trip-
tito/siue sup magnificat l.xij. tractatib⁹/siue de cā-
ticho rdo p dialogū l gallico sub triplici allocutiōe
E quasi diex trium i p̄sona decent celer ⁊ decter mū-
dani cordis solitarij ⁊ cordis mūdani. Cui dialo-
go subiūgēde sunt reliq̄ quatuor allocutiones q̄si
sub totidē dieb⁹ tradendo modū ⁊ effectū qualiter
cor mūdanū practice fuerit effectū ad suplatiuū
gradū/seu ɔcentū cātichordi diuinalis. Sʒ de pu
blicatiōe q̄d fiet aut nō fiet/ordinet de⁹. Porro spe
cialis liber est intitulat⁹ de passiōib⁹/ali⁹ de distin
ctiōe verar̄ reuelationū a falsis: quor̄ copia vl' au-
relianis repit̄/vl' in amberto: abūdat (sic d̄t ap̄ls)
q̄lib₃ in suo sensu: ⁊ su⁹ cuiq̄ mos est: nec voto vi-
uit̄ vno: queādmodū tradita ars memorādi nō si-
milr̄ practicat̄ apud oēs. Cōponat ḡ q̄lib₃ sibi mo

dos q̄bus poterit efficaci⁹ ⁊ facili⁹ atq̄ deuotius
affici ad recordationē christi crucifixi/tollēdo cru
cē suā vt seq̄t̄ eū/hic p imitationē gratiosam/⁊ in
futuro p apph̄ēsionē gloriosam: Amen.

Centilogiū de cau
sa finali. F

Proemium.

Onsummatū est ptulit christus dum re
dēptiōis n̄re finē attigerat/ queādmodū
p̄ius rogauerat patrē p electis/vt essent cō
summati in vnū. Cōsonat sapiēs: Memēto finis.
Cecinit Psalmista h̄n ɔscius ⁊ ɔfidēs: Ois ɔsum-
matiōis vidi finē. Finis aūt est charitas ordina-
ta: q̄ ponit ordinē in oībus. Dicamus igit̄ ppō-
nes aliquas seu theoremata vel ɔsyderatiōes ad
finis ɔmēdationē accōmodas sub cētilogio: ⁊ ad
intellectū illius q̄d dicit in cāticis spōsa: Ordinā-
uit in me charitatem.

¶ Hic p̄mo de fine in se ⁊ ad cās alias gn̄alr̄.



Inis ē propter
quē fit oē q̄d fit: ⁊ plus influit
q̄ altera causa. Finē appetūt
oīa sicut ⁊ bonum: ⁊ gr̄a finis
agūt oīa: coincidūt eñ rō fi-
nis ⁊ boni. Finis p̄cipit alijs
causis: nō ille sibi. Finis desy
deriū naturale nō est oīno frustra/siue sit finis quo
siue finis gr̄a cuius. Finis aūt quo/est finis quo fi
nis gr̄a cui⁹ acq̄rit̄. l. finis sub fine. Finis est causa
s̄m cui⁹ exigētiā necesse est cetera moderari ⁊ dirigi
Finis prior est in esse vel in intētione ceteris q̄ sunt
ad finē tanq̄ media vel fines ab fine. Finis ponē-
dus est in esse nouo/posterior est in executione: se-
cus de fine iam posito/sicut est de⁹: cui ɔformari ē
rectū esse ⁊ simplicē oculo vel corde. Finis nō adi
piscit̄ vel acq̄rit̄ nisi p formā dictātē modū ⁊ ordi-
nē. Sed hāc formā ⁊ hūc modū ⁊ ordinē finis iu-
bet vel p̄scribit. Finis non acq̄rit̄ de nouo/nisi cā
ɔcurrat efficiēs: cui p̄cipit ⁊ p̄scribit leges suas ip
se finis/cā formali vel exēplari dirigēte spēalr̄. Fi-
nis in actiōe pure naturali nō acq̄rit̄ nouiter/mate
riali p̄ncipio nō p̄existēte ⁊ p̄disposito.

Secūdo de fine in ordie
ad materiam.

Ateria non req̄rit̄ in actiōe supnaturali
q̄n possit asseq̄ vel acq̄ri sine materiali
p̄ncipio: q̄m finalis cā supnaturalis nō
indiget materia. ¶ Materia nō est totalis cā di-
stinctiōis in formis: q̄ seip̄is formalr̄ distinguunt̄
⁊ ab efficiēte causalr̄ ⁊ ab opatiōib⁹ ɔclusiue vel de
ducibilr̄. Materia ɔsyderat̄ alit̄ a metaphysico/
aliter a mathematico/aliter a physico. Ois itaq̄
res creata ɔstituit̄ s̄m metaphysicū ex eē tāq̄ actu
⁊ essentia tāq̄ materia. Ois figura ⁊ nūer⁹ s̄m ma
thematicū ɔstituit̄ ex pūctis aut lineis aut supfi-
cie tanq̄ materia/nō ɔsyderādo trāsmutationem.
Ois forma physica seu naturalis materiā trāsmu
tabilē p̄exigit ⁊ p̄supponit. ¶ Materia nō respi- G

cit potētiā obedibilē creaturarū ad deū: sȝ pordinatā et ppinquā. Materia si ꝯsyderatur in pure eē materiali seu potētiali vel ꝑuatiuo forme nullū habȝ esse actuale: et hoc dꝛ ppter implicationē. Materia sic ꝯsyderata nō pt esse actualr sine forma: et hꝫ ppt implicationē: nec isto mō est q̄d vel q̄le vel q̄ntum Materia ꝑma nōn est cognoscibilis nisi in analogia ad formā: sicut nec ꝑuatio nisi p habitum, nec potētia nisi p actū. Materia ꝑma sicut nullū habet esse actuale, sic nec appetit aliq̄d naturalr, sed potētialr tanq̄ finē suū in potētia ad actū. Materia ꝑma sic accepta sicut nō habȝ esse nisi in potentia, sic nec habȝ modū, spēm et ordinē: mēsurā quoq; numerū et ordinē nisi in potētia. Et hec sibi sunt silr in potētia, vnitas, vitas et bonitas: qm̄ talia pōt accipe potētia ppinq̄ et ordinata: qd̄ addit propter obedibilē potētiā. Potest insup esse ps altera cōposita cū forma. Hic ē eni finis vt faciat vnū cū forma cōpositū. Materia si ꝯsyderet cum suis dispositiōibꝰ accñtalibꝰ aut ꝯplexionalibꝰ aut artificialibꝰ, est vtiq; aliq̄d et ens actu et ad finē: et hoc vel substātialr vł accñtalr vł vtroq; mō. Et ita loquunt forte qui dicunt materiā esse posse sine forma: et materiam esse aliquid sine forma: et habere finem suum.

Hic tertio de fine in ordine ad formā.

Forma quā finis ordinat, aut tanq̄ ordināns est (qd̄ dꝛ ppter deū) multiplex inuenitur. Quedā diuinalis et pure abstracta et absoluta, et necesse esse: et penitus increata, nec īherēs, nec informās, nec ꝯstituēs actualr vel potētialiter: neq; materiā vllā hñs. ¶ Forma creata quā dicimꝰ actū vel endelechiā, ꝯuerso mō ad materiam (q̄ est pura potētia) multiplex inuenit sub forma q̄ dꝫ est: ſm triplicē ꝯsyderationē metaphysici mathematici et physici: vt tactū est. Forma nulla creata est simplr purꝰ actꝰ, sȝ sp cū potētia ꝯmixtꝰ multis modis: sicut ex essentia et esse et existere ſm antiquos, sicut ex gñe et differētia: nec nō ex actu et potētia. ¶ Forma creata q̄dam est p se subsistēs, nec alteri quōlibȝ innitēs vt materie nisi p potentiam obedibilē. Et hec est angelica forma seu natura vel ꝑsona. ¶ Forma creata q̄dam est actualr non inherēs nec informās nec ꝯstituēs, habet tamē aptitudinē vt informet et ꝯstituat: talis est anīa humana a corpe sepata. Forma talis sepata dici pōt ſm vnā ꝯsyderationē ꝑsona, qꝛ nulli actualr innitit: loquēdo aūt ppe nō est ꝑsona: qꝛ naturalē habȝ aptitudinē ad innitēdū et ꝯstituendū cū materia compositū. s. hoiem: sicut nec accñtia sepata dicunt substātie, sȝ habeant tūc modū eius subsistēdi. ¶ Forma maxime distās a deo et q̄ minimū habȝ de actu, est forma inherēs simul et informās et ꝯstituēs: loquēdo de forma substātiali, vt sūt forme elementoꝝ et brutoꝝ. Dicit aūt inherēs: qꝛ dependet totalr a materia in eē suo. Dicit informās qꝛ dependet a materia in suo opari, et dat esse rei. Dicit ꝯstituēs: qꝛ facit vnū tertiū cum materia. s. ꝯpositū ¶ Forma subalis nō inherēs, sȝ informās et ꝯstituēs, est aīa rōnalis, q̄ nō inheret: qꝛ nō depēdet in esse a materia, sȝ informat: qꝛ depēdet ab eadē in opari: et ꝯstituit in esse ipm hoiem cū materia seu corpe. ¶ Forma hoīs q̄uis sit immortalis, q̄uis insup materia sit ingñabilis: ꝯstituit tñ ex amboꝝ ꝯiūctiōe hō mortalis, p statu nature nō ꝑmitus institute, sȝ lapse. ¶ Forma accñtalis repitur inherere et informare, sȝ nō ꝯstituere vbi īheret cōposito qd̄ habȝ actu iā formatū et ꝯstitutū, vt albedo: q̄uis ſm aliquos īhereat soli q̄ntitati: aut ſm alios soli materie inhesiue: sȝ toti cōpositoꝰ inhereat denominatiue.

Hic quarto rursus de fine in ordine ad formam.

Forma q̄ et endelechia dꝛ. i. actus, habȝ duplicit ꝯsyderari. Uno mō vt actus ꝑmus alio mōvt actꝰ secūdus. Inter quos actꝰ potest intelligi quodammō mediare virtus sua, similr et habitus. Forme ꝑmus actus est influxꝰ formalis q̄ prsus est alius ab efficiente: qꝛ nec potest a deo suppleri, nec suspendi, durāte informatione sicut implicat q aliquid sit album sine albedine: vel q albedo si sit informās et inherens, non det eē albū: potest tñ esse et non informare, sicut in sacramento. Sic de aliis accñtibꝰ suo modo. Et ita lȝ sepe ꝯueniant in vnū efficiens et finis cum forma: nō tñ eadē hñt influēdi rōnē ¶ Forme ꝑmꝰ actus opat. et manet absq; opatōe actꝰ scōi: sicut hō dormiēs viuit, et sic nihil opat aīale: sȝ in eo tūc actuat sit vita plāte scōa. s. vegetare. ¶ Forma iherēs nō pt subsistere naturalr si separet a materia: nec ita sepat q̄n ex ꝑncipiis nature sue apta sit īherere. ¶ Forma nō inherēs sȝ informās, vt aīa rōnalis nō pt in ꝯposito naturalr agere sine subiecto suo, sicut nec informare: pt tñ agere sine organo qd̄ sit sibi ppriū et cōplexionatū, vt. s. intelligit: q̄uis ab organo phātasie suscipiat obiectū. Et ita depēdet ab hoc organo tanq̄ ab eo vñ suscipit obiectū in intelligēdo: ꝑ sertim si intelligat mō naturali: qd̄ dꝛ ppter raptꝰ et extases. ¶ Forma rōnalis nō solū informat materiā, sȝ ꝯstituit ꝯpositū cum ea. s. hominē: et ita nō se habȝ solū sicut motor nauis ad nauē, ꝯtra platonicos: sic̄ patȝ ex articulis parrhysiensibꝰ determīatis p ecclīam. ¶ Forma inherēs et informās nō tñ ꝯstituēs, est accñs materiale. Forma spūaliū intētionū vt lumīs et spēꝝ coloꝝ in medio ꝑspicuo vel in oclo videt non habere ꝑpriam naturā accñtiū materialiū, nec depēdere a substātiis suis in suo esse: et ita nec inherere. Sȝ sūt in eis vt Albertꝰ ponit, tāq̄ in loc̄: sicut ab Aristotele dꝛ intellectꝰ esse locꝰ spēꝝ. Forme hmōi sensibiliū videt vnū ꝯstituere cū ꝑuio seu ꝑspicuo. Silr et forme intelligibiles cū intellectu, nō q̄dē in esse subali, sed accñtali. ¶ Forme hmōi nō impediūt se mutuo in eadē pte mediū ſm traditionē et expientiā ꝑspectiuoꝝ cū Dionysio. Sȝ eēntia formaꝝ hmōi ꝯseruat in pūcto vel in indiuisibili, sicut ī speculo vel oclo vel medio: alioq̄n nō fieret visio vndeq;. Hoc aūt est supadmirādū in natura miraculū, si qs ꝑfūde ꝯsyderet: sic̄ et de infinitate ussē

rox̄ ꝛ figurarū in q̄ntumlibet parua quātitate.

Hic quinto de fine in ordine ad efficientem.

E Fficiens causa prima sic est generalissima q̄ tamē est ꝓpinquissima/ſm parrhysien. articulū. Et merito/qm̄ principiū ꝛ finis est oīm: attingens a fine vſq̄ ad finē fortiter: ꝛ diſponens omnia ſuauiter: vt ex v̄bis Sapiētie ꝯcludit apud Boecium ancilla philoſophia ¶ Efficiens cau
T ſa prima/ſm autorē de cauſis/plus influit in effectū: q̄ ſc̄da cauſa: qm̄ nulla cauſa ſc̄da q̄ particularis eſt ſufficit ſup totū eſſe cauſandū. Et ꝯcludit hoc ex fine: qm̄ oīa bonū appetūt: bonū aūt ſimplr̄ primū ꝛ finale neceſſario ponit deus. ¶ Efficiēs cauſa ſecūda q̄ lʒ neceſſario ſubordinata eſt in actiōe ſua quacūq̄ poſitiua ipſi cauſe prime: ſic q̄ ea non agēte ꝛ immediate ſecūda nihil agere poſſet: alioquin oporteret ꝯcedere q̄ eſſent duo agentia eque prima circa naturales effectus: vtpote deus ꝛ voluntas creata. Denique q̄cquid eſt cauſa cauſe/eſt cauſa cauſati: deus aūt cauſa eſt oīs cauſe. ¶ Efficiens cauſa ſecūda libera libertate arbitrij/ꝯcluderetur neceſſario agere/ſi cauſa prima ageret neceſſario in actibus ad extra. Et periret oīs libertas et religio ab hoībus. Eſt enī cauſa q̄libʒ ſecūda ſubordinata eſſentialr̄ cauſe prime: ſit illa naturalis cā/ſit ipſa libera. ¶ Sumeret ex his ꝛ alijs vnde dicūtur oriri ſeminales rōnes vel inchoationes formarum: q2 non niſi ex v̄tutibus actiuis naturalr̄ inditis a principio ꝑ cōoperationē ad potētias paſſiuas ſimilr̄ inditas. Notet̄ hoc. ¶ Efficiens cauſa ſecūda libera dicit̄ habere neceſſitatē agendi ꝑ operationē ad primā: ꝛ hoc intelligēdo de neceſſitate ꝯſequētie/nō ꝯſitis/ſicut Boecius deducit: q2 ſcʒ hōc
D ſequitur: Deus hoc ꝓuidit vel voluit/ḡ fiet. Sed ita valeret ꝯña de ꝓpōne ſcripta in pariete/Antichriſtus erit: q2 ſi fuit vera/ſequitur optime in ꝯña neceſſaria q̄ antichriſtus erit. Sic intelligendū eſt illud Ariſtotelis dictū: Omne quod eſt/qn̄ eſt/neceſſe eſt eſſe: q2.ſ. hec eſt neceſſaria: Omne quod ē qn̄ eſt/neceſſe eſt eſſe: in ſenſu cōpoſito/non diuiſo.

¶ Efficiēs cauſa ſecūda libera q̄uis nihil poſſit agere/etiam peccādo/qn̄ ad omne illud quod poſitiuū eſt in actu/deus poſitiue ꝯcurrat. Non tn̄ deus ideo peccare vel facere peccare dicendus eſt: q2 blaſphemū eſt: ꝛ offendit pias aures: Imo impoſſibile eſt: q2 pctm̄ ſub rōne pcti/nō habet rōnem volibilitatis: non q̄dem apud homines/quāto minus apud deum. Innitunt̄ aūt oppoſitū tenentes ſophiſticis rōnibus/q̄ volēs añcedens/vult conſequēs: ꝛ q̄ volēs ambas ꝑtes copulatiue/vult totam copulatiuā. ¶ Efficiens cauſa ſc̄da libera libertate arbitrij/q̄lis eſt aīa rōnalis/eſt cā ſeipam mouēs ꝛ determinās in actibus ſuis ꝯtradictorie liberis. Nec determinat̄ ab obiecto/nec a deo: q2 ſic eā inſtituit/vt eā ꝓpos mot9 agere ſinat. Et ad hoc influat ſibi ꝛ coagat: ꝛ libertas ſua ſufficit ſibi ad ſuum cur. Et ad finem poteſt dicere illud Satyrici: Sic volo/ſic iubeo: ſit ꝓ rōne volūtas ¶ Efficiens cauſa ſecūda ſolū inſtrumētalis ſequitur influxum cāe principalis. Propterea efficiens cauſa inſtrumentalis videt̄ aſſumi poſſe a deo ad creationē: ſed non pōt ſibi cōicari talis potētia primitiue ꝛ ex ſe: q2 repugnat rō cauſe finalis. ¶ Efficiens cauſa v̄tualis ſm habit9 infuſos ſupnaturalr̄ aut naturalr̄ acq̄ſitos/agit q̄dem neceſſitate nature: ſed applicat̄ a principio libero qd̄ eſt deus. Et a libero arbitrio in hoīe ad ꝯtrarios actus ꝓ volūtate dirigētis: vt ad dare nūc elemoſynā/vel non dare.

¶ Efficiēs cauſa prima principalior eſt ꝛ admirabilior dum agit in ſuas creaturas ſm potētiā obedibilē/q̄ dū agit ſm potētiā paſſiuā naturalr̄ inditā. Nihilominus creatio ſm potētiā abſolutā atteſtat̄ maiori potētie/q̄ operatio ſm potētiā obedibilē/q̄lis eſt trāſſubſtātiatio panis in corp9 chriſti.

Hic ſexto de fine per cōſyderationē diuine ꝓuidentie circa genus humani religionē ꝛ ſalutem.

D Eus ſua ꝓuidentia nō fruſtra ꝯſtituit in principio creare celū ꝛ terrā/ꝛ oīa q̄ in eis R
ſunt. Sumit̄ rō ex ꝑte finis: q2 cū voluerit deus manifeſtare potētiā eternitatis ſue ꝛ eminentiā maieſtatis ſup omne creabile/voluit mundū nō ab eterno ꝓducere/ne videri poſſet in eternitate creatura ſuo par eſſe creatori. De9 nō min9 libere agit mō q̄ dū ꝓduxit primo mūdū: ꝛ ita poſſʒ mō creare nouū mūdū ſicut tūc ab initio/mutatione in eo nulla facta: q2 ſtabilis manēs dat cuncta moueri: hic eſt lapſus phōx̄ ꝛ ſapiētū hui9 mūdi.

¶ De9 ad oſtēſionē ſue libertatis voluit reſeruare ꝓductionē miraculoſox̄ effectuū p̄ter ſolitū nature curſuʒ nō ꝯtra: ꝛ hoc in ꝯfutationē ſtulte phantaſie/nū talē potētiā a deo tollētiū. ¶ De9 ſicut nō ꝯſtituit vane oēs filios hoīm/ſic voluit eis dare media ꝓ ꝯſecutione finis vltimi ſui/qd̄ ipſe eſt ¶ Deus ſicut inſtituit hoīem ad finē ſupnaturalē/ſic adiutoria ſibi ſupnaturalia ꝯdonauit. Eſt aūt finis ſupnaturalis vltra ꝛ ſupra cetera viuētia/vt apprehendat ꝛ capiat deū obiectabilr̄ ꝑ memoriā/itellectum ꝛ voluntatē. ¶ Deus voluit vt eſſet aliq̄ cōitas hoīm obediens legi ſue: ꝛ hāc noīam9 eccliam catholicā: de qua in ſymbolo. Et vnā ſctāʒ catholicā eccleſiam. Nam non eſt alia ad quā ire debeamus. Patʒ diſcurrēdo/ſicut Petrus reſpondit: Dñe ad quē ibimus? ¶ Deus voluit vt ſicut ē vna fides ꝛ vnus dñs/ſic eſſet vnū baptiſma: ꝛ vniuerſalr̄ vna cōmunio ſctōx̄.i. ſacrox̄. Inter q̄ nimirū ponit̄ eucbariſtia/q̄ antonomatice cōmunio nominat̄: q̄ ſpectat tam ad eccleſiam/q̄ ad pctōx̄ remiſſionē: ꝓpterea iungi pōt cū vtroq̄. ¶ Deus voluit vt plus auxilio gratie ſue ſupnaturalis inniteremur/q̄ ſubſidijs influentie naturalis celi vel ſtellarum. Ideo non multa ſuper his in antiqua vel euangelica lege nobis dedit. ¶ Deus voluit vt ad obediendū ſibi meritorie/nedum ſm voluntatem/ſed ꝛ ſm intellectū captiuaremus oēm intellectū in obſequiū chriſti: ꝛ hoc potiſſime in fide ꝛ cultu b̄ndicti eucbariſtie ſacri. ¶ De9 voluit vt in oī q̄ſtiōe legis ſue plus valeret autoritas ſua q̄ alia queuis rōcinationū viuacitas/atq̄ ſuffice-

ret p rõne ptãs facientis ⁊ iubẽtis autoritas/duz catholice diceret: magister ita dicit. Exẽplo discipulorum Pythagore: q̃bus nõ licebat p quinquenniũ aliq̃d inq̃rere pter id an magister hoc dixisset. Voluit deniq3 vt obseruaret illa sententia: Quicquid agas/sapienter agas: ⁊ respice finẽ. Quia rex exitus ⁊ fines sapiẽtia metit: q̃ attingit a fine vsq3 ad finẽ fortiter. In cuius manu sunt oẽs fines terre. Quorum finiũ duo cõstituerunt duas ciuitates: vnã babylonis/alteram dei.

In septimo specialiter de fine p ordinẽ ad eucharistie sacramentũ.

M Sumit ex fine rõ institutiõis sacri eucharistie. Primo ad ostensionẽ supadmirabilem p excessuz charitatis diuine ⁊ dignationis ad hoies. Et hoc ppter nimiã charitatẽ q̃ dilexit nos: sicut dicit aplŝ. ¶ Sumit iterũ ratio finis ppt ostensionẽ incõprehẽsibilis sapiẽtie sue: cuius non est numerus. ¶ Sumit iterum rõ finis ad manifestationẽ diuine pietatis ⁊ bonitatis: cuius maiestas ita est inclinata/vt acciperet serui formam. ¶ Sumit ⁊ iterum rõ finis ad obedientiã: vt i captiuitatẽ redigat ois intellectus in obsequiuz christi. ¶ Sumit pterea rõ finis ad carpendũ fruct9 suauissimos huius sacramẽti: q̃ sunt in pmis tres pncipales. Unus in sacrificiũ oblationis. Secundus in sacrm cõmunionis. Tertius in viatici refectionis. Primus quo ad deũ. Scd̃s quo ad proximuz. Tertius quo ad seipm. ¶ Sumit autẽ ratio finis quo ad viaticũ refectionis ppter tria specialiter: ppter deperditi restaurationẽ: ppter roborationẽ: ⁊ propter augmentationẽ in sensu ⁊ motu spũs nri. ¶ Sumit rursuz duplex rõ pncipalis ex fine. Un9 finis est/vt caro seruiat spiritui: liberata a lege fomitis in toto vel in parte. Alter est/vt spũs ⁊ mens in aie regno dñet. ¶ Sumit pinde rõ finis vt sacramẽtum eucharistie delectet ⁊ satiet. ¶ Sumit amplius rõ finis in institutiõe sacri vt trãsformet ⁊ vniat. ¶ Sumit demũ rõ finis / vt aiam sponsam suã inarret: h̃ est vt sibi despõsationis arrã assidue donet ⁊ renouet ad ɔsolationẽ ɔtra desolationem: quã patitur in hoc exilio multam nimis.

¶ Uersus sup duodecim fructibus eucharistie.

Sacrificat, sociat, restaurat, roborat, auget
Sensum cũ motu, caro seruit, mens dñat,
Delectat, satiat, transformat, inarrat et unit.

Hic octauo de fine per ordinem ad causam obiectalem.

P Obiectalis causa vel rõ nõ videt idẽ eẽ cõuertibilr cũ aliq̃ causarum a pho positarũ: q̃ sũt: Efficiẽs/materialis/formalis ⁊ finalis sed cõicat aliq̃n cũ singulis aliq̃n cũ neutra/stricte loquẽdo. ¶ Nota de cã ɔseruatiua/si sit aliq̃ cũ pdictis/vel oẽs includat/vel ad eas reducat. ¶ Obiectalis cã vel rõ nõ ẽ idẽ ɔuertibilr cũ cã exẽplari vl ideali vel forma artis: lz i aliquo ɔueniãt. Deniq3 sp eadẽ ẽ rõ obiectal' ⁊ final' ipi9 volũtat': ppterea volũtas penetrat ⁊ itrat. ¶ Obiectal' cã vel rõ solũ attẽdit p respectũ ad potẽtias pceptiuas cognitiue ⁊ affectiue: q̃les sunt aiales/aut rõnales/aut itellectuales potẽtie ⁊ nõ alie. ¶ Obiectalis cã vel rõ nõ est penit9 idẽ cũ obiecto: qm obiectũ ẽ q̃si materiale: rõ aũt obiectalis q̃si formale. Deniq3 in eodem obiecto sunt obiectales diuerse ⁊ ẽconuerso. N

¶ Obiectalis cã vel rõ se hz in duplici differẽtia. Nã aliq̃n p seipam obiicit imediate: ⁊ aliq̃n p speciẽ seu formã suã mediate. Exẽplũ pmi in colorib9 q̃ obiiciunt visui p spẽs suas. Exẽplũ scd̃i de speciebus q̃ obiiciũt se p seipas sensui cõi vel fantasie/ sed intelligibiles suo mõ. ¶ Esse obiectale sepe distinguit ab obiecto: sicut ois res hz esse obiectale in deo: etiã dũ nihil est in pprio gñe vel in esse vel in existere. ¶ Esse obiectale in suo mõ essendi distinguit sepi9 a mõ quo obiectũ existit. Patet ex pcedẽte. Et q2 sepe existit materialr/ɔtingẽter/depẽdẽter/mutabilr/diuisibilr/tpaliter/circũscriptibiliter. Esse vero obiectale nec materiale est: nec contingẽs ⁊c̃. Patet in deo ⁊ silr etiã in intellectu creato in ɔceptu q̃ vniuersalis est: nõ aũt illud q̃d ɔcipit. ¶ Esse obiectale magis dicit rõnẽ relatiuã seu respectũ ad aliq̃d: vtpote ad potentiã pceptiuã/quã dicit absolutã esse: lz ois rõ obiectalis sit aliq̃d absolutũ esse/vel in aliquo fundat. ¶ Esse obiectale hz aliq̃n vniuersalr esse: nõ tñ h̃ est in essendo/sz in significãdo: sicut ɔcept9 specific9 significat vniuersaliter indiuidua: q̃ tñ res est aliq̃ singularis i aia. Sic de cõplexe significabilib9 ⁊ puatiue ⁊ discursiue. Uñ de9 intelligit oẽs cõplexiões terminorum/ syllogismos ⁊ deductiões argumẽtorum: nõ tñ componit aut diuidit. Sic intellectus hñs dũ obiectalr videt deũ/cogñscit alia complexe significabilia recta ⁊ reflexa intuitu simplici ⁊ recto. Hic est lapsus formalizantiũ circa deũ. ¶ Esse obiectale vnicũ ⁊ idẽ est in deo: tã respectu sui q̃ respectu creaturarum. Et hoc p eminentiã ⁊ virtualẽ seu fecundã ɔtinentiã. Nec oportet ad particulares obiectales rationes attendere: tanq̃ sint formaliter in deo/sed tñ supeminẽter: ⁊ ita nullatenus ex pte rei distinguuntur in ipo: secus in creaturis. Sec9 de rõnib9 obiectalib9 ab aia rõnali fabricatis: Oportet itaq3 omnẽ pluralitatẽ rerum vel formarum seu formalitatũ reducere ad vnitatẽ: qm oẽ multa reducit: fm Diony. et Boetiũ ad vnũ. Quid aũt erit illud vnũ nisi deus etiã cũ filius ⁊ spũssanctus reducãt se (vt ita loquamur) ad ɔgregãtis pris vnitatẽ: dũ fili9 dat regnũ oẽ patri/sicut ⁊ oẽ q̃d suũ est. Sic eñ implet oratio sua vt oẽs vnũ sint ⁊ cõsummati in vnũ. s. in patre q̃ est fontalis diuinitas. q̃ nil vltra vel supra.

Hic nono de fine per ordinem iterum ad causam seu potentiaz aut formam obiectalem.

Ens est obiectũ intellect9 ⁊ volũtatis. Et silr vnũ vel aliq̃d vel res: sed nõ sub rõne entis absoluta vel vni9 vel aliqui9 vel rei. R Sed respectiua seu denotatiua vel connotatiua: q̃ non est aliud ab ente/sed alio modo cõsyderatur. ¶ Ens vt verum seu ratio veri/obiectũ est intellect9 vel potius est rõ obiectalis ipsius. Ens similiter vt bonũ/obiectuz est vel obiectalis rõ voluntatis.

¶ Ens vt verũ dicit cõformitatẽ ad intellectum: ꝛ
ens vt bonũ cõformitatẽ dicit ad appetitũ: vnum
vero dicit indiuisibilitatẽ a se. Aliqd aũt ẽ q̃si aliud
qd q̃si diuisum ab alio. ¶ Ens vt bonũ simplici-
ter est beatitudinis rõ obiectalis: ꝛ nõ verũ nisi bo
nũ vel iustũ: q2 vt sic nõ dicit finẽ vniuersaliter ꝑ-
fectũ. Et ita de reliquis attributis. Ens vt bonũ
simpliciter debet a viatoribus sup oĩa memoriter
ꝛ fortiter teneri/cõtinue veraciter intelligi/perspi-
cue/synceriter ꝛ suauiter/diligi ꝑcipue. Hic ẽ eñ
finis rationalis creature: hic inchoatiue in via/con
summatiue in gloria. Sic demũ colligit veritas me
moranda: ꝙ idem est obiectũ voluntatis ꝛ suus fi
nis: imo finis omnis ꝯsummationis/scꝫ felicitas
ipa vel beatitudo. Et ita absq̄ ambiguitate volun
tas (vt sic) perfectior est ꝙ̃ intellectus: qui nõ pos-
set beatifica cõsũmari sine actu voluntatis: ad quẽ
actus intellectus solũ ꝑdisponit: ꝑsertim vbi finis
boni non presentat voluntati/nisi per similitudi-
nẽ sue forme: nõ per realem obiecti boni presentiã
in seipso. Unde si balneum materialiter esset ĩ ani-
ma/voluntas nõ quereret extra se illud. Felicitas
hominis ẜm philosophos (ꝑsertim platonicos)
cõsummabat in cõiunctione intellectus cum ente
primo: sed ad illa multa prerequirebant: que redu-
git Albertus ad tria ꝯformiter satis ad Dionysiũ
si gratiã ille nõ naturã seq̃ret. Hec sunt amor pul
chritudinis: secundo cõparatio multi luminis: ter
tio vigor subleuationis vltra cõtinnũ ꝛ tempus.
Tandẽ sequeret vnio ꝑfecte cũ deo assimulatiõis.
Hi sunt correspondenter tres actus hierarchici:
purgare/illuminare/ꝑficere. ¶ Felicitas a philo-
sophis posita vel impossibilis est aut multũ imꝑ-
fecta: quare sic? Quia nõ adipiscimur tria que ꝑdi
cta sunt ꝑ sciẽtias naturaliter acq̃sibiles. Nec pos
sumus etiã cũ habitib9 virtutũ ꝛ donoꝝ supnatu
raliter infusis adipisci de cõmuni lege/sed tñ ĩ pa-
tria. ¶ Felicitas a philosophis posita vel quesi-
S ta plus erat ad illustrationẽ inanẽ intellect9/ꝙ̃ ad
pietatẽ affect9 erga deũ: ꝓpterea dati sunt ĩ repro-
bũ sensum ꝛ passiões ignominie. Quia cũ cogno-
uissent deũ/nõ sicut deũ glorificauerũt/nec amaue
rũt/nec gr̃as egerũt: q̃d vltra? sciam9 q̃d adiungit
apl's: Euanuerũt in cogitationibus suis. Cui ꝯci
nit in cantico suo Maria: Diuites dimisit ĩanes.
Magna ꝓfsus phoꝝ inanitas: q̃ post oĩa dixerũt
h' vnũ se scire ꝙ nihil scirẽt: q̃ppe q̃ veritatẽ vnicã
ꝛ summã ignorabãt. ¶ Felicitas christianis tra-
dita ꝑ christũ soli ꝑcipue charitati dei ꝛ ꝓximi va
cat ꝛ intẽdit ꝑ deuotionẽ: q̃ est pius ꝛ hũilis affe-
ctus in deũ tanꝙ̃ ꝑcipuus finis in idipm̃. ¶ Feli
citas christianoꝝ sicut a solo christo tradita ẽ: sic
ab illo solo possideri vel acq̃ri põt obediendo vo-
ci sue/q̃ dixit: Uenite ad me oẽs q̃ laboratis ꝛ one
rati estis/ꝛ ego reficiã vos. Ecce cenaculũ refecti-
onis. Et discite a me: q2 mitis sũ ꝛ humilis corde:
ꝛ inuenietis reqẽ alabus vr̃is. Ecce cubiculum
redẽptionis ꝛ pacis: Utrũq̄ q̃rebat in Cãticis spõ-
sa: Indica mihi quẽ diligit aĩa mea: vbi pascas/
quo ad ꝑmũ: vbi cubes/quo ad scdm̃: ꝛ hoc in me-
ridie quo ad eternitatis secretũ/altũ ꝛ feruidum.

Hic decimo ꝛ centesimo

in ordine toto de fine ẜm ordinẽ ordinem ꝓcessus
in inquisitione veritatis.

PRocessus a causa finali ꝑcipuus est in q̃ T
libet inuestigatione veritatis ꝑ rõcinati-
onem ꝛ discursum. Potissimus etiam si
ꝛ du volumus insequi ordinẽ naturalẽ. Sic eñ de
monstratio ꝓpter qd seu ꝓpter causam dicit po-
tissima. Finis vero causaꝝ obtinet ꝑncipatũ. Pro
cessus a causa finali generalissima q̃ deus est: non
est quo ad nos efficacior/nisi presupposita fide aut
multiplici philosophica demonstratiõe/aut simul
vtroq̄. ¶ Processus a causa finali subordinata
ꝑme cause quanto ꝓximior assignat in effectibus/
tanto magis scire facit: sequẽdo illud physicũ. Sci
re est rẽ ꝑ causam cognoscere/supple propinquã ꝛ
ꝓpriã. ¶ Processus a causa finali ꝑma/cũ ipa sit
ꝓpinq̃ssima ꝛ ꝓpria: dicendus est efficacior/ꝛ ma
xime faciens scire: si ꝛ dũ scitur habitudo cause ꝑ-
me ad effectus: dicẽdus ꝑterea faciẽs maxime cre-
dere: si ꝛ dũ scit habitudo ꝑme cause ꝑ fidẽ reuela-
tam ꝛ certã. ¶ Processus a causa finali ꝑma spe
ctat ad theologiã: ꝑcipue sicut et ꝓcessus a primo
ꝑncipio. Conueniũt nempe semꝑ in idẽ apud deũ
finis ꝛ ꝑncipiũ/alpha ꝛ o/circulo intelligibili per-
fectissimo. Unde nemo venit ad patrẽ nisi ꝑ filiuꝫ.
Sed nec ad filiũ nisi pater traxerit eũ: ecce circulũ
perfectum. ¶ Processus philosophicus necessa-
rio cepit ad causam finalẽ ab effectibus: quoniaꝫ
omnis nostra cognitio dependet a sensibus: ꝛ sen
sus ab experientia/ꝛ experientia ab effectib9. ¶ Pro
cessus metaphysicalis post processum naturalem
philosophicũ potuit incipe a causa finali/que de
us est: si perfecte causam primã suis effectibus ad-
equatã cõperisset/seu magis effectus ad eam ade-
quare potuisset: sed non ita. ¶ Processus a fine
fuit insinuatus a christo/dum predicans euchari
stie sacramentũ dixit: Nolite murmurare. Nemo
potest venire ad me/nisi pater qui me misit traxe-
rit eum. Est itaq̄ pater primũ principiũ sine prin-
cipio: ꝛ finis vltimus sine fine. ¶ Processus ve-
lut a fine/sub fine fuit insinuatus a christo/dũ pre-
dicauit discipulis: Nemo venit ad patreꝫ nisi per
me. Est aũt christus minor patre ẜm humanitatẽ
ꝛ tanꝙ̃ effectus eius: sub eadẽ cõsyderatione dicit
primogenitus creature dei. ¶ Processus resolu- V
torius in inquisitione veritatis est principalit ad
finẽ. Cõpositiuus vero ad effectus a fine. Comple
tus autẽ ꝛ quasi circularis processus constituitur
ex vtroq̄. Benedictus deus/cuius in circũitu ve-
ritas sua est. Cuius vox tonitrui magnitudinis sue
in rota. In cuius meridie gyrat spũs oĩa lustrãs.
Ad quẽ Boetius in ꝑsona philosophie suspirat:
Da fontẽ lustrare boni. Similiter ad illã quã in-
troduxit animã mundi: ꝛ dat hunc circũitũ/dicẽs
Mentemq̄ profundã circũit: longe tamẽ aliter ꝙ̃
impij ambulantes in circũitu. Sed hoc bonum fi
nale versat in circũitu tuo dñe: vbi cõstituisti luci-
das mansiones vbi requiescunt sanctoꝝ aĩe. Ibi
vbi hic ꝛ nũc in eternitate.

De modis significan di propositiones.l.



Eneratō ista que
rit signū: Mar. viij. Cū oīs cog
nitio fit de reb⁹ aut signis/vnde
modi significādi dicūt. Sit sup
significādi modis pmo ꝯsydera
tiōes ꝗnꝗgita. Deīde totidē de
cōcordia metaphice real cū lo-
gica sermocinali. Significatio nec ꝓprie nec ꝯue-
nīēter accipit/nisi p respectū ad naturā intellectu
alē: ꝗ pōt vti signo p compationē seu deductionē
vni⁹ rei ad alterā. Propterea significatio dici pōt i
tellect⁹ cōstitutio vel actuatio seu formatio vel
adaptatio. Vñ significare/est aliqd intellectui rep̄
sentare. ¶ Significatio ōr q̄si signi factio: non ꝙ
res ꝗ est signū/fiat de nouo p vtentē signo: ꝫ q̄ fit
signū ad cognitionē alteri⁹ vel vt alteri⁹ p opatio-
nē intellect⁹. ¶ Significatio nō fit p aliqō signū
ꝙ nō sit res aliq̄. Nō enī nulla res ē: nihil oīno re-
presentat siue significat. Habet aūt oīs res tantū
de significabilitate ꝙtū de entitate. ¶ Significa
tio pōt accipi p intellectū a q̄cunqꝫ creata re. Rō:
q̄ ꝗlibet res creata signū est a primo significante
deo cōstitutū: maxie suippsi⁹ dei sic̄ effect⁹/sic̄ exem
platū/sic̄ via: significatiuū mediū est ad inuestigā-
dū p argumentū a posteriori/cām efficientē/ exem
x plarē et finalē. ¶ Signū a quo significatio ōr/nō
accipit absolute/ꝫ ad aliqd ꝛ relatiue/dū intelligi
tur vt signū: sic̄ spēs coloris i oculo nō accipit vt
res. Signū vt signatū dictū relatiue: magis acci-
pit relationē istā ab actiōe rōnis vł intellect⁹/rez
habitudinē cōsyderātis/ꝙ a reb⁹/vt res sūt abso-
lute: sic reb⁹ vtunt theologi p intelligentiā/ꝛ deuo
ti simplices p fidē. ¶ Signū ad signatū dū cōpa
tur p intellectū: nō causat ad extra noua res abso
luta ꝛ positiua: sed bñ i aīa/ꝗ primas ꝛ scđas intē-
tiones sibi format: ꝗ res in aīa singulares sunt et
accñtales: licet vniuersalitatē repsentēt. ¶ Signū
presupponit ad verā sui noīs integritatē: ꝙ intelle
ctus rem ita consyderet et compet/sicut in re extra
repit habitudo: ꝙuis aliter cōsyderet intellectus
ꝙ res existat. Est igit obseruāda vis logice i expli-
cando/quō coniungat ly aliter. Si enī intellectus
consyderet rē ꝙ aliter sit ꝙ sit/mendax est. Si vo
consyderet aliter apud se ꝙ res sit ad extra: potest
oīno esse ver⁹: q̄ cognoscit rē imaterialiter/ꝗ con
sistit materialiter in se extra: necnō cognoscit vni-
uersalitatē/ꝗ i sua singularitate consistit. ¶ Mo
dus significādi diffinitiue/est significatio cū q̄daz
appropriatione seu ꝓprietate significationis ad si
gnū. ¶ Mod⁹ significādi maxie cōcernit cōstru-
ctionē: hoc est cōstructibiliū vnionē. Constructi-
bilia vero sunt ptes orōnis: ꝗs octo grāmatic⁹ esse
ponit. ¶ Mod⁹ significādi variat p diuersas p-
tes orationis: q̄m aliter nomē significat/alr ꝓno-
mē/alr verbū/alr aduerbiū/alr pticipiū/alr coniū
ctio/aliter ꝓpositio/aliter interiectio. Et h eax de
scriptiones manifestāt. ¶ Mod⁹ significādi grā-
matical et logical differūt: q̄m grāmatic⁹ congruū
respicit et incongruū. Logic⁹ aūt verū et falsū: p-
pterea sufficiūt logico tm̄modo due ptes orōnis
nomen ꝛ verbū: cū apud grāmaticū octo nume-
rent. Presupponere nihilomin⁹ debꝫ grāmaticā
logica/si rite pcedat/sic̄ vitas ꝯgruitatē. ¶ Mo
dus significādi retthoric⁹/ꝙuis ꝓsupponat i mul-
tis grāmaticā ꝛ logicā: hꝫ tñ regulas suas: hꝫ su-
os tropos ꝛ figuras i multis sibi ꝓprias. ¶ Mo-
dus significādi rhetoric⁹ plus obseruat in cōi mō
loq̄ndi ꝙ logic⁹. Fuerūt q̄ volētes obseruare mo
dū significādi logice: vix audebāt loq̄/ne menda-
ces essent ꝛ falsi. ¶ Mod⁹ significādi rhetoric⁹ p- y
pinquior est sacre scripture locutionib⁹ ꝙ logic⁹: ita
ꝙ modus loq̄ndi logical nō est a theologo p oīa
obseruād⁹ i expositione literali: alioq̄n sensus lite-
ral scripture sepe falsus esset: ꝛ ita vacillaret oīs
argumētatio ex sacra scriptura: ꝗ non valet nisi ex
sensu literali. Nō enī est sensus mysticus de se p-
batiuus absqꝫ literali sumptus. Dionysiū et Au-
gustinū testes in hoc cū rōne suscipimus. ¶ Mo
dus significādi grāmaticalis amplia⁹ est in rece-
ptione troporū et figurarū/ad ꝓprietatē locutio-
nis excusandā: et cōueniret cū modo loq̄ndi vul-
gari ꝛ rhetorico et sacre scripture/pl⁹ ꝙ modus si-
gnificādi logical: quē ad viā suā in scripturis di-
uinis sp q̄rere errare est. ¶ Significatio metaphi
calis multū distinguit a significatione grāmatice
vel logice vel rhetorice: ꝗ sunt ptes phie sermoci-
nalis. Ratio est: q̄ significatio metaphical consi
stit i solo intellectu vel rōne: ꝛ generat a pmis im-
pressionib⁹ nature/ꝗ sunt trāscendentes: sic̄ est im
pressio prima noticia entis/ꝗ nulla prior: ꝛ sine ꝗ
nō habet altera. ¶ Significatio metaphical fun-
data primo sup ens aut rē: fundat ꝯsiter p opatio
nē et cōparationē intellect⁹ ad entis ꝓprietates: ꝗ
sunt ens vnū/ens verū/ens bonū/ens aliqd. i. ali
ud quid. ¶ Significatio metaphicalis reduci pōt
originaliter ad ista quatuor trāscendentia/ vel ad
sex: vt alij voluerūt/distinguentes a concretis ab-
stracta/sicut ens ab essentia. ¶ Significatio me-
taphicalis primo suscepta est/ ac deinde cōicata/
ab inuestigatorib⁹ naturaliū rerū in suis ꝓprieta-
tibus expertis: nō aliunde susceptis/ꝙ a rebus cū
opatione ꝓprij intellectus. Dicunt ꝓpterea cōce
ptus metaphicales esse prime intētionis: ꝗ sint in-
tensionis/vel i aliud cognoscēdū tentionis. Grā-
maticales vo et logicales: imo ꝛ rhetorici seu mo-
rales ꝯcept⁹ dicunt scđe aut tertie aut q̄rte intētio
nis p relationē ad primas intētiones vñ sumūt or
tū. ¶ Mod⁹ significādi grāmatical respiciēs cō
gruū ꝛ incōgruū/differt a logicali/ꝗ versat circa
verū ꝛ falsū. Differt aūt vterqꝫ a mō significandi
rhetorico: ꝗ respicit apte dicere ad ꝑsuasionē apte
scꝫ delectabiliter et motiue: vt doceat/ delectet et
moueat. Docere necessitatis/delectare congruita
tis/mouere seu vincere felicitatis. ¶ Modus si- z
gnificādi quē hꝫ iste termin⁹ res grāmaticalr ꝛ me
taphicaliter diuersificat: q̄ res ſm grāmaticum et
etiā logicū ōr a reor reris: q̄ sic imponit ad signifi
candū: aut sic imaginatur: siue sit siue non sit: siue

significaꝛ cõplexe siue incomplexe/vere vel false.
Res vero metaphysicaliter accepta dr̃ a recritudine
q: rem positiuã significat extra intellectũ. ¶ Mo
dus significãdi grãmaticalis semꝑ fundaꝛ in be-
placito impositoris vnius aut pluriũ. Mod⁹ aũt
significandi metaphysicalis naturalr̃ representat.
Est enĩ verbũ mentis ab altero nullo ꝙ a rex cõsy
deratiõe vel experiẽtia sumptum vel abstractum.
Modus ſcandi grãmaticalis fit ab inspectiõe re
rũ exteriorꝝ ꝑ sensum q̃ ꝓus ⁊ magis innotescunt.
¶ Modus aũt metaphysicalis (si recte ꝓcedat)
fit a notioribus: nõ nobis/sed nature. Quales sũt
forme vel res abstracte. Significatio autẽ abstra-
cti tanꝙ formalis dicit cõiter statũ respectu cõcre
ti: vt maiestas q̃si magni status/deitas q̃si dei sta-
tus: qui videlicet ĩ abstractiõe staꝛ ĩ forma. ¶ Grã-
matic⁹ in modis ſcandi ꝑsupponit lr̃am velut ele
mentũ syllabe. Dehinc syllabã q̃si elemẽtũ dictio
nis articulate. Deinde fit ex dictiõib⁹ ſcatiuis oro
cõplexa multis modis. Sic logic⁹ ponit sonũ tãꝙ
gen⁹ vocis. Et diuidit voces in ſcatiuã ⁊ nõ ſca-
tiuã: aut in ſcatiuã naturalr̃ ⁊ ad placitũ: cõponiꝛ
ex vocibus ſcatiuis ad placitũ oro cõplexa multis
modis: vt ꝑfecta ⁊ imꝑfecta/ cathegorica ⁊ hypo-
thetica/enthymematica ⁊ syllogistica. ¶ Gram
matic⁹ diffiniẽs ptes orõnis ꝑ orõnem q̃ posteri-
or est: nõ peccat in petitiõe ꝓncipij: q: sic diffiniꝛ
vnũ relatiuũ ꝑ alterꝝ. Cõsyderaꝛ dictio a grãmati-
cõ: nõ solũ vt est dictio ex syllabis cõposita: nec so
lũ vt est significatiua/sed vt est dictio cõstructibi-
lis.i.ordinabilis in cõstructione orõnis cũ alijs
ſm exigentiã regiminis cõgruitate ſuata. ¶ Grã
maticus accipiẽs modos ſcandi ꝑsupponit dicti
onẽ q̃si aliq̃d materiale: ſcationẽ vero quasi forma-
le: tanꝙ ex ſcatione ⁊ dictiõe fiat vnũ significabi-
le: siue ſcatio distinguaꝛ realiter a dictione ⁊ econ
A tra/siue nõ. ¶ Grãmaticus in impositione nomi
nũ solet a nobis notiorib⁹ ꝓcedere: sed metaphysi
cus resoluit se ad illa q̃ sunt nature notiora. Sunt
aũt oĩa q̃ se tenent ex pte forme notiora nature: q:
sunt magis actualia. Sunt vero materialia magis
nota nobis q̃bus aduenit cognitio ꝓma ꝑ sensus
⁊ sensibilia. ¶ Metaphysicus ꝯsyderãs formam
deducit modũ significandi ꝯcretiuũ ab abstracto
tanꝙ a formaliori ⁊ ꝓncipaliori: sicut album deri-
uat ab albedine. Grãmaticus ecõtra deriuat albe
dinẽ ab illo tanꝙ a notiori nobis. Sic a viuẽte vi-
tã/a magno magnitudinẽ/a iusto iusticiã/ab ente
essentiam/a materiali materiam/a deo deitatem.
¶ Metaphysicus plus eleuat intellectum ex mo
dis suis ſcandi ꝙ grãmaticus: q: plus ⁊ formali⁹
abstrahit: quo fit vt grãmaticus semꝑ rudis ⁊ qua
si materialis maneat: si nõ ad metaphysicam se re
soluerit: sicut ⁊ legũ scrutatores ⁊ rhetorici si nõ ad
ꝓncipia ꝓma ⁊ vniuersalia resoluere se ꝯsuescant:
fiunt toti lr̃ales ⁊ logici: sine metaphysica garruli
redduntur. Metaphysicus vero logica spreta/ semet
ip̃m fallit crebro: q: logica ad oĩm methodorꝝ ꝓn
cipia viã habet. ¶ Metaphysicus magis ꝓprie
dicitur intelligere modos ſcandi/sicut melius rex ꝓ
prietates: ex quibus sumiꝛ impositio dictionum si
recte fiat: sicut ab adã edocto ꝑ diuinã inspiratio-
nẽ imposita sunt rebus noĩa sua. ¶ Metaphysi-
cus si senserit ꝙ modi ſcandi grãmaticales nõ re
cte sequunꝛ aliq̃s rex ꝓprietates: põt apud se di-
mittere tales modos/nec insequi in sensu suo/me-
minerit tñ illius: loquendũ est vt plures. ¶ Conq̃
sitores veritatis ad inuicẽ debẽt inꝓmis cõuenire
in modis ſcandi terminorꝝ seu dictionũ/ſm quos
⁊ q̃s versaꝛ inq̃sitio. Nã sicut logica tradit/presup
poni debet q̃d noĩs in oĩ q̃stione. ¶ Cõquisitores B
veritatis ⁊ si possint ad inuicẽ vti nominibus/ſm
nouos ſcandi modos ꝑ voluntatis arbitrio: hoc
tñ nõ expedit passim fieri: qm̃ stabilitas scientiarũ
multũ depẽdet a q̃d noĩs terminorꝝ. Faciũt deni-
qꝫ tales vt ab alijs nõ intelligantur in linguagio q̃d
sibi mutuo cõfinxerũt: q̃ ⁊ mutant terminos quos
posuerũt patres eorꝝ. Et q̃d sequiꝛ nisi babyloni-
ca linguarꝝ ꝯfusio in edificatiõe turris scḋe. ¶ Cõ-
quisitores veritatis nr̃i tpis in theologia sub spe-
cie subtilitatis ⁊ titulo metaphysice magnam ni-
mis induxerũt ꝯfusionẽ: dũ omissa cõmuni logica
quã Aristoteles ⁊ alij ꝯsiter tradiderãt ⁊ seruabãt
ipsi nouos sibi terminos assumpserunt: aut forte ꝑ
ignorantiã logice/aut ꝑ negligentiã ⁊ cõtẽptũ: aut
q: voluerũt sibi facere nomẽ ex inuẽtione nouitatũ
dũ repugnãtes eis vocãt rudes ⁊ terministas: nec
reales in metaphysica/ q̃si sine terminis loq̃ pos-
sint. ¶ Cõquisitores veritatis decet hec modestia
separãs se a ꝯtẽtionib⁹: vt si senserint ꝙ in modis
ſcandi terminorꝝ vsitatorꝝ ꝯuenire non volunt aut
nesciũt/cesset disputatio q̃ ꝓsus ociosa esset: ⁊ ta-
lis qualis cecorꝝ in tenebris pugna seu cõcertatio
vel etiã sagittatio/nunꝙ enĩ nisi casu venirent ad
punctũ: hinc dici solent qui hmõi sunt male apun-
ctuati. ¶ Theologus sicut diuersas ꝯsyderat scri- C
pture partes: quasdã ad legũ/quasdã ad morꝝ/nõ-
nullas ad historiarꝝ/quasdã ad ꝓphetiarꝝ intelle-
ctũ: sic varios debent attendere ſcãdi modos. Do-
cent hoc Tyconij regule ab Augustino cõmemo-
rate: docent similiter expositores biblie literales.
¶ Theologus in inq̃sitiõe moraliũ ⁊ historialiũ
imo ⁊ ꝓphetiarꝝ ꝯsyderare debet ⁊ inseq̃ modos
loquẽdi vulgares ⁊ parabolicos simul ⁊ rhetori-
cos atqꝫ figuratiuos/alioq̃n ageret indisciplinate
querẽs aptare sermones nõ ſm subiectã materiarꝝ.
Esset deniqꝫ scandalosus apud moraliũ ꝓceptorũ
scrutatores aut doctores/q̃les sũt iuriste. ¶ The-
ologus in inq̃sitione speculabiliũ/curiositatẽ ca-
ret nõ plus ꝙ expedit/moralia dimittẽdo. Sequa
tur insuꝑ modos ſcandi q̃bus vtiꝛ cõmunis scho
la doctorꝝ: etiã si q̃nqꝫ posset inuenire suo iudicio
magis idoneos. Exponat modos cõmunes / non
cõtemnat aut immutet/alioquin damnationẽ acci-
piat: delens (quantũ in se est) optimorꝝ libros/do-
ctrinãqꝫ magistrorꝝ. ¶ Theologus plus insequens
modos significãdi phorꝝ gentiliũ ꝙ sacrorꝝ docto-
rũ: etiã si sentẽtias veras habeat/ culpandus est.
Liberis (inq̃t Aug.) verbis vtunꝛ phi: sicut Pla-
tonici q̃ tres ꝑsonas nominãt in deo tria ꝓncipia
Nobis aũt ad certã regulã loq̃ fas ẽ. Exẽplũ dat
aliud de vocãtibus ip̃m deũ esse fatũ. Talis inq̃t

sentētiā teneat: linguā mutet. De Eliu quoq; apō Job querit dñs: Quis est iste: inuoluēs sententias sermonibus imptis. Hinc illa surrexit saluberrima dānatio articulorū parrhysiꝰ lata: quā allegāt vtētes ea sapiētissimi doctorū q̄ sequūt: tā religiosi

D ꝙ seculares in lecturis suis ⁊ libris. ¶ Ex modis significādi scḋe intētionis cōposita est grāmatica ⁊ logica. Vñ ↄsurgūt traditiōes p̄dicabiliū ⁊ p̄dicamētorū / suppositionū / obligationū / cū suis annexis in logica: declinatiōes / genera / cōiugatiōes / et regimē in grāmatica / cū adiunctis multis. Ex quibus est accipiēda pticularis de modis significādi noticia. ¶ Ex modis significādi circa grāmaticā ⁊ logicā variatis / oīs scīa ↄseq̄nter variat: nec ē facile ꝙ salubriter ⁊ ī meliꝰ cōmutet. Sic eīm de mutatione legū tradit ph̄s: etiā si noue videant meliores nō esse passim expediēs. Cōsuetudo eīm est altera natura q̄ legibꝰ assuetis dat vigorem. ¶ Ex modis loq̄ndi grāmaticalibꝰ ⁊ logicalibus plurime difficultates in quauis scīa: maxime in theologia / possunt terminari: patet in aliq̄bꝰ vbi minꝰ videret: vt cur ista negat. Essentia diuina generat: ⁊ illa cōcedit: Pater q̄ est essentia generat. Hoc eīm facit modus significādi absolutꝰ ⁊ relatiuus: non oportet ꝑ oīa fallaciarū genera discurrere: q̄rū dissolutio etiā circa diuina facilis apparebit: si p̄ncipiū syllogismos ꝑ dici de omi / ⁊ ꝑ dici de nullo regulas fuerit plene s̄m traditionē logice Aristotel' intellectū. ¶ Ex modis significādi grāmatice ⁊ logice psūt intelligi sufficiēter ⁊ salubriter valde proprietates entis simplr: q̄ sunt vnū / verū / bonū: s̄m tria in diuinis appropriata cū ceteris difficultatibus circa ista formatis. Et h̄ ꝑ cōparationē ad ens s̄m q̄d cū ꝓprietatibꝰ suis / s̄m q̄d ad ens simplr. Illud aūt simplr d̄r / qḋ sine addito d̄r: ⁊ illud est solū vnū ens verū / pmū ⁊ bonū. Et istud ens s̄m metaphysicū extra oē genus. Logicꝰ vero pōt vniuocatiōes ⁊ analogias ⁊ equocatiōes ⁊ chimeras fabricare / ꝓut voluerit. Vñ ptētio ↄsurgit aliq̄n logicorū cū metaphysicis ⁊ ecōtra: vbi q̄rit vtrū deꝰ sit in gn̄e: aut si ens sit vniuocū ad deum ⁊ creatu-

E ras: aut si sit equocatio in mēte. ¶ Fundat in modis significādi magna virtus docēdi: aliter enim docet eandē snīam doctꝰ / alr indoctus: ꝓpter modū ordinēq; vocū significatiuarū cū modis ꝓnunciationū. Nā habet visus suas interiectiōes in gestu corporis / sicut auditꝰ suas in sonis. ¶ Fundat ī modis significādi iuncta pactiōe dei / magna virtꝰ operādi: patet h̄ in sacralibꝰ verborū formis. ¶ Fundat in modis significādi (ꝑmittēte deo) virtꝰ operatiua in artibꝰ magicis: plꝰ tñ ex pacto fallaci demonū / q̄ naturali virtute dictionū vl' carminū seu characterū. ¶ Fundat in modis significādi virtꝰ magice naturalis s̄m ↄfigurationes vocū musicales: sicut etiā in modis reputādi ꝑ speculares applicatiōes. Reducūt etiā aliq̄ ↄuersiōes hoīm mirabiles ꝑ exhortamēta ⁊ p̄dicatiōes ad modos significādi ⁊ ꝓnūciatiōes. Deniq; ꝓpter cōplexiones hoīm varias / hn̄t sepe modo significādi oīno siles / diuersissimos effectꝰ / imo ↄtrarios: qḋ si nō attēdāt p̄dicatores verbi dei / fallunt ⁊ fallūt. Sibilus idē fugat cattos ⁊ cōgregat canes. ¶ Ex cōsyderatiōe modorū significādi naturaliū in re q̄libet ↄsistit intellectꝰ hūani magna ꝑfectio si recte vtat referēs ad p̄ncipale significatū qḋ deꝰ est. Si autē nō vult intelligere. i. intꝰ legere: sed accipit res nō vt signa sunt deū significātia: merito d̄r hebes vel erro q̄si herēs exterꝰ. Et q̄si somniās q̄ ī somnio aut fantasticꝰ q̄ in vigilia accipit signa fantasmatū ꝓ rebꝰ ipsis: quarū signa sūt reuerizat ⁊ errat ineptus. ¶ Ex cōsyderatiōe modorū significādi naturaliū cōposita ē theologia symbolica: silr ⁊ rhetorica ꝓ maxima pte: vnde ꝓuenit ꝙ deus pōt nomine cuiuslibet creature noīari: vt leo / bos / agnus ⁊c̄. ꝓpter aliq̄s ꝓprietates inuētas q̄ ꝑfectius conueniūt deo quo ad rē significatā q̄ creature. Sed quo ad impositionē noīs econuerso: fortitudo eīm p̄ncipaliꝰ ↄuenit deo q̄ leoni: a q̄ dicit deus leo. ¶ Cōsurgit quoq; ex h̄ mō significādi symbolico / multiplex eruditio: ⁊ eleuatio mētis in deū ꝑ deuotionē. Si vero vertat in abusum / ↄsurgit oīs impietas / fallacia / libido / scādalū / atq; laqueus insipientiā illuminat eīm deꝰ mirabilr a montibꝰ eternis. Turbati sūt oēs insipiētes corde q̄ dignoscere cū pietate nesciūt mysticos significādi deū modos.

Secūda pars de cōcordia

metaphysice cū logica ꝓpositiones quinquaginta: iungant totidē aliis ꝓpositionibus de modis significandi in vtraq; scientia.

SI nō credideritis q: ego sum / in pctō vestro moriemini. Dixit h̄ dñs nr̄ iesus christus suā iudeis oñdere volēs diuinitatē. F Et h̄ ex verbis legis dño dicēte ad moysen: Qui est misit me ad vos: vñ colligit ꝙ q̄ est vel ens simplr dictū / est ꝓpriissimū nomē dei: cuꝰ ꝓpria passio ē bonū. Cōformiter ad illud dictum christi: Nemo bonꝰ nisi solus deus. Et qm̄ in christo sūt oēs thesauri sapie ⁊ scie dei abscōditi: ↄstat ꝙ sapia q̄ ↄsyderat ens / ↄcordat cū oī scīa: de q̄rū nūero logica est. Cōcordemꝰ igit sapiam seu metaphysicā cū logica seu sermocinali scīa sub ↄsyderatiōibꝰ seu theorematibꝰ q̄ sequūt. ¶ Ens q̄libet dici pōt hr̄e duplex esse: sumēdo esse valde trāscēdēt. Vno mō ens sumit ꝓ natura rei in seipsa. Alio mō ꝓut hʒ esse obiectale seu rep̄sentatiuū in ordine ad intellectū creatū vel increatū. Hec aūt distinctio nō ↄficta est vel noua: sed a doctoribꝰ tā metaphysicis q̄ logicis subtilibꝰ introducta. ¶ Ens ↄsyderatū seu relictū ꝓut q̄d absolutū seu res q̄dā in seipsa / plurimū differt ab esse: qḋ hʒ obiectalr apud intellectū iuxta diuersitatē intellectuū ⁊ rōnū obiectaliū: etiā ꝓut rōnes obiectales nō accipiunt pro se ipsis materialiter / sed ꝓ rebus quasi formaliter: vt sicut significatio est quasi forma dictionis: vt modus significandi q̄si forma significationis: sic res ipsa diceret quasi materia vel substratum vel subiectum rōnis obiectalis vel modi significandi. Que cōsyderatio clauis est ad cōcordiā formalizantiū cū terministis / si ꝑspicaciter nec proterue videat. ¶ Ens reale nō potest cōstituere scientiā aliquam si nō consyderet in suo esse obiectali relato ad ipsum

ens reale:sicut ad primariū ⁊ p̄ncipale obiectum
suū. Rō: q2 sciētia vel sapiētia q̄libet est habit⁹ in-
tellectus: q̄uis intellectus respiciat res/⁊ ipas ac-
cipiat q̄si materiā vel obiectū vel substratū sue cō
syderationis p̲ rōnes obiectales seu formales: q̄
se tenēt ex p̲te intellectus. Scḋm hāc cōsyderatio
nē dici possunt forme rex̄ nō reales/sed intētiona-
les/cōceptibiles vel intelligibiles. ¶ Ens nō mu
taf in suo esse reali: neq3 diuersificaf p̲ mutationes
vel diuersitatē sui esse obiectalis. Et hic est lapsus
volentiū formalizare vel metaphysicare de rebus
in suo esse reali: secludendo illud esse qḋ habēt ob-
iectale: quasi si q̄s vellet itelligere sine intellectu/
vel ratiocinari sine rōne. Res eñi nō rōcinātur in
seipsis: nec p̄scindūt/nec vniuersalizanf/nec signā
tur/nec abstrahūt/nec abstrahunf: q̄m iste sūt ope
rationes intellectus/nō rex̄ ipsax̄: q̄uis sint p̲ re-
bus hmōi opationes f̄m suppositionē p̲sonalem
⁊ q̄si formalē: necnō ex p̲te rei/si ita placet loq̄. Uñ
p̲ maiori explicatione ab altiori repetamus exor-
dio de q̄busdā tractatis in de modis significandi:
sed hic aliter/sineq3 diuerso. ¶ Dictio si cōsydere-
G tur p̲ut est quedā res in se/nō spectat ad aliquā sci
entiā: nisi sicut alie res extra alam/q̄ sunt substan
tia vel accidēs: ⁊ ita cōtinef sub ente ɔsyderato ab-
solute: q2 nō minus sunt ipsi cōceptus aie res que
dā saltē accidētales/q̄ lumē vel sp̄es sensibiliū in
uere. ¶ Dictio si ɔsyderef p̲ut est nata significare
seip̄am naturaliter: sic nō spectat ad aliquā sciētiā
plus q̄ alie res extra alam: quax̄ q̄libet nata est se
rep̄sentare naturaliter potētie cognitiue. Et hoc
mō spectat dictio ad passionē entis q̄ est vex̄: sicut
⁊ alie res sub tali cōsyderatiōe recepte. Dicif eñi
vex̄ p̲ cōparationē ad intellectū actualiter vel apti
tudinaliter factā. ¶ Dictio si ɔsyderef in habitu-
dine ad potentiā volitiuā: vt est quoddā appetibi
le vel ordinabile ad finē: sic nō min⁹ nō spectat ad
aliquā sciam sermocinalē/vel moralē/vel physicā/
seu naturalē/q̄ alie res extra alam. Et hoc modo
spectat dictio ad passionē entis quod est bonum.
¶ Dictio si ɔsyderef p̲ut est imponibilis/vl' ma
xime iā imposita ad significādū aliud a se: tūc spe-
ctat ad aliquā sciam: p̲ut ex sequētib⁹ apparebit/
noiatim de hac dictiōe ens: ⁊ de istis vnū/ verū/
bonū. ¶ Significatio dictionis voluntarie facta
dici pōt forma sua: ita q̄ in dictiōe significatiua ad
placitū/dictio est velut materiale seu substratū: et
significatio q̄si formale suū. ¶ Significatio dicti
H onis ad placitū facta pōt ɔsyderari vel vt est signi-
ficatiua solū/sic in genere: vel vt habet modum si-
gnificādi approp̄atū huic vel illū. Et ita modus si
gnificādi erit q̄si formale respectu significationis:
q̄m se hūt ficatio sicut gen⁹: ⁊ mod⁹ significādi tā-
q̄ differētia. ¶ Significatio ⁊ mod⁹ significādi di
ctiōis p̄nt ɔsyderari dupl'r. Uno mō p̲ seip̄is ⁊ in
seipsis. Alio mō p̲ respectū ad res quas ficant: que
nō sunt ip̄a ficatio vel mod⁹ ficādi. Iuxta p̄mum
modū accipif suppositio materialis vel etiā natu-
ralis/f̄m antiquos. Iuxta scḋm modū sumif sup-
positio p̲sonalis seu formalis/f̄m aliquos posteri
ores naturalē suppositionē relinquētes. ¶ Signi

ficatio ⁊ modus significādi si cōsyderenf f̄m sup-
positionē materialē: tūc spectāt vt sic ad grāmati
cā ⁊ logica vel etiā rhetoricā: q̄ ɔstituūt terminum
p̄bie sermocinalis. Si vō fiat acceptio p̲ rebus si-
gnificatis ab extra: sic spectāt ad alias sciētias: sic
ad moralē/sicut ad mathematicā/physicā aut me-
taphysicā. ¶ Modus ficandi ⁊ obiectalis rō co-
gnoscēdi/maxime p̲ intellectū/reperiunf accipi p̲
eodē: ⁊ ita curreret distinctio de ratione obiectali:
quēadmodū de mō significādi. ¶ Modus signi-
ficādi seu rō obiectalis dū spectat ad reales scien-
tias/nō accipiunf p̲ seip̄is/neq3 f̄m suppositionē
materialē; sed f̄m suppositionē p̲sonalē p̲ reb⁹ ad
extra significatis. ¶ Mod⁹ significādi vel rō ob
iectalis q̄ītūcūq3 spectēt ad scias reales: nō tñ ex-
cludūt opatiōes intellectus: q̄m modus significā-
di vel rōnes obiectales dicunf relatiue ad intelle-
ctū: nec esse possent si nullus esset vel esse posset in
tellect⁹ negociās: sed nec intellect⁹ negociās suffi
ceret/si nulle res ad extra/vel vere vel intelligibili
ter esse possent. ¶ Modus significādi vel rōnes I
obiectales si q̄ranf penit⁹ excludi in ɔsyderatione
scientiax̄ quantūcūq3 realiū (sicut est metaphysi-
ca vel physica) cōsequif implicatio ⁊ insana dece-
ptio cum errorib⁹ absurdissimis: ⁊ q̄q3 blasphe-
mis ⁊ hereticis: vt q̄ sciētia esset sine sciente/ et res
ab extra taliter eē nō essent in intelligēte: sicut er-
rabāt negātes primū p̄ncipiū ex hac radice: quo-
niā res intelligif ab vno esse ⁊ ab alio nō esse. Ser
mocinalis scientia distinguif a reali: q̄m sermoci-
nalis est de secūdis intētionib⁹/iuxta cōmune di-
ctū. Quid aūt sit secūda intētio/⁊ q̄d p̄ma/colligif
ex duplici suppositiōe q̄ dicta est. s. materiali ⁊ p̲-
sonali. Materialis respicit terminos/ ⁊ suos si-
gnificandi modos: ⁊ inde dicunf genera/ species/
vel differētie: f̄m q̄ varietas est in significādo ge-
neraliter vel specifice: aut singulariter affirmati-
ue vel negatiue/cōplexe vel incōplexe: vnde sumū-
tur q̄stiones iste/q̄/qualis/q̄nta/in cōsimilib⁹ mul
tis. Realis vero scia sicut metaphysica ⁊ physica
res hūt extra alam p̲ p̄ncipalibus obiectis ⁊ sub-
stratē. ¶ Sermocinalis grāmatica respicit signi-
ficationes ⁊ modos significandi prout spectāt ad
cōgruū vel incōgruū in ordinatiōe regiminis: et per
hoc differt a logica ⁊ rhetorica: et generaliter ab
oñi reali scia. ¶ Sermocinalis logica respicit si
gnificatiōes ⁊ modos significādi in ordine ad ve-
rū vel falsum: q̄ sunt in ala f̄m p̄hm: ⁊ inde sumif
differētia ad grāmaticā ⁊ rhetoricā ⁊ ab oñi reali
scia. ¶ Sermocinalis rhetorica respicit significa-
tiōes ⁊ modos significādi in ordine ad ornatū3 p̲
orōnes: ac p̲ h̄ distinguif a logica ⁊ grāmatica: lic3
he tres scie plurimū īter se ɔueniūt vt sermocina-
les sunt. Et est grāmatica gn̄alior ad oēs scias: lo
gica specialior ad speculatiuas scias vt speculati-
ue sunt. Rhetorica specialis est ad moralē sciam
tāq̄ logica sua specialis. ¶ Subtilitas metaphy- K
sicantiū si vera sit cōsistit in acuta resolutiōe entis
f̄m esse suū obiectale p̲sonaliter seu formaliter ac
ceptū. Ruditas autem terministax̄ si consistere ve
lint in significatis seu modis significandi solū ma

terialiter:inde puenit vel cõsurgit ꝙ a metaphĩcis
rõnabilr ꝯtẽnunt. ¶ Subtilitas metaphĩcantiũ
si q̃rit reꝑire ĩ reb⁹ ip̃is ſm suũ esse reale tale esse q̃
le habent in suo esse obiectali:iam non est subtili
tas/sed stoliditas ⁊ vera insania. Quid eñ est insa
nia/nisi iudicare res put sunt in sola phantasia:ꝙ
ꝙ ita sint ad extra/qualiter est in furiosis/phãtasti
cis atq̃ reuerisantibus:qui scꝫ somniãt vigilãdo
dũ similitudines rerũ ꝓ rebus accipiũt. ¶ Sub-
tilitas metaphysicantiũ debet attẽdere ꝯditionẽ ⁊
naturã virtutis cognitiue/presertim intellectiue:
qm̃ ſm diuersitates opationũ cognitiuarũ/maxi-
me intellectualiũ/accipiẽda est varietas rationum
obiectaliũ seu modoꝝ significãdi formaliũ/ vel ex
natura rei. Un̄ de⁹ nihil intelligit materialiter/ni-
hil ꝯtingẽter/nihil mutabilr/nihil dependẽter/ni
hil cõplexe/nihil false/nihil fallibilr:q̃uis res ab
extra/q̃s intelligit distinctissime ſm ꝯditiones su-
as oẽs/sint dependẽtes materiales/sint ꝯtingen-
tes/sint mutabiles/sint ꝓpõnes cõplexe/ q̃dã false
sint possibiles aliter se habere. Sic ecõuerso intel
lect⁹ creat⁹ cognoscit deũ immutabilẽ ⁊ vnicũ ne-
cessitate esse ⁊c̃. nisi quantũ iuuat a grã vel gloria.
Patet ex hoc ꝙ abstrahentiũ nõ est mendaciũ si
recte abstrahãt:q̃uis intelligãt aliter rẽ q̃ sit:licet
errarẽt/ si iudicarẽt ꝙ res sit aliter q̃ sit. Et hic ẽ
lapsus logicã ignorantiũ vel spernentiũ: q̃ ponũt
in deo ꝯtingentias a pte rei/⁊ formas seu formali
tates q̃les sunt in creaturis/⁊ ꝑfectiones ⁊ signa:cũ
sit in natura sua purissim⁹ actus ⁊ vnicus. Omnis
aũt creatura potẽtialis ⁊ multa/⁊ vix ꝑ analogiã
silis deo dicta. ¶ Subtilitas metaphysicantiũ ⁊
generaliter oĩm phantiũ in inq̃sitione veritatis re
alis in morib⁹:⁊ alijs rebus practice vel speculati
ue:sic ꝓsupponit(vt dictũ est)phiam sermocinalẽ
intrinsecã vel extrinsecã ĩ modis significãdi rõni
bus obiectalib⁹:sic debet diligenter aduertere q̃d
ꝯueniat phie sermocinali vt sermocinal' ẽ: silr ⁊ re
ali vt real' est:ꝯcordãdo ꝯgruitatẽ grãmatice/ veri
tatẽ insuꝑ ⁊ falsitatẽ ſm inq̃sitionẽ logice: ornatũ
deniq̃ verboꝝ q̃tũ facit ad sermonẽ passionatiuũ
seu moralẽ et motiuũ ad apte ꝑsuadendũ in mori-
bus:alioq̃n fit in contemnẽtibus vel ignorãtibus
ꝯfusio babylonica/tã in singulis apud se/ q̃ apud
reliquos/cũ quibus habẽt de veritate tractare spe
culatiue vel practice. Ue igit' illis qui gaudẽt ĩ cõ
fusione linguarũ/ꝑ contemptũ terminoꝝ quos po
suerũt patres nostri:qui in impositione terminoꝝ
fuerũt magni metaphysici. Non eñ frustra dicit'/
ꝙ logica est ad omniũ methodoꝝ principia viam
habens. ¶ Quodlibet ens creatũ dici põt habe-
re duplex esse in cõparatione ad deũ/ꝯformiter ad p̃
dicta. ¶ Unũ reale/q̃ dicit' esse existẽtie vel natura
le vel in ꝓprio genere. Aliud ṽo vocat' esse obiecta
le a metaphĩcis nolẽtibus vti solis terminis grã-
matice/logice vel rhetorice. Licet grãmatica vo-
cet hoc esse obiectale modũ significãdi/logica mo
dũ ꝯcipiẽdi/rhetorica modũ ornãdi. Et ita pote-
rit a subtilib⁹ nec ꝑternis faciliter concordia fieri.
Grãmatici quippe distinctionẽ admittunt de ter-
minis vel dictiõib⁹ ꝓme impositiõis ⁊ scd̃e imposi
tionis/vel etiã tertie aut q̃rte/⁊ deinceps ꝑ reflexio-
nes:aut sub alijs verbis admittũt logici distincti
onẽ de terminis seu ꝯceptib⁹ ꝓme intẽtiõis ⁊ secũ
de ⁊ tertie: ⁊ in idẽ redit. ¶ Quodlibet ens in esse M
obiectali fuit ab eterno in deo seu diuino verbõ/
q̃ est creatrix essentia. Hoc est expssum bti Augu
stini verbuꝫ:cui⁹ autoritas maior assumit' ex dictõ
Joan.i. Quod factũ est ĩ ipso vita erat:et vita erat
lux hoim. Constat ꝙ hec vita nõ est nisi deus seu
creatrix essentia:nõ quidem absolute considerata
sed ꝑ respect⁹ obiectales/quos videt diuinus intel
lectus sicut ⁊ seipm/⁊ oẽs res creabiles comple-
xas vel incõplexas/tanq̃ obiecta ꝓma vel secũda
Ad hunc sensum dicit' ab aliq̃b⁹ de⁹ cõponere ⁊ di
uidere:nõ quidẽ simplr/sed obiectiue. ¶ Quod-
libet ens creatũ q̃uis habuerit ab eterno esse ob-
iectale in mẽte diuina: nõ ideo tñ sequit' absolute
⁊ generaliter loquẽdo/ꝙ res fuerũt ab eterno. Et
hic est lapsus grãmaticoꝝ vel logicoꝝ:q̃ nõ acci-
piũt distinctionẽ istã de esse duplici creature: sꝫ de
fendũt se ꝑ ampliationes ⁊ cõnotationes et mo-
dos significandi q̃si materialiter. Un̄ negãt istas:
Hec res intelligit':ergo est. Istud ens fuit intelle
ctũ ab eterno:ergo istud ens habuit esse vel essen
tiam ab eterno. Sed cũ nomina sint ad placitum
debebũt faciliter induci ad acceptandũ quid nolẽ
bus q̃ est esse obiectale/cũ esse intelligibili vel mõ
significãdi. ¶ Quodlibet ens creatũ cõparatum ad
deũ:dici põt habuisse ab eterno esse ideale q̃ntũ-
cũq̃ sit pauce entitatis vel indiuiduationis. Et ita
sicut sunt plures res create/sic dici pñt pl'es idee:
⁊ ꝙ alia rõne conditus est hõ/alia equ⁹: put dicit
btũs Aug⁹. Sic saluaret' ꝙ ab eodẽ inq̃tũ idẽ/ nõ
ꝓcedit nisi idẽ. Quia cõcurrit obiectalis ratio va
ria respectu diuersoꝝ effectuũ. Et hec obiectalis
ratio vocat' ab alijs distinctio rei seu formalis/ vel
quedã nõ identitas: sed aliq̃ nõ intelligẽtes vel exce
dere volẽtes:posuerũt ex hoc distinctiones ĩ deo/
q̃s noluerũt appellare distinctiones rõnis:etiã si-
gnificãt intelligere dominiũ: ⁊ addiderunt ꝙ plus
distinguunt' inter se q̃ hõ ⁊ asinus. Uocatũ ẽ a nõ
nullis hoc esse obiectale apud intellectũ creatum
esse quoddã ꝑspicuũ: vel ꝙ est res ĩ esse perspicuo.
Dixerunt alij/ꝙ dũ aliq̃ rationes obiectales cõsy-
derant' vt in deo sunt infinite:nõ ꝓpter hanc infi-
nitatẽ transeũt in alias rationes:sicut eiusdẽ sunt
rationis albedo finita et infinita. Cõtradicũt alij
cum maiori pietate diuine maiestatis:ꝙ infinitas
trahens extra terminos creature/facit alteratẽ ra-
tionis. Et ita rationes creaturarũ nõ sunt formali
ter in deo/sed supeminẽter:sicut nec rõ sanitatis ẽ
in vrina vel cibo/nisi ꝑ analogiã ad sanitatẽ anĩa
lis. ¶ Uniuersalia realia extra aĩam ponere alibi N
vel aliter q̃ in deo:est heresis expresse damnata ꝑ
decretalẽ Innocẽtij tertij:de summa trinitate ⁊ fi
de catholica § reprobamus:in fine. Presupposi-
tis glossarũ testimonijs:sicut Hostiẽn. suꝑ illum
locũ. Et Martini in chronica summoꝝ pontificũ
vbi loquit' de Innocentio tertio: qui cepit Anno
M.cxcvij. Dicit igit' sic decretal' Innocẽtij: Re-
probamus etiã et condemnam⁹ ꝑuersissimũ do-

gma impij Amalrici: cui⁹ mētē sic pat mēdacij exce
c au. t: vt ei⁹ doctrina nō tā heretica sit censenda q̄
insana. Sed q̄lis fuit hec doctrina, recitat p̄dictus
Hostien. sup istū locū: et Martinus: vbi dictū est
¶ Primus (inq̄t Hostiēsis) et summus error fuit
q̄ omnia sunt deus. Vn̄ dicit Amalric⁹: Motū deo
dare nō possum. Et sequit: Cū I ipso sint oīa: imo
cū ipse sit oīa. Et sequit: nō facile posse nagari cre
atorē et creaturā idē esse. ¶ Alter error: q̄ primor
diales cause que vocantur idee. i. forma siue exem
plar, creant et creant: cū tn̄ s̄m sctōs, in q̄tū sunt in
deo, idē sunt qd̄ deus. Ait Hostien. addēs, q̄ Odo
ep̄s Tusculanus, exposuit errores singulos, et dā
nauit: subdēs causam, q̄re nō fuerit explicite nota
ti. Martin⁹ vo ita dicit de eodē Amalrico dāna
to p Innocentiū tertiū: q̄ asseruit ideas q̄ sunt in
mēte diuina, et creare et creari: cū s̄m beatū Aug. ni
hil nisi eternū atq̄ incōmutabile sit in mente diui
na. Dicit etiā, q̄ deus ideo dicit finis oīm: q: oīa
reuersura sunt in ipsum, vt in deo immutabiliter
cōquiescāt: et vnū indiuiduū atq̄ incōmutabile in
eo p̄manebūt. Et sicut alteri⁹ nature nō est Abra
am, alterius Isaac, sed vnius atq̄ eiusdē: sic dixit
oīa esse vnū, et oīa esse deū. Dixit eñ deū esse essen
tiā oīm creaturarū et esse oīm. Hec Martinus.

O ¶ Cōstat q̄ ad positionē vniuersaliū realiū pront
exponunt: sequitur hec doctrina, vel forsan insani
or: vt q̄ sit ens vnū transcendēs I re, quod nec est
deus, nec creatura, nec eternū, nec tp̄ale. Vniuer
saliū hmōi positio reprobata est pluries Parrhy
siis, tā ab ep̄is Parrhysien. sub anathemate, q̄ a
cancellarijs parrhysien. cū sacra theologie facul
tate, doctrinaliter et determinate. Patet primo p
dānationē Guiller. parrhysien. de ɔsilio oīm ma
gistrox. Inter quos fuit frater Alexā. de ales: put
recitat dn̄s Bonauen. in suo scd̄o dist. xxiij. circa
finem: circa annū dn̄i. Mccxl. q̄ multe sunt verita
tes ab eterno que nō sunt deus: error supple ē di
cere. Alius, q̄ p̄mū nūc creationis passiue, nec est
creator nec creatura, error. Vn̄ dicit Aug⁹, q̄ oīs
ens est creatura vl̄ creatrix essentia. ¶ Ponit ali
us articul⁹ de Theophano: et hic est ɔtra Joannē
Scotū, I libro q̄ dicit periphyson. i. de natura. Cō
tra quē scripsit Hugo sup celesti hierar. q̄ liber (vt
dicit Hostien.) dānat⁹ fuit p̄ magistros parrhy
sius: p̄pter alios errores quos ab illo sumpsit di
ctus Amalricus. Est aūt iste Joānes scot⁹, nō il
le de ordine minorū: sed alter q̄ trāstulit libros di
onysij de greco in latinū, longe añ ipsum. Predi
ctus insup Odo Tusculanus, q̄ fuerat cancellari
us parrhysien. notauerat et dānauerat errores di
cti libri. Et ab hoc Odone dicit Hostien. se predi

P ctos errores accepisse. ¶ Vniuersaliū hmōi posi
tio, dānata fuit p Stephanū parrhysien. de cō
silio omniū magistrorum, circa annū dn̄i. M. cc.
lxxvi. articulo. lij. vbi sic dicit: q̄ illud quod de se
determinat vt deus: vel semp agit, vel nunq̄: et q̄
multa sunt eterna. Sequit q̄nquagesimusterti⁹ cō
tra aliū doctorē. Q, deū necesse est facere quicq̄d
immediate fit ab eo. Ecce q̄ error est dicere q̄ mul
ta sūt eterna: sicut tamē essent vniuersalia realia si

ponant. Fuit etiā hec doctrina pluries reuocata
parrhysius, etiā de tp̄e, mō et paulo ante. ¶ Vni
uersaliū hmōi realium positio, dānata fuit no
uissime p sacrū Constātiense conciliū ɔtra Hr. s. et
Hieronymū pragēses cōbustos. Et q̄ vidit et au
diuit, testimoniū p̄hibet de his. Ex quib⁹ sequitur
euidenter, q̄ assertor pertinax doctrine talis cū su
is sequelis, heretic⁹ est censendus, immo impi⁹ et
insanus, scandalizās etiā pias aures, quātumcū
q̄ pius haberi posset aut ver⁹ intellect⁹, apud ex
ercitatos in hmōi positionib⁹. Ab oīm specie ma
la (inquit Ap̄ls) abstinete vos. Et p̄hus ait, loquē
dū esse vt plures. Et Aug⁹: Ad certā inquit regu
lā nobis loqui fas est. Concedendū est tn̄, q̄ vl̄ia
sunt apud intellectū, nō in essendo, sed in rep̄sen
tando. Nec ob hoc ponēdus est vnicus intellect⁹
vl̄is: put impius Auerrois asseruit. Deus aūt est
ens simpliciter vniuersale, nō mole sed ỽtute. De
niq̄ doctor ille se sophisticare implicat et infamat
qui ɔcedit hanc ɔsequentiā. Generalis ē et vniuo
ca ratio entis: ergo ponendū est ens vl̄e extra ani
mā. Arguit eñ a p̄te in modo ad suū totū, cum ad

ditione distrahente. ¶ Vniuocatio entis ad deū Q
et creaturā, tolerabiliter poni potest s̄m theologi
am et metaphysicam, si fiat sermo seu resolutio ad
rationē obiectalē entis, cōmunē deo et creature: si
cut accipi potest cōmunis ratio obiectalis vniuo
ca ad substātiā et accidēs, et inter analoga. ¶ Vni
uocatio talis si querat fieri p cōceptus specificos
et distinctos, ad rationes attributales positas in
deo p p̄priam vniuocationē ad deū et creaturā: nō
videt hn̄ tutum: vt q̄ iusticia dicatur pure vniuoce
de deo et creatura, et nō analogice: sicut antea no
tatum est. ¶ Vniuocatio nō ideo synonima et q̄si
nugatoria dicēda est repiri inter attributales rati
ones de deo: q̄uis eandē rē penit⁹ significēt: q: nō
significant eodē mō vel eadem obiectali ratione
formaliter, vel ex parte rei seu p̄sonaliter, mō pri
us exposito. Cū ratio obiectalis nō sistit in solo
intellectu aut cōceptibus: sed tēdit in rē extra tan
q̄ in suū principale significatū, vel obiectū vl̄ sub
stratū: alioq̄n diceret ens secūde impositionis vel
intētionis, vel rationis logicalis. Et ita ratio ob
iectalis habet quodāmodo duas facies vel respe
ctus, ad intra. s. et extra. ¶ Vniuocatio entis trā
scendētis ad deū et creaturā cū suis p̄prijs seu pro
prietatib⁹ trāscēdētib⁹: q̄ sunt vnū, verū, bonū: plu
rimū ɔfert viris ɔtēplatiuis et intelligentibus: dū
tn̄ statim vt intellexerūt ens illud in sua cōmunita
te: confestim denudent ab omni ratione obiectali
creature: et transferant ad rationē propriam obie
ctalē, generalē, puram et liquidam solius creatoris
Docet Aug⁹ ita facere. viij. de trini. de bono et ve
ro. Et ita diceret de ente et oīb⁹ attributis di
uinis. Dum audis inquit bonū: tolle bonū hoc et
bonū illud, et vide si potes, bonum nō alio bono
bonū, id est bonū increatum: videbis ipsum deū:
nō quidem visione faciali, sed in speculari et in enī R
gmate. ¶ Sic Dionysius docet facere in mystica
theologia p exemplū de sculptore, qui facit a lign
mus pulcherrimū id est imaginē; nihil addendo

sed remouēdo. Sequit eos dñs Bonauen. in iti-
nerario mentis in deū elegāter valde. Erit hec rō
obiectal' ꝓpria deo/si possit ī sua puritate ꝯsistere
sine ħ et nūc ꝛ creaturaꝝ phātasmate. Erit inꝗ q̄
si margarita ꝑfulgida: de q̄ Greg. Desorme cōspi-
cit q̄cqd de terrene rei placebat specie: qꝛ sola ꝑci
ose margarite claritas fulget ī mēte. Sūt sup hac
re opuscula quedā alibi tradita. ¶ Metaphysica-
lis inquisitio queri ī lepre fieri de ente ꝛ suis passi-
onibus: si non precesserit sufficiēs noticia de ente
logicali seu de logica: q̄lē tradidit Arist. studiose.
S Quod eñ precipiti via rectum deserit ordinē (ait
Boeti⁹) letos nō habet exitus. ¶ Metaphysicalis
inquisitio ꝛ subtilis nō est primitu⁹ ingerenda pue-
ris vel hoib⁹ rudis ingenij/neqꝫ mulierculꝭ sub spe
cie deuotionis: q̄liter inueniunt multi facere volu
isse ꝑ curiositatē: sed q̄lis exit⁹ euenerit/abominā-
dū est vel dicere vel scribere. ¶ Metaphysicalis in
quisitio non solū inutiliter/sꝫ ꝛ dānose q̄rit fieri ꝑ
hoies sclarib⁹ sciētijs aut officijs ciuilib⁹ occupa
tos: q̄ nō capiunt q̄ subtilia sunt: scādalū eñ est ilꝭ
vel irrisio: nō eñ est auib⁹ par volat⁹/neqꝫ par in-
tuit⁹. Sic ingenia diuersa sūt multū/pariter ꝛ stu
dia: quot capita tot sňie. ¶ Metaphysicalis inquisi
tio surgere debet vltra grāmaticalē vel logicalem
traditionē: substernendo eā sibi/nō contemnēdo/
nec ab ea ꝯtrarie recedēdo; alioq̄n sepe fit/vt meta
physicare volētes/sint vel garruli tāq̄ pice loq̄ces
ignorātes vocē ꝓpriā vel errantes. Modic⁹ aūt er
ror in principijs (maxime circa primū) maxim⁹ fit ī
ingressu ꝛ vix corrigibilꝭ dū fuerit imbutus a pue-
ro/vel aliter cōsuetus. Deniqꝫ tales iuxta verbum
Senece/vtilia nesciunt: quia supuacua didicerūt.
¶ Theologica perscrutatio respicit ens purū vlꝭ
ens simpliciter: hoc est sine addito cuiuscunqꝫ po
tentialitatis seu nō entis/quale solus ꝛ vnicus est
deus. Ad cuius noticiā ducit fides catholica lon
ge altius/certius et verius q̄ traditio metaphysi-
ca. Eteni deū nemo nouit vnq̄: sed vnigenitus q̄
T est in sinu patris enūciauit de illo. ¶ Theologi-
gica ꝑscrutatio de ente simpliciter ponit (qđ enī
simpliciter dico/siue addito dico) ꝑuenit ad intel-
ligentiā multarū sublimiū veritatū/q̄ traduntꝭ cre
dende ꝑ fidē/si bona vita ꝛ humilis/si studiū vehe
mens ꝛ piū/nō ꝓteruū neqꝫ curiosum affuerint: q̄
preterea sūt solerter et caute metaphysica ꝓboꝝ
discussa/sepando preciosū a vili/ hoc est veꝝ a fal-
so: qualē docēt facere parrhysien. articuli: ad hoc
enī singulariter editi sunt. ¶ Theologica ꝑscruta
tio sistere nō debet in sola intelligentia vel illumi
natione intellectus: sed labi debet et liquefieri ad
inflāmationē affectus: alioq̄n sepe fit illud qđ ter-
ribiliter de ph̄is ingratis et male viuentibus tra-
dit apl's ad Romanos. i. ¶ Theologica ꝑscruta-
tio nō renuit acquisitiones aliarū scientiaꝝ tā spe
culatiuarū q̄ moraliū/ q̄ etiā sermocinaliū/ vt est
logica: sed assumit eas vt ancillas sapiētie in ob-
sequiū suum. Unde ꝑ logicā multe et altissime ve
ritates circa mysteriū beatissime trinitatis/ circa
secretū diuine ꝑdestinationis et euentū futuroꝝ
V theologia docet accipere. Exēpli gratia cur ista cō

cedit: Pater generat/vel deus generat: et nō ista
essentia generat: Cur ꝑterea iste termin⁹ essentia/
nō pōt esse mediū in syllogismo expositorio/ debi-
te ꝛ complete regulato ꝑ verū dici de oi vel dici de
nullo. Qualiter ꝑterea seruari debet ars obliga-
toria: ne rñdēs si nō ꝯseq̄nter se habeat ad precon
cessa/turpiter inuolnat. Nō est dicēdū ꝑ singla d̄
suppōib⁹/ampliatiōib⁹/appellatiōib⁹/paralogis
mis fallaciaꝝ: quorum olim ignorātia vlꝭ ꝯtēpt⁹/
causat illaqueationes erroꝝ ꝛ nebulas falsitatū.
¶ Cōcordia doctoꝝ negociātiū metaphysice vlꝭ the
ologice circa ens q̄rēda est fieri ꝑ ꝯueniētiā ī senē
tijs/ꝛ in q̄d nois terminoꝝ/ꝑ distinctiōes et alias
resolutiones/poti⁹ q̄ aiositate ꝑtinaci vel supbia:
nutriatꝭ inter illos discordia: q̄lis fuit (inꝭ ceteros)
cōditiōis dñs Bonauentura: q̄ studuit de varijs
opiōnib⁹ sꝑ elicere illꝯ qđ veꝝ apparebat: et cū so-
brietate magna dimittere illud qđ nimiū vlꝭ paꝝ vi
debat. ¶ Cōcordia doctoꝝ sepi⁹ impeditꝭ ī scāda X
lū vel dedecus ipsoꝝ doctoꝝ q̄ nimis q̄runt hono
rari: quēadmodū de Origene tradit Hiero. quem
sui zelatores nimij plus diffamauerūt: dū ipm̄ ho
norare querebāt in preiudiciū theologice verita-
tis. Si taliter euenit et euenturū fit circa materiā
quā agimus: viderint improbi defensores: et ꝓhi
beat deteriora deus. ¶ Cōcordia doctorū/prefer
tim theologorū circa pietatē fidei sic est necessaria
vt obmittēde sint potius ꝑscrutatiōes vel dogma-
tizatiōes quarundā doctrinaꝝ/etiā subtiliū et al-
tarū: quā pietas fidei ꝑ discordiā suorū tractatorū
scandalū patiatꝭ apud illos qui vel intus vel foris
sunt. Sic suadebat Aug⁹ ad hierony. Sic dicebat
Apl's: Si esca scandalizat fratrē meū/ nō mandu-
cabo carnes in eternū. Salubrius eñ multe veri-
tates nesciuntur vel tacentꝭ/ q̄ loquendo charitas
sauciet. Cōsulit insup Seneca subtilitates aliq̄s
magis cōtemnere/q̄ velle scire/exēplificās de pa-
ralogismis. ¶ Cōcordia doctoꝝ maxime genera
tur/nutritꝭ atqꝫ roboratꝭ/si obseruetꝭ illud apl'i: Nō
plus sapere q̄ oportet sapere/sed sapere ad sobrie
tatē: ꝛ vnicuiqꝫ ꝑm q̄ de⁹ diuisit mensurā fidei. Et
si redigatꝭ ois intellectus ī captiuitatē in obsequi-
um christi: q̄ est finis legis sicut et charitas. Non
eñ in subtili inquisitione veritatis/sed ī cultu cha
ritatis consistit regnū dei et impletio legis eō secu
tio ꝑ salutis. ¶ Concordia metaphisice cum lo- Y.
gica et suis autoribus: fiet ex consyderatione pre-
missorū ꝑ distinctiones aliquas. Una est de dupli
ci modo essendi rei: In re scꝫ et intellectu. Altera di
stinctio de ratione obiectali/ꝛ de mō significādi:
si ratio obiectalis restringatꝭ ad modū essendi rei
in intellectu: sic q̄ ratio obiectalis respicit duo. s.
intellectū/et rem ipsam ad extra/vt res est vel na-
tura quedā in se. Modus aūt significandi respicit
rem nō vt res est in se: sed vt signū est vel significa
tū: siue sit extra animā siue ad intra: sicut voces ꝛ
scripta sunt res significatiue/ꝛ maxime ipsi ꝯcept⁹
ale: qui tamē sunt res quedā ī se. Altera distinctio
sumeretꝭ distinguendo rationē obiectalē: qꝛ vel re-
spicit rē vt res est: vel respicit vt res ē signū quod
dā. ¶ Similis esset distinctio de mō significādi: Z

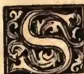
q: vel significat rem vt res est: / vel vt signum quod dā. Proportionabilis esset alia distinctio de terminis prime intētionis vel impositionis / seu ꝑsonaliter acceptis: put significant res vt res sūt / aut put termini sunt secunde intētiōis vel impositionis supponētes ꝑ reb⁹ nō vt res sunt: sed vt signa quedā siue sint extra aīam vel ad intra. ¶ Sumatur ex his distinctiōib⁹ hec vnica: ꝙ cōsyderatio rei vt res est: spectat ad metaphysicam. Cōsyderatio vero rei vt tūmodo signū est: ꝑsertim in aīa spectat ad grāmaticā vel logicā. ¶ Concordia metaphysice cū theologia fiet si ꝯsyderet ens simplicit vel ens purū / vel ens vniuersaliter ꝑfectū / quod est deus. Aut si cōsyderet generalis rō obiectalis entis. Scd̄m spectat ad metaphysicā: primuȝ ꝓprie ad theologiā / in qua deus est subiectū. ¶ Est aūt theologia duplex. s. vie ꝛ patrie. Theologia vie respicit ens primū vt creditū cū suis attributiuis nō excludēdo intelligentiā de multis. Theologia aūt patrie respicit ens primū vt facialiter visum et obiectaliter in seipso / nō in speculo vel enigmate.

¶ Gratias ipsi qui aperuit hanc cōcordiā hominibus bone voluntatis. Vigilia sue natiuitatis. Anno. M.cccc.xxvj.

¶ Finis.

Quid sentiendū sit de vniuersali reali / vt plane cognoscas / supra scriptū legito tractatulū alphabeto. xx. D. ꝛ deinceps.

Prologus Jacobi wimphelingij in sermones ꝛ tractatus Ioannis Gerson, e gallico ab eius ore excepto, in latinum per Ioannem Brisgoicū theologum translatos.



Ermones hic sequuturos ne dubita candide lector fuisse Gersonis, nec eos despexeris propterea ꝙ maiestatem styli sui nequaꝗ̄ redolere uidētur. Sermones eñ istos, cum christianissimus cancellarius ad pplm̄ faceret, ex ore ipsi⁹ cōcionantis a pijs auditorib⁹ excepti sunt, & licet nō ad uerbum, tamen ad sententiā utcūꝗ̄ transscripti. Et id quidem in gallica lingua, sed indubie, nō eo tenore, non ea dulcedine, non illo ornatu ꝗ̄ ipse dum prædicaret, usus fuit. Deinde ex gallica lingua in latinum ab Alemano traducti sunt. Maluimus enim uel frusta uel scissas aut diffluentas particulas etiam minus eleganter interpretatas assequi, ꝗ̄ suauissimas illas & prestantissimas exhortationes omnino labi & prorsus interire. Quisquis igitur sanctam ueritatem & diuinam sapientiam amas, quisquis dei uerbum esuris, quisquis sancti & deuoti cancellarij optima doctrina delectaris, non tibi stomachū aut fastidium moueat simplicitas translationis, quam statim uisur⁹ es. Cogita & scito, non tam uerba ꝗ̄ sensum, non tam ornatum ꝗ̄ sententias, non tam auriū uoluptatem ꝗ̄ salutiferum mentis fructum esse metiendum atꝗ̄ ponderandum. Si splēdida uerba desunt, adest electa sententiarum honestas. Si ornatus abest, offert se uirt⁹ & grauitas negociorum. Si delitiæ & lenocinia sermonis sese subtrahunt, spiritualem utilitatē & iocundum pastum inuenies animorum. Elige potius aurum in crumena ex corio facta latitans, ꝗ̄ plumbum in marsupio deaurato repositum. Elige potius phalernū in ligneo scypho, ꝗ̄ palustrem aquam quæ in aurea tibi patera propinatur. Lege obsecro, & labori tuo senties questum nequaꝗ̄ defuturum. Humili stilo qualem obseruant posteriores plærique omnes sermonum scriptores, uidebis multam & affluentem salutiferamꝗ̄ prudētiā & animarum refectionem admisceri. Vale. Ex eremitorio diui Guilhelmi in suburbano Argentinensi. xvj. kal. Octobres. Anno nostræ salutis. M.cccc.j.

¶ Sermones contra septē pctā mortalia: icipiētes ꝑ thema Penitemi.

¶ Dñica pma aduētus pmus sermo ꝯtra gulā.

a Cire vellē si tibi placeret mat dei gloriosa: an fueris in societate benedicti filij tui / cum adiuit hierlm / dñica die añ passionē suā: cui⁹ aduēt⁹ meminit hodiernū euangeliū / ꝛ euangeliū diei palmaꝝ. Q, si aderas (quēadmodum sine periculo cogitari pōt) reor te habuisse magnā leticiā ex vna pte: cū videres talē honorē exhiberi filio tuo / ꝛ talē fieri ꝓcessionē. Sȝ ex altera parte / amarissimo afficiebaris dolore: cū benedictā passionē q̄ appropinquabat / cōtemplabaris: ꝛ cū ob hanc causam inter alias ꝓcepisti eū flere. Dicit eñ quidā euangelista: ꝙ videns Jesus ciuitatē / fleuit sup illam. Quid faciemus mater dei gloriosa: q̄d faciemus cū deus intra nos vult venire: ꝛ ꝓcipit nos debere refutare eū ꝑ iniqua peccata / ꝛ q̄si rursum crucifigere: scd̄m qđ dicit sanctus Paulus: Rursum crucifigentes ꝛc. pctōr obligat deū q̄tū in se est rursum mortē accipe: ꝑfecto si deus ꝛ tu plorastis supra ciuitatē hierlm: multoplus

plorare debem⁹ sup destructionẽ nostre spũal' ciui
tatis/q̃ ẽ aĩa nostra. Hierlm em̃ tpal' erat: ⁊ aĩa no
strã eterna ẽ/vt dicit Chrys. Nõ ẽ ğ pueniẽt⁹ reme
diũ o deuotissimi/ꝙ facere qð dic̃ thema nr̃m: Pe
nitemini: ⁊ sic deum recipietis p grãz. Et vt eũ mõ
ipm̃ hodie recipe possimus i religioso hoc aduẽtu
eũq; i honore retineam⁹ cũ intrauerit: ⁊ ei humili
ter seruiam⁹/expandẽdo ꝓpria vestimẽta nostra in
viã suã: h̃ est ꝓpriã voluntatẽ nostrã: ⁊ spargamus
ramos nostros ⁊ flores diuersaꝝ v̈tutũ: et dulcia
cãtem⁹ deuotaꝝ orõnũ cãtica/⁊ etiã verbi dei: te sa
lutabimus virgo dignissima: ⁊ corã eo p nobis in
B tercercedere digneris: h̃ facere potes nõ amitten-
do eã quã i paradiso sentis gloriã. Tibi ergo dice
mus: Aue maria. Penitemini ⁊c̃. Priusq̃ descẽdã
ad materiã meã: exponã cãm ob quam accepi the
ma h̃/⁊ meã dicã intẽtionẽ. Multo añ intra secre-
tũ cogitationis mee ꝯsyderaui ꝙ pctm̃ infidele et
maledict⁹ ꝓditor dei: iusti dñi sui īferebat ꝓliũ as-
peꝝ ⁊ mortale ꝯtra hũanã naturã. Heu h̃ i meipo
sensi plus q̃ opus foret: ⁊ i aliis ꝑcipio quotidie.
Jð dicit Job: Militia ẽ vita hoĩs sup terrã: i q̃ ne
cess̃ ẽ die quolibet ꝓliari ꝯtra oẽz maledictã socie
tatẽ tyrãni hui⁹ capitanei pcti mortalis falsi ꝓdi-
toris/q̃ est sine numero: ꝯtra eum se tenẽt p huma
no genere dña pnia/⁊ oĩs multitudo v̈tutũ: quaꝝ
grã dei ẽ regina: alioqn tota hũana natura iãdu-
dũ fuisset amissa. Quis nob̃ dedit h̃ pulchꝝ adiu-
toriũ virtutũ? R. ideo ꝙ sup̃m⁹ dñs noster ⁊ salua
tor iesus christ⁹/mediãte suo supra terrã aduentu
nostrã assumẽdo hũanitatẽ: quẽ aduẽtũ rememo-
rat mater nostra sctã ecclia i h̃ tpe. Deinde vidi ꝙ
ꝓliũ pctõꝝ multos hz satellites/tubicines/ ⁊ musi-
ci ꝯcẽtus modulatores ad hortandũ ad victoriã.
Nõ ẽ iterrogãdũ q̃ sint: sunt oẽs pctõres mũdani
q̃ p facta/p verba ⁊ pessimas exhortatiões trahũt
alios ad malefaciendũ. Jdeo ex alia pte conuenit
ꝙ virtutes habeãt satellites ⁊ admonitores: vt at
trahãt ⁊ moueãt corda ad bñ faciẽdũ ⁊ bñ viuẽdũ.
Hi admonitores sunt ꝓdicatores veritatis: qui
ascendere debẽt/⁊ alta voce vocare ad virtutes lau
dandas ⁊ culpanda vitia. Ascẽde tu qui euangeli-
C zas: quasi tuba exalta vocẽ tuã. Et q: inter alios
hmõi tubicines/ĩpator nr̃ et rex Jesus christ⁹/vo
luit me indignũ esse huius officii vnum/ i ecclesia
sua et in populo suo. Volui sepius ad hmõi offici
um exercendũ exponere: sed timor deficiẽdi ⁊ con
syderatio ignorantie mee ac debilitatis: et fortas-
sis interdũ accidiosa negligentia me diuerterunt
cũ hoc ꝙ habeo alias occupationes ꝑmultas: et
q̃ prius debebã superintẽdere mihiipsi et instil-
lari qui intra me fiebat/q̃ extraneis. Nemo sibi se-
cũdus. Et illud: Quid ꝓdest hoĩ ⁊c̃. Mõ (deo sint
gratie) nõ sunt mihi tot hmõi excusationũ que me
prius vrgebãt. Jdeo auxilio dñi nostri Jesu chri
sti: ꝓposui deinceps sepius ascẽdere cathedrã ꝓ-
dicationis: nisi aliud sup̃uenerit impedimẽtũ. Et
ad sumendũ vocẽ meã hu⁹ ꝓlii virtutũ cõtra vitia.
Consyderaui me nõ posse inuenire aliã magis ꝓ-
priã nec magis vigorosam/q̃ eam vocẽ quã etiam
sumpsit imꝑator noster in prima sua ꝓdicatione: ⁊
ante eũ cõmissarius suus ꝓcursor tubicen ⁊ bucci-
nator sanctus Joannes baptista. Clamor ille vel
vox/est verbũ ꝓpositũ/⁊ primũ verbũ p̃me ꝓdica-
tionis dñi nostri/qð scriptũ fit in euãgeliis. Jntel
ligite ꝓpter q̃d. Jnuenio q̃ penitẽtia reficit/quod
pctm̃ destruit ⁊ inficit. Pctm̃ interimit et occidit
aĩas mille/⁊ mille modis mortis: nõ quidẽ tpalis
sed eterne: penitẽtia eas viuificat/resuscitat/⁊ vitã
tribuit: pctm̃ ligat aĩas ⁊ incatenat admodũ ama
re (sicut dicã in sequẽtib⁹ in mysterio euangelii) pe
nitẽtia eas absoluit. Pctm̃ facit aĩas inimicas et
odiosas deo: penitẽtia reficit ꝯcordiã ⁊ pacẽ. Pec
catũ aufert ⁊ impedit gloriã ꝑadisi: penitẽtia eam
restituit: ⁊ breui verbo pctm̃ abducit oĩe malũ: pe
nitẽtia v̈o oĩe bonũ: multũ itaq; cõgruit v̈itatis
ꝓdicatori ad vnũq̃q; verbũ alta voce clamare et D
vociferare oĩ tpe: Penitemini. Et ad intelligẽ-
dã hanc vociferationẽ: sanct⁹ Greg. vn⁹ de q̃tuor
principalib⁹ tubicinib⁹ sancte ecclesie/nobis expo-
nit/q̃d hec sibi velint/dicens: Penitẽtia est ꝑteri
ta mala plangere/⁊ plangẽda iterũ nõ admittere
idẽ est penitentia sicut ꝑterita pctã plangere/⁊ de
futuris cauere. Meũ ergo ꝓpositũ est diuino auxi
lio mediãte: facere me formalẽ partẽ ꝯtra publica
vitia: tũ ꝓpter gratiã acquirendã/et veniã de pec-
catis meis erga deũ patrẽ meũ: tũ vt merear habe
re vestras orationes. Deuote ppl's/valde op⁹ est
eas mereri: nec aliud preciũ peto. Et q: nõ possez
in quolibet sermone ꝓliari/aut loqui simul contra
oĩa vitia ⁊ p omnib⁹ virtutib⁹/sumã eas p par-
tes. Et dicã primũ de septẽ peccatis mortalib⁹/ap
plicãdo septẽ petitiones ipsius Pater noster/⁊ lo
quẽdo de decem preceptis legis. Et deinde de se-
ptem donis/de septẽ beatitudinibus/⁊ de septem
virtutibus/ quatuor cardinalibus/et tribus theo
logicalibus. De septẽ quoq; sacramentis/ et septẽ
opibus misericordie/tam spũalibus q̃ corporali-
bus. Ac de septẽ diebus septimane: quõ se haben
dũ sit specialiter vnoquoq; die: sm̃ ꝙ deus conce
det/loquẽdo semp aliqualiter de materia diei. Et
p quatuor dñicis huius aduẽtus/immorabor cir
ca duo peccata carnalia/videlicet gulam et luxuri
am. Rogate deũ/vt me confortet et cõducat i hac
bona voluntate/⁊ incepto ad honorem suum/lau
dem et gloriã/⁊ ad nostram quoq; cõmunẽ vtilita-
tẽ. Descendo ad propositũ tẽporis/ deinde ipsius
diei ꝓpter quod scire velitis/nos celebrare aduẽ
tũ p̃ncipaliter/in honorẽ gloriosi aduẽtus ⁊ nati- E
uitatis dñi nostri iesu christi. Fit tñ mẽtio de q̃tu
or modis aduentuũ. Unus est secretus in animã
ꝑ gratiam. Alius publicus in die iudicii vniuersa-
lis: Alius est particularis i morte cuiuslibet homi
nis. Alius incarnatio Jesu christi/ cum assumpsit
humanitatem nostrã in precioso templo ventris
Marie. Est ⁊ alius/qui est manifestatio iesu chri-
sti in terra ab hora natiuitatis sue vsq; ad ascẽsio-
nẽ. Quo ad primũ qui est p ꝑsenti dñica: recitabo
vobis figuraliter euangelii textũ: q: etiam statim
postq̃ deus dixerat: Penitemini/adiunxit: et cre-
dite euangelio. Cum appropinquasset ⁊c̃. Jesus
qui veniebat de Hierico: ⁊ in via duos sanauerat

cecos: cū inquā appropinquasset Jesus hierl'm in
bethphage in monte oliueti: misit duos discipulorū
suorū/dicens eis: Ite in castellū quod cōtra vos
est: et mox inuenietis asinā alligatā/ et filiū suum
subiugalē cū ea. Soluite ⁊ adducite mihi. Et si q̄s
ꝙ vobis aliq̄d dixerit/dicite: q: dñs his opus hȝ:
et cōfestim dimittet eos. Et totū hoc factū est: vt
impleref quod dictū est p̄ ꝓphetā: Dicite filie siō
ecce rex tu⁹ venit tibi mansuetus/sedens sup̄ asinā
et filiū eius. Abierunt discipuli/⁊ fecerunt sicut p̄
ceperat eis iesus: ⁊ adduxerūt asinā ⁊ asellū: q̄bus
imposuerūt vestimēta sua/⁊ desup̄ eum sedere fece
runt: ⁊ magna turba strauerūt vestimēta sua in via
Alij scindebāt ramos d̄ arboribus/et iaciebant in
viā. Et turbe q̄ p̄cedebāt et q̄ seq̄banf/clamabant
dicētes: Osanna filio Dauid: bñdictus q̄ venit in
nomie dñi: osanna in excelsis. Nō immorabor in
magna huius euāgelij expositione. Dicā aliquas
F parvas notas literales. Deinde sūmā expositionē
breuē ⁊ moralē in scđm ꝓpositū meū. Bethpha
ge est vicus p̄sbyterorū legis ad medium miliare
ab Hierl'm. Discipuli fuerūt sanctus Petrus et
sanctus philippus. Hierl'm est appellata castellū
q: iam amiserat honorē suum: Jesus christus nō
equitabat: sed sedebat semel sup̄ asellum/et semel
sup̄ asinā/potius p̄ mysterium ꝙ ꝓpter aliquid ali
ud. ¶ Dñs noster videns ciuitatē fleuit/ tam ob
Hierl'm destructionē ꝙ ad docendū nos: vt sic ha
beamus compassionē. Tertio ad ostendēdū/ꝙ ho
nores huius mundi sunt contemnēdi: ⁊ tunc ma
gis recurrere debemus ad nostrā fragilitatē con
syderandā/⁊ illā que est aliorū hoim. Quarto pro
pter honorē sue ꝓprie mortis. Honor iste fact⁹ fu
it ꝓpter miraculū Lazari: et p̄ncipaliter q: Jesus
christus mouit ad hoc corda eorū p̄ inuisibilē po
tentiā. Et p̄ oīa facta sua hortabaf populū ad pe
nitentiā: ac si diceret: Penitentia est p̄terita mala
⁊c̄. Quo ad moralitatē ⁊ ꝓpositū p̄mi aduētus in
uisibilis/q̄ fit in aīabus nostris: scire velitis ꝙ in
statu innocētie/hūana creatura erat sicut pulchra
quedā ciuitas/q̄ poterat compari hierl'm/q̄ inter
pretaf visio pacis. Aīa erat regina ⁊ dña. Ibi erat
pax inter oēs ciues. i. inter omes virtutes corp̄is ⁊
aīe. Pax rōnis ad voluntatē/⁊ pax voluntatis ad
sensualitatē. Pax totius hominis ad deū. Admo
dū fortunata erat illa ciuitas. Sed heu pctm̄ inui
dus p̄ditor/venit ad eā expugnandā: et cōmisit p̄
p̄mo insultu gulā/sub bono occultatam intra fru
ctū arboris: q̄ dicebaf arbor sciētie boni et mali.
Et tantū efficit/ꝙ aīa humane creature (q̄ est qua
si equalis angelis: effecta est tanq̄ muta bestia/tā
ꝙ asina. Non quidē ꝙ mutaret substantiā suā/sed
cecidit in ignorantiā ⁊ impotentiā. Sic cōquerif
G ꝓpheta: Homo cū in honore esset ⁊c̄. Hō cū i ho
nore esset: hoc est in p̄mo statu innocētie: nō intel
lexit/⁊ ad seip̄m nō vigilauit: ideo comparatus est iu
mētis insipiētibus/⁊ silis factus est eis. Vorax gu
la cū pctō ligauit animā diuersis ligaminibus ma
larū affectionū ⁊ p̄uersorū desyderiorū/ad modum
alicuius asine. Et erat cum ea asellus suus seu pul
lus: p̄ quē possum intelligere cogitationē: que va
ga est ⁊ leuis ⁊ male domita. Sed videte dulcedi
nē dei summi dñi nostri Jesu christi: noluit sem
per dimittere animā humanā creature in tali mi
seria: sed voluit appropinquare illi ciuitati ad sol
uendā nostrā animā: vt fieret ei apta ad ascensio
nē vel portationē p̄ gratiā. Et omē hoc fit mediā
te bona penitētia: q̄ a statu pctī reducit ad statum
gratie p̄ ap̄los Jesu christi: q̄ sunt p̄sbyteri ꝯfesso
res: qui absoluunt animā nostrā/q̄n ꝓpriā cogno
scit miseriā: et cū ap̄ire pōt cor suū deo. Hic notē
tur interp̄tationes petri ⁊ philippi. Petrus agno
scens. Philippus os lāpadis. Lāpas habet os
ap̄tū supra. O deuoti hoīes/nōne videtis quō gu
la maledicta stipēdiaria pctī/redigit quotidie ani
mā nostrā in silitudinē bestie mute p̄ nimiā reple
tionē vel p̄ ebrietatē? Cōspicite q̄liter ligauerit eā/
intantū vt nesciat quo ire debeat p̄ bonā cogitati
onē ⁊ sanctā occupationē. Ebrietas in hoc lauda
ri vult/ ꝙ magistrū suū p̄ijcit in lutū. Fugite ergo
aduersariā hanc gulam/stipendiariā. Repugnate
ei/ne vos supet ⁊ vincat: ⁊ si iam victi estis ab ea: si
aīa vestra impedita est ligaminib⁹ eius/ego vobis
clamo: penitemini. s. de pctō p̄terito. Plorate/et d̄
futuro cauere. Persistem⁹ paulisper loquendo de
malis/q̄ nobis īfert gula: vt meli⁹ ab ea caueam⁹.
Gula ap̄it nobis portā ad oēm miseriā ⁊ afflictio
nē/quā in hoc mūdo sentimus: ab eo tp̄e quo adā
et eua a terrestri paradiso expulsi fuere. Et ab illo H
tp̄e ptātē habuit ⁊ dñium infernalis inimic⁹/ me
diāte suo capitaneo supbia/sup̄ oēm humanā cre
aturā. Et si petas/quō p̄ vno pomo deus talē fece
rit vindictā? Dico ꝙ nō fuit ꝓpter pomū/sed pro
pter inobedientiā p̄cepti diuini/qd̄ tā facile pote
rat custodiri: ⁊ etiā ad ostendendū tibi/q̄d sit sper
nere deū in p̄ceptis suis/quantūcunq3 p̄ua appa
reāt. Gula facit ex p̄sona/q̄ esse deberet ciuitas ⁊
habitatio dei/habitationē quandā inimicorū/⁊ tā
ꝙ speluncā latronū aut harā porcorū. Per gulam
hoīes trāsgrediunf p̄cepta legis: et ideo nō habet
p̄ceptū speciale quod eā ꝓhibeat: q: oīa sunt ei cō
traria/⁊ ipsa omibus. Per gulā relinquif de⁹/ ne
amef ex toto corde/ex tota vi ⁊ omi ptāte. Quarē?
q: p̄sona q̄ est subiecta gule/nō est magistra cordis
sui: imo ip̄m p̄dit: nec vigorē habet nec potentiā/
quo ad primū p̄ceptū. Quid facit peierare/ deum
negare/⁊ sepius maledicere? Gula ⁊ ebrietas/ quo
ad secundū p̄ceptū. Quid facit nō obseruari ieiu
nia q̄ p̄cipiunf ab ecclesia/et obmittere seruitium
dñice diei ordinariorūq3 festorū? Gula/quo ad ter
tiū. Quid facit sepius vilipēdere patrē ⁊ matrē et
supiores suos? Peruersa gula/ quo ad quartum.
Quid facit sepius fieri homicidia/plagas/⁊ alias
irratiōabiles violentias? Gula ⁊ ebrietas/quo ad
quintū. Quid facit exercere rapinas? Sepe gula
vt se nutriat/quo ad sextū. Sic p̄ gulā veniūt mē
dacia/falsa testimonia/⁊ irrōnabilia iudicia/ quo
ad septimū. Sed q̄s ambigit qm̄ gula sit porta et
introitus oīs luxurie tā in viro ꝙ in muliere/ in se
nibus ⁊ iuuenibus? Et p̄sertim femina q̄ est gulo
sa ⁊ ebrietati dedita: p̄sus est perdita et substrata
omni immūdicie/quantūuis inhoneste/horribili

vabominabili. Dicit sanctus Paulus: ꝙ mulier
vidua viuens in delitijs/mortua est. Vex est quo
ad animā/ꝛ sepenumero quo ad corpus. Sꝫ vt di-
cit Terētius: Sine cerere ꝛ baccho friget ven⁹.i.
I sine pane copioso/ꝛ sine vino luxuria friget. Et ꝑ
oppositū: ꝑ abundantiā panis ꝛ vini accidit horri
bile peccatū/ ꝓpter qꝺ delete fuerūt quinqꝫ ciuita
tes terrestri paradiso similes. Specialiter videm⁹
in bonis ciuitatibus: vbi est abundantia vinorum
ꝛ ciboꝝ hoīes viuere: sed sunt magis subiecti oīmi
bus infirmitatibus. Pueri ꝓsus infirmi sunt: et
q̄uis in iuuentute eoꝝ ingeniosi videantur ꝛ subti
les: cū tamē ad etatē ꝑuenerint/fere totū eoꝝ ꝑdit
ingeniū. Cuius vna causaꝝ p̄ncipaliū est: qꝛ tūc ni
mis insequi volunt eoꝝ carnalē voluptatē ꝼm ma
lam cōsuetudinē puericie sue. Intelligo ꝙ medici
etiā ꝓhibeant bibere vinū iuuenibus: Imo ꝛ̄do eo
rū nutricibus rōne lactis qꝺ ꝑ hoc corrumpit: le-
go ꝙ ꝼm Valeriū vsus vini erat ꝓhibitus roma-
nis mulieribus sub pena mortis: ꝛ ob hoc fuit cō-
suetū vt viri oscularent̄ mulieres generis eoꝝ/cuꝫ
obuiarent eis: vt scirēt si mulieres nō bibissent vi-
nū. Mihi apparet saltē cōplures mulieres iā be-
ne huius sumere vindictā. ¶ Deinde queres quō
cognoscā aduentū dei in aīam meā? Respondeo
ꝙ quotienscūqꝫ habes aliquā bonā inspirationē
ꝛ bene agendi volūtatē est deus q̄ appropinquat
tibi: ꝛ te ad se attrahit: siue medio predicatoris/
siue ꝑ tribulationē/siue ꝑ infirmitates/siue ꝑ pro-
speritatē/siue in camera tua fueris/siue ī lecto tuo
vbi solus sis: vt ad ꝓpositū de quo loquimur: si as
sideas mense ꝛ recte iudices te nimium comedere
est deus: q̄ nō vult te ei claudere ciuitatis tue in-
troitū: nec ꝙ taliter alliges asinā tuā: h̄ est animaꝫ
tuā q̄n eā habere possit cū venerit vt voluerit. Cū
K tu obedis gule: eo quo tibi dicā mō: apis portas
inimico/ꝛ eas claudis deo: ꝛ cum abstines/aufers
manū diabolo/q̄ te voluit cape ꝛ strangulare ꝑ gu
lā ꝛ guttur. Dices mihi tertio mirabile esse post-
q̄ de⁹ est oīpotēs: ꝛ facit oīa q̄ vult/cū intrare vult
ciuitatē hūane creature/ꝙ nō cito intret. Respon
deo deū tibi dedisse liberā voluntatē ad recipien-
dū eū vel nō. Ideo te nō vult ꝯstringere ad vnam
partē vel aliā: Imo vult vt roges eū ꝙ veniat: bellā
do ꝯtra supbiā/ꝛ refutādo eā sicut oīa alia peccata
mortalia. Quarto dices: si posses videre deū q̄ ad
te veniret: certe nunꝗ̄ ei p̄cluderes introitū/Imo
eū cū magna reciperes solēnitate: sicut habemus
in hodierno euāgelio/ꝙ filij israel receperunt eū.
Rn̄deo ꝙ videre debes istū aduentū oculo cogita
tiōis tue/ꝛ in claritate vere fidei. Et dicā tibi am-
plius ꝙ oē illud qꝺ iesus christus fecit ad extra in
isto corꝑali aduētu/p̄ncipaliter solū erat in doctri
nā ꝛ p̄parando viā sp̄ualē. Sume exēplū familiare
si firmiter crederes ꝙ ꝑsona quā meli⁹ in toto mū
do amas: ad te veniret quotiens de ea cogitares ꝛ
eā videres supposito ꝙ nō videres eā oculo: certe
tamē istū apparatū faceres sepius/Imo quotidie.
Fac ergo sic de deo: qꝛ est in te quotiens dilig̃ eū
ꝼm regulā mandatoꝝ suoꝝ: Si quis diligit me ꝛc̄.
Enitamini igit̄ deuotissimi: enitamini mō in t̄ꝑo

re huius aduētus plus q̄ alis: enitamini vt de⁹ ad
vos veniat ꝛ absoluat animā vestrā a malis pec-
cati ligaminibus: vt possit sedere sup eā ꝑ gratiaꝫ:
ꝛ vos libere ire possitis ꝑ mādatoꝝ suorum viam.
Sed heu cōspicio hodie multos hoīes non pati
vt apl̄i dei. s. p̄dicatores ꝛ cōfessores absoluāt eo-
rū animam ꝓpriam/verum eos refutant. Et quod
peius est/aliqui impediunt aliquos a liberatione
ipoꝝ. In figurā huius scriptū est in p̄senti euāge-
lio iesum christū docuisse apl̄os suos: ꝙ si aliq̄ di
cerent eis/ quare soluerent asinā: vt dicerēt: qꝛ do
minus ea opus habet. Eodē mō rn̄dere debēt p̄-
dicatores ꝛ ꝯfessores illis/q̄ eos voluerint impedi
re. Et dicere debēt ꝙ iesus christus vult hr̄e aīas
ꝛ his opus habet ad eas ducendas ꝛ saluandas.
Sic rn̄dere debēt hi q̄ amant liberos suos: illis q̄
eos ducere volunt vt assuescant in luxuria ꝛ mali-
cia. Alij sunt q̄ recipiunt christū ad t̄ꝑus/sed moꝝ
deijciūt eū in terrā ꝛ in fimū gule: ipsumqꝫ ejciūt
ꝛ eum crucifigūt. Et in signū huius fleuit iesus su-
per ciuitatē hierusalē: vt dictū ē: qꝛ videbat q̄ erāt
ventura sup eo ꝛ illa. Si tamē milies deū refuta-
ueris aut reieceris/ecce remediū: Penitentiā age.
Charissimi penitemini: hoc est/preterita mala ve
stra plangite ꝛc̄. Humana creatura quid vltra fa-
cit gula ꝛc̄.

Collatio eiusdem diei.

¶ Deuoti hoīes bene ac salui redieritis: benedi- A
ctus q̄ venit ꝛc̄. Benedictus est ꝛ ille q̄ venit ī no-
mine dn̄i/vt audiat verbū suū. Quēadmodū mihi
apparet (gratie deo) gula cōtra quā locutur⁹ sum/
cōtinuando verba mea: ꝛ meā exhortationē nō ta
liter ligauit ꝛ impediuit alas vestras/ q̄n veniant
ad iesum christū. Quō ad iesum christū? Profe-
cto iesus christ⁹ in eo est loco/in quo sermo habet
de eo: Vbi duo vel tres cōgregati fuerint ꝛc̄. Ve-
lis ergo mater dei gloriosa/velis impetrare ab eo-
dē benedicto filio tuo: vt quēadmodū oēs venim⁹
in hac hora: vt audiam⁹ loq̄ de eo/de lege sua ꝛ p̄-
ceptis suis: sic velit ip̄e venire ad nos ꝑ gratiaꝫ in
ciuitatē sp̄ualē vniuscuiusqꝫ nostrū/ mediante tua
intercessiōe. Ad quā obtinendam te salutabimus.
Posteaꝗ̄ declaraui hodie ꝼm euāgelij mysteriū:
ꝛ de benedictis aduentibus quō immūda gula impe
dit aduentum iesu christi in nos. Continuabo il-
lā eandē materiā in tribus punctis. Primo decla
rabo mala q̄ facit gula. Secūdo declarabo ꝑ par
tes ꝛ q̄stiones quō cauendum sit a gula/veluti a re
mortifera. Tertio cōtra eam tria dabo remedia.
¶ Gula nō modo nobis induxit ea que patimur
mala/aperiendo portā eoꝝ aduentui: sꝫ facit etiā
quotidie de persona. ¶ Videtis ergo qualē susti-
neamus aduersariū ꝛ habeamus in gula: ꝛ quali-
ter nos ligat ac impedit. Sed q̄d nos soluit? Pe-
nitentia mediantibus ministris iesu christi. Sed
heu video. ¶ Ad sciendū quo ad scðm punctū q̄li
ter agere debeatis pn̄iam ꝯtra gulā/bonū est scire
q̄n ip̄a est pctm̄ mortale ꝛ q̄n nō. Accidit eñ inter-
dū ꝙ nimis vitādo gulā/q̄s cadere pōt in vitium
oppositū: nimis magne ꝛ stulte abstinētie q̄ addu

tit frenesim ꝛ offendit cerebꝛū vsq ad incurabiles
egritudinē. Ex altera pte q nimis vult conseruare
sanitatē suā/cadit qsqz in imundā gule foueā. Re
citabo itaqz hanc materiā p paruas qstiones ꝛ re
sponsiones. Gula an sit semp pctm̄ mortale? Di
co ꝙ nō:nisi illa p quā quis trāsgredit / aut scīēter
obmittit aliquod dei pceptū: aut cū manducat cō
tra preceptū ecclesie sine excusatione. De illis ex
cusationib⁹ nihil dicā modo: sed cū loquoꝛ de ie
iunijs: vbi dicā qui excusati sunt/ꝛ q nō. Comede
re vel bibere nimis scienter sine necessitate: sed ob
cibi delectationē an sit semp peccatū mortale? Di
co ꝙ nō:qꝛ cōsensus ad peccatū veniale/solū est ve
niale: qᵒ verꝫ est/si peccatū de se veniale fuerit. Et
qꝛ nō ois voluptas in cibis est peccatū mortale/sꝫ
sepius dūtaxat veniale: patet qᵒ dico: Comedere
ꝛ bibere ad sui grauamē notabile: ꝛ sicut pus scien
ter cōtra ppriā sanitatē/est ne peccatum mortale?
Teneo ꝙ sic plerūqz: qꝛ psona amare debet corp⁹
suū/ꝛ ipm p mensurā gubernare: nec est discrimen
aut differentia se occidere semel aut pluribus acti
bus scienter. Inebriari est ne semp peccatū? Dico
ꝙ si psona bene scit mala q p ebrietatē solet perpe
trare/ꝛ se sciēter inebriet/ipa peccat mortalr: vt si p
hoc sciat se nō posse facere qᵒ adimplere tenetur:
aut aliū pcussurū: vel nō exercebit dietā suā debite/
vel nō adibit missam die dñica. Sed si p impmedi
tationē ad se ꝛ in cōsyderationē/hō a casu efficitur
ebrius: nō dicendū est esse pctm̄ mortale: quemad-
modū excusat noe. Nota h diuersos modos ebrio
sor. Uinū cōpellit eos quos inebriat viuere mo-
N re simear/porcor vel leonū. Comedere vel bibere
vt qs inflāmet ad luxuriā an sit pctm̄ mortale. Di
co ꝙ sic: qn̄ est extra matrimoniū psertim/ imo in
matrimonio: si est ad habendū aliā voluptatez ꝙ
reqrit matrimoniū. Species/vina fortia/ꝛ alia hu
iusmodi deberent phiberi tanꝙ mortales stimuli
ꝯtra castitatē: psertim illis q nō sunt in mrimonio.
An ois vomitus veniens ex nimia comestione/sit
peccatū? Dico ꝙ aliqn̄ nō/aliqn̄ xo sic: fm come-
dendi modū pcedentē. Cōsulo tn̄ vt ois talis con-
fiteat. Presbyter bibēs aliqs post mediū noctis/
pōt ipe die illa celebrare? Dico ꝙ non: ꝛ peccat/si p
defectū suū parrochiani pdant missam dñice diei:
ꝛ si fit lauando os suū: cōsulo ꝙ abstineat. Et si ve
speri dixerit matutinas/nō debet postmodum co-
medere. Comedere carnes die veneris absqz cogi-
tando illud/est ne pctm̄ mortale? Dico ignorantiā
esse talē ꝙ nō: ꝛ talē ꝙ sic. Deglutire die veneris ma
ne carnē q remansit inter dentes de die iouis l ce-
na/est ne transgredi pceptū ecclesie? Dico ꝙ non.
Comedere carnes in his diebus in qb⁹ comedi ve
tāt ad paruos enutriēdos pueros: aut vt magna-
tū pueri ad comedendū incitent ac moueantur/ est
ne pctm̄? Dico ꝙ nō: si medici id cōsulant/ et vsus
sit ad hoc: nec mala voluntas pter voluptatē su
am sumendi superet rationē. Ad quā vsqz etatē po
test puer comedere carnes diebus abstinentie. Re
spondeo ꝙ teneatur vsus cōmunis/nisi infirmitas
aut debilitas excuset. Bibere alteri ad eqles hau-
stus/est ne peccatū mortale? Dico ꝙ si per hoc quis

ꝙ aliū inebriari vult/ad malū finē: vel nimis com
pellere vltra velle suū ꝛ suā cōscientiā: est admodū
graue peccatū/immūda cōsuetudo/ꝛ nō obseruan-
da. Sic etiā dico/qn̄do quis aliū inebriat ad sciē
dū secreta sua: vel inhonorationē/vel vt male eum
ducat. Nota de cauponib⁹ q cōficiūt vina. Mulier D
q fuerit inebriata/ꝛ in ebrietate sua ei⁹ amiserit vir
ginitatē/fueritqz deflorata/an ne peccet mortalr?
Dico ꝙ intantū peccat/inquātū ebrietas fuit ma-
la: ꝛ si habeat aliquē cōsensum/ poteratqz pcipere
aut fugere malū hoc/ipsa est culpabilis. Gloriari l
hoc ꝙ quis potest pl⁹ bibere ꝛ comedere ꝙ alij: an
sit peccatū mortale? Dico ꝙ sic: si gloria hec inor-
dinata fuerit. Et p hoc cognosci potest si pctm̄ sit
optare/semp comedere posse ꝛ bibere: ꝛ non velle
vt homies viuere possent absqz comedēdo. Opta
re talē paradisum/est paradisus porcor: quē opta-
rent porci/si loqui possent. Et hūc stulte expectāt
sarraceni. Mulier impregnata vel alius egrot⁹ co
medet carbones vel res irrationabiles ꝛ disconue
nientes humano corpori/est ne peccatū? Teneo ꝙ
sic interdū/nō semp: qꝛ psona debet p rōnem vin-
cere (si potest) malā suā inclinationē: ꝛ si esset ei ni
mis nociua quo ad corpus: sicut esset alicui febrici
tanti bibere nimiū aque frigide. Et sic in cōplurib⁹
casibus respicite finē/ad quē comedere est ordina-
tū. Si tn̄ fructus p ipam fortē imaginationē quaꝫ
in se impregnata femina carperet/peioraret: pōt p
mitti femine vt faciat ad appetitū suū. Modo fa-
ctū in se nō sit peccatū mortale. Quod dico pter
causam. Nota hic de illis qui p iocū quādoqz pre-
bēt alijs cattos aut alia comedenda. Unde inter-
dū mors subsequit: vel qn̄ offert potus egroto cō
tra cōsiliū medici/ꝛ egrotus morit. Peccāt ne pa
rentes nutrices q in magna abundantia cor pue-
ris vinū bibendū ministrāt. Dico ꝙ sic: ꝛ etiā si ipe
nutrices nimis bibant vini/ pter quod corrūpat
natura lactis: imo potest bibi aqua cū magno pec
cato. An peccent dn̄i q nimis abundāter nutriunt
cor famulos vel aliquos paupes? Respondeo ꝙ
hic pōt cōsyderari finis ꝛ rōnabilis cōsuetudo aut
necessaria. Recitat Horatius de quodā q sic facie P
bat famulis suis quibus optimos dabat morsus
postea eis abeundi ꝛ abscedendi dedit facultatez.
Et qꝛ nō poterāt puersas cor dimittere cōsuetu-
dines/furabant ꝛ p collū cor in patibulo suspēde
bant. Aliud exemplū est de filio q ducebat ad su-
spendiū: qui voluit patrē suū osculari/ ꝛ dentibus
nasum eius abstulit/dicens: ꝙ ob defectū correcti
onis sue duceret ad suspendiū. Debent ergo dice
re patres ꝛ matres cor liberis: Nō nobis nasum
auferetis. Ad hoc est exemplū de matre scti Aug.
huic magistra eius phibebat ne aquā biberet/ ni
si certis horis: postmodū cū esset matrimonio co
pulata/non bene seruauit hanc doctrinam. Hinc
factum est vt ab ancilla sua ebriosa diceretur: pro-
pter quod se abstinuit. Ideo dicit sanctus Augu.
plus ei profuisse hanc irrisionem/ꝙ alias quascun
qꝫ laudes. Aliud exemplū de quodam qui ferebat
escas delicatas/gustauit: ꝛ mox arreptus fuit tali
luxuria que publice nec dicenda nec nomināda ē.

An sit pctm̃ emere pisces aut carnes magni pcij/
ad delitiosius mãducandũ: Respondeo ꝙ status
diuitie ⁊ psone cõditio cõsyderari debet: ⁊ malum
quod ex hoc sumit exemplũ ac subsequẽs pauper
tas/pcipue ecclesiastici debẽt esse magis sobrij l ce
lebrandis talibus prandijs. Bona enĩ que expo-
nũt/sunt tanq̃ bona elemosyne/ad que q̃libet sub
iectus suũ posuit denariũ ⁊ obolũ. Debent quoq̃
mõstrare alijs bonũ sobrietatis exemplũ/⁊ succur
rere indigẽtibus. Artifices etiã quib⁹ sunt vxores
⁊ liberi/nõ debẽt in hmõi supfluitatibus ꝙ habẽt
exponere. Dicã latius in materia stulte largitatis
seu pdigalitat̃ ⁊ auaricie. Si quis q̃ vouerit se nõ
comesturum carnes in die veneris: ⁊ natiuitas do
mini venerit die Veneris / poterit ne comedere
carnes: Consulo ꝙ non sine speciali prelati sui fa
cultate. Si sciã aliquã escã esse furatã vel male ac-
quisitã p vsurã: ⁊ sine culpa mea/possum ne come
dere: Hec materia magna esset q̃ vellet oĩa dice-
re. Teneo ꝙ si psona aliud habet quod manducet
ptunc/bonũ est abstinere ⁊ securius/licet fiat alte-
ri verecundia: mõ p hoc nõ reueletur alteri secreta
Q res pximi sui. Posset fieri sermõ de his q̃ capiũt
racemos in vineis vel fructus: q: sm̃ phibitiões
⁊ dãna peccatũ est mortale vel veniale. Duo sunt
in periculo moriendi fame: vnus habet panẽ vnũ/
alter non: põt alter alteri panẽ suũ auferre: Teneo
ꝙ nõ/cũ alius sit in simili necessitate: alr̃ pctm̃ nõ
est: aliunde p illa hora in tali casu mortis victum
suũ sumere. Egrotus erit sanus/si quotidie dem
ei bona fercula ⁊ carnes/alr̃ morief: obligor ne eũ
regere: Teneo ꝙ nõ: hoc enim esset difficile factu:
nec scio q̃ñ moriendũ sit. Aliquis vouerit nunq̃ se
comesturũ caput piscis vel bestie: accidit eum nil
aliud habere quod mãducet/⁊ morif fame: viola-
bit ne votũ suũ comedendo: Dico ꝙ nõ: Imo pec-
caret si nõ comederet. Acuere appetitũ suũ ⁊ famẽ
sale vel cõdimento ad plus comedendũ ⁊ bibẽdũ/
est ne peccatũ: Dico ꝙ sic: quando est ad faciendũ
probrũ aliquod vel damnũ. Acuit cultellus aĩe ad
citius guttur abscindendũ: est tamẽ aliq̃ñ necessa
riũ comedere cũ voluptate ad sustẽtandũ naturã.
Regulariter melius esset expectare famã suã: nul
lum enĩ cõdimentũ est quod fami equiualeat. Hic
dici posset si coci peccent/apparando nimis curi-
ose ⁊ delicate cibos: ⁊ hic diceref si iesus christus
vteref cõdimentis. Nota de paradiso terrestri/ et
ante diluuiũ. Quod eligibilius est comedere bis/
qualibet comestione paululũ comedendo: aut vni
ca comestione tantundẽ comedendo sicut in dua-
bus: Respondeo hic ꝙ sm̃ cõplexiones ⁊ sm̃ ea
q̃ homo habet exequi: vel est obligatus p votũ/ie-
R iuniũ/vel religionẽ. An audienda sit missa die dñi-
co ieiuno stomacho: Dico hoc ptinere ad hone-
statẽ: nõ ad necessitatẽ regulariter. Si aliquis adiu
dicatus fuerit ob delictũ suũ vt moriaf fame: põt
ne si comestibile inueniat comedere: Dimittã so-
lutionẽ huius q̃stionis p alio tpe. Certate vos ad
eã disputãdã. Põt comedi caro porcina/aut pul-
li occisi cũ sanguine suo. Videf enĩ ꝙ i pncipio ec
clesie hec res fuerit phibita: Respondeo hanc p
hibitionẽ factã fuisse ppter paganos q̃ cũ iudeis
cõuersabanf: qui q̃dẽ iudei rẽ talẽ in abominatiõe
habebant. Est ne crudelitas occidere pulchros
pullos vel agnos ad nostrũ ventrẽ replendũ: Di-
co ꝙ nõ: ⁊ est stulta cõpassio/contrariũ opinari: q:
deus hec nostre subdidit potestati. Et hoc intelli-
go quo ad eos qui principaliter ordinati sunt ad
hoc exequendũ: vt carnarij/coci/famule ⁊ famuli:
pueri malã assumerent cõsuetudinẽ. Persona ali
qua vocata fuerit ad prandiũ. Si non ierit/reddet
indignatũ hospitẽ suũ: Si ierit/scit ꝙ nimis come
det ad grauamẽ corporis sui ⁊ anie/q̃d faciet: Re-
spondeo ꝙ in hoc casu plerũq̃ eligibilius esset nõ
ire: dici solet ꝙ de hoc cito fiat pax. Itẽ si haberes
febres/esses excusatus: eque bene te excusare deb;
febris aĩe. Cõsyderate igif quantũ malũ sit facere
huiusmodi diuersos excessus. Nã faciens eos tẽ-
pus pdit ⁊ bona sua ⁊ pacẽ suã: sepe hi q̃ veniunt
ad huiusmodi cõuiuia ex hoc peiores efficiunf/⁊
vellent absolui ne irent: q: necesse est postmodum
vt tantundẽ faciant vel amplius. Veniunt quoq̃
alia cõplura incõuenientia in detractionib⁹: ⁊ co
medendo carnẽ viuã vicinorũ suorum/⁊ in supflui-
tatibus ⁊ alijs peccatis: tanta iniquã eueniunt hu
iusmodi peccata/vt mirãdũ sit. Nota de agesilao S
qui nunq̃ voluisset adire prandiũ vel cenã (sm̃ q̃d
dicit Seneca) nisi estimasset hospitẽ suũ multũ ob
ligari sibi cũ veniebat ad manducandũ. Mõ ple-
rũq̃ in religionibus magis est vitandũ. s. aut dare
nimiũ ciborũ aut minus q̃ necesse sit. Teneo exces-
sum plus nocere ⁊ sepius q̃ sobrietatẽ. Defect⁹ ta-
men talis esse posset / et taliter ledere ac euacuare
cerebrũ quod peius esset l minori cibo nimis pau
co q̃ in superfluo: quia ieiunia irrationabilia que
fiunt pprio motu ⁊ sm̃ caput propriũ: nõ credẽdo
cõsilio periculosiora sunt q̃ nimis comedere. Est
ne peccatũ comedere ⁊ bibere mox postq̃ receptũ
est corpus dñi nostri. Dico ꝙ sic: in pluribus casi
bus: presertim quo ad presbyteros epulones: qui
mox post celebrationẽ adeunt cauponã/quantum
uis mane fuerit. Hic dici posset de excessu gule/ q̃
sepius fit ⁊ maior in magnis festis q̃ alio tẽpore.
Et de famulis qui exponunt vna die /quod lucrati
sunt in tota septimana. Nota hic de comestioni-
bus que fiunt ante festũ purificationis in ecclesijs
corizando deũ irridendo more idolatrarũ. Per-
sona aliqua habebit in voto vel penitentia nõ co-
medere carnes die Mercurij: poterit ne comede-
re ius aut offam de carnibus confectã: Similiter
si ieiunare debeat psona in pane ⁊ aqua/poterit ne
bibere cereuisiã aut siceram: vel comedere panẽ su-
um cũ sale: Consulo ꝙ in talibus casibus psona q̃
rat autoritatẽ a prelato vel curato suo: ⁊ faciat q̃d
ei dicef ad tollendos omnes scrupulos. Dico ꝙ
cõmunis obseruantia ⁊ cõsuetudo in his reb⁹ pn
cipaliter est inspicienda. Qui tamẽ quereret opi-
nionẽ meã/presertim in casu voti: ⁊ psona mihi di
cere nesciret intentionẽ quam habebat vouendo:
nec eueniret aliud malũ habendo singularitatem
in societate sua. Consulerẽ tenere eũ securius. Te-
ne certum: hoc est/securius ⁊ magis obseruãdum.

t ¶ Insuper ⁊ postremo postꝙ cognoscere potestis
quō penitentiā agere debeatis ⁊ confiteri de gula
preterita ꝓ tertio puncto: bonū est docere quomo-
do tibi cauebis in prelio gule: vt obedias secunde
parti nostre adiunctiōis vbi dicimus: ⁊ plangēda
amplius nō cōmittere/seu ⁊ de futuris peccana ca
uere. Primū remediū est sepius habere in ore vo-
cē q̄ fieri debet in omi ꝑlio spūali. Que est hec vox
Est o deus tuā gratiā: o dña nostra tuū auxiliū: an
gele mi tuū auxiliū: oēs sancti ⁊ sancte vestrū iuua
mē. Et hoc postulamus ⁊ petimus cū dicimꝰ: deꝰ
in adiutoriū meū intende. Et si pticulariꝰ orare vis
dic pater noster tuū: ꝓcipue primā petitionē q̄ hu-
ic est accōmodata: Pater noster q̄ es in celis/ san-
ctificeť nomē tuū: hoc est ꝙ recipiā ⁊ videam no-
mē tuū sancte: sine terra/sine imūdicia peti: et spe-
cialiter sine terra gule. Secundū remediū est: dili-
gēter intra se ire: imponēdo ori frenū rōnis/ne sit
tāꝙ bestia muta: sed exēplo auiū/q̄ iā euaserūt laq̄-
ōs quos timēt: sic hoīes timere debēt laqos ⁊ ha-
mos quos ponit inimicus in cibis: cogitādo mala
q̄ ꝓueniūt ex gula/⁊ bona q̄ ex sobrietate proueni
unt. Quō ꝓ vna hora voluptatis quā capit gulo-
sus/refarciendo ventrē suū dolet tota nocte ⁊ tota
die sequēte plusꝙ sitis patiť mane/⁊ ei caput do-
let. In infinitas quoqꝫ cadit infirmitates: et facit
deū ex ventre suo: sicut dicit apls. Et habendo bo
nū tēpus: vt gulosus dicit/certe oē bonū tp̄s suūz
amittit. Gulosus maiori affiicť pena post gulā/ꝙ
voluptas fit: suā degluttiendo escā: plures occidit
u gula ꝙ gladius: nemo negat. Et ꝑ oppositum ad-
modū pauci moriunť ꝑ nimis paucā comestionez/
quēadmodū a medicis intellexi. Et cōtra eos qui
sunt nimiū fastidiosi ciboꝝ: vel q̄ nō possunt vllūz
inuenire saporē: nullū est remediū nisi famē expe-
ctare. Nōne famis bonus apparet panis: nec ha
bes ꝯdimentū/nec salē/cū valeas cōparare famē.
Nōnulli contra talē ⁊ nimiū ardentē appetitū iuri
vel offe sue frigidā aquā imposuerūt. Aliȷ̄ cineres/
aliȷ̄ prius gustauerūt paululū aque frigide. Tertiū
remediū est ꝙ ꝑsona obliget se ad aliquā abstinen
tiā sub certa pena. Ut dicēdo ꝙ solū comedet vnū
ferculū: aut solū bibet de vno vino certo tempo-
re. Uel ꝙ nō cenabit si ordinationē hanc ꝑtereat ⁊
transgrediať: vel ꝙ ꝑsona talis dabit q̄tuor dena-
rios ꝓpter deū. Uel aliquam talē obligationem:
nō quidē ad semꝑ/sed pro aliquo paruo tempore:
Cogitandū est nō admodū ꝓuidendū esse/nec di
ligenter consyderandū a persona aliqua quo cibo
repleat saccū stercoꝝ ⁊ nutriat vermes: quodqꝫ quo-
tidie iteꝝ inchoandū est. Et qualis res sit de ven-
tre facere deū suū: vt dicit apostolus: ac impedire
aduentū dñi nostri in ciuitatē nostram spiritualē.
Assumamus ergo penitentiā bonā ancillaz/ q̄ nos
liberabit de tempore preterito ⁊ custodiet futuro
tp̄e a laqueis gule: vt habeamus deū ꝑ grām i hoc
mūdo/⁊ per gloriā in altero: quā nobis cōcedere
dignetur ⁊c.

Dominica.II.aduentus Sermo cōtra luxuriam: Penitemini.



In aduētu domi x
ni nostri iesu christi/ q̄ fiet in
postremo iudicio/tu gloriosa
mater dei/iudici i sua assistes
maiestate: sicut assistebas cuz
in magna patereť penalitate:
nō quidē ad rogādū eū prin-
cipaliter/quēadmodū solitū est te depingi cū san-
cto Joāne ex altero latere. Sed ad malos iudicā-
dos ⁊ bonos saluandos/inquantū spectat ad re-
ginā mūdi ⁊ supremi iudicis matrē. Et qm̄ loqui
debemus de tremēdo hoc aduentu: ⁊ de aduentu
etiā q̄ fit in morte cuiuslibet ꝑsone (tunc eīm appa-
ret iesus iudex) supplicamus nos paupes creature
digne cōdēnatione/tibi: Maria mater grē/ mater
misericordie: tu nos ab hoste ꝓtege/⁊ hora mortis
suscipe. In illa hora cū aliud nō fuerit nobis refu
giū ⁊ in vltima nostra necessitate: velisqꝫ vt in pre-
sentiaꝝ dicere possimus talia de duobus istis tre-
mebūdis aduētibꝰ generali ⁊ particulari: q̄ ad no
strā sint edificationē salutē ⁊ securitatē. Ad qō im-
petrandū te salutabimꝰ/dicētes: Aue maria. Apō
sanctū Germanū postremo postꝙ adhortatꝰ suz
ꝑliari cōtra gulā: q̄ inuadit quotidie humanā crea
turā sepissime: ⁊ ostendi deceptiōes suas/fraudes
⁊ mediū quo sibi q̄sqꝫ ab ea cauere debeat/venit ⁊
ostendit corā oculis cogitationis mee se odiosa q̄-
dā figura cuiusdā alterius vitȷ̄: qō nominať feda
luxuria. Ipsa sumit cognomen gule matris sue:
vach q̄lis abominatio: nunꝙ vidi porcum magis
scenosum quantūcūqꝫ esset in fimo/luto vel mora-
rio deturpatus. Eā inspiciendo timui valde ⁊ fre
mui: nec hoc mirandū: videbať eīm olno insana et
rabie plena: ob hoc ꝙ taliter diperā contra matrē
suā ⁊ nutricē/spurcā gulā: spurca mater/spurcior fi
lia. Maledicta sit talis nutritio. Et quō (inq̄t lu-
xuria) sic nos teris a mundo expellere extra pos- y
sessionē nostrā: extra viros ⁊ mulieres? cū demꝰ eis
omnē leticiā/omne solatiū ⁊ cōsolationē: ⁊ cuz sine
nobis/breuissime mūdꝰ desineret? Certe recte no-
minari potes vanus conatus: ꝑdis eīm operā tuaz
⁊ verba tua: qz nō exibimus. Si deus nō vellet ho
mines comedere/q̄re ordinasset os ⁊ cibos? si non
vellet ꝙ ego luxuria regnarē inter viros ⁊ mulie-
res/nō eos sic fecisset ⁊ formasset. Ideo tacere po-
teris deinceps ⁊ aliud inceptū cogitare. Nā nullo
pacto mouebimur: nec mundū relinquemꝰ. Luxu
ria hec feda q̄ sic me videbať affari/sola non erat:
id vobis affirmo. Magna quedā caterua vitioꝝ
immūdoꝝ ⁊ spurcorum eā associabat cum parte to
tius mundi: nec ipsa se eodem gestu ⁊ in vno habi
tu tenebat: sed taz diuersimode se mutabat vt hor-
ror sit dūtaxat cogitare: tam in extrarȷ̄s factis/ꝙ
per signa diuersa. Nō est pars in homine/q̄n hoc
modo vel illo introitū suū querat per eā: vt ꝑ ocu-
los videndo/ꝑ aures audiendo/per os loquendo
⁊ ridendo: ⁊ sic de aliȷ̄s partibus. Et quoniā semel
omnia dicere nequeo ⁊ simul: dicam primū de fa-
ctis luxurie que se manifeste mala declarant: ⁊ sūt
veluti sex filie deformes ⁊ monstrose. Fornicatio/

adulteriū/sacrilegiū/raptus: sub quo cōprehendo
virginū deflorationē: incestus ⁊ abominabilis im
mūdicia/q̄ nominanda nō est: ⁊ sunt ꝯtra hoc ꝓce-
ptū: nō mechaberis. i. nō peccabis in factis luxuri-
osis. Secūdo i alio sermone ḋ signis ꝑ q̄ hec pec
cata sese ad extra mōstrāt diuersimode ⁊ occultiꝰ
q̄ sunt potius cōtra aliud ꝓceptū: Nō cōcupisces
ꝑ malā luxuriā vxorē alterius. Tertio rn̄debo q̄ri-
monijs/quas faciūt falsi amatores aut luxuriosi
cōtra deū ⁊ rōnem: ⁊ cōtra eos q̄ ipos arguūt: da-
Z boq3 solutionē ad luxurie allegationes. Cōtra hāc
ꝓditricē q̄ tradit animā ad cōdemnationē. Addu
co vobis penitentiā q̄ est bona aduocata liberās
animā. Clamo vocē meā: vocē sp̄ualis belli. Peni
temini ⁊c̄. Fugite magni ⁊ parui: fugite malā be-
stiā hanc infernalē fedā luxuriā/cū maledicta so-
cietate eius: ꝓijcit ignē gratie: immittit tela incēsa:
q̄bus cōburit ⁊ vrit cor/corpus ⁊ animā/⁊ q̄cquid
attingit: ꝑ luxuriā venit diluuiū sup terrā qḋ sub-
mersit humanū genus paruos ⁊ magnos vsq3 ad
numeꝝ octo ꝑsonaꝝ: ꝓpter luxuriā fuerūt confuse
⁊ destructe igni celesti vsq3 in abyssum quinq3 ci-
uitates/sodoma ⁊ gomorra ⁊ alie tres cū circūiacē
te regione. Luxuria in ignē posuit ⁊ flammā pul-
chrā ciuitatē magnā troiā. Nota de pluribꝰ q̄ꝫ tri
ginta duobus milibꝰ occisis de beniamin. Et de
cōsilio balaā ad decipiendos iudeos ꝑ adoratio-
nem feminaꝝ suaꝝ. Et salomon ⁊ dauid ⁊c̄. Luxu
ria breuiter loquēdo fecit ⁊ facit quotidie homici
dia/latrocinia/ꝓditiones/⁊ alia mala plura q̄ꝫ di-
ci possint aut recitari. Quia de animabꝰ q̄ sunt fi-
lie dei/facit filias diaboli. Et ille anle q̄ esse debe
rent templū dei sacratū ⁊ sp̄ūssancti hospitale/ipa
vrit ⁊ fetētē imponit flammā. Luxuria adducit sui
obliuionē cōtemptum amicoꝝ suoꝝ/furiosam leti
ciā/infidelitatē de deo/⁊ incredulitatē de iudicijs
eius. Luxuria occupat ⁊ stringit taliter cor/aiam
⁊ corpus hoīs/q̄ se dedit: qḋ est velut excecatus ⁊
stultus obliuiscit̄ sui ⁊ alioꝝ. Inspici ꝑsonā stoli-
de amantē ipa nō intelligit/nō credit/nec magni-
facit quācūq3 rē q̄ ei dicit̄: quantūcūq3 dicentes sa
pientes fuerint/parentes sui aut amici: vel quan-
tumuis magnū fuerit periculū/inhonestas/pudo
ris amissio ⁊ flagitiū. Ipa se dat ꝓrsus sue misie:
⁊ hoc sepius scit ⁊ dicit: nec tn̄ ꝓpter hoc cauet et
abstinet. Male ago (dicit ꝑsona illa) ⁊ id scio ⁊ co-
A gnosco/sed nō faciā secus. Stultus amor aut imū
da voluptas trahit ꝑsonā ad mortē infernalē: ⁊ in
fine ad mortē corporis quēadmodū carnariꝰ tra-
hit vitulū ad occisionē saltantē ⁊ letantē: ostēden-
do ei paruū quendā viridē ramusculū. Demū ma-
la luxuria ducit in obliuionē dei ⁊ iudicioꝝ eius ac
mortis: q̄ tn̄ adeo certa est. Sicut habemus de ge
neris. i. maritis filiaꝝ ipsius Loth q̄ iudicabāt fa
bulā omne illud qḋ dicebat eis Loth de sodome
destructiōe. Vn̄ factū est q̄ꝫ illa nocte ꝑirent ꝑ ter-
re deglutionē cū alijs: fatuꝰ nō credit quousq3 ca-
pit. Et q2 incidi ad loquendū de iudicijs dei quoꝝ
luxuria facit obliuisci: volo recitare euangeliū ho
diernū qḋ facit ad hoc ꝓpositū. Et ꝑ hoc loquar
de secundo aduentu/q̄ est qn̄ deus iudicat ⁊ iudica
bit humanā creaturā generaliter in vltimo die: et
particulariter in morte vniuscuiusq3. Dicit euan-
geliū: Erunt signa in sole ⁊ luna ⁊ stellis/ac ꝑssura
gentiū erit in terra ꝓpter cōfusionem sonoꝝ ⁊ flu
ctuū maris: ⁊ cadent oēs ꝓpter metū ⁊ expectatio
nē q̄ superueniet vniuerso mūdo. Virtutes enim ce-
li mouebunt̄: ⁊ tunc videbūt filiū hoīs venientem
in nube/cū ptāte magna ⁊ maiestate. Cū hec inci-
pient fieri/respicite ⁊ leuate capita vestra: qm̄ ap-
propinquabit redēptio vestra. Et iesus dixit eis si
militudinē. Consyderate ficū ⁊ oēs alias arbores:
cū ecce ꝓducunt fructus/scitis qm̄ ꝓpe est estas.
Sic cū videritis hec fieri/sciatis qm̄ appropinq̄-
bit regnū dei. Amē. i. vere dico vobis q̄ꝫ non defi-
net generatio ista quoadusq3 oīa hec fiant. Celū ⁊
terra transibūt: verba aūt mea nō deficiēt. Immo B
rabor parū in aliquibus notis litteralibꝰ. Primo
cōsyderate q̄ꝫ moꝝ post hoc euangeliū quod scri-
bit Lu. xxj. ca. iesus christus dicit: Sup intendite
vobis ne forte grauentur corda vestra gula ⁊ ebri
etate ⁊ curis huius seculi: ne veniat contra vos vt
fulgur subita hec dies. Docuit etiā semꝑ vigilare
⁊ orare. Et omne hoc sumo ꝓ documēto ad ꝓpo
situ nostrū q̄ꝫ cōsyderatio ⁊ timor iudicij dei/nos
retrahere debet a peccatis carnalibus gula et lu-
xuria: sicut in sequētibus latius exponā: ⁊ quemad
modū oratio est necessaria. Oratio est cōtinua/cū
nō est rupta ꝑ peccatū mortale: ⁊ appellat̄ talis cō
tinuitas moralis vnitas: mūdus in fine suo turba
bit̄: tum ad ostendendū mala ventura ꝑuersis ho
minibus/tum ad puniēdas ꝑsonas in oībꝰ rebus
ꝑ quas peccauerūt ⁊ ad mundū renouandum. Si
gna in sole/luna ⁊ stellis erūt/q̄ꝫ sol retrahet clari-
tatē suā. Luna erit vmbrosa ⁊ tanq̄ꝫ sanguinea et
rubea: sicut qn̄ eclipsat̄. Stelle amittent claritatē
eaꝝ/⁊ sic dicent̄ veluti cadere: vel ꝑ stellas q̄ casu-
re sunt/intelligunt̄ he q̄ fiunt inflāmatiōes. Jesus
christꝰ erit iudex in forma humana: ⁊ apparebunt
plage sue ad dānatoꝝ cōfusionē. Eritq3 alte in ae
re tanq̄ꝫ supra nubē quādā: ⁊ apparebit iesus chri
stus lete ⁊ hilariter bonis/⁊ cū magno horrore ma
lis. Exemplū de inuido: q̄ peius se habet cū alteri
succedit meliꝰ. Vix q3 tenet ⁊c̄. Boni letari debēt
in tribulationibus: q2 sunt ꝓ redemptione eoꝝ.
Tribulationes mūdi sunt signa peccatoꝝ nostroꝝ
⁊ dānationis iniquoꝝ/⁊ purgationis bonoꝝ. Ideo
nō est aliud remediū/q̄ꝫ se emēdare ⁊ in patientia
eas acceptare ⁊ suscipere ⁊ eis emendari: alioq̄n
incipit̄ infernus in hoc mūdo. Possent fieri mul-
te curiose questiones. Qn̄ veniet iudiciū: ⁊ si ipm
possit aut debeat inuestigari. Dico q̄ꝫ nō: ſm auto C
ritatē iesu christi Act. i. Et ad hoc est Augꝰ. An in
hyeme/an in estate/an nocte/an die. Si enoch ⁊ he
lias ⁊ antichristus venient imediate antē finē: vel
si post hoc erit tempus mille annoꝝ ad penitentiā
agendā. Si quindecim signa ꝓcedent? videt̄ q̄ꝫ nō:
sed q̄ꝫ subito bibendo ⁊ comedēdo ⁊c̄. Si antichri
stus erit homo aut diabolus corpore hūano? Te-
neo q̄ꝫ erit homo plenus inimico. Nota de athila.
An habiturus sit angelum? sic. In initio. Quare
nō erit fides adhibēda suis miraculis? Quia ꝓus

boïes ſufficienter ſunt p̄moniti ꝛ auiſati ꝑ ſcriptu
ras. Si ignis iudicij erit talis/q̄lis eſt ignis quem
videmus: ꝛ ſi cóburet mare. Et q̄re finieť mundus
ꝑ ignē? Et quō loquunť Sene. ꝛ Omō? Dico ignē
fore talē queadmodū ꝑtinebit ad executionē diui-
ne iuſticie. Ubi qui morienť in gratia/ nō faciendo
eoꝝ penitentiā: an ne ſint damnandi vel in purga
torio: vel quomodo? Dico ꝙ purgabunť oīno de
gratia ſpeciali. Si mali videbunt ieſu chriſti diui-
nitatē? Dico ꝙ nō. Si tube angeloꝝ erunt materi-
ales? Teneo ꝙ ſonus vnus erit ſenſibilis/ ꝛ alť ſpi
ritualis. Si ſententia dabiť per vocē ſenſibilē? Te
neo ꝙ ſic: ꝛ per vocē intellectiuā. Si vnuſquiſq; vi
debit ſecreta cuiuſlibet: ꝛ p̄ſertim ſi vnuſquiſq; vi
debit pctā q̄ fecerūt ſaluati/ ſed ſunt abſoluti? Di-
co ꝙ charitas ꝛ penitētia cooperuerūt pctā ſalua
toꝝ: nec apparebūt ad ꝯfuſionē aut verecundiam.
Ubi erit locus iudicij/ ꝛ cuꝰ magnitudinis: ꝛ quo-
modo ieſus chriſtus videri poterit ab omnibus in
aere ſupra vallem Joſaphat: ꝛ erunt ibi miracula
multa? Si apoſtoli in iudicio ſedes habebūt? Si
poſt iudiciū ceſſabit om̄is motus celeſtis? Dico ꝙ
D ſic ſm doctores. Si poſtea future ſint ꝛ erunt be-
ſtie ꝛ aues? Dico ꝙ nō. Et ꝙ in inferno nō ſunt hu
iuſmodi beſtie. Si celū ꝛ terra deficiunt eſſe? Dico
ꝙ nō: ſed renouabunť. Si dānati reſurgent in cor
pore īmortali cū his defectibus quos habebāt in
mūdo: claudi/ ceci/ ꝛ huiuſmodi? Dico ꝙ corpꝰ eoꝝ
deformius erit ꝛ abominabilius ipſi anie/ ꝙ cada
uer quodcūq; ꝛc. Quid diceť de his qui nati ſunt
mortui/ de nō baptizati? Dico nos nō habere ſpe-
cialem reuelationē ꝛc. Si ſancti habebūt cōpaſſio
nē de damnatis? Dico ꝙ nō. Deuoti hoïes omit-
tamus has ꝛ alias curioſas queſtiones/ q̄ nō ſpe-
ctant ad populū/ imo vero nec ad theologos quo
ad multos eoꝝ. Sed hec referēda ſunt ad ſapientē
dei ordinationē: quia nil aliud ſcimus nos/ niſi qḋ
ei placuit reuelare nobis. Nec habemus reuelati-
ones ꝑ ſcripturā. Uel aliter de multis huiuſmodi
queſtionibꝰ/ que poſſent formari. Redeamus igiť
ad primā noſtrā materiā pro edificatione noſtra:
ꝛ queramꝰ a feda luxuria quid factura ſit/ quid di-
ctura: quo ſe abſconſura quando veniet poſtremi
iudicij dies. Quomō apparere audebis o defor-
miſſima deformitas corā oculis totius mundi/ co
ram deo ꝛ omnibꝰ angelis ac ſanctis paradiſi? cū
etiā hi qui te acceptant ꝛ amant in hoc mundo ve
renť te aperte monſtrare ad viſum alicuius hone-
ſte perſone: imo nec corā extraneo famulo aut ſta-
bulario. Exemplū de ſancto proboq; hoïe: qui
petiuit ſocietatē cuiuſdam ſtulte femine ī pleno fo-
ro: ꝛ ipſa facere nō eſt auſa: eſtq; per hoc conuerſa
ꝙ cōſyderabat eſſe rem multo magis pudendam
hoc exercere corā oculis dei ꝛ angeloꝝ. Alia dixit
E non eſſe locū tam ſecretū quin deus videret. No-
ta ꝙ multe abominationes fiunt in calore ꝛ furo-
re: que poſtmodū videnť tam pudende/ quando ꝑ
ſona ad ſe redijt ꝙ vix ip̄amet crederet: nec alij qui
huiuſmodi res exercerent: ꝛ hinc accidunt dāna-
tiones plurū qui nunq̄ audent cōfiteri. Et idō bo-
num eſt in iuuentute confiteri de iuuenilibus illis

ſtulticijs. Poſtea enim pudor eſt multo mirabili-
or q̄ eſtimeť. Sed ſi tu perſona luxurioſa forſitan
paruipendis diē iudicij vniuerſalis: quia videť tibi
multū longinqua: queadmodum dixit latro hone
ſte matrone/ quādo dixit ei ꝙ rationē eſſet redditu
rus in die iudicij. Homis ꝛ ꝓlixus inquit eſt termi
nus: loquar tibi de iudicio tuo particulari. Redu-
cam ipſum ante oculos tue memorie: de quo iudi-
cio eſt miraculum valde euidens: per quod funda
ti fuerūt carthuſienſes. Juſto dei iudicio ꝛc. Oſtē
dam tibi mortē tremendā (que eſt porta ꝛ introitꝰ
huius iudicij) quam nec euadere potes/ nec fuge-
re/ nec protelare. Non potes euadere/ quin mors
te vincat ſuis telis/ q̄n te ī trā ꝓſternat/ q̄n te lāgue
re faciat: ꝛ totū corpus tuū reddat pallidū/ quan-
tūcūq; fuerit pulchrū/ tibi placens/ forte potens
aut agile. Uides ne mortē: inſpicis eam? Conſyde
ra queſo quomō te ſequiť ꝓxime: queadmodum ei
quotidie facis dietā: quomō quotidie concomitať
te ſicut vmbra corpus inſequiť/ quocūq; ingrederē
ꝛc. Heu o miſerabilis creatura luxurioſa: ſi ad ſo
lum nomē/ ad ſolā memorie mortis fremis/ times/
aut cōtremiſcis? Quid facies cum de facto eā ſen-
ties/ cū ꝑ eā dentes tibi cōſtringenť: verteнť oculi
in capite tuo/ aures ſurdeſcent/ vniuerſum corpus
capieť. Uoca tunc/ voca fedā luxuriā: cui ſeruiēdo
omne tēpus tuū exponis: ſenſum tuū/ corpus tuū/
ca tuū/ poſſeſſionē tuam/ famā tuā/ omnē vitā tuā
preſentē ꝛ futurā. Uoca eā/ voca: dicq; illi vt ad tu- F
um occurrat auxiliū/ te conſoleť/ te liberet ab ama
riſſima mortis hora. Uides ne bene modo qualez
habeas magiſtrā/ cuiq; ſerujes magiſtre: quo pre-
cio tibi ſatiſfaciat/ ꝛ luſerit te falſe ſocietatē ludo?
Relinquit te in neceſſitate. Quid inquā relinquit
non relinquit/ imo vero te concomitabiť ſine fine.
Non quidē ad conſolandū te/ quemadmodū ꝓdi
torie facere ſolebat: ſed erit ad deijciendū te in ar-
dentē infernalē ignem: vt ibi ſine fine ardeas/ et ſi-
ne morte moriaris: ꝛ ſine releuamine vel liberatio-
ne in rabie ꝛ furore/ in maledictiōe dei ꝛ ſanctorū
ꝛ ſanctaꝝ eius: ꝛ deſyderabis mortē/ quā tantope-
re modo refugis: que refugiet a te. Hic forſitan ex
cuſatiōes aliquas habent ꝛ conſolationē iuuenes
homines: q̄bus ſtulta iuuētus ꝛ ſtolida ſpes lōgā
vitā ꝓmittūt: ꝓmittūt penitentiā agere ante tēpꝰ
ꝓmittūt mirabilia. Magni ꝓmiſſores interdum
videnť deceptores: hmōi ꝓmiſſiōes reuera poſue-
runt ꝛ ponent mille ꝛ mille/ imo vero centū milia
in puteū infernalē. Sed tu ſenex ꝑſona ſiue vir ſis
ſiue mulier: tu in quo ſigna mortē/ ſigna iudicij tui
apparent: ꝛ nihilominus ſemper putreſcis in imū
do fimo abominabilis ꝛ ſpurce luxurie: tu inquam
vetus beſtia quid meditaris: quam ſpem habes?
Uides ſigna iudicij tui ꝑ vniuerſum corpus tuuz
ꝛ animā tuā: caput tuū floret/ vt ſit canum: lumen
oculoꝝ debilitať: memoria deficit: ingeniū indura
tur: attamē tenes hāc ꝓditoriā luxuriā/ q̄ te ligat/
ꝛ catenis vincit: teq; ponit in imundū ſepulchrū:
vt ſtatim te reponat in ſepulturā infernalis cimi-
terij. Et ſi dicas ꝙ tam cito moritur vitulus ſicut
vacca: vt riſdit quedaz domicella romana cuidam

antiquo postulāti eā/ t illud allegāti: dixit ipsa: An
tiquū mori posse/ nec diu posse supuiuere: sed iuue
G nis mori pōt t diu viuere. Cogita q̄so/ ꝙ tūc in di-
stricto mortis articulo/ in vltimo suspirio vite/ ap
H parebit iesus christus misere ale tue ad faciēdū iu
diciū suū. Tūc accedent ex opposito boni angeli t
mali/ t quidē subito: nec op⁹ erit longo ꝓcessu ad
dandā sententiā t ꝯdemnationē: q̄ misera aīa in-
uenieꝝ t capieꝝ in facto omnino euidenti t manife
sto. Nec dicendū est te pn̄iam acturū. Si em̄ obli-
tus fueris dei in vita tua: nōne credis ꝙ obliuisce
tur tui in morte tua? Opinaris ne etiā/ ꝙ maxima
rabies doloris ipsi⁹ mortis te sinat de te cogitare/
cū tu q̄ es omnino sanus et secur⁹/ hoc cogitare nō
vis? Est nimis stultus intellect⁹. Dicit ꝙ latro dā
nari fecit mille animas ꝓpter suū exemplū ꝛc. No
ta de scholastico q̄ noluit cōfiteri ꝛc. Quid faciet
ergo tūc miserabilis hec aīa tua? Hec rapta preda
inter rabidos canes inferni: qui toto posse eorum
nituntur eā rapere. Quid faciet o boni homines?
Rn̄dete mihi. O deus iudex omnipotēs/ quo se vo-
tet ipsa? Extēdet ne man⁹ suas ad te patrē benigni
tatis/ petet ne misericordiā? Heu nimis tardū est.
Certe ipsa nō petet misericordiā. Nam hoc dedi-
gnareꝝ: immo oīno despata maledicet deo/ ꝙ vn-
q̄ formauerit ipsam. Dicit opprobria omib⁹ san-
ctis: imo etiā tibi mater dei gloriosa/ propter ma-
gnā rabiem sui maleficij/ propter inimicoꝝ terro-
rē qui eā circūdabūt sine posse aut spe liberationis
sue/ huc boni homines deducit proditrix et feda
luxuria/ quā nonnulli tā paruū reputant peccatū.
Eleuo igiꝝ vocem meā hui⁹ certaminis. Penite-
mini. Aliud remediū non est. Penitemini: hoc est/
preterita peccata vestra plangite/ t a futuris caue
K te. Cogitate semꝑ ad hunc Jesu christi aduentum/
cui⁹ meminit euangeliū nostrū: qui fit in morte cu
iuslibet hominis: vel ad gloriā/ sicut i bonis t no-
uiter natis baptizatis pueris. Uel ad horribilem
damnationē/ quo ad malos/ immundos et luxurio-
sos. De hoc remedio dicit Sapiens: Memorare
nouissima tua/ t in eternū nō peccabis. Hoc quia
nouissimū tuum iudiciū. Nota de sancto eremita
petente spaciū penitentie. Nota de altero/ de quo
dicit sanctus Antonius: ꝙ non potuit impetrare
nonē dies penitentie. Nota de sancto Francisco.
Et si dicas: ꝙ si quis semꝑ memorareꝝ mortē/ nō
esset bn̄ habitur⁹. Respondeo omnino contrariū:
ꝙ facile ꝯtemnit omnia/ q̄ se semꝑ cogitat moritu-
rū. Multa alia remedia sunt ꝯtra luxuriā/ bn̄ scio:
sed mō sufficit mihi illud: q̄ volo me cōuertere ad
declarandū vobis ꝑ questiones t interrogatiōes
quō t quando aliqua ꝑsona peccat ꝑ luxuriam: et
modo dūtaxat dicā de sex filiabus luxurie: q̄ aper-
te se ostendūt esse peccata mortalia: quēadmodū
dixi in principio. Prima filia aut ramus actualis
luxurie est fornicatio: hoc est op⁹ carnale quod ꝑ-
ficiꝝ a viro t muliere: q̄ nō habēt ligamen matri-
monij/ nec aliquā aliā dignitatē religionis vel cō
sanguinitatis vel sacerdotij. Et hoc pctō do vo-
bis ꝓ regula/ ꝙ est peccatū mortale: et dicere ꝯtra
riū error est i fide. Sed de hoc pctō quero aliq̄s q̄

stiones. Stolide mulieres an ne sint in statu salu-
tis? Dico ꝙ non: nec debent recipi ad sacramen-
tū. Debet ne ecclesia earum recipere offertoria seu
oblationes? Dico ꝙ non publice/ licet bn̄ secrete.
Est ne earū quod lucrant? Dico ꝙ sic: nisi exerce-
ant rapinas aut fraudes. Sed de mulieribus ma-
trimonio ꝯiūctis et religiosis est aliud dubiū: An I
bn̄ sit factū ipsas pati in cōmunitate? Dico ꝙ sic.
in aliquib⁹ casibus ad peius euitādū. Pōt ne ꝯcu
binarius penitētiā habere/ nō expellendo sociā su
am? Dico bonū ꝓpositū requisitū esse eā expellen-
di q̄cito ꝯuenīēter id fieri poterit: quod fieri debe
bit ad iudiciū sapientis ꝑlati sui vel ꝯfessoris. Nō
pono ꝓpter aliquos casus q̄ possent accidere. Nō
peius est/ aut ire mō ad vnā/ modo ad alteram/ vel
tenere ꝓpriā? Dico ꝙ in malo nō est bonū. Et fm̄
diuersos casus vnā interdū est peius altero. Con-
cubina est periculosa: q̄ vix patiꝝ vt penitētia aga
tur: tū ꝓpter scandalū eoꝝ qui hoc vidēt. Si vir cō
iungaꝝ mulierib⁹ cōibus vel publicis/ q̄ sine scitu
suo sint maritate vel religiose vel sue ꝓgeniei/ vel
ꝙ habuerint rē cū aliquo sui sanguis. An ne vir il
le tā grauiter peccet acsi sciret? Consulerem vnicui
q̄ qui sic agit/ ꝙ faceret conscientiā acsi casus es-
sent tales: t confitereꝝ sicut de casibus reseruatis.
Est ne absoluēdus vel paschate dandū sacramen
tū ꝯcubinario/ q̄ nō vult ꝯcubinā dimittere? Dico
ꝙ nō/ si casus in parochia sit notorius. Si autē sit
secretus: ꝑsbyter q̄uis eū nō absoluat/ debet ei da
re sacramentū suū si publice petat. An audiēda sit
missa sacerdotis qui est cōcubinarius? Dico (non
omnino implicando materiā) Si scirē aliquē hmōi
ꝑsbyterū: mallē nō audire missam q̄ eā audirem/ si
possem alibi inuenire missam. Et si crederē ꝙ per
hoc ꝙ vitarē eū/ deberet habere verecundiā/ et se
aliqualiter retrahere. Si aliquis nō habeat ꝓpo- K
situ caste viuendi: potest ne tamē adire cōfessionē
t suscipere penitentiā? Dico ꝙ sic/ sed nō absoluti
onē: t debet omnino denuo incipe. Adulteriū ē cor-
rūpere vxorē alterius. Nec ambigendū est qu hoc
sit peccatū mortale adeo magnū/ ꝙ hmōi ꝑsona i
antiqua lege lapidabaꝝ. Et est casus reseruatus/ ꝑ
cipue si est notorius: et hic violatur fides/ et com-
mittitur rapina: quia corpus matrimonio copula
ti vel copulate non est suū: et dat ipsum vel vendit
inuito altero vel altera/ qui vel que quo ad hoc ius
habet. Formo hic aliquas questiones. An intan-
tū peccet maritatus qui delinquit eo mō sicut fe-
mina? Dico ꝙ sic: imo plus quo ad aliquas consy
derationes: debet em̄ magis ꝑditus esse vtutibus
ad resistendū. Sed alio respectu mulier grauī⁹ pec
cat/ inquantū maiora pericula accidūt ꝓgeniei ꝑ
vxoris pctm̄. Si quisq̄ credit se esse cū sua/ et est cū
alia? Dico ꝙ ignorātia i aliq̄b⁹ casib⁹ pōt eū excu-
sare: q̄uis difficile sit q̄n possit ꝑcipe. Casus acci-
dit Jacob. Persona matrimonio coniuncta/ so-
lū querens voluptatē suam per opus carnale siue
alio fine/ an peccet mortaliter? Teneo ꝙ nō/ si non
vellet appetere talē voluptatem extra matrimoni-
um: et si seruet matrimonij honestatē: hoc dico ꝓ-
pter aliquas inhonestates t adinuentiōes pecca-

toꝝ/q̃ īterdū merent̃ ignē: ⁊ sunt peiores ꝙ̄ ī mu
lieribus extraneis. Habet̃ copula carnal̃ matri-
monio ob q̈tuoꝛ cās. Ob ꝓgenīe ꝯtra ꝓgenīe/ pro
iusticia ꝯtra iusticiā/ad euadendā incōtinentiā/ad
inflāmādū. Propter solā voluptatē/ hoc dupl̃r.
Uel sicut vna altera ꝑsona/v̄l intra matrimonij li
mites. Pōt ne marit⁹ cognoscere vxorē suā impre
gnatā sine pctō. Teneo ꝙ sic: mō fruct⁹ nō ledat̃/
aut efficiat̃ peioꝛ. Posset haberi sermo de aliqui-
bus alijs tꝑibus in vxoꝝ īfirmitate ⁊ al̃s: sed sileo
mō/ ⁊ nihil dico. Debet ne ꝑsona ꝯiūcta cōmisce-
L ri carnalit̃ alteri q̃ ē leprosa? Teneo ꝙ sic: si h̄ face
re potest sine euidenti corꝑis sui ꝑiculo. Si vna ꝑ
sona coniūcta petat ad alia inhonestatē: debet ne
consentire? Nō/ vsq ad moꝛtē: ⁊ pōt ꝯqueri: ꝑmo
secrete p̄sbytero suo vel amicis suis: ⁊ deinde iudi
ci/si aliter nō inueniat remediū. Si ꝑsona coniun-
cta fecit votū castitatis: an peccet in qualibet copu
latione carnali matrimonij? Dico ꝙ nō: p̄sertim
cū est ad petitionē expressaꝫ aut designatā partis
sue/puta huius ꝑsone que sibi est ꝯiūcta. Tamē ꝑ-
sona coniūcta matrimonio/nō potest vouere ca-
stitatē sine cōsensu ꝑtis sue ī cursu cōmuni: ⁊ post
matrimoniū completū ⁊ consummatū. Si ꝑsona
ꝯiūcta cogitat ⁊ desyderat aliā ꝑsonā ꝙ̄ suā ꝑtē q̃
est cū ea/an ne peccet? Dico ꝙ sic. Si ꝑsona matri
monio coniūcta delinquit: debet ne pars sua pete
re diuoꝛtiū. Uel si melius est/oīno celare in pati
entia ⁊ dissimulatione? Hic opus esset magna di-
stinctione diuersoꝝ casuū/ ⁊ de spe emendatiōis/
⁊ qui dedisset occasionē: et si etiā altera pars esset
culpabilis. Teneo ꝙ vt in plurimū melius est oī-
no celare ⁊ cogitare/vt ꝑs sua trahat̃ ad emēdati
M onē q̈ntū fieri possit poti⁹ ꝙ̄ diffamare casū. Pōt
ne ꝑsona copulata in quocūq casu īpedire/ ne ha
beat̃ fruct⁹ī matrimonio? Dico ꝙ sepe h̄ est pctm̄
peius ꝙ̄ homicidiū: ⁊ interdū est pctm̄ qd̄ meretur
ignē: ⁊ breuiter oīs mod⁹ q̃ est se impedire a sobo
le in societate viri ⁊ mulieris/est inhonest⁹ ⁊ repro
bādus. Persona aliq̃ matrimonio ꝯiūcta q̃ confi
tet̃: debet ne dicere secreta matrimonij ꝑtē suā tan
gentia? Dico ꝙ sic/si aliter pctm̄ suū dici nō pos-
sit: sed bonū est ꝑ fauorē curati sui cōfiteri tali pre
sbytero/qui nō cognoscat alterā partē. Qui aūt ta
lē inuenire nō pōt/nihilomin⁹ suo cōfiteat̃ curato.
Cōfessoꝛ debet ne admonere alterā ꝑtē cū venerit
ad cōfessionē: ⁊ nō dixerit illud peccatū quod scit
ꝑ confessionē alterius? Dico ꝙ̄ nō/nisi valde ī ge-
nerali: et dicere poterit ei/ꝙ melius adhuc exami-
net conscientiā suā. Multe alie questiones sunt tā
gentes matrimoniū: quas reseruo quoadusq lo-
quar de septē sacramentis. Tertia filia sacrilegiū
est in ꝑsonis religiosis/vel habentib⁹ oꝛdinē san-
ctū/aut cum fit in loco ecclesie: nec dubiū est quin
sit peccatū moꝛtale valde magnū. Uiolat ne per-
sona votum suum/quando non seruat castitatem
suam/vel etiam presbyter aut religiosa persona?
Respondeo ꝙ regulariter votū castitatis fit/ꝙ nō
ꝙ̄ vouens contrahere velit matrimoniū: et ꝑ hoc
consequēter quis obligatus est ad castitatē. Ideo
nō violat votū suū is qui nō contrahit matrimo-
nium: Quis peccet grauissime: sed interdum ꝓmis
sio fit aliter sup hoc quod est de p̄cepto: licet non
sit votū ꝓprie loquendo/immo est alia obligatio.
Quis plus peccat/an ꝑsbyter/an maritatus/ q̈n-
do vterq forefacit: hic ſm diuersos respect⁹ ⁊ scā-
dala peccata sunt diuersa/et vtrūq malū est. In- N
spicite in casibus particularibus/cum eos volue-
ritis compare/a quo peccata emanāt/omnib⁹ mo
dis peioꝛ effectus. Presbyter habet societatē cū
filia sua in confessione/vel cuius audit confessio-
nem. Dico ꝙ esset deponēdus/si hoc sciretur: et si
moueat ad malum personā confitentē/persona il
la nō debet amplius confiteri ei: immo pōt et de-
bet reuelare illis qui possūt ponere remediū. Pre-
sbyter potest ne celebrare in crastinū/postꝙ̄ habu
erit copulam carnalem/ quantumcumq confitea-
tur? Dico ꝙ non sine magno et nouo peccato/nisi
casus necessitatis esset euidens: vt si in die pasche
parochiani aliunde missaꝫ habere nō possent. Et
hic verba fieri possent de illusionibus ⁊ fragilita-
tibus que accidūt inter doꝛmiendū/qualiter impe
diant a celebratione. ¶ Hic potest notari exem-
plum de sancto Ludouico ⁊ suo capellano/qui no
luit celebrare: eo ꝙ habuerat copulā cū femina ve
speri. Quarta filia/raptus filiarū aut feminaꝝ cō-
tra earū voluntatē vel parentū eoꝝ/cū sunt in tu-
tela ipsoꝝ: et virginū defloratio/vbi optime sciri
potest: maximū est peccatū moꝛtale: ⁊ est casus re
seruatus: si est cognita/est casus criminalis: et te-
nent̃ tales ad restitutionē ⁊ satisfactionē/ ſm ꝙ fi-
eri potest. An sit raptus abstrahere filiam ꝑ suum
consensum a domo parentū suoꝝ/ipsis quidē pa
rētibus inuitis? Dico ꝙ sic/si filia sit minoꝛis eta
tis. Filia deflorata ipsa inuita: perdit ne erga de-
um premiū suum: et si potest aut debet quo ad de-
um consecrari/ ⁊ quo ad ꝑncipalē gloriā paradi
si? Dico ꝙ nihil amittit: sed quo ad consecrationē
si casus cognitus est: nō debet cōsecrari ad scanda
lum euitandū. Mulier an possit occidere virū/qui
vult eam violenter opprimere/vt ipsa suam tuet̃ O
castitatem? Teneo ꝙ sic/si aliud nō videt remedi-
um: tamē temperātia bona est. Et notat̃ exemplū
de illa que eruētari fecit p̄sbyterū volentē eā oscu
lari: ⁊ cōfessoꝛ consuluit ei ⁊ iniunxit/ vt al̃s erue-
ret ⁊ excecaret oculum/nisi abstinere vellet. Per-
sona debet defendere castitatē suam sicut vitā coꝛ
poralem/et amplius. Filia fingit se esse virginē:
aliquis illud credit: an ne tantundē peccet/acsi fi-
lia virgo esset? Dico ꝙ sic. Quinta filia/corruptio
sobolis/est peccatum bestiale et caninum. Canes
enim nō seruant oꝛdinem: Quis dicat Aristoteles
equū non cognoscere matrē suam: nec vllo pacto
coniungi ei. Hoc peccatū reseruatū est: siue sobo-
les spūalis sit: vt patris spūal̃ ad filiā suā/ siue car
nalis. Et eo peius est/quāto ꝓgenies est ꝓpinqui
oꝛ. Et de hoc dicam amplius in alio sermone. Est
etiam de sexta filia abominabili immūdicia: q̃ no
mināda nō est: Omnis adimpletio luxurie: hoc est
q̃n voluptas est continuata vsq ad finē extra oꝛ-
dinationē/quā natura oꝛdinauit inter virū ⁊ muli
erē ad sobolē ꝓcreandā: est pctm̄ cōtra naturam.

Tamē inter feda hec pctā aliq̄ sunt multa maiora
alijs. Et dicit qdā scīus eremita: ꝙ inimicus ten-
tat aliq̄s ꝑsonas potius de hoc pctō ꝙ̄ alio. Pri
mo/qz nō habet tāta verecūdia ꝛ timor mūdi. Se
cūdo/ob grauitatē eius. Tertio/qz ꝑsona difficul-
ter admodū ipm vult cōfiteri: ꝛ tñ necesse est ꝯfite-
ri tale pctm̄: ac si aliq̄s comedisset carnes ī die ve
neris scā. Nec sufficit generalitas. Verūtamen
est discretionē requisitā esse/ꝛ in ꝯfitēte/ꝛ in ꝯfes-
sore. Velit deus illuminare oīa corda: ꝛ dare forti
tudinē ad penitentiā agendam/ absq̄ hoc ꝙ expe
ctet hora postremi iudicij vlis aut particularis.

Dominica tertia Adventus

Sermo ꝯtra Luxuriā: Penitemini ꝛc.

PEr admirabilē ꝛ charitatiuū aduētū dñi no-
stri Jesu christi/ cū assumpsit
carnē humanā die annūciati-
onis intra templū ꝑciosi cor-
poris dñe nostre: et postea ꝑ
gloriosam natiuitatē suā/ꝑ ꝑdicationē suā/passio-
nē et resurrectionē multa miracula facta fuere: de
quibus loquit hodiernū euangeliū: inter q̄ mira-
cula inuenio/ꝙ surdi audierūt: ꝛ paupes ignoran
tes facti fuerūt sapiētes: ac claudi recti facti fuere
Nec fecit hec dñs tātū quo ad corpus/sed quo ad
aīam mediāte penitētia. Te ergo rogitamꝰ virgo
dignissima vt tua intercessione ꝛ medio ꝑ eā quo-
q̄ dignitatem quā in te recepisti/adducēdo nobis
deū nostrū/medicū nostrū/et supremū nostrum do
ctorē: velis nobis impetrare sanitatem spūalis au
ris nostre: vt possit audire digne/fructuose ꝛ viua
citer verbū dei modo ꝛ aīs. Non est eñ peior sur-
dus ꝙ̄ anima que surda est/ nec audire vult: velis
nobis etiā impetrare sensum ꝛ sapientiā intelligē-
di euangeliū/et omnē bonā doctrinā: vt etiā semꝑ
sine claudicatione recte ambulemus a pctō per vi
am bonarū virtutū: nec renuimus intercessionem
cognati tui Joannis baptiste/in cuius sumus ec-
clesia: cuius hodiernū meminit euangeliū ad tam
magnā laudē: vt nolaret bñdictū filiū tuū agnum
dei/qui tolleret pctā mundi. Placeat ergo tibi vt
tua intercessione nostra tollat pctā/ꝛ nobis tribu
at gratiā. Ob qđ te salutabimꝰ/dicentes: Aue ma
ria ꝛc. Penitemini. Erigēdo cogitatiōis mee ocu
los: ꝛ vidēdo vere fidei lumē gl'iosum/ꝛ misericor-
dē aduentū dñi nostri Jesu: tā in te mater dei glo-
riosa ꝑ incarnationē/ꝙ̄ in nos ꝛ in mundū ꝑ mani
festā natiuitatē suam et predicationē: verꝫ inuenio
esse hodiernū euangeliū/tuz in sensu literali/ tum
morali: ẜm materiā quā dicturi sumus cōtra fedā
luxuriā/et ꝑ purissima castitate ei aduersante. Di-
cit sic euangeliū: ꝙ cū audisset Joannes baptista
in carcere opa Jesu: misit duos ex discipulis eius
dicēs ei: Tu es qui venturꝰ es/an aliū expectamꝰ?
Et Jesus rñdit eis dicēs: Ite et renūciate Joāni
q̄ audistis ꝛ vidistis. Ceci vidēt: claudi ambulant
leprosi mundant: surdi audiūt: mortui resurgunt:
pauperes euangelizant: hoc est/ docentur diuina
doctrina. Et bñdictus est is q̄ in me nō scandali-
zabit. Illis aūt abeūtibus/cepit iesus dicere turbis
ꝛ ppl'o de Joāne: Quid existis videre in deserto:
harundinē ad oēm ventū agitatā? Sed qđ existis
videre/hoiem mollibus vestitū? Ecce q̄ mollibus
vestiunt/in domibus regū sunt. Sed qđ existis vi
dere/ pphetā? Dico vobis/plus ꝙ̄ pphetā. Hic ē
certe de quo scriptū est: Ecce mitto angelū meum
ante faciē tuam/qui ꝑparabit viā tuā ante te. Su-
mamus hic aliq̄s notas literales. Nota de miran
do iudicio dei/qui ꝑmisit sanctū Joannē in carce-
re ꝛc. Quid dicet luxuria ꝛc. Sāctus Joānes mi-
sit suos duos discipulos ꝑncipaliter vt instrueren
tur a Jesu christo sermone ꝛ ope: nō aūt ꝙ ancepꝰ
ꝛ dubius esset de aduentu suo. Alia causa: ad nun
ciandū illud sanctis patribus in limbo. Per hoc
ꝙ Jesus christus fecit miraculosa opera q̄ in hoc
euangelio scripta sunt: concludendū est ꝙ ipm fuisse
deū ꝛ hominē: ꝛ ꝙ fuit christus Messias ꝓmissus
in lege antiqua/q̄ facere debet hmōi miracula: li-
cet questio esset ꝓlixa: ad lōgū eā tractatu vltimo
locutus sum in materia miraculoꝝ antichristi: q̄re
pauperes citius recipiūt doctrinā euangelij. No
ta de pauperibꝰ theologis. ꝛ quod dicit sanctꝰ Di-
onysius de diuinis nōibus. Quid est scandalū: et
quare Jesus christus hic loquit de scādalo? Scā-
dalū est obstaculū vł impedimentū in via virtu-
tū. Et notate qđ fit duobus modis ꝑ siītudinē
vie materialis. Dñs noster laudabat sanctū Joā
nem post abscessum discipuloꝝ suoꝝ: vt nobis da
ret exemplū nō adulandi alijs: vt etiā hi qui audi
erant fieri questionē sancti Joānis: nō crederent
eam factā fuisse ꝑ ignorantiā. Deus cōmendauit
sanctū Joannē de quinq̄/de cōstātia/ de abstinē
tia/de sapientia: de hoc ꝙ erat angelus: ꝛ ꝙ ꝑpa-
rabat viam suā. Sanctus Joānes est dictus plus
ꝙ̄ ꝓpheta: quia monstrauit id quod alij solū denū
ciarunt. Et dicit angelus rōne officij: fuit eñ nun
cius dei. Et oīs ꝑsona que allicit ad bonum/di
cit angelus: et que attrahit ad malū/pōt dici dia-
bolus. Etiā sanctus Joānes dicit Helias ꝑ imi-
tationē ꝛ officiū et ꝑ figurā: quemadmodū de do-
cto viro dicit ꝙ est Aristoteles. Accedamus mora
litatem ẜm inchoatā nostram materiam: et dica-
mus/ꝙ luxuria feda et immunda facit humanam
creaturam solum delyrare/et recipere omnes impꝑ
fectiones et infirmitates/que figurate sunt in no-
stro euangelio quo ad animā semꝑ/et sepe quo ad
corpus. Et sunt duodecim mala: luxuria excecat:
facit claudicare: dat lepram: reddit surdū/occidit/
impedit bonam doctrinā: dat scandalū contra ie-
sum christū: dat incōstantiā: aufert abstinentiam:
tollit sapientiā: facit officiū diaboli: defedat viā
dei. Luxuria excecat oculos anime/ꝛ interdū cor-
poris. Ideo fingunt poete/ꝙ cupido quem vocāt
deū amoris: est stultus puer qui nihil videt/et tra-
hit a casu. Et Ouidius dicit: Quid deceat nō vi
det vllus amās. Nullus amans videt quod bonū
est ꝛ venturū. Et ꝓpheta: Supcecidit ignis/et nō
viderūt solē. Ignis luxurie dum cadit excecat ani
mā/ne videat solē iusticie: de hoc sunt historie in-

numere. Et de iniq̃s duob⁹ senib⁹ iudicib⁹/q̃ accu-
sabãt susãnã. Et de sansone ad lsaz/q̃ occasiõe hu
ius puatus est ocul̃ corporeis. Luxuria facit clau-
dicare ⁊ delyrare i via ỽtutũ: habet em̃ sinistꝝ pe-
dẽ nimis magnũ/q̃ gradit̃ sup affectiones carna-
les: ⁊ dextrũ pedẽ nimis breuẽ. Obmitto figurã de
Jacob: et quõ p humores intrinsecos ab aliq̃bus
guttas appellatos/aliq̃ efficiunt̃ claudi ⁊c̃. Sz in-
sup q̃d adeo reddit psonã leprosã ⁊ egrotã quo ad
ãlaz/⁊ interdũ quo ad corp⁹/sic̃ luxuria? Nõ sunt
tã magna bona q̃n cogitatio ei⁹ macl̃et. Quid fa-
cit hõiem magis surdũ ad audiẽdũ ⁊ credendũ bo
t no cõsilio parentũ ⁊ amicoꝝ suoꝝ sic̃ luxuria. In-
spicite h̃ in aliquo stulto amatore/aut stolida ama
trice. Certũ est etiã φ luxuria occidit aĩam p pctm̃.
Et sepe corpus in lãguidis tormẽtis p hoc φ acq̃
rit podagrã/ptysiã aut furiã. Nota φ luxuria ab-
breuiat ỽitã. Apparet in equis ⁊c̃. Nota si psona
moreret̃ si nõ vteret̃ luxuria/esset martyr. Exem-
plũ ne ỽgĩnibus. Demũ nõ est vitiũ quod magis
impediat credere sane doctrine spũali euangelij
⁊ sue salutis/sicut facit luxuria: cui apparẽt omnia
esse fabule aut irrisiones/tam audiẽdo loqui de in
ferno q̃ de paradiso. Et iurat p bonos deos su-
os se nõ velle iã esse in paradiso: que etiaz si dam-
nari deberet/tñ amabit. Per hoc videtis φ psona
luxuriosa est scãdalizata ⁊ oĩno turbata i iesu chri
sto ⁊ i factis suis. Et quõ scis q̃ iesus christ⁹ ver
bo ⁊ facto puritatẽ p̃cepit. Cõmẽdat ỽginitatẽ in
se ⁊ in matre sua: docuit sustinere frig⁹ ⁊ calorẽ/fa-
cere penitẽtiã: nõ timere humanã verecũdiã: hec
q̃d magis scãdalizare põt q̃ luxuria/ et magis eã
turbare? Ipsa querit oĩno ꝯtrariũ/deflorationem
gaudiũ/solatia/honores/voluptates dissolutas ⁊
mundanas. Et impedit timorẽ/iuramenta. Vnũ
et mulieres apostatare ⁊c̃. Voluptas furata est ⁊
intellectũ ipsius sapientis Aristotelis ⁊c̃. Nota de
his qui loquũtur contra fidẽ. Sed p̃terea quid fa
cit personã instabilem/ et moueri ac flecti ad oẽm
ventum sicut harundinẽ/ iurando/ ꝓmittendo. et
peierando/absq̃ hoc vt quicq̃ seruet? ipsa luxu-
ria/mulier bacchare//conditio iuramentoꝝ mox
u se reddit victã: facit eã desyderare mollia vestimen
ta et curiosa ob tres fines: aut ad emandũ singu-
laritatẽ et pudorẽ sui/aut ob voluptatẽ/aut ad pla-
cendũ alteri. Ipsa aufert donũ pphetie/ etiaz illis
qui prius ipsam habebãt. Scd̃m em̃ doctores/pro
pheta p eo tp̃e p quo adimplet opus carnale/etiã
cũ vxore sua: nõ põt pphetizare. Et scitis Salo-
monẽ hac de causa pdidisse sciẽtiã suã: q̃ fuit oĩm
sapientissimus. Dauid ppheta amisit spũsanctũ/
donec penitẽtia eũ sibi restitueret. Sãctus Aug⁹
dicit: nihil esse q̃d adeo impediat vere sapiẽtie cog
nitionẽ/sicut opus carnalitatis/ etiã in matrimo-
nio: sed lõge magis extra ip̃m. De quo dixit Tulli
us cũ interrogaret̃/quare nõ denuo matrimoniuz
cõtraheret? Quia inq̃t nõ possem vacare vxori et
phie. Hinc est φ tã pauci sunt ꝯtẽplatiui/⁊ vere vi
dentes deũ. Beati mũdo corde ⁊c̃. Tales egritu-
dines/ talia damna/talia mala adducit luxuria p-
sone que ei adheret. Sed tu dulcissime saluator ie

su: vt sanitatẽ nobis adduceres/ dignat⁹ fuisti ad
nos venire/tã p incarnationẽ/vt dictũ est: q̃ p p̃-
dicationẽ ⁊ redẽptionẽ: ⁊ si quasi ob luxuriã dimi-
sisses ad nos venire: sed tua bonitas vinci nõ põt
p nostrã maliciã: et mõ fecisti dñe in hoc iocundo
aduẽtu mediãte castitate/que omnino pulchra est
et pura. Fecisti inquã idẽ: scis officiũ inimici esse/
nocere alteri: et h̃ querit luxuria mille modis. No
ta de tarq̃nio ⁊ his q̃ delectãtur seducere pueros.
Et q̃stionẽ φ eos reducere debẽt ⁊ quõ/⁊ de ꝯfes- x
sorib⁹. Et notate de berẽgario. Finalit̃ certũ ẽ/φ
facit imũdas vias dei et fetẽtes q̃busdã inimicis
⁊c̃. q̃ repant̃ p penitẽtiã. Ideo multi stulti amato-
res ⁊ amatrices a statu cecitatis ad claritatẽ pue-
nerũt: de mõstrosis ipotẽtibusq̃ facti sũt fortes ad
bñ ambulãdũ: de imũda lepra puenerũt ad mũdi-
ciã: de surditate ad auditũ claꝝ/de morte ad vitã/
de ignorantia ad sapiam/de horrore tuo ad tuum
amorẽ/de incõstãtia ad stabilitatẽ/ de vestimẽtorũ
delicijs ad hirsutas vestes ⁊ aspas/de carnali scia
ad pphetiã/⁊ sublimi⁹ q̃ ad pphetiã vsq̃ ad diui-
nitatẽ tuã ꝯtẽplandã/de officio inimici ad officiũ
angeli/⁊ a via turpi ad viã pulchrã ⁊ nitidam. Ad
oĩa hec bona recipiendo nos videre facit viã dña
penitẽtia: q̃ est figurata p sctm̃ Joannẽ baptistã.
Incipio ergo vocẽ meã/et clamo alto sonitu: Pe
nitemini ⁊c̃. quale christus vix omisit. Fateor dif-
ficile esse vel impossibile/cõdignã de luxuria age-
re penitentiam/qui ipsam nõ cognoscit: et quo ad
oĩa facta eius om̃ino cõpleta ⁊ manifesta: vnusq̃-
q̃ satis cognoscit eam esse peccatũ mortale: et re-
probandũ et confitendũ esse: s̃m φ in alio dixi ser-
mone. Sed luxuria q̃ se abscõdit/celat ⁊ velat/vel
solũ in corde/vel p signa extranea in vmbra ⁊ coo
pimento ludi ac recreationis: non est taz facile eã
perspicere/suãq̃ cõsyderare maliciã. Discooperi
am ergo immundã bestiã ⁊ venenosum serpentẽ:
qui se occultat in herba viridi mundane volupta-
tis: faciamq̃ nõnullas questiones: ⁊ loquar de sex
sensibus/ quinq̃ exterioribus/⁊ vno interiori/qui
est cor: qui nobis dati sunt/vt eos gubernem⁹ tan
q̃ sex scholasticos. In primis cor interrogat rati
onem ⁊c̃. Cor/os/oculus/tactus/odoratus/ audi-
tus. De corde. Qui cor suũ custodit/animã suam
seruat. Luxuria est abuti/vel voluntas abutendi y
membris pudẽdis ad generationẽ ordinatis. An
omnis cogitatio carnalis sit peccatũ: vt si vir co-
gitat de muliere aliqua/aut mulier de viro per ali-
quam voluptatem? Respondeo/ cogitationẽ fie-
ri posse quatuor modis. Primum primo insultu/
aut primo respectu: aut vt theologi loquunt̃ pri-
mo motu: et sic sepe nõ est peccatũ/vel est veniale.
Secundo retinetur ad aliquod tempus dicta co-
gitatio/quoadusq̃ ratio cõsyderet/ delibere ⁊ iu
dicet: et tunc eam repellit pro posse suo: et ibi est
peccatum veniale quo ad initiuz. Sed resistentia
quam facit ratio eã repellendo/ est magnũ meritũ
et opus studiosum. Supposito etiam φ cogitatio
illa vinci nõ possit toto die: dato etiam φ corpus
taliter captũ esset/vt sequeretur pollutio. Intelli-
go φ ratio semp p̃liaret̃ ⁊ respueret oẽm immũ-

dã voluptatẽ. ¶ Sciẽdũ est ꝯtra scrupulosos ⁊ eos
q̄ fortiter tẽtant: ⁊ presertim quo ad aliquos modos
pollutionũ: q̄ fiunt tanq̄ sine voluptate: ⁊ magis ꝑ
fragilitatẽ quandam ⁊ egritudinẽ q̄ aliter: verũta
mẽ bonũ est/iuxta posse cuiuslibet cauere sibi. Ter
tio cogitatio adheret ale ꝑ expressum rationis con-
sensum: q̄ se delectat/fricat et iungit carnali huic
delectationi/sicut in amplexu ⁊ osculatione: q̄uis
nullo mõ vellet exercere opus luxurie ad extra. Et
hic difficilius est iudicare. Si hec cogitatio ⁊ volu
ptas nõ fiat nisi ꝑ conditionẽ seu ꝯditionaliter: vt
dicẽdo: si deus nõ ꝓhiberet mihi hoc ⁊ hoc: facerẽ
Z ipsum/⁊ sumerẽ meã voluptatẽ sic agẽdo. Et cre-
do esse pctm̃ curiositatis. Et si caro inflammet/fi-
at q̄ multũ calida ⁊ inordinate: ⁊ ratio id hũ ꝑcipi
at/contineret tñ: apparet mihi rationẽ se ponere in
periculo mali cõsensus. Et sapiẽs dicit: q̄ q̄ amat
periculũ/ꝑibit in illo. Si aũt ratio conet ipsam
repellere: incipit habere meritũ: ⁊ presertim inquan-
tũ hñ iudicat: q̄ postq̄ deus ꝓhibet hmõi immun
diciã/ipsa obediet. Pariformiter dicã de his qui
audiunt ꝯfessionẽ/aut ꝑdicare habẽt de hoc vitio
Si cogitatio placẽs respiciat rẽ q̄ de se nõ sit pec-
catũ mortale ipsi ꝑsone. Teneo q̄ nõ est peccatũ
mortale/quantũuis cõsentiat ratio/ si ꝑ hoc nõ se
impediat ab alia re/quã tunc facere debet aut co-
gitare: vt si vxor cogitet de marito suo/⁊ ipm̃ desy
deret ⁊ suam societatẽ/ nec alterius cuiusuis vllo
mõ. Si cogitatio immũda ⁊ deliberata est in reb⁹
ꝓhibitis ꝑsone: vt si mulier matrimonio ꝯiuncta
cogitet aliorũ pctã: vel virgo ad facta ꝯiuctorũ. Di
cã ꝑ securiori consilio/q̄ illa ꝑsona confiteat de il
lo tanq̄ de pctõ mortali. Quarto cogitatio est per
consensum in opus carnale ad extra/quod est ꝓhi
bitũ: vt si mulier vellet ⁊ desyderaret societatẽ al-
terius/si ipsam habere posset: vel ad hoc conare-
tur ꝑ diuersa signa aut oꝑationes. De hac cogita
tione nõ dubiũ est quin sit peccatũ mortale: quia
voluntas reputat ꝑ facto/sicut dicã statim. No-
tate exemplũ de regina erga nuncios inimici do-
mini sui. Notate hic de pisce/qui põt capi quatu
or modis: et deinde duo sequunt mala ⁊c̃. Si ꝑso
na desyderat societatẽ alterius in casu reseruato:
vt si cognatus cognatã desyderat/an sit casus re-
seruat⁹ ꝑlatorio? Dico q̄ nõ: ⁊ dico etiã esse multũ
difficile cogitationẽ esse adeo fortẽ/inflãmatam ⁊
A malã/sicut esset in facto. Etiã multa damna de fa
cto euenirẽt: de quib⁹ opus esset satisfacere/q̄ non
eueniũt ex sola voluntate. Attñ de his ꝯfiteri opor-
tet/dicẽdo ꝑgeniẽ quã cogitabat q̄s desyderãdo
Quid faciendũ est de aliquib⁹ cogitatiõibus blas-
phemie/immũdis et execrabilib⁹: q̄ veniũt īterdũ
ꝯtra cor ⁊ voluntatẽ bolo? Respõdeo eas meli⁹ vin-
ci nõ posse q̄ eas ꝯtemnẽdo/⁊ in corde suo riden-
do/ac dicẽdo inimico q̄ eas immittit: Blasphemia
tua tibi sit: nec ꝯfitẽdũ est de illis nisi alicui sapiẽ-
ti ⁊ experto confessori/ad petendũ consiliũ ad omnẽ
casum. Et ꝑ maiori securitate sel nec ampli⁹: quã
to enĩ magis cogitares et conareris/pei⁹ esses ha-
bitur⁹: ⁊ dares scandalũ simplici ꝯfessori tuo. Si
aũt ꝯsensũ habeas in hmõi abominatiõib⁹: ꝯfite-
ri debes tali q̄lẽ dixi tibi. Exẽplũ esset de cane al-
latrãte/⁊ de incutiẽte timorẽ ꝑuis pueris: ⁊ histo-
ria de vitis patrũ ⁊c̃. Nota quõ tẽtatões mittũt ab
inimico: ⁊ de ꝑsonis q̄ dicũt se nũq̄ habuisse cogi
tatiões. Et de adã/õ iesu christo/⁊ õ sctõ ioãne ⁊c̃.
⁊ quõ tales mentiunt. Notate si tẽtatio ꝓsit. Si fe-
mina aliq̄ certo credit curatũ suũ male edificari
ex ea: ⁊ moueri ad stulte ⁊ libidinose desyderandã
eã/ si confiteat ei oẽs cogitationes suas carnales
deliberatas q̄s habuerit: et forsitan de ipomet cu
rato: q̄d faciet ipsa? ꝯfitebit ne? Respõdeo/q̄ debet
petere facultatẽ/vt possit alibi cõfiteri: et si curat⁹
illi facultatẽ neget/nihilominus ire debet. Tamẽ ꝑ-
sona nõ deb; facile hmõi certa iudicia facere. Sic
etiam dicerẽ in pluribus casibus et materia con-
fessionis. An oporteat ꝑsonã dicere omnes malas B
cogitationes suas et numerũ earũ? Respõdeo/ q̄
cogitationes q̄ sunt pctã mortalia/si dici possent ⁊
numerari/securius esset eas dicere: sufficit tamẽ ĩ
bona quadã generalitate ⁊ humilitate se accusare
vt dicẽdo: totiẽs in hõ peccaui/vt nesciã numerum
Et taliter vt cõfessor hñ intelligat q̄d confitẽs di-
cere intẽdit: nõ texẽdo longas fabulas nil proposi
to ꝯducẽtes. Quo ad cogitationes q̄ nõ sunt pctã
mortalia: et aliq̄ñ plures mouẽt ad malũ q̄ ad bo
nũ: nõ est opus dicere in ꝑticulari: immo meli⁹ est
interdũ eas subticere. An ꝑsona possit ꝑdere vir-
ginitatẽ suã ꝑ solã cogitationẽ? Respõdeo q̄ sic/
quantũ ad virginitatẽ anime ⁊ erga deũ: ⁊ hoc sic
per malũ consensum ad opus carnale. Et quo ad
corpus/persona se sola virginitatẽ soluere potest
Quo ad primũ casum penitentia restituit statum
virginitatis/nõ autẽ quantũ ad secundũ/ si corp⁹
est violatũ: mulierẽ nõ tetigi: virgo nõ sũ/ ait Ba
silius. Solent vocari omnes mulieres virgines/q̄
nõ habuerũt cõniũctionẽ viri? Notate/q̄ male co
gitare est sicut coluber aut testudo/que om̃ino in-
trat caput suũ. Beatus qui tenebit ⁊c̃. Est tanq̄
congeries fili: et tanq̄ Dedali labyrinthus/ tan-
q̄ carbo viuens ⁊c̃. Pepigi fedus ⁊c̃. Contra car
nales cogitationes sunt remedia: puta occupatio/
cogitare de mortuis: se offendere/vel cogitare de
se/vel spuere: loqui alteri/vel proĳcere aquã frigi-
dam: surgere subito de lecto: cogitare penã infer-
nalem aut temporalẽ/quã ꝑsona sibi infliget: vt hi
spidum vestimentũ: nõ bibere vinum/ nõ habere
argentum/lecto carere/aut re quam ꝑsona diligit
et erit meritoriũ ⁊c̃. Consyderate quid postmodũ
persona sit habitura. Et incipiendum est obliga-
re se prius ad dicendum semel Miserere/ vel ter
Pater noster. Quod cor non videt/de hoc nõ do C
let: oculus meus depredatus est ⁊c̃. Uidere perso-
nam aliquam pulchram/ et sumere delectationẽ:
est ne peccatũ mortale? Dico/sepenumero est pe-
riculosa curiositas/et sepe causa male estimatio-
nis ipsi marito aut matri. Et sepe causa faciendi
peccare in superbia vel luxuria personã que inspi-
citur: supposito q̄ non desyderetur: ⁊ ſm illos fru
ctus bonos aut malos iudicate/ quale sit pecca-
tum/⁊ ſm radicem cogitationis vestre: ⁊ malũ q̄d
infertis alteri. Cognosco personã que centies et

ctries omisit inspicere alios ꝓpter aliquas supra-
dictas cás potiusq̃ ne ipa peccaret. Notate ꝺ bo
nis ꝑsonis: q̃ ne videant/ cauere debent rc̃. Et de
basilisco. Uidere se omnino nudũ ⁊ nudã/ vel de-
lectabiliter speculari sc: est ne pctm̃? Rñdeo vo-
bis/ ꝙ respiciatis finẽ qui accidit/ et intẽtionẽ quã
habetis: ⁊ ꝑm hoc iudicate de casu. Notate de pi-
gmalione. Notate de basilisco aut de tigride. Ui
dere res ad extra in bestijs/ in picturis/ vel alibi:
q̃ sunt inhoneste: est ne pctm̃? Rñdeo vt pri⁹. Dif
ficile est ꝑsertim legere libros mouẽtes ad luxuriã
quin sit pctm̃ mortale. Et hi qui eos retinẽt/ debe-
rẽt compelli ꝑ eorũ confessores ad cõburẽdos eos
aut lacerãdos/ ne ipsi vel alij amplius peccarẽt: si-
cut Ouidius est/ vel pars romãcij de rosa/ vel cir
culi vel choree/ aut cantus nimiũ dissoluti. Iudi-
cate ergo qualẽ penitentiã agere debeant illi qui
eos faciunt ⁊ publicãt: sup quo plenius scꝑsi. Eo
D dẽ dicerẽ mõ de picturis fedis ⁊ inhonestis. Uide
re aut se ostẽdere in balneis vl' termis corã pueris
eiusdẽ ꝓgenie/ est ne pctm̃? Rñdeo/ ꝙ regulariter
est res a qua abstinendũ est/ si pueri habeãt vltra
duos annos: Quis em̃ illi qui sunt quatuor vl' sex
annorũ/ ibi tunc nõ cogitant malũ: tñ postq̃ ꝑue-
nerint ad etatẽ: memoria eorũ q̃ viderunt/ redit: et
grauiter eos tẽtat. Adhuc amplius dico/ ꝙ homi
nes matrimonio ꝯiũcti vel alij: nõ dicant nec faci
ant rẽ quamcũq3 inhonestã/ vidẽtibus vel audien
tibus paruis pueris/ nõ amplius q̃ in ꝑsentia an
geli. Notate quosdã indulgentiarũ modos. Ui-
dere choreas est ne pctm̃? Dico ꝙ si persona ma-
le mouet tunc vel postea/ ⁊ hñ aspicit: videndũ ẽ vl'
si ꝑ aspectũ suũ vel assistentiã videat dare audaci
am ⁊ approbationẽ dissolutioni: est periculũ pec-
cati/ ⁊ abstinendũ: sic debẽt facere ꝑlati/ curati et
religiosi. Notate de Aristotele/ qui ꝑcipiebat He
lenã expelli: notate de pericle: notate de Dauid ⁊
Dina et Samsone: notate de sancta moulali/ que
misit oculos suos rc̃. Notate de illis/ qui nõ vel-
lẽt videre matres suas. Audire verba dissoluta vl'
ꝓceps stultorũ amantiũ nõ consentiẽdo/ est ne pec
catũ? Dico ꝙ sic: ⁊ femina quicq̃d dicat/ casta non
est/ quẽadmodũ esse deberet/ si eas libẽter audiat/
⁊ rogari ꝑmittat/ aut loquat' immoderate. Nota-
te quõ ꝑsona facere põt signa ꝙ casta sit/ ⁊ quõ nõ.
Audire seculares cantus/ choreas et fistulatores:
est ne pctm̃? Sumere potes respõsum ꝑ hoc quod
dictũ est: videre etiã vel audire secreta coniũctorũ
E matrimonio vel aliorũ. Considera etiã ꝙ intra pe-
riculũ luxurie est mala curiositas: et fit alteri qõ q̃s
nollet sibi fieri/ videlicet audiẽdo secretũ alterius
Notate de bubonib⁹/ de sirenibus/ ⁊ de muliere il
la q̃ dicebat' cyrce. Notate ꝺ aspide. Notate ꝙ mu
lieres hortate ad malũ ab alio/ debẽt reuelare pa
rẽtibus eorũ vl' marito/ etiã de cõfessore earũ. Oscu-
la sunt ne semp pctã? Rñdeo/ ꝙ oscula q̃ fiunt in
ter maritatos/ in quibus seruat' honestas tal' qua
lis est osculũ pacis in ecclesia/ aut in agro: sunt si-
ne pctõ: possent tamẽ fieri tali inordinatione ꝙ es-
set abominabile/ valde pctm̃ mortale. Non dico
amplius. Si oscula fiant inter extraneos ⁊ in pu-
blico/ ⁊ ꝑ consuetudinẽ patrie ⁊ ꝑ amicitiã generis
sine immũda cogitatione: ibi nõ est pctm̃: sed vo-
luntas talis esse põt: ⁊ tale sequi põt malũ: ꝙ eligi
bilius esset habere puerũ ex cognata sua germa-
na. Et ꝑcipue hoc locũ habet in hoibus religio-
sis/ ⁊ in ꝑsonis eiusdẽ ꝓgenie/ aut sexus/ ⁊ in loco
secreto/ ⁊ diu. Remitto vnãquãq3 ꝑsonã ad consci
entiã ꝓpriam. Notate de Didone: quã Uergilius
fingit cecidisse in amorẽ Enee ꝑ hoc ꝙ osculata ẽ
Ascaneũ Enee filiũ. Hic fide caret qui non vult fi
delitatẽ tangere/ rationẽ aut legẽ/ sed matrẽ suam
Amor spũalis facile labitur in nudũ carnalẽ amo
rẽ. Uerba que fiunt inter chorisandũ cantando/ ⁊
inter stultos amatores iurãdo ⁊ peierãdo/ ⁊ ꝑ irri
sores et irridẽtes vtriusq3 sexus decipiẽdo alterũ/
sunt ne peccata? Rñdeo/ ꝙ hoc scire potestis per
hoc quod dictũ est: ⁊ vidẽdo mala q̃ inde ꝓcedunt
⁊ inhonestationes/ ac contra deũ ⁊ cõtra fidẽ erro
res qui dicunt'. Et quod est ꝓpriũ diaboli officiũ:
attrahere ⁊ mouere alios ad malum. Iuramenta
stultorũ amatorũ sunt ne seruãda? Dico ꝙ aliqua
seruanda sunt/ ⁊ aliqua nõ: ꝑm bonũ aut malũ qõ
eueniret. Si iuramentũ est honestũ ⁊ possibile: de-
bet seruari. An obliget' ꝑsona reducere ad bonam
F viã aliã quã decepit ꝑ factũ suũ vel verba? Rñdeo
ꝙ sic/ ꝑm totũ posse suũ. Et hoc ei iniũgi debet in
penitẽtia: quod fiat in omibus ꝑsonis. Nota/ op⁹
est hic loqui cõtra Romanciũ de rosa: q̃ vult in ꝑ-
sona rationis/ ꝙ dicãt' dissoluta talia verba ad lu-
xuriã incendẽtia. Et est ratio quare dicta ei⁹ sunt
ꝓhibẽda/ sili' ⁊ hmõi verba. Notate Senecã: Tur
pia rc̃. Noe ⁊ Cham. Tullius: sanct⁹ Augustinus
Notate periculũ Romancij ⁊ similiũ rc̃. Et turpi-
tudinẽ finis rc̃. videat' finis. Notate de puero/ qui
hñ retinuit malũ Romãcij. Notate ꝙ ẽ damnat⁹
nisi penitẽtiã egerit. Notate ꝙ pena sua crescit: pe
na quidẽ accessoria ⁊ accidentalis. Odorare bo-
nos odores/ vel aliã rẽ quãcũq3 delectabilẽ: est ne
pctm̃? Dico ꝙ hic inspiciẽdus est finis ⁊ intẽtio/ ⁊
honestas vel inhonestas: ⁊ malũ qõ hinc accide-
dere põt aut accidit. Dicam⁹ finaliter de tactu di-
uersimode. Scribere lr̃as amatorias viri ad mu-
lierẽ/ aut mulieris ad virũ/ an sit pctm̃? Rñdeo/ ꝙ
respiciatis finẽ ⁊ intentionẽ: et hic nescio quid di-
cã: si melius sit mulierem scire scribere ⁊ legere/ q̃
nõ ob bona ex vna pte/ ⁊ mala ex altera q̃ possunt
cõtingere. An chorisare semp sit peccatũ? Dico ꝙ
nõ/ in pluribus casib⁹ quantũ est de se: sed fragili-
tas hoim talis ẽ/ q̃ admodũ difficulter fiũt cho-
ree/ sine diuersis peccatis. Certum est ꝙ qui ꝓpter
G choreã obmittit ꝑficere qõ est faciendũ: aut facit
sciẽter alterũ peccare/ peccat grauiter. Et cũ cho-
ree sunt inordinate omino publice/ ⁊ sine rationis
mensura: aut quãdo mulieres impgnate perdunt
fructũ earũ/ sicut accidit. Nota ꝙ omia pctã cho
risant in chorea rc̃. Tãgere pueros in facie et ali-
bi/ est ne peccatũ? Dico ꝙ melius est se abstinere:
⁊ cadere põt vel accidere maius peccatũ q̃ habe-
re decem pueros de sua ꝓpria cognata germana.
Per h̃ etiã ꝙ pueri tãgãt se mutuo: vtinã ꝯsuetu-
do esset i gallia/ vt pueri sepatim dormirẽt i puis

leſtis quãtũcũq; eſſent fratres ⁊ ſorores vel alij: ſicut in flandria ea eſt ↄſuetudo. An poſſit femina ſeſe ornare ⁊ mõſtrare publice capillos ſuos? Reſpondeo hic ꝙ maior ſobrietas in veſtimẽtis ⁊ talibus ornamẽtis melior eſſet ⁊ ſecurior. Inſpicite breuiter finẽ ⁊ intentionẽ/⁊ qđ ex hoc ↄtingit: ne tamẽ olim damnẽ oẽs mulieres q̃ ſic ſe ornãt ⁊ copioſe ſe parãt ſm ſtatũ eaꝝ/maritoꝝ ſuoꝝ/⁊ ſm conſuetudinẽ patrie ad capiendã aliqualr ↄſolationẽ ſuã. Dico ꝙ ad hoc dabãt antiq̃tus romani tales habitus mulierib⁹/ad eas honorãdas: ⁊ ſuſtinenda mala q̃ in matrimonio filios portãdo patiebãtur. Et certe fieri non poteſt ꝙ femina ſe eo modo habeat qn ſtulti inſpectores eaꝝ damna faciant. Et interdũ plus inſpiciẽdo ſimpliciorẽ/ꝙ eã q̃ eſt magis adornata: ſicut dt Ouidius de Lucretia reſpectu Tarq̃nij. Sunt tamẽ aliq̃ geſtus q̃ excuſari neq̃unt a peccato: ⁊ aliq̃ habitus tam ſtricti ſunt vt fructus min⁹ bñ ſe habeat vel moriat. ¶ Parui pueri qui nõ norunt eſſe peccatũ id quod alij iubent eos facere/debent ne poſtmodũ ↄfiteri/quãdo cognoſcũt malũ quod tunc fiebat: quẽadmodum ſepe accidit? Conſulo ꝙ ſic. Habetis in ſancto Gregorio ꝙ puer quinq; annoꝝ fuit factus veſanus inter brachia patris ſui/q: inimici apparebant ei: ⁊ mortuus eſt ꝓpter peccata q̃ alijs iubentibus faciebat/peierãdo ⁊ maledicẽdo: ⁊ fortaſſis

b etiã aliter. Habetis quoq; ꝙ in diluuio ⁊ deſtructione zodome/parui pueri ſimul perditi ſunt. Et interdum accidit ꝙ ↄburit beſtia ꝓpter peccatũ hominis: Quis beſtia neſciret quid faciebat. Et q̃ impediret pueros ne h̃ facerẽt/ſed celarent/vel alio quouis modo: is non eſſet in ſtatu ſalutis. Et ſcias ꝙ pueri non celant alibi vbi opus eſſet celare: ſed celant vbi neceſſitas eſſet dicere: ⁊ ꝑ hoc mille ⁊ mille damnant. An cõfitende ſint illuſiones et turpia ſomnia q̃ inter dormiendũ ↄtingunt? Conſulo ꝙ ſic: q: ignoratur ex qua cauſa eueniat talis fragilitas: vt pollutio ſi ꝑ gulam vel malã cogitationẽ/vel ꝑ inordinatũ geſtum/vel ꝑ nimium ieiuniũ ⁊ magnã debilitatẽ: ſi poſt factũ letaris delectatione quã ſumpſiſti/incipis peccare. ¶ An cõfeſſor debeat facere vt ꝓmittat is quẽ abſoluit/ſe non velle in peccatũ relabi vel recidiuare? Si peccatũ eſt valde inordinatũ ⁊ ↄtra oẽm honeſtatem poteſt ꝓpter interdũ facere vt ꝓmittat ipſe culpabilis non velle recidiuare: ad oſtendendũ ei magis inordinationẽ ⁊ obligationẽ que tam ipſum obligat. ſ. ꝓceptum dei. Et hoc ꝓprie non eſt votum: q: q̃libet ꝑſona que ↄfitet/debet habere firmũ ꝓpoſitum ⁊ exꝓſſum nõ recidiuandi: cũ tñ ꝑctã ſũt cõia: vel ſi cogitat ↄfeſſor ꝙ ꝑ hmõi ꝓmiſſionem ꝑſona non citius abſtinebit: non ſunt requirende huiuſmodi ꝓmiſſiones ⁊ iuramenta. Et quia difficile eſt ſcire illas circũſtantias/ſecurius eſt de cõmuni curſu abſtinere ab huiuſmodi ꝓmiſſionib⁹ faciendis ⁊ poſtulandis. Hic erit finis rogando dñm noſtrum ꝑ glorioſum aduentũ ſuũ/⁊ mediãte orõne dñe noſtre ⁊ ſcti Joannis/ꝙ nos defendat ⁊ ꝓtegat a malis ⁊ incõmodis que luxuria ſolet adducere ⁊c.

Dominica .IIII. aduentus ↄtra luxuriã. Penitemini.



In bñdicta hac die ad te recurrim⁹ mater dei glorioſa in hac die q̃ eſt vigilia ſacrate ſolẽnitatis q̃ñ bñdictũ filiũ tuũ cũ gaudio ⁊ ↄſolatione genuiſti: cũ gaudiũ diffuſum fuit ꝑ vniuerſum mũdũ cum claꝝ lumẽ deſcẽdit ad illuminãdã obſcurã noctẽ erroꝝ ⁊ vitioꝝ noſtroꝝ: cũ venit deus noſter et viſibilr nobis apparuit dñã ṽgo digniſſima ꝑ illam dignitatẽ/excellẽtiã ⁊ nobilitatẽ quã ea die recepiſti: ↄcede nobis grãm ꝑ tuã interceſſionem taliter ꝓparare viã opationũ noſtraꝝ: taliter purgare corda noſtra ꝑ integrã penitentiã ſm ꝙ cognat⁹ tuus ſanct⁹ Joannes baptiſta/ↄſuluit ⁊ ꝓcepit in quarti hu⁹ aduẽt⁹ euãgelio/vt glioſus filius tuus ad nos digneĩ venire: digneĩ in nobis manere in hac ↄſecrata die: ad quod impetrandũ te ſalutabimus dicentes/Aue ma. ⁊c. ¶ Si tribus tranſactẽ dñicis dieb⁹ vos hortat⁹ ſum ad pñiam ↄtra gulam ⁊ luxuriã: in q̃bus de tribus locutus ſum aduentibus/hodie ſpecialius in hac vigilia vobis dicere debeo: vt ponatis manũ ad opus: vt cõpleatis facto bona ꝓpoſito que in volũtate habuiſtis vt confido. Deuoti holes/penitemini: q: per hoc obedietis huic ꝓpter quod ſctũs Joannes baptiſta fuit miſſus ante dñm noſtꝝ vt hortareĩ ad preparandũ ⁊ mũdas faciendas vias corã facie dñi: q̃ ſunt vie bonoꝝ opeꝝ. Scitis q̃lr gula ⁊ luxuria ꝓſertim faciunt immũdas/lutoſas ⁊ fetidas omes opationes nr̃as: corp⁹ quoq; ⁊ alaз. Penitemini ergo hodie cito. ſ. obediẽdo ſcõ Johi baptiſte: de quo dicit hodiernum euãgelium: Miſerunt ab hieroſolymis ſacerdotes ⁊ viros d̃ tribu leui: vt interrogarẽt eũ: Tu q̃s es? Et cõfeſſus ẽ ⁊ nõ negauit: ⁊ ↄfeſſus eſt: q: nõ ſuз ego chriſt⁹. Et īterrogabant eũ q̃s ergo? helias es tu? Rñdit nõ ſuз. Propheta es tu? Rñdit nõ? Dixerũt ergo ei: q̃s es: vt rñſum dem⁹ his q̃ miſerũt nos? Quid dicis de teipſo? Qui ait: Ego ſum vox clamantis in deſerto: parate viã dñi noſtri ſicut dt Eſaias ꝓpheta. Et q̃ miſſi erãt: erãt ex phariſeis ⁊ interrogauerũt euз ⁊ dixerunt: Quare ergo baptiſas ſi tu nõ es chriſt⁹ nec helias: nec ꝓpheta? Rñdit eis ioannes dicens: Ego baptiſo vos in aqua: ꝫ in medio veſtrum eſt quem vos ignoratis: hic eſt qui poſt me venturus eſt: qui ante me factus eſt: cuius non ſum dignus vt ſoluã corrigiã calciamẽti ſui. Hec trans iordanem facta ſunt in bethania vbi erat Johes baptiſans. Quo ſenſũ literalem nõ req̃riĩ magna expoſitio. Notabo aliq̃ h̃ de tribu leui ad quos ſpectabat officiũ ſacerdotale: ⁊ legis cognitio bñ cognoſcebant tp̃s aduent⁹ ieſu chriſti appropinq̃re ꝑ ſcpturas eoꝝ: tam ꝑ Danielem ꝙ ꝑ h̃ ꝙ dñatio eoruз mutata erat in manuз extraneã ſm ꝓphiã Jacob Miſerunt ergo ad ſctm̃ Johannem: ꝓpter mag-

nam famā eius vt scirent q̄s nam eēt. Dicūt vlte-
rius q̄dam expositores q̄ iudei de tribu leui/maluis-
sent sanctū Joannē reputatū fuisse messiam/q̄ Je
sum christū: quia sanctus Joannes erat de tribu
eoꝝ ⁊ magis cognitus. Jam aūt ꝯtra iesum chri-
stū inuidiā habebāt: ⁊ p̄cipue pharisei q̄ erant in-
ter iudeos: quales iam sunt religiosi in fide nostra
quo ad hoc q̄ extrinsece sanctius viuebāt: ⁊ in ma
A ioꝛi obseruātia q̄ alij. Consyderate igit̄ qualis sit
malicia vnū habere inuidiā contra aliū rōne diuer
soꝝ statuū l lege nostra: vnusquisq̄ qui bene agit/
debet recipi ab vnoquoq̄ simili ⁊ eodē modo sine
ꝑtiali odio vel inuidia. Hic formāt nōnulli q̄stio-
nem: si iesus christus habuerit calceos ⁊ sctūs Jo
annes: ⁊ qualiter dixit sctūs ioannes se non esse ꝓ
pherā/nec Heliā: cum Jesus christus videat̄ dice-
re ꝯtrariū? Relinquamus hm̄ōi q̄stiones scholis
⁊ redeamus. ¶ Consyderādo hunc aduentū nati
uitatis dei/multe irrepserūt q̄stiones ⁊c. ſʒ eas ob
mitto vsq̄ ad diē crastinū/vt veniā ad materiā me
am in qua loqui debeo cōtra luxuriā. Et certe vna
filiaꝝ eius mihi tam deformis apparuit/q̄ sctūs
August. dicit: quasi deus ꝓpter eam ad nos veni-
re dimisisset. Dixi p̄us ⁊ de alijs modis/congruit
quoq̄ vt adhuc dicam: sed prius inter cogitandū
occurrit mihi q̄ audierim tanq̄ multas querelas
que fiebant a stultis amatoribus ⁊ amatricib⁹/quē
admodū ipsi vani sunt ⁊ stulti. Una q̄rela erat: q̄-
re inq̄unt deus nobis ꝓhibuit luxuriā/p̄cipue sim
plicē fornicationē. Alia querela erat q̄ (vt in sum-
ma dicatur) non esset in potestate eoꝝ caste viuere
Tertia querela erat/q̄ vellēt quidem caste viuere/
sed non tam cito: veꝝ necesse esset iuuētutē elabi: ⁊
q̄ esset minimū pctm̄ quod ꝑpetrari posset. Quid
hic dicā? Rñdebo ne stolidis illis q̄relis? Rñde-
bo. Exemplo eīn ap̄li satisfactionē debeo stultis/
D quēadmodū sapiētib⁹: tāta dicēdo quāta dici p̄nt
Apite aures vos oro/q̄ facitis q̄relā hāc p̄mā: ex-
pellite saltē modico t̄pe stultum amorē/q̄ ip̄as au-
res vobis claudit ⁊ impedit: atq̄ intelligite q̄lia se
q̄rent̄ mala/si de⁹ vestre petitiōi satisfaceret vt tra
deret vnāquāq̄ mulierē nō ꝯiunctā cuilibet viro.
Primo petitio vestra stulta est: lingua eīn/man⁹
⁊ pedes nō cohiberent̄ q̄n eis abuteremini. Uide
te insuꝑ q̄ matrimoniū periret ⁊ vilesceret. Quid
vltra? ꝑ hoc mulieres imp̄gnate malū haberēt tē
pus: nō eīn ꝓpriū haberēt viꝝ q̄ adiuuaret eas. Et
q̄m̄ scitis op⁹ carnale viri ⁊ mulieris solū fuisse oꝛ
dinatū ad soboles habēdū ⁊ successiones: finis il-
le magnopeꝛ impediret̄. Mulieres eīn infructefe-
re fierēt: mulieres etiā cū se pauꝑes sentirēt ⁊ sine
auxilio aut ꝯsolatiōe/occiderēt pueros in natiui-
tate vel añ: ꝯsyderate qualis horroꝛ. Preterea co
gitate ad vosmetip̄os/⁊ sumite coꝛ alter⁹ ad vestꝝ
Uos interrogo si haberetis iuuenes filias/soro-
res vel cognatas nondū m̄rimonio ꝯiūctas/an vel
letis eas esse cōes oib⁹ viris: ⁊ liberos vestros oib⁹
mulieribus vel ꝓpriam matrem vestram si vidua
esset? Quid diceretis? Certus sum vos iudicare/nul-
lo mō pati vos velle talē immūdā feditatē ⁊ spur-
citiā in parētib⁹ vestris. Quare ḡ velletis alios sic

facere? Rō etiā hoc dictat/dato q̄ de⁹ nō p̄cepisset
oppositū/qḋ minime est. Deus eīn facere p̄t de cre
atura sua: ⁊ eā s̄m bñplacitū suū obligare: ⁊ suffi-
cit ꝓ rōnabili cā vt dicat: sic mihi placet. Est tan-
q̄ si miles interrogaret/quare ei nō daret̄ honoꝛ
sine certamīe: ⁊ nōne p̄t retinere aliqḋ signum dn̄ij
sup̄ creaturā suā? nōne p̄t ꝓhibere aiab⁹ q̄ sūt filie
sue/ne imūde viuatur? quēadmodū rex vel p̄nceps R
terren⁹ vult de suis fieri. Esset stulta iterrogatio si
q̄s diceret p̄ncipi: q̄re nō patere q̄ filie tue possint
sine pctō se dare vnicuiq̄ viro nōdū ꝯiūcto? Et re-
uera de⁹ fecit vtilitatē hūane creature hoc ꝓhibē-
do/tam in pueris q̄ nō nutrirent̄ nec instruerent̄/
q̄ in mulierib⁹ q̄ paterēt̄ oīa mala/q̄ etiā in viris
q̄ adeo dediti essent huic carnalitati vt obliuisce-
rēt̄ dei ⁊ ꝓprie salutis: caderētq̄ in mille ⁊ mille lā
guores ⁊ egritudines. Uita quoq̄ eoꝝ breuioꝛ fie
ret. Exēplū de sarracenis/q̄ abutunt̄ pl⁹ q̄ alij: ⁊ rō
ne hui⁹ ⁊c. Exēplū de guloso. Egritudo q̄ ꝑuenit
ex cōbustione ꝑ nō tactū/ad suā ꝑuenit sanitatem
¶ Accedo ad scḋam q̄relā: nō possum viuere caste
dicūt aliq̄. Te rogo q̄ sic dicis/q̄d intelligis cū di
cis: nō possum viuere caste? Uis ne dicere deū pre
cepisse tibi aliq̄d qḋ adimplere non possis? hoc di
cere est erroꝛ in fide ⁊ bonis moꝛib⁹: null⁹ eīn pec-
cat in hoc qḋ in sua p̄tāte nō est. Cognoscis etiaꝫ
ꝑ vitā scōꝝ sctāꝝ quot ꝑsone ad finē vsq̄ illibatā
ꝯseruauerint castitatē. Si dicas te nō posse. i. non
velle: nō est excusatio. Si intelligas esse difficile et
penale/admitto: ⁊ in hoc tecū sto: est eīn grauis pe
na ⁊ immodica tētatio: verūtn̄ patiēdū est vt habe
atur meli⁹ ad saluādū se/ac ad ꝑadisū acq̄rendum
ipsi deo obediēdo. Cōsydera diligēter/ꝯsydera q̄s
penas/quos doloꝛes ⁊ fatigatōes sustinēt famuli
alicui⁹ dn̄i vt paꝝ pecunie lucrent̄: q̄lia ꝑicula/qua
les iniurias/⁊ q̄lia interdū v̄bera. Et sic mercatoꝛ
⁊ stult⁹ amatoꝛ/ martyres sunt diaboli. Exēplū de
illa q̄ mortua est. Si aūt in culpa ⁊c. ⁊ ꝓpter deuꝫ
sūp̄mū tuū dn̄m/⁊ ꝓ p̄mio ꝑpetuo tu nihil sustine-
re velles? hoc nec pōt nec debet fieri. Esses miles
sub camino. Nota si tētatio ꝓsit/⁊ an sit optāda: ⁊
qualr̄ se sit hñdū. Hoc etiā certo scias/q̄ si tibi ip
si velis esse auxilio/deus tibi auxiliabit̄ absq̄ ficti-
one vlla: ⁊ erit tibi leue ⁊ iocundum/quod modo
in magno pateris doloꝛe. Exemplum de duobus
eremitis. Et quod male ⁊c. Si per vnum mensem
te caste haberes ob aliquod p̄miū/vel ob timorē
amissionis alicuius rei/vel ꝓpter aliquā verecūdi
am/potes illud idem facere ꝓpter amorē dei: ⁊ ꝑ
ꝯsyderationem p̄sentie eius in omni loco: quēad-
modū adduci potest exemplū de illa q̄ dicebat/de-
um videre vbiq̄. Si aūt ꝑ mensem abstinueris/fa
cilius secūdo abstinebis: ⁊ sic deinceps. Finalr̄ tu
abstinere non potes/q꞉ es assuetus. Nota de soci
etatibus ⁊ gulositatibus ¶ Tertia q̄rela/quāto est
cōioꝛ tanto plures ducit in ꝑditionē. Penitentiā
agā dicis tu/ita cū voluero Ve amice mi? Ages ne
penitentiā cū volueris? Uelis ḡ mō ⁊ potius cito
q̄ tarde: q꞉ sepenumero q̄ non vult cum potest/nō
p̄t cū vult: non dices mihi/volo iuuentutē transi
gere. O summe iudex mundi quot videmus q̄ sic

pponũt in iuuentute: q̃ in senectute non se emen-
dant/sed cadunt aut labunt semꝑ de peiori in pei⁹
M, si corpus deficiat: volũtas ꝛ mal⁹ anim⁹/malũ
P cor semꝑ est recẽs ꝛ ꝟsatile: plus q̃ infans natus
ppe mortẽ. Dic mihi q̃so q̃s tibi securitate tribu-
it te cras emendãdi: vel postea nõ modo te emẽdã-
di/sed viuendi. Si modo non relinq̃re vis ꝑuersã
tuam carnalitatem: quo pacto tibi postmodũ de⁹
ꝯferat g͞ram: sine q̃ tentationẽ illam vincere nõ po
tes. ¶ Proponis facere aut exhibere deo peius
q̃ͦ potes: ꝛ speras ꝙ cũ eũ omnino iuxta volũtatẽ
tuã offendens/ipe meli⁹ tibi factur⁹ sit q̃ mõ: vide
ris nõ bene intelligere q̃d sit de mala ꝯsuetudine
q̃ ponderosa sit: ꝙ ꝑsonam in infernũ vsq; ꝯtũdat
more cuiusdã põderosi molaris: q̃ntũuis hõ velit
aut conet̃ l altum ascendere: ꝟcerto teneas ꝙ si ho
die non es aptus ꝛ voluntarius ad te abstinendũ
et min⁹ eris cras ꝛ minus pendie. Qui nõ est ho-
die cras min⁹ aptus erit. Incipe ergo cito: ꝛ si mi
hi credis hodie. An sit minimũ pctm̃ q̃ͦ facit vio-
lari fidem matrimonij ꝛc. Succedere illegitimos:
furari corp⁹ ꝛc. Incarcerari: se occidere: mori ꝑ de
sperationem: occidere filios? Nota de archita ta-
rentino: q̃ͦ facit violari ꝛ defedari sacramenta: q̃ͦ
facit ꝑsonam bestialem: q̃ͦ facit insanos ꝛ interdũ
mortẽ inducit? Q̃ͦ facit obliuisci dei ꝛ iudiciorũ
ei⁹: ꝑ malam quoq; ꝯsuetudinẽ i infernũ ꝓsternit
Dicit romanc⁹ de rosa ꝙ est minimũ pctm̃ quo
femineũ corp⁹ sit maculatum ꝛc. R̃ õ: q: oĩb⁹ alijs
malis se subdit ac dedit. Nota de illis q̃ ꝟtunt in
errores mulieres vt abutãt̃ eis: ꝛ faciũt eas here
ticas. Capite penitentiam festinant̃ dũ tp̃s est: eli-
gite certi⁹ ꝛ securi⁹ ꝛc. Penitemini. Incepi postre
mo ostendere q̃lit̃ rõ bona magistra docebat sex su
os scolasticos aut discipulos: vt sibi cauerẽt a lu-
Q xuria: q̃ se occultat in specie sub vmbra ludoꝝ ꝛ re
creationũ: ꝛ dixi de corde/oculo ꝛ auditu. Dicaꝫ ꝟ
de naso/ore ꝛ tactu. R̃ õ d̃r discipulo odoratui ne-
sit nũc⁹ aut adiutor alioꝝ odorãdo aliq̃d q̃ͦ verti
possit ad gulam vel luxuriã. Et odorat⁹ q̃rit si odo
rare bonos odores sit pctm̃. R̃ndet ratio ꝙ sic/si fi
nis mal⁹ sit: ꝛ ẽ interdũ nimis magna curiositas/
ꝛ causa luxurie: sicut d̃r scriptura: halit⁹ ei⁹ prunas
ardere facit. Jõ ꝓhibet̃ ꝙ in ꝯfessiõe nõ fiat aspe-
ct⁹: nec vna ꝑsona alterã sentiat: eo ꝙ odoratus in
nobis minor est q̃ in canib⁹: nos paꝝ odoramus
ꝛ somniam⁹ multum. Nota de illo q̃ morte sua no
luit odorare odorem femine. R̃ õ d̃r: os bñ se gu-
bernare deũ laudando: q: ꝑ ip̃m homo differt a
bestijs loq̃ndo: ꝑ ipsũ laudat̃ de⁹ ꝑ ip̃m effert̃ oĩs
īmudicia de schola: ꝛ intrat deus cũ pctĩ feditas
est expulsa: nisi mala ꝟecũdia i ꝯfessione ip̃m clau-
dat. Cauere debes d̃r rõ ori/ ab osculis ꝛ vanis lo
cutionibus ꝛc. Os q̃rit si omnia oscula sint pctã.
Osculare sit vel ꝓpter ꝯsuetudinẽ: sicut iter nobi-
les eiusdẽ ꝓgeniei: ꝓpter honestã voluptatẽ vt in
ter sponsũ ꝛ sponsam ꝛ in ecclesia: vel ꝓpter amo
rem naturalem vt si deosculor filiũ meum aut ꝓ-
pter inordinatã ꝯcupiscẽtiam. In p̃mis tribus ca
sibus potest fieri osculum/salua honestate: ꝛ vitan
do malam occasionẽ: ꝛ nõ in q̃rto. Et scẽdũ est ꝙ

inimic⁹ tendit laq̃os suos ꝛ glutẽ sub specie boni:
talit̃ vt pei⁹ eueniat interdũ q̃ esset comedere car
nes in die magne veneris. Exemplũ de didone q̃ R
osculando filiũ enee cecidit in amorẽ enee ꝛc. No
tate ꝙ sunt incensoria sulphurea. Notate de illo q̃
nec matrẽ suã tangere voluit vbi nuda esset. Di-
co vlteri⁹ ꝙ non min⁹ abstinendũ est ab osculãdo
in loco secreto: ꝑserti pueros seu filios masculos/
q̃ feminas vel filias. Dico ꝙ puer debet recusare
vt teneat̃ ab alijs ꝛ osculet̃: q̃ͦ si aliter fecerit: debꝫ
in omnibus casib⁹ cõfiteri. Et dico ꝙ possunt in
terrogari in ꝯfessione de eoꝝ volũtate. Supposito
eñ ꝙ nõ cogitarent malum ꝛ ali⁹ abuteret̃: potest
esse culpa ꝛ pena in eis. Exemplũ de bestia q̃ com-
burit̃ ꝓpter pctã hominis. Primũ: q: cui⁹ ibi fit
deceptio. Scd̃o malũ est grauius. Tertio: q: nouit
luxuriã in se nec fidẽ habere nec legem. Inimicus
quoq; ad hm̃oi istigat recreationes. M, si q̃sq̃ nõ
ꝯfiteat̃ d̃ illis plenarie: vix vnq̃ habebit pacẽ ꝯsci
entie si bonus sit in iuuentute sua ꝛc. Uidi pueros
flere de malicijs q̃bus fuerant instructi: a q̃b⁹ ab-
stinere non poterãt. Et si q̃ras: q̃d vocem honestũ
osculũ? Dico tale sic est hoc q̃ͦ fieret in publico vl̃
in ecclesia. Notate ꝙ bonũ esset pueros separatiꝫ
cubare. Notate de filio q̃ ꝟm sctm̃ Hieroñ. in no-
no anno habuit pueꝝ. Notate l miraculis nr̃e do
mine de mr̃e q̃ habuit puerũ de filio suo quẽ occi-
dit: sed ꝓña operuit eã. Penitemini ꝫ ꝛc. Prelat⁹
vester potest absoluere. Os interrgat si cantilene
sint licite? Ratio discernit vel ip̃e sunt honeste: et
tp̃e ꝛ loco aut sede ꝛ luxuriose: false vel heretice:
vel extra tp̃s ꝛ locũ ꝛ ad damnũ alteri⁹: sicut in ec-
clesijs. Tres vltimi modi sũt pctã ꝛ ꝓhibẽdi. No-
tate ꝙ vox mulieris est tanq̃ syrenes q̃s transiuit
vlixes obturãdo aures suas. Os q̃rit si ꝓp̃e loqui
de membris pudẽdis ꝛ de omnib⁹ sit pctm̃ ꝛ irrõ- S
nabile: ꝛ arguit ꝙ nõ. Primo autoritate Romãcij
de rosa. Secũdo ꝑ rões ibidem ꝯtẽtas: q: ꝟba de
se non sunt turpia. Et si res sunt turpes est ꝓpter
pctm̃: estq; eque bene pctm̃ in homicidio ꝛ furto
de q̃b⁹ tñ licite d̃r. R̃ndet hic rõ: ꝙ loq̃ ꝓprie de re
bus potest fieri in p̃mis ꝑ vanam delectationẽ in
apto: vl̃ ad iflamãdũ se ad luxuriã/vel ꝑ modũ ꝑso
naꝝ vel ꝑ modũ doctrine inter homines sapien-
tes ꝛ discretos q̃ nil querũt nisi reꝝ ꝟitatẽ. Primo
mõ fieri non debet: ꝛ dicere ꝯtrariũ est error: queꝫ
admodũ q̃ dicere vellet ꝙ nude incedẽdũ esset: vt q̃
vellet excusare Cham ꝙ nõ cooꝑuit patrem suum
Est error Phoꝝ q̃ ob hoc dicti fuerũt cinici. i. ca-
nini. Hoc ꝓhibet Aristo. vij. Politicoꝝ. Seneca
d̃r: Turpia ne dixerĩ. Turpe dictũ attrahit turpe fa
ctũ. Aug. d̃r: Errorẽ esse a scrip̃o abscedere. Tulli⁹ in
de officijs: vocat ꝟba turpia ꝛ illota. Sctũs Pau
lus dicit multa fieri in secreto q̃ nominãda nõ sũt
Corrũpunt bonos mores ꝛc. Hi q̃ ꝯtrarium dice-
bant vellam ꝙ ip̃imet instruerẽt filias eoꝝ ꝟm ra-
tionem loq̃. Scd̃a rõ ꝛ modus excusari nõ p̃ot: q:
etiam inter ꝯiunctos honestas obꝟuari debꝫ. Ter
tiũ fieri non debꝫ in publico ꝓpter sup̃dictas cau
sas: ꝛ etiam debet ꝟuari ꝟitas ac honestas in ꝑso-
nis. Quart⁹ modus ꝛ q̃ntus fieri possent in aliqui

bus casibus: quēadmodū egrotus ostendit se omnino nudū medico vt eum sanet. Et si mgr Joannes meldunensis sic intelligebat: verum dicebat. Sed in hoc errabat q̄ p rōnes stultū effingit amatorem. Secūdo in hoc q̄ hortabat oēs cōibus et nudis loq̄ sermonib⁹. Tertio in hoc q̄ publicauit librū suum nondū pfecte etatis hoibus/q̄ abutebātur. Quarto in hoc q̄ sine etiā rōnes monstrabāt unde incedendū esse. Dico ergo p rñsione q̄ vba sunt turpia/ob malū qd euenit t qd intendit: sicut etiā sunt aspectus mulier̄ nudar̄: pp̄ter puer sum qd sequitur desyderiū. Nota sctm̄ Augu. de mutuis t ɔcupiscētia: t vulgatū pūerbiū: Nō est mali si non intendat. Tollite boni hoies hos libros a filiab⁹ t filijs vestris: alioquin accipiēt malū t relinquēt bonū. Exemplū de puero tc. Notate qs sit finis. Notate de Ouidio qui missus fuit in exilium. Notate de matheolo fatuo. Dico tres assertiones. Prima si esset mihi liber Romācij de rosa qui esset viuē⁹ t valeret mille pecuniar̄ libras: cōburerē eum potius/q̄ ipm venderē/ad publicandū eum sicut est. Secūda: si scirem ipm nō egisse penitētiā/nō potius rogarē p eo q̄ p iuda: t augmētāt hi q̄ in malo eū legunt penā suā: si est damnat⁹ vel in purgatorio. Tertia: si audirē cōfessionē psone q̄ abnterer/pciperē ei vt innita deleret/vel prorsus eum abijceret. Sic de fedis picturis t q̄ infamant/vel facte sunt p amatoribus t amatricibus stultis. Os q̄rit de illo qui non poterit loqui. Nō dicit q̄ ɔfiteat p signa. Difficillimū aūt est de mutis a natura. Et q̄ etiā surdi sunt/in spicied⁹est sensus quē hñt. Nota de Sigano/qui distorsit os contra sacrm̄ in lecto mortis tc. Hic essz q̄stio/si fiftu latores sint in statu gr̄e. Teneo q̄ sic/si bñiterveiātur tc. Secūda cā potest habere locū in iuuenib⁹ bolbus: vt religioso ludēte ad palmā: vt dicit Seneca. Femina si sola est mala cogitat/supple facile: hoc debet esse tempe t loco honestor par̄: non omittēdo officiū eccli̇e: t pñtib⁹amicis suis: t sine societate hoim extraneor̄ non honestor̄. Tertia causa etiā bona est sub dictis ɔditionib⁹: t si aliq̄ abutant/etiam hoies alieni oibus abutunt/t abusus fit de oibus: sicut dicebā pdic. Inclusa etiam in monasterio aliquo appeti potest. Preterea manus t alios tactus/de vestimētis t ornamētis: qa pōt sciri p hoc qd dictū est de osculis. Et dici aqs quō babendū se sit in oibus tactibus manuū t aliis rebus/q̄ sunt facti ad incitandū ad carnalē voluptatē pficiendū: oēs eīn hmōi tactus phibit⁹ est in mrīmonio t extra mrīmoniū. Honestas eīn vbiq̄ seruari debet. Tactus q̄rit de pollutiōibus nocturnis si faciēda sit pscia cum eis resistere nō possumus. Nō dicit q̄ veniūt vel ex nimia repletione aut p pcedentes cogitatōes/aut ex fragilitate/aut inimici tentatōe. Et pctm̄ est sm̄ pcedentē vel subsequētem ɔsensum. Et ɔfitendū est p maiori securitate de talibus quasi ɔditionalr. Et notate si cōpletio est inter vigilandū t voluptas: eo q̄ natura purgata est tc. Nō dat remediū pmū sobrietatē ɔtra spēs/fortia vina t alia hmōi. Nota de mulieribus maritatis/si possint agere penitentiā sine facultate mariti vel filie maritande. Nō dicit/vbiq̄ seruandā esse mensurā: t ne corpus oino pdatur. Notate si vti possimus medicina? Dico q̄ sic. Et si aliqs potest sibi auferre aliquod mēbr̄: vt se deformē reddere vel castrare: sicut Origenes. Reqritur distinctio de deformatōe: t si est p diuinā inspiratione: sicut de moniali que misit oculos suos tc. Scōm remediū est de occasionibus scilicet: ponorū sermonū t tactuū. Nota de illo q̄ pcecit rosas in latrinas. Quid faciet iuuenis psona/si q̄sq̄ eam p locum tangere velit? Debet refutare. Nam t post modum laudabit. Si vis non sit sua vt se possit defendere: debet clamare. Si vō timeat mortē si clamaret: nō tñ ob hoc se occidere debet/sicut fecit q̄dam paulo añ t Lucretia: nec pdet pmū suū. Nota de sctā Lucia. Notate si ɔfessor debet phibere oēs occasiones t quales: t si debeat facere vt aliquid pmittat ea psona que ɔfitet. Fiat hic distinctio t bñ discernat pmittēdi modus: t q̄d pus q̄ fiat/t ad q̄d obligat/t q̄d psit. Notate q̄ primum sciendū a ɔfessore/est scire quam societatē habuerit ɔfitens. Tertiū remediū est efficere vt paucissima fiant pctā: t interea multa bona facere. Notate q̄ sit in secreto t extra festa t loca sctā/cū psonis sine vinculo. Notate q̄ pponatur quotidie velle agerē penitentiā: nec hoc est peccare in spm̄ sctm̄: sed est cum quis credit sine penitētia se saluandū. Notate de illo q̄ nō peccabat die sabbati: alius in vigilia magdalene: alius pp̄ter āgelos tc. orōnes ieiunia/elemosyne. Finalr penitentamus sepe petendo vt regnū dei nobis adueniat: Nō sit o bone dñe bone pr̄ nr̄ talis ɔfusio in spūali regno tuo quod in nobis est: vt tu sis exclusus/t inimic⁹ dominet: ac rō substrata sit pedib⁹ sensualitatis/q̄ est tanq̄ asina nostra: t exēplo mulieris que petijt castitatē in honorē natiuitatis t partus virginis Marie dñe nostre tc.

Dominica pria post

natalē dñi Sermo exhortatorius ad castitatem: Penitemini.



Castitas pura diuturnior ē in pnia. Quotidie i hoc mūdo de⁹ miscet amicis suis tristiciā cū gaudio: vt eos pbet tam in psprate q̄ in aduersitate: hodiernū euāgeliū qd incipit vbi illud de purificatione/t hoc nobis significat: q: in pulchra illa pcessione que tūc facta fuit/erant maria/iosephi puer iesus/Symeon t anna: dña nostra portabat puer̄ iesum ipm amplerando/t veluti dicēdo: dulcissime fili cordis mei q̄ es tu: t q̄ sum ego? sis ancilla: tu es bñdictus in eternitate: tunc cū gaudio quod tibi nunciatū fuit purissima/etiā tibi nūciata fuit cordis tui tristicia: vicz q̄ gladius passiōis filij tui ptransiturus esset aiam tuam. Quid illi dicere poteras? bone fili si fieri potest non habeas hāc passionē: verūtñ fiat volūtas tua. Osculaba-

ris eum ⁊ plorabas tenere. Non ergo expectare debe-
mus nos pctõres quousq̄ pati habeamus: vel nobis i
uitis p̄ damnatõem/vel volūtarie p̄ pnīaȝ. Si em̄
deus nõ pepcit matri sue pure ⁊ innocēti: quõ spe-
remus eū nos liberaturū absq̄ pena sustinēda: et
scitis q̄ penitere est displicentiam habere de pctīs
p̄teritis: ɔtra q̄ p̄liū incboaui. Exbortatio mea et
aduocatio est tibi deinceps cauēdo a pctīs: ornā-
do se ꝟtutibus: ad qd̄ sciendū ⁊ facere volendū cõ-
gregati sumus in postrema hac die anni/q̄ est vi-
A gilia p̄me pene christi. Quā aūt gr̄a nobis neces-
saria est (q̄uis quondie incboari possit ann⁹) vbi
meli⁹ eam inueniem⁹ q̄ in maria/q̄ est mater illius
gr̄e: inuenit̄ iesus cū maria: sicut apparet in bodi-
erno euāgelio ⁊ alibi in multis euāgelioꝝ loc̄. Re-
curremꝰ ergo ad te o maria mr̄/⁊ petemꝰ bonū (vt dici
solet) nouū āni gr̄e vel encenia: meliora encenia ha-
bere nequimus: ibi nõ est sup̄stitio/nec stulta credu-
litas ⁊ obseruatio. Nos eā a te postulabimꝰ in me-
moriā crastinoꝝ enceniorꝫ: cū dulcis filius tu⁹ tibi
encenia dedit de suo nole ⁊ p̄cioso sanguine suo: et
qm̄ nõ fuisses mater tal̄ filij si nõ abhorruisses oē
pctīm: ⁊ nisi fuissent pctõres ⁊c. Ideo te salutabi-
mus ⁊c. Uide ad p̄positū recitatū est nobis hodi-
ernū euāgeliū/q̄uis p̄ncipal̄r specter ad diē purifi-
catiõis. In hoc euāgelio tanq̄ in speculo quodaȝ
pulchro ⁊ claro sese mihi ondit pura ⁊ mūda casti-
tatis ꝟtus: q̄ dulci suo ⁊ sapido aspectu me recrea-
uit: sicut ɔtraria sua penā intulerat ⁊ tormēta. Ui-
deo castitatē sumere tria hospitia s̄m tres status:
⁊ s̄m hoc tria habet nõīa. Hospitat̄ in statu ꝟgi-
nitatis: ⁊ est ꝟginalis castitas/mr̄imonij ⁊ viduita-
tis. Castitas est integritas corp̄is ⁊ mētis seu co-
gitatiõis nunq̄ habēdi ɔsensum p̄bādi/vel expi-
entiā faciēdi carnalis voluptatis/q̄ seq̄tur ad tact⁹
pudēdi mēbri ad gn̄ationē ordinata. Castitas ma-
trimonialis est abstinētia ab ope carnali: nisi inq̄-
tū mr̄imonij termini ip̄m patiūt̄ ⁊ req̄runt. Exem-
plū de hoīe q̄ ieiunat/q̄uis i p̄ādio māducet. Ca-
stitas viduitatis in gn̄ali est cõtinentia q̄ seruat̄
in corde ⁊ corp̄e/postq̄ p̄sona fuerit in mr̄imonio
vt dn̄a nostra: vel postq̄ exptus est carnalē volu-
B ptatē/siue in matrimonio/siue extra. Et hoc mõ sa-
cerdotes p̄nt dici habere castitatē vidualē: qui vi-
uunt caste post eoꝝ corruptionē. Et hec tria hospi-
tia sunt s̄m tres vitas: vnā ɔtemplatiuā/aliā acti-
uā/tertiā ex duabus mixtā: modo vnā seruādo/mõ
alterā. Simili mõ vita ɔtemplatiua ad ꝟginitatē
spectat/actiua ad matrimoniū/mixta ad viduitatē
⁊ p̄latos. Castitas pulchra ⁊ pura est in statu ꝟgi-
nitatis sicut clausura argentea in statu mr̄imonia-
li: sicut clausura auricalcea aut stannea in statu vi-
duitatis est tanq̄ clausura mixta ex auro ⁊ argen-
to. Puer iesus fuit de solo statu ꝟginitatis: Io-
seph de duobus: Maria ⁊ Anna de tribus. Dicit
euangeliū: ⁊ erat ⁊c. pater iesu ⁊ mater eius mira-
bant̄ sup̄ illis rebus q̄ dicebant̄ de illo: ⁊ Symeõ
benedixit eis: ⁊ dixit Marie matri iesu: hic posit⁹
est in ruinā ⁊ resurrectionē pluriū in israel/⁊ in si-
gnū cui ɔtradicet̄: ⁊ gladi⁹ tuam ipsius p̄trāsibit
aīam: vt reuelent̄ cogitatiões multoꝝ cordiū. Et

aderat Anna p̄phetizans filia Phanuelis de tri-
bu Aser/q̄ iam erat ãno sa: ⁊ vixerat cū marito suo
septē annis post ꝟginitatē suam: ⁊ erat vidua vsq̄
ad octuagesimūquartū annū: q̄ nõ exibat de tēplo
seruiens deo in ieiunijs et obsecratiõibus diebus
⁊ noctibus: ⁊ in illa hora supueniit ⁊ ɔfitebatur do-
mino/⁊ loquebat̄ de eo oībus q̄ expectabāt redem-
ptionē israel. Ut cū cõplessent oīa s̄m legē dei/re-
uersi sūt in galileā in ciuitatē eoꝝ Nazareth: ⁊ pu- B
er ɔfortabat̄ plen⁹ sapīa: ⁊ gr̄a dei erat in illo. Io-
seph dictus fuit pater p̄ curā ⁊ gubernationē. Et
q2 corp⁹ dn̄e nr̄e aliqual̄r suū erat p̄ mr̄imonij trās-
lationē/vt vteret̄ eo s̄m scti spūs volūtatē. Notate
q̄ votū dn̄e nr̄e non impediuit: nam erat factū ab
ea reseruādo sp̄ sapiētē dei ordinationē: ⁊ ideo pu-
er est aliqual̄r ipsius Ioseph. Et hic apparet sua
excellētia. Nolabat̄ etiā pr̄ in approp̄atiõe ⁊ anti-
q̄tate. Exemplū de p̄iatis ⁊ senibus. De⁹ aūt pati
voluit hoc mr̄imoniū tam ad celandū incarnatio-
nis mysteriū/q̄ ad auferēdas oēs cās iudeoꝝ ɔtra
dn̄am nostrā. Notate q̄ Ioseph nutriebat iesum
seruiebat ei/tenebat eū/osculabat̄ eū: ioseph erat
custos dn̄e nr̄e ⁊ aliqual̄r caput eius. Uir caput: et
p̄ hoc habuit aliqd̄ ius autoritatis p̄nalis in chri-
sto iesu: ⁊ etiā ad dn̄am nostrā. Admiratio marie
nõ p̄cedebat ex ignorātia: sed ex ɔsyderatiõe sub-
limiū iudicioꝝ dei de sua hūilitate ⁊ de sua digni-
tate. Notate q̄lia mirabilia ⁊ ɔtra eos q̄ volūt eaȝ
ɔp̄hēdere: ⁊ qual̄r plura sciri possent. Exemplū de
pulchra imagine ⁊ abysso/quā vn⁹ q̄dē inspiciet/⁊
alter dūtaxat loq̄ audet. Symeon bn̄dixit dn̄e nr̄e
in hoc q̄ erat p̄foꝛter legis: nec fecit crucē/sed ver-
bis bn̄dixit. Notate de excellētijs sacerdotū/⁊ q̄
esse debēt sicut symeon iusti: pleni timore sctõ/spū
sctõ/⁊ sctõꝝ desyderioꝝ. Et q̄ in spū veniāt ad tē-
plū: tūc de⁹ manifestabit se illis in sacris. Nota de
stulticijs festi stultoꝝ. Notate de malis p̄sbyteris
Iesus fuit signū cui quotidie ɔtradicit̄/viuēdo cõ-
tra legē ei⁹. Et notate q̄ mali de oīb⁹ faciūt eoꝝ in-
cõmodū: nec tn̄ ob illud p̄dicatores cessare debēt
Exemplū hic est de pluuia q̄ facit crescere malas
herbas sicut bonas. Notate de trib⁹ gn̄ib⁹ hoīm
q̄ audiūt sermones/malis/bonis/mediocrib⁹/quē-
admodū infirmi sunt respectu medicoꝝ: aliq̄ pei⁹
se hn̄t q̄ p̄us: alij nõ egēt medicis: mediocres p̄fi-
ciunt. Si ꝟtutes aīe Marie ꝟginis nõ ɔfortassent
cor eius/p̄ eaꝝ dilatationē mortua fuisset in passi-
one: sed faciebant eam stare. Stabat ⁊c. Aliter fu- C
it in iesu christo/q2 sensualitas p̄ miraculū reman-
sit sine ɔfortatione felicitatis ipsius aīe. Ut capit̄
ibi ɔsecutiue/nõ causal̄r. Hic tangit̄ sacr̄m ɔfessi-
onis. Notate q̄ est tanq̄ miraculū de aliq̄bus pec-
catis bene posse ɔfiteri. Anna hic laudat̄: de q̄ lo-
quar i tertio p̄ūcto. Et postq̄ inq̄t euāgeliū/p̄acta
essent oīa: ⁊ est/laudabo p̄seuerationē ⁊ obedienti-
am legis ɔtra eos q̄ dum missam audiūt/impedi-
unt: ⁊ extra templū in p̄ticularib⁹ oratorijs. Nota-
te de illis q̄ celebrāt eoꝝ nuptias extra ecclesiam
⁊ de missis in locis p̄ticularib⁹. Cõclusiue/nos in-
gredi debemus tēplū ad nos purificādos p̄ peni-
tentiā/⁊ nutriendū p̄ gr̄am iesu: ⁊ redire in galileāȝ

hoc est in memoriā mutabilitatis nostre: ꝛ in Na
zareth: hoc est in sctm̄ desyderiū floridū sursū in
celis. Nostra ꝯuersatio in celis est. Penitemini.
In hoc euāgelio audistis castitatē esse vbiꝙ: ꝛ in
trib⁹ statuū modis/ ꝓcipue ꝟginitas manifestior
est: de q̄ ꝑncipalr̄ hic dicturus sum: de viduitate in
ꝗtū cū hoc statu ꝑticipat. Et deinde in alio ꝟmo-
ne dicet de matrimonio ꝛ de viduitate/ inꝗtū ipsa
aliqualr̄ est de vita actiua rōne filioꝝ suoꝝ. Quō
te laudabo virginitas pulcherrima/ purissima et
mūdissima: Digna es laudari puriori ore ꝙ̄ meus
sit: dignieris tm̄ vt te laudē ꝛ dignitates tuas recēse
am: nō oīno/ nec oēs: qꝛ hoc fieri nō possꝫ/ sꝫ aliqꝯ
Et ꝓcipue duodecim q̄ te valde nobilr̄ coronāt si-
cut duodecim stelle lucētes ꝛ clare ad exemplū et
figurā illi⁹ femine/ quā vidit sctūs Joan. in Apoc.
D q̄ erat amicta sole: ꝛ luna sub pedib⁹ eius: in cuius
capite erat corona duodecim stellaꝝ. Et etiā An-
na hui⁹ euāgelij in figura octogintaq̄tuor annoꝝ/
q̄ faciūt septies duodecim. Aliq̄d ad hoc ꝑfert nu-
merus septenari⁹: q̄ significat ꝑfectionē ꝛ septem
dona: ꝛ numer⁹ duodenari⁹ significat has duode
cim dignitates q̄ ꝑfecte sunt in ꝟginitate. Notate
hic ꝙ ꝟginitas vel castitas nō impedit vitā corpa
lē: immo ipām ꝓlōgat. Sctūs ioānes euāgelista
vixit nonagintanouē annis: ꝛ sctūs Anton⁹ centū
ꝛ q̄tuor annis. Tu ꝟginitas eleuata fuisti vt carna
liter dei mater esses: ꝛ adhuc paris spūalr̄ qñ virt⁹
dei superuenit in te: ꝛ facit ꝙ mūdissima pars totius
aīe q̄ nō corrūpi ꝑt/ est impꝑgnata deo ꝑ amabilem
cognitionē ꝛ saporosum amorē: hec ꝑs vocat spi-
ritus/ vt si denfis ꝛc. Et sic tu paris/ amplexaris/ te
nes ꝛ oscularis puerꝝ iesum exēplo ꝟginis hui⁹ in
uiolate dn̄e nr̄e: q̄ eum portabat ꝛ amplexabat ad
modum tenere ꝛ amicabilr̄. Et velis modo sic fa-
cere ꝛc. Caue ꝟgo ne impꝑgneris vento supbie: aut
inflationibus ire ꝛ inuidie/ aut māmona auaricie/
aut cogitatōibus adintra carnalib⁹: q̄ q̄dem cogi
tationes mali sunt humores/ sicut solet accidere.
Fac te tanꝙ̄ puerꝝ cū hoc puero/ sicut facit mater
vel nutrix: ꝛ hec sapiēs stulticia placet ei. Si q̄s vi-
det in mūdo ꝛc. sicut deus fact⁹ est puer ꝓ te in h̄
mūdo. Sic te fac puerꝝ ꝓ eo. Notate hic ꝯtra sup
bos clericos q̄ pulsant humile ostiū q̄ est iesus ꝓ-
pter hoc ꝙ caput eoꝝ intellectuū nimis est eleua-
E tū. Facis mori aut migrare sine dolore corpali: h̄
apparuit in dn̄a nostra ꝛ in sctō ioanne euāgelista
ꝛ spēalr̄ tu adducis bonā mortē q̄ sepat vitā spūa-
lem a carnali vita: moriaꝛ aīa mea morte iustoꝝ:
Preciosa ꝛc. Et Bernardus: O bona mors ꝛc.
Notate ꝙ Rachel obijt pariendo beniamin. Fa
cis aīam esse familiarē dei amicā. Etiam corpalr̄
apparuit in sctō Joanne euāgelista: q̄ ꝓpterea di
ctus fuit apl'us quē diligebat iesus. Notate de a-
more scti Petri ꝛ scti Joannis: ꝓpterea dedit ei
ad custodiā spēalem thesaurꝝ suum dn̄am nostraꝫ
ꝛ Joseph q̄ erat ꝟgo ꝟm sctm̄ Hieron. ad thesi-
phontē. Adhuc habes tu dn̄aꝫ nostrā in custodia
ꝛ familiaritate ꝛ familiarius ad deū potes recur-
rere/ sicut fecit sctūs Joannes in cena. Qui diligit
cordis ꝛc. Beniamin amātissim⁹ ꝛc. Impetras ꝙ

secreta dei magl'r tibi reuelent/ apparuit in sctō Jo
anne ꝛ Sibyllis. Per ꝯtrariū aūt est de carnalita
te in maliuolā aīam ꝛc. Bti mūdo corde ꝛc. Nota
duplicē modū cognitiōis. Unū intellect⁹: alterꝝ af
fectiōis. Unū siccū/ amaꝝ/ diuitē/ inflatū/ turbatū/
amare indignatōis/ plenū inuidie ꝛ ire sibi placētē
oībus passiōib⁹ ꝛ vitijs seruientē. Alterꝝ timētē/ paci
ficū/ saporosum/ hūilē/ amicabilē/ benignū/ sibi dis
plicentē/ deo placētē sup oēs ꝑuersas affectiones
dn̄am. Nota de duplici mō stulticie. Una quidem
stulticia bona est: alia ꝑuersa. Scīa inflat/ charitas
edificat. Potēs es in miraculis: patuit in sctō Jo
anne euāgelista/ ꝛ in ꝯplurib⁹ ꝟginibus/ viris ꝛ fe-
mellis. In feruēti oleo male carnalitatis mansisti
frigida. In exilio a deo ꝯsolationē habes. Et bi-
bēdo iniq̄ cogitatōis venenū nō grauaris: qꝛ non
sapis ꝑ ꝯsensum. Es in igne ꝛ nō ardes. Es pul- F
cherrim⁹ flos lilij/ nec violaris. Es tanꝙ̄ sola ad-
uersus oīa vitia: nec tm̄ te vincūt. Facis aīam mar
tyrē inꝗtū morit oīb⁹ carnalib⁹ desyderijs: ꝛ stul-
te voluptati mūdane/ q̄d interdū difficili⁹ est ꝙ̄ de-
collationē sustinere. Un⁹ mod⁹ nature est ꝟgitas
in iuuētute. Tu cognata es āgelis: ꝛ īcipis vitā ce
lestē: plusꝙ ꝯmēdāda es ī hūana natura/ ꝙ̄ in an-
gel/ quo ad meritū/ ꝟm sctōs. Cātas nouos cant⁹
ꝟm dictū scti ioānis/ quos ali⁹ canere nō ꝑt. Nec
oīno incredibile est q̄n voces sensibiles fiūt in ꝑa-
diso. Coronaberis q̄dā corona diuīa in ꝑadiso vl-
tra alios: hoc est/ vna gl'ia ꝛ diuīo gaudio accesso
rio in signū excellētie stat⁹ tui: sicut etiā coronati
sunt doctores ꝛ martyres: ꝓ alia cā alia facta diri
q̄ ꝟgines ꝑdūt hāc coronā/ ꝛ q̄ nō: si corruptio fa-
cta est ꝑ violētiā/ nō ꝑdūt eā/ sꝫ augmētaꝛ: sicut di-
cebat sctā Lucia. Si volūtas sola corrupta sit/ ꝑe
recupari/ sed nō si etiā corp⁹ corruptū sit ꝛ violatuꝫ
ꝑ suum ꝯsensum. Potes ꝯsecrari in sctā ecclesia ꝛ
portare agnū aureū in signū excellētie ꝛ incorru-
ptiōnis. Notate ꝙ alij portāt agnū: sed nō sic per
modū auctoritatis ꝛ ꝯsecratōis ep̄alis/ sꝫ vl' ꝑ vani
tatē/ vel ꝓpter aliquā memoriā boni sui ꝓpositi
vel voti. Est signū ꝙ tu es spōsa dei: serua igiꝛ ei fi
dē ꝛ legalitatē/ ne in lecto tuo iaceat ali⁹: h̄ est in co
gitatiōe tua ne sinas te rogari ab alio. Nō sis pi- G
culosa ꝛ supba ex amore: ꝛ repelle immūdas cogi-
tationes/ quēadmodū repelleret regina famulū su
um aut despectū hominem q̄ eam sollicitaret aut po-
stularet de amore ꝛ turpitudine. Notate de illis q̄
moꝝ post cogitationes de deo/ alias recipiūt cogi
tationes/ ꝛ cū illis colloquunꝛ. Tu es (ꝟm ꝙ dicit
sctūs Cyprianus) optima sctē eccl'ie portio ꝛ me-
reris fructū centesimū: cum viduitas solū mereaꝛ
sexagesimū/ ꝛ matrimoniū tricesimū. Tu es regi-
na terre in celos ꝑ igneū currum ꝯtēplationis ele
uata. Exemplo Helie q̄ ꝟgo erat: ꝛ ibi esset ꝓlixa
materia. Sed opus est vt rideam carnalitati mū-
dane/ vane ꝛ ꝟsatili/ q̄ ꝯtra te ꝟginitatē loq̄tur: que
etiā diuisionē nitiꝛ ponere inter tres status illos:
sicut fingūt poete de inuidia: q̄ posuit se inter Ju-
nonē/ Palladē ꝛ Venerē ꝑ ꝯtētionē de pulchritu-
dine eaꝝ. Dicit mūdana carnalitas/ ꝙ si q̄libꝫ eēt
ꝟgo: mūd⁹ deficeret. Primo casus minime dubi-

tādus est: ꝛ si eueniret/mundꝰ deficeret: quēadmo
dū nescio/qn̄ esse desinet. Scḋo necessitas alicuiꝰ
statꝰ nō arguit suā excellentiā sup̄ alios: ptꝫ de ar
tificijs ꝛ ī corpe hoīs de oculo. Tertio fieret ꝓui-
sio ꝑ publicā ordīationē. Dicit p̄terea carnalitas
matrimoniū valere meliꝰ virginitate ꝓpt̄ bona fi
lioꝝ ꝛ reipublice. Nec volo h̄ nec alr̄ culpare ma
trimoniū: sed dico ꝙ ceteris paribꝰ statꝰ virgini-
tatis q̄ntū est de se ꝛ de v̄ginitate ꝛ ꝓ tp̄e p̄senti/ꝑ
fectior est. Dico q̄ntū est de se: qꝛ interdū persona
meliꝰ se saluare pōt ī matrimonio aut ꝓpter ꝯditi
onē suā: aut ꝓpter aliqḋ aliud grāde bonū qḋ inde
ꝯtingit. Dico ꝓ tp̄e p̄senti: qꝛ ī antiqua lege aliter
erat ad ppl̄m iudeoꝝ multiplicādū: sed mō possu-
mus augere christianitatē ex oībus hoībꝰ. Nota
dictū sc̄ti Augu. de Abraā ꝛ sc̄tō Joāne baptista: ꝛ
H dicūt ꝙ opa bonaꝝ virginū sunt melioꝛa ꝛ sepius
magis meritoria. Nota ꝙ matrimoniū pueris so-
lū corpꝰ ministrat. Notate ꝙ virginitas generat
spūales filios inter se/ꝛ ꝑ p̄ces. Notate de p̄dica-
tiōe q̄ multiplicat filios dei: nō ergo req̄rit̄ hic di-
uisio inter statꝰ: qꝛ etiā p̄nt esse alie virtutes nō eq̄-
les: sicut nupta sustinebit potiꝰ mortē ꝓpter deū
q̄ virgo: ꝛ sic de plurimis alijs ꝯditionibus. Pro
pterea dixi ceteris paribꝰ ꝙ ē donū a deo ꝛc̄. Ter
tio dicit mūdana carnalitas virginitatis statū esse
nimis difficilē ꝛ periculosum ꝛ tanq̄ impossibileꝫ
siue ī religiōe siue extra religionē. Respondeo ip̄m in
initio esse difficilē/nisi bene gubernet̄: sed postmo
dū est facilior q̄ matrimoniū: quo ad castitatē ser
uādā: ꝛ quo ad alias occasiones pc̄ti: vt sunt auari
cia/ira/dissensiōes/zelotipie: ꝛ alia mala q̄ regnāt
in matrimonio nisi caueat̄. Et ad hoc assigno q̄tu
or causas ꝓ sanatiōe q̄ virgini ꝯtingit ꝛ nō nupte.
Exēplū de femina sese affligente ꝓpter spūalē ꝯso
lationē habendā. Notate qḋ dicat sc̄tūs Augꝰ pro
pter verecūdiā q̄ ei dat in suis meditationibꝰ auxi
liū ꝓpt̄ bonā ꝯsuetudinē que abscedere facit hūc
humorē ad locū aliū. Notate ꝑ h̄ sicut ap̄ls ꝯsen-
tit ꝙ meliꝰ ē nubere q̄ vri: ꝛ tribulationē habebūt
hmōi. Nota de mādūcādo tēperate: Vidua in p̄n
cipio h̄re pōt maiores tētationes q̄ virgo rōne ex
periētie: aliqn̄ per ꝯtrariū virgo ꝓpter curiosita-
tē desyderandi res nō cognitas. Notate ꝙ medici
iurant nō se consulturos fornicationē. Notate de
Amon q̄ postea odio habuit Thamar. Et de illa
que permisit se violari/ꝛ deinde penituit. Nota ꝙ
I impedit̄ status ꝑfectionis aut ob timorē ne meliꝰ
valeat: aut ꝓpter timorē fragilitatis/aut ad ꝓban
dū ꝯstantiā/aut ꝓpter malā societatē ꝛc̄. Cōcludo
ꝙ parētes vel alij peccarēt q̄ impedirēt statū virgi
nitatis ꝑ maliciā. Justa de causa pōt quis ꝯsulere
amico suo vl̄ amice sue vt eligat meliꝰ ꝓ salute sua
qꝛ diuersi hoīes saluant̄ ī diuersis statibꝰ: ꝛ ꝑ hoc
sciri pōt qn̄ est pc̄tm̄ īpedire ab ingressu religionis
vel a rētione statꝰ ꝑfectionis: sicut īpedire studiū
theologicū: vel assumere p̄laturā: ꝛ qn̄ non. Dicit
deīde finalit̄ ꝯtra has res carnalitas in īmūdicia
esse ꝯtradictionē/statū virgītatis esse faciliorē ꝛ cū
hoc ꝑfectiorē: qꝛ virtꝰ est circa difficile. Distingui
tꝰ aūt difficultas ꝓuenit ex ope in se qḋ est grauiꝰ:
aut ob naturalē fragilitatem ꝑsone ꝛ sue cōplexio-
nis/aut ꝓpter malā societatē/aut ꝓpter iniquā in
clinationē sue ꝯsuetudinis. Prima ꝛ secūda diffi
cultas faciūt ad meritū ceteris paribꝰ. Tertia non
pōt ꝛ debet excusari: nec etiā quarta. Ad bene ser-
uādā virginitatē aut viduitatē: inquantū hꝫ statū
similē virginitati ad vacandū deo. Euangeliū ho
diernū nos docet/qḋ virgo habere debet. Exēplo
Anne q̄ fuit de tribꝰ statibus. Primo nutricē quā
nolo/sobriā disciplinā/ieiunijs ꝛ obsecrationibꝰ.
Nunciā: quā voco orationē. Vnā ancillā ꝓ camie
ra sua secreta: quā dico solicitudinē in templo. So
bria disciplina vel penitētia liberat aīaꝫ ꝛ corpus
ab oībus malis occasionibꝰ inquantū fieri potest.
Cor ab euagatiōe cogitationis: oculū a vano aut
curioso aut luxurioso aspectu: linguā a nimia lo-
quela ꝛ blanda ipudēti adulatoria vel ficta vel la-
sciuia: nisi fortassis in ꝯfessiōe ꝛ ī necessitate se lau-
dandi vel culpādi. Notate duo exēpla de illis q̄ se K
culpabant: ꝛ deinde irascebant̄ qn̄ dictis eius alij
ꝯsentiebāt. Aures ne audiāt noua hinc inde. Gu-
stū: ne nimis comedat: p̄cipue simul ꝛ escas nimis
calefacituas. Manꝰ. de impudicis tactibꝰ sine ne-
cessitate: vel ob malā voluptateꝫ. Pedes: ne eant
inordinate vel nimis cito vel nimis tarde. Corpꝰ
a vestimētis nimis indecētibꝰ aut nimis breuibꝰ.
Nec affectate sordes ꝛc̄. Breuiter sobria discipli-
na format ꝛ cōponit taliter corpus qḋ est imago/
forma ꝛ exēplar virginitatis q̄ ad intra habitat: vt
vnusq̄sq; qui eā viderit/dicat: Ecce ꝑsona dei. Et si
interroget aliq̄s vbi possit hoc meliꝰ seruari ꝛ ꝑ-
fectius? Respondeo in religiōe: si bene seruata sit/ꝛ cū
bona societate: alioq̄n totū est frustra. Qḋ meliꝰ
est ī seculo seruare virginitatē: vel cū voto vel sine
voto? dico ꝙ cū voto: si mō discrete factū sit. No-
ta de illo q̄ dedit pira ꝛ piros. Notate ꝙ seruitꝰ re
ligionis ē libertas: vt heles ꝛc̄. An oporteat facere
duo alia vota/paupertatis ꝛ obediētie? Dico ꝙ nō:
immo est periculū/nisi sit in manu alicuꝰ p̄lati ꝛ ꝑ
bonā circūstantiā: p̄latusq; ordinet de loco eius
q̄ votū emisit/de societate sua/ ꝛ de victu eiꝰ. Pōt
ne facere virgo votū illud ꝯtra parentū eiꝰ volūta
tem? Dico ꝙ sic: si sit in etate apta matrimonio. Nū
cia ē orō/ipsa est q̄ fert ꝛ refert noua ab amico ad
amicū: qḋ significat statū amboꝝ. Notate quō/et
de periculis. Notate qualiter orō fit sup̄ba de sua
pulchritudine vel hūilitate. Nota de modis petē
di. Quō pōt virgo semꝑ orare nocte ꝛ die: sicut di-
cit textus? Dico ꝙ intelligendū est in ꝓsperitate ꝛ
aduersitate. Vel illa ꝯditio itelligit̄ moraliter: qn̄
.s. nō est rupta ꝑ pc̄tm̄ mortale. Qḋ melius est aut
ipsam orare aut laborare? Dico vtrūq; ē necessa-
riū ꝛ in p̄ncipio magis opandū est ad tollēdas oci
osas et vagas cogitationes. Quid faciet de lucro L
suo? Dico ꝙ se nutriet. Lucrū femie paruū est: etiā
viuere debet ipsa ꝛ ꝯtētari pauco: ꝛ de residuo da-
bit ꝓpter deū: si est extra religionē: ꝛ ꝑ manū alte-
riꝰ aut secrete/ad euitādū sup̄biā ꝛ adulationē/stul
tāq; reputationē. Notate ꝙ vitare dꝫ capere dare
plꝰ q̄ possit sub titulo elemosyne aut bn̄faciēdi al
teri. Elemosyne eiꝰ potiꝰ ē debēt spūalr̄ q̄ corpa

lit. Notate de illo q̄ ꝓiecit rosas ad latrinas. An-
cilla ẽ solitudo/fugere mundũ/ꝗꝛũ pōt ꝑ discretio
nẽ ꝛ bonũ ꝯsiliũ expertoꝝ. Nã aliter incidere pos-
set frenesim vel in peius. Fugere societatẽ dissolu
tã: ꝛ gñaliter oēs recreationes q̄ tendũt ad carna-
litatẽ sicut choreas: nec sit nimiũ cũ iuuenib⁹ hoi
bus/pueris vel alijs: ipsa dimittere debet pueroꝝ
voluptatẽ nuptis: statim temptaret etiã velle habe
re pueros vel de peioꝛ: vt faciũt magne ille dñe q̄
ipsos deosculant. Vellẽ pueri spuerẽt eis in faciẽ
aut eas morderent vsq; ad sanguinis effusionẽ: ꝛ
adhuc peius est/si sit nude. Nec sufficit dicere nul
lã adesse malã cogitationẽ: hoc bonũ esse non po
test. Sciat virgo finem esse dũtaxat placere deo si
cut nupta tendit vt placeat spōso suo. Syluestres
aues pulchriores habẽt pennas: hoc tñ non sit in
contẽptũ secularium: ipsa dicere debet i secreto suo
ꝙ deus sit ei spōsus ꝛ ad recreationẽ vt sit sctã ꝛc̄.
Aliqui mundani mirant quid facere possit ꝑsona
in solitudine: ꝑsertim si nihil sciat legere vł scribe
D re. Ociũ suũ est habere ꝛc̄. Dicit sctũs Aug⁹ mul
tos esse saluatos ꝑ hoc ꝙ legerũt in libro triũ vir-
tutũ theologicarũ. Saluati nūquã sunt ꝑ solam fi-
dẽ/spem ꝛ charitatẽ. Notate de marso remẽsi qui
in vigintiquatuoꝛ horis duntaxat quatuoꝛ horis
doꝛmit: ꝛ adhuc nimis breue ei tẽpus est ad medi
tandũ: absq; dicẽdo horas suas: nunq̄ minus so
lus sum ꝛc̄. Est ala tibi te duc. Ipsa facit ꝓcessio-
nem suã ꝑ vniuersum mundũ: per totũ celũ et totũ
infernũ. Affectio deuotam ipsam ducit. Hi qui de
uotionẽ non habẽt/languent malo inuidie. Etiã
inter laboꝛandũ vel cantandũ in ecclesia. Notate
inclusionẽ esse periculosissimã: q2 si fuerit extra bo
nam vrbẽ non repperit cōsilium/et nimis decipit
per illusiōes ꝛ superbiã aut frenesim. Si est in bo
na vrbe/nimis visitat rōne illi⁹ singularitatis. O
virginitas sancta ꝛ pulcher flos ecclesie sancte. O
apis que deuotionis mel ꝓducis. O flos lilij albis
simi ꝛ pulcher: satis laudari nō potes ob dignita
tem tuã: nec sufficienter hoꝛtari aut consuli ꝓpter
fragilitatẽ vasis in quo es: habem⁹ thesaurũ ꝛc̄.
Et reuera nisi deus speciali gratia ipsam seruaue-
rit: nihil est ꝙ eã ꝯseruare sufficiat: sed ipse eã cu-
stodit in illis qui bono coꝛde ꝛ integro eius implo
rant auxiliũ faciendo qđ in eis est: et singulariter
semꝑ per humilẽ penitentiã ꝓpter defectus coꝝ ꝛ
pericula ꝛ pꝛo alijs. Si ipsa humilis nō est/omnia
supuacanea sunt/ipsa ꝑdita est. Ipsa fatua virgo
est q̄ intra se nō habet deuotionis oleũ: nec estima
re debet se minus obligari deo qui eã ꝑseruauit q̄
alia. Scire debet amissam virginitatẽ nunq̄ redi
re. Cogitare debet exẽpla sctãꝝ virginũ ꝑteritarũ
q̄ potius ꝑmiserũt se occidi q̄ perderẽt earũ virgi
nitatẽ/Agnes/Cecilia/Agatha: ꝛ alie. Et notate
si sese occiderent potius q̄ viri oppressionẽ susti-
nerent? Dico ꝙ nō: nisi per reuelationẽ. Nota de
exẽplis sancti Hieronymi et scti Augustini ac scti
Ambrosij. Et finaliter habeat semꝑ oculũ ad finẽ
ꝛ premiũ/cũ fuerit bene ꝛ foꝛtunatissime desponsa
ta i regali palacio celi: in quo nuptie durabũt eter
naliter sine tristicia vel doloꝛe.

Alius sermo eodẽ die

ad idem. Penitemini ꝛc̄.

BEne ad rẽ nostrã n
ꝛ ꝓpositũ recitatũ est nob scm
hodiernũ euãgeliũ ad ꝓsequ-
dã materiã meã dudũ inceptã
q̄ est culpare vitia oĩa in gñali:
spẽaliter vitia carnalia/ gulã ꝛ
luxuriã: ꝛ cōmẽdare virtutes ꝯtrarias: ad q̄s pn̄a
viã facit ꝛ introitũ ꝑ eiectionẽ pctĩ: peruersi. s. hos
pitis q̄ dudũ domũ nostrã inhabitabat. Et qm̄ di
xi in q̄tuoꝛ sermonib⁹ aductus ꝯtra gulã ꝛ luxuriã
hodie se offert ꝛ ꝑsentat materia: vt loq̄r de sobri-
etate ꝛ castitate: quib⁹ virtutib⁹ singulariter ama-
te fuerũt ꝑsone q̄rũ meminit nostrũ euangeliũ: qđ
dicit in hũc modũ/flectẽdo oculos ꝯsyderationis
mee sup hũc textũ ad trahẽdum eũ ad moralitatẽ ꝛ
nostrã instructionẽ inuenio i hac pulchra ꝓcessiōe
ad min⁹ q̄nq; fuisse ꝑsonas/Joseph/mariã/puerũ
iesum/symeonẽ/ꝛ annã. Et ꝯsydero ꝙ s̄m tres no
biles stat⁹ q̄ sunt in sctã ecclesia ꝛ q̄ erãt illic. Casti
tas inimica luxurie cũ bona sua seruatrice sobrie-
tate: q̄ ꝯtraria est gule: recipit tres pulchras habi
tatiōes/tres placẽtes domos vel hospitia: ꝛ s̄m h̄
tria sumit noĩa. Primũ hospitiũ i virginitate. Se
cundũ in matrimonio: et Tertiũ in viduitate. Nã
interdũ d̄r castitas virginalis: interdũ castitas ma
trimonialis: interdũ castitas vidual. Castitas vir-
ginalis est integritas coꝛꝑis ꝛ cogitatiōis seu mẽ-
tis nunq̄ ꝯsentiẽdi ad experiendũ vel ꝓbandũ illã
delectationẽ carnalẽ q̄ sequit tactũ mẽbroꝝ ad gñã
tionẽ oꝛdinatoꝝ. Castitas matrimonial est absti- D
nẽtia q̄dã ab opꝑe carnali: nisi in q̄ntũ termini ma-
trimonij ꝛ honestatis ipm̄ patiunt aut req̄rũt. Ca-
stitas viduitatis in gñali est ꝯtinẽtia q̄ seruat i coꝛ
de ꝛ coꝛꝑe postq̄ ꝑsona fuit i matrimonio: vel car
nalẽ exꝑta est delectationẽ. Et si illa experientia fuit
in matrimonio: noiat ꝓprie castitas viduitatis: q̄
mō est extra matrimoniũ. Si tñ aliter aduenerit ꝑ
pctm̄/nō h3 nomẽ ꝓpriũ: id ꝓprie nolat illo noĩe
castitas viduitatis. Et inuenio sctãm Annã (de q̄
loquit euãgeliũ nostrũ) fuisse de illis trib⁹ statib⁹:
ꝛ adhesit illis trib⁹ modis castitatis q̄ sunt veluti
tres sue filie pulchre ꝛ placẽtes. Nã ante matrimo
niũ seruabat v̄ginitatẽ. Deinde fuit sept̄e annis in
matrimonio: ꝛ post moꝛtẽ sponsi sui vidua ꝑmãsit
deo seruiẽdo. Dña nr̄a etiã l3 nunq̄ amiserit virgi
nitatẽ suã: nec vnq̄ experientiã habuerit illi⁹ fede
delectatiōis: nec in m̄rimonio/nec extra: possũ3 tñ
dicere (mō recte me itelligatis ꝛ sane) ipsam habu
isse has tres filias vel spẽs castitatis: q̄ re ipsa nō
erãt in ea nisi vna. s. castitas v̄ginal: sed s̄m diuer
sos stat⁹/diuersa soꝛtit noĩa. Nō eñ opꝫ ad h̄ ꝙ
castitas aliq̄ dicat m̄rimonial op⁹ m̄rimonij secutũ
fuisse: s3 ꝙ pctm̄ ꝯtrariũ nō affuerit. Et hic ẽ q̄stio
ꝯtra stultũ ꝓbrũ quō m̄rimoniũ ioseph ꝛ dñe nr̄e
fuit verũ: cũ dña nr̄a obligata fuit ꝑ votũ nunq̄ co-
gnoscere virũ: nec ꝑ copulã m̄rimonij/nec aliť: ꝛ io

seph spõsus suꝰ erat virgo: vt dicit sctũs Hiero.
ↄtra stultũ obprobriũ quorũdã hereticoꝝ in epła
P ad Thesephontẽ. Rñdeo ꝙ in oībus votis semꝑ
retinet̃ dei ordinatio siue dicat̃ siue nõ. Et qꝛ ordi
natio dei fuit ꝙ dña nostra nuberet: ⁊ de hoc facta
fuit reuelatio dñe nostre: ipsa potuit ⁊ debuit ↄsen
tire. Et si q̃ras vlterius ꝑ curiositatẽ: si ioseph po
stulasset societatẽ dñe nostre / an cõsensisset: Dico
ꝙ nõ: nisi specialẽ habuisset reuelationẽ: quemad-
modũ habuerat de suo matrimonio. Dña nostra
post mortẽ ioseph spõsi sui habuit castitatẽ vidu-
alẽ / ad intellectũ mõ dictum. Ideo ↄcludo ioseph
fuisse mortuũ ante mariã: qꝛ cõmendata fuit sctõ
Joãni euangeliste in cruce. Benedictꝰ puer iesus
erat virgo: qꝛ nunq̃ in matrimonio fuit: nec vllũ
habuit p̃ter virginitatẽ statũ: q̃uis approbauerit
alios status: eo ꝙ de oībus testimoniũ habere vo
luit ⁊ laudẽ: sicut in hodierno apparet euangelio.
Deuote ꝑsone cũ cogitarẽ pridie ad hãc materiã /
sensi intra secretũ cordis mei moueri disputationẽ
qnandã: quenã castitas magis esset cõmendãda:
an virginalis / aut matrimonialis / aut viduitatꝰ.
Sed ante oīa suppono quãlibet harũ illaꝝ bonã
esse ⁊ laudandã. Scio nãq꜠ aliquos hereticos vir-
ginitatis statũ condẽnare voluisse: alios statũ ma
trimonij. Alij parũpẽdebãt oẽm castitatẽ: immo
luxuriã laudabant / ⁊ dicebãt viuendũ esse ẜm luxu
riã: ẜm ꝙ Romãcius de rosa introducit dicere ge
niũ qui dꝛ deus nature. Et deinde ꝑsona actoris
Q in fine adhuc dicit turpius illud idẽ. Et post hãc
suppositionẽ posui illã ꝑpositionẽ: ꝙ virginitas
ꝓ hoc tꝑe est magis laudãda quantũ est de se: de-
inde viduitas: ⁊ demũ matrimoniũ. Alia ↄclusio ẽ
ꝙ quelibet istarũ castitatũ debet laudare ⁊ hono-
rare alterã sine supbia. Alique enĩ ꝑsone meliꝰ se
saluãt in matrimonio q̃ alte alioꝝ duoꝝ statuum.
Uultis ne aperiã vobis modicũ rõnes quas face
re solebãt heretici: ⁊ adhuc sũt aliq̃ ↄtra hos tres
status: ⁊ contra eã quã posui suppositionẽ. Credo
vos bene velle ⁊ faciã intelligibiliꝰ quo potero: ⁊
valde breuiter vnã rationẽ cõtra vnũquẽq꜠ statũ.
Quid ꝓdest virginitas dicebãt aliqui / cũ mũdus
deficeret si vnusq̃sq꜠ virgo esset: Rñdeo nõ timen
dum esse vnũquẽq꜠ se tenere in statu virginitatis:
Et sic casus deo volẽte ↄtingeret: tũc vere esset fi-
nis mũdi: q̃si q꜠ enĩ finiet̃ mũdus. Ulteriꝰ dico nõ
oportere si matrimoniũ necessariũ sit / virginitatẽ
maledictã esse aut culpandã. Quid est magis ne-
cessariũ q̃ sunt aliq̃ artificia: vt opiliones aut sar-
tores aut fabri lignarij: si tñ ꝑsona eligit se esse cle
ricũ aut ciuẽ: nõ dicendũ est ipsam male agere: vl̃
ipsam nõ facere meliꝰ. Sic est in ꝓposito nostro.
Tertio dico ꝙ pro tꝑe gratie ⁊ ꝑ hac lege ad quã
possunt adduci oẽs alij populi ꝑ baptismũ / matri
moniũ nõ est tã necessariũ: sicut in ꝑncipio mundi
aut in antiqua lege q̃ dũtaxat iudeos cõplectebã-
tur. Cõtra matrimoniũ arguebãt spẽaliter hereti-
ci: ⁊ p̃sertim manichei dicẽtes generationẽ fieri nõ
R posse sine peccato mortali ⁊ sine dãnatione: cũ sic
infans incurrat pctĩn orginale. Respondeo ꝙ fi-
des ⁊ fidelitas sacramẽti matrimonij excusat opꝰ

illud a pctõ tã ꝓpter finẽ habendi sobolẽ que ser-
uiat deo: q̃ ꝑ hoc ꝙ teneãt sibi fidẽ ⁊ legalitatẽ du
rante vita eoꝝ adinuicẽ. Et si dicas oẽs matrimo
niũ ↄtrahentes nõ habere illam intẽtionẽ. Dico
eos debere eã habere. Et ob hãc causam inter ali
as causas ↄtingit vt inter cõiunctos matrimonio
tante sint miserie / calamitates ⁊ varij casus maꝉ:
qꝛ principiũ ⁊ intentio ꝑuersa fuit ⁊ corrupta: quid
mirũ si peius mediũ et amarissimꝰ exitus sequat̃ /
semꝑ de peiori ĩ peius. Nota exemplũ de Thobia
⁊ Sara. Contra viduitatẽ ⁊ gñaliter ↄtra oẽm ca-
stitatẽ extra matrimoniũ arguũt aliqui: qꝛ videtur
eis naturã velle ⁊ ↄsentire ad societatẽ viri ac mu-
lieris: ⁊ hoc deus ꝑcepit. Etiã aliter credendũ non
est castitatẽ seruari: quicq̃d dicant aliqui non ma
ritati se esse castos: sed sunt peiores ⁊ peius faciũt:
vt dicunt isti: Quid dicã hic demon holes: Nega-
bo ne naturã ⁊ deum concedere societatẽ viri ⁊ mu
lieris: Certe nunq̃ inficias ibo. Dico ꝙ in omni-
bus rebus cõcessis necesse est habere modũ ⁊ or-
dinẽ: alioquin multus fiet abusus. Exẽpla sunt in-
numera in corpore nostro ⁊ alibi de manibꝰ / de pe
dibus: ⁊ ceteris. Sic etiã oportet cõiunctionẽ viri
⁊ mulieris fieri per matrimonium ꝓpter rationes
alias dictas. Quo ad hoc ꝙ adijciunt caste viuen
di impotentiã / mentiunt̃: ⁊ dicũt iniurias sanctis
qui hos statꝰ tenuerũt in statu clericali ⁊ extra ma
trimoniũ eque bene / sancte ⁊ integre. Et ↄtra hũc
errorẽ alš sum argumẽtatus in postremo sermõe.
Dicamꝰ modo in quo ⁊ quare virginitas excedit
duos alios status. Dixi in conclusione virginita-
tem ⁊c̃. Notate ꝙ pono pro tẽpore p̃senti: quia in
antiqua lege erat aliter: quẽadmodũ dicit sanctꝰ
Augustinus / ꝙ tantũ laudandũ fuit Abrae matri-
moniũ sicut sancti Joãnis baptiste castitas. Et in
telligit̃ ꝙ vnusquisq꜠ status erat bonꝰ et ꝑmissus:
⁊ non ꝙ simile sit omnino in perfectione. Adiunxi
quãtũ est de se ꝓpter aliquos particulares casus /
qui faciunt statũ matrimonij esse meliorẽ sibi: quia
etiã aptior est ad vitã actiuam.

Dominica infra octanas Epiphanie / Sermo ad idẽ docẽs modũ viuẽdi coniugatoꝝ. Penitemini.

PEnitemini: qꝛ pe-
nitẽtia matrimoniũ seruat ⁊ bõ S
na. Nõ est homo q̃ compr̃hẽde
re possit dignitatẽ q̃ est de qua-
libet aīa: que põt esse mater pue
ri iesu ꝑ legitimũ matrimoniũ
dei et ipsius ẜm ꝙ ipse dicit in
euangelio: ꝙ qui adĩplet p̃cepta sua / est mater sua:
qm fecerit ⁊c̃. Mar. ix. Et crescit semꝑ magis / ma
gisq꜠ ẜm ꝙ plus ꝓficit anima. Interdũ est in ali-
quibꝰ etatis vnius diei / in die natiuitatis: in alijs
octo dierũ in circũcisione: in alijs vniꝰ mẽsis in pu
rificatione / in alijs duodeci annoꝝ: ẜm ꝙ habemꝰ
in historia hodierni euãgelij iesum natũ fuisse an-
nos duodeci cũ remãsit in hierlm in tẽplo. Sista-

mus hic et interrogemus dominam nostram vbi sit puer iesus: dixi em̄ aľs ꝙ sem̄ꝑ īueniret cū ipsa. O dulcissima dn̄a qď est os potēs exprimere / aut cor cōcipe dolorē tuū / angustiā tuā ⁊ laborē tuum: cū ꝑcepisti puerū iesum dulcē filiū cordis tui alijs pulchriorē (speciosus em̄ forma) tecū nō esse in regressu a hierlm̄ in nazareth: tūc certe recte verificari incepit ꝓphetia symeonis ꝙ doloris gladiꝯ tuā ꝑtransiret aīam. Tu symeonis bene verba pōderasti / cū ꝑcepisti ꝙ ioseph solꝯ domū redibat sine puero iesu. Heu dicebas / heu Joseph vbi ipse est: vbi est dulcis puer iesus? Alia ex ꝑte sic te interrogabat ioseph. Qui maternū cor hȝ / meditetur hūc dolorē: verba em̄ me deficiūt ad eū describendū aut exprimendū. Tūc haud mora eū inuestigare cepisti: ⁊ durauit dolorosa ⁊ angusta hec inuestigatio tribꝯ diebꝯ integris: sicut dicemꝯ postea. Et nos deuoti boles / qď faciemꝯ si ꝑdiderimꝯ puerū iesum. Quō ꝑdidemus? per pctm̄ / vel ꝑ irā: ita ꝙ declinauit a nobis declinatione dura sine valedictione. t Nō declines in ira a seruo tuo; aut ꝓpter aliqď mysteriū: scḋm ꝙ in hoc ostendiť euāgelio. Aliqn̄ em̄ perdiť ⁊ declinat ꝑ amorē ad magis inflāmandū desyderiū: vel ad tenendū in ꝓfundiori hūilitate ⁊ ad querendū eū ardētius sicut mater filio facit ⁊c̄. Faciemꝯ sicut tu pulchra ⁊ dulcissima dn̄a. Eū q̄ramꝯ in ploratu ⁊ gemitibꝯ excurrēdo pedibꝯ affectionū nostrarū ꝑ tres dies: videlȝ ꝑ ↄtritionē / ↄfessionē ⁊ satisfactionē. Figura de Helia: Spūs grādis ⁊ fortis subuertēs mōtes ⁊ cōterēs petras in cōmotione / in igne / in vēto sereno ⁊ dulci. Est penitentia q̄ ↄtinet has tres dietas. Jdeo moneo vos mō / ⁊ dico: Penitemini: ad qď faciēdū nos iuuare velis in memoriā huiꝯ desyderij: o virgo maria qď habuisti inueniēdi ipm̄: q̄ tunc auxiliū habere volebas qď te doceret inuenire iesum. Fac nobis qď volebas tibi fieri in tua necessitate. Ostende nobis puerū iesum / ⁊ nos iuua ꝑ intercessionē tuā ⁊ mediū vt ipsum inueniamus. Et reuera oīno parata es ad h̄ faciendū: nisi in nob̄ steterit in nostra ꝑuersa iniq̄tate aut accediosa negligētia. Pnla ipsum inuenit. Et in reuerentiā ⁊ recognitionē illius te salutabimꝯ ⁊c̄. Uniuersum euāgelium ⁊ p̄cipue hodiernū: sublimibꝯ refertū est mysterijs / q̄ cōprehēdi nō possunt: iō ipsa scire oīa nequimꝯ: nec dicere sat fuerit nob̄ aliq̄ enarrare. Et quo ad p̄sens ꝓpositū meū: ↄsydero in p̄senti hoc euāgelio pulchrā ↄiunctionē matrimonij ⁊ p̄ciosam cohabitationē que erat marie / ioseph ⁊ pueri iesu. Et videť mihi magnoꝑe matrimoniū hic laudatū esse ⁊ instructū. Laudatū inquā inq̄tū dn̄s noster iesus noluit nasci nisi in matrimonio ⁊ subijci. Instructū in tribꝯ ↄditionibꝯ quas hr̄e debēt spōsi ⁊ spōse. Debēt fidē deo: fidē sibiypsis: fidē ꝓgeniei ipsorū: obedientiā religiosam / fidelitatē amorosam / disciplinā ratiosam: ⁊ tres custodes: videtis Mariā ⁊ ioseph religiosos fuisse ad deū: amorosos ad se: u diligētes ad puerū ipsoꝝ. Tria bona matrimonij: sacramentū primū / fides secūdū / ꝓles tertiū. Sic dicit euangeliū: Cū factꝯ esset iesus annoꝝ duodecim / ⁊ maria ⁊ ioseph ascēderēt in hierlm̄ scḋm ↄsuetudinē diei festi: ⁊ cōpleti eēnt dies vt rediret vnusquisq; in domū suā. Puer iesus remāsit in hierlm̄ ⁊ nō cognouerūt hoc parētes eiꝯ: credebāt ipm̄ eē in societate / ⁊ venerūt iter diei vnius / ⁊ q̄rebāt eū inter cognatos eoꝝ ⁊ cognatas. Et cū nō inuenirēt eū / reuersi sunt in hierlm̄ querētes eū. Et factū est post tres dies inuenerunt eū in tēplo sedentē in medio doctoꝝ audientē ⁊ interrogantē eos: ⁊ oēs q̄ audiebāt eū stupebāt suꝑ prudētia ⁊ respōsis eiꝯ. Et vidētes eum / mirati sunt. At mater sua dixit ei: Fili q̄re sic fecisti nobis? Ecce pater tuꝯ ⁊ ego dolentes q̄rebamꝯ te. Et dixit eis: Cur me q̄rebatis? Nōne sciebatis ꝙ in his q̄ patris mei sunt oportet me esse: ⁊ nō intellexerūt sermonē quem dixit eis: ⁊ descēdit cū eis / venitq; ī nazareth: ⁊ erat subditus eis: ⁊ mater eius ↄseruabat oīa verba hec in corde suo. Jesus aūt ꝓficiebat sapiā / etate ⁊ gratia corā deo ⁊ hoībꝯ. Sicut incepi dicere: hic cōmēdať matrimoniū ⁊ instruiť. Nōne admodū cōmendandū est matrimoniū / cū deꝯ voluerit matrē suā ī matrimonio esse. Scḋo cū voluerit nasci ī matrimonio est palliū sub quo occultauit se iesus christus: ⁊ voluit subijci matrimonio. Tertio cū in terrestri paradiso ordinauit primū sacramentū matrimoniū. Primū miraculū ī formatiōe eue ⁊ aliud ī nuptijs. Quarto cū virginitas q̄ tantoꝑe est laudāda: sicut in postremo dixi sermōe ꝓcedit ⁊ nasciť ex matrimonio. Quinto cū amicitia gn̄ať ⁊ cōseruať ꝑ totā ꝓgeniē vel in tota aliq̄ patria: interdū ꝑ matrimoniū. Sexto cū deꝯ voluerit interesse nuptijs: ⁊ primo suo miraculo matrimoniū honorare. Aquā in vinū mutādo. Septio cū carnalis delectatio q̄ viciosa eēt ⁊ mortaľ: excusata fit ꝑ matrimoniū. Octauo cū p̄ciosissimꝯ fructꝯ q̄ fit quo ad corpꝯ est pulchra ꝓles q̄ venit ⁊ nasciť de matrimonio. Et habēt parētes filios q̄ orēt ꝓ eis. Nono cū oīa mala q̄ ↄtingūt ꝑ pctm̄ carnale extra matrimoniū (vt sterilitas ⁊ maledictio) euitēť ꝑ matrimoniū. Decio cū vnū septē sacroꝝ fit matrimoniū: qď nō mirꝯ est in puritate seruādū ⁊ mundū ꝙ aqua baptismaľ q̄ baptizať. Sacramentū h̄ magnū est dicit paulꝯ ⁊c̄. Undecio cū sola bn̄dictio eue ante corpꝯ dn̄i nostri est facta ī matrimonio. Noluit bn̄dictionē ⁊c̄. Duodecio ꝙ deꝯ voluit tp̄e diluuij dūtaxat saluare illos ⁊ illas q̄ erāt ī matrimonio. Hic sūt duodecim excellētie matrimoniū coronantes: q̄ in figura notanť ꝑ duodecī annos: quos natus erat iesus christꝯ: cū dič euāgeliū ipm̄ fuisse subditū matrimonio. Et erat subditꝯ illis: An p̄sumptio q̄ ꝑ violētiā suā desyderare vult hoc matrimonij palliū: cōtra matrimoniū dicit oīa mala ei inesse. Rn̄sio nihil est tā bonū q̄n holes abutanť eo. Jō necesse est docere / exemplo matrimonij ioseph ⁊ dn̄e nr̄e / quale ipm̄ esse debeat. ¶ Matrimonio ↄiuncti sup̄dictos tres hr̄e debēt custodes. Primo hr̄e debēt fidē ad deū: hoc est / ꝙ sint religiosi ad deū. Uidetis de ioseph ⁊ dn̄a nr̄a / q̄ ibāt singuľ annis in hierlm̄ ī paschate scḋm legē. Tres solēnitates p̄ncipales erant pascha pētecostes ⁊ festū tabernaculoꝝ: de duobꝯ dispēsabať: nec obligabanť mulieres ire nisi ꝑ deuotionē / sicut fecit dn̄a nr̄a: nec io-

y seph ipediuit h. In signũ ꝙ marit⁹ nõ debet ipedi
re vxorẽ suã a bñfaciẽdo discrete ꝺe seruata. Itẽ re
perio viros multos ꝛ mulieres multas nõ matri-
monialiter ꝯiũgi in deo ꝛ ſm deũ in ṗncipio: ideo
mediũ malũ est ꝛ finis interdũ peior. Auaricia ma
ritat aliq̃s ꝑsonas: q̃ solũ desponsant pecuniã: ꝛ est
interdũ violẽtia. Auaricia est spinosa. Notate de
iuuenib⁹ feminis q̃ accipiũt senes viros: aut edi-
uerso iuuenes viri vetulas accipiũt: ꝛ ex h̃ ꝯtingit
zelotipie malũ. Deinde notate bonũ esse ꝙ mariti
habeãt aliq̃d ad matrimonij onera portanda. No
tate de paupibus q̃ se maritãt. Paupertas est mole-
sta. Marcia filia Catonis ꝛc̃. Supbia desponsat
aliq̃s ꝑsonas appetẽtes burgẽsem statũ: ꝛ de bur
gensi nobilitatẽ. Superbia est rixosa ꝛ dedignãs
olaq̧ perturbãs. Notate ꝙ natura se sociat suo si-
mili. Notate hos q̃ contẽnunt se desponsare eccle
sie ꝛ dñe nostre: luxuria violat matrimoniũ: sicut alie
delectatiões luxuriose statĩ trãseũt ꝛ rixa ꝑmanet.
Notate de illis filiabus q̃ in matrimonio amicos
ꝛ eaꝝ amatores: q̃ prius eas dñas vocabãt: modo
ipsas ꝯtẽnunt. Notate de Thobia ꝛ Sara. Pria
nocte ꝛ secũda in ordne. Desponsare nimis iuue-
nes: nimis cito surgere ad negocia dom⁹ expediẽ
da est ĩ dura seruitute dominiũ. Primũ ergo ꝛ ṗn-
cipale fundamentũ debet esse religiosa intẽtio ad
deũ: ꝛ residuũ bene succedit. Notate de zacharia ꝛ
Helizabet ibant in oĩbus iustificationib⁹ ꝛc̃. No-
tate de parẽtibus scti Nicolai. Notate de deuotẽ
mulierib⁹: magna bona acciderũt mũdo vt rex do
doueus fuit ꝯuersus ꝑ vxorẽ suam: ꝛ ꝯseq̃nter totũ
francie regnũ: Per contrariũ est de ꝑuersa muli
ere: apparuit tpe scti Ambrosij. Et de Eua q̃ erat
facta in auxiliũ Ade: ipsum fefellit ꝛc̃. Filij achab
sexaginta. Debet ne ꝑsona maritata sustinere aliũ
si sit heretica? dico q̃ non/ si ipsa hoc sciat: ꝛ ꝙ ip-
sam seducere velit in errorez suum. Et hoc ꝓbare
possit. Aliud est qñ duo infideles ꝑsone maritate
sunt: quarũ vna est ꝯuersa: alia nõ vult cõuerti/
z ꝛ tñ ipsam nõ impedit: tũc cohabitare debet secũ:
non aũt aliter. Debet ne vxor obedire marito in
quacũq̧ re q̃ sit ꝯtra deũ? Dico ꝙ nõ: vsq̧ ad mor
tẽ: vt si peteret̃ de inhonestate vl̃ cogitaret ad vsu
rã. Et remediũ est: primo ꝑ secretã monitionẽ: de-
inde dicendo ꝯfessori suo ad habendũ ꝯsilium ei⁹
ꝛ faciẽdo postea ſm bonũ eius cõsiliũ. Notate de
viris q̃ patiunt̃ vt deosculent̃ eoꝝ vxores. Notate
de principe q̃ monstrauit vxorẽ suam nudã: q̃ post
modũ eũ interimit. Notate de his q̃ vendũt vxo-
res eoꝝ. Notate in quo ꝯsistat honestas matrimo
nij in copula carnali ſm ꝙ natura ordinat ad ꝓlẽ
habendã. Notate etiã de maritis q̃ se dãnant per
hoc ꝙ obediũt ditando vel parando vxores eoꝝ.
Potest ne vxor facere votũ castitatis vel adire ec-
clesiam: aut facere abstinentiã: vt vestire hirsutam
camisiam sine ꝯsensu mariti sui? Dico vxorẽ voue
re posse se nunq̃ copulaz sui mariti petiturã: quia
nõ sit res secura/ sed nõ potest vouere quin sit ob-
ligata marito suo postulanti corpus suũ. Parifor-
miter dico de marito: ꝛ adhuc ampli⁹. Notate de
loco ṗcedenti: ꝛ intelligit̃ hoc post carnalẽ copulã
vel post duos menses transactos: ante hoc enĩ tẽ
pus ꝑsona maritata intrare posset religionẽ. Quo
ad abstinentias/ vel ipse notabiliter grauãt femi-
nã/ faciuntq̧ eã debilem turpẽ ꝛ marito displi
centẽ. Et tunc maritus potest ꝓhibere: ꝛ ipsam de-
bet abstinere nisi fortassis per consiliũ inueniret
animã suam valde inde peiorari si nõ faceret tales
abstinentias. Uel abstinẽtie sunt faciles ꝛ sine ma
gna singularitate/ ꝛ tũc fieri possunt. Quo ad hoc
quod est adire ecclesiaz. Dico ꝙ dominicis ꝛ festis
diebus ṗceptis: maritus nõ potest rationabiliter
inhibere vxori sue quin adeat ecclesiam ꝛ integrã
audiat missam. Alijs dieb⁹ potest inhibere ſm ne
cessitatẽ eoꝝ que domi fieri debent. Una persona
matrimonialiter coniuncta potest ne peregrinari
vel elemosynas dare sine cõsensu alterius? Si pe-
regrinationes sunt longinque videt̃ mihi ꝙ non/
si sunt ꝓpinque: mulier vitare debet omnẽ suspiti-
onẽ: ꝛ debet habere consensum mariti sui ꝛ petere
societatẽ ꝛ locum. Notate quõ femina cauere de-
bet ne maritus eius habeat causam zelotipie: sic
etiã facere debet vir: nec debet quis facile cõiectu
rare/ sed suspicio nocet ad mortẽ. Quo ad elemo-
synas/ vel ipse sunt parue/ vel ipse sunt de bonis q̃
sunt cõmunia dispositioni vni⁹ partis. Et ſm hoc
fieri potest elemosyna vel sunt de reb⁹ magnis ꝛ ta
libus ꝙ si pars altera sciret ipsa nullo mõ consen-
tiret: ꝛ tunc ṗsertim femina hoc facere nõ potest.

Collatio ad idem.

A ❡ Ad continuandã materiam meã clare ordinã-
te ꝛ feruẽter/ vt intelligatur/ retineat̃ ꝛ in opus po
natur ad matrimonij honorẽ. Tu pulchra mari-
tata maria: da nobis gratiã ob honorem filij tui
quẽ non habuisses/ si non fuissent peccatores: nec
abhorre ꝛc̃. Gratie deo ostendebas te castitatẽ ha
bere ꝛ honorare hospitium suũ quod est matrimo
niũ. Dicam⁹ ꝺ̃ de secũda custode fidelitate amo-
rosa. Notate de fidelitate susanne ꝓpter maritum
suum? Et lucretia. Quãdo progenies aliqua/ aut
patria iuncta est in amore per matrimoniũ: multo
plus se se amare debent due ipse ꝑsone sic coniun-
cte. Notate quõ iesus christus sponsam suaz vsq̧
ad mortẽ dilexit. Notate vxores dissimulare debe
re patienter aliquos defectus maritorũ: sicut lau-
dat hoc sanctus Aug⁹ in matre sua. Notate de il-
lis que patiunt̃ verbera ab amatoribus ꝛ amasijs
suis: ꝛ nihil a maritis. Cõtumaces ꝛ rixose vxores
faciunt rixosos maritos. Nota de abigail que ad
monuit maritũ suum nabal mane: sic facere debẽt
vxores: non quidẽ cũ mariti sunt irati vel dicendo
iniuriã pro iniuria: contumeliã pro cõtumelia vt
fateant̃ se victos. Sed mariti ex alia parte sustine
re debent vxoꝝ fragilitatem si sint iuuenes: mariti
eas castigare possunt primo verbis dulcib⁹: dein
de virgis. Exemplũ de illo qui inter se ꝛ vxorẽ vir
gam posuit ꝛc̃. Custodia debet esse ſm cõem mo-
dũ. In muliere enĩ nihil nimis strictũ ꝓdest si est
bona nõ nimis stricte aut rigide teneri debet. Si
est mala nõ põt tã ṗcise seruari q̃n sufficiẽter inue-
niat modos. Notate de illo q̃ voluit custodire vxo

rē suam p quendā puerū qui ola ei reuelabat. Femina custodiri nō vult: bona nō debet: mala non
B pōt. Adhuc multo minus aliaduertere debet fela sup bis q̄ facit marit⁹ suus in būc modū. Marit⁹ cauere debet introducere quandā ꝯsuetudinē vxori sue quā introducere nō pōt aut nō debet: nec facere debet inhonestatē/ ob quā vxor ei⁹ postea eū nō tantifaciat. Nota de vxorib⁹ viris q̄ se mutuo inebriātvel petūt inhonestatē: ⁊ postea sese abhorrēt. Nota ꝙ amorosa fidelitas in domo magistrā suā duo docere debet artificia/ prudentiā discretā q̄ est p vita actiua: benigne supportare ⁊ admonere/onera diuidere ⁊ amicos se mutuo amare. Uir habere debet curā grandiū negocioꝝ ad extra nō multū dicendo vxori sue. Et vxor manu tenere debet domū in sobrietate/honestate/castitate et frugalitate: nō nimis cōmouēdo maritū vel vespe vł mane. Nimia in vxore largitas est magna i ea vitupatio. Mulier subiecta esse debet viro corā bolbus ⁊ socia in mēsa/ ⁊ in lecto spōsa amata. f. ꝙ babitandū est ⁊ vtendū est ea nō tanꝙ serua vel ancilla/ sꝫ in oī honestate: ⁊ ipsa se hēe debet in oī amore erga maritū suū quēadmodū vult maritū eā benigne tractare corā bolb⁹: parū loqui/ hūilitas/ sobrietas ⁊ castitas: opa sunt q̄ faciūt vxorē placere marito: dulcedo vō seu benignitas/ ⁊ mariti fidelitas faē maritū vxori placere. Et etiā ꝙ vir amet amicos alteri⁹/ hilaritatē ostēdē do/ absqꝫ tñ suspitione. Notate oīa hec in ioseph ⁊ maria q̄ ꝯcorditer adibant hierlm: ⁊ querebāt filiū coꝝ ⁊c. Notate ꝙ cubabāt in diuersis lectis/ nec videbant se nudos: quēadmodū recitat sctūs Hiero. Femina dicit se esse indispositā: debet ne credere maritus nec
C postulare ei⁹ societatē? Dic ꝙ sic/ nisi appareret eē fictionē. Si mulieri nō adhibeaf fides ⁊ marit⁹ petat corp⁹ feie: nec ipsa eū retrahere possit ipsa obediet sine pctō ⁊ marit⁹ peccabit. Sic etiā dico si sit īpregnata: mō puer non pereat. Et si vxor recepit corpus dñicū vel sit magnū festū. Dico pariter ꝙ obediet. Et ꝓpterea bonū est vxorē vel virū: vnū nō recipe corp⁹ dñicū sine facultate alteri⁹ ⁊ ꝯueniēte nolle simul hēe carnalē copulā. Si femina forefacit. Quid meli⁹ est aut ipsam secludere aut eā retinere? Dico ꝙ si marit⁹ hꝫ spem emendationis sue/ pōt ipsam retinere: si nō/ debet separi per iudiciū/ si factū ꝓbari possit: nō al's. Securi⁹ est I multis casibus dissimulare. Scḋm leges aliq̄s ciuiles: marit⁹ possit occidere vxorē suā si inuēta esset I facto: sed de⁹ ⁊ rō hoc ꝓhibēt. Si vna partiū nunq̄ ꝯsenserit nisi p vim/ an ne sit factū verꝫ matrimonium? Dico ꝙ nō nisi nou⁹ adueniat ꝯsensus/ sed ecclesia iudicabit ꝙ sic: Et si votū solēne aut ꝓgenies impediens inueniaf. Dico ꝙ separabunf ptes quātūcūqꝫ fuerint simul: nisi papa dispēset. Quid diceī de parte/ q̄ ante matrimoniū simplici voto vouerat castitatē: poterit ne hēre carnalē copulam sine pctō. Dico ꝙ sic: si sit ad petionē partis sue: sed nō ad suā petionē. Si votū esset ⁊ de castitate seruāda principal'r: ⁊ nō de h̄ ꝙ nunq̄ ꝯtractur⁹ esset matrimoniū: tūc eñ votū ē violatū p matrimoniū ⁊ post matrimoniū pōt bene reddi ⁊ postulari carnalis copula. Et apparet votū castitatis nō aliud
D īportare: qꝛ votū est de re q̄ de se esset licita nisi īpediret votū. Si marit⁹ esset excōicatus/ posset ne vxor manere cū eo? Dico ꝙ sic: sed ipm admonere debet: nō īpedire nec ꝯsentire debet crimini. Notate op⁹ miscōie qḋ est maius ad maritū suū seruādū ⁊c. Et si maritus est leprosus p exēplū de libia. Quā magis amare debet marit⁹/ an vxorē suā/ an matrē suam. Rñdeo quo ad plures res debet hēe matrē suā in honore ⁊ reuerentia/ sed suā vxorē: qꝛ ipsa est corp⁹ suū. Et in articulo mortis tā matris ꝙ vxoris si solā vnā liberare posset. s. alterā earū: liberaret vxorē suā ⁊ perire pmitteret matrē. Uidetur etiā mihi magis eā amare debere vxorē suam ꝙ filios suos: ⁊ sic de vxore ad maritū: cui magis obedire debet vxor/ an patri/ an matri/ an marito suo/ an naturali ⁊ tpali dño suo? Rñsio scḋm diuersas dñationes reqrit distinctio. Nā quo ad factū matrimonij femina magis obligaf spōso suo: quo ad aliq̄s reuerētias matri sue: quo ad h̄ qḋ respicit rē publicā dño. Quis magis amat aut pr̄ aut mater? Mater ardētius: pater amat ꝯstātius. Et puer magis diligit matrē in iuuētute: ⁊ deinde patrē cū effectus fuerit maior: nisi consuetudo hūc mutet amorē. Qui magis amāt aut parētes filios/ aut filij parentes? Dico parētes magis diligere filios. Persone in matrimonio existētes habere debent tertiā custodē sollicitā disciplinā: q̄ castigat benigne/ sctē ⁊ sane habens pulcbrū exēplū in h̄ euāgelio: Fili. Et notate de illo q̄ mordēdo abstulit nasum patris sui. Notate de Heli q̄ non correxit filios suos quos debebat destituere ab officio non
E mō admonere. Notate penā alicuius pueri q̄ erat ꝯtumax ⁊ inobediēs lex ꝓcipiebat eum baptizari. Et notate iesum christū poti⁹ mansisse p mysteriū ꝙ ꝓpter aliam causam. Et habuit dña nostra meritū inuestigandi eū: fuitqꝫ p spēalem dispēsationē ꝙ habuit illā non cognitionē amissionis iesu christi. Et ad nos doccēdū. Notate ꝙ bene viuere potuit trib⁹ dieb⁹ sine comedēdo. Notate qualiter reuerentia debeaf pueris: quō sctū est tūc q̄s esset ille puer. Parentes debent instruere liberos sancte ad bonā religionē ⁊ bonos mores p fidem ⁊ alia. Notate de spūalib⁹ parētibus ⁊ de fidelitate hoc apparet in euāgelio. Notate quare dñs noster remāsit in tēplo in significationē ꝙ pueri possunt ⁊ debēt studere ⁊ addiscere bonam doctrinā: etiā sine scitu vel facultate parentū coꝝ: nisi causa rōnabilis fuerit ob necessitates aliam. Notate de quo iesus christus loquebaf. Notate ꝯtra ꝑsonas quo exēplo ⁊ verbis nocēt coꝝ pueris/ in auaricia/ in ebrietate/ in luxuria/ in pompa/ in lubricitate/ in tantū eis applaudēdo ⁊ ipsos tāgendo/ in iuramēto/ ad luxuriā/ in superbia/ I stulta credulitate. Et illis faciunt pueros eoꝝ matrimonialiter ꝯiungi. Parentes debēt habere sufficientē benignitatem ad eoꝝ liberos: nō regendo eos nimis aspere: nec
F nimis delicate: mater pia ⁊c. Benignitas melior est ꝙ rigor: debēt habere cor humanū. Notate de ape ad predā apta que ob dulcedinē: et asinus ob verbera. Notate exemplū de filijs q̄ non poterant

pficere: q̄ nimiū vapulabant. Uirga eū cede ꝛc.
Nota quō dn̄a nostra benigne loquebatur: fili ꝛc.
Notate de Quintiliano q̄ non volebat pueros ce
di. Notate de maledictionibus parentū ꝛ benedi
ctionibus. Notate de Heliseo ꝛ de pueris vsq̄ ad
quadragintaduos quos duo vrsi deuorarunt. Ue
recūdia est ornamentū pueri. Nota de ꝯditionib⁹
puerorū: Sūt pueri parui puri modico saciati. Iu
dum ꝯcordāt/cito dant/cito pacificant. In infan
tia p̄cipue: ꝛ postmodū debet ꝯseruari puerorū sa
nitas ꝛ eis fieri thesaur⁹ ꝑ artificiū ꝛc. Cōtra hoc
est dare ꝑuersas nutrices/ebriosas/stultas/ꝛ malo
rū morum in carnalitate. Notate de matre sancti
Bern̄. Cōtra h̄ est habere sobolē tp̄e egritudinis/
vel ꝑ nimiū exercitiū op̄is carnalis: aut in leprosi
tate. Contra hoc est dare nimiū ad potandū ꝛ co
medendū pueris mala societas ꝛ ꝯsuetudo. Cōtra
hoc est īpedire prolē vel prius abutēdo matrimo
nio: vel post q̄ꝫ fit abortus ꝑ vestimēta/ aut ꝑ cho
ream/aut ꝑ verbera vel ꝑ pocula aut aliter. Expe
dit habere ꝯsilium cōe ꝛ ꝯfessorē. Quid fiet de fi
lio illegitimo: si mater ei dixerit illud/nō credet: si
dicat marito suo/ponit se in periculū mortis: si ꝑ
mittat succedere puerū: alij decipient/ꝛ exhereda
bunt: si cōsulat illi vt efficiat ecclesiasticus aut in
grediat religionē/forsitan nō obediet. Casus ē pe
G riculosus. Apparet mihi in gn̄ali: q̄ mater pōt di
cere in secreto sola soli puero ꝯditionē suam: q̄ si
ipse nō curauerit: videt mihi matrē nil aliud face
re posse ꝛ esse pōt in statu salutis nisi mater daret
alijs filijs ꝑ modū donorū. Tres modi dubiorū sol
uūtur ꝑ has tres custodes q̄ interrogant: primū
q̄re vna mulier nō pōt habere duos maritos: quē
admodū vnus marit⁹ solebat duas h̄re vxores vl̄
plures? Rn̄det hoc esset ꝯtra bonū matrimonij: ꝛ
p̄sertim quo ad ꝓlē. Nā mulier meli⁹ generat pue
ros ex vno viro q̄ ex plurib⁹. Alia cā est: q̄ h̄ esset
ꝯtra amorosam legalitatē. Exēplū de socrate ha
bēte duas vxores q̄ ꝯtinue rixabant. Et notate de
duobus respōsis socratis. Unū erat q̄ addiscebat
domi quō patientiā h̄re deberet in ciuitate. Aliud
q̄ b̄n sciebat post talia verborū tonitrua venire plu
uiā: videlꝫ vrinā duarū vxorū ei⁹ deorsum ꝛc. No
tate historiā quā de Papirio recitat Macrobi⁹:
q̄ q̄libet mulier voluit h̄re duos maritos ꝛc. Ter
tia cā est quo ad deū: q̄ hortarent ad oēm auari
tiā ꝛ ꝓpter luxuriā mariti ei⁹ (sicut Salomon) ob
liuiscerent dei. Scōm dubiū: quare meli⁹ est post
matrimoniū ꝑmanere in viduitate: vt seruiat deo/
ꝛ cogitet vnusq̄sq̄ de seipso. Notate de viduis q̄
viuere volūt in delitijs ꝛ libertatib⁹ q̄ mortue sūt:
sicut dicit ap̄ls: ꝛ sunt curiose/ignominiose/ebrio
se/supbe ꝛ supstitiose: ꝯtinue addiscunt/ꝛ nihil sci
H unt. Semp discētes ꝛc. Contēnūt p̄sbyteros tanq̄
eorū famulos ꝓpt̄ pecuniā ꝛc. Hypocrite paupes:
ꝛ talib⁹ nil ꝓdest viduitas: nec etiā sepenūero ma
trimoniū. Notate respōsum Socratis cuidā inter
roganti si vxorē ducere deberet. Quicq̄d (inquit)
ꝯsulero tibi/penitētia duceris: hic solitudo displi
cebit/illic iurgia. Notate q̄ sctūs Ambrosi⁹ dedit
sctō Augu. tria documēta; ad nō ꝯsulendū matri
moniū/ad statum presbyteri/ꝛ stipendiarij famuli
diuersi. Secūda causa est amor ꝛ memoria sponsi
sui defuncti: q̄ aut fuit bon⁹: ꝛ stulticia est ponere
se ad fortunā probādi aliquē maliū: vel fuit malus
ꝛ adhuc poterit ipsa habere peiorē. Dido sese in
teremit vt fidem seruaret defuncto Sicheo. Uxor
hastrubalis ducis carthaginensis se misit in ignē
cū duobus suis filijs. Ista ex india multas habēt
vxores: ꝛ melius amata viuit/ac morit cū marito
suo ꝛc. Porrigina filia Darij/occidit ancillā suam
que ei ꝯsuluit secūdas nuptias. Libia desponsata
Tullio/dixit se opinari oēs viros ora habere feti
da. Martia Catonis filia dixit nullā esse q̄ adeo
amaret maritū suū sicut ipsa. Marcella matri sue
interrogāti si leta esset q̄ virū haberet. Rn̄dit sic
intantū vt nolim ampli⁹. Notate exēplū de turtu
re. Tertia causa est ꝓpter pueros sunt dure streue
eos adducere: q̄ gallice dicunt paratre vel mara
tre. Tertiū dubiū: quare presbyteri nō ducūt vxo
res. Prima causa est vt seruiāt deo mūde. Notate
q̄ presbyteri legis veteris ꝑ tp̄e mysteriorū eorū ab
stinebāt ab vxorib⁹ ad sciendā sacrā scripturā ꝛ eā
exponendā. Et notate q̄ dicit sctūs Aug⁹ nihil I
esse q̄ adeo hoc impediat. Notate de Tullio q̄ di
xit se nō posse intēdere vel vacare vxori ꝛ philoso
phie. Nota de irregularitatib⁹ in grecia. Notate
q̄ sciētia acquiri possit cū femina: ꝛ q̄ non ꝛc. No
tate de grecis q̄ s̄m Bonauē. ꝑdiderūt scriptura
rū intellectū. Notate q̄ fiunt nimis multi p̄sbyte
ri: ꝛ nimis multi dn̄i. Unusq̄sq̄ calceator vult ha
bere suū capellanū. Notate de sancto Innocētio.
Notate q̄ bonis possum⁹ abuti: vt sermonibus.
Notate q̄ essent mercatores. Scda cā ꝓpter spon
sam ipsorū ecclesiā: quā spoliarēt ꝛ ei furarent ꝓ
pter eorū liberos ꝛ vxores. Notate de Iuda. No
tate de nepotib⁹ ꝛ de stolidis mulierib⁹: ꝛ quō sūt
peiores furib⁹. Notate q̄d faciat naturalis amor ad
ꝓmouendū filios. Exēplo bestiarū q̄ se faciūt occi
di vt filios suos nutriāt. Et ꝑ hoc multi dānant ꝛ
male ducunt in h̄ mūdo sciēter. Notate de illis q̄
nutriūt ꝯcubinas ꝛ quō. ¶ Tertia cā ob nutritio
nē filiorū ipsorū spūaliū: carnalis amor eos timere
faceret magnos: adulari mediocrib⁹/ꝯtēnere par
uos. Ideo ordinati fuerūt mēdicantes vt nihil time
rent: sed parū ꝓdest extrinseca pauptas: ꝛ nocet si
nimis lateat cupiditas: ideo nō recipiunt in testi
moniū. Nota q̄ sit expediētius vel eos h̄re vl̄ nō?
Notate de sctō paulo q̄ nihil capiebat: specialiter
de audiētib⁹ ꝯfessionē/pauptas/iniuctus/ mali mo
res/errores: sicut vt capiunt decimā. Notate p̄di
catorē magis ꝓficere si nihil capiat et nihil det: ꝑ
donationē eīn faceret hypocritas: ꝛ ꝑ captionē dis
simularet vitia ꝛc. Nō rape a mortuis q̄ nihil est K
ꝛ mini⁹ existimarer. Notate de illis q̄ allegāt impo
tentiā caste viuēdi: hoc est/q̄ nō fugiunt occasio
nes. Notate q̄ peius agat p̄sbyter ꝯcubinari⁹/aut
ꝛc. Notate de theologis nō vxoratis. Notate q̄re
in primitiua ecclesia erāt vxorati: q̄ erant pauci:
ꝛ ante ꝯuersionem eorū vxores habebāt. Et sobrie
vtebantur matrimonio: nec adhuc ecclesia dotata
erat. Notate q̄ si ecclesiastici nō seruent fidē deo;

nec etiaꝫ seruarẽt in matrimonio. Et multi sanã caste ꝗ viuũt: quia sic in pᵣincipio vxores ducerẽt ⁊c. Notate de sacerdotib⁹ egypti ⁊ athenarũ q̃b⁹ mille erant pene. Notate si sacerdotes ꝯcubinarij absoluãt. Notate si debeãt audiri misse eoꝝ. Fiat recollectio ⁊ finis. O dulcis iesu qui es verus virginitatis sponsus ⁊ legitim⁹ castitatis amicus: dulcis iesu sine malicia/sine ira/sine inuidia velis ꝑ intercessionẽ matris tue mũdissime ⁊ pure cõseruare pulchrã virtutẽ castitateꝫ in oĩbus statib⁹ qui mõ eã habent: ⁊ renouare in illis q̃ eã amiserunt: quõ renouare? per penitẽtiã Penitemini. Castitas pulchra ꝑ penitentiã renouata facit vt adueniat nobis regnũ dei ſm tertiã ipsius orõnis dñice petitionẽ: alioq̃n est deuastatio ⁊ horribilis cõfusio. Regnũ hoc decore est ornatũ/in quo est maria/ioseph ⁊ iesus. Joseph est intellect⁹/⁊ maria volũtas. Jesus est gr̃a mediãte qua iesus est tanq̃ subdit⁹ aliquo mõ intellectui nr̃o ⁊ volũtati inquantũ impetrat ⁊ ꝯcedit oĩe illud qõ rõnabiliter voluerit postulare. Felix est ꝑsona q̃ in se hꝫ tale regnũ/ talẽ supellectilẽ: quã nobis ꝯcedere velit pr̃ fili⁹ ⁊ sp̃ũs sctũs: Amẽ.

Domica.I. post octauas epiphanie ex euãgelio: Nuptie facte sunt. Cõtra Auariciã Sermo: Penitemini ⁊c.

A Enitemini: quoniã auaricie vitiũ penitẽtia occidit. Cognitũ vobis est: et ꝑ sermonẽ ⁊ per picturã miraculũ de mutatione aque in vinũ/in nuptijs quib⁹ intererãt iesus/maria ⁊ discipuli. Quo ad mysticũ sensum: Si vinũ deuotionis ⁊ scẽ cõsolationis deficiat in domo nostra ⁊ ĩ habitatiõe nr̃a ⁊c in sp̃ualib⁹ nuptijs: q̃ ꝯtinue celebrari debẽt inter deũ ⁊ aĩam deuotã in galilea: hoc est/in memoriã nostre mutabilitatis ⁊ trãsitus. Galilea: transmutatio vel regressio interp̃tat̃: ⁊ in chana: hoc est ĩ magno ⁊ singulari amoris desyderio: qui nec vult nec põt pati alterius amoris saltẽ ꝯtrarij societatẽ. Si vinũ iniquũ nobis defuerit ꝑ nostrã culpã aut auariciã. Quid faciem⁹? Audite q̃d dicat misericordie mater ⁊ tot⁹ dulcoris ⁊ pulchri amoris benedicto filio suo iesu. Vinũ non habẽt: hoc durũ est nuncium. Nã vbi tale vinũ defuerit nõ adeo iocundũ celebrat̃ festũ. Vinũ letificat cor hoĩs. Maledicta sit auaricia q̃ tale nobis aufert vinũ. Obediamus dñe nostre: faciam⁹ quecũq̃ dñs noster iesus dicet nobis. Quid dicet nobis: vt repleam⁹ hydrias ⁊ vasa cordis nostri aqua. Hec aqua est aqua cõpũctionis ⁊ lachrymarũ que hauritur ex corde penitẽtie/vasa fidei/⁊ corda aut fine spei: ⁊ effundit̃ ꝑ diligentẽ meditatiõnẽ ⁊ memoriã nostroꝝ defectuũ periculorũ ⁊ finis nostri. Peniteamini igit̃: hoc est dictũ/de preteritis pctĩs ploremus: ⁊ a futuris caueam⁹/sperãtes ꝙ pia illa mater cõqueratur filio suo ꝓ nobis: ⁊ nobis impetreret vinũ hoc deuotiõis: vt audiam⁹ libenter ⁊ fructuose verba facta ꝯtra vitia: ꝓsertim ꝯtra maledictã auariciã. Et nos te salutabim⁹ virgo dignissima ⁊c. Si habuerim forte ⁊ prolixũ cõtra gulam ⁊ luxuriã certamen: velit deus ꝙ fuerit ad profectũ ⁊ victoriam: sup̃est aliud nõ minus certamen aduersus cupidã auariciam/ malã ⁊ insatiabilẽ bestiam: que os habet simile/sicut maris abyssus vel infernalis puteus: nihil eñ ipsum replet: nihil apparet quicq̃d imponit̃. Ipsa auaricia est turpissima ⁊ liuidissima ⁊ admodum monstrosa. Querit tamẽ nihilomin⁹ matrimoniũ contrahere cũ pulchra dei imagine humano spiritu: o infaustum ⁊ maledictũ matrimoniũ: o humane creature sp̃us: qui tã nobilis es/tam pulcher/tã dignus quare ⁊ quõ audere te iungere ⁊ ꝯtrahere cũ crudeli hac raptrice: cũ hac damnata vetula/ cupida .s. auaricia. Certe alio matrimonio dignus es: nec aliud obstabit nisi tu quo minus ipsum habeas. Sed quid facit monstrosa hec bestia auaricia: vt cooperiat turpitudinẽ suã ⁊ deformẽ figurã: se parat ⁊ supinducit pallium: qõ appellat̃ iusta necessitas ⁊ vite ac status honestas: quodq̃ oporteat secure/honeste ⁊ sufficiẽter viuere. Ipsa tamẽ tollit oẽm honestateꝫ/sufficientiã ⁊ securitatẽ. Sed q̃d facit proditrix illa: se ĩ varias mutat figuras ⁊ species. Modo dicẽs se esse fidam mercatricẽ: modo alicuius artificij feminã: interdũ ecclesiasticũ assumit habitũ: aliquãdo videt̃ aduocata vel procuratrix/vel iudex: deinde se mutat in formã dominij ⁊ dominationis: sicq̃ fascinat humanas ꝑsonas in singulis statibus nisi caueant: et nisi infortunatũ eius fugerint matrimoniũ. N
Infortunatũ recte dico ipsum/⁊ in bona fide ipsum valde est fugiendũ: oĩa eñ bona matrimonij ⁊ oẽs custodes de quibus postremo locutus sum/ibi desunt: nõ adest sacramentũ/non fides/nõ bonũ prolis: sed sacramẽti loco est execratio: in loco fidei deceptio: in loco boni ipsi⁹ prolis/iniqua generatio: iesus certe ibi non est/nec maria/nec discipuli iesu. Et aqua non mutat̃ in vinũ/ nisi vt sint falsa testimonia: immo semꝑ abundat tribulationis aqua: ⁊ vinum deficit sancte cõsolationis: verũ est has nuptias fieri in volutatiõe ⁊ rotatione ſm interpretationẽ huius dictionis chana qõ interp̃tat̃ zelus. Notate de ixione q̃ in rota vertit̃ ſm poeticas fictiões: et ſm verbũ euãgelij de duobus qui sunt in molendino: Exẽplo samsonis. Contra hãc mõstrosam bestiã clamo vobis: Penitemini. Nã plus ꝓ media parte iam decepti estis si eam susceperitis. Penitemini. Priusq̃ descendã ad declarandũ illud quod ꝓposui: audite/quid hodiernũ dicat euangeliũ: ⁊ qualiter post sensum literalẽ ipsius sumpsi sensum meũ moralẽ ⁊ dicta mea. Nuptie facte sunt ĩ chana galilee: ⁊ ibi aderat mater iesu. Jesus quoq̃ vocatus fuit ad nuptias ⁊ discipuli eius. Et cũ vinũ defecisset/mater iesu dixit ei: Vinũ non habẽt. Jesus aũt r̃ndit ei: Quid mihi ⁊ tibi mulier? Dixit mater ministris: quecũq̃ dixerit vobis/facite. Ibi erãt sex hydrie lapidee ſm purificationẽ iudeoꝝ: quelibet duas aut tres cõtinebat mẽsuras q̃ noiabant metretas. Jes⁹ dixit eis: Implete hydrias illas aqua ⁊ ipsi impleuerũt vsq̃ ad orificiũ. Jesus autẽ dixit

dicit hauritē iā ꝛ date architriclino. Ꝉ. mgro dom⁹:
Wederūt ei: ꝛ cum gustasset architriclinus vinū ex
aqua factū: ꝛ nesciret vnde esset. Ministri aūt no
uerant q̄ aquā hauserāt. Architriclin⁹ vocat spon
sum/ꝛ dicit ei: Dīs hō p̄mū apponit vinū bonū:
ꝛ cū inebriati fuerint/tūc illud qḋ non tam bonū
est: ꝛ tu bonū vsq̄ mō reseruasti. Hoc fuit initiū si
gnoꝝ iesu in chana galilee: ꝛ ondit gloriā suā dis-
cipulisq̄ ei⁹ crediderūt in eū. Chana est iuxta naza
reth: iesus adesse voluit ad hūanitatē suā cōican-
dāt ad matrimoniū approbandū. He nuptie ſm
nōnullos fuerunt scti Joānis euāgeliste. Et pro-
pterea dn̄a nostra aderat tanq̄ de ꝑgente illa. Nec
tū credendū est φ aliq̄ cogitarūt φ in matrimoniū
duceret mariā magdalenā: qm̄ ipse paup erat: ma
ria vō magdalena dites: nec etiā iesus fuit causa
pcti sui impediēdo suum matrimoniū: ꝛ discipuli
quoꝝ meminit h̄ euangeliū: nō erant duodeci apli
P sed aliq̄ discipuloꝝ scti ioānis. ¶ Jesus christ⁹
sic r̄ndit dn̄e nostre: vel ad demōstrandū diuinita
tē (ad quā spectabat facere miracula) nō ei scʒ ma
tri esse subiectā: vel q̄si diceret defectū esse ī mini-
stris/nō in iesu/nec in maria: vel ad ostēdendū ne
nimiū trahamur ꝑ carnalē amorē matris vel cu-
iuscūq̄ alteri⁹ ꝑsone ꝑgenici nostre. Notate qua
liter de⁹ nō r̄ndet nō rogātibus: interdū tū facere
debem⁹ quecūq̄ ꝓcipit iesus christ⁹. Dn̄a nostra
appellat̄ mulier sicut eua appellata fuit ī creatiōe
sua: ꝛ est nomē ꝑfectionis ꝛ sexus: nō aūt corrupti
onis: quēadmodū aliq̄ heretici dicere nisi sunt: et
ꝓpter h̄ dn̄am nostrā nō esse matrē iesu christi: cū
tū ꝓsens euāgeliū ꝓ̄sus asserat ꝯtrariū. Dn̄a nr̄a
ꝯsisa est de iesu christi bonitate. Et fuerūt vasa re-
pleta aqua vt miraculū esset clari⁹ ꝛ notabilius: ꝛ
tenebāt vasa illa veluti viginti aut triginta sexta-
rios vnūquodq̄. Et vinū bonū fuit: qꝛ dei ꝑfecta
sunt opa. Nec factū fuit vinū illud ad inebriandū
sed ad succurrendū paupertati vel verecūdie spōsi ꝛ
architriclini/q̄ erat mgr̄ dom⁹: ꝛ erāt tres ordines
mēsaꝝ aut habitationū. Qḋ dicit oēm hoiēʒ bonū
vinū prius dare ad inebriandū: nō est intelligēdū
φ bn̄ factū sit: sed capit ebrietatē ꝓ exhilaratione
discūbētiū/ꝛ ꝓ liberalitate: vinū in iocūditatē cre
atū est/nō in ebrietatē. Auaricia malo poculo ine-
briat: iesus fecerat ꝑus aliq̄ signa/sicut in natiui-
tate alibi: sed euāgeliū intelligit̄ de signis factis
ꝑ fidē publicā ꝛ in apto. Nuptie ille facte fuerūt in
Q die epiphanie in anni reuolutiōe. ¶ Reuertamur
ad materiā nostrā: ꝛ omittam⁹ oēs alias mō mora
les aut mysticas expositiōes q̄ fieri possent ſm di-
uersos nuptiarū modos. Jn nuptijs auaricie cuʒ
hūano spū/pro sacramēto est execratio ꝛ maledi-
ctio fidei loco deceptio: in loco bone sobolis ꝑuer
sa gn̄atio. Dicam⁹ p̄mū in gn̄ali: Quid est auari
cia? Auaricia est volūtas ꝛ desyderiū hoīs acq̄ren
di vel retinēdi aliter vel aliā rem q̄̄ rō det aut per-
mittat. Et pōt ista voluntas dūtaxat esse ad intra:
vel sese ondere ꝑ op⁹. Volūtas ad intra si simplex
est ꝛ sine ꝯditione habēdi bona alteri⁹: vel retinē-
di ꝓter rōnē aut ꝑ media nō ꝯuenientia: vel aliter q̄̄
aptū sit aut dignū: vel ꝑ nimiā curiositatē ꝛ cupi-
ditatē/ne permittat seruitiū fieri deo ꝛ cogitari de
eo/est pctm̄ mortale/vel ob malū finē: postq̄̄ ꝯsen-
sus est oīno deliberat⁹. Notent̄ ꝑtes ꝛ declarent̄.
Sūt quidā q̄ dant ꝛ reb⁹ semꝑ abūdant: sunt q̄dā
q̄ rapiūt ꝛ semꝑ esuriūt. Auaricia q̄ se nō declarat
ad extra/est in oꝑibus que reduci possūt ad q̄tuor
spēs tanq̄ ad q̄tuor filios vel filias. Qū cupida
auaricia se iūgit hūano spiritui: ꝓferti sub specie R
alicuius bone mercatricis loco bn̄dictionis sacra
menti: execrabilis dat̄ malediciio ꝑ os creatoris/
scripture ꝛ creature. De⁹ maledixit serpēti in hoc
φ comederet terrā nec se in altuʒ erigeret hūanus
spūs auaricie iūctus istā incurrit maledictionē: q̄
dentib⁹ acutis cupidoꝝ desyderioꝝ terrā comedit
Nōne terra est oīs terrena substātia/aurū/argētū/
ꝛ res siles? Certe ita: has res auar⁹ deglutit ꝑ de-
syderia ꝛ deuorat: ꝛ retinet ꝑ ardentē ꝛ rapidā cu
piditatē in stomacho spūali aīe sue/ q̄ pōt dici me
moria sua aut recordatio. Et de h̄ loco capit se-
pe hmōi escas terrenas ad eas ruminādas vel ro
dendas denuo ꝑ cogitationes fere ꝯtinuas ipsuʒ
auarū quiescere nō sinētes. Tales auari assimilā-
tur talpe/q̄ viuit ī terra: ꝛ terra cooperit̄: nec videt
quicq̄ saltē in die: hi sunt maledicti ter in Apoca-
lipsi ꝑ os angeli: ve ve ve habitātib⁹ in terra: quē-
admodū sunt cupidi: et q̄uis cupid⁹ nihil videat
in bonis spūalib⁹: est tū secur⁹ ꝛ caut⁹ tanq̄ serpēs
in factis suis terrenis: sic aliq̄ dicere volūt talpaʒ
videre ī terra. Filij hui⁹ seculi ꝛc̄. Lup⁹ implet se
terra ad deijciēdā vaccā vel bouē: ꝛ auar⁹ terrenis
cogitationib⁹ ad ꝯfundēdos alios et deuorādos:
nō est mirandū si talis inflat⁹ sit pōderosus ꝛ indi-
sposit⁹: nec quicq̄ cognoscere possit bonoꝝ spūaliū.
¶ Scd̄a maledictio est a sacra scriptura q̄ ꝓcedit
ex ore dei: ꝛ q̄uis tales maledictiōes sepi⁹ reperiā-
tur ꝛ causent̄: sufficit mihi de illa φ maledict⁹ qui
partē suā facit deteriorē. Et iterū: Ve q̄ ꝓdaris: qꝛ
ꝓdaberis. Pars spūs est de⁹: nulla est alia portio
q̄ eū satiare possit. Dn̄e fecisti nos ad te ꝛ inquie-
tum est cor nostrū ꝛc̄. Aug⁹li. ꝯfes. Est pulchra et
magna ꝑs/nimis cupid⁹ est is cui ꝑs talis nō suffi
cit: vel nimis infelix q̄ eā recusat: ꝛ tu auare recu-
sasti eam ꝛc̄. Interdū ꝓ vno denario quē forsassis S
nunq̄ habebis. De⁹ ad te venit sine auro vl' argē
to/tu eū recusas: diabol⁹ tibi aurū apponit ꝛ ar-
gentū vel soluʒ vanā spem: tu ip̄m mox recipis: tu
recusas portionē ꝓciosoꝝ ciboꝝ spūaliū ꝓpter fi-
mū ꝛ terrā. Paul⁹ q̄ erat tā sapiēs nōne iudicabat
oīa terrena sicut stercora? Oīa inquiēs arbitrat⁹ suʒ
vt stercora: ad Phil. iij. Et accidit sepenūero vt
comedere cōpellat̄ auarus h̄ qḋ acq̄siuit ꝑ spolia-
tionē vel aliter. Etiā q̄sq̄ illud deuorare cogit̄ ex-
emplo imꝑatoris q̄ vtebat̄ officiarijs suis sicut spō-
gia: mittebat eos īpleri: deinde eos cōstringebat
tollēdo ab eis q̄ male acq̄siuerāt vt cederēt in pau
ꝑū acq̄sitionē. Illud etiā apparet ī Indis raptillo
rū. Exēplū de sanguisuga q̄ sugit malū sanguinē:
et inde morit̄. Ubi sunt opes ꝛc̄. Diues spoliat et
spoliat̄/comediturq̄: vel ꝑ dn̄s suos aut domesti-
cos/aut ꝑ vxorē/ aut ꝑ raptillos/ aut ꝑ adulatores/
aut ꝑ fures. Facit thesaurū suuʒ de ira dei: ꝛ mal⁹

est thesaur⁹. Thesaurizas tibi irā dei τc. Captat se in laqueis/in retibus τ captiunculis q̄ auaricia et i terra abscōdit ac ponit i sua putredine: qui q̄dē ita quei tā subtiles sunt: vt interdū vix etiā doct⁹ eos cognoscere possit τ iudicare de eis. Et ducunt in desperationē in cōfessione auari ppt restitutionis modū: vt qi null⁹ opinat/aut pcipit se esse auarū.

¶ Tertia maledictio est p seipm: sepe maledicēdo sibypsi p ipatiētiam aut ob lucrū. Hoc patuit de Theophilo q̄ ppterea se dedit inimico: paupes τ alij ipsi maledicūt. Etiā interdū oēs creature ipsi maledicūt inq̄ntū auaricia ptra eaꝝ ē naturā. Ois res naturalit desyderat expādi et cōicari: vt psilū/ ignis et alia oia: ppterea dū cātat auar⁹. Bndicite oia opa dni dno. Oia opa dei ridere psit: id facimus: sed tuipse maledicis τ dicis τ factis: ppterea te maledicit τ nos te maledicim⁹. Penitemini de pdicto matrimonio: nō libēter quis comedere escā maledictā. Hic fieri pōt repudiatio q̄ melior ē cita q̄ tarda: τ melior tarda q̄ nulla. Auaricia pterea nec fidē seruat/nec fidelitatē marito suo cui despōsata est: hūano videlȝ spiritui. Promittit pmū sufficiētiā/securitatē/ptātē/libertatē/requiem τ iocūditatē: affert tn̄ oia in ptrariū. Nulla ē in auaricia sufficiētia: q̄nto plura hȝ auar⁹/tanto magis cupit: more hydropici q̄ q̄ntomagi⁹ bibit/tāto magis sitit. Ignis q̄to pl⁹ hȝ lignoꝝ tāto magis ardet. Aqua salsa quo magis gustat eo āplioē sitim adducit: quo pl⁹ sunt pote/plus sitiunt aque: ait Dnō. Exēplū de tātalo q̄ vsq̄ ad mentū est in aqua τ tn̄ bibere neq̄t. Exēplū de quodā serpēte q̄ dipsas noiat: q̄ viuit siti i medio fontis. Et q̄dā aiunt moii facit sitī. Exēplū de myda q̄ optabat quicq̄d tāgeret/oē id fieri aurū: τ mortu⁹ est fame. Cor q̄ sitit argētū ad extra/τ tn̄ solū est vētus τ res vana: τ sic de oibus reb⁹: que nō replēt neq̄ satiāt/sȝ secū suā afferūt indigentiā: hoc apparuit i diuite q̄ volebat granaria sua ampliare ppter pcedētis anni fertilitatē/inopē me copia fecit: dicit tantal⁹. Et q̄ multa hȝ/multis idiget. Quia auaricia ignis est: τ bona sunt ligna. Notate q̄ qui assumit equū opus est sibi famulo: deinde opus est eū nutrire τ audire eius rixas τc. Qui sunt famuli/sunt oblocutores/sunt simee/sunt amari rasores/ad min⁹ multi. Tūs habere sufficientiā/opus est vt tollas puer si desyderij sitim. Nō ditaberis p plus habere/sȝ p minus desyderare. Cupiditatib⁹ detrahendū dicit Seneca τc. Notate de alexādro. Notate ō multis beneficijs. Et quō de supfluitate fit necessitas. Exemplū de illo qui ridendo dūtarat duos lucrabat denarios. Sed quo ad securitatē accidit sepi⁹ q̄ q̄ magis hȝ/min⁹ est securus: hō vacu⁹ et paup cātat p nemora sine timore latronū: vt ait iuuena. Diues timet oēs/timet dn̄os/timet amicos suos/ timet τ inimicos. Exemplū de quodā calceoꝝ refectore qui cantabat: cui diues quidā adiecit facculū argento plenū: q̄ postea fuit melancholicus: meditās quid nā acturus esset. Noteris de duob⁹ murib⁹. ¶ Accedam⁹ secundā pmissionē quā facit auaricia/pollicet τ iurat libertatē. Est ergo per fidē meā deceptio ingēs: nā seruitutē adducit grauissimā verecūdāq̄ τ onerosam q̄ taliter ppe pstringit τ incarcerat cupiditate: vt paup human⁹ spiritus plerūq̄ nō inueniat euadendi modū. Interrogate (vt dicit sctūs Bern.) aliquē diuitias habentē (male loquor: sed quē habēt diuitie) vel diuitias rūnt/interrogate si hi qui dimittunt oia et seruiant deo in religiōe bene faciūt: dicit q̄ sic. Facigit eo mō dices ei: Ipse se fricabit τ dicit se nō posse hoc facere. Quō si es magister diuitiarū marsū: tu precipere debes τ ipe obedire. O auaricia q̄dura es magistra: nihil tā asperū est/aut taz difficile quin ipsum pcipias τ facias q̄ obediat tibi. Dicis vt eatur p terrā/per mare/per caloꝛez/per frigus extra domiciliū: dimittēdo vxorē τ liberos/facis vt obediat tibi. Impiger extremos currit mercator ad indos. Per mare pauperiē fugiens/ per [illegible] per ignes/pcipis nō bibere nec comedere/vi[illegible] τe/nō dico vestitu/ mori frigore/ spinis affligere pedes ad parcendū calceis: facis etiā ne seruiunt calcei. Curas vt tibi obediat: precipis vt seruitiū prestet inimico crudeli: qui parat⁹ est in infernū rape per peccati seruitutē. Ab q̄ vilis seruit⁹: facis tamē vt tibi pstet obediētia. Precipis adulari diuitib⁹/et cōplacere oibus q̄ pferre possunt diuitias: τ timere oēs q̄ ipsas tollere possunt: facis vt tibi obediat. Auaricia dicit/itur: dicit veni/venit: dicit iura peiora: vende deū sicut iudas: fit: dicit q̄ ponat sibi per collū spōs sui ingēs molaris: vel terrenarū occupationū pond⁹/ ad obligandū magis/ magisq̄ animaȝ suā diabolo. Et fit. Dicit vigilate vsq̄ ad diē. Quare vigilate/ad labendū pfundi⁹ in inferni foueā: fit: hec est admodū parua libertas/imo vere durissima τ admodū verecūda seruit⁹. O mihi dic q̄d fit seruitus: si ei⁹ cōmoda facere fit liber tas. Dicam⁹ finaliter de tertia pmissione: q̄ est pmissio requiei τ iocūditatis. Cū habuerīs (inq̄t auaricia) diuitias quiesces: τ deo seruies. O ciues ciues quęrēda pecunia pmū: virt⁹ post nūmos τc. Mentit demori boles/ipsa mentit: nō ei fidē adhibueritis: potius iesu christo credatis: q̄ vocat huius mūdi diuitias spinas: pp̄ter duras pūcturas curarū solicitudinū τ melancholiarū/que pfodiūt alas vsq̄ ad viuā carnē/immo vsq̄ ad dolorosum languorē: imo ῆo vsq̄ ad amarā mortē deducunt. Et certe miser est pterti christian⁹: qui tibi credit o auaricia in pmissiōe tua/ cū iesus christ⁹ ptrariū affirmet. Et experiētia ad oculū declaret. Qualis stulticia est (vt dicit Horat⁹) esse sp miserū τ in tribulationib⁹ pp̄ter spem vt aliq̄n sis ociosus τ sine tribulationib⁹. Quilibet hō requiem desyderat: τ null⁹ eā adipiscit: q̄ ab auaricia alio/sum trahit. O deus optime τ potentissime q̄d hoc sibi vult q̄ auaricia a mūdi initio nunq̄ mētiri cessauit τ suas violare fidem. Et stulticia holm talis est/q̄ ei credant: q̄ se ei p matrimoniū ꝑiungāt: q̄mis videat certissime q̄ oino ad nudū spoliat: saltem in extremis scȝ in morte: τ tradit oēs illos q̄ de ipsa auaricia penitentiā nō agūt inferni patibulo: τ igni pennis dānationis hoc saltē expediret ne deinceps aliq̄s tali credat magistre: nec eā sibi in spōsam assumat que sufficientiā pmittit τ securitatē/e timorē addu

cit atq; indigentiã: pmittit potestatẽ ꝛ libertatẽ: reddit seruitutẽ ꝛ ipotentia: ꝛ deniq; p requie ꝛ securitate ducit aïam ad amaritudinẽ oẽm miseriã. Cõfidite ergo/imo ꝯfidere nolite. Uiolat eñ fidẽ: nõ illi q̃ fidẽ seruauerint. Deuoti hoïes/nõne sufficere deberet vt vobis videt ꝙ dictũ est ad fugiendũ maledictũ et illegitimũ matrimoniũ hũani spũs cũ auaricia? Ita pfecto. Sed adhuc peiꝰ est ꝙ ipsa nec fructũ affert/nec bonã ꝓlez: quantũ ad tertiũ matrimoniũ bonũ. Utinã sufficeret h̃ vt maledicta hec sponsa steril' esset: taliter vt nihil boni afferret/nec etiã quicq̃ mali: sed heu ꝯcipit dolorẽ ꝛ parit iniquitatez: quẽadmodũ dicit ꝓpheta. Est ꝑuersa gñatio ipsa mater est oĩm turpiũ deformiũq; vitiorꝫ. Credite nõ mihi/sed aplõ q̃ eã vocat radicẽ oĩm malorꝫ. Ipsa parit ꝓpue spiritui q̃ cum ipsa iungit'/dãnabilẽ infidelitatẽ/ quo ad intellectum: insatiabilẽ ꝯcupiscentiã/ quo ad volũtatẽ: ꝛ miserabilẽ terminũ/quo ad oẽ id qδ est hũana creatura. Apli autoritas notat hanc triplicẽ maledictã ꝓlẽ auaricie/cũ inq̃t: Quã multi ꝛc̃. ¶ Post ꝙ ostendimꝰ harũ nuptiarꝫ miseriã (ministri sunt adulatores) auaricie. s. cũ hũano spiritu: ibi quoq; nec esse sacrm/nec fidẽ/nec bonã sobolẽ. Loq̃mur

Z paululũ de harũ nuptiarũ apparatu. Mimi sunt adulatores q̃ ducũt notã verborꝫ suorꝫ ſm desyderiũ sponsi. Et q̃ falsa dicẽdo ꝛ mẽtiendo incãtatione ludũt taliter: ꝙ de turpi auaricia apparere faciunt magnã excellẽtiã aut sapiẽtẽ iusticiã. Famuli sũt ꝓprij pueri aut illi de ꝓgenie quos desyderãt aut cupiũt ditare: iõ videt auariciã tanq̃ pulchrã/ honorabilẽ/delectabilẽ ꝛ vtilẽ quantũcũq; sciãt ipsam esse turpẽ ꝛ inhonestã. Presbyter q̃ spõsalia facit/est miserabil' inimicꝰ cũ oĩ sua vi ꝛ catherua q̃ adest. Architriclinꝰ est sugbia. s. mgr domꝰ. Superbia eñ oẽs supare vult ꝛ pre oĩbus se ostẽtare: Jesus christꝰ/maria ꝛ discipuli nõ intersunt festo nuptiarꝫ/nisi inquãtũ maledicunt'/exprobrant' ꝛ negant'. Puer loco bñdicite/dic maledicite: ꝛ i loco gratiarꝫ est sepe subsannatio. Ecclesia sepe est caupona i parochia inferni vbi est sepultura. Sepultus est ꝛc̃. Cibi sunt paupes ꝑsone ꝛ oĩa bona eorꝫ q̃ sunt comesta ꝛ corrosa p auarũ: sicut solet dici: Isti vsurarij comedũt me ꝛ bona mea: equum aut vaccã meam. Est ibi horrẽda comestio silis polyphemi comestioni: q̃ viuos deuorabat hoïes: ꝛ busiridis q̃ eos equis suis dabat: ꝛ isti nutriũt equos eorꝫ. Et hec comestio quo ꝯdimẽto instructa est? Cõdimẽto iferni. Et sũt cibi illi vsq; adeo salsi: vt malꝰ ille diues diu post arderet mala siti i inferno ꝛ adhuc ardet. Intermixti cibi sunt imundi porci carnalitatis referti imundis ꝛ indecẽtibꝰ verbis. Galline macre ꝛ sicce inaniũ verborꝫ vel subsan-

A nationes ꝛ colubri ire ꝛ inuidie. Canes sunt q̃ allatrant ꝛ detrahũt vnicuiq; bone ꝑsone. Bonũ quoq; deest vinum: qδ est spũalis ꝯsolationis vinũ: et abũdat aqua turbulenta ac limosa carnaliũ voluptatũ. Contingit bonã sapie aquaz p̃sentari ꝛ sctẽ scripture panẽ: sed panis ꝯuertit' in fel/puteꝰ ꝛ aq̃ in modũ q̃ndã aceti p miraculũ inimici q̃ adest talibꝰ nuptijs: ꝛ p exhortationẽ mr̃is sue iniq̃tatis: qδ est h̃ vinũ? Fel vinũ eorꝫ ꝛ venenũ aspidũ insanabile: vinũ draconũ aspidum insanabiliũq; serpẽtum: vinũ hoc inebriat/ soporẽ inducit: ꝛ intoxicat vniuersos accũbẽtes in aula. Est vinũ errorũ ꝯtra oẽs bonos mores sctãmq; religionẽ. Oẽs ipsorũ triũ statuũ/magni/mediocres ꝛ parui bibunt: interdũ nullꝰ euadit/nec sapiẽs/nec stultꝰ/nec senex/ nec iuuenis: et oẽs sunt cognati. Uinũ hoc bibit' in calice babylonice ꝯfusiõis: ꝛ ꝓcedit de racemo q̃ est ex felle ꝛ de botro amarissimo: sicut dicit moyses: Et q̃ nõ bibit multũ de tali vino/irridet' tanq̃ stultꝰ ꝛ futilis: vos videtis ad lr̃am. Uinũ hoc et hi cibi obliuisci faciũt fraternitatis atq; amicitie. Notate mihi frẽs duos germanos q̃ optime mutuo se ꝑus amẽt: date illis bibere de vino hoc i diuisione hereditatis eorꝫ: stati videbitis fraternitatẽ deficere. Sponsa est dña auaricia q̃ est nigra: vt dictũ est. Spõsus est seruꝰ miser seductꝰ ꝛ excecatus/semp edens/ꝛ cõtinue maiori fame affectus. Exẽplũ de rege sutrio: q: insatiabilis ibi est fames ꝛ facit edere tanq̃ inter dormiendũ velut si comedat dormiens ꝛc̃. ¶ O deuoti hoïes vos oro: nõ-

ne est somniũ quo ad oĩa q̃ facimꝰ in h̃ mũdo: si ea nõ vertamꝰ ad deũ amandũ ꝛ honorãdũ. Hac cõparatiõe vtit' ꝓpheta cũ dicit/ ꝙ viri nuptiarꝫ dormierũt somniũ suũ: ꝛ postea nihil inuenerũt i manibꝰ eorꝫ cũ fuerũt expgecti: hoc est/in morte: h̃ accidit i illis q̃ somniauerũt diuitias ꝑpetuo esse suas sed tũc vidẽt ꝯtrariũ/sed h̃ tarde est. Notate de corona regl' Caroli. Expgiscamini igit' boni hoïes: expgiscamini p penitentiã: nõ dormiatis tã fortiter sic glacies in hyeme quã excitare optet ardore: Certe mihi credite dũtaxat somnꝰ q̃dã est qδ cernitis: oẽ respectu veritatis ꝛ diei que est i paradiso. Oẽ aliud nisi vmbra ẽ ꝛ vanitas. Uere diuitie q̃s q̃rere debetis i deo sunt: nã ipse oẽ bonũ nr̃m est: ꝛ solũ est vmbra de supdictis mundanis rebꝰ. Iõ stultũ est velle vmbrã colligere ꝛ veritatẽ relinq̃re Exẽplo cuiusdã fatui i quodã horto existẽtis: q̃ vidit solẽ vmbrã dare cuiusdã antiq̃ arboris fructibus onerate sup vrticas ꝛ spinas sub arbore existẽtes. Fatuꝰ ille opinabat' cape vmbrã fructꝰ illius: ipsumq; comedere ꝛ se saciare: sed lesus fuit a spinis ꝛ vrticis ad grauẽ vsq; dolorẽ: nec tñ se satiare poterat. Hec historia pfecto nos tãgit: stultiores sumꝰ tali stulto cũ q̃rimꝰ verũ fructũ in huiꝰ mũdi spinis ꝛ relinq̃mꝰ arborẽ q̃ verũ dat fructũ. Cõsilio stulte auaricie q̃ stultos facit oẽs se ei dedentes. Penitemini ꝛc̃. Burgẽsis statꝰ panẽ comedit bñdictũ. Labores manuũ tuarꝫ ꝛc̃. Usura se ꝯiungit statui burgensi ꝛ soror est mali ꝯtractꝰ: ꝛ tripl'r sese variat. Interdũ tota est denudata/interdũ ficata ꝛ palliata/interdũ occulta ꝛ celata. Usura denudata est vsura q̃ clare se ostẽdit: ita ꝙ vnusquisq; eã cog̃scit. Est q̃ñ mutuãdo pecuniã ipa restituere fac' plꝰ argẽti indies: ſm ꝙ vsura maior ẽ aut minor. Hec vsura reprobata est: nec opꝰ est immorari: q: deꝰ/totus mũdus/fides christiana/et antiqua lex/ lex quoq; nature/ꝛ oĩa iura ipsam rephendunt: q: sumit vtilitatẽ magnã ad alterius dãnũ de hoc qδ suũ nõ est. Uere suũ nõ est argentũ qδ mutuat alte

ri vt vtat eo: qi vsus separi nō pōt a vsuratione vel possessione. Usura talis separi debet ab ecclia quo ad ß q nō recipiat absolutiōes suā quo ad ß vt vsurario negent sacra vel extrema post mortē sepultura: nisi vera pnia ipsam expellat. Uera dico q restitutionē includit. Tabelliōes vel notarij lras sup his ptractib9 facere nō debēt sub pena amissionis officioꝝ suoꝝ: nec dñi eoꝝ sigillare debēt lras p le onis facultatē: nec sustinere eos debēt i terra ipsoꝝ sub grauib9 penis. Notate de famul vel illis q accipiūt elemosynā aut oblationē ab eis. Si vsura se iūgat cōitati danti ad vsurā: oēs q psentiūt z participant sunt extra statū salutis. Nō obligare se nō pōt/qn postulare possit hoc qd nimis dedit vsurario. Sed non debet postulare fructū q inde puenit p alteri9 industriā: nisi clare ostēdat dānū suū/pditionē suam/et suū interesse: interea q aliter
D habuit pecuniā suā. Hec vsura olno restitui debet pncipali cui9 est dānū vel suis heredib9 si mortu9 sit: vel ad bona z pia opa dari debet p psiliū plati vel penitētiarij si habeat facultatē. Recipe ad vsurā pōt fieri sine pctō in casu necessitatis: bene vtendo pctō alteri9/cū ponere pecuniā suā in manū alterius de se malū nō sit: sicut malū nō est reuelare argentū suū latronib9 ad sibipsi succurrendū: ne ipse occidat. Ad hoc tñ nemo alius inducēdus est.

¶ Usura occulta est q dūtaxat in cogitatione z intētione est/q se occultat in tali secreto: nec se ostēdit nisi p pscie relationē. Emere frumēta adhuc i herba: vel vina añ vindemias p pcio paruo ppter alterius indigentiā/est ne pctm? Si ß fit eo q alius vēdere vult frumēta sua in sufficiēti pcio: z ad succurrendū vēditoris indigētie: vel ppter familiam emētis: hoc bñ fieri pōt. et intētio iudicat totū in hac scda vsura. Emere ad soluēdū in certo termino z carius/fieri pōt: ppter certā q habet lucrādi intentionē: z sine ß vt vēditor quicq pderet p hoc q suo careret argento. Si vo vēditor poti9 vellet mō hre decē frācos q in pascate duodecim: ppter suū interesse: hoc fieri pōt. Emere frumētū nouū ad reddendū vet9 cū fuerit carius fm cōem cursū: malū est: nisi excuset intētio. Cōmodare aliqd ad habendū obsequiū aut seruitiū alter9: vt labores vel vadioꝝ vsum ad vtilitatē: sicut alicuius vestis aut equi: vsura est/si intētio puersa fit: pōt tñ satis intelligi q is cui cōmodat/obligabit cōmodanti fm amicicie fidē: sed nō ad certas res q in pulsiōe iacēt. Cōmodare ad terminū sub certa pena: de se licitū est: nisi intētio corrupta fit: hoc est/nisi commodās poti9 amaret penā euenire q argentū suū
E p'ius sibi restitui. ¶ Habere vaccas z oues cū aliquo z ad pditionē z ad lucrū/fieri pōt. Sed oēs cōtractus claudicantes de se reprobati sunt. Uocat ptractus claudicās: cū vna pars est i securitate lucrādi quicqd eueniat: nō aūt alia: vt dare vaccā p decē solidis singulis annis: z sp vaccā restitui debere: etiā si moriat/vt dare decē frācos p centū in vno anno: z in fine anni centū francos. Sicut redditus ad vitā z in fine oīme argentū suū. Secus est si a casu ptract9 sit: Quis postea bona eqtas cōpēsare debet: si videat notabiliter recipi vltra argēti

valorē/pōt cōmodari alteri res ex q pdit vtilitat9 z q peior efficit aut deuastat vtendo: et a qua vsus separari pōt a possessiōe: vt equi/oues/tunice/mātilla/argentea vasa/vel stānea. Pōt haberi societas i mercimonijs lucrādo z amittēdo: vn9 quidē dabit argentū suū: alter vo penū faciet. ¶ Palliatā vsurā voco falsam mercantiā aut cōmutationē: siue in vna re fuerit siue in alia. Et cognoscitur vno triū signoꝝ. Primū p hoc q res q vendit alia est q ipsa esse dicat/aut q appareat. Est auricalcū z vendit p auro: est plumbū et vendit p stāno: est simplex calcius z vendit p calcio ex corio cordubensi. Est liber aliqs z pro alio venditur libro: est vna herba z vendit p alia. Scdm signū est in qualitate: vēdes malū aurū z durū ac factū p artificiū aliqd vel mixtionē/pro auro bono z puro. Ostendes mihi bonas lras ad librū aliquē mihi scribendū/deinde scribes male: bonū piscem vel bonū vinū/z postea malū dabis. Uendes mihi equū aliquem p bono/sano z integro/z ipse tussim patit. F
Tamē hic sciēdū est aliquos esse defectus q se declarare possūt ad extra vnicuiqz: z tales dicere nō oportet: mō remittat ob id iustū preciū. Alij defectus q secreti sunt: fm deū et psciētiā dici debēt ac fm leges ciuiles. Et etiā p fortiori rōne: non q rende sunt cautele pl9 equo postulādo/vel in tenebris/vel p celationē rei venalis: aut ostēdēdo oīa esse talia. Pro regula gñali tenendū: q quotiens vendis carius q iustū expostulet pciū/peccas: z ad restitutionē teneris. Bonus famul9/iustū preciū: qd tenet librā: z cōpensat res venales ex vna prez z preciū ex altera: z desponsauit iusticiā dici filiam/gignitqz bonū ac pbum bolem/legalē acquisitionē. Justū precium est fm bone fidei z equitatis estimationē: qd ponere pōt dñs vel platus. Estqz res secura hre psiliū: qd intelligit tā de vendēte q de emente. Notate historiā z exēplū scti Augu. de trini. Dēs care vendere volūt/z emere vili. Et de illo q restituit preciū/hoc deduci pōt in factis z in familia q interest mercimonijs: pōt quoqz cōpensari vnū lucrū p aliud. Exemplū de pigmētario q habebit puisionē multarū rerū q sument in fine anni/hoc deduci pōt. Si defect9 est ppt ignorātiā tuā z negligentiā/nō debes decipe alterū: nec deducere illā pditionē: sicut i equis z falsis monetis/fetentib9 piscibus. Si dom9 tua cōbusta fit: si res facta fuerit melior p industriā tuā z laborē: vel G
p tua pericula q ibi nō est tāta abundātia pānoꝝ sicut in loco ex quo venis/pōt cōpensare hoc/z carius vēdere. Hic sunt sex casus reprobati p phibitionē legalē acquisitionē: qñ res nō est facta melior p suā industriā: z qñ eā sine dāno seruas: z nihil pdest reipublice/imo ei obest: sicut hi q faciūt adinuicē pspirationē vēdere ad certū quoddā preciū: vt vnus q emet oē ferrū/aut oēs libros vel frumēta alicui9 ciuitatis vel patrie: vt vendat in pcio quo ipse voluerit. Uel qñ es psona ecclesiastica et debes z potes aliter victū tuū acqrere. Cū i locis sctis phibit9/z i festis pcept9 fac9 ptract9 nos. Uel qñ ß facis pncipalr ad cumulandū sine nēitate i aggrauationē z grauamē alioꝝ. Tertiū signū est i quā

titate/vt in mẽsuris vini/aut frumentoꝝ/aut mali-
cijs: vel faciẽdo ꝑ maliciã rem aliquã põderosiorẽ
ꝙ sit/vt madefaciẽdo lanã/ꝛ siſi mõ: vel cum sar-
tor furat̃ pãnũ/aut tucetari⁹ carnes vel caseũ/vel
pelliũ artifex pelles. Facere falsa opa/falsas res in
singulis artificijs. Cognosci ꝑt ꝑ hec tria signa/si
qͥs habeat artificiũ quo male vti possit vł bñ. Alit̃
fieri ꝑt si intẽtio bona est: ꝛ si eccłia patiat̃ de illis
q̃ inueniũt inuẽtões nouas ꝛ ꝯsuetudines in habi
tib⁹. ¶ Mercatura q̃rit de iuramẽtis: si oĩa sunt
moitalia ꝛ tenẽda/si nõ sit efficiendũ vt imminuat̃
ꝑciũ postea ꝙ vẽditor iurauerit certũ ꝑciũ: si in fe-
stis dieb⁹ ꝛ in ecclesijs fieri possint vẽditiones/si-
H cut fiunt multe mercimonie. Rñdeo tibi: aut cũ
iuras existimas te dicere veritatem: ꝛ ita sentis in
corde tuo/ꝛ si iuramentũ est de rebus ꝑteritis vel
pñtibus/non peieras nisi fortassis tua te accuset
negligentia. Si sit de re futura/honesta ꝛ tibi pos-
sibili/eam tenere debes: ꝛ cum ꝑmũ non eam tene
re vis/peieras. Si scias te mẽtiri/nec te habere i-
tentionẽ in corde tuo deũ vocãdi in testimonium
nec te obligare in corde ꝑ iuramentũ/peccas graui
ter: ꝙuis quo ad deũ piurus non sis: nec obligat⁹
ꝑ iuramentũ seruare quod solo ore iuras. Si intel
ligas ꝯditionẽ in corde tuo vt dicẽdo/tantum da
bis ꝓ hoc: intelligo si tu vis: est aliqualis excusa-
tio/sed non sufficiẽs: ꝓpter extrinsecũ scandalum.
Notate de directione intẽtiõis sicut gubernator
nauis: ꝑ hoc ꝙ iurãs exponat ꝛ dicat iuramẽti sui
ꝯditionẽ. Dico vlterius bñ actum esse si nihil post
talia emeret̃ iuramẽta: ꝛ ꝑsertim si iurans non ex-
poneret intentionẽ suã: ꝫ nolo ementẽ ad empti-
onẽ obligatũ esse. Bonũ est etiã nõ inducere iurã-
tem/vt cito iuramentũ suũ faciat: sed ꝙ diceretur
postea ꝙ iurasti/non tibi loquar amplius. Reme-
diũ esset ꝯtrariũ ducere in ꝯsuetudinẽ: ꝛ tũc emere-
tur ꝛ fides adhiberet̃ tali ꝑsone sine iuramẽto: ꝑci-
pue bone fidei hoĩes illi crederẽt: hoc patꝫ in ali-
q̃bus bene vendẽtibus. Aliud remediũ/ꝙ reb⁹ ꝑ-
I cium esset ꝯstitutũ ¶ Quo ad festa ꝛ loca sancta/
hec q̃stio locũ habebit in tertio legis ꝑcepto/saltẽ
missa audiri debet: human⁹ spũs q̃ se ꝑcipit dece-
ptũ ꝛ seductũ falsam ꝑ auariciã: interroget reme-
dia/vt sine illa honeste ꝛ sufficiẽter pñtẽ transigat
vitam. Non ꝓcul eundũ est nobis/vt ea inueniã-
mus remedia: interrogemus sctm̃ Joannẽ q̃ bon⁹
aĩe fuit medic⁹ ꝛ auaricie ꝯtrari⁹/q̃d remediũ nob
det in pñti euãgelio ſm moralẽ sensum. Et video
tria ſm ꝑsonas q̃ intersunt his nuptijs/iesus/ma-
ria ꝛ sui discipuli. Consydera iesum/ꝯsydera mari
am/ꝯsydera discipulos. In iesu diuinã ꝓuidẽtiã/
iesus saluator. In maria/amarã pniam. Maria in
terꝑtat̃ amara/in discipulis magnã eoꝝ sufficien-
tiã: hoc exemplũ est ꝑ tres respect⁹. In schola tri
bulationis in qua posit⁹ erã ad patiẽtiã addiscen-
dã corã me venit remediũ sup oĩa alia remedia/si-
ue esset ꝯtra paupertatẽ/siue q̃ecunq; aliud malũ/su
mere iesum/recurrere ad iesum: qꝛ ꝑ gladiũ ꝯsyde-
ratiõis diuine sue prudẽtie oĩa expulit mala: iesus
dicit ꝛ ꝓmittit ꝙ habeamus spem in potentiã suã
sapiam ꝛ bonitatẽ. Et ipe nos nõ deseret/ꝑcipit vt

reijciamus omnẽ sollicitudinẽ exemplo auiũ ꝛ flo-
rum. In bona fide mentiri iesus nõ potest: decipe
nõ ꝑt. Et q̃d? Uideo ꝙ si modo rex aliq̃s vel prin-
ceps veridic⁹ ꝛ potẽs diceret/ꝙ in eum sperares/
nec vllo modo timeres: qꝛ te derelicturus nõ eẽt:
putares te admodũ secuꝝ. Multo securiores esse
debemus de deo. Si sit tibi familia ꝛ possessiões
tribuis tibi securitatẽ: ꝛ expelles oẽm melãcholi-
cam sollicitudinẽ: ꝛ tamẽ omne illud deficere põt
mille modis. De⁹ aũt neminẽ deficere potest: cur K
ergo deum non habes in securitatẽ? Ulterius de-
us bonus pater noster est: quẽadmodũ ipe dĩt: qui
nos multo plus diligit ꝙ mater filiũ: cum ergo sit
tam diues/tam sapiens ꝛ tam potens/non nos de-
seret in necessitate nostra: ꝛ ſm ꝙ sciuerit opus esse
nobis. Sepius eñ dicere debemus: Inclina cor
meum deus in testimonia tua. Sed hic melancho
lica sollicitudo in corde deficienti ac timido repli-
cat/ꝛ dicit deum velle vt quis seipm iuuet: alioqͥn
deus eum non iuuabit. Uerum est/labora ꝛ fac iu
xta posse tuum/iuxta statũ tuũ: modo hoc sit ꝙ per
ipm deus non ad iracundiã ꝓuocet̃ ꝑ pctm̃ mor-
tale: hoc enim se iuuare non est/sed destruere: pete
quod licitũ est ad hoc ꝙ paternalis sua voluntas
fiat in te/ꝛ tua tꝑalitate: sicut scit ꝛ vult illud tibi
ꝯducere ꝯducit: ꝛ sicut fit in celis supioribus/vel
in cogitationibus iustoꝝ qui celuꝫ sunt: in quo de
us habitat. Notate de hortulano qui cumulabat
thezauꝝ. Notate de muliere q̃ interrogabat si ali
qui vellent ei tollere gubernatorẽ suum. Si status
tuus tibi minor appeat ꝙ tua exigant merita: con
sydera grãs quas de⁹ tibi sup alios fecit/vno mõ vł
alio. Si eñ ꝯsyderes illos q̃ sunt ditiores te/ꝛ tu
inuideas: teipm destruis ꝛ affligis. Notate de here
mita: si habeas victũ in vno statu/nõ q̃ras ipsum
augere ꝛ facere de necessitate supfluitatẽ. Si pau
habeas ꝓ te vel pueris tuis/accipe fidẽ bonã/ꝛ ſꝫ
argue mõ: vel hec paupertas est ꝓ pctis meis: vel
non. Si sit ꝓ pctis meis: pena ꝓderit mihi/qꝛ ha L
beo patientiã. Si est sine pctõ meo: deus me remu-
nerabit debite hic/vel alibi: sicut fecit oĩbus ami-
cis suis. Quid scis/si hec paupertas sit ad humiliã-
dũ te/vel vt castus fias/vel aliter te excitandum ad
deum ꝛ auferendũ de peccati ꝑiculo. Et si necesse
esset mori fame/si placeret deo: ignoro qñ moriẽn-
dũ sit: ideo habere deberẽ patientiã. Exemplũ de
pueris qui ꝟberant̃/ꝛ deinde irridẽt̃: qꝛ est vtili-
tas eoꝝ. ¶ Uoca scdõ mariã. i. mare amaꝝ: hoc ẽ
ꝯsyderationẽ grauaminis ꝛ difficultatis q̃ est i pe
nitentia hui⁹ pcti/ꝑsertim cũ ventũ fuerit ad satis-
factionẽ ꝛ restitutionẽ. Est baculus spine⁹ nimis
inuite restituit̃: vel qꝛ expẽsa est pecunia/vł ob ma
gnum qui inchoat⁹ est statũ/aut ꝓpter auariciã q̃
nimis strinxit in laqueis suis ꝑsonam: ꝓponendo
ei timorẽ paupertatis/indigẽtie ꝛ verecũdie. Nota-
te de instrumentis illis vel rebus q̃ dicunt̃ gallice
tirelire sagedde barbee et nassee. Uide ꝙ per hoc
amittis deum/paradisum/gratiam: totũ mundũ ꝛ
infernũ acquiris: omne quoq; bonũ amittis: si ali
quid male acquisiueris/hoc fuerit restituẽdũ/aut
suspendiũ ferendũ. Non igit̃ male quicq; acq̃ras;

ne labaris ⁊ decidas in hm̄oi pl̃m aiall'qd a puer-
tus expectādo. Tertio discipuli iesu christi hanc
eijciūt auariciā p bom exēpli eoꝝ baculos ⁊ eoꝝ
sufficientiā. Et eti immunda ac feda meretrix ni-
M mis diu ibi morata eē. Quis sperauit in dño ⁊ de
relict⁹ est ab eo: ꝫ si dereliqͥt eum ſm vitā hācmi
ſerā magno pe recepit eum: ⁊ honorauit ⁊ retinuit
in felicitate gl'osa. Uitemus pueros duos masen-
los/q in pmis amāt auariciā: ⁊ magnas expēsas p
edificationē: ⁊ iuris psecutionē: ⁊ hominū opimo
nē/q dumtaxat variatio qdam est expēse/ psertim
in iuris psecutiōe magis sunt nocitue ⁊ edificatōe
familiaritas hoim q practici dicunt/ solū cōmodi
tatē qrit/ ⁊ diuersa sepi⁹ pbea. Sumamus cum ma
gnis expēsis frugalitatē: ⁊ paꝝ curabimus vitam
nostrā. Paꝝ em̄ eā sustētat: hñtes alimēta ⁊ qbus
tegamur ⁊c. nihil intulimus in hūc mūdū. Itē nō
pmittam⁹ vitam nostrā alioꝝ opinioni/ sed vi-
tati ⁊ deo. Prudēs ⁊c. Nihil est tā fragile/ nihil tā
mutabile sicut holz loq̃la. Ubi crede/ q viuit ad
alteri⁹ opinionē/ nunq̃ pacē habebit/ nec gaudiū/
nec sufficiētiā: hi q te repħēdūt de quo statu/ non
vellēt apponere quatuor denarios ad eius augmē-
tandū. Stultū ē est velle ascēdere altius/ q̄ homo
possit/ ad satisfaciendū sermoni ⁊ loq̃le taliū holz
Notate historiā vel narrationē de viro ⁊ filijs su-
is ⁊ asina sua: quā qdem asinā nullo pacto ducere
poterāt qn a pteremtibus arguerent. Duc asinam
tuā ſm estimationē tuā: fuge picula oibus modis
imitari nō poteris oim opinionē: sume p re tua do
mestica ⁊ familiari frugalitatē ꝯtra pdigalitatē et
dissipationē: sume possibilitatem ꝯtra vanam vul
gi opinionem.

Dominica in septu-

agesima ꝯtra acediā/ Sermo: Uisit oparios in vi-
neam suam.

N  Enitemini dicit
dñs noster iesus christ⁹: ⁊ ſm
q̄ sedꝫ i mysterio hodierni
euāgelij (cui fidē adhibere de
bemus) vos hortor ⁊ clamo
facite bonū fructū pnīe in vi
nea ꝯscīe. Quid dicem⁹ in ex-
hortatione ista: sed in pncipio hoc o deuoti quō
obediem⁹: quō adimplebim⁹: Nos sum⁹ pigri/ lā-
guidi/ debiles/ ⁊ ꝯfricati p ou⁹ pcti: queadmodū cō
q̄rebat rex Dauid: Qm̄ iniq̃tates mee supergresse
sunt ⁊c. Et rursum: Miser factus sum ⁊ curuatus
sum ⁊c. Iniq̃tates inq̃t mee grauate sup me sicut
onus graue: ideo miser fact⁹ sum ⁊ curuat⁹ ad ter-
rā. In tali statu quō laborabim⁹/ quō faciemus di
gnos fruct⁹ pnīe in vinea ꝯscie: pfecto gr̃a nobis
necessaria est/ q nobis det ⁊ restituat vigorē nr̃m/
fortitudinē ⁊ vtutē: effeciatq̄ pluuiā pdicatōis no
stre cū pfectu: ⁊ recipiat in hac vinea nostraꝝ ꝯsci
entiaꝝ: alioqn nō veniret vsq̄ ad viuā ale radicē.
Et qm̄ illa q portauit bñdictū fructū vite ⁊ veram
vineam/ vicꝫ dñm nostꝝ iesum christū/ qui sic se in
euangelio nolat. Illa inquā que est laborantium
auxiliū ⁊ mater penitentiū/ nobis hāc impetrare
pōt grām: ⁊ ideo ad eā ꝯuertemur/ ipam salutabi-
mus ⁊c. Penitemini ⁊c. Eycia m⁹ oēm vanitatē/ oē
dissolutū gaudiū/ mūdanā voluptatē/ oēm vt acci-
piam⁹ dolorē/ angustiā ⁊ laborē ꝗ bona mr̃e nr̃a
scā eccl'a q hodie incipit lugubres induere vestes
mutare cātus leticie/ vicꝫ alleluia in ploraт⁹/ suspi-
ria/ gemit⁹ ⁊ plāct⁹ ⁊c. Circūdederunt me dolores O
mortis ⁊c. Secludat ols pigricia stulta: ꝯtra quā
locuturi sum⁹/ ⁊ valde ad ppositū ſm totū mysteri
um psentis dnīce/ ⁊ hui⁹ tpis qd̄ septuagesima dr:
qr in mem riā reuocat captiuitatē filioꝝ isrl in ba
bylone: ⁊ durā nostrā pegrinationē trāsitorie hui⁹
⁊ penalis vite: q vita compata est in hodierna epi
stola/ mō cuidā luctāti aut campo pligi/ v' alicui cu-
nēti ⁊ in euāgelio ipam innuit p verbum vinee/ ſm
quam formam meā exhortationē faciendā ⁊c. Di
cit sic euangeliū: Simile est regnū celoꝝ pr̃ifamili
as: q exiuit pmo mane conducere oparios in vine
am suam: ⁊ ꝯuentione facta cū oparijs de diurno
denario misit eos in vineā suā. Et cū exisset hora
tertia/ vidit alios in foro stātes ociosos/ q̄bus di-
xit: Ite ⁊ vos in vineā meā: ⁊ qd̄ iustū fuerit dabo
vobis: ⁊ illi ierūt. Exiuit aūt iterꝫ circa horā sextā
⁊ nonā ⁊ fecit silr. Et circa horā vndecimā ⁊ inue-
nit alios stantes/ q̄bus ait: Quid statis tota die h
ociosi: Et illi dixerūt ei: qr nemo nos ꝯduxit: qb⁹
ait: Ite etiā ⁊ vos in vineā meā. Cum factum esset
vespe/ dixit dñs vinee pcuratori suo: Uoca opari
os ⁊ redde illis mercedem suā: incipiēdo a nouissimo
vsq̄ ad pmū. Cum ventū esset ad illos q venerant
circa horā vndecimā/ receperūt singuli singulos
denarios. Qd̄ vidētes pmi/ sperabāt se amplius
recepturos: ⁊ receperūt singlos denarios. Inter
recipiendū aūt murmurarūt ꝯtra patrēfamilias/
dicētes: Postremi hi laborauerūt hora vnaꝫ fe-
cisti eos eq̃les nobis q portauim⁹ pōd⁹ diei ⁊ est⁹.
Qui dixit vni ex eis: Amice nō facio tibi iniuriam: P
nunqd ex denario diurno ꝯueni tecū: Accipe qd̄
tuum est ⁊ vade. Uolo dare ⁊ huic vltimo tantū
quantū tibi: nōne licite facere possum qd̄ volo: nō
ne oculus tuus nequā est/ qr ego bon⁹ sum: Et sic
erūt nouissimi pmi/ ⁊ pmi nouissimi. Multi sunt
vocati ⁊ ostensūnō aūt electi. Hec pabola ⁊ simili
tudo docet qualr deus a mūdi initio vocauit ho-
mines tanq̄ bonos oparios vt mereant denariū
vicꝫ padisi mercedē. Homo em̄ nascit ad laborē:
Et vsq̄ ad finem ⁊ vnaquaq̄ hora vocabit/ ⁊ ad
eos mittet p pdicationem ⁊ inspirationes atq̄ mo
dos alios/ tam in psperitate q̄ in aduersitate. Sꝫ
hic est dubium quoddā irāle. Si seruiendū sit deo
pter spem mercedis: Dico q̄ hoc fieri pt qn̄ qs
p labore suo nō expectat pncipalr aliam mercedē
q̄ deū q est ⁊ erit gl'ia nr̃a. Dico pncipalr qr pt hn̄
desyderari gl'ia paradisi/ ⁊ qs timere potest penas
inferni: vt ob hāc ꝯsyderationē a malis abstineat
opibus: nec iudicet q̄ quis male agere vellet/ etiaꝫ
si non esset infernus nec paradisus: qr deus pcipit
q dignus est cui exhibeat seruitiū. Excellētius aūt
seruitiū est cum fit ex amore ⁊ sine mercedis ꝯsyde-

ratione/aut timore pene: sed ex solo amore et causa propter quā isti in hoc euāgelio q̄ sine mercedis p̄missione laborauerūt in vinea/ habuerūt in breui tp̄e tātā mercedē q̄ntā mercenarij in lōgo: q̄m si talis aliq̄s sciret se victurū ad mille annos/nō peccaret: sed deū diligeret ⁊c. Aliud dubiū est/q̄re deus nō vocat oēs vna hora? Rn̄sio: nō oēs nati sūt vno tp̄e: quo asit ad vnā eandēq̄ p̄sonā: hoc itelligi debet s̄m etatū diuersitatē. Nā dico s̄m diuersitates etatū sp̄ deū vocare ⁊ mittere/q̄ntū in se est: s₃ non obedit hō q̄libȝ hora. Aliq̄ obediūt in infantia/sicut sctūs Nicolaus: q̄ p̄durat vsq̄ ad septēnium. Alij i puericia seu etate puerili: ⁊ durat vsq̄ ad decimūq̄rtū annū. Alij in etate adolescētie: q̄ durat vsq̄ advicesimūprimū annū. Alij in iuuētute: que durat vsq̄ advicesimūoctauū vel tricesimū annum. Alij in statu p̄fecti hoīs: q̄ durat vsq̄ ad q̄nq̄gesimū annū. Alij in statu senili durāte ad septuagesimū vsq̄ annū. Alij in statu deficiētī ⁊ antiq̄tatis: q̄ certū terminū nō habȝ. ¶ Aliud dubiū: An merces sit eq̄lis? Rn̄deo q̄ sic/quo ad durationē: non quo ad magnitudinē vel p̄fectionē. In domo patris mei mānsiones multe sunt ⁊c. ¶ Aliud dubiū: q̄re inchoat in nouissimis? Primo ad ostēdēdū q̄ oīa veniūt ex misericōia dei. Scd̄o ad ostēdēdū q̄ interdū hi q̄ tardꝰ cōuertūt/maiorē adipiscunt mercedē propter ardorē. Sicut solet dici/bonū operariū non nimis tarde ad opꝰ venire posse. Tertio ad dādū nobis hūilitatis exēplū. Si videamꝰ vnū p̄cedere alterū/siue fuerit in religione/siue alibi/in q̄cūq̄ fuerit etate: ⁊ ne nos iudicemꝰ quēcūq̄ hoīem ad dānationē. Nā q̄ malꝰ est mō/is s̄m dei p̄destinationē gl̄iose saluabit: sicut sctūs Paulꝰ/⁊ latro. Aliud dubiū: quō intelligit hoc murmur? Rn̄deo q̄ p̄ hūc modū p̄abole deꝰ mōstrare vult nō murmurādū esse de hoc qd̄ facit. Sicut sepe mouet aliq̄d dubiū: ⁊ deinde p̄ rn̄sionē ostēdit nō esse rōnabile. Sic dicere vult hoc euāgeliū/q̄ si q̄s murmurare vellet/posset ei dici q̄ eīset cā sua: q̄r oīa sunt in volūtate donātis ⁊ remunerātis. Hic tractari posset
R inuidia que est inter aliquos de statu burgensi cōtra ecclesiasticos: q̄r ecclesiastici nō laborāt (vt eis videt) ⁊ gratis mādūcāt/lucrāturq̄ mercedē eorū fere sine pena. Sed omittā hāc materiā quoadusq̄ loquar de inuidia in quadragesima ¶ Aliud dubium: q̄re deꝰ saluat tam paucos? Rn̄deo q̄ hec est curiosa q̄stio. Notate de sctō Anthonio: cui dictū fuit vt cogitaret de p̄pria salute ⁊c. Per hoc nobis ostendit ex pura gr̄a nos saluari. Et vos videtis oīa p̄ciosa in paruo esse numero. O altitudo diuitiarū sapie ⁊c. Nec iudicemus aliū. Sed dices non laborandū esse. Rn̄deo q̄ immo laborandū est vt vnusq̄sq̄ faciat debitū suū/vt hic habeat vel lucret p̄adisuȝ: quēadmodū egrotus recurrit ad medicū/supposito q̄ dubitet si sanabit/vel non. Qui vellet exponere p̄sens euāgeliū s̄m sensum mysticū p̄ cōtemplatiuis/loqueret de vita sp̄uali ⁊ nouarē s̄m has etates ⁊ incremēta: sicut ⁊ Augꝰ in libro suo de vera religione. Supra sensum euāgelij lr̄alem/sicut sup̄ fundamentū quoddā possent edificari multi modi moraliū sensuum pro instructiōe nostra de diuersis loq̄ndo vineis p̄ signū ⁊ mysteriū ⁊ p̄abolā: sicut saluator noster iesus christꝰ nos facere docet in hoc euāgelio ⁊ cōpluribꝰ alijs. Sunt enī p̄abole tanq̄ specula/tanq̄ naturales libri ⁊ picture p̄ simplicibꝰ hoībꝰ: vt p̄ hoc q̄ ad extra res noscūt sensibiles/citꝰ eleuent ad intelligēdū sp̄uales res ⁊ diuinas. Tota ecclesia sctā gn̄alr est vinea q̄dam mystica: vt habȝ sctūs Grego. Ego plātaui te vineā eiꝰ: q̄si vitis fructificaui. Vinea coram me est. Alia est religiōis sp̄ealr. Alia diuine sapie
Quarta vniuscuiusq̄ cōscie. Vinea cōscie magis ad p̄positū meū est ad applicādū statū burgensem cui p̄ncipalr loquor. Hec vinea in initio plantata
fuit ⁊ ordinata p̄ sup̄mū vinitorē deū/q̄ sic se nolat: S
⁊ fuit hoc factū in terra hūane creature sine defectu quocūq̄: ⁊ sine admixtiōe aliarū malarū plātarū. Affectiōes enī (q̄ p̄ncipales sunt huiꝰ vinee ip̄ius cōscie sepes) pure erāt ⁊ mūde/vt cito p̄ducerent ⁊ portaret bonū deuotiōis vinū. Hoc habes in Aristo. appellāte v̄tutē. Bonus ille viticola huiꝰ vite sub deo nolari pt̄ desyderiū aut bn̄faciēdi talentū. Quēadmodū dicit Boeciꝰ: Omnibꝰ inserta ē veri summiq̄ boni cupiditas. Desyderiū inq̄t boni veri ⁊ summi naturalr datū est vnicuiq̄ creature. Bonꝰ famulꝰ adiunctꝰ fuit p̄bo huic viticole: quē nomino vigorosum laborē. Etiā in statu innocentie. Est textus q̄ hoc dicit: vt operaret ⁊ custodiret ⁊c. Famulus ille tūc non habebat repugnantem stultā acediā/sicut dicā in seq̄ntibꝰ: ⁊ sicut habet p̄ tp̄e p̄sti pc̄ti/rōne maloꝝ surculoꝝ ⁊ plantaꝝ que creuerūt in vinea nr̄a/⁊ in terra cōscie/p̄pter maledictionē dei factā in punitionē pc̄ti: maledicta terra ⁊c. negligēs acedia recurrendi ad deū/oīa mala adduxit. O grauis maledictio/o dura mutatio: cum bone vinee ⁊ bone sanctaꝝ affectionū plante mutate sunt tanq̄ in cōtrariū/sicut in labruscas vel syluestres vineas/spinas ⁊ cardones cōcupiscētiarum malaꝝ/⁊ inordinataꝝ passionū. Grandia sepe q̄bus ⁊c. ait Vergiliꝰ in bucolicis ¶ In hac vi- T
nea est turris q̄dam q̄ facit custodiā/quā nomino rōnem ⁊ prudentiā. Et rō sapiēs est gubernatrix. Sepes ⁊ murus q̄ claudit hanc vineā factꝰ est de preceptis dei: ⁊ ianitrix vel custos est obediētia cū angeloꝝ auxilio. O₃ si obediētia abierit/mox porci et syluestres bestie diuersoꝝ pctōꝝ oīa frangūt dissipāt. Maiora ligna hāc sepē sustētātes/q̄ circūdant vineā nostrā/v̄tutes sunt acq̄site ⁊ infuse: bonū ē gr̄a stabilire cor. Pressoriū ē patiētia qd̄ p̄mit fructū pn̄ie. Ita affert fructus in patiētia. Vinū hoc in p̄ncipio est tanq̄ mustū solum: deinde bulit ⁊ se- Z
purat p̄ deuotionē. Et cernitis q̄nō in p̄ncipio homines p̄ueniētes ad verā pn̄iaȝ hn̄t sufferre: ⁊ quō sunt in motu: ideo maior impēdenda est opera vel feruor vt bene ferueant ⁊ ligent obedientie ⁊ discipline circulis. Qui enim eos sineret s̄m feruorez eoꝝ agere/qd̄ eis bonū videt: oīa frāgerēt ⁊ p̄derēt. In hac vinea. s. cōscie laborare debet ⁊ operari/bn̄faciēdo ⁊ lucrifaciēdo talentū auxilio vigorosi laboris/vt videat p̄fectꝰ pn̄ie fructꝰ: q̄ quidē fructus p̄ p̄n̄ti hac vita vinū deuotionis nominat/⁊ in paradiso vinū gl̄ificatōis: de quo dicit iesus christꝰ: A-

modo eīn nō bibā ⁊c. donec bibā illud nouū in re
gno meo. Vinū hoc deuotiōis nascēs ex pnia/nō
subito ad dulcedinē suā ⁊ pfectionē puenit. Nemo
repēte fit summ⁹. Necesse est pus bn̄ colere ɔscie
nostre terrā/⁊ tollere malas herbas ⁊ plantas ibi
crescētes. Magnopere custodienda est vinea hec in
nouitate sua: hoc est in statu infantie vel ɔuersio-
nis pmarie ad deū: q2 mox in hac vinea/mala per
uerse tentatiōis pruina vel pestifer vētus irrisionis
impediret hūc fructū pnie: ⁊ deuotiōis vinū vī oīa
vteret in oppositū. Maledicta sint ora talia tales
v ventū detractiōis vel oblocutiōis mittētia: q̄ mir
in modū grauat nouas has vineas/ cū germināt
botrosq̄ emittūt: hoc est cū incipiūt bn̄facere/no-
minant beguini ⁊c. Contingit q carnalitatis plu-
uia deprimat illas vineas cū iam incipiūt florescere
bonosq̄ pducere flores p sctās opationes. Hoc
sensibilr videmus in pueris. Notate ɔtra eos q̄
dicunt ex iuuene angelo/senex diabolus. Notate
quō in iuuētute deuotio resumēda est: qn̄. s. ipa fa
cta est p fictionē aut melancholiā sine discretione
⁊ iuxta ppriam opinionē: sicut dixit sctūs q̄dā pa
ter: Si videris iuuenē q̄ a seipo paradisum ingredi
velit: iam pedem vnū in paradiso habentē/trahe
eum p alterū. Notate hic cōtra eos qui volūt esse
eremite: ⁊ q aliquoꝝ granā/vt sancti Benedicti/
scti Joannis/trahere non debemus ad cōe exem-
plum. Notate q diabolus postmodū fortius ten-
tat tales pueros ppter malū exemplū. Vinea hec
sepe incidi vult falce contritiōis. Et sarmēta cōbu
renda sunt igni charitatis/recognoscēdo gratiā
quā deus fecit nobis: ⁊ veniā postulādo. Fimus
imponit huic vinee/p memoriā nostroꝝ defectuū
⁊ pctōꝝ. Exemplū de parabola fici ⁊ vinee ⁊c. Sūt
fouee magne ad sumendū ⁊ recipiendū rorem celi
he fouee sunt humilitatis pfunditas/⁊ est illa que
viam fecit rori grē: qꝙ ⁊ radij solis iusticie radicē
affectionū fm hanc parabolā possint attingere.
Notate insup q si huius vinee radix corrupta fu-
erit vel violata p venenū pctī: omne quod inde p
ducit corruptū est. Radix intentio ⁊ truncus est cō-
sensus. Et notate qualr aliqui ramusculi nascunt
circa hanc vitē/sugentes bonū humorē/⁊ impedi
entes fructū ⁊ comparant pctis venialibus. Nō eīn
trāseunt p ɔsensum pfectū: ⁊ habent interdū dele-
ctationē sine fructu. O burgenses hoc est ciues/
facite: comparati sitis mulieri que manibus suis vi
neam plantauit: ⁊ facite bonū fructū ⁊c. Noe ine-
briatus est p deuotionē/⁊ denudatus p terrenarū
rerum abnegationē: Cham irrisit vt mūdani ⁊c.
x ¶ Tertia sermonis ps. Accedia stulta in pmis cō-
traria est viticole nostro: suo famulo. Nec dici pt
quō eos impediat/quātūcunq̄ ipa lāguida sit stul
ta ⁊ compsita in se: ad nocendū tn̄ magni est vigo-
ris. Est stulta pigricia: stulta est ipa reuera: quo-
niam sibi soli loquit res stultissimas. In desyde-
rijs est ols piger. Mulier si sola cogitat/male cogi
tat. Ipa pigricia occidit seipā: desyderia occidūt
pigꝝ: nil opari vult ⁊ tamē comedere. Qui non la-
borat/non mādu cat: ⁊ ad sumendū pmiū/restat ei
maxima via: vt ad paradisum vsq̄ ⁊ in breui qui-
dem tempe/ac inter latrones: nec tamen festinare
vult. Expectat q̄rere hospitiū ⁊ domiciliū vsq̄ ad
noctem mortis/nullā pmittēdo puisionem: ideo
male hospitat sepius. Ipa in spinis est ⁊ foueis: ⁊
videt vineam suam destrui/ex qua se nutrire deb3:
nec tamē leuare manum vult/vt sibiipsi sit auxilio.
Grauabit si ⁊c. semp morē famet dissipat: seq̄ co
medit ac destruit more vesani: modo comedit lin
guā suā/modo aures/mō manus: deinde cor suū
p malum desyderiū ⁊ mala opa. Stultus ipsi⁹ ope
ris honorē expectat: nec tn̄ quicq̄ opari vult. Nul
lus bonū habet nisi ipm sibi comparet. Non co-
ronabit nisi q̄ le. cer. ij. ad Tim. ij. Stulta dissipat
ola q̄ christus fecerat. Insensati homis actus est y
opa sua dissipantis/dimittit vineam suā, ibiq̄ na-
scunt vitice a cute carnaliū desyderioꝝ/⁊ pungen-
tes spine diuersaꝝ curaꝝ. Et omne munimentū ac
murus dissipatur. Tres aculei sunt ad mouendū
naturā nostram pigram ad benefaciendū ⁊ bonū
fructum penitētie in vinea consciētie afferendū: ⁊
capiunt in hoc euāgelio. Et sunt hi honor/valor/
timor. Honor inquantū deus nobis pcipit labora
re. Misit illos ⁊c. Cui seruire regnare est/nō ē me-
lius q̄ regiū seruitiū. Sctā agata testis est ⁊ Boe
cius. Quis est q̄ non magnū assumeret laborandi
animū/si videret regē sibi id pcipe ⁊ videre: h̄ ma-
ius est: q2 vltra hoc q deus nos mittit ⁊ videt/sctī
angeli nos vidēt/⁊ etiā aduersarij ex alia pte/ad ir
ridendū nos si ficti simus. Duplex igit hic est sti-
mulus/honoris ⁊ timoris. Inimēsum glīa calcar
habet: ait Ouid. Valor patet in mercede: q2 dedit
illis singulos denarios: denarioꝝ spes laborē mi
nuit ⁊ vim flagelli. Hoc cernimus in mūdanis p-
mijs aut argēto/aut honore/aut voluptate datis.
Non sunt ɔdigne passiones huius tpis ⁊c. Nota
te de illo q̄ dicebat se missum in sella sua: ⁊ rhsuz fu
it ei/eū non vidisse infernales penas. Quod si sel-
la eius plena esset vmiū/adhuc moraret: notētur
historie de romanis: ⁊ in Tito liuio. Valor etiā est
in hoc mūdo: hn̄ eīn opando dulcedo q̄dam acq̄-
rit/qn̄ fit ex bona ɔsuetudine. Optima forma viuē
di est eligenda/quā iocūdam reddet ɔsuetudo. Ni
hil tam durū est qn id faciat ɔsuetudo facile ⁊ leue.
Hec dulcedo non tam cito pcipit. Exemplū de vi
ridi nuce porrecta simee ⁊c. Hec dulcedo interdū
tam magna est in seruitio dei/q esse potest tētatio z
illis q̄ alibi ptunc laborare hn̄t. Preterea satisfit
p pctis. In labore cogitandū est q sit sua penitē-
tia: sit pars satisfactionis ⁊c. Item nati sumus ad
laborem. Item in vnoquoq̄ statu est labor: etiam
piger laborat: ⁊ quādoq̄ plus alijs. Exemplū de
illo qui patitur podagram/vel dormire non po-
test. Item sumus de natura ferri/⁊ efficimur vali
diores ⁊ clariores p laborem: p ociositatem vero
pleni sumus scabie ac egritudinū. Primum ma-
gis est honestum. Item omnes sancti ⁊ sancte la-
borem habuerūt sicut filij dei. Si extra disciplinā
estis: adulteri ⁊ nō filij estis: Heb. xij. Item labor
nos tutatur a peiori/pdestq̄ quo ad corpus ⁊ quo
ad alam: ⁊ labor vnius hore paradisum meretur.
Maius illo natura facere non potest: vt videtur.

Et nisi sp̄us custodierit terrā suā/ sensualitas su-
gabit eam/ vt amittat tp̄s in quo nullū fit bonum
Exēplū de tito: diē pdidi. Itē si socij sim⁹ tribula-
tionū/ socij erim⁹ ⁊ ɔsolationū cū iesu christo sm
pmissionē suam. Notate de milite q̄ voluit habe-
re ptē suā ipsi⁹ lucri. Et socius suus dixit: Habe-
bis igit ⁊ ptē vberū q̄ sustinuimus. Item q̄ ociosi-
tas ⁊ acedia deducit ad oīa supius tacta mala/ ad
pauperiē ⁊c. Terti⁹ stimulus est timor. Multi vo-
cati/ pauci vō electi: pedibus timor addidit alas.
Notate exēplū de scō Gregorio de trib⁹ mulieri-
bus ei amicitia ɔiunctis. Notate de penis inferni
Notate quod dicit scūs Grego. in fine omilie su-
p hoc euangeliū de illo q̄ vidit draconem in infir-
mitate eius ⁊c.

A

Collatio contra acediā

¶ Heu o deuoti hoīes ita est/ euāgeliū hoc dic: ⁊
Necesse est credere: multi sunt vocati/ pauci vō ele-
cti ⁊ saluati. Nā hi soli saluati sunt q̄ sunt baptiza-
ti/ ⁊ post baptismū nō peccauerūt mortalr. Uel si
peccauerūt/ faciūt bonos fructus pnīe in vinea cō-
sciētie. Uideo pulchrā multitudinē hic in hac ec-
clesia ⁊ inter ɔsyderandū occurrit mihi pphē di-
ctū: vxor tua sicut vitis abūdans in laterib⁹ dom⁹
tue: filij tui sicut no. ⁊c. Burgēn. status est hic tan-
q̄ vinea abūdās in domo dñi: hoc est scā ecclesia
Sed vt dicit scūs Gregori⁹ in omilia hodierna:
Quis scit de hac multitudine q̄ hoīes sint saluan-
di: ⁊ q̄ non? Quis scit q̄ psone facient vilitatē ea-
rum de pdicationis pluuia? q̄ qdem pdicationis
pluuia cadit in vineā ɔsciētie. Accidit eīn q̄ cum
pluuia pdicationis incidit in ɔsciam plenam ma-
lis herbis: hoc est puersarū affectionū plenam: eo
plus crescunt ⁊ peiorē ɔficiūt vineā. Attñ meliorē
spem de vobis habeo o popule christiane. Deus
potens est q̄ oēs nos de numero simus tam pau-
corū q̄ saluabunt respectu damnatorū. Ideo te ro-
go vere de⁹ ⁊ saluator vniuersi mūdi. O sūme vi-
ticola totius vinee ecclie scē. Uide ⁊ visita vineā
istam burgensem ⁊ eam pfice. Nam ipa p te plan-
tata est: tu ipsam trāstulisti de egypto p mare rubrū
B in terrā pmissionis: hoc est de tenebris pcti origi-
nalis p aquā baptismi: q̄ virtutē suam habet p ru-
brum iesu christi sanguinē. Plantasti hanc vineā
in terra christianitatis ⁊ bona fide: da illi pluuiā
⁊ irriga eam gratia tua. Alioqn vba mea parū p-
ficerent/ nec plantatio. Et occurrit mihi in vinea
nostra nihil nos posse habere l signū timoris quo
citius effugent male bestie/ vl aues celi: hoc est ini-
mici: sm q̄ eos notat euāgelium nisi signū crucis
cum memoria nostre dñe. Et vt faciamus deuote
orōnis sonū. Ideo sic faciemus vgo dignissima/
⁊ te salutabimus ⁊c. Penitemini. Diligēs vester
aduētus arguit acediā facto: quēadmodū ego eas
reprobare deo vbo. Concedat deus q̄ sit ad com-
modū ⁊ pseueranter ⁊c. Quid facit stulta acedia?
Tentat grauare triplicter vigorosum laborē: ⁊ qñ
vi ipm supare non ɔtēdit: vincat malicia ⁊ subtili-
tate p parū laborare labor lāguid⁹: p malum labo-
rem labor vitiosus: p nimiū laborē labor immodi-
cus: quēadmodū p paruū laborē ducit vitā iocūdā
⁊ recreationes ad extra sub herba viridi vanē mū-
dane delectationis in diuersis locis/ cauponis ⁊ di-
uersis modis: vt p ludū taxillorū/ aut per choreas/
aut magna ɔuiuia: vel alias res q̄ sunt delectabi-
les aspectu ⁊ sensu. Timorem incutit de malis que
nunq̄ fuerūt nec erunt: p que labor vigorosus cuį
hmōi videt/ illas voluptates desyderat: deinde se iū-
git ⁊ fricat/ adeo vt tepidus efficiat ⁊ remissus/ ad
aliquid incipiendū mollis ⁊ deficiens: ad hoc q̄
C assuefiat mutabilis ⁊ inanis ad pseuerandū. Deci-
pit: q2 non percipit malas bestias sub herba viri-
di mundanarū delectationū latentes vicȝ malā cō-
suetudinē que adheret ⁊ se fortiter iūgit labori vi-
goroso tanq̄ malus serpens/ ipam non pcipien-
do malā ɔsuetudinē: nisi postq̄ est iam multū p-
lapsa: nec tñ tūc conat euadere. Deinde est paup-
tas mater latrocinij/ comitata angustia ⁊ melācho-
lia. Deinde est ira/ impatiētia/ inuidia/ murmur cō-
tra deū/ tristicia/ lāguēs tediū de statu suo ⁊ vita p-
pria: qd tediū p chordā desperatiōis suspēdit vigo-
rosum laborē: ⁊ eū strāgulat/ oīaq3 psternit in ifer-
nalē foueam. Ad has miserias ⁊ calamitates deue-
nit labor studiosus/ qñ se imiscet pigricie: ⁊ solum
ɔsyderat plures delectatiōes/ nō ɔsyderādo mala
q̄ ɔtingūt: ⁊ q̄ occultata sunt inter hmōi delectati-
ones. Hic cū studiosus labor q̄cq̄ debȝ incipe/ ace-
dia eū auertit iuxta posse suū/ vt faciat eū tepidū ⁊
remissum ⁊ somnolētū/ ad coruinū quoq3 cātū dor-
miētē. Crocitat coru⁹/ cras cras: nec vnq̄ cras il-
lud eueniet: nunq̄ oīa illa cras/ ad vnū deueniene
hodie: nec vnū hodie ɔstituēt. Aliqñ dat stultam
spem. Recipieris inqt ad laborādū in vinea dñi/
⁊ bñ eā ordinādū quotiēs volueris. Adhuc iuue-
nis es: satis plurus supest tibi termin⁹ ⁊ tp̄s lōgū.
O stulta pigricia/ loq̄ris p parte vna/ ⁊ omittis a-
liam. Ponis ratione nil defalcādo: non ppōis
incertitudinē mortis cum tūc celas ventura mala
p te ⁊ malam ɔsuetudinē eueniētia. Male eīn her-
be ⁊ plante crescūt semp ⁊ indurant: vineaq3 sylue-
stris efficit ⁊ infructifera: fugitq3 tempus quod re-
cuperari non potest: fugit irreparabile tempus.
D Exemplū de auibus que non tollere volebant se-
men canapi: ⁊ deinde ex eo facti fuerunt laquei/ q-
bus aues ille capte fuerunt: vt dicit Esopus libro
pmo/ fabula. xx. Oppme dū noua sūt subiti mala
semina morbi: Et tu⁹ incipiēs irē resistat equ⁹: nā
mora dat vires ⁊c. vt dr Ouidi⁹. Qñq3 pigricia ho-
minē ponit in desperationē: ne q̄cq3 possit incipe bo-
ni ppter eam quā in ope ondit difficultatē: q̄cq3 nū-
q̄ finis attingeretur. Dicit piger: leo est in via ⁊c.
Rñsio est hic p exemplū patris/ q̄ misit filiū suum
tollere spinas cāpi. Et cū vidisset tātā multitudi-
nē dormiuit nihil faciēdo. Deide pr pcepit vt quo-
tidie tāto spacio spinas toller quātū tpis occupa-
ret dormiēdo. Pugnam⁹ ɔtra vitia nō vt vinca-
mus/ sȝ ne vincāt. Itē q̄ obseruat vētū nunq̄ semi-
nabit. Exēplū de naue ex qua ɔtinue extrahit aq̄.
O studiose labor noli credere q̄so pigricie q̄ te di-
sturbare vult/ ne quicq̄ icipias. Incipe: q2 bonū
initium est quasi magis difficile toti⁹ opis. Dimi-

dium cepti q̄ bñ cepit/habꝫ: ait Horati⁹. Ad lr̄am
videm⁹ ꝙ difficillimū est pigro ꝛ somnolēto inci-
pe induere indusiū vel camisiā suā. Etiā videt̄ dif
ficili⁹ esse inchoare motū cāpanaꝝ vt sonēt/ q̄ ipm
motū ꝯtinuare: difficili⁹ est inchoare motū/ q̄ ꝯti-
nuare. Pulli iumētoꝝ difficulter incipiūt plaustra
trahere. Aliq̄ dicūt/ expectabo diē lune ad bñfaciē-
dum ꝛc. Notate qualr̄ fieri possunt hmōi obserua
tiones: ꝛ qualr̄ nō. Uel ꝑpter naturalē dispositio
nē/ vel ꝑpter sup̄stitionē/ vel ꝑpter religionē/ vel
E ꝑpter accediosam dilationē ¶ Questio: an teneat̄
facere sꝑ melius q̄ȝ possum? Rñdeo vel hoc intel
ligis de rigore iusticie si deus hoc postulare vellet
vel de ꝯgruitate: hoc est de ꝯsilio/ aut de necessita
te salutis ꝛ de p̄cepto. ¶ Quo ad p̄mū de⁹ solum
nos obligare vult ad certa p̄cepta tempe ꝛ loco.
¶ Quo ad scđm/ bonū ꝯsilium est facere semꝑ me
lius quod fieri p̄t/ habita rōne circūstantiaꝝ ꝑsone
tempis/ loci/ medij ꝛ finis ꝛ etiā modi: ſm eñ illas
circūstantias res que melior est de se/ erit interdū
minus bona vel grande malū. Exemplū de illo q̄
tunc adiret ecclesiā/ cum seruire deberet dn̄o suo l
sua egritudine ꝛc. ¶ Quo ad tertiū: non tenet̄ q̄s
aliq̄d incipe vel facere nisi inq̄tū deus p̄cipit/ si sci-
at ꝙ sit necessariū de p̄cepto: nec ignorātia ex ace-
dia ꝓueniens excusat. Et per hoc scietur quando
acedia erit pctm̄ mortale/ vel non. Similr̄ de ne-
gligentia. Pigricia est tediū boni: ꝛ venit tedium
hoc aut rōne cōplexionis/ aut rōne ꝑuerse ꝯsuetu-
dinis/ aut ꝑ tentationem. Et in oībus illis non est
pctm̄ quod sit mortale/ si non obmittat̄ ꝑ illud te-
dium adimpleri aliquod p̄ceptū dei. Et p̄t esse
tediū hoc interdū causa maioris meriti. Notate
de hoc q̄ȝ est seruire deo ꝓprijs expensis. Et q̄d eli
gibilius sit/ ꝛ q̄d de ꝯsolatōibus sit. Pariformiter
dico de negligētia/ q̄ est qñ non fit opus iam inte-
gre ꝛ ꝑfecte sicut deceret: ꝑ hoc ꝙ omittunt̄ bone
aliq̄ circūstantie q̄ non sunt de p̄cepto/ negligētia
F non est mortalis. Scđm hoc sciet̄ qñ dormire est
pctm̄/ vel nō: ſm bona q̄ q̄s omisit facere/ ꝛ malas
cogitatiōes q̄ ꝯtingūt atq̄ȝ egritudines. Si nō in-
tendas animū studijs ꝛ rebus honestis. Inuidia
vel amore vigil torq̄bere: dicit Horatius ep̄la. ij.
Septē vel octo hore sufficiūt. Gula amat pigrici-
am: ideo melius est burgenses surgere mane. No-
tate de malis que fiunt manendo in lecto sine dor-
miendo. An ꝑsona burgensis obliget̄ laborare/ p̄
sertim si aliūde habeat vnde viuat: sicut habent hi
qui vocant̄ liberi/ ciues vl̄ burgenses? Rñdeo per
distinctionē: aut illa vel illa burgēsis omittit labo-
rem ꝛ lucꝝ ad seruiendū deo liberius: vel hoc fa-
cit ad viuendū quietius in delicijs huius mūdi: si-
cut dicebat stult⁹ diues. Ecce ala mea habes plu-
rima ꝛc. Uel hoc facit ex debilitate cōplexionis/
vel ex ignorantia/ seu q̄ȝ non scit aliquod artificiuꝫ
Primū fieri potest: scđm non. Regulariter tertiū
ꝛ quartū fieri possunt. Modo ociositas non ꝯuer
tat ꝑsonam ad pctm̄: quēadmodū hoīes etatis iu-
uenilis moꝝ versi sunt. Ideo peccant parētes cuꝫ
non docent pueros laborare vno vel alio modo.
Aliud ꝑiculū est/ future paupꝑtatis ꝑiculū: ꝛ de ma

lis que eueniūt p̄sertim in senectute. Non se ꝑponē
dum est ad ꝑiculū. Notate etiam bona acq̄renda
esse ꝓ liberis suis. Parētes ꝛc. In labore hominū
nō sunt ꝛc. Notate hic honorabiliorē titulum esse
burgensi statui ipm esse laboriosum q̄ ociosum: q̄
uis varij sint laboꝝ modi: vt magister aliq̄s dicta
tor ꝛ ꝓspector negocij magis ꝓficit sine magno la
bore: ¶ Persona fortis ꝛ q̄ victū lucrari posset G
an possit mendicare? Respondeo inq̄tū tāgit bur
genses/ ꝙ nisi bonus finis aliquē excuset hoiem
sic mendicantē: mēdicitas talis est pctm̄ ꝛ tanq̄
furtū. Nam intentio dantiū est/ ꝙ paupꝑ sit ꝛ im-
potens: ꝛ sub intētione ei ꝯfertur elemosyna: non
aūt al's. Cū aūt opposito modo sit/ est hic fictio. q̄
rapit bona ꝛ elemosynas q̄ esse deberēt pauperū.
Notate hic ꝯtra illos chaymos. Dixi nisi bonus
finis excuset: qm̄ in habitu seculari homo aliquis
posset habere talē intentionē mēdicādi/ sicut ha-
bere debēt religiosi mēdicātes ad ostendendā humi
litatē/ ꝛ seruiendū deo magis sine cura. Dicebam
insuꝑ pigriciā facere vigorosum laborē mollē ꝛ de
ficientē ad ꝯtinuādū opus suum: hoc est qñ ꝑsona
moꝝ dimittit opus suum inceptū/ qñ reppererit ali-
quā penam vel fatigationē. Exemplū de illis q̄ di-
mittūt orōnes suas si se nō senserint in deuotione
ꝛ tñ tāto magis eas ꝯtinuare debent. Notate exē
plū de illo q̄ vult illuminare ignē ad calefaciendū
se. Notate exemplū de miluo/ q̄ de peiore in peius
ꝓgredit̄. Notate de moniali: de leopardo ꝛc. De
illo q̄ grauat⁹ fuit ab alio q̄ laborabat ¶ Questio
Est ne homo de statu burgēsi vel ciuili ꝛc. Nota-
te quō ciuilitas ociosa est in foro. Notate totū illū
psalmū/ q̄ bonus israel de⁹: ꝛ de malis q̄ faciūt hi
q̄ nō laborāt. ¶ Questio: si laborator singat se la- H
borare/ ꝛ nō laboret ſm totū posse suū/ an ne pec-
cet? Rñdeo ꝙ si faciat ſm ꝙ solitū est fieri plerūq̄
de bona eq̄tate/ satisfacit: supposito ꝙ sibi parcat
inter laborandū/ ꝑpter bonū corꝑis sui. Preter-
ea si sibi parcat ad ieiunandū/ vel deū adorandū/ ꝛ
ꝑpter hoc opus suū notabilr̄ imminuat̄: deuotio
nē habꝫ sine discretiōe/ ꝛ peccat: nisi sit ꝑ facultatē
mgr̄i sui vel ꝑ obligationē ecclie ꝑsona aliq̄ forte
¶ Dixi demū ꝙ pigricia facit hoiem mutabilē et
instabilē quo ad nō ꝑseuerare. Perseuerātia ꝟtus
q̄dā est q̄ coronat. Inimic⁹ ꝑ tediū interdū vincit
illos quos nō p̄t vincere ꝑ insultus. Et insidiatur
vno tpe forti⁹ q̄ alio. Insidiat̄ calcaneo: qm̄ nouit
optime ꝙ si tūc deficiat/ se ꝑdituꝝ p̄dam suā. Stul
ti igit̄ sunt q̄ expectāt p̄liari ꝯtra eū vsq̄ȝ ad horā il-
lam. Notate exemplū de ludo scacoꝝ. Si hō fine-
ret amitti viros ꝛc. ¶ Questio: si ꝑsona aliq̄ bene
egerit fere vsq̄ȝ ad finē/ ꝛ nō ꝯtinuet/ ꝑdet ne q̄cq̄d
egit? Rñdeo casum hunc raro ꝯtingere/ ꝙ is q̄ be-
ne vixerit/ male moriat̄: bona vita/ bonū attrahit
finē. Nihilominus tñ dico bñfacta p̄cedētia amit
ti quo ad gl̄iam ꝑadisi habendā: sed nō quo ad h̄
quod est minus dānari. ¶ Questio: q̄ ꝯditio ꝑicu
losior est/ aut incōstantia/ aut obstinatio? Obsti-
natio peior ē ꝛ ꝑiculosior: nulli credidit ꝯsilio. No-
tate de filijs incōstātie/ clerico/ logico/ astrologo/
aduocato/ mercatore/ milite/ desponsato/ asino ꝛc

vnoquoqȝ statu est aliqđ malū qđ difficulter attē-
tať: nec tñ sine attentatione cognosciť. Questio/si
tediū habeat de vita sua ⁊c̄. vt postea p̄ q̄d magis
p̄uenit p̄sona ad p̄seuerantiā? R̄n̄deo q̄ p̄ ponēdo
I modū ⁊ frenū in oībus suis op̄ationib⁹. Exēplum
de muliere q̄ pedib⁹ adibit sanctū Jacobū p̄ con-
tinuationē ⁊c̄. Exēplū de auriga cui dictū fuit cum
satis tēpestiue posse vrbē attingere si nō festinaret
⁊ festinādo fregit currū suū. Per hoc qđ dictū est
facile p̄cipere possum⁹ quđ acedia impedit studio-
sum laborē dupl̄r. s. p̄ male laborare ⁊ nimis labo
rare. Inimic⁹ semp̄ hāc h₃ cautelā: q̄ cū non pōt
vna via impedire/labiť in aliā. Si videat p̄sonam
multū inclinatā esse ad laborandū: nō tñ conabiť
eā tentare p̄ acediā/sicut p̄ malū laborē. s. ad maluȝ
finē/aut malā intētionē/vel p̄ mala media: quēad-
modū cernim⁹ aliquos seculares/⁊ alios q̄ nō pos
sunt p̄sistere/nisi ꝯtinue aliq̄d op̄arenť: ideo dieb⁹
festis se occupāt in malis opibus: cū cogitandum
esset de deo aut adeundus sermo: sicut in ludo ta-
xillorꝫ in camponis ⁊c̄. vel volunt ⁊ impediunt se et
alios. Notate de ludis ⁊ hastiludijs q̄ fieri possūt:
notate de illis q̄ nimias dicunt orōnes. Quando
denuo incipiendū sit ⁊ q̄ñ nō. Cū inimic⁹ aliud ef-
ficere nō pōt/hortať ad indiscrete laborandū: ⁊ ta
liter vt p̄sona postmodū est pigra velit nolit: quia
incidit in egritudines ⁊ alia incōuenientia. Exem
plū de eremita scindēte petrā ⁊c̄. Exēplū de illis q̄
nimiū cogitando ad eorꝫ mercimonias: ⁊ vt acq̄-
rant/stulti effi ciunť. Exemplū de pueris q̄b⁹ nul-
la dimittiť recreatio. Exēpluȝ q̄ laboris varietas
bona est. Exēplū de his q̄ occidūt equos eorꝫ p̄ ni-
miū laborē. Ideo nō tantope hortādū est ad labo
randū: q̄n etiā dicať q̄liter laborandū sit. Notate
quđ vnū idēqȝ exēplū aut doctrina nocebit vni/ et
p̄derit alteri: vt exēplū parui aīalis in muro ab-
sconsi ⁊ formice: ⁊ exēplū de musca ⁊ doctrina ie-
su christi: q̄ nō esse debeam⁹ nimis curiosi p̄ exem
K plū auiū. Uideam⁹ igiť quđ cura aut solicitudo fi
eri possit? Respondeo posse fieri ipam q̄tuor mo-
dis. Aut p̄pter desperationē de diuina p̄uidētia:
aut nimiū se occupādo in talib⁹ occupationib⁹ et
amittēdo rōnem suā in alijs negocijs: vel p̄ mēsu-
rā ſm bonā prudentiā p̄ se/ aut q̄rto p̄ republica:
duo vltimi fieri possunt/⁊ non duo alij modi. Fac
qđ debes/⁊ de⁹ supplebit residuū: iō rogam⁹ eum
in q̄rta petitiōe: Panē nostrū ⁊c̄. quotidie victum
petim⁹: p̄ hoc pt₃ q̄ñ ⁊ quđ fieri pōt thesaurus. De
scđo puncto. Obmitto q̄stionē q̄s stat⁹ sit melior
an illorꝫ q̄ laborāt corp̄aliter/aut illorꝫ q̄ non labo
rant: sed occupati sūt in dei seruitio. Et q̄re illud
ordinatū sit: ⁊ etiā quđ laborare possim⁹ in festis
vel nō: ⁊ ob quā necessitatē. Et quero si tediū de vi
ta p̄pria est pctm̄ mortale? R̄n̄deo q̄ tediū vite p̄
p̄rie ꝯtingit vel p̄ acediā ⁊ languorē desperatiōis
de dei auxilio: vel p̄pter desyderiū ad paradisuȝ p̄-
ueniendi ac euadendi hui⁹ mūdi p̄icula: vel p̄ egr-
tudinē/ vel p̄ tētationē. Scđa cā bona est: p̄ma nō.
Lāguor iste tolli debet aut p̄ medicinā/aut p̄ soci
etatē bonā/aut p̄ orōnē ⁊ cātū sp̄ualē/aut p̄ cogita-
tionē de fide sua: ⁊ q̄ nihil est de h̄ mūdo. Nota q̄
recreatiōes carnales nō tollūt illud tediū: verꝫ po
ti⁹ ipm̄ inflāmāt vt redeat. Exēplū de cane quē q̄s
fugat iacjēdo os pingue: deinde redit sepi⁹ ⁊ acri⁹.

Dominica sexagesi-

me sermo de ira: incipiens p̄ thema Penitemini.



Exijt qui seminat. L
Luc. viij. Ueni ſm mysteriū ho
dierne parabole semiare dei au
xilio semē bonū verbi dei. Ha-
beamus igiť penitentiā ⁊ patiē
tiā: quēadmoduȝ eñ declarabo
p̄ p̄niam ⁊ patientiā bonā ī cor-
dibus nr̄is acq̄rimus scientiā. Uelut de⁹ q̄ hoc se
mē bū cribreť/ventileť ⁊ purgeť: ⁊ sine mixtura stu-
pule vanitatis/ q̄ȝ fecerim diligentiam: vt sit si-
ne mixtura cuiuscūqȝ mali seminis falsitatis. Ue-
lit in sup̄ de⁹ q̄ terra nostrorꝫ cordiū bene sit dispo
sita ad recipiendū semē hoc vtiliter ⁊ ad cōmodū
ne habeat illa impedimēta/de q̄b⁹ postmodum su
mus dicturi: sine hoc sc₃ q̄ terra nr̄a sit calcata/pe
trosa/spinosa. Et q̄ȝ terra nr̄a ecce maledicta ē/ ne
cesse est q̄ dn̄s det benignitatem in terra nostra: ⁊
terra nr̄a dabit fructū suū: mediāte tua intercessio-
ne virgo mater puella: q̄ fuisti ⁊ es virginalis ter-
ra sine corruptiōe ⁊ sine maledictiōe: q̄ germina-
sti ⁊ attulisti b̄ndictū vite fructū ⁊ saluatorē nr̄m.
Rorate celi desup̄ ⁊c̄. Ad qđ impetrādū ⁊c̄. Peni-
temini/⁊ credite euāgelio: vbi p̄ns: Exijt q̄ semiat. M
Lu. viij. Et scđo ſm euāgelij mysteriū sic dico: q̄ p̄
penitentiā ⁊ patientiā crescit in cordib⁹ nostrē bo
nū semē: de bono semine qđ seminatū fuit in diuer
sis p̄tib⁹ terre loquiť hodiernū euāgelium p̄ para
bole modū. Dicā igiť in primis textū: deinde su-
mā moralē expositionē ſm vitiū ꝯtra effrenatā irā
q̄ nō affert fructū in patiētia: ſm q̄ dicit finis euan
gelij/qđ tñ fieri debet. Exijt q̄ seminat seminare se-
mē suū: ⁊ inter seminandū aliqđ semē cecidit iuxta
viā: ⁊ volucres celi comederunt illud. Aliud ceci-
dit supra petrā: ⁊ postq̄ germinasset/aruit. Non
eñ habebat humorē. Aliud cecidit inter spinas: et
spine simul crescētes suffocauerūt illud. Aliud ceci
dit in terrā bonā: qđ crescendo fructū attulit centu
plū. Et dū hec diceret iesus/clamabat dicēs: Qui
habet aures audiēdi/audiat. Discipuli interroga
uerūt q̄lis esset hec parabola. Uestrū est inquit co
gnoscere mysteriū regni dei: ⁊ vob̄ datū est sic co-
gnoscere. Alijs aūt in parabolis: vt videntes non
videāt: ⁊ audiētes nō intelligāt. Semē est verbum
dei: hi q̄ sunt iuxta viā/sunt q̄ audiūt ipm̄: deide ve
nit diabol⁹ ⁊ aufert v̄bū h̄ a cordib⁹ eorꝫ/ne p̄ fidē
saluēť. Hoc qđ cecidit sup̄ petrā sunt hi/q̄ cū gau-
dio recipiūt v̄bū dei/sed nō h̄nt radicē: q̄ȝ ad tēp⁹
credūt/⁊ ī tp̄e tētatiōis recedūt. Semē qđ cecidit ī-
tra spinas sūt illi/q̄ audiūt ⁊ eūtes suffocāť sollici-
tudib⁹/diuitijs ⁊ voluptatib⁹ huius vite: nec vllū
afferūt fructū. Semē qđ cadit ī terrā bonā hi sunt
q̄ corde bono ⁊ optimo audiūt v̄bū dei/⁊ ipm̄ ser-
uāt: fructūqȝ afferūt in patiētia. ¶ Per hūc finez N

videtis ꝙ ꝑ pniam ⁊ patiētiā crescit bonuꝫ semen
auscultādo h̄ euāgeliū/qꝺ est: coꝛ si interioꝛes ad ī
tra aptas habeat aures/nulli dubiū q̄n valde time
re debeat ⁊ tremere: p̄sertim ꝓpt̄ tres causas aut
res q̄s p̄sens ꝯtinet euāgeliū. Una est paruus fru
ctus boni seminis: dūtaxat eñ q̄rta ps cadit ī ter
rā bonā/⁊ facit fructū bonum: qꝺ spectat ad aliud
euāgelium: vbi dicebaꝰ ꝙ multi sunt vocati: pauci
vo electi ⁊ saluati. Hic est doctrina ꝑ p̄dicatori
bus: q̄ cessare nō debēt cū aliq̄ ꝓficiunt/lꝫ alij mul
ti nō ꝓficiāt: q̄uis malicia talis esse posset vt ꝓr
sus foret tacēdū. ¶ Alia cā ē mirabile iudiciū dei
⁊ expauescēda ordinatio: cū ꝑmittit ꝙ multi audi
ant ⁊ videāt extrinsece quo ad coꝛpus quid facere
debeāt: sꝫ tñ intrinsece aīe aures clausas habēt ⁊
surdas in punitionē defensionis eoꝝ. Propterea
accidit ꝙ nō ꝯuertanꝰ ad bñfaciendū ꝑ bonū ꝯsen
sum q̄tūcūq; audiāt sermones vel videāt scriptu
ras ⁊ exēpla corā eis/imo sꝑ eunt de peioꝛe ī peiꝰ:
nec q̄cq̄ eos ab h̄ pōt retrahere: sicut hic dicit deꝰ
iudeos nō fuisse dignos: vt clare ⁊ intelligibiliter
fieret sermo corā eis quo ꝯuerterenꝰ. Et hic mani
feste ondiꝰ nobis grē necessitas ⁊ metuēdꝰ peccati
horroꝛ: cū hō ꝑ pctm̄ ad talē duciꝰ cecitatē aut sur
ditatē: vt etiā irrideat illos q̄ eū ad bonū nitunꝰ cō
uertere. Danꝰ in reprobū sensum: ptꝫ de Phara
one ⁊ de nobismetipsis q̄ cernimꝰ quoslibet inozi
D ⁊c. ¶ Tertia cā ē/ꝙ patiētia est necessaria ad faci
endū bonū fructū. Et patiētia solū est in aduersita
te absq; h̄/vt sꝑ habeamꝰ in h̄ mūdo gaudium. Et
q̄ꝛ patiētia solū est in aduersitate: quā q̄si semꝑ ha
bebimꝰ in h̄ mūdo vel in altero vel in vtroq;: tetra
⁊ dura res est hoc cogitare vel intelligere: sed du
rioꝛ vt sustineaꝰ. Meliꝰ tñ valet hic h̄ pati q̄ alibi
hic nāq; est curia misericoꝛdie. Nota exemplū de
sancta femina/q̄ ad patientiā acquirendā postula
uit a sancto Athanasio ancillā litigiosissimā. No
ta de posthumio ⁊ accusatiōe eius. Dicamus igi
tur quo ad sensuꝫ moꝛalē: ꝙ si vnaqueq; bona ter
ra poꝛtare debeat fructū suū in patiētia: sm̄ qꝺ ho
diernū euangeliū cōcludit/necesse est impatiētiaꝫ
esse aduersam omni bono semini ad bñ fructifican
dū. Et reuera sic est. Impatiētia oīa vastat q̄ ꝓce
dit ⁊ nasciꝰ ex rancoꝛe ⁊ ira. Et inuenio irā tribus
modis diuersificari. Una est subita: scḋa prolixa:
tertia grauans. Et sm̄ hec tria ira facit terrā coꝛ
dis nostri esse sterilē boni fructus penitētie ꝓpter
vnā triū causaꝝ q̄ tanguntꝰ in euāgelio. Ira enim
subita facit terram coꝛdis nostri esse calcatā. Ira
ꝓlixa vel longa nimis facit eā esse petrosam. Ira
grauās facit eam esse spinosam ⁊ damnosam: sm̄
hoc tres erunt in hoc sermone partes. Ira subi
ta est in hominibus qui facile irascunꝰ ⁊ inflāmā
P tur. Et tūc oē id apꝑiunt qꝺ in coꝛde habēt: propte
rea Horatius eā vocat tortā. Secretūq; teges et
vino toꝛtus ⁊ ira. Ideo dico ꝙ coꝛdis terra ꝑ hāc
irā est veluti in aperto: ⁊ pōt inimicus auferre oē
bonū qꝺ seminatū erat in illā terrā coꝛdis irati: et
sepius crescunt spine iniuriaꝝ/maledictionū/iu
ramentoꝝ ⁊ periurioꝝ/minaꝝ/reuelationū ipsoꝛuꝫ
secretoꝝ per verbū aut signū. Hec ira assimilatur

tonitruo/quod subito facit magnū sonituꝫ/⁊ moꝝ
cessat: vel alicui magno igni stupaꝝ aut puluerꝫ
machinarū: vbi fit magnꝰ sonitus ab̄ paruū ignē.
¶ Questio: An oīs ira subita sit pctm̄? Rñsio: Ul
ira venit ꝑ causam cōplexiōis ⁊ naturaliter/vel ex
mala ꝯsuetudine/aut tentatiōe sumēdi ꝓpriā vin
dictā. Illa ira q̄ aduenit naturaliter ex pꝛimo mo
tu/nō est peccatū vel est veniale peccatū: sicut aliq̄
qui sunt calide cholere citius irascunꝰ: q̄ꝛ sanguis
citius circūdat coꝛ eoꝝ. Et illi mōstrant signa ad
extra/efficiunturq; rubei in facie: ⁊ sunt inflamma
ti in oculis: ⁊ oīno tremūt manus ⁊ pedes eoꝝ et
totū coꝛpus: vel cōstringunt dētes: nisi moꝝ ratio
eos coercuerit. Ira q̄ venit subito ꝑ malā cōsuetu
dinē est magis reprobāda. Exemplū in artibus ⁊
iustis: q̄ ars ꝑfecta nō deliberat. Et est cuꝫ hoīes
tam sepe irascūꝰ vt efficianꝰ fere furiosi. Furoꝛ fit
lesa sepius patientia: ⁊ moꝝ deliberāt malefacere
ac vindictā expetere. Ira duobꝰ alijs modis pōt
esse sine peccato moꝛtali. Ira quarta etiā: sicut di
ceꝰ in tertio puncto. ¶ Questio est de malis que
eueniūt ꝑ irā subitā? Respōsio: Aut iniurie aut dā
na sunt in magno excessu vel nō. Si nō/minime di
cendū fuerit hec esse pctā moꝛtalia: vt leuis male
dictio/aut parua iniuria verboꝝ vel signoꝝ ꝑ dis
plicentiā quandā: vel ferire supꝛa mensam: aut fa
cere leues minas vt certe duceris penitētia ⁊c. Si
aliter/difficile est illas excusari a pctō moꝛtali. Si
gnū eñ est deliberationē ⁊ cōsensum adesse: nec ra
tionē fecisse diligentiā resistendi de facto sine cau
sa: nec considerasse eos quos nō debet ferire: aut
eis dicere notabilē iniuriaꝫ ⁊ publicā: vel reuelare
secreta/vel peierare/aut moꝛtē minari. ¶ Est h̄ q̄
stio si hm̄ōi iuramēta debeāt teneri: alī locutū est.
Bonū est de oībꝰ his casibꝰ ꝯfiteri/⁊ eos emenda
re sm̄ q̄litatē ꝑsonaꝝ ⁊ dāni. Dñs/magister vl̄ pa
ter nō debet q̄rere veniā/sicut subiectꝰ aliq̄s. Non
opoꝛtet p̄ncipē repcuti. Hoc posset esse stulticia et
ꝯtra dñi autoꝛitatē. Nota de matribꝰ q̄ adulanꝰ fi
lijs post verbera. Itē dubiū est si blasphemie cō
tra deū dicte ꝑ talē iram sint carpēde sicut hereses
aut idolatrie. ¶ Questio de remedio cōtra hanc
irā. Respōsio: Interdū medicina pōt ꝓdesse. Nō
debet ponere modū/sepiꝰ cogitādo ire turpitudi
nē: se respiciēdo in speculo. Uel ꝑ aliud: aut ꝯside
rādo ꝙ aliq̄s peioꝛ ex hoc efficiꝰ. Uel ꝑ hoc ꝙ ir K
rideꝰ ⁊ minoꝛis existimaꝰ/tunc ⁊ postmodum. Uel
minꝰ bibēdo vina foꝛtia: nec escas calefactiuas su
mēdo/vel vitando luxuriā: q̄ hoīes reddunt impa
tientes fugiēdo occasiones. Nec q̄s ponat se ni
mis ꝓpe viā. i. ad publicū officiū: vel in aliena iur
gia. Non misceas te rixe aliene: ꝙ tūc nō loquatur
aliquis: Turbatus sum ⁊ nō sum locutus: ⁊ silui a
bonis ⁊c. Et etiā ne ostēdanꝰ signa vilipensiōis:
hoc eñ interdū peius esset q̄ loqui. Nota signuꝫ
ire in Socrate erat tacere. Sexto ne tunc fiat q̄cū
q; vindicta: aut ne sumaꝰ suppliciū de aliquo: quo
niā iudiciū rōnis est ꝑturbatū: impedit ira animuꝫ
⁊c. M, habeaꝰ aliq̄s q̄ ꝓtunc hoc pati possit: et ꝙ
post irā suā eū anīaduertat/⁊ in memoꝛiā reuocet:
si opus est vt ip̄e pariter alios ī subita eoꝝ ira sup

portet/cū ipse nō fuerit irat⁹: sitq̄ facilis ad parcē-
dū: q̄ꝫ q̄libet diligēter consyderet defect⁹ suos ꝛ
nostrā fragilitatē. Ira longa nimis facit terram
cordis nostri durā ꝛ petrosam. Ira hec q̄ nō cessat
facile/donec dura sumpta sit vindicta/est reprobā-
da. Admodū eñ repugnat charitati: ꝛ facit deum
aduersari homi eā habēti. Nec facere pōt in statu
illo bonū fructū pnle: q: tenet rancorē suū ꝛ odiū:
nec sufficientē habet patientiā. ¶ Questio si talis
ira longa nimis semp est pctm̄ mortale? Rñsio ꝑ
distinctionē vt pus. Hec eñ ira est q̄ñq: ꝑ cōpleti
onē: sicut lignū aliq̄d qd̄ difficulter ccēdi pōt: post
q̄ ā accēsum fuerit/calorē suū retinet diutius q̄
aliqd̄ aliud. Et si ꝑsona nō habeat ꝯsensum male
S facie̅di/sed displiceat ei talis ira: pōt hr̄e magnum
meritū resistēdo. Si deliberatio plena fuerit/op⁹
est distinguere: tūc vindictā q̄ desyderaꝛ: vel ipsa ē
sm̄ formā iuris ꝛ rōnis: ꝛ vt q̄s habeat qd̄ suū ē: vl'
qd̄ honor su⁹ repareꝛ: ꝛ h̄ fieri pōt: q̄uis ꝑfect⁹ sit
oino parcere (sicut diceꝛ postmodū) q̄ ꝑdere amo-
rē/tēpus/bona: ꝛ letari de dāno alterius: vt causa
corā iudice agaꝛ: vel desyderare notabile malum
alterius via facti ꝛ irrōnabili: ꝛ ꝑ malas intētiōes
q̄ sunt ꝯtra deū ꝛ rōnem/pctm̄ est mortale. Et gra-
uius quidē/saltē sm̄ malū qd̄ desyderaꝛ vel ꝓcura-
tur. Ut peius est verberare clericos q̄ alios/pro-
pter excōicationē: ꝛ mutilare q̄ verberare. Nota
de pueris ꝛ femina: q̄ male dicūt ꝓpter hominē q̄
interimiꝛ ꝛc. quō fieri debeat restitutio. ¶ Que-
stio: An obligeꝛ q̄s loqui ꝛ cōuersari cū illis ꝯtra
quos irasciꝛ? Responsio: Uel tales fecerunt iniu-
riā: ꝛ se eā offerūt emēdare oibus modis rōnabili-
bus: ꝛ sm̄ ius vel arbitros: tūc obligaꝛ recipe emē-
dā in hoc qd̄ malefactū est dūtaxat restat emēda:
ꝛ mōstranda sunt recōciliationis signa. Persone
tñ tales esse possunt qd̄ ꝑ ꝯsiliū melius vitari debe-
ret eoꝝ cōuersatio/q̄ eas frequentare q̄uis amen-
tur. Exēplū de arbore spinosa ferenti bonos fru-
ctus ꝛc. Si iniuria ꝓueniat ex ira/peccat dupliciꝛ.
Si hi q̄ intulerūt iniuriā nō sunt parati eā repara-
re: auferendus est rancor quo ad deū: hoc est is q̄
iniuriā recepit: velle debet bonū eoꝝ inq̄tū ꝓdest
ad eoꝝ salutē: ꝛ postulari pōt reparatio ac denega-
ri ꝯuersatio/donec totū fuerit reparatū: licet h̄ sit
difficile factu sm̄ bonā charitatē: q̄n inimicus nu-
triat odiū de peiori in pei⁹. Si letari q̄s debeat de
malo alterius/dicā inuidia. Scd̄m hoc qd̄ dictum
est sciꝛ quō intelligiꝛ dictum iesu christi: Qui dixe-
rit fratri suo fatue ꝛc. Est intelligendū sm̄ tres mo-
dos ire ꝛ iniurie. Unus est in p̄mo motu: Alius ꝑ
T deliberationē q̄ adhuc exigua est. Tertius est ma-
gnus ꝑ deliberationē. s. magnā. Sciꝛ vlterius q̄ñ
dimittenda est oblatio deo: vt p̄us q̄s se recōciliet
ꝓximo suo. Et quō sol nō debet occidere sup iram
nostrā. ¶ Questio: qd̄ remediū ꝯtra hāc irā? Re-
sponsio: Est reddendo molliorē terrā petrosam/
exhortatiōe bona ꝛ orōne deuota. Quis es q̄ omī-
modā expetere tentas vindictā? O paup ꝛ misera-
bilis creatura/in quo statu te iudicas: q̄ i nullo ha-
bere vis patientiā/veluti iā esses similis deo ꝛ sal-
uatis. Sed qd̄ peius est/quā tibi vsurpas autorita-
tē: tu q̄ vindicādi autoritatē sumis: quā de⁹ sum⁹
iudex sibiipsi reseruat? Mihi inq̄t vindictā ꝛ ego
retribuā. Sume exēplū in pueris schole: q̄ de eoꝝ
iure intus faciūt/cū alij socij eos ꝑcutiūt: ꝛ ipsi se-
se defendūt absq̄ hoc vt a p̄ceptore eoꝝ punitio-
nē q̄rant: sis saltē intantū subiectus deo: sicut cer-
nis pueꝝ tuū subiectū esse p̄ceptori suo. Nota exē-
plū de scō patre q̄ dixit: deū nobis nō esse necessa-
riū: q: hoies vindicare vellent oia. O humana et
stulta impatiētia si oibus resistere nitaris. Resiste
frigori vel calori q̄ te affligūt: vel pulicib⁹ in esta-
te/cū te in lecto tuo quiescere sinūt minime. Uide-
te qualē indignitatē vnus hō iram suā seruat alte-
ri: ꝛ vult q̄ deus sit sibi dulcis/clemēs ꝛ misericors:
licet sciat ꝛ scire debeat grauē sententiā cōtra hu-
manā impatientiā: q̄ si nō pepercim⁹/nec de⁹ par-
cet aut remittet nobis. Si nō velis parcere ꝓpter
cōpassionē patris tui/ꝓximi/fratris: nec propter
amorē dei tui: nec bonis patris cōmunis: q̄ sic p̄ca-
pit: time saltē durā eius s̄niam ꝛ vindictā: q̄ sic vt
feceris alijs/sic fiet ꝛ tibi. Si remiseris/remittetur
ꝛ tibi. Sin minus/ꝯdēnaberis. Nec ꝓdest quicq̄
hic dicere: nō deliqui cōtra deū: nō egeo venia nec
remissione. Qui hoc mō diceret/mentireꝛ: ꝛ stulte V
seipm̄ deciperet. Posteaq̄ ergo op⁹ est tibi remis-
sione/sume mediū acq̄rendi. Da veniā/ꝛ iā habe-
bis bullas oino sigillatas a sūmo iudice/q̄ veniā
sis impetraturus. Nō est similis elemosyna: q: fit
de bono ꝓprio. O qualis securitas ꝯscie erit in il-
lo q̄ dicere poterit deo: Dñe remisi ad cōplendū
p̄ceptū tuū: supplico iuxta ꝓmissum: remitte ꝛ mi-
hi. E diuerso ā quali audacia audebit eleuare ad
deū oculos/ꝛ postulare veniā: q̄ in nullo huic q̄ si-
bi similis est voluit dare veniā: qualiter nō intelli-
git durā hāc euāgelij responsionē: serue nequā ꝛc.
Insup qua conscientia dicet talis aliq̄s suū pater
noster: orando deū q̄ sibi dimittat oia debita/si-
cut dimittimus debitorib⁹ nostris. Uideꝛ maledi-
ctio ꝯtra se/ꝛ impcatio loco orōnis: sicut ꝑ talē lo-
quendi modū dici solitū est: deus mihi sit i auxiliū
sicut dixi veritatē: vel sicut hoc mō feci. Heu libē-
ter remittere vellē/sed nō valeo: humana dicet im-
patiētia. Noli dicere q̄so te nō valere remittere: sꝫ
te sm̄ rationē dimittere nō velle: ꝛ quāq̄ in te sentꝛ
rebellionē ꝛ dolorem in sensualitate/satis ē ꝛ suffi-
cit desyderium hoc ꝛ talia velle: apud deū velle re-
putabitur pro facto. Dicere poteris deo: domine
volo remittere iniurias alterius cōtra me: simili
modo remitte mihi: ꝛ certe de facto mihi omīno
parces. Facis eñ omnia quecūq̄ vis vel desyde-
ras. Da igitur mihi potentiā sm̄ voluntatē meā:
ꝛ scientiā adimplendi hoc desyderiū. Nota q̄ sic
pōt dici pater noster/nole ecclesie sine ꝑiculo abs- X
q̄ hoc vt q̄s se maledicat. Sed dices deinde iniu-
riā eē nimis magnā: nec te posse dare veniā. Etiā
q̄ irridereris ab alijs veluti leuis ꝛ impotēs. Re-
spondeo tanto te facturum magis cōmodū tuū:
tribuendo deo hanc vindictam. Parum pendere
quoq̄ debes stultam loquelam istoꝝ mundanoꝝ
si amorē habes ad laudem dei tui. Ipse te sciet de-
fendere/honorare ꝛ remunerare. Et multo plura

remittet tibi ꝙ tu possis alteri remittere. Consyde
ra etiã si expectas emendã vtilẽ aut honorabilem:
deus tibi hanc dare poterit multo maiorẽ sine cõ
paratione: ⁊ eam tibi dabit / ꝙ hõ mortalis tibi cõ
ferre posset. Fac ergo ꝓpter deũ ⁊ eternã paradisi
gloriam qḋ faceres ob paruã tpalẽ cõmoditatẽ vl
honorẽ mũdanũ ⁊ vanũ. Tribue hoc deo. Fac eũ
debitorẽ tuũ: obliga eum tibi. Si rex aliq̇s te roga
ret / cõdonares ei hanc emendã. Da ergo eam re
gi regũ. Si queras punitionẽ de eo q̇ offendit te:
refer ad deuꝫ. Et si iniuria tua duret absq̧ hoc ꝙ
is q̇ eã intulit / penitentiã agat: horribilius punieẽ
ꝙ optare posses ⁊ cogitare: ⁊ plꝰ ꝙ desyderare de
beas: vt ante aliũ dãneẽ. Respice (te rogo) q̇s fu
ror sit: occidere hoiem in ala / ad habendã vestẽ vi
cini sui: videlicet corpus suũ aut bona. Et etiam ꝙ
hõ intantũ seipm inq̇etet ⁊ malã tribuat pacẽ: ad
auferendum pacẽ alterius. Te rogo etiã / nõne vn
ꝙ alteri iniuriã intulisti? Nõne volueras habere
veniã? respõdebis ꝙ sic. Fac ergo alteri quod tibi
vis fieri. Quisq̧ oblocutus est tibi / ⁊ tu alteri sepi
us. Mala dicta sunt de te. Est mos hoim / imo ve
y ro infirmitas: nõ põt abstinere amplius ꝙ hõ nõ
tremere q̇ torqueẽ febribꝰ. ¶ Mala feruntẽ de te:
caue ne nimiũ leuis sis ad credendũ: ⁊ fac quẽad-
modum fecit Plato de Xenocrate suo discipulo.
Nota historiã: Holes obloquiẽ tibi: caue ne me-
rueris. Qḋ si minus merueris / exẽplũ sume a Jesu
christo: q̇ cũ malediceretẽ / nõ maledicebat ⁊c̃. Fa-
cte sunt tibi alie iniurie. Vide excusatiões q̇ possũt
adduci: aut ratione eius / aut ignorantie / aut debili-
tatis / aut leuitatis. Itẽ quã laudem haberes erga
deũ / si nunq̧ vlla affectus fuisses iniuria. Remit-
tes oĩa. Remissio est ⁊ esse debet vbi ⁊ qñ inuenta
est iniuria. Postremo expetere vindictam ꝓpria
autoritate vndiquaq̧ fugiendũ est: quo ad maio-
rem / quo ad equalẽ / ⁊ quo ad minorem. Verberare
eq̃lẽ piculũ est / maiorẽ amissio / minorem ꝟo turpe:
Talis suã emẽdare opinaẽ iniuriã / q̇ iniuriam au-
gmentat. Iniuria nõ vinciẽ iniuria / sed patiẽtia.
Qui patiẽ / vincit: sed pungiẽ spinis / q̇ a pungenti-
bus nõ abstinet spinis. Nota de rana q̇ sese infla-
bat vt se vindicaret de tauro: q̇ ranunculas pede
suo ꝯtriuerat: ⁊ dictũ fuit ei ꝙ etiã si creparet / non
posset esse eq̃lis ei. Nota de lupo vel de canibus / q̇
nõ dignantur capere minus ⁊c̃. Et de canibꝰ Ale
xandri. Nota de Dionysio tyrãno: cui non erant
verba cũ hoibꝰ / nisi sonitus vteri hois aut alicu-
ius vesice. Nota ꝙ holes vindicatiui reputati / vs-
q̧ ad mortẽ ꝑsecutionẽ patiunẽ ab aliĳs: q̄r homi-
nes eos timẽt si ad ꝓsperitatẽ redeãt. Demũ bene
ꝯsydera ꝙ odiũ est spina q̇dam q̇ spũalez impedit
z sanitatẽ. Et nisi ante mortẽ amota fuerit / erit ma-
teria ignis tui ꝑpetui / q̇ te comburet absq̧ vllo re
medio. Voco irã grauantẽ / irã q̇ sub vmbra iusti-
cie ⁊ boni mala ꝑpetrat plurima. Zelus nõ ẽm sci
entiã cuiꝰ specialiter sunt tres modi: ꝑ bellũ inter
regna ⁊ regna / ⁊ inter ꝓgeniẽ / aut ꝑ campũ belli:
ꝓpter instructionẽ suoꝝ subditoꝝ: ꝓpter punitio
nẽ maloꝝ in republica. Hec ira facit terrã cordis
nostri spinosam: hoc est ꝙ sub apparẽtia boni ⁊ in

sticie nascunẽ ⁊ crescũt diuersa vitia piculosa: q̇ ex
pellũt oẽ bonũ qḋ ibi esse põt. De ꝓlĳs quõ suscipi
debeant / ⁊ quo titulo / ⁊ qua necessitate: ⁊ de cãpis
ꝓlĳ nil hic dicã. Quantũ ad ꝓliũ qḋ fit vnius ꝓge
niei ad alterã ꝓpter iniuriã / nõ opus est magna di
stinctiõe: postq̧ dñi eoꝝ ordinati sunt ad faciendã
eis iusticiã. Est ꝯtra oẽm rõnem naturalẽ / diuinaꝫ
⁊ ciuilẽ / expetere hmõi vindictas ⁊ dissensiões inci
tare autoritate ꝓpria. Nota de dño q̇ abstulit hu
iusmodi malas cõsuetudines: occidendo eos q̇ re-
pugnabant / ⁊ dando ordinatũ ꝓcium. Nota Hu
gis bonã esse ordinationẽ: ꝙ si duo visi fuerint dis
cordes post certã admonitionẽ factã: intrudũẽ ad
carceres / donec facta fuerit cõcordia. ¶ Secun-
da q̄stio: An sit licitũ verberibꝰ afficere ꝑ irã ⁊ cõ-
motionẽ suos subditos: vt suos scholasticos vel
addiscentes vel famulantes? Rñsio ꝑ distinctiõꝫ.
Aut ira transgrediẽ rõnẽ / ⁊ eã notabiliṫ facit exce-
dere: ⁊ hec plerũq̧ est pctm̃ mortale: ⁊ plerũq̧ ex-
cõicatio in clericis. Vel punitio suscipiẽ rõnabiliṫ
ꝙnis ira punientẽ inuaserit: ⁊ hic est pctm̃ venia-
le. Nota de Platone / q̇ noluit verberare suum di
scipulũ ⁊ famulũ ꝙdiu erat iratus: sed iussit q̇ndã
aliũ verberare eũ. Nota ꝙ ꝯtra se vel ꝯtra pctã ꝓ-
pria / põt q̇s habere inordinatã irã q̇ ꝓuenit ex q̇-
dã supbia ⁊ impatiẽtia: cũ q̇s nõ se olio subdit ad
rogandũ deo ⁊ humiliṫ ꝓpriã fragilitatẽ recogno
scendã. ¶ Tertia q̄stio: Si iudex seruare posset iu
sticie rigorẽ sine misericordia. Rñsio: appellaẽ ri-
gor iusticie / facere ẽm textũ legis l generali. Et mi-
sericordia est ꝯsyderando ꝑticulares circũstãtias:
vt debilitatẽ / ignorãtiã / aut coactionẽ eius q̇ fore-
fecit. Lex vna est: ne q̇sq̧ transiliat muros noctu
sub pena mortis: supuenĩũt inimici ex insidĳs ⁊ ci-
uitatẽ intrabũt: nisi duo vel tres q̇ ibi assunt / ascen
dant ⁊ transiliant muros. Dico ꝙ h̃ seruare legis
rigorẽ / esset ꝯtra miscdiam / ⁊ iniquũ facinꝰ. Teren
tiꝰ: Sũmũ ius summa iniusticia. Factꝰ es sapiẽs:
noli esse iustꝰ nimis. Ipe etiã leges cupiũt vt iu-
re ⁊c̃. Multo aũt peiꝰ est si iudex h̃ faciat ob ꝓpri
am vindictã / ꝙ ꝑ ignorantiã: sicut fecit abbas qui
dã: postmodũ patiẽter obediuit in h̃ ꝙ eum mona
chi sui pati volebãt. Nota quõ litterati q̇ sũt sine
magna rõne: oĩa destruũt interdũ ꝑ eoꝝ rigorẽ. Et
ꝑ oppositũ hi q̇ volũt oĩa ad ꝓpriũ iudiciũ inueni
re / ⁊ textũ flectere. Itẽ oĩa destruũt: idõ bona est mi
xtio iusticie ⁊ miscdie. Ps. Miscdiam ⁊ iusticiam
cantabo tibi dñe. Nota de stulto q̇ dixit regi ꝙ oc
cidisset hũc q̇ fuerat interẽptus a quodã q̇ prius a
morte fuerat ꝑ regẽ liberatꝰ. Ira debꝫ vtere ĩ oleo
misericordie. Exemplũ de iesu christo: q̇ cũ vidis-
set ciuitatẽ hierusalẽ / fleuit ⁊c̃. Ex altera ꝑte miseri
cordia sine iusticia crudelis pietas est ꝯtra rẽpubli
cã: ⁊ etiã ad iniurias dei. Chrys. ⁊c̃. Per h̃ patet ꝙ
ꝓlatus vl ꝓnceps nõ semꝑ remittere debet iniuriã
suam. Nota de difficultate hñ hic tenendi mediũ.
Priuata etiã ꝑsona nõ debet remittere iniuriaꝫ in
sui status ꝑiudiciũ / vt clericatus: vel in peioratio-
nẽ huius q̇ intulit iniuriã: vel ob malũ exẽplũ alio
rũ. Nota aliquos velle esse misericordes magis ꝙ
deus sit misericors. Oia volunt remittere sine iu-

sticia. Terentius: Nihil homi melius hūanitate atq3 clementia. Aug. de Amb. Maxima etem̄ ē morū patiētia virtus: benignitas sine adulatiōe. In patientia vestra possidebitis aias vestras. Patiētia est tribula q̄ separat ꝛ purificat bonū granum qḋ reponit in paradisi granario. Nota exēplū de seruulo: qḋ recitat a scto Grego. in euāg. huꝰ omelia/ q̄ fuit tpe suo: cuius morti affuit q̄dam monachoꝝ sci Gregorij ꝙ suauissimus odor duraret ꝛc. Erat paralyticus. Et ei erant libri quos coram se legi iubebat.

Sermo in dominica

quinq̄gesime p idē thema: Penitemini ꝛ credite ꝛc.



C Enitemini inquit dñs noster iesus christus: ꝛ causam apponit sm materiā quā p sequi debeo ptinentē ad hodiernū euangeliū: q2 inuidie malū p pniam est mortificatū. Nihil est qḋ magis aduerset vbo diuino: nec qḋ plus ipm impediat ꝙ mala inuidia. Naz ꝛ ipsa accusauit ꝛ morti tradidit summum veritatis pdicatorē dominū nrm iesum christum. Ob quaz causam: q2 inuidia excecauerat maiores iudeoꝝ. Ideo mihi apparet ꝙ nos oēs christiani multum odio hre debemꝰ malā inuidiā: ꝛ ipam p penitentiā bonā mortificare. Maledicta sit ipsa inuidia: q2 pdidit dñm nostrū: q2 est ꝯtraria grē/ sm dictuz apli in hodierne dici epla: sine aūt grā nō est aliḋ bonū qḋ valeat: fides ne? Nō: idioma? nō: sententia? nō: elemosyna? non. Si linguis hoim loq̄r ꝛc. Penitentiā igit agamus vt inuidiā mortificemꝰ/ ꝛ gratia illuminemur. Ad qḋ faciendū vocabimus in auxiliū dei matrē gloriosam: q̄ sup oīa odio habet inuidiā: ꝛ merito quidem: q2 inuidia occidit ei benedictū filiū suū: fecitq3 eā esse dolorosissimaz et mestissimā rōne mortꝭ illius. Deprecemur eā vt ego possim cōmunicare: vos vo audire sine inuidia diuinū eloquiū exēplo sapiētis ꝛ dicētis: quā sine fictione didici/ ꝛ sine inuidia cōico. Ad qḋ impetran- D dū te salutabimꝰ ꝛc. Penitemini/ ꝛ credite euangelio ꝛc. Quicūq3 legit/ audit/ vel intelligit hodiernū euangeliū: videt mihi ꝙ vltra alia mysteria que in eo sunt/ ꝯsyderare debet malā inuidiam maximo odio esse psequendā ac fugiendā. Ipa em̄ pncipaliter intulit dño nostro mala: quoꝝ meminit euangeliū h in initio: p hoc ꝙ excecauit iudeos sm figurā ceci: de quo loquit scda ps euāgelij/ qḋ dicit sanctus Lucas: Sumpsit iesus duodecim discipulos suos secreto/ ꝛ dixit eis: Ecce ascendimꝰ hierosolymā: ꝛ oīa pficient q̄ scripta sunt p pphetas de filio hoīs: tradet em̄ gētibꝰ ad illudendū/ flagellanduz ꝛ crucifigendū. Et postq̄ eū flagellauerint/ occidēt ipm: ꝛ tertia die resurget. Ipsi vo nihil hoꝝ intellexerūt: verbū em̄ hoc latebat eos in his q̄ dicebātur. Et factū est cū appropinq̄ret iesus hiericho: cecus quidam sedebat secus viā: q̄ cū audiret turbaz ptereuntē/ q̄suit quid nā esset: q̄ dixerūt ei: Jesum nazarenū transire: ꝛ exclamauit/ dicēs: Jesu fili dauid miserere mei: ꝛ q̄ pibant/ increpabant eū vt taceret. Ipe vo multo magis clamabat: Fili dauid miserere mei. Stetit iesus ꝛ iussit eū adduci coram se: ꝛ cū appropinquasset/ interrogauit eum dicens: Quid vis faciā tibi? Et ille ait: Dñe vt videā. Ait iesus: Respice: fides tua saluū te fecit. Et ꝯfestim vidit: ꝛ sequebat eū/ magnificans deū: Et vniuersus pplš cū vidisset hoc/ laudē dedit deo. ¶ Libēter scire vellē si dña nra psens fuerit: cū filius suus duodecim aplis suis passionē suā denūciauit: ꝛ credi pōt sine piculo ꝙ sic: ꝛ ꝙ eā docebat: ꝛ sp cū eo in eiꝰ ꝯuersabat societate. Et si psens eras pulchra E ꝛ dulcissima dña: q̄s est hō q̄ soluz cogitare possit angustiā benignissimi ꝛ amātissimi cordis tui materni: cū loqui audiebas de ignominiosa illusiōe ꝛ morte q̄ in breui glorioso filio tuo erat superuētura? Si vo pmāseras in nazareth vel bethania: facile credi pōt filiū tuū te cōmēdasse deo: nec eū celasse ea secreta tibi q̄ dixit suis aplis. Et hic reuera miseranda erat diuisio ꝛ durū vale: cū cogitares eā ire ꝛ appropinquare ad passionē suā. Sed quid dicemꝰ de iuda q̄ erat vnus ex duodecim: q̄bus iesus christꝰ suā pdicebat passionē. Intelligite hic: vnusquisq3 em̄ exēplū capere debet magni timoris ꝛ tremoris metuēdeq3 admiratiōis. Judas q̄ erat in tanta societate ꝛ electꝰ vnꝰ de duodecim q̄bꝰ iesus christus secreta sua cōicabat/ pdicebat ꝛ faciebat miracula sicut alij apli: fuit deinde dānatꝰ ꝛ reprobatꝰ. Videte hic ꝛ pfunde cogitate: o altitudo incōprehēsibilis iudicioꝝ dei terribilis in cōsilijs sup filios hoim. Aut iudas tūc pposuerat prodere magistrū suū/ aut nō. Si pposuerat/ q̄re non retraxit seipm? Lōgo em̄ tpe post fuit cū dño nro: et vidit miracula: psertim istud huꝰ euāgelij: cū cecꝰ fuit illuminatꝰ/ q̄re eo tpe nō se emēdabat? Si non cogitabat eū pdere/ sed existimabat esse bonꝰ ꝛ saluari. Heu deuoti hoīes q̄s nostruz securꝰ erit? q̄s nō timebit de futuro tpe? q̄ tūcūq3 se sentiat bonū ꝛ deuotū in psenti tpe. In bona fide sapiēs non est F q̄ nō tremit ꝛ fremit/ cū bn̄ hec cogitat ꝛ memorat. Quāuis aūt cupida auaricia causa fuerit iude: vt suā faceret pditionē. Iudeoꝝ tn̄ inuidia ei erat auxilio ad ipam pficiēdā. Certe tu mala inuidia merito odio es habēda ꝛ reprobāda. Es em̄ ꝯtraria deo/ mūdo ꝛ tibi ipsi sm tres sermonis ptes. Prima ps: mala inuidia q̄d mirū si deo aduerseris? Es em̄ filia supbie illegitimi pditoris dei iusti dñi sui: q̄lis pr/ talis ꝛ filia. Hoc adhuc ꝛ sp ostēdis in oībꝰ dānatꝭ inuidis. Per inuidiā em̄ psequit deū sm furiosā eoꝝ potētiā. Et q2 ei nocere nō pūt modo: nec sm hūanitatē/ nec sm diuinitatē: psequūt oēs illos ꝛ illas q̄ deū volūt amare ꝛ honorare. Quid mirū? q2 dederūt deū in h mūdo neci p tpe illo p quo acceperat ꝛ retinuerat nostrā mortalitatē. Quis tradidit dñm nrm iesum christū pilato? Inuidia: h testabat pilatꝰ. Sciebat em̄ ꝙ p inuidiā tradidissent eū: Quis eū fecit cedi ꝛ pcuti alapis/ colaphis ꝛ virgis ꝛ cruciari? inuidia. Quis eū fecit irrideri ꝛ turpiter ac ignominiosissime ꝯspui? inuidia. Demū mala inuidia posuit saluatorē nrm iesum chri-

stũ ad amarissimã ꝛ ꝑsic ignominiosissimã mor-
G tẽ cruc̃. Sꝫ ad meli⁹ itelligẽdũ dicta ꝛ dicẽda inq̃-
rain⁹ in ꝑmis q̃re ꝓcurauerit inuidia veluti falsa
ꝓditrix saluatorẽ nostrũ tali affici morte? Rñdeo
ꝙ iesus christ⁹ ꝓpter ꝑdicationẽ suã habebat lau
dẽ ꝙ esset gl̃ osũs sine põpa ꝛ vanitate: sapiens si-
ne adulatiõe vel falsitate: bon⁹ ꝛ studiosus sine fi-
ctiõe vel duplicitate. Judei ṽo ꝛ ꝑsertim ꝑsbyteri
ꝛ magistri ibi existẽtes habebãt oĩno se contrario
mõ: sicut iesus christ⁹ sepe impropabat eis. Que-
rebãt eñ gloriã ꝑ pompas ꝛ vanitates/ꝑ vestimẽ-
ta/ꝑ honorabilia loca: erant sine bona sc̃ia: etiam
amiserãt legis intellectũ: volebãtq; vt hoĩes adu-
larenť eis: ꝛ honorari etiã volebãt tanq̃ sapiẽtes.
Erant hypocrite: q2 alij apparebãt extrinsece/q̃
ad intra ad silitudinẽ monumẽtoꝝ. Qm̃ ḡ Jesus
christ⁹ oĩb⁹ modis erat ꝯtrarius eis/ꝛ maiorẽ ha
bebat honorẽ q̃ ipsi: inuidia que ꝑcipue honorari
vult/sicut pr̃ su⁹ supbia: taliter eos excecauit/ꝙ ꝛ si
ꝑus cognouissent tp̃s ꝛ aduentũ iesu christi: iuxta
illud: Ecce h̃ est heres. Mat. xxj. Postmodũ tñ re
futauerũt eũ/negauerũt/ꝛ morti tradiderũt/ ac in-
teremerũt. Sed q̃ret deinceps aliq̃s: q̃re dicã inui
diã tradidisse morti iesum christũ? Ipse eñ semet-
ip̃m tradidit: Imo ṽo tota trinitas eũ ꝑ nostra tra
didit redẽptiõe? Rñdeo ꝙ iesus christ⁹ bñ ꝛ spõte
ꝛ ꝑ magnã charitatẽ morti fuit tradit⁹ ẜm ordina-
tionẽ toti⁹ trinitatis. Judei ṽo tradiderũt eum ꝑ
malã inuidiã ꝛ falsam intẽtionẽ. Jõ dico deũ bene
scire vti malis alioꝝ: sicut fecit ĩ tyrãnis: ꝛ adhuc
H facit quotidie. ¶ Jdeo ptꝫ nõ bonũ esse argumẽ
tũ: De⁹ vult h̃ fieri: ḡ hi q̃ h̃ faciũt sũt laudãdi. Fa
ciunt eñ hoc mala intẽtiõe ꝛ ꝑ excecationem inui
die vel alterius vitij. Nota de latrone q̃ dixit mer-
catori: eque bñ al⁹ te spoliasset. Sunt virge q̃ cõ-
buruntť ꝛc̃. ¶ Postremo quo ad ꝑmã hanc partẽ
tale q̃ri põt litale dubiũ: Quõ apl̃i nõ intellexerunt
ꝙ iesus christus eis de passione sua ꝑnunciabat tã
apte? Rñsio: hoc fuit aut q2 credebãt eũ loq̃ ꝑ pa-
rabolas ẜm suã ꝯsuetudinẽ: aut q2 nũq̃ credebãt
iudeoꝝ inuidiã fuisse talẽ vt auderẽt morti trade-
re talẽ veritatis ꝑdicatorẽ: q̃ tam sanctã habebat
intẽtionẽ/ꝛ tã potens erat in miraculis. Dñi apl̃i
male cognoscitis maledictã ꝛ ꝓditoriã inuidiam
cũ nõ opinamini ꝙ audeat tã validũ ꝑdicatorẽ in
iurijs afficere. Certe multo citius inuadebat euꝫ:
q2 multo efficiebať odiosior ꝛ furiosior: ꝛ effecta ẽ
tam ceca vt nihil cogitaret aut videret qõ esset fu-
turũ: nisi dũtaxat vt nõ videret amplius tam ma-
gnũ bonũ sicut erat in iesu christo: vnde dicere co-
gebanť ex inuidia: Tolle tolle ꝛc̃. Grauis ẽ nobis
etiã ad vidẽdũ ꝛc̃. Ouid⁹ eã describẽdo dicit: Vix
q3 tenet ꝛc̃. Flet q2 nihil videt deflẽdũ. Fugite ḡ in
uidiã/q̃ tãtope ꝯtraria est deo. De⁹ eñ oẽ bonũ ẽ:
I ꝛ inuidia solũ bonũ odit. Nescit ḡ q̃d sit deus: ꝛ ei
displicet ꝙ mittit ꝛ cõicat has lr̃as alijs. Dñe nos
penitet: q2 malam inuidiã penitet ꝛc̃. O mala in-
uidia si mortua fuisses: cum per te ex tua ꝓcuratio
ne deus mortẽ sustinuit: ꝑsens tempus nostrũ va-
leret melius/sed non: semꝑ eñ regnas: q2 aũt deo
amplius nocere nõ potes/nocere vis omnib⁹ his

qui conanť eis assimilari: siue in bonis fact̃ ꝛ stu-
diosis/siue in sapiẽtia/bonitate aut deuotione. Et
sicut ẜm fabulas ꝛ poetaꝝ fictiones diuisionẽ po-
suisti inter tres deas: mediante aureo quodam po
mo inter Junonẽ/Palladẽ ꝛ Venereꝫ. Vel alias
tres sorores ẜm Ouidiũ: simili modo video te di-
uisionẽ ponere velle inter tres mundi status: qui
sunt militaris/ecclesiasticus ꝛ ciuilis seu burgen-
sis. Clare nouisti ꝙ q̃diu hi tres status forẽt i pa-
ce/magna bona futura esse. Militia daret defensi
onẽ/ecclesiastic⁹ stat⁹ sc̃iam/ꝛ burgẽsis subsidiũ ꝛ
pecuniaꝝ elargitionẽ: iõ oĩa bñ se haberent. Et q2
nihil magis odio habes q̃ bonitatẽ/pacẽ ꝛ vnio-
nem: niteris sepius ꝑ aliquos ministros tuos po-
nere diuisionẽ inter tres illos status: mouesq; va-
rias detractiones ne vllus sit ꝯtentus statu suo: ꝙ
q3 vnus noceat alteri. Nõne videm⁹ aliq̃n quõ ali
qui burgenses murmurant ꝯtra ecclesiasticos: q2
nõ laborãt/ꝛ tñ magnos habẽt redditus. Ecclesia K
sticus status vt eis videť/redditus habet ꝛ ꝓuen-
tus sine labore: iõ inuidẽt ꝛ murmurãt: videturq;
eis ꝙ ad nihil ꝓsit. Altera ex pte aliq̃ ip̃ius status
ecclesiastici interdũ murmurãt ꝯtra ciuilẽ statum:
q̃n vult tractare aut scire aliquã rẽ/ in q̃ nihil ip̃m
scire opinanť. Optime eñ eis apparet/ꝙ stat⁹ eo-
rũ laborandi vel mercandi cõparandus nõ est ec-
clesiastico statui: q̃ fact⁹ est ad sciendũ/cognoscen
dũ ꝛ docendũ. Insuꝑ accidit vt multi de statu mi-
litari ꝯtẽnant vtrũq; aliũ statũ: rõne potẽtie ꝛ no-
bilitatis/q̃ est in militari statu. Propter qõ accidit
ex altera ꝑte/ꝙ aliq̃ alioꝝ statuũ murmurẽt cõtra
statũ militarẽ: loquẽdo interdũ ꝓhosetã apte q̃
occulte. Quid ꝓdest talis diuisio cui cõparať? Cer
te est quedã destructio: est talis dissipatio/ quẽad-
modũ si pedes vel mẽbra eiusdẽ corꝑis se roderẽt/
rumperẽt ꝛ dilaniarent more alicuius furiosi. Eĳ
ciamus malã inuidiã/q̃ talẽ diuisionẽ ꝛ horribileꝫ
dissipationẽ facit aut facere conať. Sciamus oẽs
hos tres status esse necessarios reipublice: eccle-
siasticũ tanq̃ oculos/militarẽ tanq̃ cor vel stoma-
chũ/ꝛ burgensem vel ciuilem tanq̃ manus. Bur-
gensis ꝯtra ecclesiasticũ murmurare debet mini-
me si manib⁹ nõ laboret: officiũ eñ suũ aliud est.
Officiũ suũ est dirigere ad bñ opandum: vt venia
mus ad finẽ nr̃i ꝑncipalis ꝑmij. s. paradisuꝫ. Et q2
ecclesiastic⁹ hoc facere nõ posset ꝛ simul laborare
necesse est burgensem ꝛ militarẽ eum supportare ꝛ
sustentare: dando redditus vel decimas/aut simi-
les hmõi subuentiões. Cũ ṽo status burgensis la L
borat/militaris ad defensionẽ ꝛ tuitionẽ supinten
dit. Ecclesiasticus aũt intendat ad scientiã/religio
nẽ/ꝛ deũ videndũ: ꝓ oĩbus ꝛ ꝓ se gratias redden
do: ꝛ consiliũ dare sciendo: tunc oĩa in bono erunt
moderamine. Notate igiť exemplũ de decẽ orato-
ribus/q̃ postulati fuerunt ab inimicis athenẽsiũ/
Et quomodo responsum fuit per exemplũ lupoꝝ/
canũ ꝛ pastoꝝ. Militaris status etiam nõ laborat
sicut ciuilis/habet tamẽ laborem alium: alij equa-
lentem: gubernat enim ꝛ ordinat omnẽ rempubli
cam in fide: ꝛ eam contra extraneos tueť. Jdeo no
tate exemplũ ꝑ quod quidam reduxit ad pacem in

romana vrbe burgēses cū militib⁹. Fuit vsus exē-
plo mēbrox̄ q̄ ꝯiurarūt aduersus stomachū / ꝙ ni
si amplius ei daret ad māducādū ⁊c̄. Mala inidia q̄
clarissime videt aliox̄ mala ⁊ nō bona / nec ꝓprios
defectus. Uidet (vt inq̄t iesus) i oculo ꝓximi festu
cā / ⁊ i ꝓꝓo ocl̄o trabē nō videt. Mala hec īquā in
uidia murmurat ꝯtra ecclīasticox̄ defect⁹ / cū ē in-
M ter burgēses: ⁊ eos arguit ď simonia / luxuria / sup-
bia ⁊ auaricia. Murmurat etiā ꝯtra ṗncipū defe
ctus / eos rep̄hendēdo de sup̄bia / pōpis et iniustis
extorsiōib⁹. Silī mō facit qn̄ est inter dn̄os vel ṗn
cipes: aut qn̄ est int̄ ecclīasticos. Murmurat etiā
ꝯtra burgēses / ⁊ eos arguit de vsura / inobediētia /
⁊ cōpluribus alijs vitijs / nō habēdo rōnē loci nec
tp̄is. Nō aūt ad ꝑficiendū aut corrigendū / sed ad
detrahendū / odio hn̄dū ⁊ ꝑseq̄ndū. Accidit malā
inuidiā murmurare aduersus aliquā totā patriaꝫ
vel ꝓgeniē / dicēdo: oēs illi⁹ patrie sūt tales ⁊ tales
⁊ hi de ista ꝓgenie sunt tales. Sed amarior inidia
⁊ manifestior est ꝯtra personā singularē / q̄ aliquā
hꝫ excellentiā inter eos inter quos ꝯuersat̄: sic di
cit Aristo. ꝙ figulus inuidet figulo / ⁊ medic⁹ medi
co. Nolate mihi aliquē bonū oꝑariū / aut bonū ali
quē artificē: subito inuidia īmiscebit se inter illos
eiusdē artificij rōne sue excellētie: sic ꝙ reputatio
⁊ lucx̄ aliox̄ ꝑ h̄ īminuit̄. Inter doctos etiam quo
ad sciaꝫ aut famā scītatis. Inter milites quo ad
strenuitatē. Nō est nisi glīa tal̄ / q̄ oēm sup̄at inui
diā: qd̄ est difficillimū / s̄m dictū Salustij ď iugur
tha / q̄ inuidiā sup̄abat. Burgēsis stat⁹ specialr̄ nō
dꝫ esse inuid⁹ ꝯtra ecclīasticū: supposito ꝙ aliq̄ sint
alij q̄ deceat. Aliq̄ burgēses interdū sunt cā hui⁹:
q: ponūt pueros eox̄ ad scholas / eccl̄iaꝫ vl̄ religi
onē / ad malū finē / malā intentionē / ⁊ ꝑ iniquū me-
diū: vt. s. solūmō victū eox̄ habeāt / vel opulentiā
aliquā / abbatiā aut eccl̄iam. quox̄ burgensiū ꝓcu
ratiōe fiūt false ꝓmotiōes / de malo introitu malū
mediū / ⁊ sepi⁹ peior finis. ¶ Questio. An oīs inui
dia sit pctm̄ mortale? R̄n̄. ꝑ distinctionē. Inuidia
que est tristicia de bono alterius / ⁊ leticia de ma-
lo: aut accidit ꝓpter subitū motū magis q̄ i alijs:
⁊ h̄ nō est nisi pctm̄ veniale. Nullū aūt pctm̄ est si
rō nō ꝯsentiat: siē ꝑ corruptā cōplexionē / ꝑ quā ali
qui sunt inuidi: vel venit ꝑ deliberationē / ꝓpt̄ vnā
R trū causax̄: videlicet ꝓpter bonū qd̄ hꝫ alius / siue
sit bonū fortune / siue nature. Aut ꝓpterea ꝙ is q̄
inuidet nō hꝫ talia bona / licet velit aliū habere il-
la. Aut ꝓpterea ꝙ bona aliox̄ v̄tant̄ i ꝑiudiciū rei
publice / vl̄ ꝯtra aliū iniuste / vel ꝯtra ꝓpriā eox̄ sa-
lutē: ⁊ noīat̄ bona zelotypia aut inuidia bona. In
ṗma est pctm̄ mortale / tāto peius q̄nto bonū con
tra qd̄ est tal̄ inuidia / magis est ad laudem dei aut
bonū sp̄ūale: vt est inuidia de h̄ ꝙ bn̄ istruit̄ ppl̄s:
et ꝙ fides ⁊ religio augmentat̄. Hoc vocat̄ pctm̄
in sp̄m̄ sanctum. De hac inuidia nascunt̄ murmur
detractio / irrisiones / culpationes / odia / accusatio
nes / libelli famosi / ꝑsecutiones ⁊ subuersiones plu
riū bonox̄ i regno ⁊ in regione. Scitur quoq̄ qn̄
hmōi oꝑa ad extra sunt pctā mortalia: qd̄ nouū ē
⁊ horror s̄m intentionē q̄ ad intra est: sc̄dm̄ est ma
lū qd̄ inde emanat. In sc̄do mō potest esse impatiē

tia ꝯtra deū / aut iniusta displicentia de statu suo:
sed q̄ntū est de se / nō est inuidia q̄ sit pctm̄ mortale.
Hic est sepe inuidia aliqua q̄ sine medio nascit̄ ex
superbia ⁊ singularitate: sicut pharyseus q̄ sol⁹ vo
luit habere bona sua / ⁊ glīficabat semetipm̄. Alij
nolunt laudem esse singularē ad vnū. Tertio mō
nō est inuidia mala / sed est bona / vt ita dicam: ze-
lotypia et iusticia magnūq̄ meritum / si quis bene
scit vti illo quod dico ⁊ quod declaro: hoc diffici
le est q̄n mala se immisceat inuidia. Nota ď loq̄n-
do ꝯtra aliquā religionē vel virū doctū ⁊c̄. Et cū
per defectū aliquox̄ diffamari pōt tot⁹ vnus stat⁹
⁊ ꝓpter quos defect⁹ / ⁊ ꝓpter quā cognitiōꝫ. No
ta de q̄b⁹ oꝑib⁹ ferri pōt iudiciū: ⁊ q̄liter iudiciū est
oꝑex̄ / nō ꝯscīe intrinsece: quemadmodū dixi ď in
uidia respectu displicentie boni alterius: sic etiaꝫ
dicere possem de gaudio mali. Nota ꝙ iudicium O
fit de operib⁹: quox̄ aliq̄ manifeste sunt mala: alia
vero solū apparēter. De ṗmis iudiciū fieri pōt ꝓ
tp̄e et loco per charitatē. De sc̄dis nō firmiter iu-
dicandū est aut leuiter. Nota hic sup̄adictam ha
bent discretionē inuidie hi qui loquunt̄ leuiter de
alio / vel per fatuā voluntatē loquēdi aut garriēdi
aut per stultā fiduciā / aut ꝓpter locū: non vellet si
illa sustinere in ꝑiudiciū alterius: sicut faciunt fa-
muli de dn̄is suis / ꝓpter quos mori eligerēt: ⁊ ve
nit h̄ ex q̄dā corrupta loq̄ndi cōsuetudine. Nota
de his q̄ vituꝑabāt ⁊ inculpabāt Dionysiū tyran
nū. Accidit qn̄q̄ ob stultū amorē vel ꝑuersū / vt
pater loquat̄ de filio suo extra tp̄s ⁊ locum / aut hō
aliquis de vxore sua vel de seipso: nec vellet alium
eo mō facere. Accidit vt loq̄mur de statu mundi ⁊
miserijs in generali: vt sumat̄ aliqua cōsolatio per
dulciloquā loquelā / aut ad addiscendā prudentiā:
et vt quis efficiat̄ cautior ⁊ magis ꝓuidus / cū cog
noscit̄ ꝑsentis tēporis varietas. Exemplū in Te-
rentio de illo qui ꝑcipiebat filio suo ꝯsyderare ali-
orū vitā. Et sicut loqui hic de mortuis: nō est tan
ta diffamatio ex parte loquētis sicut ex ꝑte irriden
tis mō veritas obseruet̄: viuens se diffamat / nō lo
quens / s̄m ꝙ sermo fit de statu aliquo / ꝓgenie aut
patria. Notate sc̄m̄ Paulū in sc̄do casu: meli⁹ cō
siliū est parx̄ loq̄ / siue sit de se / siue de eo q̄ amat̄: ꝑ-
sertim in bono: hic locū habet: parce lauda / vitu
pera parci⁹. Et illď: nec te collaudes ⁊c̄. In ṗmo
casu pōt eē iusta rep̄hensio / si malū nimis magnū
sit ⁊ iniuriosū: ⁊ nimis sit in ꝑiudiciū dn̄i vel sui re
gni. Sic etiā si sermo esset ꝯtra religionē christia-
nā: licet punitio talis nō esse debeat: sicut si ex cer
ta malicia fieret tal̄ oblocutio. Hec postrema tri
membris distinctio bn̄ notāda est contrā scrupu-
losos: sed etiā ꝓuidendū est ne transeat̄ ratio opi-
nādo loqui sua ꝑ instructione: quia sepissime illa
bitur et inuadit vitiū inuidie sub specie boni. No
ta quō quis se examinare debeat / si ita q̄s loque-
ret̄ cōtra aliquā ꝓgeniē aut cōtra se. Nota de his P
qui faciunt informatiōes. Nota de ꝯfessionibus /
⁊ quō audiri pōt malū de alijs / ⁊ quō nō. ¶ Tres
questiones: An quis obliget̄ emēdare omnē diffa
miā ⁊ damnū quod ex detractione ꝓuenit? R̄n̄sio.
Difficile est dare regulā et modum generalē / nisi

in spēalib⁹casibus/si diffamia sit notabilis/⁊ pce
dat ex puersa intētiōe:⁊ p falsitatē īposita fuerit se
crete vl' manifeste:h̄ repari dʒ ɔtrariū dicēdo/ de
dicēdo. Si diffamatio venit p reuelationē pcti qḋ
dʒ esse occultū/⁊ qḋ pbari nō posset ī iudicio:puni
ri dʒ accusator sibi pena q̄ vellet puniri cū quē ac-
cusauit. Nota ꝙ libelli famosi puniēdi sunt mor
te vel ppetuis carceribus:q̄ dilacerādi sunt ꝙ̄pri-
mū inueniunt. ¶ Loq̄mur tertio/q̄liter inuidia ē
ɔtraria sibiip̄si/postq̄ ostēdim⁹ eā esse ɔtrariā deo ⁊
pximo. Et dicem⁹ de sanatione eius s̄m mysteriū
scōe pris euāgelij. Nōne est (q̄ so) infelix inuidia/⁊
multū exprobrāda/cū accipiat nutrimētū suū ex oī
malicia: exēplo ciconie/q̄ viuit colubris ⁊ bufoni-
bus: sꝫ hʒ rostrū suū ī immūdicijs sicˀ anser: ⁊ aug
mentaᷓ de illo quo mori deberet .s. ex charitate: ⁊
nihil eā sanat. An pspetas? nō: qꝛ irascit⁊ inflāmaᷓ
Aduersitas? non: qꝛ reppit gaudiū suū: ⁊ de melle
facit venenū. Est vlcus qḋ crepat ad odorē viuee.
Undiq̄ȝ se rodit ⁊ affligit. Inuidia siculi nō inue-
nere tyranni Maius tormentū: ait Horatius. Ui
deᷓ etiā mihi eā esse rōnabiliter cōpatā hodierno
ceco/q̄ est cec⁹ mēdicās ⁊ extra viā. Et ipsa ē ceca
p lumē bonoꝝ opeꝝ/q̄ lucēt ad oclos ei⁹: p q̄ opa
illuminari deberet. Hoc habetis hic de iudeis/q̄
ꝑus bn̄ nouerūt Iesum christū esse bonū pphetā
Deinde inuidia excecauit taliᷓ eos/vt pderent illā
cognitionē/⁊ fuerūt obscurati: credebāt facere sa
crificiū deo. Remediū eius ē vocare ⁊ clamare ad
iesū: lumēq̄ȝ gratie ⁊ charitatis postulare/dicendo
dn̄e vt videā: ⁊ eousq̄ȝ clamādū est quousq̄ȝ exēplū
⁊ memoria iesu stet ī cordib⁹ nostris: et expellam⁹
D tentationū phātasias. Clamem⁹ igiᷓ ī ɔtrariū: ore
mus ɔtra hāc infelicē īuidiā: ne dn̄s pmittat nos
cadere ī tentationē illius/s̄m sextā ip̄i⁹ dn̄ice orō
nis petitionē. Reuera est iniq̄ tētatio: et ex h̄ pue-
nit/ꝙ̄ q̄s nimiū ppriā diligit excellentiā: vt famā/
diuitias aut sublimitatē/sciam vel pulchritudinē.
Nihil cupias/⁊ nullius habebis inuidiā. Est hic
mirabil' excecatio. Inuidia nāq̄ȝ si dici audiat in
mille locis bonū de aliquo extraneo/vt de sarace
no vel pagano/nō inuidebit: sed cū pmū laudabiᷓ
aliq̄s vicinus suus/⁊ p̄sertim sue pgeniei ⁊ amici
tie/irasceᷓ ⁊ indignabiᷓ: vn̄ iusto magis gaudere
deberet. Hoc eñ est ad bonū suū ⁊ ad laudē/suum
q̄ȝ cōmodū/si bn̄ vti vellet: et malū esset in damnū
eius. Uidetis interdum quō frēs aut christiani se
mutuo psequunᷓ acrius ⁊ sine remedio ꝙ̄ extranei
Aliud mirabile est: qꝛ ī bono dūtaxat malū videt
⁊ vbi malū fuerit/solū bonū ɔspicit. Est admiran-
da cecitas/multoq̄ȝ peior ꝙ̄ nihil prsus videre: h̄
patuit in patriarchis contra ioseph/ in Saule cō
tra dauid: vultq̄ȝ sibiip̄si esse nociua/vt alijs quo-
q̄ȝ noceat. Nota de pho/ qui optabat ꝙ inuidorū
oculi possent videre simul oīa bona mūdi: nam
morerenᷓ p̄ dolore. Inuidia etiā est mēdica: ī nul
lo bono totius mūdi partē habet: ideo certe ad-
modū paup est. Per oppositū is qui charitatē ha
bet/est dn̄s vniuersi mūdi/inquātū bn̄ vtiᷓ ī amo-
re omni eo quod bonū est/suam faciendo vtilitatē
gaudium ⁊ sufficientiā; sicut apparet in manu: in
hoc ꝙ oculus videt: ⁊ de oculo ī hoc ꝙ manus la
borat. Uis facere vt oīa tua sint: ama pximū tu
um sicut teip̄sū: sis obediens deo: habebis ea bo-
na vbicūq̄ȝ ipsa fuerint: letaberis de bono proxi-
mi tui sicut de pprio. Et de matre que iudicat bo-
na filiorū suorū/et honorē eorū esse suū: et sepius
plus ꝙ̄ suū/magisq̄ȝ letatur. Quotiē scūꝫ mala vi
deris/maledic inuidie: quia p eam venerunt ma-
la. Inuidia diaboli mors introiuit in orbē terra-
rum: Saple.ij. E diuerso vides bona aliqua/glo-
rifica deū. Si eñ inuidus fuisset/nihil fecisset aut
creasset. Natura nāq̄ȝ diuinitatis sine malicia est.
Nota ꝙ inuidia leuiter credit malum/ et ipsum
vult audire: ppterea mala inuenit postremo. Ter
tio inuidia est extra bonam viā: est exclusa ab om
ni creatura: quoniaȝ naturaliter omnis creatura
amat ⁊ desyderat pprium bonū publicare: ip̄a est
in via diaboli/cuius est socia tā in amissione ꝙ̄ in
lucro. Gaudet eñ cū lucratur inimic⁹: hoc est/cū
malū aliquod accidit: et dolet cū inimicus perdit
⁊ bonū accidit.

Domīca prima ī qua

dragesima ɔtra Superbiā. Sermo.x.

PEnitemini et credi A
te euangelio. In h̄ deserto peniten
tiā agam⁹ cōtra supbiā. In deserto
vite hui⁹ sum⁹ ad penitētiā faciēdā:
p quā venire possimus ad terram p
missiōis. Et ecce nūc tp̄s acceptabile ad hoc faci
endum. Ecce nūc dies salutis: vt dicit mater no-
stra sancta ecclesia/vtēdo verbis scti Pauli. Pre
terito tpe mūdo seruiuim⁹: nimis fuim⁹ ei alliga-
ti: cogitauim⁹ d' corpe/et vita hac trāsitoria. Mō
est tēpus q̄dragesimale/ in quo cogitare debem⁹
de anima ⁊ indeficienti vita. Tp̄s hoc est tāꝙ̄ de
cime totius anni: q̄ decime sunt deo debite: ē tp̄s
in quo magis appropinquare debemus deo. Ie-
sus figurauit tp̄s hoc cū ī deserto ieiunaret q̄dra-
ginta diebus ⁊ .xl. noctib⁹ s̄m hodiernū euangeli
um: vt superet omnē tentationē/⁊ celestē acq̄reret
ɔsolationē. Et postmodū mater nostra ecclia sctā
ɔfirmauit ⁊ ordinauit tp̄s hoc ad faciēdū ieiunia
⁊ penitentiā: vt pueniam⁹ digne ad sacratā mensā
q̄ est signū ⁊ figura ppetui cōuiuij. Caueamus igi
tur ne superbia nos arripiat per maledictā suam
filiam inobedientiā: faciamus penitētie dolorē in
hoc deserto cōtra supbiā. Nō conuenit magistrū
esse in ieiunio ⁊ afflictione: ⁊ q̄d nos subiecti ⁊ sub
diti in mūdanis simus delectationib⁹: viso ꝙ ip̄e
innocens erat: nos vo sum⁹ pctōres: ip̄se fecit pe-
nitentiā p nobis: ɔsyderato etiā loco in quo erat
in deserto/ī quo nos sum⁹. Nōne desertū pax de-
lectabile ē hec misera vita? Ita certe: qm̄ ad simi-
tudinē deserti filioꝝ isrl' de egypto tres hic sūt ser
pētū sp̄ēs. Dipsas q̄ ardet in aqua auaricia. Ser- B
pēs q̄ cōburit suo halitu supbia. Scorpio qui sub
sp̄ēcie boni pūgit luxuria. Oē qḋ est ī mūdo cō-
cupiscētia carnis est ⁊c. i. Io. ij. Sed q̄d dicit euā
geliū hoc? Dicit hominē viuere de verbo dei. Re

ipsum est panis sui⁹: ꝛ q̄ nō dignat ob suā sup̄biā re
cipere panē/seipm destruit ꝛ occidit ꝑ rabiē famis
ad recipiendū hūc panē h̄ sum⁹ ꝯgregati. Cōuer-
tem⁹ itaq̄ȝ nos ad bonā panū administratricē: ad te
dignissima v̄go/q̄ tua intcessiōe nob̄ hūc bonū pa
nem administrare potes: q̄ pascit ꝛ nutrit aiaȝ: tu ei
ꝯferre potes saporē/gustū ꝛ valorē. Tal' panis ma
gis te nutriebat ꝙ material' ꝑ tp̄e vite tue: et ꝓser-
tim ꝑ tp̄e illo⁹ q̄dragesime/cū filius tu⁹ solus te iu-
uabat: facile credi pōt te nō habuisse magnā edu-
lij copiā: imo exēplo bn̄dicti filij tui habebas do-
lorē pn̄ie i oī h̄ūilitate ꝛ sobrietate. Ad secūda er-
go talia exempla tui ꝛ filij tui iesu dn̄i nostri: et ad
bn̄dū panē ale/recurrim⁹ ad te ꝑ bonā ꝯsciaȝ ꝛ ti-
bi dicim⁹: Aue maria ꝛc̄. Penitemi ꝛc̄. Multo ma-
ius ꝓliū ꝛ multo asperi⁹ mihi remāsit ꝯtra septimū
pctm̄ videlicet ꝯtra sup̄biā ꝙ ꝯtra alia/nq̄ntū ma
gister ip̄e ꝛ capitane⁹ difficilius vinci pōt ꝙ subdi-
ti: ꝛ radix difficilius euellit ꝛ extirpat' ꝙ rami. Su
perbia est mgr̄/capitaneus ꝛ radix omniū pctōꝝ.
Nullū est pctm̄ q̄n ibi sit sup̄bia: h̄ veꝝ est vno mō
vl' alio. Si q̄s diligēter inuestigare velit ꝛ ꝯsydera
re falsa eius incremēta: sup̄bia singularit' ꝯtraria ē
vero dolori pn̄ie mltis modis: ꝛ dicā aliquos nūc
et ꝯseq̄nter ꝑ hāc q̄dragesimā/ s̄m ꝙ de⁹ mihi tp̄s
C ꝯcedet/grāȝ posse ꝛ scire. Et flectēdo oculos ꝯsyde
rationis mee ad hodiernū euāgeliū: q̄d al's expo-
sui ad longū iuxta l'ralē sensuȝ: vidi ꝑ sensu morali
ꝛ ad ꝓpositū meū maledictā superbiā tribus mo-
dis impedire pn̄iam/ꝑ inobediētiā/ꝑ ꝓsūptionē/
ꝑ vanā excellentiā: hec tria vitia sunt filie/rami: et
stipendiarie ꝓditoris hui⁹/q̄ est sup̄bia: ꝓditor est
eīn iustissimo dn̄o suo deo. Inobediētia ip̄i scīē ec
clie: tētat eīn de gula ꝛ violatione ieiunij q̄dragesi
mal': q̄d ordinatū ē ad faciendū dolorē pn̄ie: ſȝ gu-
la ip̄m impedit manifestissime. Et h̄ est quo ad pri
mā partē euāgelij: q̄ dicit/q̄liter sathan tētauerit
saluatorē nostꝝ de gula: ꝛ ꝙ mutaret lapides in pa
nē. Presūptio ip̄edit pn̄iaȝ/ꝑ h̄ ꝙ tentat deū/sepe
expectādo mortis periculū/vel aliud q̄uis pericu
lū/absq̄ȝ h̄ ꝙ velit facere sufficiēter diligētiā q̄ntū
i se est/vt agat pn̄iam. Et h̄ est quo ad scd̄aȝ partē
q̄ dicit: quēadmodū sathan tētauit iesū de h̄ pctō/
per hoc ꝙ debebat se mittere deorsum in terrā/cō
fidēdo de auxilio dei per miraculū: sine hoc ꝙ ad-
esset necessitas. Per vanā excellentiā tertio impu
gnata est pn̄ia: ꝙ q̄rit honorē ꝛ gaudiū in h̄ mun-
do: cū penitētia i se includat dolorē/humilitatē et
verecundiā in manifestando pctm̄ suū. Et est quo
ad tertiā partē/q̄ nobis recitat modū sathane ostē
dentis Jesu om̄ia regna mundi: q̄ ꝓmittebat se ei
daturū/si vellet adorare eū. In his tribus pūctis
concludet' sermo noster: ꝛ loquemur de tribus spe
ciebus male penitētie. Prima est porcina. Scd̄a
coruina. Tertia v̄o vulpina. Inobedientia impe
dit contritionē per gulā/ꝓsumptio ꝯfessionē ꝑ ex-
pectationē: vana excellentia satisfactionē/ nullas
T ꝯferendo elemosynas/nec q̄cq̄ȝ restituendo. Du-
ctus est iesus in desertū/vt tentaret' a diabolo. Et
cū ieiunasset quadraginta diebus et .xl. noctibus:
postea esuriit. Et accedēs tentator dixit ei: Si filij
us dei es/dic vt lapides isti panes fiāt. Qui respō
dens dixit: Scriptū est: Nō in solo pane viuit hō:
sed in om̄i verbo quod ꝓcedit de ore dei. Tunc du
xit eū diabolus/et eleuauit eū in sanctā ciuitatē: et
statuit eū supra pinnaculū templi/ꝛ ait: Si fili⁹ dei
es/mitte te deorsuȝ. Scriptū est eīn: Angelis suis
mādauit de te: vt custodiāt te in om̄ibus vijs tuis
et in manibus suis portabūt te: ne forte offendas
ad lapidē pedē tuū. Dixit illi iesus: Rursum scri-
ptū est: Nō tentabis dn̄m deū tuū. Tūc iterū assū
psit eū diabolus in montē quendā excelsū: ꝛ osten-
dit ei oia regna mūdi ꝛ gloriā eoꝝ: et dixit illi: Hec
om̄ia dabo tibi/si cadēs adoraueris me. Tunc Je
sus dixit ei: Uade sathana: sc̄ptū est: Dn̄m deū tu
um adorabis: ꝛ illi soli seruies. Tūc reliq̄t eū dia-
bolus. Et ecce accedentes angeli/ministrabāt illi
¶ Sex q̄stiones in ꝓncipio ꝯuersionū sunt tenta-
tiones. Hoc apparet de aue capta per gluten ꝛc̄.
nec hoc malū signū est. Eleuari in magno statu est
sepenumero causa ruine siue deuotionis siue fame
Discere sacrā scripturā sine bona fide et bono fi-
ne/est sepe nociuū: patet in sathana/qui eā corru-
pit: sic de sermonibus ꝛc̄. Resistere debemus tēta
tionibus per sacrā scripturā. Nō debemus audi
re vt arguat' aut culpetur deus/aut culpare deum:
post tētationes veniūt cōsolationes. ¶ Nonē que X
stiones: A quo spū fuit Jesus duct⁹? R̄nsio: a suo
Quare voluit tentari? Respōsio: ad dandū nobis
exemplū et victoriā. Qua fortitudine et vigore ie-
iunauit .xl. diebus? Respōsio: ꝑ dispensationē sin
gularē sue beatitudinis/q̄ sensualitatē ꝯfortabat.
Quare sathan tentauit eū? Respōsio: vt sumeret
experientiā si esset deus. Quare sathan tētauit euȝ
de pane? Respōsio: ad magis celandā suā malici
am. Nota de tentationibus celatis aut occultis.
Quare sathan tētauit eū de pane? Respōsio: vt sci
ret si esset deus/ꝛ si vellet obedire sibi. Notate ni-
hil faciendū esse ꝓpter inimicū. Quare sathan re
liquit partē sc̄pture quā allegabat? Responsio: ad
decipiendū ꝛc̄. Itē vbi erat dn̄a nostra/an in naza-
reth. Et si sanctus Joānes nō visitauit eum? Esse
pōt ꝙ sic postea. Itē: quā administrationē fecerūt
illi angeli? Respōsio: administrarūt ei aliquā escā
Ubi erat illud desertū? Respōsio: inter Hierusalē
et hierico: et erāt periculosi transitus riparū. He-
liseus ꝛc̄. Inobedientia murmurat contra sanctā
ecclesiā/que ꝓcipit ieiunare: et interrogat quid ꝓ-
sit illud: ꝛ quid deus de hoc curet: videt' q̄ȝ ei ꝙ nos
ipsos occidamus. Possem hic tenere ꝓlixum ser-
monem/ad ostendendū ieiuniorū valorē/ ad iusti
ficandam ecclesie sancte ordinationē/et reprehen
dēdo gulā/contra quā al's locutus sum. Sed ero
breuis: ꝛ dicā ꝙ sobrietas vinorū ꝛ ciboꝝ facit ani
mā sobriam/et eleuari ad deū. Aufert vitia ꝛ plan
tat virtutes/vt in ꝓfatione: Qui corporali ieiunio
ꝛc̄. Uis acquirere sensum et sapientiaȝ/ sobrietas
necessaria est. Exemplo Salomonis et Danielis/
sociorūq̄ȝ eius. Uis habere anime sanitatē/immo
et corporis/opus est tibi sobrietate. Scd̄m eīn dictū
Sapientis: In multis escis erit infirmitas. Et
plures gula ꝙ gladius occidit. Uis pacare deum Y

ꝛ de pteritis pctis salutarē agere pniaꝫ: sumere so
brietatē exēplo niniitaꝝ ꝛ dauid/ ac generaliter oim
veroꝝ penitentiū. Vis seruare istā tuā hereditatē
in paradiso/ sobrietas tibi necessaria est: alioqn
ipsam pderes/ exēplo Esau/ Eue ꝛ Ade. Vis claudere
portā omibus vitijs/ sume sobrietatē: alioqn
aīa tua oībus exponet pctis: sicut hic dicit glossa
Frustra pliaꝛ aduersus alia vitia/ q gul: portam
aperit. Ideo rōnābiliter videre potestis scām ecclesiā
h ordinasse ieiuniū: qḋ nō debet frāgi p supbā
inobediētiā. Scis esse oim pessimā supbiā/ nō
obedire suis supioribus: q̄lis est scā eccl̄ia ꝛ plati
eiꝰ. Sꝫ inobediētia pq̄rit multos esse impotētes/
ꝛ inde peiꝰ valere: ꝛ qꝫ idē sit se paulatim occidere
sicut vnico ictu/ ſm scti Hiero. dictum. Rñdeo p
regula/ nullā psonā obligari ad ieiunandū/ si bñ videat
ꝛ sciat ieiuniū esse i notabile ꝛ magnū piudiciū
vite sue corpali aut vsus ratiōis p euacuationē
cerebri/ aut alio quouis mō. Et dico vlterius/ qꝫ q
faceret/ aut faciēda psuleret hmōi ieiunia: taꝛ peccaret.
Et intellige h/ nisi psona meruisset sic puniri
p iustiā publicā: sicut sunt hi q viuūt i fouea carceris
pane et aqua. Dico tertio/ qꝫ in talibus casibus
opinari obedire eccl̄ie sancte/ est nō obedire:
ꝛ est sepe magna supbia/ cū hō nō vult facere qcq̄
nisi iuxta caput suū. Scdm hāc regulā do solutionē
ad multa in hac materia dubia. An pueri obligenꝛ
ieiunare? Sctūs Tho. rñdet qꝫ non regulariter
vsqꝫ ad vicesimūprimū annū: qꝛ vsqꝫ ad eā etatē
Z durat incremētū. Et intelligit in supradictis casibus:
qꝛ ieiuniū pōt esse vtile aliquibꝰ quo ad corpus
ꝛ quo ad aīam: et ad hoc multi obligātur: interdum
autē magis mulieres q̄ viri. Mulieres impregnate
ꝛ nutrices/ an sunt obligate ieiunare? Responsio
nō/ nec etiā infirmi: necessitas nō habet legē.
Laboratores an obligenꝛ ieiunare? Rñsio p
distinctionē: vel sunt paupes lucrātes p eis ꝛ eorū
familia: ꝛ ieiuniū notabiliter eos impediret: tūc ieiunare
nō debēt. Aut sunt diuites: nec opꝰ est eos
taliter opari: tūc labor eos nō olno excusat/ qn debeāt
obedire eccl̄ie pter eos/ ꝛ pter cōe bonū/ et
ad faciendū sibi alijs. An peregrini ieiunare debēt
Rñsio p distinctionē: aut tūc tenenꝛ facere peregrinationē
ꝛ festinanter/ ꝛ ieiuniū eos notabiliter
impediret/ hoc ipsos excusat. Vel faciunt peregrinationē
ex volūtate: nec eos opus est festinare: h
ipsos excusat minime. Paupes familie aut hoīes
q perūt/ an ne ieiunare debeāt? Rñsio p distinctionē:
aut nō habēt sufficiēter victū eorū/ quē simul
sumēdo possint sustētari: ꝛ tūc sunt excusati: vꝛ sufficiēter
habēt: ꝛ hoc eos nō excusat. Si persona se
notet melancholicū vesperi: nec possit ob h ieiunium
dormire: ꝛ peius ei ptingat per malas cogitationes
vigilādo vel dormiendo/ an ieiunare debeat?
Rñsio per distinctionē. Aut taꝛ psona hꝫ h cōiter
ꝛ notabiliter: ꝛ id videꝛ mihi impedimētū sufficiēs
ad postulādū facultatē nō ieiunādi. Aut h est
dissitarat semel aut bis: ꝛ hoc nō impedit: cū per nimiā
potationē ꝛ comestionē/ etiā qs malū patiaꝛ i
A capite. In oībus istis casibus ꝛ sīlibꝰ/ q sunt aliqualiter
dubij: bonū est qꝫ q vult soluere ieiunium
suū: hoc faciat apte/ ꝛ p facultate plati sui vel pfessoris.
Quod peius est/ vel intantū comedere et bibere
semel/ vt qs efficiaꝛ ebrius: grauet ꝛ pecet per
gulā: vel diuidere comestionē suā i duas ptes? Rñsio/
pmū peius est/ ceteris paribus: qꝛ p hoc violatur
lex dei ꝛ nature: ꝛ p secundū trāsgrediꝛ institutio
eccl̄ie sancte. Sꝫ vnusquisqꝫ sibi cauere pōt ab
vtroqꝫ vitio/ ꝛ tenere mediū. Pariformiter dicerē
de his q comedūt escas calidas/ ꝛ fortia bibūt vina:
q faciūt peius aīe ꝛ ptra castitatē/ q̄ esset comedere
carnes ad sobrietatē: neutrū tñ bonū est. Aliqua
psona si soluerit ieiuniū p inaduertentiā mane:
an ne debeat cauere vel possit? Rñsio: ipsa debet
adimplere ieiuniū suū ꝛ pniam agere de negligētia
sua: q̄uis hic fiat dubiū/ si totiēs psona agat
ptra ecclesiā/ quotiēs comedit vltra semel. Securior
opinio est sicut dixi. Pōt ne solui ieiuniū ob
societatē. Rñsio sic/ i multis casibꝰ. Interduꝫ ad
psolandū infirmos/ vꝛ pter vxorē suā/ vel pter
amicū suū peregrinū/ vel ob aliquā bonā intētionē
charitatiuā. Sed caueat diligēter psona/ ne loco
charitatis se immisceat carnalitas. Nota de fratre
q ieiunabat: ꝛ accessit domū quandā cuꝰ dñs
cenabat: quē orauit dñs ob amorem dei ꝛ charitatis
vt vellet cenare. Sic fecit/ ꝛ comedit optie/ plꝰ
q̄ hospes voluisset: qꝛ remāsit hospiti parua pars
In discessu hospes dixit fratri q excusabat se: dicens
charitatē comedisse. Redeas aꝛs inqt: ꝫ noli
ducere tecū charitatē: qm̄ est gulosa nimis. An
sit bñ factū vti aromatibus ꝛc̄. Rñsio. Eccl̄ia hoc
pmittit: qui vo vtiꝛ pter gulositatē/ peccat: ꝛ prius
nō sunt necessaria sicut post. An possit comedi B
panis loco specierū? Rñsio: nō cogito dare regulā
generalē/ nec affirmatiuā nec negatiuā. Timerē
eñ errare/ aut qꝫ fieret abusus: securꝰ est abstinere
Et q̄uis spēs magis delectent q̄ panis: sepius sit
peius aīe nutriēdo charitatē. Ecclesia tñ pmittit
vinū ꝛ nō aliud regulariter. Euciaꝛ inobediētia superbie
filia: q p gulā bonā impedit ptritionē: ꝛ facit
pniam tanq̄ porcinā/ crassam/ carnalē ꝛ insufficientē.
Et crasso vētre sensū tenuē. i. subtilē gigni
nō posse. De pleno vētre sepe nō egrediꝛ bona deuotio:
debet haberi ptritio i displicētia: vinū vero
dat voluptatē vel delectationē. Et si q̄rat aliqs: q
lis displicētia est/ ꝛ q̄ magnā puenit hēe displicentiā.
Aut q̄ris de cōgruitate/ aut de necessitate. Itē
aut loqueris de displicētia voluntatis/ aut de delectatione
sensualitatis: displicētia libera ꝛ voluntaria
volūtatis/ debet esse de necessitate et de pgruitate
maior q̄ altera ex pte aut alia pena q̄ sit peccatū:
sicut intellectus tuꝰ iudicat pctm̄ esse peiꝰ q̄
aliud quicq̄ qḋ nō est pctm̄: sic volūtas tua p deliberationē
huic iudicio psentire debet: ꝛ ad hūc cōsensū
q est tāq̄ ptēptꝰ: nō ſp sequiꝛ actualis dolor
quo ad displicentiā volūtatis ꝛ doloris. Dolor de
pgruitate magꝰ esse debet/ vt p lachrymas/ moderate
tñ. Ipse vo nō de necessitate est reqsitꝰ. Posset
dici de casibus particularibus/ in quibꝰ excedi
possit/ ꝛ q̄liter nō: ꝛ quō ptēptus fieri debeat/ i quibus
casibꝰ ꝛ quotiens. Scda ps. Tu psumptio expectationē
psuades ꝫ cras i cras: tāq̄ tps hēs in C

maiu tua ꝛ ptāte. Et is est modꝰ qdā supbie/q̄ ꝺ tētare deū: ꝛ est cū ꝑsona seipsaȝ facile iuuare pōt: non tñ curat facere qd debet/sed oīa deo cōmittit Et cōtra illos fuit dictū ꝓuerbiū: Si oīno te deo cōmittas/deꝰ oīa destruet. Nota exēplū. Illi sepe numero decipiunt̄ ꝑ talē ꝑsumptionē/ q̄ expectāt facere pnīam vsq̄ ad festū pasche/ꝑsertim ꝯfessionē. Curatꝰ tūc impeditꝰ est/ꝛ nescit cui debeat superintēdere: dimidia tñ dies interdū nō sufficeret ad bñ audiendū alicuꝰ ꝑsone cōfessionē: ꝓpterea expectatio illa obest cōfessori ꝛ confitēti. Nā ille ꝓperat ad indebite absoluendū: hic ꝟo sepiꝰ sine absolutiōe recedit. Et hic possit dici ꝓlixe de materia: q̄liter ꝑsbyteri debeāt docere ꝯfitētes/mō ī vnū modū/mō ī alterū/ꝑsertim de pctīs carnis: q̄ sunt extranea/de diuersitate mercimoniaꝝ/ō odio ꝯtra ꝓximos/et de restitutionibus. Hic sunt aliq̄ questiones: si ꝑsbyter obliget̄ admonere ꝛ instruere cōfitentē? Rñdeo ꝙ sic quo ad ignorantes: ꝛ cū ꝑspicit necessitatē/dare debet ꝯfortationē/ꝛ nolare ꝑcepta ꝛ modos pctōꝝ. Primo ī generali/ꝛ interrogare si ꝑsona nō sentiat se culpabilē in talibꝰ ꝛ talibus pctīs: inuenit̄ eñ maxima ps hominū/q̄ nunq̄ aliquid dicerēt nisi prius interrogarent̄: vl̄ ex ignorantia/vel ꝑ negligentiā/aut ꝓpter verecūdiā ꝛ timorē: ꝛ cū confessor ꝑcipit hoc (vt ꝑcipi de-
D bet) dico ipsum non debere dare absolutionē: sed remittere personas ꝛ dicere/ꝙ meliorē faciant examinandi diligentiam: vel tenet̄ facere quod dixi/diu inquirere scȝ ꝛ docere. Satius esset eas remittere vsq̄ post pascha q̄ seipm decipere: ꝛ ꝑsonas sic ad sanctū ꝛ venerabile sacramentū accedētes sine vera absolutione. Et si dicas post pascha nunq̄ eas redituras vsq̄ ad annū alterū. Respondeo hoc nō esse culpā tuā/sed earū culpā ꝛ damnationem: ꝛ eas arguere posses de hoc ꝙ nō cōicassent nec confesse fuissent/propter ipsarū negligentiam Dico quoq̄ hmōi res posse aut debere nunciari a curatis per hanc quadragesimaȝ. Sed hoc quod dicunt aliꝫ: si mō cōfitear/necesse fuerit eque bñ in paschate ꝯfiteri. Rñsio: confessionē illā facile fieri/quāto minora peccata tibi fuerint relicta dicēda: ꝛ quāto prius maiorē feceris diligētiā. Sreñ ꝑ negligentiā tuā defeceris/nō es excusatus: ꝛ debet esse diligētia talis/qualē faceres si ꝓ vnoquoq̄ pctō quatuor lucrareris denarios. Cū aduenīunt/dicūt se nihil fecisse/vel nō scire dicere quicq̄. Nota de illo q̄ edoctꝰ fuit pr̄ nr̄/ꝑ nolationē debitoꝝ suorū ꝺm ꝟba ipsiꝰ pater nr̄. Nota ꝙ quotidie lauamꝰ manꝰ nostras/ꝛ sepe etiā capita ꝛc̄. Alia vtilitas est ꝓperādi ad sciēdū pctā reseruata: vt adeatur penitētiarius si opꝰ sit: vel vt cōfessor facultatē petat ꝓ te: q̄sq̄ meliꝰ possis instrui/ꝛ tibi pnīa dari queat. Itē cōmutare restitutiones aut vota. Casus reseruatos epō aut pnīario suo de cōsuetudi-
E ne: q̄uis curati ꝛ aliꝫ petere debeāt maiorē facultatē absoluendi a maiori excōmunicatione/ quā incidit quis feriēdo ꝑsbyteros vl̄ clericos vsq̄ ad sanguinē ꝛ ꝑ snīam iudiciꝫ. Pctm̄ ꝯtra naturā vehementer puniri debet/siue sit ꝑ semetipm solū: siue cū aliꝫs eiusdē sexus/aut extra locū ordinatū ꝑ naturam. Nā est maius pctm̄ q̄ comedere carnes die veneris sancta: et punit̄ ꝺm leges ꝑ cōbustionē/ꝑsertim in aliquibus casibus/ q̄ hoc scit: ꝛ nisi etatis defectus excuset. Adulteriū ꝑcipue si est publicū sacrilegiū/de rebus sacratis/incestus/presertim ī tertio vel scđo gradu/vota violata/piuria in iudicio/homicidia vno vel alio mō/ defloratio ꝟginis aut femine cōsecrate/raptus/falsarius. Si ꝑsona ꝯfitēs habeat multos casus reseruatos/et sit pascha ꝓpinquū/pnīarius ꝟo multū distans: pōtne dare confessor facultatē cōicādi/sine spe ꝙ plus post festū pasche ꝑsona illa penitentiariū petat: ꝛ ad euadendā verecūdiā eius/si nō aliorū more ordinata fuerit? Respōsio/teneo ꝙ sic/nisi percipiat fraudē/maliciā vel malā fidē: vel ipsemet cōfessor postea petere poterit facultātē a ꝑlato aut penitētiario absoluēdi. Si executio est ꝑ publicā snīam: hoc fieri nō debet ad vitandū scandalū alioꝝ qui id norunt. Tertia vtilitas est/ꝙ ꝑsona ē magis dis- ⁖
posita recipiēdi magis magis q̄ gratiā dei: et etiā hō q̄ tps habet ꝯfitēdi/acquirit audaciā quādam ꝛ memoriā de peccatis suis alio tpe: nec verbū est quin sit onustū vel displicēs. Nota de mercatoribus/qui ꝑ longā tentionē habēt qd nō haberent ꝑmo verbo. Itē nō vno ictu scindat̄ arbor/ꝛ radix tollit̄ paulatim. Eyciamꝰ ergo ꝑsumptionē/q̄ facit cotinuā penitentiā/cras/cras. Exemplū q̄lit̄ multi sunt decepti/ꝛ moriunt̄ subito. Dicet aliq̄s/opꝰ F
esse ꝑ hāc rationē mox post pctm̄ cōfiteri: alꝭ ponimus nos ad periculū. Responsio/duo sunt certitudinis modi: vna moralis ꝛ ciuilis: alia simplex et absoluta. Prima certitudo sufficit ad excusandū personā/ne compellat̄ statim cōfiteri: q̄n cogitat se posse eque bñ vel meliꝰ ad vtilitatē suā postea confiteri: sed in casu illo quo loquimur/sepenumero nō est sic. Nam opportunitas nō habet talē morā de hoc. Nota quinq̄ casus/pascha/mortis periculum/ sacramentū/ scrupulus/ penitentiariꝫ/ scrupulus nō posse postmodū tam bene ꝛc̄. Et in hac certitudine aliq̄s saluaret̄/modo haberet cōtritionē. Queres: quid igit̄ ꝓderit cōfessio/cū peccatū deletū sit ꝛ indultū? Ualet ad obedientiā/humilitatē/veniā/gratiā nouā/ aut habite augmentum. Itē queres: si presbyter det tibi absolutionē absq̄ hoc ꝙ possit absoluere: et ħ te lateat: an ne eris liber ꝛ quietus? Respōsio: ita quo ab deū. Si vero postmodū hoc cognoueris/debes oīa denuo cōfiteri: vitent tecum ꝛc̄. Tertia pars: vana excellentia diuitias querit: nō vult facere satisfactionē/ꝛ ꝑsertim restitutionē: cū cognoscat̄ principalis ꝑsona cui quis est obligatus/restitutio debet ei eri ei/si conuenienter d fieri potest: ꝛ sit sine maioribus expensis in mittēdo q̄ res valeat. In defectu ꝑncipalis cui fieri debet restitutio? Heredes et ꝓpinquiores locū suū tenēt cū agnoscunt̄. Cū ignorat̄ cui facienda sit restitutio: ipsa fieri debet ꝑ ordinationē ꝑlati ꝓpriꝫ/aut illius qui ptātē habet in bonis ꝛ piꝫs opibus. Si persona cui restituere de- G
bes/eq̄ egeat sicut tu: ꝛ velit habere q̄ restituas: debes potius restituere q̄ ipsa inuita detinere. Si ante illa nō eguerit: ꝛ tñ ipsi ꝑsentialiter satisfaciēdo

in magnū caderes damnū: ꝓtunc potes compel-
li ꝑ iusticiā ad satisfaciēdū ei: sed quo ad iudicium
conscientie potes aliquā habere relaxationem/si
postmodū ipsi ꝑsoluere potes sine tuo ⁊ alterius
damno. Si tñ habeas alienū/vt simul ⁊ semel sa-
tisfacere nō possis: consiliū est satisfacere in termi
nis qui cōstitui pñt. Si habeas aliquid alieni pro
pter lucrū tuum quod venit de re aliena in seipa/⁊
ad ꝓiudiciū lucri illius cui obligaris/ debes red-
dere rē ipsam et lucrū. Secus est cū lucrari facis
rē solūmodo ꝑ laborem tuum ⁊ industriā/si aliter
nō potuiss: ⁊ tantū lucrari ꝯm probabilē coniectu
ram. Potius cedere debes omib⁹ bonis tuis ꝙ ꝑ
mitteres te excōicari: dato etiā ꝙ deberes mendi-
care/laborare/vel sustinere verecundiā. Tū extra
casus cōpellētis necessitatis nō solum reddere de
bes hoc quod habes de alio ꝑ cōmodationē/ aut
manifestū latrociniū siue rapinā: sed etiā illud qḋ
habes ꝑ vsurā/ꝑ fraudē/falsa mercimonia/vel per
falsam aduocationē/vel ꝑ illegitimū consiliuꝫ aut
ꝑ ꝯsensum. Et notate qñ qs obligat oīa restituere
ꝓ socijs suis/⁊ qñ nō. Si quis nō facit restitutio-
nes (qñ oportet restituere aut pendere) habet pe-
nitentiā vulpinā: que spoliat/quācunqꝫ agat peni-
tentiaꝫ. Nullus debet nec potest absoluere: Quis
nunciare possit ⁊ dicere vt faciat (sic iniuste reti-
nens aliqua bona/⁊ euitet mala ꝯm ꝙ potest. Et
si debeat administrari talibus ⁊ similib⁹ sacramē
tum/dicam alīs.

Domica secūda quadragesime alius Sermo contra Superbiā: Penitemini.

D 
Scēdamus mō
tem penitētie sine sꝑbie gra-
uamine: ne videlicet nos gra-
uet sꝑbia. Mōs penitētie est
ꝑ similitudinē mōs ille de quo lo
quit hodiernū euangeliū: quē
admodū dicem⁹ in sequētib⁹. Et etiā est mons de
quo dictū fuit Loth: In mōte saluū te fac. Et h̄ fu
it qñ ꝓpter abominabilia pctā q̄ ꝯtra naturā fiebāt
q̄ regnabāt i sodoma ⁊ gomorra/de⁹ ꝯfudit eas:
⁊ fulgure ꝯsumpsit ꝑ ignē fulguris de celo caden-
tē. Misitqꝫ oīa vitia i infernū: viros/mulieres/pu
eros/bestias ⁊ domos/nil relinquendo: sed Loth
vxor sua/⁊ due ei⁹ filie: hortatiōe angeloꝝ exierūt.
Et qr vxor Loth ꝑ sꝑbiā ⁊ curiositatē nō obedi-
uit ꝓcepto dei/imo respexit retro: statua salis i quā
ꝯuersa fuit/dat nobis exemplū: ⁊ sic ascēdam⁹ mō
tē penitentie/absqꝫ hoc vt sꝑbia nobis vllā infe-
rat vim. Et qm̄ mōs iste penitētie dur⁹ est ⁊ asper/
ꝓsertim in initio: auxiliū gratie nobis est necessari
um: vt det nobis vitā spūalē/vigorē/fortitudinē et
virtutē. Et vbi inueniem⁹ h̄ auxiliū? Audite q̄d di-
cit ꝓpheta: Leuaui oculos meos i mōtes: a quib⁹
veniet auxiliū mihi. Isti mōtes sunt scti ipsi⁹ para
disi: q̄ sunt eleuati i glīa: ⁊ recipiunt lumen illumi
nās ⁊c̄. Inter istos mōtes dña nostra ꝓ̄cipalior
mōs est: supra quē ⁊ in quo deus suū edificauit tē-
plū: ⁊ se manifestauit ꝑ receptionē albe tunice no-
stre humanitatis/i oīm innocētia ⁊ puritate. Ipsa
est refugiū nostrū: in ipsa salutē adipisci possum⁹
et gratiā. Ideo ad eā recurremus deuotaꝝ affecti
onū pedibus/auxiliū postulabim⁹ ⁊ eam salutabi-
mus. Flectēdo hincinde ꝯsyderationis mee ocu-
los ꝑ meditationē ⁊ ꝑ mūdū/specialiter ꝑ christia-
nitatē/⁊ spēalr⁹ in Frācia ⁊ inter nos. Heu appa
ret mihi diluuiū quoddā ⁊ ignē putentē q̄si vndi- I
qꝫ regnare. Ignis ille est diuersoꝝ vitioꝝ ardor:
q̄ inflāmat ⁊ cōburit spūales ciuitates hūane cre
ature: alīs quidē penitus/alīs vero in pte. Et ꝑ ignē
hmōi abominationū fit lapsus in ꝑpetue damna
tionis ignē. Nō sine causa ordinauit deus mūdū
ꝑ diluuiū ⁊ ignē materialē esse finiendū/ ꝓpter di-
luuiū qḋ regnat ⁊ regnabit/de igne maledicto spū
ali. Auaricia nōne ignis est? Ira nonne ignis est?
Luxuria nūquid nō est ignis? Ita feridissim⁹ ⁊ ab
ominabil' ignis: ⁊ pariformiter vnūquodqꝫ vitium
est malus quidā ⁊ periculosus ignis. Ignis est vs-
qꝫ ad interiora ꝯsumens. De his ignib⁹ qs nos li-
berabit? qs nos saluabit? Iā tetigi remedium. Ad
exemplū Loth saluemus nos in monte: deus no-
bis ordinat: ⁊ dat istā ꝓtectionē ⁊ tutelā/ hoc for-
taliciū. Nō simus vsqꝫadeo sꝑbi aut accidiosi/ vt
refutem⁹ adire montē. Ascendam⁹ montē ⁊c̄. Et re
perio hūc montē pnīe tres habere stationes/ infi
mā/mediā ⁊ altā seu sublimē. In infima est penitē
tia incipientiū. In media est pnīa ꝓficientiū. In
sꝑiori vel sublimi ꝑfectoꝝ: q̄ quidē mons potest
mons ꝯtēplationis appellari. Et in hāc eminenti
orē ptē ducti fuerunt apl'i aliiqꝫ ꝑfecti: ꝓcipue tres
illi apl'i quoꝝ meminit hodiernū euāgeliū. Post
sex dies sumpsit Jesus petrū/iacobū et ioannē: et
duxit eos sursum in montē excelsum: ⁊ trāsfigura K
tus est corā eis. Et vestimēta eius facta fuerunt re
splendētia ⁊ relucētia sicut nix: taliaqꝫ/vt null⁹ opi
fex ea facere posset hmōi supra terrā. Apparuit et
Helias eis cū Moyse: ⁊ loquebant cum iesu. Re
spondens aūt petrus dixit iesu: Rabbi: Bonū est
nos hic esse: faciamus tria tabernacula/tibi vnū/
moysi vnū/⁊ helie vnū. Certe nesciebat quid dice-
bat. Et erāt stupidi ꝓ timore. Et nubes quedā cir
cūdedit eos ⁊ obūbrauit. Uenit quoqꝫ vox de nu-
be/dicēs: Hic est fili⁹ meus charissim⁹: ipm̄ audi-
te. Et statim respexerūt circa eos/⁊ neminē vide-
runt/nisi iesum solū cū eis. Jesus ꝯfortare voluit
hos tres aplos ꝯtra vētura pericula: ⁊ ꝙ essent te
stes firmiores tpe ⁊ loco: sicut sanct⁹ Petrus alle-
gat post illā visionē. Euāgeliū hoc legit nobis ad
monendū nos vt bñ viuamus ꝓpter spem merce-
dis in tētationib⁹ nostris ⁊ aduersitatib⁹. Mons
hic est mōs tabor: q̄ distat forsitan duob⁹ miliari-
bus a nazareth. Mons iste significat nobis mo-
raliter: ꝙ si velimus videre secreta mysteria: neces
se est vt eleuemur sursum/extra mundū ⁊ in ordine
quos Jesus nos ducat: et vt habeamus cognitio-
nē sicut petrus: ⁊ fortitudinē ꝯtra vitia sicut iaco-
bus/⁊ gratiā sicut sanctus ioānes: ⁊ talib⁹ Jesus
se manifestat/aliter ꝙ cōibus. Iā vero ꝯm carnē
cognouim⁹. Jesus nō amisit figurā suā: sed corp⁹

sui redditū fuit clarū ꝑ virtutē diuinā: ꝛ ꝑ relucē-
tiā britudinis ale in corpus tāq̄ in momēto. No-
A ta de alijs donis supra aiam in sua generatiōe: cū
exijt de tēplo/agilitate/subtilitate/impassibilitate.
Hec claritas corꝑis erat delectabilis visu: ꝛ facie
bat vestimentū esse lucidū: ꝛ ꝑ eā causata fuit nu-
bes q̄ obumbrabat aplos: ꝑ eā etiā apli cognoue-
rūt moysen ꝛ heliā: sicut in paradiso vnusq̄sq̄ co-
gnoscit aliū ꝑ lumē glorie. Moyses fuit illic ī aia
ꝛ habuit corpus nouiter formatū ꝓ illo tpe: quem
admodū habēt angeli qn̄ apparēt. Helias fuit p̄-
sens corpore ꝛ aia/ ꝛ duct⁹ fuit de loco in quo est vi
uens/ ex quo raptus fuit ꝑ angelos. Et fuerunt hi
duo poti⁹ q̄ alij ꝓphete ꝓpter illoꝝ duoꝝ excellē
tiā/ ꝛ ꝓpter mysteriū: quoniā moyses fuit p̄ncipa
lis gubernator ppli ꝛ legis: ꝛ helias fuit singularē
zelator honoris dei. Ideo signū erat iesum nō esse
cōtrariū eis. Per hoc nobis ostendit veritatē nō
debere esse solā sine testimonijs legis. Moyses et
helias loquebant iesu de suo excessu in hierusalē
h̄ ē de sua passiōe q̄ fuit excessus amoris/ excessus
doloris/ excessus iniquitatis quo ad iudeos: ꝛ vti-
litatē quo ad saluatos. Nō erat hec loquela ad do
cendū iesum/ sed ꝓpter apostoloꝝ instructionem.
Cū Petrus videret illā pulchrā societatē: ꝛ loqui
auderet de passione dn̄i nostri: gustassetq̄ saporē
glorie: fuit tanq̄ raptus ꝛ mut⁹: nec cogitabat q̄c-
q̄ aliud/ nisi visionē illā: ꝛ postulauit fieri tria il-
lic tabernacula nō cogitādo q̄d esset manducatu-
rus/ potatur⁹ aut induiturus: ꝛ q̄liter hūani gene-
ris redēptio esset adimplenda. Notate de sancto
Paulo: q̄ ignorabat si fuisset raptus in corꝑe aut
sine corꝑe: hic p̄cipit nobis obedire iesu. Notate q̄
liter trinitas apparuit: pater in voce/ spūssanctus
in nube/ filius in humanitate. Jesus noluit visio-
nē illā annūciari/ nisi ꝓ tpe ꝛ loco: ꝛ ꝑ eos qui erāt
ad hoc ordinati: qm̄ iudas ꝛ cōplures alij/ ꝛ iudei
B nondū digni erāt cōprehendere illā visionē. Loq̄
mur p̄ncipaliter de infima statiōe hu⁹ mōtis peni
tentie: q: est magis necessaria: ꝛ pauci inueniūtur
q̄ ascendāt vsq̄ ad tertiā stationē. Scripsi aūt alio
in loco causam hu⁹. Dicam⁹ igit̄ q̄ si volum⁹ scā
dere ad montē hūc penitētie (q: h̄ magis necessa-
riū est) necesse est iesum nos ducere ꝛ dirigere. Do
minus solus eius dux fuit/ ip̄e solus qui ducit ꝛ di
rigit: sine quo errat̄: ea ꝓpter soli christiani ad hūc
venīūt montē/ nec tn̄ oēs christiani: illi ṽo ꝑueni-
unt q̄ ꝑ tres aplos ꝑuenīūt petrū/ iacobū ꝛ ioānez.
Petrus s̄m interp̄tationē suā significat cognitio-
nē/ iacob⁹ p̄tātem/ ꝛ ioānes grām ꝛ benignitatem.
Et iste tres significatiōes applicant̄ ad tria taber-
nacula: q̄ sunt in infima ꝑte huius mōtis peniten-
tie. Gratia tabernaculo ꝯtritionis/ cognitio taber
naculo ꝯfessionis/ potentia tabernaculo satisfacti
onis potentis: hoc mō penitētia est accepta/ cōue-
niens ꝛ stabilis: sed sup̄bia ip̄am facit nō accepta-
bilē nō cōuenientē/ nō stabilē. Joānes debet esse
in tabernaculo cōtritiōis: hoc est q̄ displicētia
fiat in grā. Quō in gratia? ꝓpter amorē dei princi
paliter: eo q̄ amemus suā diuinā maiestatē/ ꝛ pro
pter pcti horrorem; qd̄ displicet deo/ ꝛ nos facit ei

displicentes taliter q̄ nō est tam bonus amic⁹ ei⁹/
q̄n eū odio habeat/ si sit in pctō. Adeo odio habet C
pctm̄ q̄ voluit occidere ꝓpriū filiū suū Innocētē ad
ip̄m exterminandū ꝛ tollendū ab illis quos rede-
mit: ꝛ q̄ bene vti volunt. Voluit etiam pati q̄ aia
benedicte matris sue transfoderet̄ magno dolore.
Qui te amat o virgo/ odio habere debet peccatū.
Quis est fili⁹ q̄ nō dolere debeat si fecit displicē
tiā patri suo: ꝛ seruus dn̄o suo/ ꝛ scholastic⁹ seu di
scipulus p̄ceptori suo/ ꝛ creatura creatori/ redem-
ptus redēptori/ ꝛ q̄ bn̄ficiū recepit bn̄factori. No-
tate de filio q̄ se occidit/ eo q̄ pater suus irascebat̄
in eū. Notate de leone rome existente/ ꝛ de draco-
ne in syluis ꝛ de canibus ad eoꝝ magistrum. Ta-
les ꝛ mille alie consyderationes sunt/ que nos mo-
uere debent: vt sumamus displicentiā in gratia ꝛ
charitate. Displicentia em̄ q̄ fieret dūtaxat ob ti-
morē pene tp̄alis ꝛ pellis ꝓprie nō sufficeret. Exē-
plū de muliere vel filia/ q̄ omittunt peccare dūta-
xat ob timorē verberꝝ: ꝛ odio habent maritum vel
matrē ip̄aꝝ. Oderunt peccare boni virtutis amo-
re. Oderunt peccare mali formidine pene: ait Ho
ratius: Sumet periculū de scapo/ si recipet talē pe-
nitentiā in alio: pōt tn̄ dubitari pena: mō cū hoc
etiā sic dubitantes timeant offensam dei/ et ab eo
separationē. Nota de penitētia eoꝝ q̄ sūt in infer-
no: q̄ nihil valet: nec penitētia iude: q: sine spe gra
tie. Notate in aliquibus patrijs se occidūt qn̄ of-
fenderūt dn̄m suū: deus nō vult quēq̄ se corpora-
liter occidere/ sed q̄ assumat̄ conat⁹ ꝛ dolor ad sa-
tisfaciendū iusticie. Est mala tentatio se velle occi D
dere: sed bene pōt quis abbreuiare ꝯvitā suā ꝑ ab-
stinentias discretas: nō quidē intentiōe abbreuiā-
di vitā ꝓpriā/ sed ad satisfaciendū. Pctm̄ adeo dis
plicet deo/ q̄ facit apparere tanq̄ furiosum: nō q̄-
dē in se/ sed in pena ꝑpetua sine remissione: ꝛ tn̄ ip̄e
tā dulcis est ꝛ tā misericors/ q̄ ad primū verbū ve-
niā dat qd̄ ei dr̄ bono corde. s. peccaui. Expleuisti
ꝑuersas tuas voluntates: violasti p̄cepta mea: ex-
pendisti stolide oēm tuā hereditatē: nudus es ꝛ vi
lipensus/ intantū vt mūdus (cui vt seruires/ me re
liquisti) nō amplius te curet. Male vsus es patiē
tia mea/ ꝛ eā irrisisti. Attn̄ reuertere ad me/ ꝛ ego te
recipiā. Qd̄ nō est cor tā durū/ q̄n debet fieri mol-
lius ad talē dulcedinē. Qualiter sumus tā ꝑuersi/
vt potius amem⁹ adire diabolū/ ꝛ facere volūtatē
eius ꝑ pctm̄: qd̄ nos tradit morti eterne: q̄ recurre-
re ad talē pastorē/ patrē ꝛ misericordissimū dn̄m.
Quid vobis videtur: nōne merito cōdemnabitur
iniquitas nostra ꝛ ingratitudo/ q̄ eo pacto refutat
ꝛ offendit dn̄m suū/ deum suū ꝛ creatorem suum?
Propterea dicit Sapiens: q̄ deus est patiens re
tributor: q: patit̄ peccata fieri/ ꝛ reddit mercedem
de ipsis/ nisi agatur penitentia. Sup̄bia facit cogi
tare nōnullos potius ad iusticiā dei/ q̄ ad misicor
diam suā: vt deijciat eos in murmurationē: ꝛ que-
rit quare deus patit̄ peccatū/ si tantoꝑe ip̄m odio
habeat? Responsio: Recte quereres si deus per-
mitteret peccati turpitudinē sine iusticie pulchri-
tudine: sicut est pulchritudo ꝛ ornamentū ciuitati
vt ei sit patibulum ꝛ carcer ad faciendā iusticiā in

puniendis flagitiosis: sic etiã deus nouit bene vti malis ad gloriã suã et bonorum cõmoditatem. Supbia quęrit insup qualiter pctm̃ vnius hore puniatur perpetuo? Rñsio: Uides hoc mõ supbis in iusticia seculari quod ipsa p flagitio occidit dolem ppetuo qđ est de se. Preterea est de pctõ quemadmodũ de fouea aliqua a qua nemo exire põt nisi p grãm. Item est otractus qui fit inter inimicũ et pctõrẽ: sicut otractũ factũ duobus verbis aut matrimoniũ aliquod durare semp: nisi tempore et loco quos pnia ducat. Supbia querit/ quid proficit deo dolor noster? Rñdeo: nihil: sed valet nobis qui sumus creature eius: et oẽ hoc ipse vult pper nos et pter honorem iusticie sue. Justicia est pclarissima virtutũ tc. vt ait Aristo. Exemplũ de rege qui adeo diligebat iusticiã/ quod voluit sibi erui oculum vnũ p filio suo/ qui meruerat amittere duos/ et perdidit vnũ. Sic et amplius facit dñs noster iesus christus ad nos redimẽdos si vti voluerimus. Quis dolor fieri debet? Rñsio: quo ad offensam tollendam sufficit habere displicentiã de hoc quod quis peccauit/ et deinde se emendare: et mutatur pena mortis perpetue medio bone ofessionis in ciuilẽ. Quo ad penam que adhuc psolui debet: dolor ẽ necessarius in magno amoris ardore. Et notate qualiter quidã facilius flent quam alij: nos debemus esse tanquam Petrus in tabernaculo casuũ ofessionis: hoc est quod habeamus cognitionẽ vt penitẽtia nostra sit couenientis. Sed mox clamat supbia/ quare imposita fuit tam dira ordinatio nobis christianis? Respõsio: Secundum supbiam tuã: quia ordinatio illa conuenientissima est. Primo sufficere debet p olbus causis quod deus sicvult et instituit qui dedit ptãtem aplis et discipulis suis: eorumque successoribus dimittẽdi pctã. Frustra hoc fecisset/ nisi homines se illis subdidissent: haberet maior timor peccandi: melius quis scit facere emendã cõdignam/ habet melius mercatũ/ maior gra crescit ecclesie: vnitas maior est inter ecclesiasticos ciues et milites. Notate quod ecclesiasticus status est tanquam nutrix et gubernatrix pedũ: hoc est affectionum et oneris qui nouit quid faciat quod debet/ et humilitatẽ seruet. Supbia hic replicat: põt accedere malũ p reuelationẽ vel alias tentationes. Rñsio: nihil tam bonũ est quin de eo possit fieri abusus. Sed recte puisum est quod p nullo casu mũdi reueletur pctm̃: nec p factũ nec per signũ. Ideo dicit sanctus August. Quod p cõfessionẽ scio/ minus scio quam id quod nescio: hoc est minus ipm̃ dicere possum: multi psbyteri potius pmiserunt se trucidari quam aliquid dicerẽt quod ex cõfessione habuerant. Capiã ergo aliquas qstiones. Uersus iste falsus est: Est heresis/ crimen/ quod nec cõfessio celat. Presbyter qui nouit aliquid in confessione/ sic facere debet in oibus rebus ac si nihil sciret: quantacumque euenerint mala vel bona p reuelationẽ. In hospitio aliquo erit malus tc. vel vna fenestra tc. Uel femina ofitetur pctm̃ aliquod de marito suo: nõ aũt maritus tc. põt ne psbyter reuelare pctm̃ in ofessiõe dictũ: vel si dictũ nõ fuerit/ cõpellere vt dicatur. Etiã celare pctm̃ est de iure diuino: psone in ofessiõe nolate sunt celande et penitẽtie et infrogãtoẽs. Et nisi ignorãtia excusetur/ illi qui dicũt peccant: et etiã hi qui interrogant. Expedit tacere de psona/ cuius audita fuit cõfessio: nõ eam laudando/ nec culpando: tollere occasionẽ hypocrisis fictionis et mendacij. Notate de psonis que accedunt cõfessionẽ ob malã intentionẽ pter laudẽ aut cõmodũ tc. Si psbyter vel cõfessor sciat pctm̃ aliter quam in cõfessione: et quod p maliciã ei dicatur vt celet/ ipse põt esse testis et accusator sine periculo cõfessiõis violande: alias nõ. Ideo bonũ est pmeditari p vno et altero cũ quis audire vult ofessionẽ. Notate quod post quam dictũ dictũ est: benedicite/ vel: Cõfitemini dño quoniam bonus: aut postquam formã cõfessionis quis est ingressus/ nõ põt amplius dici. Nõ capio hoc in cõfessionem/ nisi prius facta sit pretestatio: vt dicendo nihil sumo in ofessiõe quod scio p alios et tãquam iudex. Si iudex interrogaret ofessorẽ de pctis ofessi/ debet tacere/ aut dicere: ad te nõ spectat inquirere: et hoc melius est quam negare vel excusare. Notate pter quid nunquam danda est penitẽtia publica pter secreta pctã. Notate hoc de defectibus: et quod clerici hoc nõ faciũt: et de fictionibus tc. Non sunt dande litere p notarios de peccato occulto. Peccata aliena sunt celanda et nõ inquirẽda: nisi pctã que dici debent/ et aliter dici nequeant: et in casu vt quis posset prodesse/ nõ nocendo alijs de quibus inquiritur. Alicui qui nõ est taciturnus: aut qui p irã vel p ebrietatem reuelaret cõfessionẽ: vel qui hortaretur ad malũ/ vel qui faceret malũ: nõ esset tali cõfitendũ qui sciret vel iudicaret ratiõabiliter p leues scrupulos vel indicia vel suspitiones. ¶ Tertio murmurat supbia et dicit: nunquam aliquẽ dicere posse oia peccata sua: et presertim vnius anni: vel meminerit dnorum et modos peccatorum. Responsio: Bona fides et humilis sufficit deo. Fac diligentiam et nihil celes iuxta posse tuũ: vel nõ habeas celandi voluntatẽ de hoc cuius recordaris/ taliter vt confessor tuus intelligat. Responde vel sis paratus respondere veritatẽ sm quod postulabit equitas de illis peccatis: deus amplius nõ peteret: nec sciẽter quisquam accedat ignorantẽ presbyterum. Notate de illis qui scienter furantur. Nemo obligatur dicere modos vel circũstantias que nõ faciũt ad magnitudinẽ seu grauitatẽ pcti/ Imo melius est eas celare: quod est cõtra illas mulierculas que dicũt fabellas tc. Cõgruũ est/ sed nõ necessarium dicere circũstantias que faciunt ad grauitatẽ peccati: nisi circũstantie de se sunt pctã mortalia: vt pro loco sacro vel tpe sacro/ vel pgenie/ vel matrimonio/ vel ordine. Et quoniã difficile est simplices homines scire talia dubia: bonũ est oia dicere que faciunt ad pcti magnitudinẽ. Pariformiter dico de multis pctis que solũmodo sunt venialia: et psertim cũ quis dubitat et habet scrupulũ/ possunt dici interdũ aliquando que sunt ad laudẽ pprĩã: sed ad ostendendũ ppriã ingratitudinẽ: aut ne cõfessor sinus de hoc informetur/ quod opus nõ est. In dubijs que sũt si aliquis cõmiserit pctm̃ vel nõ: siue dubiũ fuerit de facto/ vel de iure/ põt fieri ofessio sub cõditione/ dicẽdo: dubito de tali et tali re. Submitto tamẽ me tanquam culpabilẽ: pari mõ de multitudine pctorum. Confitẽda sunt etiã pctã quorum habetur specialis memoria post ofessionẽ. Et bonũ est ea dicere vni ei/ eidem psbytero/ quamuis non sit de necessitate: et intelligo hoc

qn̄ qs nō debet ītelligere sufficiēter pctī magnitu
dinē vel numerꝝ. Ideo melius est se reddere magꝭ
vel minus culpabilē/mō supradicto ⁊ sine menda-
cio. Celare sciēter pctm̄ suū in cōfessione an sit no-
uū peccatū: dico ꝙ sic: ⁊ sunt iterꝝ incipiēda om̄ia
peccata sic dicta quoꝝ habet memoria. Hec ē du
ra sentētia/est tñ vera: ⁊ intelligit cū habet certitu
do/ꝙ aliter dicendū est peccatū suū: aliud est si du
taret fieret scrupulus. ¶ Tertia pars: ꝓtās que fi
gurat ꝑ sctm̄ iacobū q̄ interpretat supplantator/
debet esse in tabernaculo satisfactionis/vt ipsa sit
stabilis. Supbia ꝑ inobedientiā impedit hanc sta
bilitatē in his qui nō adimplent penitentiā eis in
iunctā. Expedit manifestare pctōri magnitudinē
delictoꝝ suos ⁊ penitentiā/q̄ ſm rigorē ipsis debe
tur. Expedit interrogare penitentē qualem face-
re possit penitentiā: ⁊ indicare etiā ꝑ tēpus preteri
tū/qd faciat: ⁊ ꝙ illi nō det penitētia ipo inuito/aut
quā facere nō debeat: verisimiliter si pctm̄ nō eēt
publicū. Expediēs est dare penitentiā ſm modū
vitioꝝ ⁊ inclinationū: vt ꝯtra auariciā/elemosynā/
ꝯtra vitia carnis ieiuniū/ꝯtra pigritiā/orōnem/vl
ꝯtra supbiā ⁊ inuidiā. Notate de matrimonio con
iunctis/⁊ quō viri scire debent vxores eoꝝ nō esse
angelos. Expedit dare penitentiā q̄ ꝓsit ꝯtra pec
cata futura: vt dare ad certū tēpus penitentiā ieiu
nandi/vel dicere certas orōnes vel facere elemosy
nas: si is qui cōfitet diues est infra tale tēpꝰ in tali
vel tali pctō. Si ꝑsona omnē penitentiā illam refu
tet magnū signū est ipsam nō habere bonū ꝓposi
tū abstinēdi a pctō: ⁊ in aliquo casu talis cōfitens
posset sine absolutione remitti: qm̄ solū absoluen-
v di sunt hi de quibus habet apparētia ꝙ sint con-
triti ⁊ penitētes: nō sp insistēdū ē ad talē pniaꝫ dā
dā aut petēdā rōne fragilitatꝭ hoīm. Scḋm regu
lā cōem meliꝰ ē vt ꝯfessor nihil faciat ꝓmitti/nec
iuramēto quēq̄ astringat: ꝗuis demū expediēs sit
cū casus ē nimis enormis: ⁊ cogitat ꝙ ꝑ tale iura-
mētū ꝯtiēs abstinebit: tūc inq̄ expediēs est ꝯtien
tē iuramēto astringere/pnia q̄ nō ē stabilꝭ: hē ē/q̄ nō
finit: nō sufficit ad satisfaciēdū: ꝫ nec ꝓpterea redi
mit pctā ꝑterita/quo ad dānationē eternā ꝓ eis i-
currēdā. Et i ꝑlibꝰ casibꝰ nō obligat qs denuo in
choare pniam q̄ fit i pctō mortali: vt elemosynā vl
talē rē q̄ dat afflictionē. In articulo mortꝭ nō ē dā
da pnia/nisi esset sub ꝯditiōe i casu vite recuperan
de. Notate de illo cui dati fuerūt duo dies in pur-
gatorio ⁊c̄. Notate quō i articulo mortꝭ pōt acq̄ri
remissio pene ⁊ culpe q̄ habet charitatē: ⁊ q̄ hē tunc
petit/qꝛ petit pie ꝓ se in charitate ⁊ ꝑseueranter.
Nota ad q̄d valeāt indulgētie ⁊ remissiōes pniaꝝ
iniūctaꝝ. Notate quō eutāde sunt occasiōes luxu
rie: penitemini ⁊c̄. Et ꝯcludamꝰ ⁊c̄. de vsura ⁊ piu-
rijs: de inuidia. Notate multos dare ītelligere ꝙ
pniam agāt ⁊ inueniūt pctōꝝ occasiōes: ⁊ assimilā
tur vulpi/q̄ dixit de carnibꝰ ouinis ꝙ esset salmo
⁊c̄. Finalr̄ effugiamꝰ mūdū/diluuiū/ignē: recurra
mus ad montē pnie: nō q̄dē corꝑeis pedibꝰ/ſꝫ spi
ritualibꝰ: vt possimꝰ semꝑ magis magisq̄ ascēde-
re de virtute in virtutē/donec videat deus in mon
te paradisi ꝑpetue glorie. Quā nobis ⁊c̄.

Sermo de querēdo domino.



Querite dominū x
dū inueniri pōt: inuocate eum
dū ꝓpe est. Esa. lv. c. In q̄bꝰ
verbis tria tangit ⁊ cōprehen
dit. Primo supponit aliquos
esse q̄ dei amorē ⁊ grām dn̄i no
stri ꝑdiderunt/⁊ illis dicit: querite. Scḋo eos mo
net diligenter q̄rere vbi est: eū rogādo ꝙ ipsos ca
piat in grām/⁊ in suū seruitiū. Propterea dicit eis:
Querite dn̄m vsm q̄rite dn̄m. Tertio consulit eis
ꝙ festinēt eū q̄rere dū tp̄s est ꝯueniens: ⁊ dū inue-
niri pōt. Et corrñdēt ad tria hec pūcta in sermone
nr̄o tres erūt cōsyderatiōes. Prima erit quō ꝑdit
amor dei nr̄i creatoris. Scḋo q̄bꝰ in locis q̄ri de-
beat. Et tertio i quo tēꝑe absq̄ defectu inueniat.
¶ Quo ad ꝑmā ꝯsyderationē scire debetis ꝙ ꝑ
tres res dei amor amittit: ⁊ nō solū dei amor/sed
⁊ etiā vniuscuiusq̄ alterꝰ: videlicet ꝑ diffidentiam
seu incredulitatē/ꝑ ꝑsumptionē ⁊ ꝑ inobedientiā.
Dico ꝑmū ꝙ amor dei ꝑdit ꝑ diffidentiā siue īcre
dulitatē: qn̄admodū apparet de ppl̄o israelitico.
Cū eñ deꝰ ipm̄ liberaret a seruitute egypti/reliq̄t
oēs hos q̄ nō habuerāt bonā ⁊ firmā fiduciā i eū.
Alios aūt saluauit ⁊ in terrā sctām duxit quā ꝓmi
serat: ꝑmi v̄o in via remanserūt. Et ꝓpterea dicit
sapiēs Eccī. ij. Respicite filij nationes hoīm: ⁊ sci
tote qꝛ nullus sperauit in dn̄o ⁊ ꝯfusus est. Respi
cite inquit quocūq̄ volueritis in quācūq̄ terrā et
natiōes q̄slibet: nō inuenietis vnicā ꝑsonā q̄ finalē
habuerit ꝯfusionē/si sp bonā ⁊ firmā in deo habue
rit fiduciā. Videte q̄liter deꝰ custodiuerit ⁊ ꝑserua y
uerit dauid in ꝑsecutiōe saulis/ꝓpter magnā quā
in eū habuit fiduciā. Videte quō sctūs ꝓpheta hie
remias venit in visiōe ad bonū ⁊ ꝓbū iudā macha
beū: ⁊ illi gladiū porrexit aureū/quo oēs suos de-
bellauit inimicos. Et in ista fiducia gloriosissimā
de eis habuit victoriā. Videte de rege ezechia: cui
deus ꝓpter fiduciā quā in eū habuit angelum de
paradiso misit/q̄ disturbauit oēꝫ assirioꝝ exercitū
inimicoꝝ eius. Et etiā legimꝰ in euāgelio de para
lytico quē deus sanauit: de cecis/q̄bꝰ christꝰ iesus
restituit visū: ⁊ plerisq̄ his quos sanabat/dicebat
Cōfide fili ⁊ vade: ſm fidē tuā fiat tibi ¶ Dico scḋo
ꝙ ꝑdit amor dei ꝑ arrogātiā aut ꝑsūptiōeꝫ. Hoc
clare ptꝫ ꝑ v̄bū q̄ iesus christꝰ saluator nr̄ ponit
Lu. xviij. de duobꝰ q̄ ascēdebāt i tēplū vt orarent.
Vnꝰ dicebat: Grās ago tibi dn̄e/qꝛ nō sū sic cete-
ri hoīm q̄ tollūt ⁊ rapiūt bona pauperꝝ ⁊ paruulo
rū q̄ eis resistere nō pñt. Et nullū bonū/nullas ab
stinētias ꝓ amore tuo hmōi faciūt hoīes. Ieiuno
bis i septimana: mirāda ꝓ te facio. Alꝭ pauꝑ erat
⁊ v̄ecūdꝰ/suūq̄ pectꝰ deuote v̄berabat: deū ꝑcan
do vt ei de pctīs suis veniā daret. Scḋs iustificatꝰ
fuit/⁊ spūsctī grā repletꝰ. Primꝰ v̄o grām quā pri
us habebat/ꝑdidit: ⁊ nō mō ꝑdit amor dei ꝑ super
biā/sed etiā amor mundi: testāte sapiente/q̄ dicit:

Z Odibilis deo ꝛ hoīb⁹ est sup̄bia. Et cā optima ē:
qꝛ arrogātia iniuriā facit deo ꝛ hoīb⁹: deo qdē in/
q̄ntū sibi vsurpare vult q̄ꝺ dei est/dn̄iuz vicȝ ꝛ dn̄a
tionē. Mūdo vo inq̄ntū supare vult eos quos na
tura sibi eq̄les creauit ꝛ siles. Sumus enim oēs de
vno pr̄e ꝛ vna mr̄e ꝯsilr nati ꝛ geniti: creati vna ma
nu ꝛ de vno celo: oēs vnicū habem⁹ solē/vnicā lu
nā/vnicū mare/vnicā terrā/vnā hyemē ꝛ vnā esta-
tē. Oēs viuim⁹/ꝛ oēs moriemur. Et qui postremo
morieꝛ/se iactet. Et si vlteri⁹ de hac materia audi/
re vultis/duas vobis formo q̄stiōes. Primā for/
mat Tulli⁹ in ep̄la ad Trochū: Ipsi inq̄t q̄d sum⁹
quō breuis est ꝛ exigua? Sed reuera q̄ bn̄ ꝯsydera
ret/magna inueniret hūilitatis materia/ꝛ pax sup̄-
bie. Scd̄am q̄stionē formo q̄rendo q̄d est sup̄bia?
Ad p̄mā q̄stionē cuiliē rn̄dere volo: qꝛ cā me ꝓpi⁹
tangit/dicā tn̄ veritatē. Nescio fauorabili⁹ rn̄dere
q̄ dicere id q̄ꝺ dic̄ dn̄s nr̄ Gen. iij. vicȝ ꝙ om̄es su-
mus terra ꝛ puluis: ꝛ oēs reuertimur in terram et
A puluerē. Ad h̄ ꝓpositū cū brut⁹ cū filijs tarquinij
auūculi sui interrogari fecerūt deū ipoꝝ apollinē/
q̄s eoꝝ regnare deberet: ꝛ rome fore dn̄s. Et audi
erūt apollinē dicentē eis hūc regnaturū/q̄ primum
matrē suā oscularet. Tūc Brutus ex ꝓposito se i
terrā ꝓstrauit: fingens se a casu cecidisse: ꝛ iter ca-
dendū terrā osculat⁹ est: eo ꝙ eis dictū fuerat: q̄ p̄-
mu oscularet matrē suā/vicȝ terrā. Et in h̄ se fūda-
bat ꝙ oēs de terra sum⁹. Et sic fuit ipe q̄ post tar-
quiniū regnauit. ¶ Ad scd̄am q̄stionē rn̄deo sup̄-
biā nihil aliud esse q̄ scindentē ventū ꝛ valde im-
petuosū. Hiere. ij. Eleuauerūt cor suū ꝯtra me q̄si
ventū pestilentē. Ad ꝓpositū h̄ solet plerūqꝫ dici/
cū hō se laudat ꝛ glorificat de aliq̄ gr̄a quā de⁹ illi
ꝯtulit ꝙ se more venti iactat. Et ꝓpt̄ has duas q̄-
stiones ꝛ eaꝝ rn̄siones clare ꝯcludere possum oēm
hūanā creaturā magis odio hr̄e debere sup̄biā q̄
fulmē vel tēpestatē. Tā paru⁹ eñ ꝛ exigu⁹ puluis/
q̄lis nos sum⁹ nō pōt hr̄e diuturnā ꝑmanentiā cō
tra vsqꝫ adeo magnū ventū q̄lis ē sup̄bia. Per su
perbiā saul regno suo p̄uat⁹/exclusus est roboam/
fugit fugitiu⁹ sennacherib/occisus suoꝝ pueroꝝ
manib⁹: nabuchodonosor depositus/holofernes
decollatus/amon suspensus/silr ꝛ absolon. Sȝ fu
it alio atqꝫ alio mō. Antonius horribilior q̄ cogi
tari posset nece ꝑemptus est: ꝛ cōplures alij absqꝫ
numero ꝓpter eoꝝ sup̄biā perditi sunt ꝛ destructi.
B Hoc est q̄ꝺ dicit Dauid ꝓpheta: Impij tāq̄ pul-
uis quē ꝓijcit ventus a facie terre. ¶ Dico tertio
amorem dei amitti ꝑ inobedientiā: oīs inobedien
tia ex duaꝝ causaꝝ vna ꝓcedit/aut ꝑ p̄sumptionē
aut ex negligentia. Declaraui mō qn̄ ꝑ p̄sumptio
nem amor dei amittiꝛ. Dico ꝙ pariformiter etiaȝ
ꝑ negligentiā illud ꝯtingit: testante scriptura q̄ di
cit: Neglexerūt iustū ꝛ a dn̄o recesserūt. Neglexe-
runt facere illud q̄ꝺ iustū erat ꝛ rōnabile: vt fieret
quemadmodū sunt dei p̄cepta. Et ꝑ h̄ omiserūt ser
uitiū dei ꝛ suā societatē. Et ꝓfecto qui apponeret
decimā ꝑtē diligentie ad placendū deo/ꝛ ad amo
rem eius acquirendū/q̄ adhibeꝛ ad cōplacendum
mūdo: citius acquireret dei amor/q̄ amor mundi
cū ol pena ꝛ labore q̄ ibi cōsumiꝛ. Sed (de quo do-
lendū est) pauci hoīes id animaduertūt. Ad hoc ꝓ-
positū legiꝛ de quodā sancto ꝓboqꝫ abbate/ꝙ vi
ce q̄dam de monasterio descendit/vt quandā allo-
quereꝛ nobilitarem aut domicellā: q̄ fuerat tam p̄
ciose apparata/depcta ꝛ adornata/q̄ntū sciuerat ꝛ
poterat. Et cū p̄mū eam respexit/cepit admodum
fortiter flere. Astantes valde admirati sunt: et q̄sie
runt ab eo ploratus sui et iracundie causam. Re- C
spōdit abbas: Duo inq̄t me ad plorandū mouēt:
huius nobilis matrone perditio: et ꝙ nō adhibui
tantū diligentie ad placendū deo/q̄ntū ipa habet
ad placendū mūdi huius iuuenibus. Per hanc re
sponsionē patet ꝙ ꝑdiꝛ interdū amor dei ꝑ negli-
gentiā adimplendi sua p̄cepta. Et ꝑ hoc cōcludo
tres eē modos hoīm q̄ amorē dei dn̄i nostri amit-
tunt: vicȝ hi q̄ diffidunt de sua bonitate et sua sa-
pientia. Hi q̄ sup̄biūt ꝑ elatā arrogantiā. Hi q̄ cō
tradicūt ꝑ inobedientiā: q̄bus dicit ꝓpheta vt eos
admoneat: Querite dn̄m dū inueniri pōt. Querite
eū et inuenietis eū/qꝛ ꝓpe est: inuocate eū/qꝛ ꝓpe
est. Est ꝓpe vos/habitat intra vos: alioq̄n euāge
lista erraret/qui dicit: Et habitauit in nobis: et vi
dimus gloriam eius. Ioā. j. Que res meditanda
nō est. Querite igiꝛ eū/et ipm̄ inuenietis. Sȝ q̄dꝫ
Nolite eū q̄rere in magnis palatijs auratis et ar-
gentatis: q̄rite eū in p̄sepio boum/et eū inuenietꝫ.
Ibi eū pastores de bethleem inuenerūt. Luce. ij.
Nolite eū q̄rere in tabernis vinarijs/aut in ludo
taxilloꝝ: q̄rite eū in tēplo/ibi eū inuenietis. Nā ibi
eundē reperit mater sua gloriosa. Lu. ij. Nec eum
q̄sieritis in choreis/nec ꝯfabulatiōibus: q̄rite euȝ
in arbore crucis vbi extensus est ꝓ vobis/vos eū
inuenietis. Nō q̄sieritis eū in lecto mūdane vani-
tatis/nec carnalitatis/aut carnalis delectationis:
q̄rite eū in sepulchro/vbi ꝓ vobis iacet sepultus/
et inuenietis eū. Adhuc dico vobis ampli⁹: Ascē-
dite in celū et inuenietis eū: qꝛ in celo sedes eius. D
Si scire volueritis quā ob causam dicā dn̄m nr̄m
q̄rendū esse in p̄sepio boum/et nō in palatijs auro
argentoqꝫ decoratis. Dico vobis: ꝑ p̄sepe humili
tatem intelligi: per palatiū vero auratū/sup̄biā in
telligi ꝛ vanitatē. Dico nūc ꝙ q̄ ꝑdiderit gratiā ꝛ
amorem dei ꝑ p̄sumptionē atqꝫ superbiā q̄rere de
bet eū ꝑ verā humilitatē et subiectionē. Et per hu
militatē gr̄am eius inuenies: qꝛ humilib⁹ dat gra
tiam. Et ꝓfecto nihil facilius obtinere pōt q̄ hu-
militas. Et verbū h̄ s̄m scm̄ Bern. nos prorsus
reddit culpabiles si aliquo pacto per superbiā ele-
uemur. Qualē excusationē sumere potes: q̄lē titu-
lū aut quā gr̄am habes: q̄ te extollere possis vł glo
rificare? Dices mihi forsitan: sum olno in flore iu-
uentutis: inter loq̄nduȝ siccat flos iste. Hoc certe
scias mortuos et viuos admodum distare videris:
hos scȝ ab illis: nihil tn̄ est ꝓpinqui⁹ aut vicinius
vnius ad alteꝝ: qꝛ inter illa nō est mediū. Iō dicit
Sene. Mors hoī cita et ꝓxima est. Si de pulchri
tudine tua gl̄iaris/specta paꝝ et ea carebis: est re
spōsio Appuleij: Expecta paulisper et nō erit: et si
scire vis quō ipa tibi ꝑmāsura sit/siste si poterꝭ fir-
mamētū ne ampli⁹ voluaꝛ: tūc speres pulchritu-
dinē tuā duraturā: nō aūt aliter. Ipa eñ motum E

sequit firmamēti ⁊ cū eo vertit. Si dicas mihi: sū
mirū in modū fortis: sic etiā est bos aut taurus/et
multo plus elephas. Et si nescis q̄d miloni ꝑ suā
acciderit fortitudinē/vide historiā. Si mihi dicas
te sapientē esse ⁊ prudentē/⁊ ꝓ tali te hr̄e: mihi cre
de: haberi seu teneri poteris ꝓ sapiēte: sed certe si
h̄ scires nūq̄ diceres. Dicētes se esse sapiētes stul
ti facti sunt. Mirabile est t̄ps nr̄m honorabilius
esse sapientib⁹ hoīb⁹ q̄ fuerit vnq̄. Romani enim
nō plures q̄ duos se hr̄e affirmabāt sapiētes Ca
thonē. s. ⁊ Leliū. Greci septē/Hebrei vnū Salo
monem. Nos ṽo nō mō habemus duos nec vnū
aut septē: sed in tā copioso nūero habemus ꝙ eos
numerare neq̄m⁹: nec oēs ad sua deputare officia
res nr̄e optime gubnari deberent posteaq̄ tam co
piosi sunt sapientes. Si mihi dicas: Nobilis sū
⁊ magne antiq̄tatis: adeo vt nō sit memoria eius:
R̄ndeo ꝑ ꝯtrariū: vanā esse hāc iactātiā se ex alio
rū laudare ꝓbitate. Si eñ p̄decessores tui nihil fe
cissent q̄ magne esset ꝓbitat̄ ⁊ laudis: nō nolati
fuissent nobiles. Fac ḡ tu factum aliq̄ pulchrū q̄
laudādū sit ⁊ cōmendandū/vt de tua ꝓp̄a glorier̄
nobilitate: q̄nto eñ veteris tui amici fuerūt nobili
ores/tāto plus vituꝑaberis ⁊ min⁹ excusaberis/ si
F minus viā tenueris quā p̄mōstrauerūt tibi. Si de
tunicis tuis gl̄iaris/q̄ sūt auree aut ex serico confe
cte/artificiose admodū ꝯtexte. R̄ndeo ꝙ si teipso
pulcher sis magnā esse stulticiā hr̄e nimis p̄ciosos
habit⁹: diminuūt eñ aliq̄ntulū de tua pulchritudi
ne. Si q̄ in te fuerint deformitates/ has ipsi osten
dūt ⁊ docent: q2 faciūt vt inspiciaris ⁊ ꝯsydereris
ab alijs cu⁹ nā sis stature. Et ꝓpterea nō pōt pe
ius ꝯsuli hoī turpi ⁊ deformis forme / q̄ vt ornet̄
quo videat̄ pulchrior. Si de diuitijs tuis gloriar̄
quaꝝ magnā habes abūdantiā. Respōdeo tibi ꝙ
si eas liberalr̄ distribueris efficiet̄ minores. Si au
tē eas tenueris sp̄ in arca clausas/nō eris eaꝝ dn̄s
sed custos ⁊ famul⁹: ⁊ sic diues nō eris/sed seruiēs
occupat⁹ ⁊ impeditus illas custodiendo diuitias.
Si dicas: magnos habeo amicos ⁊ multos. Spē
q̄dem habes: sed nō opineris/nec cert⁹ esse posses
nisi infelix fueris aliq̄nto t̄pe ⁊ infortunat⁹. In ad
uersitate nāq3 videt̄ amic⁹. Id̄o dicit Francisc⁹ pe
trarcha in remedijs fortuitoꝝ. Felix nescit amari.
Et si fueris aduersitatib⁹ p̄ssus ⁊ infortunijs/nō ti
bi supbiendi nec p̄sumendi relicta est occasio: s3 to
tius hūilitatis. Si de tua gl̄ieris potētia: te humi
lia. Quāto eñ fueris potentior/tanto min⁹ habes
facultatis vt executiōi ꝑ alios demēdent̄ a te voli
ta ⁊ cupita: nisi bona fuerint ⁊ honesta. Ad ꝓposi
G tū recitat h̄ Tulli⁹ in li. de offi. ꝙ Pericles ⁊ So
phocles quondā sīl̄ erāt vt ꝯsultarent in facto ro
mane ciuitatis. Inter ceteros p̄terijt eos iuuenis
q̄dā puer pulcher: quē respiciēs sophocles ait pe
ricli: Pericles o pulchrū pueꝝ. Ad h̄ r̄ndit ꝑicles:
Pretoriū decet nō solū man⁹ ⁊ linguā/s3 ⁊ oculos
ꝯtinere. Id̄o nihil facere d3 p̄nceps/q̄n totū ponde
ret/⁊ ꝑ rōnē mēsuret: ⁊ q̄n velit vnūquenq3 illō scire:
si eñ nō vellet/adhuc tñ sciret: ⁊ p̄cipue hi scilt ad
quos nihil spectat. Sic q̄rim⁹ vbi ē rex: q̄d agit rex:
Rex dormit/rex surgit/rex audit missā/aut rē diui
nā: rex prādet: talia regi admistrāt̄ cibaria: rex sp̄a
ciat̄. Nō faceret saltū q̄dē i Senonēsi vrbe q̄n mox
id sciret ꝑrhysi⁹. Et q2 dicere cepi d̄ rege/si mihi di
cas/sū rex. Reuera nobile nomē ē ⁊ diues/ s3 care
vēdit̄: si mō q̄s velit recte suū exeq̄ debitū. Uix eñ
die quolib3 vl̄ momēto vno q̄escere p̄t rex q̄cūq3 si
suū exeq̄t̄ debitū. Id̄o sepenūero ꝓposuit august⁹
cesar dimittere ⁊ renūciare romano imꝑio. Et dio
cletianus de facto renūciauit: nec q̄buscūq3 p̄cib⁹
amplius voluit tenere imperiū. Et postq̄ Marc⁹
aurelius fuerat adoptatus ꝑ dictū diocletianum
imꝑatorē/vt ei succederet: non adeo lete se habuit/
nec iocunde sicut p̄us: veꝝ semꝑ erat tristis ⁊ cogi
tabūdus. Legit̄ etiā in historijs de quodā sctō et
sapiēti hoīe q̄ū dici audiret amicū suū/imꝑatorem D
esse electū/⁊ eū h̄ acceptasse officiū: ei misertum fu
isse ⁊ cōpassum. Cepitq3 sctūs hō ille lachrymari ⁊
plorare ob ingentē laborē ⁊ ꝑiculū ad q̄ se dede
rat amicus su⁹: ⁊ id̄o in p̄ncipes nō d3 haberi inui
dia/nec de statu ip̄oꝝ: sed poti⁹ miscd̄ia ⁊ cōpassio
sumq3 adiuuādi oīb⁹ virib⁹. Cōcludo ḡ nos nō ha
bere titulū aut occasionem supbie nec elatiōis/sed
oīs hūilitatis ⁊ subiectiōis. Id̄o q̄rere debem⁹ dn̄m
nr̄m in bouino p̄sepio: nō aūt in auratis palatijs/
nec adornatis. ¶ Dico scd̄o ip̄m q̄rendū esse i tē
plo: h̄ est debemus eū rogare deuote vt nr̄i misere
at̄/vt nob̄ veniā det nr̄oꝝ pctōꝝ. Illud est q̄ voco
deū q̄rere in tēplo s̄m dictū iesu christi dicēt̄: Do
mus mea domus orōnis vocabit̄. Et hec orō s̄m
opinionē Sidonij duas d3 hr̄e alas/ q̄ eā ferant ⁊
p̄sentent corā deo: ieiuniū vi3 ⁊ elemosynā. Bona
est oratio cū ieiunio ⁊ elemosyna: h̄ est/tūc bona est
orō/cū associat̄ ieiunio ⁊ elemosyne. Id̄o dico deū
q̄rendū nō esse in vinaria taberna. Illic eñ nō est
locus ieiunij/sed gule. Nō d3 q̄ri in ludo aleaꝝ: q2
nō est locus elemosyne. Qui eñ plus h3 q̄ op⁹ sit
ei ꝓ suo gubnamine/diuidat ⁊ paupibus elemosy
nā faciat. Qui nimis paꝝ habuerit/vt solū statū
suū isto sustinere possit: illud seruet nec fortune ex
ponat. Uenit eñ interdū fortuna mala cit⁹ q̄ pe
tat̄. Ieiunare igit̄ debemus in sctā hac q̄dragesi I
ma. Necesse res magna de tali q̄draginta dieꝝ ieiu
nio cū iesu christo/illi q̄ expectat prandere in mēsa
sua ꝑpetuo/⁊ sine fine i paradiso. Profecto eñ q̄
ꝯsyderat magnū paradisi gaudiū/ q̄ hīi expectat̄
ab hoībus/ad medietatē iā est refectus: nec quicq̄
grauat ieiuniū. Dico vlterius hanc orōnem hauri
ri debere ex fonte cordis/vt sit irrigata ṽe ꝯtritiōis
lachrymis: h̄ est amaro dolore ⁊ displicētia de suo
pctō. Talis fuit oratio magdalene/sctī petri/probi
thobie/bone indith/⁊ cōpluriū alioꝝ. Et q̄ h̄ mo
do dn̄m nostrū q̄reret/absq3 dubio eū3 inueniret.
Sicut eñ dicit glossator q̄dā sup Iosue tante sūt
efficacie lachryme ꝙ imperant altissimo. Lachry
me de corde prodeuntes tante sunt efficacie / ꝙ
deo imperant vt omnia dimittat: euamq3 mitigāt
quātūcūq3 prius fuerit succensus. Sic querit̄ do
minus noster in arbore crucis. Non enim est vsq3
adeo cor durū/quin gemat ⁊ lachrymet̄: si p̄fectam
habuerit memoriā amarissime passiōis iesu chri
sti: quā sustinuit ꝓ nobis in p̄ciosissime crucis ar.

bore. ¶ Dixi postremo ipm querēdū esse in sepulchro: nō aūt in lecto pigricie nec carnalis delectationis. Cañ.ij. In lectulo meo quesiui illū: ⁊ nō inueni. Est ecclesia q̄ in psona illoꝝ q̄ voluptates q̄runt mūdanas dicit: In lectulo meo q̄siui illū/ sed
K nō inueni eū. Et ppterea nō amplꝰ eū querere debes in lecto/ sed in sepulchro. Sepulchrū in quo p̄ciosum corpus iesu christi sepultū fuit ⁊ positū: nobis ostendit ꝙ quēadmodū mortuus fuit p pctis nostris ⁊ ad resuscitādos nos ad vitā gratie: nos mori debemꝰ mūdo vt viuamus cū eo. Sicut eñ ait apl's: Cōsepulti sumꝰ cū illo p baptismū i mortē. Nos q̄ christiani sumꝰ ⁊ sacro baptismatis regenerati: in p̄ciosa morte mortui esse debemus et sepulti cū illo: hoc est/ ꝙ oēs nos mortificare debemus ⁊ eradicare a corde nostro voluptates ⁊ inclinationes corpis atq3 carnis: vt caro obediens sit spūi absq3 vlla resistentia. Hec sunt q̄tuor loca/ in quibus q̄rendus est dñs noster. Primo in p̄sepio ad se humiliandū. Scdo in tēplo ad veniā orādū. Tertio in cruce ad pctā nostra deplorāda. Quarto in sepulchro ad carnē corrigenda. In his q̄tuor locis ipsemet docet nos eū q̄rere p os Johelis p̄phete: Cōuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio ⁊ fletu ⁊ planctu: ⁊ scindite corda vestra ⁊c̄. Cōuertimini ad me. Ubi? In p̄sepio hom: ⁊ addiscetis humilitatē. Quia mitis sum ⁊ humil' corde. In toto corde vestro in agēdo gratias/ ⁊ veniā implorādo: ⁊ q̄rite misc̄diam patris mei. Hoc autē fieri debet in tēplo/ in ieiunio ⁊ fletu. In ieiunio p penitentiā/ ⁊ fletu p ꝯtritionē: q2 inuenit' in arbo
L re crucis. Et scindite corda vestra: h̄ est dictū: separate corda vestra a carne: auferendo a corde vestro cōcupiscentias ⁊ carnales affectiones: qd̄ si sic feceritis in tpe ꝯueniēti/ haud dubio hunc inuenietis quē q̄ritis. Et h̄ est quo ad scdam ꝯsyderationē nostri sermonis. ¶ Quātū ad tertiā ꝯsyderationē in q̄ restat videndū in quo tpe q̄rendꝰ sit: ⁊ melius inueniri possit. Amor dei gratia sua/ ⁊ spūssancti. Videt' mihi q̄ bñ ꝯsyderet vitā humane nature a p̄ncipio vsq3 ad finē: qd̄ rōnabilit' cōparari possit motui ⁊ reuolutioni ipsius solis q̄ fit i die vno. Quēadmodū eñ sol illuminat in die terrā: ⁊ p calorē suū ipam germinare facit ⁊ fructificare. Pariformiter aīa nostra corpus nostrū mouet/ ⁊ p calorē illi vitā tribuit: ⁊ fructificare facit sepius/ etiā moueri ⁊ transire. Et quēadmodū dies in quinq3 horas diuidit': vi3 p̄mā/ tertiā/ nonā/ meridiem et vesperā. Sic diuidit' hō in q̄nq3 etates/ q̄ sunt satis pportionate: ⁊ siles q̄nq3 horis p̄dictis: quod ⁊ videre potestis si cōsyderare volueritis. Sic eñ dies matutinus ad primā vsq3 claritatē nō hab3/ nec calorē/ nec vim/ nec vigorē: sic nos nec sensum habemus/ neq3 verā discretionē vsq3 ad decimūquartū annū. Si p̄terierit decimūquartū annum/ exit infantiā: ⁊ eā intrat etatē q̄ dr̄ adolescentia: et tunc multū crescit: ⁊ ad seipm cognoscendum dat
M opationem. Et sic ptendit' dies ad tertiā/ q̄ñ. s. sol ascendit altius: in charitate quoq3 crescit ⁊ calore. Deinde subsequit' meridies cum sol est in magno suo vigore. Et sic hō intrat in maiorē vigorē ⁊ pfectū iuuentutis calorē: cū tricesimū annū attigerit aut paulo ante. Si venerit ad annū q̄nquagesimū/ declinari incipit ⁊ debilitari: ⁊ sic sol vergit ad nonā/ incipitq3 declinare: claritatē quoq3 eiꝰ ⁊ calorē amittere. Deinde sequit' hora vespertina: ⁊ tūc sol iā declinis debilis est ⁊ in imo: ⁊ tendit ad occasum. Tūc etiā cū hō.lxx.h3 annos/ senex est ⁊ attritus: tenditq3 ad finē suū magnis passiōibus. Si p̄terierit.lxxx.annos/ potius languet ⁊ viuat: ⁊ sic vixit hols etatē. Hoc est qd̄ dicit propheta Dauid: Dies annoꝝ nostroꝝ in ipsis septuaginta anni. Si aūt in potētatibꝰ.lxxx.anni/ ⁊ amplꝰ eoꝝ labor ⁊ dolor. Sic & humanā creaturā 'cōi cursu viuere septuaginta annis: ⁊ bñ cōplexionatum.lxxx. qd̄ si p̄terierint/ in labore viuēt ⁊ languore. Et per h̄ qd̄ dixi facile pōt cōcipi q̄le accipiendū sit tēpꝰ ad deū q̄rendū. Nā q̄rendus est tantisp dū dies ē pulchra ⁊ clara: ⁊ cū sol in plena est meridie/ in sua vi ⁊ vigore. Nec expectandū est quoadusq3 occasū petierit: q2 hora illa q̄s obscurus est nimis: hoc ē dictū/ ꝙ deū q̄rere debemus a iuuētute nostra. Interea dū bonā habemus ⁊ viuā inter bonū ⁊ malum discretionē: ⁊ vigorosi sumus atq3 potētes ferre atq3 adimplere dei mandata nostri creatoris.
Qui eñ expectaret senectutis etatē/ sensum perderet ⁊ discretionē ⁊ posse agere atq3 adhibere talez diligentiā: q̄lis vt ipse inueniat' requirit'. Et q̄ expectat donec occubuerit sol/ fintq3 noctis tenebre: h̄ est/ donec aīa corpus deseruerit et separata sit/ actuz est. Frustra inuestigaret'/ nunq̄ eñ inueniret'. Et ideo vos oro p oēm amorē eius quē ad hunc habetis q̄ nos oēs redemit de inferni seruitute: ꝙ in h̄ scdō tpe q̄dragesimali (qd̄ q̄dē tp̄s p̄ncipalr̄ ad hoc est ordinatū) eū q̄ratis in locis ⁊ mō quē expressi. Et pculdubio eū inuenietis. Si inueneritis eū/ sequamini ipm quocunq3 ierit. Vos ducet directe p viā ad celos/ ad regnū paradisi: q2 ascendit in celos. Et illic vitā habebitis gaudiūq3 ppetuū sine fine. Thesauꝝ quoq3 cognoscetis quē hodiernꝰ euāgelista ꝯsulit inuestigādū: ⁊ est ipa paradisi gloria. Quā nobis ꝯcedat pr̄ ⁊ filꝰ ⁊ spūssctūs. Amen.

Dominica.I.Quadragesime Sermo de tentatione.

N
Non in solo pane viuit hō/ sed in oī v̄bo qd̄ pcedit ex ore dei. Mat.iiij. ⁊ in euāgelio hodierno hec v̄ba scp̄ta sunt. Dicūt i sn̄ia verba nostri thematis in hodierno euāgelio sc̄pta: vltra panē q̄ est terrenus q̄lr panē celestē h̄re possumꝰ: corpꝰ habemꝰ ⁊ aīa3 corpalē vitā ⁊ spūalē. Utinā tā diligēt ⁊ libēt p tpe p quo ꝯstituti sumꝰ in desto huiꝰ mortalitatis nos q̄reremus nutrimētū ⁊ panē aīe ad fuādā vitā nostrā spūalē: sic facere soliti sumus p corpe ⁊ p vita tpali. Et q̄s ē panis aīe? Panis celest' ē v̄bū dei: s̄m qd̄ dic' thema nr̄m ⁊ scp̄tura testat'. Recipite s̄mō et aīs cū magno appetitu panē istū celestē sctē

doctrie dū hētis: deo laus q̄ vob eū administrare
vult: nec hētis aliā maledictō₃: puuli mei petierūt
panē: ⁊ nō erat q̄ frāgeret eis. ¶ O charissimi q̄-
lē grā₃ esse putatis/ hēre tp̄s ⁊ locū abūdant recipe
in palacio sctē eccl'ie aīe refectiō₃ p̄dicatoꝝ admi-
stratiōe? Millē ⁊ mille/imo cētū milia fuerūt paga
ni ⁊ aliq̄ aliȷ̄ sine cognitiōe dei ⁊ christiane v̄itatis
⁊ deinde sunt ⁊ fuerūt mortui sp̄ualr ob rabiē viti
ose famis: ⁊ postmodū dānabunt: q̄ saluati fuisset
P si p̄dicatiō₃ habuissent ⁊ sp̄ualē refectionē. Propt
deū ergo rogo/ nō recipiam⁹ īuanū grā₃ illā: nō re
cusem⁹ sedere ad horā vnā vl' duas ī die ī septima
na tota ad mēsā dei/ ad mēsā p̄dicatiōis. Et cū fu
erim⁹ sic mō sumus: nō assilemur illi infortunatis ō
q̄bus solet dici ī cōi pūerbio: q̄ ī mēsa moriūt fa-
me vl'iter ep'las: quēadmodū fingūt poete ō tāta
lo ⁊ de chrysogono ⁊ ō iuda. Et sic ō₃ ō p̄te illa car
nea q̄ ē circūdata pinguedine: nec tñ eā sentit/ nec
pīguis efficit. Dices mihi forsitan te oīno nō ha
bere gustū/ nec sumere saporem/ nec dulcedinē nec
appetitū mādicādo panē celestē doctrine: aut q̄r
coqu⁹. i. p̄dicator ē nimis imūd⁹ ꝑ malā vitā: vl' q̄r
nō nouit eū administrare aut p̄pare, p̄pter ignorātiā
tolle q̄so tolle hāc excusationē. Quicūq₃ enī tibi p̄
dicat/ ⁊ veritatē tibi dicit: eū p̄fat ꝑ sp̄ūsctī verita
tē: q̄ est magn⁹ magister hospitiȷ̄ vniuersi mūdi. A
quocūq₃ dicat v̄itas/ a sp̄ūsctō est: et nō administrā
de sunt esce ſm appetitū tuū/ s₃ ad vtilitatē. Verū
tñ est/ q̄ ad digne ⁊ vtiliter comedēdū hunc panē
celestē doctrine: necessariū ē habere aquā gratie q̄
illi det saporē. Et quo medio habebim⁹ illā grā₃
sapidissimā? Rñ. q̄ ꝑ illā q̄ p̄est vasi gratie: q̄ nob
etiā affert panē vite: etiā est illa q̄ est altior ī refer
tissima mensa ꝑadisi. Jō ip̄a nob bñ mittere pote
rit de suis reliquiȷ̄s ⁊ gratie refectiō₃ si ip̄a₃ dep̄ce
mur. Recurram⁹ ergo ad eā, deuote: vocemus eā
⁊ honoremus salutādo eā salutetē. Aue maria ⁊c̄.

¶ Nō ī solo ⁊c. Historia et textus euāgeliȷ̄ hodi-
erni satis vob est cognitus/ tā ꝑ p̄dicatiōes q̄ vo-
bis sepe fiūt/ q̄̄ ꝑ picturas q̄ ostendūt/ q̄liter iesus
christ⁹ postq̄ fuit baptizat⁹ ī fluuio iordanis: fuit
duct⁹ a sp̄ū suo: h̄ est a volūtate sua ī desertū quod
erat p̄pe viā inter hierl'm ⁊ hierico: ī quo interdū
Q latrones ⁊ fures erāt/ iuxta ꝑabolā: ⁊ ī quo san. io
annes morabat: ⁊ vbi erat fōs quē heliseus dulcē
reddidit. Jbi erat saluator noster iesus christ⁹: q̄
ieiunabat. xl. dieb⁹ ⁊. xl. noctib⁹ quo ad cibū corꝑa
lē: s₃ sp̄ nutriebat sp̄ualibus cibis sctē deuotiōis ⁊
pane angeloꝝ: quēadmodū satis innuit ꝑ r̄nsionē
quā p̄ nostro sūpsi themate: qñ dixit inimico q̄ vo
lebat eū tētare/ vt comederet panē materialē: Nō ī
so. pa. ⁊c. Et ad ꝯcipiendū sensū euāgeliȷ̄ p̄ncipali
ter ad nostrā instructionē: nō intrādo q̄stiones al
tas vel extraneas vel nimium curiosas/ ⁊ alias q̄̄
vos decēt: scire velitis q̄ inimicus vniuersoꝝ bo
noꝝ/ magister toti⁹ iniq̄tatis sathan aduersarius
noster: q̄ tētauit ⁊ decepit adā p̄mū patrē nostrum
⁊ fugauit eū a ꝑadiso terrestri ī p̄ns desertū: ī quo
cōpulit eū comedere panē doloris et tribulatiōis
⁊ oēs filios eius. Sathan dico q̄ fuerat p̄m⁹ excer-
cetus q̄ vidēs iesū christū nouiter baptizatū esse/ in
deserto iudee amodo solū/ ⁊ ī ꝯtinuis ieiuniȷ̄s: vi-
dit ꝑ magnā inuidiā ip̄m nutritū esse pane celesti
pane deuotiōis ⁊ sctē ꝯtēplatiōis. De q̄ pane ō₃: Ci
bauit eū pane intellect⁹ ⁊c. ⁊ ō quo dicit thema no
strū: Nō in so. pa. vi. hō. Cogitauit ꝑ magnā ma-
liciā/ q̄liter ⁊ ꝑ quā astutiā ⁊ deceptionē Jesu chri
sto auferre posset panē illū celestē deuotiōis/ sicut
abstulerat p̄us ade: et quō expellere posset bonas
aīe nutrices q̄ ministrabāt panē illū. Et q̄ sunt he
nutrices? sunt virtutes/ et p̄cipue tres theologice/
fides/ spes et charitas. Cogitauit ergo inimic⁹ se
adducturꝝ tres filias suas: q̄ sunt admodū ꝯtrarie
his tribus virtutib⁹: vt ꝑ vnā vel aliā tolleret de-
uotionis panē a iesu christo: et ſm h̄ intulit Jesu
tres tētationes ⁊ tres insulti⁹ ꝑiculosos multūq₃ ti
mendos. Et p̄ñtauit ei tres sp̄ēs panū mortaliū ⁊ R
venialiū. Prima tētatio vt tolleret iesu christo ce
lestē panē deuotiōis: facta fuit ꝑ vnā filiaꝝ sathā-
ne: quā voco gulā luxuriosā: ⁊ h̄ ē quo ad p̄mā p̄tē
euāg. Scd'a tētatio facta ꝑ aliā filiā/ quā voco glo
riā p̄sūptuosā/ quo ad scd'a₃ p̄tē. Tertia tētatio fu
it facta ꝑ tertiā filiā/ quā volo cupidā auariciam/
quo ad tertia₃ p̄tē. Recte appuit inimico sathane
hec tria pctā eē tres curiosas aīe deuote īfirmita
tes: q̄ hñt magnā potētiā et volūtatē illā p̄uādi pa
ne angeloꝝ: pane quē virtutes admīstrāt: pane q̄
eā sustētat ⁊ nutrit/ q̄ est panis deuotiōis: ō quo di
cit thema nostrū: Nō ī so. pa. ⁊c̄. Verevidemus q̄
trib⁹ rebus impedimur terrenū ⁊ materialē man-
ducare panē. Primū impedimentu₃ est ꝑ febres:
qñ ip̄se tollunt gustū ⁊ saporē panis rōne maloꝝ
humoꝝ ⁊ corruptionū q̄ supra linguā sunt et ī ore
Scd'm impedimētū est ꝑ odoratū. Tertiū impedi
mentū est ꝑ nimiā repletionē alioꝝ malorum ci-
borum. Spiritualiter loquēdo/ luxuriosa gula pri
mū dat impedimentū aīe/ ne vti possit pane cele-
sti deuotionis vel sancte doctrine: et h̄ fit ꝑ febrē
delectationis inordinate. Vana gloria ꝑ odoratū
ventose p̄sumptionis/ et abundātia mundane co-
gitationis. Et his tribus modis impedit aīa de-
uota māducare panē qui eā sustētare deb₃: de quo
dicit themanostrū: Nō in solo ⁊c̄. Et forsan que-
res/ qñ fiant he tres tētationes/ insultus et impe-
dimenta? Rñdeo tibi textū euāgeliȷ̄ in principio.
Dicit enī euāgeliū sctī Matthei: q̄ dñs noster ie- S
sus christus nouiter baptizatus fuerit ī fluuio ior
danis: et ductus fuit a fluuio iordanis in desertū
ꝑ sp̄m suum: hoc est ꝑ voluntatē suā et inspiratio-
nem sanctā/ ibiq₃ ieiunabat. Applicādo hoc pro
nostra instructione: accipiā hic aliquas considera-
rationes ad respondendū huic questioni.

Prima consyderatio.

¶ Quāto aīa deuota magī bñ viuere nitit/ ⁊ hēre
panē suū ⁊ suū nutrimētū deuotiōis: tāto magis ini-
mic⁹ conat ip̄a₃ tētare ⁊ īpedire/ vel saltē tāto ma
gis ꝑcipit deuota aīa insult⁹ ei⁹ ⁊ īpedimēta. Hoc
figuratū fuit nob in iesu christo. Et h̄ exēplo sen
sibili cernimus/ cū auis capta ē glutine aut laq̄o:
nō ꝑcipit captionē suā et impedimentu₃/ nisi cum
nitit volare vt alibi nutrimentū suū q̄rat. Sic aīa

q̄ est inter laq̄os inimici: mlto pl⁹ sentit malū suū cū opinaē fugere ⁊ i celū volare p desyderia scrā: ibiq; cape panē suū celestē deuotōis quā añ senti ebat. Nō ē peior īfirmitas ea q̄ nō sentiē: posset h adduci de muliere pgnāte/q̄ tētaē de cibis malis.

Secunda consyderatio.

¶ Nō ē malū signū i aia deuota/ cū sentit se in pmaria sua 9uersiōe tētari: ⁊ q̄ sathan illi panē suū tollere vult vno supdictoꝝ modoꝝ: cū aia vigoro se resistat/q̄ est signū aiaz esse baptizatā/ et exiisse de hierico: h est de volūtate peccādi: ⁊ itrasse deser

t tū pnie ⁊ abstinētie ad pueniendū ad ciuitatē hierusalē/fm parabolā: Hō qdā descēdebat ⁊c. Mīm ad literā desertū i quo tētatus fuit iesus christus: erat i via hierico vel hierlm. Illic fecit se eremitā visiōis pacis paradisi sctiss. Ioā. baptista. Et ibidē erat fons quē Heliseus dulcē fecit. Aliā figurā ad hoc habemus in filijs israel: qui psecuti fuerunt ⁊ fugati/cum vellent exire egyptū/ trāseundo per desertum ad terrā pmissionis.

Tertia consyderatio.

¶ Nō est securꝫ nec 9sulendū/q̄ psona subito nimis altū inchoet inceptū ⁊ pfectiōis statū/⁊ pser tim vite solitarie vel eremitice aut iclusē/pusq̄ hītpbeē in statu mediocri. Que est cā hui⁹: qm̄ in vita alte pfectiōis fortiores sūt tētatiōes/magis extranee: ⁊ ad vincendū duriores: nec strenu⁹ miles conari dꝫ debellare ignauū: sic etiā psona infirma vel nimis iuuenis nō dꝫ postulare vt nutriatur lacte vel pueroꝝ pulmēto: tpe nostro ⁊ antiquo decepti sunt plēs: nec oportet sp insequi exēpla maioꝝ.

Quarta consyderatio.

¶ Postq̄ scim⁹ sathanā eniti nos tentare ⁊ auferre deuotionis panē: debem⁹ sp eē admodū i timore ⁊ magna hūilitate erga deū: ⁊ postulare auxilium sctōꝝ ac scrāꝝ eius. Nō eīn tā subtilē vir doctus ē i mūdo/q̄ scire possit fraudes ⁊ cautelas inimici nisi p lumē grie diuine. Quid ergo faciemus hoīes simplices ⁊ ignari/nisi deus nos iuuerit ⁊ 9fortet. Et singulr ad h pdest legere vel audire siue operā dare p se aut aliū sacrarū literaꝝ scpture aut sciētie vniuscuiusq; fm statū suū/et potius viros ecclesiasticos/aut diuitū dñoꝝ filios/q̄ alios id facere 9uenit. Habemus eīn in hodierno euāgelio contra oēs tētatiōes iesū christū sp se defendisse p sanctā

u scripturā. Et qui eā ignorat/debet libēter petere 9siliū ⁊ ei credere: exemplo mendicātis/ q̄ alibi panē querit: cū ex seipo habere nō pōt. Et noteē hic pcessus politicus/quō supiores debēt ministrare inferioribus. Et 9tra curiosos ⁊ biblie translatores ⁊c. Itē nota q̄ discretio q̄ acqriē p scpturā scrām ⁊ bonū 9siliū/panē examiat: ⁊ eū q̄ nō bonus ē refutat. Regrediamur ⁊ dicamus i speciali d trib⁹ tētatiōibus supradictis: q̄bus (vt dixi) tētat⁹ fuit iesus christus p tres maledictas inimici filias. Legimus hodie q̄ postq̄ Christ⁹ iesus ieiunasset. xl. dieb⁹ ⁊. xl. noctibus/ ⁊ esurijt: sathā ipm fallere arbitrabaē p luxuriosā gulā: ⁊ petijt vt lapides cōuerteret i panes. Iesus christ⁹ rñdit: v̄bū ppositū Nō in so. pa. ⁊c. Nouerat sathan q̄ gula causat in aia/ q̄ est ei dedita: febrē q̄ndā inordinatā/ q̄ tollit gustū ⁊ saporē celestis panis deuotiōis/ quēadmodū dictū est. Dicūt doctores scti: ⁊ h declarat ex p periētia: gulā admodū ipedire spūaliū reꝝ cognitionē: ⁊ reddere aiaz veluti cecā ⁊ stultā: nec credere padisū esse aut infernū/ ⁊ ipsaz separe a deo. Uinū ⁊ mlieres apostatare faciūt sapiētes. Ecci. xix Dicit quidā ex pphetis/ q̄ materia detestabilis illoꝝ de sodoma ⁊ gomorra/fuit saturitas vel panis abundātia. Et fuerūt tantopere excecati: q̄ cum Loth diceret generis: hoc est filiastris suis certe ciuitatē ea que sequebaē nocte cōfundendā: et eos ibi perituros nisi recederent: visum ē eis Loth io cari vel irridere. Stultus nō timet donec amittit x Quot sunt tales q̄bus cū pdicaē de penis inferni: nō se conuertūt/sed sunt vanitate pleni/et cibis repleti: oīaq; cōuertūt in 9temptū et irrisiōes: nec est aliq̄s panis deuotionis qui nō eis vertaē in tediū: nec capiunt quēcunq; gustū vel saporē: sꝫ ipsis est cōtrarius panis/ quē sumūt ad horrorē et abominationē. Et nota hic de Anthe o/ et de eis qui mordenē a cane rabido. Et sine pliori psecutiōe sumā hic quattuor 9syderationes.

Prima consyderatio.

¶ Rationabiliter ordinata fuerūt ieiunia ecclesie sancte/pcipue in vigilijs festoꝝ et in q̄dragesima ad disponendū nos: vt cū sapore recipiamus panē deuotionis/ panē dei et sacramentū altaris.

Secūda consyderatio.

¶ Si ieiunia eccl̄ie valde ipedirēt deuotā aīam a comestiōe panis sui deuotiōis/ rōne īfirmitatis vel nimie debilitatis aut paupertatis/ q̄ acciderēt corpi eius nimiū ieiunando. Noteē q̄ eccl̄ia ob hāc cām excipit aliquos hoīes pueros/senes/infirmos/mulieres impgnatas nutrices/peregrīos/laboratores ⁊ mendicātes ⁊c. Consulo tñ vt accipiaē facultas a curato pprio in casu dubio.

Tertia consyderatio.

¶ Nō modo in ieiunijs/sed oīni tpe persona obligata est ieiunare vel abstinentiaꝫ facere: cū videt et certe sentit gulā oīno sibi tollere panē suum deuotionis/ et eam ducere ad peccata alia: vt ad phibitā luxuriā/vel aliquorū pceptorū dei transgressionē. Hinc patet q̄ psona recte potest ieiunare eccl̄e ieiunia: ⁊ nihilominus p nimiā quā simul et semel comedet comestionē peccabit mortaliter videlicet si p hoc percipiat se transgressam fuisse alia dei pcepta. Exemplū de aliqua puella. Hieronymus. Uirgo dei vinum fugiat et vidue ⁊c. Uinum matrone antiquitus non bibebāt. Exemplū de aliquo psbytero/ q̄ obligabaē adire vespas ⁊c. Exemplū de mulieribus matrimonio coniunctis ob infantiū periculum ⁊c. y

Quarta consyderatio.

¶ Ex magna misercōia dei iterdū accidit/q̄ mittit tribulatiōꝫ ⁊ paupratē aliq̄b⁹ hoībus/aut ciuitati

vnl vl regno: ne luxuriosa gula aliquos hoꝝ inua
dat/ p quā ipedit aīa vt dictū ē/ duotōis panē co
medere. Nec dubito qn deꝰ mittat vīdictā ī regnū
h/ ob magnos ⁊ horribiles excessus q̄ fiūt p carna
lia pctā/ gulā ⁊ luxuriā: ⁊ nūc aliq̄ eā sentiūt vindi
ctā vt sibi caueāt. Utinā velit deꝰ/ vt exemplo iesu
christi supare valeamus ⁊ effugare luxuriosā gulā
bn̄ cogitādo ⁊ firmiter credēdo/ quo vitā hēamus
spūalē mlto magis tuēdā q̄ corpalē: ⁊ q̄ ſm Jesu
christi rn̄sionē thematis vri: Nō ī solo ⁊c. Et in h
fiine pmā tētatōꝝ: ⁊ reliquo mltas qōnes ac dubi
tatiōes q̄ fieri possent. Si sathā sciebat iesū chri-
stū hr̄e ptātē mutādi lapides ī panes: ⁊ si nesciebat
quō ausus fuit eū tētare? Deinde ī q̄ forma ⁊ ī q̄ lo
q̄la tētauit iesū christū. Insup q̄liter iesus christꝰ
passus ē tētari ⁊ duci a diabolo. Quare etiā sathā
potꝰ eū tētare voluit p panē factū ex lapidibꝰ/ q̄ p
alios cibos? Et q̄re ipsemet nō ministrauit illi delica
tas escas. Itē q̄ vtute ieiunauit Jesus christꝰ. xl.
diebꝰ ⁊. xl. noctibus? Quare nō ieiunamus eo tpe
ī quo christꝰ iesus ieiunauit? Itē vbi erat dn̄a nr̄a
Itē si tētatiōes fuerit īfra. xl. dies vl postea? Itē
si san. ioā. baptista christū nō visitabat/ cū sathan
pcepit p filiā gulā se iesū christū decipe non posse
nec ab eo auferre panē deuotiōis ⁊ ɔtēplationis:
Z hoc ɔtētus fuit minime: sed adduxit aliā filiā suā
gloriā psūptuosā: q̄ reddit vt dictū est aīam q̄ eā
recipit tā indispositā/ vt non possit deglutire panē
suū celestē deuotionis. Dicit euangeliū/ q̄ inimi-
cus duxit eū in hierlm supra pinnaculū tēpli/ et
dixit ei: Si filius dei esset/ vt mitteret se deorsum:
q2 nō lederet. Et assignauit causā p scptură: Scri
ptū est: Angelis suis deus mandauit de te ⁊c. Sꝫ
iesus christus dixit ei: Nō tentabis dn̄m deū tu-
um ⁊c. Hic quatuor accipit consyderationes.

Prima consyderatio.

¶ Sepe accidit q̄ tētatiōe inimici psona ponit ī
altū statū: vel facit opa magna q̄ vident studiosa
bona/ vt deijciat aīa ī vanā gl̄iā. Jō desyderādi
nō sunt honores magni vel statꝰ. Habemꝰ q̄ regi
na Hester vocauit aman ad ɔuiuiū regis cū mar-
docheo: ⁊ stultus ipse credebat h ee ppt bonū suū
vel honorē/ cū esset ad ipm capiēdū ⁊ destruendū.
Sic pmittit deꝰ interdū etiā ī hoībus deuotis.

Secunda consyderatio

¶ Sepenūero inimicꝰ hortat deuotos hoīes cō
fidere ī pprijs vtutibus/ ⁊ se audacter dedere mū-
do: atq̄ descēdere de statu eoꝝ sublimi ī cōez statū
Exēplū: psona aliq̄ diu fuit ī castitate vl sobrieta-
te. Sathan dicet ei: cū filius dei sis: h est/ bonꝰ/ ca
stus/ sobriꝰ ⁊ studiosus/ seu vtutibus pditus: mitte
te deorsū: vade audacter visere festa ⁊ recreatiōes:
vel visita mulieres/ aut hmōi societates/ ad docen
das eas ⁊ instruēdas. Hinc sepius euenit/ q̄ talis
psona turpiter labit p pctm̄. Qui amat piculū/ pi-
bit in illo: Eccl. iij. Et iuxta cōe puerbiū: Nō sub-
mergunt plēs hoīes q̄ illi q̄ optime norunt nata
X re. Quare? Ob stultā psūptionē quā ī natādo cu-
pilit. Sic accidit interdū de illis/ q̄ melius opinā

tur se pprīā facere posse salutem/ q̄ miscella aliq̄ ⁊
humilis mulier possit: cū tñ mulier melius faciat

Tertia consyderatio.

¶ Periculosissima res est audire vl discere scptu
rā, scrāꝫ/ nō hn̄do pficiēdi ac se emēdādi volūtatē
sed ob solā curiositatē ⁊ malā inquisitionē. Hoc
videmus p sathanā/ q̄ bn̄ viderat scpturā quā al-
legauit: sed male ipsam applicauit/ ⁊ vertit ad ma
lū. Sic faciūt hi q̄ quotidie sermones audiūt/ ⁊ re
cipiunt panē vbi dei: sed dn̄taxat irridēt/ vl vt sci
ant excusare eoꝝ errores/ vel ad vanitatē/ vl vt in
telligere dent se quo vt loq̄ nosse. Scitis ne q̄bus
bestijs hmōi hoīes assilent. Assilant buffonibus
⁊ venenosis bestijs/ q̄ vertūt in venenū oēs cibos
quos capiūt q̄ntumcunq̄ bonos ⁊ dulces. Tales
hoīes nolūt panē necessitatis aut vtilitatis/ sꝫ va
nitatis vel curiositatis/ aut panē iniq̄tatis p curi-
ositatē: tanq̄ si medicus postularet comedere pa-
nem regis/ vel de pane rapto ⁊ absconso. Panis
absconsus suauior ⁊c. Prouer. ix. hec pdicaui cō
tra curiosos trāslatores libroꝝ. Itē ɔtra illos qui
q̄rūt q̄stiones theologie inter pocula. Itē ɔtra il-
los q̄ quotidie volunt noua audire. Alij sunt tan-
q̄ singulares: quibus dari non pñt cibi acetosi: si
volunt addiscere alta/ vadāt ad scholas.

Quarta consyderatio.

¶ Quāuis debeamꝰ in oībus ⁊ p oīa hr̄e singula
rē spem ī auxilio dei: ⁊ q̄ sine eo nihil possimꝰ face
re: tñ nihilominꝰ oportet hoīem seipm iuuare ſm
puerbiū hoc cōe: Juua teipm/ ⁊ deus te iuuabit. B
Hoc apparuit ī iesu christo: q̄ noluit q̄rere aut fa
cere miraculū se deorsum mittēdo ⁊ volādo: cum
via hūana descēdere posset: hoc est ɔtra eos q̄ vo
lūt habere reuelatiōes vl inspiratiōes de his q̄ de
hēt agere/ petere vl credere hoīm ɔsilio: tales mā
ducare volunt panē miraculosū/ nō humanū. Ex
emplū in vitis patrū: velit deus vt vitemus oēs
modos vane glorie/ q̄ innumeri sunt: vt cū bona
spe in deū sine psumptione vl desꝑatione sp viua
mus pane deuotionis: de quo dicit thema nostrū
Nō ī solo pa. vi. hō ⁊c. ¶ Tātū dictū sit de secun
da tētatione: aggrediamur tertiā: q̄ facta fuit p cu
pidā auariciā. Dicit textus: q̄ postq̄ dn̄s nr̄ Je-
sus christꝰ rn̄disset: apphēdit eū sathā: ⁊ duxit cum
sup montē quendā excelsum: q̄ ſm glo. ad mediā
leucā erat de supradicto deserto: et ostendit ei ini
micus omnē gloriā mundi: dicēs se oīa ei daturū/
si vellet se corā eo inclinare/ et flexo poblite adora
re. Tunc retrusit eum Jesus dicēs: Uade retro sa
thana: scriptū est: Dn̄m deū tuū adorabis: et illi
soli seruies. Tunc reliq̄t eū diabolus. Et accedē-
tes angeli/ ministrabāt ei. Sup hoc textu et ad p-
positū nostrū q̄tuor sumo ɔsyderationes.

Prima consyderatio.

¶ Periculosa res est/ intueri sepiꝰ diuitias mūdi ⁊
magnos status: p h eñ inflāmat cor humanū cu-
pidū ad illa desyderāda: sicut apparet p sathanā/
q̄ ostēdit iesu gloriā mūdi. Et ideo bonū ⁊ sanum

ma͂iū est/ vt sepius intueamur alioꝝ paupertates: vt dicit Cato: Cum tibi displiceat reꝝ fortuna tua rum: Alterius spectarē. Notet historia eremite cū stramineo vimine rē. Et de illo pbo/ qui monstrauit cuitatem illi qui dolebat.

C ## Secunda consyderatio.

¶ Accidit pleruͦq; ꝙ ꝑ cupiditatem fit adoratio aut sacrificiū sathane: vt dic̄ apl's: Auaricia ē idoloꝝ seruit⁹. Dicit san. Aug. ꝙ res adorat/ q̄ aīā ola amat: et sic amat luxuriosus/ auar⁹ pecuniā suā. Hic pōt fieri mētio de magis ⁊ sortilegis. Posset introduci de cane q̄ refutauit panē a latrone rē. ꝑ ꝯtrariū charitas ⁊ dei amor extinguit auariciā.

Tertia consyderatio.

¶ Iniuria dei nō ē audiēda vl' sustinēda patiēter ꝑ dissimulationē: q2 vt dicit Chrys. In ꝓprijs iniurijs esse misericordē/ laus ē/ nō ī dei iniuria rē. Cōtra eos q̄ libēter audiunt blasphemias vl' iuramēta: aut dici hereses vel patiunt ad auariciā exercēdā inhonestates erga deum rē. Nota de pane sancti sacramenti per irreuerentiā.

Quarta consyderatio

¶ Post graues tētatiōes de⁹ nob̄ mittit ꝯsolationes. sic patuit ī iesu christo. Et dauid ḃ dic̄: Scd̄z multitudinē doloꝝ ī corde meo/ ꝯsolatiōes tue letifi. aīaȝ meā: Psal. xciij. Sic videm⁹ ꝓncipes post grādia bella magna celebrare ꝯuiuia/ ⁊ ī escis sunt ꝓciosa. Et forsitan san. Joā. venit ad iesū/ comeditq; cū illo. ¶ Charissimi/ audistis ī figura ⁊ rudi mineruā/ q̄lr̄ sathā tētauerit saluatorē nr̄m iesū christū: ⁊ quō suo exēplo nos tētat quotidie: nobisq; auferre ⁊ tollere vult deuotiōis panē ꝑ tres filias suas: q̄ sūt tres maligne fornacis custodes ⁊ succetarie: q̄ nitunt nob̄ dare panē corruptū/ mortē aīe afferentē. Gula panē dat immundā/ insanū/ mucore obsitū/ ⁊ oī putredīe plenū. Vana gl'a dat panē vanū/ nimis leuē/ inflātē/ ⁊ nil nutriētē. Auaricia dat panē ex paleis ꝯfectū/ ex cinere ⁊ dolorosa ꝑmictura. Heu ergo q̄lis stulticia ē sumere voluptatē suā ī hmōi panib⁹/ ⁊ amittere saporosissimū deuotiōis ī ḃ mūdo/ et panē glie ī ꝑadiso? Et q̄uis spālr̄ dixeri ꝺ pane deuotiōis/ quēadmodū nobis ipediat ꝑ tres maledictas sathāe pistrices. Potuissē tn̄ ḃ applicare ⁊ adducere loq̄ndo ꝺ pane ꝓnie ⁊ tribl'atōis. De quo dic̄ ꝓpha. Cibab̄ nos pane lachrymaꝝ: psal. lxxix. dicere potuissē q̄liter hec tria pctā ꝑ sertim ipediūt ꝯtritionē/ ꝯfessionē ⁊ satisfactionē. Et q̄ sūt grana/ q̄b⁹ ꝓnie panis ꝯficit/ ⁊ format ī fornace charitatis ꝑ ꝓsbyteꝝ scte eccl'e ministrū. Gula ipedit cōtritionē/ vana gl'a ꝯfessionē/ auaricia satisfactiōē: reliquo hui⁹ deductiōz Charissimi/ eijciam⁹ a nob̄ satanāe maledictas tres suas pistrices/ gulā/ vanā gl'iaȝ ⁊ auariciā: vt si gula nobis dare velit panē suū inordiāte delectatiōis: q̄ ī ꝓncipio dulcis apparet: recusem⁹ eū/ ne capiamur sic piscis hamo/ ⁊ miluꝰ ad cadauer/ ⁊ glis seu rat⁹ lardo. Meditemur diligēter hūc panē taȝ falsum esse/ et talē generare febrē/ ꝙ falsus diues q̄ nimis

comedere habebat: postea ꝑ tē siti ī inferno rabidus effect⁹ ē/ ⁊ erit ꝑpetuo. Si gl'ia vana nos suo pane donare velit/ refutemus eū: inflat eī plus q̄ venenū: ⁊ fecit luciferū esse adeo inflatū/ turpē ⁊ abominabilē/ vt celū eū sustinere vel comprehēdere non potuerit. Si auaricia panē suū nob̄ dare velit plenā paleis ⁊ cinere/ refutemus eū: q2 efficit hoīes delyros: ⁊ eos tradit dolorosis tormentis: facitq; apparere eis/ ꝙ vita careant spūali. Et sunt tanq̄ stolidus demoniac⁹: de quo recitare audiui: qui se opiabat mortuū: ⁊ ob id comedere nolebat. Sic etiā sunt nōnulli qui taliter sunt dediti rē.

Sermo factus ad populū parrhysien. ex ꝑte vniuersitat'is: ꝑ dn̄m parrhysiensem Cancellariū/ super facto bulle mendicantiū: Anno. M.cccc.ix.

Nō stabit regnū ei⁹: Lu. xi. Dn̄s nr̄ iesus christus ī hodierno euāg. ꝯcludit bn̄dictos eē illos q̄ audiūt v'bū dei ⁊ custodiūt illud. Cōgregati estis o deuota plebs christiana: tū auctoritate dn̄i parrhysien. aut suoꝝ vicarioꝝ: tū ad instātiā regie filie/ studio ⁊ nr̄e luminis sancte eccl'e parrhysien. vniuersitatis. Rogem⁹ itaq; ꝓmū deū/ ne malign⁹ spūs hūani generis aduersari⁹ nos ipediat: quēadmodū impediebat eū de quo hodiernū dicit euāge. hoīeȝ ī initio Erat iesus rē. Qui q̄dē malignus spūs hoīem illum mutū efficiebat ⁊ cecū. Velit deus ꝙ ego nō mutus sim ad loq̄ndū de deo aut de regno suo: ⁊ nullus vestrū cecus sit ad veritatē cognoscēdā aut inspiciēdā. Ad te igit' ꝯuertemur v'go nr̄ dignissima: de q̄ illō idē mētionē facit euāg. recitādo quo pacto femina q̄dā/ q̄ fuit scte marthe ancilla s'm s. Amb. ac marcella nola bat: ⁊ existēs in turba dixit iesu christo: Beatus vēter qui te portauit/ ⁊ vbera que suxisti. In honorē pulchre huius et bn̄dicte laudis/ impetra nobis gratiā virgo mater gl'iosa. Et nō te alia salutabimus salute q̄ angel⁹ Gabriel tibi nūciauit dicens: Aue maria. ¶ Nō stabit regnū eius rē. Cōsyderādo scte eccl'ie ⁊ toti⁹ christianitatis statū: mihi apparet ī impatientiā succlamare ac dicere magna cū admiratione. Bone deus celoꝝ rex/ quid hoc erit? quid hoc sibi vult? Anne vnq̄ sine ꝑturbatione erimus/ sine schismate ⁊ absq; diuisione? Quo pacto christianitatis regnū stabilitatē nanciscetur? Et necesse est (sicut dicit dn̄s in euangelio) vt scādala veniant: aufer a nobis necessitates illas. De necessitatibus nostris erue nos. Liberasti nos ꝺ maledicto hoc schismate q̄ totā tuā vastabat ecclesiā/ quod fuerat tā diuturnū. Dedisti nobis vnū ⁊ verū in sancta ecclesia pastorē: quē recepimus magno cū gaudio/ reuerētia ⁊ exultatione. Et ecce malignū spūs/ ꝓlē ⁊ diuisionis: q̄ nisus est suscitare turbationē nouā/ malā nimis/ nimis coopertā et fraudulentā sub vmbra boni ⁊ religionis. Quā ob causam/ ad scte ecclesie regnū dissipādū/ optie nouit ꝑditor iniqu⁹.

vo͛z esse verbū qđ i hodierno dicis euāgelio/ꝙ scʒ Oē regnū i se diuisū desolabit. Sʒ deficiet ab in tentiōe sua falsus et iniqꝰ ꝓditor: o deuote ppl's nr̄is mediātibꝰ orōibꝰ aliorūq; bonoꝝ christiano rū/ac defensionē pastoꝝ/ꝛ sctē ecclie doctorū: ini-
G micꝰ falsus ꝛ spūs malignꝰ ꝓcurare pōt diuina ꝑmissiōe nauim scti petri (hͦ ē sctē ecclie) turbari ꝛ deijci ꝑ ventos ꝛ tēpestates diuersaꝝ ꝑsecutionū: sed nō subuertet nec submerget: qm̄ sꝑ erunt aliq̄ qui eā sustinebūt i statu suo/gubernabunt ꝛ cōseruabunt: ꝙuis admirādū sit inter tātas perturbationes christianitat' regnū i stabilitate esse posse. Certū est malignū spm̄/ꝯtinuo niti de malo in peius/ ſm hodierni euāg. textū: cū deserit locum vnū redit cū septē spiritibus peioribꝰ secū intrāt et illic habitāt: ꝛ sunt nouissima hōis illius peiora prioribus: ꝛ hͦ videmus i sancte ecclie ꝑsecutiōibꝰ. Prima/mala fuit ꝑ tyrannos: scda/peior ꝑ hereticos: tertia/pessima per falsos christianos: quos Apl's falsos appellat frēs: q̄rta icōꝑabil' erit ꝑ antichristum. O vita hec heu nil aliud est/ꝙ (vt Job dicebat) tentatio. Sed trāseūda nobis est tētatio hec ꝛ videndū est sꝑ sctē ecclie regnū/i se ꝛ ꝓncipalibꝰ suis mēbris/verā habituꝝ vnitatē sine diuisiōe/et verā firmitatē/ꝑ quā regnū hoc nec possit nec debeat cadere i desolationē: iuxta illud: Ego ꝓ te ro-
H gaui petre/vt nō deficiat ꝛc̄. Et item: Ecce ego vobiscū sū ꝛc̄. Propter istā stabilitatē ꝛ sancte ecclie ꝑmanentiā/in ꝑsentiaꝝ sumꝰ ꝯgregati/ꝛ ad loq̄ndū ꝛ audiendū ne ꝑturbatiōes supueniāt (vn̄ dolendū est) nos mouētes aut aliquos de nob/a vero charitatis fundamento. In charitate radicati ꝛc̄. et ꝙ vnusq̄sq; erga se diligentiā imponat/vt paꝝ sit ꝛ vnio. Bona inquā paꝝ veritati iūcta (aliqua em̄ paꝝ peior est bello) q̄ est paꝝ cū vitijs ꝛ falsitate: si mō paꝝ noīari debeat. Cōtra quā dicit iesus christus: Nō veni pacem mittere in terrā/sed gladiū. Sed quō ista manutenebit firmitas: quomodo stabit regnū eius? Per quatuor principales rn̄debo consyderationes/ꝛ causas adijciā presentis ꝓcessionis. Regnū sancte ecclesie est dei in ſticia/ad silitudinē regni celoꝝ: ob qđ i sua manet stabilitate. Propterea sepenumero regnū celorū nominat. Ideo dicit sanctus Joānes in Apocalypsi/se vidisse ecclesiam de celis descendentē. Vidi hierusalē. Ideo etiā Moysi dictū fuit: Omnia fac ſm exemplar ꝛc̄. Est determinatio sancti Dionysij i libro de ecclesiastica hierarchia. Patet ꝙ de ordinatiōe ꝛ sancte ecclesie gubernamine se referendū sit principalius ad sanctā scripturā ꝙ ad
I leges ciuiles. Patet regimē sancte ecclesie alioꝝ nō debere sequi regimina: sʒ opposito modo esse debet/sicut corpus gubernari debet ꝑ aīam. Apparet ꝙ ad vniuersitatē parrhysiensem filiam regis spectat ſm doctrinā de sancte ecclesie iudicare gubernamine: specialiter quo ad facultatē theologicam/et diuersimode quo ad alios. Ad artes ſm philosophiā moralē/que conformis est theologie. Ad decreta/ſmq; principaliter fundamentum eorū in sancta est scriptura/et inquātū nimis vti vellent legibus/excederēt eorū terminos. Posset hic dici de ꝑmotionibus sapientū mundi/sed ꝓtereo. Si quisq; ergo petat/quō stabit christianitatis regnū in his inferioribꝰ? Rn̄sio: hͦ erit/seruādo ordinē ꝛ exēplar regni supioris. Regnū celoꝝ certo ordine ꝛ essentialibus ordinatiōibꝰ atq; ꝑmanētibus (q̄s nos hierchias appellamꝰ) institutū est. Hec est determinatio scti Dionysij i li. suo quē ea de causa edidit de celesti hierarchia ex instructione sancti Pauli: hoc est quod vos simplices sepius dici auditis/nouē esse angeloꝝ ordies: Cherubin/seraphin ꝛc̄. Et hōies q̄ saluabuntur/ erūt vnusquisq; in aliquo hoꝝ ordinū ſm diuersa merita: excepto Jesu christo et bn̄dicta matre
eius/q̄ superāt oēs choros. Apparet ꝑ has duas ꝯsyderationes in sctā ecclesia ordinē esse hierarchicū ꝛ essentialē: hoc est/ordinatū/stabilē ꝛ ꝑmanentē: ad Eph. iiij. ꝛ. v. Exemplū i hōie/q̄ regnū est ꝑsonale: videmus mēbrū vnū alteri iungi certo ordine. Et hic ordo est in sancta ecclesia/ vt sit vnus papa iesu christi vicariꝰ: sint cardinales/ar- K
chiepi/epi/aploꝝ successores. Sint curati successo- L
res septuagintaduorū discipulorū/ quos dicemꝰ in sequentibus. Patet si aliquis homo aut status sine causa vel necessitate perturbare velit hunc ordinē/illi resistendū esse. Sic em̄ factum fuit in celo: cū Lucifer aut alij mali vellent trāsgredi per superbiā eoꝝ ordinē aut hierarchiā. Adā fuit expulsus a terrestri paradiso. Sāctus Paulꝰ restitit sancto Petro: ad Gal. ij. Ob hanc causam exclusi fuerunt nōnulli qui nominabant coepi. Licet exemptiones fieri nō debere sine grādi ꝛ iusta causa. Nota ꝙ dicit sanctus Bern. in de cōsyderatione: ꝛ magister Egidꝰ romanus i quodā ꝑticulari tractatu: vbi allegat ꝙ ex hoc oīa mala euene-
runt templarijs. Manifestū est deū interdū natu- M
ralēr essentialē ordinē mutare/aut miraclo aut necessitate. Exēplū. M. dn̄e nostre nunciatū fuit incarnationis mysteriū ꝑ altissimū angelū: ꝙuis cō suetꝰ ordo sit ꝑfectiores angelos mysteria i illi' inferioribꝰ nūciare ꝑ mediū inferioꝝ angeloꝝ. Est em̄ ordo hierarchicꝰ ſm Diony. vij. de diui. noibꝰ: vt infima reducātur ad sup̄ma ꝑ media. Qui ḡ scire voluerit quō regnū christianitatis stabit? Rn̄sio: seruādo suū ordinē/nec ip̄m destruēdo aut obliui-
scēdo. ¶ Regnū sctē ecclie habere dʒ hierarchi- N
chū ordinē in oībus suis mēbris ꝛ statibus quo ad vnū sup̄mū pastorē aut gubernatorē: quē nolare possumꝰ regē pōtificalē aut ep̄m regalē: ꝛ est vetus vnus papa: patet: qm̄ sic est i regno celorum. ¶ Et hic fundat quo pacto oēs ad hͦ laborare debēt/vt obediētia p̄stet sctō nostro patri. Primo ꝑ oēs latinos sancte occidētalis ecclesie: ꝛ deinde ꝑ alios de orientalibus patrijs. Hoc est ad qđ conatur vniuersitas iuxta totū posse suū/vt legationes mittātur in Hispaniā ꝛc̄. hoc est ꝙ laborat de grecorū reductione. Hec est causa/ ob quā ꝓncipaliter ꝯgregati estis. Et si dicat aliq̄s: nōne hō saluari pōt absq; hoc vt in verum credat papā? Pōt: si ignorantia eū excuset: ꝛ bona voluntas prestandi
obedientiam/postq; veritas illi fuerit declarata O
Hoc em̄ mō nō recedit a vero et essentiali capite

iesu christo: nec ab eius ordinatiōe. s. ꝙ solus vn⁹
papa sit in terra. Exemplū sede vacante. Apparet
oēs diuisiones regnoꝝ tpaliū arguendas esse/ in
quantū nocent aut impediūt pacē in regno spūa-
li. Et hec est altera cā huius ꝯgregationis. Appa
ret vnumquēq3 erga se laborare debere/ ꝙ psona-
le regnū suū bn̄ ordinatū sit/ ne toti regno spūali
obsit. Exemplū/ ꝙ pturbationes mēbroꝝ totius
corpis impediūt harmoniā/ tals dixi de ordie hu-
ius regni psonal. Ratio dn̄ari debet/ corp⁹ obe-
dire. Libera volūtas est sic̄ rex: rō vt ꝯsolatrix: v-
tutes aleut executrices: pulchꝝ fuit regnū istud in
Adā/ sed spūs maligꝰ diuisionē immisit. Nota quō
malignus spūs impedit portas regni illius. s. qn-
q3 sensus p septē malignos spūs septē mortalium
peccaminū: interdū quidē apte/ qn̄q3 vo occulte/ t
veluti gratificādo sub vmbra boni/ ac p hypocri-
sim: q̄ fm euangeliū nostrū multo peior est. Pōt
dilatari hoc. Et sunt spiritus superbie/ nascēs ex
humilitate. Spūs inuidie/ nascēs ex charitate. Spi-
R ritus ire/ nascēs ex hilaritate. Spūs auaricie/ na
scens ex liberalitate. Spūs pigritie/ nascēs ex stre
nuitate. Spūs gule/ nascēs ex sobrietate. Spūs lu
xurie/ nascens ex castitate. Est alia cā huꝰ pcessio
nis/ vt vnusquisq3 seipm emēdet t castiget. Si igit
aliquis scire velit/ quō christianitatis regnū stabit
Rūsio/ obediendo vni capiti/ t auferendo diuisio
nes in regnis tpalibus t psonalib⁹. Christianita-
tis regnū fundatū est t institutū in ordine t dispo
sitione hierarchice plationis: hoc est: deus sic suā
ordinauit ecclesiā: vt in sctā ecclia ordo esse prela
ture ad gubernādos alios t ad deum dirigēdos/
fm tres q̄ ad platurā spectāt opationes/ purgare/
illuminare et pficere. Et hunc seruādo ordinē/ sta
re debet regnū ecclie sancte hic inferius: sic eni est
in supiori regno celoꝝ. Et qm̄ videt t visū est com
pluri b⁹ sancte ecclie platis/ pcipue dn̄o parrhysiēsi
visum est filie regis vniuersitati/ hunc hierarchi-
cū ordinē plationis aliquo mō i pturbationē aut
impedimentū casurū. Voluit t vult (vt pōt) obui
are t resistere. Hec turbatio accidit pter scriptu-
rā quandā in forma bulle: quā aliqui ordinū qua-
tuor mendicantiū ipetrarūt aut (vt veri⁹ dicat) ex
torserunt/ vel per cautelā vel per inaduertentiā sā
cti patris nostri. Sanctus eni pater noster: q̄ ma-
D gnus est theologus/ nunq̄ rē talē admisisset/ si eā
examinasset. Sed (vt p solēnes in vniuersitate re-
latū est magistros) oia facta fuerūt ipo ignorante
t ipo inuito/ saltē sine suo iudicio aut deliberatiōe
Sicut hoies occupati ꝯcedūt p importunitatem
aut per cautelas: aut aliquā largā ꝯsciētiā plures
res aliis. Hec est ergo pma ptestatio/ ꝙ dn̄s par-
rhysiēsi. nec sui nec vniuersitas nec ego ipse intēdi-
mus aliqd dicere i piudiciū/ aut sancti patris no-
stri inhonorationē. Tenemus eni ꝙ posteaq̄ bene
fuerit instructus: ipe cassabit oē hoc aut destru-
et de quo ꝯquerimur. Pro honore suo laboram⁹
p statu suo/ p officio t ptāte sua: qr nihil pōt con
tra veritatē. Et data est ptās in edificationē/ non
in destructionē/ quēadmodū laborauim⁹. Bn̄ in-
quā laborauim⁹ p Petro de luna/ si bn̄ vti volu-
isset: sed nō voluit: sed pter importunitatē quatu
or ordinū mendicātiū/ aut saltē aliquoꝝ principa
liū impetrata est/ aut male obtenta scptura quedā
quā vniuersitas censet intolerabilē t nō ferendā
p sancte ecclesie stabilitate. Ideo vult hāc scptu- P
rā eoꝝ pcuratione cassari/ psq̄ pmittant vti pui
legiis aut libertatib⁹ dicte vniuersitatis: nō ꝙ sem
per pueni (absit vt hoc facere oporteat) sed ratio-
nabile est ꝙ in laqueo quē absconderūt/ comphē-
dat pes eoꝝ. Et hodiernū euangelium dicit: Qui
nō est mecū/ cōtra me est tc. Et hec est alia cā pn-
cipalis pcessionis hui⁹ t sermonis: quē suscepi ma
gis obediendo ꝙ mihi placendo/ t exiguo qdē tpe
Nouit deus qualē displicentiā habui/ habeo t ha
bebo de hac turbatione. Dn̄i nō ostēdi me odium
habere mendicātes/ aut eoꝝ voluisse destructio-
nē: vt apparet in recōciliatione fratrū pdicatoꝝ.
Et si querat aliqs/ quid hec ꝯtineat bulla: Respō
deo me nōdū habere cōmissionē ad longū decla-
randi malū ibi ꝯtentū in pticis pticularibus. Tū
qr adhuc examinat: t qr etiā (vt verū fatear) malū
radicit⁹ cognosci nō potest nisi p theologos. Bn̄
in generali dicere possumus: si scptura hec admit
teret/ ipa pturbaret hierarchicū ordinē platoꝝ sā
cte ecclesie/ magnos/ mediocres t paruos/ q̄ sunt
curati. Et qr nondū extremā habemus hui⁹ scptu
re examinationē: vt tangat aliqliter malū ibidem Q
inclusum/ leget vobis instrumentū quoddā de iu
re curatoꝝ: qō deinde ego i gallicū exponā. Quis
admirate sunt turbe in euāgelio: et nemo vos se
ducat inanibus verbis/ vt Apls hortat. Dn̄i cu-
rati sunt in ecclesia minores plati: vt supra in istru
mento reuocatiōis fris Joānis de gorrello. Hec Q
determinatio facultatis theologice facta fuit val
de solēniter ex pcepto expsso magistroꝝ in theolo
gia qttuor ordinū mendicātiū. Et pnūciata p ma
gistrū Joannē gourel ppria sua voluntate in aula
epi parrhysiēsi. Et hic cōplures extricant verita-
tes/ ex qbus alie sequunt veritates/ vt p modū co
rollarioꝝ. Dn̄i curati i ecclia minores plati sunt:
t hierarchici: hoc est pncipales aut dn̄antes p p-
mā institutionē Jesu christi. Hoc fundat i euāge
lio Luc. x. cū glos. t i iure canonico. xxi. di. t. lxviii
t. xiii. q. i. Euangeliū est bulla curatoꝝ. Sequit ꝙ
de ordinatione essentiali t stabili sancte ecclie eq
bn̄ est status curatoꝝ/ sicut ille platoꝝ/ cardinaliū
archiepoꝝ t epoꝝ. Immo vero sicut status ipi⁹
pape: q̄uis non sit adeo perfectus. Sequit papā
hunc statū destruere aut annihilare non posse: cū
status ille nō ex sua pueniat positiua ordinatiōe/
sed sine medio ex dei autoritate. Sequit statū cu- R
ratoꝝ pfectiorē esse statu simpliciū religiosorum.
Simpliciū dico: sunt eni in religionib⁹ veluti cu
rati: vt sunt priores/ abbates/ prepositi/ aut tales.
Hec est determinatio sancti Dionysii in ecclesia-
stica hierarchia: et sancti Hieronymi ad Helio-
doꝝ: sunt in statu pfectionis exercēde. Sequit cu-
ratos ecclie spōsos esse sicuti platos/ q̄uis sint im
perfectiores: nec facile curā eoꝝ debent deserere
aut cedere absq3 bona cā. Licet papa eos nō ob-
liget vt platos ad illā. Ad curatos spectat ex sta-

tn eoꝝ iure aut facultate ꝓcionari. In clemẽtinis
de sepulturis ca. dudum §. veꝝ cathena audit̃ de ꝑ
dictis. Augustinꝰ quõ sit Petrꝰ in carcere / sctũs
Bñdictus solo intuitu ꝛc. Seq̃r papã aut aliũ quẽ
uis ius hoc curatis auferre aut impedire nõ debe-
re. Et ideo nullus in eccl̃ia eoꝝ ꝓcionari debꝫ abs
q̃ eoꝝ facultate: queadmodũ dr̃ decretalis sup ca-
thedrã. Nota q̃ ad parochianos nõ ptinet ꝓcu-
rare ꝑdicationẽ fieri ꝛc. Seq̃tur curatos ad ꝑdicã-
dũ obligatos esse saltẽ ꝑ alteꝝ. ¶ Pro qua re de-
S claranda duas adiũgam ꝓpões. Curati nõ obli-
gant̃ subtilr̃ aut curiose parochianis suis ꝑdicare
ꝫ sufficit grosso mõ rudiq̃ minerua ꝑcepta dei di-
cẽdo ꝛ septẽ pctã mortalia ꝛc. Et hoc plus interdũ
ꝓderit / q̃ illud. Exemplũ / sicut homines laborãtes ꝛ
vulgares nõ nutriendi sunt delicatis cibarijs: nec
pueri pane duro / sed lacte: alioq̃n male eis accide-
ret. Pariformiter applica ad cibũ spũalem. Pro
hoc est apl̃s ꝛc. Nota maioris esse vtilitatis dice-
re aut legere mandatoꝝ tabellã / q̃ cõplures curi-
osos sermones. Iuxta illud apl̃i: Semꝑ discẽtes ꝛ
nunq̃ ꝛc. Curati nõ obligant̃ die quolibꝫ parochi
anis suis ꝑdicare / aut tam sepe sicut fit parrhysꝰ i
quadragesima. Exemplũ de illis qui nimis sepe
comedũt: aut de plãta q̃ sepꝰ q̃ necesse sit irrigat̃
aut de illis q̃ sepius q̃ opus sit alios mori vidẽt:
adeo vt nõ curẽt ꝓpter ꝯsuetudinẽ. Exemplũ de
simplicibus villanis bobus qui leuius retinent.
Non ergo adeo ꝯqueri debẽt homines vrbis hu-
ius de ista ad tempꝰ suspensione. Nota de his q̃
ꝑmeditate ꝑdicãt. Nota quõ fiunt ꝓh. bitiões aut
C interdicta contra bonos ꝛc. ¶ Ad curatos perti-
net ius audiẽdi ꝯfessiones / aut ꝓuidendi vt audiã-
tur: ꝛ cõmittẽdi si ꝑsbyter non est aut animus suffi
T ciens. ¶ Seq̃tur papã aut alteꝝ non debere aufer
re istam ptãtẽ / aut ius ipsis curatis absq̃ eoꝝ pla-
cito ꝛ volũtate: saltẽ expediẽs nõ est. Seq̃t̃ nullũ ꝑ
uilegiatũ ꝯfessionẽ audire debere in loco parochi
alis eccl̃ie absq̃ ꝯsensu ꝛ facultate curati: sicut eti
am dicit decretal̃. Nota q̃d accident de sctõ Ger-
mano altisiodorẽsi. Et rhisum cuiusdã epĩ parrhy
siẽ. cuidã fratri ꝛc. Seq̃t̃ curatos obligari ad au
diẽdas ꝯfessiões suoꝝ parochianoꝝ / aut ꝓcurare
vt audiant̃. Et hanc obligationẽ nõ hñt mẽdici ꝛ
ꝑuilegiati. Et papa audire debet aut ꝯmittere vt
audiant̃ casus ipsi reseruati / ꝛ epĩs casus q̃ illi reser
uant̃. Seq̃t̃ q̃ ceteris paribus ꝑfectior res est con
fiteri suo curato / q̃ alteri ꝑuilegiato: tum propter
obedientie ꝟtutẽ / tum ꝓpter maiorẽ securitatẽ: et
alias complures rõnes. Nota q̃ decretalis: Om
nis vtriusq̃ sexus / in ꝯcilio gñali edita / vult vnũquẽq̃
ꝯfiteri pctã sua saltẽ semel in anno ꝓprio suo ꝑsby-
tero aut de sua facultate: alioq̃n enim parochia-
nus absolui non posset. Et fuit opinio antiquorũ
ꝛ glossatoꝝ ꝛ doctoꝝ ꝑ ꝓpriũ ꝑsbyteꝝ curatũ intel
U ligi eum q̃ administrare debet sacra. Nota q̃ si nõ
eo mõ intelligat̃ vna ꝓpositionũ bulle nouissime
ꝯdemnate tanq̃ heretice esset vera. Nota de casi-
bus reseruatis ad quos se non extendit mendican
tiũ potestas. ¶ Curati ius habẽt sacramẽta admi
nistrandi: vt in clemẽtinis de ꝑuilegijs. Sequit̃ re
ligiosum quẽcunq̃ quãtũcunq̃ ꝑuilegiatũ sub pe
na excõicatiõis matrimoniũ solẽnizare non posse
a qua q̃dem excõicatiõe solũ nõ papa ꝑt absolue-
re / ꝑterq̃ in mortis articulo. Seq̃t̃ nullũ talẽ sacra
ministrare posse / nisi (vt videt̃) in casu necessitat̃.
Sequit̃ nullũ talẽ baptizare posse extra casum ne-
cessitatis: ꝛ nõ debꝫ nec põt extreme vnctionis mi
nisterare sacrm̃. Seq̃t̃ postq̃ curatꝰ sacrm̃ altar̃
ministrare debet / ꝯgruũ est vt statũ cognoscat et
cõsciam illꝰ cui ministrat. Probet aũt seipm̃ ho-
mo ꝛc. Ad curatos spectat ius dandi sepulturas.
Seq̃t̃ q̃ ad mẽdicãtes nõ spectat ius sepulturaruꝫ
alienoꝝ parochianoꝝ / nisi ꝑ ꝑuilegiũ: qõ q̃rtior in
ter alias includit ꝯditiones. Nullꝰ religiosus aut
ecclesiasticꝰ inducere debet votis aut ꝓmissis aut
iuramẽtis vt q̃s sepulturã suã in eoꝝ eligat ecclesia
aut cimiterio sub inobediẽtie pena. Insuꝑ nullꝰ
religiosus aut eccl̃iasticus inducere debet ad ꝯti-
nuandũ ꝓmissum aut votũ emissum se sepeliẽdi in
eoꝝ locis: ꝛ fieri ꝑt dispẽsatio de voto aut iuramẽ x
to iusta de causa. Si aliq̃ religiosi ꝯtrariũ faciant:
oẽ hoc qõ eis relictũ est ꝓpter funeralia aut obla-
tiões / restitui debꝫ añ decẽdiũ / ꝛ corpꝰ reddi si po-
stulet̃: vt sepeliat̃ in terra sua in sua parochia / vbi
iure sepeliri debꝫ: aut eccl̃ia eoꝝ vel cimiteriũ inter
dictũ est a iure: hoc est nullꝰ ꝑt sepeliri quoadusq̃
sufficiẽter totũ restitutũ sit: nec seruitiũ in eccl̃ia ꝑ
agi ꝑt. Si aliq̃ religiosi de nouo impetrẽt q̃ habe
ant libertatẽ aut ꝑuilegiũ recipiẽdi alteꝝ ad sepul
turã: hoc itelligi debꝫ mõ supdicto / nisi expsse ꝯtra
riũ ponat̃ in ꝑuilegio. Eccl̃ia parochial̃ canoni-
cã suã debꝫ habere portionẽ / vicꝫ ad minꝰ q̃rtã ꝑ-
tẽ totꝰ qõ relictũ est. Hec materia est ꝓlixa. Ad cu-
ratos spectat decimas recimas ꝛ res q̃ ad eoꝝ va-
leant sustẽtationẽ. Seq̃t̃ mẽdicãtes q̃ tã ꝓprio q̃
cõi renũciarũt / curatos aut epĩs (vt videt̃) esse nõ
posse sine dispẽsatiõe. Seq̃t̃ curatos licite decimas y
eoꝝ aut alia bona debita emolimẽta exigere posse
q̃ q̃dẽ decime aut emolimẽta iure debent̃: aut ꝯsue
tudine / q̃ vim iuris habꝫ: mõ sit absq̃ simonia: vt
in mercãdo aut negociãdo spũale: q̃ nõ ꝑus ꝑsol
uit̃ tꝑale aut aliquo tali mõ / q̃n rõnabilr̃ scandalũ
gignere posset. Nota ꝯtra illos q̃ auaricie curato
rũ ascribũt si ad id teneant̃ ad qõ obligant̃: ad hõ
eñ tenent̃: alioquin totũ periret ꝛ parochiam effi-
cerent̃ peiores. Seq̃tur cãm decimaꝝ spũalẽ esse.
Sequit̃ q̃ non vocat̃ portio curatis debita: ꝓpter
ea decime eo q̃ sp̃ sit decima ps / immo est interdũ
vicesima aut tricesima. Nota de ꝯsuetudinibꝰ nor
mãnie ꝛ anglie ꝑsoluunt̃ de oĩ ꝓprio decime / pre
terq̃ de mercimonijs. Nota ꝯtra applicationẽ de
cimaꝝ q̃ dñis dant̃ tꝑalibus / ꝛ ob quã cãm eis da
te fuerũt: hoc eñ fuit ꝑ modũ vadimonij / ꝛ ꝓ tpe
quo ad multos / vt tutarent̃ eccl̃iam. Nota appli-
cationẽ decimaꝝ ad ecclesias monachoꝝ aut ca-
nonicoꝝ taliter vt curati paupes remaneãt. Et de
remedio qõ apponi deberet. Nota q̃ oblationes /
subuentiones / redditꝰ ꝛ ꝯsuetudines capiendi in
baptismo / in sepulturis / extrema vnctione / matri-
mo / ꝯfessionibus / cõicatione / aut releuatione post
puerperiũ: ꝛ talibus rebus oĩno nolant̃ vt pro de-

Z cimis. Est em̃ ꝓ sustentatione omne tale ipoꝝ mi nistroꝝ qui ordinati sunt: vt parrhysius fere nul lū est aliud emolumētū. Et iterdū necesse est ꝙ for te ferat debile: ⁊ oblatio vna alterā. Exemplū de duob⁹ sigillis cācellarie parrhysi. vbi interdū su munt quatuor solidi: ⁊ de cētū nihil capiet. Appli cet: si ꝑsona diues in anno solū quatuor offertoria dare velit: ⁊ quatuor aut sex denarios ꝓ sacro suo in paschate: ⁊ oīs alia confessionū ⁊ oblationum vtilitas ad fratres deuoluat / vnde viuet ipe cura tus? Nota obligationē decretoꝝ ad fratres / qui hortari deberēt sepius in anno parochianos vt in ra suis curatis ꝯfoluant. Ponatur in forma ius p̃ dicandi ⁊ ꝯfessiones audiendi / essentialr ⁊ ṗncipa liter spectat ad p̃latos ⁊ curatos. Sequit expedi ens non esse vt ius hoc illis auferat / aut turbetur directe siue indirecte: sicut papa aut alius nollet si bi turbationē fieri in illo quod ad euz spectat. Vi dete hoc de oībus mēdicantibus q̃ auferūt p̃latis secularibus ꝑ exemptiones. Et quō nunꝙ ꝯfitent alicui nisi sit sui ordinis: ⁊ cupiunt tñ oīm audire ꝯfessionem. Apparet ergo ꝙ ipi iudicēt ⁊ existimēt nō esse bonū neqꝫ expediēs vt alij suas audiāt con

A fessiones: nec volūt alios facultatē huius habere. Volunt ergo ius vnū ꝓ seipsis habere: ⁊ aliud ꝓ vicino eoꝝ. Sequit p̃sbyterū alteri ꝯfiteri non de bere sine facultate p̃lati sui aut sui curati. Hec est determinatio antiqua doctoꝝ. Vex est facultatem hanc dari posse ꝑ ꝯsuetudinē scitā ⁊ toleratā a p̃la tis ⁊ curatis: securius tamē foret habere facultatē hanc expssē. Seqtur ꝙ tam in p̃dicando ꝙ̃ ꝯfessio ne audiēda / p̃latus aut curatus ṗmū ⁊ p̃cipuū ius habet: ⁊ cuicūqꝫ alteri p̃ferri debꝫ / si officiū hoc ex ercere velit in ꝓpria ꝑsona: p̃supposita tamen sciē tia ꝯpetenti. Et si quis dicat melius esse vt recipia tur in ꝯfessorem is quē papa elegit: q2 sacrilegij in star est dubitare de illo quē ṗnceps elegerit. Rñ sio: papa ṗncipalius p̃latos eligit ⁊ curatos. Est ergo rō hec ꝯtra eos. Seqt p̃latos ⁊ curatos sub delegare posse veluti ordinariā hñtes iurisditio nem. Ad mendicātes non spectat p̃dicare aut cō fessiones audire / nisi accñtalr ⁊ ꝑ ṗuilegiū. s. ꝑ cō missionē ⁊ p̃latoꝝ ꝯsensum ⁊ bñplacita. Sequitur frēs se sustentare aut manutenere non posse absqꝫ p̃latis aut curatis / quo ad p̃dicare ⁊ ꝯfessiones au dire. Sicut accñs naturalr sine subiecto suo esse non potest: nec ṗuilegiati ⁊ mēdicātes sunt ordia

B rij / nec substituere pñt. Seqt frēs in eccl̃ia sctā sta tū hierarchicū nō habere: nisi vt alij religiosi aut alij eccl̃iastici vel christiani. Et hoc ptꝫ: q2 nō ob ligant ꝯcionari. i. p̃dicare / nec ꝯfessiōes audire / ni si velint: sicut ipsi ꝯsiderūt als in cura scti Germa ni altisiodoren̄. Manifestū est etiā q2 audiūt ꝯfessi ones hoꝝ quos volūt / ⁊ alios dimittūt: siue sit ꝓ pter paupratē / siue aliūde. Ego nō scio iudiciū aut sniam. Curati vero tantū obligant paupibus sicut diuitibus. Nota exemplū de vulpe: quod als reci tauit magister qdam in theologia / q̃ dicit reuoca tio de polliaco. Et est ꝙ absoluit leonē / equū ⁊ oēs alias fortes ⁊ crudeles bestias ab omnibus casi bus: ⁊ absoluere noluit asinum qui buccellam feni

ex calceo cuiusdam paupis surripuerat. ¶ Sequi tur subiectos p̃latoꝝ ⁊ curatoꝝ non obligari victū qrere eis. Alioqn̄ em̃ (vt dr̄ sctūs Thomas) status ipoꝝ p̃latoꝝ nimis molest⁹ eēt ppl̃o. Seqt p̃latos ⁊ curatos non obligari victum qrere eis si nō posuerint eos ad opus / ⁊ dimittant eis: mani festū est vt ṗus. Exemplū de messoribus / quo vte bat Jesus christus cū ait: Rogate dn̄m messis vt mittat ⁊c. Et si dicat aliqs papā eos mittere: vidē dū est an sit necessitas. Nō em̃ dād⁹ est curator aut coadiutor p̃lato aut alteri ipo inuito / sine defectu eius aut impotentia: alioqn grauat: qō nō vult aut velle nō debet facere papa fratrib⁹ suis p̃lat. Po

C test licite qs ꝯfiteri eadē pctā multis i casib⁹ ⁊ vna qꝫ talis ꝯfessio reiterata ꝓdesse poterit v̄tute sa cramēti. Seqt nō esse repugnās ꝑsonā aliquā ob ligari ad ꝯfitendū aliqd quod iam ꝯfessa est / siue sit ex ꝓpria obligatōe suppli⁹ / siue ꝑ modū penitēne aut obediētie vel ordinatōis: vt in cōpluribus re ligionibus / siue ꝑ defectū aliquē / aut incertitudi nē ṗme ꝯfessiōis: aut ꝑ supioris reseruationē / vt in casibus reseruatis. Seqtur ꝙ ꝯfessus fratrib⁹ ma nere posset obligatus denuo ꝓprio ꝯfiteri curato siue v̄tute ꝯcilij huius gñalis: Omnis vtriusqꝫ se xus siue aliquouis modo. Nota multos doctores ⁊ glossam ordinariā tenuisse / ꝙ obligaremur de nuo ꝯfiteri postꝙ̃ fratribus fuissemus ꝯfessi. San ctus Thomas / Bonanētura / Henric⁹ gaudēsis / ⁊ p̃lati diuersoꝝ regnoꝝ / p̃terea hāc ꝯsyderationem aduertas: Armacanus postremo coram Vrbano

D tenuit / post renocationē enim de palliaco: ⁊ se fun dat in hoc ꝙ due affirmatiue simul sunt possibi les. Sequit maiorē eē fructū ei qui ꝯfitetur fratri bus / si denuo ꝓprio ꝯfiteret curato. Ideo p̃cipit papa Martinus. iiij. ꝙ fratres hortent ⁊ mittant eos q̃ ꝯfitent ad ꝓprios curatos. Et videt ꝙ sit de pctō q̃ iam ꝯfessi fuerūt. Quo em̃ ad seqntia pec camina (vt videt) iam oīno facta est admonitio. Seqt vtilē eē ordinationē dare ṗuilegia fratrib⁹ p̃ dicādi ⁊ ꝯfessiōes audiēdi / dūmodo certis qbusdā ⁊ bonis obseruaret terminis / rectaqꝫ ordinatōe / sine alteri⁹ p̃iudicio ⁊ sine abusu: quēadmodū suppo nēdū est papā velle ⁊ velle debere sm naturale ius diuinū ⁊ scriptū. Nota modū p̃sentādi frēs / ⁊ qles esse debeāt / ⁊ in quo nūero / ⁊ quō p̃lat⁹ refutare po terit eum q̃ videbit indign⁹: p̃sentādi sunt idonei ⁊ in vita ꝓbati / discreti / tempati / periti ⁊ sapiētes. Numer⁹ debet esse ꝯgruus sm clericatū ⁊ loci po pulū: ne vicꝫ nimis excedat. Nota curatos scire debere nōia taliū / ⁊ scire de qb⁹ absoluūt casibus. Nō em̃ aliā hñt potestatē ꝙ̃ curati / nisi aliūde eam obtinuerint. Nota de qnquennijs ⁊ triennijs vbi seruari debeant / vbi non. Hanc auctoritatē cogno

E scat facies oculi tui: intelligit facile ⁊ ꝯueniēter de cognitione in curia ṗuile: hoc est ꝯfessiōis. Seqt quācūqꝫ ordinationē fieri nō debere que retrahat aut fuget siue expellat subditos ab eorum p̃lato aut curato: ⁊ qn reuerētia eis debita seruet. Mul tum em̃ valꝫ in p̃lato aliquo aut curato auctoritas ⁊ reputatio vt ꝓsit subditis suis. Nō est solummō hic respect⁹ aut ꝓfectus pecunie: vt imponūt aliq

sed hoc est quo ad ꝑfectū ꝛ bonū spūale. Seq̄ꝶ pa-
rochianos nō bono iure aut eq̄tate fugere ꝑlatus
eoꝝ aut curatū: sicut enī curat⁹ eos dimittere nō
debꝫ: qđ intelligiꝶ de parochianis nō hn̄tib⁹ cām
iustam aut exceptionē ꝯtra curatū suū: vt si curat⁹
aliquē talium ꝑseq̄retur ad mortē/aut suā reuelare
vellet ꝯfessionē. In hoc casu petere pt facultatem
ꝙ si minus dederit/adeat supiorē: aut faciat veluti
si in casu illo non haberet curatū. Sequiꝶ curatuꝫ
negare posse sacramētum altaris in paschate/aut
al's alicui suo parochiano qui pctm̄ aliquod cō-
misisset publicū/quod ipsemet ꝯfessus non fuisset/
aut ꝑ suā facultatē: nisi ostenderit testimoniū suffi
ciens se absolutū esse ab eo qui potestatem habet.
Sequiꝶ ꝙ ꝑmis in casibus pctōꝝ occultoꝝ atq̄ se
cretoꝝ curatus sacramētū altaris in paschate pa-
rochiano suo petēti publice ꝛ instāter denegare nō
possit/si affirmet se nō habere pctm̄ qđ non sit cō
fessus: attn̄ eū secrete potest admonere aut apte ꝙ
ꝯfiteaꝶ: aut ostendat hunc cui ꝯfessus est facultatē
habuisse ꝛ potestatē absoluēdi. Pōt enī curat⁹ fa
cere edictum aut admonitionē gn̄alem/ne vlla ad
mensam dn̄i nostri accedat ꝑsona/nisi se illi ꝑsen-
tarit aut cōmissis ab illo: vel ꝑ suā facultatem. Ad
euadendas oēs fraudes ꝛ ad melius cognoscēdū
parochiani sui faciē/si in excōicatiōe est secreta/vl
in odio/aut in aliquo alio impedimēto vt non reci
pere possit dn̄m nostꝝ: sm̄ textuꝫ: Dis vtriusq̄ se
xus. Nota q̄d curatus facere debeat de casib⁹ re-
seruatis ꝛ excōicaciōibus in paschate: cū penitēti
nus longe ab eo distat. Locus parochialis ꝯgru⁹
est ꝛ ordinarius ad ecclīastica recipiēda sacra. Se-
quiꝶ ꝙ ceteris paribus melius est dieb⁹ dn̄icis ꝛ fe
stis ꝑceptis audire missam vel sermonē aut recipe
dn̄m nr̄m in parochia ꝓpria/q̄ʒ vbicunq̄ alibi ꝑ-
cipue in locis ꝑuilegiatis: q2 est mater quā paro-
chianus filius eius merito honorare debꝫ. Ibi si
unt ꝑcepta: ibi pater su⁹ est spūalis: ibi porta est q̄
itur ad deū. Ideo sunt decreta q̄ volūt in vna pa-
rochia nō recipiendos esse alterius parochie ex-
traneos. Et hoc dici debet siue ꝑclamari publice
q̄libet die dn̄ica in missa/aut añ. Hic fundatur ꝙ
parrhysius ꝛ alio magno pplo nō recipiunꝶ vlli si-
G ne lr̄is aut sine facultate. Femine a releuatiōe aut
(vt vulgariꝶ dici solet) a puerperij egressu/aut mor
tui ad sepulturā/qđ ob lucꝝ nō est ꝛc. Sequiꝶ meli
us esse ꝛ honesti⁹ audire ꝯfessiōes in ecclīa/q̄ʒ alibi
in locis nō scīs/aut locis secretis: vt sunt cam ꝛre-
vn̄ plurima ꝑsit oriri mala. Sequiꝶ meli⁹/ religiosi-
us ꝛ magis approbatū esse in ecclījs matrimonia
celebrare/q̄ʒ in domibus. Et siliꝶ celebrare missas/
aut dn̄m nostꝝ recipe. Seq̄tur ꝙ si parochianus
aliq̄s ppriā fugiat parochiā/ꝛ peccet cōicādo ab
excōicato in sua denūciato parochia/aut ꝙ nō sci-
at future septimane statuta ꝛ ꝑcepta/vt ieiunia vel
festa/nō excusaꝶ: q2 est ignorātia volūtaria. Curati
possunt licite ꝛ rōnabiliꝶ recipe decimas ꝛ ad eorū
vti ꝑfectū/ nō ꝯmittendo sacrilegiū. Et ꝑdicare
oppositū aut taliꝶ loq̄ vt retrahanꝶ parochiani ne
ꝑsoluāt decimas/est iniq̄ ꝑdicare. Sequiꝶ ꝙ dicta
autorum non videanꝶ id velle innuere ꝙ ecclīasti

cus nihil habere debeat ꝑter simplicē victum/aut
simplicē vestitū: ꝛ omne residuū esse pauperꝝ sub
pena ꝯmittēdi sacrilegiū. Intelligiꝶ enī hoc de ec b
clesiasticis/q̄ paupertatis votū emiserūt: aut intelli
giꝶ de his qui abutunꝶ bonis q̄ sunt spēaliꝶ institu
ta ꝑ ecclīa vel paupib⁹. Aliter dicere esset reproba
re oīm ꝑlatoꝝ status. Sequiꝶ ꝙ recipe decimas vl'
oblationes aut possessiones ꝑ ꝑlatis aut curatis
nō diminuit eoꝝ ꝑfectionē. Alioq̄n religiosus nō
deberet adipisci ꝑlaturā aliquā: q2 sine ea esset ꝑfe
ctior. Sequiꝶ ꝑlatos/curatos ꝛ alios ecclīasticos q̄
redditus hn̄t/ ꝓpos facere posse: ꝛ facere fructus
bn̄ficioꝝ suos esse ꝛ de iure ipoꝝ nō solūmodo vt
simplicē elemosynā. Hoc enī ius eoꝝ est tam per
euāgeliū q̄ʒ ꝑ ius naturale ꝛ scriptū. Ideo nō opor
tet ꝙ si abutanꝶ in aliquo casu eos in casu quoli-
bet ad restitutionē teneri: ꝑuis peccēt. Possūt eti-
am facere de ꝓprijs eoꝝ bonis testamētū ꝛ elemo
synam: sed religiosi ꝑlati excepti sunt. Nota con-
suetudo dat eis ꝛ sunt capaces alioq̄n ita diceret
de papa ꝛc. ꝛ rediret error de padua ꝛ similiū. Se
quiꝶ ꝙ habere diuitias ꝛ bn̄ vti eis/potest in mul-
tis casibus maioris esse ꝑfectionis/q̄ʒ nihil habe-
re ꝛ mēdicare. Nota rōnes ꝛ quō mēdicitas gn̄are
potest sollicitudines/rapinas/fraudes ꝛ alia ma-
la: cum ꝑsona contēta nō est de eo qđ libere ei con
ferꝶ: sed est imꝑfecta more pueri vel incōtinentis:
aut est gulosa/auara vel pomposa. Nota de pastil
lo mēdicitatis. Propterea christian⁹ magis est q̄
renūciauit diuitijs volūtate ꝛ affectu/q̄ʒ alio modo
Nota ꝙ paupi nō crediꝶ in iudicio. Et iesus chri
stus non mēdicauit/nec ꝯsuluit alicui vt mēdicaret
Nota si expediēs foret papā ꝛ ꝑlatos mēdicātes
esse ꝛ adeo paupes sicut iesus christus fuit ꝛ disci-
puli. Et vnde euenerūt possessiones? Certe tempe
Petri cum pagani ꝯuerterenꝶ/q̄ ꝑus seruiebant
idolis vt ꝑsbyteri. Nota de druidibus in frācia: et
deductionē apl̄i. i. ad Choꝝ. ix. Et sic fiat finis cō
formiter ad materiā euāgelij.

Dominica. III. quadragesime: Sermo.

Mne regnum in 3
se diuisum desolabiꝶ: Luc. xi.
Matt. xij. ꝛ Marci. iij. Cha-
rissimi q2 beati sunt qui audi-
unt ꝟbū dei ꝛ custodiūt illud
sm̄ hodiernū euāgelium roge
mus deū deuote vt eijciat a no
bis ꝛ a regno spūali aiaꝝ nostraꝝ malignos spūs
ne ego mut⁹ sim ad bn̄ loq̄ndū: ꝛ vos surdi ad debi
te audiendū: exemplo demoniaci/cui⁹ meminit ho
diernū euāgeliū: q̄ erat mut⁹/cecus ꝛ surd⁹. Ma-
lign⁹ spūs iste eijcieꝶ/ nō quidē ꝑ beelzebub ꝑnci-
pē demonioꝝ (sicut ꝓbat christus) sed ꝑ spm̄ scm̄
ꝛ ꝟtutē eius/ꝛ ꝑ ꝑces illius gl'iose ꝟginis q̄ porta-
uit ꝛ lactauit saluatorē nostrū. Et que ob hanc rē
hodie fuit dicta btā a bona ancilla sancte Mar-
the/bone hospite dn̄i nostri. Beatus inquit ven-

ter rc. Hec virgo ea est que nunq̃ in regno suo
diuisionẽ habuit sensualitatis ↄtra rõnem: q̃ sum-
me custodiuit ṽbũ dei: q̃ eiecit malignos spũs per
suã intercessionẽ: ⁊ reddebat claritatẽ cecis/ audi-
tũ surdis/ loq̃lã mutis. Postulemus igit̃ grãm su-
am/ auxiliũ suũ/ ⁊ bñdictionẽ suã: eãq; salutem⁹ di
cẽtes: Aua maria grã rc. ¶ Omne regnũ in se diui
sum rc. Inter cetera regna de q̃b⁹ loq̃t̃ scriptura/
q̃lib; creatura hũana intra se hab; regnũ quod-
dã spũale. De quo dĩt iesus christ⁹: Regnũ dei in-
tra vos est. Regnũ hoc fuit factũ ⁊ ordinatũ p̱ na
turã/ dissipatũ ⁊ destructũ p̱ pctm̃ ⁊ forefactũ/ refe-
R ctũ ⁊ repatũ p̱ grãm ⁊ iurisdictionẽ. Ibi sunt tres
status/ ecclĩasticꝰ/ militaris ⁊ ciuilis. Rõ repñtat
statũ ecclĩasticũ: libera volũtas militarẽ ⁊ dñij: ⁊
sensualitas ciuilẽ. Et quõ fuit factũ regnũ hoc per
naturã/ dicã tibi breuiter. Rõ debuit sapiẽter ꝓui
dere qõ erat faciendũ tanq̃ ↄsiliatrix: ⁊ habere in
auxiliũ ṽtutes intellectuales/ sciam/ prudentiã. Et
libera volũtas credere debebat ⁊ audire qõ erat cõ
sultũ tãq̃ dñia ⁊ mgr̃a: ⁊ habere in auxiliũ ṽtutes
morales. Sẽsualitas ꝓrsus obedire debebat ⁊ exe
q̃ tanq̃ ancilla sine pigricia: ⁊ habere in societate
sua ṽtutes sensitiuas ⁊ appetitiuas. Tale fuit re-
gnũ hoc in ṗmeua sua institutiõe in Adã ṗmo pře
nto: cũ rõ ↄsulebat sine errore: volũtas libera cre-
debat ⁊ audiebat atq; ꝑcipiebat sine ꝑtristatiõe: et
sensualitas obediebat sine murmure. Sic q̃i ratio
obediebat deo: libera volũtas obediebat rõni: et
sensualitas libere volũtati: ⁊ ꝓpterea regnũ h̃ erat
in pace ⁊ tranq̃llitate sine diuisione. Erat quoq; si
mile sublimi dignitati ⁊ altissime trinitati. Quõ si
mile: sicut exẽpliũ assilat̃ suo exẽplari: ⁊ imago rei
quã repñtat: q̃ in regno h̃ erat posse/ scire ⁊ velle.
Rõ rõ sciebat/ volũtas volebat/ ⁊ sensualitas po-
terat ⁊ exeq̃bat̃: sic erat potẽtia sine labore/ quo ad
hoc qõ est appropatũ pr̃i. Cognitio sine errore q̃-
tũ ad id qõ est appropatũ filio: ⁊ volũtas libera si
ne lãguore q̃tũ ad hoc qõ spũiscrõ est appropatũ
Sed heu humani gñis inimic⁹ inuidia sua tãtum
effecit/ vt regnũ hoc intraret sic p̱ naturã factũ ⁊ i
pace ↄseruatũ p̱ originalẽ iusticiã. Per pctm̃ vero
mox orta est crudelis diuisio trib⁹ modis: ⁊ fuit fa
cta hũana creatura sil̃is demoniaco/ de quo hodi-
ernũ loq̃t̃ euãg. q̃ erat surd⁹/ mut⁹ ⁊ cec⁹ ꝯm euan
A ge. ⁊ expositores. Cũ rõ discordaret a deo p̱ pctm̃
fuit excecata/ factaq; ad bñ ↄsulẽdũ muta. Qm̃ vo
lũtas obstitit rõni/ ipa facta fuit surda ad bñ audi
endũ ⁊ obtẽpandũ. Et cũ sensualitas discordauit cõ
trariaq; fuit volũtati libere/ fuit facta debilis ⁊ im
potẽs ab bñ opandũ ⁊ exercẽdũ: ideo in regno hoc
erat dolorosa diuisio ⁊ miserãda afflictio. Heu vi-
dem⁹ quotidie hec tria certamina/ illã desolatio-
nẽ magis q̃ op⁹ eẽt. Videm⁹ q̃ sensualitas ⁊ carna
litas q̃ deberẽt esse serue ⁊ subdite tãq̃ ancilla/ vo
lũt esse dñe ⁊ mgr̃e p̱ ꝑsumptionẽ. Et liberũ arbitri
um qõ esse deberet regina ⁊ dñia ⁊ se gubernare p̱
rõnem/ est subiectũ/ subditũ ⁊ surdũ p̱ suum malefi
cium. Rõ q̃ esse deberet sapiens/ stulta effecta est/
muta ⁊ ceca p̱ ignorantiã. Non igit̃ mirandũ est/
si regnũ hoc qõ talem habet diuisionẽ/ ṽtat̃ in de

solationẽ. O q̃ maledicta diuisio: mox sensualitas
q̃ subdita esse deberet (vt dictũ est) cũ sentit senia-
gistrã/ efficit̃ tam litigiosa ⁊ ꝓditoria q̃ p̱ q̃nq; ine
atus seu itinera illi⁹ regni (hoc est p̱ q̃nq; sensus
corꝑales) adducit portis aptis omnes regni hu-
ius aduersarios ⁊ hostes: hoc est septẽ pctã mor-
talia cum omni eoꝝ comitiua: ⁊ cũ intrauerint/ q̃n
tũ existimas illic inuenire litẽ dissensionẽq;/ ⁊ q̃le
ꝑliũ? Supbia ↄtẽnens clamat se fore mgr̃am ⁊ do
minã. Inuidia infelix dĩt se dissipaturã oĩa. Ira ri
xosa petit oĩa annihilare ⁊ destruere. Cupida aua-
ricia dĩt oĩa sua fore. Pigricia somnolẽta ibi habi
tare q̃rit. Gula dĩt se nõ recessurã. Et luxuria ꝓdi- M
trix q̃ ꝑcutit ⁊ vulnerat inter osculandũ: ⁊ occidit i
ter amplexandũ: dĩt q̃ regnũ hoc ꝓrsus inflamma
bit. Ibi sunt septẽ maligni spũs quoꝝ meminit ho-
diernũ euang. Sic facta est humana creatura ad
silitudinẽ hodierni demoniaci. Nam est surda/ ce
ca ⁊ muta: eo q̃ rõ non nouit recte loqui/ ↄsulere et
ꝓuidere: ⁊ libera volũtas non debite nouit audi-
re/ credere ⁊ ꝑcipe. Et sensualitas tanq̃ debilis et
rebellis non vult obedire ⁊ iuste exeq̃: adeo non est
mirũ si signũ talẽ hñs diuisionẽ labat̃ in desolatio
nẽ. Diximus qualr̃ regnũ hoc spũale humane cre
ature factũ fuit p̱ naturã: ⁊ deinde quõ infectũ fu-
it ⁊ destructũ p̱ vitiũ ⁊ forefactũ. Dicamus qualr̃
ipm aliquo mõ refectũ sit ⁊ repatũ p̱ iusticiã ⁊ iuris
ditionẽ. Ad repationẽ huius regni necesse est dia-
bolũ malũ spm̃ eijci: alioq̃n hũana creatura semꝑ
manebit debilis/ ceca/ muta/ surda/ exẽplo demo-
niaci. Quare scire velitis vt meli⁹ ↄp̃hendã totã
materiã nostri euangelij ꝯm imaginationẽ quã in-
choaui. Qñ malign⁹ spũs intrat regnũ spũale hu
mane creature p̱ ↄsensũ pctĩ mortalis (hec eñ est
porta sua ⁊ introitus ṗncipalis) facit tria mala ꝓ-
cipue in hoc regno: reddit creaturã humanã de-
bilẽ ad bñ opandũ quo ad sensualitatẽ/ q̃ est ancil
la. Mutã ad bñ loquẽdũ quo ad rõnem/ q̃ est ↄsili
aria. Surdã ad bñ audiẽdũ quo ad liberã volũta-
tẽ/ q̃ est regina iusto iure. Et q̃uis de oĩb⁹ his tri-
bus impedimẽtis tangat̃ in ṗma pte euãgelij: di-
cã tñ ṗncipalr̃ de ṗmo impedimẽto ꝯm ṗmã ptẽ;
⁊ de scdõ iuxta scdãm/ ⁊ de tertio iuxta tertiã. Dicit
euangeliũ q̃ eiecit deus quẽdã diabolũ seu mali-
gnũ spm̃/ q̃ erat mutus: ⁊ ꝯm aliũ euangelistã erat
etiam cecus. Et dicũt alie glosse/ q̃ erat surdus.
Non est intelligendũ q̃ de natura sua esset mutus N
aut surdus: sed faciebat hõiem in quo erat mutũ/
cecũ ⁊ surdũ. Et cũ exisset inimic⁹/ demoniac⁹ lo-
cutus est. Tunc multitudo ppl̃i q̃ seq̃bat̃ iesũ chri
stũ/ multũ mirata est. Aliqui petebãt adhuc alia si-
gna: ⁊ alij dicebãt q̃ in ṽtute beelzebub ṗncipe de-
monioꝝ eijceret demonia. Sup hanc ṗmã ptẽ di-
cam ṗncipalr̃ de ṗmo maleficio qõ infert inimicus
sensualitati/ q̃ est ancilla spũalis regni hũane crea
ture. Et hoc videtis quo ad textũ: ipam reddit de-
bilẽ ⁊ impotẽtẽ ad bñ opandũ: nisi eam deus libe-
ret. Satis iudicare potestis qualia mala patiatur
demoniacus in corꝑe suo q̃ñ inimicus ipum facit
cecum/ surdum ⁊ mutum. Sed ꝓ instructione no-
stra ⁊ ad melius intelligendũ hoc euãgelij caput/

ad addiscēdū aliq̄lr secreta dei iudicia:fumā hic quan
dā ↄſyderationē q̄ q̄tuoꝛ ↄtinebit ptes ſm q̄tuoꝛ cās
ṗncipales:ob q̄s de⁹ſumm⁹ iꝑatoꝛ ꝑmittit hūanā cre
aturā fieri demoniacā ꝛ vexari a maligno ſpū in ſuo
coꝛꝑe/ł ſua ſenſualitate. Sine em̄ ꝑmiſſiōe dei inimic⁹
nihil ṗt:pꝫ in iob/ꝛ ī ei⁹ leſiōe ꝓpt̄ coꝛrectionē/ꝓpter
hūiliationē/ꝓpt̄ ꝓbationē/ꝓpt̄ dānationē. Prima cā
ē ad punitionē pctī ꝛ coꝛrectionē:ſic fuit ī ſctā maria
O magda. de q̄ ḋt ſctūs Lucas/ꝙ eaꝫ habuiſſe ſeptē demo
nia eā affligētia:q̄ eiecit ieſus xp̄s Lu. v. Et dicūt do
ctoꝛes φ ꝓpter pctm̄ carnale ſcā maria magḋ.añ ↄue
rſionē ſuā erat ſic demoniaca ꝛ viſibilr toꝛmētis effe
ctis vt citi⁹ ↄuerteret̄ ad bn̄ viuēdū/ꝛ ad recte poſtulā
dū auxiliū ieſu xp̄i ꝛ veniā ſuoꝝ peccaminū:ſic ḋt ſctūs
Grego. φ mala ꝛ tribulatōes q̄ nos patimur/ↄpellūt
nos deū adire. Hēm⁹ etiā φ ī ṗmitiua eccl̄ia hi q̄ erāt
excōicati coꝛpalr/affligebāt̄ a diabolo vt citi⁹ ↄuerte
rent̄. Hoc ſcāt̄ ꝟbat bea. Pauli cū ḋt: Tradidi hmōi
hoīeꝫ ſathane in īteritū carnis/vt ſpūs ſalu⁹ ſit in die
dn̄i nr̄i ieſu xp̄i. i. Cho. v. Et h̄ pꝫ φ ꝓpt̄ magnā miam
dei ꝛ ꝑ grām ṗt ↄtingere vt ꝑſona aliq̄ ſit demoniaca:
q̄re? vt ipa ꝛ alij ſuo exēplo citi⁹ coꝛrigāt̄ ꝛ derelinq̄nt
pctā/ꝛ veniāt ad emēdationē:ſi nō ꝑ amoꝛē/ſaltē ꝑ ti
moꝛē ꝛ coactionē ſiue ↄpulſionē. pſ. Multiplicate ſūt
ſunt īfir. eoꝛū poſtea acce. Alter⁹ ptꝫ nō debere dicere
φ ſit bonū ſignū cū mō paucioꝛes ſint hoīes ꝛ pctōꝛes
demoniaci exiſtētes/ꝙ ꝓus tꝑe ieſu xp̄i ꝛ apl̄oꝝ: q̄re?
qꝛ min⁹ timēt ſepe pctōꝛes manere in pctis eoꝝ ꝛ excōi
catiōib⁹ atq̄ extra ſtatū grē cū vidēt φ nullū malū tꝑa
le accidit eis in coꝛꝑe eoꝝ aut ſenſualitate. Ptꝫ vlteri⁹
tertio φ ſummū ↄſiliū alicui demoniace dādū ꝛ amicl̄
ſuis ē/φ reliquāt oēs pctm̄/ꝛ ponāt ſe ī ſtatū grē ꝑ pu
rā ↄfeſſionē ꝛ pniam:qꝛ h̄ mō tollet ṗncipalioꝛē occa
P ſionē/q̄ magℓ nocet. Un̄ Greg. in colicā: Nulla noce
bit aduerſitas ſi nl̄la dn̄et̄ iniq̄tas. Un̄ oīa ſibi cauere
debꝫ q̄libꝫ ne vtat̄ artib⁹ maledictl̄ ꝛ ꝓhibitl̄/ↄiuratiōi
b⁹ ꝛ ſoꝛtilegijs/ad expellēdū diabolū a demoniaco:tā
to em̄ pei⁹ ↄtingeret ipi ꝛ alijs:ꝛ eēt citi⁹ adducere ma
lignū ſpm̄/ꝙ eijcere ſeu fugare. Scḋa cā eſt ad hūiliā
dā ꝑſonā/ꝛ eā ṗſeruādā a pctō futuro:vł ad grām ſuā
augmētādā. Legim⁹ de quodā ſcō eremita/ q̄ habe
bat h̄ donū a deo φ ſanabat oēs demoniacos q̄ illi ad
ducebāt̄. Inde ↄtigit φ valde grauiter tētat⁹ fuit de pctō
vane grīe:qꝛ vniuerſus mūd⁹ eū adoꝛabat:cū vidit ſe
alr tētationē illā vane grīe bn̄ ſe ſupare nō poſſe/ↄuer
tit ſe ad deū:ꝛ ꝑ deuotā oꝛōnē rogauit vt fieret demo
niac⁹ in eū modū quo erāt iſti quos ſanabat:ſic̄ roga
uit ſic factū fuit. Sctūs ille hō q̄ erat tam ſtudioſus et
honoꝛat⁹ ꝑ volūtatē dei ad ṗcē ſuā:fuit afflict⁹ ab in
imico ꝑ tp̄s trimeſtre:ꝛ h̄ patiebat̄ qḋ alij:poſt trime
ſtre liberat⁹ fuit a doloꝛoſa illa tribulatōe:ꝛ qḋ ei ama
bili⁹ erat/etiā liberat⁹ ab oī vana grīa ꝛ ṗſumptiōe.
Et h̄ pꝫ q̄lr mūdani deficiūt ſepe iudicādo de extrane
is tribulatōib⁹ q̄ ↄtingūt hūane creat̄e/dicēdo φ ſūt
ꝓpter pctā e⁹. Nā īterdū hec eē ṗfit ad magnū bonū
ſuſtinētiū/ꝛ ad ꝟtutē vel ad ſeruādos eos ꝛ etiā alios
futuro tꝑe a pctis. Certū ē ↄducibile eē alicui creat̄e
ipam effici ſurdā aut mutā ꝑ certo tꝑe/ad euitāda ma
Q gna pctā q̄ faceret foꝛſitā loq̄ndo vł audiēdo ꝑuerſe.
Jō ſolꝫ dici tā ꝙ irriſoꝛie nō eē miraculū vt q̄s faciat lo
q̄ mulierē:ſꝫ ē miraculū ſi q̄s faciet eā tacere:qꝛ mulie
res nimis īclinate ſūt ad loquēdū/ꝛ ſepe peccāt. Oꝛ
namētū mulierℓ caſtitas ꝛ ſilentiū. Dic̄ ſan. Paul⁹ φ ſa
thanas colaphiſabat ꝛ ſtimulabat eū/vt ꝑmaneret ſꝑ
ī hūilitate. Pariformit̄ de⁹ mittit mltis ꝑ mediū hoīꝫ
aut maloꝝ ſpūum tribulationē vł doloꝛē in ſenſualita
te/vt ſꝑ ſeruēt̄ ī hūilitate:vł ꝓpt̄ ꝟtutū icremētū. Hoc
apꝑuit ī Job/q̄ fuit afflict⁹ a demone ī coꝛꝑe ꝛ bonis
Et iō nō debꝫ murmurare ꝑſona ↄtra deū/aut ↄtra ei⁹
iudicia. Patiat̄ ḡ vt affligat̄ ꝛ nō cito ꝑueniat ad ſani
tatē. ¶ Tertia cā ē ad ꝓbādū amoꝛē q̄ ē īter deū ꝛ hu
manā creaturā ꝑ talē aduerſitatē. Nā ſm cōe ꝓuerbiū
In necītate ꝓbat̄ amic⁹. In illa necītate videt̄ amoꝛ
dei grā ſua ꝛ ptās/qn̄ ſic ↄfert ſanitatē queādmodū au
diuimus φ ꝑ miraculū qḋ fecit ih̄s xp̄s ſanādo hūc de
moniacū:ppl̄s laudabat deū. Et mltos ſiles cas⁹ ha
bemus ī euāg. Hēmus de illo q̄ erat nat⁹ cec⁹:ꝛ̄ filia cha
nanea q̄ erat demōiaca/ꝛ ſanata ē. Et breuiter dicēdo:
xp̄s ieſus ↄfirmauit legē ſuā ꝛ doctrinā talib⁹ miracul̄.
ꝛ mlti ꝑ ea ↄuerſi ſūt:lꝫ nōnulli ide peioꝛes effecti ſūt:
ſic̄ hētis ī ſeq̄ntib/φ reꝓbabāt miracl̄a xp̄i ieſu ni
mis leuit̄. Et de ill̄ q̄ ob curioſitatē ꝛ vanitatē adhuc a R
lia petebāt miracl̄a. Sic faciūt aliq̄ q̄b⁹ n̄ ſufficiūt mi
racl̄a q̄ de⁹ ꝛ ſci ſui elapſo tꝑe fecerūt:ſꝫ ſꝑ noua petūt ꝛ
dicūt: Quare de⁹ n̄ fac̄ mirac l̄a vt ſolebat? Eſt hec pi
culoſiſſima tētatio/ṗſerti in hoīb⁹ deuotis:ꝛ ꝑ eā mlti
decepti ſt̄/q̄ volebāt hr̄e reuelatōes aut viſiōes. Eſt ſi
gnū nō eē ibi firmā fidē ī deū:nec velle eos credere in
eū ſine nouo vadio. Sic n̄ fec̄ ſctūs eremita/q̄ clauſit o
culos qn̄ lumic⁹ apꝑuit ei ī figura ieſu xp̄i:ꝛ dixit ſe n̄ eē
dignū videre ih̄m xp̄z ī h̄ mūdo ¶ Quarta cā ob quā
de⁹ patit̄ vł oꝛdiat aliquā ꝑſonā eē demōiacā/ē ob dā
nationē ſuā:vel ad eā ſine remiſſiōe puniēdā. Multi
fuerūt tyrāni q̄ moꝛtui ſūt demōiaci/vt inciperēt īfer
nū eoꝝ ī h̄ mūdo ꝛ ↄtinuarēt ī alio. Et ad dādū exēplū
dure vidicte dei alijs malℓ/ꝛ ↄſolationē hoīs:ꝛ ſic vide
tis q̄lr diuerſa ꝛ admirāda ſūt dei iudicia:ꝛ φ nos cla
re ſcire ꝛ certitudialr n̄ poſſum⁹ qn̄ ꝑſona ē demōiaca
ꝓpt̄ bonū ſuū/vł ꝓpter malū. Finalr n̄ ē meli⁹ reme
diū ꝛ ↄſiliū/ꝙ ſꝑ ſe coꝛā deo hūiliare:ꝛ ſe cuſtodire in
bona ↄſcia in oīb⁹ aduerſitatib⁹/ſiue accidāt de nobis
ſiue de bōis nr̄is:ꝑmittit em̄ de⁹ īterdū ꝓpter vnā ſup
dictaꝝ cāꝝ/vt maleficiū h̄ ↄtingat:nō mō nob̄/ſꝫ etiaꝫ
beſtijs nr̄is. Hēm⁹ ī mltis exēplis φ ꝓpt̄ pctm̄ patrū
ꝛ matꝝ de⁹ puniuit filios tꝑalr: vł vt eēnt demōiaci/vł
vt alias haberēt aduerſitates:ꝛ aliqn̄ ſic ē h̄ beſtijs Ue
rū ē φ quo ad etnā penā fili⁹ n̄ puniet̄ ꝓ p̄re/nec pr̄ ꝓ S
filio:niſi vterq̄ eēt ↄſentiēs pctis eoꝝ. Et ī h̄ finio ṗ
mā ptē ṗncipalē ſmōis nr̄i ꝛ euāg. vbi dicebā/φ mali
gn⁹ ſpūs īmittit ſenſualitati q̄ ē ācilla ī regͣ ſpūali aīe
debilitatē ad bn̄ opandū:qꝛ fac̄ eā cecā/mutā vł ſurdā
queādmodū audiſtℓ:ꝛ ſic ſepe ī regͣ aīe ē diuiſio ꝛ miſe
rāda deſolatio/niſi ih̄s xp̄s ſuccurrat ¶ Scḋa ps. Di
co ſcḋo φ malign⁹ ſpūs fac̄ hūanā creaturā mutā ad
bn̄ loq̄ndū/vel cecā ad recte iudicādū ꝛ ↄſulēdū:ꝛ h̄ ē
quo ad rōnē q̄ dꝫ eē ↄſiliaria in regͣ ſpūali aīe. Hoc pꝫ
ꝑ figurā in hodierno demōiaco:hēm⁹ φ phariſei erāt
pleni iuidia ꝑ malignū ſpm̄ q̄ eos tenebat:nec bn̄ po
terāt loq̄ nec iudicare de miracul̄ dn̄i nr̄i:ſꝫ dicebant
φ in ꝟtute beelzebub ṗncipis demonioꝝ ih̄s xp̄s eijci
ebat demonia alia:ꝛ ſcire velit̄ ih̄m xp̄m r̄ndere in ſe
cūda ꝑte euāg. huic qḋ phariſei ip̄ꝓbabāt ꝛ falſe īpin
gebāt ei:ꝑ mltas rōes q̄s poſſū ↄṗhēdere in q̄tuoꝛ cō
ſyderatōib⁹ aut ꝟitatib⁹ ꝓpt̄ eoꝝ ↄſederatōeꝫ malāꝫ

ꝓpter eoꝝ inobediētiam/ ꝓpter eoꝝ maliuolētiam.

¶ Prima ꝯsyderatio. Propt eoꝝ malā ꝯfederatio nē sup vba q̄ sūpsi p themate. s. ꝙ oē regnū in se diuisū cito desolabit. Et dr dn̄s nr̄ h̄ nō mō de reg̃ tpali/ sed gn̄alr de oī cōitate aut ꝯgregatōe: sic̄ illa q̄ ē iter virū vxorē filios/ ⁊ in ciuitate iter ciues. Jō dr: Et dom⁹ q̄

T diuisa ē/ nō stabit ⁊c. Dic̄ historic⁹ q̄dā dict⁹ Salusti⁹: ⁊ expiētia h̄ declarat/ ꝙ ꝯcordia pue res crescūt: discordia vo maxie dilabūt. Profecto nō ē dom⁹ vel familia tā mag̃ ⁊ tā diues/ q̄n si diuisio eā iuaserit/ ⁊ maleficia sua in ea ꝯtinnet/ q̄n cito dissipet̄ ⁊ pdat̄. Per hāc vitatē xp̄s ih̄s pbat regnū inimicoꝝ (qḋ ordiatōe dei durare dꝫ vsq̄ ad finē mūdi/ ad pbationē bonoꝝ/ ⁊ pditionē pueꝛsoꝝ) cito desineret eēt/ si vn⁹ eēt ꝯtrari⁹ alteri: ⁊ sic pbat vnū nō expellere alteꝝ/ nec ei facere ipedimētū: cū vult hūane creat̄e nocere: alioq̄n inimici nō possent venire ad nocēdū hūane nature s̄m ꝙ eoꝝ desyderat peruersitas.

¶ Scḋa ꝯsyderatio quā dat ih̄s xp̄s ē sup illḋ: Cū fort̄ armat⁹ ⁊c. Spūs mal⁹ cū occupat ⁊ affligit hūanā naturā nō pt eijci nisi p fortiorē eo: ⁊ p h̄ pbabat qḋ si eijciebat demone/ h̄ eēt a vtute maioris ptāt̄/ ꝙ ipsi demōes habeāt: h̄ ē a vtute spūssci/ q̄ dr digit⁹ di: ⁊ nō i ptāte alic⁹ ipoꝝ demonū. Et h̄ clare ꝯuicat̄ error quorūdā sortilegioꝝ ⁊ sortilegiaꝝ q̄ existimāt p vba extranea aut p figuras eijcere malignos spūs vl̄ ꝯpellere cos vt obediāt ipsis. Et vidistis i h̄ loco paulo añ ꝙue iudiciū. Nō pt nisi p miracl̄ꝫ ⁊ spēale dei auxiliū maligni spūs ipediri conat⁹: ⁊ iō iterrogat ih̄s xp̄s in q̄ vtute filij iudeoꝝ ipi apl̄i q̄ hēbāt ptātē sup demōia/ vl̄ aliq̄ alij q̄ hēbāt illā vtutē a dō vt iterdū eijcerēt demonia. Propt hāc enā cām ꝯcludit̄ ih̄s xp̄s ꝙ si iudei crederēt ꝙ i vtute spūssci eijciūt inimicos: hūt regnū di intra se: h̄ ē verā cognitionē: vl̄ si nō credūt: vindicta dei cadet sup eos. Propt deū charissimi tollite oēs stultas credulitates: ⁊ ponite oēm spē vestrā i dn̄i nr̄i auxiliū.

¶ Tertia ꝯsyderatio. Si maligni⁹ spūs beelzebub

V obedit mihi q̄ sum ꝯtrari⁹ ei/ opꝫ vt ipe sibi sit ꝯtrari⁹ ⁊ socijs suis: q̄ q̄ nō ē mecū ⁊c. Jn via di nō decꝫ natare iter duas aq̄s/ opꝫ hoiēz aliquē eē p dō vl̄ p diabolo: ⁊ q̄ ih̄s xp̄s nō erat p diabolo/ sꝫ eū culpabat i singul̄ pdicatōib⁹ suis: dicere optebat ꝙ eēt ꝯtrari⁹ ei: ⁊ sic beelzebub ei obedire nō poterat. Et ē h̄ pncipal̄ rō: q̄ falsi idolatre ⁊ mēdaces volūt dicere se eijcere diabolos

X sꝫ h̄ nō ē p timorē: imo ipsis ꝯsentiūt inimici ad decipiēdos eos/ ⁊ vt sint adorati ⁊ honorati ab eis.

¶ Quarta ꝯsyde. Qꝫ maligni spūs nō eijciūt alios ex eoꝝ loc̄/ sꝫ toto posse eoꝝ eos ducūt/ ⁊ ibi psistere nō psit adiuuāt: iō dr: Cū imūd⁹ spūs exierit/ vadit p loca arida ⁊ sine aq̄ carnalitatis. Hec ꝯcl̄o admoduꝫ pulchre applicari possꝫ ꝯtra illos q̄ p vnū vitiū opināt̄ eijcere aliḋ: sic̄ p supbiā vl̄ luxuriā vel odiū ⁊ improperiū credūt emēdare aliquā psonā. Cōtra eos q̄ nō diligēter abstinēt a pctīs p⁹ pascha vel ꝯfessionē. Existimare eijcere odiū vicini mei p odiū vl̄ correctionē ali⁹ alteri⁹: ⁊ facio eū peiorē osorē. Et effugere gulā labendo i frenesim: sic̄ is q̄ existimat corrigere vxorē suā et ipam iterimit. Per has tres ꝯsyderatiōes pꝫ pharisēos habuisse ꝯsiliariā aīe. i. rōem valde excecatā ⁊ mutā ad bn̄ loq̄ndū. Cauete eos imitari: fugite pctm̄ qḋ excecat rōem. Excecauit eos malicia eoꝝ ⁊c. Alioq̄n regnū vrm̄ hēret ꝯfusionē ⁊ eēt i desolatōe. ¶ Tertio di

co ꝙ maligni⁹ spūs reddit liberā volūtatē surdā ad bn̄ audiēdū h̄ ꝙ rō ꝯsulit. Jō i tria pte euāg. ꝯmēdat dn̄s nr̄ eos q̄ audiūt vbū di ⁊ custodiūt illḋ. Sic dr text⁹ Cū sic loq̄ret̄ ih̄s xp̄s ⁊ redargueret phariseos q̄ in eis rōnē habebāt excecatā ⁊ mutā ad bn̄ loq̄ndū. Mulier q̄dā extollēs vocē suā de turba/ ⁊ dixit ad iesuꝫ: Btūs vēter q̄ te portauit/ ⁊ vbera q̄ suxisti. Et femia illa s̄m scm̄ Amb. dcā fuit marcella: eratq̄ āncilla scē Marthe. Et facile credi pt scām marthā fuisse i turba q̄ imitabat̄ ih̄m xp̄m tūc/ aut ad eū sustētādū bōis suis/ vel ad audiēdū doctinā ei⁹/ aut rōe sanitatis sue quā recepit: q̄ fuit s̄m Amb. mulier emorroissa: q̄ curata ē a fluxu. Et notāt h̄ aliq̄ doctores q̄lr simplices mulieres iterduꝫ maiorē hūt deuotōeꝫ ⁊ mag̃ iflāmatā ⁊ audacē/ ꝙ magni diuites aut docti. Scrā ei marcella excelse laudabat ih̄m xp̄m q̄n pharisei ipm̄ culpabāt: ⁊ hērīs alibi tpe sue bn̄dicte passiōis. Notāt ēt glosse ꝙ scrā marcella habuit verā fidē de vā hūanitate ih̄e xp̄i p h̄ qḋ dixit ꝙ vēter mr̄is sue portassꝫ eū: ⁊ vbera suxissꝫ. Et hic ꝯmēdat̄ dn̄a nr̄a de vā mr̄nitate ⁊ de diligētia. Tūc iesus xp̄s ꝯfirmādo ꝙ feia illa dicebat/ docuit adhuc aliā q̄ndā doctrinā q̄ magis faciebat ad laudē dn̄e nr̄e ꝙ erat ꝙ eēt mr̄ carnal̄ ih̄u xp̄i: Et bti sint inq̄t ih̄s xp̄s q̄ audiūt vbū dei ⁊ custodiūt illḋ. Et hāc bn̄dictōꝫ habuit dn̄a nr̄a excellēter: q̄ p grām ⁊ fidē ipa fuit mr̄ iesu xp̄i dign⁹ s̄uādo suā doctrinā/ ꝙ si fuissꝫ mr̄ ei⁹ carnal̄ dūtaxat/ nō s̄uādo e⁹ doctrinā. Hic videtis ꝙ ma- Y

gnū malū spūali reg̃ aīe adduc̄ maligni⁹ spūs/ cū fac̄ liberā volūtatē surdā ne bn̄ possit audire: q̄ tollit illaꝫ bn̄dictionē de q̄ dr ih̄s xp̄s: Bti ⁊c. Et h̄ ipedimētū facit aut obstruēdo spūales aures terra cupiditatis/ aut luto/ vl̄ imūdicia luxurie/ vl̄ fumo vētis vane gl̄e/ aut p ablationē vndecūq̄ vtutis auditiue p obstiationē ⁊ cordis obdurationē: quēadmodū fuit in pharaōe. Et sic̄ illi q̄ illudūt ⁊ irridēt vbū di/ aut mordēt ipm vel psternūt ipm pedib⁹ sic̄ canes ⁊ porci: ⁊ talib⁹ pdicādū nō eēt si cog̃scerēt̄: q̄ efficerēt̄ peiores/ sic̄ iudei ⁊ aspis ⁊ febricitās ⁊c. Alij sūt q̄ hūt aures q̄ sūt pforate ⁊ nihil retinēt: vel dūtaxat malū retinēt. Exēplū de pāno p quē colat̄ lac/ q̄ solū retinet pua lignaꝫ imūdicias vl̄ ꝯuertūt in amaritudinē oē qḋ retinēt/ sic̄ vasa acetosa. Qui vellet h̄ dicere plixi⁹/ q̄re isti sūt bti q̄ audiūt vbū di/ cape possꝫ q̄tuor ꝯsyderatōes s̄m tres vtutes q̄s fac̄ vbū di: vbū di dat viuificatōeꝫ/ fortificationē/ ꝯsolationē. Venit hora ⁊ nūc ē q̄n mortui audiēt ⁊c. Joan. v. Mundi estote: super sermonem Joan. v. Historia p pmo de quodā q̄n volebat audire verbum ⁊ fuit saluat⁹ p illū: q̄ dixit sibi vt cogitaret de sero quē lectū haberēt peiores. De scḋo de quodā eremita q̄ ꝯq̄rebat̄ ꝙ nō sat̄ retinebat vbū: ⁊ ē p duo vasa quō vnū erat imūdi⁹ eo p qḋ ꝯtinue lauabat̄: l ꝫ ⁊c. De tertio fu- Z

gat dmōdes ⁊c. nō itelligit̄ ⁊ vocat āg̃los. De q̄rto ē vbū sic̄ comes facūd⁹ i via p vehicl̄o hēt: ꝯtra illos q̄ audiunt libēter fabulas ⁊ colloq̄a pua q̄ corrūpūt: ⁊ nolūt discere bn̄ viuere cū possint. Charissimi audiuim⁹ q̄n maligni⁹ spūs ponit diuisionē in spūali reg̃ aīe/ q̄n ipꝫ iuadit ⁊ reddit rōem cecā ⁊ mutā ad bn̄ ꝯsulēdū: liberā volūtatē seu arbitriū liberū surdū ad bn̄ audiēdū: sensualitatē surdā aut poti⁹ debilē ad recte aut debite opandū. Jō necariū ē eijcere talē spm̄ pueꝛsū: sed quō eijciet̄? R n̄dō ꝙ p aquā bn̄dictā lachrymaꝝ ꝯtritōis p vba exorcism ꝯfessiōis/ p orōnē/ ieiuniū ⁊ elymā satis-

factōis. Sic pharao ibi submergit̄: sic lupꝰ p aquā capiēdꝰ clamorē/famē ⁊ lapidē. Poterit̄ iterrogare si necessario flere opteat: ⁊ qualis dolor requirit̄ ad ejiciendū pctm̄ mortale? Rñdeo: sufficit te habere displicentiā ⁊ ꝓpositū nō recidiuādi quo ad pctm̄ ⁊ quo ad penā inferni/sȝ quo ad tempalitatē opꝰ est dolore in sensualitate. Itē q̄res/ an opteat ꝙ certo credā nunꝙ̄ me peccatuꝝ vsqȝ ad mortē? Dico ꝙ nō: sȝ ꝓpositū sufficit. Sȝ dices mihi: quō? Displicebit ne mihi habuisse filios ex fornicatione? dico tibi ꝙ sufficit pctm̄ displicere. Circa ꝯfessionē q̄rit̄: Si oīa optȝ dicere? Scōo q̄ diligētia sufficit ⁊ req̄rit̄. Tertio q̄lr̄ ꝯfessor plus appciat̄ ꝯfitētē ꝓpter fidelitatē/bonitatē ⁊ obediētiā? Nota historiā circa satisfactionē si p̄mo p̄mū debita dare debȝ. Scōo si odiū impedit. Tertio si restitutio sit necessaria. Et quō ista poterūt dilatari.

Dominica. IIII. quadragesime. Misereor turbe. Matth. xv.



A Abeo de turba hac ꝯpassionē ꝓpter famē eiꝰ ⁊ affectionē. Letatꝰ sum in his q̄ dicta sunt mihi: in domū domini ibimꝰ: post hūc. s. laborē In domū dn̄i nr̄i tēdere debemus in hac mortali ꝑegrinatione q̄ figurat̄ nobis ꝑ hanc q̄dragesimā. Nō habemus hic manētē ciuitatē ⁊c. Opꝰ igit̄ est nobis sustentari de tam corꝑali q̄̄ sp̄uali. Et q̄s eam dabit? Cōuertamꝰ ocl'os nr̄os ad hodiernū euāge. qō dt̄ Jesum christū satiasse q̄nqȝ millia hoīm/exceptis mulieribꝰ ⁊ pueri/ex q̄nqȝ panibꝰ ordeaceis: post q̄̄ dedisset eis bone doctrine refectionē. Audi bonum amorē saluatoris nr̄i iesu xp̄i/pietatē eiꝰ/dulcedinē ⁊ benignitatē. Cogitate si dn̄a nostra ad v̄bū hoc nō fuerit ꝯmota ad miscd̄iam. Certe sic. Te ḡ rogamus mr̄ miscd̄ie/miscd̄iam habe de populo hoc in deserto isto in hoc fine/in his tribus ꝑtibus pn̄ie ꝯtritiōe/ꝯfessione ⁊ satisfactōe: vt post grandē illū laborē ꝑueniamꝰ ad dn̄m nr̄m: sicut cātat̄ in v̄su introitus: in mr̄e nr̄a scā ecclia: Letatꝰ sum in his q̄ dicta sunt mihi ⁊c. Cōuerte ocl'os misericordie ad nos: Iclīa ꝯspectū filij tui suꝑ afflictionē nr̄am. Nos sumꝰ ppl's suꝰ in egypto quē pharao affligit in paleis vane glīe/in luto carnalitatis/in captiuitate ⁊ duricia cordis: audi clamorē nr̄m. Misereor turbe ⁊c. Ubi sunt hi q̄ diuinā negāt ꝓuidētiā: ⁊ fabricāt tanꝙ̄ deā naturā/⁊ asserētes ꝙ alr̄ res euenire nō possit: veniāt ⁊ respiciant iesum christū fecisse miraculū hoc ꝯtra nature cursum/dādo corꝑalē refectionē: ⁊ ad ostendendū h̄ qō ꝑdicabat veꝝ esse q̄n dixit: Primū q̄rite regnū dei ⁊ iusticiā eius: ⁊ omnia alia adijcient̄ vobis. Ubi erāt panes ad ppl'm illū satiandū? Ubi sunt illi q̄

B dicūt: ꝑmittamus facere naturam? Ponamus ḡ fiduciā nr̄am in talē dn̄m potētem/scientē ⁊ beneuolentē/tam in corꝑalibus bonis/q̄̄ in sp̄ualibꝰ. Dicūt nōnulli: q̄re ḡ mō nō facit miracula: si ea viderem/ego crederem? Rn̄sio: aut credis ip̄m posse et scire/⁊ nō est tibi necessarium videre miracula: aut nō credis post tanta testimonia/⁊ sic etiā nec si ea videres/crederes: sicut dictū fuit diuiti: Neqȝ si q̄s ex mortuis resurrexerit credēt. Lu. xvi. Etiā tu es i dignus. Nota de Juda ⁊ Pharaone ꝯpluribusqȝ alijs in morte. Nota de puero seducto/q̄ clamabat ⁊c. Alij dicūt: q̄re magis illis? Rn̄sio: ꝓpter volūtatē suā ⁊ ip̄m finē ac vtilitatē quā nouit facere. Si deꝰ quotidie faceret miracl'a/nō reputarētur magni pōderis. Alij dicūt: q̄re nō cito? cū expectauerit quoadusqȝ essent in q̄ete: in signum ꝙ deus nos potest pascere/supposito ꝙ deus velit nos obseruare festa: vult deꝰ vt speremus in eum: ꝙ post hunc dolorē req̄em habeamus ⁊ dulcedinē. Tollamꝰ errores ꝙ fortuna gubernet aut natura ⁊c. q̄ res sunt ⁊c. tres male fames in ḡnali glīe ⁊ ꝓtātis/ scīe ⁊ cognitōis/delectatiōis ⁊ voluptatis. Notate q̄nqȝ malas famas ad descendendū ad moralem sensū. Fames vane glorie aut dn̄atiōis: per quam ꝑsona se inflare vult vēto. Exemplo de dracone. Exemplū de lucifero: ⁊ deinde de tyrannis: exemplū de thesiphone pleno diuitiaꝝ ⁊ possessionū. Tales se volūt implere terra sicut serpēs ⁊ lupꝰ: sic Midas volebat oīa esse auꝝ. Item Chrysostomꝰ. Item de Tāthalo. Itē de Phinees. Itē de abysso marinā

C aquā recipiētes ⁊ reddētē: deinde iteꝝ glutiente. Fames scīe ⁊ cognitiōis. Exemplū de eua ⁊ adam. Itē de magicis q̄ ꝑ malas artes comedūt diabolū. Itē mala curiositas in q̄nqȝ sensibꝰ. Nota d̄ cani q̄ volebat arriꝑe vmbrā ossis eiꝰ: ⁊ alr̄ arripere vmbram pomoꝝ ⁊ alter comedebat / somniando Nota de coruo ⁊ cornicl'a q̄ ob h̄ dicūt̄ a poetis nude ⁊c. fames corꝑalis req̄ri ꝑ delectatōnē. Exemplū de deliciosis q̄ ꝓpter h̄ se v̄tūt huc ⁊ illuc: sic ille q̄ patit̄ febres: tales ob rabiē famis seip̄os comedūt. Etiā dt̄ h̄ sapiens de pctōribꝰ comedentibꝰ filios eoꝝ ꝓpter pctm̄ ⁊ assantes eos. Exēpluȝ in hierl'm. Nota etiā ad l'raȝ de bestijs ⁊ canibꝰ sordidis. Fames q̄tis spiritual'r immūdaꝝ tētationum. Fames inhonestior ⁊ pic'losior: q̄r ad satiandum illā famē accidit īterdū malos hūores īflare Un̄ eueniūt iste fames? ob pctī infirmitatē q̄ sp̄ualē gustū corrūpit. Nos viuere debemꝰ gloria ⁊ diuitijs diuine ꝓtātis/v̄itatis/sap̄ie/pacis: ⁊ diuine beneuolētie. Nos obliti fuimꝰ/immo refutauimus illos panes: ⁊ lapsi sumus desyderādos alios tanq̄̄ in vmbra ⁊ in somno ⁊ in pictura ⁊ magna infirmitate. Uoluit ergo deus ordinare panem doloris sicut nutrix rem aliquam amaraȝ circumponit māmis suis vt abstrahat a dulcedine: sicut medicus apponit rem acrē ad reddēdū gustum: vt afflictio retrahat se ⁊ suos liberos de mala esca. Ho-

D mo cum in honore esset/non intellexit ⁊c. Capta et intoxicata est hominis sensualitas. Nota de illa que fuit nutrita veneno. Ordinauit enim deus quinqȝ panes ordeaceos et doloris vt tolleret q̄nqȝ dictas rabies famis: quia fastidiunt panem angelorum/datus est panis doloris/ panis famis et mortalitatis: hic panis est plenus cineribus ⁊ lapillis per memoriā mortis ⁊ curas graues. Cinerem tanꝙ̄ panem manducabā. David: panis ille tollit famē glorie ⁊c. Nota qualē famem adducat

stat⁹ ābitiosus. Tā͞q abyssus vl sup⁹ rapax videt ⁊c. nihil ē qđ hāc satiare possit famē: q2 ea afficit̄ comedit i somno2 arripit vētū. Panis miserie ⁊ paupertatis hāc tollit famē: sicut aqua extinguit ignē ⁊ tan͞q ablatio ligno2 ipm ignē cessare facit. Panis deuote simplicitatis: panis hic nihil scire desyderat nisi deū. Fuerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte: nō dubitaui nescire ⁊c̄. Panis corporalis infirmitatis: panis hic tollit famem delectationis luxuriose/ que delectatio facit ꝑ rabiē comedere delectationes imundiores fimo. Malicia vnius hore ⁊c̄. Notate de puero luxurioso q̄ voluit implere ventrē suū cibo porco2. Panis spūalis frugalitatis Daniel ⁊ socij eius. Panis tentationis quo saturabit̄ vir sobrius. Dicunt hic aliq̄ ꝙ offendant deū in illa tētatione. Rñsio: potius offenderēt eū per supbā tentationē ⁊ ꝯfidentiā ⁊ iudicia alterius. Et capiēt hic mercedē eo2ū: dicunt alij: bene vterer illis bonis. Respōsio: experiētia ondit ꝯtrariū in Salomone ⁊ alijs. Militia est vita hoīs sup terrā ⁊ homo nascit̄ ad laborē. In sudore vul. tui ⁊c̄. Nota quō in ꝓncipio est afflictio ⁊ amaritudo colligere illos panes: deīde cessat do-
E lo2 ⁊ sequit̄ consolatio magna: deinde sumunt̄ cū gaudio ⁊ delectatione ſm tres status incipientiū/ ꝓficientiū ⁊ ꝑfecto2ū. In ista spe comedere debemus illos quinq̄ panes cū duob⁹ piscib⁹: qui sunt ꝓpria emēdatio aut alleuiatio/ spes salutis ad dicendū verba ꝓposita: In domū dñi ibim⁹. Notate de illis q̄ volūt comedere illos pisces sine panibus: alij masticāt eos ꝑ cogitationē/ sed nō deglutiunt ipsos ꝑ executionē: nec possunt quic͞q deglutire de cauda. i. de fine nō habētes perseuerantiā. Notate de alali parietes inhabitāte: ⁊ de formica. Loq̄mur de. xij. cophinis: ⁊ de his q̄ supfuerūt: et dicam⁹ ꝙ hec sunt. xij. ꝯsyderationes capte de panib⁹ laboris ad nos pascēdos cū opus est: ⁊ ad patientiā nutriendā quatuo2 cogitādo ꝓpt qđ veniunt: q̄tuo2 inspiciēdo quib⁹ veniūt: veniūt ꝑ deū/ ꝑ suā potentiā ⁊ ordinationē ſm deū: ꝑ suā sapiētiā/ ⁊ a deo ꝑ benignitatē: cū veniāt a deo rōnabile est vt boni sint recipi: ⁊ bonū est eos recipe: q2 ipse ē dñs noster: iō volūtati ei⁹ obedire debem⁹. Notate de milite viarū: ipse est mgr noster: iō recipe debem⁹ disciplinā. Notate de puero q̄ nesciit q̄re verberat̄: alij ridēt. Ipse est pr̄ noster/ nō dabit nob̄ lapidē ꝓ pane. Exēplū de bono filio ⁊ malo ī euāge. Ipse est amicus nr̄ q̄ nos nō decipiet. Nota rñsionē Platonis ꝓ xenocrate. Nota aliquos velle re-
F cipe illū panē dei/ ⁊ nō ꝑ discipulos ei⁹ vel nūcios vel ministros: sicut sunt illi q̄ nō habēt patientiā cū malū accidit eis ab hoīb⁹ qualiter de⁹ scire debet oīa q̄ fiūt in mūdo. Nota de ioseph ⁊ de susanna vt meli⁹ haberēt: ⁊ de martyrib⁹ ad paradisuz adipiscēdū. Rejicite hos errores ꝙ. s. panis ille a fortuna veniat: aut natura vel fato. Et si dicas: deus sic res ⁊c̄. Rñsio: ꝓprietas dei est hr̄e miscđiam: cū panis aduenīat: h̄ est ad exēplū suū ⁊ illis q̄ ipm amāt. Null⁹ eñ vn͞q dilexit eū quin h̄ pane nutriret ipm. Nos ipm recipe debem⁹ ob q̄tuo2 rōnes: q̄ eñ esse vult socius ꝯsolationis: soci⁹ esse debet ⁊ tribulationis. Nota de milite ꝑcutiēte sociū suū.

Recepisti bona in vita tua. Nota de baruch q̄ dixit hieremie/ multa sibi ferēda esse. Nota de moyse ⁊ hieremia alijsq̄ q̄ volebāt pati cū bonis cōtra eos q̄ se reputāt iustos ⁊ iniuste afflictos. Notate ꝙ peccat̄ in societate ꝑ nō rephēsionē ⁊c̄. Mēbra nō magis priuilegiata esse debēt q̄ caput. Notate de Iesu christo q̄ ait: Si est dolo2 sicis sicut dolo2 me⁹. Notate de nō habēdo gaudiū i morte amici sui: maleficiū sine correctiōe esse nō debet. Iusticia eñ id reqrit pctm̄ olim rerū ordinē ꝑuertit q̄ reparari debet. Virt⁹ adhuc est difficil̄ ⁊ humilitas in delectione: patiētia in afflictione: ꝯtinētia in tentatione. Virt⁹ in infirmitate ꝑficit̄: cū panis ducat ad deū vt ad finē: quatuo2 rōnes faciūt ipm recipiendum esse. Perdēda eñ est faba vt habeat̄ regnū momētaneū ⁊c̄. Nō sunt ꝯdigne passiones huius tpis ⁊c̄. Recipe vnū ictū virge ad mortē perpetuā euadendā. Notate sctm̄ Bern. ⁊ sctm̄ Augu. Hic vre hic seca vt in eternū parcas. Refutate cape regnū suū pro nihilo hic: sed expectare ⁊c̄ Notate de guloso. Notate de cane q̄ refutabat panē: nō refutare ꝑparato2iū nuptiarū paradisi: nō facere vigiliā ante festū. Notate ꝙ mali ⁊ q̄re nō habēt securitatē in tribulatione: imo refutāt eā ꝑ impatientiā.

¶ Sermo hic ꝓxime ꝓcedēs abruptus est ⁊ intricatus: qm̄ gallica lingua vnde est traduct⁹/ mendosa ⁊ absq̄ serie scripta fuit. Colligat sedulus lecto2 sua ꝑspicaci industria quantū possit. Est aliquid ꝓdire tenus si nō dat̄ vltra. Si nō integros panes aut maio2a fragmenta doctrine Gersonis possumus asportare. Simus o2o/ micas ꝯtēti: qui ⁊ ipse quidē digne sunt vt colligant̄.

Sermo de ceconato G



Tu discipul⁹ eius sis. Ioā. ix. Hec verba originaliter scpta sunt. Desydero ac opto cū sctō Augu. super hoc verbo ꝙ iudeo2 maledictio q̄ cecū de quo hodier. loquitur euāg. affecerūt: sup nos oēs veniat. Et que est illa maledictio? Est verbū ꝓpositū: Tu discipul⁹ sis iesu christi. Nulla est bñdictio desyderabilio2 hac maledictiōe: vellē libēter de bñdicta hac maledictione dicere: nō aliud audire nō deberē a iudeis opprobriū cū dicebāt: Tu in pctis nat⁹ es totus: ⁊ tu nos doces. Itē illud: q̄re tu enarras iusticias meas ⁊c̄. Tu ꝟo odisti disciplinā. Verū q2 euāge. hodiernū de veritate ꝯstāter ꝑdicāda ⁊ etiā spes quā in bonū mgr̄m iesum christū habeo/ mihi audaciā dedit veritatē dicēdi. Per quā illi aliq̄liter placuit pl⁹ q̄ merui illuminare cecos oculos intellect⁹ mei i schola sua theologica sctā ⁊ sacrata ad gl̄iaz suā/ nō ad meā. Id dicere possum: nihilomin⁹ tñ scio nullū docto2ē pl⁹ ꝓficere q̄ hūc q̄ in celis est: imo ꝓrsus null⁹ ꝓficit si ipse audientiū nō tāgat intellectū: ⁊ aperiat sensum vt ipsi intelligāt scpturas/ q̄ docto2 est spūssctūs. Orabo ꝗ gloriosā magistrā nostrā: et nos oēs pariter faciam⁹ vt nob̄ a charo suo filio hui⁹ doctrine diuine īpetret virtu

tēm vt det voci sue vocē virtutis: vt edificemur et moneamur boni sin esse discipuli: obediētes ⁊ humiles. Ideo te salutabimꝰ benedicta magistra plena sapientie et doctrina: rememorādo eā salutationē quā tibi annūciauit angelus: Aue gratia plena ⁊c. Tu discipulꝰ eius sis. Scriptū est vbi supra. Priusq̄ descendam ad dicendū de euāgelio: cōsydero (pro nostri sermonis fundamēto) q̄ summꝰ magister qui docet discipulorum suorum corda ī huiꝰ mūdi schola cathedrā suam (vt dicit sctūs Augꝰ) tenet ī celo. In celo cathedrā tenet qui corda docet. Sūmus hic magister q̄ docet est saluator noster iesus christus: Quis vnicuiq̄ humane creature sub magistrū dederit monitorē specialē/ qui doceat ⁊ audiat ꝓprios discipulos: qui sunt multi: s3 eos ad senariū numerū reducere possum: videl3 quinq̄ sensus corporales/ oculū/ aurē/ os/ nasum/ tactū ⁊ cor/ qḋ est intra. Hi sex discipuli sunt plerūq̄ in vnaq̄q̄ ꝑsona integri ⁊ bene ordinati: qui in schola aīe doceri debēt a submagistro ꝑ magnū magistrum iesum christum cōmisso: quē noīo clericū ⁊ subtilē intellectū: qui ꝓ societate sua h3 rationē sapientē: ⁊ eorum filia est ꝯscia ad docendū supradictos sex discipulos: ⁊ corrigēdū ꝑ virgā discipline: vt s̄m thema nostrū
I discipuli sint iesu christi: scire debetis/ vt dicit scriptura Gen. viij. (et videmꝰ hoc quolibet die in libro christianitatis) hos sex discipulos ab īfantia eorum inclinatos esse ad malū. Sensus hoīs ⁊ cogitatio ab adolescētia prona est malū: sunt enī stolidi nil valentes/ ignorātes/ rebelles ⁊ male edocti ꝓpter originale pctm̄ ⁊ malā doctrinā quā primi parētes nostri adā ⁊ eua receperūt per deceptorē inimicū patrē mēdacij ⁊ totius iniq̄tatis magistrū. Opus est ergo virga discipline q̄ doceat ⁊ castiget sex hos discipulos: vt eorum auferaꝛ ignorātia ⁊ stulticia. Sic ꝓcipit sapiens: Stulticia colligata est in corde pueri: et virga discipline effugabit illā. Aliter enī non posset iesu christi esse discipulus: cōuenit q̄ submagister ille iesu christi ⁊ eius socius pulcher: videlicet clericus subtilis itellectus: ac ratio sapiens edoceāt hos sex discipulos verā doctrinā ⁊ bonos mores. Oculum. s. ad bene videndū sine dissolutione. Aurē ad bene audiendū sine detractione. Os ad bene loquendū sine mēdacio: et bene gustandū sine excessiua repletione. Nasum ad bene odorandū absq̄ hoc vt forefaciat. Tactū ad bene laborandū sine pigricia/ sine turpitudine ⁊ immūdicia. Cor ad bene cogitandū sine dānabili cu-
K ra: ⁊ hoc pacto discipuli fiēt iesu christi. Sed heu o deuota creatura die qualibet in te ⁊ alio sentire potes quale periculū/ qualꝭ pena/ qualis labor sit bene custodire ⁊ solūmodo edocere illos sex discipulos. Dicit Sene. ⁊ etiā poeta Hora. q̄ imperare sibi est magnū imperiū. Bene gubernare hos tres discipulos/ est magnū imperiū/ magnū regnū admirandū dominiū/ ⁊ magisteriū sublimiꝰ q̄ totū vnū gubernare regnū holm. Nā melior est sapiēs viro forti ⁊c. Qui cor non bene gubernat: qḋ est antiquior ⁊ ꝓncipalis huiꝰ schole aīe discipulus. Audi q̄d ei accidat. Certe fatuꝰ efficiꝛ ⁊ vagus: circūdaꝛ malis cogitationibꝰ ⁊ vitiosa affectione quibꝰ consentit: et sic false associaꝛ societati ⁊ rote maledicte ꝑci. Ipsam sequiꝛ toto posse suo: et est disciplina antichristi. Quilq̄ alij discipuli admodū male se habēt oculꝰ supbus efficiꝛ/ immūdꝰ/ auarus/ vagus ⁊ dissolutꝰ. Auris cupida efficiꝛ audiēdi noua/ fabulas ⁊ detractiones. Os est discipulꝰ gulosus ⁊ delicatꝰ/ loquax/ maledicēs/ iniuriās/ opprobrijs sine mēsura afficens. Nasus discipulus est parue vtilitatis: attamē malꝰ est/ mō suo ⁊ iuxta posse suū. O quid de tactu dicemꝰ: Nullus est hominū qui huius discipuli aut scholastici recensere posset maliciā: si non vere semp verbereꝛ virga discipline/ est piger/ sucinctꝰ stulta ociositate: efficitur īmundus/ fetidus/ īmodestus/ ⁊ ꝑ luxuriā atq̄
carnalitatē corruptꝰ: ⁊ adeo ꝑuerse nature q̄ quanto eū plus nutrieris/ tanto minꝰ faciet ⁊ minꝰ valebit. Est nature vrsine ⁊ asinine/ verberari vult/ fame affici vult: alioquin ī schola sua se vastabit: nec obediet magistro nec magistre: nec discipulus fiet iesu christi: verū potius disciplꝰ antichristi. Et erit discipulꝰ supra magistrū. ¶ Consyderate ergo o deuote popule christiane difficilē scholā datā esse ⁊ cōmissam ad gubernādū intellectui tuo ⁊ rōni vt magistro ac magistre sub iesu christo. Bene tibi pōt dici qḋ scribiꝛ in quodā poeta comico terētio fere ad hoc ꝓpositū: Durā prouinciā accepisti. Duram habes ꝓuinciā ⁊ difficilē scholā gubernādi. Legimꝰ de sctō quodā martyre q̄ Cassianꝰ nolaꝛ: cuiꝰ vitā scripsit Prudētius poeta christianꝰ ⁊ elegantissimꝰ (qui pueris legi debet potꝰ q̄ gentiles poete: presertim lascini et impudici) q̄ Cassianus iste tpe tyrannorum ꝑsequentiū sanctā ecclesiam/ christianus erat ⁊ tenebat scholasticū ludū. Accusatus fuit q̄ esset christianus ⁊ cōdēnatus ad mortē nisi christianā negaret fidē. Hoc facere noluit: ⁊ ideo breuiter discipulis suis vt eū occiderent traditus fuit. Tūc ecce quo pacto vnusq̄sq̄ discipulꝰ ⁊ paruus eū feriebat ⁊ verberabat. Aliꝰ quidē cultellulo suo/ alius tabella/ alius virgis/ alius libro suo pugno suo/ alius vnguiꝰ suis. Ideo ꝑcipere potestis eū graui martyrio vitā finijsse. ¶ Adduco vobis hic exēplū: bene enī ꝯsyderādo sepenūero sic est in schola/ de q̄ loquimur: in schola ꝑsonali humane creature. Nā sex ꝑfati discipuli ꝑsequunꝛ sepius ꝓpriū eorum magistrū ⁊ magistrā: intellectū videlicet ⁊ rationē. Et finaliter eos ad perpetuā tradent mortē: nisi sibi cauerint ⁊ oēm nisum ⁊ conatū posuerint vt eos bene castigēt: malā eorum ꝯditionē ⁊ inclinationē reprimat virga discipline. Nō decet intellectū tuum ⁊ rōne facere morē fatui magistri aut magistre: qui fatuitates suas cū discipulis exercent/ nō eos castigādo: vnde tandē falluntꝛ q̄ntūcunq̄ id fuerit tarde factū. Sicut habetis historiā de Heli qui nō castigabat suos filios. Recitaꝛ de quodā magistro/ qui non castigabat discipulū suū: ex quo effectꝰ est fur ⁊ homicida atq̄ ad suspēdiū ꝯdēnatus. Discipulꝰ hic magistrū suum vidit in via quē rogauit vt ipsum oscularetꝛ: cuiꝰ nasum morsu absumpsit: dicēs q̄ per eū ⁊ suam negligentiā morireꝛ. Sic facient sex hi discipuli qui ꝯdēnati sunt aut ꝯdēnabunꝛ ad mortē. Magister quoq̄

τ magistra cū eis: τ se inuicem deuorabūt: quia ibi
dissensio erit/horror τ cōfusio. Geras igit̄ curam
tui dū tēpus est: vt supradicti sex scholastici discí-
puli sint iesu christi. In h̄ de istis sex discipul' finē
N statuā (reuertar enī ad eos postmodū) τ vt deueni-
at ad euangelij nostri materiā: videlꝫ deuote chri
stiane popule: qđ sub mgr̄ cuius memini q̄ per ma
gnū magistrū cōmissus est ad gubernandā scholā
aīe in sex discipul' adimplere debet τ dicere qđ da-
uid dicebat dño nostro: Docebo iniquos vias tu
as dñe deus τ mgr̄: docebo discipulos meos q̄ ini
qui sunt τ mali/vias tuas: et q̄ pleni sunt pctīs ad
te ɔuertent̄. Itē aīo: Si mei nō fuerint dñati τc̄.
Uere dñet magister scio ꝙ si discipulos meos sub
virga discipline positi fuerint/nec vllā eis ꝑmisé-
ro dñationem: emūdabor τ mūdus ero a delicto
maximo transgressionis scꝫ. Sed tu dñe τ magister
summe meā cognoscis ignorantiā/paupitatē τ de-
bilitatē: τ noscis qꝛ nisi pͥus illuminat⁹ et edoctus
fuero a te/nec potero/nec sciā illuminare neqꝫ gu
bernare scholā meā τ meos discipulos. Quantū
enī est de me/cecus sum ad bene cognoscendū τ iu
dicandū qđ faciendū est/dicendū τ credendū: si nō
habuero vere fidei tue lumē. Emitte ergo lucem τ
veritatē tuam: qm̄ cecus sum a natiuitate mea: ad
exemplū huius ceci quē hodie sanasti. Mitte dñe
sapientiā de celis sanctis tuis. Mitte mihi dñe et
magister lumē sapientie tue: vt ego τ ratio sciamus
qđ est acceptū tibi: τ gubernem⁹ nobis cōmissos
discipulos ꝑ dignam tuā ꝓuidentiā: taliter vt ad
nostrā sit vtilitatem τ cōem nostrā saluationē: ad
gloriā quoqꝫ digne magnificētie tue τ maiestatis:
O τ vt tui sint discipuli iesu christi. Charissimi hoīes
taliter noster precari debet intellectus deū preci-
puum preceptorē nostrū vt ipse intellectus illumi
net̄ sicut cecus hodiernus. Exēplo hodierni euan
gelij vnusquisqꝫ intellectus si bon⁹ velit esse/su⁹ ꝓ
ceptor debꝫ habere ꝑ doctrinā iesu christi/tres cō-
syderationes s̄m ꝙ tacte sunt in trib⁹ nostri euāge
lij partibus: qđ satis prolixū est: sed multū ad ɔfir-
mationem fidei nostre τ nostre doctrine faciens.
¶ Primo debet vnusquisqꝫ intellectus cognosce
re veritatē per rectā illuminationē quantū ad p̄mā
partē. Secūdo debet defendere veritatē ꝑ stabilē
assertionē: quo ad secundā. Tertio adorare debet
τ honorare veritatē per hāc opationē: quo ad ter-
tiā partem. He sunt tres opationes q̄ ad vnūquē
qꝫ sapientē magistrū spectāt: vt dicit Aristo. Opa
sapientū sunt: non mētiri de quib⁹ nouit mentien
tē manifestare posse. Sicut cepit iesus facere τ do
cere. Et apl's: Cur aliū doces/te nō instruis. Tur-
pe est doctori dū culpa redarguit ipsum. Dicit er-
go textus euāgelij: Jesus trāsiens vidit a natiui-
tate cecū: qui significat nostrū intellectū: qui cecus
est ꝑ ignorantiā ꝓpter pctm̄ originale. Discipuli
iesu christi interrogabāt eū/dicētes: Rabi q̄d hic
hō peccauit: aut parētes vt cecus nasceret̄? Glos.
Erat admodū simplex interrogatio. Anteꝙ̄ enī ce
cus hic nasceret̄ non poterat pctm̄ habere. Rn̄dit
P iesus christ⁹: Nec hunc peccasse/nec parētes eius:
sed hoc factū esse vt manifestarent̄ et declararent̄

in eo opa dei. Hic sumo primā ɔsyderationē mo-
ralē ꝙ tribulatio nō semꝑ accidit ꝓpter aliqđ pec-
catū personale. Personale dico ad tollendū pctm̄
originale. Idē est causa sine qua non. Et illud po
stremo ad longuꝫ declaraui ad sctm̄ spm̄. Accidit
tribulatio aut ꝓpter correctionē/aut ꝓpter humi
liationē/aut ꝓpter ꝓbationē τ glorificationē/aut
ꝓpter initium dānationis. Dixit insuꝑ iesus chri
stus: Me cōuenit operari opa illius qui me misit
dū dies est: venit nox in qua nullus operari pōt.
Interea dū in mūdo sum/lumē sum mūdi. Glos.
Et erit vsqꝫ ad finēꝫ mundi. Ecce vobiscū sum τc̄.
Mat. vlti. ¶ Scđa consyderatio: Hic sumo secū
dā ɔsyderationē moralē/stultū esse expectare bene
agere donec veniat̄ ad mortem: que est nox mūdi
huius. Est enī nimis sero: etiā operandū est in lu-
mine fidei τ gratie: alioq̄n enī opera sunt mortua.
Posteaꝙ̄ iesus sic dixisset: spuit in terrā τ de sali-
ua sua lutū fecit/τ operuit oculos ceci/dicens: Ua
de laua te i aqua de siloe. Iuit: se lauit/τ rediit cla
re videns. ¶ Tertia ɔsyderatio: Hic sumo tertiā
ɔsyderationē de nostra cecitate ignorātie: q̄ expel
lit̄ per gratiā dei: que quidē gratia ꝑ saliuā signifi
cat̄: q̄ descēdit de capite nr̄e fragilitatis: que quidē M
fragilitas ꝑ puluerē denotat̄: et ꝑ ploratū/qui per
aquā intelligit̄. Uicini q̄ eū prius viderāt mēdica
re/dicebant: Nōne hic est q̄ sedebat τ elemosynas
petebat? Aliq̄ dicebant ipm̄ certo esse: alij ꝟo non
ipm̄ esse/sed aliū quendā illi similē. ¶ Quarta cō
syderatio: Hic sumo quartā ɔsyderationē: ꝙ op⁹
miraculosum turbare solet simplicē creaturā τ hu
manā. Iuxta illud: Illuminās tu mirabilit̄ a mō-
tib⁹ eternis: ignorātes cū audiūt loqui de reuelati
onibus τc̄. nolūt credere veluti nesciētes. ¶ Hec
est p̄ma pars euāgelij ꝑ quā liquet cecū hūc ꝑ diui
nā potentiā illuminatū fuisse τ suo exemplo debet
vnusq̄sqꝫ intellect⁹ ꝑ diuinā inspirationē cogno-
scere veritatē. Deus sciax dñs est. Et itex: Docet
hoīem sciam. Et btūs hō quē tu erudieris dñe τc̄.
¶ In scđa pte euāgelij dicit textus hūc cecū aliq̄s
dixisse/se eū esse q̄ cec⁹ fuerat: τ eis modū dixit/quo
fuerat illuminat⁹. Postea quesierūt ab eo: vbi nā
iesus christ⁹ esset? Rn̄dit: Nescio. Ad literā cecus
ille bn̄ sciebat ꝑ famā ꝙ iesus christ⁹ suus esset illu
minator/sed nesciebat quo iuerat. ¶ Et hic ɔsyde-
rationē capio moralē ꝙ hō sepenūero magnā l se
sentit inspirationē τ illuminationē bonā/nesciens
vnde veniat aut quo pacto elabit̄. Sic dicit scūs K
Bern. suꝑ Can. iuxta illud: Spūs vbi vult/spirat.
Uicini hui⁹ ceci eū ad phariseos duxerūt τ sabba
tū erat cū iesus christus eū illuminarat. Pharisei
postꝙ̄ audissent/ dixerūt: Hō hic ex deo non est:
qm̄ nō seruat sabbatuꝫ. O infortunatā τ odiosam
phariseoꝝ inuidiā: que eos nō sinebat bene vide-
re τ iudicare. Nā hoc qđ ad salutē erat alicui⁹ ho
minis/ imo et bestie in sabbato fieri poterat. Sed
hic secundā accipio ɔsyderationē ꝙ illis cōplures
mō sunt siles q̄ sibi de paruo aliquo die festo facto
ɔscientiā formarēt potius ꝙ̄ si centū facerent pctā
mortalia in detractionib⁹/verbis infructuosis τc̄.
hoc poterit dilatari. Alibi iudei dicebāt: quō pōt

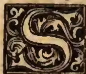
pctõꝛ hec signa facere? ⁊ diuisio erat iter eos: post
hac quesierũt a ceco: quid de eo diceret q̃ eũ sana-
rat? R̃ñdit ꝙ ꝓpheta esset. Dixerũt iudei se id nõ
credere. Et hic tertiã sumo cõsyderationẽ: ꝙ sũt
sunt hi q̃ de quolibet bene viuẽdi querũt cõsiliũ
⁊ nihil agere volũt aut credere nisi eis dicat q̃ ip
S sis placitũ sit. Nõ recipit stult⁹ verba prudẽtie: ni
si ea dixeris q̃ versant in corde ei⁹. Prouer. xviij.
Deinde dicit text⁹ quo pacto pharisei vocauerũt
patrẽ ⁊ matrẽ ceci illius / vt veritatẽ agnoscerent.
Qui rñderũt certitudinaliter hũc eoꝝ esse filiũ ce
cum natũ: sed quõ videret ipsi nescirẽt: sed ꝙ que-
rerẽt a filio q̃ etatẽ haberet vt ĩ causa sua loquerẽt
Et h̃ dicebãt parẽtes ꝓpter metũ phariseoꝝ: qui
iã statuerãt ꝙ quicũq; ꝯfiterẽt iesum christũ exclu
sus esset a synagoga sicut excõicatus. Deide dixe-
rũt pharisei ceco nato: Da gloriã deo: scimus qm̃
hõ hic pctõꝛ est. R̃ñdit cecus: Si pctõꝛ est / nescio:
hoc est vt dicit glossa: nõ est vt vos dicitis: h̃ scio
me cecũ fuisse ⁊ mõ bene videre. Dixerũt ei: Quid
ergo fecit tibi: quõ tibi tuos aperuit oculos? Re-
spondit eis: Iã dixi vobis ⁊ audistis / vultis ne ei⁹
esse discipuli? Tũc male dixerũt ei / dicẽtes: Tu di-
scipul⁹ eius sis: nos moysi sum⁹ discipuli: sed hũc
ignoram⁹ vnde sit. R̃ñdit hõ ille q̃ sanat⁹ fuerat:
in hoc ẽ mirabile vos nescire vnde sit ⁊ meos mi-
T bi aꝑuisse oculos. Nouistis qm̃ deus pctõꝛes nõ
exaudit. Uerũ est / dicit glo. ad miracula facienda
in ꝯfirmationẽ sanctitatis ipsoꝝ: licet bene ad ꝯfir
mationẽ veritatis spũalis. Sed si q̃s cultoꝛ ẽ dei /
⁊ eius facit voluntatẽ: hunc deus exaudit. Nunq̃
visum fuit quẽcunq; lumẽ reddere ceco nato: nisi
ex deo esset / nõ posset facere quãcunq; rem similẽ.
R̃ñderũt ⁊ dixerunt ei: Tu in pctĩs natus es tot⁹:
⁊ tu doces nos / ⁊ eiecerũt eũ. Hic quartã accipio
ꝯsyderationẽ. Mali q̃ inuiti veritatẽ audiunt: li-
benter repħendũt ⁊ moꝛdent ꝯcionatoꝝ vitã siue
iure sit siue iniuria: ⁊ solatiũ est eis quicq̃d mali di
ci audire possũt de ipsis. Sic fecerũt iudei de hoc
ceco ⁊ male iudicabãt de eius cecitate. Et ꝑ hanc
secundã partẽ apparet cecũ ꝯstanter veritatẽ pre-
dicasse corã proximis ⁊ oĩb⁹ suis aduersariis. Ad
hoc exẽplũ eodẽ mõ facere debet noster intellect⁹
q̃ est submagister iesu christi: sic ꝙ debite id ad q̃
tenet̃ exequi velit: defendere debet veritatẽ per fir
mã ⁊ stabilem assertionẽ. Audiuit iesus ⁊c̃. ¶ Ter
tia pars euãgelij nostri / que breuioꝛ est sic dicit: Au
diuit iesus quo pacto eiecissent eũ: ⁊ cũ eũ inuenis-
set / dixit ei: Tu credis in filiũ dei? Hic quandã ca-
pio ꝯsyderationẽ: ꝙ iesus christus approximat il
lis qui legẽ suã timent ⁊ augmẽtant: augmentãdo
scientiã eorum sicut fecit huic ceco. Dixit cecus:
Quis est hic dñe / vt in eũ credã? Et hic scđam su-
mo ꝯsyderationẽ: ꝙ sapienter interrogare debem⁹
id quod nobis datũ est ad credendũ: sicut dña no
stra cogitabat q̃lis esset sua salutatio: ⁊ iste cecus
V pariter. R̃ñdit iesus christus: Et tu eũ vidisti: et
hic est qui tecũ loquit̃? Tunc dixit: Credo dñe: ⁊ se
inclinãdo in terrã adoꝛauit eũ. Hic tertiã accipio
ꝯsyderationẽ ⁊ quartã. Una est iustũ esse ⁊ specia-
liter in ecclesia inclinationes fieri et ꝓstrationes

adoꝛando presentiã Iesu christi: contra hos qui
paruipendũt sanctum ⁊ venerabile sacramentũ.
¶ Altera cõsyderatio ꝙ in oĩbus donis que a ie-
su christo recipimus / nos debem⁹ humiliter ado-
rare in corde nostro: ⁊ ipsi gratias agere. Est docu
mentũ beati Berñ. de dono disce gratias referre.
In hoc quod dictũ est apparet in tertia consyde-
ratione quõ veritate cognita deus adoꝛari debet
per sanctã operationẽ. Probaui ergo ex hoc euã
gelio intellectũ nostrũ / qui cõmissus est vt subma-
gister sit seu magistri locũ tenens in schola nostra
spũali anime nostre / debere cognoscere veritatẽ: i-
stam inspirationẽ ⁊ eam ꝑ stabilẽ defendere asser-
tionẽ atq; honoꝛare per sanctã operationẽ. Pre-
terea existimo vobis placere vt ad scholã vestrã
et ad sex discipulos vestros (de quib⁹ prius dixi)
regrediar: q2 est materia que capi potest facile ab
omnibus hoĩbus / et ad memoriã habẽdã sic fiat.
Dicamus ꝙ submagister seu locatus intellectus
subtilis posteaq̃ receperit lumẽ veritatis eo quõ
dictũ est modo: sepius cũ magna cura ⁊ diligẽter
vadat ad scholã / vt sedeat in cathedra libere auto
ritat̃ ⁊ virgã teneat discipline: ⁊ die qualibet (sal
tem mane) vnã doceat lectionẽ / eamq; vesperi co-
ram se dici iubeat ⁊ audiat. O deuota christiana X
ꝑsona mane cũ surrexeris ⁊ es ĩ camera tua aut in
ecclesia priusq̃ discipuli tui. s. coꝛ tuũ ⁊ quinq; sen
sus / excedant scholas tuas: oꝑari studeas fm̃ : rẽ
⁊ statũ tuũ. Secreto eos intra te vocare debes ad
scholã anime tue ⁊ ostiũ claudere ne quisq̃ ad ex-
tra te impediat: tunc dicas coꝛdi tuo principali dis
cipulo ꝙ diligens sit in bene cogitando: sibi quo
q; a peruersa caueat societate: et ne det cõsensum
suum aut voluntatẽ peccato ꝓditoꝛi. Quia de coꝛ
de exeunt cogitationes male / homicidia / adulte-
ria ⁊c̃. Matthei. xv. et. Mar. vij. Sic dices oculo
vt caueat a malo visu / ne malũ accidat sicut acci-
dit filie Iacob / Dine / ⁊ elene: ⁊ aliis innumeris.
Nequius oculo quid creatũ est? et ne se dedat inĩ
que cupiditati / statum magnatũ inspiciendo. No
li inspicere ⁊c̃. Auri dices vt caueat audire fabulas
adulationes aut mala verba detractoꝛia: ne per h̃
oꝛiatur suspitio / odium / zelotipia / incredulitas: et
alia sine numero mala: princeps / id est intellectus
qui libenter audit verba mendacij omnes mini-
stros habet impios. Prouer. xxix. Dico oꝛi vt so-
briũ sit in comedendo / quo ad gustum: ne gula ma
le ipsum strangulet: sicut fecit cõplurimbus quo ad
animã / ⁊ quo ad coꝛpus. Seneca: Plures occidit
gula q̃ glad⁹. Dic insuper oꝛi vt sub custodia ei⁹
sit: quoniã loquatur modicum / tractim ⁊ submisse.
Alioquin q̃ putat se esse religiosum nõ refrenans
linguã suam: huius vana est religio: vt ait Iaco.
Peioꝛ est ictus lingue q̃ gladius: caueat a men-
daciis / periuriis / adulationib⁹ / et a malo loquẽdo
de aliis. Dic naso qui adoꝛari debet: caueat ne nũ
cius sit delectationis in cibo: male carnalitatis ⁊ Y
aliarũ rerum. Demũ valde instruere debes tactũ
ne piger sit ad bene agendũ et velox ad male ope-
randum: vt ad latrocinia / fraudes / rapinas ⁊c̃. pre
omnibus fuge ignem ⁊ flammam male carnalita-

tis: maxime abominabiles immūdicias q̄ nolari nō debēt q̄ fiunt p tactus p̄hibitos ꝛ inhonestos: tum fuipsius/tum alterius eiusdē precipue sexus. Ostende illi clare pericula ꝛ penas q̄ euenerunt ꝛ quotidie eueniunt cū discipulus hic tact⁹ se stulte iungit infuriose carnalitati: q̄ maledicta est ꝛ pditrix: q̄ fedissime vitꝫ ridendo pdit/penetrat ꝛ p forat aspiciendo: q̄ ferit dolorose osculādo: ꝛ mala occidit morte amplexando. Deinde impedit/includit ꝛ sepelit p malā ꝯsuetudinē in abominabilissimo carnalis delectationis. Undiꝗ sentiri facit fetidā suam immundiciā per diffamationē: ꝛ postremo cadit tota schola aīe ꝛ magistra: discipuli quoꝗ ꝛ quicq̄d ibi fuerit ad ꝑpetua horribilia ꝛ dolorosa tormenta labunt: atꝗ damnationē: ꝛ sic facti sunt discipuli antichristi: ꝛ refugiūt a ꝯfusiōne lucē ꝛ magisterij. Taliter docere debet intellectus noster illos discipulos quolibet mane ꝛ in eis dicere: Apprehendite disciplinā ne qn̄ irascat dominꝰ ꝛc. Discipuli mei: cor meū videlꝫ ꝛ quinꝗ sensus mei apprehendite disciplinā: vos oro ne magnus p̄ceptor vester irascat/ꝛ ne pdatis viam rectā/viam paradisi ꝛ ne deficiatis i sublimo magisterio anie paradisi: claudite diligent portas ꝛ fenestras schole vestre/ne mors intret: vt scribit in ꝑpheta Hieremie. ix. ca. Ascēdit mors p fenestras nostras ingressa est domos nostras. Et vt vobis dem breuē lectionē/discipuli filis iesu christi. Mane dedisti lectionē: expedit discipulos ire ad negocia eoꝝ: fm statum tuū/siue sit mercatura/ siue alius labor. Non semp eos tenere poteris in secreta schola anie tue: sicut religiosi ꝛ solitarij id facile facere possunt: sed vespere p̄inꝗ dormias necesse est sub magistrū redire ad scholā suam/ sedere in sede sua: aduocare discipulos suos/ ꝛ eos lectionē eoꝝ interrogare: ꝛ si quid bene egerint/ de omi hoc eos laudabis: et de malo vituperabis atꝗ castigabis virga disciplineꝫ abstinētijs aut ieiunijs/aut elemosynis eis quoꝗ minaberis. Sed mihi facere posses querelas aliquas o deuote christiane popul⁹ in primis mihi dicere posses: ser mel discipuli quos dic. sūt adeo puerili/maliciosi ꝛ mendaces: vt breuiter nunꝗ mihi veritatē dicant. Facile credo/sed magn⁹ magister tibi dico/de cōgruo ꝓuidit remedio. Et de quo queso remedio? filia ipsius intellectus subtilis ꝛ rōnis sapientis quā nominam ꝯscientiā veridicā: illa eos accusabit nil celādo si fuerit interrogata: sed qd̄ maius est si oēs alie ab interrogatione vellēt desistere/nec scire/ nec audire/ipsa vacaret semp per scholas: nec te dormire/nec quiescere fineret/sed ꝑsigeret te p verba sua. Nā ꝛ diabolis ꝛ dānatis veritatē dicit/quantū ad synderesim. Ipsa ea est q̄ tantū mali infert oībus peccatorib⁹ ꝙ quiescere nō pōt/nec dimittere patrē suum ꝛ matrē nec rationē in pace: si iusticiat disciplina nō fuerit de(ꝯtra deū) forefacta. Hoc officiū ꝛ conditionē tribuit ei magnus magister schole nostre. Certe scio ipsam nō tacuturā veritatē: quantūcūꝗ durū ei sit aut cōtrariū. Est enī ea femina q̄ vinci non pōt/ quin semp dicat quicq̄d credit aut nouit. Ponam⁹ ꝯscientiā tuā vsꝗ vltra caput in immundicia iacere semp tū te offendisse dicet/ te quoꝗ accusabit. Sed scio te adhuc mihi dicere posse conquerēdo sic: per fidē meā dñe/discipuli mei: ꝛ ꝑcipue maior/q̄ alijs debet esse sapientior ꝛ magis disciplinatus. s. cor/ sunt adeo fatui ꝛ vagi ꝙ cū mane aut vespeꝛ iuxta dicta ꝛ ꝯsiliū tuum facere deberē/non possum eos reducere ad scholā eoꝝ: nec cōpellere vt ibi maneāt. Sileo de alijs certe cor meū vadit/venit: ꝛ (veluti vent⁹) volat: nūc hac nūc illac absꝗ vlla mora: nō est in foro/modo i coquina ꝛc. Heu ergo qn̄ nō est in schola mea/quo pacto doceret? quō meā reciperet doctrinā/meā disciplinam? Est nisus circūgirans/malū timet ꝛ horā: nec reuerti vult cū vocat. Non possum negare quin oīno sit veritas: sed nihil est q̄n bona diligētia ꝛ frequēs assuefactio cū gratia dei vincat ꝛ ꝑficiat. Nullus quicꝗ hꝫ boni nisi sibi cōparet. Ob hanc causam quidā se ponūt in religionē. Alij loco secreta petūt per longū tēpus. Alij ꝑsistunt multū studēdo aut legēdo aut ꝑcando in aliquo: aut bene loquēdo seu ꝑdicando. Bonū est gratia stabilire cor. De solitudine dicit Bern. ꝙ loco figendū est corpus ꝛ anim⁹ ꝛc. Nemo repēte fit summus ꝛc. Adhuc ꝯquereris tertio ꝙ in oībus ꝛ vbicūꝗ discipuli tui sint/laqueos inueniunt et casus strictos implicatos glutine atꝗ foueas. Ideo esse nō potest quin mox deꝑhendant ꝛ decipiant sicut piscis aut aīlis in esca: rattus in lardo: auicula in miluo aut in laqueo. Nōne dicit sapiēs: ꝙ creature facte sunt in laqueꝫ pedib⁹ insipientiū? Nota quō velocius ꝛ citius nos corrūpunt exēpla domestica: vt dicit Iuuena. R̄ fideo p hoc te bene ꝑcipere debere ꝙ semp cū discipulis tuis mārere debes, intellectu ꝛ ratione/ vt eos gubernes ꝛ regas: ꝛ te querere decet auxilium et subleuamen incessanter apud magnū magistrū qui te liberare pōt a foueis ꝛ laqueis p talē humilitatē. Dauid: Laqueus cōtritus est: ꝛ nos liberati sumus ꝛc. Item oculi mei semp ad dn̄m: qm̄ ipse euellet de laqueo ꝛc. Idem Discite a me omēs ꝛc. Hec lectio sufficit ꝯtra oēm tentationē: sicut femina q̄ causam suā bono cōmittit aduocato. Postremo querimonia erit ser tuos discipulos adducere ꝛ fateri valde multas immūdicias in eoꝝ schola ipsius anie. Nec est cadauer aut immundicia magis fetida ꝛ abominabilior ꝙ fetor peccati mortalis. Anselm⁹: Tolerabilius feret carnis putridus: quo pacto mūdabit ꝛ purgabitur talis schola aīe per tuos eosdē discipulos. Sic enī ordinauit magnus magister: Cor ꝛ ocul⁹ ministrabunt aquā ꝯtritionis: q̄ haurit ex ꝓfundo displicentie puteo q̄ est aqua p fortem ꝯsyderationē sui status: ꝛ trahit aqua hec in altū per cordā spei intra situlā charitatis. Et est purat mūda sine vino/ si ꝓposiri mixtura. Os eijciet oēm immundiciā per scobas lingue sue p integrā confessionē: vnusquisꝗ aliorꝫ suā portabit sarcinā: ꝛ expensarū partem persoluet. Ut fm qualitatē delicti sit plagarū modus: vt de Magdalena dicit. Quot i se habuit delectamēta tot de se fecit holocausta. Per hoc fiet satisfactio. Uerū est ꝙ hi discipuli negligētes sūt aut recusantes hoc mō scholam istam purgare: ꝛ

mallēt eoꝝ immundiciā manere: ⁊ putrefieri in ea ſi
q̄s hoc pateret. Nō cū intellectu ſepi⁹ ſunt cauſa
illius pigricie/ aut ſtulta cōpaſſio: ſicut dici ſolet
pia oſſa filiā ꝓducit ſcabioſam. Cor ⁊ ocul⁹ ſe excu
ſant eo φ flere nō poſſint. Os q̄ꝫ loq̄ neſciret/ oēs
gn̄aliter: q꞉ nimis debiles ſunt ad quicq̄ portādū.
Primi ſcholaſtici ꝑ hāc aquā contritionis ponūt
oēm hāc immūdiciā ſeorſum ad foueā memorie: ⁊
ſufficit φ efferaꝫ tp̄e ⁊ loco ꝓ quo q̄s obligat⁹ eſt
ↄfiteri. Qui aūt hoc nō facit/ hec mūdicia mācebit
quo adusq̄ꝫ os eijciet eā: per ipſam palā aut ꝑ ſco-
bas ↄfeſſionis. ❡ Hic pōt fieri q̄ſtio: ſi quiſq̄ diſ
plicentiā hr̄e debeat de puero per fornicationē na
to/ quē vellet nō fuiſſe: aut ſi iudicandū eſt potius
aliquē eligere mori q̄ peccare: aut pl⁹ dolere q̄ de
quacūq̄ꝫ tp̄ali amiſſione. Fiat rn̄ſio. Sed os dicit
ſepi⁹ intellectui ⁊ rōni: Eia eia mgr̄ ⁊ magiſtra: q̄d
mihi dicitis: q̄d mihi p̄cipitis/ videtis maliciā no
ſtrā tam turpē eſſe/ tā mōſtroſam ⁊ abominabilē ⁊
p̄ſertim hanc q̄ a ſocio meo tactu ꝓgrediꝫ: qui eſt
tā imūdus vt ſi hec ei eijcerē ꝑ ſcobas lingue mee:
talē ſcꝫ fetorē: accideret ↄfeſſori meo ne vnq̄ nos
E amaret/ nunq̄ nos videre vellet/ indignaretur: nec
ampli⁹ nos honoraret: atq̄ꝫ nimiā imponeret peni
tentiā. Preterea tantū eſt illius immūdicie ⁊ in tā
magnā quātitate in omnib⁹ angulis ſchole nr̄e q̄
hoc nunq̄ expleri poſſet quātūcunq̄ꝫ eijcerē quin
ſemꝑ remaneret aliq̄d/ nunq̄ liberari poſſem: ſed
iterū cum iā purgata eſſet ſchola/ ſtatī denuo pur
ganda eſſet. Si die quolibet ↄfiterer: in craſtinum
mihi tātundē eſſet faciēdū: profecto malo quieſce
re q̄ fruſtra niti. Nōne habetis quod dicit Hiere.
Tren. j. φ Judas/ q̄ interp̄taꝫ ↄfitens/ exiuit de pa
tria ſua ꝓpter multitudinē ſeruitutis ⁊ laborē que
illi īponebanꝫ. Migrauit iudas ꝓpter afflictionē
⁊ multitudinē ſeruitutis. Ad has excuſationes de
bet rn̄dere rō ſapiens diſcipulo ſuo bono dr̄i: ⁊ illi
oſīdere potius aliquā verecundiā ꝑpetiendā ⁊ ſu
ſtinendā eſſe corā vno hoīe q̄ perdi ⁊ dari ⁊ expo-
ni verecūdie corā vniuerſo mundo. Nos ſtulticiā
cōmiſim⁹: iuſtū eſt vt eā portem⁹ atq̄ꝫ reperem⁹. Eſt
magna verecūdia ⁊ afflictio/ ſcio. Sed tanto mūdi
or fiet ſchola noſtra ⁊ eo citius purgabiꝫ. Poteſt
hic dici de muliere maritata q̄ dixit ſe potius ele-
giſſe ferre penā portandi puerū in vtero q̄ dicere
pctm̄ quoddā ab ea cōmiſſum cū marito ſuo: ma-
gnum ergo meritū habuit illud dicēdo pctm̄: quo
ad ſecundā querimoniā quāto plus eieceris tāto
min⁹ remanebit: ⁊ ſufficit te iuxta poſſe tuū face-
re ⁊ ſume ↄſiliū diligēter a filia mea cōſcientia: que
tibi dicet veritatē mō ſepius interroges. Sunt nō
nulli q̄ mūdos ſe eſſe credūt: ſicut illa q̄ nunq̄ puli
cē inuenit nec feſtucā in lecto ſuo: q꞉ nunq̄ quere-
bat. Hic poſſet dici de puero q̄ non diſponebat ſe
F vt purgaret campū ſpinarū plenū. ❡ Quo ad ter
tiā querelā noſcite talē eſſe dei miſericordiā: φ ſi
millies in die caderes in īmundiciā/ millies te mū
dare poteris. Nec erit tā magn⁹ cumulus/ nec tā
cōpreſſus ⁊ ad auferendū difficilis: ⁊ demū magn⁹
mgr̄ miſerebiꝫ laboris tui ⁊ noſtri. Nota de aqua
q̄ ſemꝑ nauim intrat: quo ad cōplanctū omniū ve
ſtrū: hoc ſcitote mō oēm penā veſtrā ſolū eſſe vnū
ictum virge ad aliā eam cōparando punitionē. Et
vos videtis ſcholaſticū aliquē velle ſufferre verbe
ra vt pe⁹ euadat ⁊ vt ſit extra ↄtinuū timorē. No-
ta de illo qui fecit ſe verberari: q꞉ vexabaꝫ a ſocijs.
Videris faciles dari penitentiā. Modo ſchola eſt
miſcdie/ poſtea erit iuſticie. Illic examinabūtur et
tentabūtur oēs noſtri diſcipuli tā per inimicos
q̄ per iuſtos hoīes q̄ etiā per noſtrā propriā con
ſcientiā ⁊ recipiet vnuſquiſq̄ꝫ premium ſm̄ merita
ſua. Diſcipuli antichriſti infernū habebūt cū tem
pus eoꝝ ꝑdiderint ⁊ male ꝑfecerint. Et boni diſci
puli ieſu chriſti adipiſcenꝫ licentiā dignā ⁊ glorio
ſum magiſteriū in magna aula paradiſi ⁊ ↄſequen
ter birrhū eterne felicitatis. Quā nobis cōcedere
dignetꝫ ſaluator noſter ieſus bn̄dictus: Amē.

Sermo ſuꝑ euangelio quinte dn̄ice quadrageſime: q̄ eſt dn̄ica in paſſione: per p̄fatū Joannē de Gerſon p̄dicatus.



SI veritatē dico
vobis/ q̄re nō creditis mihi?
Joā. viij. ſcribunꝫ originaliter G
⁊ recitatiue legunꝫ in euange
lio hu⁹ dn̄ice: que dr̄ in paſſio
ne. Sicut ocul⁹ infirm⁹ nō de
lectaꝫ ſolis videre claritatē: ſed ipſam refugit: q꞉
in ſe aliquā hꝫ diſpoſitionē ↄtrariā alicui⁹ humo-
ris aut infirmitatis q̄ ſuā impedit operationē. Sic
oīno pariformiter ſi aīe ocul⁹ intellectus. ſ. non
ſit purificatus de īmundicia ⁊ indiſpoſitione pctī
per fidē ⁊ gratiā: veritatis lumē ſcꝫ verbū dei in eo
cōuenientē recipi nō poteſt. Et q꞉ mētionē fecim⁹
in noſtri thematis verbis de veritate: φ eſt lumen
intellect⁹: ad hoc recipiam⁹ eā ex euāgelio ad dei
honorē/ ⁊ non in ↄtumeliā ⁊ opprobriū glorioſi ſui
noīs quēadmodū nequā ⁊ peruerſi iudei: de qui-
bus mētio fit in euāgelio. Diſponere nos debem⁹
ꝑ gratie impetrationē ſine qua fructū predicatio-
nis ꝑcipere poſſum⁹ minime: que ſal⁹ eſt animarū
noſtrarū. Ad eā impetrandā ⁊ obtinendā preſenta
bimus virgini gratie theſaurarie eāꝫ ſalutationē
quā p̄ſentauit illi angelus Gabriel/ dicēs: Aue ma
ria ⁊c̄. ❡ Si veritatē dico ⁊c̄. Scōm textū euange
lij ſancti Joānis poſtq̄ domin⁹ noſter ⁊ ſaluator
ieſus multa feciſſet miracula: ⁊ admirādas opati-
ones tum in ciuitate hieroſolymitana/ tum in ga-
lilea: et alijs vicinis/ patrijs atq̄ꝫ ciuitatib⁹: ſciens
ab eterno p̄ordinatū eſſe per diuinā ordinationē/
φ a malignis iudeis morti tradēdus eſſet. Appro H
pinquāte benedicte paſſionis ſue tēpore ſepi⁹ hie
roſolymā veniebat: ibiq̄ꝫ in tēplo ſepenūero p̄di-
cabat: rep̄hendendo legis ſacerdotes/ pharileos
⁊ iudaici populi quoſdā alios: eo φ veritati crede
re nollēt ⁊ doctrine: quā illis p̄dicabat. Hinc ma-
gnū contra eū ex ingenti eoꝝ malicia (que eis inſi
debat) cōceperūt odiū. Talē quoq̄ꝫ inuidiā ſuꝑ eo
⁊ doctrina eius ſctā: vt ſepius ꝓponerent ſe velle
occidere eū. Sap. ij. dixerūt impij/ cogitātes apud

se nõ recte: Circũueniamus iustũ: quoniã inutilis
est nobis/ꝛ ꝯtrarius operibꝰ nostris. Impꝛoperat
nobis peccata legis: ꝛ diffamat in nos pctã disci-
pline nostre. Promittit se sciẽtiã dei habere: ꝛ fi
lium dei se nominat: grauis est etiã nobis ad vidẽ
dum. Profecto (inquit vnus) nequeo eũ ampliꝰ vi
dere. Et alter: neq3 ego: moꝛiaꝛ. Heu non remu-
erant qđ eis dixerat Joã. iij. Misit deus filiũ suũ
in mundũ vt saluetur mũdus ꝑ ipsum. Et particu
lariter vobis dixit: O falsi iudei. Hec dico vobis
vt salui sitis. Hec dico vobis q̃ pater meꝰ vult vt
vobis dicã vt salui sitis. Nõ erat eis inutilis cum
ꝓpt eoꝝ veniret salutẽ: ꝛ nõ vt eos ꝑderet/ sꝫ certe
in alijs veritatẽ dicebant: ꝙ esset cõtrarius malis
operibꝰ eoꝝ: ꝙ in eo esset sciẽtia dei/ et ꝙ filius dei
J esset. Semel ergo inter cetera eo ꝓdicãte in tẽplo/
ostendit eis se bene cognoscere dãnabile eoꝝ pro
positũ ꝛ iniquas cogitatiões. Et dixit eis id quod
scribiꝛ in eodem caplo ante hodiernũ euangeliũ:
Ecce ego vado ꝛ queritis me: ꝛ in pctõ vestro moꝛi
emini. Dixi vobis: Nisi credideritis qꝛ ego sum:
in pctõ vestro moꝛiemini. Ecce vado. s. ad gloꝛiã
patris mei: quo ad humanitatẽ. Uos me queritis
sicut ꝓposuistis: sed dico vobis/ si nõ credideritis
me esse filiũ dei: in pctõ vestro moꝛiemini. Magne
mine ꝛ valde terribiles. Quicũq3 moꝛitur in pctõ
suo nunꝗ̃ erit sine pctõ: quod intelligitur de pctõ
moꝛtali: ꝛ sic nunꝗ̃ saluabiꝛ. Miserũ est sic nasci
in pctõ: ꝛ hoc peculiare est: sed est dãnatio ꝛ ꝑpe-
tua infelicitas moꝛi in suo peccato. Foꝛmidabiliꝰ
verbũ eis dicere non poterat iesus chꝛistus. Quia
ſm Augustinũ suꝑ Joannẽ: Non est res in mũdo
quã adeo chꝛistiani timere debẽt sicut moꝛi ĩ pctõ
moꝛtali. Quare oꝛdinatus est baptismus? Quare
offertis pueros q̃ pꝛimũ nati sunt ad baptizandũ
nisi vt non moꝛiãtur in peccato oꝛiginali: quod est
pctm̃ moꝛtale? Quare oꝛdinata est penitẽtia ꝛ con
fessio/ nisi vt quis non moꝛiaꝛ in suo pctõ? cum eis
dicebat: Si nõ credideritis mihi/ ostẽdit illis ma-
nifeste eos posse euitare tale incõueniens: si modo
in eũ crederẽt. Dixerat eis Joan. vi. Amẽ amẽ di-
co vobis: qui credit in me/ habet vitã eternã. Etiã
K dixerat eis: Sermo quez locutus sum/ veritas est.
Et qm̃ eũ arguere nõ poterãt/ quin eis dixisset ve
ritatẽ: interrogat eos in ꝑncipio euangelij nostri.
Quis ex vobis arguet me de pctõ: si veritatẽ dico
quare nõ creditis mihi? Si verba que vobis dico
vera nõ essent: causam haberetis me repꝛehendẽdi
ꝛ arguẽdi de peccato. Sed qđ dico vobis/ veritas
est. Si ergo veritatẽ dico vobis/ quare nõ creditis
mihi? Quãꝗ̃ multa alia in euãgelio nostro ꝯtineã
tur mysteria: attamẽ est mihi mens tria notare que
ꝯducunt ad hoc vt verbũ dei plenariũ suum soꝛti
atur effectũ in ꝑsona: ꝛ de quibꝰ rebus dñs noster
arguebat iudeos. Applicando alias euãgelij par-
tes ad hec tria puncta. Unũ est: audiendũ esse ver
bum dei ꝑ bonã intentionẽ ꝛ bonam humilitatẽ.
Secundũ: deuote credenda est veritas verbi dei:
Et tertiũ: bene seruandũ est verbũ dei ꝛ ĩ opus po
nendum. De pꝛimo dñs noster ꝛ saluatoꝛ iesus ar
guebat iudeos: qꝛ nõ volebãt humiliter ꝛ ꝑ bonã
intentionez audire veritatem dei: qđ minus est q̃
ipsam credere: eo ꝙ dicebat eis: Qui ex deo est/ ver
ba dei audit. Propterea vos nõ auditis: quia ex
deo non estis. De secũdo arguebat eos per verba
que dixi in initio: Si veritatẽ dico/ quare non cre-
ditis mihi? Quo ad tertiũ dixit eis: Si quis sermo
nem meũ seruauerit/ non gustabit moꝛtem in eter L
num. Necesse est ergo pꝛimũ audire verbũ dei per
bonã intentionẽ ꝛ humilitatẽ. Nã quomodo cre-
dent ei quẽ non audierũt: ad Romanos. x. Et pro
pterea dicebat iesus chꝛistus Joan. vi. Qui ver-
bum meũ audit. Et subiungitur: ꝛ credit: vitã eter-
naz possidebit: vbi pꝛimũ ponitur audit: q̃ credit.
Sed qualiter debes audire? Dico ꝙ audire debes
per bonam intentionẽ: tuam scꝫ faciendo salutẽ.
Omnis bona intentio a deo ꝓcedit: et propterea
qui bonã habet intentionem/ dici potest ipsum ex
deo esse. Quia vero falsi ꝛ mali iudei nunꝗ̃ habe-
bant nisi damnabilem intentionem audiendo ser
monẽ iesu chꝛisti. Ideo eos arguebat ꝙ debite ser
monem audire nõ valebant: non habebant inten
tionem addiscendi viam salutis eoꝝum cũ sperne-
rent ꝛ refutarent verba salutaria: eo ꝙ desyderiuz
habebant volũtatem adimplendi diaboli potius
q̃ dei voluntatem. Et ideo dicebat iesus chꝛistus:
Uos ex patre diabolo estis: ꝛ desyderia patris ve
stri vultis facere. Intelligẽdum est ꝙ erant filij di
aboli: non quidẽ per naturam/ sed imitationẽ. Cu-
ius facta imitaris/ illius es filius: dicit Haymo.
Unusquisq3 autem libenter audit loqui de magi-
stro suo/ patre suo: et illo cuius imitatur facta. Et
propterea Jesus chꝛistus concludebat contra eos
ipsos non esse filios dei sed diaboli: quia nõ liben
ter verbum dei audiebãt. Dicebat quoq3 eis: Qui
ex deo est (per emulationem scꝫ bonoꝝũ operum)
verba dei audit. Quid ergo est ĩ causa quo vos mi M
nus audiatis: nisi quia peruersam habetis inten-
tionem que ex deo non est. Audiebant quidẽ iesum
chꝛistum/ sed vt eum caperent in sermone vt occa
sionem haberent ei inferendi iniurias. Bene de
eis pꝛophetauerat pꝛopheta. Populus ad iracũ-
diam pꝛouocans est ꝛ filij mendaces/ nolentes au
dire legem dei. Esaie. xxx. Populus iudeoꝝũ pro-
uocabat iram dei: quia contẽnebant audire legem
sed eam interpꝛetabantur mendose per mendacia
arguentes legislatoꝛem iesum. Responderũt er-
go iudei/ ꝛ dixerunt: Nonne bene dicimus nos: qꝛ
samaritanus es/ ꝛ demonium habes? Dixerant ei
pꝛius/ cum diceret ipsis: Quare queritis me inter-
ficere? demoniũ habes quis te querit interficere?
ac si dicerẽt: nos nõ querimus te interficere. Mo-
do mẽdaciter ꝛ false dicũt ei: Bene dicimus nos:
quia samaritanus es/ ꝛ demonium habes. O per-
uersa generatio pro sanctis ꝛ salutaribus verbis:
vos illi redditis obpꝛobriũ ꝛ blasphemias. O dã
nabilis obstinatio/ nõ sufficiebat eis ꝙ blasphe-
massent suam progeniẽ. Joan. vij. Chꝛistus cũ ve-
nerit/ nemo scit vnde sit: sed hũc scimus vnde sit.
Nonne hic est filius fabri? Matt. xiij. Nonne hic
est filius ioseph fabri? Lu. iiij. Nõ est chꝛistus: qꝛ
chꝛistꝰ cũ venerit/ nemo scit vnde sit. Blasphema

nerant suã potentiã/dicentes: In principe demo
nioꝝ eijcis demonia. Dauid pphēta bene de eis
pphetauerat. Acuerūt linguas suas sicut serpen-
N tes. Acuerunt aduersus dulcē iesum linguas suas
ad blasphemandū sanctū nomen suum. Consyde
rate queso qualē habuerint humilitatem? Ego ꝙ
christus ipsos argueret/dicendo eis vitia eoꝝ: ꝑ
uersam viam eoꝝ ipsos corrigendo. Enitebātur ⁊
ob magnū furorē (quo agitabant) appellabant fi
lium dei demoniacū: ⁊ clauserūt aures suas/ne au-
dirēt verbi dei. Furor illis sicut aspidis surde ⁊ ob
turantis aures suas. Cassiodorus dicit sup hunc
passum. Hoc quod ꝓprijssime applicatur iudeis
qui obturauerūt aures suas/ne audirent veritatis
saluberrimā iussionem: vt non audirēt sancta pre-
cepta iesu christi q̄ est veritas. Et quod peius est
blasphemabant ꝑ magno furore nomen dei. Nō-
ne bene dicimus nos/qr samaritanus es ⁊ demo-
nium habes? Ad ambas has ↄtumelias nō respō
dit iesus/sed ad vnā solam. Nam de hoc quod di-
cebant eū esse samaritanū id dicēre putabāt in ma
gnā eius blasphemiā ⁊ vilipēsionē: sed iesus chri-
stus nō egre tulit: ꝙuis nō esset de samaria. Secū
dum enī verā significationē verus erat samarita-
nus: qͤ interpretaꝛ custos. Erat verus custos hu
mani generis: de quo scribiꝛ in Psal. Nisi domi-
nus custodierit ciuitatē ⁊c̃. Quare autē eum sama
ritanū appellarint: hoc est in causa/quoniā hi qui
de samaria erant/erāt obprobrio iudeis: quia reci
piebāt quinqꝫ moysaicos libros: ⁊ tamē erant ido
latre. Et ob hanc causam iudei eos contēnebant.
Sed ad aliud obprobriū que erat eādē blasphe
mia in hoc quod dicebāt ei/demoniū habes. Re
spondit: Non obprobriū pro obprobrio: sed illud
negando respondit eis verba doctrine ⁊ correctio
O nis: Ego demoniū non habeo/sed honorifico pa
trem: ⁊ vos inhonorastis me. Non habeo demo-
niū in corpore/nec ī cogitatione: quēadmodū vos
dicitis/sed honorifico patrem meū. Et vos me in
honoratis quārū in vobis est. Honorificabat pa-
trem suū quādo eis nō respondit cōtumeliose: nec
volebat se glorificare/vindictam sumendo de eis.
Ego gloriā meam nō quero/est qui querat ⁊ iudi-
cet. Referebat autoritatē ad patrē suum: ego non
quero gloriā meam: pater meus est qui queret vin
dictā ⁊ iudicabit: hoc est/discernet inter gloriā mū
di quā vos queritis ⁊ gloriā meam: nobis in hoc
dādo exemplū: ꝙ quicūqꝫ afficiatur iniuria: et absqꝫ
causa obprobrijs aut blasphemijs/ easqꝫ sustinet
patiēter: dat in hoc gloriā deo: quia nō sumit vin
dictam/sed reddit deo quod suū est: hoc est vindi
ctam. Mihi vindictā (dicit dominus) ⁊ ego retri-
buā. Cum ergo tibi inferēꝛ alicuius vitij aut cōtu
melie obprobriū: sisqꝫ innocens/bene negare po-
tes pacifice ad exemplū iesu christi/ ⁊ dicere: Non
est taliter vt dicis: nec reddere debes contumeliā
pro contumelia. Quod nobis ꝓhibet Paulus. j.
P ad Thessaꝛ. v. ca. Videte ne quis malū pro malo
alicui reddat. Et ad Rom. xij. Noli vinci a malo/
sed vince in bono malū: per bonū. s. patientie. Si
iudei fuissent innocentes ⁊ nulla eis infuisset ma-
licia/habuissent colorē aliquē iesu christo contra-
dicendi ꝙuis nō debuissent: propterea responde-
runt per iniurias ⁊ blasphemias: sed ꝓpter ma-
gnā superbiam que eis inerat nō volebant argui
de peccatis eoꝝ ⁊ inuidebant/ eo ꝙ iesus christus
ipsis eoꝝ ostenderet delicta. Et sunt due causa ꝓ
pter quas nolebāt audire verbū dei. Primo: quia
habebant peruersam intentionē: que nō erat ex
deo. Secūdo: quia nolebāt reprehendi de pecca-
tis eoꝝ. Multi quo ad has duas conditiones assi
milanꝛ iudeis. Sunt enī plurimi qui sermōes nō
adeunt vt asportent aliquid qͦ eorū prosit saluti:
sed accedunt aut ꝓpter curiositatē/aut vt tempus
transigant/aut vt perperā ⁊ falso iudicent/tam dē
ꝑdicatore ꝙ de alijs. Et hi peruersam habent intē
tionē: que nō est ex instinctu dei/sꝫ diaboli: ⁊ ideo
ex deo non sunt. Aliud eos mouere non debet nisi
vt ꝓficiant in via salutis. Et hi qui habēt eā inten
tionem/amici sunt dei. Canticoꝝ. viij. Amici tui au
scultant te: fac me audire vocem tuam. Dñe deus
scio amicos tuos suam intentionē in te habere: ⁊
ideo libenter te audiūt. Oro te fac me per bonam
intentionē audire vocē tuam. Hanc orationē face
re debent hi qui sermonē audiunt. Magnū est si-
gnum se esse ex ouibus dei: cū bono aīo auditur
verbū eius. Etiā cum videris aliquē qui delectatur
dicere ⁊ audire stulta ⁊ infructuosa verba aut men
dacia: dic audacter eū esse de parte seu ouili ipsi⁹
mundi mēdacis. Sanctus Joānes testaꝛ. j. Joā.
iiij. ca. Ipsi de mūdo sunt: ideo de mūdo loquunꝛ
⁊ mūdus eos audit: nos ex deo sumus. Qui nouit
deū/audit nos: qui autē non est ex deo/non audit
nos. Ipsi sunt de mūdo ⁊ loquūtur de mūdo: hoc Q
est de vanitate. Mūdus eos audit/nos sumus ex
deo. Qui cognoscit et amat deuꝫ/nos audit. Qui
ex deo nō est/nos nō audit. Sanctus ꝓpheta Sa
muel erat ex deo: qꝛ erat oīno paratus ad audien-
dum verbū dei. j. Regū. iij. Loquere domine/qꝛ
audit seruus tuus. Et notanter dicit/audit seruus
tuus: qꝛ qui non est seruus dei/nō audit loquentēꝫ
deū: non audit. s. libenter. Interroget vnusquisqꝫ
conscientiā suam/ si libēter audiat verbū dei: ⁊ cō
iecturā habebit an ex deo sit aut non: vt dicit san-
ctus Gregorius in homilia. Sūt etiā multi q̄ non
veniūt ad audiendū verbū dei: quia audire nō pos
sunt vitioꝝ suoꝝ reprehensionē. Malus equus nō
potest ferre (vt dicit) strigilēꝫ. Plerūqꝫ homines
qui sunt obstinati in peccatis suis: ⁊ destinauerūt
ac determinati sunt vitā ducere talem qualē: appa
ret ꝙ eis magna fiat iniuria cum arguūtur. Quot
sunt vsurarij in hac vrbe: quot falsi mercatores: R
quot publici concubinarij/qui libēter audiant vi-
tia sua reprehēdi? Ad hoc deuenim⁹ ꝙ lucratoria
pars status mercatoꝝ hodie per manifestas ma-
nuteneꝛ vsuras: tanꝙ etiam si non esset peccatū.
Est autem adeo magnū ⁊ horribile peccatū quod
nō modo contra legē est diuinam: verū etiā cōtra
legēꝫ naturalē. Quod expresse dicit Aristoteles. j.
politicoꝝ: Mala cupiditas hodie extinxit ignem
charitatis/⁊ veritatis claritatēꝫ: taliter vt pleriqꝫ
sint qui proximo nō succurrant: nisi retributionē

habeant aliam:pter id quod mutuo dant. Bene
dicit pphета:Supcecidit ignis.s.auaricie: ꝛ non
viderunt solē. Solem inquā veritatis que eis ostē
ditur ꝑ prophetā Dauid:qui pecuniā suam nō de
dit ad vsuram:ꝛ munera sup innocentē non acce/
pit. Habitabit.s.in tabernaculo domini:hoc est/
in celis. Et sepi⁹ corrigit hoc vitium: sed nulla fit
emendatio:audiūt quidē sed non faciunt. Sic de
terminati sunt dies suos finire in detestabili hoc
viuēdi modo. Et dicunt id quod scribit Job.xxi.
Scientiā viarū tuarū nolumus. Nolumus audire
doctrinā que vituperat nostrū viuendi modum.

¶ Demū recipiunt maledictionez quā dominus
noster dicebat iudeis : In peccato vestro moꝛie/
mini:que est inter oīa que in mundo sunt maxime
tenenda. Et sic est de illis qui nolūt audire corre/
ctionē peccatoꝝ suoꝝ. Assimilant em̄ infirmo qui
b oēm respuit medicinā. Debemus ergo audire ver
bum dei ꝑ bonā inteutentionē:nec sermonē despi
cere ꝑ iniquā nostraz interpretationē. Quia dicit
deus ꝑ os Sapiētis: Quia vocaui ꝛ renuistis/de/
spexistis omne consiliū meū:ꝛ increpationes me/
as neglexistis:ego ꝗ̄ŏ ī interitu vestro ridebo. Ad
hoc om̄es respicere debemus. Et istud est quo ad
primū. ¶ Dicebā secūdo dominū nostrū arguisse
iudeos:eo ꝙ credere noluissent:Quis veritatē di/
ceret:Si veritatē dico vobis ꝛc. Requirit ex par/
te illius qui pdicat: vt veritatē dicat:ꝛ etiā ex parte
illius qui audit obedientia fidei ꝛ credulitas requi
rit. De qua dicit Psal. In auditu auris obediuit
mihi. In auditu auris:hoc est/in veritate ꝙ̄ illi di/
cta sunt/obediuit per fidē. Et res maxime placens
deo:humilis fides. Eccli.j. Beneplacitū est deo
fides ꝛ mansuetudo.i. dulcis obedientia. Fides
em̄ intellectū deo reddit subiectū:et mansuetudo
siue obedientia subijcit affectionē. Ideo dicebat
Hieremias pphета: Hiere.v. Dn̄e oculi tui ꝓspi
ciunt fidē. ¶ Sed reperio tres modos fidei: Fi/
des viua/ Fides moꝛtua/ Fides ficta. ¶ Fides vi
ua est credere dei veritatē:ꝛ cum hoc eū amare ꝛ ti
mere per affectionē. Et absq; tali fide nullū opus
est meritoꝛiū:ad Galat.v. Fides est ꝙ̄ per dilecti/
onē operatur. Dicit viua:q₂ operari facit per dile
c ctionem dei. ¶ Fides moꝛtua est credere veritatē
euangelij dei sine hoc ꝙ quis faciat opa. Et dicit
moꝛtua:q₂ non mouet creaturā ad bona opa exer
cenda. Jaco.ij. Fides si nō habet opa/moꝛtua est
ꝛc. Si nō habet opa amoꝛis ꝛ timoꝛis dei moꝛtua
est. Timeo moꝛtuā hanc fidē in multis esse homi/
nibus:q₂ fidem habēt in articulis fidei: sed eos nō
ponūt in effectū per dei amoꝛē ꝛ timoꝛē. Sanctus
Jacobus arguit cōtra hos qui fidez hanc moꝛtuā
habent : repꝛehendēdo eos ꝙ nec deū timeant/ nec
eius iudicia. Tu credis ꝙ vn⁹ est deus: bene facis.
Et demones credūt ꝛ contremiscūt: ac si vellet dice
re: Demones bonū aliquod habent qꝺ in te mini/
me est:q₂ cū hoc ꝙ credunt deū/cōtremiscūt. Tu
autē nec deū times/nec eius iudicia. ¶ Fides fi
cta est debilis quedā credulitas:ꝛ ꝙ̄ firma non est:
quia in tēpoꝛe tentationis recedit. Matt.xiij. Ad
tempus credunt/ꝛ in tēpoꝛe tentationis recedunt.

Sicut etiā hi qui tꝑe persecutionis negāt fidei ve/
ritatē: propter timoꝛē perdendi bona coꝝ/aut vitā
temporalē ꝛc. Magna est gratia dei nullos iā esse
fidei ꝑsecutoꝛes. Magnopere em̄ timeo ne ꝓpter
magnū ardoꝛem ad bona tempoꝛalia multi essent
debiles ꝛ pauci firmi essent vsq; ad moꝛtē. Atta/
men tibi dico te nō habere verā fidem/ si nō habe
as animū ꝛ voluntatez paratam patiendi vsq; ad
moꝛtē pro iesu chꝛisti veritate. ¶ Jesus chꝛistus a
triplicē nobis pdicauit veritatē: videlicet: Verita
tem doctrine/ Veritatē vite/ Et veritatem iusticie.

¶ Prima nos docet cognoscere verum et fal/
sum:ꝛ precipit nobis vt credamus verum:falsum
ꝗ̄ŏ relinquamus.

¶ Secūda sc₃ veritas vite bonū discernit a ma
lo:ꝛ precipit nobis vt insequamur bonū/ et malū
dimittamus.

¶ Tertia veritas nos docet facere vnicuiq; iu/
sticiam/cuilibet reddendo qꝺ suū est. Et hec iusti
cie veritas nobis pcipit vt patienter feram⁹ mala
ꝛ tribulationes ꝙ̄ uobis deus mittit ſm nostra de
merita. Hi qui nō imitant aut nō credūt has tres
veritates sunt maledicti ꝑ os Esaie pphете. Esa.
v. Ve qui dicitis malū bonum:et bonū malū:po/
nentes tenebras lucem:ꝛ lucē tenebras:ꝛ ponētes
amarū in dulce:ꝛ dulce in amarū. Maledictio est
sup hos qui nō imitantur veritatē vite iesu chꝛisti
quoniā qꝺ bonū est/ꝛ quod iesus chꝛist⁹ tanꝙ̄ bo
num pdicauit/ dicūt esse malū. Jesus chꝛistus dā
nauit(vt malū ꝛ iniquitatē)omnē molestiā proxi/
mi sui:omnē vsuram/oēm foꝛnicationē/omnē iniu
sticiam:ꝛ nihilominus coꝛā oculis nostris publi/
cas cernimus vsuras/publicas oppꝛessiones inno
centū/oꝛphanoꝝ ꝛ pauperū:nō solūmodo ꝑ armi
geros ꝛ equites qui hoꝛribilia faciunt mala:sed ꝑ
falsas ꝛ illegitimas mercantias: sub quarū specie
vsurarij ꝛ vsurarie multis modis opprimunt po/
pulū. Audis iesum chꝛistū dicentez tibi/ bonū esse
ꝛ te teneri proximo tuo succurrere in sua necessi/
tate. Et tu nihil agis:i verū sumis ab eo lucrū ꝛ vē
dis quod iesus chꝛistus tibi pcepit: vt gratis deo
mutuo. Facis ergo de bono malum:ꝛ de malo bo
nū. Et sic maledictus es ab eo:crede q₂ est dei ve/
ritas: Ve qui dicunt bonū malū:ꝛ qui dicunt ma
lum bonū. Cum tales audiūt repꝛehēdi enoꝛmes
eoꝝ iniquitates quoꝛūcunq; sint peccatoꝝ:dicūt/
necesse est vt viuam. Sic assuet⁹ sum viuere: quic/
quid dicat predicatoꝛ: vitā immutare nō possum.
Sunt obstinati sicut iudei qui nunꝙ̄ per doctrinā
iesu chꝛisti voluerūt emēdari: sed elegerūt potius
in eoꝝ peccatis permanere ꝛ in illis moꝛi ꝙ̄ spūa/
liter viuere. Sanctus petrus videns sanctitatē do
ctrine iesu chꝛisti/dicebat: Dn̄e ad quem ibimus?
verba vite eterne habes Joā.vi. ac si voluisset di/
cere: Dn̄s hi qui aliter dicūt ꝙ̄ tu nō sunt imitan
di. Ideo dicebat Sapiēs de ista doctrina: Lignū
vite est his ꝙ̄ appꝛehenderūt illā. Qui em̄ facere pōt
ꝛ non facit/nō pōt vitā habere ꝑpetuā/sed ad eter
nā deputabit moꝛtē. Hec veritas est euāgeliū. Cō
syderate diligēter/q₂ venit tēpus miscꝛōie. Secūda
veritas/est veritas doctrine ꝙ̄ est veluti lumē ipsi⁹

intellectus. Psal. Declaratio sermonū tuoꝝ illu-
minat: ⁊ intellectū dat paruulis. Sermonū tuoꝝ:
y id est doctrine tue. Paruulis: hoc est/humilibus.
Priusꝗ̄ hec doctrina illuminet intellectū/recipiē
da est ⁊ sumenda ꝑ humilitatē: qḋ est ꝯtra eos qui
ad caput suū interꝑtant: quēadmodū peruersi fa
ciebāt iudei: postꝗ̄ iesus christus eis dixisset abra
am gauisum fuisse vt videret diē suum: hoc est/ꝙ
in spiritu ꝓphetie vidit aduentū iesu christi: ⁊ ga-
uisus est/ꝗ erat doctrina vera: quia scribit̃ Gen.
xvij. quō deus apparuit abrae. Mox iudei ꝑuer-
terunt sermonē eius: ⁊ dixerūt: Quinquaginta an
nos nondū habes/⁊ abraā dicis te vidisse. Nequā
ꝓditores nō bene capiebāt veritatē. Non eñ di-
xerat eis se vidisse abraā ſm humanitatē/sed ꝙ in
spiritu abraā vidisset eū. Et propterea reduxit eos
ad veritatē/et respondit eis: Priusꝗ̄ abraā fieret
ego sum. Et hoc bene videri pōt. Hoc eñ verum
erat: Abraā nāꝗ diu post mundi creationē factus
fuit: et Jesus christꝰ verus deus erat eternaliter ꝑ̄
usꝗ̄ mūdus fieret. Videte hic quō ꝑuersi iudei ce-
ciderūt seipsis ad falsitatē eorum. Et veritas iesu
christi eos effecit ꝯfusos. Sup oīa vincit veritas.
Veritas semꝑ hꝫ victoriā. Ad hoc ꝓpositū dicit
Chrysost. de laudibꝰ Pauli homilia. iij. Talis est
ꝯditio falsitatis: ꝙ nullo sibi obsistente ꝯsenescit
ac destuit. Talis autē ecōtrario veritatis status est
ꝙ etiā multis impugnātibꝰ suscitat̃ ⁊ crescit. Be-
ne igit̃ apparet ꝑdicationē iesu christi euāgelium
z verū esse. Postꝗ̄ eñ iudei nisi sunt extinguere ie-
sum occidēdo: ipsa tñ mirū in modū creuit vsꝗ ad
oēs mundi partes ꝑ apl'os. Ps. In oēm terrā exi
uit sonus eoꝝ ⁊c. Et ꝗ̄uis hereticoꝝ sit impugna-
ta iaculis ⁊ aliaꝝ persecutionū: ipsa tamē est ⁊ erit
triūphatrix pre oībus aliis fictis doctrinis. Hec
veritas hodie nō satis magnipendit̃: maior enim
mūdi pars conuertit̃ ad vanas scripturas potius
ꝗ̄ ad sanctā hanc doctrinā: eo ꝙ pauci sunt recte
instituti: ⁊ qui sciant quemadmodū teneatur vnus-
quisꝗ in suo statu cognoscere ꝑcepta dei ⁊ articu-
los fidei. Plures sunt hodie dicit doctor quidā/
qui se occupant vt sciant leges Justiniani: ꝗ̄ sint ꝗ
operam dent vt sciant quid necessariū est ad hoc
ꝙ quisꝗ̄ bonus sit christianus. Bonū est ⁊ expedi
entissimū talia cognoscere. Sed primo ⁊ ꝑ omni-
bus ꝓpriā addiscere oportet salutē. Heu deus ꝗd
faciam; hi qui nihil norūt/veluti bestie quantū ad
viam dei: ⁊ tantā maliciam/tantā vanitatē/stulrici
am didicerūt: vt mundū sequerent̃? Si centesimā
applicuissent partem tēporis ad addiscendū: satis
scirent ad eoꝝ saluationē/sed q: hanc scientiā con
tempserunt/ipsa pariter eos contēnet. Propterea
dicit eis ꝓpheta Baruch: Viam veritatis nō co-
gnouerūt: ideo perierunt ꝓpter suam insipientiā:
⁊ habent maledictionē supradictā. Ve qui ponūt
a lucē tenebras: hoc est/de veritate falsitatē faciunt:
quēadmodū mendaces/periuri/⁊ oēs huius gene
ris hoīes: qui nō habent reuerentiā ad veritatem
doctrine iesu christi. Matth. vij. Omnia quecūꝗ
vultis vt faciāt vobis hoīes: ita ⁊ vos facite illis.
Hec est eñ lex ⁊ prophete. Leges ⁊ ꝓphete mon-
strauerūt hanc veritatē ꝙ vnusquisꝗ faciat proxi
mo: qḋ sibi vellet fieri. Et hec est veluti regula vi-
te christiane/qua regulāde sunt oēs cōmunicatio
nes/oēs oꝑationes que tibi sunt cū proximo tuo:
⁊ vtinā vnusquisꝗ bene conspicere posset: spolia
tores ⁊ fures ꝗ sunt hodie ī hoc regno nō essent.
Si diligēter considerares hoc ꝑceptū/non grata
res nec affligeres proximū tuum/subleuares indi
gentiā ⁊ vicini tui miseriā: non obloꝗ̄reris ei. Est
aūt mandatū hoc (vt nosti) dei: ⁊ adimplendū est:
nullū est remedium. Reddere nos oportet vnicui
ꝗ qḋ suum est in suo statu. Primo gloriam deo ⁊
amorē super omnia. Secūdo ꝓximo nostro pieta
tem ⁊ cōpassionem: qḋ hoc ei debeas dicit scriptu
ra: Vnicuiꝗ mandatū est de ꝓximo suo. Deus ꝑ̄
cepit ⁊ cōmendauit vnicuiꝗ proximū suū. ¶ Q̄,
debeamus reddere gloriam deo de oībus rebus ⁊ B
nō nobis/hodie sepius nobis dicit christꝰ in euan
gelio/cū ait: Si ego glorifico meipsū/gloria mea
nihil est. Est pater meus ꝗ glorificat me ⁊c. quem
vos deū appellatis. s. ⁊ tamen eū nō vultis cogno
scere. Hi qui murmurāt contra deū de tribulatio-
nibus ⁊ de ꝑsecutionibꝰ currētibus nō glorificant
deū: sed in hoc se glorificant acsi nō meruissent a
deo puniri debere. ¶ Examinemꝰ vnusꝗ̄sꝗ apud
se ꝯscientias nostras/⁊ credo nos dicturos. Oīa
que fecisti nobis dñe/in vero iudicio fecisti: quia
peccauimꝰ tibi ⁊ mādat̃ tuis nō obediuimꝰ. Diu
iam fuimus in hoc regno in tribulationibꝰ: verū
pauci correcti sunt. Oēs he tribulationes super
nos sunt ꝓpter peccata nostra: sed metuo vt nec-
dū sentiamus sufficienter eas: q: ad deū per emen
dationē non reuertimur. Percussisti eos ⁊ nō do
luerunt: attriuisti eos ⁊ renuerūt accipere discipli
nā. Indurauerūt facies suas supra petrā/⁊ nolue
runt reuerti. Hiere. v. Sume ergo ad correctionē
dei disciplinas suas tribulationes. Agere eñ gra-
tias debemus deo ꝙ sic ei placet nos vocare: nec
nos ad ꝑpetuas tribulationes infernalis ignis re
seruare. Ideo dicebat sctūs Jacobus: Oē gau
dium existimate fratres/cū in varias tribulatiōes
incideritis. Gaudere debetis incidere in huiꝰ mū-
di tribulationes: que dūtaxat tēporales sunt ⁊ faci
les: quo ad tribulationes infernales: ⁊ quo ad ma
gnum bonū quod medio harū adipiscemur. ij. ad
Corint. iiij. Id quod in ꝑsenti momentaneū est et
leue tribulationis nostre: supra modū in sublimi-
tate eternū glorie pondus operat̃ in nobis. Om
nia que patimur leuia sunt ⁊ momentanea si cōsy C
deremꝰ ꝗd operent̃ ī nobis: magnā scꝫ glorie mē-
suram. Suscipiamus itaꝗ in patientia oē id qḋ
placet deo nobis mittere. Oīa eñ facit ad meliꝰ.
Et sic obediemus veritati sue iusticie. Nec habe-
bimus eam maledictionē que dicit: Ve qui ponūt
dulce in amarū/⁊ amarū in dulce. Cum murmura
mus de his tribulationibꝰ que nobis apparere de
berēt dulces/per patientiā eas capimꝰ in amaritu
dine. Simus ergo obedientes his tribus veritati
bus: sciētes ꝙ in tertio sequit̃ puncto: Si quis ser
monē meū seruauerit ⁊c. Qui seruabit sermonem
meū ⁊ in effectū ponet per bonā operationē/ non

gustabit mortē eternā. Ingens pmissio. Videte magnū fructum audiēdo/ credendo ⁊ seruādo verbum dei quēꝗ̄ nō gustare mortē eternam. Reperio fructū hunc pmissum in varijs sancte scripture locis. Deutero. Obserua ⁊ audi oia que precipio tibi/ vt bene sit tibi ⁊ filijs tuis. Ubi qui audierint ⁊ obseruauerint verba sua/ dies suos in bono claudent: ⁊ anni eoꝝ in gloria cōplebūtur. Sed hi qui contrariū faciēt/ penetrabūt gladios: ⁊ in stulticia eoꝝ peribunt. Et ppterea dicebat sctūs Jacobus: Estote factores verbi/ ⁊ nō auditores tm̄. Quoniā (vt dicit sanctus Augustinꝰ) audire veritatē nihil est/ si non auditionez fructus sequatur.
D Sanctus Augꝰ super psalteriū dicit: Quid facere debeamꝰ vt bene verbū dei custodiamꝰ. Incorporandū est a nobis ⁊ ad coꝛ mittendū: quēadmodū is qui edit escam suam: interius corpori immittit. Insup facere oportet vt bestia preesam ⁊ pus mādacatā ruminans escam: sepius ruminandū est in memoria quod audiuimus. Sicut eni͂ esca cito capta ⁊ mox extrusa nihil (vt dicit Seneca) proficit. Cibus nō accedit corpori: q̄ statim sumptus emittitur. Sic est de verbo dei: nō proficit statim auditū ⁊ statim oblitū. Sed cū conseruatur medicinalis est contra mortē eternā. Sapi. xvi. Neqꝫ herba neqꝫ malagma sanauit eos/ sed sermo tuus dn̄e. Nulla est medicina nec herba ꝯtra hanc infirmitatē que ad mortē ducit eternam: nisi verbū dei quod talis est virtutis: vt qui ipm̄ seruauerit nō gustabit mortem eternā. Cum falsi iudei hoc audirent perperā interpretati sunt: ⁊ allegauerūt iesu christo Abraā ⁊ prophetas q̄ mortui sunt/ ⁊ tamē dei verbum seruauerūt. Ipsi interptantur de morte tpali: ⁊ iesus christꝰ de morte loquebatur eterna. Ideo iesus christus eos arguit ⁊ ad veritatē reducere volebat: et dixit hoc qđ prius fuit ppositū: Anteꝗ̄ abraā fieret
E ego sum. Tunc falsi ⁊ iniqui iudei sustulerūt lapides ⁊ eū voluerūt lapidare. Profecto valde faciunt ꝯtra iesu christi opa. Nā ꝯtra dura verba eorū/ ꝯtra eoꝝ blasphemias eis rn̄det amicabiliter. Et ꝯtra dulcia verba iesu ipsi cucurrerūt ad lapides vt eū lapidarēt. Duricia currit ad duriciā: duri erāt vt lapides: ideo currebāt ad lapides. Eccl. vi. Quā aspera est nimiū sapiētia indoctis hoībꝰ. et Job. xli. Coꝛ eius indurabitur sicut lapis. Sapiētia iesu christi eis dura apparebat: qꝛ coꝛ eoꝝ sicut lapis induratū erat: tunc dn̄s noster se abscondit ⁊ exiuit de tēplo. Quod nobis significat veritatē cū his pmanere nō posse qui eā respuūt. Quia in maliuolā animam nō introibit sapientia. Sap. j. ⁊ Deutero. xxxij. Abscondam faciem meā ab eis: ab his scꝫ qui verba iesu christi seruare noluerint: sed ipsum lapidant p malum obstinationē peccando. Multa adducere possem de spūali hac lapidatione: de qua dicit sctūs Augꝰ: Magis delinquit q̄ contēnit regnantē in celis/ ꝗ̄ qui crucifixū ambulantē in terra. Maius est delictū offendere iesum christū regnantē in celis in corpore glorificato/ ꝗ̄ eum offendere ambulantē in terra in mortale corpore. Ad p̄sens sufficiet mihi qđ dictum est: hoc est verbū dei per bonā intentionē audire debere: et p bonā patientiā peccatoꝛūqꝫ nostroꝛū obiurgationem. Credere oportet humiliter veritatē doctrine vite ⁊ iusticie: nec hoc sufficit nisi ponatur in effectū per bonas opationes vt euadere possimꝰ mortē eternā: ⁊ demū habere paradisi gloriā: Amen.

Dominica in ramis palmarū Sermo.



Hoc sentite in vobis qđ ⁊ i christo iesu. Perfecte in vobis sentire qđ in iesu christo inueniti s. Nōnulli opinātur sermones dūtaxat fieri ad addiscēdū ⁊ sciendū quod prius ignorabat. Ideo dicūt interdum irridendo quid facerē in sermōe: scio plura bona ꝗ̄ velim facere. Tales hoīes falluntur: sermones eni͂ nō solum fiunt vt addiscatur bonū/ sed ad mouendū coꝛ ⁊ affectionē: vt amet ⁊ desyderet ⁊ cōpleat qđ bonū est. Ideo dicit apl's in verbis ppositis: nō ꝙ addiscamus qđ est i christo iesu/ sed ꝙ sentiamꝰ. Hoc sentite inquit i vobis qđ ⁊ in christo iesu. Ubi q̄ aliter faciūt ⁊ q̄ solū visitāt sermōes vt audiāt ⁊ sciāt rez aliquā nouā/ frustrantur: suntqꝫ tales de q̄bus dicit apl's: ꝙ sp sūt addiscētes ⁊ nihil sciētes. Nihil eni͂ sapiūt: nihil est gustū eoꝝ mouens aut desyderiū. Et h' cernimꝰ in cōpluribꝰ hoībꝰ q̄ solū audiūt sermōes ⁊ legūt scripturas: nec tn̄ eo melꝰ valēt: sꝫ aliq̄ peiores inde efficiuntur ⁊ obstinati. Exēplū de illis q̄ audiūt medicos ⁊ nihil faciūt. Heu deuoti nō ē difficillimū scire qđ sit bonū: vel ipsum docere qđ scitur. Jđ bn̄ dicit apl's: Hoc sentite ⁊c. Quid inuenimꝰ in chr̄o iesu oēs ꝟtutes. Sed spēalr deflectamꝰ oculos ꝯsyderatōis nr̄e ad mysteriū pcessiōis q̄ ei hodie facta fuit cū iret a bethania i hierl'm: q̄ fere distat ad miliare vnū/ ⁊ i ueniemꝰ rē vnā intē alias quā pfecte sp imitari debemꝰ. Et est ꝙ cū vidisset ciuitatē hierl'm/ fleuit sup illā. Nā pfunde sentiebat p affectionē ⁊ cōpassionē mala q̄ futura erant sup ciuitatē illā ⁊ maliciā inhabitātiū eā: q̄ oīa talia floccipēdebāt: nec sentiebāt q̄cꝗ̄ tanꝗ̄ obstinati in malo. Timebat ⁊ mortē suā. Deuoti hoīes sentiamꝰ in nob piissimā hāc tristiciā ⁊ sapidissimā cōpassionē saluatoris nr̄i iesu christi: q̄ talē hꝫ de alioꝝ ꝯdēnatione pietatē/ ꝙ flet: a fortiori nōne debemꝰ nos flere sup nos ⁊ sup mala nostra/ ⁊ pp̄ mortē.
Sentire in nob debemꝰ diligēter dulcē cōpassionē illā dn̄i nr̄i iesu christi quā habuit sup pctīs. Et religiose credēdū est dn̄am nr̄am ipm̄ sic flere pcepisse: ac eā cū ipso fleuisse. Et p hāc cōpassionē dulcē ac amorosā/ tibi supplicamꝰ ꝟgo dignissima/ ꝟgo pia vt impetres nob gratiā sentiēdi mala nr̄a: ⁊ ea amare deploꝛādi ⁊ fructuose pfunde sentiēdo: qđ inuenimꝰ i christo iesu bn̄dicto filio tuo. Nihil eni͂ est qđ adeo ꝯducat ad habendā clarā cognitionē boni ⁊ oēs sermones intelligēdos sicut est cōpunctio. Purgat eni͂ coꝛ ⁊ emollit/ ipmqꝫ disponit ad recipiēdā oēm veritatē/ vtilē ad salutē. Per oppositū: coꝛ qđ durū est oia ad malū vertit/ vel ad vili

pensionē q̄cquid audit: exemplo Jude q̄ ob nihil quod vidit in iesu christo/conuerti voluit: q2 nō senti ebat in corde qđ videbat extrinsece. Tolle nobis virgo gl'iosa talē cordis duriciā/⁊ ipm emolli ad p̄funde sentiendū flet9 ⁊ lachrymas tuas/tuiq3 b̄n̄dicti filij: ⁊ gr̄alr q̄cquid in eo inuenim9. Ad quā gr̄am impetrandā/nos te salutabim9. ¶ Hoc sen
H tite ⁊c. Quia cor nostr̄ humanū interdū vsq3 adeo durum est vt non sufficiāt v̄ba ad ipm mollius faciendū/vt benefaciat ⁊ a malo abstineat: ne q̄s̄ allegare posset ignorantiā/dn̄s noster de9 voluit nobis ostendere p̄ exemplū librūq3 sensibilē atq3 visibilē q̄d facere debeamus ⁊ sentire: sicut pater vel p̄ceptor suis facit pueris. Liber iste ⁊ exemplū saluatoris nostri iesu christi est ipe s̄m humanitatez. Nulla em̄ v̄tus est/quin admodū clare ⁊ apte ibi scripta sit. Om̄is christi actio nostra est instructio Omne quod fecit ⁊ dixit christus/fecit ⁊ dixit ob nostram instructionē: ⁊ ad mouendū nos vt bene operemur. Hoc sciebat ⁊ c̄sydera bat apl's q̄n dixit: hoc sentite in vobis ⁊c. Relinquam9 in p̄n̄tia⁊ recitare oēm decursum vite sue/p̄lixū nimium foret ipsum enarrare. Conuertamus c̄syderatiōis nostre oculos ad hodierne p̄cessionis mysteriū. Et sentiamus in nobis quod videbimus. Non sim9 veluti mute bestie q̄ inspiciēdo libros vel picturas/in nullo mouent̄. Vis tu cognoscere ⁊ sentire humilitatē? Vbi eam videbis magis p̄prie ⁊ euidenti9 q̄ in saluatore tuo iesu christo/⁊ in rege tuo: imo in rege totius mūdi ⁊ dn̄o dn̄antiū. Venit ad te et p̄ salute tua admodū humili mō. Primū sup̄ vilē quandā bestiā/supra asinam vel asellū: q̄uis magnus honor ab israelitico pp̄lo ad extra illi exhibitus fuerit. Inspice/cogita ⁊ senti in te q̄le gaudium ⁊ q̄ntā ambitionē aut sup̄biā assumpserit/q̄a gemit ⁊ flet. Optime sentit mūdanū honorē nihil esse/⁊ mox in c̄trariū v̄sum. Magna differentia ē huius p̄cessionis ad illā/q̄ non diu post ei facta fuit. Modo dant̄ ei alia vestimēta/tam vt sedeat supra illa/q̄ ad exhibendū sibi honorē: tunc ei scin
I dent̄ ⁊ dilabit̄ crux ad ipsum crucifigendū. Modo appellat̄ rex israel ⁊ saluator mūdi: tunc irridebit̄ ⁊ blasphemabit̄ tanq̄ impotens ⁊ stultus. Modo benedicat̄/tunc maledicebat̄. Modo rogat̄ vt saluet alios: tunc dictū fuit ei q̄ seipm saluare nō posset. Nimis magna differentia est in hoc qđ dicit̄ modo: Salua nos fili Dauid: ⁊ quod dictū fuit: Crucifige crucifige. Confidite ergo vos stulti honoribus vanis ⁊ mūdanis: immo vero confidere nolite. Videt̄ em̄ de tali honore mox labi ad irrisionē ⁊ inhonorationē. Ad vos ergo humiliādos sentite in vobis ⁊c. si mūdani honores in hac vita desyderādi forent/dn̄s noster non refutasset eos: sed demonstrare voluit q̄ verterent̄ in inhonorationē ⁊ aduersitates/blasphemie ⁊ irrisiones in p̄petuam gl'iam cōuerterent̄ ⁊ honorē. Sicut dicit apl's: Humiliauit semetipm factus obediens vsq3 ad mortē: p̄pter quod exaltauit ipm ⁊ dedit illi nomen quod est sup̄ omne nomē: vt in nomine iesu omne genu flectatur/celestiū/terrestriū ⁊ infernoꝝ. Propter Jesu humilitatē nomē eius taliter exaltatū est/vt omnia inclinent̄ ad nomen iesu/tam in celo/q̄ in terra ⁊ inferno. Si p̄funde hoc in nobis senserimus/non erit nobis cure c̄sequi ⁊ acq̄rere magnos status ⁊ ingētes pōpas in hoc miserabili mūdo trāsitorio. Omniū malorum radix auferret̄: ⁊ sic cessarent alia mala. Notate qualr̄ saluat̄ qđ dr̄: Crudelis est q̄ famā suam negligit: faciendū est debitū suū. Sed insup̄ si quis vult addiscere liberalitatē c̄tra auariciā: vbi inueniet eam melius q̄ in saluatore nostro: q̄ vt nos ditaret/paup̄ esse voluit: ⁊ dedit non modo sua/s3 semetipm. Si iudas p̄funde sensisset istā diuinē spiritus paup̄tatē/nunq̄ cecidisset in talem damnationē p̄ auariciā ⁊ rapinā: cui assimilant̄ multi n̄ro tēpore/vnde dolendū est. ¶ Vis scire patientiam ⁊ K
equanimitatē/senti in Jesu christo/quē hodie p̄ncipes legis rep̄henderūt de honore sibi impenso: quos valde patiēter sustinuit/cum eos solo verbo destrahere ⁊ p̄dere potuisset. Vis scire magnificētiam ⁊ qualr̄ honorare debes deum ⁊ ecclesiā suā: inspice qđ expulit e templo oēs q̄ faciebāt impedimentū honori dei. Notate miraculū s̄m sanctum Hierony. Notate c̄cordiā patientie ⁊ magnificētie. Hi sunt arguendi qui verent̄ aut erubescūt flere. Notate de Arsenio: notate de scō petro: qui dixit puero q̄n odiret ⁊c. Inuidia excecat: ⁊ pueri laudant. Moralr̄ qui petit hier'lm habet virtutū processionē ⁊c. Possem etiam dicere de omnib9 alijs v̄tutibus/sed compmā sermonē loquendo de virtute generali (que comp̄hendit oēs alias v̄tutes) sc3 obedientia: de qua loquit̄ apl'us: vnde sumpsi thema meū ⁊ dicam: In corde c̄scientie christi Jesu obedientiā sentite. Obedientia in duobus c̄sistit/in innocētia ⁊ pn̄ia. Innocentia est sibi cauere a pctō. Penitentia delet pctm̄ quod iam est p̄petratū. Inuenimus innocentiā in christo iesu quo ad personam suam/q̄m nunq̄ peccauit: ⁊ obedire voluit deo ad durā vsq3 mortē/mortē vic3 crucis. Factus obediens ⁊c. Penitentia fuit in eo non q̄dem p̄ peccatis suis/sed p̄ nostris. In signū huius fleuit hodie cum vidisset ciuitatē hier'lm. Inuēdo etiā nobis/q̄ in via hui9 mūdi q̄rēdo ciuitatem hier'lm sup̄iorē/nos flere debemus p̄pter mala nostra ⁊ pctā/⁊ habere pn̄iam. Non habem9 p̄manentē ciuitatē ⁊c. Primū punctū duoꝝ istoru3 L
vltimoꝝ erit declarare bona obediētie/q̄ fit deo p̄ euitationē pctī/⁊ innocētie sue c̄seruationē. Scōm erit ostendere q̄ post pctm̄ saltem ipm deleamus per pn̄iam. Nec immorabor ad longū declarare euāgelij mysteriū: al's ipm p̄dicaui/etiam nō intātū volo p̄dicare ad aliq̄d noui docendū/q̄ ad monendā voluntatē nostrā velle facere ⁊ adimplere: quod iam scimus ⁊ ipsum renouandū. Hoc quod iam scimus in memoria nostra/quēadmodū pctā nostra renouamus. Et hoc p̄derit magis q̄ addiscere nouitates: exemplo illius qui didicit hāc lectionē: Dixi custodiā ⁊c. Et exemplis feminaꝝ redeūtiū a sermone q̄ dixerūt se nescire dicere qđ p̄dicator dixerat: sed referebant bonā volūtatem ⁊c. hoc est bene addiscere ⁊ p̄ficere. Et de illo qui nō sciebat nisi miserere. Deuoti homines dicam9 igi

tur/ꝙ qui ꝓfunde sentire posset in corde suo miseriā ⁊ horrorē pcti:⁊ ꝑ ꝯtrariū pulchritudinē ⁊ felicitatē innocētie exēplo Jesu christi/ nunꝙ ꝯsentire vellet pctō mortali vsꝙ ad mortē. Sic senserūt sancti martyres/immo ⁊ ipe parue puelle/quemadmodū sancta Agnes/sctā Agatha/sancta Cecilia/sancta Katherina:q bellabāt ꝯtra pctm̄ vsꝙ ad mortem duram atꝙ crudelē. Hoc mō sensit Anselm⁹ cum dixit/ꝙ si infernus esset ex vna pte/⁊ pctm̄ ex altera/malle sese in infernū deijcere/ꝙ pctō se dedere. Et sumit hic infernū ꝑ pena/non intelligendo de baratro/vbi sunt oēs damnati. Pctm̄ ē res adeo displicēs deo/ꝙ non est tam bonus amicus aut amica/q̄n ipm damnaret si inueniret eum in vnico pctō mortali. Diceres vtiꝙ patrē aliquē aliquem quendā habere magno odio/si vt ipm occideret: ꝓprium interimeret filiū vel matrē ꝓpriam.
M Sic tn̄ fecit deus/vt eū necaret pctm̄/tradidit ꝓpriū filiū suum morti:nec mater eius dolorē euasit q̄n eum sentiret:q: passionis gladi⁹ cor eius trāsijt. Merito odio habere debemus pctm̄/que eo pacto tormētis affecit:⁊ morte deū nostr̄ ⁊ dominū nostrū:⁊ gn̄alr̄ oīa mala que a pctō ꝓdeunt/fugere debemus:ꝑsertim ꝙ sum⁹ similes bestijs:immo peiores eis. Videamus etiā ꝙ odiosum sit peccatū coram deo/cū sic deijcit ⁊ ꝑsternit creaturam suā in ignē ꝑpetuū/nunꝙ auferēdo eā:ideo dr̄ in furore: ꝓpter crudelitatē pene in quā mittit:⁊ si in se īfinite sit misericors/pctm̄ fac̄ hoīez ī talē ꝓlabi statū:ꝙ melius esset ei si non esset/vel esset versus in mutā bestiam. Pctm̄ ꝯstituit hoīem tyrannū et latronē erga deū/īmmo erga vniuersum mundū: qm̄ pctm̄ offendit oīm vniuersi mūdi:⁊ ꝑ hoc offendit omne id qd̄ sibi subiectū est/⁊ oīe qd̄ amat Insup etiā ꝑ pctm̄ hō abutit̄ omni creatura/⁊ destruit (ꝙtū in se est) ordinē mysticū ⁊ bellū tremēdū rōnabiliū creaturaꝝ ꝯtra pctm̄. Ideo etiā oīa erūt ꝯtra pctōres:immo ⁊ ipemet peccator ꝯtra se erit. Pctm̄ facit hoīem membꝝ ⁊ filiū inimici atꝙ sub iectū eius:⁊ in ptāte eius se subijcit/nisi deus ꝓhiberet:que est mutatio de filijs dei in filios diaboli. Vos ex patre diabolo estis ⁊c. Peccatum efficit pctōrē magis vesanū ⁊ furiosum/ꝙ sit aliqs mēte capt⁹. Pctm̄ eū seipm occidit ꝓprio suo facto ⁊ oñdit se habere odiū ꝯtra semetipm:quēadmodū oñdit Aristo. ⁊ hoc mō nulli amic⁹ est ⁊c. Nota de Achitophile q se suspēdit:⁊ de iuda. Absalō quoꝙ suspensus fuit:⁊ cor eius trib⁹ transfixū lāceis. Pctm̄ hoīem in talē ponit statū/ꝙ solū op⁹ est deijcere muꝝ vel parietē ruinosū/⁊ statim dela bi in foueā quādā igni plenā sine vllo exitu:paries hic est corp⁹. Notate de arbore:hmōi sūt mala q facit pctm̄ ꝑ inobedietiā ⁊ alia innūera. Queuel de hꝭ intellerit christ⁹ iesus:aliodu nunꝙ voluisset pati talē penā/ad quā sustinendā hodie sese obtulit. Sed vnde est ꝙ tam pauci seruāt innocentiā/sed ꝙ dedūt inobediētie? Hoc ꝯtingit vel ꝑ defectū hꝭ sentiēdi maliciā pcti ⁊ horrorē ei⁹. Et vnde cōtingit talis defectus? Cōtingit nimis obediendo asino suo ⁊ nimis beneuolēdo ipm nutrire. Et est similis abusio tāꝙ si asinus caderet in curru quo

dam/⁊ mgr̄ eius illi seruiret in terra ⁊ in genibus ⁊ addisceret ꝑ illū ⁊c. Quis est ille asin⁹? Fm Hieronū. est ꝓpriū corpus nostrū/qd̄ obedire debet aīe ⁊ rōni sicut asinus mgro suo:⁊ quēadmodū videtis ꝙ asinus si ꝑmitteret̄ ei liberꝝ arbitriū/deijceret magistꝝ suū in foueas ⁊ alia picula:ideo dat̄ ei frenum vel baculus. Sic est de corpe respectu aīme. In hoc imitari debemus exemplū christi Jesu:q ostendendo hanc obedientiā corpis ad aīam/voluit subijcere asinū:quēadmodū etiam sctūs ꝓpheta reputabat se coram deo dicens: Ut iumentū fact⁹ sum apud te. ❡ Tres sumant̄ ꝯsyderationes fm tres res asino ꝯtinentes.s. virga/onera ⁊ cibus. Per ꝯtrariū sunt cecitas que ducit per viam tenebrosam. Desidia qua cadimꝰ vtice ⁊ spīne. Scio sitas ꝑ viam spinosam. Voluptas ꝑ viam lutosam
❡ Sumamus hic quatuor ꝯsyderationes/cōparando corpus nostrū asino qui portat spm̄ nostrū ad pegrinationē hanc in ciuitatē hierlm̄ supiorē. Expediens est ⁊ necessariū discere ⁊ scire precepta dei:quomodo eū aīs adipleri possent. Aliqui magis obligant̄ plura scire ꝙ alij fm diuersos status etates/grās ⁊ officia:hoc est ꝯtra illos q claudūt oculos ⁊ surdā ꝑbent aurē ad hꝭ sciendū/ꝑ hocꝙ excusari esse credūt:tales sūt nimiū stolidi. Ignorans eū ignorabit. Adhuc peiores sunt illi qui ꝑuertere volunt veritatē vt liberius peccare possint. Exemplū de vulpe/q dicebat arietē esse salmonē. Hoc etiam est ꝯtra curiositatē illorū qui scire volunt quod non est opus/⁊ ꝓpriam negligūt salutē facile retinebunt longā fabellā:sed ꝑcepta dei et hꝭ viuendi modū obliuiscunt̄:⁊ sic sepe amittunt innocentiā ⁊ obedientiā. Non est tam paruū artificiū q̄n addiscat̄ laborando. Bestie etiam instruunt̄ facere illud ad quod eos vis ordinare:vt equinus pullus instruit̄ celeri gressu ambulare/et canis venari:pueri ꝑcipue sunt instruendi bene cogitare/⁊ debite cognoscere hoc ad qd̄ facti sunt:sicut Thobias docuit filiū suum. Patres quoꝙ ⁊ matres maiorem reddituri sunt rōnem si eos non vt debent instruant/ꝙ si interdū eos fame perire permitterent. Ideo ordinatū est matrimoniū. Locādus est in tali ⁊ in tali subiectione ꝓprius asinus ⁊ ꝓpriū corp⁹/vt non impediat sentire de deo:⁊ q̄n aliqd̄ de deo cognoscat:etiam in iuuenili etate sua omnis illa maledicta obliuio que nobis accidit/ ex hoc est ꝙ nimiū nitimur facere iuxta placitū asini nostri:⁊ aīa nostra oīno se ponit ad seruiendū ei
P Ob hanc causam sunt ordinata ieiunia ⁊ festa ad redeundū ad semetipm:⁊ cogitādū de factis christi Jesu aliorūꝙ sctōꝝ. Als opinatus sum ⁊ arguiꝙ pctōres non bene crederēt in deū ⁊ in fidem nostram:quoniam inquā q crederet ꝙ ob pctm̄ amitterēt paradisum ⁊ lucraret̄ infernum (est malum lucrū) quō auderent homines facere mala q quotidie faciunt. Sed cum bene consyderaui/nō opus est talia mala accidere ꝑ infidelitatē:sed ꝑ non sufficientē cogitationē ad illa. Exemplum de morte quam qlibet credit:⁊ tamē viuit tanꝙ si esset eternus. Exemplū de illo q fabulabat̄ ⁊ ridebat iuxta patibulū in biga:maiores motus impediūt mino

res. Fides adest/sed non viua ꝛ actualis. Hinc est
ꝙ sancti ꝓuidi versant̄ sepe in fletib⁹ ꝛ lachrymis
eo ꝙ vident finē ꝛ mortē/mala ꝛ ꝑicula eoꝝ ꝛ alio-
rum. Vidi stultū firma radice ꝛ maledixi ꝛc. Exem-
plū de illis quoꝝ amici mortui sunt: nec curant de
gaudio/de vestitu/de donis: sed solū loquunt̄ de
miseria ꝛ breuitate mūdi: ꝛ ꝙ stultus est q̄ hec cu-
rat. Laudabilius est seruare innocētiā/ꝙ̄ ꝑditā re
cuꝑare ꝑ pniam. Illi qui dicūt peccabimus/ꝛ de
inde pniam agemus/trib⁹ reb⁹ impediunt̄/defe-
ctu gr̄e/mala ꝯsuetudine/ꝛ senectute. Ideo male-
dicēdi sunt illi qui dant occasionē innocētiā corrū
pendi alioꝝ/q̄ volūt bñ agere. Vel q̄ se delectāt ha
bere societatē in pctis eoꝝ. Hec est ꝯditio diaboli-
ca. Tales peiores sunt homicidis/aut incēdiū fa-
cientib⁹/aut imꝓgnataꝝ mulierū suffocatoribus.
Quid dicem⁹ de patrib⁹ ꝛ matrib⁹ q̄ instruūt oīa
mala loq̄ pueros eoꝝ: illos inq̄ꝫ ꝑ quoꝝ os de⁹ lau
dari deber ꝛ bñdici. Ex ore infantiū ꝛ lactētiū ꝛc.
Qui nō vult innocētiā seruare/debꝫ saltē facere tā
pauca sicut poterit mala ꝛ ino bedētiā. Cōtra eos
q̄ iurāt/vel desperāt qñ fecerūt aliqd̄ malū: ꝛ illos
Q q̄ irridēt desꝑatos post pctm̄ eoꝝ qd̄ ꝑpetrarūt: ali
is dant audaciā/ꝛ ꝓijciūt lignū post cuneū: nō est
bonū qn obliuiscat̄. Et videmus bonā ꝯditiones
ꝛ ꝯsuetudinē moꝝ postq̄ꝫ fracta est declinare de pe-
iori in peius. Si tibi aliqua fuerit egritudo/nō de
bes petere aliā/aut te oīno ꝑditioni exponere: aut
si cecidisti in lutum/nō debes te amplius immitte
re vel intrudere. Volebam ꝯsyderationē meā ver
tere ad hortandū in scd̄a parte de obedientia q̄ no
minat̄ pnia: ꝛ motus eraꝫ ad hoc tam exēplo dñi
nr̄i q̄ fecit hanc pniam hodie supra pctōres: ꝙ̄ pro
ıge hunus septimane q̄ nominat̄ penosa septima-
na/ꝙ̄ etiā ꝓpter eam q̄ est necessitas: q꞉ paucissi-
mi inueniunt̄ innocētes hoīes: ꝛ reuera pauci eti-
am veri penitētes: sicut dr̄ scūs Amb. Videbat̄ tñ
mihi saltē pctōrem postq̄ꝫ peccasset agere pniam
debere. Deus nō ꝯtulit hāc grām angelis: q꞉ post
pctm̄ angeloꝝ nō erat locus pnie. Sic cogitabaꝫ
cum mihi visum fuit/ꝙ quatuor mali equoꝝ famu
li aut mangones quatuor bestie impedirent asinā
nostram redire ꝑ bonū iter: ꝛ reuerti ad deum atq̄
ad rōnem ꝑ pniam. Unus famul⁹ erat q̄ occupa-
bat os asini nostri/ne q̄cq̄ꝫ dicere posset ad mon-
strandū in quā foueā cecidisset. Alius erat despe-
ratio ꝛ obstinatio/q̄ innitebat̄ asino nostro ne pos-
set vel vellet resurgere/sed ꝯtinue de peiore iret in
peius: ꝛ dicebat: q̄re surges/cū iteꝝ sicut ꝑus rela-
bereris. Terti⁹ famul⁹ vel mango diaboli erat ꝓ-
R sumptio/q̄ faciebat credere asinū nostꝝ ꝙ moꝝ cū
op⁹ esset/asin⁹ noster resurgeret: nec op⁹ esset alia sol
licitudie. Quart⁹ erat timor q̄ est in pnia. Inde se-
q̄bat̄ magna multitudo oīm morboꝝ hoīm qui ꝑ
mala v̄ba ꝛ exempla criminabant̄ statū asini illi⁹
ꝛ excecabant eum laudibus/ etiam vt nesciret vbi
esset: lauda ꝓcor. Contra timorē exemplū de moni
ali. Exemplū de rege q̄ admonuit militē/ꝛ miles
dixit/ꝙ homies irriderēt eum qualiter haberet ti
morem moriendi ꝛc. si ꝯfiteret̄. Exemplū de illo
qui mortuus est/q꞉ se ostēdere medic̄ noluit ꝛc. Re-
medium est orō ad deū. Asina Balaā. Scd̄o ꝯsyde-
rare finē ꝛ ꝑpetuā v̄ecūdiā: ꝛ ꝙ nescimus qñ exeū-
dū est nobis. Tertio cape debes aliquē fidū ꝛ quē
melius amabis. Et si solum habeas curatū tuum
qui sit stultus/aut inexꝑtus/pete facultatē eūdi ad
alium. Interdū ꝓdest scriptura/interdū obligare
se sub aliqua pena/interdu rogare ꝓsbyteꝝ vt talē
ꝑsonā instruat ꝛ ita mentiat̄: q̄uis ipam dicere sit
melius. Notate de verecūdia iesu christi. Verecū-
dia accidit ꝓpter ignorantiā dicēdi alia sine v̄e-
cūdia. Contra obstinationē exemplū de Cham et
de Iuda. Exemplū de puero/qui cadet sepe. Cau-
sa est sepe ꝓpter suꝑbiā: ꝛ ꝑ hoc vt quis ꝯfidit pro
prie v̄tuti: ꝛ ꝙ q̄sq̄ꝫ irascit̄ sue fortitudini aut libꝫ
ꝑ
ti. Exemplū de manibus/que si mūdent̄ quotidie:
ꝛ de panniculis ꝛ de scutellis: immūdicia nō est tā
tenax. Et hoc est contra eos qui timēt ꝯfiteri ad-
huc semel. Vex est ꝙ ꝓpositū vindicte impedit mi
rum in modū/ꝛ non restituere/simil̄r rapine: sed cō
silium est se ꝓ̄sentare ꝓsbytero petere remediū: non
q̄dem ꝙ ꝓsbyter talē absoluat si ꝓpositū semꝑ sit
ꝯtinuatū. Contra ꝓsumptionē exemplū de multis S
subito mortuis ꝛ ꝑ mortalitates ꝛ aliter. Inuenit̄
ꝓsbyter occupat⁹ vel in egritudine q̄ impedit/ nō
ꝑt haberi sanū ꝯsiliū/nō pōt accedi penitentiari⁹:
multi non sciunt dicere pctā eoꝝ nisi recitādo fa-
bulas ꝛ occupādo ꝓsbyteros: ꝛ solū dicūt in gña-
li: q̄rite qualis diligētia est adhibita: ꝛ q̄d de pctō
oblito si debeant oīno dici ꝓsbytero pctā reserua-
ta/vel illa q̄ erāt oblita ꝛ redeūt ad memoriā/si re
cipiendo corpus dñi veniat recordatio alicui⁹ pctī.
Notate duram iusticiā ꝛ vindictā quā sumpsit de
us de hierl̄m. Cōtra timorē pnie exemplū qd̄ pati-
mur ꝓpter mūdū. Nota ꝙ sola ea pnia dari vl̄ in
iūgi debꝫ/quā iniūgens opinat̄ a se implēdā fore.
Sacrm̄ ꝛ venie seu indulgētie liberant de magna
pte/ꝛ ꝓces sanctoꝝ cum q̄s se ponit ad curiaꝫ mi
sericordie ꝛ penitentie: contra eos qui ceciderūt
in infernū per facta nimie penitentie quo ad ma-
los ꝛ ad eoꝝ exempla: stultus est qui se damnat ꝓ-
pter alteꝝ/ꝛ q̄ se ꝑ societatē vinciri seu capi ꝑmit-
tit. Tres ꝑuersi ministri onerāt asinum ne possit re
surgere/v̄ecūdia/spes ꝛ desꝑatio. Verecūdia q̄ na
scit̄ de pctō detegēdo. Spes de abysso misc̄die di-
uine. Desꝑatio propter iusticiam eius districtam/
aut de impotentia satisfactionis. Ab his trib⁹ mi-
nistris caueamus vt veram pniam deo acceptā et
nos deo ꝑfus recōciliantē implere possimus. Ad
quā nos ꝑducat ꝛc.

In ramispalmaruꝫ

Sermo.



Ecce rex tuus ve T
nit tibi mā̄suetus ꝛc. In ho-
norabili aduētu regis regum
in hierl̄m mr̄ nr̄a scr̄a eccl̄a v̄ri
tur in euāgelio alta buccina ꝛ
sonora zacharie ꝓphe ad mo
nēda corda nostra vt deuote

recipiamus eũ. Et dr̃ verbũ ꝓpositũ: Ecce ꝛc. Pro-
fecto venit mãsuet⁹ ꝛ benign⁹ rex regũ dñs nr̃ Je-
sus christ⁹: qm̃ dr̃ scꝫ ꝑ Lu. ꝙ vidẽs iesus ciuitatẽ
hierlm̃ fleuit sup illã. Ecce oẽm pietatẽ/dulcedinẽ
ꝛ benignitatẽ. Rex noster fleuit. Quare fleuit? Ob
destructionẽ hierlm̃/quã ꝑsentiebat ꝛ denũciabat
q̃ fuit quadraginta ãnis post fletũ suũ ꝑ Titũ ꝛ Ve
spasianũ: talis ꝛ tam horribilis ꝙ ꝑ rabiẽ famis
notabilis q̃dam mulier assauit filiũ suũ ꝛ comedit
eum. Etiã ꝯsyderãdo vanitatẽ mũdanoꝝ honoꝝ
sicut heraclit⁹ fecit. Sciebat em̃ xp̃s oẽs honores
q̃ tũc ei exhibiti fuerãt ꝯuertẽdos esse in dehono-
rationẽ die. s. dolorose passiõis sue. Magna erat
differẽtia dicere: Bñdict⁹ q̃ venit in nõie dñi: ꝛ di
cere/Tolle tolle crucifige eum. Fleuit ꝓpter apo
stolos ꝛ discipulos suos q̃ eum erãt relicturi. Fle
uit ꝓ oi gñe hũano ꝙ nõ intraret rectã ciuitatẽ su
am/ciuitatẽ ꝑadisi. Fleuit etiã ꝓpt̃ te (vt opinor)
virgo dignissima/virgo q̃ eras ꝛ es mr̃ sua tam ho-
norata/tam dilecta ꝛ tam amata: qꝛ tũc sentiebat
dolorosam angustiã quã esses passura in hora du
re mortis sue ꝛ passionis. Ideo etiã bñ cogitãduꝫ
est/ꝙ mõ hoc die cũ gaudio qd̾ habuisti de hono-
re suo/etiã amarã habueris tristiciã cum eũdeꝫ do
minũ nostꝝ flere ꝑsensisti. Teneo em̃ te affuisse de
ꝓximis. O deuoti hões q̃d hic cogitare possu-
mus/si dñs noster vel dña nostra etiã fleuerũt pro
nobis: quale nos ducere possum⁹ gaudiũ/nos q̃
certitudinalr̃/incessanter/pedetẽtim ad mortẽ ꝓ
u peramus: q̃ nescimus qñ nos ꝓsternet/cito vel tar
de. Reuera erit cito: qm̃ in tam breui tp̃e nulla est
tarditas. Nec scimus qualẽ habituri sumus ciuita
tẽ/vel ꝑadisum/vel ꝑpetuã damnationẽ: cũ dñs
noster veniet in suo terribili iudicio: velit deus vt
ꝯplicam⁹ ꝙ dr̃ aplus in ep̃la hodierna. Hoc sen-
tite in vobis qd̾ est in christo iesu. Quid sentite?
Sentite omnẽ hũilitatẽ/oẽm dulcedinẽ/ꝯpassionẽ
ꝛ benignitatẽ: ꝛ qd̾ verꝝ est qd̾ dr̃ euangeliũ ꝛ ꝓphe
ta in nr̃o themate: Ecce rex tuus venit tibi mãsue.
Sensationẽ nostrã ꝑ pc̃ti infirmitatẽ corruptã eẽ/
nisi gr̃a eam sanet. Ideo supplicam⁹ tibi ꝑusq̃ vl-
terius dicamus. Supplicamus inq̃ tibi virgo mr̃
regis nostri/ꝑ illã misc̃diam ꝛ ꝯpassionẽ quam ha
buisti hodie qñ vidisti ꝛ sensisti eum flere: sana et
ꝯmoue dura corda nostra ad fletũ ꝛ compassionẽ.
Nimis rudes sumus ac crudeles ꝯtra nosipsos/q̃
ꝓ nobisipsis flere nõ possumus/ꝓ q̃bus tu ꝛ glo̾
sus filius tuus fleuistis. Efficiant̃ igit̃ tua interces-
sione corda nostra tenera ꝛ mollia ad audiendam
ad edificationẽ nostrã. Ad quod impetrandũ salu-
tabimus te ea salutatione quã nũciauit angelus:
Aue ma. ꝛc. ¶ Ecce rex ꝛc. Vertẽdo ꝯsyderatiõis
mee hac ꝛ illac oculos ad sumẽdã ꝛ eligẽdã edifi-
cationẽ aliquã in tam ampla ꝛ lata materia/sicut
est illa hodierni mysterij: qꝛ oĩa dicere nequirẽ/vt
bñ credo. Clamo supradictũ sonũ: Ecce ꝛc. Aliq̃ñ
mihi dicebat/ꝛ ducebat ꝯsyderatio mea vt loq̃rer
de ꝓcessione hodierna/ꝛ declararẽ s̃m puncta euã
gelij. Quam ꝓcessionem facere debeamus in hie-
rusalem anime nostre: vel dicerem de causis ꝛ cir-
cũstantijs huius ꝓcessionis: ꝛ qualis differentia
fuit inter illam ꝛ eam que fuit die veneris magna
ꝛ sancta. Aut exponerẽ qualr̃ vnusq̃sq̃ se habere x
debeat ꝛ ordinare ad exẽplũ summi regis: decla-
rando qualr̃ venire debeat ad ꝓplm̃ suũ dulcis et
ꝛ benignus ꝓ eo/ꝛ nõ ꝯtra eũ: ad ip̃m defendendũ
nõ spoliandũ: nõ ad ꝓpriã/sꝫ publicã vtilitatẽ. Et
ꝓpl̃s eũ debꝫ reuerẽter/seruilr̃ ꝛ iocũde recip̃e. Vel
si sumas excusationẽ ob regis ꝑñciã. Dic de cau-
sis ob quas ciuitas hierlm̃ destructa fuit ꝑ corru-
ptionẽ triũ statuũ. Quia ecclasticus status un
ctus erat ꝛ vxoratus auaricie ꝛ inuidie. Status do-
minij ꝛ militaris iniusticie ꝛ tyrannidi. Stat⁹ po-
pularis ꝛ ciuilis igratitudini ꝛ inobediẽtie. Hec du
ra est materia. Aut si restringere vel sermonẽ tuuꝫ
s̃m statũ cui locutur⁹ es/ꝑ q̃d sunt mali officiarij
regales/a summo vsq̃ ad infimũ: hoc est ex omni
ꝑte. Exemplo Pilati satellitũ ꝛ militũ. Illuc nec fi
dem inuenies/nec legem/nec rõnem/ꝑ que tam do
lorosa ꝯtingunt tormẽto sapiẽti: vt cor ea cogitare
non possit/nec lingua recitare/q̃ clamant alta vo
ce cum clamoribus ꝛ vocibus: Vindictã vindictã
emũt officia ꝛ tam alte ponũt/vt reqrant̃ oblatio
nes/nec vlla sufficiũt iuramẽta/nec vsus/nisi eos
ꝓposuerint: hic cepi facere refutatiõis signũ: eo
ꝙ materia nimis est ꝑiculosa ꝛ odiosa ꝛ ꝑ̃ncipali-
ter ob desꝑationẽ/posse tales excessus corrigere
vl̃ emẽdare: ꝛ ꝙ me haberet excusatũ: tũc me mea
redarguit ꝯsyderatio. Quomodo inquit tu q̃ esse
debes veritatis ꝑ̃dicator/refutas tu eam dicere ob
timorẽ vel adulationẽ? quãdo dissimulatio vl̃ adu
latio pessundant ꝑ̃dicatorẽ/actũ est: de eo dici po
test recte/nunq̃ eum quicq̃ dictuꝝ quod ꝯducibi
le sit. Deus me ꝑ̃seruet/respondi: poti⁹ mihi mors
accidat/q̃ hec proditoria adulatio me decipiat. y
Profecto q̃uis hec materia valde ꝑiculosa sit et
odiosa: si tñ eam dicẽdo crederẽ ꝓficere/ꝛ ꝙ alique
correctiones vel emendationes sequerent̃/scis me
illam non subterfugituꝝ/nec me ab ea retractuꝝ.
Sic loq̃bar in secreto cogitationis mee colloquio
Et ꝯsensi ꝯsyderationi mee/cum humana impa-
tientia se plenã murmure ꝛ obtrectatiõis ostendit:
que deũ accusabat ꝯquerendo de eo qd̾ videbat ꝛ
sentiebat in toto mũdo/ꝛ tanq̃ repugnãdo atq̃ ac
cusando de falsitate nostri thematis dictũ. Ecce
rex tuus venit tibi mãsuetus. Que mansuetudo h̾
esse potest (ait impatientia) q̃ inueniẽ misc̃dia cuꝫ
oĩa male se habeant: sed nõ tm̃ male/sed qꝛ deuia
tur ꝛ cadit̃ de peiori in pei⁹/de afflictiõe in afflicti-
onẽ/de tormẽto in tormẽtũ. Si deus est rex ꝛ tã dul-
cis atq̃ mãsuetus/quare patit̃ tales miserias acci-
dere ciuitati sctẽ ecclie ꝑ execrabile schisma ꝛ diui
sionem? Quare ꝑ̃sertim vnusq̃sq̃ suum ꝯquerit̃ do
lorẽ: patit̃ ip̃e in francia talẽ afflictionẽ capitis/q̃
descendit ꝑ singula membra vsq̃ ad plantã pedũ:
quotiens vocat⁹ est deus/quotiẽs deꝓcatus taꝫ in
agro/q̃ in publico. Totũ hoc frustra fuit/non ve-
nit: aut si venit/est sine mãsuetudine/est sine ꝯpassi
one grauiũ maloꝝ nostroꝝ. Quid ergo nobis ꝓ-
dest seruire deo? q̃d ꝓdest illi credere? eum rogare?
Nonne melius est sese dedere bono tempori: ꝛ sec̃ꝫ z
sumere terrenas delicias: interea dum haberi pos-

sunt/ꝙ expectare aliā mercedē aut alterā vitā/de
qua nihil cognoscit. Ad hec impatientie v̄ba tre-
mui pre timore/ et in memetipso fremui:qm̄ ipa ac-
cusabat deum et alios/et ꝯtradicebat mansuete mi-
sericordie saluatoris nostri tanꝙ ipe foret durus et
crudelis: et omne hoc erat desperādo ac si ipa dā-
nata esset:vel similis porcis ac multis bestijs. Cō-
uerti igit̄ me ad reddendas aliquas rōnes/ob q̄s
humana impatientia de fide nostra non plenam
recipiebat ꝯsolationē. Quid mir̄ inquā si non ha
beas subsidiū et subleuamen de rege tuo/nec ꝯso-
lationē/cum eum refutes/cum nō digneris ipsum
inspicere/recipe aut honorare? Tu illi claudis por
tas ciuitatis tue ꝑditione ꝑ seras duroꝝ peccatoꝝ
mortaliū: et aperis eas per malum consensum tuis
et suis inimicis :p̄sertim magis amas honores et
recipis/ꝙ deum:malum quendā ꝑditorem terre-
nas delicias/que sepenumero sunt sine fide/sine le
ge et sine fidelitate:tam erga deum/ꝙ erga homi-
nes subiectos eius. Et excludunt fidelitatē seu fi-
dem/que debet respicere deū in spe:que debet eum
expectare/et benignitatē q̄ eum honorare debet et
seruare. Terrena voluptas stulta est/sine claritate
pure et vere fidei:nec vult respicere aut intelligere
cum dicit: Ecce rex tuus venit et c. Fides in v̄tute
ꝯsyderat qñ rex suus venit ad eam. Quomodo ve-
nit? Per inspirationē secretā/aut ꝑ p̄dicationē vel
ꝓsperitatē/vel tribulationē:tales p̄sentant aduē-
tum dei. Sed delectatio terrena non vult aperire
oculos suos vt videat :ideo non cantat deo vt de⁹
sit bn̄dictus/exemplo filioꝝ israel hodie. Si terre-
na delectatio forsitan deum suum ꝯsyderat venien-
tem :tamē taliter infixa est terre et in luto vilis dele
ctationis:ꝙ est sine lege et sine spe in deum:nec se
A monere vult/nec leuare vt eat obuiā dn̄o suo/cum
d̄r: Ecce rex tuus venit et c. Non habet palmā stu-
diose oꝑationis. Delectatio terrena sine ordine et si
ne dispositione plena est omni infidelitate/contra
subiectos deo. Ideo sentire nō vult ꝙ deus veni-
at mansuetus ad eam. Nam et hoc meret̄ malicia.
Sic tu q̄ dūtaxat voluptatē q̄ris terrenā/non ster-
nis vestimēta tua in via dei tui: sed eum spolias/de
p̄daris/et furaris in membris suis. Ideo bene co-
gnoscis o humana impatiētia/ꝙ terrena delectio
occupat et claudit oēs vias ꝑ quas dulcis rex noster
ad te venire vellet: et (quod peius est) tu ipm optas oc
cidere et crucifigere/q̄tū in te est/sicut d̄t aplūs: q̄a
facis incessanter pctā:ad que tollenda mortē vo-
luit sustinere. Facis viam suā obscurā et tenebro-
sam ꝑ infidelitatē/immūdam ꝑ viam carnalitatis
asperam et spinosam/ꝑ iram et crudelitatē. ¶ De-
bes facere tria seruitia s̄m tres q̄ in eo sunt ꝯsyde-
rationes: ad exemplū illoꝝ qui hodie christo ser-
uierūt. Cognoscere debes nobilem suam et regalē
dignitatē ꝑ orōnem deuotā/ cantādo: Osanna fi-
lio Dauid/bn̄dictus et c. laborē suum ꝑ te et penali-
tatem suam:ꝑ bonā oꝑationē:spargendo tunicas
corpis tui ꝑ abstinētiā et afflictionē/dulcedinē et be
nignitatē suam/ꝑ sparsionē ramoꝝ oliuaꝝ q̄ signi-
ficant pietatē et ꝯpassionē. Delectatio facit homi-
nem supstitiosum/stultū et blasphemū /pigꝝ/im-
mundū et luxuriosum / horribiliter crudelem/ine-
ptum et odiosum:cum debeat esse religiosus/cha-
ritatiuus/pius erga ꝓximum. Notate ꝙ iudei nō B
receperūt Jesum christum pro rege eorum/ pro-
pter pauꝑtatem eius: et ꝙ eam recipiebat per suam
penalitatē: et hortabat̄ ad eam ꝑ benignitatē suā
quam p̄cipiebat. Terrena voluptas vult domina
ri/delectationem sumere et rapere:quia est ꝓfundi
tas quedam sine termino. Cum delectatio terre-
na videt deum hm̄ōi nō dare mūdo/ipa ꝑuidēdit
ea recipere que deus ꝯfert:immo murmurat/vel
ipm non esse potētem/vel iustum/ aut beniuolen-
tem. Murmurat inquā ꝯtra opera eius. Dico ꝙ
arguit contra eos qui ipa faciunt:deus est iustus
ideo necesse est vt male facta puniat/et bene facta
remuneret. Quod cum illud in mūdo hoc fieri nō
possit/in alio fieri debz. Et si queras/quis hoc sci
at? Responsio:tanti testes:deus non fecit hominem
sine causa:homo ad alium finem factus est/ꝙ be-
stie. Aliqui homines deo seruiunt et saluabuntur.
Alia lex nō dat talem finem sicut christiana. Alia
lex non habet talem approbationē miraculoꝝ ab
initio. Et quis ea neget? Nota de miraculis subi-
tis. Alia lex non habet huiusmodi testes martyres
quibus nulla suberat mentiendi causa dum more
rentur. Eligite hanc legem/vel peribitis. Nota-
te de Mahometo/homo sine lege est peior bestia
Alia lex non habet talia testimonia ꝓphetarum et
hominū sapientūq₃ viroꝝ qui in omnibus alijs re
bus excellentes fuere. Ideo fides eis adhiberi de-
bet/quia vnum cognoscūt et alteꝝ. Alia lex non ha
bet huiusmodi testimonia sanctoꝝ et sanctarum.
Alia lex non fuit admirabilius introducta sine co
actione contra omnem humanā industriā/sicuti
christiana. Ideo terrena delectatio non faciet ali-
quibus presentiā terrenorum:sicut fecit Jude et a-
lijs iudeis. Nam ipa adducit vt seducat aliquan-
do: et dicit infideles fortunaciores esse / et habere
multa bona: ecclesiasticos esse peiores. Si enim C
crederent ait quod dicunt/aliter viuerent. Omnia
reguntur fortuna vel predestinatione/eodem mo-
do in bonis sicut in malis. Deus modo quare nō
facit miracula/presertim cum postulantur. Terre
na delectatio est sine fidelitate: quia credere non
vult nisi quod sentit et videt more bestie. Nota-
te rationes tam per libros nature/ꝙ per decem cō
syderationes scripture iuridice. ¶ Item si deus
semper faceret miracula in corporalibus afflicti-
onibus/ipsa haberentur pro nihilo. Et homines
dumtaxat seruirēt ei ꝓpter hanc vitā et ꝓpter cor- D
pus. ¶ Itē si deus faceret miracula ꝑ illis q̄ quo
tidie eū molestāt: videte q̄d esset de rōne. Ista ra-
tio fit magis honorādo diuitias et vanā gl'iam cō-
tra eum ꝑ fiduciam/recurrēdo potius ad inimico-
rum auxilium/ꝙ ad eum per supstitionē/ tanꝙ si
potentia sensus vel pietas potius in eis esset/ꝙ in
deo. Occidendo proprios filios suos coram eis/
tanꝙ per supstitionem. Dicit Sapiens/ꝙ qui fa-
cit elemosynā de substantia pauperum:quasi q̄ sa-
crificat filium ante patrē. Quid erit de illis q̄ spo-
liant et furant̄/et qui taliter consulunt eis:aut q̄ tā-

ta capiũt quãta eis necessaria sunt ad manutenen
dũ ꝛ nutriendũ vxores delicatas ꝛ statũ pꝛobꝛosũ.
Itez argumentaẜ oĩa regi fortuna. Rñsio: Deus
interdũ oꝛdinat ꝛc̃. Notate de iesu chꝛisto ꝛ de la-
zaro resuscitato ꝛc̃. Nõ ergo mihi ꝛc̃. Itẽ ecclesia-
stici sunt peioꝛes. Itẽ de medicis q̃ bibũt in febꝛi
bus: ꝛ de vnoquoq̧ q̃ viuit tanꝙ̃ moꝛi nõ deberet.
Notate ꝙ nõ adhibeẜ fides illis q̃ publice p̃dicãt
Notate de sortilegijs. Notate de rege qui dixit se
D malle moꝛi ꝙ̃ pati ꝛc̃. Ideo sine bona fide erũt q̃
ꝯtrariũ pꝛocurabũt. Delectatio arguit ꝯtra spem.
Pꝛimo deũ non fecisse hoiem vt eũ dãnaret. Itẽ
eũ destinat vel ad saluandũ vel ad dãnandũ. Itez
resistere nõ possem. Nota de illis qui blasphemãt
dũ ludũt taxillis/qui faciũt hoꝛribilia pctã. Et de
his q̃ inebꝛiãẜ. Alius dicit: me emẽdabo dũ finẽ
attigero. Nã in fine totũ ꝯsistit ꝛ pendet. Adula-
tio terrene delectationis socia argumentaẜ cõtra
mediocritatẽ in sumptibus. Ducere opoꝛtet statũ
dñationis/tenend⁹ est popul⁹ in ꝓtectione. Recte
dictũ est/nõ in ꝑsecutione. Cõstruẽde sunt ecclesie
ꝛ dñationes. Qui facit elemosynã stat⁹ debet esse
iustus ꝛ moderatus: alš solũ est abyssus quedã et
lup⁹ famelicus ꝛc̃. qui magis exponit ꝛc̃. Nota ꝙ
oĩa nõ sufficiunt ad ꝑsoluẽdas expẽsas. Nota de
respõsione ꝙ cũ facti fuerint diuites. Nota de do-
ctrina Icari q̃ iuuit ꝛc̃. Non est tã foꝛtis dom⁹ ꝛc̃.
Quatuoꝛ signa ꝙ coꝛp⁹ bꝛeuiter deficiet ad exem-
pluz Hanibalis/Antonij/Sardanapali. Pꝛimo
qñ non vult obedire rõni: qꝛ labiẜ vel comedit ve
nenũ ꝛc̃. Secũdo qñ caput ad se attrahit oẽ nutri-
mentũ. Tertiũ signuz qñ spũs ꝛ sanguis se ad coꝛ
retrahũt. Quartũ cũ fel dispergiẜ. Nota de iure
regis. j. Regũ. viij. In quo cõmittitur erroꝛ ĩ totã
legem nature ꝛ scripture. Nota ꝙ nõ adhibeatur
fides hominib⁹/nisi publice p̃dicantib⁹. Nota ꝙ
amoꝛ populi ad regem cõseruat regnũ: ideo hunc
nõ perdant. Bonus pastoꝛ gregẽ suum tondet/
nõ excoriat: vt dixit quidaz imperatoꝛ. Nota quõ
intelligiẜ. Oĩa sunt p̃ncipis/sapientes/paupes/
ignoꝛãtes/se odio habẽtes. Nota de regib⁹ religi
osis erga deũ: Karolõmagno/sancto Ludouico/
Constãtino/diligẽtibus et laboꝛiosis ad seipsos:
mansuetis ꝛ pijs in subiectos eoꝝ. Pꝛimo curare
debent bonũ cõmune ꝛ non imponere laboꝛẽ po-
puli pauperib⁹/mulieribus/reddere rationẽ de ex
pensis. Expendere redditus in pꝛelio nõ crudeli/
sed reuerendo: vt p̃nceps honoꝛeẜ magisꝙ̃ timea
tur. Nõ facere iniuriã nec per se/nec ꝑ suos cuicũ
E q̧. Esse sobꝛium ꝛ vigilantẽ. Uxoꝛ pꝛincipis talis
nõ facile sit familiaris alijs: qꝛ per feminarũ iniu-
rias acciderũt mala: vt ciuitatũ adustiones. Pꝛo
curatoꝛ publicus debet esse religiosus: sit sine stul
ticia: honoꝛet sapiẽtes ꝛ bonos vt det honoꝛes ꝑ
se/ꝛ penas ꝑ alios/ne faciat hoiem nimis magnũ:
p̃sertim audacem/ꝙ auferat paulatim illi quẽ vo-
let deponere: vnũquẽq̧ defendat ab iniuria. Pꝛo
curet ꝛ p̃eferat bonũ publicũ non suum. Nõ que
rat excellentiã in diuitijs vel voluptatibus roden
do nobiles ꝛ cõmunitatẽ per adulationẽ. Interea
dũ rex noster tenet hic thꝛonũ suum vbi sedet ꝛ re-
gnat misericoꝛdia/dulcedo ꝛ pietas. Appꝛopinque
mus ꝛ accedamus: nõ expectemus terribilem ꝛ tre
mendũ aduentũ districti iudicij: in quo vix iustus
saluabiẜ. Hi qui ꝓpter terrenã delectationẽ nõ cu
rant credere aut expectare redditionẽ ꝛ persolutio
nem paradisi: nec curant timere moꝛtẽ sine fine in
igne ꝛ toꝛmento in vitio ponũt se ad valde hoꝛri-
bile periculũ ꝛ sine remedio: ꝛ ideo parum habent
vtilitatis. Uerũ est de illis pꝛouerbiũ: Stultus nõ
credit donec accipit. Si doctrina regis iesu chꝛisti
(cui fidez ꝛ fidelitatẽ in baptismo pꝛomisisti) vera
est: ꝛ tu eam nõ adimples. Certe si falsa esset quod
esse nõ potest vel quasi nõ obedires: cũ modo solũ
omnẽ bonam virtutẽ pꝛecipiat ꝛ honestatẽ. Ro-
gemus pꝛo pace sancte ecclesie: vt deus eã adduce
re nobis velit in aduẽtu suo: sicut descẽdit ad hec
inferioꝛa ad eã fundandã ꝛ oꝛdinandã. Si quisꝙ̃
petat quõ veniet? Respondeo ꝙ veniet per viã hu
militatis: sicut per viã superbie recessit. Non ve-
niet per seditiones belloꝝ ciuilium/ aut ꝑ coꝛru-
ptiones argenti/aut ꝑ fraudes occultas. Attenta
re has vias est magis depꝛimere pacẽ ꝙ̃ ipsam eri
gere. Inducere regnũ hoc ad tales vias esset ip-
sum ponere in maximũ periculũ ꝛ certissimã perdi
tionẽ: quia oẽs he pecunie/imo ꝛ bis tantũ nõ suf
ficerent: eundũ est plane pꝛius/ꝛ bona quadã hu-
militate ac neruosa eq̃tate. ¶ Me refero ad eos
qui habẽt tractare hoc negociũ: pꝛo quib⁹ nos ro
gabim⁹ pꝛincipaliter ꝓ sctõ patre nostro cui deus
tale cõferat ꝯsilium: ꝛ ipsi sic credere ꝛ exequi vt sit
ad suam salutẽ ꝛ cõem vnionem. ¶ Pꝛo cardina
libus ꝛc̃. pꝛo lumine ipsius fidei ꝛc̃. pꝛo filia regis
vniuersitate: pꝛo rege dño nostro: pꝛo regina et ꝓ
omni eoꝝ nobili ꝓsapia: ꝙ deus eis ꝯferat gratiã
taliter gubernare regnũ: vt sit ad salutez animarũ
ipsoꝝ sufficienter. Nã quo ad coꝛpus minimũ est
nescio quãdo moꝛiendũ sit: quod sit ad pacẽ ꝛ emẽ
dationẽ huius regni: ꝛ vt sub eoꝛũ gubernamine
popul⁹ seruire deo posset in bonis moꝛib⁹ et vite
sanctitate ac bonã reddere rationez. Pꝛo dño de
Berri ꝛc̃. pꝛo statu populi vt bene seruire posset
deo in moꝛib⁹ bonis vite ꝛ ciuilitatis. Nã popul⁹
pedes sunt q̃ vos sustentãt: alioqn cadere necesse
esset. Nihil est tam ꝑtinens ad pꝛincipẽ sicut beni
gnitas ac fides erga suos subditos: nimis maluz
foꝛet si recederent sicut Roboã ꝛc̃. A quo ꝛc̃.

In festo pasche Sermo.

PAx vobis. Luce F
xxiiij. et Ioã. xx. repeniẜ. Sic
habeẜ Gen. xliij. Nos qui re
cepim⁹ vel recipiemus sacra
mentũ sancte ecclesie pacis ꝛ
vnitatis (quia vnũ coꝛp⁹ su-
mus) debem⁹ libenter audire sermonẽ fieri de illa
pace ꝛ vnitate resurrectionis saluatoꝛis nostri ie-
su chꝛisti qui eã nobis adduxit. ad Roma. iiij. Re
surrexit ꝓpter iusticiã nostrã. Et ad conuenienter
faciendã hanc audientiã: tollant⁹ mõ oĩa impedi-

nienta clamoꝝ ⁊ oīm litiū: nō mō corporalium ad extra/sed etiā spūaliū ad intra. Quis est clamor ille ⁊ lis spūalis? Est diuersa varietas curaꝝ ⁊ cogitationū terrenaꝝ/carnaliūq;: q̄ sepius occupāt aures spūales cordis nostri. Et in hunc modū ꝙ nulla vox deuotiōnis (quantūcūq; alta fuerit) audiri possit aut intelligi sufficiat. Et ecce q̄liter cupida auaricia clamat ꝙ acquirat vel spoliet vndiq; argentū. Supbia dedignās alte admonet vt hoīes dedignent vel ꝯtēnant oēm hoīez: nec vnus alteꝝ magnifaciat. Odiosa inuidia murmurat ⁊ flet de bono qḋ videt: ⁊ effuse ridet de malo qḋ ꝑcipit atq; accidit. Uindictā vindictā clamitat ira impetuosa. Gula postulat vt venter eius repleat. Et sic ō alijs vitijs innumeris/vnūquodq; s̄m suā cōsyderationē. Qḋ declarat Persius poeta valde ꝓprie satyra penul. Et Origenes sup illud Regū capite j. Erat vir vnus in ramata. Que erit vox ꝑdicationis aut admonitionis sancta q̄ audiri poterit l cogitatione in qua talis est diuisio/talis lis/talis clamor ⁊ tale iurgiū? Opus est ḡ mō pacare rumorez ⁊ clamorē ꝑ studiosam rōnem/⁊ deijcere hmōi cogitationes tumultuosas ⁊ vitiosas ꝑ sancte deuotionis gladiū. Et forsitan rō/virt⁹ ⁊ deuotio mortificate sunt in cordibus nostris vsq; mō.

B ¶ Oremꝰ igit deū vt eas hodie resuscitet secū ⁊ viuificet. Hec verba dixit hodie iesus christus sepius discipulis suis. Primo qñ locutus est eis: Pax vobis vt peccatis mortui/iusticie viuam⁹. j. Pe. j. Ut vigorose ipa pax pacē faciat in aīa nostra ad fructuose verbū dei audiendū. Et q: nulla pura creatura ipam nobis impetrare pōt resurrectionē talem quā petimus: ⁊ illā pacē quaz tu virgo dignissima q̄ nunq̄ pctis fuisti infecta: ⁊ q̄ necvitiosum ꝑlium in anime tue regno habuisti: sensualitatis cōtra rōnez/specialiter post cōceptionē filij. Ideo o gloriosa virgo maria/ad te cōuertemur virgo benedicta ⁊c. Pax vobis/scribit vbi dictuz est. Saluator noster ⁊ verus miles iesus christus mox post suā benedictā passionē in ꝑmo mortis sue instanti (qḋ fuit veneris hora nona) descendit ad inferos: ad dandā verā pacē/pacē glorie ⁊ beatitudinis: amicis suis patriarchis/ꝓphetis/⁊ alijs iustis q̄ erant in limbo patrū. Et credendū est satis ipm dedisse hanc pacē gloriosam oībus his q̄ erant in purgatorio/⁊ eos liberauit: sicut facit rex in ꝑmo suo iocundo aduentu. Et ad ꝓpositū hoc fecit latroni q̄ verisimiliter nondū cōpleuerat penitentiā pro oībus pctis suis: q̄ fuit illa ꝓpria hora beatificatus ⁊ vidit deū facie ad faciē/sicut sancti in paradiso. Hodie (inq̄t christus) mecū eris in paradiso. Lu. xxiij.

b ¶ Propter qḋ insup apparet falsitas doctrine pape Joānis vicesimi: q̄ damnata fuit cū sono buccinaꝝ vel tubaꝝ coram rege Philippo auiculo suo per theologos parrhysien. de virgine beata: ⁊ credidit poti⁹ theologis parrhysien. q̄ curie. Post illam pacē sic datā sup terrā illis q̄ nō erāt dānati iesus christus hodie in sua gloriosa et vigorosa resurrectione voluit dare pacē amicis suis sup terram existentibus: ⁊ intrauit ianuis clausis. Quibus dixit verbū ꝓpositū: Pax vobis. Uobis do pacē veram ⁊ bonā. ¶ In quo verbo ad habēdum aliquē ordinē clarum ⁊ breuem (q: s̄m pbm: Ordo bona via est. Et nihil est quod texit ordine longū: ait Lucanus poeta) cōsyderare possumus duo q̄ sufficienter cōplectunt totū mysteriū ꝑsentis solēnitatis. Nā in eo qḋ iesus christus dñs noster locutus est/nobis mōstrata est vita certa ⁊ sensibilis resurrectio. In eo ꝙ pacez dedit/significat nobis gaudium plenissimū ⁊ secura remuneratio.

¶ Et hec duo mox applicauit dñs noster Jesus christus in verbis sequentibus. Ego suz inq̄t: quo ad vitam certam/⁊ sensibilē resurrectionē. Nolite timere ⁊c. Ecce plenissimā ⁊ securā remunerationē. Per primū est cōdemnatus error heresis/⁊ dānabilis infidelitas: ⁊ h̄ quo ad sensualitatē. ¶ Per secundū est reprobata lis/dissensio ⁊ damnosa discordia: ⁊ hoc quo ad quietē ⁊ pacē voluntatis. Et ꝑ hec duo pacata fuerunt intellectus ⁊ voluntas humana aplōꝝ in hac gloriosa resurrectione: cuz dñs noster iesus christus dixit eis: Pax vobis.

¶ Quo ad ꝑmū dico: ꝙ locutus ẽ hodie dñs noster iesus christus/⁊ dixit: Pax vobis: nob significat vita certa ⁊ sensibilis resurrectio. Per qḋ ẽ ablata ab humano intellectu ⁊ dānata infidelitas: q̄ illi inferebat bellū ⁊ mortificabat eū. Uos appello o iudei increduli/q̄ vsq; modo negatis resurrectionē dñi nostri iesu christi. Et estis mortui spūaliter: nec pacē suā habebitis: vos appello vt videatis/audiatis ⁊ intelligatis testimonia dei: q̄ s̄m ꝓphetā vestrū ⁊ nostrū sunt mirabilia ⁊ credibilia. Mirabilia inquit testimonia tua dñe. Et rursuz: Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. D
Dicit lex vestra: ꝙ in ore duū cōuenientiū testium vel triuz debet stare testimoniū: ⁊ eis adhiberi fides. Deutero. j. In ore duoꝝ testiū vel triū stabit omne verbū. ¶ Habetis hic multo plures q̄ duos vel tres testes q̄ viderūt/audierāt ⁊ ꝑceperūt tali die: sicut hodie dñm nostrū iesum christū loq̄ ⁊ dicere Pax vobis ego sum: nolite timere. Et ipe etiā tenuerunt ⁊ palpauerunt eū. Palpate inquit ⁊ videte ⁊c. Lu. vlti. Et cū eis comedit. Sicut habet ibidē/⁊ Actuū. v. recitat/⁊. j. Joā. j. Et manus nostre cōtrectauerunt de verbo vite. ¶ Et si h̄ testimonium tam multaꝝ personaꝝ que aderat simul non vobis sufficiat. ¶ Ueniat beata Maria magdalena/⁊ dicat testimoniū de resurrectiōe dñi nostri iesu christi. Certe ait ipa: Eram apud monumentum diluculo: flebam ⁊ gemebā cū vidi duos angelos in stolis albis sicut nix/⁊ faciem relucentes sicut fulgur. Unū a dextra sepulchri: alterū ad sinistram: qui me ꝓhibuerunt ne flerem: dicētes resurrexisse hunc quē querebam. Ecce cōueniens et certum testimoniū duorum angelorum qui mentiri non possunt. Et cum essent q̄si prope sepulchrū circumspexi ⁊ vidi dominū nostrū iesum christuz. Quem primo aspectu opinabar hortulanū horti in quo fuerat sepultus. Sed ad verbum suū cū me appellaret proprio nomine/redij ad meipam. Et cognoui eum: q̄uis non tangerem ipm. Nec sola sum que hec vidi: quoniā paulo post socie mee marie que ante me recesserant de monumēto/viderūt

eā/cognouerūt eū/alloc ute sunt eū. Pedes quoq; eius tenuerunt ꝛ osculate sunt. Matth. viii. Verū si dura ꝛ obstinata incredulitas his testimonijs ɔtenta nō sit: quin semꝑ inferat bellū humano intellectui: nō permittēdo ipam habere firmā ꝛ K sanctam/nec spiritualē resurrectionē. ¶ Audiantur duo alij testes multū ɔuenientes: quoꝝ vnus dictus fuit Cleophas/ꝛ alter Amaō: sm̄ sanctū Gregoriū: Qui hodie post prandiū adeundo castellū ꝓpe hierusalē emaus vocatū/locuti sunt per oēm viā de dn̄o nostro iesu christo: qui exposuit eis scripturas sanctoꝝ ꝓphetaꝝ suoꝝ/q̄ de eo erant. Et demū cognouerūt eū in fractione ꝛ benedictiōe panis. Tūc euanuit: ꝛ reuersi sūt velocit̄ I hierlm/ nunciātes apl̄is ꝛ discipulis/ qui poterāt esse forte centum/vel centū ꝛ viginti: ꝙ vere iesus christꝰ resurrexit/ꝛ ꝙ apparuit sancto petro: ꝛ inter loq̄ndum venit iesus christus (sicut dictū est prius) ꝛ intrauit ianuis clausis/ꝛ dixit eis: Pax vobis ego sum. ¶ Et sic cōcludimus ex euangelio: ꝙ hodie ad minus dominus noster iesus christus apparuit quinquies.

¶ Primo Marie magdalene: Ioā. xx:

¶ Secundo alijs Marijs: Matth. viii.

¶ Tercio sancto Petro: Lu. viii.

Sed quo in loco fuerit/nō explicat euangelium: h̄ esse potuit redeundo de sepulchro cū sancto Ioāne. Vel in fouea in q̄ ɔtinue fleuerat ꝓpter eā quā fecerat negationē: que nominabat̄ gallicantus.

¶ Quarto duobꝰ discipulis ꝑegrinis: Lu. viii.

¶ Quinto apparuit apostolis ꝛ discipulis simul cōgregatis/q̄n sanctꝰ Thomas h̄ credere noluit: Ioā. xx. Nicodemus etiā recitat in euāgelio suo: ꝙ apparuit sancto Iacobo ꝛ Ioseph ab Arymathia: qui fuit incarceratꝰ a iudeis q2 sepeliebat iesum. Nec etiā dubiū est quin apparuerit gloriose virgini Marie matri sue. Et h̄ modo dicit sanctus Ambro. lib. ij. de virginitate. ¶ Vidit maria resurrectionē dn̄i. Et ꝑmo vidit ꝛ credidit. ¶ Vidit L Maria magdalena: ꝙuis adhuc ipa nutaret/ saltē vidit ipa eū cū sanctis apostolis: vbi ipa erat in societate sancti Ioānis euangeliste: qui eā habebat in singulari custodia. Sed euangeliste tacēt q2 testimoniū matris de filio erat minus acceptabile infidelibus: ꝛ potuissent dicere/ꝙ ob nimium amorē ipa maria arbitrata fuisset se videre qđ non videbat. Iuxta illud Vergilij in buccolicis: An q̄ amant ipsi sibi somnia fingunt. ¶ Et ꝙ loquunt̄ de beata Maria magdalena specialiter/ꝛ de sancto Petro: h̄ fit ꝓpter quinq; vel sex causas quas in presentiaꝝ obmitto. ¶ Vlterius ad tollendum omnē dubitationē ꝛ incredulitatis scrupulū accedat sanctꝰ Thomas: Accedat ꝛ dicat testimoniū certū de resurrectiōe dn̄i nostri iesu christi. ¶ Nō eram (inquit sanctus Thomas) semel in societate apostoloꝝ/cū dn̄s noster iesus christus apparuit eis/ꝛ dedit ipsis pacē suā. Et eoꝝ relationi credere nolui/nisi egoipse viderem vulnera pedum et manuū suarum: ꝛ imponere digitū meum in plagam lateris sui. Et certe sic feci octauo die post resurrectionē: ꝛ cognoui ipm̄ esse dominū meū ꝛ deum meū. Qui dixit mihi me credere ideo qđ vidissem. Sed laudabat eos qui crediderunt ꝛ nō viderūt: Ioā. xx. ¶ Sepius aūt in locis alijs declarauit dn̄s noster iesus christus resurrectionem suam.

¶ Semel supra mare/cū sanctus petrus ꝛ sanctꝰ ioānes piscarent̄ absq; h̄ vt aliquid caperēt. Ioā. viii. ¶ In monte Thabor: Matth. viii. ¶ In monte Oliueti: Luc. viii. ꝛ Actuū. i. ¶ Et sanctꝰ Paulus dicit. i. ad Corinth. iij. ꝙ apparuit plus q̄ quingentis discipulis/ꝛ postremo sibiipsi. ¶ Iosephus quoq; vir doctꝰ ꝛ iudeoꝝ historiographꝰ: qui fuit in destructiōe hierusalē: qui potuit vidisse dominū nostrū iesum christū. Asserit in octauo libro suo antiquitatū/dominū nostrū iesum christū apparuisse die tertio. ¶ Nec obliuioni dandum est quoddā testimoniū: Quod magnopere vobis ɔuenit o iudei increduli: ꝙ vosipsi sepulchrū multis custodibus muniuistis. Quoniā sciebatis bene dn̄m nostrū iesum christū ꝑnunciasse/ꝑdixisse ꝛ ꝓphetasse se tertia die resurrecturū: sicut habetur M Matth. xvi. xvij. et. xx. et. xxvij. et Marci. viij. ix. x. ꝛ. xiij. Luce. ix. ꝛ. xviij. Et sic dixerat Dauid ꝓpha in persona dei: Resurrexi/ꝛ adhuc tecum sum ꝛc. Et vt declarat dn̄s Armacanus in libro de q̄stionibus armenoꝝ/in fine: vbi habemus: Ego occidam ꝛ ego viuere faciā: Deu. xxxij. de quo Esdras scriba legis sumpsit: Ego occidar ꝛ viuam: percutiar ꝛ sanabor. Reddite ergo o iudei icreduli/reddite corpus iesu christi: quod tam diligēter custodistis: ꝙuis nō sit ɔsiliū ɔtra dominū. Prouer. xxi. Aut si non potestis nec sciatis reddere: adiungamini igit̄ ꝛ credite resurrectionē nobiscū. Addatis ꝑdictis testimonijs sanctā testium vitam/et sanctā cōstantiā: quia illā fidem ꝛ assertionē non negare volebant/aut tacere ob quecūq; tormēta: nec ob mortē quantūcūq; horribilē vel crudelem euitandā: Ideo apparet euidēter ex vna parte eos nō voluisse decipere ꝑ fauorē/per pecuniā/per tremorē/per adulationē/aut ꝑ alias res ob quas solitus est quis mentiri. Et ex parte altera non decepti erant ꝑ ignorantiā vel errorē. Quoniā sensibiliter ꝛ visibiliter in multis locis ꝛ diuerso tempore ipm̄ tetigerāt/viderant ꝛ cognouerant: et (qđ maius est) deus posuit sigillū suū et ꝓpriū signum huius doctrine cōfirmationē. Et quod est ꝓpriū dei signū: Sunt miracula inumera que ab alijs fieri nō ꝑsūt/nisi ab eo qui fecit et ostendit ad hāc veritatē cōfirmandā. Et ꝓpterea (sicut dicit Rich. de sancto victore ꝑmo de trini.) dicere possumus deo: Certe dn̄e si decepti sumꝰ/ a te decepti sumꝰ. Hec et alia tāgit egregie inter ceteros doctor sub- N tilis sup ꝓlogo primi sententiaꝝ. Hec supradicta ꝛ alia videntes et ꝑcipientes/magna pars iudeorum doctoꝝ: et magna multitudo populi ad christianā cōuertebantur fidē: vt sanctus Paulꝰ/Nicodemus et Gamaliel/Apollo/Nathanael/et alij de quibus dicit̄ Actuū. v. ꝙ multa turba et sacerdotū obediebant fidei: et inde quasi totū residuū mundi hoc credidit: intantū ꝙ romanū imperiū nunq̄ tot habuit subditos sicut habet christiana fides: quemadmodū testat̄ sanctus Leo papa in

sermōe de aplis petro ꝛ paulo. Scrīs Aug. ꝛ alij plures: put allegat Frāci. petrarcha. in eplā q̄dā ad Urbanū: et. ij. li. de vita soli. Et sic data fuit et facta pax generalr/ quā iesus christ⁹ dedit hodie spēalr discipul' suis ꝛ aplis. Et pax firme credulitatis/ quā pdiderūt apli ī passiōe dñi nostri Jesu christi: ꝛ hodie eā recuperarūt/ ꝛ spūalr resurrexerūt. Ergo deuota plebs christiana merito hic certudinē habes/ ꝛ admodū securā bonā tuā credulitatē: q̄ est ad magnā tuā consolationē/ ꝛ rōnabilē infideliū dānationē. Uñ cognoscis cecitatē ꝛ obdurationē infideliū iudeoꝝ/ ꝛ quorundā falsoꝝ hereticoꝝ: q̄ se verbis christianos fingunt/ q̄uis factis ꝯtraria demōstrēt/ tāq̄ nūq̄ essent resuscitandi/ nec habituri vitā post p̄sentē. Opinamī ne aliquos esse tā duros et obstinatos ad male operādū/ si bñ resurrectōis articulū crederēt: ꝛ q̄ ppetuo essent damnādi/ nisi pnīam agerēt? Cōtra quos dicit apl's: q̄ iesus christus resurrexit: ꝛ sic nos resur-
D gemus. Trahit ex dictis Apli. i. ad Cori. xv. et. i. ad Thes. iiij. Ideo letemur hodie p bonā spem: ꝛ nō ꝯtristemur sicut gentes q̄ spem nō habent. i. ad Thess. iiij. Eijciamus infidelitatē/ q̄ nostrū seducebat intellectū: ꝛ habebimus vitā pacificā que nunq̄ deficiet/ si fuerimus mortui elapso tpe spūaliter p pctm̄ mortale (q: sicut mors corpalis occidit corpus/ sic pctm̄ aufert vitā aīe: Roma. v. O de⁹ q̄ pessima ꝛ periculosissima mors) Resurgamus hodie cū dño nostro p grāz ꝛ verā pnīam/ recipiēdo et ꝯseruādo digne corpus Jesu christi: qd vitā dat spūalē ꝛ pfectissimā aīe: nō inferamus talē vim ꝛ violentiā hospiti tā honorabili/ potēti et vtilitatē afferēti: vt ignominiose mox ipm expellam⁹ de habitatione spūali aīe nostre: ꝛ q̄ p vno pctō qd reliquimus/ q̄tuor aut q̄nq̄ ppetremus. Nō sic faciamus: imo ipm q̄ram⁹ exēplo sanctaꝝ feminaꝝ/ portādo bonaꝝ virtutū vnguenta. Et p hoc ipm videbimus ꝛ inueniemus: sicut dicit sanctus Greg. In bona leticia hodie de ipo loquamur: ꝛ ipe se nostre adiūget societati. Simus vniti p charitatē/ sicut discipuli ꝛ apli hodie: et claudamus portas corpis nostri cōtra mūdanas vanitates ꝛ pversas tētatiōes. Et iesus christus intrabit/ suā nobis dando pacē/ dicendo: Pax vob. Cū cogitarē ꝛ darē operā me velle descēdere ad scdm punctū nostri sermōis ad vlterius de hac pace loquendū/ visum mihi fuit q̄ curiositas cupida scire mihi appareret: ꝛ me remoraret multū parata formare questiones: ꝛ plures interdum q̄ opus esset.

¶ In primis querit curiositas: si iesus christ⁹ re-
P surrexit: q̄d habuit post resurrectionē eius? Rñdeo ipm habuisse corpus glificatū q̄tuor dotib⁹ ornatū: q̄ sunt/ agilitas/ claritas/ impassibilitas ꝛ subtilitas: q̄ tangunt Sap. v. cū dicit: Fulgebunt iusti sicut sol ꝛc. Agilitas sua apparuit/ qñ ambulabat supra mare: Joan. vi. Qñ interloquendū subito recessit a societate duoꝝ discipulorū existentiū in Emaus: Lu. vi. Qñ in tā pauco tpe ascendit tā maximā distantiā/ sicut de terra vsq̄ ad vltimū celū: Act. i. Claritas sua in hoc apparuit/ q̄ erat inuisibil' cuz volebat; q̄uis vt videret a discipul' suis corpaliter/ nō suā ostēderit claritatē tā excellentē sicut erat: ne excellēs sensibile corrūperet sensum. ij. de anīa. Impassibilitas eius apparuit in h/ q̄ p elementū ignis ascēdit sine adustione in ascēsione sua. Sed dicit curiositas q̄ comedit ꝛ bibit. Uerū est: sed hoc nō fuit pp̄ter necessitatē sustētationis nature: q: cibus nō cōuersus fuit in substantiam corpis sui sicut prius/ ꝛ sicut est in nobis: sz fuit resolutus in aliq̄d elementoꝝ. Sicut etiā angeli comederunt in corpibus assumptis: Thob. xij. Plage etiā remāserunt in iesu christo/ nō q̄ esset passibilis: q: sanctus Thomas posuit digitū in latus suū/ non ledendo eum: sed fuit ad clarius demonstrandum/ q̄ erat idē corpus sicut prius: q: plage eius verse sunt in honorē et gloriaz/ vt intercedat p nobis/ sicut in martyribus ꝛ validis militibus et ad confusionē falsoꝝ iudeoꝝ et peruersoꝝ christianoꝝ/ et ad inflammandūz amorem bonoꝝ/ et ad faciendā apud deum p nobis intercessionem. Q

¶ Uerū ꝯo remaneāt cicatrices in mortalib⁹ plagis/ alia est difficultas/ q̄ p conditionē soluēda est.

¶ Hic apparet opinionē Origenis esse falsam: qui dicebat q̄ Jesus christus passur⁹ esset in aere ad diabolos saluādos: contra illud apli ad Roma. vi. Christus resurgēs ex mortuis/ iā nō morit ꝛc. ¶ Subtilitas corpis dñi nostri iesu christi apparuit in factis eius ꝛ disciplinis/ in hoc q̄ exiuit clausum sepulchꝝ: et q̄ intrauit ad discipulos suos ianuis clausis: et trāscendit celos/ nō diuidēdo eos. Et talia copa habebimus nos in resurrectione finali/ vt eam⁹ in omnibus ꝛ p oīa citissime sine lesione vel ipedimēto quocūq̄/ etiā ī infernū: Et erit corpus obediēs volūtati aīe. Et q̄uis Jesus christus añ resurrectionē sūpserit aliq̄s de his dotibus: vt subtilitatē ī sua natiuitate/ claritatē ī sua trāsfiguratione ipassibilitatē in suo ieiunio. Hoc tñ solū fuit p modū trāsitus ꝛ p dispensationē singularē: sicut declarat Durādus in. iij. sen. dist. iij. si bñ memini. Insup quo ad hoc qd interrogat curiositas de his q̄ resurrexerūt die veneris transacta ꝛ hodie/ si habuerint corpa glorificata? Dico nūq̄ fuisse corpus glorificatū añ corpus iesu christi/ sic dicit aplus: q: ipe surrexit a mortuis p̄mitie dormientiū. i. ad Corinth. v. Et p hoc patet q̄ hi q̄ resurrexerūt habebāt aīam saluatā in corpe mortali/ sicut iesus christus añ passionē suā: et erat miraculū. Erant eñ partim viatores/ et partim cōp̄hensores: sed hodie corpa illoꝝ qui remanserāt in vita glificata fuere. Et erāt inuisibiliter cū Jesu christo: vel erant in paradiso terrestri cū enoch et helia vsq̄ ad ascensionē. Et poterat iesus christus ibi esse cū eis/ cū absentabat se a discipulis suis. Sed in qua statura ꝛ figura ipe ꝛ alij resurrexerūt: ꝛ qua etate/ ꝛ similia: tractāt diffusi⁹. iiij. snīaꝝ in fine. ¶ Secūda questio curiositatis est: Utꝝ videlicet corpus dñi nostri iesu christi fuisset putrefactū si diu pmāsisset. Rñdēt doctores/ p̄sertim Gādēsis in q̄olibetis/ q̄ nō: q: defect⁹ humane nature q̄ fuerūt ī iesu christo/ potius infuerūt p miraculū ꝛ specialē dispensationē q̄ p naturā: vt satisfaceret deo de pctīs alienis/ ꝛ ad mysteriū redēptionis R

nostre finiendū ꝛ cōplēdū. Cū aūt sic est / ꝙ totum
mysteriū finitum fuit in morte Jesu christi dñi no
stri / cum dixit: Cōsummatum est. Ideo postea nō
erat humanitas eius subiecta miserie / defectui vł
penalitati cuiuscꝫ: ideo pmāsisset corpus suū sine
corruptiōe vel putrefactiōe: ad hoc est psal. Non
dabis sctm̄ tuū videre corruptionē. ¶ An corpus
christi fuisset cōbustū / si in ignē positū fuisset? An
nō fuerit introducta forma cadauer? Et si aīa in
tellectiua sit distincta a sensitiua: vt sanctus Tho
mas tenet: vbi erat aīa sensitiua / si nō fuerit corru
pta: et an vixerit corpaliter? An illud corpus viue
bat in triduo / cū esset vnitū summe vite / scꝫ deita
ti? Et an christus erat hō in sepulchro / ꝛ silr in in
ferno / vt mgr̄ tenet? Et multa alia silia queri pñt
q̄ alibi requirūt locū / tempus ꝛ igeniū. ¶ Tertio
S interrogat curiositas. Si dñs noster l resurrectio
ne sua resumpserit omnē sanguinē suū ꝛ carnem?
Nā dicunt aliq̄ / ꝙ Parrhysius in palatio ꝛ Bru
gis sit q̄dā portio / ꝛ portio quedam pellis / videli
cet illa q̄ ei fuit abscisa in circumcisione sua: et ꝙ
vmbilicus suus est in ecclesia Bononiensi? Rñ
deo / ꝙ omne hoc qđ erat de vera substantia ꝛ inte
gritate eius / fuit resūptū: et esse pōt aliquē sangui
nem fuisse effusum / q̄ non erat necessarius ad vitā
humanā: ꝛ erat tanꝙ ad supfluitatē: ꝛ talis rema
nere potest. De pelle magis dubito / et de vmbili
co / q̄ dicit esse in ecclesia Bononiēsi. Et silr diffi
cultates fieri possunt de quolibet resurgēte / ꝛ ma
iores. ¶ Quarta curiositas queret de duobus di
scipulis: Quō hodie cognouerūt citius Jesū chri
stū in fractione ꝛ bñdictione panis / ꝙ i verbis ei⁹
vel aliis signis? Rñdeo / ꝙ Jesus christus frāgē
do panē / bñdixit ꝛ cōsecrauit sicut in cena. Et fuit
panis sacramētal / cōtinēs verꝫ corpus dñi nostri
Quē recipiēdo / duo discipuli illuminati fuerunt / vt
itelligerēt scpturaꝝ mysteriū ꝛ resurrectiōis. Hāc
rōnē assignat sanct⁹ Aug: in de cōcordia euangeli
staꝝ: et Theophilus sup locū istum. Per qđ mon
strat nobis magna vtilitas recipiēdi hodie digne
ꝑciosū sacramētū. Et p h̄ intellect⁹ noster clarior
efficit ꝛ digne eleuat ad fidei nostre mysteria cre
dēda. Quā rōnē declarat Guliel. Parrhysien. in
suo de sacramētis. ¶ Curiositas scire desyderās /
volebat interrogare multas alias questiōes / qua
re deus manifestauerit se in figuris extraneas: si
cut in forma peregrini et hortulani? Q̄re fingebat
T se velle longi⁹ ire / et si in hoc fuerit deceptor? Et
si licitū sit vti hmōi imitationib⁹ l bello / et alibi.
Et est magna / pulchra ꝛ formalis difficultas / que
posset tangere ꝑsens schisma / et futurā gentiū de
structionē ꝛc̄. ¶ Quare terra tremuit / cum Jesus
christus resurgeret: et an fuerit res naturalis? quo
ta hora resurrexerit: aut in nocte / aut in aurora? qua
liter verū sit iesum christū fuisse tribus diebus in
sepulchro: cum solū fuerit vno die integro et dua
bus noctibus? ¶ Quare maria magdalena non
fuit passa vt tangeret pedes iesu: ꝛ statim alie ma
rie tenuerūt eos? Quō concordant euāgeliste: q̄a
sanctus Joannes dicit: ꝙ Maria magdalena ve
nit ad monumentū mane cū adhuc essent tenebre

sup terrā. Et sanctus Marcus dicit solē iā fuisse
ortū. Et sctūs Matthe⁹ videt dicere / ꝙ fuerat ve
speri: Vespe aūt sabbati. Quō angeli q̄ sūt incor
porei apparuerūt vestiti: ꝛ q̄le corpus habebāt: ꝛ q̄
liter loq̄bant: ꝛ an fuerit visio ipoꝝ vel iesu chri
sti / q̄ expauerūt custodes sepulchri / q̄si facti sunt si
cut mortui. ¶ Utrꝫ aliq̄ ꝯstellatio inuenit iesū chri
stū resurgere: et si regule astrologie nō habuerint
locū. ¶ Utrꝫ san. Tho. fidē habuerit ꝛ meritū cre
dere resurrectionē dñi nostri iesu christi. Quia di
cit san. Aug. Quis est fidel et fidē nō hꝫ? Insup si
iesus christus hodie resūpsit papatū quē pus ha
buerat? Videt eñ ꝙ sic: aut ꝙ null⁹ erat papa: vel
ꝙ erāt duo silr videlicet iesus christ⁹ ꝛ san. petrus. V
¶ Insup an iesus habuerit corpalē delectationē
mādūcādo post resurrectionē eius: sic volunt hi q̄
errāt cū Machometo. Habuit ne maiorē beati
tudinē ꝛ gloriā ꝙ pus / ꝛ maiorē dñationē: q2 dicit
apls ad Rom. xiiii. In h̄ christus mortuus est ꝛ re
surrexit / vt viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ ꝛc̄. An damnati vide
rint eū cū descēdit ad inferos: ꝛ si nō fuerit eis vl
la recreatio / ꝛ spāliter puulis. Utrꝫ hodie apta fu
erit porta paradisi / vel i die natiuitatis vł passio
nis? Utrꝫ corpus dñi nostri qđ erat l aplis / q̄ ipm
receperāt i cena / nō fuerit mortuū ꝛ resuscitatū in
eis? Et est mirabilis difficultas. Utrū hodierna
solēnitas solennior sit aliis oibus: ꝛ q̄liter fuit cele
brata et figurata i veteri lege p agnū paschalem?
Quare dicta fuit pascha: ꝛ si ipaꝫ solennitatē hāc
ꝓprio suo die celebremus: si singul annis tali die
q̄lis ē hodiernus aliq̄ resurgūt: Sicut dicit Aug.
in quodā sermōe. Si iesus christ⁹ post resurrectōꝫ
vestit⁹ erat / ꝛ q̄b⁹ tunicis? Si iesus christ⁹ post re
surrectiōꝫ subdit⁹ erat iure virgini mrī vt fili⁹ ma
tri: q2 post resurrectionē oīs dñatio cessat. Si hi
q̄ resurrexerūt ꝑus fuerīt mrīmonio ꝯiūcti: an iure
debebāt ad suas redire vxores. De mō sepulchri
vide l historia scholastica An oc͞lo clarificato cor
porali deus videri potuit? An Christ⁹ locutus sit
aīabus? An damnati quidā sint in corpe et aīa?
Quō Marie die sabbati parauerūt aromata con
tra legē? Et sic de pluribus talibus q̄stionib⁹ ad
locum hunc pertinētibus. Certissime hic est glo
riosissimū donū. s. bonū pacis. Quia dicit san. Aug.
in de ciui. dei (si bñ memini) ꝙ l rebus nihil est tā
desyderabile / tā bonū / tā vtile sicut bonum pacis.
Et valde clare declarat hanc rē / ostēdēdo ꝙ na
turaliter mōstratū est gaudiū plenissimū ꝛ securā
remunerationē oīa desyderāt / ꝛ oīa tendūt ad pa X
cē: etiā et illi q̄ bella gerūt. Bellam⁹ (inq̄t Arist. l
polit.) vt pacem habeamus. Et iteꝝ: Finis belli
pax: et q̄ prius ꝑncipaliter bellū habebamus cum
deo ꝓpter pctm̄ et offensam primi patris / sublime
trinitatis consiliū: p iusticiā ꝛ misericordiā se vni
uit ad pacē: misitꝗ filiū dei qui adimpleuit duo q̄
bus ad pacē deueniť ꝛ concordiā. Fecit eñ matri
moniū humanitatis cū diuinitate in sua incarna
tione. Et hoc tāgit apls ad Eph. ii. Ipse eñ ē (in
quit) pax nostra / qui fecit vtraꝗ vnū / scꝫ hō et de⁹
in vno supposito. Et si pax incepta fuit per miseri
cordiā / sed ꝯueniebat ſm postulationē iusticie / vt

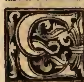
emenda persolueret/ satisfieret p pfata offensa.
Et sic soluit eā iesus christus abundāter i sua do
lorosissima morte ꝛ passione. Sicut dicit ille idem
apl's in verbis sequētibus: Soluēs inqt inimicitt
as in carne sua. Et ad Rom. j. Pacificās p san-
guinē crucis sue/siue q in terris siue q i celis sunt.
Sic Esa. habet: Fuit em̄ disciplina pacis nostre
sup eū ꝛc. Hec pax q est bñdictus fruct⁹ passiōis:
significata fuit hodie ab eo suis discipulis: ꝛ data
abūdātius ꝙ alis: ipsam eis ɔcessit vt saluarent: et
pncipaliter vt fundarēt sanctā ecclesiā/ꝛ christia-
nitatē augerent. Si em̄ ab inuicē fuissent diuisi/se
mutuo psecuti fuissent. Quia om̄e regnū in se di-
uisum desolabit: Mat. xij. Et Salust⁹ inqt: Con-
cordia parue res crescūt. Queadmodū als in die
Pentecostes p historiā/et aliter plurius declara-
ui: cū hortatus sum regem dn̄m nostrū ad pacem
y regni sui/ob bonū sancte ecclesie ꝛ toti⁹ christia-
nitatis. Sz pulchra foret materia declarare/ quō
illa pax fuit in vnoquoq aplor/ et in ipsis simul:
quō seruauerūt ꝛ in ɔcordia tenuerūt fortalicium
ꝛ castellū aīe eor: ꝛ p quam artem supaueruntvitior
tyrannidē/q solūmodo hanc pacē turbāt. ¶ Di-
cā breuiter sine psecutione ꝛ cōcordantia. Chari-
tas amorosa capitanea erat/ꝛ locū tenēs dei sum-
mi dn̄i ꝛ impatoris: qꝛ sup om̄ia diligebat eū. Et
ideo deus fecit eam impatricē ꝛ reginā aliar virtu
tū. Sicut tradit ab apl'o. j. ad Cor. xiij. Seruilis
obedientia erat aucilla: qꝛ qui diligit eū/mandata
ei⁹ obseruat: sicut habet Joā. xiiij. Et Greg. in ho
milia Pentecostes: Charitas opat magna si est:
si renuit opari/charitas nō est. Humilitas pfun-
das fecit foueas. Patientia muros ꝛ munitiōes
pparit. Prudentia sapiens fuit custos: puidētia
discernebat munitiōes. Timor male operādi erat
ianitrix. Que diligenter custodiebat qnq portas
corporis: ɔtra petm̄ ipm pditorē/ꝛ oēm malū ei⁹ co-
mitatū. Et sic habuit vnaqueq ear verā pacem ꝛ
bonā in seipsa sine vitiosa aut mortali dissensione.
David: Pax multa diligētibus legē tuā. Et p cō
trariū est de malis: q cotinue sunt sine bona pace.
Quia non est pax impijs dicit dn̄s: Esa. v. ꝛ. xlviij.
Quibus etia fundauerūt apl'i et ordinarūt regnū
sancte ecclesie sup firmā petrā/qui est iesus christ⁹
vt in pace morari possent/ꝛ se multiplicare. Sed
heu pnceps petōris mūdi/inimic⁹ hūani generis
ꝛ sup oēs rex: Job. xli. fecit tres species matrimo-
nior pacis ꝛ ɔfederationis/cū trib⁹ filiarū eius/
cū diuersis hol'b⁹ ad christianitatē psequendā di-
uidendā/ꝛ p toto posse suo dissipandam ac deua-
standā. De qua pace dicit psal. zelaui/ꝛ non veni.
Prima vicinitas vl matrimoniū fuit crudelis ty
rannidis pncipib⁹ infidelitatis infidelib⁹. Secū
z da supstitiosa heresis ignorātib⁹ hereticis. Ter-
tia ambitiosa cupiditas om̄ibus generaliter/ꝛ p-
sertim plat'is psidentib⁹ gubernatorib⁹. Et ꝙuis
om̄i tpe sancta ecclesia passa fuerit plū ꝛ psecuti-
onē p hec tria vitior genera. Tn̄ euidēti⁹ regna
uit tyrannis in pncipio tēpore martyrū. Heresis
tpe doctor qui eam extirparunt. Et deinde am-
bitio cupida apparuit: que modo specialiter chri-
stianitatem diuidit/psequit ꝛ affligit/ in capite/in
corpe/et in membris/in temporalitate ꝛ spiritua-
litate. Tantū em̄ effecit cū suis cōfederatis (quor
magnus est numer⁹) ꝙ in ciuitate Hierlm̄ p capi
taneo est obliuio dei. Hiere. xij. Desolatiōe deso
lata est terra: qꝛ nō est qui recogitet corde: p ancil
la sua ē carnalis delectatio ꝛ inobedientia: instar
illar de quibus habet Sap. ij. diffuse. Pro custo
de est ignorantia stulta et ceca. Esa. lvi. Specula
tores ceci omnes: p ianitrice malefaciēdi auda-
cia. Job. xij. Audacter puocant deū/ cū ipse dede-
rit omnia in manibus eor. Ipsi preciū ei inferunt
de pprijs (que eis cōtulit bonis: p sancta fide ꝛ bo
na credulitate sortilegiū ꝛ supstitio/ sicut in syna
goga gentiū. De quibus habet Deuter. xviij. ꝙ
augures et diuinatores habebant contra legem:
ibidem: et Esa. ij. p consiliarijs adulationem: ha
bet ꝛ deceptionem/que ferit osculando/et occidit
amplexando: vt Joab Amasam. ij. Regū. x. que
ornata est dissimulatione/mendacijs/ tēporizati-
one: que eruit oculū dextrū his qui ei credūt/qui
ea contenti sunt. Sicut volebat facere Naas pa-
cem cū viris Jabes i. Regū. xi. In hoc feriā vo-
biscum pactū/vt eruam omniū vestrū oculum de-
xtrū. Ipa est quā summopere euitare debet prin-
ceps ne eam audiat: ꝙ si eam interdū audierit/nō
illi credat absq audiendo partē alterā. Heu me-
tuendissimi dn̄i/qualē spem habemus christiani-
tatis negocia bn̄ se habitura: cū tales stipendiarij
cupide ambitionis: vt obliuio dei/ inobedientia/
ignorantia/supstitio/adulatio/ipsā occupāt chri-
stianitatē/ipsam gubernāt. Nō est mirandū si am- a
bitiosa cupiditas leuiter introduxerit diuisionem
damnosissimā/et si eam augmentet et peioret in-
dies. Sicut em̄ poete Ouidius ꝛ Vergilius docēt
Inuidia piecit pomū quoddam aureū/ vt pone
ret dissensiones inter duas deas/ Palladē et Ve-
nerē. Sic cupida ambitio/vt monstret dignitatē
pontificalē/maiestatem supremā/ introduxit in ec
clesiam sn̄ā diuisionē. Quapropter papatus q or-
dinatus est ad bonū cōmune sancte ecclesie/fact⁹
est occasio horribilissime diuisionis in ea: ad quā
vniendam iesus christus mortu⁹ est/ vt vnū fieret
ouile et vnus pastor: Joānis. x. Et tam care emit
ipsam/ꝛ tertia die resurrexit/deditq pacē apostol'
suis/vt dictū est/ad christianitatem fundandā in
pace et vnitate. Turbata est igit pax quam Jesus
christus tam care emit/quēadmodū hodie innuit.
Cū em̄ dixisset: Pax vobis: statim ostēdit eis pla
gas suas: ac si diceret: Videte ꝙ care eam eme-
rim. Quid dicam in tam ingentibus malis/tā de
testabilibus ꝛ miserabilibus? Reprobabo ne in-
dignitatē/miseriam/iniquitatē hui⁹ horribilis rei
que multo maior est ꝙ quecunq explicare posset
eloquētia? Ad quē me conuertā/nisi ad vos domi
nos meos ꝛ pncipes christianissimos/q hic estis
psentes? Maiora dicere nō possum/vt mihi vide
tur/nec i cōuenientiori loco. Si in alijs schismati-
bus ꝛ psecutionibus sancte ecclesie/ipa sp releua
ta fuerit p strenuos pncipes christianos poti⁹ ꝙ
p pprios eius subditos/sm̄ veras historias ꝛ chro-

nicas. Multo magis nec ssariũ est auxiliũ vestrũ
in p̄senti schismate ꝛ discordia: vt nunq̄ p̄us tan-
ta fuerit diuisio/ꝛ ptinax obstinatio ad inuicem/p
B irã/per inordinatos partiũ fauores/ per timorem
vel obdurationẽ in partẽ factã/per cupiditatẽ ma
loꝝ ꝛ deuotioꝝ: ꝛ vt sic facientes ostenderẽt se bo-
nos ꝛ fauẽtes famulos/ptim per ignorãtiã ꝛ defe
ctum vere sapientie. Magna pars errat per negli
gentiam et contemptũ boni cuiuscũq; vel virtu-
tum: nisi vt se quiete teneat dissimulãdo/ fingẽdo/
temporizando: ꝛ sic t p̄s labit. Et visum est hoc p
experientiam iam sedecim annis multo clarius q̄
opus foret. Onus erit semp maius erga vos o no
bilissimi ꝛ excellẽtes p̄ncipes q̄to vos videtis/q p
vos ꝛ bonã diligentiã/potentiã ꝛ sapientiam ve-
strã/hoc schisma delere possetis: ꝛ tamẽ semp du-
rabit. Quid dico durabit: imo de peiore in peius
vertet. Et vtinã satis esset aliq̄bus hoibus/siue p̄
lati sint siue alij: q nõ vellent aut nõ haberent sci
re aliquid benefaciendi in hac materia/sed nõ: nã
ad corũ infortunium ꝛ grauissimã damnationem
(quã deus illis dabit si nõ penitentiã egerint ꝛ de
sistant) conant impedire eos qui laborãt/vellent/
possent ꝛ scirẽt. Qm̃ siles sunt his nequã iudeis/
qui q̄rebãt oĩm mõ impedire resurrectionẽ Jesu
christi/ne manifesta fieret: q2 dabãt pecuniã custo
dibus/vt dicerẽt corp9 iesu christi illis fuisse abla
tũ. Silr ꝛ aplos psequebant. Hi de quib9 loquor
sunt in hac materia/q̄ p falsa media/per minas ꝛ
ↄsuetudines/per pmissiones ipediunt illos q̄ hñt
C voluntatẽ ꝛ cognitionẽ in hac materia: et menda
ces informationes eos reddere velint in odium ꝛ
contemptũ vestrum o dñi mei p̄ncipes: q̄ debetis
eos amare qui in hoc negocio laborãt diligenter
ꝛ fideliter per eos informari: alioq̄n si erretis/ nõ
eritis excusati corã deo nec corã mũdo per igno-
rantiã: quia erit tanq̄ affectata ꝛ negligẽs. Credi
te ergo q hmõi holes puersi vos ponũt i magnũ
damnationis periculuz/q sitis schismatici facto
vel reputatione/si eis fidẽ adhibeatis: vel si nõ p-
uideatis dñi mei metuendissimi/ s̄m q scitis: ne-
scio qñ p̄sens schisma terminabit. Et si hoc fieri
possit per reductionẽ false ptis/ad obediẽtiã san-
cti patris nostri: hoc optimũ est fateor: sed si p ve-
hemẽtes cõiecturas humanas/per prudẽtiã ꝛ ex-
perientiã ignorent vie aut modi sufficientes ad h̄
perficiendũ/nec per bella nec per iustificationem
partis nostre: quẽadmodũ audiui declarari pau-
lo ante/admodum proprie ꝛ prudentissime a quo
dã dño: quẽ mõ notare nõ est opus. Necesse est in
quirere/inuenire ꝛ psequi alias vias siue media/
vl' alia q̄cũq;. Et hoc impedire per maliciã vl' cul-
pabilem ignorantiã/est peccare mortaliter/ et se
reddere schismaticũ/et dignũ amittendi statũ su-
um et obedientiã: et iurare vel querere tales vias
vel nunq̄ cõsentire est iuramentũ illicitũ/damna-
bile/ ꝛ nõ tenendũ. Certus sum hoc sufficiẽter fũ
datũ esse in sctã scptura: p quã solũmõ ꝛ p̄ncipali-
ter h̄ põt et debet sciri. Videtis igit metuẽdissimi
dñi mei/ad quale periculũ vos ponerent hi q̄ vos

impedire vellẽt vel retardare/ p̄ seq̄ vias bonas ꝛ
sufficiẽtes p̄seq̄ndi: siue sit media vel alia/ad hãc
discordiã finiendã ꝛ terminandã. Erat mihi intẽ-
tio magis intrare materiã/ꝛ ponere ↄclusiones: ꝛ
r̄ndere aliquibus formalibus rõnib9 quas faciũt
aliqui: sed breuitas tpis me cõpellit finire: suppli-
cando ꝛ hortãdo ꝛ postulãdo vos dños meos p̄n-
cipes/p̄latos/aliosq; nobiles ac cõsiliarios q̄ hic
estis: vt per fidẽ ꝛ amorẽ quẽ debetis deo ꝛ sancte
ecclesie/per cõpassionẽ quã habere debet bonus
christianus de tã miserabili/perniciosa ꝛ dãnabi
li diuisione: laboretis diligẽter/perseuerãter ↄsili-
um q̄ratis: p sequamini vias licitas faciendas et
sufficientes ad vnitatẽ pueniendã ꝛ pacẽ/quã Je-
sus christus ꝛ p̄decessores vestri christiani marty-
res ꝛ alij adeo dilexerũt/adeo cõmẽdarũt/ et care
admodũ emerũt. Nõ ergo patiamini q sctã eccl'a
(q̄ p mortẽ tãtoꝝ martyꝝ ꝛ p deuotionẽ tã magnã
p̄ncipũ fundata fuit) in tpe vestro p fauorẽ aliq̃rũ
particulariũ personaꝝ vel p negligẽtiã/perdat et
dissipet. Sic vobis ↄcedere velit dñs noster pacẽ
tẽporalẽ/vt hec perficere possitis: q2 i pace illius
scz ecclesie erit pax vestra. Hiere. ꝛc. Vera ratio ẽ
q per pacẽ sancte ecclesie spiritualẽ citius pacem
habebitis tẽporalẽ: q̄ vobis adeo necessaria est/si
cut deus nouit. Finaliter sic vobis de9 ↄcedat re-
surgere spũaliter secũ/ꝛ habere pacẽ in h̄ mũdo p
gratiã/ꝛ in futuro per gloriã. Quã ꝛc.

Sermo dominice

Misericordia domini ꝛc.



Ratis sicut oues D
errãtes: sed ↄuersi estis nunc
ad pastorẽ ꝛ epm aiaꝝ vestra-
rũ. i. Pe. ij. Qm̃ ex nobis sine
dei auxilio intelligere nõ pos
sum9 magna bñficia q̄ redem
ptor noster iesus i nos ↄtulit
Et de aliq̄b9 noticiã hẽm9 talẽ q̄lẽ: ea tñ digne me
morare neq̄m9/nisi spũssctũs dirigat nr̃m eloq̃uz
q̄ sermonũ dat abũdãtiã ad dei laudes exp̃mẽdas
s̄mone ditãs guttura. Req̃rẽda est p̄us q̄ vlteri9
pcedamus sua gratia/q̄ plena fuit virgo Maria
q̄ semp ẽ aduocata nostra. Et ppterea ad dñam il
lã ↄuerti debem9/ei nostrã cõmẽdãdo cãm: vt nob
grãz impetret cognoscẽdi dei beneficia/ꝛ ea digne
meditãdi. Psitabim9 ergo illi deuote salutationẽ
angelicã ꝛc. Aue maria ꝛc. Eratis sic oues erran
tes ꝛc. ¶ Mater nostra sctã ecclesia post solennẽ
pasche festiuitatẽ/vidẽs filios suos inclinatos ad
imitandũ mũdũ ꝛ carnales voluptates: i mẽoriã
reducit hodie grãde iesu bñficiũ/magnã mischiaz
quã ostdit oĩbus sctẽ ecclesie filijs/cũ p nobis ꝛ
humano genere mori voluit. Qõ veluti ouẽ per-
ditã reportare voluit: ꝛ ad paradisi tecta sicut bo-
nus pastor in pprijs portat humeris. Et iõ recitat E
hodie in epl'a scti Pe. Christ9 passus ẽ p nob. Je
sus dicit s. Petr9 mortẽ tulit p nob. Et qõ sequit
valde est ↄforme h̄bis euãg. i q̄bus dicit: Ego sũ

pastor bo.⁊c. Et iō imitari ipm̄ debem⁹ sicut exem
plar vite/voƀ relinq̄ns exēplū/ vt seq̄mini vestigia
eius. Et qm̄ ī illo scō festo pasche/scō elapso tp̄e
nos deo volēte ad eū ꝯuersi sumus/⁊ cū eo fecim⁹
pascha sic̄ sui discipuli: vidimus quō ꝑ ouibus su-
is mori voluit/q̄s ab inferno ad salutis viam redu
xit: ꝑcioso suo corꝑe pauit: qd̄ est aie cibus/ spūs re
fectio: vt nō obliuiscamur adeo magnoꝝ bn̄ficio-
rū ⁊ bonoꝝ ingentiū/q̄bus nos donauit: ⁊ misera
bil' status ī quo eramus memoriā habeamus. Sā
cta eccl'ia noƀ dicit: Eratis sicut oues errātes. Et
qꝛ mētio fit de ꝑterito tp̄e ⁊ pn̄ti/plib⁹ modis no-
strū thema explicare possum. Sctūs eñ petr⁹ ver
bū suū applicare pōt ad hos q̄ erāt sub lege moy
si ⁊ añ/vsq̄ ad tp̄s iesu christi post pctm̄ ade: post
adā vsq̄ ad moysen holes sub lege viuebāt natu
rea moyse vsq̄ ad iesum christū data fuit iudeoꝝ
pplo/et his qui voluerunt eis associari lex: q̄ rudi
minerua ⁊ figuraliter euangelij veritatē(q̄ reuela-
ta fuit tp̄e gratie ꝑ vex legislatorē ⁊ summū epm
F Jesum christū) continebat. In primo tēpore hu-
mana natura adeo fuit deprauata ⁊ corrupta/⁊ in
tantum a via errans: vt ira dei contra humanū ge
nus adeo magna fuerit/ vt voluerit destruere qd̄
condiderat: etiam ac si eum peniteret humanā fe-
cisse creaturaꝫ. Gen̄. vi. Uidēs deus ꝙ multa ma
licia hoim esset ī terra: cūctaq̄ cogitatio eēt cor
dis eoꝝ ad malum omni tp̄e: penituit eū ꝙ homi
nem fecisset in terra. Non intelligendū est in deo
fuisse mutationē voluntatis aut penitudinē/ eo ꝙ
fecerat hominē: sed scriptura loquit̄ de deo ad si-
militudinē hominis. Cū eñ homo quicq̄ fecerit
qd̄ ei ob aliquā conditionē nō placet/penitet eum
illud fecisse. Et est magnuꝫ signū ipsum duci pe-
nitudine/cum rē illaꝫ destruit aut dissoluit. Et qꝛ
deus ꝑ diluuiū omnes viuentes creaturas morti
dedit(ꝑter illas q̄ in arca seruate fuerunt) ꝓpter
horribilia peccata que tunc vigebant: ipse assimi
labat̄ huic quem penitet fecisse hoc quod destruit
Possum ergo bn̄ dicere pplm̄ illū ⁊ oīe huma-
nū genus fuisse vt oues errantes/oues extra viam
G deuiantes. Omīs quippe caro corruperat viā suā
Ois caro: hoc est/ois creatura humana corrupat
viā suam sup terrā. Nonne apparet tibi Cain qui
erat ouis: vt in p̄ncipio humanū multiplicaret ge
nus/multū errasse: ⁊ sicut ouē perditā cū fratrē su
um sanctū Abel interemit/ꝑ eā quā contra fratrē
habuit inuidiā? Nōne erat bestialis error post di
luuiū edificare turrim q̄ attingeret celum. Et post
ea punitio qua deus eos puniuit: quia vnus aliuꝫ
intelligere non poterat: cū prius solū vnū idioma
super terrā esset. Qui diuisi fuerūt ī diuersas regi-
ones ⁊ in distincta idiomata vt irrōnales bestie:
qꝛ inchoarūt idolatriā: ⁊ creaturas ꝑ eoꝝ creato-
re adorare ceperūt: ꝑfecto erāt bestie errātes. Eis
bn̄ dicere possuꝫ/quod. s. Petr⁹ dicit: Eratis sicut
oues errantes. Ualde humanū genus extra viam
erat: qꝛ omīno solū erat vna ꝓgenies q̄ nō sequere
tur idola. s. domus Nachor ⁊ Thare/ vn̄ descēde
runt Abraā/isaac ⁊ Jacob/et patriarche: a quibus
Moyses ⁊ populus iudaicus descenderunt. Sed
consyderemus/post legē receptam nūq̄ voluerūt
cognoscere: aut saltē pauci fuerūt/q̄ dei beneficia ⁊
dei pascua cognoscerēt. Sed murmurabāt/⁊ con-
tra deū recalcitrabāt: cū deus specialē de eis ha-
beret curā/sicut ꝓprius eoꝝ pastor: se ab eo sepa-
rarunt. Quia sicut scribit̄ Sap. xi. Errātes cole-
bant mutos serpētes/⁊ bestias supuacuas ⁊c̄. Er
rabāt sicut oues pastorē suū relinquētes: quoniā
adorabant serpentes et mutas bestias. Ideo in
punitionē huius deus in deserto magnā multitu H
dinē serpentiū et veneficarū bestiarū eis misit que
eos occiderūt. Dicit scriptura: vt scirēt qꝛ per que
quis peccat/ꝑ hec torqueat̄. Declaret̄ si sit oppor
tunitas: ⁊ semꝑ postq̄ intrassent ꝑmissionis terrā
se a pastore suo auerterūt: neq̄ oīno ad deū cōuer
ti voluerunt/ saltē pauci: Quis deus eis ꝓphetas
misisset qui ipsis viam monstrarent ⁊ predicarent
reuersionē eorū in captiuitatem annunciando: et
magnas persecutiones quas passuri essent/ si dei
nō obseruarēt mandata: ⁊ nihilominus nō cōuer
tebant̄ ad pastorem eoꝝ/qui tam magnā curaꝫ de
animabus eoꝝ gerebat: sed erāt sicut oues erran-
tes: et adeo/ꝙ filius dei verus pastor/ vidēs oues
suas fugientes: aut(dicere volo)ouem: hoc est/ge
nus humanū nō velle reuerti ad tectum ouilis. s.
paradisi ad alias oues/q̄ sūt angeli: cucurrit post
eam que fugiebat. Et quia fidelis erat/ipsam hu-
meris suis superposuit: et ad paradisum ad alias
oues deportauit. Ualde fugiebant iudei: cum nō
volebant oculos eorū ad ipsoꝝ conuertere pasto-
rem: qui post legem/post ꝓphetas in ꝓpria sua ꝑ-
sona eos visitauerat. Et ideo dicebat Job. xxxiiij
ca. Quasi de industria recesserunt ab eo: ⁊ omnes
vias eius intelligere noluerūt. De industria dicit
hoc est dictū/ꝙ pctm̄ tribus modis fit. Uniq̄ pec I
catū fit ꝑ ignorantiā: qn̄ ꝑsona peccās est ignorās
⁊ pctm̄ h̄ est leue. Sic peccauit san. Paul⁹ contra
ecclesiā cū ꝑseq̄ret̄ illā. Et ideo dicebat ad Timo.
Fui p̄us blasphemus ⁊ ꝑsecutor et cōtumeliosus:
sed mīscōiam cōsecutus sum: qꝛ ignorans feci ī in-
credulitate mea. Alius mod⁹ est peccare ꝑ fragili
tatē ꝑ humane cōditionis infirmitatē. Sic pecca
uit sanctus Petrus: qui humano ꝯcussus timore
christū iesum negauit ad vocē femine: qd̄ illi indul
tū fuit: qꝛ fleuit/et amarissimā egit penitētiā. Sed
tertius modus ⁊ grauissimus est/cū peccat̄ ex de-
liberatione ⁊ certo ꝓposito: sicut p̄ncipes iudeorū
et pharisei: q̄ nō potuerūt excusari ex ignorantia
qm̄ habebant legem/ ex qua cognoscere poterāt
Jesum christum verum esse pastorē/qui eos salua
re debebat. Et ideo dicebat iesus christus de eis:
Si nō venissem/et locutus eis nō fuissem/ peccatū
nō haberent. Nūc autē excusationē nō habēt de
pctō suo: qꝛ viderūt ⁊ oderūt me ⁊ patrē meū. Jo
an. xv. Pctm̄ nō haberēt: hoc est/aliq̄liter excusā
di venirēt. Nūc autē excusationē non hn̄t de pctō
suo: qꝛ ex īdustria recesserūt ⁊ ex ꝓpa eoꝝ malicia.
Qualē excusatiōꝫ ī die iudicij hr̄e poterim⁹ cū tā K
ta recepim⁹ bn̄ficia/tāta dona ꝺ iesu christo/ cū ei⁹
audiuerim⁹ doctrinā. In scptura videm⁹ regulā ⁊
nostre vite exēplar/cū tam mansuete nos vocat: et

tū nos eū seq̄ nolumus? Credo eū nobis dicturū:
Nunc aūt excusationē nō h̄nt de pctō suo: sicut di
cebat iudeis. Quia aūt sanct⁹ Petr⁹ multos scie
bat esse hoīes in varijs terris dispersos/ q̄ aplo4ū
pdicatione fidē recepissent iesu christi: ipse illis scri
bebat vt eos in fide ꝯtineret. Duas aūt scp̄sit epi
stolas. In quaꝝ p̄ma verbū scribit/ qđ dicebā in
principio: Eratis sicut oues errantes: nūc aūt cō
uersi estis ad pastorē animaꝝ. Magna hui⁹ pasto
ris misc̄dia: currit post ouē fugientē. Exiuit de ce
lo vt post eā curreret. Exultauit vt gigas ad cur
rendam viam suam: a summo celo egressio eius.
Accepit ipsam et apprehendit: atq̄ humeris suis
imposuit/ cū in virgine carnē assumpsit humanā.
Non sic celos dimisit cū angeli ab eo recesserūt:
post eos non cucurrit. Ad Heb. ij. Nusq̄ angelos
apprehendit/ sed semen Abrae apprehendit. Nō
assumpsit naturaꝫ angelicam/ sed semen seu ꝓlē
Abrae que errabat. Et ideo dicebat Moyses po
pulo/ miranda dei cōmemorās beneficia/ et etiam
L ꝓphetizando de Jesu christo: inuenit eum in ter
ra deserta/ in loco horroris ꝛ vaste solitudinis. Cir
cumduxit eum et docuit: et custodiuit quasi pupil
lam oculi sui. Sicut aquila ꝓuocans ad volandū
pullos suos/ ꝛ sup eos volitans. Expandit alas su
as et assumpsit eos: atq̄ portauit in humeris su
is. Deus inuenit oues suas errantes/ ꝛ in via lon
ge deuiantes in terra deserti/ in loco horroris: q̄a
inclinati erant ad idolatriam: et de facto idolatri
am exercebant. Reduxit eas/ et docuit viam: cu
stodiuit eas vt oculū. Ostendit eis ꝑ operationes
suas sanctas bene agēdi exemplū/ sicut aquila ꝓ
uocat pullos suos ad volandum. Sed quid vltra
egit? Expandit alas suas: hoc est/ brachia in cru
cis arbore: ꝛ portauit eas/ malefacta quoq̄ eoꝝ et
horribilia peccata: portauit ea in ꝓprijs suis hu
meris. Videte queso qualem pastorē: conspicite q̄
diligenter cucurrerit post creaturā suā. Conspici
te si vnq̄ pastor taliter gregis aut armenti sui fue
rit misertus. Mater igit̄ nostra sancta eccesia h̄c
dicere pōt oīb⁹ filijs suis/ qui ꝑ fidē ꝛ regenerati
onis baptismū ꝯuersi sunt. Eratis sicut oues errā
tes. Et adhuc speciali⁹ hec v̄ba intelligere possu
mus/ si consyderemus statū pcti in quo eram⁹ pri
usq̄ ad iesum christū nos cōuerteremus ꝑ pulam/ et
magnoꝝ eius beneficioꝝ recordationem q̄ in nos
hoc paschate contulit. Eramus sicut oues erran
tes et deuiantes: ꝛ nūc conuersi sum⁹ ad pastorem
M et ep̄m/ qui est animarū nostrarū custos. Consyde
rare ergo debemus nos esse oues eius a sacramē
to baptismi: sed eum dimisimus/ et dorsum verti
mus. Audiuisti quo pacto post genus humanum
(quod fugiebat) cucurrerit ꝛ attraxerit: sed adhuc
post hac non vult sequi pastorem suū/ q̄ndo oues
nolunt sub vno manere pastore: fugiunt vna hac/
altera illa: et pastor post eas currit: sed cū aliq̄n
lū fuerint introducte/ ꝑcedit pastor eas: vocat oues
ꝛ sequunt̄ eū. Joā. x. c. Pastor cū ꝓpas oues emi
serit: ante eas vadit/ et oues illū sequūtur: q̄r vocē
eius sciunt: Et q̄diu suū sequuntur pastorē/ bene
habent et in bona vita. Si autem stulte efficiam

tur aut remanserint/ colligendo quamcūq̄ herbā
aut eaꝝ ꝑsistāt voluptate. Quādoq̄ errant/ et hac
atq̄ illac fugiunt: et venit interduꝫ lupus qui eas
rapit. Cogitate q̄ cum persisteritis ꝑ nimiā volu
ptatē ad mundū/ aut ad quamcūq̄ aliā rem q̄ vos
deturbat/ ad sequendū pastorem vestrū iesum: vos
estis sicut oues stolide ꝛ errantes: et si semel ꝑ pec
catū mortale tardaueritis/ mox i plurima cadetis
peccata/ hac atq̄ illac currendo. Et propterea di
cebat Esa. de peccatore: q̄ abijt vagus in via cor
dis sui: Esa. lvij. Peccator abijt a societate dei/ ꝛ
vagatus est hac atq̄ illac/ s̄m desyderium cordis
sui. Item Esa. liij. Omnes nos quasi oues errauı
mus: vnusquisq̄ in viam suam declinauit. Bñ di N
cit in viam suam. Nam vn⁹ inclinatur ad luxuriā/
ali⁹ ad gulam/ ali⁹ ad auariciam/ ad superbiā ali⁹:
et sic de reliquis. Quāuis pauci sunt qui vitiū vnū
habeant sine alio. Cadunt eīm de vno in aliud: ꝛ se
penumero vnū est causa alterius. Sanct⁹ Grego.
ait: Pctm̄ qđ statim ꝑ penitentiaꝫ nō delet/ mox
suo pondere ad aliud trahit ꝛc̄. Et ideo dicūt do
ctores: q̄ cū homo est in peccato mortali/ difficul
ter admodū cauere pōt/ q̄n de pctō labat̄ in pctm̄:
ꝛ interdū vsq̄ adeo/ q̄ cadit sepius in foueā despe
rationis/ de qua nunq̄ sit exitur⁹/ si de⁹ nō eū recu
rat ante mortē ei⁹: quemadmodū ouis que in fo
ueam cecidit/ exire nō pōt nisi per pastorē qui eam
eximit. Et ꝓpterea dicebat Dauid: Erraui sicut
ouis que perijt: quere seruū tuū/ q̄r mādata tua nō
sum oblitus. Magnū est periculū desperare. Si
eīm quisq̄ in desperatione moriat̄/ i corpe damna
tur ꝛ aīa. Propter deū oro/ vt vnusquisq̄ hoc ma
gnū euitet malū. Si occurrāt aduersitates: si non
ad sufficientiā bona hui⁹ mūdi habes/ fer patien
ti animo: ditior eīm his es quos optime cernis nu
triri aut vestiri. Nam spiritualium bonoꝝ habes
abundantiam. Consydera bene hic. Quero eīm a
te. Bona hominis que auferri nō possunt/ nōne
amabiliora sunt his q̄ auferri p̄nt/ ꝛ q̄ rapiuntur:
disparent et transeunt et redeūt/ modo parū/ mo O
do nihil/ modo v̄o multū. Si sis patiens/ si paup
es/ et patienter hoc capis de manu creatoris tui:
crede quanto tibi aufert et subtrahit plus bonorū
caducoꝝ/ tanto plus dat cum magna abundātia
melioꝝ bonoꝝ/ anime scꝫ: q̄ nūq̄ fur aut predo ti
bi auferre poterūt. Audi ꝓphetam Dauid/ q̄d de
us pauperi h⁹ parauerit: Parasti in dulcedine tua
pauperi deus. Parasti pauperi hus: ecquid? tuam
dulcedinē. Vbi? Nō quidem in hoc mūdo/ in quo
miserias habent ꝛ angustias pauperes/ sed in sua
nitate et dulcedine paradisi/ vbi paup̄rim⁹ ꝛ despe
ctissimus in hoc mundo reges precedit ꝛ impera
tores/ qui in hoc mundo ditissimi fuerunt. Hoc
dixi/ eo q̄ multi sunt qui nō habēt talē patientiam
qualem deberent: verū aliqui in desperationē ver
tunt̄: quod miserandū est: vbi erāt in prima dispo
sitione ad viā paradisi: in quo plus habet̄ q̄ desy
derari queat: ꝛ mox in infernū pergūt ad societa
tē oīm infernaliū diaboloruꝫ. Se eximere putant
miserijs/ et se perpetuis implicant miserijs. Pro
fecto bene dicere possunt cum ibi fuerint: Erraui

sic ouis q̄ perijt: sȝ gratis dicent qḋ sequit: Require
seruū tuū: q2 nūq̄ exhibūt. Deꝰ nos ꝓseruare digne
tur de tali errore. Et si erramus: vt ante mortē no
strā ꝑ pniam ad pastorē nostrū nos cōuertamus.
P Cogitaui ꝙ ꝑ errorē q̄sq̄ deuiare pōt a via sua plī
bus modis. Quīq3 aliq̄s deuiat cū viā ignorat: vl'
cū nox est: ⁊ ip̄e sine lumine est. De quo dicit Tre
nor. iiij. Errauerūt ceci in plateis: errauerūt ⁊ de
uiauerūt sicut ceci ī plateis. Sic eramus ⁊ nos/ ꝑ
usq̄ ep̄s noster illuminasset nos sancta doctrina
sua: prius eramus tenebrosi. Eratis aliq̄ndo te-
nebre/ nunc aūt lux in domino: dicit Paulus ad
Ephes. vi. Eratis priusq̄ doctrinā Jesu habere-
tis sicut tenebre/ in quibꝰ nihil cernit: sed mō lux
estis ⁊ in deo: hoc est/ illumiati estis doctrina euā
gelica/ ⁊ potestis vnꝰ alterū illuminare. Cogitate
T quā excusationē habebunt hi quibꝰ ista doctrina
quolibet die data est ⁊ monstrata. Nō se excusare
poterūt ꝙ errauerint a via propter luminis defe-
ctū. Nam quemadmodū dicit sanctus Joannes
prime Joannis. ij. Tenebre transierūt: et verū lu-
men iā lucet. Tenebre ignorātie/ legis ⁊ sancte do-
ctrine transierūt: ⁊ verū lumen lucet. ¶ Secūdus
modꝰ errandi ⁊ deuiādi a via est: cū q̄s nō vult seq̄
illū q̄ viā ostendit. Jesus christꝰ venit in mūdū/ vt
te duceret/ et dirigeret in via tua/ q̄ valde est peri-
culosa. Et ꝓpterea mōstrādo tibi viā ꝑcessit: exꝑ-
tus ē ꝑicula ꝑus et añ te. Taliter viā disposuit: ꝙ
si calcare volueris illuc quo ip̄e calcauit/ ibis secu
re post eū viā quā ip̄e tenuit. Sctūs Petrꝰ hoc ho
die dicit in ep̄la: Christus passus est ꝓ nobis/ vo-
bis relinquēs exēplū/ vt seq̄mini vestigia eiꝰ. Qui
pctm̄ nō fecit: nec inuētꝰ ē dolꝰ ī ore eiꝰ ⁊c̄. Jesus
christus eūdo ꝑ mundū/ inuētꝰ est innocēs ⁊ absq̄
Q pctō. Pctm̄ nō fecit: nec inuentꝰ ē dolus ī ore eiꝰ:
⁊ tūc passus est ꝓ nobis oībus/ vos relinq̄ns exē-
plū: nō dicit/ nobis relinq̄ns exēplū/ sed vos: loq̄-
bat ꝑplo: ne populares dicere possent christū so-
lū reliq̄sse exemplū magnis ⁊ ꝑlatis: exēplū inquā
patiēdi: sed vobis etiā q̄ estis ex populo/ reliq̄t ex-
emplū: ꝙ ferre debeatis et pati penas ⁊ mūdi tri-
bulationes/ seq̄ndo viā suam/ vt sequamini vesti-
gia eius. Oportuit eū illac transire/ vt intraret in
gloriā suā. Lu. vl. Nōne oꝑtuit christū pati: et ita
intrare ī gloriā suā. Sed ꝯueniēs ē pati eo q̄ ī epi-
stola describit mō ⁊ tenore. Cū malediceretur/ nō
reddebat malū: sed volūtarie ⁊ cū magna patien
tia se dabat illis q̄ eū vltimo affecturi erāt suppli-
cio. Heu q̄s est hic q̄n hodie sit veluti ouis errās
ꝑ hoc ꝙ nullus sequit hunc qui viam ostendit: vi
des deū tuū/ pastorē tuū/ eū qui de taȝ longinquo
venit/ vt tibi viā ostēderet in hoc mūdo omnē ad
uersitatē ⁊ ꝑsecutionē habuisse. Et tu es ī aduer-
sitate ⁊ ꝑsecutione famis/ ꝑlior/ aut cuiuscūq3 alte
rius tribulationis: es quidē in via huiꝰ qui prece-
dit te: sequere eū ⁊ patere patienter sicut ip̄e fecit:
R Quis nō meruisset: tu x̄o meruisti/ et die quolibet
mereris: et ideo patienter eas ferre debes: Crede
viam tuam esse/ nec est alia. Laus deo/ qui te per
has aduersitates ad viā posuit paradisi. Per ml̄-
tas tribulationes oportet nos intrare in regnum
celoꝝ. Quāuis tēpore pacis bene possit (si quis ve
lit) reperire paradisum: tamen oportet ꝙ si medi-
ante ꝑsecutione ⁊ mortificatiōe carnis ꝓpe. Ap̄ls
Omnes qui pie volūt viuere in christo/ ꝑsecutio-
nē patiunt. ⁊ ad Timo. iij. hoc fabula nō est. Est
eñ sancta scriptura. Ualde timeo multos esse im
patiētes: ⁊ eo ꝙ ductorē non sequunt/ decipiunt.
De quo scribit Sophoñ. i. Auerterūt de post ter-
gū dñi: nō quesiuerūt hoiem/ nec inuestigauerunt
eū. Auerterūt de dulci iesu christo: non eūt viā suā
Reuertamur ergo ꝑ bonā patientiā/ hec mala su-
stinendo: vt dici possit/ ꝙ nūc conuersi estis ad pa
storem et ep̄m animarū vestrarū. Alius modus de
uiandi est: cum ouis pascere vult/ nec alias sequi-
tur. Sumus ⁊ fuimus transacto tēpore tā tardi ⁊
tam appetētes in hoc mūdo ꝑmanere/ et bona eiꝰ
pascere: ꝙ nos mansimus post pastorem/ ⁊ erraui
mus ꝑ mundū hūc in diuersis pctīs vt ꝑditi. Uex
placente deo conuersi sumꝰ ꝑ penitentiā ad pasto
rē nostrū ī hac paschali festiuitate: ⁊ quolibet die
penitentes cōuertunt ad eū de erroribus eoꝝ. Si S
nō es penitens/ sanctus Petrus nō dicet: Eratis
aliquādo sicut oues errantes. Sed dicet illud qḋ
scribit ī canonica sua secūdo capitulo: Canis re-
uersus ad vomitū suum/ et sus lota in volutabro
luti ⁊c̄. Tu es sicut canis qui reuertitur ad vomi-
tū ⁊c̄. Noli ergo reuerti ad iniquam vitā tuā. No
li resumere veterem tunicaȝ qua spoliatus es: sed
induere nouū hominē. Fac vt habeas nouā hāc
vestē/ vestē illā nuptialē. Si eā ꝑdideris ꝑ peccatū
reuertere ad ep̄m tuū/ ad pastorem tuū: qui mānuȝ
habet extensam ad te recipiendū. Misereč tui: cō
passionē habet maioꝝ q̄ patēris. Ad Hebre. iiij.
Nō eñ habemus pontificē q̄ nō possit cōpati in-
firmitatibꝰ nostris: tentatū aūt ꝑ oīa ꝓ similitudine
absq3 peccato. Sit tibi grandis spes: te conserua
in confessione fidei. Dicit Ap̄ls quosdā pontifi-
ces nō habere ad subiectos misericordiam: q2 ignorāt
q̄d sit tribulatio: cum bene leti sint/ laute nutriti:
nec curent ꝑplm. Chryß. epistola ad Hebreos ser
mone. vij. Multi pontifices ignorant eos/ qui in
tribulationibꝰ constituti sunt. Et reddit cām. Im
possibile q̄ppe est scire afflictionis et afflictoꝝ eū
q̄ experimentū afflictionis nō habuit. Impossibi
le est (inquit Chryß.) hominē aliquē scire ⁊ habe-
re tā magnā compassionē afflictiōis alteriꝰ/ si nō
habet experimentū aliquarū afflictionum ac si ha
buisset. Noster autē magnus ep̄s Jesus christus T
oñes sustinuit afflictiones. Tentatū inquit Apo-
stolus ꝑ omnia. Sustinuit afflictiones ⁊ tentatio
nes mūdi ꝑ omnia/ etiā ac si peccasset: ⁊ tamen nū
q̄ peccauit. Persecutiones passus est a primeua
sua etate. Despectus fuit ⁊ irrisus contra dignissi
mā faciem suam/ accusatꝰ/ iniurias sustulit/ verbe
ra/ flagella ⁊ demū crucifixionē. Nouit optime q̄d
sit tribulatio et afflictio. In eo eñ in quo passus
est ⁊ tentatꝰ/ potens est ⁊ eis qui tentant auxiliari
Ad Heb. ij. Ualde magnā spem habere debemꝰ
nos qui talē habemꝰ ep̄m ⁊ talem pastorē. Ip̄e est
bonus pastor. Bonus pastor ponit animā suam
hoc est/ ponit se in periculū et persecutionē ꝓ gre-

ge suo. Sed is qui dūtaxat est mercenarius qui so
lū gratia questus oues custodit: cum primū vidit
lupum/fugit. Pastor hic Jesus posuit aīam suā
ꝑ nobis vsqꝫ ad mortē. Bonus etiaꝫ pastor oues
suas ad bona ducit pascua. Sic bonus pastor no-
ster facit. Ezec. xxxiiij. Ecce ego ipse requirā oues
meas: ꝛ visitabo eas/sicut visitat pastor gregē su-
um ꝛc. Et sequit̄: Inducam eas in terrā suā: ꝛ pa-
scam eas in pascuis vberrimis: et in pascuis pin-
a guibus pascent̄. Requirā oues meas/et visitabo
eas sicut bonus pastor oues suas visitat/cū dispꝑ-
se sunt ꝑ temporis aduersitatē/aut pluuie aut ful
guris: ꝛ liberabo eas de tribulationibus: ponaꝫ
qꝫ eas ī pascuis fertilib⁹ et pinguissimis. Hoc no
bis facit iesus/cū nos ꝯgregat ad audiendū ver-
bū dei. Que ē pascua nostra ꝛ nostra refectio? Nō
in solo pane viuit hō/sed ī omi ver. qđ ꝓ. ꝛc. Etiā
ꝯgregauit nos in h̄ paschate de locis in qb⁹ era-
mus dispersi ꝑ diuersa pctā/vnusqsqꝫ in via sua: ꝛ
nos induxit ad locū pascue: hoc est ad mēsaꝫ dei
ad sanctū altare: vbi accepim⁹ vberrimā pascuam
ꝓciosissimū videlicet corpus suū: qui est panis ce
lestis/pīguis angeloꝝ panis. Gen. xlix. Pinguis
est panis eius/ꝛ ꝓbebit delicias regibus: hoc est
illis qui bonū in seipsis habent gubernamen. Ui
detis igitur ꝙ vos qui eratis sicut oues errantes
modo ꝑ dei gratiā cōuersi estis ad pastorē vestrū
et epm vestrū. Nō solū est pastor vester/sed dign⁹
ꝓsbyter ꝛ eps animarū vestrarum. Eps tantū so-
nat sicut superintendens. Ad episcopū spectat ha
bere sollicitudinē et curā animarū vltra curatos
et alios homines ecclesiasticos. Officiū episcopi
est orare: et deo ꝓ populo suo sacrificiuꝫ offerre.
x Hec duo ꝓ nobis fecit Jesus christ⁹. Et ꝓpterea
probat sanctus Paulus ad Heb. ipsum esse verū
sacerdotē magnū ꝛ verū episcopū s̄m ordinē mel
chisedech. Nonne rogauit pro te interea dum in
mundo esset? Ausculta quod dicit patri suo Joā.
xvij. Pater sācte serua eos quos dedisti mihi: vt
sint vnū sicut ꝛ nos vnū sumus. Nō ꝓ eis tm̄ ro-
go: sed ꝓ eis qui credituri sunt ꝑ verbū eoꝝ in me
vt vniti sint in charitate/sicut tu ꝛ ego vnū sum⁹/
in nature equalitate. Audi magnam ꝓcē quam
pro te fudit in cruce. De qua dicit Aplus: In die
bus carnis sue ꝓces supplicationesqꝫ ad eū q̄ pos
set illū saluū facere a morte/cū clamore valido ꝛ la
chrymis offerēs/exauditus est ꝓ sua reuerētia: ad
Heb. v. In diebus carnis sue. i. passiōis sue: que
erat s̄m carnē suā. Obtulit preces et supplicatio
nes cum lachrymis illi qui potuit eum saluare de
morte: nō quidē ꝓ se/sed ꝓ nobis. Et cū sic oraret
cū valido clamore: exauditus est ꝓ sue persone re
uerentia: ꝛ nō ab re: quoniā dignus erat qui exau
diret̄. ¶ Sed querere posses/an ne s̄m humani
tatē deū patrē orauerit? Rn̄deo ꝙsic. Apls h̄ dicit
ad Heb. vi. Saluare ī ꝑpetuū pōt accedens ꝑ se-
metipm ad deū/semꝑ viuēs ad interpellādū ꝓ no
y bis. Ipse est ꝑpetu⁹ sacerdos noster ꝛ eps/ q̄ nos
pōt saluare eternaliter. Habet em̄ ꝑ semetipm ac
cessum ad deū: et est sꝑ viuēs ad orandū ꝓ nobis.
Respice ergo ad quē ꝯuersus sis epm. Uerū ob-
tulit etiā sacrificiū. s. ꝓpriū corpus suuꝫ/sacerdos
fuit ꝛ sacrificiū: ipsemet agnus fuit ꝛ ouis/q̄ obla-
ta fuit ꝓ nobis. Antiquitus sacrificabant̄ bestie ī
figurā/ꝙ humanitas Jesu christi deo sacrifican-
da esset ꝑ mortē suā. Ideo merito compat̄ oui et
agno/que ad sacrificiū ducebātur. Esa. liij. Sicut
ouis ad occisionē ductus est: et quasi agnus corā
tondente se obmutescit: et nō aperuit os suum ꝛc.
Semel fecit hoc sacrificiū: semel mortuus est ꝓ te
nō moriet̄ amplius. Noli aliam expectare redem
ptionē. Ipse nō est sicut alij sacerdotes/qui debe-
rent offerre oblationem deo in primis ꝓ peccatis
suis/et deinde ꝓ peccatis populi: quia ipse est san
ctus/ impollutus a peccatis/ separatus/ supra ce-
los eleuatus. Possem hic dicere aliqua tangen-
tia vitā et statum ꝓlatorū ꝛ presbyteroꝝ sancte ec
clesie: sed nō offert̄ opportunitas: sed hoc ī sacer-
dotū conuentionibus vt dicat̄ locū habet. Cōuer z
tamus igit̄ nos deuoti hoīes ad pastorē nostrum
epm nostrū: qꝛ ipse est altus ī sede sua in celis: vbi
nobis talē ꝓparat pascuā/ꝙ nunq̄ intellect⁹ crea
tus intelligere potuit/nec volūtas desyderare ma
gnas delicias/q̄ ī ea paradisi sunt pascua. Festi-
nemus ingredi in illam requiem. Festinemus (in
quit Apls) ingredi in illam requiē. Non dicit so-
lum eamus/sed festinemus. Ubi Chrysosto. pul-
chrum dat exemplū. Si magnū sit tibi desyderiū
hanc requiē ingrediundi/festinandū est ꝛ curren-
dū. Cū persona aliqua magnū habet ardorē ꝛ in-
gens desyderiū locū refugij attingendi: cū ipsa est
in periculo/currit velociter: nō considerat si lapi-
des aliqui sint aut spine in eo per quod currit iter
Et si īueniat optimos (quos habet) amicos: eos
nihil īpēdit. Sic tibi currendū est/ et calcāde sunt
spine/ mundane scꝫ tribulationes. Nec te offen-
das apud patreꝫ/ nec apud matrē/nec a quopiam
homine/aut quauis alia re mundi letaris/que ti-
bi impedimento sit ad locū perueniēdi. Eundum
est tibi cū ardēti desyderio et magna fiducia: quo
niam ductor tuus/custos tuus/eps tuus/ tuus pa
stor: viam tibi ostendit/ qui est superius in maiesta
te sua te expectās. Propterea dicebat apls: Ade
amus cū fiducia ad thronū gratie eius/ vt miseri-
cordiā cōsequamur/ꝛ gratiā inueniamus in auxi-
lio opportuno. Eamus in magna fiducia ad thro
nū sue gratie: quia orat ꝓ nobis: quemadmodū di
ctū est et ꝓcessit/nobis iter monstrādo/ sequamur
eū vt misericordiā suam ꝛ gratiā dū tempus est/in
uenire queamus in auxilio opportuno. Posteaꝙ
em̄ ianua clausa fuerit/ nimis tarde eum seque-
mur. Tempus est dū viuis/mors cito venit. Me-
ditare igitur et institue post eum currere/vt eum
possis attingere/illuc quoqꝫ ꝑuenire. Prestāte do
mino nostro iesu christo: Qui cū deo patre et filio
in vnitate sancti spūs viuit et regnat ꝑ infinita se-
cula seculoꝝ: Amen.

Sermo deuotissi-

mus habitus Parrhysius ꝑ prefatū magistrum
Joānē Gerson cancellariū parrhysień. cōposit⁹.

Bi eũ videbitis: sicut dixit vob: Mar. xvi. scribunt originaliter. ¶ Qñ gustatũ ẽ de fructu aliquo ad edẽdũ / dulci ⁊ delectabili: aut cũ videt fruct⁹ aliq̃s excelliens in pulchritudine ⁊ suaui odore: plerũq; dat gloria ⁊ laus ei qui arborẽ plantauit: ⁊ benedictus sit is q̃ adeo bonam arborẽ plantauit: et laudat etiam arbor ratione boni fructus / qui inde est productus. Hodie autẽ fructuз gustauimus / qui ꝑ omnibus rebus est placens / et ad comedendũ delectabilis: Est eñ cibus angelorũ ⁊ panis celestis / qui omnẽ in se habet suauitatẽ / refectionẽ et delectationẽ. Sap. xvi. Angelorum esca nutriuisti populum tuum: et paratum de celo panem prestitisti eis / omne delectamentũ in se habentẽ / et omnis saporis suauitatẽ. O dulcis iesu / qui cibus es et angelorũ refectio: hodie nutriuisti populũ tuũ ꝑcioso corpe tuo / ꝑciosa carne tua: ꝑparasti panem celestem in crucis arbore / vbi decoctus fuit in magno charitatis feruore: ⁊ hodie dedisti populo fructũ hunc / panẽ hunc: qui adeo est sufficiens / adeo dulcis: vt in eo nullus saporis sit defect⁹. Pulcher est et excellens in pulchritudine. Dedisti eñ eũ nobis hodie glorificatũ ⁊ immortalẽ / qui prius ⁊ paulo ante tã miserabiliter et ignominiose fuerat tractat⁹
B Uerũ crucis fornax ipsũ nobis reddidit / vsq; adeo pulchrũ / sapidũ / et tam magni odoris / ꝙ mortui ipsum senserunt / qui cũ eo ⁊ in virtute sua resuscitati sunt. O fruct⁹ vite / nõne rõnabile est nos agere gratias ⁊ gloriã illi qui hanc arborẽ plãtauit / q̃ hũc fructũ portauit? ¶ Dicamus igit: Bñdict⁹ sit de⁹ q̃ tã bonã arborẽ plantauit. Arborẽ etiam multũ laudare debemus / q̃ est virgo maria: q̃ talẽ fructũ portauit quo refecti sum⁹. Dic ergo ⁊ ego gloriosa maria / dic hodie sepi⁹: Ego q̃si vitis fructificaui suauitatẽ odoris: ⁊ flores mei fructus honoris ⁊ honestatis: Ecci. xxiiij. Dicit virgo gloriosa maria: Modo cognoscatis me portasse sicut vitẽ fructũ suauitatis ⁊ magni odoris. Uos christiani et christiane apte cernitis flores quos portaui / esse flores honoris ⁊ honestatis. Bñ honoris q; hodie fructũ dederunt vestitũ immortalitate ⁊ glorie. Esa. iiij. In die illa erit germen dñi in magnificentia et gloria / et fructus terre / id est virginis sublimis. Multũ itaq; hodie debem⁹ lauda-
C re hanc arborẽ / hãc virginẽ mariã mřez iocundã: que elapsis dieb⁹ valde fuit molestata. Sed quã maiorem laudem ei dicere poterimus / ꝙ eaз q̃ ab angelo ei dicta fuit: Benedicta tu in mulieribus / ⁊ benedictus fruct⁹ ventris tui. ¶ Salutabimus igit eã salutatione angelica / ⁊ ei ꝑsentabim⁹ Aue maria ⁊c. ¶ Ibi eũ videbitis ⁊c. Hui⁹ diei solennitas sermonis requirit breuitatẽ. Et ideo vt breuius facere possimus: recolligenda est in breui gloriose resurrectiõis dñi nostri iesu christi historia quemadmodũ euangeliste quo ad rei⁹ ꝑncipalitatem describunt. Et sup hoc aliq̃ notabim⁹. Quoniã autẽ mysteria / et huius resurrectionis secreta sunt tã ardua / in tanto numerosa et tã notabilia / dicũt doctores / ꝙ hñ ↄsyderãti mare quoddã esse videt ⁊ abyssus. Et ob hãc cãm aliq̃ familiaria summemus ꝑ nostra edificatione. Exordiar igit a sepultura dñi nostri Jesu christi: hoc est / a ꝑcioso corpe suo. Queadmodũ eñ die veneris vobis dictũ fuit in hora mortis eius / dignissima dñi nostri iesu christi anima corpus reliquit: ꝑpter quod vera sub secuta est mors: ⁊ ad infernũ descẽdit ad patres sanctos liberãdos / q̃ ꝑpter originale pctm illic detinebant. Et ibi aĩa dñi nostri iesu christi tãdiu fuit / q̃diu ꝑciosũ corpus eius fuit in sepulchro. O grandis leticia / magna solẽnitas fuit in ea parte inferni / cũ hunc viderent quẽ tantope desyderarant: et dei visionẽ quã postulauerant et ex- D
pectauerant / tunc receperunt. Mirabile: inferni pars vna paradisus fit aduẽtu dñi nostri iesu christi. Reor omnẽ locũ illũ gĩa repletũ fuisse / cũ dñi nostri iesu christi aĩa ad inferos descẽdit. Persona dñi nostri iesu christi / que diuina est ⁊ eterna in inferno erat anime vnita / et in sepulchro corpi iuncta. Durante itaq; tpe ab hora mortis sue ad resurrectionis sue vsq; horam: partes humanitatis dñi nostri iesu christi sepate fuerunt: aĩa gloriosa erat: corpus vero q̃diu in sepulchro iacuit / gloriosum nõ erat / quoadusq; anima ei denuo fuit vnita. Hi qui in inferno erant letabant. Nec h̃ mirandũ est: habebãt eñ gloriã. In ea nãq; hora magno desyderio et expectatione soluti fuerunt. Et fuerunt anime eorũ glorificate / et ex sacco posite: hoc est / de tedio quo afficiebant de tãta expectatione. Zacha. ix. Tu autẽ in sanguine testamẽti tui eruisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua: cõuertimini ad munitionẽ iuncti spei ⁊c. Hi qui in terra sunt / turbati sunt: q; habẽt corp⁹ mortuũ. Hi autẽ q̃ sunt ĩ inferno / faciunt reuerentiã aĩe Jesu christi. In terra autẽ existẽtes / seruiũt et vngere volunt corpus. Nouit deus quã tristiciã / quam sollicitudinẽ deuote ille habuerũt mulieres que eum sequebantur: ⁊ illi fuerant vsq; ad mortẽ comites / immo vero vsq; ad sepulturaз. Sicut eñ E
narrat sanctus Lucas Luce. xxiij. Subsecute mulieres que cum ipso venerant de galilea / viderũt monumentũ / ⁊ quemadmodũ positũ erat corpus eius. Deuote mulieres Maria magdalena ⁊ alie marie atq; deuote femine / viderunt monumentũ et sepulchrũ: et consyderauerunt quomodo corp⁹ dñi nostri Jesu christi positum fuerat: statuerunt ꝙ mox vnguenta preciosa preparare / vt vngerent corpus Jesu christi. ¶ Reuertentes parauerunt aromata. Reuerse sunt eadem die / et parauerunt atq; emerunt aromata: eo ꝙ in crastinum esset dies sabbati: que dies ẜm legẽ erat requies. Et ideo dicit sanctus Lucas / ꝙ sabbato siluerunt ẜm legem. Bone Marie siluerũt: hoc est / aromata nõ emerunt: nec ad sepulchrũ eo die venerunt: sed vespere sabbati preparauerunt et emerunt (sicut dicit Beda) residuũ suorũ vngentoꝝ. Nouit de⁹ dominica die valde mane eas surrexisse / vt venirent ad monumẽtũ. Et hic punctũ est ĩ quo noster incipit euãgeliũ scti Mar. qđ dicit. Et cum transisset

sabbatū: maria magdalene/maria iacobi et salo-
me/emerūt aromata: vt veniētes vngerēt Jesum.
Et valde mane vna sabbatorū veniunt ad monu
F mentū/orto iā sole zc. Posteaq̄ transisset sabba-
tum(Erat eñ in lege p̄ceptū/q̄ a die veneris l ve
speris/vsq̧ ad diem sabbati in vesperis post oc-
casum solis: nullū prsus heret opus seruile sab-
bati)ergo valde sero p̄ciosa emerūt aromata. Et
valde mane venerūt ad monumentū: hoc est: val-
de mane ambulare ceperūt: cum adhuc tenebre
essent sup terrā. Dicit sanctus Joā. Cū aūt venis-
sent ad sanctū sepulchrū: sol iā erat ort⁹. Et ideo
dicit sctūs Mar. Orto iā sole. Maria magdale-
na primū nolat: qm̄ p̄mū se illi manifestauit. Etiā
q̄ habebat tā magnū ardorē qd de magistro suo
heret cognoscere/vt sp in itinere p̄ma esset. Vene-
runt ergo mane cū aromatib⁹: z inter eundū dice
bāt ad inicē: Quis nobis reuoluet lapidē magnū
quē vidimus pridie poni ad ostiū/ab ostio monu
mēti? O magnus deuotionis z charitatis quā ha
bebāt ardor. Bn̄ sciuerāt esse magnū/ imo maxi-
mū lapidē ad ostium monumēti. Erat q̄ppe ma-
gnus valde: et nihilomin⁹ venerunt vsq̧ ad sepul
chrū: nec ab incepto destiterūt: nec dicebāt: Quid
facture sumus: nō eñ monumentū possumus in-
trare. O deuote mulieres/facitis qḋ in vobis est
Qḋ facere potestis facitis: et qḋ minime cōplere
potuissetis/deus vt cōpleat puidet. Quia viderūt
reuolutū lapidē zc. ¶ Deus puidit: q̄z lapis erat
G reuolutus. Angelus de celo parauerat ill' ad mo
numentū introitū. Lapis nō fuerat reuolutus ab
ostio vt iesus christ⁹ exiret: s3 vt discipuli manife-
ste resurrectionez dn̄i videre possent. Beda: Qui
egressus est nascēdo clauso v̄ginis vtero/resurgē
do clauso exiuit sepulchro. Sicut p miraculum et
opationē mirabilē iesus christ⁹ natus ē absq̧ q̄cū
q̧ vētris v̄ginalis fractiōe: etiā p miraculū exiuit
resurgendo de sepulchro clauso: s3 vt manifeste
cerneret resurrectionis sue veritas/magnus lapis
ab ostio erat reuolutus. Et iō dicit euāgelista: Et
respiciētes/viderūt reuolutū lapidē. Per id nob
significat/q̄ si faciamus qḋ possumus/z bonā ha
beam⁹ voluntatē/oēm duriciā pcti ab aīa nostra
remouēdi: illud qḋ nos facere nequerimus: deus
z digna eius puidētia nostrā supplebit ipfectiōz
Et pptere a dicebat apl's: Velle adiacet mihi: pfi-
cere aūt nō inuenio: ad Ro. vij. Voluntas bn̄ agē
di l me est: sed ppter magnas difficultates supue
nientes/ɔsumatio z pfectio a me nō est/sed a deo.
Posteaq̄ ergo pceperunt reuolutū lapidē: intra-
uerūt rotundā q̄ndā domū: quēadmodū q̄dā do-
ctores dicūt/q̄ iuxta sepulchꝝ erat: Et ibi viderūt
angelū supra lapidē ad dextrā sedentē: h̄ est v̄sus
meridiē. Et dicit dextra: qm̄ sicut dicit doctor q̄-
dā: corpus dn̄i nostri Jesu christi in sepulchro sic
erat locatū: pedes ad orientē/z caput ad occiden-
H tē. Et sic necesse fuit dextrā esse v̄sus meridiē. Et
mod⁹ iste obseruat' cū mortui sepeliunt'. Angelus
ille vestitus erat stola/vestimēto quodā albo: quē
cū vidissent sctē femine: timuerūt valde z obstupu
erūt. Nō erat mirꝝ si aliq̄d timoris l p̄ncipio habu
erūt. Sicut eñ dicit san. Mattheu⁹: Erat aūt aspe
ctus eius sicut fulgur: z vestimentū eius sicut nix.
Aspectus eius erat sicut fulgur qḋ p̄cedit tonitruū
et obstupendū est ppter vehementē claritatē. Et
erāt vestimēta ei⁹ alba sicut nix: qḋ absq̧ mysterio
nō erat. Vestimēta alba z splēdentia/visuq̧ p̄cio-
sa/solennitatē rep̄sentāt. Significabāt ergo resur
rectionē quā angelus annunciabat nob admodū
iocundā esse/z de ea magnope letādū. Q̄ vero ha-
bebat aspectū sicut fulgur: significabat gl'osā hāc
resurrectionē/terribilē visu/z obstupēdā mal' fore
Recordari debemus z memorari/in q̄ forma ve-
niet l die iudicij. Certe in ea veniet forma l q̄ ho-
die resuscitatus fuit: z quā angeli in seipsis osten-
derūt. Quātū eñ fuerit placens z iocūdus ad vi-
dendū bonis z his q̄ p gl'iaz resuscitabunt'(Exul-
tabunt scti in gl'ia/letabunt' in cubilib⁹ suis zc. Sā
cti exultabunt videre gloriā iesu christi: vt in cubi I
libus suis: hoc est/sepulchris eoꝝ q̄ exibūt gl'iosi
letabunt')tm̄ timēdus veniet mal'. Ostendet eñ se
eis sicut fulgur z chorusca tio. Mat. xxiiij. Sicut
fulgur choruscās: ita erit aduentus filij hoīs. Ad-
uentus dn̄i nostri iesu christi in iudicio: malis erit
terribilis sicut fulgur. Quia ergo sctē femine p̄ma
facie obstupuerūt: angelus eas ɔfortauit dicens:
Nolite expauescere: iesum q̄ritis nazarenū crucifi
xum: surrexit/nō est hic: Ecce locus/ vbi posuerūt
eū. Eas ɔfortauit cū hilaritate: q̄z iocundissima
ipsis nūciauit nuncia: boni nūcij baiul⁹ est: iesū in
quit q̄ritis nazarenū. Adiecit nazarenū: ad differē
tiā alicuius alterius/q̄ iesus vocari poterat/z fue-
rat crucifixus. Magnū documentū dedit eis an-
gelus/ex h̄ q̄ q̄rebant iesuz christū crucifixū. Nos
facere debemus quēadmodū bone he fecerūt ma
rie. Querere debemus iesum: hoc est/ saluationē:
p iesū q̄ interp̄tat' saluator. Per iesum inquā cru-
cifixū. Plerīq̧ q̄rūt iesū: hoc est/saluationē eorū:
vellent salui fieri/sed nō q̄rūt p crucē: nō querunt
crucifixū. Chrys. Multi libēter q̄rūt purpuratū
sed pauci q̄runt eū crucifixū vel flagellatū? S3 asi-
q̄ ueniat' purpure⁹/q̄ri debet flagellat⁹. Multi
sunt inq̄t Chrys. q̄ q̄runt iesum vestitū purpura:
h̄ est/gloria: vellent eñ in gloria sua esse: sed pau-
ci sunt qui eū querūt crucifixum, z flagellatū more
sanctaꝝ dn̄aꝝ: z tn̄ p̄mo querend⁹ est crucifixus et
flagellatus: hoc est dictū: querēdus est in amaritu
dine lachrymaꝝ gl'iose passionis sue/memorando
crucē/tormēta/z q̄s p nobis sustinuit plagas. Si
eū h̄ pacto q̄suerimus: nos eū glorificatū reperie
mus: z pticipationē habebimus gl'iose sue resur-
rectionis. ij. ad Corin. i. Sicut abundāt passiōes
christi in nobis: ita z p ip̄m abundat ɔsolatio no-
stra. Sicut habuerim⁹ in nobis plagas z dolores
passionis iesu christi: sic abūdabit i nobis conso
latio p suā resurrectionē. O q̄ diligēter q̄rebat eū
apl's/cū dicebat ad Gal. ij. Vt viuā cū christo/cō-
fixus sum cruci. Vt viuā cū Jesu christo/q̄ hodie
de morte resurrexit ad vitā: ɔfixus sum cruci sue p
magnā mortis eius cōpassionē. Nō igit' de illoꝝ
simus numero/ qui eū q̄rere nolūt: de q̄bus dicit
Sophonias pphe ta Sopho. i. Auerterūt de post

tergũ dñi: nõ q̄sierunt eũ/nec inuestigarũt eũ. Uer
terunt tergũ iesu: q̄runt enĩ eũ ꝑ delitias ꝛ munda
nas iocunditates: ꝛ nõ in penis ꝛ tribulationib⁹
cõtriti cordis/ꝛ ꝑ cõpassionẽ. Nõ secuti sunt eum ꝑ
viá suá: hoc est ꝑ viá quá ipse iuit. Ipse ꝑ tribulatio
nes/ꝑ amará passionẽ ad mortẽ vsq̧ iuit. Si bene
eũ sequi voluerimus/eũ imitari debemus ꝑ hãc se
mitá. Sicut fecerũt deuote he ꝛ sancte femine: que
tantá habebãt tristiciá/tantũ dolorẽ de eo ꝙ vide
L rant eũ pati: vere querebãt crucifigi cũ eo. Sed q̄d
significat/ꝙ ipse ꝑciosa habebant aromata: habe
mus doctriná. Sicut enĩ dicit sanctus Greg. Cõ
scientias nostras habere debemus. bonis virtuti
bus repletas: q̄ sint odorifere taliter vt proximus
noster hunc exemplũ queat capere. Per aduẽtum
istaꝝ feminaꝝ ad sepulchrũ in diluculo cũ suis aro
matibus: significat ꝙ nos post tenebras pctĩ/que
volente deo trãsierũt ꝑ pnĩam ꝛ pctõꝝ nostroꝝ cõ
fessionẽ ad sepulchrũ venire debemus: hoc est/ ad
altare querere ꝛ recipe ꝑciosum corpus iesu christi
in virtutũ opatione ꝛ magna orationis suauitate
sicut deo volẽte hoc mane fecistis. Sed deinde an
gelus aut angeli (sicut enim alij dicũt euangeliste
duo erãt) dicebãt eis: Uenite ꝛ videte locũ/vbi io
seph ꝛ nicodemus posuerũt eũ: q̄re q̄ritis eũ cum
mortuis? viuit enĩ. Uerisimile est tũc eas in monu
mentũ respexisse: ꝛ viderũt sudariũ plicatũ: sic san
ctus petrus ꝛ sctũs ioánes q̄ postmodũ venerant.
In quo magná habem⁹ doctriná: ꝙ iesus christ⁹
suũ dimisit sudariũ: ꝛ ꝙ hi q̄ in magna tribulatiõe
ꝛ mẽtis ꝯsternatiõe eũ q̄rebãt/sudariũ ei⁹ inuene
runt: h̄ est/dimittit nobis memoriá passiõis sue/ q̄
ꝑ sudariũ significat: vt nos q̄ in tribulatiõibus su
mus/cũ habem⁹ sudorẽ ꝛ penas ferendi mũdi hu
ius ꝛ carnis molestias atq̧ aduersitates: memoriá
habere debem⁹ grauis passiõis iesu christi: Si be
ne meditemur pená quá ꝑ oĩb⁹ nostris tribulatio
M nibus sustinuit: oẽs aduersitates ꝛ mundi tribula
tiones nos infestantes erũt nobis quo portentur
faciliores. Cũ acciderit tibi q̄cũq̧ fortuna aut tribu
latio quá ferendo sudabis/ꝛ quá difficulter porta
re valueris. Cape sudariũ iesu christi q̄d tibi misit:
cape patientiá quá portauit cũ ꝑ te mortuus fuit.
Marie ꝛ discipuli cũ ṗmũ viderunt sudariũ abs
q̧ tristicia/fuerũt pleni gaudio ꝛ leticia: q̄ audie
runt ꝛ euidẽter viderũt ipm resuscitatũ esse. Cape
etiá patientie sudariũ q̄d iesus christus tibi reliq̄t
ꝛ noscas tribulationẽ ꝛ pená hanc ad glorie statũ
te ducere. Oportuit christũ pati ꝛ ita intrare i glo
riá suá. Etiá oportet te i h̄ mũdo pati ꝛ deinũ adi
pisceris gloriá. Cũ ḡ vidissent sudariũ/ꝑcepto an
geloꝝ exierunt monumẽtũ: q̄ dicebãt eis: Ite dici
te discipulis eius ꝛ petro ꝛc̄. Uos mulieres aper
te cernitis resurrectionẽ ꝛ iesum hic nõ eẽ. Ite fe
stinãter ꝛ dicite discipulis eius ꝛ petro/ꝙ precedet
eos in galileá. Cõfestim ḡ adierunt discipulos: ꝛ q̄
viderãt ꝛ audierant/nunciarũt: nõ q̄dẽ iesum surre
xisse/sed ꝙ furto ablatus fuisset. Et petro: q̄re no
minat sctũ petrũ poti⁹ q̄ aliũ quẽpiá. Dicit sctũs
N Greg. ꝙ petr⁹ ob magnũ peccatũ (q̄d cõmiserat)
nunq̄ ꝑsumpsisset ad iesum christum reuerti: nisi
specialiter ꝑ os angeli eũ appellasset. Et mox ac
currerunt sctũs ioánes ꝛ sctũs petrus: alij magis
tardi fuerũt ad credendũ: existimabãtq̧ mulieres
fantasma vidisse. Sctũs ioánes ꝟo ꝛ petr⁹ singu
larẽ cũ iesu habuerãt familiaritatẽ: ꝛ ꝓpterea ardẽ
tiores erant ꝛ cucurrerũt. Sctũs quoq̧ ioánes q̄
petro erat agilior ꝛ iunior/ipm ꝑcessit: expectauit
tñ petrũ/ꝛ distulit ingressum/vt petr⁹ ṗmũ ingre
deref monumentũ: vbi nobis daf doctrina ꝙ dif
ferre debem⁹ ꝛ expectare ꝑlatos nr̃os: quẽadmo
dum sanctus ioánes petrũ/quẽ christus iesus toti
us eccle ꝯstituerat pastorẽ. Cogita mulieres predi
ctas ad sepulchrũ reuertisse: ꝛ vna cũ duob⁹ disci
pulis cucurrisse. Discipuli nõ diu fuerunt apḋ mo
numentũ: sed mox cũ nõ vidissent corpus in sepul
chro/sed lintea ꝛ sudariũ: crediderunt iesum furto
fuisse ablatũ: quẽadmodũ eis dixerat sctá magda
lena: nec tñ ibi diu ꝑsistere audebãt ꝓpter metum
iudeoꝝ: suntq̧ reuersi. Deuote autẽ ꝛ sancte femi
ne iuxta sepulchrũ mãserunt in horto: maria ma
gdalena deambulabat tristis: q̄ magistri sui cor
pus ablatũ credebat: sepius introspexit in monu
mentũ: q̄nq̧ ibat longi⁹ vt videret si signa aliqua/
aut hoim q̄ ad sepulchrũ venissent inueniret vesti
gia: sicut dicit sctũs Greg. Amãtib⁹ nõ sufficit se
mel aspicere. Nõ sufficit his q̄ feruẽtiá ore aliquá
rẽ q̄runt semel vnũ aspicere locũ. Cũ itaq̧ semota O
eẽt a sepulchro/ad. xv (vt dicit doctor q̄dá) passus
ꝛ alie ex opposito essent latere/dñs nr̃ apparuit in
habitu simulato. Ipsa ꝟo credẽs eũ esse hortulanũ
dixit: Dñe si tu sustulisti eũ/dicito mihi vbi posui
sti eũ: ꝛ ego ipm deferá. O magdalena vocas eum
dñm/ꝛ tñ aliũ esse existimas: dñs tu⁹ est certe: ꝫ q̄
fidẽ nõ habes de gloria sua/nec credis eum resur
rexisse: ideo nec eũ vides in forma gloriosa. Tunc
angeli dixerunt ei: Mulier q̄d ploras? quẽ queris?
Ploro inq̄t q̄ sustulerunt dñm meũ: ꝛ nescio vbi
posuerunt eũ. Jesus vocauit eá ꝛ dixit: Maria: et
ꝯfestim illa se conuertit ad eũ. Uidit enĩ angelos
reuerentiá illi exhibentes/ꝛ r̄ndit: Rabbi: ꝛ voluit
eũ tangere/plagas quoq̧ eius vngere: sed christ⁹
nõ ꝑmisit. Nondũ inq̄t ascendi ad patrẽ meũ: hoc
erat dicere/nondũ esse tẽpus: q̄ nondũ firmá fidez
habebat de sua diuinitate. Tũc accurrit ad socias
suas dicẽs se vidisse dñm suũ: ꝛ eũ talia ipsi dixisse:
inter q̄ dixisset vt iret ad fratres suos. s. discipl'os.
Et tunc ceperunt ambulare cũ ipa: dolẽtes ꝙ non
vidissent dñm. Inter ambulãdũ apparuit oĩb⁹ sił
ꝛ dixit eis: Auete. Et ꝯfestim genua flectentes/ pe
des ei⁹ deosculate sunt. Et dixit eis: Nolite time
re: sed ite ad frẽs meos ꝛ dicite eis vt eant in gali
leá/ꝛ ibi me videbũt: ꝛ h̄ est ꝯforme huic q̄d ṗus di
xerat angelus: Ite ꝛ dicite discipulis ei⁹ ꝛ petro: P
q̄ ꝑcedet vos in galileá: ibi eũ videbitis sicut di
xit vobis. Ite (dicebat iesus christus) ad frẽs me
os: vocat discipulos suos frẽs suos. O q̄le gaudiũ
q̄lẽ leticiá habuerunt dñe he exeq̄ndi h̄ nuncium.
Mulieres ṗma bñt nuncia. Credo matrẽ suá bñ
dictá: q̄ adeo defatigata erat plorãdo ꝛ filiũ suũ la
mẽtãdo (sic dicit sctũs Aug.) ꝙ ad sepulchrũ veni
re nequisset: ea hora bñ sciuisse gl'iosa hec nuncia.

Valde rōnabile erat vt femia ferret nūciū/cū pri-
ma fuisset mortē cā. Reor φ si diligēter ad monu
mētū venerāt/adhuc multo citi⁹ reuerterunt. Cre
do nō celasse eas noua hec: mulieres facile cū volūt
loquunt. Magnū mirū/magna iesu christi chari-
tas: discipulos suos frēs vocat: τ q̄ 9uētio lucē ad
tenebras/τ q̄lis fraternitas? q̄lis 9uenētia ē inter
lumē glie iesu christi τ discipuloꝝ incredulitatē: τ
tn̄ eos frēs suos appellat? Est doctrina φ si ma-
gnus fis/τ vltra alios eleuatus i nobilitate/potē-
tia/aut quocunq3 officio: noli 9tēnere hos q̄ eius-
dē tecū sunt nature: nec tn̄ sunt tā diuites aut po-
tētes: sūt nihilominus frēs tui. Angel⁹ vocauerat
eos iesu christi discip̄los: q2 cū eo pascha fecerāt
Sctūs Gre. Nō ē discipul⁹ christi q̄ cū eo pascha
nō fecit. Utinā oēs discipuli Christi simus/ et ho-
die cū ip̄o pascha fecerimus: resurrexit a morte ad
vitā. Si nō sp̄ualr trāsijsti de morte ad vitā/ð pctō
ad statū gratie: nō fecisti pascha tuū cū eo/s3 cū iu
D da: q̄ ad eternā iuit dānationē. Quis p̄ciosum rece
pisset sacm. Si hodie sacfaliter p̄ciosum iesu cor
pus veri agni recepisti: nō ob h̄ suus es discipul⁹
nisi etiā sp̄ualiter receperis: tunc eñ pascha cū eo
feceris. Faciēdū est pascha sp̄ualr. Pascha inter-
p̄taf trāsit⁹. Trāseundū est ab egypto i terram p-
missionis/de statu vitioꝝ ad statū virtutū. Et si h̄
egeris/vt mutaueris p̄positū de malo i bonū: et
p̄posueris relinq̄re malā peccandi 9suetudinē: et
velis voluntarie f̄m deū viuere: pasca fecisti cū ie-
su christo: cū eo resurrexisti quo ad alam. Ea trans
migratio p̄ quā trāsis de mala vita ad bonā/ē ga-
lilea: q̄ interp̄taf trāsmigratio. Si discipulus vis
esse iesu christi/τ eū videre i glia: p̄ge i galileam:
muta teip̄m mō quo p̄dixi: τ ibi eū videb̄. Ibi eu3
videbis. Hiero. Breuis est snīa in syllabis/s3 in-
gēs in q̄ntitate p̄missionis. Repio bifariā nos de-
um videre posse in galilea. ¶ Duplicē eñ in nob̄
inuenio resurrectionē: quaꝝ gliosa christi resurre
ctio cā est τ exemplar. Est vna galilea seu transmi
gratio sp̄ualis quo ad alam/f̄m quā rōnalis aīa
de pctō trāsit in gratiā: sicut dictū est de sp̄uali pa
schate. In hac galilea videf iesus per fidē: φ iesu
christi resurrectio cā sit nostre illi⁹ resurrectionis
apparet. Per ip̄am eñ iustificati sumus/ sic dicit
R apls. Mortuus ē p̄pter delicta nostra: τ resurre-
xit p̄p̄ iustificationē nostrā. Q. aūt sit cā fidei no
stre liq̄t: p̄ h̄ eñ φ visa fuit ei⁹ resurrectio: creditū
est ip̄m veꝝ deū esse: τ sic fides habita ē de sua di
uinitate. Sicut eñ cognitū est p̄ crucifixionē ip̄m
deū hoiem esse: sic fide cognitū est veꝝ ip̄m deum
esse p̄ potentē suā resurrectionē. ij. ad Coꝝ. vi. Et
si crucifixus est ex ifirmitate nostra/viuit ex virtu-
te dei. Fides ergo de sua diuinitate p̄ eius resur-
rectionē 9firmata fuit. Ad Col. ij. Resurrexistis p̄
fidē operationis dei/q̄ suscitauit eū a mortuis. Re-
cepisti hodie eū i specie visibili. Si. aūt bñ resusci
tatus fueris de morte pctī ad vitā3 gratie/vidisti
eū in galilea: vidisti eū p̄ fidē deū esse et hoiem in
glificato corpe/sicut pependit i cruce: et sic sedet ad
dexterā patris: τ sicut integer resurrexit in omni-
bus suis mēbris. Sic eū integre in corpe/i alae in

sanguine recepisti. Tene ergo eū postq̄ eū vides
Femine scē Marie receperūt eū in itinere/et te-
nuerūt pedes eius. Solū dedit eis pedes quos te
nerēt: sed hodie se totū tibi dedit: tu eū totū cōser-
ua. Est in celo ad dexterā patris: sic etiā oportet te
cogitatiōes tuas habere ad celū/si eū vel tenere.
Si cōsurrexistis cū christo/q̄ sursū sunt sapite/ nō
q̄ sup terrā: ad Col. ij. Sed magnopere timeo/ne S
hodie de aīa plurium dici possit quod scribif. iiij.
Reg. iiij. φ non surrexit puer. Heliseus est is q̄ re
suscitauit puerū: famulū aūt suū Giezi id attenta
tem constat nō potuisse. Sic etiā si ver⁹ Helizeus
Jesus nō venit i creaturā sp̄ualiter/sed solū sacra
mētaliter/puer/hoc est aīa/nō resuscitabif invirtu
te effectus sacramēti. Magdalena nō potuit vnq̄
videre christū/donec de resurrectiōe fidē haberet
Necesse est ergo certā fidē de hac resurrectiōe ha
bere: τ i hac fide eū videbimus. Ibi eū videbitis.
Ibi: id est/i vera fide. Celebrabis pascha sic moy
ses: de quo scriptū est ad Hebre. xi. Fide celebra-
uit pascha et sanguinis effusionē: ne qui vastauit
p̄mogenita egypti τc̄. Moyses cū exiret egyptū:
credidit his q̄ dixit deus: q2 vnxit postes domuu3
sanguine agni/de quo erat comesturus/f̄m dei or
dinationē: τ p̄ hoc mortē euitauit. Erat eñ ange-
lus quidā transiens de domo in domū: et vbi nō
inueniebat sanguinē illū/occidebat primogenitū
adeo φ nō esset domus egyptiaca/in qua nō inue
niref mortuū. Sed in horū domibus qui pascha
fecerāt/oīa viua erāt. Utinā igif fecerimus pa-
scha nostrū. Pascha nostrū immolatus est Chri
stus. Faciamus vt sanguine iesu signemur: τ re-
or malignū angelū tibi nocere nō posse. Si aūt h̄
nō feceris: firmiter crede te mortuū habituꝝ i do-
mo tua. Sicut habebāt egyptij/q̄ erāt tenebrosi τ T
pctīs obsiti. Sitis f̄m alam resuscitati. Et hec est
p̄ma resurrectio. ¶ Scđa resurrectio. Est scđa re
surrectio generalis corpis: q̄ in fine mundi ventu-
ra est: vbi erit magna transmigratio. Erit p̄fecto
hñ galileis: q2 de statu mortalitatis τ putredinis/
oīm hoīm corpa (q̄ vnq̄ fuerūt) vitā resumēt/τ re-
uniens alabus suis. Nec vnq̄ postea sunt moritu
ra: in illa galilea/in illa trāsmigratione recte vo-
bis dicere possum: Ibi eū videbitis. Est articul⁹
fidei: Expecto resurrectionē mortuoꝝ/supple ge-
neralē: sicut firmiter credim⁹. Et est articul⁹ fidei
φ iesus christ⁹ resurrexit f̄m carnē: nā f̄m animā
nunq̄ mortu⁹ fuit: q2 nunq̄ pctm̄ fecit: ideo nō re
surrexit f̄m alā3. Quemadmodū dixi nos in hoc
mundo f̄m alam resurgere oportere. Posteaq̄ er
go credis iesu christi resurrectionē factā esse τ p̄-
teritā: sic credere debes teip̄m quoq3 resurrecturū
cū oīb⁹ alijs. Jesus christ⁹ in resurrectione sua
viā tibi ostēdit τ exemplū dedit. Per h̄ eñ φ Je-
sus christus resurrexit: cognitionē habem⁹ p̄ fidē τ
nos resurrecturos. i. ad Coꝝ. xv. Si christ⁹ p̄dicaf
φ resurrexit a mortuis: quō quidā dicūt in nobis
q̄m resurrectio mortuoꝝ nō est. Si p̄dicam⁹ iesum
christū resurrexisse: q̄s est nostꝝ q̄ resurrectionem
negat futurā? Sctūs Paul⁹ generalē p̄suadet re- V
surrectionē/p̄ illā q̄ est Jesu christi. Magna autē

differētia ⁊ lōga diuersitas resurgentiū est futura.
Ubi eīm/boni videlicet ⁊ iusti/resurgēt ī glīa: et de
morte transibūt ad vitā ꝑhennē cū angelis celesti
bus ī paradisū: vbi gaudiū nanciscent eternū: ma
li ṽo corpa eoꝝ resumēt: ⁊ resurgēt ī dei iudicio: ꝑ
qḋ mittent ī corpe ⁊ aīa ad eternā dānationē. Jte
maledicti in ignē eternū/q̄ parat⁹ est diabolo ⁊ an
gelis eius: Mat. xxv. Hāc finalē resurrectionē fu
turā/dicebat Jesus christus discipul' suis ⁊ turbe
iudeoꝝ: Joā. v. Postq̄ dixisset eis de p̄ma resur-
rectiōe aīe. Dixerat eīm eis: Uenit hora ⁊ nūc est:
qn̄ mortui audiēt vocē filij dei: ⁊ q̄ audierit viuēt.
Mortui: hoc est (ſm Aug. xx. de ciui. dei) hi q̄ ſūt
in peccato mortali: audient vocē: hoc est preceptū
dei: ⁊ qui audierint/viuent ꝑ gratiā. Et est prima
supradicta resurrectio. Dixit eis preterea: Nolite
mirari hoc: q2 venit hora: nō dixit/⁊ nūc est: ī qua
omnes qui in monumentis sunt/audient vocē filij
dei. Et qui bona fecerunt/ibunt in resurrectionē
vite. Qui ṽo mala egerūt/in resurrectionē iudicij
sc3 dei. Eligamus cuiusnā partis esse velim⁹. Cō-
parendū nāq3 nobis erit in ꝓpria ꝑsona. Cogita
oportere ⁊ te ibi adesse: res nō peragemus sine te.
Jbi eū videbit'. Boni vestient glīa: ⁊ videbūt glo
x riā iesu christi: quibus dicet: Uenite benedicti pa
tris mei: ꝑcipite regnū qḋ vobis paratū est ab ori
gine mundi. Uenite venite q̄ bn̄dicti estis a patre
meo: percipite regnū/qḋ vobis paratū est a mūdi
initio. Bn̄dicti sunt ⁊ erunt illi: glorificabunt eīm
in corpe ⁊ anima. Corpus clarius erit sole: oīa ple
na erūt gloria. Et ꝑ oppositum fiet malis. Licet
eīm resurgāt ad vitā naturalē/nō tn̄ ad vitā spūalē
Et ideo resurrectio eoꝝ in scptura secunda nolat
mors. Primū nāq3 mortui erant ꝑ peccatum: nec
p̄ma resurrexerāt resurrectione: et ideo: nec parti
cipationē habebunt in secūda. Propterea dicit
san. Aug. ij. de ciuitate: Resurgat erga in prima q̄
nō vult in secūda resurrectione damnari: qui non
vult in secunda resurrectione generali damnari/re
surgat in prima/que nunc est: id est/que est in hoc
mundo q̄diu viuimus. Apoca. xx. Hec est resur-
rectio p̄ma: beatus ⁊ sanctus qui habet partē ī re-
surrectione p̄ma. Jn his secunda mors nō habet
potestatē. Benedictus sit ille qui primū resurget
de vitijs ad virtutes/de peccatis ad gratiā: que est
y p̄ma resurrectio. Secunda mors: hoc est/mors ꝑ
petua in corpe ⁊ anima: quā mali perpetient in se
cunda resurrectione generali/nullā in eo homine
habebat potestatē. Si igit' hodie ꝑ gratiā dei re-
surrexisti: dūtaxat perseuerandū est in ea vita spū
ali: Et crede firmiter ⁊ hoc speres/ꝙ sicut hodie
dn̄s noster in carne resurrexit/⁊ est glīosus: nec vn
q̄ est moriturus: iuxta illud: Christ⁹ resurgens ex
mortuis ⁊c̄. Sic resurges in die iudicij/etiā si cor-
pus tuū in mille sit particulis/bulitū/submersū/
incineratū/putridū et exustū: nihilominus ipsum
recipies valde gloriosum/et multo lumine plenū
in quo humanitatē Jesu christi glorificatam vide
bis: talē quidē qualis hodie resurrexit. ij. ad Cor.
iij. Nos aūt oēs reuelata facie gloriā dn̄i specu
lantes/in eandem imaginē transformamur a cla
ritate in claritatē. Uult dicere Apls: nos futuros
esse similes iesu christo. Uestiemur simili veste/ad
Phil. iij. Reformabit corpus humilitatis nostre
cōfiguratū corpi claritatis sue. Reformabit cor-
pus humilitatis nostre: hoc est/corpus qḋ humi-
liatū fuerit ꝑ putredinē omino in cinere/assimi-
labil' claritati corpis eius: ⁊ iō cū magna spe dice
bat Job. xix. Scio ꝙ redemptor meus viuit: et in
nouissimo die surrecturus sum: et in carne mea vi
debo deum saluatorē meū. Dicebat. Scio per fi
dem ⁊ firmā credulitatē/ꝙ redemptor meus viuit
et resurrexit tertia die post mortem suā. Et scio ⁊
credo/ ꝙ in nouissimo huius mundi die resurre-
cturus sum: et ibi eū videbo ī mea carne. Egoipse
⁊ nō alius/egoipse/⁊ nō ero alius. Uidebo deū re-
demptorē meū ⁊ saluatorē. Facite igit' sicut Job:
quia ibi eū videbitis qn̄ in gloria resurgetis: p̄stā-
te dn̄o nostro Jesu christo. Qui cū patre ⁊ spūsan
cto viuit et regnat in secula seculoꝝ: Amen.

Sermo de sanctospiritu/factus ꝑ magistrū Joannē de Gerson/ in p̄-sentia regis Francie/et alioꝝ cōpluriū dominoꝝ et magnatum.



Accipietis virtu z
tem superuenientis spūsan-
cti in vos: Actuū. i. Nisi (in-
quit Gregorius in euangelio
hodierno) spūsanctus cordi
assit audientiū/inuanū labo-
rat lingua loquētis. Hoc pa-
tuit in Pharaone rege egypti. Et patet generali-
ter in omibus obstinatis/q̄ ꝑ nulla admonitione
moueri volunt/corrigi/aut se ad penitētiā molles
exhibere. Uerū oīa vertunt in fabulas/ despectū
⁊ irrisionē/q̄ ꝑ eoꝝ vtilitate/salute et emendatione
docent. Et quare est? q2 per enormia eoꝝ facino-
ra a cordibus p̄ncipalē expulerunt doctorē. Dis-
ponamus itaq3 modo nos quo eū recipiam⁹: nec
ei portas spūalis habitationis claudamus ꝑ hor
ribilē pessulū peccati. Audiamus libēter de eo ver
ba fieri: supra tales eīm hoies solet descēdere. Pa
tet hoc in Actibus aploꝝ: Et cecidit spūsanctus
sup eos qui audiebāt verbū. Nō p̄beam⁹ illi surdā
aurē: sed eum deuote deprecemur/dicentes: Ueni
sanctespūs/reple tuoꝝ corda fideliū ⁊c̄. O sancte
spūs summe magister ⁊ doctor aīe: veni veni p̄ca
mur/⁊ subditoꝝ tuoꝝ corda visita: atq3 ea lumine
gratie reple ⁊ virtutū: quemadmodū hodie cētū ⁊
viginti replesti ꝑsonas: inter q̄s glīosa erat ṽgo
Maria: q̄ tua obumbratione nostrum cōcepit sal
uatorē: Ad quā deuote recurram⁹ ꝑ gratia illa im
petrāda/et ad fructuose audiēdū verbum diuinū
et eā salutabimus ⁊c̄. Aue maria ⁊c̄. ¶ Accipietis
virtutē superueniētis ⁊c̄. Uerba ꝓposita sunt no-
uissima verba que locut⁹ est saluator noster in sue
ascēsionis hora/relinquēdo aplos suos. Hoc au
tē actū fuit q̄si ridēdo deuote cuidā p̄ci ⁊ pio cō-
planctu/ quē discipuli ⁊ apli illi dicere potuissent
h pacto: O sūme magister iesu christe dn̄s noster

⁊ ptector singularis/quō et q̄re nos deserꝭ? Nos
q̄ mō paupes tui sumꝰ discipuli/inter ingētia mū
di huꝰ picula/q̄ fragilitas nr̄a absq̧ tuo subsidio
a superare potent minime? Nōne vidisti l hora passi
onis tue/q̄n a nobis fueras ablatus et a societate
nr̄a/nos oēs in fugā versos fuisse. Et egoipse/in-
quit san. Petrus/ ad vocē simplicis cuiusdā ancil
le fidē tuā negaui et legē. Qualiter ergo futuri su-
mus p̄dicatores/⁊ ꝯstāter docturi l p̄n̄tia obstina-
toꝝ iudeoꝝ/p̄ncipū et dn̄oꝝ/ q̄ nos morti tradēt?
Si sic a nobis seperis: si sic nos dimiseris veluti
orphanos sine p̄re/oues absq̧ pastore/⁊ discipu-
los sine magistro? Heu dn̄e piculosissimū p̄liū: nō
corp̄ale mō/verūetiā sp̄ūale aduersū nos ꝯtiabi
tur. Et faciet hūani generis inimicꝰ crudelissimos
ꝯtra aīe nostre domiciliū insultus. Adducet super
biā falsū tyrannū/q̄ in nobis voluerit dn̄ari. Ob
stinata auaricia multū conabiꝭ nos destruere at-
q̧ p̄sternere. Somnolenta pigritia/inuidia odijs
referta/ira violēta/luxuria ceca/turpis gula/⁊ alia
sine numero vitia/concordi federe nos adoriri tē-
tabunt. Mō quidē vi/mō fraude/iā p̄ditione ini-
qua/iā subtilitate castellū nostrum intrare nitenꝭ/
vt excludant ⁊ extermināt omnē virtutū militiā p̄
te nobis cōcessam/ cōmissam et administratā. O
dn̄e q̄ est fortitudo nostra/ p̄tās nr̄a: vt tā piculose
resistere queamus inuadiet/ tā crudelibꝰ insultibꝰ
nisi tu nobiscū sis ad nos ꝯseruandos/ iuuandos
et cōfortandos: p̄cipue cum iuxta dictū tuum/sine
te nihil facere valeamus. Sine me/ inq̄t christus/
nihil potestis facere. Quo pacto infideles conuer
tere poterimus/nouas terras acq̄rere: si tu q̄ im-
perator noster es/ magister et dn̄s/ nos deserasꝭ
b Te igiꝭ gl'iosissime mgr̄ oramꝰ/ne a nobis absce-
das: vex ad finē vsq̧ ꝯtinue nobiscum p̄maneas.
Nā p recessu tuo tristicia adimplebit cor nr̄m. Ad
hūilē hāc p̄cē ⁊ cōplanctū lamētabilē/quo vti po-
terant apl̄i: r̄n̄dit dn̄s noster iesus christꝰ p̄ verba
p̄posita/dicēs: Accipietis virtutē supuenientis spi
ritussc̄ti i vos. Tūc apl̄i habita illa p̄missiōe rece-
perūt aliq̄le gaudiū ⁊ ꝯsolationē. Et cū p̄mū san-
ctos ascēdisset celos dn̄s: discipuli de mōte olue-
ti i hierl'm descēderūt: ⁊ ad digne recipiēdū adeo
nobilē atq̧ gl'iosū hospitē q̄lis est sp̄ūssc̄tus: vnus-
quisq̧ circa seip̄m satagebat domū aīe sue/⁊ sp̄ūa
lē habitationē ita p̄parare/ ne puluis auaricie in
ea repireꝭ/nec festuce luxurie/aranee inuidie ⁊ ire
nec fumꝰ supbie. Post hac sparsert ⁊ seminauerūt
viridē studiosaꝝ opationū herbā/mixtam placēti
bus puraꝝ affectionū floribꝰ: vt rosa alba castita
tis/rubea charitatis/margarita humilitatis/sal-
uia obediētie/purpureo abstinētie flore/lilio nobi
litatis/libertatis et oīs excellētie/discretio: ianuā
obseruabat cū domicella sua male agēdi timore:
q̄ tenebat claues obediētie. Diligētia erat ancilla
q̄ fatuā expellebat ociositatē/somnolentā acediā
malā agēdi dispositionē: nec defuit studiosū peri-
culū nobilitatis filius/cū verecūdia rōnis filia sa-
piēns: q̄ ambo simul repellebāt male agēdi occa-
sionē/adulatricē ⁊ deceptricē/nec quācūq̧ digna
banꝭ recipe turpitudinē. ¶ In hac sp̄ūali domo
apl'oꝝ p̄tēsa fuerūt tapeta ⁊ panni ex lino confe-
cti/magno quidē texti artificio: ⁊ p̄ diuinā sapien-
tiā subtiliter cōpacti/texti et figurati. Quīn imagi-
nes ⁊ exempla olim militū validoꝝ ipsius dei/ vir
tutes scʒ ⁊ nobiles triūphi descripti ⁊ figurati fu
erunt. Propter quā cām? Ut dareꝭ occasio imitā
di eos: quēadmodū antiq̄ faciebant romani: vt no-
tat Salustius in p̄logo iugurthino: ⁊ Valeriꝰ lib.
ij. ca. j. Et vt summatim dicaꝭ: apl'oꝝ ordinationi
nihil p̄rsus deerat quod sp̄ūali cōgrueret habita-
tioni: immo erat pura ⁊ mūda: s̄m q̄ canit mater
nostra sancta eccl'ia: Inuenit corda discipulorum
receptacula mūda: ⁊ dedit eis charismatū dona:
Ut aūt bonus hospes sp̄ūssanctus citius digne
reꝭ descēdere: miserūt obuiā ei orōnē deuotā. Nā
erāt vnanimiter p̄seuerātes in oratōe: Act. i. Nec
c cessauit oratio/quoadusq̧ hospitē adduxit/ ⁊ iesu
christi p̄missio adimpleta fuit/in q̄ dixerat: Acci-
pietis virtutē superuenientis sp̄ūssc̄ti in vos. Profe
cto sic hodie factū fuit: cū apl̄i decē post diebꝰ sā-
ctū receperūt sp̄m. Qui cum tonitruo ⁊ similitudine
ignis descēdit: p̄ quē cōfortati fuerunt/ ⁊ vigorose
admodū consolati. Quō confortati? Multis cer-
te modis/p̄cipue tribus. Quia eī̄ futuri erant mi
lites sui ad legē suam seruandā ⁊ tutandā: eos scu
to donauit fidei. Gladio vere sapiētie/⁊ insup ar-
mis p̄rsus a pedibus vsq̧ ad capita munientibus
armis scʒ cōis confederationis. Donauit eos scu
to firme fidei. De quo apl's ad Eph. v. In omībꝰ
accipientes scutū fidei. In p̄s. Scuto circūdabit
te veritas eiꝰ. Gladio vere sap̄ie: de quo ibidē: Ac
cingimini gladio sp̄ūs/qd' est verbum dei. Armis
autē cōis ꝯfederationis. Nā multitudinis creden
tiū erat cor vnū ⁊ aīa vna: Act. iiij. Prima ꝯforta
tio ad patris spectat potētiā: q̄r oīa possibilia sūt
credēti/firmiter scʒ/ait christꝰ. Scd'a ad sap̄iam fi-
lij. Tertia ad bonitatē ⁊ vnitatē sp̄ūssc̄ti. ¶ Et in
declaratione triū istoꝝ articuloꝝ noster cōtinebiꝭ
sermo. Audite p̄mū/quō gl'iosus hic hospes sp̄ūs-
sanctꝰ scutū dederit firme credulitatis. Anteq̄ re-
cipereꝭ ab apl'is: Petrus (vt dictū est) ad vnꝰ an-
cille v'bū fidē violauit: ⁊ oēs apl̄i v'si sunt in fugā
Sed mō cū oēs p̄ncipes/ reges ⁊ p̄lati eos varijs
duxerūt modis et mactarūt: qui vetuerunt eis sub
magnis penis et minis/ ne deinceps in nōie Jesu
christi p̄dicarēt. ¶ Quid r̄n̄dit sanctus Petrus
negauit ne eū: dixit ne se illū nō cognoscere? Nō:
sed mox supradicto se armans scuto/ dixit cōstan
ter: O principes inquit/ decernite/si digna sit ⁊ iu-
sta petitio/ vt potiꝰ vobis q̄ deo obediamus: p̄fe-
cto tacere nō possumus q̄ vidimus et cognouimꝰ
de Jesu christo/resurrectione eius ⁊ ascēsiōe. Uti
nā deus vellet ad oīa p̄cepta iniusta q̄ magnates
faciūt sibi r̄n̄dereꝭ pacto: nec plus obedientie p̄sta-
reꝭ hoībus/q̄ solū dei sunt satellites/ q̄ deo qui sū
mus est dn̄s. Sic autē nō est. Sunt eī̄ plerīq̧ fa- d
muli/q̄ siue iure siue iniuria/siue bn̄ siue male: vo-
lunt p̄ adulationē ad eoꝝ damnationē suis obedi
re dn̄is: putātq̧ se sufficiēter excusatos/posteaq̄ a
dn̄is missi sunt: nec se credunt delinq̄re posse. Et
qd' detestabiliꝰ est/plerīq̧ serui sunt diaboli/ q̄ pro

maloꝝ faciũt ꝙ eis ꝑcipiat̃: ſic nõ obediebãt apl̃i
ṗncipib⁹/ vt deo fierẽt inobediẽtes. Et cũ hac ꝺ cã
opprobrijs afficerent̃/ irriderent̃ ⁊ penis afflige-
rẽtur varijs: nõ reclamabãt/ nec iraſcebantur: verũ
gaudẽtes ibãt: eo ꝙ tales ſuſtinebãt iniurias/ fidẽ
defendẽdo. Ibãt gaudẽtes a conſpectu ꝯcilij ⁊c.
Act. v. Eã ꝯſtantiã ṽtuoſã/ eã ꝯfortationẽ/ hoc fir-
me fidei ſcutũ ꝯceſſit ſpũſſanct⁹ ſcṫõ Paulo/ cũ de
ſuo aduerſario ⁊ inimico milite/ legitimũ ſuũ fe-
cit famulũ/ cum firmã recepiſſet fidẽ. Nõne dixit?
Certus ſũ/ ꝙ neq₃ mors/ neq₃ vita/ nec tribulatio/
nec anguſtie/ nec fames/ nec perſecutio/ nec aliud
qõcũq₃ malũ me ſeꝑabit a charitate chriſti. Hu⁹
ſcuti auxilio vigoroſo ſuꝑarunt oẽs dei martyres
grauiſſima q̃q₃ tormẽta q̃ potuerũt eis īferri aut
offerri ꝑ horribilẽ tyrãnoꝝ crudelitatẽ. Valde igit̃
gratioſam ꝯſolationẽ dat ſpũſſctũs/ ꝯcedẽdo ſcu-
tũ hoc firme in deũ credulitatis. Niti debet quiſq₃
chriſtian⁹ vt ipm̃ recipiat ⁊ cuſtodiat: et ꝑcipue tu
metuẽdiſſime dñe/ q̃ es ṗncipal' miles dei ⁊ certa-
tor. Reperio enĩ ꝑ veteres biblie hiſtorias: ꝙ maxi-
ma laus q̃ poſſit ineſſe ṗncipi alicui aut regi/ ẽ fir-
ma in deũ fides. Nõne habem⁹ ꝑſecutiones regũ
iſrael et populi eoꝝ/ ob huius ṽtutis defectũ eue-
niſſe? Patet in libris Joſue/ Judicũ/ Regũ/ Pa-
ral. q̃ſi per totũ. Et h̃ dicebat Achior Judith. Et
etiã ſm̃ doctores/ vna cauſaꝝ ṗncipaliũ ꝓpter q̃s
Saul ṗm⁹ rex iſrl' regnũ ſuũ ꝑdidit/ atq₃ crudelit̃
mortuus eſt/ fuit: q₂ ꝯſuluerat quandã diuinatri-
cẽ ⁊ ſortilegã ꝑ ſupſtitionẽ falſa₃ ⁊ ꝓhibitã: patet
j. Re. xx. Timeo quoſdã eſſe qui potius credãt/ ⁊
ꝯfidẽt magis rebus fictis/ ſuꝑſtitioſis ⁊ irrõnabi-
libus: vt ſomnijs/ ſortilegijs ⁊ incãtationib⁹ ꝙ ſã- E
cte ſcṗture. Et illa ſtulta credulitas ex illuſione ꝓ-
uenit maligni ſpũs/ atq₃ ſcte ꝯtrariat̃ fidei. Ob de-
fectũ hui⁹ ṽtutis Salomõ ſuã amiſit ſapia₃ ⁊ glo-
riã/ cũ i idolatriã cecidiſſet in fine dieꝝ ſuoꝝ. Ois
quoq₃ ꝓgenies achab regis iſrl' deſtructa fuit ob
illud: imo ⁊ ipſemet achab falſus ⁊ decept⁹ fuit ꝑ
eos (q̃bus credebat) diuinatores. Egrediar ⁊ ero
ſpũs ⁊c. E diuerſo regnũ dauid ſtabilitũ fuit ⁊ cõ-
firmatũ. Et ſic etiã erat regnũ francie/ ꝙdiu reges
frãcie firmã ſeruauerũt fidẽ/ ſm̃ ꝓphetiã ſcti Re-
migij remẽſis: quã dixit baptizãdo Clodoueũ ṗ-
mũ regẽ Frãcie chriſtianũ: ⁊ hoc pacto eã mõ ſer-
uabunt volẽte domino. Et tu nobiliſſime ⁊ excel-
lẽtiſſime princeps diligẽtiam adhibe/ vt nobilẽ ꝑ-
deceſſoꝝ tuoꝝ laudẽ/ qua chriſtianiſſimi vocãtur/
nõ patiaris in te deſinere: aut vlla ex ꝑte diminui
aut labefactari. Aſſume ꝯſtãter accipe ſcutũ hoc
fidei firme: qõ ꝑ ſimile dici põt ſcutũ firmũ/ cũ tri-
bus lilioꝝ floribus aureis/ ꝓpter fidẽ trinitatis ⁊
vnioñe diuinitatis. Per hoc ſcutũ reſiſtere pote-
ris omnibus pericuſoſis inſultib⁹ inimici huma-
ne creature: qui continue caſtrametat̃ ante tue ca-
ſtellũ: quod ſolo nitit̃ eq̃re/ deſtruere et intrare: te
q₃ ꝓſtus ꝑdere: ſiue iaciẽdo duros ingratitudinis
lapides/ ſiue venenatiuas ſagittas ire ⁊ impatiẽ-
tie: ſiue immittẽdo fetulẽtũ ⁊ ardentiſſimum ſtulti
amoris ignẽ: ſiue emittẽdo horribiles machinas
ſuꝑbie ⁊ ꝑſumptionis. Tu ṽo ex oppoſito hoc te

armabis ſcuto: ⁊ in teipſo ꝑ bonã dices credulita-
tẽ. O humani generis inimice/ hoc nõ me vinces
pacto: nec me falles: q₂ cũ credã deũ eẽ: ⁊ illũ deũ
meũ eſſe/ meũ creatorẽ/ patrẽ meũ/ ⁊ dñm meum/ et
oĩa bona: ⁊ honor quẽ vltra alios habeo ab eo ꝓ-
ueniat: valde a me amandus eſt/ timẽdus ⁊ metuẽ-
dus/ illi grẽ agẽde: honorãdus ẽ/ ⁊ ꝑcepta ei⁹ ſeruã-
da: ⁊ ei obediendũ ſꝑ adeo bñ/ aut melius ꝙ vellẽ
ſubditos meos mihi facere. Si aũt icõmodũ ali- F
q̃d aut tribulationẽ mihi miſerit: debeo ne ꝓpt̃ id
ꝯtra eũ murmurare ꝑ ĩpatiẽtiã? non ꝑfecto. Poſt
eaꝙ̃ enĩ ipm̃ eẽ credã ſapiẽtiſſimũ/ iuſtiſſimũ: cog-
noſcere me oportet/ ꝙ oĩa q̃cunq₃ ab eo fiũt/ fiunt
ꝓpter meli⁹/ ſapiẽtiſſime q̃dẽ ⁊ ex maximo ꝯſilio
ꝙuis forſitan ꝑcipe nequeã: ſicut fili⁹ aut diſcipu-
lus nõ ſꝑ nouit bonũ ꝓpter qõ pater aut ꝑceptor
ei īfligit punitionẽ. Dic inſuꝑ cũ ſciã amorẽ ſtultũ
⁊ cecũ diſplicere deo: ⁊ ꝑ eũ fit piuriũ/ ⁊ violatur fi-
des in matrimonio chariſſime ſpõſe ꝓmiſſa: qõ no-
bilis quiſq₃ etiã inimic' ſuis minime facere debe-
ret/ vſq₃ etiã ad mortẽ: nõ me tã rigide ſubmittere
debeo magiſtro: ꝑ quẽ in hoc mũdo bonã q̃s ꝑ-
dit famã/ ⁊ i alio paradiſũ. Et q̃cq̃d dicãt aliq̃ fal-
ſi/ violẽti ⁊ damnati homines/ militẽ nil valere/ ni-
ſi fatuo amore ſit amato. Hoc falſo dicit̃ ⁊ iniq̃
atq₃ eſt in deum blaſphemia: nunꝙ enĩ adeo forte
ſapiẽs aut potẽs/ negociũ/ aut opus quodcũq₃ q̃n-
tumcunq₃ apparẽter magnũ: ſi ꝑ fatuũ fiat amo-
rẽ/ ſtudioſum eſt: ſed vitioſiſſimũ/ ⁊ idolatrie aſſi-
milatur: nec tẽporalẽ habebit remunerationẽ/ ſed
eternã damnationẽ. Demũ ꝯtra ſuꝑbiã dic ꝑ bo-
nã fiduciã: Rex ſum potẽtiſſim⁹/ ⁊ nobiliſſim⁹ int̃
ceteros. An tñ ob hoc ꝑſũptuoſe ſuꝑbire debeo?
nõ reuera. Qm̃ ſcio ⁊ credo/ oĩa hec de grã dei mi-
hi collatã eſſe abſq₃ meis meritis: qui hodie aut
perẽdie rõnabiliter oĩa mihi poteſt auferre morte
aut alio quouis mõ: ⁊ regnũ meũ alteri dare/ abſ-
q₃ hoc vt iure conqueri poſſum. Domini enĩ eſt
regnũ: cuicunq₃ voluerit dabit illud: dumtaxat fa-
mulus eius ſum voluntate ſua commiſſus ⁊ ordi-
natus/ ad iuſte ⁊ debite gubernandũ populũ ſu-
um: rationẽ quoq₃ redditurus ſum vſq₃ ad poſtre-
mũ denarium in computorum camera cora₃ ipſo-
met. Et ſi ꝑperam egerim: accuſabor in conſiſto-
rio ſuo ſublimi/ ipſo ſedẽte ſuꝑ iuſticie lectum: cõ-
ſcientia quoq₃ ꝓpria me accuſabit: et condemna-
bor coram diuina maieſtate confuſe admodũ toto
ſpectante mundo. Eſt itaq₃ mihi grandis humili-
ationis cauſa: nõ ſuꝑbie/ ſ₃ timoris/ atq₃ ſubditos
meos rationabiliter ⁊ pacifice gubernãdi. Repu-
tare debeo memetipm̃ mortalẽ hominẽ ⁊ debilẽ/ G
quẽadmodũ aliũ hoĩem: ⁊ ſubiectos meos hoĩes
eſſe ad eternam ordinatos ſaluationẽ/ ⁊ nõ canes
inutiles: ſicut ſunt aliqui qui in inferno more cani-
no latrabunt ob penarũ duriciã/ ⁊ aſꝑitatẽ tormẽ-
torum: niſi eorum emendarint vitã: cum hi qui ſic
vocant̃/ in paradiſo gaudebunt. Rex chriſtianiſſi-
me/ ꝓ ſcuto cape ſic debes firmã credulitatẽ/ con-
tra malas inimici tẽtatiões: ſine enĩ tali ſcuto ho-
mo faciliime ſugat̃: ⁊ ſpirituali tradit̃ morti. Se-
pe autẽ ꝑ miraculũ ſcutum iſtud protegit eos qui

hoc armati sunt scuto. Quis saluauit Noe tpe di
luuij? firma credulitas? Quis diuisit mare rubruz
z fluuiū iordanis vt transirent filij israel z saluarē
tur? firma credulitas. Quid victoriam dedit io
sue/iude machabeo/fratrib⁹ eius / z alijs cōpluri
bus? firma credulitas. Quis sanitatē dedit immi
nere multitudim infirmoꝝ tpe Jesu christi? appa
ret p textū euāgelij fuisse firmā fidē z bonā credu
litatē. Et breuiter nullus vnq̄ hoim bonā habu
it fiduciā z credulitatē erga deū suū/qn eum iuue
rit z i morte remunerarit: aut i vita miraculis aut
quouis alio mō: qs sꝑauit in dño z ꝯfusus est. De
hac materia egregie ꝑorat Apls ad Heb. xi. Hoc
bn nouerāt apli an iesu christi passionē: cū orarēt
vt fides in eis sumeret incrementū. Dñe inquiunt
adauge in nobis fidē tuā: quam hodie sensibiliter
spm̄sctm̄ recipiendo ꝑceperūt: q̄ coronauit scm
to firme fidei/tanq̄ vna ex efficacib⁹ ꝯfortationi
bus: de qbus loquit thema nostrū dicēs: Accipie
tis virtutē superuenientis spūsctī in vos: z in h̄ pri
mā finio partē. ¶ Insuꝑ quo ad scđam ꝑtē intelli
gere velitis/quo pacto gl'osus hic hospes spūssā
ctus aplis vigorosā dederit ꝯfortationē/dādo eis
gladiū vere sapie. Gladiū spūs de quo Apls: Ui
H uus z efficax est sermo dei zc. Priusq̄ apli recipe
rent spm̄sctm̄/simplices erāt hoies/absq̄ literis z
absq̄ doctrina: z m⁹ superāt z vincunt eoꝝ sapia
subtilissimos quosq̄ mūdi doctores: fm eñ Jesu
christi ꝑmissum/receperūt oēm sciam z oēm verita
tē. Cū inqt venerit ille spūs veritatis/ docebit vos
omnē veritatem. Nō intelligit de omi veritate vti
li ad bene viuendū/et ad salutem anime ꝑficiente.
Nis eñ alia scientia est velut vmbra veritatis. Si
scire volumus quod dictū est: ꝯsyderem⁹ scm̄ Jo
annē euangelistā/ qui prius in mari simplex erat
piscator: q̄ tñ i ꝑncipio sui euāgelij tā sublimiter
locut⁹ est z subtiliter de trinitate z diuinitate: q̄ si
paulo sublimius locut⁹ fuisset: totus mūdus cape
re nō potuisset. In ꝑncipio inquit erat verbum: z
verbū erat apud deū. Hoc doctus Plato nesci
uit: hoc Demosthenes eloq̄ns ignorauit: ait Hie
ro. Nec obliuioni dandū est euidens hui⁹ diei mi
raculū. Ut eñ apli (qui in omi terra docturi erāt
dei sapientiā) intelligi possent ab alijs: habuerūt
subito omia idiomata/hebraicū/latinum/grecum
chaldaicū/z sic de alijs. O q̄ vigorosa est hec ope
ratio: q̄ bonus spūssanctus est magister/ q̄ bon⁹
anime doctor: nō eñ opus est ꝑlixa mora vt doce
at: sed q̄ primū aliquid facere vult/iā factū est z cō
pletū. Recitant historiographi Ualerius/Hora
tius z alij: principē quendā Mitridatem nomine
xxij. nouisse idiomata: vt itelligibiliter sine medio
capere posset/loqui et respōdere omnibus subdi
tis suis. Hoc aūt nō fuit absq̄ magna diligentia
z multū tpis ꝯsumendo. Apli subito omia habu
erunt idiomata ꝑ orationē z diuinā inspirationē.
Et sicut in fundatione babylonice turris ꝑ gigan
tes vnū idioma in plura fuit diuisum/ne vnus al
terum intelligeret: ita e diuerso hodie ad fundan
dam turrim sancte ecclesie/omnia idiomata i apo
stolis fuerunt vnita/ vt intelligerent ab omnibus

et omino: vt in omnē terrā exiret sonus zc. Hoc
vnū mirabiliū spūssancti operū: qui sine mora do
cet. Hoc apparuit non solū in apostolis/ verum I
etiā in multis alijs/qbus apostoli manus impo
nebāt: z recipiebāt pariter spm̄ sanctum: vt omia
etiam haberent idiomata. Sic eñ intelligit illud
q̄ nondū in quēq̄ illoꝝ venerat spūssanctus/sup
plet dono linguarū. Modus iste docendi appa
ruit in Daniele puero paruo: qui senes ꝑ suam iu
dicauit sapientiam: Dan. xiij. In Amos simplici
pastore: qui factus fuit ꝑpheta. Et quodā (cuius
meminit sanctus Aug⁹ libro de doctrina christia
na) qui loqui sciuit et intelligere latinū ꝑ sancti spi
ritus inspirationē. Ideo bonū dat consiliū et sa
lutē sanctus Jacobus apostolus: Si quis indi
get sapientia/postulet a dño: qui dat omib⁹ afflue
ter. Et ꝑfecto multū rōnabile erat aplos: q̄ insti
tuere/fundare et gubernare sanctā debebant ec
clesiā/sapientiā pariter cū eis habere. Sine enim
ipsa nō magis gubernari potest corpus reipubli
ce/aut vita haberi ciuilis/q̄ corpus humanū si
ne anima viuere possit/que ipsum gubernat et vi
uificat. Hanc postulauit Salomon ad bñ popu
lum suū gubernandū/ potius q̄z potentiā aut di
uitias: z de seipso loquit: Per me inquit reges re
gnāt: z legū conditores iusta decernunt. Ipsa eñ
sapientia gladi⁹ est omnē destruēs iniustitiā/ quā
ꝑnceps i sua habere debet societate/ si tñ bñ vult
regere. Tyrānus eñ sapiētiā nō curat: vt dicit ari K
sto. iiij. pol. immo optaret z vellet subditos suos
oēs idiotas esse z ignorantes: q̄r q̄ male agit/odit
lucē. Per ꝑdicta apparet falsa cuiusdā heresis/ q̄
erat tpe sctī Aug. dicētis diuinā sciam scꝑture sā
cte (q̄ plerisq̄ nolat theologia) impedire ad bñ gu
bernandū regnū aliqđ aut imperiū. Cōtra quem
potenter san. Aug. argumētatus est. Certū est eñ
scꝑturā scāz nihil ꝑcipe/qđ sit ꝯtra bonā prudētiā
et rōnē naturalē bñ intellectā. Lex nāq̄ nature et
sancte scripture lex/ab eodē ꝑncipe/vtputa a deo
sunt institute. Si aūt leges alique aut ꝯstitutiōes
particulares terrenorū principū illi legi nō con
cordant/falsi sunt abusus/nō constitutiones: ve
luti si ꝑpositus aliquis legē conderet/diuine legi
repugnantē. Cū aūt sic sit q̄ dñs Jesus christus
est summus rex regū: Ipse est qui habet in femore
z in vestimento suo scriptū: Rex regū z dñs dñan
tiū. Necesse est oēs alias leges cū hac cōcordare:
quod facile fieri nō potest nisi cognoscat. Et est ar
gumentū euidens/scientiam sancte scꝑture inter
christianos necessariā esse ad bñ rempublicā gu
bernandā. Hi aūt qui aliter faciūt aut facto aut v L
bo/nō boni sunt christiani: z se nō ostendūt habe
re magnū affectū ad bñ gubernandū fm deū poli
tiam cōmunē. Utinā deus vellet: vt dicit sanctus
Aug. vt haberemus regnū aliqđ aut cōitatē talis
gubernaminis/sicut sancta ꝑcipit z docet scriptu
ra. Et reuera res melius sese haberēt q̄z se habēt
et q̄z vnq̄z habuerūt se tpibus idolatraꝝ/grecoꝝ
et romanorū: qui siue iure siue iniuria infestabāt
totum orbem: subiugabant asꝑere/ et admodum
inhumaniter debellabant. Contra illud preceptū

Diliges proximum tuum sicut teipsum. Qui ma
gnā tyrannidem virtutem dicebant/ et grāde latro
ciniū imperium: quemadmodū pirata quidā: hoc
est/ raptor marinus/ Alexandro magno respōdit:
cū interrogaret eū/ ob quā causam hos persequere-
tur qui mare nauigabāt. Ob eā inquit causam p-
pter quam tu hos persequeris qui habitāt in ter-
ra: quia aūt paruā et vnicā habeo nauiculā/ vocor
pirata: at tu qui armigerorū habes multitudinē/ di-
ceris imperator. Et hoc est quod dicit Aug⁹ recitā-
do hanc historiam: Remota iusticia/ quid sunt re
gna nisi latrocinia. Ad hoc Prouerbiū cōmune
dictum fuit: Parui latrones suspenduntur/ non au
tem magni: subticeo alia vitia/ auariciā/ ambitio
nem/ et luxuriā talē que nominari nō debet: quib⁹
M contaminati erāt supradicti idolatre. Et si I deū cre-
didissent/ nō in idola: si sapientiā habuissent diui-
nā/ nō diabolicam: et secundum eam seipsos rexissent: p-
ximos suos dilexissent sicut seipsos: non inferen-
do eis damnū/ nō exheredit ando/ et iniuste occidē
do cōtra sancte scripture doctrinā. Qualis esset
respublica si sapiētia gubernaretur diuina? Pro-
fecto pulcherrima/ decentissima et pacatissima.
Principes enim precipue pro cōmuni bono populi di-
tarentur: nec curarent vltra modū aurū et argentū
cumulare: sed eis sufficeret hominib⁹ dare: et quo
ad deū remuneratione perpetua contenti essent. Sub-
sidia que capiuntur sub titulo cōseruationis reipu-
blice/ nō expenderentur in pompis et prodigis donis/
alijsque rebus parū proficientibus: armigeri stipē-
dijs suis contenti essent secundum doctrinā sancti Ioan-
nis baptiste: nec quicquam spoliarent aut furarentur
Nec oporteret miseros homines/ qui maximo labo
re pecuniā lucrantur qua illi persoluuntur: et panē quem
manducant corā eis celare et ab aspectu amouere:
atque sua bona cū eos appropinquare perceperint/
ab eis abscōdere et occultare/ veluti a latronibus
aut lethalib⁹ inimicis. Satisfieret enim recte armi-
R geris: et ipsi satisfacerent debite. Nec tam copiosa
famulorū esset multitudo que ad nihil prodest/ nisi
ad deuorandū et spoliandū/ numerū augendū/ at-
que domū aliquā diminuendā/ depauperandā et ex
pilandā. Prepositorum/ balliuorum/ aliorū quoque offi-
cia non venderentur tanti: nec darentur his qui plus
offerūt: nō satis enumerari possunt mala inde ema-
nantia. Clerici et ecclesiastici sancte ecclesie nō vē-
derent beneficia: introducerenturque ad veritatē predicā-
dā absque adulatione. Nec alie dignitates et plura-
re ab idiotis ignorantibus et talis quale deus nouit
vite: occuparentur hominibus: nec a pueris quibus nec
secure pomū cōmitteretur quin ipsum manducarent:
et tamen eis subijciuntur et cōmittūtur mille aūt/ decē mi
lia hominū. Et profecto magnopere culpantur prin-
cipes et domini: diciturque hoc esse propter preces eorum im-
portunas. Sed insuper si respublica gubernaretur secundum
sanctā scripturam: aut mutuo sumptiones nō fie-
rent: aut bene his satisfieret: aut remedium adhi-
beretur de officiarijs qui capiant. Nouit enim de-
us et etiā populus/ quales fiant extorsiones et dā-
na atque inhonorationes a principib⁹/ cū expēse eo-
rum et tributa nō debite persoluuntur. Demū quod gla
dio vteretur sapientie in reipublice gubernatione:
omnis ab eo destrueretur iniusticia: prohiberentur et
punirentur omnia mala iuramenta/ omnes inhone
O stu boles/ rapine omnes et rebelliones. Sctā enim scri
ptura omnes tales res prohibet: sicut facile esset osten
dere si opus esset. Propter quod apparet ipsam nō
repugnare bono gubernamini regni: quēadmodū
dicebat falsus supradictus hereticus. Nā alias de-
us nō precepisset in veteri lege principes scire et in-
telligere dei legē: sicut expresse precepit Deute. xvij.
et satis innuit Iosue. i. Sic modo eam princeps
scire debet aut per se/ aut ad minus per suos/ si bene gu
bernare velit/ recte iudicare/ et iustas condere le-
ges. Quo autem ad prelatos sancte ecclesie: certū
est quod ipsimet dei legem scire tenētur/ docere et de-
fendere. Nec sufficit alios pro eis scire: nisi quis di-
cere vellet puerū nouiter natū licite prelatum esse
posse: dūmodo alios suum exerceret officiū: et di-
cere vellet quispiam eos nō tenere apostolorum locū
nec eos insequi obligari. Quod minime verū est:
quia apostoli et discipuli quia astricti erant bene guber-
nare ecclesiam/ docere et defendere: gladiū hodie N
receperūt vere sapientie. Et sic vigorosam habue
runt confortationē: cuius meminit thema nostrū
in persona Iesu christi/ dicens: Accipietis virtutem
superuenientis spūssancti in vos. Et sic scda pars
nostri thematis terminata est: accedo ad tertiam
Dico deinde vigorosam confortationē aplis cō-
cessam fuisse (non solū vt dictū est) per receptionem
scuti firme fidei et gladij vere sapientie/ quib⁹ vir
tuosam habuerunt confortationē. Sed preterea per P
hoc quod spūssanctus armauit eos omnino/ quasi vni
us alligationis et cōfederationis: hoc est (vt clare
dicatur) eos ad inuicem vniuit: quo dei aduersarijs
resisterēt constātius: quia frater qui adiuuatur a fratre quā-
si ciuitas firma: hoc dictum est: quod frater qui adiuuatur
et confortatur a fratre suo/ aut amic⁹ ab amico suo/ est
fortissim⁹ et inuincibilis/ et quasi turris fortissima:
quae a nullis capi possit. Recitant romanorum historie
specialiter Ualerius lib. iiij. ca. ij. duos validos et
nobiles romanos: videlicet. M. emiliū et Lucium
flaccū/ maximā ad inuicē habuisse dissensionē: cū
primū electi sunt/ vt simul essent iudices: pacē pe-
pigerunt/ vt officiū eorum melius exequerentur et exer
cerent. Simile recitat de duob⁹ alijs: sexto liuio Q
scilicet et claudio nerone: cū ituri essent contra Hānibalē
ducē carthaginēsem/ ne particulari odio turbarent
et vastarent negociū: ad quod autoritate et moni-
tione romani senatus missi fuerāt/ cōcordiā inierūt
Simili modo voluit spūssanctus/ quod milites Iesu
christi vniti essent ad mundū trahendū ad christi
legē. Si enim diuisi fuissent/ facillime victi fuissent/
nec profecissent. Ratio huius: nam hi qui se mutuo
odio habent/ aut contra seinuicē bellant: maiorē
habent occasionē vnus alteri nocendi/ et se mutuo
destruendi quam complēdi id ad quod ordinati sunt.
R Hinc egregie dicit Salustius/ et ab Augustino re-
peritur: Cōcordia parue res crescunt: discordia ma
xime dilabuntur. Rationabiliter igitur spiritussan-
ctus hodie suos armauit milites et electos pace et
alligatiōe. O nobilissime et excellētissime princeps

te ꝑncipaliter respicit hec doctrina: intueri potes
christianitatis aduersarios indies magis magis᷑
q̄ multiplicari: qui post tp̄a quattuor doctoꝝ san-
C cte eccl̄ie/obtinuerunt plures q̄ sex aut octo par-
tes christianitatis ꝓpter pctā nostra: ⁊ damnabilē
negligētiā ꝑlatoꝝ atq̄ principū. Necesse ergo est/
vt paruū id christianoꝝ qđ reliquū est/pacē ad in-
uicē habeat et cōfederationē: alioq̄n absq̄ dubio
christiani in via sunt ꝑditionis et destructionis ꝑ
diuisionē: q̄ vnione denuo multiplicarent᷑: et infi-
deles saracenos destruerēt facilius: qui ad maxi-
ma nostrā confusionē terrā nostram occupāt/he-
reditatē nostram/terrā sanctā hierusalē/terraꝫ in
quam spūssanctus hodie descēdit: ⁊ sic inīq̄ Ma-
chometi lex terminari posset ⁊ destrui: quēadmo-
dū videt᷑ aliquas denūciasse ꝓphetias in breui ħ
futurū/inter alios Methodiuꝫ martyrē. Heu q̄d
ꝓsunt ꝑlia/diuisiones et ciuilia inter christianos
bella: nisi vt seipos destruant/ac si vna manuū ali
am abscinderet/aut si oculi per seipos creparent.
Uos christiani principes obligati estis ⁊ iuramē-
to astricti ad tutandam/defendendam ⁊ multipli
R candam christianitatē. Et quomō adimplebitur
hoc ꝑ diuisionē ⁊ ꝑsecutionē/ꝑ mutuaꝫ inter vos-
ipos destructionē? Si vna partiū aliam gladio ab
sumpsisset: nōne ꝑ hoc christianitas debilitata eēt
et diminuta: ⁊ vnum ex principalibus eius mem-
bris damnosissima affectuꝫ ignominia? Sic pro
fecto minorē leticiā ⁊ ꝯfortationē maiorē christia
ni principes facere nō possent falsis infidelib⁹/iu-
G deis ⁊ saracenis/q̄ se mutuo impugnare/ ⁊ ꝑ pre-
lia crudeliter sese destruere more bestiaꝝ syluestri
um: q̄r (vt dicit Tullius.iij. de officijs) tale bellum
magis est beluinū q̄ humanū. Si duo vicini simul
morarētur: ⁊ viderēt ꝓpriam eoꝝ vrbē ꝑ inimicos
suos impugnari: dimitterēt omnē rancorē et odiū
ad succurrendū periculo cōmuni: in quo eoꝝ̄ in-
clusum est periculū. Uident aūt ꝑncipes christia-
ni: q̄ generaliter toti christianitati insultus fit ꝑ in
fideles: ⁊ q̄ ipa ī seipa ꝑiculosissimā publicāꝫ di
uisionē ꝑ damnosissimū.s. eccl̄ie schisma. Justa er
go rōne vos christiani principes/ om̄e dimittere
debetis ꝑliū/⁊ ad inuicē vniri: ⁊ si nō velitis inua-
dere/saltē cōibus resistite inimicis: ne nos ī igno
miniā dedant ⁊ damnosissimā ꝑditionē. O q̄ felix
S erit dies illa/cū hoc om̄ino fiat: q̄ñ pace ⁊ cōfede-
ratione spūssanctus vos armabit. Ad quid agen-
dū? Ad christianitatē tutandū/⁊ specialiter cōplē-
dū qđ sctissime ex diuina inspiratione tu ꝑncipali
ter cū alijs ꝓmisisti: videlicet vnionē sancte eccl̄e.
Difficile nāq̄ eēt cōueniētius habere mediū q̄ il
lud est: q̄ si bellū ineat᷑ (qđ de⁹ auertat) valeat sctē
ecclesie pax: actū est: ꝓfecto nulla ampli⁹ fiēt ver-
ba: ⁊ vna partiū aduersus aliā erit obstinata/ pl⁹
q̄ latini sint contra grecos. Et tūc christiana reli
gio desolabit᷑/⁊ fere ꝑdet᷑ ⁊ dissipabit᷑: vtinā vnus-
quisq̄ adeo bñ ꝑciperet periculuꝫ hoc sicut opus
eēt: ⁊ aliqua alia pericula particularia/specialiter
duo regna Francie ⁊ anglie tangētia: q̄ me dicere
nō est necessariū. Affirmo nō eē coꝛ tā induratum
⁊ crudele (nisi om̄ino christianitatē sanctā ecclesi-
am/et nobilia hec duo regna odio habeat) q̄n de
pace letaret᷑ ⁊ concordia. Uidet᷑ eñ mihi ꝑm par-
uā meā estimationē/nunq̄ pacē fuisse adeo neces-
sariā sicut mō: nec forsitā vnq̄ maior erit opportu
nitas pacē habendi. O validi christiani/ ꝑncipes
Herodes ⁊ Pilat⁹ amici facti fuerunt vt ꝑseque-
rentur Jesum christum: amici sitis melioꝛi d cau-
sa. Uniti sitis ad similitudinē apostoloꝝ ad Je-
sum christū: non quidē persequēdum/sed adoran-
dum/⁊ suam tutandā ecclesiā/vniendam ⁊ conser
uandā. Sed mox ex aduerso venit crudelis dissen T
sio spūisancto contraria/spoliationes desyderās
magis q̄ iusticiā/mala cupiditate inflammata pꝛe
sus/ad ꝓpꝛium respiciens cōmodum ⁊ vtilitatē/te
meritate ⁊ ficto amore associata: atq̄ ꝑ ꝑsumptio
nem et friuolas quasdam allegationes ꝑsuadere
nititur bellum pace esse eligibilius. Ad confirmā
dum autē iniquam eius assertionē: allegat in pri-
mis dictū sapientis romani Scipionis: qui cōsu-
lebat/ne ciuitas Carthago destrueret᷑: dicēs vtili
us Romanis eē/vt contra se bellū haberēt q̄ pa
cē: quo materiā haberent sese in armis exercitan
di: et ob hanc causam dicit scriptura sancta Ju-
dicū.iij. deum multos inimicos ī populo suo isra
elitico dimisisse. Etiā dicit crudelis dissensio po-
tius habēdū eē preliū cū anglis q̄ pacē. Quid eñ
inquit deinceps boni facerent armigeri: qđ opus
aggrederent᷑? Insuꝑ esto pacē bonā eē: vt fieret in
quit dissensio: an ne ꝓpterea dñs noster rex ius su-
um quod manifestū est/regni sui ⁊ corone sue di-
minui sinere debet. Dare patriā suā ⁊ se ostende-
re impotentē quo se defendat? Factū eēt cordis ti
midi ⁊ nimis exigue nobilitatis/nō pugnare pro
patria sua. Pugna ꝑ patria. Qui bonum ius ha
bet: ipm tueat᷑ absq̄ hoc vt pacē faciat subducti-
ciā seu duplicatā. Et que ꝓdesset a die hoc ad cra
stinū vsq̄: deinde peius accideret q̄ prius. Uide
metuendissime domine/vide maxime abominabi
lem ⁊ crudelem exhortationē. Intellige quo pa- V
cto dissensio inflāmata crudelitate/a maligno ꝓ-
genita: spiritu maligno partes cōmouere studet/
vt ꝑpetuū habeāt preliū: sed ne ei credideris: nec
facies volēte dño: ⁊ experientia satis id declarat.
Satis nosti/⁊ ꝑcipis talibus rationibus cōcludi
posse/nunq̄ fieri debere pacē: sed ꝑsecutio fieri de
beret semꝑ vsq̄ ad omnimodā alterius partis de
structionē/aut ambarū simul. Uides hñ qualem ti
bi faciat exhortationē/qui talia tibi dicunt/et alia
similia. Non dico q̄ te hortentur primo vt christi
anitatē deuastari sinas ꝑ paganos: hortant᷑ te vt
sanctā perire sinas ecclesiaꝫ ꝑ damnosissimū eius
schisma: hortantur absq̄ misericordia ⁊ sine extre-
ma necessitate ꝑliari cum christianis/qui fratres
tui sunt/vnius fidei tecū: hortant᷑ te contra patriā
tuam bellare: quod Themistocles princeps gre-
coꝛum priusq̄ facere vellet: potius mori elegit/se-
ipm voluntarie occidendo/bouinū potando san
guinē: ne cōpelleret᷑ patrie sue bellū inferre. Et re-
uera tota christianitas domine/patria tua est: sic
q̄ reputare debes ⁊ teneris/vt ꝑnceps christianis
simus: toto nisu tuo ipaꝫ tutari ⁊ ꝯseruare. Quis pu-

x cipaliius nobilē regni Frācie partē/ꝙ aliā quācū
ꝙ. Propterea ad quid hortanē te tales? Hortan
tur te/vt exponas ad mortē horribilē ꝛ crudelem
nobilē tuā militiā: vt vedas bonū ppl̄m tuū obe-
dientē ꝛ deuotū in psecutionē/miserā ꝛ desolatio
nē. Desolationē dico miserabilē/magisqꝫ miserā
dā ꝙ lingua recitare possit/aut cor humanū medi
tari. Fingamus preliū verti in melius/ꝛ te inimi-
cos tuos victuꝝ. Heu qlis esset pditio illa? Non
ne tāto minor facta esset christiana religio quā te
neris defensare? Certe esset. An hoc fieri posset si
ne magno periculo pditionis? Quia varius ē eue
tus belli: ꝛ nūc hunc/nūc illū cōsumit gladius: vt
sacra scriptura/Terētius ꝛ experiētia manifestant.
Euētus belli varius est: ꝛ interdū minor ps maio
rē supat ppter malā ordinationē/aut ob aliā cām
Interdū iniust⁹ iustū supat/ ppter punitionē quo
rūdā alioꝝ pctōꝝ: ꝛ iō bonū est euitare plia vbi fie
ri pōt. Timēdū eīn est/ ne magna occisio bonorū
tuoꝝ militū ꝛ amicoꝝ fieret: ꝙ facta/regal' psona
tua (quā deus seruare velit ꝛ pseruare) in magno
esset periculo. Paulo añ audiui a notabili quodā
milite curie meruēdissimi dñi ꝛ pceptoris mei dñi
hyberniceñsis: ꝙ in plio inter gandēses ꝛ brugenses
cōmisso/extincta ꝛ mortua sunt quinquaginta mi-
y lia hoīm numeratoꝝ. Cōsyderate qualis timor/q̄-
lis fremitus ꝛ qualis horror futurus esset/si bel-
lū concitaret inter duo regna magna. Venio aūt
ad rñdendū rōnibus friuolis crudelis dissensio-
nis et eius cōplicū. Quo ad dictū scipionis/ꝙ me
lius valebat. preliū romanis cū carthaginēsibus
ꝙ par. In pmis dico/nō prsus antiqs romanis fi
dem adhibendā esse p tpe illo quo infideles erāt
ꝛ idolatre. Dis eīn eoꝝ finis et felicitas erat: vt i
armis essent potentes: et pquirendū et subiugan-
dū eoꝝ ditioni vniuersum mundū/siue iure siue in
iuria: quod fieri minime debet: psertim inter chri-
stianos/sine rōnabilissimis ꝛ iustis causis. Aliter
eīn q̄ sic agūt: i hoc nō sunt reges aut pncipes/ sꝫ
tyrāni/furib⁹ ꝛ homicidis i nemorib⁹ latitātibus
deteriores. Insup dico cām eā quā assignabat sci
c pio ad nostꝝ esse ppositū: tū qꝛ ptūc carthago ro
manis subiecta erat/et dñabant ei: tū qꝛ christia-
ni milites materiā habēt in armis sese exercitādi/
et eoꝝ fortitudinē demonstrādi alibi ꝙ cōtra pro-
prios eoꝝ fratres vnius eiusdēqꝫ cū ipsis religio
nis. Et ideo solutū est quod de sctā scriptura addu
cebat. Inimici eīn quos relinqbat de⁹ iter ppl̄m
suū i israel/infideles erāt. Reperio etiā populo suo
a phibuisse bellū ad inuicē: cū decē pgenies diuise
sunt a regno roboā filij Salomonis. Nō ascende
tis inquit nec bellabitis contra fratres vestros.
iij. Reg. xij. Et vtinā nunꝙ fieret exercitium in ar
mis/psertim cōtra christianos: nec vnꝙ esset ne-
cesse: sed haberet bonā pax. Finis eīn belli ē pax
Bellamus (inquit Aristo.) vt pacem habeamus.
Cū Hānibal romanos vicit/taliter vt anulis qui
ablati et recepti fuerunt a digitis militum occiso
rum duo repleta fuerunt vasa/aut sm alios quatu
or. Si cito voluisset adire romā/ moꝝ eā obtinu-
isset: et de romano actū erat imperio; credo Scipi
onem nō dixisse tunc bellū melius fuisse ꝙ pacē.
Sic est futurum: si quis diligēter excogitare velit
grādia inexcogitabiliaqꝫ dāna/q̄ p hoc bellū duo
rū taliū regnoꝝ ptigerunt: et essent hi spurcissime
mētis/q̄ ob vindictā aut pticularē eoꝝ vtilitatē in
spoliatione vel aliter bellū peterent ptinuari. Et
reputari deberēt crudeliores ꝙ qdā dictus Poly
phemus: de quo loquunē poete Ouidius ꝛ Ver-
gilius/ꝙ carnibus vescebat humanis. Peiores
essent et detestabiliores busyride tyrāno ab her-
cle occiso: q̄ hospites suos eqs suis dabat deuorā
dos. Nam hn consyderādo hmōi homines: si qui
essent qui vellent nutrire se ꝛ equos suos p hoc ve
pmitterēt euenire bella cōtra pauperē populūqꝫ
desyderarēt vesci humanis carnibus: ꝛ bibere san
z guinē paupeꝝ ac diuitū qui perirēt: ꝛ merito affir-
mari pōt tales esse christianitatis inimicos/ san-
cte ecclesie ptrarios/adulatores saracenoꝝ/ hospi
tes diaboloꝝ: nec audiri debēt: nec eis fides adhi-
beri/quotiēscunqꝫ de pace tractat. Causa est mani
festissima: desyderant eīn bellum vt coruus cada
uer. Et sicut aliqui opifices/vt fabri lignarij h ca-
su gaudēt domiū: aduocati nōnulli et procurato
tores de litibus et pcessibus: aliqui medici pestilē
tiā appetunt et infirmitates. Aliq pbyteri morteꝝ
suoꝝ diuitū parochianoꝝ/vt magne eis cedāt exe
quie. Et illud esse dicit Terentius comicus pessi-
mū genus hominū/ quod ex alterius incōmodis
sua cōparet cōmoda. Puto me legisse in Seneca
tertio dē beneficijs: ꝙ quidā factor feretroꝝ et in-
strumentoꝝ/quibus pro sepeliendis mortuis vti-
mur: qꝛ quodā anno magnā fecerat hmōi instru-
mentoꝝ multitudinē/ condemnatus fuit: videbat
eīn hoīm mortē desyderare. Maiori ratione con
demnari hi deberēt qui pliū desyderāt. Preterea
quo ad hoc ꝙ crudelis tibi dicit dissensio/magnā
te passuꝝ iacturā/ꝛ magnā fore verecundiā sinere
capi manifeste ius tuū et terrā tuā. R fideo eā tan
tundē dicere alteri parti. Et est hoc p qḋ inflama-
e re vult ptes ad immortale bellū habendū/associā
do sibi cupidam auariciā et dedignantē presum-
ptionē: hoc est/intantū niti facere/ ꝙ nullus sit q̄
velit aut dignetur quicꝙ dimittere illius quod su-
um reputarit aut sui iuris: sed vt quelibet pars ve
lit defendere suum ius ad vnguē. Et sic nouit nū-
ꝙ pacem futurā: nihilominus excellentissime pn-
ceps/dato ꝙ aliquam partē terre tue perdas. Be-
nedicta et gloriosa est perditio que bonam lucra
tur pacē. Et sm cōmune puerbiū: bonus est qua-
drās q̄ cōseruabat denariū. Valde diligēdū est ar
gentū hoc quo redimit tā crudelis sanguinis ef-
fusio tantoꝝ nobiliū pncipū ꝛ militū/ q̄ in plio pe
rirēt. Ad redimendū vnū militē in bello captū dā
tur interdū decem milia aut triginta milia frāco-
rum. Ad redimendū ergo nō tm̄ vnum militē/ nō
solum vnū ducē/vnum comitem/vnū regē/vnā vr-
bē/vnā ciuitatē/ aut vnam patriā: sed generaliter
totaꝫ vnā patriā/vnū regnum aut duo/ danda est
terra aut argentum in magna copia. Indignum
nimis est principem aliquem (qualis tu es) auari
cie se dedere/aut cupiditati inordinate/ aut cōten-

tiose superbie. Et q̄ pp̄terea dimitteret pacē facere
is q̄ esse debet liberal' ꝛ bn̄ficꝰ: et pn̄cipaliter post
virtutes veri honoris cupidus: ad quē nō spectat
indignū hoc puerbiū/ minꝰ dare ꝛ plus recipere.
D Princeps satis habet ad bibēdū/ comedēdū ꝛ ve
stiēdū: bona etiā laude opus est ei et fama/ quo ad
ad bona huiꝰ mūdi. Considera ṗcor si nō maioris
sit fame ꝛ glīe habēdo pacē in tp̄e tuo: ꝯcedēdo ꝛ
dimittēdo aliquā terre partē quā tenes/ q̄ eā tenē
do in bello ꝛ dissensione: Primū faciendo multo
plus adipiscere laudis. Recordare historie theo
pōpi lacedemonioꝝ regis/ quā recitat Arist. in po
lit. et Ualerius li. iiij. ca. i. Uxor sua ꝯquerebat di
cēs magnū esse dedecus/ q̄ regnū suū filijs eius si
neret diminutū: minus. s. q̄ recepisset eis relinquē
do cū ephoros eis adhibuisset. Reliquo inq̄t re
gnū ipm̄ minus/ sed firmiꝰ ꝛ stabilius: erit em̄ abs
q̄ bello ꝛ diuisiōe: ac si dicere voluisset: Bonū eē
regnū ꝑmittere diminutū/ aut aliquā partē terre di
mittere quā q̄s tenet/ vt pax habeat. Alius quidā
ṗnceps dictus Antiochus/ grās egit romanis/ eo
q̄ partē a sua abstulissent dn̄atione: vt facilius in
pace reliquū gubernare posset. Nō semp est lucꝝ
nimis magnā possidere patriā/ ṗsertim cū ipsa est
causa belloꝝ ꝛ litiū. Deniq̄ cum dissensio crude
lis allegat timorē breuitatis ꝛ instabilitatis pacis
Dico vt prius/ q̄ tali ratione ꝯcluderet nunq̄ pa
cem faciendā esse/ nec per bella/ nec aliter. Et mi
nus bello q̄ alio modo: quia faciliꝰ est credere pa
cē firmiorē fore ꝛ stabiliorē q̄ ex cōmuni eueniet cō
E sensu/ q̄ q̄ per vim belli facta esset. Nullū em̄ vio
lentū perpetuū. De tā sancta conclusione sicut est
pax/ potius bonū sperandū est q̄ malū. Nos chri
stiani sumus. Nescio q̄n vnus alteri debeat confi
dere: qui nō vult vt oīa semp sic permaneāt: et de
malo in peiꝰ labant: Nō dimittendū est certū bo
nū pacis/ ad euitandū malū aliq̄d incertū/ ꝛ respi
ciendū ignorantiā ꝛ inductionē ꝛ cecitatē crude
lis dissensionis. Maximū em̄ malum q̄d inuenire
potest ad pacē impediendā est: q̄ a pace rursus fi
eret regressus ad bellum. Attamē hec est res quā
ipsemet consulit prosequendā: ꝛ vult semper fieri
certam litē et ṗsentē/ vt euitetur lis incerta futura
que si incohoaret: nō esset adeo difficilis vt ad con
cordiam reduceretur/ sm̄ exiguum meū iudicium
sicut alia que modo fieret: tum quia vnio ecclesie
per dei gratiā fiet inter dn̄os: erit quoq̄ papa con
cois/ qui mirū inmodū ꝓdesse poterit: tū quia lis
nō esset de re tam ardua: nec tante expediendi ex
tarent difficultates. Interrogo te o dissensio: Nō
ne facilius est (responde mihi) pacē solūmodo cō
tinuare/ que per dei gratiā futura est/ q̄ eam con
tinuare: ꝛ cum hoc ipsam per lites ꝛ bella incerta
F acquirere: Nulli dubiū est quin sic. Et si scire cu
pis/ quo modo: Dico q̄ eo modo ꝑ quē fieri est in
cepta. Quia vt dicit Salustius in ꝓlogo catheli
ne: Imperiū facile his artibus retinet/ quibus ini
tio partū est ꝛ sic pax. Et quis est modꝰ quo pax
fieri est incepta: Respōdeo esse bonā humilitatē
ṗncipū nostroꝝ/ ꝑ bonā eoꝝ prudentiā/ sapientiā
ꝛ liberalitatē/ habēdo misericordiam ꝛ pietatē de
paupe coꝝ populo christiano/ fidē amando ꝛ chri
stianitatē/ ꝛ eā ꝯseruādo conueniētiusq̄ defendē
do. Et ṗterea ad sanctā ecclesiā amandā ꝛ eā libe
randā ab horribili ꝛ periculosissimo scismate q̄d
eā deuastat. Ad hoc em̄ obligant generaliter oēs
principes ꝛ ṗlati sub pena peccati: ꝛ si in statu esse
velint salutis. Scio multa documenta et doctri
nas dari posse ꝛ considerationes/ vt modus ha
beretur pacē continuandi/ q̄ dei gratia fiet: ꝛ eui
tanda grandia mala que solēt inde accidere ꝑ cōi
ositatē pacis filiā: hoc est/ luxuriā/ malā dissolutio
nem/ ꝛ virtutū subuersionē: sicuti dicit Iuuenalis
satyricus: Nūc patimur longe pacis mala/ seuior
armis: Luxuria incubuit. Hinc ait Augus. q̄ plus
obfuit euersa carthago q̄ aduersa. Attn̄ in ṗsenti
arū apparere posset: q̄ hoc esset faciendo bonum
pactū cōmunem assensu galloꝝ ꝛ angloꝝ. Et bn̄ po G
terit haberi modus faciendi talē ꝯsensum ꝛ eū re
periendi. Et si nihil aliud esset/ nisi vt ecclesie fie
ret vnio: materia tn̄ est sanctissima et maxime ne
cessaria. Ideo in sūma supme rex christianoꝝ/ rex
sacerdotalis diuinitus ꝯsecrate: noli dissensiōi fi
dem adhibere: que cōtraria est spūisancto. Medi
tare meditare/ q̄ pulchriorem hereditatem/ ditiorē
rem thesaurum dn̄o Delphino ꝛ alijs tuis filijs re
linquere nō potes q̄ pacem: pessimus thesaurus
est ꝛ periculosissima hereditas/ bellum. Conside
ra q̄ per nullam aliā rē melius populi tui boni ꝛ
deuoti ꝛ obedientis habebis amorē/ q̄ hanc pacē
coram oculis mentis tue statuendo: nec gratius
quicq̄ deo facere potes (qui adeo pacem cōmen
dat) q̄ pacē habendo: Nil placitū sine pace deo
inquit Prudentius. Nil inferre bellū deo/ in pro
ximis membris suis/ de ppriis eius bonis. Cogi
ta pristinū tempus bonū ꝛ seculū aureum: de quo
loquunt poete: melius redire non posse q̄ per pa
cem: nec magis displicere poteris/ nec maiorē in
cutere timorem falsis incredulis inimicis tuis/ ꝛ
tibi male volentibus q̄ per pacē. Nō te melius ve
rum christianū ostendere posses/ ꝛ verꝝ iesu chri
sti discipulū q̄ ꝑ pacē. Pax em̄ ea est q̄ filios dei
facit. Beati pacifici: q̄m ipsi filij dei vocabūt. De H
mū ad sctissimū tuū ꝓpositū vniēdi sanctā eccle
siam ꝑuenire nō posses/ nisi per hanc pacē. Nec du
bito q̄n tu ꝛ dn̄s meus/ frater tuus/ auunculi tui/ ꝛ
alij alti tui consilij bn̄ omnia cōsyderaueritis res
omnes: ꝛ multo meliꝰ sine compatione q̄ mea co
gitare aut recitare possit ignorantia: ꝛ hoc bn̄ ne
cessarium est. Nihilominus tamen dabis (si pla
cet) veniam. Non em̄ temeritas est aut ṗsumptio
que me loqui compellit ꝛ te hortari ad id quod fa
cis: sed est affectio magna ad pacē. Et quia mate
ria hodierna/ que est tota de pace/ vnione ꝛ cōcor
dia/ postulabat me dicere aliquid saltē in genera
li: nō descendēdo ad magnā particularitatē. Nec
hoc est ad perhibitionē bone tue voluntatis/ subli
mis tue prudentie/ syncere tue affectionis ad bo
nū cōmune ipsiꝰ pacis. Uerū verisimile est te spm̄
sanctū habere in spūali anime tue habitatiōe: q̄ te
ordinare velit ṗncipalē electū suum et singularem
militē/ ad tutandā et augmentandā christianita

[illegible]ā adeo diligenter qreras pacē: et cum christia-
nis cōfederationē. O, si sic sit (et ita certe deo vo
lente est) scias q̄ cōuertet inimicos ad pacē. Pro
uerb. xvi. Cum placuerint dn̄o vie hois/ inimicos
quoq; eius cōuertet ad pacē. Te donabit vigoro-
sa cōfortatione: dando scutum firme credulitat[is]/
gladiū vere spei: et insup te armabit cōi cōfederati
one ad aplor̄ similitudinē: q̄bus dixit Jesus chri
stus p̄ verba p̄posita: Accipietis virtutē superuenie
tis spūssancti in vos. Quā nobis ɔcedere dignet[ur]
ille q̄ est de⁹ bn̄dictus in secula seculor̄. Amen.

Alius sermo de spiri-
tusancto factus per eundem de Gersono.



A Ansionez apud
eū faciemus. Originar[iter] Joā
nis. xiiij. et recitatiue in euāge
lio p̄sentis celebritatis. Leta
re popule christiane. Bona
eñ tibi affero nūcia: q̄lia nun
cia? Annūcio vobis sicuti nunci⁹ benedicti filij dei
iesu christi: et sicut ille qui l[ite]ras portat patentes et au
tenticas ex parte illius q̄ deus in illa aīa habita-
bit q̄ verbū eius adimplebit. Mansionē apud eū
etc. Que ergo est altior nobilitas/ beatitudo/ excel-
lentia/ dignitas tibi o christiana aīa q̄ te esse dei
tui hospitā/ dn̄i tui summi regis et imp[er]atoris. Nec
tamē dubito de bonis his nouis: scripta eñ sunt
p̄ diuinū secretariū sanctū Joannē euangelistam
xiiij. ca. Cōfirmata hodie et publicata in euangelio
maioris misse: per vniuersam sanctā ecclesiā in p̄-
sona dei p̄ p̄rie. Si quis inquit diligit etc. Quo pa
cto autē verbū dei custodies/ si ip̄m minus cogno
uens? quomō melius cognoscere poteris q̄ p̄ au-
ditū? et ad hoc agendū sumus in p̄sentiar̄ ad inui
cē cōgregati. Et sine gratia et spūssancti virtute ni
hil p̄ficit verbū dei: s[ecundu]m Gre. in homi[lia]. hodierna:
Si non assit etc. Recurramus igi[tur] ad te virgo di-
B gnissima q̄ es et fuisti p̄ncipalis hospita/ post iesuz
christum gloriosi huius hospitis benedicti spiri-
tussancti: et q̄ dona eius gratie cū apostolis abun-
dantissime hodierna die recepisti. Non soluz pro
te sola sufficienter: sed vt ea impartiaris pauperi-
bus alijs egenis et misellis indigentibus vicinis
tuis: hoc est omnib⁹ qui humani sunt generis te
deprecantes. Quā q̄ prius plena esses gratia s[ecundu]m
angeli gabrielis salutationē: quā q̄dē salutationē
p̄ deuotioz mō rememorabimus/ dicētes: Aue ma
ria etc. Mansionē apud eū faciemus etc. Si ita sit o
deuota aīa/ q̄ dei tui hospita eē possis: p̄fecto sic
est. Ille eñ h̄ dicit q̄ mētiri nō pōt. Qualis stul ti-
cia/ q̄lis turpitudo et vilitas tibi esset/ spernere talē
hospitē: nō eñ honorabiliorē nec delectabiliorem
habere potes. Crede ergo mihi/ et fac q̄ḋ dicā. Dis
pone te mō in bn̄dicta hac die in sacrato hoc fe-
sto et iubileo/ vt digne eū recipias: exemplo aplor̄
q̄ hodie repleti sunt p̄ aduētū huius g[lori]osi hospi-
tis. Fac vt hospitiū tuū mundū sit ab oībus pec-
catis/ et ab oī eo q̄ḋ illi displicere posset. Expelle
saltē p̄ t[em]p[or]e h[oc] oēm aliā curā ac sollicitudinē: et de

rebus mundanis cogitationē: nō sit corpus in ec-
clesia/ et cor in coquina. Spūssanctus eñ hospes C
ille gloriosus/ cū voluerit hospitiū tuum intrare/
et ostiū pulsabit: nisi inuenerit cor tuū paratū ad
se recipiendū: si nō repererit quē alloquat[ur]: nō du
biū est quin mox abscedat. Ipse dicit: Ego sto ad
ostium et pulso: et si quis aperuerit mihi/ ingredi
ar et cenabo secū. Valde iocūda est cena et pulchra
hospitalitas/ cū spūssanctus dignat[ur] sedere. Si ali
quis magnus princeps: vt dicit san. Greg. in ho-
mi[lia]. hodie domū tuam ingredi vellet ad te hono
randum et remunerādū/ diligētissimus esses vt do
mus pulchra et munda esset. Deus tu⁹ et summ⁹ tu
us dn̄s desyderat venire in consciētie tue hospiti-
um: mētes habitare et pectora gaudet: inq̄t Stati-
us Tebaidos. Et Sapiēs Prouerb. viij. Delicie
mee esse cū filijs hoim. Omnē ergo abijcere pec-
candi debes immundiciā/ puluerē auaricie/ arane
as ire et inuidie/ lutū seu fimū luxurie: vt hūc reci-
pias hospitē/ de quo canit scā eccl[es]ia: Dulcis ho
spes aīe et ɔsolatio eius. Tres ancillas i hospitio
ɔsciētie tue habere debes: orationē/ obediētiā/ pa
cē seu vnionem. Oratio spm̄sanctū deuote vocat.
Obediētia apte capit. Pax iocūde retinet. Scōm
q̄ apli hodie et discipuli cū dn̄a nostra ad nume-
rū vsq; centū et viginti p̄sonar̄ orabāt/ cū spūssan-
ctus descēdit. Ecce orōnē. Erāt in loco quē de⁹ p̄-
ceperat eis. s. in mōte sion/ et obediebāt. Ecce obe- D
dientiā. Erāt pariter sedentes/ pacifice se tenētes
in eodem loco. Ecce pacem. Videamus quo pa-
cto prima domicella suū exequat[ur] officium/ et san-
ctum vocet spiritū/ veluti ɔquerēdo et vocādo hu-
militer/ facie plorabūda cū lachrymis et gemitib⁹
O dulcissime et benignissime scē spūs/ p̄tector cer-
tus/ et desolator̄ cōfortator/ pater pauper̄/ orpha-
nor̄ tutator/ lumen cecor̄/ ɔductor errantiū/ leti-
cia tristiū/ subsidiū afflictor̄: vere et vnice amice: q̄
nō abis in necessitate: modo ad oculos misericor
die tue/ ad thronum sublimis maiestatis tue facio
complanctū meū et querelā. Heu dulcissime ho-
spes pauperū/ tuū hospitiū/ videlicet hospitiū aīe
mee/ crudeliter vndiq; est obsessū/ ex omi p̄te cru-
deles ei fiunt insultus/ et p̄iculosissima b̄lia absq;
mora/ p̄ mundū/ p̄ carnē/ p̄ inimicū. Est hospitium
q̄ḋ iure tuū est. Ip̄m eñ p̄ creationē fecisti et funda
sti/ et dotasti per gratiā in scō baptismo et p̄ virtu-
tes: tu solus morari debes/ ip̄mq; inhabitare/ p̄-
tegere et gubernare. Veni huc dn̄e: eijce hos oēs
p̄ditores et aduersarios. Scio eñ q̄ leto tuo ad-
uētu/ dulci tua visitatiōe/ subito fugiēt et dissipabū E
tur: sicut modicū fumi oēs inimici mei. Superbia
cadet q̄ tā alte vult scādere. Ira violēta nō mora-
bi[tur]. Luxuria spoliatrix et immūda gula: alia quo-
q; mala vitia hospitiū hoc intrare non p̄t. Veni
at ventus: veniat pluuia: descendat tempestas: ni
hil domū illā dimouere poterit/ que a te sustenta-
bi[tur] et fundabi[tur]. Dn̄e in g[lori]osa die tali/ sicut est di-
es Pente. dies venie et remissionis/ iubileus gra-
tie: apli et discipuli/ cuz benedicta virgine inclusi
erant p̄pter metū iudeor̄ i domo: in qua cena fue
rat facta magne die Jouis/ cū agnus mādūcaret[ur]

paschalis/in monte sion:ibi erāt in magno pauo-
R re/in timore ꝛ in sollicitudine/intra illaꝫ habitati-
onē:sed tuū in necessitate implorarunt auxilium ꝛ
eis nō denegasti:imo subito descēdisti ad eos cō-
fortandos/stabiliendos ꝛ cōfirmādos. Dñe sicut
ꝟ verū est:descende ꝛ mō in pauperē domunculam
aīe mee:defende habitationē tuā ꝛ ius tuū. Et cū
intraueris/cōforta hanc aīam desolatam:doce fa-
tuā:nutri ꝓ fame morientem. Calefac igne amoris
tui ipsam q̄ glacie est ad bene agendum frigidior.
Uesti eā virtutum pulchris tunicis:ipsam q̄ nuda
est valde verecunde. Reedifica ꝛ stabili miseram
suā habitationē/imo tuā ꝑ septē pilaria ꝛ colum-
nas tuoꝝ septē donoꝝ:ꝛ custodi ne hospitiuꝫ hoc
O ardeat ꝛ cōburat. Hospitium q̄dē dei/ꝛ hospitale
spūssancti:ꝑ dānosas flāmas maloꝝ desyderiorū
ꝛ auaricie:vt aīa mea semꝑ tecum absq̄ separatio
ne viuat in iocunda libertate ꝛ sobria leticia:in ꝟ
mundo ꝑ gratiā/ꝛ in alio ꝑ gloriā. O deuote pplē
christiane ꝟ modo aut simili pōt ꝛ debet vnaqueq̄
aīa deuota/spm̄sctm̄ vocare in domū suā spiritua
lē/ad habitationē cordis:vt ibi maneat ꝛ habitet.
Et ꝟ officium explet ꝑma ancilla:quā orōnem no
mino. Scda ancilla q̄ dr̄ obediencia/aperte debet
aꝑire domus huius ianuas ꝛ fenestras in aduētu
spūssancti. Ipsa em̄ est ostiaria. Scire debetꝭ ꝛ ex-
perientia ostendit(heu sepius/q̄ꝫ necesse sit)mltos
esse adeo rudes atq̄ inciuiles seu imorigeratos ve
luti si irriderent spm̄sctm̄. Eum appellāt ꝛ sepius
vocāt vt ad eos veniat/ꝛ in hospitium eoꝝ descen
dat:sed moꝝ cum intrare vult. Quid facit obedien
tia? Prebet spūssancti voci aurē surdā:vel est adeo
somno capta vt nil ꝓrsus audiat:aut tenet ianu-
as eius clausas pessulis ꝛ obicibus diuersoꝝ pctō
rum/aut ignominiose eum remittit. Si mihi non
creditis/aut minus me intelligitis:vobis aperiā
die qualibet/imo fere qualibet hora spūssanct⁹ ad
hospitium anie nostre introitum q̄rit. Intelligite
P sane. Nolo dicere spm̄sctm̄ nō esse vbiq̄ ꝑ essenti-
am ꝛ potentiā:sed nō est vbiq̄ ꝑ specialē gratiam
ꝛ assistentiā virtutū suaꝝ ꝛ donoꝝ. Dicitꝭ em̄ esse lō
ge a pctōrib⁹. Longe a pctōrib⁹ salus. Ps. cxviij.
Quia gr̄a eius ꝛ amore suo sunt vacui. Spūssctūs
ergo venit sepius ad cordis nostri ostium et pul-
sat ꝑ sanctas inspiratiōes sanctaꝝ volitionū:vt di
gne intret/vt se digne det per gr̄am:ꝛ q̄uis mille ꝛ
mille modos sancta scriptura recitat/qb⁹ spūssan
ctus creaturis apparet:nihilomin⁹ tamē ꝟm euā-
gelium trib⁹ modis visibiliter apparuit:aut trib⁹
speciebus visibilib⁹ ostendētib⁹ quō inuisibiliter
aīam ingreditꝭ. In ꝑmis spūssanct⁹ pulsat ad osti
um sancte aīe sue. Per ingentē sonitum/tremoreꝫ
ꝛ terrefactionē. Un̄ factus est repēte de celo. Per
linguas igneas ꝑdicationis apparuerunt aposto
lis dispertite lingue. Per columbam q̄ significat
dulcedinē ꝛ mititatē:ꝛ in columbe specie ꝛc̄. O de-
uote popule christiane/quotiēs sentis in te tui sta
tus displicentiā:mortē formidas/horrorem de pe
nis infernalibus habes:certo scias spūssancti esse
sonitum:q̄ ad ostium tuum pulsat vt intret. Sta-
tim dirigere debes obedientiā q̄ illi aꝑiat:hoc est

dictum:te corrigere debes ꝛ vitā tuā emēdare ꝟm
dei mandata. Si em̄ semꝑ ꝑmaneres vt ꝑus:non Q
obstante spūssancti appellatione/eum ignominio
se remitteres. Obedientia eum non recipit:nec tu
eius verbū seruas:legimus q̄ sanctus Paul⁹ glo
riosus huius ecclesie patronus ibat damascū:vt fi
dē ꝑsequeretꝭ christianā. Spūssanctus ad ostium
cordis sui fortiter admodū pulsauit. Dicit em̄ te-
xtus q̄ fuit tremens ꝛ stupens:sed q̄d igitꝭ? Remi-
sit ne spm̄sctm̄? Negauit ne ipsi introitum? Nō ꝑ
fecto:imo moꝝ obedientiā emisit q̄ aperuit ostiū:
ꝛ dixit ei:Dñe quid me vis facere? Sic faciamus ꝛ
nos. Habemus de sancto Hiero. q̄ ob metum in
ferni deserto se tradidit:ꝛ sic de mille ꝛ mille alijs
Paulo ante legi de quodā fratre ordinis ꝑdicato
rum/q̄ penitentiarius fuit in episcopatu camera-
cen̄. q̄ de duabus aut tribus recitat ꝑsonis:quaruꝫ
audiuit ꝯfessiones. Una erat sola in lecto suo:ꝛ fa
ciebat pctā tā immunda ꝛ abominabilia vt nec sint
nolanda. Femina illa audiuit vocē inter lectum ꝛ
parietē:psy/psy/psy/in tantūq̄ timuit vt ꝯfessum
ꝯfiteretꝭ:ꝛ seipsam emēdauit. Alia in simili vitio au R
diuit vocē aliā dicentē:Fac misera qd̄ facis:mer-
ces te expectat copiosa:q̄ venit ad ꝯfessionē/ꝛ ꝑ in
genti timore paulo post obijt:penitētiā quoq̄ suā
valde asperā i purgatorio cōpleuit. Utinā spūssan
ctus pulsaret ꝛ vocaret ad ostiū cordiū singuloruꝫ
hominū q̄ talib⁹ coinq̄nati sunt vitijs:vt abstine-
rent ꝛ cōfiterentꝭ. Sunt em̄ paucissimi q̄ ꝑfecte ea
cōfiteantꝭ:ꝛ qd̄ peius est aliq̄ sunt q̄ impediunt ne
ꝯfiteantꝭ illi vel ille q̄ cōsentiūt pctīs ipsoꝝ. Reuera
nescio q̄d ꝟ dicā. Ignoro qd̄ eligibilius sit tacere/
an loqui. Multi dicūt se ignorare talia pctā mala
esse:q2 nunq̄ audierūt ea redargui:ꝛ id me hortatꝭ
ad loquendū. Sed immūdicia pctī(de quo verbum
solum corrumpit aerē)me ꝯstringit ad tacendū:ne
etiā dem occasionē mali innocentib⁹. Sed etiā cū
ꝯsydero modū illoꝝ ꝛ illaꝝ q̄ tales docent abomi
nationes aut alīs:videtꝭ mihi loquendū vt innocē
tes sibi caueant:siue parui sint/siue magni:ꝛ hi q̄
decepti fuerint/penitentiā agant ꝛ cōfiteātꝭ. Ipsis
em̄ affirmo q̄ comedere carnes die veneris sctā/
nō est tam magnū malū:ꝛ potius ferre deberēt ho
mines/vt mēbratim dilaniarentꝭ q̄ꝫ ferre tales ab
ominabiles iniurias:ꝛ magis resistere deberēt q̄ꝫ
nobilis aliqua puella/quā q̄s violare vellet/aut vi
eius virginitatē rapere. Recitat dictus penitentia S
rius de quodā scholastico q̄ fuit mortu⁹ ꝛc̄. Nota
capitulo. xxx. de apibus. Pro dei amore q̄ se sen-
serit culpabilē/me bene intelligat/se corrigat:ꝛ q̄c
quid sit de transacto temꝑe/sibi caueat de futuro.
Charissimi hec noscite:q̄ quotiēscūq̄ vobis ali-
qua accidit tribulatio/aut senect⁹/aut infirmitas/
aliqua amissio/tribulatio/ꝑliū/aut aliud maluꝫ:est
spūssanctus ꝛ nunciū sui:q̄ venit cū magno sono/si
cut hodie:vt intret aīe vestre domicilium/nisi vos
obstiteritis. Cōsyderemus illoꝝ admirationē:qui
nec mortē formidāt/q̄ obstinati sunt sicut pharao:
ꝛ spūssancti nuncios remittunt ꝑ magnā iram/im
patientiā/ꝛ ꝯtra deū murmurationē. Nota de illo
qui dixit deuotus vir in infirmitate:vt de⁹ teneretꝭ

eum in statu quo melioꝛ erat: ⁊ de quodam clerico
burgeñ. Nota de eo q̄ oꝛauit ꝑ diuite quodā infir
mo/vt eius ꝯtinuaret infirmitas ⁊c. Nota de cleri
t co qui oꝛauit vt ciuis etiā in alia tibia doloꝛe affi
ceret ⁊c. Spūssanctus interdū iure suo vtit. Ostia
rumpit ⁊ fenestras: facit clauē regis: o vtinā talem
vim ⁊ violentiā die qualibet spūssctūs ale mee in-
ferre vellet/vt oīa frangeret quō intraret. Nimis
surda est aīa q̄ ad tale non excitat tonitruū: ad so-
num talē acutissimū/q̄ oēm mouet locū in quō hic
inferius sumus. Frange inquit Augustin⁹ illā sur
ditatē: certe qui non obedierit huic sono/audiet
hoꝛribile tonitruū sentēne penalissime: Ite male-
dicti in ignem eternū. Secūdo spūssanctus pul-
sat ad ostiū nostrū linguis inflammatis sctā ꝓdica
tione: quēadmodū hodie visibilr descendit sup di
scipulos suos/⁊ eos oībus fecit loqui linguis. Et
in lib. Actuū aplōꝝ habemus quō spūssctūs descē
dit sup oēs illos qui audiebāt v̄bum dei. Hodie
v̄o complures obedientiā non habēt quo aperi-
ant ianuas coꝛdis sui in aduētu hoc spūssanctī li-
cet multa ad extra audiāt/⁊ pulsare ⁊ vocare: hoc
totū nihil ꝓficit. Non dico quin defectus interdū
sit in ꝯcionatoꝛibus/q̄ verbū non habēt inflāma-
tū/sed frigidū ⁊ moꝛtuū: aliter q̄ habebat sctūs io
annes baptista/q̄ erat lucerna ardens ⁊ lucens: ⁊
aliter q̄ helias/cuius sermo vt ignis ardebat. Pri
cipalr tamē defectus est in auscultantibus quib⁹
non inest obediētia: ⁊ q̄ non veniūt vt audiant pul
sare ad ostium per bonā ꝓdicationē/vt se emēdēt:
v sed potius vt tempus transigant/aut quicq̄ stulti
retineant. Et si quid inter ꝓdicandū dictū fuerit/
⁊ cum illa stulticia infernalē inimicū recipiunt/spi
ritūsctm̄ vero remittitūt. Aliꝗ videt fabula aut fa
tuitas/q̄cquid de rebus dicit spūalibus: sicut ge-
neris: id est maritis filiaꝝ Loth: de q̄bus Genes.
xix. Aliꝗ audiūt verba q̄bus ad malū alliciunt/⁊ q̄
ꝑuersum ignē dei domibus/⁊ hospitali spūssancti
imponūt: hoc est aīabus. Oblocutoꝛes ignē im-
ponunt. Tertio spūssanctus venit ad ostiū nostri
hospitiꝗ/in similitudine columbe: cū nobis ꝓspi-
tates mittit ad reddendos nos dulces ⁊ allicien-
dos ad amoꝛē suum. Legi de quodā ecclesiastico/
qui inhoneste viuebat: hoc tamē non obstante illi
ꝓsentatus fuit epatus: tunc se ad deum ꝯuertit di-
cens: O inestimabilis ⁊ incōꝑabilis dei bonitas
O benignissima misericoꝛdia certe modo sum a-
deo immūdus/ꝑuersus ⁊ iniustus ⁊ iniquus/tamē
taliter voluisti me exaltare qui dura moꝛte dignus
sum/⁊ in ꝓfundissimū inferni labi. Tūc dimisit to-
tum mundū/⁊ deo deuote in quadā seruiuit religi-
one. Quid aūt de his dicemus qui mali sunt in ad
x uersitate/⁊ peioꝛes in ꝓsperitate: Qui contra deū
bellant de suis ꝓpriꝗs bonis. Femina diues ⁊ pul
chꝛa his donis vtit ad supbiam/aut carnalitatem
ꝑsona q̄cunq̄ vir aut mulier pulchꝛos nacta est fi
lios ⁊ ꝓlem pulchꝛā/quā potius nutriet in malo/
q̄ in bono. Quid miꝝ si tandē spūssanctus abscē-
dat/⁊ grauem inde sumat vindictam: Legimus in
diluuio/in submersione quinq̄ ciuitatū peccatricū
paruos pueros vna cum maioꝛibus periꝗsse. Et di

cunt doctoꝛes/deus eis fecisse magnā grām ⁊ be-
niuolentiā. Parentes enim ipsoꝝ induxissent eos
ad malum. Sic esse potest de moꝛtalitatibus que
pueris superueniunt: multo melius ꝑfecto foret cō-
pluribus adolescētibus parētes eoꝝ eis cerebꝛuz
contra murum aliquē effregisse/q̄ eo modo illos
tractatos fuisse quo tractant. Heu o deuote po-
pule chꝛistiane spūssanctus ad ostiū nostꝝ vocat/
tum ꝑ sonū aduersitatis/tum linguis tribulatio-
nū/aut columba ꝓsperitatis: sed nos eum excludi
mus/ac si diceremus: expecta (si vis diutius) mo-
do te excipe non possumus. Expecta/expecta mo-
dicū ibi ⁊c. Nota August. qui petebat castitatē: sꝫ
non modo. Si v̄o mundus pulset per pompas ⁊
vanitates/moꝝ illi aperim⁹: ⁊ animā nostrā faci-
mus veluti foꝛum publicū aut publicā ꝯuentionē
Si caro pulset per iniquā carnalitatē/moꝝ illi ape
rimus ⁊ facimus veluti immūdū poꝛcoꝝ habitacu y
luz. Si inimicus pulset ꝑ fraudes/ꝑ malas credu-
litates/ꝑ supstitiones atq̄ soꝛtilegia/ꝯfestim illi a-
perimus ⁊ facimus veluti latronū foueā ⁊ idoloꝝ
habitaculū. Et breuiter si spūssanctus aduenerit/
nihil inuenit parari: nihil est ad introitū suum fri-
gidius. Sed dicebaz in tertio sermonis nostri mē-
bꝛo/q̄ postq̄ oꝛatio spiritūsctm̄ vocasset/⁊ obedi-
entia eum introduxisset: tertia ancilla eundē reti-
nere debet/paꝝ videlꝫ ⁊ vnio paꝝ ꝯscientie/spūssan
ctus diu moꝛari non vult in loco nociuo. Ps. In
pace factus est locus eius: q̄ primum introducis
pctm̄ moꝛtale in domū tuam/ꝯscientia talem ꝯci-
tat litem vt sctm̄ spiritū expellat. Esa. Non est paꝝ
impiꝗs. Est femina litigiosa que hospitē suum ex-
pellit: sicut dicit Salomon. Considerate/maioꝛ
est verecūdia hospitē talem expellere/q̄ ipm̄ nō re
cipere. Naso: Turpius eꝗcit q̄ non admittitur ho
spes. Considerate etiā q̄ interdū aliq̄s sese credit
spiritūsanctū recipere ⁊ malos recipit spūs: quia
sub specie boni ad ostiū pulsant/⁊ fingunt se spūm
sanctū esse/atq̄ sic sanctā fallunt alam. Anima ve
ro sic decepta maxima cōmittit peccata/in quibus
bene putat agere. Cuius remediū est sepius bonū
petere ꝯsiliū ⁊ illi credere. Non nulli sub spe faci-
endi magnas elemosynas aut sacella fundādi/seu
filios eoꝝ ꝓmouendi/rapinas exercent ⁊ iniquas
mercimonias. Aliꝗ vt euitent v̄ba hominū/⁊ ne de
uoti iudicent/se dedūt verbis/⁊ vite mūdane po-
tationi ⁊ cibo: ⁊ plerūq̄ in peioꝛa labunt. Aliꝗ pro
pter amoꝛē ꝓgenici nimis familiarē/decidunt et
labunt in carnalem voluptatē: nihil est securum:
aliꝗ non oīa eoꝝ peccata plene dicūt: q̄ metuūt ꝓs z
byteꝝ inde malam sumpturꝰ occasionē. Et certe ti
moꝛ ille q̄q̄ bonus esse potest: sed ꝓuidendū est
de tali confessoꝛe qui inde non peioꝛ efficiat: sunt
deceptiones innumere q̄ ꝑ dei grām euitari pnt in
v̄tute spūssancti ⁊ bono ꝯsilio. Sed hic alique mi
hi fieri possunt questiones. Prima: pt ne cognosci
aduētus aut ꝓntia spūssancti: Rñdeo: nō sine spe
ciali reuelatiōe aut certitudīe. Nemo scit an amo
re vel odio dignus sit. Attamē aliqua habēt signa
Primū ⁊ pncipale est paꝝ ꝯscie/q̄ñ nullū noscitur
peccatū/de quo quis non sit confessus ⁊ contritus

aut ad minus habeat firmū ꝓpositū ipm ꝯfitendi
tempe ꝛ loco: ꝛ qñ q̄s non habȝ odiū/aut q̄cq̄ sui
ꝓximi ꝛc. Secūdū est humilis timor de mirabili-
bus dei iudicijs. Hic nota ꝯtra scrupulos. Tertiū
est libenter loq̄ de spūsancto/ꝛ libenter v̄ba de eo
audire/sicut hodie: ꝛ talia cogitare. Alij non ha
bent peius domiciliū q̄ ꝓprium/ad mistoꝝ nimia
orum similitudinē. Quartū est dulcis misericor-
dia de se ꝛ alijs/ad similitudinē columbe. Alia si-
gna sunt que ad alios spectāt ꝯtemplatiuos: de q̄
bus loq̄tur sanct⁹ Bernar. ꝛ magister Richar. de
A scō victore/alijq3: sed eo p̄ores. ¶ Secunda que-
stio est: quare aliqua peccata dicanť ꝯtra spm̄san-
ctum: ꝛ que sunt: ꝛ quare dicunť irremissibilia? Si
quis bñ respondere vellet/ꝓlixo opus eēȝ sermo
ne. Respōdebo ergo dūtaxat ad illam: An sit pec-
catum ꝯtra spm̄ sanctū/cum quis peccat sub spe pe
nitentiā agendi in posteꝝ? Dico q̄ non. Et multo
peius esset semꝑ velle peccare/nec vnq̄ penitentiā
agere velle. Peccare namq3 est fragilitatis huma
ne: non velle vero penitētiam agere/obstinatiōis
diabolice. Si peccas/ad minus penitentiam age.
Peccasti/q̄esce. Qui cecidit/adijciat vt resurgat/
sicut Petrus. An ꝯfiteri sit bonum/licet homo nō
ꝓponat abstinere? Dico q̄ sic: si se non reputet ab
solutū. Si semꝑ necesse sit facere oīa bona ad q̄ ꝑ
sona sentit se inclinari? Dico q̄ non. Et sepius me-
lius est expectare ꝛ diligēter examinare/ꝓpter ea q̄
dixi pericula ꝛ similia. Sufficit adimplere manda
ta. ¶ Quarta questio: an apl̄i hodie in receptio-
spūssancti omnes sciuerint sciās? Respondeo q̄
sic: loquendo de scientia q̄ necessaria erat ad salu-
tem ꝛ ad p̄dicationē. Fuerunt hodie facti magi-
stri/atq3 positi firmiter in cathedra vere fidei. Pri
us autē licētias acceperūt/cum diceret: Ite in or-
B bem ꝛc. ¶ Quinta questio: quō sciuerūt oīa idio-
mata? Dicūt aliqui vno idiomate ipos varijs mo
dis fuisse intellectos. Alij dicunt q̄ oēs simul oīa
loquebanť idiomata. Alij dicunt q̄ separatim nec
intelligebāt ea: ꝛ hoc erat ꝓpter dilatationē fidei.
An de scripturis suis erat sic in p̄ncipio? Puto q̄
non ¶ Sexta questio: quare iudei apl̄os censebāt
ebrios? Dico hoc fuisse ꝓpter eorum maliciā: si-
cut modo si q̄sq̄ bene viuere velit/fatuus existima
tur. Ps. In te cantatio mea semꝑ: tanq̄ ꝓdigium
factus sum multis ꝛc. Hic dilata de mūdanoꝝ
finibus respectu ꝯtemplatiuoꝝ. Et quia fines eo-
rum sunt diuersi. Si porcus loqui sciret/alias ir-
rideret bestias/que se veluti ipe luto non inuolue-
rent. Alie questiones multiplicari possent ꝛ fieri/
videlicȝ de ꝓcessione spūssancti/de errore greco-
rum. An greci sint in statu salutis? An eoꝝ possint
audiri officiū: ꝛ cum eis haberi participatio? Insuꝑ
quare nominanť septē dona spūssancti: ꝛ ad quid
ꝓderunt. Quare attribuinť spūisancto clementia et
bonitas. Et sic de talibus q̄stionibus quas relin-
quo. Reuertamur ad finem faciendū ꝛ oēm chri-
stianā alloq̄mur aīam hoc pacto. Voca modo q̄-
so o christianissima anīa/voca ꝛ appella alta voce
C scīs desyderijs mediante bona domicella orōne
deuota gl'iosum hunc hospitem spm̄sanctum. Cū
aūt intrare venerit/manifeste illi aperias per alte-
ram domicellam que ianitrix est/ꝛ obedientia no-
minatur. Deinde tertia domicella ꝯscientie pax/ip-
sum reseruabit. Tunc illi sobrietatis mensam pa-
rabis vere fidei candelā/panem sapientie/vinum
compūctiōis/salem discretionis/fructū bonorum
opeꝝ: sparges pulchrā ac viridē bonaꝝ meditati-
onū arborē cum scrāꝝ cogitationū floribus coram
illo hunc letissimo vultu ꝛ iocūde excipies: illi la-
uando aquam p̄hebis deuotionis calefactā boni
amoris igne deuotiōis ꝛ dilectionis. Deinde illi
gratias ages: illum cubare facies pure ꝛ mūde in
pulchro lecto/lintheaminibus omni castitate re
dolentibus. Benedicta est mulier que sic opabiť.
Affirmo hospitē talem qui adeo liberalis/bonus
ꝛ gratiosus est/bene ꝓsoluturꝝ symbolum/ꝛ vicem
relaturꝝ in hoc mūdo: sed multo plus in alio. Vi-
des o aīa deuota? vide q̄ qui spm̄sanctū recipiūt
in hoc mundo/quasi semꝑ sobrie ꝛ sancte letanť q̄
D cunq3 illis accidat aduersitas: habent eñ spm̄san-
ctum qui eos ꝯsoleť/ꝛ in bona spe ꝯfortet. Nō est
iocūditas maior q̄ bone ꝛ sancte vite: vides tales
secure mori ꝛ prompte sine reluctantia. Quid mi-
rum? Pergūt enim de carcere ꝛ captiuitate in glo
riam ꝛ ꝑennem delectationē: nouerūt optime q̄ q̄
bonū recipit hospitē/bonā expectat mercedē. Hi
vero q̄ expulerūt spm̄ sanctū ꝑ varia crimina/sunt
fere semꝑ tristes/non habentes purā leticiā ꝛ libe-
ram. Et si interdum videanť ridere aut iocari/tri-
stis est ꝛ cantus opp̄ssoꝝ ꝛ sensu captoꝝ. Recte sen
su capiunť: qui sese suspēdunt ꝛ ꝑpetuo occidunt.
Et demū in hora mortis audi q̄d misera eoꝝ faci-
at aīa/que tūc in magna ꝯstituta est necessitate/an
gustia ꝛ dolore: q̄rere vult more suo aliquam mun
danam ꝯsolationē ꝑ quinq3 corꝑis portas/vti vult
oculis aliquā inspiciendo vanitatē: sed eos aperte
clausos ꝛ obturatos. Querit aliquam ꝯfortationē
sumere ꝑ complanctū ꝛ ore loquendo: aut dulcem
quempiā gustādo cibum/dentes repperit clausos
ꝛ linguam amaricatā. Sic vult adducere ꝯsolatio
nem aliquā per aures/sic ꝑ nares: sic per tactuȝ vi
lem ꝛ immūdum. Sed totum hoc nihil ꝓdest: q̄a
oīa clausa sunt ꝑ horribilē mortis seram. Tūc tūc.
Quid miserabilis facit alma male ꝯducta/misera
E sola ꝛ omni auxilio atq3 ꝯfortatione destituta? Fi-
unt illi insultus ꝛ accusanť vndiq3/vt ad eternā tra-
hať mortē ꝛ ꝑditionē. Deus/mūdus/inimici/oꝑa
eius eam ꝯdemnant. Ipa videt infernū apertum
ad se deuorandū: ardentē ignē ad se puniendum.
Heu quid facit ipa? q̄d dicit? quid postulat queso?
Intra se cadit/qm̄ desperat vllum sibi affuturum
subsidiū: oīa eñ in necessitate ei deficiunt: ꝛ cadit
sub se ꝑ eternā damnationē. Sed sancta aīa bene
ꝛ vere dicta spūssctī hospita/in illa hora secum ha
bet ꝛ in se bonū hospitē suū spm̄scm̄: hic est refu-
giū eius/spes eius/auxiliū eius/ꝯsolatio eius: eum
amplexať/illi adheret: ꝛ oīa ad talis aīe occurrunt
subsidium: sicut ipa cunctis rebus bene vsa est ad
dei gloriam. Tunc locať a spūscō ad ꝑpetuū spūs
sancti regnū remunerādo ꝛ cōpēsando ꝑuum ho-
spitiū qd̄ in hoc mūdo illi p̄parauerat: qd̄ reguȝ

nobis concedere dignetur spūssanctus q̄ est benedictus in secula seculoꝝ: Amen.

Sermo Joānis gerson cācellarij vniuersitatis parrhysieñ. In festo sancte ⁊ indiuidue trinitatis habitus.



Videmus nunc ꝑ speculū ⁊ ī enigmate. i. Corinth. xiij. Inter oēs materias de q̄bus v̄ba fieri possunt non est vnq̄ tam sobrie cum tanto timore ⁊ reuerētia se tenendū (ſm ꝙ dicit Aristote. ⁊ recitat Seneca) sicut cum de diuinitate ſmo habet. Et dī sctūs August. nihil esse quod possit queri fructuosius / inueniri difficilius / ⁊ in quo errari possit facilius ⁊ ꝑiculosius. Tenete vos ꝗ nunc o deuote popule christiane cū magna reuerētia / pace / silentio / sctā / humili ⁊ pura deuotione / tantum aut plus ꝙ faceretis in p̄sentia bn̄dicti corporis iesu christi (non q̄dem ꝓpter ꝑsonā meā / absit talis p̄sumptio: sed ꝓpter dei maiestatē) ⁊ ad melius impetrandā grām / v̄itatē absq̧ errore dicēdū de bn̄dicta diuinitate ⁊ trinitate ad nos illuminādum. Rem etiā fructuosam ad incitādū nos quo bene opemur ⁊ deū amemus: salutemus sanctū templū palaciū ⁊ singulare diuinitatis tabernaculū virginem gloriosam ⁊ deuote dicamus illi: Aue maria ⁊c.

G Uidemus nūc per speculū ⁊c. vbi supra. Finis / gloria ⁊ felicitas humane creature / est deū cognoscere: sic ꝓbauerūt ⁊ testati sunt excellentissimi quiq̧ ⁊ eleuati philosophi / Plato / Aristoteles Hermes trismegistus / Tullius ⁊ alij. Et quod amplius est hoc tenore dicit summus doctor noster iesus christus: hec est vita eterna vt cognoscāt te deū. Et Aug. Uisio est tota merces. Et Ps. Ostē de faciē tuā ⁊ salui erimus. Ad hunc nāq̧ finē ⁊ intentionē a deo hūana facta est creatura / vt eum cognoscat: ⁊ in hoc supat oēs inferiores creaturas. Nulla enī est bestia nec auis nec piscis q̄ ad hoc ꝑuenire possit: q̄uis fere omnes alie excellentie et ꝑfectiones que in hoīe sunt / in aliqua bestiaꝝ repiunt aut auium. Inuenit enim cognitio tempis p̄sentis / memoria p̄teriti / aliqua ꝓuidentia futuri. Cernunt quinq̧ sensus corꝑales in eius adeo perfecte / aut ꝑfectius ꝙ in homine. Canes absq̧ comparatione ꝑfectiorē habent odoratū / ⁊ etiam vultures: simea gustum / porcus syluestris auditū / aq̄la ⁊ lynces visum: ibi etiam repiunt imaginationes / phātasie ⁊ varie industrie ad euitandū quod malū est / ⁊ bonū ꝓsequendū. Ad hoc v̄o nulla peruenire potest bestia / vt dei sui habeat cognitionē. Ex quo claꝝ est argumentū in hoīe esse aīam quandam ꝑfectā immortalē ⁊ diuinā / cū ipsa facta sit ad diuinitatē cognoscendā / vt eam laudet ⁊ honoret.

H Ideo facta ēē ad imaginē ⁊ silitudinē dei. Homo enī tanto est ꝑfectior quāto de deo ꝑfectiorē habꝫ cognitionē. Sꝫ quo pacto habebim⁹ talē de deo cognitionē? R̄ndet aplūs in p̄dictis v̄bis / ꝙ ꝑ p̄senti vita non possumus videre deū / nisi in vmbra ⁊ in speculo. Nec tñ adhuc q̄libet hūana creatura sufficiēter disposita est vt hic deū tali modo videat. Aliqui ꝓpter corꝑis impedimēta q̄ vsum auferunt rōnis / siue ꝓpter etatē vt pueri / siue ꝓpter infirmitatē vt in maniacis ⁊ sensu captis / siue ꝓpter malam cōplexionē sicut in stultis a natiuitate: alij impediti sunt ꝑ abundantiā vitioꝝ ⁊ male vite ⁊ ꝑ defectū bone doctrine ⁊ consuetudinē mala audiendi. ij. physicoꝝ. Auerrois in ꝓlogo. Sicut enī dicit Aristo. iiij. Ethic. tales efficiunt sicut bruta / ⁊ brutales sunt: nec tales homines dici debēt / sed canes / porci aut leones: ſm ꝙ declarat Boecius in hoc ꝙ magis assimilant talibus brutis / que bene ordinata non sunt. Debet ergo q̄libet homo peccata fugere ⁊ malā ꝯsuetudinē. I

Malicia enim impedit ne deum cognoscere possit et veritatē. Sapieñ. ij. Excecauit eos malicia eoꝝ: aū oīa peccata carnalitatis aīam obscurāt ⁊ impotētē faciunt / ne quicq̄ cognoscere posset de deo ⁊ rebus spūalibus: patꝫ ibidē. ij. Sicut ꝑ exemplū videamus in speculo aliquo aut oculo / si ꝯtaminata sint luto et immūdicia / oculus nil videre poterit / ⁊ in speculo nihil apparere. Magno ope itaq̧ argui debēt oēs ꝑsone que non ꝓhibent neq̧ interdicūt iuuenib⁹ hominib⁹ ne sint dissoluti: dum hi sub eoꝝ positi sunt gubernamine / ab oībus eos ꝓtegere ⁊ p̄seruare debent occasionib⁹ taliū pctōꝝ: ⁊ qm̄ tempe nostro plures oībus pctīs ab eoꝝ ineūte etate dediti sunt oībus vitijs ⁊ oībus turpibus immūdicijs magis ꝙ bestie: ⁊ fingūt se abstinere non posse non agunt pniam / sed semꝑ peiores efficiunt / ⁊ in peiorem labunt casum. Quid miꝝ si illi exiguā aut nullā de deo habeant cognitionē si deū non videant / nec in vmbra q̄dem / nec in speculo? Qui igit deum cognoscerere vult (sicut in hac vita cognosci potest) debet in p̄mis bn̄ viuere / pure / sobrie et mūde. Debet insuꝑ sepenumero reuerti ad seipm ⁊ intra se. Cur? vt se cognoscat. Qm̄ si semꝑ extra K

te exeas / ⁊ aīam tuā ꝑ q̄nq̧ corꝑales portas aīme ad cognoscēdū solūmodo res sensibiles ad extra non opineris vnq̄ te deū bene cognoscere posse ⁊ ⁊ res diuinas: sicut dicit Plato in Thimeo: sꝫ eris fere similis mutis aīalibus: ac si dicere vellet / aīaꝫ non esse dignā ad deū cognoscendū / nec inter creaturas rōnales numerari / nisi seipam cognouerit Ps. Comparatus est iumētis insipiētibus ⁊c. O pulcherrima inter oēs creaturas (dicit dn̄s noster sctē anime) si te nō cognoueris / exi ⁊ seq̄re greges ouiū mutaꝝ. Ac si dicere voluisset / ꝙ aīa non est digna deum ipm cognoscere / nec esse iter creaturas rōnales si seipam non cognouerit: sed de nullo iudicet nisi de sensibilibus rebus ⁊ corꝑalib⁹. Dices cum insipiēti in corde tuo: nō est de⁹. Dixit insipiens ⁊c. L

Nec miꝝ est aīam humanā seipam cognoscere debere / cū sit imago ⁊ forma summi mgr̄i ad silitudinem dei ⁊ benedicte trinitatis: ipa est pulchrū ⁊ admirandū speculū / q̄d deū rep̄sentat. De quo dī aplūs: nos hīc deū posse videre sicut in enigmate ⁊ speculo: memor sum supiori anno de tribus me dixisse speculis / nature / scp̄ture ⁊ humane

creature in ꝑſentiaꝝ ſolū ꝓncipaliter de tertio lo-
quar humane creature: ꝛ de pulchra imagine be-
dicte trinitatis: que ad intra relucet cum purifica
ta eſt: mūdata ꝛ bene polita ꝑ bonā vitam / ſanctā
doctrinā / ꝑ ſanctiſpūs quoqꝫ opationē / ꝛ ꝑ vere fi-
dei lumen. Uerꝫ eſt me de hoc ſpeculo plura dice-
re poſſem de hac imagine aie ꝗ non caperetis. For-
mo hic ieſu chriſti argumētū: ſi terrena dixi vobis
ꝛ non creditis ꝛc. Joan. iij. Si terrena in vobis vo
bis dico ꝛ ea non intelligitis: quō ſi celeſtia ſupra
vos vobis dicerem cōprehenderetis? Scio tamē
magnā eſſe ꝯſolationē loqui audire de deo ꝛ diui-
nis rebus: nec fruſtra tempus eo in negocio cōſu-
mit. Et ſi non oēs me intelligāt / ſicut ſimplices au
M dunt ad vtilitatē in lingua latina eccleſie officiuꝫ
ꝗuis non intelligāt. Exponam ſecretū quoddaꝫ
colloquiū / ꝛ ſicut dialogū quēdā deuote anime cū
rōne ſapiēti ſorore ſua ad oſtēdendū aliqualr mo-
dum ꝑueniendi ad dei cognitionē ꝛ benedicte tri-
nitatis in ſimplicitate ꝛ vnitate ꝛ potius immora-
bor rationibus / ꝙ allegationibus. Pauloante in
ſpeculatione mea apparuit aiam ſic ſapientē rōnē
alloqui ꝛ dicere: Pulchra ſoror rō / diu extra me
fuiſti ꝑ quinqꝫ corpaliū ſenſuū portas / ad inueſti-
gandū de deo noſtro. Et ſciendū / ſi ꝗſꝙ te facere
poſſet certiorem. Quid dicis mihi? Que noua re-
fers? Chara ſoror tibi dicam. Rñdit rō: inueſtiga
ui ꝑ mare terram / aerē ꝛ ꝑ celum: terrā aūt interro
gaui ſi ipa eſſet deus meus. Rñdit / non. Interro
gaui mare / quod eodē tenore rñdit. Interrogaui
aerem / celū / ſolē ꝛ ſtellas ſi aliquid hoꝝ deus meus
eſſet: ꝗ oīa ſimul acclamabāt ſonora ꝗdem voce:
deus nos fecit: idolatre ꝛ pagani errāt / nos dij nō
ſumus: ꝗrite eum alibi ꝛ ſupra nos. Hoc modo rñ
dit mihi ois ſenſibilis res ꝛ corpalis. Oēs mihi
affirmarūt ſe dei appellatione indignas eſſe. Ha-
bent enim multas impfectiones / partes hñt ma-
gnas ꝛ paruas / ſuntqꝫ mutabiles. Cōuenit aūt de
um oīno ꝑfectū eſſe / immutabilē ꝛ ſine partibus.
Quare ſine partibus? Qm̄ totum eſt ꝑfectius ſua
pte: ſicqꝫ aliqd eſſe deus / quod nō oēm haberet ꝑ-
N fectionē. Iſta videlꝫ pars non tante eſſet ꝑfectio
nis quāte eſſet ſuum totū. Soror mea rō poſtꝙ ex
tra me deū noſtrum reꝑire non potes / ſed aliquid
eſt quod omnes illas res fecit: redi ad me ꝛ me cō-
templare / que ſpūalis res ſim ꝛ ſine partibꝰ: ſi for
ſitan non nihil noui audieris. Anima mea ita pri-
us feci. Conſyderaui ꝑſus qualis nam ſis: quan-
ta ſit memoria tua / clara intelligentia tua / volun-
tas tua / immortalis eſſentia tua / vita tua ſpūalis.
Attamē deus non es / nec pars dei / ſm manicheo
rum mēdaciū. Mutabilis eñ es de nō eſſe tuo ad
eſſe / de cognitione in alterā / de vna affectiōe in al-
teram affectionē / ꝛ de velle in velle: ꝛ ſic ſubiecta
es mutationi. Ideoqꝫ conſtat te ab alio factā eſſe:
quo eñ pacto poteſtatē habuiſſes creandi te / cum
prius eſſes nihil? Percipio tamē in te ꝛ ſupra te ali
qualr deum noſtꝝ in enigmate ꝛ ſpeculo. Uerum
eſt (ait aīa humana) me ꝑcipere ſuſpenſum quod-
dā lumen: bona ſoror ratio. Quero a te quomodo
eſſe poſſit / ꝛ ꝗd eſt quod cognoſcis / cum deum no

ſtrum cognoſcis? Eſt ne res colorata? Eſt res illa
illuminata / eſt ſonus / eſt odor / eſt dulcor / eſt ſapor O
eſt res ꝗ tāgi poſſit / tractari aut amplecti? Intrat
ne ꝑ portam oculoꝝ / aut auriū / aut ꝑ aliquē quin-
qꝫ ſenſuum corporis mei? non: nō anima mea: deus
noſter nihil taliū eſt ꝗ ad extra cognoſcis. Et ꝗd
mirꝝ? Nos ipſi eñ non ſumus taliū conditionum /
nec ſumus ego ꝛ tu albe nec nigre nec calide nec
frigide. Non ſumus res que audiri poſſit / odora-
ri / guſtari aut tangi. Nihilominus cum deum no-
ſtrū cognoſco: cognoſco lumē aliqđ oīno aliđ ab
eo qđ cernūt oculi. Audio melodiā aliquā ꝛ harmo
niam ſuꝑ oēs melodias: odoro aliquē odoreꝫ oēs
odores excellentē: ſentio dulcedinē ꝛ ſaporem ali-
quē / facio aliquos amplexꝰ: ſed eſt valde magna
diſtantia ꝛ alterꝰ modi qđ dixi / ꝙ ſint he res ſenſi
biles ꝗs cognoſcis. Noli vlterius ꝗrere: aliter eñ
nō poſſum declarare aut mōſtrare. Recte dicebat
Plato: difficillimū eſſe deū inuenire: vt phs ꝗdaꝫ
tres petijt dies ad rñdendū ꝗd eſſet deus: deinde
decē / poſtea triginta. Quāto eñ inꝗt plus cogito /
minus deſcribere aut notare ipm valeo. Sicut in P
abyſſo non ꝑcipit finis / hoc non eſt mirabile: ſci-
mus eñ incomꝑhenſibile comꝑhendi non poſſe:
alioꝗn tale non eſſet. Scimus rem que paruaꝫ ha
bet cognitionē / intelligere non poſſe tātū ſicut vir
tus cognoſcere poteſt ꝗ altioris eſt cognitionis:
vt oculus corpalis videre non poſſet id quod co-
gnoſcit imaginatio: nec poſſet comꝑhendere hoc
qđ ego ratio cognoſco: brutū aliqđ cognoſcere nō
poſſet: quod illi dicerē de compluribꝰ rebus quas
ſcio veras eſſe: ꝛ ꝑ diuerſas ſcientias cognoſco cla
riſſime. Et quoniā deus noſter eſt ꝛ eſſe debet ſi-
ne comparatione ꝑfectioris intelligentie facile ſcire
poteſt ꝙ ipſe ſeipm ꝛ cognoſcit: ꝛ ſcit oīno alio mo
do ꝙ ego ipſe cognoſcere valeā. Et adhuc magnū
eſt miraculū / me aliquid etiam in vmbra / ꝛ ſicut in
ſpeculo de ipſo cognoſcere poſſe: ſed hoc eſt ꝑ vir
tutē ſuam ꝛ ꝑ lumen ſuum quod irradiat ꝛ aliqua-
liter ſplendet ſuper oculos meos ſpūales / ꝛ ſupra
te anima mea ꝗ es ſpeculū ꝛ imago diuinitatē co-
gnoſcendi. Saltem pulchra ſoror rō: dic mihi ꝗ-
ſo dei noſtri cōditiones ſm ꝙ eam cognoſcere po
tes / ſicut in enigmate ꝛ ſpeculo. Libenter faciā in
quit rō. In ꝓmis ꝯſydero deum noſtꝝ rem eſſe im
mutabilē ꝛ ꝑpetuā ſine fine ꝛ ꝓncipio. Scis alma
mea te ab alio ꝙ a te factā eſſe. Concludo ergo ꝙ
ꝓma ꝛ ſumma cauſa ꝑ quā facta es / ꝑpetua eſt et
immutabilis: qꝛ non eſt nec poſſet eſſe ꝑ aliquē po
rem cauſam ꝛ ꝑfectiorē. Conſimilr ipa deſtrui nō Q
poſſet: quia oīa ab ea dependent: ꝛ hanc ꝓmā cau
ſam ꝑ quam tu facta es ꝛ creata / deum voco. In-
ſuꝑ anima mea / te cognoſcere nequeo / niſi eſſe tuū
ꝛ eſſentiam tuā cognoſcā: ſed cognoſcere nō poſ-
ſum eſſe aliquod impꝑfectū (quale tu es) abſqꝫ co-
gnitione eſſe alicuius ꝑfecti. Certum ergo eſt / me
nil cognoſcere poſſe abſqꝫ hoc ꝙ vt deū noſtꝝ co-
gnoſcam saltē veluti in vmbra. Quāꝙ non ſemꝑ
eam ꝑcipiaꝫ cognitionē more noctue / que nihil vi
dere poteſt ſine aliquali ſolis lumine: non tamē ꝓ
pter hoc ſolē in eiꝰ claritate videre ꝑt / nec ꝗcꝙ de

sole indicare:immo sol ei est veluti tenebre et ob-
scuritas/q̃ nihil ei⁹ videre põt. Simili mõ est de di
uinitate/quo aduisum meũ spũalem:q3 etsi nihil
cognoscere possim nisi p cognitionẽ diuini esse/
nõ tñ plene cognoscere possum q̃le est ipm dei esse
nisi q scio ipm esse:et de hoc minus dubitare pos-
sem/q̃ me simul esse et nõ esse. Chara rõ assentior
bene deum esse:et sic testant̃ oĩa s̃m q prius dice-
bas/deum esse/est vox nature inquit Damascen⁹
Ideo solet dici de aliquo valde certo: Hoc adeo
R certum est/sicut deus est. Sed declara mihi vnum
solum deum esse/et non plures. Nouisti alma mea
deum nostrũ omnẽ potẽtiã et omnẽ pfectionẽ habe
re debere:q3 debet esse pfectissima res que cogi-
tari posset aut inueniri/quo magis cogitari non
potest. Quapropter sequitur primo deũ esse rem
indiuisibilem et spũalẽ. Id eñ quod materiale est
diuisibile ac corpale/nõ adeo pfectũ est in suis pti
bus/sicut in toto suo:et sicut spũale et qd totam vir
tutẽ suã vnitam habet. Uirtus vnita fortior est se
ipsa dispsa. Secũdo sequit̃ deum esse summã vitã
et cognitionẽ. Id eñ quod vitã hab3 et cognitio-
nẽ/pfectius est et pstãtius nõ viuẽtib⁹ et sine cogni-
tione existẽtib⁹. Tertio seq̃tur deum nihil de no-
uo acq̃rere aut depdere posse, Alioquin enim face
ret se interdum non oĩno pfectũ:et sic tunc de⁹ nõ
esset. Quia etiam pfectio est totum bonũ suum:et
pfectionẽ suam vnitã habere absq3 mutatione de
meliori in peius/aut peiori in melius. Quarto se-
quitur deũ esse sine pncipio et sine fine in eternitate
oĩno perfectũ in essentia/in vita/in cognitione/in
bonitate et potestate/nihil amittẽdo/diminuendo
augendo/aut obliuiscendo:alioquin enim non oĩ
no pfectus esset. Quinto sequit̃ deum pfectissime
cognoscere omne qd est/fuit et futurũ est. Ideo me
ditari debemus diligẽter que facimus:qr nihil vs-
q3 adeo secretũ est quin ipm cognoscat. Ante ocu-
los agitis iudicis cuncta cernẽtis: Boecius in fi-
S ne:et est Aug⁹. in soliloq̃. ca. xiiij. in fine. Sexto seq̃
tur solum vnũ talem deũ esse posse q̃ oĩno pfectus
sit/et omnẽ habeat potestatẽ. Si enim dicas alterũ
deum esse qui et ipse aliquã habeat potestatẽ/ex te
quero si illa eadem potestas in deo nostro sit/an
minor. Si dicis q deus noster non talem habeat
potestatẽ:sequit̃ tunc ipsum non esse pfectissimũ et
potentissimũ si habeat illam eandẽ potentiã. Est
ergo sola vnica potentia/quas tu duas dicebas.
Chara soror mea ratio/ostendis (et recte quidẽ) so
lum vnũ deum esse posse/ pprie de deo loquendo:
sed quomõ est q lex nostra christiana dic̃ esse vnũ
deum patrẽ/vnũ deum filiũ/vnũ deum spm̃sanctũ
vnam trinitatẽ. Si pater deus est:et filius deus ẽ/
et spũssanctus deus:nonne cõuenit cõcludere tres
esse deos? Reuera anima mea non. Nõ potest eo
modo cõcludi:et videre potes per id qd dixi:quoni
am pater et filius et spũssanctus solũ vnicã possunt
habere potentiã/eandẽ pfectionẽ/vnam et eandem
bonitatẽ/vnam vitam/vnã cognitionẽ/est omni-
no vna res de his tribus:sed in creaturis alijs sic
T non est. Si enim Joannes homo vnus est/et Ro-
bertus homo vnus est/et Martinus est homo vn⁹

tres sunt homines. Cur? pfecto quia vnus non ha-
bet potestatẽ alterius/nec vitam suam/nec cogni
nitionem suam:et q̃uis anima mea et queclibet alia
creatura omnino creatori suo assimilari non pos-
sit:nec factura suo factori (sicut imago alicuius p-
sone ad extra:aut in speculo non potest omnino
esse similis in vita/in cognitione et potestate perso
ne illi quam repñsentat:nec vmbra lumini) tamen
aliqua inuenit̃ similitudo et per cognitionem ima
ginis (vt imaginis regis) cognoscit̃ rex quem re-
presentat:obscure scil3 et imperfecte: simili quoq3
modo anima mea dico/q per te et intra te/sicut per
imaginem quandam et speculũ hec aspicere possũ
que prius de deo nostro dixi. In pmis essentia tua
immortalis est et incorruptibilis: sed multo perfe-
ctius deus noster talem habet immortalitatẽ ab
omni corruptiõe alienam. Uitam habes que mo-
uet et gubernat paruum suum mundũ/totum vide
licet corpus ad libitũ suum. Multo plus deus vi-
ta est perfecta que mouet et gubernat vniuersum
mũdum vndiq3 ad liberam suam voluntatem et li-
bertatẽ: Si enim deus quod facit veluti coacte fa
ceret:et tanq̃ nihil facere posset nisi qd agit/qua-
lis esset pfectio/qualis libertas/quale arbitrium/
qualis ei deberet̃ gratia? Si tu anima mea liberã
ad corpus tuum et affectiones habes voluntatẽ.
Multo potius libertatẽ habere deb3 deus noster
omnipotẽs super res cunctas. Et hic errauit Ari- V
stote. et fere omnes philosophi. Quapropter deo
ingrati fuerũt et in horribiles ceciderũt errores/in
idolatrias/in contra naturã turpitudines:et nega-
runt liberam dei puisionem/bonorũ in altera vi-
ta remunerationẽ/et malorũ punitionẽ: ad Rom. i.
Obscuratum est etc. Tertio formare potes et facere
in memoria tua et cognitione millies mille mũdos
quos ponere potes veluti inesse vno quodam spũ
ali intra te. Quare ergo deus non facere posset et
formare ad extra in materiali eẽ et visibili tot et plu
res q̃ tu cogitare posses. Non ergo est mirabile
deum posse facere miracula/q̃ in sancta recitantur
scriptura/et multo maiora:nec mirandũ est deum
posse opari maiora/q̃ nos comphendere possim⁹
Contra stultos qui oĩa se opinant̃ capere posse.
Nec mirandũ est si deus mundũ formauerit s̃m p
determinationẽ libere voluntatis eterne:qñ et tali
modo ei placuit. Quarto/vno eodemq3 oculo mo
tum pcipis pteriti tempis/psentis et futuri absq3
vllo in te motu. Quare ergo deus cognoscere non
posset res esse mutabiles sine sui mutatione? Qui
to:tu p omnia membra es corpis tui tam in capi-
te q̃ in pedibus/corde et brachijs/absq3 hoc vt sis
minor in minima pte/q̃ sis in maiori: sine hoc q i- X
tra cor sis/simul es et in capite. Quare deus eẽ nõ
posset vbiq3 sine augmentatiõe aut diminutione?
absq3 hoc vt diceret̃ extra/sic q non sit intra:et si-
ne hoc vt oĩno cõprimat̃ aut ꝯcludat̃/vel sexm in
cludat in quauis creatura. Sexto:tu es adeo libe-
re voluntatis/q ea que tibi subiecta sunt/pdere po-
tes aut ꝯseruare ad libitum tuum/occidere aut nõ
occidere:de vna eadẽq3 terrea massa aut plũbea si
ue argẽtea facere potes vas ad ꝯtumeliam vel ho

norem: de vno eodẽq ligno facere potes ignem
et cineres/aut pulchrã imaginem quã custodias.
In grege tuo omnino accipe potes ouem vnã τ oc
cidere: alteram autẽ custodire. Si duo tibi sint fa-
muli quorũ vterq deliq̃rit ɔtra vitã τ statũ tuum:
vnũ tradere potes morti: τ alterũ parcere. Congru
um igit̃ est τ rõnabile deum posse facere de oĩbus
nob̃ creaturis suis ad liberã suã volũtatẽ absq vl-
la rep̃hensione/absq hoc vt ei dicat̃: quare hoc a-
gis? Et est ɔtra stultã p̃sumptionẽ humane creatu-
re/que alteram vult inq̃rere rõnem τ causam/q̃ iu
stam dei voluntatẽ/murmurãdo q̃dem ɔtra eam/
quare deus saluet hos/τ nõ illos: quare pon⁹ gra
y tiam ɔfert τ remissionẽ his/q̃ illis? Illorũ qui ge-
neraliter de humano genere captiui sunt in carce
re pcti/saltẽ pcti originalis. Nonne ius est vt gra
tiam faciat quibus placet ei/nullã faciendo iniuri
am his quos dimittit in carcere/in quo sunt inclu
si? Reuera sic. Nullus grãm ɔfert nolẽs hanc li-
bertatẽ o ala mea habere vis. Nihil ergo melius
est q̃ sp̃ humiliare te sub manu dei potẽtis/τ ex-
pectare grãm suã/diligẽterq ac deuote eam postu
lare/interea dum in hac vita fieri põt. Qui eñ sic
p̃seueranter fecerit/pcul dubio dãnari nõ poterit.
Deuoti auditores hoc pacto mihi videbant̃ collo
q̃ rõ sapiens τ aĩa deuota de bñdicta diuinitate/
atq de sublimitate sua τ maiestate. Cum intelle-
xissem horum v̾borũ finem/ex imo pectore suspi-
rabam: τ pre magna admiratione tremebã/pror-
sus stupidus τ extra me raptus. Clamabã cũ apo
stolo scõ Paulo: O altitudo incompreh̃sibilis
dei τ iudicioꝝ eius: q̃s ea cognoscere poterit? quis
comp̃hendere posset sensus dñi nr̃i/iusticiã suam τ
misc̃diam eius? O vere deus iustissime τ potentissi
me/ostende erga me miserã tuam creaturã miseri
cordie tue dulcedinẽ/non rigorẽ τ iusticie tue seue
ritatẽ: nihil eñ in me est quod eã ferre valeat. Dul
cissime deus tibi grãs ago de oĩbus q̃ mihi ɔtuli
sti: vt te cognoscerẽ esse oĩpotentẽ/iustissimũ τ op
z timũ: τ q̃ intra pfundas cordis mei tenebras splẽ
dere fecisti mirabile lumen tuũ. Merito itaq me
nihil esse iudico quo ad tuã sublimitatẽ: s3 rem eẽ
inutilẽ τ stultã quo ad tuam infinitã sapiam/me eẽ
rem vanã τ inanẽ quo ad tuã bonitatẽ. Cognosco
τ iudico omne quod facis τ facere vis/iuste factũ
eẽ/sapiẽter/dulciter/siue in puniendo p iusticiã/si-
ue parcendo p grãm. In oĩbus dñe (si placet) tua
erga me vtere gratia/sicut pius pater erga filiũ su-
um: vt dulcis dñs erga inutilẽ famulũ. Gloria do
mine tua est/τ vtilitas mea. Et te merito sp̃ ama-
re debeo/tibi seruire/atq honorare te. Si vti vis
dñe (qd̃ absit) si vti vis erga me iusticia/sicut iudex
iusticiari⁹ ɔtra pditorẽ τ malefactorẽ captũ τ talẽ
ɔuictũ τ pbatum. Certe dñe iuste merui illud: iu-
ste facere potes: attamẽ pp̃ter hoc nõ te dimitte-
re debeo: nec cessare tibi seruire τ honorare quan
tũ possum: τ q̃diu mediãte gratia tua non in talẽ
cecidero errorẽ/in furiosam talem obstinationem
q̃ te malum censeam aut inuidũ vt facis it dãnati
De misera creatura tua facere potes ad bonũ tu-
um placitũ. Nihilominus tamẽ faciam qd̃ in me

est tibi seruiendo: τ me ad tuam refero misc̃diam
interea saltẽ te amãdo τ seruiendo: quẽadmodum
es dignissim⁹/padisi partẽ adipiscar. Quid eñ est
paradisus/nisi te amare τ seruire? Et certe si ita cõ-
pleuero vsq ad finẽ legẽ tuã τ mandata seruiendo
a fieri non pt q̃n mei miserearis. Misc̃dia tua τ pro-
missiones v̾issime nõ minus magis ferre possent/
q̃ mater de filio suo q̃ perirẽ. Nota de scõ Ber-
nar. q̃ diabolo dixit: si petere veniã vellet τ dicere:
Miserere mei deus: ip̃e veniã ɔseq̃ret̃. Inimic⁹ in
clamãdo vt demoniac⁹ alta voce abscessit. Sic cõ
plures faciũt qui nõ dignant̃ ex corde pnlam age
re: verũ ɔtinue volũt in coꝝ immũdicia pmanere.
Hic adduci pñt duo de duabus psonis exempla.
Una rogabat/q̃ si damnaret̃/saltem vt deus hoc
ei ɔcederet/vt eum semp amaret. Altera dicebat
se hic recepturã asp̃sionẽ aque paradisi: τ q̃ in in-
ferno ip̃a se balnearet. Sic loquebar apud memet
ipsum/τ facere debet persona quelibet terribilia
τ admirabilia dei cogitando iudicia. Cum iterũ
audirem animã deuotã τ rationẽ sapientẽ/que ac-
cincte erant ad loquendũ de benedicta trinitate.
Posteaq̃ de diuina vnitate collocute fuissent: ve-
rum est rationẽ solam non fuisse: immo sibi fidem
bonam christianã associarat/que rationis et aĩe
illuminabat oculos/ad cognoscendũ melius hoc
qd̃ relucebat in speculo τ imagine aĩe. Deinde su
peruenit amabilis deuotio aut ɔtemplatio: de q̃ ua
in sequẽtibus sermonẽ habere potero/si breuitas
b tpis id admiserit. Bona soror inq̃t rõ ipsi aĩe: Tu
es pulcherrima imago quã te summ⁹ artifex face-
re voluit ad suam artẽ ondendã ad extra suã potẽ
tiam/suã sapiam/beniuolentiã suã: τ oĩno sicut in-
spiciendo aliquã bñ depictã imaginẽ/siue sit i spe
culo aliquo claro τ polito/siue ad extra in pictura
aut lapidũ scissura/habet̃ cognitio de artifice qui
imaginẽ fecit aut speculũ q̃ erat sapiens: pariffor-
miter aĩa mea cũ te pp̃e aspicere possum/τ in lumi
ne christiane fidei habeo cognitionẽ aliquã talem
qualis ad p̃sens sufficit de deo nostro: q̃ est vna
eẽntia in tribus psonis/patre/filio τ spũscõ. Nõ-
ne es sola τ simplex sub̃a? sic pfecto. Nihilominu⁹
tñ tres habes v̾tutes/q̃ sunt memoria/intellect⁹ τ
volũtas. De memoria nascit̃ cognitio: τ de me-
moria τ cognitione pcedit volũtas τ amor. Ecce
quo pacto si habeas in mẽoria tua siĩtudinẽ aut
rep̃sentationẽ alicui⁹ rei. Loquamur de teip̃o/po-
tes deinde ponere hanc siĩtudinẽ tuip̃si⁹ in intel-
lectũ tuum p clarã τ actualẽ cognitionẽ: τ cum te
cognoueris/formabis in volũtate tua amorẽ ali-
c quẽ τ dilectionẽ de teip̃o. Nõ dico h̃ adeo pfectũ
eẽ/q̃ cognitio tua τ amor tu⁹ de sub̃a tua sint. Nõ
eñ ad istud posse habes/faceres tñ si posses: est g̃
hic memoria tua tãq̃ parẽs cognitõis tue: τ de me
moria cognitõeq pcedit simul amor tu⁹ τ dilectio
Per similitudinẽ aliquã (q̃uis impfectã) in bñdi-
cta trinitate/pater i seip̃o rep̃sentationẽ habet sui
ipsius τ sue deitatis/atq cuiuslibet rei q̃ vnq̃ fuit
est/erit vel futura est: sicut ille q̃ cognoscit oĩa/τ p̃t
oĩa. Pater g̃ potest illã rep̃ntationẽ de se τ de sua
deitate τ oĩm reꝝ ponere in cognitionẽ psonalem:

vt se dicēdo/cōicando ⁊ diffundēdo. Et qm̄ dictio
⁊ cōicatio illa imꝑfecta esset si nō ꝑsus assimila-
ret patri: ei aūt nō ꝑsus assimilaret si nō esset vna
eadēq3 substātia ⁊ potētia ⁊ sapia cū eo. Congruit
hāc dictionē/q̄ filius dicit: vni⁹ eiusdē substātie cū
patre esse: ⁊ hoc mō solū vn⁹ est de⁹. Preterea nō
ne filius ꝑfecte patrē suū amare debet? Ita certe.
Nā omne qđ habuit/ei ꝯtulit: nihil sibiipsi retinē-
do: ⁊ tale ei dedit donū. Oportet ꝑ filiū ꝑ memo-
riā ⁊ gratitudinē dare donū patri adeo perfectū si-
cut est donū qđ recepit/⁊ sic facit. Dat em̄ ei spm̄-
sctm̄ q̄ est ꝑfectus amor ꝑsonal' patris ad filiū: ⁊ fi-
lij ad patrē. Ex quo sequit spm̄sctm̄ ꝓcedere tam
a filio q̄ᵽ a patre ꝯtra errorē grecoꝝ. Uidere pote-
stis insuꝑ deū nunq̄ᵽ solū fuisse sine ꝑfectissima et
iucundissima societate: q̄ est patris ⁊ filij ⁊ spūsscti.
D Propterea non est interrogandū/vbi deus fuerit
ante mūdi creationē: ⁊ qđ fecerit? Erat em̄ in seip
so/⁊ ducebat gloriosissimā atq3 iucūdissimā vitam
pater cū filio ⁊ spūsctō. Et in hoc apparet necessi
tas/nec deū solū esse dici posse/nec vnq̄ᵽ solū fuisse
Bonitas em̄ sola esse nō pōt sine sui effusiōe: gau-
diū perfectū non pōt esse sine ꝑfecto amore: perfe-
ctus aūt amor nō absq3 societate est. Oportet er-
go in diuinitate societatē esse: nec est intelligendū
societatē illam tam diuersam esse ⁊ vnius persone
extra aliā: sicut in rebus cernimus corporalibus:
hic em̄ esset rudis nimiū ⁊ falsus intellect⁹. Ideo
falluntur rudes iudei ⁊ saraceni/⁊ aliq̄ simplices ho
mines/q̄ nihil intelligūt de rebus spūalibus. Ani
malis hō non ꝑcipit ea que dei sunt. Attamen (di
cit hic aīa) necesse est (velint nolint) vt aliq̄s res
spūales esse ꝯfiteant: ⁊ que quinq3 corporalib⁹ sen
sibus cognosci nō possunt: ⁊ tu ratio recte ꝓdemō
strasti: ⁊ quelibet aīa in seipsa id pōt probare: ꝯue-
niens est hūc qui me fecit de nihilo/esse tā pulchrā
⁊ inter alias admirandam creaturā potentissimū
esse. Cognosco ergo prudentiā quā nec video nec
tango nec gusto. Conuenit ipsum valde sapientē
esse: igit sapientiā cognosco/⁊ non ꝑ aliquē corpo
E raliū sensuum. Postremo expedit eu3 esse magne
liberalitatis/beneficentie ⁊ beniuolentie. Nec sen
sibiliter cognosco q̄ res sit liberalitas hec: amor
hic ⁊ beniuolentia: sic dicerē de veritate ⁊ iusticia
bonitate cū absolute consyderant. O anima mea
(ait hic ratio sapiens) reuera ꝓprie loqueris. Sed
dico vlterius/ꝙ qui videre posset bonitatē/vitam
veritatē ⁊ charitatē: vt per lineā rectam ⁊ sine spe-
culo cognosceret: tollendo oēs imperfectiones q̄
in creaturis inueniunt. Diuinus ⁊ sctūs Dionysi
us dat exemplū: sicut sculptor imaginū format suā
imaginē: auferendo partes circūstantias quoadus
q3 imago ꝑfecta remaneat. Sic cū auditur sermo
de bonitate aut de veritate qui oēm auferret imꝑ-
fectionē que in bonitate ⁊ veritate est tali qualem
in te cognoscim⁹ anima mea nos videremus: sed
hoc hic perfecte fieri nō potest nisi in speculo ⁊ vm
bra. Cum em̄ quis nititur intelligere/⁊ flectit spiri
tuale3 oculū extra anime speculū/nihil videt: nisi ꝑ
speciale miraculū/aut valde subito sicut ē tonitrui
abscessus. Si imago aliqua appareret in aere abs

q3 hoc vt speculū videretur/ aut persona se specu-
lans (sicut per artem perspectiuā fieri potest) non
est dubiū quin per imaginē videretur ꝑsona: q̄ᵽuis
non opinaretur quis se eam videre qui ignoraret
quidnā esset. Et hoc conspicimus in pueris: qui se
speculātur ⁊ imaginē puerum aliquē credunt esse:
non autē talem imaginē. Sicut etia3 recitatur de F
Narcisso qui in fonte suam adamauit imaginem.
Sic faciunt fatui mūdani qui amant dei imaginē
⁊ in hoc peccant atq3 falluntur. Nota de eo qui fu
erat rex: quia primū viderat solem i altitudine do-
mus: dorsum orientē versus vertendo. Nota de il
lo qui spinis pūgebatur dum pomoꝝ mordere vel
let vmbrā. Inter secretū colloquiū rationis ⁊ ani-
me quod libentissime sentiebā/sustuli paulisper fa
ciem meā. Nescio ob quā dulcedinē ⁊ subleuamen
quod a nouo percipiebā: hoc mirandū non erat.
Dulcissima em̄ ⁊ benignissima soror sancte ani-
me ⁊ rationis sapientis descenderat: que nomina-
tur deuotio aut contēplatio amabilis ⁊ religiosa/
spiritus eā misit ad instruendū ⁊ perfectius docen
du3 secreta benedicte trinitatis in anima sancta.
Deuotio em̄ profundius accedit ac intuet id eui-
dentius ⁊ familiarius q̄ᵽ possit ratio sapiēs. Amor
intrat vbi cognitio foris stat: inquit Hugo supra
septimū capitulū celestis Hierarchie: Deo placet
reuelare se ⁊ secreta sua: abundātius deuotioni q̄ᵽ
rationi/dilectioni q̄ᵽ cognitiōi. Hinc seraphin ꝓ-
ximiores sunt q̄ᵽ cherubin. In hac annūciatione/
ꝯiunctione ⁊ secreto colloquio deuotionis/ ⁊ san
cte anime: taliter cauata ⁊ disposita est anima san
cta spiritussancti operatione: ꝙ filius dei spiritua
liter ibi concipit. Sed mihi digito compescere de
beo labella: quoniā mysteriū hoc ⁊ collocutio de- G
uotionis cū anima sancta admodū secrete fit: ⁊ tan
q̄ᵽ in silentio aliquo ⁊ quibusdā tenebris intra ani
mā valde prope ⁊ intime ꝓfundissimeq3 tangens
aurem spiritualē per sermonē quendā rationis et
cognosci nō potest nisi sola cū sola. Et per illā ani
mā cui deuotio loquit: et ratio etiā que ꝓxima est
locutionē hanc intelligere nō potest. Hec est pax
que exuperat omnē sensum. Nemo quidē nouit ni
si qui accipit. Consyderate igit/quō vobis hāc ex-
plicarē locutionē/quo nō modo edissererem. Inde
est ꝙ interdū persona simplex/deuota ⁊ deū amās
altiorē habet ⁊ digniorē cognitionem de diuinita
te/de sua potentia/sapiētia/bonitate/dulcedine ⁊
benignitate: quā habuerūt philosophi aut cōplu-
res docti theologi/⁊ alij qui sunt sine amore ⁊ de-
uotione. Postq̄ᵽ em̄ anima sancta q̄ ad deū tendit
mouerit alterū pedem/ sc3 intellectus ad viā dei:
crēdendo deū talē esse sicut ratio illuminat: ⁊ vera
fides christiana attestat/ eum etiā esse totū bonū/
totum amabilē/et totū desyderabilē (totus est vni
q3 desyderabilis) tunc ꝓfert alterū pedem affecti-
onis per amabilē deuotionē/⁊ transgredit oia ⁊ ꝑ
oia fiducialiter. Amor em̄ nihil timet quoadusq3
deo se iūgat amori suo/dulcedini sue/placentieq3 de
syderio: ⁊ quoadusq3 de deo ⁊ amore tali fiat tanq̄ᵽ
vnus spiritus. Qui adheret deo/ vnus spūs est: et H
amor transformat in amatū. Hic aīa mutat veluti

teutiã: per pulchritudinẽ sapientiã: p ordinationẽ
ꝛ bonitatẽ cognosco suã liberalitatẽ. Ideo cogno
sco tanꝗ̃ p vestigiũ ꝛ odorẽ/ tanꝗ̃ in speculo ꝛ vm
bra benedictã trinitatẽ: inquantũ potẽtia attribu-
itur patri/ sapiẽtia filio/ ꝛ liberalitas ꝛ bonitas spi
ritui sctõ. Uideo in oĩbus reb⁹ esse vnitatẽ/ veritatẽ
ꝛ bonitatẽ/ ꝛ mensurã/ numeꝝ ꝛ tendentiã. Uideo
in celo rotũditatẽ/ figurã ꝛ ordinationẽ. Uideo so-
lez ꝛ ignẽ habere claritatẽ/ lumẽ ꝛ colorẽ/ ꝛ oĩno in
vna substantia: vnũ pomũ habere saporẽ/ odorez
ꝛ colorẽ/ ꝛ oĩno in vna subã: vnũ triãgulũ/ tres tri-
angulos i vnitate. O deuota plebs christiana/ sic
põt imaginari itellec⁹ nr̃: vt natura loquit̃ i schola
sua: ꝛ teneo nihilomin⁹ nos nõ posse ꝯcipere oĩno
ꝛ credere exẽpla q̃ ipsa dat: ꝛ etiaz est multo maior
dissimilitudo in benedicta trinitate ꝗ̃ similitudo.
Q Ideo dicere vob̃ possum verba iesu christi: Si vo
bis dixero ꝛc̃. Et p vestigia ꝛ signa ꝛ vmbras pue
nerũt discipuli mei inq̃t natura/ ad vnitatẽ dei co
gnitionẽ ꝛ sue eternitatis: ꝗuis errauerint in mul
tis reb⁹: q2 nõ habebãt humilitatẽ: ꝛ nimiũ inqui
rere volebant: nec deũ ſm dignitatẽ suã glorifica
bãt. Nõne audistis ꝙ plato ꝛ hermes trismegist⁹
ꝛ aliq̃ alij expsse locuti sunt i diuinitate esse patrez
ꝛ filiũ: sed ad spm̃sctm̃ nõ puenerũt ob coꝝ ingra-
titudinẽ: ꝛ alij opinati sunt fieri nõ posse vt i natu-
ra diuia esset filiatio: nimis eñ rude ꝯcipiebãt
opinãtes gñationẽ sp fieri p ꝯiunctionẽ maris ꝛ fe
melle: qḋ erat stultũ cogitare: q2 de tali gñatiõe nõ
fit sermo: cũ dr̃ deũ patrẽ gñare filiũ. Teneam⁹ sp
firmiter sociã nostrã ꝛ comitẽ hũilitatẽ: ꝛ adeam⁹
aliã scholã sctẽ scptur̃e: in q̃ legitur ꝛ docent̃ disci
puli sui q̃dã reuelatiõe/ q̃ est magistra nature. Re
uelatio eñ que est magistra nature nos doceat tã
in veteri ꝗ̃ in nouo testamẽto esse vnũ deũ in trib⁹
psonis. Reuelatio docuit hãc veritatẽ ipm abraã
qñ tres vidit ꝛ vnum adorauit. Reuelatio docuit
hãc veritatẽ ipm dauid: cũ dixit: Dñs dixit ad me
ꝛc̃. Et iterũ: Dixit dñs dño meo ꝛc̃. Reuelatio do
cuit hãc veritatẽ Esaiã cũ audiuit: ꝙ cãtarẽt altis
vocib⁹ seraphin: Sctũs sctũs ꝛc̃. Et expressius in
lviij. ca. Nõ a principio in abscõdito locut⁹ sum: ex
tpe anteꝗ̃ fieret ibi erãt. Et iterũ: Dñs deus misit
me ꝛ spũs ei⁹. Sed in nouo testamẽto hec veritas
tã clare ostẽsa est p reuelationẽ: q̃ docuit aplos vt
ꝯtradici nõ posset. Nõne pcipit ies⁹ christ⁹ vt ba
ptizet̃ in nõie patris ꝛc̃. Nõne dicit sctũs ioãnes
euãgelista expressissime ꝙ tres sunt? Et si aliq̃s ad
R miret̃ de hoc qḋ dicit reuelatio/ ipsa facit ei vel fa
cere põt argumentũ iesu christi i themate nostro:
adducẽdo ei miracula visibilia ꝛ mãifesta q̃ facta
sunt: q̃ tamẽ nullo mõ cõprehendere possum⁹. Si
intelligere nõ potes (dicit reuelatio nature mgr̃a)
quõ mũdus fuit ex nihilo creat⁹/ mare rubrũ diui-
sum/ sol versus/ mortui resuscitati/ ceci illuminati/
leprosi sanati/ inimici eiecti: q̃ sunt res sensibiles:
ꝛ q̃ videre potuim⁹ ad oculũ. Consydera qualiter
ꝯcipies qḋ videre nõ potes: nec hunc q̃ habitat lu
cem inaccessibilez: si ergo terrena dixi vob̃ ꝛc̃. In
hac schola errauerunt oẽs heretici ob defectũ hu
militatis. Deinũ maxie vellẽ o deuota turba chri
stiana: vt bene intrare possetis tertiaz scholã: que
admodũ ꝓpria est in nobis ꝛ intra nos: quã voco
scholã humane nature: scholã anime nostre. Uti
nã ibi videre ꝛ audire possim⁹ illius schole magi
strã: que nõiat̃ diuina illuminatio vel illustratio vł
inspiratio. Scđm qḋ dicit ꝓpheta: Signatũ est su
per nos ꝛc̃. Profecto si hac scholã intrare possu-
mus ꝛ in ea quiescere: videbimus ibi pulcherrimã
bñdicte trinitatis imaginẽ aĩam nostrã: que facta
est ad similitudinẽ ꝛ imaginẽ dei ꝛ p ipsam (tanꝗ̃
p pulchrũ quoddã speculũ) legere possum⁹ ꝛ inspi
cere nostre fidei veritatẽ: ꝛ multo plus ꝗ̃ i schola
cõi ꝛ generali nature: ꝛ clarius/ nõ aũt verius vel
certius ꝗ̃ in schola scripture. Sed dices mihi ve-
lut p maximã admirationẽ: quare dubitem ꝙ nõ
oẽs possum⁹ leuiter intrare hãc scholã hũane cre
ature: cũ sit nostra/ ꝛ nobiscũ ꝛ in nobis. Sumus
eñ creature rõnale: heu veritas est/ sed alibi est im
pedimentũ/ ꝛ quale impedimentũ? Certe magnũ ꝛ S
diuersum: qḋ est? est pctm̃ cũ3 vniuersa maledicta
societate sua ꝛ sequela ac cõplicibus/ priusꝗ̃ pec-
casset adã erat in ista schola/ ꝛ clare se speculabat̃:
in hac pulchra imagie trinitatis ꝛ diuinitatis aĩa
nostra. Sed cũ pctm̃ intrauit/ fecit eam obscurã: ꝛ
circũdedit eã ingenti quadã nube caliginose igno
rantie: ꝛ fuit schole illius introitus tanꝗ̃ clausus
ꝛ munitus: adeo vt vix posset quis intrare vel vide
re diuinã inspirationẽ aut illustrationẽ que est oc-
cultata ꝛ circũdata hac magna nube vere ignorã-
tie: ꝛ hinc est paucos esse hoies qui velint vel di-
gnent̃ q̃rere introituz: sed currũt ꝛ ambulãt semp
extra p res terrenas/ aut pursas coꝝ affectiones
ad carnalẽ sensualitatẽ: que eas ducunt nũc huc
nũc illuc vndiquaq3 sine requie: modo exit extra se
homo p portã oculoꝝ/ videndo mũdi vanitatem:
modo p portã aurium/ audiẽdo fabulas ꝛ menda
cia: modo p portã oris supra escas/ ꝛ per verba di
uersa/ ꝛ p portã tactus in diuersis inordinatis de-
lectationibus. Ideo mirandũ non est/ si nõ intre-
mus scholã nostrã que in nobis est/ cũ semp extra
sumus. Et si interdũ intrare velim⁹ ibi sunt phan-
tasie ꝛ imaginationes terrenarũ rerũ in maxio nu
mero: ibi sunt mala desyderia in magna copia que
disturbãt ꝛ impediũt istum introitũ in scholã no-
stre aĩe. Et si forsitan parũ accedimus: non pma
nemus: q2 nec videm⁹ nec sentimus vllã volupta-
tem: imo mox reuertimur ad pursam nostrã con
suetudinẽ/ videndo ꝛ desyderãdo mũdi vanitates.
Et recte assimilant̃ ioculatori aut cursori: qui nõ
habet peius habitaculũ ꝗ̃ propriũ. O vtinã quis
bene intrare posset ꝛ introspicere in hanc nostrã
scholã: sicut faciunt sancti ipsius paradisi: et sicut
faciebat Adam: quẽadmodũ etiã viderũt excellen
tes theologi qui oẽm eoꝝ curã tollebant a mũdo:
sicut sctũs Paulus/ sctũs Aug⁹/ sctũs Hilarius: ꝛ
alij. Qui bene intrare posset ꝛ videre/ dico vobis: T
ꝙ audiret diuinã inspirationẽ seu diuinã illustrati
onẽ huius schole magistrã: que valde subtiliter ꝛ
ꝓfunde nobis loq̃ret̃ de excellẽti mysterio glorio-
se trinitatis. Ibi nobis ostẽderet memoriã ad simi
litudinẽ dei patris generare in se cognitionẽ: me-

morã et cognitionẽ ambas simul ꝑducere amorẽ.
Est ergo hic memoria vel rõ vt pater/cognitio vt
filius/ꝛ amor est vt spũsſctus. Sʒ sicut dicit iesus
christus cũ terrena dico vobis et q̃ in nobis sunt:
nec tñ ea intelligitis ꝛc. Omittam⁹ igiẗ loqui de re
bus diuinis: ꝛ quarũ cognitio nobis ꝓmissa est ꝓ
mercede nostra in paradiso: et loq̃mur paululũ ad
instructionẽ nostram ac moralitatẽ. Et dicam⁹ ꝙ
sub deo benedicta trinitate nosipsos humiliare de
bem⁹ in omni posse nostro: scire ꝛ velle/ordinatis-
sime posse quo ad hoc est appropriatũ patri: scire
filio/velle spirituisctõ: posse nostrũ infirmitatẽ ple
nũ est: scire nostrũ obscuritate: ꝛ velle nostrũ mali
gnitate: nisi aĩa nostra se iungat deo/ꝛ se associet
tanq̃ ad summã potentiã/sapientiã ꝛ beniuolẽtiã.
Qui dicere vellet de paruo posse nostro in oĩbus
rebus/parua tentatio nos supabit. Dicit sanctus
Aug⁹: vbi se opinabaẗ plus posse ibi maius erat
nõ posse: cũ confidebat in ꝓpria virtute: ꝛ fortitu
do interdũ magis nocet que est causa infinitoꝝ ex
cessuum/belloꝝ/iniuriarũ: bibendo etiã ꝛ comedẽ-
do. Nota de illo qui volebat scandere panẽ. Scire
est obscurissimũ: sicut dixi. Sed sciẽtia dei nõ defi
cit: ꝛ q̃ nimis scire vult in hoc mũdo/delinq̃t/an-
cille seruiẽdo ꝛc. Hoc philosophi ostẽdunt ꝑ eorũ
errores quõ parũ scire possum⁹ ꝛ manem⁹ vani et
vacui. Labimurq̃ʒ ad malignitatẽ ꝛ delectatiões.
Sola delectatio dei ea est q̃ nos satiare posset et
sanare: ac dulcẽ facere oẽm huius mũdi tristiciã.
Hoc patuit in sctõ Paulo/sctõ Laurentio/et sctã
Agatha: quarũ fidẽ ꝛ fortitudinẽ sequamur: vt eis
in celestib⁹ associemur. Ad que ꝛc.

Sermo de eucharistia.

u 

MEmoriam fecit
mirabiliũ suoꝝ misericors et
miserator dñs escam dedit ti
mentib⁹ se. Ps. cx. Ad bonũ
iocunditatẽq̃ʒ vertaẗ pulchra
hec atq̃ʒ solẽnis ꝓcessio. Hic
sum⁹ vt loquamur ꝛ exponam⁹ mysteriũ et maria
mirabilia gloriosissimi hui⁹ sacramẽti: sicut dicit
thema: Dñs noster misericors ꝛ dulcis memoriã
fecit mirabiliũ suorũ: escã dedit timẽtibus se. Qui
scire vult qua reuerẽtia/pace ꝛ silẽtio verbi dei ci
bus recipi debeat (ꝑcipue autẽ de fidei nostre my-
sterijs) intelligat qđ dicit sctũs Aug⁹: ꝙ non min⁹
est peccatũ contẽnere verbũ dñi nostri aut impe-
dire/q̃ dominicum corpus inhoneste tractare. In
quali tñ reuerentia ꝛ honore se habendũ sit in pre
sentia dñici corporis vniusquisq̃ʒ christian⁹ cogno
scere debet ꝛ scire: de quo dicã etiã in sequẽtibus.
Uidetis ꝓcessionẽ ꝛ solẽnitatẽ hodie fieri visibili
ter: sed dico ꝙ per verbũ dei vti per septeʒ vascula
preciosa deus hodie spũaliter portari debet in ci-
uitate aĩe de vico cognitionis in affectionis vicũ
vt deus ipse cognoscaẗ ꝛ ametur. Hunc concomi
tari debent oñes virtutũ processiones cũ magna
quidẽ solẽnitate. Domina fides ministrare debet
incensas tedas duodecim articuloꝝ: spes debet eũ
eleuare: quatuor cardinales virtutes ipsum porta
re debent: charitas dicere debet dulcia et deuota
cantica. Ad alias autẽ virtutes alia spectãt officia.
Ad vnam quidẽ spargere viridem bonarũ cogita
tionũ herbam: ad aliã seminare ꝛ deijcere sanctaꝝ
affectionuʒ flores diuersos/ pulcherrima est visu
talis processio: tale cordis gaudiũ/talis exultatio.
O deuote populus/quis dabit vt nũc talem facia
mus processionẽ? felix fuerit anima illa que sic fe-
cerit. Sed certe hoc digne fieri nõ potest sine gra
tia ꝛ auxilio spiritussancti ciuitatis huius domini
qui ꝛ portas aperit clausas per peccatũ. Ad te igi
tur nos cõuertamus virgo gloriosa ad hanc gra-
tiã impetrandã: que ea es in qua factus fuit ꝛ for-
matus panis iste vite/panis angeloꝝ: ꝛ te saluta
bimus/dicẽtes: Aue gratia plena ꝛc. Memoriam
ꝛc. Scribiẗ vbi allegatum est. Considerranti subli-
me sancti sacramẽti mysteriũ paulo ante mihi: vi
sum fuit ꝙ falsa/ illegitima ꝛ obstinata infidelitas
syluestris bestia: monstrosa et simulata appareret
in secreto cogitationis mee. Turpis erat figura
eius/nigra/obscura/ multũq̃ʒ formidanda: oculos
suos semper deorsum fixos tenebat/quos claude- x
bat. Non enĩ aspicere poterat clarum superiorem
solem. Cum aũt sese ostendisset ipsam/ veluti per
iram ꝛ irrisionẽ turpiter exclamare cepit. Simula
ta hec infidelitas optime fidẽ percepit loquentem/
nec tamen eã inspicere poterat. Nã solus aspectus
eius ipsam necasset infidelitatẽ. Fuit ergo impa-
tientissima ꝛ veluti furiosa obiurgans ꝛ arguens
verba hec ipsius Dauid nil esse aut conducere ad
propositũ/aut ea nihilipendenda esse. Quid cogi-
tas (inquit) has esse falsitates quas speculans et
meditaris tuũ amittẽdo tempus? Quõ iesus dare
posset carnẽ suam manducandã ꝛ sanguinẽ suum
potandũ? Si tremerẽ/metuerẽ totus ꝛ pre grandi
sudarem fremitu: interrogandũ profecto est mini
me. Attamen cõfortaui memetipsum in hoc quod
moꝝ ꝑcepi ipsam ab incredulis missam esse iudeis
ſm euãgelij textũ Joãnis. vi. ca. Litigabãt ergo
iudei ꝛc. A tali magistro/talis nũcius. Et cum me
ad respondendũ disponerẽ: posteaq̃ animũ in me
sumpsissem ꝛ audaciam. Sustuli aliquãtisper ocu
los/ꝛ vidi theologiam fidelẽ ꝛ veracem guberna-
tricẽ sancte ecclesie de celis descendentẽ ad hec in
feriora. Que postq̃ descendit in domiciliũ cordis
mei: respexit paululũ ex transuerso per indignati-
onem: aduersarium suum infidelitatẽ. Et sese moꝝ
me versus vertit: et ait dulci ac secura voce/me in
nullo dubitare debere: q: iesus christus dare pos-
set carnẽ suam manducandã/ ꝛ sanguinẽ suum po
tandũ. Memoriã inquit/ fecit mirabiliũ suorum.
Dulcis (ait) ꝛ misericors domin⁹/ ſm Dauid pro
phetiã/memoriã fecit mirabilium suoꝝ: escam de
dit timẽtibus se. Quã escam? Escam ꝑciosi sui cor
poris ꝛ sanguinis sui. Caro mea vere est cib⁹: ꝛ san
guis meus vere est potus. Nihilomin⁹ diuina the
ologia in suo ꝑseuerabat sermõe: ꝛ dixit sic si bene
memini/veluti ꝯquerẽdo/suspirando: O humana
creatura quib⁹ tenebris ignorãtie ꝛ falsitatis inuo-

ueris: maledictũ sit peccatũ qđ tibi talia adduxit:
postq̃ creata eras in pulchro ꝛ claro die cognitio
y nis ꝛ veritatis in statu innocẽtie. Sed o stulta hu
mani cordis ꝑsumptio: q̃ in obscurissima hac no-
cte oĩa videre putas ꝛ cognoscere. O miserabilis
conditio status tui cũ sis in nocte illa obscurissi-
ma: ꝛ tamẽ meã recusas claritatẽ vere fidei christi
ane: qꝛ videt̃ tibi q̃ decepta es / te satis clare vide-
re. Nihil vides quo ducaris / meũ tamen recusas
auxiliũ. Sed o stulta humani cordis conditio: que
prorsus cõprehẽdere niteris opa ꝛ ɔsiliũ magistri
tui / dei tui / summi dñi ꝛ oĩpotentis sapiẽtissimi im
peratoris. Exiguus ꝛ pusill⁹ nimiũ foret deus no-
ster: si nihil facere posset qđ ingeniũ tuũ vsq꜄ adeo
rude sauciũ obscuratũ oĩno cõprehendere nõ pos
set. Te itaq꜄ humiles vt scholasticus .i. discipulus
corã preceptore / stultus corã sapiente / vt creatura
corã creatore / veluti oĩno ignorãs ad hũc qui oĩa
scit ꝛ cognoscit. Reuera capere nõ poteris qđ tibi
monstratura sum: nisi ꝑus credideris. Si non cre
dideritis / nõ intelligetis. Bonos excipio christia
nos q̃ mihi credũt / ꝛ me sequunt̃. Uolo igitur ad
eoꝝ consolationẽ / non aũt per curiositatẽ ꝛ conten
tionẽ adducere extra scripturã clarã rationẽ: ꝓpt
quã deus supmus dñs ordinauit admirabilissimũ
hoc sacramentũ ꝛ velatissimũ preciosissimi sui cor-
poris ꝛ sanguinis sui ꝓ spũali refectione aĩe: relin
quens mirabilia sua in memoriã et miracula suis
seruitorib⁹ / eũ timẽtibus / eiq꜄ seruiẽtibus ꝑpetuo
testamẽto dedit illud. Nõ dubiũ est quod nec ipsa
negabit infidelitas: vnumquẽq꜄ dñm ad bene gu
bernandũ suos subiectos / tres debere habere con
ditiones / potentiã / sapientiã ꝛ beniuolentiã. Po-
tentiam ad eos tutandos. Sapientiã ad eos ordi
nãdos. Beniuolentiã ad eos amãdos ꝛ gubernã
dos. Et cũ dñs aut princeps talis fuerit / vnusquis
q꜄ subiectus recognoscere debet talẽ potentiã seu
potestatẽ / honorare hanc sapientiã / amare hanc
in dño suo beniuolentiã: alioquin talis subiectus
ingratus esset / illegitim⁹ ꝛ animaduersione dign⁹
seu punitione. Sed q̃s est ille dñs in quo he ɔditi
ones sic inueniant̃ / quẽadmodũ in deo nostro: qui
in essentia sua potentia est infinita / sapiẽtia infini
ta / beniuolẽtia infinita. Ideo vnusquisq꜄ subiect⁹
eũ recognoscere debet esse talẽ .s. omnia potentẽ:
oĩa scientẽ / oĩa amantẽ. Nec est iudeus / nec sarace
nus / aut alius infidelis quisq̃ qui hoc negare de-
z beat. Ad declarandã igit̃ hãc potentiã / sapientiã
ꝛ beniuolentiã ad extra: q̃uis etiam opus nõ erat
vt crearet mundũ: ꝛ inter alias creaturas vt crea-
ret creaturã humanã que eũ dñm cognosceret: illi
honorẽ deferret ꝛ reuerentiã / ad vtilitatẽ quidem
humane creature / nõ autẽ ipsius dei: etsi etiã bene
cognosci fecerit potentiã suam / talẽ formãdo mũ
dũ suam sapientiã: ipsum ordinãdo suam beniuo
lentiã ipsum sic ɔseruando ꝛ gubernãdo: taliter q̃
excusari non põt humana creatura si illũ non co-
gnoscat dñm. Modo qꝛ opera illa sunt nimis cõ-
munia ꝛ nimis sepe visa cõplures paruipendũt: in
eo quidẽ q̃ videt̃ eis deũ nõ posse aut scire / aut vel
le facere aliã rem q̃ eam quã fecit / ostendit ꝛ facit.

Nõne scimus aliquos etiã qui sapiẽtes dicebant̃
ꝛ philosophi illius fuisse erroris: negantes deum
quicq̃ de nouo ꝓducere posse / nõ vtendo materia
que iã est ꝓducta. Negabant ipsum mutare posse
vnã rem in aliã. Et peius adhuc dicebãt: deũ nõ
gubernando ꝓuidere ipsis hoĩbus: sed oĩa regi
fato destinatione aut fortuna: voluit itaq꜄ deus ꝑ
fidos hos destruere errores: ꝛ maledictos veneno
sosq꜄ a cordib⁹ subiectoꝝ extirpare: ideo dedit oĩ
creature humane expressum ꝓceptum ad credendũ
aliquas res: alias quidẽ ab illis q̃ sentiri ꝛ vie quo
libet percipi possunt ꝑ corporeos sensus / sicut fa-
ciunt bestie: vt credendo oẽs hoĩes deũ suum co-
gnoscerent / iudicarẽtq꜄ eum oĩa potentẽ / omnia co-
gnoscentẽ ꝛ oĩa gubernantẽ ad purã suam ꝛ liberã
voluntatẽ: absq꜄ limitatione aut ɔtradictiõe qua-
cũq꜄. Et illa est causa ꝓpter quã deus misericors
dñs memoriã fecit ꝛ recordationẽ mirabiliũ suoꝝ
hãc dando escam vt human⁹ intellectus subiect⁹
esset ad credendũ de eo q̃ est oĩpotẽs: ꝛ potest oĩa
facere multo plura q̃ creatura humana intellige-
re possit: ꝛ oĩno aliter q̃ esset ꝑm cõem nature cur-
sum. Reuera paruus nimiũ ꝛ impotẽs foret deus
noster / si nil aliud facere posset ꝑter illa q̃ tu assue
tus es videre bestiarũ more: aut si sapiẽtia taliter
esset numerata vt nihil facere posset / nisi qđ ingeni
um tuũ stultũ ꝛ obscurũ comꝑhendere posset: aut
quõ eum amaret volũtas tua ꝑ oĩbus aliis creatu
ris nisi gratiã suaꝫ spiritualẽ cognosceres ac beni-
uolentiã suã / ꝛ eius de te ꝛ ad te ꝓuidentiã singu-
larib⁹ modis / alio modo q̃ ad bestias. Cognosce
re ergo potes: quare deus memoriã fecerit mirabi
liũ suoꝝ in sctõ isto sacramento. Est enĩ vt intelle- a
ctus tuus se illi subdat ꝑ oĩpotentie sue cognitio-
nẽ / ꝛ immẽse sue sapiẽtie: atq꜄ volũtas tua prorsus
dedita sit ad illi obediendũ / amandũ / charũ habẽ
dum / gratiasq꜄ agendũ: cũ talem adeoq꜄ specialeꝫ
curã tui habeat gubernatiuus per singularẽ beni
uolentiã. Non ideo hic audiri debet illegitima in
fidelitas ingratitudinis plena q̃ iniuriis afficiat
dei potentiã. De sapientia ꝛ beneuolẽtia murmu-
rat ac diffidit / dicendo: Quõ posset iesus dare ꝛc.
Bono quidẽ iure deus põt / vult ꝛ scit. Sic facere
põt: ꝛ si nõ esset nisi ad ɔfundendã stultã humani
cordis ꝑsumptionẽ / ꝛ dãnande sue infidelitatis q̃
oĩno sibi subdi non vult. Sic loquebat̃ christiana
theologia bona religiosa: cũ infidelitas nõ diuti⁹
ɔtinere potuit / quin alta voce diceret: qđ diu impa
tienter valde in corde / ꝛ modis inter dẽtes suos ro
dendo murmurauerat. Et adducebat multas ra-
tiones friuolas / dicẽs: deũ sic facere non posse ꝑm
potentiã suam / sapientiã ꝛ beniuolentiã q̃ panis
mutaret̃ in carnẽ: q̃ res tam magna sub tã parua
re contineret̃: ꝛ quod vnũ idẽq꜄ corpus in tot esset
locis. Insup q̃ panis ɔsecratus nullã a nõ ɔsecra
tõ habet differentiã / quin corruptioni subiect⁹ sit:
ꝛ tamẽ deus imortalis est. Demũ nõ videre beni-
uolentiã / cum vt dẽ mali efficiant̃ peiores. Et boni
quo pacto meliores efficerent̃ quo ad animã per
corporalẽ escam que animã illã non intrat. Qua-
propter mirandũ non est / aut infidelitas si: querã

quō? Est ne idolatria hoc? Quō pōt iesus dare rč.
Sed ad oia hec argumēta ꝛ similia nō fuit digna-
ta respōdere theologia: imo dixit obstinatā in fideli-
tatē dignā nō esse ꝙ talia corā ea declararent myste
ria: nec corā adherētibus sibi iudeis vt falsis chri
stianis. Hoc esset ponere margaritas ad porcoꝝ
pedes/ꝛ sanctū dare canibus. Dixit insup nunꝗ̄
mysteriū hoc intelligi posse plene sine fidei lumi-
ne/nisi credideritis nō intelligetis. Nota de Py-
thagora: Scholastic⁹ priusꝗ̄ addiscere possit ꝗc-
ꝗ̄: necesse est vt id credat qd̄ preceptor suus illi di
cit. Postremo theologia īfidelitatē misit ad scho
las: non quidē ad quascūꝗ/ sed scholas suas: the
ologie approbatissimos ꝛ electos legendo docto-
res/sed infidelitas ire nō dignabat̄: nec quicꝗ̄ pro
ficere hereticis suis/iudeis ꝛ alijs incredulis. Re-
dij ad meipsum ꝛ per auxiliū vere fidei suiꝗ lumi
nis theologie scholas intraui ibiꝗ intellexi. Quō
respōdendū esset infidelitatisꝗ soluēde rationes.
Si aūt aliq̄ q̄ in his scholis minime fuerunt oīno
has predictas solutiones intelligere ꝛ cōprehēde
re vellēt: non admodū magna foret humilitas vt
B videtur. Unusquisꝗ suū curare debet officiū: nō
est scientia vsꝗ adeo parua que perfecte sciri possit
absꝗ studio diligenti ꝛ longo: ꝛ mediātib⁹ bonis
preceptoribus/ imo nec minus fieri posset ex pla-
stro qui malis est multū sine longo vsu: nec posset
aliquis bene cibum aliquē preparare/aut calceos
facere/aut seras fabricare/aut horologiū/ aut sci-
re venandi artē aut aucupandi. Multo minus p̄-
sumere debet homo simplex ꝙ possit ad p̄mū ver-
bum altissimā ꝛ dignissimā omniū scientiarū adi
pisci que ingenium requirit subtilius/deuatū ma-
gis/ꝛ minus impeditū ab oībus alijs terrenis cu-
ris. Si clericus mechanicoꝝ discernere vellet ar-
tificia/mox illi diceret quantūcunꝗ parū sciret:
Curam geras libroꝝ tuoꝝ. Si tamen aliqui alij ꝗ̄
theologi velint audire loqui de sublimi hui⁹ sacra
menti mysterio pro eorū consolatione humiliter/
deuote ꝛ sobrie: non autē per superbā presumpti-
onē ꝛ per curiositatē/dicendo nil se credituros nisi
intelligāt. Dici potest recte/de hoc recitat̄ ad lau-
dem sancti Ludouici (si bene memini) ꝙ miraculū
quoddā tēpore suo factū fuit in sancti sacramēti
approbationē: sicut sepius fiunt tpe nostro etiaꝫ.
Dixerunt familiares sancto Ludouico vt iret vi-
sum p̄dictum miraculū. Quare irem respōdit san
ctus rex: bene credo sacramentū absꝗ hoc vt no-
uum videā miraculū. Reuera fuit hec respōsio bo
ni ꝛ firmi christiani: q̄ deo absꝗ vadio aut pigno
re vllo credebat. Uadia fidei sunt miracula ꝛ rati
ones. Pari modo debet vnaqueꝗ p̄sona christia
na credere in deū ꝛ opera eius/ nō innitēdo so-
lūmodo rationi: alioquin enī talis p̄sona non po
tius crederet in deū ꝗ̄ in quēcunꝗ hoiem mūdi:
nullus est homo tā infime cōditionis cui non cre-
deres si dicti sui bonam adduceret rationē: ꝛ clare
ad oēs respōderet obiectiones. Quāuis si in fide
christiana ꝛ in hoc sacramēto vadia queras ꝛ testi
monia ad credendū: mille habeas ꝛ mille p̄sonas
sanctissime vite ꝛ scientie altissime: que hāc testa-
te sint veritatē ad mortē vsꝗ sustinendā ꝛ per mil-
le ꝛ mille miracula. Ipse etiā Berengarius q̄ hu
ius sacramenti veritatē impugnabat: post confes
sionem suam cū venisset ad mortē/dixit in die ap-
paritionis: Hodie deus me⁹ apparebit mihi/aut C
ad meā saluationeꝫ/quemadmodū spero/propter
meā penitentiā: aut ad meā damnationē/quemad-
modū timeo ꝓpter illos quos auerti ad malā viā:
ꝛ emendare nequiui. Judicate hic quantū malum
sit esse causa peccati alterius: ꝛ p̄sumptuose loqui
sine mensura contra fidē: ꝛ velut ipsa prorsus no
ua esset: vt faciunt nōnulli/qui seipsos sapiētes re
putant in oībus scientijs/ꝓpter diuitias eorū aut
eorū statum aut vulpinā ꝛ malam in terrenis reb⁹
subtilitatē volunt vnicuiꝗ verbo suo de quacūꝗ
loquat̄ scientia ab vniuersis oīno hoc modo assen
tiri: Domin⁹ meus bene dicit: Jus habet. Tunc
tales querūt non humiliter/sed arroganter. Quō
posset iesus rč. Reuertor ad infidelitatis argumē
ta ꝛ ostensurus sum humilib⁹/ꝙ iudei ex vna par-
te ꝛ generaliter oēs rōnales hoīes talia p̄cipere
possunt mirabilia: vel adeo magna in mundi gu-
bernatione. Si mirabilia hec non essent tā cōmu
nia que tamē non p̄fectius intelligi possunt ꝗ̄ san
cti sacramenti altaris mysterium: in quo deus me
moriā fecit mirabilium suoꝝ dando escam illam ti
mentibus se. Si miraris quo pacto panis trans-
substantiet̄ in verū iesu christi corpus. Considera
quō panis materialis ꝛ vinū conuertit̄ in stoma-
cho tuo partim in carnē/partim in sanguinē/ꝛ par
tim in ossa/partim in neruos/ partim in medullā/
partim in crines/partim in vngues. Quō petre du
rissime conuertūtur etiam in ventre columbarū/ꝛ
ferrū in animali quodā/et cinis mutat̄ in vitrum/
ouum in pauonē/parua glans in tā magnā quer-
cum: mille ꝛ mille tales sunt mutationes: de quib⁹
nō scitur alia ratio/nisi ꝙ videnť ad oculū. Quare
ergo dñs noster facere nō potest aliqua q̄ non pos
sumus nos p̄cipere? Sed etiā iudei credunt ꝛ cōfi-
tentur mutationes valde mirabiles factas fuisse
per ꝓphetaꝝ antiquoꝝ verba: vt de virga moysis
in serpentē/aque in sanguinē/pulueris in muscas/
virgarū prorsus siccarū in virides/mulieris Loth
in petrā aut statuam salis. Mille modis etiā cōce
dunt mutationē primi cursus nature: quemadmo-
dū mare se diuisisse/Jordanē se conuertisse/mortu
os fuisse resuscitatos/solem stetisse. Pagani etiā
credūt iuxta fabulā Diomedis socios in aues fu-
isse conuersos. Socij ꝟo vlyssis diuerse facte sunt
bestie per mulierem quandā incantatricē cyrce di D
ctā. Et philosophus qndā Apuleius dictus: de se
ipso affirmat se in asinum fuisse cōuersum: et fecit
librū quendā de mirabilibus q̄ tu cognoscere nō
potes. Sic in oībus scientijs sunt excellentes ma-
gistri. Si puer aliquis ī nullo credere vellet patri/
matri/aut p̄ceptori/ nisi daret causa ꝛ ratio: quas
ipse intelligeret irrideret aut verberib⁹ afficeret.
Qualis autē est scientia nostra quecūꝗ quo ad di
uinā scientiā? Sed dicis te videre non posse/quō
tā magnū corpus sub adeo parua hostia esse pos-
sit. Doce me quomodo oēs figure ꝛ imagines q̄

erunt/ sunt vel esse poterũt/ sunt plene scripte aut
signate in minima re corporea/que sit: vt in vno
corilo aut grano frumẽti. Exemplũ sol est sine cõ
paratione maior oculo tuo: attamen oculus tuus
de eius iudicat quãtitate: ꝛ intellect⁹ tuus recipit
vniuersum mundũ intra se per cognitionẽ. Si di
cas non esse simile: quia sol non est in oculo tuo ꝑ
suã quantitatẽ: nec etiã mundus in intellectu tuo.
Dico tibi ꝙ corpus domini nostri ꝗuis vere sit ĩ
sancto sacramẽto altaris: nõ tamen sic est/ vt vinũ
est inclusum ꝛ mensuratũ ẜm vas suum/ aut aqua
in vna olla: aut sicut ego sum in tunica mea: ꝛ hoc
est quod fallit cõplures: quia opinãtur corpus do
mini nostri mensuratũ esse ẜm hostie partes: ꝛ pe
des esse ad vnam partẽ: corpus ꝟo ad aliam. Cor
pus iesu christi ẽ vndiqꝫ in hostia ꝑsonaliter. Scis
ꝛ credere debes ꝙ deus scit ꝛ potest inuenire mo-
dũ ponendi corpus ad locũ aliquem/ per aliũ mo-
dum/ habitudinẽ ꝛ ordinem ꝙ tu cõmuniter perci-
pias. Et breuiter corp⁹ domini nostri est in sacra
mento: qꝛ sic panis conuersus est in corpus suum
qḋ in celo est/ quod si corp⁹ domini nostri nõ esset
prius fieret de nouo: per exemplũ solis respectu lu-
minis ꝙ prius factum fuisset a deo solo/ deinde a
deo ꝛ sole. Ad tertiũ/ ꝛ per hanc rationẽ ꝛ mutatio
nem est in vna quaqꝫ parte hostie totũ corpus dñi
nostri: sicut anima est tota in capite ꝛ tota in pedi-
bus: sicut imago tua tota est in mille speculi parti
bus: licet simul eã nõ videas nisi in vno loco/ nisi
speculũ ipsum disrumpatur ꝉ celesti arcu: sunt in
vnaquaqꝫ parte eius quantũcũqꝫ parua oẽs colo-
E res qui apparent. Nec etiã hoc incredibile est ꝙ
vnum corpus sit in tot locis. Miraculũ habemus
de sancto Ambrosio/ qui simul fuit mediolani ꝛ tu
ronis. Et de alijs pariter. Deus a nouo in hoc lo
co creare potest corpus nouũ: quare ipsum pone-
re non posset cũ est alibi. ¶ Ad quartũ me cõuer
to: ad respondendũ huic qḋ dicit incredulitas/ nõ
esse sapientiã credere vnam partẽ panis manen-
tẽ alteri similẽ in deum mutari aut in corpus suũ:
ꝛ ꝙ corrumpi possit talis pars panis. Teneo ꝛ re
spondeo ꝙ oẽs he mutationes quas vides/ solũ
sunt ad extra in accidentib⁹: ꝛ si alique generentur
substantie vt vermes: aut sicut nutrimentũ in cor-
pore tuo: hoc est per aliquã materiã que est iuxta:
aut que est de nouo formata. Si etiã respicerem⁹
diuersitatẽ hostie consecrate ad non ꝯsecratã qua
lis virt⁹ aut laus esset illud credere quod nos vi
demus. Adijcio huic corpus domini nostri macu-
lari aut deturpari nõ posse: in quocũqꝫ fuerit loco
positum nõ plus ꝙ lumen solare/ aut aliã rem spi-
ritualem: sicut anima suã non amittit puritatẽ per
corporales immũdicias. Non debes igit̃ hic ha-
bere horrorẽ aut abominationẽ: aut cogitare hic
quãcunqꝫ rem inhonestã. Ratio corrigere debet
corporis iudicium. Videtis solem ab oculo duorũ
pedum dũtaxat iudicari: baculus partim in aqua
ꝛ partim in aere/ fractus apparet. Unica faba sub
digitis supra seinuicem positis apparet due/ ꝛ sic
de mille illusionibus quas corrigit ratio. Ratio
autẽ dirigi debet per summe veritatis lumẽ. Pa-
riformiter dico in hoc sacramẽto sancto: hi bestie
sunt calcaate qui nil volũt credere nisi qḋ corpore
sentiunt. ¶ Ad quintũ. Demũ querit infidelitas:
qualiter sacramentũ hoc prodest bonis/ nocet aũt
malis? Questio hec admodũ exigua est. Nõne vi
demus idem vinũ prodesse alicui homini sano: et
nocere huic qui fortes habet febres? sic de cibo ali
quo. Sicut ignis corporeus tormentis afficit ani
mã. Et generaliter omnis res ꝑ quinqꝫ sensus acti
onẽ suam faceret in aĩa mediãte corpore. ¶ Ad
sextum: Quare nõ est idolatria? quia adorat̃ deus F
solum. Scio argumenta multiplicari posse. Verũ
etiã darentur solutiones. Nos autẽ hic non sum⁹
ad curiose disputandũ/ aut in scholis legendum/
sed ad humiliter credendũ sanctũ hoc mysterium.
ꝛ reuerenter amandũ vt nõ similes simus iudeis
infidelibus: qui litigabant adinuicẽ dicentibus:
Quomodo dare potest escam timẽtibus se ꝛc. Re
uera bene poterit ẜm potentiã suam/ sapientiam ꝛ
beniuolentiã. Omittã ergo omnẽ hanc dispositi-
onẽ: ꝛ conuertã meipsum in exhortationẽ bonãqꝫ
monitionẽ faciendã: ad dandam escam timentib⁹
eum. Pulchra anima/ christiana anima/ pulcher
o deuote populus christiane/ qḋ est cor quod cogi
tare posset? que est lingua q̃ recitare sciret dulcissi
mã ꝛ inestimabilẽ domini nostri bonitatem? veri
nostri patris/ veri creatoris? Nihil eramus: ipse
nos fecit/ vnanimiter cibo indigebamus: ꝛ esca nõ
solum quo ad corpus/ sed multo plus quo ad ani
mã. Ministrauit nobis ꝛ dimisit ꝓciosum corpus
suum in escam/ ꝛ sanguinẽ suum in potũ. Nõ qui-
dem in ꝓpria figura visibiliter (quoniã nihil hoc
profecisset: caro eñ non prodest quicꝙ) sed inuisi
biliter ꝛ spiritualiter: sicut aĩa inuisibilis est ꝛ im-
mortalis: sic debet esca sua spiritualis. Que esca?
Amor/ dilectio/ fides/ spes: et alie virtutes. Quis
dat hãc escam? Domin⁹ noster per digni sui sacra
menti mysteriũ: pulchra anima/ anima christiana ꝛ
aĩa mea/ si ꝯtra tentationes debilis es: Ita veni
huc ad fontẽ omnis potentie. Figura de helia:
Si stulta es ꝛ inualida ad inimici tentationes eua
dendas: accede ad totius sapientie lumẽ. Figura
de Jonathan/ fractiõe panis. Si dura es ꝛ ad be-
nefaciendũ frigida/ immitte te fornaci tori⁹ amo-
ris ꝛ beniuolentie. Quia hic ꝓprie ꝛ veraciter est
qui scit omnia/ ꝛ potest oĩa/ inflãmat oĩa/ ꝛ cõ-
burit omnia amoris igni. Nonne cor nostrum ar-
dens erat in nobis quãdo loquebat̃ nobis? Et il-
lud: Deus noster ignis ꝯsumens est. Qui alijs do G
minat̃/ sumere hic debet exemplũ ꝛ speculũ doctri
ne imitandi summũ suum dominũ: hoc est/ quod
sit talis in subiectos suos/ qualẽ vult deũ esse sibi:
ꝛ qualis de facto sibi est. Habeatis potentiã/ sapi
entiã ꝛ beniuolentiã: habeatis sapientiã/ non qui-
dem ad ipsos destruendos/ sed defendendos iure
et iusticia: siue sit contra extraneos inimicos/ siue
(quod peius est) contra ipsos principes. Habete
sapientiam ꝛ prudentiã/ non verborũ solũmodo:
non sciendo ipsos grauare ꝛ deplumare/ ꝛ ipsorũ
bona subtilit̃ attrahere/ se eos bñ sciendo in pace
ordinare in debita libertate/ ne qs exheredet̃ ꝛ iug

iuste perdatur. Habete beniuolentiā ad eos beni gne ⁊ humaniter amādos ⁊ tractandos per mise ricordiā ⁊ clementiā. Sed modo omitto dominorū gubernamē. Satis eis dicit et satis sciunt: sed in ipso facto est magisteriū ⁊ in ipsis ⁊ in alijs: hec est infirmitas nimiū cōmunis ⁊ mihi ⁊ humano generi. Redeo ad sancti sacramēti materiā: ⁊ dico christianā animā frigidā esse ⁊ ꝯgelatā: que mollis non fit in presentiarū ex tam magno igne dilectionis. Nimis gustum amisit/ qui hūc non percipit saporē: nimis est opilatꝰ q̄ nō hūc odorat odorem nimiū: est mortuus qui nō resumit vitam ⁊ vigorē. Pulcherrima anima/ aīa christiana: si pulchritudo aut dulcor rerū corporaliū (que solū sūt vmbre respectu pulchritudinis ⁊ dulcoris diuini) te vsq̃ adeo trahunt: ⁊ per talez voluntatē ad eas amandas ⁊ ꝓsequendas: interdū etiā vsq̃ ad graues infirmitates/ aut vsq̃ ad hoc vt aliquis stultꝰ efficiatur ⁊ furiosus (sicut apparet in stulto amo-
h re viri ⁊ mulieris) Quid tibi īpedimento est vt nō mutteris ad ꝓ̄sentiam huius pulchritudinis ⁊ dulcoris summi ac diuini? Tu capis talem voluptatē in ꝓciosis lapidibus ꝓpter eoꝝ virtutem. Nō est virtus similis huic. Et si dicas te res spirituales videre non posse in sacramēto sancto vt vides res corporales ad extra: sed debes ⁊ potes videre spiritualiter per verā fidem ⁊ sentire tactu per deuotionē. Hic igitur est principalis defectus fidei vere bene viue ⁊ actualis ac deuotionis propter quez defectū non funditus percipis sancti huius sacramenti dignitatē: nec amorē ⁊ charitatē huius qui ibi continetur: quā tibi cum pro te mori voluit/ demonstrauit. Mori quidē tam ignominiose ac cuz magna angustia/ non cogites mirabilia sua. Aliꝰ defectus est: ꝙ tu accedis ex amore ꝓprius mortuo per peccatū mortale: quid mirū si nil boni percipias seu sentias? Quid mirum si peior hinc euadas? Sed queres quā securitatez habere possis: qui te dignum esse ostendat/ ꝙ digne hoc recipias sacramentū: postq̄ᷓ oportet hominez esse in gratia: nec tamē scitur quādo quis sit in gratia ꝯstitutus? pulchra soror anima mea/ sufficit te penitentē esse ⁊ cōfessam de omnibus peccatis tuis: cū bono ꝓposito non recidiuandi deo auxiliante. Et si hoc habeas/ tu scire potes te dignā esse: non quidē certitudinaliter quin falli possis/ sed certitudine tali que ad hanc sufficit materiā/ ⁊ sine hoc ꝙ facias nouū peccatū recipiendo hoc sacramentū. Fingamus etiā protunc te in peccato esse te ignorante. ¶ At tamē si sic sit ꝙ sis in peccato aut in ꝓposito peccādi: specialiter peccatis immūdis et abominabilibus: magis inhonoras hoc sacramentū/ q̄ᷓ si ipsm in lutum proijceres. Rursum eñ crucifigis dominū nostrū inquantū in te est. Assimilaris iude/ qui prodidit dominū suum osculando: venis ad nuptias nō habens vestē nuptialem: ideo deijcieris ligatis pedibus ⁊ manibus in horribilē inferni carcerem. Te eñ presentas effrontē coram corporali facie tam magni ꝓ̄ncipis/ tam magneq̃ maiestatis: tu qui es proditor ⁊ osor persecutorq̃ eius nec tamen verecūdia afficeris nec timore. Alij dicendo missas: cū hoc ꝙ sunt male interius ordinari: irreuerendissime ad extra se habent in gestu ⁊ modo: Mirum est dignationē ⁊ patientiā in deo tam magnam esse/ ꝙ nō subito cōfundat/ aut per seipsum/ aut per angelos suos eos qui scienter indigne recipiunt ad maximā eoꝝ damnationē ⁊ perditionem sepius in hoc mūdo: nec tamen penitentiā agunt quod graue est ad finalē eoꝝ damnationē/ fiat mēsa eoꝝ deserta. ¶ Dices forsitan tanta bona ⁊ ꝓsperitates accidere huic qui quotidie indigne recipit: sicut illi qui cū magna recipit deuotione. Te rogo quid bona voces ⁊ prosperitates? Si loquaris de bonis trāsitorijs ⁊ defectibilibus/ bene esse potest in aliquibus qui recipiunt hic premiū eoꝝ: sed hoc est ad grande eoꝝ malum: ⁊ per iram dei: nimis eñ care post hac hoc sunt empturi. Nō est ergo hic predicandū/ ꝙ bona temporalia aut infirmitatū defectus accedāt his qui sepius missas audiunt: aut sepenumero dominicū corpus recipiūt. Credulitates iste stolide sunt ⁊ supstitiose: atq̃ cōtra bonā ac sanam doctrinā. Hoc esset interdum ad magnū malum/ aut ad hominis amissionem: cui deus talia mitteret bona: quia pessime illis vteretur. Quemadmodū sacramentū spirituale est/ sic pro spiritualibꝰ ordinatū est bonis: non autē principaliter pro tēporalibus que prosunt ad spiritualia seruanda ⁊ acquirenda. Et reuera sic est/ ꝙ bona hec spiritualia dantur ⁊ multiplicātur per hoc sacramentū digne frequentatū. Que bona? Gau- k
dium anime spirituale/ sobria leticia/ continue cū timore sancto sufficientia sine ardenti cupiditate/ patientia/ benignitas/ pax ꝯscientie. Non est gaudium simile huic. Insup venit desyderium rerum spiritualiū ⁊ celestium: ⁊ certa spes illuc perueniendi. Expectare mortem secure ⁊ leuiter ⁊ in breui fit in homine talis mutatio per sanctū hoc sacramētum. Quia in figura ex homine ad extra homo est factus deus intra deū. Intellige sane per imitationē ⁊ participationē: non autē per naturam. Hic ergo est panis qui fortificat cor hominis ꝯtra omnē aduersitatē. Est vinū quod letificat in omni necessitate. Panis cor hominis confirmet ⁊ vinū letificet cor hominis. Est manna celeste quod nos in horribili huius mūdi deserto sustentat: ad terram vsq̃ promissionis omnē habens dulcedinem ⁊ saporem. Et sapor ille ostendit interdū ad extra eleuando corpus a terra duobꝰ aut tribus pedibꝰ aut cognoscēdo certitudinaliter in quo positū est hoc preciosum corpus quantūcunq̃ fuerit in secreto loco/ s̄m quod recitat Guillermꝰ episcopꝰ parrhysiēsis. Est hic panis vite qui comedi debet ad similitudinē agni paschalis: quia significat nostrā peregrinationē ⁊ transitum. Est panis qui edi debet supra mēsam sobrietatis/ supra gausape albū puritatis manibus ꝑ innocentiā lotis/ aut per bonā penitentiā in voce exultationis ⁊ cōfessionis: Est panis angeloꝝ qui factꝰ fuit ⁊ formatus in ꝓcioso ventre virginis gloriose: ⁊ decoctus in fornace ardenti dilectionis in arbore crucis. Qui manducari debet cū baculo spei: cū boni exempli calefactorio/ cū acerosis lachrymis bone penitētie: ve

lociter recordando finē nostrū. In vna domo per
vnitatē integre/per verā credulitatē. Costum per
ignē charitatis. Et in fine tenetur quilibet dicere:
domine adiuua incredulitatez meā: credo firmiter
possent hic tres moueri questiones: de quibus ob
tēporis angustiā supersedere decreui. ¶ Prima
questio: An semꝑ peccet persona q̄ sacramentū hic
recipit in peccato mortali? Responsio: aut diligē-
tiam suam agit ꝛ facit aut nō/aut habet conscien-
tiā vel non. ¶ Item nota etiā qualis requirat cer
titudo. ¶ Secūda questio: An tantundem valeat
vna missa sicut due? ¶ Tertia questio: An tātū va
let missam audire a malo sicut a bono? Demū3 est
panis qui ducit sanctā animā ad exemplū Helie
vsqꝫ ad montē dei/ ꝛ montē paradisi. Ad quē nos
perducat hic ꝑ gratiā ꝛ alibi per gloriā iesus be-
nedictus saluator noster: Amen.

Sermo domini can-

cellarij de conceptione virginis marie/ in ecclesia
sancti Germani habitus: Anno dñi. M.cccc.

A 
Ota pulchra es
amica mea. Canticoꝝ. iiij. ca.
Si digne atqꝫ fructuose loqui
audire volum⁹ de ea que per
verba ꝓposita: Pulchra dei
amica est appellata. Necesse
est vt a corde nostro eijciamus horrendū turpe et
odiosum peccatū mortale/per perfectā penitentiā
ꝛ contritionē: vt anima nostra purificet ꝛ pulchra
efficiatur: sitqꝫ digna vt sit dei amica: ꝛ laus sua de
lectabiliter audiat. Quia non est speciosa laus in
ore peccatoris: Ecclesiasti. xv. Et Aug⁹ sup Psal.
Uis vt deo iocunda sit laudatio: noli bone can-
tilene tue/obstrepere morib⁹ malis. Quis dat illā
puritatē/amorem illū ꝛ pulchritudinē donum gra-
tie: quod nole alio charitas appellatur: cuius qui
dē doni: tota pulchra (de qua dicturi sum⁹) est the
sauraria. Ideo ab ea ipsum petemus donū: eamqꝫ
salutabim⁹/dicētes: Aue maria. ¶ Tota pulchra
es amica tc̄. Paulo ante recreabat/per delectabi
lem ꝛ fructiferū sancte scripture hortū: vt obliui-
scerer miseriarū curarū ꝛ solicitudinū mundi pre-
sentis/ꝛ expellerē stultam ociositatē: audiēdo lau-
des sanctoꝝ ꝛ sanctarū vt eoꝝ exemplo/allocutio-
ne ꝛ doctrina bona facilius transigere possem bre
uissimā ꝛ periculosissimā mortalis mūdi peregri-
nationē. Secūdū eñ sapientē sancta ꝛ diuina scri-
ptura/aufert tedium a persona que se illi dedicat si
ue applicat. Saple. viij. Erit ipsa allocutio cogita
tionis ꝛ tedij mei: habebo ꝓpter hāc claritatē ad
turbas ꝛ honorē apud seniores: ꝛ docet verū psal
teriū perpetue felicitatis/doctrix est discipline dei
Ibidē insup volebam specialiter inuenire ꝛ habe-
re thema cōuenientius ad dicendū magis proprie
de presenti solēnitate ad laudem virginis mūdissi
M me ac purissime ad nostrā quoqꝫ instructionez. Et
cū delectarer inspicere delitiosum ꝛ celestem cam
pū floridumqꝫ hortū diuine scripture plantatū/au

ctum ꝛ ordinatū propria manu spiritussancti: ꝛ de
vno loco ad alterū per studiū atqꝫ meditationē de
lectabilē me transferrem. Accidit vt descenderem
in partē quandā huius horti delectabiliorē ꝛ flori
dam magis: que nominat Cantica: vbi audiui sa-
pientē Salomonē/qui in persona veri dei amoris
iocundū cantabat canticū de sins amatricibus: si-
cut esset canticū noui sponsi ꝛ sponse. Inde appel
lat⁹ est liber ille epithalamiū sponsi ꝛ sponse. Il-
luc intraui ꝛ bene recordor verboꝝ que cantabat
ille idē verus deus amoris. Benedictus filius dei
de noua sua sponsa ꝛ amica que hodie cōcepta fu
it: sponsa mea/soror mea/amica mea/ornata es oī
pulchritudine. Tota pulchra es amica mea. Tūc
admodū letatus sum: nec videbat mihi ꝙ cōueni-
entius thema habere possem vt laudarē puritatē/
excellentiā ꝛ pulchritudinē illi⁹ gloriose domine.
Uidi eñ illis verbis in campo illo verū deū amo
ris qui mentiri nō potest/ vocare ꝛ appellare bene
dictā hanc virginē que hodie sancta ꝯcepta fuit:
omni pulchritudine ornatā. Tota pulchra es tc̄.
Nominat insup ea dña singulariter amata. To-
ta pulchra (inquit) es amica mea. Et vnū satis seq
tur ad alterū. Nō eñ digna est aliqua mulier esse
amica tam excellentis imꝑatoris nisi sit tota pul-
chra. Ideo psal. xliiij. Et cōcupiscet inquit rex de-
corem tuū. Ideo loquēdo de reb⁹ diuinis ad simi-
litudinē humanarū rerūm: quēadmodū prophete
sepius fecerunt in scripturis eoꝝ/ꝛ exēplo Boecij/
Alani/aliorūqꝫ poetarum catholicoꝝ sumere pos
sum talē figuram ꝛ poeticā imaginationē ad dele-
ctabilius explicandā conceptionis hui⁹ veritatē.
Et que fundata est sup eo quod dicit Boecius li: N
de cōsolatione. iiij. prosa. vi. Cum sacri corpus vir-
tutes edificauerūt: dicit Boecius/ꝙ virtutes fece
runt atqꝫ formarūt corpus ꝛ animā ꝑsone sancte.
Nec volo me onerare allegationib⁹ vel cōcordan
tijs: quis in alia quacūqꝫ materia maiorē abundā-
tiā habere possem numine. Nolbus nāqꝫ latinū
non callētibus parū sunt delectabiles/conducibi
les vel edificantes eos: ꝛ sermo nimis ꝑ hoc plixi
or redderet ꝛ obscurior. Et diuido sermonem no-
strum in partes tres. ¶ Prima applicabit thema
nostrū ad materiā huius solēnitatis ipsius ꝯcepti
onis. ¶ Secūda exponit ipsum ꝟm moralitatē ꝓ
nostra instructiōe. ¶ Tertia iuxta illas duas par
tes bipartite satisfaciet questioni. ¶ Cum miseri
cordia ꝓ humano genere redemptionis viam im
petrasset: ꝛ ordinatū fuisset ac constitutū per sub-
lime trinitatis consilium vt satisfieret iusticie (que
admodū contradicebat) ꝙ filius dei carnē assum-
pturus esset humanā: ꝛ ꝙ diuinitas vnienda foret
ac iungenda humanitati ad satisfactionē faciēdā.
Et tempus venit vt incarnatio cōpleri deberet ac
celebrari: deus elegit facere formare dominā ꝟm
sapientiā suam infinitam/talez qualis pertinebat
ad eū qui erat ta3 sublimis ꝛ generosi generis: que
in his inferioribus illi esset mater/qui in celis deū
habebat patrē. ¶ Consiliū hoc ꝓpositū ꝛ ordina
tio mox publicatū est in mundo varijs modis: In
celo inter angelos: In terra inter ꝓphetas: In in-

ferno inter iustos/qui suā expectabāt redēptionē.
O Sicut in principio noui tēporis seu veris: aut cū stella matutina proxime surgere vel oriri debet in aurora diei: omīa germinant ⁊ letari videntˀ: aues cantant ⁊ ros descendit: similiter tūc in illa mundi nouitate facta ē maior leticia/et abundantior ros gratie descēdit. Sancte quoqꝫ ꝑsone sursum eleua te per desyderia deuota ac deuotā meditationē per ꝓphetiā cantabant: vt est illud Esa. vij. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filiū/et vocabitˀ nomen eius emanuel. Et illud Num. xxiiij. Orietur stella ex iacob ⁊ ꝯsurget virga de israel ⁊ ꝑcutiet duces moab. Et quia ſm ꝙ ꝓbant excellentissime Boecius li. iij. prosa vltima: Omīs creatura naturaliter conatur obedire/seruire ⁊ cōplacere creatori suo. Nā in hoc consistit eius felicitas/eius bonū/ eius nobilitas ⁊ pulchritudo. Possum per figuraꝫ ⁊ imaginationē rationabiliter fundatam dicere: ꝙ dn̄a natura quā magnꝰ describit Alanus libro suo de cōplanctu nature/in principio. Accessit mox cū suis ancillis que sunt influentie ⁊ cause naturales/se offerens ad formationē huius domine ⁊ pulchre dei amice. Et coram diuina maiestate admodū humiliter reuerenterqꝫ se inclinauit. Deus meus (inquit ipsa) magister meꝰ ⁊ imꝑator: meus/ nō oīno ignara sum pulchri incepti qḋ facturus es: ⁊ excellentis domine quā proposuisti formare. Et ꝙuis tua potentia (bene scio) tua sapiētia ⁊ magnificentia in nullo meo egeat seruitio: me tn̄ humiliter offero/qḋ tibi placitū est precipue/ libenter eīn obediam. Hocqꝫ tibi notū sit nec me nec ancillas meas vlla vsuras fictione: quo minus oīa demus et plantemus in hac domina: oēm corporalē pulchritudinē. Nam sup animā eius nil habemus potestatis/sed quo ad corpus cōferemus ei omnē delectationē/omnē sanitatem/harmoniā ⁊ temperan-
P tiā complexionis. Et breuiter bene dicere potent ꝙ erit bonis meis/bonis nature (cū sit pro te) sup omnes alias que vnꝗ̄ fuerūt/erunt ⁊ sunt abundantissime adornata ⁊ dotata. Expandā ⁊ inspirabo per faciem eius luciditatē quandā/pulchritudinē/ dulcedinem/ plenā simplicitatis/ honoris ⁊ benignitatis. Et taliter componā castum eius aspectū
Q dicta sua facta ⁊ mores ꝙ oībus eam aspiciētibus erit exemplar/liber ⁊ speculū pulchritudinis/nobilitatis/boni amoris ⁊ honestatis. Et sicut formaui ⁊ figuraui corpus regis magni Priami taliter vt sola specie ⁊ aspectu eius dicebatur esse dignus imperio: species Priami digna est imperio: excellentius faciam de illa ita ꝙ omnes quantumuis etiā inuidi dicent: ecce dominā dignam que sit imperatrix coronataqꝫ regina. Potest hic applicari de Hectore/qui non videbatˀ viri mortalˀ puer esse sed dei: vt patet in ethicis. Sic virgo illa beatissima. Eo pacto loquebatˀ natura/cū ex parte altera .s. ex parte celesti veniebat dn̄a altera que suo gestu/habitu ⁊ moribus valde proprie assimilabatur regine. Facies eius multo clarius fulgebat ꝙ̄ sol per quod poterat iudicari natiuitatē eius potius diuinam esse ⁊ celestem/ ꝙ̄ mortalem vel terrenā. Ipsa nomen habebat. Charitas amorosa/prima

filia veri dei amoris: regina omniū virtutū/domina nature ⁊ magistra. Et est virtus que facit deus amari sup omnia. Que noīe alio gratia dei appellatur: Pulchra erat eius societas. Nā ab vna parte circūdabat eam soror sua sapiētia ⁊ veritas/prudentia/intellectus/ꝯsilium ⁊ fides. Ex altera parte fortitudo/ꝯtinentia/fidelitas/iusticia/pax/misericordia/hūilitas/diligētia/ liberalitas ⁊ benignitas. Et ꝑ has virtutes dicit hic Boecius: factū esse corpus hoīs iusti: quēadmodū prius allegaui. Cū O natura eas vidisset valde reuerenter se corā eis inclinauit. Nec deus nō cognouit filiā suam charitatem/sed ad osculū eius castū atqꝫ amorosam ipsam recepit. Deinde cōcessit illi dicere ꝙ videbatˀ ei placitū. Tunc conuiuiū fecit sorori sue germane ⁊ socie sapiētie/afferre verbū et exponere qḋ inter ipsas virtutes fuisset cōclusum in eaꝝ simul collocutione seu ꝯsistorio. Quāuis sapiētia se humiliter excusaret: nihil tamē erat quin ab ea charitas obtineret. Que quidē sapiētia hoc mō est exorsa. Altissime/potentissime/sapientissime/incōparabilis vnice ac sūme imꝑator: ignara sum ⁊ me vsqꝫ quaqꝫ indignā existimo quicꝗ̄ coram diuina tua maiestate effari: presertim de re q̄ tangere possit ꝓpositum tuū prouidentiā/ voluntatē ⁊ ordinationem. Attamē benignitas tua/clemētia atqꝫ libertas que nos liberalitˀ ⁊ generose absqꝫ meritis nostris creauitˀ: mihi audaciā contulit loquēdi ⁊ recitandi id qḋ humilis filia tua charitas ⁊ socie eius deliberarūt: mihiqꝫ dicendū iniunxerūt. Ipse melius id facere noscerēt/sed qm̄ sic eis placet/libēter obtēperabo. Imperator altissime charitas humilis filia tuā ⁊ deuota ⁊ nos cetere virtutes afficimur nō sine causa magna inestimabiliqꝫ leticia cū ad misericordie supplicationē vis: et te inclinas ad terraꝫ descendere/humanū genus redimere: nobis quoqꝫ habitationē nostrā a qua tādiu expulse sumus restituere: qm̄ aduersarius noster letalis/peccatū ignominiosus ⁊ crudelis tyrānus cū omni sua maledicta societate/ignorantia/infidelitate/idolatria superbia/auaricia/luxuria/inuidia/acedia/gula: ⁊ alijs vitijs innumeris. Occupauerūt ī terra quasi R omīa hospitia: ⁊ violenter tenēt castella/ciuitates/ fortaliciaqꝫ spiritualia tue humane creature: adeo vt nō inepte ad hanc humani generis miseriā adaptari possit qḋ Ouidius ꝑmo methamor. de cataclysmo scribit: Qua terra patꝫ fera regnat erinnys. In facinus iurasse putes/dent ocius omnes. Quas meruere pati sic stat sentētia. ¶ O ꝙ̄ bene dicta erit hora: cū crudelis fellitus ⁊ despiciēdus tyrannus peccatū .s. ⁊ detestabiles sui spoliatores expellentˀ a iusta nostra hereditate ⁊ domo ꝓpria. O deus nōne hoc videbimus? Fortunate erimꝰ cū illud fiet ⁊ cū loco ire erit clemētia: in loco luxurie ꝯtinentia/in loco mēdacij veritas/ loco supbie humilitas: ⁊ sic de alijs. Et hoc est pmū mee legationis punctū: tibi de hoc gratias agere ſm nostrā facultatē ⁊ vires: licet multo maius sit beneficiū (fatear equidē) ꝙ̄ gratie que ꝑ nos agi possint. Preterea qꝛ tuā percepimꝰ voluntē esse creare atqꝫ producere summā quandā ⁊ excellentē dominā

sup omnes alias q̄ vnq̄ fuerūt vel erunt. Et breui
ter talē que digna sit esse mater tua/soror tua/spō-
sa tua ⁊ amica. Ad te verū ⁊ certū patrem venimus
humiliter laborem nostrū offerentes diligenter ⁊
ex corde bono: ad hoc negociū vnaqueq̄ ſm pos
se suūt officiū qđ nobis accōmodasti sine p̄sumpti
one/adulatiōe ⁊ iactātia dicim⁹ nil nos obliuioni
tradituras quin sit oīno p̄fecta/tota/pulchra ⁊ di-
S gna q̄ a te ameṫ. Sine nobis non dubiū est qđ vis
facere potes. Sed te rogo nō contēnas oblationē
hanc ⁊ seruitiū: qm̄ in h̄ honorē nostrū nobilitatē/
bonitatē/valorē/⁊ famā maximope augmentabis.

¶ Nos eā donabimus innocentia ⁊ virginitate
Abel/fide Abrae/cōstantia Josue/sapiētia Salo-
monis. Ipsa pulchra erit vt rachel: fecūda vt lya
sapiens vt rebecca: deuota vt Helias: nobilis vt
dauid. Excedet moysen in clementia/Job in pati
entia ⁊c̄. Interea dū hec fieret allocutio venit (sic
etenī deus voluit) de terra sancta de ciuitate naza
reth in patria galilee dn̄a quedā/virtutū filia/ que
oratio dicebaṫ/⁊ submissa facie paruaq̄ leticia ve-
niebat semidē instāter ⁊ deuote: ex parte ioachim
⁊ sancte Anne vt eis impetrare posset sobolem: vt
essent imunes ⁊ libere a legis maledictiōe ⁊ oppro
brio. Postq̄ natura hoc vidisset ⁊ sane itellexisset/
dixit bene hoc fieri nō posse: q2 Joachim ⁊ sancta
Anna senes essent/infecūdi ⁊ steriles: ideo frustra
⁊ inuanū ipsos euiuscemodi rē postulare. Sed ora
tio nō magnifecit ipsā naturā: nec verba eius/im
mo se cōuertit fiducialiter ad charitatē ⁊ erga vir-
tutū collegium ab eis querēdo subsidiū ⁊ opitula-
men: allegando q̄ veniret a bonis earū amicis et
T hospitib⁹ ioachim ⁊ sancta anna. Tunc haud mo
ra oēs cōmuni assensu genua flexerūt ante thronū
diuie maiestatis/⁊ p̄ ipsarū virtutū ordinationē ser
monē ꝯtinuauit dn̄a sapientia: ⁊ dixit in hunc mo
dum: Pater oīpotēs benedicta et felici die si tibi
placet ⁊ tēpore opportuno huc venit oratio deuo
ta ex parte duorū bonorū famulorū ⁊ amicorū ioachī
⁊ sancte anne postulare sobolem. Ubi enī in terra
inuenies p̄sonas duas q̄ te magis integre ament/
seruiant/honorēt/⁊ legem tuā obseruent. Nō ma-
lo vsu ꝯsumunt nec dissipāt bona que eis ꝯcessisti:
nam diuidūt ea in tres partes. Unā pro tēplo tuo
⁊ ministris tuis: Aliā pro paup̄ibus: Tertiā p̄ eo-
rū gubernatione ⁊ re familiari. Honestius ⁊ iocū-
dius nos virtutes nō suscipimur in terra q̄ in pul-
chra/ornatissima ⁊ spirituali habitatione conscien
tiarū illorum duorū. Si itaq̄ tibi cordi esset vt hec
quā facere vis vt sit tota pulchra ⁊ amica tua sin-
gularis fieret per eos ⁊ generareṫ atq̄ conciperet
magnū gaudiū ⁊ exultatio foret nobis oīb⁹. Quo
autē ad nobilitatē q̄uis oēs nobiles sint facti per
te/qui bene operantur. Satisfacere tamē oportet
mūdane reputationi. Scis illos duos esse de gēne
⁊ sanguine regali: boni amici tui dauid ⁊ sacerdo-
tali ipsius aaron. Ideo non deficiet in nobilitate
que ab eis descēdet. Et parū me mouet quod alle-
gaṫ natura ipsos esse infructuosos ⁊ steriles. Po-
tentia enī tua infinita est/⁊ melius spectat (vt vide
tur) q̄ illa que debet esse mirabilior inter alias: in

omni pulchritudine ⁊ bonitate a te mirabiliter ⁊ p̄
miraculū formetur potius q̄ per solam naturam.

¶ Uerū est domine (ne quicq̄ celem) qđ scrupul⁹
quidā dubitatio ⁊ questio me arripit in hoc nego-
cio. Si sic adimpleret per opus matrimonij: ⁊ per-
cipere potes iusticiā que me notat/cōsulit ⁊ in pu-
rem aduertit. Nouisti vere deus q̄liter primo ho- V
mini ade dedisti p̄ se ⁊ p̄ omnib⁹ filijs eius succes
soribus/hereditatē non tēporalē modo: vtputa pa
radisum terrestrē/sed (quod eligibilius erat ⁊ meli
us) ei ꝯcessisti hereditatē spiritualem. Hec heredi
tas erat donum gratie/⁊ virtus quedā/ ex numero
nostro ⁊ societate que iusticia originalis diceba-
tur. Talis virtus per tuā ordinationē taliter eum
gubernasset: ⁊ oēs eos qui ipsam habuissent ⁊ ser-
uassent q̄ anima tenuisset pacate in subiectione ⁊
obedientia/carnē/membra/corporeos sensus sine
vlla rebellione vel inobediētia: in hoc quod ratio
sapiens deliberasset/voluisset aut precepisset. Et
quod maius est per excellentiā illius virtutis ⁊ he
reditatem iusticie originalis. Homo semp̄ habu-
isset verum iudiciū sine errore: bonam voluntatē
sine peccati perpetratione: sensualitatem bene gu
bernatā sine motu vel passione detestabili/in vi-
dendo/in audiendo/in gustando/vel in tangēdo.

¶ Preseruasset ⁊ custodiuisset hominē a morte:
⁊ ministrasset ei vitam corporalē sine sudore/pena/
seu labore. Nec in dolore mulier peperisset. Ecce
donum pulchrū ⁊ hereditatē bonam. ¶ Sed heu
Adam ⁊ Eua ingrati huius/cito delinquerūt con
tra maiestatē tuam regalem/ diuinā ⁊ imperialem
transgrediēdo preceptū tuū/ de non mādūcando
pomū. Et preponēdo voluntatē eorū tue volūtati
per originalē stultamq̄ rebellionē ⁊c̄. ¶ Quapro
pter ſm omnē legem scriptam ⁊ iusticiam etiā que
seruaṫ inter homines/meruerūt: non modo mori
sed cū hoc perdere omnē hereditatē pro se et filijs
suis/tam temporalē paradisum terrestrem/q̄ spiri
tualē iusticiam originalē: ratione criminis lese ma
iestatis. ¶ Fuit vlterius p̄missum regnare in eis
in eorū spirituali regno dirus quidam ⁊ iniuriosissi
mus tyrānus/qui peccatū originale nominaṫ: pro
et loco bone virtutis/⁊ regine iusticie original. O
heu plus q̄ centies: heu q̄ dura mutatio de q̄ma- X
gno bono/in q̄magnū malum: de quali felicitate
in qualē miseriam ⁊ aduersitatē. Maledicta sit in-
obediētia que tale generauit malū. Merito o hu
mana creatura expauescendū habes exēplū q̄ dei
precepta qualiacūq̄ sint/nō infringas nec trans-
grediaris. ¶ Cū ergo facta fuerit lex per te sum-
mum iudicem ⁊ legislatorē: vt omnis p̄genies ab
adam ⁊ eua descendēs per societatē naturalem vi
ri ⁊ mulieris perdet hanc hereditatem ⁊ subiecta
erit peccato originali. Quemadmodū dictū est si
amica tua quā tam pulchram efficere vis/concipi
atur per ioachim ⁊ sanctā annā. Sic oratio ⁊ nos
te deprecamur: dubito pro iusticia/ne concipiatur
in tali macula peccati originalis. Et ne habeat ta
lem puritatē/innocentiā ⁊ pulchritudinē que per-
tinet ad illā que mater tua esse debet: sponsa tua ⁊
singularis amica. Nec tū audias iusticiam rigorie

sam solum: sed intellige si placet/ꝙ naturã ꝛ virtu
tes pstites sup hoc dicere volẽt. ¶ Natura postea
ꝙ ꝯcessa ei a deo loquendi facultas fuisset/sic ẽ lo-
cuta: Scis dñe ꝙ ſm pmariã meã ꝛ legalẽ institu-
tionẽ ꝑducere deberẽ homines tales/ꝙ in regno
eoꝝ spũali nulla esset rebellio carnalitatis vel sen
sualitatis ꝯtra rõnem: qꝛ lex mea naturalis iustis
sima est. Ideo peto ꝙ caro q̃ est ancilla/serua ꝛ fa-
mula: nihil faciat ꝯtra auctoritatẽ ꝛ volũtatẽ aie/q̃
est regina sua/dña ꝛ magistra ¶ Ob hanc causaꝫ
passiones ꝛ inordinati motus turpes sunt ꝛ culpa
biles in hoibus/q̃ non sunt tales in bestijs vt sup
bia pauõi/vl̃ turpitudo in equo/nõ est crudelitas
y in leone/astutia in vulpe/inuidia in cane/auaricia
in cornice: ꝛ sic de alijs. Quare? qꝛ in se rõnem nõ
hñt/q̃ alio mõ talia bruta regere debeat: sicut rõ ẽ
in hoie. Ideo mihi apparet sub correctione tua in
decẽs esse tibi summo pncipi ꝛ mihi/ꝙ amica tua
haberet talẽ discordantiã in spũali regno suo poti
us ꝙ bruta. Et ꝙ pma mater Eua in hoc habuis-
set maius puilegiũ ĩ natiuitate sua/ꝙ illa que erat
mater tua. Nam ipa Eua sine rebellione facta fu-
it. Addo huic ꝙ ius meũ ius naturale est/ꝙ filius
debet honorare matrẽ suam: quẽadmodũ semp in
schola mea pdicauerũt discipuli mei/pħi ꝛ poete.
Sed quomõ sufficiẽter honoraret/si inhonestum
peccatũ in ea aliquo tempe dñaret? ¶ Veritas ẽ
(ait mox obediẽtia) cuꝫ tu summus pnceps vis ha
bere matrẽ carnalr̃ in terra/illi debebis honorem
reuerẽtiã/seruitiũ/obedientiã. Nec huic ꝯtradicet
iusticia. Nunc autẽ apparet illã legem nõ bene ad
impleri si in hmõi abominatiõe/immũdicia ꝛ sub
iectione peccati/aliquo tempe pmitteres illam/
que esse debet habitaculũ/templũ ꝛ palatium toti
us puritatis ¶ Sic argumentabat obedientia cũ
sensit charitatem que ꝛ causam suam voluit enar-
rare: cui reuerẽter cessit. Vere pater omnipotens
(ait charitas) tu me fecisti (ꝛ in te me glorifico) re-
ginã ṽtutũ: ꝛ sine me q̃cunq; ipaꝝ non pfecte ꝯue
niret humane creature: nec ꝯcederet. ¶ Sum il-
la que eas illũinat sicut sol calores/ꝛ viuifico ani-
mã sicut anima corpus: ꝛ sine me mortua est aia
ac impotẽs facere quãcunq; opationẽ studiosam/si
cut corpus sine aïa. Si ergo ꝯtingeret (quod ab
sit) ꝙ aliquo tempe in ꝯceptione eius vel postea es
sem elongata ꝛ extra illam dñam rone puersi tyrã-
z ni peccati originalis/quis eam custodiret? Nullo
enim pacto in ea habitare possem: videamus q̃d
esset. Primo anima eius spũaliter mortua esset: ꝛ
ideo turpis/fetida/deformis/non placẽs tibi/deo
nec a te amata/indigna societatis tue ꝛ societatis
angeloꝝ: ꝛ digna separari ppetuo ab eis. Et si in
illo statu moreret: absq; dubio eternam ingredere
tur damnationẽ. Etiam ipa esset habitatio tene-
braꝝ que lumen portare debet. ¶ Recte dixit sa-
pientia/admodũ impertinẽs esset si sic fieret. Et ma
tutina stella in ortu eiꝰ eclipsim faceret. Rosa no
ua deficeret. Fons gratie desisteret: flos lilij palle
sceret. Mater vite mortua esset. Regina mundi
subijceret. Sꝫ cui subijceret? Subijceret fediori et
abominabiliori subiectiõi q̃ esse possit illi. s. q̃ ẽ ipi

us peccati. ¶ Sed etiã pater totius bonitatis in-
quit misericordia/postq̃ intãtũ ꝯdescẽdisti nostre
petitiõi miserabili vt redimere velis hũanũ genus
a seruitute pcti. Iustũ est sis pfectissimus redem-
ptor: ꝛ saltẽ redimas vnã psonã excellẽtissime. Et
nouisti ꝙ inter sex modos redimẽdi pfectior est p̃-
seruare psonã taliter ne labat in subiectionẽ pecca-
ti cuiuscũq;/siue originalis/siue actualis: q̃ a sꝫ si-
ne tua tali pseruatiõe in illud caderet: sicut maior
sit gr̃a pseruãdo hoiem ne cadat in lutũ/q̃ postq̃
cecidit eundẽ releuare: sed quã psonã pfectius re-
dimere debes/q̃ matrẽ tuã ꝛ singularẽ amicã? Vir
ginitas dixit ꝙ nõ minus esset ptinens ad filium
dei habere matrẽ semp ṽginẽ spẽaliter/que nun-
q̃ fuisset violata p pctm̃ quo ad animã: q̃ habere
ṽginẽ corpalr̃ inq̃tũ ṽginitas ꝛ integritas anime
nobilior est ꝛ pfectior/q̃ illa que est corpis. Sꝫ pec-
catũ mortale quodcũq; certũ est corrũpere/viola-
re ꝛ eneruare anime puritatẽ ꝛ innocentiã. Eapro A
pter sine tyranno illo peccato ꝯcepta esse debꝫ vir
go illa/sicut debet esse ṽgo corpaliter. Nec est ob
liuioni dandũ ꝙ pars carnis sue debꝫ esse caro pu
rissime humanitatis/q̃ accipiat deꝰ noster. Ideo
esse debet nitidissima/mũdissima ꝛ purissima. Pru
dentia que leges legaliter interptat/cum loqui de-
beret valde eleganter/rõnem suã assignauit. Nõ
video inq̃t in materia hac repugnantiã vllã/quin
tota pulchra amica dei nostri debeat omni tpe in
sua ꝯceptiõe ꝛ post absoluta esse ꝛ libera a damni-
fero tyranno pctõ originali: nisi forsitan ſm legeꝫ
illam generalẽ quã ptẽdebat sapia/adhortatiõe iu-
sticie ꝙ oẽs peccauerũt in Adã. Miror si iusticia
velit ꝙ summus impator ꝛ legũ ꝯditor sit tã astri
ctus ipsi ꝙ nihil possit aut debeat immutare ꝑpẽ
quẽcunq; casum ꝯtingentẽ. Magis essꝫ seruꝰ ad le-
ges suas/q̃ pnceps tpalis ad suas. Et magis ser-
ua esset spõsa eius celiq; impatrix/q̃ terrene regi-
ne/q̃ puilegiate sunt ꝯtra oẽs ciuiles seruitutes (p̃-
uilegiata augusto) Interrogo iusticiã cuireo mo-
do velit esse leges seruatas/si dña nostra non cõu-
plectit in gñali hac lege ꝛ maledictione quam de-
dit deus mulieribus ꝑpter peccatũ Eue. s. ꝙ in do
lore ꝛ angustia essent parituire? Scio ꝙ hoc non
dicet/quoniã sine dolore est paritura ꝛ in leticia.
Quare ergo non eque bene potent excipi a graui
maledictione peccati originalis: cum tam rõnabi
liter ꝛ rõnabiliꝰ fieri possit in hoc casu sicut ĩ aliõ.
Dicit discipulus meꝰ Aristot. in Polit. leges dari
vñr/nõ q̃n in aliq̃bꝰ pticularibꝰ casibꝰ possit ꝛ de- B
beat habere rõnabilẽ exceptionẽ. Sꝫ qꝛ sepiꝰ ita
fit/quẽadmodũ lex dĩt: te rogo iusticia ꝯsydera qua
liter supmus impator sepenumero ꝑ valde mino-
ri causa/q̃ ad honorandũ matrẽ suã ꝛ amicã: mu-
tat ꝛ variat cõem ꝛ ꝯsuetum cursum tam nature q̃
scripture/opando sepe miracula/gr̃as/venias ꝛ p-
uilegia. Nõne sistere fecit solem ꝑpter Iosue? Re
suscitauit mortuos ꝑpter Heliseũ? phibuit ignẽ
vrere ꝑpter Danielem? Et etiam ad ꝑpositũ no-
strũ ꝯtra cõmunẽ cursum sanctificauit Hieremiaꝫ
añ natiuitatẽ eius: ꝛ reddidit hereditatẽ tempora
lẽ paradisum terrestrẽ Enoch ꝛ Helie. Certũ ẽ igi

tur ꝙ lex generalis nõ debꝫ esse in ꝑiudiciũ gratie ac priuilegij spẽalis. Et apparet mihi(iusticia)te nõ mõ ad hᷓ inclinare debere: sed illud idẽ petere. Nõne officiũ tuũ est postulare / vt filius matrẽ suã honorat magis ꝙ alios. Quẽadmodũ bñ dixerũt natura ⁊ obedientia. Certe sic est. Nonne officiũ tuũ est qꝫ imperatrix habeat priuilegiũ cõtra omnes ser uituteꝫ ꝑsertim ignominiosam? Sic certe. Nonne ad iusticiã pertinet petere / vt thesauraria gratie: amica deimnꝗ̃ sit sine gr̃a sua ⁊ suo amore? Ita reuera. Sed finaliter iustũ est: ꝙ regina illa ⁊ magistra angeloꝝ / q̃ ſm ꝓmissionẽ diuinã debet ꝯterere ⁊ frangere caput serpentis: id est infernalis inimici: nõ sit vllo tempore membrum suum ⁊ subiecta eius. Alioquin ꝑ posset impꝛoperare ipsi: ⁊ per irrisionem dicere: Ecce mulierẽ que(vt inquit)contriuit caput meũ: sed ꝑus calcaui caput suũ per pec
C catum originale. Ecce dominã que dicit tota pulchꝛa: sed sub me fuit maculata / ꝯtaminata ⁊ ꝑstituta per peccatũ originale. Ecce amicã regis vestri sed ipsi ego primũ rex fui ⁊ dominꝰ per peccatũ originale. Ecce illã que se dicit domicilium ⁊ matrẽ virtutũ: sed prius ipsa obediuit mihi: ⁊ me hospitio suscepit per peccatũ originale. O deꝰ optime ⁊ potentissime / absit vt eo pacto irridere possit tuꝰ ⁊ noster inimicꝰ. ¶ Ad hanc vocẽ surrexit sonꝰ ⁊ murmur inter ꝟtutes ⁊ inter loquẽdũ ad inuicem ⁊ ꝓbandũ orõnẽ prudẽtie versus iusticiã / oculos suos vertebant ⁊ deflectebant / q̃ recte iam victa apparebat. Justicia se notatã eẽ ꝑcepit: ⁊ post multa verba vt se exhoneraret / ꝓtestata ẽ publice ꝙ si per his omnibꝰ rebus dictis ⁊ ꝓpositis ipsa se referret ad bonam iusticiã ⁊ sapientẽ dei ordinationem: ⁊ ꝙ suũ esset ꝑcipere / ordinare / suãꝗ legẽ interꝑtari: q: cuius est ꝯdere / eius est ⁊ interpretari.
¶ Huic omnes simul virtutes paratẽ erãt obedire. Ad verbũ hoc omnes cõcordarunt: ⁊ maximus tunc tenuerũt silentiũ: aureſꝗ arrectas vt reuerenter audirent ꝯclusionem atqꝫ sententiã. Tũc bñdictus dĩ filiꝰ in sublimi diuine sue maiestatis throno sedens / eleuauit paululũ cum maturitate magna reuerendũ suũ ⁊ tremendũ aspectũ: ⁊ ꝑ magnã grauitatẽ / magnificentiã ⁊ auctoritatem: sub his ꝟbis blande / rñdit: Audiuimꝰ vos amantissime filie et gꝛose recipimꝰ dicta vr̃a / oblationes vr̃as ⁊ vestros amicos: ⁊ cum ꝯclusiue nostrã expectetis ordinationem breuiter vob̃ eam sumus explicaturi.
D ¶ Concedimꝰ in ꝑmis ex gr̃a speciali bñlẽ oratiomis supplicationẽ / quã porrexit ꝑ bonis nr̃is sub ditis ex dilecta vrbe nostra Nazareth ioachi ⁊ anna attenta bona et veraci relatiõe: quam vos omnes vnanimi ꝯsensu de eis fecistis. Et volumꝰ nõ ꝯtristando allegationem filie nr̃e nature super eoꝝ sterilitate ꝙ sint parentes illiꝰ: ex q̃ volumus humane nature esse filiꝰ. Insuper ꝑcipimꝰ / nuncium ꝟ ipsis duobus ꝑ vnũ angeloꝝ nuncioꝝ nostroꝝ cito deferri. Et tu ꝟitas nr̃a secretaria expedi litteras sine mora. Consentimꝰ ꝑterea / volumꝰ ⁊ iubemus ꝙ ſcõm qꝫ obtulistis / ꝯcedatis / tribuatis ⁊ apponatis omnem curam vr̃aꝝ posse ⁊ studiũ ad amicam meam totã pulchꝛã / componendã / adornãdã ⁊ dotandam. Et quo ad disputationẽ vr̃am / q̃diu tenuistis: scitote nos nõ velle vos habere respectus ad regulam nr̃am ⁊ legem generalẽ ac penalẽ impositam ꝑpter forefactũ ꝑmi parentis: qm̃ ꝑ aliis lex illa facta est / nõ ꝑ ipsa: quẽadmodũ singulariter et eligimꝰ / ita singulariter eã priuilegiis dotare volumꝰ. Talẽ ꝯclusionẽ ⁊ finalem(vt credo deuote)dedit bñdictꝰ dei filiꝰ. Si qs tũc vidisset gaudiũ / gr̃as ⁊ exultationẽ quã habuerũt ꝟtutes: ⁊ leticiã etiã nature reuera ingẽtẽ sumpsissꝫ voluptates. Quelibet in ꝑticulari recẽsebat dona bona ⁊ do-
narialiꝗ ꝟgini illi esset datura. Et oẽs vno ꝯsensu E
se verterũt ad hoc ⁊ ꝓmiserũt ꝙ nunꝗ̃ fecerũt de bonis eaꝝ talem liberalitatẽ: ⁊ ꝙ(nihil retinẽdo) oĩa ei vellẽt tribuere. Hiero. Infudit plenitudo gr̃e toto: ceteris ꝑ ꝑtes daꝰ / mediãs se ⁊ ꝑ angelũ gr̃a plena autoritate appellata est. Ast oĩa impetuose minabaꝰ ꝑñdꝰ tyrannꝰ ꝑctũ dicẽs: ꝙ inutile / infortunatũ ⁊ fedatũ malũ se ꝑsentare vellet: ⁊ ꝙ oĩa nihilꝑderet nisi aũ ipsas ꝟtutes ꝟsꝰ hospitiũ illud intraret. Ad recitãdũ oĩa ipsaꝝ dicta libẽter ꝑsisterẽ / sed breuitatis affectio me auertit. Nota ꝙ hᷓ ꝑt introduci locutio ꝟtutũ ꝑticularũ / ꝓmittẽtiũ ⁊ enarrantiũ dona q̃ ꝗlibet tribueret. Et de hoc habes in Guil. parrhysiẽ diffuse in lib. de ꝟtutibus Angelꝰ q̃ ordinatꝰ fuit nũciꝰ / citissime descẽdit referẽs nũcia ꝑri Joachim ⁊ sctẽ Anne. Et breuiter tantũ opatus est deꝰ ⁊ natura cũ ꝟtutibꝰ supiꝰ nominatis / ꝙ dua hec ꝯcepta fuit ⁊ viuificata taꝫ in coꝛpe ꝙ̃ in aĩa / sine hoc ꝙ vllũ pctm̃ auderet accedere. Quid vultis dicã viteriꝰ? Apparuit adeo pulchꝛa / adeo pura ⁊ mũda / ꝙ verꝰ deꝰ saucii amoris moꝝ incẽsus fuit amore suo ⁊ imagine sua: sicut de Pigmalione fingũt poete. Recꝑtinere se potuit qn locũde caneret amoꝛosum illud sup̃dictũ canticũ: Tota pulchꝛa es amica mea ⁊c. Hic innũere ꝯcordie sunt de pulchꝛitudine ⁊ amore eꝰ. Scribit Ouid. ⁊ methamoꝛ. de Adonide: Laudaret faciẽ liuoꝛ quoꝗ: q̃lia nãꝗ Coꝛpa nudoꝝ tabula pingunt amoꝝ. Talis erat Cãtic. ij. facies tua decoꝛa Judith. xi. Nõ est talis mulier sup terrã in aspectu
in pulchꝛitudine ⁊ in sensu ꝟboꝝ. Hester. ij. Erat F
eñ formosa valde ⁊ incredibili pulchꝛitudine / oĩm oculis gꝛosa ⁊ amabilis videbaꝰ. Canti. vi. Que ẽ ista q̃ ꝓgredit quasi auroꝛa ꝯsurgẽs / pulchꝛa vt luna / electa vt sol / terribilis vt castroꝝ acies ordinata. Rex amauit Hester plus ꝙ̃ oẽs mulieres. In hoc finio ꝑmã nostri sermonis ptẽm in qua audiuimus sub poetica figura / facta clarioꝛi / breuioꝛi et verioꝛi quo potui mõ conceptiõis gꝛiose dñe nr̃e modũ. Tãgẽdo aliqualr aduẽtũ dñi nr̃i in quo sumus. Et posui in ꝑsona ꝟtutũ rõnes que facile mouere possunt oĩa deuota coꝛda ad credendũ ⁊ tenẽdũ ꝙ dña nr̃a nõ fuit vnꝗ̃ in ꝯceptiõe sua ⁊ post nisi tota pulchꝛa / viua / pura ⁊ mũda. Et ꝙ rationabiliter celebrari debeat conceptionis eius dies.
¶ Priusꝗ̃ rñdeam ad rõnes ꝯtrarias / expediã secũdã nostri sermonis partẽ / faciẽdo admonitionẽ quãdã oĩni aĩe deuote / vt sit pulchꝛa ⁊ ꝑseuerãter dei amica. Et ꝯtinuãdo pꝛioꝛem imaginationem posset fieri hoc in persona charitatis admonẽdo

animā istius ꝟginis. Sed volui gñalius loqui in
hac materia. O alma deuota a deo creata ad ima
ginē suam / ⁊ suo ꝓcioso sanguine amorose redem
pta. Consydera ⁊ in memoriā reuoca / ꝙ cum ꝑus
esses turpis ac deformis ꝑ pctm̄ originale: placu-
it deo tuo te regñare: pulchrā facere ⁊ purari ꝑ ba
ptismatis sacramētū / ⁊ tanq̄ nouiter te concipere
ꝑ grām innatantū ꝙ tūc cum te talē videre / dignat⁹
est te amicā suā totam pulchrā vocare. Tota pul-
chra es ⁊c. O deus q̄ sublimis hec est generositas
esse amicā: cuius amicā: amicā nō cuiꝰ hois mor
talis / nō angeli vel archangeli: sed dei regis regū
⁊ dn̄i dominātiū. Ipse bonus est amic⁹ q̄ nunq̄ de
ficit in necessitate: q̄ nunq̄ improperat amorē su-
um: q̄ nihil petit ab amica sua nisi dumtaxat ama
ri: ⁊ nihilominus abūdantissime reficit ⁊ ꝯsolatur:
cumq̄ offendit̄ ⁊ irritat̄ / facile ignoscit atq̄ remit-
tit. Nō solū est hic amic⁹ ore / amic⁹ brachiorū / ami
cus burse / amic⁹ mēse / amic⁹ curie / amicus itinerī
amic⁹ ꝟborū adulatiōis vel ostētationis. Quia re-
uera oēs hi in necessitate deficiūt. De hoc Eccl.
vi. Est amic⁹ ſm tp̄s suū: ⁊ nō ꝑmanebit in die tri
bulationis: ⁊ est amic⁹ soci⁹ mēse / ⁊ nō ꝑmanebit ī
die necessitat̄. Et sicut Joab seruūt ⁊ occidūt oscu
lādo. ij. Regū. iij. Et exemplo latronis ⁊ cuiusdā
piscis q̄ polyp⁹ dr̄ / occidūt amplexādo: ⁊ sub tuni
ca bone apparētie occultā hn̄t ꝓditionē / rapinā /
fraudem / irrisionē / detractionē. Aliter facit o ani-
ma deuota / bonus tu⁹ amic⁹ verus de⁹ sctī amoris
⁊ filius hodierne ꝟginis sctē ⁊ munde concepte.
Nam in eo nihil est fictōis / nec deficit in aduersita
te. Et nihil aliud petit q̄ amorē tuū. Quē amorē?
amorem qui se ostēdit nō mō ꝟbo / sꝫ ⁊ facto ⁊ ope
ratione. Si eñ dicas te amare deū / ⁊ non facis vo
luntatē eius ⁊ ꝓcepta: es (ſm ꝙ dt̄ sctūs Joannes)
mendax. i. Joā. ij. Et Grego. in homil. festi pen-
the. Charitas opat̄ magna si est: si renuit operari /
charitas non est. Certū est ⁊ ꝓ regula generali te-
nendū / ꝙ ꝑsona q̄cunq̄ sit deū nō sufficiēter amat
q̄ i se nō habet illā ꝟtutē que charitas noiat̄: que
sola diuidit inter filios dei ⁊ diaboli / regni ⁊ dam
D nationis: hec exponunt̄ ꝑuatiue. Ideo egregie di
ctū: Plenitudo legis est charitas: ad Roma. xiij.
Nullus hō charitatē habere pōt q̄ in aliquo pctō
mortali est: nec absq̄ peccādo mortalr̄ transgredi
tur q̄s ꝓceptū dei aliquod. Unde Jacobi. ij. Qui-
cunq̄ totam legē seruauerit / offendat aūt in vno /
factus est oīm re⁹. Ideo dt̄ iesus christ⁹ Joan. xiiij
ꝙ si q̄s diligit eum / mādata ei⁹ seruabit. Unde se
quit̄ / ꝙ q̄ nō seruat mādata / deūꝫ nō diligit. Et est
etiam ꝓsumendū ꝙ veraciter nullā aliā diligat ꝑ-
sonā. Repio in historia tripartita lib. i. ꝙ Cōstan
tinus volēs expiri fidelitatē illorū qui ministrabāt
ei / finxit publicū mādatū: ꝙ oēs hi q̄ vellēt negare
legem christianā / ꝑmansuri essent secū in honore:
alij ꝟo cū ignominia ⁊ dedecore recessuri ab eo. Ali
q̄ mox fidē ipam negarūt / alij ꝟo minime. Tunc
Constantin⁹ ꝯtrario ⁊ opposito mō fecit. Naꝫ cō-
stātes ⁊ firmos in fide / ꝓceptisq̄ dei retinuit: alios
ꝟo tanq̄ ꝓditores expulit. Quō inquit fidelis erit
homo mihi / q̄ īfidelis est deo suo patri ⁊ legali do

mino. Et hoc est notabile ⁊ arduū exemplū ꝓ ꝓn
cipibus ⁊c. Sed forsitan dices mihi hic o aīa de-
uota / ꝙ ergo amor dei nimis care vēdit̄ / si sic opor
teat eum custodire. Rn̄deo ꝙ nō. Nō eñ care vē-
ditur si bona respicias que ab eo recepisti: ⁊ merce
dem quā expectas. Nul⁹ eñ bonū habet si ipsum
minus acq̄rat. Et vt dt̄ Ouid. ij. de arte. Militie
spēs amor est: discedite segnes. Non sunt hec ti-
midis signa tuenda viris. Et rursum in de sine titu
lo: Militat omnis amans / ⁊ habet sua castra cu-
pido. Possem recensere dura seruitia / ꝑicula cor-
poris ⁊ aīe q̄ ferre ⁊ pati oportet / vt acq̄ratur ⁊ cō-
seruet̄ admodū mutabilis / incert⁹ ⁊ deficiēs amor
I diuitiū hui⁹ mūdi. Ulteri⁹ allegare possem ꝑ histo-
rias miserias / molestias / grauitates ⁊ penas q̄s
sustinuerūt aliqui mūdani amici pro alijs vsq̄ ad
mortem ꝑpetiendā. De q̄bus Valeri⁹ maximus li.
x. ca. i. Sed mihi sufficit ꝙ ꝯsyderes martyriū q̄d
amatores pecunie vel vane glīe patiunt̄. Amor pe
cuniarū ꝓcipiet mercatori relinq̄re vxorem suam ⁊
filios: ⁊ ire ꝑ mare / ꝑ terrā / ꝑ calorem ⁊ frigus / per
omnia ꝑicula latronū ⁊ mortis: ⁊ obediet. Horati
us: Impiger extremos currit mercator ad indos:
Per mare pauperiē fugiēs ꝑ saxa / ꝑ ignes. Amor
pecunie ꝓcipiet spoliatori vel stipendiario adire ꝓ-
lia ⁊ se exponere plagis / fame / siti / morti / obediet:
amor pecunie ꝓcipit latroni surgere mane diligen
ter vt furet̄ vel occidat: obediet. Horatius: Ut iu-
gulent homines ⁊c. Amor pecunie ꝓcipiet alteri
adulari / mētiri / peierare / iniurias inferre / blasphe
mare: assentire oībus qui dicunt̄ nō vim / mox hu-
ic ꝯtrario. Nota Terentiū: Aiunt: aio. Negant: ne
go. Facere res quantūcunq̄ horribiles / crudeles
vel abominabiles deo ⁊ mundo sine recusatione
obtemꝑabit. Heu o deuota aīa vbi est amor dei
tam dura ⁊ aspa / ingrā in ꝓceptis suis sicut fides
dānifer nūc tyrannū pecunie amorē? Assero ꝙ tā-
tū pene afflictiōis solitudīs ⁊ ꝟecūdie te ꝑpeti nō
opꝫ / vt seruias deo bono ⁊ legitimo amico tuo / ⁊
ꝑadisum habeas: sic hi capiūt ad pecuniā ⁊ īferniū
acq̄rendū. Sꝫ vide insuꝑ q̄d faciat vane glīe amor
K q̄d fecit Juliū cesarē ꝑferre oīa incōmoda q̄ in bel
lo sūt ꝑ oēm etatē suā etiā ꝯtra generū suū Pōpeiū
⁊ ꝓpos ciues suos romanos? Amor vane glīe id
fec. Quis fecit Hanibalē bellū īferre italis trāsire
mōtes / pati extrema frigora ad oclī vsq̄ amissio-
nē? Amor vane glīe. Quis fecit cathonē seipm oc
cidere / dariū ⁊ alios innūeros? amor vane glīe. Ali
q̄ etiā martyriū sustulerūt / sꝫ dānati sunt. Quis fe
cit hypocritas ficte deo seruire ꝑ magnā penā ⁊ la
borē missas audiēdo / ꝑegrinādo / oīb⁹ cōplacere
volēdo: vt ꝑ hoc oīm serui eēnt in stulta ꝓdigalita
te? Reuera oīa hec ⁊ alia innūerabilia facit vane
glīe amor. Uerecūdia igit̄ est dicere aīa deuota te
nō posse vel velle tātū facere ꝓ amore dei tui / ꝑris
tui ⁊ saluatoris: sicut alij faciūt ꝓ te fragilissima a-
more vicꝫ vane glīe. Nola mihi ꝓceptū aliq̄d dei
amici tui factu difficilius: vt exēpli grā / caste viue-
re. Ausim dicere ꝙ ob amorē pecunie aut vane glo
rie facile ꝯplerent̄: ꝓterea miserabilissimas mise-
rias quas facit amor stolidus peruerse carnalita-

tis. Nõ ergo ꝯquæraris o deuota anima de præceptis amici tui: que tibi valde erunt facilia si eũ ꝑfecte dilexeris: quia fortis vt mors dilectio. Canti. viij. & de Jacobo cui videbant dies pauci &c. Bona quoq; ꝯsuetudo ipsa tibi dulcia faciet & delectabilia. Quod male fers/assuesce feres: ait Naso. Et Tullius in rethorica: Optima forma viuẽdi eligẽda est/quam iocundã reddet ꝯsuetudo. Qui dicit dei ꝑcepta nimium dura esse & ponderosa/deũ mẽdacem facit: qui ꝯtrariũ affirmat: iugum meũ suaue est/& onus leue &c. Mat. xi. Nonne magna est dulcedo de illo amico q̃ nõ obstãte quocũq; delicto ꝯtra se/sola petit si integrã habes ꝯtritionẽ: id ẽ displicẽtiã de pctõ ꝑterito: ꝓpositum firmũ nõ recidiuandi: & ꝯfitendi tempe & loco p ecclam ordinatis quacũq; hora &c. Ezechie. xviij. Dulciorem amicũ habere non posses. Sed tibi dico eum valde plenũ esse zelotipia: nec vult te vllam rem aliã amare plus q̃ se: ne in ꝑsentia sua facias fornicationem/vel spũale adulteriũ/diligẽdo infernalẽ inimicũ/& iaceas inter brachia eius per iniquã delectationẽ peccati mortalis. Videt ei q̃ merito super oẽs alios dignus sit amari: & dicet anime vba Terenty in eunucho: dies &c. Dicit Aristo. ỹ. et. ix. libris Ethicoꝝ. Et Tullius libello de amicitia: q̃ solent q̃ri amici tribus de causis: vel ob bonum vtile/aut ob honorabile/aut ꝑpter delectabile bonũ Sed meditare o ala deuota/si q̃ris amicos diuites vtiles: q̃s est magis q̃ is qui ꝑcedit vitã/hereditatẽ & felicitatẽ ꝑpetuã. Mecum sunt diuitie et gloria: Sap. ỹ. Si queras amicos placentes & delectabiles: Audi q̃s d̃t sapiẽs: q̃ amor suus est magnus/bonus & placens. Jn amicitia illꝰ bona abi dem. Non est delectatio sifis amoris pacis & securitatis ꝯscie que haberi nõ potest absq; dilectiõe dei. Hinc exclamat ꝓsalmista: q̃magna multitudo dulcedinis tue dñe &c. Si queras amicũ bonũ & honorabilẽ: ausculta quod d̃t Sapiens: q̃ innumerabilis honestas venit p manus illius. Si queras demũ amicũ qui in necessitate tibi succurrat: ꝑfecto alium neminẽ meliorẽ inuenire poteris: q̃re tibi volo breuiter recensere exemplũ satis cõe: sed vtile est. Et idem recitat Damascenus in historia de Barlaã eremita: Homo q̃dam hõ erat qui semel filiũ suum interrogauit/quot sibi essent amici Rñdit iuuenis plures q̃ q̃nquaginta/immo plures q̃ centũ: videbat enĩ iuueni tanq̃ inexꝑto/oẽs illos amicos suos esse q̃ ostendebãt sibi iocũditatis signa vbo vel brachijs. Mirũ est ait pater: q̃m in tota etate mea q̃ est tam grãdeua/ solũ acq̃rere potui dimidiũ amicũ. Et cũ filiꝰ affirmare ꝯtrariũ opinãs patrẽ mltos habere/ob seruicia q̃ in illos ꝯferebat. Dixit pr̃: Fili/adibis eos quos dicis eẽ amicos meos: & finges me esse in carcere ꝯdẽnatũ ad mortẽ/nisi mihi in postrema hac succurrant necessitate. Filiꝰ assensit: & cũ vndiq; iuisset/fecit relationẽ patri: Reuera pr̃ inq̃t/vitatẽ dixisti: & iniq̃ue nimis falsus eram/q̃m audiui pmũ quẽ credebam potiorẽ amicũ tuũ esse/ob bona q̃ in eũ ꝯferes: q̃ rñdit mihi q̃ te associabit ad patibulũ vsq;: sed illic te relinquet. Secũdus p quo tantas sustulisti penas/dicit se libenter tibi datuꝝ indusiũ vel camisiã vel linteamen quo opiaris: aliud nihil. Tertius dixit q̃ libẽter ipe te suspenderet. Vade inquit pr̃ ad eum q̃ est mediꝰ amicus meꝰ: quomã miniꝰ seruiui ei q̃ alijs: sic fecit filꝰ: & in eo reperit oẽm ꝯfortationẽ: q̃ dixit se liberaturũ eũ/etiã si p eo mori deberet. Ad moralitatẽ ꝯuertẽdo hoc exemplũ: Tres illi amici sũt caro/mũdus/diabolus. Caro cuius adimples oĩa desyderia in vltima necessitate vic; in articulo mortis: non faciet tibi aliud subsidiũ/nec aliter succurret nisi q̃ te cõducet vsq; ad sepulchꝝ: & ibi te dimittet in inimicoꝝ tuoꝝ manibus. Secũdus amicus. s. mũdus & amici tui carnales: ad quos ditandos tãtos sumpsisti labores & penas: q̃s suppenas ferẽt tibi: Certe vix tibi dabũt linteũ quo sepeliaris. Diabolꝰ si aliud nõ habeas subleuamẽ: nõ dubiũ est q̃n te libenter suspẽdet ad patibulũ inferni ob seruitia q̃bus eũ affecisti/in fraudibus/rapinis/ hypocrisi/ vitijsq; alijs. Sed dimidiꝰ amicꝰ: hoc est deꝰ/q̃ sepiꝰ minꝰ amat: & illi seruitiũ ꝑstat ꝓuna media hora/q̃na illi inseruit immo horas centũ sexaginta octo in ebdomada: de q̃bus vix vna cedit deo die festo. Alij habẽt plures q̃ viginti/ipe tibi solꝰ succurret/in extrema & metuẽda necessitate solũmõ si in amore eꝰ ꝑmaneas. ¶ Fortunata est aĩa illa q̃ talẽ habere põt amicũ: exẽplo nr̃e dñe: valde nã deb; vt pulchra appareat in ꝑsitia eius. Sicut enĩ dictũ est in ꝑncipio/a pulchritudine enascit amor. A qua pulchritudine: nõ q̃dẽ pulchritudine ficta hypocritarũ q̃ extrinsece pulchri sunt: sed interius hñt horribilia pctã. Tales sifes sunt pulchritudini simi niue coopti. Vel sicut dicit christus/sepulchris dealbatis & pictis/aut q̃busdã pomis: ad extra quidem pulchris/& ad intra cinerib; plenis. Comparant pauoni: q̃ vt ostẽdat suã pulchritudinẽ aspectãtibus/ discooperit partes postremas/q̃ ꝑcant finẽ mortis. Sed etiã est picta pulchritudo iuuenis ipsius carnis q̃ ẽ fallacissima/ breuiorq; & mutabilior q̃ flos vnius diei. Prouerb. xxxi. Fallax gratia & vana ẽ pulchritudo. Mulier timens deũ &c. Et Boecius Vernaliũ floꝝ mutabilitatis fugacior. Jlla pulchritudo est sepe castitatis inimica. Jnde Juuenalis satyricus: Rara est ꝯcordia forme atq; pudicicie. Jpa fuit causa multis ad abominabilia peccata ꝑpetrãda/& mortẽ tpalẽ eternãq; sustinẽdã. Et iã aliq̃ ob eam fuerũt vilipensi in bello/& se mutuo in certamen ꝓuocauerũt. De quo q̃dem facto recitat Frontinus libro stratagematũ: q̃ pnceps q̃dã dictus Agisilaus: iussit eruí coram militibꝰ suis aliquos inimicoꝝ suoꝝ: vt ostẽderet eis pulchrũ & albũ colorẽ: quo bñ appareret ipos esse holes feminẽos/in pena & labore minime exercitatos. Propterea milites sui sumpserũt animũ cõ inimicos superũt. Et Julius cesar lib. ỹ. de bello gallico dicit q̃ p tempe suo alemani assueti erant facere corpus pulchꝝ & album colorẽ nigꝝ/horrĩdũ & expauescẽdũ inimicis eoꝝ in bello. Sic debet facere anima deuota p ieiunia &c. Corporeã pulchritudinẽ habes: sed ꝑua quedã febris oẽm eã tibi tollet. Pulchritudinẽ habes corpalem: sed senectꝰ oẽm eam

abducit. Pulchritudinē habes corpalem/sed ver mes mox ipam corrodēt: habes corpale3 pulchritudinē: caue ergo ne cōburaf ⁊ incēdat igne eterno: hoc em̄ dampnosum foret. Habes corpalē pulchritudinē/sed scias ipam interi⁹ esse turpē/immūdā ⁊ fetētem: si boles lynceis ⁊c. Pulchritudine3 habes corpalem/sed scias multo pulchriorē/delectabiliorē esse eam q̄ est aie tue. Ad quā pseruādā oēm adhibere debes curā: o ala deuota ne minuaf p luxurie turpitudinē/inficef p supbiam/efficiaf nigra ⁊ maculis obsita p inuidiā: ceca ⁊ fugaf p insidelitatē vel ignorātiā: muta p pigriciam laudādi deum/⁊ ipm depcandi rigida ⁊ p fraudem ⁊ duplicitatem: fetida p malam famā: ⁊ sic de alijs coinqnationibus pulchritudinē spūalem corrumpentibus. Ut bñdictus dei filius de te dicere possit cu3 te viderit/ṽba pposita: Tota pulchra es amica mea. Sed nouisti o ala deuota/quō senties in te si bene deū amas: psydera si in teipa signa habes vera amātis: potest pseq̄ plurius ⁊c. Primū signum est/libenter audire ṽba fieri de amico suo/siue per lras/siue p nūciū/siue aliter. Litere dei sunt litere sancte scripture/p quas sciri potest status dei/volūtas ⁊ pmissiōes eius. Nūcij ipsi⁹ ⁊ secretarij sūt oēs hi q̄ ipam pdicāt in oc culto vel publico loco Sunt alij heraldi ⁊ maquerele/carnis/mūdi ⁊ diaboli/quos audit meretrix anima ⁊c. Secundū signū est inuite audire blasphemare amicum. Contra detestantes/iurātes ⁊c. Tertiū signū est/amare seruitores ⁊ amicos amici. Contra vilipendētes ecclasticos ⁊ bonos. Quartū reuereri psentiam amici: contra facientes mala abomināda in cōspectu dei ⁊c. Quinto interptari facta amici in bonū exemplū hic Platonis de Hypocrate discipulo contra murmurantes de prouidentia dei/psertim in aduersitatibus. Apls: Omnia operanf in bonū ⁊c. Et quos amo/hos castigo. ❡ Nota q̄ trahit homines p caminū mortis sicut curialis amicus ⁊c. Sextū signū/pstantia in amore. Exemplū de Augusto: contra non pseuerantes viriliter ❡ Nota dt deus anime illud Ther. in eunucho: Noctes diesq̄ me ames: me desyderes: me somnies: me expetes: de me cogites: me speres: te me oblectes: mecum tota sis: meus fac sis postremo amicus: qn ego sum tuus. Sic finio scđam sermonis nostri partem/⁊ accedo tertiā: quā breuissime expediam rñdendo ad duas q̄stiones breues/multū huic loco pducētes ⁊ vtiles. ❡ Prima est/quō rñdendū ē sctis doctorib⁹ vt sctō Augustino/sctō Hierony. sctō Bern. ⁊ alijs q vident dicere ptra hoc quod pbatū est in pncipio dñam nostrā pceptaз fuisse in pctō originali: Ad hoc respondeo non allegando dicta eo⁊/p psyderationes quatuor figurales/⁊ q̄ facile capi possint.

Prima consyderatio.

Os spūssanctus interdū reuelat ecclesie vel doctoribus posterioribus aliqs ṽitates vel expositiōes sctē scripture/quas nō reuelauit eo⁊ pdecessorib⁹ sic dicit Greg. Daniel. xij. Pertransibūt plurimi ⁊ multiplex erit scia dñi. Ideo moyses sciuit plus q̄ Abraam/pphete q̄ Moyses/apli q̄ pphete. Et doctores addiderūt multas ṽitates vltra apostolos. Quapropter dicere possumus hanc ṽitatē/beatam Mariā non fuisse pceptā in pctō originali: de illis esse ṽitatibus q̄ nouiter sunt reuelate vł declarate/tam p miracula q̄ legunf/q̄ p maiorē partem ecclesie sctē/que hoc modo tenet: fuit tps aliqñ in quo non tenebaf generaliter Mariā ṽginem esse in paradiso in corpe ⁊ anima/sicut mō tenetur. ⁊ silr post institutionē festi natiuitatis sancti Joānis/natiuitas dñe nře ordinata fuit p reuelationes vni⁹ solius femine: ⁊ multa silia ❡ Nota de opinione scti August. de igne purgatorio/qualiter tenetur oppositum.

Secunda consyderatio

Omni tpe doctores in sctā scriptura instructi auctoritatē habēt exponēdi ⁊ declarandi ṽitates que ex ipa sequunf/sicut habuerūt doctores antiqui. Et si dicas q̄ nō hnt talem sanctitatē. Rñdeo hō nō impedire q̄n talem habeāt auctoritatē: quemadmodū plati noui/silem hnt auctoritatē sm antiqs ad eo⁊ populū gubernandū: lic3 non talem habeant sanctitatē. Propterea dico q̄ psyderata multitudine doctoz nouoz ⁊ platoz ecclesie qui dicunt hanc opinionē verā esse/dñam scil3 nostram semp fuisse totam pulchrā sine vlla turpitudine pcti originalis/venalis vel actualis/securi⁹ est sic tenere q̄ oppositū: ptra hoc q̄ voluerūt dicere aliq̄ q̄ eēt heresis expssa vel pctm̄ mortale: ptra quos vniuersitas parrhysien. determinauit. Nec est obliuiōi tradendū multo mai⁹ esse piculū errare blasphemando hanc ṽginē/q̄ ipam laudando: q̄ hūana laude sufficiēter laudari nō potest.

Tertia consyderatio.

Sancti paradisi interdū generalr locuti sūt de domina nostra ⁊ alijs in hac materia volētes dare intelligere q̄ sine piuilegio spēali/⁊ sm gñales causas/dña nostra habuisset pctm̄ originale sicut alie Et per hoc ponunt differētiam inter Jesum christū ⁊ dñam nostrā: qm̄ iesus christ⁹ nunq̄ eguit priuilegio/redēptiōe vel pseruatiōe ptra pctm̄ hō/sicut dña nostra. Et inuenio etiā q̄ sctus Aug⁹. sanct⁹ Anselmus: ⁊ alij expsse eā exceperūt. Aug⁹. de natura ⁊ gfa: cū de pctis agim⁹ ⁊c. Et Anselm⁹ de cōceptu ṽgi. qs dicere audeat ⁊c. Et sanctus Thomas sup psal. dicit.

Quarta consyderatio.

Sancti doctores in materia fidem tangente ⁊ religionem christianam semper mature processerunt/non cito determinando dubias veritates. Ideo locuti sunt in hac materia magis inqrendo ⁊ determinando. Hinc est q̄ interdum videnf dicere contraria/non tamen dicunt ⁊ potest in tali casu teneri contra eorum opinionem absq̄ hoc q̄ periculose erretur. Ideo sanctus Bernard⁹ in epistola quam scripsit ad canonicos Lugdunenses: eos redarguit/q: cum festinatione nimia celebrare volebāt festū hui⁹ pceptiōis: vt si mō aliq̄ celeg

brare vellent festū sancti nondū canonizati vel as suetu sine autoritate romane ecclesie. Ideo sanct⁹ Augu. in fine se refert ad hoc q̄ sctā eccl'ia volue rit ordinare. Aliud aūt est mō q̄ tpe scti Bernar. Nam veritas magis est elucidata. Et celebrat̄ hec solennitas quasi per vniuersalē ecclesiam romanā et alibi. Quare nō ē piculū pscie/ vel culpabilis erro ris/ vel p̄sumptiōis celebrare hāc solēnitatē: mul to maius est ipam nō celebrare.

Quinta consyderatio po

test addi q̄ licet virgo nō habuit fomitē vel extin ctum/ tamē iusticia originalis nō fuit in ea: sed lo co illius gr̄a/ sicut in nobis baptisma gr̄am affert et s̄m hoc r̄ndet̄ oppositiōib⁹ quo ad defect⁹ corpa les. Et si fuisset mortua añ passionē/ descendisset in limbū et similia rc. Secundū et vltimū dubium: An dn̄a nostra habuerit summā pulchritudinem corpalem? Et videt̄ q̄ non: qm̄ hmōi pulchritudo (vt dictū est) vana est/ piculosissima et occasio pec candi. R̄ndeo q̄ ptinebat ad dn̄am nostrā habere illam pulchritudinē corpalem: deus eñ p̄ncipal̄r corpus formauit: et dei pfecta sunt opa. Et debe bat portare speciosiorē inter hoīes. Ps. Specio sus forma rc. Ideo virtus erat gratior sicut dr̄ Ver gilius. v. Eneidos: Gratior est pulchro veniens in corpe virtus. Et Aristo. Non omnino felix est/ qui specie turpissimus est. Sed dico vlteri⁹ q̄ hec pulchritudo et phisonomia talis fuit tempantie et naturalis harmonie/ taliterq̄ compacta ac dispo sita q̄ non mouebat vllo pacto aspectantes ad ini quā vel dissolutā delectationē: immo ad castam et deuotam: vt dicit Bonentu. in tertio sententiarū. Et hoc volo persuadere et declarare per quatuor consyderationes.

Prima consyderatio est

Habemus q̄ phisonomia iesu christi erat talis/ vt in ea eluceret oīm virtutū exemplar: malis appa rebat tremēda/ et autoritate plena: vt moueret eos ad bonū timorē: hoc satis apparuit qñ in die pal marū ex templo eiecit innūerabilē iudeorū multi tudinē vendentiū et ementiū. Et sup hūc locum di cit Hiero. q̄ qddā fulgur exibat a vultu ei⁹ q̄ terre bat eos rc. Etiā cum filij isrl̄ adorarēt eum tanq̄ re gem: et cū pus semel videbat̄ quasi non hn̄ apud se habere sensū/ ppter magnū ardorē quē habebat seruādi honorē dei pris sui/ inter iudeos blasphe mātes eum: Matth. x. Et hoc est ptra eos q̄ volūt q̄ patiēter/ tempate et frigide audiant̄ iniurie dei et tanq̄ p ptemptū et ppas iniurias: immo vero iniu rias famulorū suorū acerrime vlciscuntur vindicare. Bonis aūt phisonomia iesu christi apparebat de lectabil̄r et amicabilis: et ad hoc latabat eos: Disci teîdq̄ a me. Pariformit̄ dico q̄ phisonomia do mine nr̄e mouebat aspicientes ad oēm puritatem et castitatē: et luxuriosas extinguebat/ mortificabat q̄ cogitationes. Habemus q̄ cum moyses fuisset allocut⁹ deū/ facies ei⁹ fulgebat: et tanq̄ sctm̄ quē dam timorē in his q̄ eum aspiciebāt generabat. Quare g̃ et facies dn̄e nostre non poterat talē san ctum timorē generare/ ne turpiter cogitarēt q̄ eam videbant: cū deus non solum locutus est/ sed et in ea habitauit.

Secūda consyderatio est.

Q, s̄m dictū Aristote. Natura facit phisonomiā p̄ncipū dignā talē/ vt moueat aspiciētes ad timo rem et reuerētiā. Et experientia hoc docet: sicut aspe ctus leonis est tremēdus brutis. Quare non potu it aspectus dn̄e nostre puisionē suā extinguere ma lū et carnalē motū et mouere ad castitatē et pntiā.

Tertia consyderatio est.

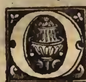
In opibus nature videmus q̄ basilisc⁹ solo aspe ctu occidit hoīem: q̄re nō potuit dn̄a nr̄a aspectu suo extinguere malū et carnalē motū et incitare ad castitatē: sicut syren s̄m quosdā/ vel alal dictū galli ce sainnier: vel sicut videmus in lapidib⁹ pciosis q̄ aliq̄ naturalr̄ mouēt ad gaudiū.

Quarta consyderatio est.

Q, experientia cognoscimus vitia hoīs ostendere se aptissime ad extra in visu vel gestibus hoīs: vt su pbiā/ iram/ luxuriā/ timorē/ elationē. Hinc Ouidi⁹ methamor. O q̄ difficile est crimē nō pdere vultu Multo facili⁹ credendū est q̄ virtutes dn̄e nr̄e (q̄b⁹ p̄rsus repleta fuit) se extēdebant/ radiabāt et extrin sece manifestabāt: vt simplicitas/ humilitas/ ptinē tia/ virginitas: quēadmodū de sctō Antonio sua testat̄ legenda. Et de sctō Dionysio habemus q̄ plebs armata eum respiciens timebat rc. Et p̄pte rea aspicientes min⁹ mouebant̄ ad malā volupta tē: q̄ aspiciēdo paruā aliquā filiā et innocentē. No ta de statu innocētie. Et facies Helene tam lubri ca erat q̄ sine ptinentia aspici non poterat. Ideo (vt dr̄ Aristo.) clamabant senes troie/ vt ejceret̄ p oppositū de dn̄a nr̄a rc. Ecc̄i. ix. vt in facie sapiē tis lucet sapiētia: sic p̄sit alie virtutes rc. Ea ppter pcludo q̄ sua pulchritudo corpalis e piculosa nō fuit: q̄r ipa optime vtebat̄ ea: nec alijs fuit nociua ppter illud q̄d dictū est. Fuit g̃ pulchra corpalr̄ et sp̄ualr̄: ideo digna vt diceret̄ dei amica: et ab eo vo caret̄ hoc mō: Tota pulchra es amica mea. Cui⁹ amoris nos pticipes faciat hic p gr̄am et in padi so p gl'iam b̄ndict⁹ dei filius/ q̄ est b̄ndictus in se cula seculorū. Amen.

Alius sermo pome

ridian⁹ incōpletus/ et sub eodē themate vt sup.



Virgo dignissi ma/ virgo gl'iosa/ virgo dulcissi ma et benignissima/ virgo q̄ per verba pposita thematis nr̄i to ta pulchra es appellata/ dei a mica: que hodie generose pce pta fuisti: q̄ es refugiū singla re et certū oib⁹ te req̄rētib⁹ et orātib⁹: velis pmitte re mō dn̄a q̄ te laudē: pcede mihi fortitudinē et vir tutes ptra oēs aduersarios tuos: et oēs hos qui p̄ sentes sunt: pcede digne audire et intelligere aliq̄d

y quod ad sanctā tuam sit laudē/ et cōmunē nostrā edificationē. Ad quod faciendū/et vt omēs anime nostre sint pulchre et deo placentes: impetra nobis aquā gratie ad nos purificandos. Tu eñ fōs es om̄ino plenus gratie illius: sicut in gratiosa tua salutatione testatus est angelus. Quā quidē salutationē tibi p̄sentamus dicētes: Aue gratia plena Utinā omēs tā diligenter sicut hic sumus cōgregati: vt audiam⁹ loqui de tota pulchra amica dei penam apponeremus et diligentiā suū imitandi exemplū/vitam suā et suos mores: conuersationē deniq₃ eius in pulchritudine et spirituali bonitate. Sed heu timeo/ne multi nostrū assimilenᷓ cornicole: que sepe balneat: nec tamē alba efficiᷓ. Sic multi veniunt ad dei verbū: quod diciᷓ ad animā lauandā/ ꝛ eam albā efficiendā per puritatem placentē deo: sed exeunt sepius tam nigri sicut prius vel nigriores. Assimilanᷓ his de quibus dicit Aristote. qui diligēter audiunt medicos: nil tamē ſm eorū operātur p̄cepta. Ut ergo cū fructu et vtilitate audire possimus verbū dei/ad faciēdas aīas nostras pulchras ꝛ placentes: reuertamur ad eā cuius celebramus solennitatē/ totam pulchrā amicam dei: cui diues diuinitas matrimonio coniūxit pauperem humanitatē nostrā: hoc opulētum fuit matrimoniū: ꝛ eam salutemus dicentes: Aue ꝛc̄. Ceteris paribus/melius valet confiteri curato suo: non eñ dubiū est/quin ipsi curati habeāt potestatē: nec te decipiēt dando tibi absolutionē maiorē q̄ eoꝝ se extēdat potestas. Itē eis cōfiteberis magis meritorie ratione verecūdie: ꝛ qꝛ melius tibi cōsulere poterūt ſm statū tuū: nec semꝑ singulari ꝯfessione denuo om̄ino incipe oportebit. Ualet etiā melius pro toto tuo hospitio/ vxore ꝛ liberis q̄ si vnus vadat hac/ ꝛ alter illac. Nō dico religiosos nō habere potestatē: sed bonū est ꝛ tuti⁹ saltē habere facultatē ꝛ veniā a curato: qm̄ ipse est q̄ tibi om̄i momēto ē ad ministrāda sacramēta astrictus/etiā si sis pestilēs: nō sic frater mendicās: ipse etiā est qui ꝑ te teneᷓ deo r̄ndere/non sic religiosi. Ideo omni iure decet/vt saltē ab eo habeas licentiā vel testimoniū cōfessionis alteri facte: quō eñ alīs ꝑ te posset r̄ndere deo. Tene certū/et dimitte incertū. Equitatē sequere: honora antiquitatē parochialis ecclesie: ad cuius edificationē/non autē destructionē postea admissi sunt mendicantes: vt sint coadiutores ꝛ minus principales ordinati ad curatos ipos: quos ī necessitate adiuuare possint ꝛ debeant: nō autē contra voluntatē ꝛ in diminutionē ordinarie iurisditionis: aut in manifestū dānū parochiarū se temere intromittere: qm̄ et hoc esset contra charitatē ꝛ contra salutem ꝓpriarum animarū ipsorū mendicantiū. Et si dicas: Quare ꝯfitebor curato meo: habeo eñ multos casus: a quibus me absoluere nō posset. Respōsio: curat⁹ te remittet: et sufficit hoc dicere: vel ꝑ te facultatē petet: immo ep̄i cōmittunt curatis suam autoritatem. Supplico et hortor/vt quelibet ꝑsona christiana quantumcūq₃ cōtaminata sit immūdis peccatis et abominabilibus/confiteaᷓ. Nā humane fragilitatis est peccare: sed diabolice ꝑuersitatis est perseuerare. Cogitet ꝑsona q̄ cito vel tarde dicere oportebit peccata: nec ipsa scit quādo habebit tp̄s ꝛ horā. Cogitet etiam q̄ p̄sbyter si lucrari posset mundū aliquē/nō reuelaret peccatū. Cogitet p̄sbyterū melius se amaturū q̄ prius. Supplico ꝛ hortor oēs patres/matres ꝛ magistros: vt diligenter curēt q̄ eoꝝ filij confiteanᷓ: neq₃ celēt q̄cq̄. Et si dicat aliquis: quid potuiss₃ mali agere puer octo/decē vl' duodecim annoꝝ? Utinā nihil mali/nec per se nec per alios: sed credo q̄ in pluribus instruunᷓ malis q̄ credi posset. Quis diceret: que mala docerenᷓ? et quis eos docet? nihil hic dico. Remitto matres/patres ꝛ alios ad eoꝝ conscientias. Et teneo q̄ ecclesie reformatio incipi debet ab eis. Q₃ curati et filij ecclesiastici q̄ ad hoc sunt ordinati diligentiā adhibeāt: vt benigne tractent eos qui ꝯfitebunᷓ/ vt hoc honeste manuteneaᷓ:

Sermo corā rege frā

cie nomine vniuersitatis Parrhysieñ. ꝑ pace ecclesie ꝛ vnione grecorum.



Ax hoībus bo z ne volūtatis: Lu. ij. Sepenumero multisq₃ de causis fiducialiter venit ad regalē tuam maiestatem o rex christianissime (perpulchriorē titulū tibi dare nō possu₃: dñs noster summ⁹ es rex sacerdotalis diuinitus consecratus) venit inquā humillima tua et deuotissima filia Parrhysioꝝ vniuersitas studiorū mater/defensatrix fidei/sancte ecclesie lumen: sed nunq̄ ꝑ sublimiori: nescio si tam ꝑ sublimi ꝛ generali materia sicut im̄p̄sentiaꝝ: q̄ est d̄ pace vniuersali toti⁹ sancte eccl'ie/tā latinorū in se q̄ grecoꝝ cū latinis: vt simul (si fieri pōt) cū olb⁹ hoībus pacē habētes: vt sit pax hoīb⁹ bone volūtatᷓ velit deꝰ pacᷓ: velit bn̄dict⁹ saluator nr̄ iesus christus: q̄ est dñs ꝛ spōsus creature toti⁹ scte ecclesie q̄ est p̄nceps pacis: vt pulchꝝ hoc ꝛ iocundissimū canticū/ quod cātauit multitudo magna celestis militie angeloꝝ in gl'iosa sua natiuitate/ quā ꝓxime celebraturi sum⁹/verificeᷓ: veniat ꝛ om̄ino adimpleaᷓ in tp̄e nostro: Gloria in excelsis deo: ꝛ in terra pax hoībus bone volūtatis. Clare mōstrauit deus pacē illā sibi esse ꝑcharā/cū fecit eā tā solenniter denūciari mundo in noua sua natiuitate qui nil fecit nisi vt pacē faceret: pacē p̄dicaret: pacem relinqueret: mortuusq₃ est ꝛ resuscitatus pro pace illa. Qui eñ interrogaret: quare ex te natus est deus virgo Maria gloriosa? R̄nsio/pro pace vt faceret vtrūq₃ vnū. Quare fuit circūcisus/a tribus regibus adoratus/ad templū delatus? R̄nsio/ꝓpter pacē. Quare suscepit mortē amarissimā et passionem penalissimā? ꝓpter pacē. Esa. Disciplina pacis nostre super eū. Quare resuscitauit se metipsum/nisi vt pacem daret/et nunciaret pacē? Pax vobis. Quare celos ascendit/et spiritū sanctū misit. Certe om̄ia hec fecit vt ad pacem traheret: ꝛ vt in hereditatem perpetuam daret pacē. Nihil enim aliud est paradisus/q̄ pax sine fine: sicut

dicit Aug. xix. de ciuitate. Omitto concordãtias.
Quapropter mirandũ nõ est: si filia regis filia tua
qui rex es christianissim⁹: et ꝓpter hoc amantissi-
mus ⁊ desyderatissim⁹ pacis exẽplo Assueri ⁊c. mit-
A tat modo ad loquendũ ⁊ hortandũ ad pacẽ illam
vtendo angelorꝫ verbo ⁊ dicẽdo: pax hominib⁹ bo
ne volũtatis. Sed heu mala volũtas semꝑ conat̃
turbare/frangere ⁊ impedire dulcẽ illã ⁊ concinnis
simã pacis melodiã. Nõ admirãdũ est hoc: habet
eñ vocẽ nimis fractam/rudẽ et discordantẽ/etiaꝫ
sibiipsi: nec ꝯcordare potest: semꝑ eñ litigat: sem-
per se turbat/et dissensiones mouet: ⁊ qđ mai⁹ est
ꝑ diuersa contrariaq̃ vitia/atq̃ malas affectiões
se dissipat ac dilaniat. Confusa sunt hic oĩa/spes/
metus/meror/gaudiũ: vix hora tibi dimidia fit in
celo silentiũ: qualẽ ergo concordiam cũ aliis inue
nires? Cõueniet nulli/qui secũ dissidet ipse. Jdeo
nõ dixerunt angeli/pax hominibus solũ/ sed ad-
diderũt/bone voluntatis. Scire itaq̃ dignemini
me recitare velle: qualiter pauloante quasi me re-
traxerã in secretam camerã mentis mee/ clauden-
do ostia et fenestras corporaliũ sensuũ: vt melius
consyderarẽ et decernerẽ quod dicẽdũ foret: post
eaq̃ regis filia mater mea honoratissima me or-
dinasset ad ꝓponendũ hoc factũ pacis generalis/
tã grecorũ q̃ latinorũ coraꝫ regali tua maiestate
in ꝑsentia dominorꝫ et ꝓcerũ tuorꝫ nobilissimi san
guinis tui ⁊ sapientissimi consilii. Nec erat mirã-
dũ si cogitabũdus fuerim effectus/et tanq̃ timẽs
multũq̃ attentus: cũ ex altera parte sentirem exi-
guitatẽ meã/ignorantiã meã ac debilitatẽ/ in tã
q̃ breui tẽporũ/vt triũ vel quatuor dierũ: et inter
tã plures alias occupationes/ ꝓpter indulgenti-
arũ factũ ꝑsentis iubilei. Jntercogitandũ ergo vi
sum fuit mihi/q̃ mala volũtas res horrẽdissima/
turpissima et monstrosa se manifestaret mihi. O
deus qualis horror? Recte videbat̃ infernalis ini
mici filia. Et reuera sic est ipsa. Uos ex patre dia-
bolo estis ⁊c. Appropriate conditionẽ gerebat ꝑ-
uerse cuiusdam vetule litigatricis et iracundissi-
me: et figurat̃ per bestiã monstrosam/ quam vidit
B Joannes in Apocalypsi: exire mare/que septẽ ha-
bebat capita/et cornua decẽ: que sunt septẽ pecca
ta mortalia/et decem preceptorũ dei transgressio.
Consyderando bestiã illã horribilẽ et monstrosã:
audiui eã clamare quasi ꝑ irrisionem. Deinde ver
tit se in magnã irã et indignationẽ. Quomodo (in
quit mala voluntas) quõ vel quo pacto/qua ꝑ-
sumptione vult modo hec vniuersitas ꝓponere pa-
cẽ grecorũ et latinorũ: sibi cure est anseres redde-
re sufferratos: aut in ordinẽ disponere simearum
multitudinẽ vel formicarũ. Mirabile est qualiter
ꝑsistere possit aut viuere: que sic se omnibus vult
immiscere ⁊ de oĩbus loqui: sed in facto fuerit ma
gisteriũ. O sancta Maria/quale inceptũ/ o deus
qualis sensus: nõ possunt cõcordare latini adin-
uicẽ: nõ quidẽ media pars/nõ q̃rta: non certe duo
parua regna/vt Francie et Anglie: quid dico de
regno aut ciuitate: non facile ad inuicẽ concordã
tur quatuor vel sex ꝑsone: quemadmodũ dixerũt
Athenieñ. oratori eis de pace loquenti: q̃ nõ pos-
set concordare tres ꝑsonas in sua domo: seipsum
vxorẽ et ancillã: ⁊ nos veniemus modo omnẽ mũ
dũ pacare ⁊ concordare? Sãcta Maria quale in-
ceptũ: necdũ habes finẽ: vnde emergit nouũ hoc
ꝓpositũ/noua inceptio pot⁹ q̃ alis? Quis dedit
nouũ hoc consiliũ/et illã spem vel fiduciã de gre-
cis: q̃ suꝑ oẽs alios odio habẽt (vt dicit̃) ⁊ cõtẽnũt
latinos: iudicãtq̃ eos hereticos ⁊ schismaticos: ⁊
etiã potius se verterent ad thurcos q̃ ad latinos
Sed ⁊ hãc materiã q̃s ꝓseq̃tur? q̃bus mediis/qui- C
bus elargitiõib⁹/q̃bus expẽsis practicabit̃? Hoc
mõ conabat̃ mala volũtas/⁊ multo fortius q̃ di-
cã/reprobare/retardare ⁊ ꝓrsus impedire sãctissi
mũ hoc ⁊ dignissimũ vlis pacis negociũ cũ grecis
⁊ latinis. Et demũ minabat̃ ꝑ irã magnã: iurauit
ꝑ potestates suas olim vitiorꝫ atq̃ mortaliũ pctõ-
rũ: iurauit ꝑ patrẽ suũ sathanã: cui nõ est potestas
suꝑ terrã que possit cõparari. Jurauit ꝑ quatuor
filias eius: que a poetis dicunt̃ eumenides/ furie
infernales: et a phis passiones nominant̃: q̃ pacẽ
illã sit impeditura. et tantũ se effecturã/ne sit po-
testas nec occasio cantãdi suꝑ terrã hanc notam
pax hominibus bone voluntatis. Nã oĩa ad se
esset tractura: prius hoc inceꝑat ꝑ heresim: hoc ẽ
q̃ mala volũtas nutritura esset discordiã ꝑ filiam
suã dñandi ambitionẽ. Sed deo volẽte mẽtietur
illegitima illa ꝓditrix: qm̃ bona volũtas virgo pul
chra/nobilissima ⁊ deo placens filia/dissipat oẽm
eius conatũ. Et quõ hoc fiet? Certe bñ fiet: bona
volũtas habitabit cũ hoĩbus: q̃bus dabit cõfor-
tationẽ ꝑ nobile olim virtutũ exercitiũ/cũ oĩ mili-
tia celesti: q̃ q̃dẽ militia auxiliuꝫ est multo potẽti⁹
q̃ possit habere mala volũtas: s̃m ꝓ mõstratũ fu
it Heliseo ꝓphete. Plures inq̃t ꝓ nobis fuerũt q̃ꝫ
aduersariorꝫ. Bona volũtas figurat̃ ꝑ hoc qđ di-
cit Joan. in Apocal̃. sua: Signũ magnũ apparu-
it in celo: Mulier amicta sole: et luna sub pedib⁹ D
eius: ⁊ in capite ei⁹ corona stellarꝫ duodecim. Per
solẽ ꝯuenientẽr intelligit̃ sãcta vlis eccl̃ia/vel eccl̃ia
frãcorꝫ/vel parrhysieñ. vniuersitas: vbi sunt sapiẽ
tes/fulgẽtes tanq̃ꝫ firmamẽtũ. Qui docti fuerint/
fulgebũt sicut splẽdor firmamenti: dicit Daniel.
Femina illa q̃ est circũdata ⁊ amicto sole iusticie
est bona volũtas: q̃ habet lunã vniuerse mutabili
tatis sub pedibus affectionũ ei⁹. Ad hoc aspirat
hoc qđ mõ signũ papale et arma eius sunt: sol. et
p. luna/est tanq̃ꝫ subiecta pedibus bone volunta
tis. Duodecim stelle bonã voluntatẽ coronantes
sunt veritates pulchre et clare/taꝫ fidei nostre q̃ꝫ
aliarũ rerũ: et vbi meliorẽ coronam faciũt et pul-
chriorẽ ille veritates q̃ꝫ in filia regis vniuersita-
te Parrhysieñ? Jdeo decreui s̃m hanc figurã su-
mere duodecim consyderationes/veluti duode-
cim veritates fulgentes in corona bone volun-
tatis que apparet in celo vniuersitatis. Nõ eñ mi
randũ est dñe/si filia tua vniuersitas (que bonam
habet voluotatẽ) aggredit̃ loqui de hac pace vni
uersali. Jpsa nãq̃ est ea que exemplo fortis ⁊ studi
ose mulieris (quã laudat Sapiens) manũ suã mi-
sit ad fortia. Jpsa suscipit res grãdes ⁊ fortes. Et
in Canticis: Facta sum corã eo tanq̃ꝫ pacẽ repe-

riens. Si nunq̃ locuta fuisset de pace sancte ecclesie q̃ diuisa erat p dãnabilẽ voluntatẽ duoꝝ de papatu cõtendentiũ: res nõ eo in statu essent in quo sunt: & erunt indies meliores (deo volente) vt obtineatur nunciatio ista angelica: Pax hoib⁹ bone voluntatis: & videt melius in p̃senti necessitate q̃ aliis ꝑuis alis deliberatũ fuerit p totũ cõciliũ gallicane
E ecclesie/hanc materiã p̃sequendã esse. Ideo non est res tam noua vel singularis: sicut allegabat mala voluntas. Habem⁹ mõ certũ quendã & vnũ papã: q̃ doctor est excellens in theologia. Ideo melius nouit in quo cõsistit illa diuisio grecoꝝ: et q̃d sit de ea. Ipe natione grecus est/magne experiẽtie: & q̃ iam cõmisit legationẽ. Insup generale concilium celebrandũ erit infra triennũ: in quo & greci cõparere poterint. Insup grecoꝝ imꝑator et sui maximope hanc desyderãt vnionẽ & pacẽ: cũ multis aliis bonis circũstantiis q̃ poterũt in sequentibus declarari. Sed ad respondendũ obiectionib⁹ male voluntatis: q̃ mirat & irridet: q̃ vniuersitas impresentiaꝝ de hac vniuersali pace loqui velit: & ad ostendendũ iustificationẽ & rõnabilitatẽ huius incepti: accipiemus (vt dictũ est) nõnullas cõsyderationes: apponendo aliq̃s deliberatiões & consilia vt ponat ad practicã & executionem hoc sanctũ negocium. Et fient septẽ p̃ncipales questiones vel suppositiones.

Prima consyderatio tãq̃

p p̃ma stella/q̃ erat in corona bone voluntatis: dicamus hoies esse ordinatos a deo veluti corpus quoddã mysticũ ad exemplũ corporis naturalis: q̃d pacẽ habere debet & vnionẽ in suis membris. Hec ẽ determinatio ap̃li in plurib⁹ locis. Ad Roma. xii. et. I. ad Cor. xii. Et ad Eph. iiii. Ideo non se ostendit is membrũ viuũ inter hoies: q̃ non sentit nec dolet qñ aliqua diuisa sunt membra: & si nõ nitat ne schisma/discordia & diuisio hoc corp⁹ dissipet & frangat. Propterea dicebat Plato: q̃ melior cõditio in aliqb⁹ hoibus est illoꝝ qui se reputãt natos vt aliis sint p̃sidio atq̃ opitulamini. Jõ
F apparet vlterius q̃ ad vnũquẽq̃ quantũcunq̃ par nũ/spectat acquirere hanc pacẽ & vnionẽ: q̃d verũ est inquantũ cõditio sua facere põt: mõ vno vel altero ꝑm q̃ corpus vnũ naturale nullũ habet membrũ/q̃n ad aliq̃d deseruiat: & q̃ nõ habeat interdũ officiũ ad edificationẽ & ꝯseruationẽ totius corporis. Et qui in filia regis in vniuersitate sunt mẽbra ex oibus partib⁹ mundi venientia/ vt se vndiq̃ expandant: iõ nõ est mirabile/ si ipa vnitatẽ q̃rat ac pacẽ in toto corpore mystico hoim. In hac cõsyderatione fundat hoc principale p̃ceptũ: Diliges p̃ximũ tuũ sicut teipm: qm in bono suo tuum ꝯsistit bonũ/nec malũ habere põt: q̃n tu quoq̃ aliq̃d amittas/in hoc fraterna fũdat correctio Mat thei. xviii. Si peccauerit &c. Nec ẽ q̃sq̃ q̃n huic subiectus sit legi si peccet: q: nocet vnicuiq̃. In h̃ fundat q̃d dicit sapiens: q̃ vnicuiq̃ mãdauit deus de p̃ximo suo. Et in hoc reprobat dãnabilis irrisio Cain: Nunq̃d custos fratris mei sum ego? Nota quõ sum⁹ oẽs fratres sub vno patre deo: & ab vno homine adam. Hic errant illi q̃ dicunt: Saluet se qui põt: ego dũtaxat de me curo: ne scis in cui⁹ manu mundus sit sicut intelligũt dissimulantes. Nota quõ eremite p̃ficiunt aliis.

Secunda consyderatio.

Q̃ hoies ad inuicẽ debẽt esse viuti p bonã voluntatẽ ad loquendũ de bonitate: nõ mõ naturali vel morali/sed gratuita & sp̃uali. Quare sciendum est tres modos bonitatũ esse inter hoies/quantũ sufficit ad p̃sens. Una quidẽ naturalis est: q̃ i donis nature fundat: sicut est intellectus / memoria / ratio & libertas: de hoc dicunt metaphysici: q̃ ens & bonũ cõuertunt. Unaqueq̃ res tantũ habet bonitatis quantũ habet esse vel entitatis de illa bonitate nõ est meũ ꝓpositũ: q: vnusq̃sq̃ hõ q̃tũcunq̃ malus vel dãnatus/habet illã bonitatẽ naturalẽ: G Quilibet hõ ad imaginẽ dei format⁹ est: ꝑuis aliqui eã turpẽ faciunt & immundã p eoꝝ pctã. Alia bonitas moralis fundat in virtutib⁹ moralib⁹/politicis & ciuilibus: vt sunt prudentia/tẽperantia/fortitudo & iusticia: ppter quas seruãdas facti sũt fortes ciuiles. Et ꝑuis huiõi virtutes nõ sint ꝑfecte sine gr̃a dei/sunt tñ laudãde. Et in his virtutibus cõicationẽ habent oẽs hi q̃ hñ viuũt ꝑm leges et ordinationes vite p̃sentis. Et in hac bonitate vniti esse debent oẽs homines cuiuscũq̃ fuerint legis: pagani/turci/iudei vel saraceni. Debent eñ viuere prudenter/tẽperate/fortiter & iuste. In hac vnione fundant tp̃alia dñia/regna/imperia/ ducatus/ comitatus & alia: vbi sunt plures q̃ legẽ dei nõ habent. Sed tertia bonitas q̃ magis est ad ꝓpositũ: & q̃ ꝓprie sola est bonitas sp̃ualis gr̃e & theologicaꝝ virtutũ: fidei/spei & charitatis: q̃ quidem bonitas cõicat p sancta ecclesie sacra. De hac bonitate & vnione loquebat ap̃ls/cũ dixit: Unus dñs/ vna fides/vnũ baptisma. Et qm oẽs hoies in hac bonitate vniti esse debent vno fidei/vni⁹ spei & vnius charitatis p idẽ sacrm baptismi & alia sacra. Infideles nõ hñt illã vnionẽ: sed solũmodo fideles et christiani q̃ faciunt & nominãt vnã ecclesiam. Alii H sunt tanq̃ mẽbra mortua/p̃cisa vel abscisa & putrida: adiq̃ potuisset q̃rta bonitas q̃ est iusticie originalis/ & q̃nta q̃ est glorie: sed sunt extra ꝓpositũ nostrũ: hic patet vnionẽ scẽ ecclesie fundatam eẽ in multo nobiliori & diuiniori bonitate volũtatis q̃ aliãs politias: nec eã alis insequẽdo & more aliorũ mutari posse: veꝝ est q̃ inter mẽbra q̃ sũt extra corpus hoc mysticũ ecclesie: aliq̃ talia sunt de quibus nulla habet spes: q̃ nunq̃ p humanã viam reuerti volunt. Alia sunt de quib⁹ habet aliq̃lis apparentia: & ad reducenda illa laborandũ est: h̃ de p̃mis esset dare panem sanctũ doctrine canibus & p̃ciosos lapides porcis. Contra illud: Nolite sanctũ &c. Hic patet quõ/qñ & q̃bus p̃dicare debent p̃lati atq̃ theologi. Nunc aũt dicit grecos p maiori parte nõ esse obstinatos: ideo &c. q: vexatio hac intellectum.

Tertia consyderatio

¶ Hoies bone volũtatis h̃re debẽt sup terrã tã-

put vnū cui sint vniti: quēadmodū cernim⁹ in corpore naturali φ sine capitis vnitate viuere nō potest. Hec est determinatio apl'i in locis pfatis. Et quis pncipale caput ꝛ tanq̄ essentiale sit deus in carne humana caput ecclesie christus: voluit tñ cōstituere caput secundū tanq̄ vicariū qō in his inferioribus esset. Et quēadmodū solūmodo est vna bonitas spūalis ipsius gr̄e: hoc est vna fides/ vna charitas ꝛ vnū baptisma: sic solūmodo esse debet vnū caput summū p qō cōicet illa bonitas defensa ꝛ custodita: ꝛ caput hoc vocamus papā/patrē nostrū scm̄: q̄ est verus ꝛ solus christi iesu vicarius: alioq̄n facile ecclesia laberet l diuisionē/nisi esset ei caput quoddā principale ꝛ summū: ad qō potest ꝛ
3 debet fieri recursus. Hoc pōt amplius dilatari ex scripturis legis nostre. Jdeo patz illos esse schismaticos/q̄ impediūt vel turbant illā vnionē p maliciā vel stultā assertionē: ppterea laborandū est vt oēs obediāt vni capiti pncipali: sicut laborādū est ad vnitatē. Et cōducit hec cōsyderatio pposito nostro: si greci dicere velint patriarchā eoꝝ cōstantinopolitanū esse caput scte ecclesie: absq; hoc vt sint subiecti vniuersali pape romano: hoc enim esset dicere sanctū petrum nō esse vniuersalem papam. Et etiā cōducit ad ostendendū quō ipsi tenere debent determinationes factas p sanctum patrem romanum.

Quarta consyderatio.

¶ Voles bone volūtatis nō adeo ꝛ intātū astringunt bře vnū caput tpale sicut vnum spūale. Hec cōsyderatio pducat nostro pposito de grecis: si dicere velint φ impator cōstantinopolitanus debet cognosci p vno ꝛ solo capite tpali totius mūdi: tāq̄ successor Augusti cesaris/vel Cōstantini. Huiꝰ psyderationis veritas liquet p hoc φ non est adeo expediēs oēs holes gubernari ꝛ vniri p similes leges ciuiles atq; politicas: sicut gubernari debent p vnā eandēq; fidē et eosdē articulos ac sacra. Dicit expresse Aristote. φ s̄m varietatē holm variāde sunt et leges: ideo cōparat linee plumbee q̄ plicari pōt et flecti. Et nos hoc videm⁹ in diuersis cōsuetudinib⁹ et localib⁹ legibus: q̄ nō seruāt leges romanas. Nota de regula Lesbie rc. v. Ethicoꝝ. Sed posset hic obijci fortiter et subtiliter: et dici φ in ecclesia scā multa sunt decreta et decretales q̄ pariformiter sunt imitāde s̄m diuersitat holm
K et patriarū. Jdeo p hanc rōnem potius esse deberet vnus papa q̄ vnicus impator. Pōt b̄ respōderi: φ q̄ solū respiceret gubernamē sancte ecclesie l decretis ꝛ decretalib⁹/q̄ sunt p gubernatiōe iurisdictionis ꝛ possessionū ecclesie eiusq; tēpalitatis. Obiectio hec locū haberet: sed nō est pncipale de iurisdictionib⁹ suis: sed pncipale est de lege euāgelica q̄ solū vna esse pōt absq; vlla variatiōe: nō obstante quacūq; varietate holm vel patriaꝝ. Et dicere cōtrariū est error cōis: φ vnusq̄s sit saluat⁹ l secta sua. Hoc em̄ esset dicere: φ q̄sq; saluādus eēt in errore suo ꝛ falsitate: q: dūtarat esse potest vnica vera lex. Sed adhuc instabit aliq̄s ꝛ fortius q̄ prius: ꝛ diceret φ pari mō solūmodo est lex vna naturalis q̄ imutabilis est ꝛ inuariabilis: ꝛ sic solus habendū esset vnicū summū qō cognosceret de hac lege naturali: sicut est vnicuz qō cognoscit de spūali lege. Rñdet hic: ꝛ inter respondendum notabilissima aggredit cōsyderatio. Fatet respōdens φ pcludit aduersarius: solū vnicā esse legem naturalē: ꝛ cōsequēter nō dicere esse plura q̄ vnuz caput: qō de hac lege cognosceret p modū summitatis/ꝛ de mō illius legis: sed est illud idem qō cognoscere debet de lege diuia: q: illi ꝛ s̄m illud subditū est: ꝛ regulari debet lex naturalis: vt ad sciendum q̄d sit vera prudentia/vera tēperantia/vera fortitudo ꝛ vera iusticia. Jdeo dicit diuina sapientia: Per me reges regnant: ꝛ legū cōditores iusta decernunt. Et apl's. j. Coꝝ. ij. spūalis aia dijudicat ꝛ multa ad hanc habent sententiā. Nota ratiōes aureoli ad hoc.

Quinta consyderatio:

¶ Voles p hoc φ vnicū pncipale caput habent ad tenēdos ipos tam in bonitate voluntati q̄ bonitate morali ꝛ bonitate spūali cōuenientius ꝛ diuinius se hoc mō in vnitate tenent: nec hoc vllo mō est in pudiciū cuiuscūq; dominij tpalis vel spūalis/siue regum siue platoꝝ. Aristoteles demōstrās solū posse esse vnū deū: nobis hanc ostendit cōsyderationē/cū ait: Entia nolunt male disponi: pluralitas pncipātiū mala: vnꝰ ergo pnceps. Hic sūt duo extremi errores. Dicūt aliq̄ holes eclasticos papā vel alios nō posse vllā tenere tpalitatē vel iurisdictionē: sicut de padua ꝛ wicleff. Alij dicunt terrenos dn̄os nullū p⁹sus ius habere in tēperalitate. Sed hoc vex nō est/quēadmodū de manu mortua exēplificari posset: Imo aliq̄ subiecti possunt eē pncipibus/ꝛ pncipes eis s̄m diuersos modos tenendi tēpalitatē: nec dicere oportet oēs reges vel pncipes hereditatē eoꝝ vel terram tenere a papa ꝛ de ecclesia: vt papa habeat supioritatē ciuilē ꝛ iuridicā sup oēs: quēadmodū aliq̄ imponūt Bonifacio octauo. Oēs tñ holes principes/ ꝛ alij subiecti onē habēt ad papā inq̄ntū eoꝝ iurisdictionib⁹/tem poralitatē ꝛ dn̄io abuti vellēt cōtra legē diuinā et naturalē: ꝛ pōt supioritas illa notari potestas directiua ꝛ ordinatiua poti⁹ q̄ ciuilis vel iuridica. Nota cōtra dn̄antes in clero. Hec materia admodum ampla est vt declaret ꝛ expediens foret: vt sepi⁹ et plurius declararet exponeretur q a theologis tā dn̄is q̄ eoꝝ officiarijs: tam platis q̄ eoꝝ locū tenētibus ad diuisionē tollendā/ꝛ pacē nutriendā: q̄ psistere nō potest sine iusticia reddente vnicuiq; qō suū est: cui tributū/tributū: cui vectigal/vectigal: cui timorē/timorē: cui honorē/honorem.

Sexta consyderatio.

¶ Voles recognoscere debēt generaliter determinationē quā facit papa roman⁹ p generale cōciliū suū ecclesie in materijs fidei ꝛ legis diuine verā esse ꝛ tenendā. Hec cōsyderatio fundat in articulis fidei nostre: φ est vna sancta ecclesia catholica/que per spiritū sanctū gubernat: nec in fide errare potest: credo vnā sanctā catholicam ecclesiā.

Et valet hec cōſyderatio ad inducendū grecos ꝙ nō teneāt determinationē eccleſie in articulo proceſſionis ſpūſſancti: ⁊ in alijs que ſunt de fide: et ſi allegent ſe nō ſufficienter vocatos fuiſſe: vel ꝙ appellent de illa determinatiōe ad cōcilium generale tā latinoꝝ ꝙ̄ grecoꝝ: ꝓ hoc nō debēt reputari ꝓtinaces obſtinati vł anathematiſati. Hic diligenter cōſyderandū eſſet/ q̄d dicere vellent: vel inueniendum eſſet mediū expediens: vt oīa ponerentur ad cōcordiā: nō ꝑſiſtendo in ꝓbatione oīmoda veritatis huius articuli cōtra eos. Vix eīn cōuincerenť hoīes q̄ vellent repugnare. Nota hic quō alique determinationes parrhyſijs facte/ dūtaxat ligant dioceſanos: ⁊ ſi ſic dici poſſet de latinoꝝ eccleſia. Notate ſi de vno articulo poſſet fieri nō articulus: ponendo res in talē ſtatum/ in quali erant ante determinationē. Exemplū: determinatio Bonifacij annihilata fuit ꝑ quendā ſucceſſoꝝ eiꝰ. In hac cōſyderatione fundata fuit lex que dicit: ꝙ leges nō dedignanť ſacros canones imitari: ita nec principes prelatos.

Septima cōſyderatio.

¶ Hoīes nō generaliter aſtringi debent ꝑ determinationes poſitiuas papaꝝ/ ad tenendū ⁊ credēdū vnū eundēꝗ gubernandi modū in rebus q̄ nō ꝓxime reſpiciunt vel ſine medio fidei noſtre veritatē vel legis euangelice. R Hec ꝯſyderatio bene capta ⁊ intellecta eſt tanꝙ̄ principalis clauis: vt inueniať introitus cōcordie inter grecos ⁊ latinos: ſunt eīn diuiſi a latinis in multis viuendi modis: q̄ fortaſſis nō verterenť in ꝑiudiciū legis dei: et in oībus talibus dicit Aug. patrie cōſuetudinē ſeruādam eſſe: Si fueris rome ⁊c̄. Exēplū: ipſi celebrāt in pane eleuato vel fermētato: hoc cōtra fidem noſtrā nō eſt: niſi inquantū alſ errarent ob hāc occaſionē: vt dicēdo ꝙ tres euangeliſte mentirenť i ſcribendo: ſcribētes deū celebraſſe paſcha ſuum tēꝑe ordinato ſm legē antiquā: q2 ſi ad ſcripturā ſacraꝫ admiſſa fuerint vel oſtenſa mendacia/ tota ſcripture vacillabit autoritas: vt dicit Augꝰ ad Hieroſi. Aliud exēplū: q2 grecoꝝ ſacerdotes matrimoniuꝫ cōtrahunt: habēt etiā multas cerimonias ⁊ obſeruationes eccleſie/ alias ꝙ̄ latini: ſicut dicit quedaꝫ autoritas: Quelibet ꝓuincia ſenſu ſuo abundat. Aliud exemplū de mō baptizandi. Baptizeť ſeruꝰ chriſti: Aliud exemplū eſſet/ ſi ſint aſtricti cōfiteri plus ꝙ̄ ſemel in anno/ ⁊ recipere eoꝝ ſacramentū: Quis eīn ꝯfeſſionis ſacr̄m de neceſſitate ſit: ⁊ dicere oppoſitū eſt hereſis: ipſm aūt impedire vel turbare eſt crimē admodū enorme: ꝑhť tñ ſeruari cōplures ordinatiōes ad h̄ ſacr̄m recipiendū/ que nō ſunt de iure diuino. Nota ꝙ poteſt hic materia interſeri de ſecreto confeſſionis: ⁊ quō apud multos fuit abolita cōfeſſio ꝓpter reuelationē. Aliud exēplū: ſi greci habeant leges vel cōſuetudines bñficia cōferendi: vel ſoluere eoꝝ decimas tali vel tali mō alio ꝙ̄ latini: vel ſi nō ſoluant talia ſubſidia vt fieri ſolet in eccleſia gallicana: ⁊ ad hoc facit qđ dicunt aliq̄ eos alſ ſcripſiſſe pape: Potentiā tuā recognoſcimus; auariciā tuā implere nō poſſumus; viuite per vos. Nota ad ꝓpoſitū diuiſionē ppłi iudaici ſub roboā. D Nota ꝙ bonus princeps ꝑmittet leges ⁊ cōſuetudines diuerſas diuerſoꝝ ſubditoꝝ ſi nō ſint clare ꝯtra ius naturale. Et facere cōtrariū eſſet ſepe deſtructio politie: ſicut dicebat dñs de arras ciuitate Picardie/ Flādriā alr̄ ſe gubernare velle ꝙ̄ Gallia vel Burgūdia gubernari vellet: ꝑ hanc conſyderationē bene captā initium eſt: vt ꝓcedať in reformatione eccleſie gallicane et libertatū eius: nō obſtante cōtradictiōe: quā facere volent forſitan aliq̄ de curia romana.

Octaua conſyderatio.

¶ Hoīes bone voluntatis ad habendā paceꝫ in ſancta eccleſia/ tam in generali grecoꝝ ⁊ latinorū ꝙ̄ in particularibus reformationibus debent dirigi ⁊ inſtrui ꝓncipaliter ꝑ ſanctā ſcripturā/ in qua dať ius diuinū: ⁊ cōſequēter ꝑ philoſophiā moralem. Inſuꝑ ꝑ ſancta decreta et decretales: deinde ꝑ leges ciuiles. Hec cōſyderatio patet: q2 qui nō pōt diſcernere ⁊ cognoſcere qđ eſt ius diuinuꝫ: vel ſolūmō ius poſitiuū leuiter errat iudicādo de vno ſicut de altero: ⁊ neſcit ſeparare ꝑcioſum a vili: et adhuc magis neceſſariū eſt poſt eccleſie dotationē ꝙ̄ ꝑus: nihil eīn magis turbat totꝰ chriſtianitatis politiā ꝙ̄ velle eodē mō gubernare hoīm ſpūalitatē ⁊ tꝑalitatē: ⁊ exiſtimare ꝙ tꝑalitas ꝓprie ſit ſpiritualitas ⁊ iuriſditio proprie ſpiritualis. Dico ꝓprie: quia in omni eo quod ſancte datum eſt eccleſie eſt aliq̄lis ſpūalitas ꝑ dedicationē/ appropriationē vel attributionē. Hic clare habemꝰ q̄re ⁊ quō ſpectet ad filiā regis ⁊ matrē ſtudioꝝ vniuerſitatē parrhyſieñ. querere pacē ⁊ laborare ad eam q̄m in ea ſunt viri docti/ exꝑti in ſupradictis ſcientijs plures ⁊ potiꝰ ꝙ̄ alibi: ꝑſertim in theologia: ſm ꝙ dux Delen caſtre dicebat antiquo dño burgundie: quēadmodū ſepius audiui ex ore eiꝰ. Habemus dicebat dux delen caſtre: habemus in anglia viros ſubtiliores in imaginationibꝰ: ſed parrhyſienſes verā habēt ſolidā ⁊ ſecurā theologiā. P Nota ꝙ cauendū eſt ne mala theologia ⁊ curioſa hanc vniuerſitateꝫ inuadat: ſicut in anglia ⁊ in praga. Poſſet adiungi quō ſit expediens multos eſſe theologos parrhyſijs tanꝙ̄ in fonte: vt ſi aliqui vellent ſeminare malā doctrinā ppło vel principibus ſecrete: vt mox poſſent cōuinci ꝑ autoritatē theologie magis interdum ꝙ̄ per argumēta. Ideo admodū neceſſariū eſt principi ꝙ nunꝙ̄ credat viro perito vel alij de facto fidei noſtre: ſi talis nō audeat vel nō velit publice doctrinā ſuā dicere imo talem reuelare deberet princeps: poſſet hic videri ꝙ male faciunt hi q̄ infamāt viros doctos cū predicant veritatē: imponendo ꝙ malam habēt intentionē/ ſi aliter dici nō poſſet doctrinā eorū falſam eſſe. Certe nō ſunt homies quos magis ꝙ̄ tales vitare deberent principes: quoniā ponūt eos in periculū perſequendi veritatē: ⁊ vt efficianť tyranni: ⁊ per illos euenerūt quaſi oīa mala preterita in chriſtianitate. Notemus hic ⁊ cōcludamꝰ ꝙ regnū Francie nō gubernať per tyrānidem cum diꝓgat ſtudia.

Nona consyderatio.

¶ Voles bone voluntatis debēt post banc vnionē factā in cōcilio generali pisano laborare magis ꝙ prius ad vniendos grecos cū latinis. Primo (vt dici solet) ꝙ vna bonitas aliā postulat. ti de us nobis inter nos vnionē cōtulit/eo plus labora
Q re debemus ad honorē ⁊ augmētationē ecclīe sue alioqn esset ingratitudo. Deinde debemus habe re maiorē spem ꝙ deus nos audiat ⁊ exaudiat ꝙ p⁹: qr ex exhibitione p̄sentiū munez fit certior expectatio futuroz. Ulterius ista ꝓsecutio est expediens: ne aliqs dicere possit primū vnionē ꝓsecutā esse ob aliquā malā affectionē: sed solū propter bonū totius ecclesie sancte: sine odio vel fauore in ordinatis: papa etiā est grec⁹ natiōe: ⁊ doctor theologus excellens: iō greci potius induci debent sub eo ⁊ p eū. Et h accipio ⁊ formo p̄mā supplicationē ⁊ petitionē quā facit regis filia: q̄ est vt vnio iā incepta olno ꝑficiat taliť ꝙ oēs latini obediāt do pape nostro Alexandro q̄nto: alioqn hec vnio grecoz (de qua loquimur) nō tā cōuenienter fieri posset. Et etiā forsitā dici posset: qḋ scrib'r in euangelio/hoc hō nō potuit cōsummare: rex nō potuit pficere vnionē quā inchoarat. Et illud: Medice cura teipm̄. i. vni te prius. Ideo expediētissimū videt: ꝙ p legatos solēnes ꝓcuret reductio hispanoz ⁊ arragonū/scotoz ⁊ illoz de zenodia aliorū qḋ est multo potius faciendū ꝙ prius: inqūtū materia clarior est ⁊ parata magis ꝙ prius: nec obmitēdandū est/ꝙ ꝓsecutio vniōis grecoz nullo modo impediet illā q̄ est latinoz: sed dabit magnā occasionē bolbus bone voluntatis: vt citius veniant ad cōem vnionē: nisi dicat ꝙ alij nollent laborare sup reductione grecoz: nisi sub eis ita oportet vnū facere/aliud nō obmittere: sed debet obuiari ⁊ tolli tm̄ malū. Ideo expediēs apparet ꝙ in p̄mis in hoc regno tā inter principes ꝙ iter milites/ciues ⁊ ecclesiasticos fiat vnio quantumcūq fieri possit: obliuiscēdo diuisiōes p̄teritas siue ꝑtigerint rōne duoz dānatoz ꝑtēdentiū de papatu siue aliter.

Decima consyderatio

¶ Voles bone volūtatis debēt faciēdo vtilitatē vniuersalis pacis habere p̄ncipalem spem in auxilio dei potius ꝙ in potestate aut sciētia humana.
R Heu quid potest fragilis humana voluntas sine deo/q̄lis p̄sumptio est de illis de quib⁹ loquiť scriptura: Qui dicebāt manus nostra excelsa: ⁊ nō dominus fecit hec ola: h est ꝑ p̄tāte nostra fecim⁹ res illas: ⁊ nō deus eas fecit. Et rursus: Ecce hō. i. hic est hō q̄ nō posuit deū adiutoriū suū ⁊c. Eleuem⁹ ꝯsyderationis nostre oculos ad res mirabiles/q̄ facte fuerūt tpe elapso: ⁊ inueniem⁹ ola facta esse p bonā voluntatē: habendo spem in deū potius ꝙ i seipam: hoc pōt videri de mirabilibus q̄ fecit moyses in veteri lege de bellis/de Juda machabeo/et alijs fine numero. Et singulariter oē h apparet in fundatiōe sancte ecclesie: inter quos dicebat sanctus Paulus: Omnia possum in eo qui me cōfortat christus. Nota de sancto Thoma: Dñe ⁊c. Ha bemus ꝙ angeli in nocte natalis dñi cū cantarēt primi h dulce canticū: Gloria in excelsis deo ⁊c. fecerunt quasi quandā partitionē: dederūt gloriā deo ⁊ pacē hominib⁹. In signū ꝙ oia debem⁹ ordinare ad gloriā dei/⁊ illi oia attribuere. Ideo mala voluntas p̄sumptuosa nec pōt nec debet habere pacē: q̄ potius querit gloriā suā ꝙ illā q̄ est dei: ⁊ deo partē glorie sue (q̄ntū in ea est) tollit: q̄d mirū si ⁊ deus eidē gloriā suā tollat. Exemplū de gigantibus ⁊ aliqs: etiā de illis in libro Machabeorū/qui volebant se reddere nolatos: sed non erant illi p quos salus facta est in israel. Et Judas machabeus cū primū pactū fecisset cū romanis: ⁊ nimis ꝯfidit in eoz auxilio/supatus fuit. Hinc sumo
S ⁊ formo secundā supplicationē petitionēq̄ filie regis: q̄ est vt ꝓcessiones ⁊ orationes publice fiāt p vniuersum regnū: cū p̄dicationibus ad inducendos oēs ad moz correctionem ⁊ ad auxiliū de celo postulationē. Et p hoc in p̄mis ꝓcessionē fecit regis filia dñica transacta/q̄ fuit dñica tertia aduētus: ⁊ h fieri pōt intantū vel plus vt videť: sicut credo queadmodū fieri debet tranādo mare. Posset h sisti ad magnificandā orōnis virtutem ⁊ potestatem: sed hoc fieri poterit in p̄dicationibus ⁊ exhortationibus supradictis. Expediēs est hic ⁊ necessariuz ejcere omnia sortilegia ⁊ stultas credulitates/falsas ꝓphetias ⁊ obseruationes supstitiosas dānatas cōtra honorē dei/fidei ⁊ spei/que debet haberi in eum: qr ia que cōmunicatio christi ad belial. Notate cōtra alia peccata abominabilia ad deum vindictā clamitantia ⁊c. Notate ꝙ predicatiōes ⁊ cōuersiones moz p quos ⁊ qualiter fient/simul ⁊ legationes: ⁊ apparet aliquibus ꝙ mendicantes multum debeant se intromittere ⁊ fortiter ingerere: ꝓfessio eoz est mendicare.

Undecima consyderatio.

¶ Voles bone voluntatis debent diligēter per prudentiā humanā ⁊ p magnā cōsultationē ac laborē ꝓcedere in isto negocio pacis vniuersal. Sumus (vt dicit apl's) coadiutores dei: ⁊ vt dicit vulgatū adagiū: Juua teipm̄/⁊ deus te iuuabit: alioquin hoc esset tentare deū. Et forsitan mala volūtas que semp ad benefaciendū cor habet deficiēs hunc refugit laborē: dicendo pacē illā nimis difficulter obtinere posse. Respondet bona voluntas h vez esse: sed tendit ad ardua virtus: difficile est pacē obtinēre/sed merces erit ingens ⁊ gloria ppetua: hercūle duri celebrāt laboris difficile est: etiā reges ⁊ p̄ncipes incipe ⁊ aggredi debēt res difficiles ⁊ arduas: ⁊ nō se in paruis occupare negocijs. Magnū magna decent. Notate de occupationibus curie romane in beneficijs cōferendis difficile est: sed deus est omnipotens/a quo auxiliū expectamus: ⁊ cuius causa agiť. Spera in deo et ipse faciet: nec est man⁹ dñi abbreuiata. Notate de mi
T rabilib⁹ diuisionib⁹ difficile est facere: sed nihil ē adeo difficile qḋ nō bona voluntas exequať p magnū laborē ⁊ diligentiā: labor improbus oīa vincit. Et etiā bona voluntas vir⁹ sp̄us est cū deo: difficile est: sed q̄ nō poterit reducere omnia ad vni

onē:magnū erit reducere partē:nec labor erit pdi-
tus illoꝝ q̄ ad hoc conabūtur. Mercedē recipiet
vnusquisq; ſm laborē ſuum:mille ⁊ mille ſe ſalua-
re pñt in hoc labore/q̄ fortaſſis dampnarenť ı oci-
oſitate ⁊ delicijs. Itē quotidie melius inuenietur
veritas/⁊ negocij punctū et difficultatē q̄ ibi ſunt
difficile eſt:ſed melius eſt attentare id quod fieri
poterit/ꝙ̄ ſemꝑ ſinere vt incrudeſcat horribile h̄
ſchiſma de peiori in peius ꝑ incuriam. Neſcio q̄ſi
incipe oporteat eū qui nunꝙ̄ laborare volet:⁊ me
lius valet citiꝰ ꝙ̄ tarde/⁊ tarde ꝙ̄ nūꝙ̄:ſicut ı ſchiſ
mate p̄terito difficile eſt:ſed nullū eſt negociū reli
gioſꝰ nec deuotius/ꝙ̄ reducere ad vnitatē ⁊ bonā
viā fratres noſtros:imo ꝟo patres nr̄os ꝑ quos
fides ad nos deuoluta eſt. Nōne ſctūs Dionyſiꝰ
gallie ap̄ls natiōe grecꝰ fuit:ꝑ quē ſuſcepimus ve-
rā pacē ⁊ fidē chriſtianā:nec hoc fuit ſine magna
fortitudine et labore. Ideo ſi ñ mō laborandū eſt/
ꝙ greci ad nos reuertanť/p̄ſertim vniuerſitas/de
q̄ fuit ſctūs Diony. ꝑ tp̄e quo erat athenis: diffi-
cile eſt:ſed difficilius aſſumpſerūt p̄deceſſores tui
dn̄e rex chriſtianiſſime:vt ſanctꝰ Ludouicus qui
bis mare trāſijt aduerſus infideles:⁊ ſe mortis pe
riculo expoſuit:hic nō eſt tale ꝑiculū mortis:⁊ tñ
q̄s vellet dicere ꝙ opus eſt dignꝰ ⁊ acceptabilius
quo ad aliquā ꝯſyderationē/ꝙ̄ eſſet accipe crucem
ad inferendū bellū corꝑale infidelibꝰ: difficile eſt
ſ; exēplū docere nos debet/ſicut ſctūs q̄dā pater
fecit de filio boni cuiuſdā viri:qui q̄dē filiꝰ miſſus
fuerat vt purgaret campū quēdā plenū ſpinis ⁊ tri
a bulis. Iuuenis ille cū videret tantā ſpinaꝝ multi
tudinē/corde deficiēs dormiuit:p̄ tedio nihil faci-
ens primo die:ſic fecit ſcdo die/ſic ⁊ tertio/donec
pater interrogaret/ſi totū purgaſſet campū. Qui
r̄ndit ꝙ nō. Tūc pater adijt campum:⁊ interroga
uit filiū/vbi nā cubuiſſet. Deinde p̄cepit ei vt quo
tidie tantū purgaret ſpacij in campo/quantū oc-
cuparet locus dormitionis eiꝰ:ſic fecit:⁊ in breui
totus campus purgatus fuit. Applicatio facilis
eſt:difficile eſt/⁊ res ſumptuoſa ac laborioſa: ſed
vbi poteſt pecunia vel labor meliꝰ exponi: vbi po
terit iudicare populus auxilia/⁊ ſubſidia melius
dari ⁊ ꝯſumi:hoc paulo ante vidimus in petitio
ne que fiebat ꝑ grecos:q̄ nō erat tā apparēs vti
litatis ſicut p̄ſens:demum difficile eſt:ſed auxilia
tantarū ſpiritualiū gratiarū poſſūt eſſe valde ma
gna:vt concedere plenā remiſſionē/vt de tranſitu
vltra mare:nec habebit illa proſecutio tantos ad
uerſarios in ſe/vel ꝑ ignorantiā vel maliciā; ſicut
multe alie proſecutiones habuerūt:nō eſt chriſti-
anus quin iudicare debeat hanc ꝓſecutionē ſan-
ctā eſſe/⁊ ſine ſuſpitione cuiuſcūq; mali. Ideo le-
te recipi debēt om̄es hi q̄ volunt ſe in hoc negocio
exercere ⁊ immiſcere:⁊ non mō recipi/ſed inueſti
gari ⁊ hortari:ſed etiā q̄s ſcit ſi deus velit vt finis
mūdi appropinquet:⁊ velit omnia verti ad vnā fi
dē chriſtianā/ad vnāq; religionē ⁊ vnionē:qualis
fieri debet ꝑ̇us ꝙ̄ mūdus finiať:ꝙ̄uis nihil denun
ciā nec ꝓphetizem de expectatione illius/cū deus
nō voluerit ſecretū hoc diſcipulis ſuis ⁊ ap̄lis re-
uelare/dicens; Nō eſt veſtrū noſſe ⁊c̄. Sumamus
hic tertiā ſupplicationē filie regis:q̄ eſt/ꝙ rex velit
ordinare ſolēnes viros ex magno ſuo conſilio:cū x
quibus eſſe poterūt deputati vniuerſitatis:vt ma
gis videať de modo ꝓcedēdi in hac materia/tā in
regno ꝙ̄ in comitatibus:ſiue ꝑ literas publicas ⁊
exhortationes:illud faciendū fuerit ſiue per lega
tos/ſiue ꝑ ordinationē nouarū confederationū:ſi
ue ꝑ manutentionē ⁊ ꝯfirmationē illarū q̄ iā ini-
te ſunt:ne etiā videanť alij vilipendi/et oīa fieri
ſine eis quod oēs tāgit ⁊c̄. Notate de lotaringis
⁊ alemanis ⁊c̄. Et hic fieri poſſet mentio maior ō
neceſſitate:q̄ eſt/ꝙ chriſtiana regna adinuicē pa
cem habeant/et principes inter ſe:ſed ſuperius di
cti ſcient cito diſcernere:et poterunt forte ordina
re/vt aľs fiat verbū vel ſecrete vel in publico. No
tate ꝙ deus vult vniuerſum mundū vniri ſub vno
imperatore in tēporalitate ad publicandā fidē vbi
q;. Et videmus ꝙ diſcordie in tēporalitate admo
dū nocent ad habendā generalē pacē in ſpūalita-
te/et econtra. Et ergo o rex benigne/fac in bona
voluntate tua ſion.i.eccleſie militāti:vt edificenť
muri Hieruſalem celeſtis.

Duodecima cōſyderatio.

¶ Homines bone voluntatis diligenter labora-
re debēt:ꝙ ꝯciliū quod futurū eſſe eſt concluſum
infra trienniū teneať. Et q2 greci poſſint ⁊ velint
cōuenire:nō eſt(vt apparet)diſpoſitio altera con
uenientior ad pacē de qua loq̄mur/ꝙ̄ eſſe debeat
dictū conciliū:nec alio meliori mō negociū hoc
poterit expleri:ſicut poſtremū ꝯciliū fuit neceſſa-
riū ꝓpter pacē latinoꝝ:⁊ fuit ꝑ̇ma via ⁊ ꝯclio quā
ꝓpoſuit vniuerſitas parrhyſieñ. ad pacē habēdā
Hec eſt ſufficiens occaſio ad mittendū videq; y
⁊c̄. Sumamus igiť hic quartā ⁊ finalē ſupplicati-
onē filie regis:⁊ eſt/ꝙ tā erga ſanctū patrē noſtrū
⁊ omne collegiū cardinaliū/ꝙ̄ erga grecos ⁊ om
nes alios Chriſtianos/qui laborarunt ꝙ̄ nego-
cia ꝑ̇ncipalia et acceſſoria que requirentur ad ce
lebrandū hoc conciliū taliter p̄diſponanť: ꝙ cum
ventū fuerit ad factū/nulla ſit diuiſio/rixa vel ꝯfu-
ſio: ꝓuideať bonus ordo celebrādi hoc ꝯciliū/de
loco/de tp̄e/de rebꝰ tractādis ſiue reformatiōe ec-
cleſie in bonis moribꝰ fuerint:ſiue de reſtitutione
libertatū eccleſiaꝝ particulariū: ſiue de facto hoc
ꝑ̇ncipali grecoꝝ:ſiue ſit ō mō ſe habēdi ꝯtra oēs
infideles ad chriſtianitatis augmētātionē/ad ho
norē dei ⁊ alaꝝ ſaluationē. Et pax dei q̄ exuperat
oēm ſenſū:cuſtodiat corda veſtra ⁊ intelligentias
veſtras illuminet:⁊ dirigat bonā volūtatē oīm in
viā pacis vr̄is ⁊ ꝑticularis/tp̄alis ⁊ ſpūalis:⁊ ꝙ in
tantū vocemus noel noel:hoc eſt/pax pax: donec
veniat:vt ſunꝰ ꝑ̇ncipes illiꝰ diuini ⁊ angelici cātici
Gloria in excelſis deo ⁊c̄. Hic fundať vna de ꝑ̇n
cipalibꝰ ſupplicationibus filie regis:q̄ eſt/ꝙ refor
matio bone iuſticie ⁊ cōuenientis fiat in vniuerſo
regno. Charitas em̄ incipit a ſeipſa:nec eſt cha-
ritas ſimilis huic/ꝙ̄ ea que eſt ſanare ſeipm̄ ⁊ cor-
pus ſuū. Verū eſt aľs filiā regis curaſſe/vt ꝓpone
reť hec materia adeo ꝓlixe:et poſtremo eā reno-
uauit ad petitionē dominoꝝ noſtroꝝ. Et ꝙ̄uis in

ꝑticulari cõtineat fere innumerabilia pũcta: i ge
nerali tñ oia ad q̃tuor ṗncipalia puncta referunt.
Unũ est respectu regalꝭ ꝑsone tue/ q̃ caput es: ⁊ il-
loꝝ q̃ sunt prima mẽbra tua. Scđm in facto iusti-
cie. Tertiũ in facto modi. Quartũ in facto belli.
Z Homines bone volũtatis habere debẽt ordinẽ ⁊
obedientiã ad vnũ solũ caput i spũalitate. In bo
nitate vnius spei ⁊ vni⁹ charitatis: hoc est/ in vna
catholica fide/ quẽadmodũ in vna aĩa. Aspicio ꝙ
tria sunt necessaria ad pacẽ faciendã: scȝ posse/ sci
re ⁊ velle: aut potẽtia/ scientia/ beneuolẽtia: vel eq̃-
tas/ veritas/ charitas seu pietas: q̃ sunt tres pacis
sorores/ Eapropter mala voluntas ad pacẽ ꝑue-
nire nõ potest: quia ꝓ posse habet languorẽ/ ꝓ sci
re errorẽ/ ꝓ bono velle furorẽ: nec in se habet eq̃-
tatẽ/ vt subdat se deo ⁊ ad gloriã suã: nec veritatẽ/
vt credat legi sue: nec charitatẽ vt cõpassionẽ ha-
beat de ꝓximo suo/ nec etiã de seipsa: ipa est ad bñ
opandũ tanq̃ deficiens sine vigore: sicut dormiẽs
sine humore: sicut indurata/ sine amore ⁊ feruore.
Quid mirꝝ ergo: si pax nõ sit in hominib⁹/ in q̃b⁹
habitat mala voluntas. Sed bona volũtas: q̃ cõ
ditiões habet omnino ꝯtrarias: amat/ vult et desy-
derat pacẽ: ⁊ inducit ꝑ multas rõnes ad hãc pacẽ
vsem latinoꝝ ⁊ grecoꝝ tendendũ eẽ. Sufficiet im
ꝓsentiaꝝ breuiter recitare. xij. q̃rũ q̃tuor fundant i
eq̃tate respectu dei: q̃tuor in veritate respectu no
stri: q̃tuor in pietate ⁊ charitate respectu ꝓximorũ
nostroꝝ. Et eos recitando ponet ad quãlibet ra-
tionẽ vnã ꝯsyderatio ꝑ modũ consilij: vt det ordo
ꝓcedendi vel practicãdi hanc materiã. Nec est q̃c
q̃ qđ bona voluntas reputet impossibile: q̃a figit
spem suã nõ in se/ sed in deo omĩpotẽti: vt dicebat
sanctus Paulus: Omĩa possum in eo q̃ me ꝯfor-
tat christ⁹. Finit sermo. ¶ Breuis instructio ad
senẽ/ quõ se ad mortẽ ꝓparet. ¶ Generose et religi
ose dñe ⁊ pater in Jesu christo: gratias ago deo/
ꝙ parua illa scriptura quam aꝭs fecerã/ ꝑuenit i ma
nus tuas: ꝙꝙ feceris vtilitatem tuã/ sumendo de-
lectationẽ ⁊ voluntatẽ adimplendi illud quod in
ea continet. Iã se accingendũ est opi: vt fiat quod
cognoscis ⁊ iudicas faciendũ esse: vt scȝ deinceds
cogites magis q̃ prius ad teipsm sollũmodo. Nũc
A eñ ad finẽ tendis: in hoc igit negocio nõ deficias
Nã piculũ et amissio esset irremediabilis. Iudi-
caret homo qui vadit ad mortẽ tanq̃ stult⁹: si tũc
loqueret in via/ ⁊ de alioꝝ inq̃reret negocijs. Me
mento sepe tecũ historie/ quã tibi heri scp̄si de san
cto Antonio: quemadmodũ ei dictũ fuit ꝑ ange-
lũ: Anthoni cogita de teipo/ et relinque deo alio-
rum gubernamen. Ipse eñ satis sapiẽs est/ vt faci
at quod sibi placet. Talia sunt exempla ad hoc in
numera ⁊ autoritates: sed ad cõphendendũ oia
⁊ dandũ in bona charitate ꝯsiliũ/ qđ impꝛsentiarũ
apparet ꝯducibile ⁊ q̃si necessariũ tibi/ ⁊ ad bñ cõ
ducendũ finẽ tuũ: qui fortius infestat ab inimico
q̃ etas altera: ⁊ subtilius est vt accipias ad te ali-
quem scientẽ legere gallicũ ⁊ latinũ: q̃ cõtinue iu-
xta te sit die noctuq̃/ dormiendo ⁊ vigilando/ bi-
bendo et comedendo ad duos fines. Unus ad le-
gendũ sepenumero aliquid deuotiõis: siue sint hi

storie sanctoꝝ patrũ: siue alie oratiões aut doctri-
ne/ in quibus maiorem sumas dulcedinẽ/ ⁊ sumpsi
sti elapso tẽpore. Nũc eñ tẽpus est quo vti debes
eo quod ꝓterito tẽpore cumulaueras. Alius finis
est vt te hortetur singulis horis: vbi videret ei te
velle facere contrariũ ꝑ societatẽ vel aꝭs: ne loqua
ris de quacunq̃ re mũdana nõ amplius q̃ si
mortuus esses mundo et mundus tibi. Nã ad per
ueniendũ ad eam ꝑfectionẽ fugisti mundũ/ ⁊ elon
gatus es in solitudine: ⁊ quocunq̃ modo vsus fu
eris/ vel abusus tẽpore iã transacto: meli⁹ est tar-
de q̃ nunq̃ exequi hoc quod dixi. Is ergo de quo
dixi ꝑ preceptũ tuum et instructionẽ/ semper para
tus erit ad dicẽdũ tibi. Domine cogita ad te: co-
gita finem tuũ/ ad salutem tuam/ ad mortẽ tuam/
vel alium similẽ sermonẽ/ exemplo imperatoris/ ⁊
sancti Joannis elemosynarij: scis historias et ha
bes/ laus deo/ tecũ viros bonos ⁊ deuotos/ qui te
in hoc adiuuent/ ⁊ ad hoc quiq̃ querant loca scri-
pturarũ: que tibi vt ea legas conducẽt: ⁊ dicant ti
bi in prandio vel alibi similia verba/ sicut dixi de
ministrante tuo. Ulterius ꝑ paruũ meũ consiliuȝ
valedices cuicunq̃ alteri occupationi/ et omĩ ex-
tranee societati/ que te disturbare posset de eo qđ
dictũ est. Et supposito ꝙ habeas aliquod tediũ:
malo ꝙ dormias vꝭ nihil opereris/ q̃ te occupes
in talibus periculosis verbis/ que generant peius
in anima q̃ sit tediũ. Mitto ad te paruũ quendaȝ
tractatũ: quem iãpridẽ feci ad addiscenduȝ bene
mori. Poteris eñ facere coram te legi et excribi.
Nec tibi displiceat si tibi tam familiariter scribo
⁊ tanq̃ te instruendo: tu eñ hanc contulisti mihi
audaciã: ⁊ amor bonus ad hoc me incitat: qđ no-
uit deus boni amoris. Scribo etiam tibi gallice.
Robertus ⁊ alij legere possint ꝓ te ⁊ tibi si opus
fuerit. Deus tibi suã conferat gratiã/ et in ea ꝑse-
uerantiaȝ/ omniq̃ tue deuote societati. Oremus
ꝓ inuicẽ vt saluemur. Bonũ est prestolari cũ silen
tio salutare dei.

Sermo deuotissi-
mus de christi natiuitate fact⁹ Parrhysijs a Jo
anne de gersono.


Puer natus ẽ no
bis: Esaie. ix. ca. hec scripta
sunt. Deus vt nos liberaret/
disposuit vt hodie natiuitatẽ B
suã faceret in gl'iosissima hac
solẽnitate: in q̃ gl'iosa virgo
maria pepit bñdictũ dei filiũ saluatorẽ nostꝝ. Ut
possim dicere aliq̃d qđ ad suã sit laudẽ ⁊ ad nr̃am
edificationẽ: quatenus deũ spũaliter ꝑ gratiam in
cordibus nostris pariamus: debemus mõ confidẽ
ter humiles fundere preces: q̃ citissime ⁊ facillime
exaudient/ nisi nos obstiterimus. Certũ est eñ ꝙ
pueroꝝ ꝓprietas est cito dare veniam de his que
q̃ in eos quisq̃ deliquerit. Propterea potens dei
filius: qui vere in hac nocte sumere voluit ꝓ salu
te nostra infantiã (quẽadmodũ dicũt ꝓposita nr̃a

verba)ola nobis relaxabit pctã/si bũiliter p h' eũ
depcemur. Et de h' exẽplũ habem⁹ de femia q̃dã
multũ lubrica/ꝛ pctõ carnis dedita. Cũ ipa inter-
dũ paradisi gl'iaz cogitaret: cõsyderauit se ea indi-
gnã esse gl'ia: Cũ cogitaret infernũ/ ꝯsyderauit se
bñ tã/vt ibi sine fine damnaret̃ ꝓmeruisse ꝓpter
pctã sua/ꝛ in igne quidẽ indefectibili. Cũ ad passi-
onẽ dñi nostri se ꝯuerteret meditandã: iudicabat se
esse plenã ingratitudinis pctõ/ꝙ tã sepe eũ offen-
derat/qui illã ipsam mulierẽ ad mortẽ vsq̃ dilexe
C rat. Et ꝓpterea quorsum se verteret/ penitus igno-
rabat: ꝛ quasi desperata erat. Cũ aũt die quadã se
in oratõe ꝓstrauisset: meditata est qm̃ dñs noster
ꝛ saluator puer ꝓ nobis est effectus: tunc incepit
gemere/ꝛ cordis habere cõpunctionẽ di. Dulcis-
sime/piissime ꝛ misericordissime deus/ q̃ adeo mi-
serã meã animã dilexisti/vt ad eã saluandã infans
esse volueris/ꝛ assumere puericiã: cũ ita res se ha-
beat/ꝙ puerorũ conditio et ꝓprietas sit facile par
cere/si quid in eos delictũ sit: nec eius meminisse
iniurie. In hac veritate ego misera peccatrix ꝛ in
digna tua ancilla: in magno cordis supplicio/do
lore/singultibus ꝛ lachrymis: vt omnia forefacta
contra te cõmissa mihi ꝑcere digneris: nec de ini-
quitatib⁹ meis ꝛ peccatis vindictã sumas: ꝛ ꝙ de
inceps mũde ꝛ sancte ꝛ s'm placitũ tuũ viuere pos
sim. Sic rogo ꝑ infantiã quã ꝓpter me suscepisti
ꝑ tue misericordie abundantiã/ꝑ spem/fidẽ/ fidu-
ciã quã de te habeo. Hec mulier hac supplicatio-
ne facta ꝓrsus fuit cõfortata. Et in corde suo talẽ
sensit dulcedinẽ ꝛ facilitatẽ talẽ/ꝙ peccandi omnẽ
ꝑdidit volũtatẽ: fuitq̃ cõuersa/ꝛ ꝓrsus ad deo ser
uiendũ dedita. Apparet ergo ꝙ ꝑ filiũ p̃ces nostre
cito exaudiunt̃. Quis autẽ dubitat q̃n gl'iosa sua
mater angelorũ regina/q̃ i hac noctiũ nocte tã in-
gentẽ suscepit leticiã/tã grãdẽ excellẽtiã/ꝛ tã subli
mẽ nobilitatẽ/sicut est eẽ matrẽ dei: q̃s dubitat in-
D quam q̃n valde sit inclinata ꝛ parata ad exeq̃nda
oĩa q̃ sibi p̃cipiunt̃. Certe ipa vt verũ dicat̃: q̃ nũ-
q̃ creature defuit humane/q̃ syncero corde ei im
pendisset obseq̃a: ob quã rẽ ad eam reuertemur/ꝛ
ipaz salutabim⁹ dicẽ. Aue maria. ¶ Puer nat⁹ ẽ
nobis/vbi s̃. Charissimi fideles/postq̃ redẽptiõis
nostre mysteriũ ꝑ magnũ trinitatis consilium fuit
(vt fieret) ordinatũ. Postq̃ veritas ordiasset ꝛ ob
uiasset misc̃'die/ꝛ iusticia pacẽ fuisset deosculata: d̃
q̃ materia vt credo al's audistis ꝯcionari aduẽtuũ
t͞pe. In hac nocte sicut modo est/hac hora/s'm ꝓ
phetã Dauid: Ueritas de terra orta est: hoc est/
Jesus christus q̃ est veritas patris/nat⁹ ẽ de glo
sa ꝟgine maria/q̃ ẽ terra ꝟginal' absq̃ q̃cũq̃ cor-
ruptiõe. De q̃ dicit ꝓpheta dauid: Bñdixisti dñe
terrã tuã. Cui aspirant ꝟba ꝓposita Esa. ꝓphete
Puer nat⁹ ẽ nobis. Sed q2 cõgruũ erat vt dei filii
natiuitas singularia aliq̃ sup oĩes alias natiuita
tes haberet ꝑuilegia ꝛ excellentias. Et q2 etiã to
ta trinitas eã opabat̃ natiuitatẽ: voluit deus ꝛ or-
dinauit/vt admodũ mirabiliter hec fieret natiui-
tas ꝑ potentiã q̃ patri approp̃at̃. Q̃ fructuosis-
sime fieret ꝑ sapientiã q̃ filio attribuitur. Q̃ dele
ctabiliter valde amorosissime ꝛ iucũdissime fieret
ꝓpter delectationẽ/q̃ spũisancto est approp̃ata: q̃a
ipa est admirabilis: nos debem⁹ eã timere/ hono
rare/ꝛ cũ tremore colere. Quia ipa est fructuosa/
debet gl'ificari ꝛ chara reputari. Q̃m ẽ amorosa/ E
amari debet/ꝛ de ea gaudiũ suscipi. Et i declara-
tione istorũ triũ punctorũ noster cõtinebit̃ sermo.
Quantũ ad p̃mũ punctũ dico natiuitatẽ hãc val-
de admirabiliter factã fuisse: ꝑ potẽtiã/q̃ ẽ approp
ata patri. Fuit admirãda/quo ad ea q̃ ad extra ac
ciderũt: admirabilior/q̃ntũ ad virginẽ mariã: ad
mirabilissima/q̃ntũ ad puerũ genitũ. Legimus ĩ
historiis Orosii ꝛ aliorũ: ꝙ in hui⁹ natiuitatis ho
ra/multa ad extra facta fuere miracl'a. Rome fõs
quidam toto die illa reddidit oleũ in tanta copia
vt vsq̃ ad fluuiũ quendã qui iuxta Romaz est: et
Tybris nominat̃. Ex in huius miraculi memori
am/fundata est ecclesia: q̃ sancta Maria trans ty
berim nominat̃. Tunc tribus regib⁹ in oriẽte pul
chra ꝛ clara apparuit stella/q̃ eos in bethleẽ vsq̃ ꝑ-
duxit/vt dñm nr̃m adorarẽt. Eadẽ hora imago ro
muli romane vrbis fũdatoris: quẽ romani velut
deũ adorabãt/in frusta est diminuta. Tũc templũ
quoddã q̃d tẽplũ pacis ꝑpetue nolabat̃/fundit⁹ ro
me corruit: de quo dixerat appollo nũq̃ ipm tem
plũ casurũ/quoadusq̃ ꝟgo pareret: tunc vinee en-
gaddi/q̃ sunt iuxta hierusalẽ/flores ꝓtulerũt/ fru-
ctus ꝛ balsamũ: ibi enĩ crescit. Tũc vt dicit beat⁹
Hiero. Hi q̃ pctõ carnis ꝯtra naturã erãt inuolu
ti/mortui sunt. Quia s'm ꝙ dicit sanctus Augus.
deus vsq̃adeo odio habet hoc peccatũ: ꝛ est tam
graue ꝛ tã horribile/ꝙ quasi nõ accepisset carnem
humanã ꝓpter illos q̃ tã turpiter eorũ abutuntur
carne. Huius peccati grauitas bñ fuit nobis de- F
monstrata/ dũ deus q̃nq̃ ꝯfudit ciuitates ꝑ ignẽ
fulmineũ ꝛ sulphhureũ de celis descendentẽ. Cau
sa hui⁹ peccati patet Gen. xix. Aliud miraculũ.
Quia in ꝓpria media noctis hora dñice diei/ in q̃
dñs noster natus fuit: tanta erat claritas/q̃nta es
se solet in meridie: q̃ndo angeli apparuerunt pa-
storibus/vt hanc eis annunciarẽt natiuitatẽ: ꝛ cla
ritas dei circumfulsit eos/ dicit euãgeliũ. De hac
etiã nocte dicit ꝓpheta Dauid: Et nox sicut dies
illuminabit̃. Et erat significantia/ꝙ hic nat⁹ erat
in terris/qui illuminat omnẽ hominẽ venientẽ in
hunc mundũ. Significabat etiã/ ꝙ nox ꝛ peccati
obscuritas esset expellenda/ꝛ corda hũana ꝑ gra
tiã ꝛ veritatis cognitionẽ illuminanda. ¶ Aliud
miraculũ fuit in hoc/ꝙ bruta ipa muta/asinus .s.
ꝛ bos/sese coraz puero inclinauerunt. Et hoc est
quod dicit deus ꝑ Esaiã ꝓphetã: ꝙ cognouit bos
possessorẽ suũ/ꝛ asinus p̃sepe dñi sui. Popul⁹ au-
tẽ inquit deus/meus nõ me cognouit: que est ma-
gna vt postea dicam ingratitudo. Hec miracula
et alia breuiter pertranseo: quia sepe de eis fiunt
sermones. Per ista apparet, hanc natiuitatẽ fu-
isse admirabilem/quantum ad id quod fuit factũ
ad extra. Sz fuit multo admirabilior quantũ ad G
gloriosam virginẽ Mariã: quia pepit virgo sine
corruptione post partum ꝛc̃. Peperisti sine dolo
re tuũ sanctũ genitorem/et absq̃ quacunq̃ lesio-
ne. Fuit facta mater ei⁹ q̃ eã creauerat. Quid hic

dicet natura dū virgo est mater: dū virgo sine do
lore suū parit filiū: Dū filius suus pater ꝛ creator
est matris. Nihil dicere potest: qꝛ nunꝗ talia ac-
cidere vidit miracula: Nihilominus tamē sic est
quoniā de⁹ nature non est subiect⁹: q̄ prolē absqꝫ
corruptione ꝓducere nō potest. Que apparēt per
id qđ canit mater nostra sancta ecclia: Post par-
tū ꝛc. Per hec etiā patet/ꝙ magnū errorē ꝛ turpē
blasphemiā dicebat heretic⁹ quidā dictus Helui
dius: cū ausus est asserere Mariā virginē nō ꝑmā
sisse. Contra quē potenter admodū argumentat⁹
est sanctus Hierony. Et certū est fidei veritatē in
contrariū esse. Verū hereticus iste per malā scri-
pture intelligentiā deceptus est: quēadmodū mul
ti sunt qui sc̄pturā intelligūt ſm capitū suoꝝ opi-
nionē/et nō ſm sanctoꝝ doctoꝝ expositionē: quā
aut nesciunt/aut intelligere et considerare nolūt.
Et ꝓpterea sumo hic vnū documentū: ꝙ periculo
sissima res est/dare hominibus simplicibus (qui
nō sunt docti viri) libros sancte scripture in galli-
cū translatos: qꝛ ꝑ malā intelligentiā continuo ca
dere pñt in errores. Debēt audire ꝑ p̄dicatores:
H qꝛ alś frustra essent. Hereticus iste Heluidius er
rorē suū accepit ꝑ euangelij verbū qđ dicit: ꝙ Ma
ria pepit filiū suū ꝑmogenitū. Et ↄcludit/ꝙ post-
q̄ Jesus christ⁹ fuit ꝑmogenit⁹: necesse fuit alios
post eū esse genitos. Sed istud argumentū nihil
valet: qꝛ sicut qñ femina habet vnū puerū/absqꝫ h̄
ꝙ nullū pri⁹ habuerit/ꝛ nullū deinceps sit habitu
ra: nihilomin⁹ tñ fili⁹ su⁹ dicit̄ ꝑmogenit⁹: hoc est/
nullū habuit filiū ante eū genitū. Aliud dictum a
quo errorē suū sumpsit/ fuit illud quod scribitur
Matth. xij. Jesum christū habuisse fratres et so-
rores. Nesciebat ille modū loquendi scripture: in
q̄ sepenumero tot⁹ vnius ꝓgeniei hoīes: sicut cog
nati ꝛ cognate/sorores appellant̄ ꝛ frēs: sicut ap-
paret in libro Geneseos de Loth ꝛ Abraam/ ꝛ in
plurib⁹ alijs locis. Quapropter p̄fatū euāgelij di
ctū de cognatis Jesu christi est accipiendū: sicut
erat sanct⁹ Joānes euāgelista ꝛ sctūs iacob⁹. Alia
sui erroris occasio fuit: qꝛ intelligere non poterat
quō Jesus christ⁹ qui tā magn⁹ sicut ali⁹ q̄sꝗ erat
puer: exijsset de vtero ỽginis Marie absqꝫ dolo-
re/ꝛ sine q̄cūqꝫ lesione/aut carnis sue ꝓprie corru
ptione. Sed nos videm⁹ in sequētibus huius veri
tatis aliq̄lē declarationē: ſm ꝙ nobis fuerit possi
bile vt eā comprehendamus. Secūdo ꝑ hoc qđ di
xi nobis est demōstratū/gloriosam virginē singu
lare sup̱ oēs feminas habuisse priuilegiū: quia
absqꝫ dolore pepit. Et exempta fuit ab vniuersali
3 maledictione/quā de⁹ (ꝓpter Eue pctm̄) oībus
dedit mulierib⁹: q̄ scribit̄ Geñ. iij. In dolore pa-
ries filios. Et si virgo Maria ab eo pctō ꝛ genera
li ista maledictiōe fuerit exempta: nō video quid
obsistat/quo minus ab altera preseruata fuerit (q̄
multo peior est) maledictione/a pctō. s. originali.
Nec est autoritas aut scripture passus/q̄ conuin
cere possit beatam virginē sub generali lege com-
prehensam fuisse/quā ponit Apl's: ꝙ oēs in Adā
peccauerūt: hoc est/peccatū originale cōtraxerūt:
quia dñā nostra eq̄ bene potuit p̄seruari/et excipi
singulariter de hac maledictione generali sicut ab
altera: a q̄ sine quocūqꝫ dubio extitit p̄seruata. Ter
tio ꝑ dicta ↄcludi pōt ꝛ ꝑ textū euangelij: hoc di-
cere mendaciū ꝛ fabulā/q̄ tenēt virginē Mariam
obstetricū vsam fuisse officio/dū nostrū pareret
saluatorē. Nō eñ tali egebat subsidio/q̄ absqꝫ do
lore pepit. Propterea dicit euangeliuꝫ/ꝙ ipsa in-
uoluit pueꝝ: ꝛ pānis (inq̄t euāgelista) eū inuoluit
et nō alia mulier: ꝛ reclinauit eū ipsamet in p̄sepio
aīaliū. Et possum hic cape vnū documētū: ꝙ ma
tres si cōmode fieri posset: nutrire debent ꝛ lacta-
re ꝓprios suos filios: quia nutrimentuꝫ eq̄pollet
nature: et plerūqꝫ pueri melius edocent̄. ¶ Vi-
detis hāc natiuitatē valde fuisse admirabilē ex ꝑ-
te ỽginis Marie: Sed et ex parte pueri nouiter na
ti admirabilissima ꝑfecto fuit: quia in eo nostra fu
it humanitas coniūcta cū sua diuinitate/taliter ꝙ
deus homo dici poterat: ꝛ hō deus is qui est eter-
nus/dicebat̄ nouiter formatus/et impassibil' pas- K
sibilis/immortalis mortalis/ꝛ sic de multis. Sed
anima eius creata habuit gaudiū ꝛ gloriam sicut
sancti in paradiso existētes/et multo maiorē: cū q̄
tñ dolor fuit. Nā puer iste ad alioꝝ puerorꝝ morē
fleuit/esurijt/sitiuit/ꝛ tristiciā habuit: vt deo ꝑ pec-
catis nostris satisfaceret. Et breuiter/ nūꝗ deus
adeo grāde fecit miraculū in celo aut in terra/siue
resuscitādo mortuos/siue illuminādo cecos/ et sic
de alijs: sic est miraculū hoc vniōis hūanitatis ad
diuininitatē: ꝛ ad h̄ pōt adaptari illud dictū eius:
vnū op⁹ feci/ꝛ vos miramini. Sic patet natiuitatē
hāc mirabiliter ex oīm ꝑte factā fuisse. Et ob hāc
cām dicebā eā esse reuerēdā/honorandā ꝛ tremē-
dā. Vęꝝ mox sup̱ba accurrit ꝛ supstitiosa curiosi-
tas: inq̄rere volens ꝛ intelligere mirabile hui⁹ na-
tiuitatis mysteriū/dicens nō se crediturā/nisi in-
telligat ꝛ ei monstret̄/quō talia fieri possint: vt vir-
go gignat: vt deus hō fiat: et sic de alijs supradi-
ctis miraculis. O sup̱ba/puersissima et p̄sumptu-
osissima curiositas: vis ne intellectū tuū sapientie
compare diuine? Vis vt nō possit quicꝗ facere/qđ
exiguū tuū et rude nō queat capere ingeniū. Val-
de magni te facis/ꝛ presumptuosam te ostentas: si
cogitas deū nihil scire facere qđ tu neq̄as intelli-
gere. O si paruū ꝛ defectibile tuū īgeniū ad intel-
ligendū hui⁹ quod vides veritatē considerares:
hui⁹ inquā quod quolibet die cernis: nō ea tibi in
quirendi esset audacia/ q̄ diuina sunt secreta. O b
hoc dicit Salomon: Cuncte res difficiles: et non
potest eas homo explicare sermone. Jd audeo as- L
serere/nō esse tam exiguā rē in mundo de q̄ nō pos
sent q̄ri mille ꝛ mille questiones: quas nec p̄hs/ nec
subtilissimus mundi clericus ſm veritatē respon-
dendo soluere posset. Et si vnus dicat vnuꝫ/alter
dicet alterū. Et si docti viri qui magis q̄ alij eleua
tū habent ingeniū: totūqꝫ tēp⁹ in studio sciēdi cō
triuerūt: ꝛ vt nature opa cognoscerēt laborauerūt/
si ea intelligere neq̄ant: immo nec decimā eoꝝ ꝑ-
tē: quō alij p̄sumerēt capere ꝛ intelligere dei subli
mia mysteria. Hic certe est curiositas sup̱ba/ im-
mo ỽo p̄sumptuosa. Propterea charissimi/tolli-
te a societatib⁹ vr̄is puersam hanc hospitā quā su-

perbā nomīare solent curiositatē. Aliter enī nati-
uitatē hanc nec honoraretis/nec debite venerare
mini: si existimaretis eā tam parui esse miraculi vt
eā capere possetis. Et certe nō dignarer nomina
re mundanā aliquā rem deum meū/ si possem in-
telligere omnia que faceret aut facere posset: es-
set nimis paruus deus. Scis ne quid mala hospi
ta illa curiositas superba/superstitiosa/ in corde
agat hominis eius qui eā recipit? Ueram occidit
fidē et sanctam fiduciā. Nam homines simplices
qui ita sunt curiosi/ scire et intelligere nostre fidei
mysteria: plerūqȝ in hereticos peruertūtur publi
cos aut occultos. Preterea periculosa hec hospi
ta sanctā de corde hominis expellit deuotionem.
Et absqȝ hoc deinde in hominis corde sortilegi-
um generat: et malis ac ꝓhibitis artibus vtēdi vo
M luntatē. Generat etiā superstitionē: hoc est/ꝙ per-
sona multa opinet esse bona ⁊ sancta: vt fiant que
tamē facienda nō sunt: vel res aliquas aliquā ha
bere virtutē quā minime habent. Quemadmo-
dū sunt nōnulli stulti homines viri et mulieres/ q̄ in
terdum credunt/ꝙ portare stulta verba extranea/
aut ipsa dicere/vel in pomo scripta ea manduca-
re/liberare a febribus: vel dare ꝓpter deū panē p-
us morsum/iuuare mulierē in partu. Sic de aliys
infinitis/stultis ⁊ ꝑuersis credulitatibus/ quibus
grauiter peccat: qꝛ adhibet maior fides talibus
sortilegys ꝙ deo. Ex hoc considerate ꝙ damna-
bilis sit supba curiositas: eo ꝙ obstat et impedit
ꝑsertim honorē/reuerentiā et deuotionē erga de-
um. Ideo dicit Sapiens: Scrutator maiestatis
opprimet a gloria. Intelligit de scrutatore curio-
so. Et iterū: In pluribꝰ operibus eius ne fueris
curiosus. Nonne habemus in Biblia Exod. ix.
ꝙ cū deus daret legē Moysi in monte synai: ipsm
prohibuisse sub pena mortis corpalis et spiritual
ne quisꝙ preter Moysen mōtē accederet ad vide
dum et inquirendū quid deus faceret? Quia no-
lebat eos esse curiosos: sed vt haberent firmā fi-
dem et simplicē credulitatē eorū que dicebant eis
In signū huius in lege prohibetur/ne populꝰ in-
trat in sancta. Et iudei querētes miracula/a chri-
sto reprehendunt: Generatio ꝑuersa signū que-
rit. Et Aplus: Nō plus sapere ꝙ oportet. Est enī
magna cordis duricia et magna infidelitas ibis
qui volunt de fidei veritate tanꝙ noua esset inqui
rere: et tanꝙ nunꝙ tā approbata fuisset per tāto-
rum martyrū assertionē: qui ad eā sustinēdā mor
tē passi sunt: et per tantos et tā magnos docto-
res et adeo prudentes: qui tā constanter ipsā te-
nuerunt et tenent. Et timere debet hō cū sic a cu-
riositate tentet/ne sit ob alia peccata eius: ⁊ ne or
dinatus sit ad eternā damnationē. Et cū homo se
N taliter percipit tentatū: supremū remediū est vitā
suā emendare: et ꝑ deuotā orationē ad deū reuer-
ti/dicendo quod quidā dicebat saluatori nostro:
Domine adauge incredulitatē meā. Et etiā dicen
do quod postulabant a Christo iesu apli: Domi-
ne adauge nobis fidē. Et si velis debite audire lo
qui vel scire vel inquirere de sublimi admirabilis
huiꝰ natiuitatis mysterio/nō assumas curiositatē:
sed sanctā fidē et bonā credulitatē: que purificat ⁊
illuminat cor homis: nec se altius erigit ꝙ opus
sit: et sufficit credere quod deus ꝑcepit. Et con-
tingit sepe/ꝙ simplex aliqua bona ꝑsona melius
intelligit aliquod dei mysteriū ꝙ magnꝰ aliquis
doctor/ cū malus est ⁊ iniquꝰ. Ideo dicebat chri-
stus: Gratias tibi ago pater: quia abscondisti hec
a sapientibus et prudentibus/ ⁊ reuelasti ea paruu
lis. Ideo angeli nunciabāt pastoribus (qui erāt
simplices homines) natiuitatis huius mysteriū:
et nō doctoribꝰ ⁊ magistris legis iudaice: nec ma-
gnis qui tunc tpis erant pħis. Nihil melius est ꝙ
aliquē esse bonū ⁊ deuotū erga deū. Assume ergo
tecū sanctā/deuotā firmāqȝ credulitatē: ⁊ per eius
subsidiū iuuabo te forsitan aliqualiter quod cre-
dis intelligere: videlicet qualiter dn̄a nostra pepe
rit sine dolore/et sine lesione ꝑciose carnis eius.
Quō deus dici potest homo/et imortalis morta-
lis/eternus tēporalis: et sic de aliys loquendi mo
dis. Pro pmo credere debes: ꝙ saluandi et glori O
ficandi in die iudicij taliter habebunt corpus do
tatū vt possint oīa penetrare que volent/et vbi-
cūqȝ vt terrā/celos absqȝ celorū aut aliarū rerū di-
uisione vel sepatione eorū que penetrata fuerint:
quēadmodū operatū est dn̄i corpus cū celos ascē
deret: ⁊ ianuis clausis ad discipulos intraret. Cer
tū est dominū nostrū statim post eius conceptio-
nē glorificatū fuisse. Ideo nō mirandū est/si face
re potuit vt corpus suū gloriose sue matris virgi
nis Marie exiret vterū sine diuisione/aut carnis
fractione absqȝ dolore virginis: nec eidem auferē
do virginitatem. Uides enī simile aliquod in na-
turalibus de solis radio: qui vitrū pertransit abs
qȝ vlla lesione/ aut etiā aquā siue crystallum.
¶ Quantū ad secundū/ quomodo esse potest/vt
deus factus homo sit passibilis ⁊c. Principalis
causa est/dei potentia ⁊ voluntas: qui de creatura
sua facere potest ad libitū: ⁊ eā taliter sibi pōt vni
re: ꝙ ipsemet deus noībus illius denolet creature.
Dabo tibi exemplū in hac materia satis familia-
re: sed caue ne omnino credas esse simile: id enī cau
sa esset erroris: sufficit enī aliqualē esse similitudi-
nē. Uides hōiem modo nudū/⁊ die crastina tuni-
ca vestitū. Propter hoc eius non mutabit substā
tia: ⁊ nihilominus dicet vestitus: ⁊ prius vestitus
nō erat. Et si sua dirumpit tunica/dirruptus vtiqȝ P
dicet hō. Si ardeat eius tunica/ipse dicet combu-
ri: si quicquā de eius videatur tunica sine hoc ꝙ
quicꝙ carnis eius conspiciatur/dicetur videri: et
sic de multis loquēdi modis. Pariformiter deus
qui est eternus ⁊ immutabilis/semꝑ in eodē ꝯsistens
statu: qꝛ nostrā assumpsit humanitatē tanqȝ vesti
mētū: dicit de nouo hō/⁊ prius nō erat hō: dicit
eū passum fuisse/plorasse/manducasse: qꝛ huma-
nitas eius quā assumpserat hec opabat. Nec pro
pter hoc deus in sua mutabat essentia aut natura
sed erit ⁊ fuit omnino vnus sine ꝑncipio/sine fine/⁊
absqȝ passiōe qcūqȝ. Et ꝑ hoc exemplū videre po
tes/quo pacto vgo maria mater dicit eiꝰ q̄ eā cre-
arat. Quō etiā solus dei filiꝰ hō nolet: qꝛuis pat
⁊ spūssctūs oēm illā opārent incarnatiōē: qꝛ tres

holes bñ vestire pñt eandem vestem vni ipsorū: sic q̄ oēs tres vestiāt: solū tñ vnus dicet vestit⁹ Si p̄ hoc exemplū aut simile id quod credis vale as intelligere / bñ res se habet: sin min⁹ / nō mino rē debes habere fidem: q2 natiuitas hec miracu losa ēst. Ideo sine magna curiosaq3 inuestigatiōe eā debes credere / reuereri / honorare / r cū tremo re colere. Et in hoc principalē nostri sermonis et primū finio articulū. Et prius q̄ ad secundū p̄cedā tribus volo r̄ndere questionib⁹ / q̄ dictis nostris possent aduersari. Prima: An fuerit maxima gra

Q tia r maximū donū qđ deus ꝯtulit virgini Marie vt eius mater fieret? Rñdeo q̄ nō: r q̄ dña nostra potius debuit diligere vt esset mater dei sp̄ualiter p̄ gratiā r charitatē / q̄ corpalit̄ sine gratia r cha ritate. Duo vo dona simul / meliora fuerunt q̄ vnū solum. Et hic vobis vnum trado documentū / q̄ magnū debemus habere desyderiū / vt deum no biscū habeam⁹ p̄ gratiā: quod p̄stabilius nobis est / q̄ si deus carnē solūmodo in nobis sumeret / absq3 hoc vt in sua essemus gratia r in suo amore.

¶ Secūda questio: quare nostra domina fuit de sponsata: cum tamen semp̄ virgo esset p̄mansura Doctores multas assignāt causas: r ad p̄sens suf ficiunt mihi tres. Prima / vt Joseph testis esset v̄ ginitatis eius. Alia: ne iudei haberent occasionē dicendi dñm nostrū ex adulterio fuisse p̄genitū: et dominā nostrā vt lapidaretur dignā esse s̄m legē que p̄cipiebat omnes adulteras lapidari debere. Multos necesse esset habere lapides / si lex illa mo do seruaretur. Tertia causa: vt Joseph nostrā cō comitaretur dominā in suis quas fecit itineratio nibus / tā in Bethleem r Nazareth / q̄ in egyptū: quādo Herodē fugerat p̄sequentē. Et si queras: ob quam causam ipsa adierit Bethleē / cū tam vi cina esset puerperio? Euangeliū respondet / q̄ fu it / vt Augusti obediret p̄cepto: qui vniuersaliter p̄ceperat / vt vnusquisq3 suam adiret ciuitatē / quo scriberetur: et taxā sibi impositam p̄solueret: no stra autē domia obedire voluit. Et hic vnū capio documētū: q̄ nos debemus obedire dominis no

R stris / etiā si mali sint. Sic p̄cipit scriptura: Obedi te dominis vestris / etiā discholis. Et qui vobis ali ter p̄dicaret / ip̄se male ageret. Quāuis nōnulli mi nime reputarent hominē aliquē bonū p̄dicatorē r virilē / nisi principū rep̄henderet vitia: q̄ res corā populo fieri nō debet: sicut nūq̄ corā principe ar guendus est populus aut corā rege: q2 esset occa sio / vt princeps suū odio haberet ppl̄m ex vna p̄ te / aut cōmouere ppl̄m contra principē ex altera parte. Uerum si principes p̄uersi sint / subditi pro eis orare debent / r p̄pria emendare delicta: seip̄os in bonū gratie statum ponēdo: vt p̄ces deo placē tes fundere valeant: et que facile possint exaudi ri. Nam vt dicit scriptura: Deus quandoq3 iusto suo iudicio facit r permittit regnare et dominari hypocritā aliquem et malam personā / p̄pter ma liciā et demerita subditorū. Job. Deus facit re gnare hypocritā p̄pter peccata populi. ¶ Ter tia questio: quare deus potius voluit esse vir q̄ mu lier? Doctor quidā Durandus nole / tertio sentē tiarū dist. xij. tres assignat causas. Una fuit: quia venit vt gubernator. Secunda: quia venit vt do ctor. Tertia: quia venit vt cōtra inimicū bellator et hec officia nō spectant ad feminas: specialiter ipsa nō debet p̄dicare / nec publice docere: sicut di cit Apostolus: Mulierē docere non p̄mitto. Alia causa esse posset: vt deus virū honoraret et mulie rem / virū assumendo hūanitatē / mulierē de ea na scendo. Sup̄ his que dicta sunt ꝯtra nōnullas fe S

minas / sumere potestis documentū: q̄ volunt lo qui r de theologia disputare / r audacius quidē q̄ theologus aliquis. Et cū opinionē aliquā su is impsserint capitibus / ab eis auferri nō potest. Nō sic virgo Maria agebat: de qua dicit euāge liū hodiernū: Maria autē cōseruabat oīa verba hec rc̄. Uirgo Maria ꝯseruabat oīa que salua tor dicebat: r oīa que dicebant̄ i corde suo. Nō dicebat Berte nec Gualthero. Multe alie questi ones formari possent: quas breuitat̄ causa omit to: et ad secundū nostri sermonis accedo punctū

¶ Dicebā in secūdo p̄ncipali articulo / q̄ hec na tiuitas fuit facta fructuosissime p̄ (q̄ filio approp̄ ata est) sapientiā. Et p̄pterea debet glorificari / ser uari r chara haberi. Scire debetis naturā huma nā paradisi hereditate talit̄ fuisse priuatā / vt nul lus ingrederet̄ paradisum. Modo vero natus est supremi regis filius: q̄ p̄ suā potentiā et sapientiā ipsam (q̄ntū in eo est / nisi nos ponam⁹ obstaculū) sufficiēter restituit hereditatē. Scđs fructus ē: q2 idolatriam effugauit a maiori mundi parte: quia interea non inuenitur / q̄ homines taʒ frequenter idola adorarint sicut prius / nec serpentes / nec bo ues / nec arietes: et sic ð aliis sine numero idolatra rū modis. Sacrificabāt filios p̄ occisionē ipsorū filiorq3 inimico. Juxta illud: Effuderunt sanguinē innocētē. Et iterū: Immolauerūt filios suos rc̄. At T

tribuebant vnicuiq3 rei siue bone siue male aliquē deum: vt mari Neptunū / inferno Plutonem / vi neis Bacchū / aeri Junonem / igni Uestam / lune Dianā: r sic de aliis rebus. Nec sufficiebat eis vt sic deū inhonorarent / adorando res tam inhone stas / et in tā magno numero. Sed cū hec oīa ma la et vitia de diis suis p̄ferebāt: sicut de Joue p̄n cipaliori eorū deo: publice cantabant feminarum esse oppressorē: r qui se in muta transformaret ani malia / vt in thaurū et in aurū. Sed p̄ huius nati uitatis fructum infidelis hec idolatrie falsitas de mundo est p̄iecta ad minus absq3 comparatione de maiori mūdi parte. Tertius fructus singulariter est christianis / r specialiter saluādis: q2 p̄ doctrinā iesu christi / p̄ suā veritatē / p̄ factorū suorū consyde rationem: et ea credēdo / eternā paradisi adipiscen tur gloriā: infernales quoq3 penas euadent. Quia non solū Jesu christi doctrina / verumetiam vita sua est tanq̄ speculum ac liber / in quo q̄libet chri stianus videre potest et oēs addiscere virtutes. Si vis esse humilis: consydera deū tuū: qui adeo se humiliauit / vt i p̄sepio inter bestias voluerit re clinari r cubare. Si vis videre sobrietatem: consy dera eum nutritū fuisse lacte virginali. Si castita tem queris: consydera q̄ virgo nata fuit: r adhuc

ꝑmanebit ꝟgo. Si deſyderas addiſcere patientiā
melius eam inuenire non poteſt ꝙ in ieſu chriſto:
q̄ ſe ad amarā mortē crucis duci ꝑmiſit/quemad-
modū ouis nō reſiſtēdo:lꝫ potuiſſet ſi voluiſſet:vl
lupēdebāt:iniurie illi inferebant: blaſphemabāt
nec tñ ꝟbū reddidit vllū:cum malediceret/nō cō-
minabat:ꝛ tanꝙ ouis ad occiſionē ductus eſt/et
nō aperuit os ſuū. Si vis videre ꝑfectā charitatē
ꝛ dilectionē:vbi meli⁹ eam inuenire poteris/ꝙ in
ieſu chriſto q̄ ꝓ te natus fuit ꝛ mortuus:qꝛ maiorē
hac charitatē nemo habꝫ/vt alam ſuā ponat qs ꝓ
amicis ſuis:hoc eſt corꝑalem vitam ꝓ ꝓximo ſuo.
Si obedientiā libet inueſtigare/ꝑfectiorē reꝑire
neq̄as ꝙ in ieſu chriſto:qꝛ factus eſt obediens vſ-
qꝫ ad mortē/mortē aūt crucis. Et pariformiter de
alijs ꝟtutib⁹ q̄ in ſaluatoris noſtri vita poſſum⁹
ꝯtēplari:ſicut in ꝑfecto quodā ois bonitatꝰ ſpecu
lo/ꝛ totius honeſtatis libro. Nōne ergo natiuitas
hec fructuoſa facta eſt ſpēalr chriſtianis/cū ſic ad
oē bonū ꝑagēdū edoceāt? Sic ꝑfecto ē. Et qꝛ hec
natiuitas fuit talr vt dictū eſt/fructuoſa/glificari
debꝫ/ſeruari ꝛ chara teneri:ħ eſt dicūt/ꝙ in ħ ſolē
niſſimo feſto ab oibus opibus ꝓhibitis ꝛ inhone
x ſtis eſt cauendū/ſpēalr a pctō. Diligēter ad ſermo
nē eundē eſt diuinū:deo grās ꝓ tam ingenti bñfi-
cio agere debemus. Ad quod digne faciendū nos
ad ſtatum gratie ponere debemus diſplicētiā ha-
bendo de peccatis noſtris/ꝛ firmū ꝓpoſitū nō re
cidiuādi:ꝛ ea tempe ꝛ loco ꝯfitendi. Et eſt ꝯuenien
tiſſimū hodie fieri ꝯfeſſionē:qꝛ ꝙuis non ſit ſemꝑ
de neceſſitate/ꝑſona tñ hinc magnū acq̄rit meritū
ꝛ ſe diſponit facilius notabilr ad dei habendā gra
tiam. Heu multi ſunt (de quo mirūmmodū dolē-
dum eſt) q̄bus fructuoſam glificare/ſeruare ꝛ apꝑ
ciari cure non eſt natiuitatē:nec puero huic noui-
ter nato honorē impendūt ad eoꝝ ſaluationem.
Quidam eum nō cognoſcunt:de q̄bus dt ſanctus
Joānes in ſuo euāgelio: In mūdo erat/ꝛ mūdus
ꝑ ipm fact⁹ ē:ꝛ mūdus eum non cognouit. Secū-
di ſunt q̄ eū nec amāt/nec recipiūt:de q̄bus dt idē
ſctūs Joānes: Dilexerūt hoies magis tenebras
(ignorātie.ſ.ꝛ pctī) ꝙ lucē. Et iteꝝ: Et ſui eū nō re-
ceperūt. Tertij ſunt q̄ nō modo eū nō recipiunt/ſꝫ
ſpūalr eū occidūt/ſicͤ iudei corꝑalr:de q̄b⁹ dt apl's
Rurſus in ſeipis crucifigētes filiū dei. Primi ſūt
ſaraceni/q̄ non credūt/de q̄bus mō non loquar:
qꝛ ſi ꝑ eoꝝ ſcripturas huius natiuitatis ꝓbare vel
lē myſteriū:res eſſet nimiū ꝓlixa. Suppono etiam
hñ vos hoc myſteriū credere. Secūdi ſunt chriſtia
ni q̄ ſe nullnime diſponūt ad grām habēdā/ꝛ ad ſpi
ritualr pueꝝ hūc in cordib⁹ eoꝝ recipiēdū:ſꝫ poti-
us eligūt in pctī obſcuritate dormire:ꝛ claudunt
y portas aiaꝝ ſuaꝝ glioſo huic ſaluatori ꝑ pctī repa
gulū:qꝛ de⁹ nō intrat aiam q̄ ſe claudit pctō. Et hi
aſſimilari deberēt paſtorib⁹ q̄ diligēter vigilabāt
noctis vigilias/cuſtodiētes gregem ſuū:ꝛ ꝓpter-
ea huius pueri natiuitas eis fuit annunciata:ꝛ di-
gni fuerunt illum videre ꝛ cognoſcere. Spūalr lo
quendo vnuſq̄ſqꝫ bonus chriſtianus debet ſicut
paſtor vigilare ſuꝑ oues ſuas:hoc eſt ſuꝑ quinqꝫ
ſenſus:ꝛ alam ſuam quam ab oibus periculis de
bet ꝓſeruare:vt de lupo infernali/de frigore auari
cie/de ardētiſſimo peccati luxurie calore/de ſcabie
pigricie/de tabe:hoc eſt de ſocietate alioꝝ qui di-
uerſis pctōꝝ infirmitatibus ſunt implicīti. Quia
vnica ouis infirma/totū inficit gregem. Cum ſctō
ſctūs eris. Unica praua pecus inficit omne pec⁹
Et cū ita diligenter vigilaueris vt paſtor anime
tue:certo ſcias hunc te pueꝝ ſpūalr viſiꝝ/cogni-
turum ꝛ receptuꝝ. Grande nimis ꝑiculū eſt/alam
ſuā in hui⁹ mūdi deſerto abſqꝫ cuſtode relinq̄re:qꝛ
eius ꝑditio ineſtimabilr eſt damnoſa/ſicut ꝓdixi.
Si haberes gregem ouium/eniti velles ne ꝑderē
tur:ſic abſqꝫ comparōe maiorē debes adhibere di z
ligentiā ad hanc ſolā ouem tibi cuſtodiēdā tradi-
tā/alam.ſ.tuam: cū de oibus rebus huius mūdi
ad māducādū dare debes ſpūalr/cibo quodā q̄
nutrit cibanda eſt. Et quis eſt cibus ille? eſt verbū
dei. Non in ſolo pane viuit homo ꝛc. Hic eſt pa-
nis quē deſyderas dicendo pater noſter/ Panē
noſtrum. Et qui hunc cibum non recipit/moritur
ſpūalr. Sed dicebā tertios eſſe qui in cordibus eo
rum pueꝝ hunc ſpūalr interficerēt. Et ſunt hi q̄
de peccatis non agūt pniam q̄ ꝑpetrauerūt:verū
peccāt de nouo:ꝛ expendūt ſacram hanc noctē im
mūdicijs/gula/taxilloꝝ ꝛ carthaꝝ ꝛ alijs ꝓhibitis
ꝛ inhoneſtis ludis in quibus iurant/peierāt/men-
tiunt/maledicūt deo ꝛ ſctis eius:ꝛ qui deſpectibili
us iurare nouit/hic honorabilior eſt/aliorūqꝫ ma
giſter. Dicunt aūt id fieri ab eis ne dormire cōpel
lant. Sic me deus adiuuet/ſi in campis aratrum
tenendo ararent/nō tam grandia mala ꝑpetrarēt
Sed eoꝝ moꝝ noui reſponſionē:dicent mihi:ma-
gnos dños/clericos ꝛ ꝓlatos id quoqꝫ facere:ꝛ ꝙ
adeo bene ipis ludere liceat. Hec parua eſt excu-
ſatio:qꝛ vt credo/ſi dñi tales ꝛ clerici ſeipos ocu-
lis ꝓuarent/nō ꝓpterea eius generis hoies eos
imitarent in facto ſimili. Si ita agūt domini ꝛ cle
rici male ꝓculdubio agunt/nec eos debes imita-
ri/ſed bonos potius ꝛ deuotos qui talia nō perpe
trant/ſi non vis vna cuꝫ eis damnari. Neſcio q̄d
dicam/ꝯtinue fiunt ſermones/ſꝫ ſemꝑ fruſtra. Nō
credent que eis dicunt quoadulqꝫ ab inimicis de- a
ferant. Eſt magnus horror talia mala ꝑſeueran-
tius in hoc ſolēniſſimo feſto fieri ꝙ in alijs: velu-
ti ſi deus magnā ea in re ſuſciꝑet delectationē:bi-
bunt ꝛ comedūt interea dum de deo deberēt me-
ditari/ꝛ ei de ſuis beneficijs grās agere/eumqꝫ de
uote rogare ſm vniuſcuiuſqꝫ capacitatē:ſicut dice
bam in ꝓncipio/ꝙ feſtū hoc natiuitatis ꝛ ipa nati
uitas qꝛ fructuoſa eſt/debet glificari/ſeruari ꝛ ma
gni eſtimari. Sed ꝯtra ea que dixi/tres fieri poſſūt
q̄ſtiones. Primam faciūt iudei dicentes/ꝑ hanc
natiuitatē idolatriā in nobis non ceſſaſſe:eo ꝙ li-
gneas ꝛ lapideas adoremus imagines:q̄bus ꝛñ-
deo nos tales non adorare imagines:qꝛ ꝓprie ni-
hil adoramus niſi deum. Si inclino/ante imagi-
nem crucifixi/non oꝑtet ꝓpterea me adorare illō
lignū ex qua eſt facta poti⁹/ꝙ quoduis aliud. Sꝫ
eſt ideo/qꝛ ſolū deū adoro/quē crux illa repñtat.
Quātū ad ſanctoꝝ ꝛ ſctāꝝ imagines pariformiter
eas nō adoro:ſed honoro ſctōs ꝛ ſctās/q̄ ꝑ has re

presentanť imagines. Sicut iudei dicēt mihi ꝙ se
inclinãt corã archa moysi: ⁊ osculanť tunicã suam:
⁊ hñt angeloꝝ signa: nec tamē ꝓpterea dicēt se eē
idolatras: qꝛ nõ adorãt supdictas res / sed deũ ipꝫ
solũ. Et si mihi dicas / simplices hoïes nõ eo diri
B gere intentionē suã. Dico ꝙ peccãt / nisi excusenť
aut ꝑ ignorantiã inuincibilē / aut ꝑ hoc ꝙ hñt intē
tionē facere: quēadmodũ facit eccl'ia in honoran-
dis imaginibus. Et hic pñt dari multe doctrine:
sed sufficit mihi ad pñs dicere vobis / vos non de
bere adorare imagines potius ꝙ̃ lapides: ⁊ quan
do osculabimini eas / aut ꝓstrati estis coram eis:
potius ꝙ̃ corã alijs rebus hoc solummõ est / vt per
eas habeatis memoriã ⁊ dei recordationē / quod
.s. etiam ipse repñtent aut sctõs aut sctãs. Non
enim ꝓpter aliam causam facte sunt imagines / ni
si ad ostendendũ simplicibus hominibus / qui nõ
norunt scripturã / ⁊ quid credere debeãt. Et ꝓpter
ea cauendũ est ne falsa aliqua accipiať historia:
quēadmodũ esset perperã exponendo scripturam
Hec dico partim ꝓpter quandã imaginē q̃ est in
carmelitis ⁊ similes / q̃ in ventribus earũ vnã ha-
bent trinitatē: veluti si tota trinitas in ꝟgine Ma
ria carnem assumpsisset humanã. Et quod admi-
rabilius est / depicti sunt inferi / quoꝝ nullus cerni-
tur exitus. Nec video quare talia fiãt opera. Mea
namq̃ sententia nulla in eis est pulchritudo nec de-
uotio: ⁊ possunt esse causa erroris ⁊ indeuotionis
Propo suerã dicere quare potius honoratur vna
imago ꝙ̃ alia ad ecclesias peregrinãdo: ⁊ de bacu
lis his qui partbysys circũferunť ꝑ feminas ec-
clesiaꝝ vestitas ornamentis. Et qui plus offerenti
C ꝯcedunť: sed timerem esse plixior. ¶ Secundum
dubiũ: male aliq̃ faciunt christiani dicẽtes / ꝙ post
ꝙ̃ deus mortuus est ꝓ oïbus / oēs demũ saluabi-
mur: ⁊ nunq̃ deus faceret viꝝ aliquē aliquē aut mu
lierem vt eos damnaret. Profecto oēs hi qui sic
credũt / heretici sunt / ⁊ vt igni comburanť digni:
qꝛ blasphemãt dei iusticiã eum vocãdo mendacē /
⁊ in scripturis suis duplicē. Et cũ dicunt deũ mor
tuum fuisse ꝓ oïbus: verum est: sed mors hec non
ꝓderit vt paradisus habeať ab eis: nisi faciãt dei
ordinationationē / tenēdo legem eius / ⁊ adimplen
do eius mandata. Cũ dicunt insuꝑ ꝙ deus nullaꝫ
facit creaturã vt damneť: veꝝ dicũt / qꝛ eam facit vt
paradisum adipiscať / si modo ipsum lucrare velit.
Et in dei uoïe ꝓpterea punieris si te nõ disponas
⁊ laborē adhibeas ad finē habendũ ꝓpter quē cre
atus es. Deus liberã tibi dedit volũtatem: tum bo
nam / tum malã viam tibi ostendit: si malã elege-
ris / teipm argue / nõ deũ. Tertiã questionē formãt
alij q̃ ꝯcedũt non oēs ꝑadisum adepturos: dicunt
tñ ꝙ postꝙ̃ iesus christus nouit q̃bus sua natiui-
tas ⁊ mors finalr ꝓderit / ⁊ qui sint damnãdi / ⁊ q̃
D saluãdi: quodcũq̃ agat homo sic erit quemadmo
dũ deus ordinauit. ideo non potius bñ est operan
dũ / ꝙ̃ male. Sed hi ignorãt quod dicũt: simili eniꝫ
modo de oïbus futuris ꝯtingentibus dicere pos-
sent: nec cauendũ esset ab infirmitate / nec biben-
dũ / nec manducandũ / nec quoduis aliud agendũ:
qꝛ deus bñ cognoscit q̃d futuꝝ sit / ⁊ q̃ñ tales mori
enť. Est grandis stoliditas ita dicere aut cogitare
Breuiter credere debes ꝙ facere potes t adimple
re legem christi. Et si sic feceris / absq̃ vllo dubio
saluaberis: ⁊ ꝓpterea conare vt eam impleas ⁊ ser
ues: quēadmodũ conaris vt in mercimonijs vt lu
creris laborē: industriã adhibes ⁊ penã sustines:
aut si frumentũ habere desyderas vt semines: ⁊ si
cut a rebus ꝯtrarijs abstines vt infirmitates vites
⁊ te ꝯtra corꝑales tuos armas inimicos: bibis et
comedis cum esuris aut sitis. Consimilr fac q̃ in
te est ꝑ aīe tue salutatione / absq̃ hoc vt dicas q̃cq̃d
egeris / deũ nõ fore mutãdũ: sed adueniet q̃d adue
nire debebit necessario. Audiui als recitare a pa-
tre meo cum adhuc essem puerul⁹ / ꝙ homo q̃daꝫ
seipm submerserat. Femina q̃dam simplex ⁊ stoli
da ꝑ vrbem ibat ⁊ clamabat ipm debuisse mori et
submergi / ⁊ euadere non potuisse. Accessit cleric⁹ E
q̃dam q̃ femine illi magnas duas dedit alapas:
Femina illa stupida ⁊ irata interrogauit quare cle
ricus eam sic ꝟberasset. Rñdit clericus / ipam ira-
sci non debere / q̃n sic de necessitate accidere debe-
bat: quēadmodũ ipa de eo qui se submerserat / di-
ceret. Que oïno ꝯfusa / cũ suis recessit alapis. In
postrema ꝑte declarabo vobis succictim / quõ hec
natiuitas facta fuerit valde amorose ꝙ̃tũ ad dile-
ctionē ⁊ charitatē: q̃ spũi sctõ est appropata. Et ꝓ-
pterea est amãda ⁊ de ea gaudendũ. In cui⁹ signũ
dicebãt angeli pastorib⁹: Annũcio vobis gaudiũ
magnũ quod erit vniuerso mũdo: ⁊ angeli canta-
uerunt alta voce magnã leticiã ostendēdo: Gloria
in excelsis deo: ⁊ in terra pax hoïbus bone volũta
tis. Pacē scitis ex amore ꝓcedere: quõ potuit de⁹
humane creature maiorē ostdere amorē / ꝙ̃ suum
dãdo filiũ? Nunquid poterat nos alio pacto redi-
mere? Certe potuit: sed ꝑfectũ amorē quem erga
nos habuit / voluit declarare: bonã nobis dando
spem / ꝙ nostri miserebiť / si ei credamus ⁊ ipsi ser
uiamus. Frater noster est: nõ desinet nos amare /
si ipm amauerimus. Si timeas adire eum quēad-
modũ dñm tuũ: accede ad eum vt ad fratrē / ⁊ ad eũ
q̃ de tua est ꝓgenie. Si nihil̃ ꝑpēdas tuã creationē
magnifacias saltē tam penalē eius qua in te vsus
est redemptionē. Plorauit / vt tibi gaudiũ acq̃re-
ret. Passus est sitim ⁊ famē / vt te satiaret: oïno nu
dus fuit / vt te reuestiret (⁊ in summa dicēdo) susce
pit mortē vt vitã tibi daret eternã. Nonne ꝑ hanc F
magnoꝑe amare debes natiuitatē ⁊ letari? Sꝫ di-
ces statim te eaꝫ magnoꝑe amare. Ostēde ꝑ ꝑ oꝑa
quia sicut dt sctũs Joannes in ep'la sua: hic se deci
pit ⁊ est mēdax / q̃ dicit se amare deũ / ⁊ mandata ei⁹
non seruat. Dicit etiã sctũs Grego. ꝙ nõ ꝟbũ / sed
oꝑatio facit ⁊ ꝓbat dilectionē. Ut ꝑ ꝟbũ tuũ veꝝ
sit / posteaꝙ̃ dicis te diligere deũ / eius serua mãda-
ta: gaude etiã de amãda hac ⁊ fructifera saluato-
ris tui natiuitate. Gaudeo in hoc sctõ ⁊ spũali quan
cũq̃ vitando inhonestatē. Letamini pueri: q̃m de
us vester similis factus est vobis. Letamini virgi
nes parue ⁊ magne: q̃ sine dolore ⁊ corruptõe pe-
perit ꝟgo. Letamini e femine matres: q̃m femina
vna mõ facta est mater dei. Letamini homies sim
plices ⁊ pastores: q̃m talibus ꝑ celestes angelos ẽ

filius dei est annūciat⁹. Letamini docti ⁊ cleri: quoniam sūmus doctor natus est. Letamini reges/ ꝑncipes ⁊ dñi: qm̄ rex regū natus est. Et ꝓculdubio sicut dr̄ Leo papa/ non ꝯgruit vt ꝑuersa ⁊ odiosa tristicia in cordibus nostris locū habeat: cum vita nata sit in mūdū. Nec animo ꝯsternari aut deijci debet boīm humilitas: cū tam dulciter cātando angelorꝫ letat̄ sublimitas: ⁊ amabiliorē ꝯcinendo cantū q̄vnq̄ fuerit cantat⁹. Cantate mō deuote cū eis vt gl̄ia sit deo in excelsis/ ⁊ pax hoībus.
B Et caueat vnusq̄sq̄ ne dissonātiā ꝯciter: h̄ est ne nimis scādat ꝑ supbiā ⁊ vanā gl̄iam: sicut fecit lucifer: nec nimis decidat ꝑ auariciā ⁊ ꝑ terrenas carnalesq̄ cogitationes/ sicut fecit iudas. Aut ne vox sit adeo discordās vt nullo pacto q̄sq̄ cū ea possit ꝯsentire: sicut sūt mūdana odia ⁊ inimici/ qui odia seruāt in cordibus ꝯtra ꝓximos eorꝫ. Et certe tales sunt sicut vox fracta ⁊ falsa: q̄ cū alijs ꝯspirare non potest.
C Sumat mō vnusq̄sq̄ secū melodiam/ ꝯcitās aliquod istrumētū. s. psalteriū decachordō/ q̄ sunt decē legis p̄cepta: sicut dicebat ꝓpheta Dauid: In psalterio decachordo psallā tibi. Sumat alt̄ plectrꝫ triū theologicarꝫ ꝟtutū/ fidei/ spei ⁊ charitatis. Et alter aliud quatuor chordarꝫ instrumētū q̄ sunt q̄tuor ꝟtutes cardinales/ fortitudo/ temperātia/ iusticia ⁊ prudētia. Alter cytharā duodecim chordarꝫ/ q̄ sunt duodecim articuli fidei cum octo btītudinibus. Alius organa viginti ⁊ vnum meat⁹ hñtia/ q̄ sunt septē dona sp̄ussct̄i/ septē opera miscdie sp̄ualia/ ⁊ septē opa miscdie corꝑalia. O q̄ dulcis ⁊ deo placēs erit melodia/ si nulla fuerit dissonantia. Profecto tota paradisi curia in audiēdo cātico nr̄o letabit̄: sunt tñ nōnulli ꝯq̄rentes se canere ignorare: sicut sunt simplices hoīes/ qui dicūt se ꝓpriam salutē oꝑari nō scire: nec dei p̄cepta adimplere.
D Hi excusationē q̄rut in pctīs: q2 id eis affirmo/ ꝙ si fecerint iuxta posse eorꝫ diligentiā vt deo sciāt seruire/ sibi a pctīs cauere: ⁊ ea de quibus dubitarint/ a doctis q̄sierint: deus eos non derelinq̄t: verꝫ adiuuabit/ ⁊ vbi opus fuerit redarguet. Et ꝓpterea me nō piget dicere ꝓ clericis ⁊ studētib⁹ hic astantibus/ ⁊ etiā alijs ꝓbis hoīb⁹/ q̄ filios hñt studia sequētes: ꝙ absq̄ cōꝑatiōe eligibilius est scīām studere scripturā ⁊ theologiā/ q̄ quācūq̄ aliā sciam: eo ꝙ ipa docet magis ⁊ ostēdit viā ⁊ modum scīē viuendi ⁊ ad paradisum ꝑueniendi. Et certus sum multos esse q̄ nullo pacto apud deum excusant̄: q2 a l̄ris nullā impēdūt operam. Alij ꝑ errorē querūt excusationē: q2 dicunt se nec canere posse/ nec ludere: hoc est non posse se adimplere dei p̄cepta: q2 ardua nimis sint/ aut vt seruent̄ impossibilia: quēadmodū dr̄ gulosus se ieiunare non posse: supbus iniuriā se ferre nō posse: luxuriosus non se posse seruare castitatem: acediosus vigilare non potest: mercator nō potest q̄n peieret: al̄s em̄ nihil valeret sua (vt dr̄) merx ⁊ sic de alijs. Hic valde damnabilis est non excusatio/ sed accusatio: q2 hoīes sic loquētes male dicūt de dei iusticia/ misericordia ⁊ ꝟitate: q̄ nunq̄ p̄cepit q̄cq̄ qd̄ homo facere neq̄ret. Non dic/ q2 nō potes: sed q2 non vis. Quero a guloso qui a potu nimio abstinere non potest/ quēadmodū dicit ip̄e: si crederet poculum hoc veneno infectū esse/ an ne biberet? Credo ego ꝙ non/ vt suum seruaret corpus: ꝑ multo efficaciorem rōnem a nimio potu abstinere potest: cum sciat tale poculū aīam occidere. Interrogo luxuriosum si crederet ꝙ ꝓ vno adulterio aut fornicatione viuēti a manu abscinderet̄ digit⁹: an ne abstinere vellet? Credo eum nō vsq̄ adeo calefactū esse q̄n hñ sibi caueret: q̄re ergo sibi non cauet/ cum sciat non se solū digitū vnū aut manū amissurꝫ/ sed totū corpus ⁊ aīam in ꝑenni damnatiōe. Quis ē adeo acediosus q̄n surgeret ⁊ vigilaret vt argentū lucraret̄ ⁊ taxillis luderet aut carthis? Quare ergo vigilare non posset vt lucraret̄ ꝑadisum? Quis demū est mercator ille q̄ si crederet se quotienscunq̄ falso iuraret scienter/ duos amissurꝫ denarios/ aut albū vnū: q̄s inq̄ est q̄ nō admodū caueret iurare? Permulto fortiorē rōnem vitare possent ne tāta iurarent ⁊ totiens peierarēt/ vt euaderēt damnū: nō vnius albi/ sed aīe sue. Sunt friuola mēdacia ⁊ ꝯtra deū blasphemie/ dicis te amare deū: ostende ꝑ oꝑa/ nec eum irasci facias ꝑ tua pctā. Si ob lucri aut mundi amorē nos patiamur tātas ignominias/ dolores ⁊ miserias/ quō dicere audemus nos ꝓ amore dei sua mādata non posse adimplere. Si diabolus ꝑ aliquē comitū eius vt ꝑ supbiam/ auariciam aut stultū amorē/ iubeat te ire ꝑ terras/ per maria/ ꝑ p̄lia/ ꝑ oīa ꝑicula/ vt suā ⁊ eius malam adimpleas volūtatē/ statim obedis. Hoc apparet in militibus/ in mercatoribus/ in stultis amatoribus. Quō ḡ allegare audes ⁊ dicere/ te non posse obedire huic quod tibi p̄cipit deus: ⁊ a ꝑiurio cauere non posse? Valde magna est falsitas ⁊ grādis presumptiō ꝯtraq̄ deū ꝯtumelia. Manifeste ḡ liquet nullū se excusare posse/ q̄n nūc cantet ⁊ letetur modo supradicto: hoc est acq̄rendo ꝟtutes ⁊ volūtatem dei ⁊ que p̄cipit adimplendo. Et hic volo sex ponere ꝯclusiones/ de his q̄ aliter se de iuramentis non disponūt. Prima ꝯclusio: mercatoris oēs ⁊ alij scienter falsum iurātes peccant mortal̄r. Secunda: tales hoīes ꝟe ⁊ sufficienter penitere non possunt/ nec deo acceptū opus facere: nisi bonū et firmū ab hoc abstinendi habeant ꝓpositū. Tertia Verisimile est ⁊ p̄sumēdū tales hoīes q̄ ob ꝯsuetudinem sciēter peierāt/ nō habere firmū abstinendi ꝓpositū: al̄s em̄ abstinerēt. Quarta: verisil̄e est tales hoīes non habere bonā in deū fidem/ nec in suā iusticiā/ cum non aliter pn̄iam agāt. Quinta: verisimile est deū habere tales hoīes: ⁊ qui final̄r sint damnandi/ cum nō aliter nisi cum damnant̄/ credant ea que eis a p̄dicatoribus dicunt̄: quēadmodū verisil̄e est infirmū q̄ ab excessib⁹ cauere nō vult/ nec vti medici ꝯsilio/ sanitatē non habiturū. Sexta ⁊ finalis ꝯclō est/ ꝙ eiusmodi homines si nō eorꝫ malā emēdarint vitam/ auferent̄ a diabolis absq̄ hoc vt deus habeat pietatem aut misericordiam de eis. Que certe dura est pro illis hominibus ꝯclusio. ¶ Pariformiter sic dicere possem ⁊ in sex meis ꝯclusionib⁹ ponere de fornicarijs et vsurarijs assuetis. De his etiam qui sunt ꝓcuratores ⁊ aduocati ⁊ soliti sunt deducere ⁊ defendere

iniquas causas ⁊ iniustas/siue sit ꝑ auariciã/siue ꝑ fauorẽ/aut alteri ꝓximo grauamẽ inferẽdo⁊ lucta mẽ: ⁊ ꝓsertim paupibꝰ. De sartoribꝰ etiã pellipari is/argẽtarijs: ⁊ alios hospitio recipiẽtibꝰ hospi-tibus. Alijs quoqꝫ hõibus q̃ assueti sunt exercere fraudes/deceptiões/aut furta in eorum negocijs. Multo maior est duricia/⁊ multo peiꝰ est ꝑ ꝯsuetu-dinem peccare/ꝙ̄ ꝑ ignorãtiã aut hũanã fragilita tẽ peccãdo semel aut bis absqꝫ ꝯsuetudĩe. Sꝫ fina mus hãc materiã q̃ tristis est: ⁊ natiuitatis dñi ꝯtẽ plemur gaudiũ. Jdõ ꝯcludẽdo charissimi audistꝭ quõ natiuitas bñdicti dei filij admirabilr̃ valde fa cta fuit. Et ꝓpterea eã adoremꝰ/eã reuereamur et timeamꝰ: quẽadmodũ dictũ est: Jpa facta fuit fru-ctuosissime/ꝓpterea glĩficemꝰ eã/seruemꝰ ⁊ appcie mur. Tertio ipa fuit facta amabilissime: ꝓpter il-lã cãꝫ amemꝰ eã/⁊ de ea letemur/leticia tñ sobria spũali ⁊ deuota absqꝫ vaga dissolutõe: vt de tpali h gaudio ad eternũ celoꝝ ꝑuenire valeamꝰ gaudi-um: qõ nobis ꝯcedat pr̃/filiꝰ ⁊ spũssctũs/q̃ est deꝰ bñdictus in secula seculoꝝ.

Alius sermo de ea-

dem die natalis dñi factus ꝑ eundẽ de gersono/in pñtia regis ⁊ cõpluriũ alioꝝ magnatũ.

D 

Loria in excel-sis deo: Et in terra pax hoĩbꝰ bone volũtatis. Que ỽba ori ginalr̃ scpta sunt in euãgelio scti Luce. ij. capite. Recitata ỽo in missa medie noctis hu ius diei natalis: q̃ est lingua q̃ exprimere posset/aut cor qõ meditari posset diuinũ gaudiũ/qõ hodie recepisti mr̃ dei glosa? Melius enĩ te nominare nescio/ꝙ̄ matrẽ dei glosam. Que fuit iocũditas⁊ spũs tui exultatio cũ angeloꝝ cater uam altis vocibus cantantẽ in hora medie noctis intelligeres? Talr̃ tñ cantantẽ vt tota resonaret terra/resonaret ⁊ celũ nouo isto cãtico/quod ꝓ no stro sumpsi themate: glĩa sit in excelsis deo: oĩno bono/oĩuo potenti. Gloria sit tibi dñe in excelsis cuim in terra ꝑ felicẽ tuam natiuitatẽ cessare fecisti horribile duellũ quod erat inter te ⁊ humanũ ge-nus: ⁊ pacem apportasti hoĩbus. s. bone volunta tis. Et q̃d est bona subiectio/hic interrogabitis? Est volũtaria subiectio ipsi deo: is impendit amo

A rem ⁊ glĩam deo q̃ dei seruat mãdata. Et quia dei mãdata seruari nõ pñt nisi sciant/nec sciri nisi au diant: nec fructuose audiri absqꝫ gr̃a: nos q̃ vt au diamus aliq̃d de tua glĩa ⁊ tuis mandatis in opti ma hac natiuitatis die ꝯgregati sumus: ⁊ qꝛ huiꝰ gr̃e tu es tanꝙ̄ custos ⁊ thesauraria ỽgo/ mr̃ ⁊ pu ella dei in hac bñdictissima natiuitatis die te salu tabimus/vt gr̃am a te impetremꝰ: quo vtilr̃ aliq̃d faciẽtes ad glĩam dei ⁊ nostrã pacẽ audire valea-mus. Et vt bonã volũtatẽ hebeamus/salutabimꝰ te tñ ea salutatiõe qua vsus est hic/q̃ bñdictũ ho die natũ fructũ tibi ꝑ angelũ annũciauit di. Aue ma. ⁊c. Gloria in altissimis deo ⁊c. Jntelligite rex

ꝓncipes ⁊ dñi/tote oĩsqꝫ deuote ꝑsone/ intelligite q̃lis hodie pax orta sit ipa gñalis: nec q̃cꝙ̄ est q̃n eam sentiat: ipa compꝓhẽdit celũ ⁊ terrã ⁊ deũ ⁊ ho minẽ. Gloria data est deo ꝓ ꝑte sua: ⁊ pax cadit in terrã ꝓ ꝑte hoĩm bone volũtatis. Aliud nõ q̃rere debemꝰ ꝙ̄ vt honor sit deo ⁊ vtilitas nobis. Et q̃ ẽ vtilitas melior pace? Jn bona ꝑfecto pace oĩa i-cludunt bona fin ꝙ dt sctũs Aug. qõ etiã experien-tia declarat in his q̃ ꝯscie pacẽ hñt: ⁊ ad extra vidẽ tur ad mala crudelia cogitare/q̃ sunt ⁊ fiũt in bel lis ⁊ ꝑlijs. Loq̃mur igit̃ de glĩa q̃ debꝫ esse deo: et posthac de pace quã habere debẽt hões bone vo lũtatis. Debemꝰ deo glĩam magni ⁊ ꝑui sine exce- D ptione vlla/recognoscẽdo admirabilẽ suã sapiam in h ꝙ nos refecit: ⁊ repauit h qõ pctm̃ deturparat recognoscẽdo finalr̃ dulcissimã suã bonitatẽ q̃ no bis administrauit pacẽ/gr̃am ⁊ glĩaꝫ ꝑennẽ: si nos nõ obstiterimꝰ: hoc est ꝑuersa nr̃a volũtas. Et oĩa hec nos recipe possumꝰ/ꝑcipue nos christiani me diãte iocũdo tuo hodierno partu dei mr̃ glĩosa ꝑ istam natiuitatẽ noel: ꝑ natiuitatẽ bñdicti filij tui Iesu christi saluatoris nostri. Jn signũ cuius post-ꝙ̄ hoc gaudiũ qõ erit vniuerso mũdo/fuit ꝑ ange-lũ quẽdã ꝓterita nocte annũciatũ. Dixit angelus annũcio vobis gaudiũ magnum qõ erit vniuerso pplo: qꝛ hodie natus est saluator mũdi iesus chri-stus in ciuitate dauid ꝓ vestra vtilitate. Et ꝯtinuo supuenit magna caterua/magna angeloꝝ multi-tudo/q̃ alta voce nostri thematis resonabãt ỽba: Gloria in altiss. deo: q̃si acclamãdo noel. i. nouum noel noel: qꝛ deꝰ natꝰ est. Sed moꝝ q̃rit q̃spiã: si deꝰ habere debꝫ glĩam ꝓpter suã potẽtiã ⁊ sapiam an ne aliter potuerit hũanũ redimere genꝰ ꝙ̄ suscipiẽ do tales ignominias ⁊ impotẽtiã ad famẽ/vsqꝫ si-tim vagitũ: immo ad suscipiendã mortẽ amarissi- B mã. Rñsio: deꝰ potuit alr̃ fm suũ hñplacitũ mun-dũ redimere: qꝛ in vno solo ỽbo est volũtas: neqꝫ erat q̃cꝙ̄ qõ ei deberet ꝯtradicere: qꝛ oĩa q̃cũqꝫ vo luit fecit. Vex dñs deꝰ noster hũc nos redimendi assumere voluit modũ ob multas cãs. Primo vt nos ad eius cõmoueret amorẽ. Quis est hõ tã du ri cordis/tam ingratus ⁊ ꝑuersus ꝓ quo si rex (qui hic adest) dñm delphinũ ꝓpriũ suum filiũ ad mor tem daret/vt aliũ a morte redimeret ⁊ eum salua-ret ⁊ honoraret/q̃n talis magnopere regẽ diligeret nullꝰ est q̃n ita faceret. Nihilominus deꝰ pater sic nobiscũ egit. Et si dicas te eum amare: ostende si-gnũ/ostẽde opa tua: qꝛ sicut dt sctũs Joannes/q̃ dt se diligere deũ/⁊ mãdata eius nõ seruat/mẽdax est Et adhuc peior est is/q̃ aduersus deũ de suis bñfi-cijs bellũ ꝯcitat: quẽadmodũ faciũt ingrati: ⁊ qui huius mũdi abutunt̃ bonis. ¶ Secunda cã pro-pter quã deus nos hoc mõ voluit redimere est: vt humiliemur. Ad humiliandũ. s. stultã ꝑsumptionẽ fatuã supbiã: quã in hoc mũdo humana suscipit ꝑ sona: nõ obstãte ꝙ sciat vel scire debeat ꝯtinuo se esse in terra sepeliendã/⁊ cadauer suum a ỽmibus rodendũ. Et quod recipit in hac angusta vita pe-nas/dolores/verecũdiam/afflictiones/ infirmita- C tes ⁊ innumera infortunia. O stultã ꝑsumptionẽ: o cadauer elatum: o saccum fimo plenum. Cur in-

ftaris? Si oēs tue miserie nō sufficiūt ad te humili andū: respice q̄so regis tui/dei tui ꝛ dn̄i tui humilitatē. Est irrōnabile nimis videre dn̄m aliquē oī humilitate ꝑditū/ꝛ famulū suū omni supbia ꝛ vanitate repletū. Aperite mō cordis vr̄i oc'los: ꝛ ꝑ verum fidei lumē hūc videte puer͛ hodie natū: videtis ne eum? Contemplamini eum ꝙ̄ ipe est in forma pueri in ꝑsepio positū/ac mutis bestijs associatus ab vna puella ꝛ antiquo hoīe/maria ꝛ ioseph. Nihilominꝰ ꝙ̄ sicut dī apl's: ipe est deꝰ in eternū/bn̄dictus est tuus deꝰ/tuus iudex: hec vn̄ deinceps fastū tuū sumes ꝛ gl'iam. O stultū cor ac supbum humorē creature/erit ne ob tuā potētiā aut nobilitatē/q̄ tibi appere facit alios tibi similes nō eē homines? Considera hic potētissimū ꝛ oīno nobilissimū pannis inuolutū positū ꝛ veluti impotētē reclinatū. Erit ne ex tua sapia? Considera hic oīs sapiētie deū/q̄ nec vnū q̄dem dī intelligibile nō plꝰ ꝙ̄ aliq̄s ignorās. Erit ne de bonitate tua/aut sanctitate? Ecce sctm̄ sctōꝝ inter bestias reclinatum ꝛ positū. Si tale exemplar/tale speculū/talis medicina ab infirmitate supbie cor nō sanat humanū: nihil aliud scio qđ ipm̄ sanare debeat. Tertia causa

R est/vt de facto ꝑdicaret̃ ꝯtra errores mūdi. Añ Jesu christi natiuitatē mūdꝰ oēm in scholis suis habuerat voluptatē/diuitias/honores ꝛ carnales delicias/q̄s christus oēs refutauit/ꝛ ꝓcul ab se abiecit: vt haberet famē/frigus/sitim/dolorē ꝛ mortē. Et in hoc tria breuia ꝓ instructione nostra sumamus exēpla. Primū clare ꝑ hoc nobis insinuat̃: nos nō in hoc mūdo/ſ3 alibi q̄rere ꝛ expectare nostrū bonū/nostrā salutē/ꝛ btitudinē nostrā. Scđ3 ꝙ̄ pauꝑes nō dn̄t verecūdari/aut de paupertate coꝝ ꝯfusionē habere: nec diuites de eoꝝ diuitijs gloriari. Teneri q̄dem status potest: mō fiat cum mensura ꝛ in humilitate ꝛ absq̄ grauamine/aut alterius nocumēto. Tertiū: ꝙ̄ quāto iesus christꝰ saluator noster vt nos redimeret plus ꝯtumelie ꝛ ignominie sine causa suscepit: tāto plus honoris ꝛ gl'ie illi debemus. Sit ē gl'ia in altissimis deo: ꝛ in terra pax ho. bo. volū. Insup q̄ro: q̄re deus potꝰ pastoribꝰ/ꝙ̄ alijs suā reuelauerit natiuitatē? Rn̄sio: primo q2 vigilabāt ꝛ intēdebāt gubernamini ouiū suarū. Per quod nobis oñdit̃ ꝙ̄ si dn̄s aliq̄s vigilauerit diligēter ad ꝓp'lm ꝯmissū seruādū ꝛ defendendū ꝛ pacē eiusdē: seruādū dico/nō destruēdum aut dissipādū: deꝰ se illi ostēdet/ꝛ etiā vnicuiq̄ homini q̄ vigilat diligēter ad vnicā ouē sibi ꝯmissā

S custodiendā/q̄ est aīa sua. Sic eam figurauit Dauid cū dī: Erraui sicut ouis q̄ perijt: seruet̃ ꝛ seruari debet ouis: hoc est aīa christiana ne cadat in suꝑbie foueā/ne dilaniet̃ ꝑ spinas ire/inuidie ꝛ rācoris: ne sit scabiosa ꝑ pigriciā: ne ardeat ꝛ exurat̃ ꝑ luxuriam: ne sit excecata ꝑ honoꝝ tpaliū appetitum: ne fetens ꝑ gulā: ꝛ sic de alijs vitijs. Alia causa fuit ꝓpter eoꝝ bonā simplicitatē ꝛ honestā gubernationē: q2 nō se manifestauit his q̄ versipelles erant aut immūdi/dediti carnalitati/nisi ad eoꝝ ꝯfusionē ꝛ mortem horribilē: sicut dī sanctus Hieronymus: ꝙ̄ omnes hi qui tūc peccatū carnis contra naturā (quod nominandū non est) exercebant subito mala moriebant̃ morte. Et quasi ꝓpter execrabilē hanc immūdiciā filius dei omisisset: ne assumeret humanitatē nostrā: hoc est ꝙ̄ a deo vindictam petit: quod fetidū est angelis ꝛ diabolis: qui añ oīa huius pctī ꝓpter eius horrorē impediunt ꝯfessionē: ꝓpter quod peccatum accidūt caristie/mortalitates ꝛ regnoꝝ mutatiōes: ſm leges q̄ ꝑcipiūt pctm̄ hmōi igni puniri debere. Hoc nō dico absq̄ causa: ꝯtemplet̃ vnusq̄sq̄ ꝓpriam ꝯscientiā. Preterea aliqui scire volūt si dn̄a nostra in pariēdo vsa fuerit obstetricū opa. In pariēdo inq̄uā bn̄-

dictū dei filiū? Sctūs Hierony. expsse dī ꝙ̄ nō: et T huic ꝯcordare videt̃ euāgelij textus q̄ dī/ꝙ̄ ipa virgo Maria reclinauit bn̄dictū suū filiū in ꝑsepio: ꝛ eum inuoluit pannis. Nec hoc admirādū esse debet: q2 pariendo nihil ꝓrsus habuit doloris. Natus est eñ ex ea benedictus ille filius absq̄ lesione corpis v'ginalis: sicut solaris radiꝰ vitꝝ penetrat nō ipm̄ corrūpendo aut frangēdo. Possent hic fieri varie questiones quas ꝑtereo: ꝛ solū rn̄deo ad illam q̄ ad hanc ꝑmā nostri sermonis ꝑte3 fieri posset. Quare angeli in hac gl'iosa natiuitate cātauerint: Gloria in excelsis deo. Apparet eñ eq̄ bn̄ gloriam deo esse debere hic in terra inferiꝰ: Scđm ꝙ̄ sctā canit eccl'ia dicēs: Pleni sunt celi ꝛ terra gl'ia. Rn̄sio: ver͛ est qđ dī: sed ꝑ hoc dat̃ intelligi ꝙ̄ dādo gl'iam deo: nos eleuare debemus corda ꝛ cogitatus nostros ad deū in altū: nō dando gl'iam deo ore solū: queadmodū faciūt hi qui dicūt eoꝝ pater noster/aut aliquā aliam orōnem/aut missam celebrāt/ꝛ cor eoꝝ ꝛ in rebus hn̄t mūdanis: hoc est cogitationes mūdanas/turpes et carnales: q̄ hn̄t vt dici solet/cor in coq̄na. Aliq̄ dicunt pater nr̄ simie aut pice balbutiēdo: nec q̄d dicāt sciunt: nec ad deum excelsum cogitant. Alij dicūt pater nr̄ vulpis: q̄ dicūt mane pr̄ nr̄/ꝛ postea ꝯfessum accipiūt vsū. Tertij dicūt pr̄ nr̄ papilionis: q̄ se hypocrisis ꝛ fictionis pallio cooperiūt: hi ab opibus cognoscūtur. Congruit aūt rogare deū corde ꝛ cogitatone propter qđ gloria sit deo in excelsis: ꝛ in terra pax

hoībus bone volūtatis. ¶ Secūda ... ꝓ secūda V nostri sermōis ꝑte ꝛ nostri thematis ...o pax hominibus hodie bone volūtatis ꝑ sctō[s an]gelos ē denūciata: hoībꝰ inq̄ in terra existēti[bu]s: sciatis velim ſm tres terraꝝ modos triplicē ... ꝑ aduētum huius pueri hodie nati ꝯcessam f[uisse]. Una terra est tpalis: scđa spūalis: tertia ꝑsonali[s]. Pria ꝑtinet ad rempublicā: secūda ad ecclesiam: tertia ad vnāq̄uāq̄ ꝑsonam: q̄tū ad pacem tpalem ꝛ reipublice gubernationē certū est ex romanoꝝ historijs ꝑ aduentū ꝛ iesu christi natiuitatē toti mūdo vniuersalē pacē fuisse ꝯcessam/q̄ tunc totus romano subiectus erat imperio: sicut ostendit euangelium dicēs/ꝙ̄ in illo tempe exijt edictū a cesare Augusto vt describeret̃ vniuersus orbis ꝛc. Et etiam Sibylle ꝛ Uergilius de hac pace locuti sunt. Fuit etiam pax hec ꝓphetisata ꝑ Dauid dicentē: Orietur in diebus eius (sc3 benedicti huius filij) iusticia ꝛ abundantia pacis: ꝛ fuit pax illa tempalis in illo tempe sic concessa: vt pax significaret̃ spūalis que per hanc natiuitatem reparabat̃ inter deum et

homines/⁊ inter homines ⁊ angelos. Fuit etiam
data ad significandū ꝙ in terra spūali ecclesie per
dñm nostrū Jesum christū pax fuerit ꝯcessa: ſm ꝙ
ipsemet dt aplis: Pacem meā do vobis: pacē me-
am relinquo vobis. Fuit etiam signū tertie pacis
q̄ in ꝑsonali terra relicta fuit: hoc est in spū/in cō-
sciencia oīus humane creature que bone esset vo
x lūtatis. De qua dt aplus ad Phil. iiij. Et pax dei
q̄ exuperat oēm sensum/custodiat corda vestra ⁊ in
telligentias vestras. Et illud: In pace fact⁹ est lo-
cus eius. O pulchra pax. O ditissimū pacis donū
in terra ꝑsonali humane creature derelictū. O de-
syderantissima pax quo abijsti? O deuoti pncipes
⁊ dñi: o vos ꝑsone deuote que hic simul estis ag-
gregate: heu nonne in cordibus vestris suspiratꝭ
cum de illa triplici pace in oībus his trib⁹ terris
vba fieri auditis/⁊ ꝯsyderatis tps pñs in quo per
oīa non sunt nisi diuisiones/schismata/dissensio-
nes/odia/inuidie/bella/⁊ crudeles dissensiones?
Credo pfecto ex imo vos suspirare pectorib⁹. Et
fortassis nōnulli vestrū querēt vnde venerit talis
mutatio de tam nobili ⁊ vniuersali pace in tam cru
dele bellū qd modo fere ꝑ totum mūdū cernitꝭ di-
spsum. Quid hoc sibi vult? vñ hoc emanat: nō ad
modū longe eūdū est vt ad hoc habeatꝭ rñsio: con
uertamus oculos ad thema nostꝝ qd dt/vt pax sit
hoibus bonis volūtatis: mala ḡ voluntas in hac
y pace ptē nō hab;: q2 nō est pax impijs dt domin⁹.
Quare? Rōnes sunt multe: pncipalis est: q2 mala
volūtas tollere nititꝭ ⁊ furari dei ꝑtem. Et q̄ est dei
ꝑs? est sua glia. Gloriam meā alteri non dabo: dt
dñs. Est ḡ congruū vt oīa ꝑdantꝭ/postq̄ mala vo-
luntas deo ꝑtem suam auferre conatꝭ: hoc est glo-
riam suam. Et rō est/vt male volūtati sua auferatꝭ
pax. Quis restitit deo ⁊ pacē habuit? Certe nullus
potest resistere deo/ei suam auferendo gliam/⁊ pa
cem simul habere: ppter quam causam? quia pfe-
cto iusticia soror est pacis custos ⁊ nutrix: fructus
iusticie pax. Et quid tum? Congruit ꝙ postq̄ iu-
sticia expellitur/pacē simul abire: ⁊ ꝙ nunq̄ pax
sola sine iusticia ꝑmanere possit: non eam osculan
dor caste amplexando. Justicia ⁊ pax osculate sūt
quia etiam nihil est magis iusticie contrariū ⁊ de-
perditiuū/q̄ tollere supmo domino ⁊ maiori suo
quod sibi ꝓ parte sua debetur: ⁊ quod est tāq̄ spō
sus eius hereditas ⁊ corona eius. Dixi gloriā esse
dei partem singularem: sicut dici solet oībus dñis
omnes honores. Uidetis igitur admodum rōna-
biliter deum male volūtati pacem auferre/cū ma-
la volūtas deo gliam suam tollit quātū pt ⁊ q̄tum
in se est: paulo añ cū oēs expulissem alienas cogi-
tationes ⁊ mētē recollegissem/essemq; velut min⁹
z solus: sicut dt Scipio maior: ꝙ nunq̄ esset minus
solus/q̄ cum solus esset. Cepi valde considerare
diuersos modos/q̄bus mala volūtas deo suā au-
ferebat gliam. Et inter cogitandū videbatꝭ mihi
malam volūtatē in varijs modis ⁊ figuris turpi-
bus/despiciēdis ⁊ mōstruosis sese mihi ostēdere:
monstꝝ horrendū ingens habebat secū vt princi
palē suum capitaneū/sugbiā/fatuū psumptuosum
ꝑ dei legitimi dñi ꝓditorē: nec sol⁹ erat capitane⁹
ille/sed maledicta oīum vitioꝝ secū erat caterua: q̄
enumerari nō possent/sicut nec maris arene: hor-
ribilem hanc aspiciēdo visionē si stupefactus fue-
rim/nō est admirādū: q2 videbā ⁊ legebā i memo-
rie mee libro mala/q̄ iniqua volūtas ꝑ auxiliū ca-
pitanei sui sugbie/stolide ⁊ violenter exercuerat
tempe ꝓterito: ⁊ quolibet adhuc exercet die. Appa
rebat mihi ꝙ sugbia veluti se iactans ⁊ gloriā dei
auferēs diceret: Sum iste famulus ꝑ quē magistra
mea mala volūtas pulchrā paradisi angelo lucife
ro abstulit pacem: quē cadere fecit a tam sublimi
loco ad tam horribilē ꝯfusionē ⁊ eternā damnati
onē. Quare? Quia gliam deo auferre voluit ⁊ ascē
dere tam alte sicut magister su⁹/in corde suo dicē-
do: Ero silis altissimo. Sed pmos parētes Adā et
Euā q̄s de terrestri fugauit ꝑadiso: q̄s talē eas in
semetipsis ⁊ ꝯtra deū dedit diuisionē adeo irradi-
catā? Fuit sugbia ꝑ hoc ꝙ ego sugbia eos desyde A
rare feci/vt deo silem haberē sciam. Et interea q̄n
tos ꝑdidi ⁊ ꝯfudi: ⁊ maiores q̄dem: sicut magnum
Nabuchodonosor/Holofernē/Xerxē/Antiochū/
⁊ alios innumeros. Insup etiā ego sugbia nollē;
rem quācūq; fieri aut incipi/nisi honorē ipm adi-
pisceret/laudē ⁊ oēm ꝓterea gliam. Quapropter di
ligo ⁊ oēm suscito diuisionē: ⁊ eam semꝑ de malo
in peius ꝯtinuo in oībus terris in regnis tam spi
rituali q̄ tpali: eo ꝙ duo grossi ollā vnam intrare
neq̄unt. Sic mihi apparebat loq̄ sugbia/dum hec
ꝯsyderarē oculos ꝯsyderatiōis mee flectēdo. Ec-
ce volūtatē malā q̄ se in varias mutabat formas/
ꝓcipue in q̄tuor q̄ eo sunt in loco in quo ꝓdicaui:
In pmis sumpsit habitū: q̄ q̄dem habit⁹ dissimu
latio nūcupatꝭ: q̄ mihi familiaris ꝓditio appebat.
Posthac suspexi q̄dnam mala ageret volūtas/sic
dissimulatōis veste vestita: ⁊ ꝯfestim se dñis ꝯmis-
cuit ⁊ pncipib⁹: q2 apparebat dña magnoꝝ sensuū
prudētie ⁊ boni ꝯsilij. Ipa ea est q̄ mox nouit expe
diēs reꝑire mediū: ⁊ inter duas nouit natare aq̄s B
volareq; declin⁹ ne eā offendāt remi. Uidit q̄de;
vitatē ipa; bonā ⁊ legitimā ꝯsiliariā/s; nō magni
pēdebat ve; poti⁹ interdū irridebat: q2 vitas sepe
numero despecta erat ⁊ desolata tanq̄ fatua ⁊ im
prouida. Ipa eo mō habituata dissimulatōis ha-
bitu laudabatꝭ/apꝓciabatꝭ atq; pompose recogno
scebatꝭ vitas quādoq; mediāte ꝯscīa denūciabat
male voluntati sub dissimulatione occultata ꝙ
erraret/ꝙ peieraret/ꝙ dñm suū ⁊ ppl'm ꝯtra vita-
tem ꝯsulēdo sciēter deciperet. Et ꝑ hoc ꝙ bonam ex
pelleret volūtatē/pax ꝓrsus amitteretꝭ: nō curo/re
spōdit ipsi ꝯscīe mala volūtas: tpisandū est/tempi
vuiēdū est: suus quoq; seruādus status. Si hi q̄b⁹
seruio/malū assequantꝭ aut damnū/hū est: talē que
rūt vitā/talem quoq; inueniēt. Si eīn vitatē susti-
nere niterer/ꝯtinuo cū verecūdia ⁊ dāno expellerer.
Eoꝝ voluntatē volūt: ⁊ qd ꝯtra volūtatē est/odio
hñt. Per deum non ꝯtradicā: ⁊ si oīa eoꝝ facta tē
derēt ad ꝑditionē. Scdm eoꝝ chorea cātabo no-
tas. Sciētie quoq; mee lumē ꝑ viā qua ambulaue-
rint feram/etiā si intereundū collū sibijpsis effrin-
gant: sufficit mihi modo/habeā pacē ⁊ bona: sem-
ꝑ quoq; iucūdus sit aduētus meus. Accidat malū

prelium: aut quicq̄d aliud accidere possit: omne id
paruipendo. De secūdo male voluntatis habitu.
Post hac suspexi tēpus in quo mala voluntas se-
cundū suscepit habitū: primo satis similē que adu-
latio nuncupat: que tantū valet ac si dicat adula-
tio siue amabilis deceptio. Ipsa tūc exiuit cōsiliū
& per palaciū sola ambulabat per camerā: & breui
ter per quecūq̄ loca maiores deambulabāt: mira-
bile erat audire & videre male voluntatis mores.
Sic adulationis habitu vestite: q₂ valde magnas
reuerentias & humiliationes p̄stabat: in omnibus
cōsentiebat: ad verbū quodlibet omnia laudabat.
Meus inquit domin⁹ bene dicit: ius habet: si do-
min⁹ albū dicebat / ipsa quoq̄ albū affirmabat: si
nigrū / nigrum. Mores quoq̄ eius & signa muta-
bat ad imaginū in speculis similitudinē erga eos
qui eas inspiciunt: que quidē imago cū quis ridet
ridet: cū plorat / plorat. Propterea faciebat de sa-
pientibus stultos: & de stultis insanos: s̄m q̄ dicit
Terētius: q₂ nihil erat (s̄m q̄ mihi apparebat) q̄n
faceret quantūcunq̄ inutile aut stolidū. Dū tamē
ad gloriam & magnatū esset honorē. Ipsa erat dia-
boli incantatrix / que de bello faciebat pacē: et de
pace bellum: de bono malū: & de malo bonū. Nec
D erat vitiū adeo horribile / quin parata esset ipsi obe-
dire / ipsum quoq̄ exequi: hec oīa adimplebat ma-
la q̄ dissimulatio adimplere nequiuerat: om̄e quo-
q̄ impediebat bonū quod veritas bona consilia-
trix cōsuluerat atq̄ ordinaū erat. Et h̄ erat p̄ ma-
las eius suggestiones aptas & secretas: dicēdo ca-
picia illa subducta nullius existimationis reputa-
ri debere. Et dicendo etiā: quō domine? Nūquid
satis estis sapiēs: vt quod faciendū sit / sciatis? vul-
tis statum vestrū imminuere? vultis ad pueri mo-
rem aut pusilli sub alioꝝ virga gubernari? vultis
famulos vestros dedecorose corā vobis mori fa-
me? Talia mihi apparebant male voluntatis ver-
ba que adulationis habitu erat vestita. Preterea
q̄d mala faciebat volūtas vt pacē adimeret? Alio
sese induit pallio: quā superstitionē nomināt: hoc
est fatuam & damnabilē assertionē aut credulitatē
vt de sortilegiis. Et dicebat fidem talē bone fidei &
honeste religioni contrariā: promittebat mira / ni-
hil prestabat: vel potius impediebat: q₂ magnos
p̄missores videmus plerūq̄ insignes mendaces.
Non solita erat / eo vti habitu: preterq̄ inter vetu-
las. Ob hanc causam vetule sortilege nolate sunt.
Aut locū non habebat nisi inter saracenos infide-
les & idolatras. Sed heu vidi q̄ nitebatur intrare
E pulchriorē & nobiliorē totius christianitatis locū:
deus id auertat: quoniā periculosam nimiū corpo-
ri & anime secū adducit diuisionē. Omitto histori-
as de Osia & Saule: & aliis cōpluribus. Sufficit
id quod dicit deus in lege q̄ occisurus esset malā
talē voluntatē in medio populi sui. Superstitio dei
gloriam aufert: veluti si diabolus deo potētior / sa-
piētior esset aut amabilior. Si verba bona sint / eo
peius: q₂ homines eis abutūtur. Quid ergo fiet?
Modus queret humanus aut naturalis: & si defi-
ciat / nil aliud agendū est nisi misericordia postu-
landa diuina bene viuēdo & seipsum corrigēdo: nō

ad aduersariū & dei hostem recurrēdo. Eo pacto
considerabā malam voluntatē que deiiciebat pa-
cem verā & iusticiam sorores bonas variis modis.
Cū eam inspicerē & in horrēdas & odiosas mutari
figuras aspectu abominabiles: adeo vt verbis ex-
plicare valerem minime. Ipsa eni mōstrosa appa-
rebat bestia: duo simul iuncta habēs corpora: que
in nullo corporibus assimilabat humanis: preter
q̄ in facie. Infernalis hec bestia magnus a nōnul-
lis nominabat status: in clericali statu / ciuili & mi-
litari. Erat ꝯo grandis destructio & dissipatio. Et
in vna parte immersa erat aquis turbulentis car- F
nalium deliciaꝝ. Et circūquaq̄ circūdata sangui-
sugis / colubris / lacertis: per q̄ intelligo vitiosos
homines & peruersa desyderia: q̄ sugebant & corro-
dendo comedebāt bestie huius partē vsq̄ ad ossa
& omnibus rebus discordabāt: preterq̄ ad id faci-
endū quemadmodū duo concordāt lupi vt ouem
vnā comp̄hendant: hoc quoq̄ faciebant volendo
dare intelligi magnā esse liberalitatē et summam
ingenuitatē: vt sic nutriri p̄mitterent. Sed p̄fecto
erat stolida & damnabilis prodigalitas / aut fatua
largitas & crudelis pietas p̄ueniens ex vane glo-
rie desyderio. Et ecce quō quia altera hui⁹ bestie
infernalis pars aliis diuerse maneriei animalib⁹
erat circūamicta: vt vulpibus / lupis / leonibus & vr-
sis famelicis: per que intelligo affectionē aut viti-
osos & raptores homines qui illis seruiebant sub
iuste necessitatis titulo. Uerūtamen s̄m veritatem
auara erat rapacitas: q̄ nec viro parcebat / nec mu-
lieri / nec puerulo: quin oīa expoliaret / extorqueret
roderet diuersimode: modo p̄ fraudem vulpinam /
mō per lupinā violentiam / modo p̄ leoninā occa-
sionem: & omne illud fiebat / vt altera bestie huius
pars nutriret: quā dixi fuisse exiccatam & ad ossa
vsq̄ corrosam. Neq̄ erat quicq̄ q̄ aliquā ostende-
ret apparentiā ex oībus que illi administrabant:
non amplius q̄ in abysso est marina. Uerum mala
emoriebat fame: sicut fingunt poete de Tantalo.
In ea tunc visione totus tremebā & herebam atq̄
pre pauore pallescebam: ne hec infernalis bestia
galliam inuaderet. Quāobrem? Quia tunc ad me-
moriā redierūt multa sancte scripture dicta / histo-
rie & experientie: Nunq̄ sc₃ fuisse domū adeo opu-
lentam / tam nobilem aut firmam ciuitatē / tam po-
tens regnum / tam stabile imperiū: quin bestia hec
infernalis ex duobus repugnātibus cōflata vitiis
prodigalitate sc₃ & appetitu auaro / perdant / deiici-
antur / vastentur & prorsus subuertant si bestia hec
rebellarit & mansionem in eis habuerit. Pretereo
Tullii / Ualerii & Ecclesiasticas allegationes. Im-
perium romanū & presens status ecclesie id satis
declarant. Sub hac poesi aut imaginatione q̄ vi-
deri pōt obscura quatuor breuia & clara sumo do-
cumenta: ad vestrā (domine) regalē p̄sonā ad quā
p̄cipue debeo meū dirigere sermonē. Primū do-
cumentū est hoc q̄d dedit sanctus Ludouicus ve-
ster p̄decessor amato suo filio: vt sc₃ prebeatis vos
talem cui dicere liceat veritatē absq̄ hoc: vt erga
vos aliqua vtendū sit dissimulatione: q₂ quemad-
modū dicit Tullius q̄ claudit aures veritati: & spe

H cialiter huic veritati quā dicunt amici ⁊ deū timē-
tes hoīes hic dimittēdus est talis qualis est: quē-
admodū infirmus/ de cuius vita desperatū est: et
emendationē libero suo relinquit arbitrio. Boni
domini bonos faciunt cōsiliarios: vt veritas sine
adulatiōe dici posset. Audiui dominos de vobis
loquētes q̄ de ingenua hac vos cōmendabant cō
ditione: quod scʒ libenter audiatis ⁊ bonis ꝯsilijs
credatis: nil ergo restat/ nisi semꝑ bonum habere
consilium. Et ꝓpterea secundū adiungo documē
tū/ ne seruaueritis domine quācunq꜡ personā: que
vos adhortetur ad malū aut ad veritati cōtrariū:
quoniā dicit Sapiens: ꝙ princeps qui libenter au
dit verba mēdacij ⁊ adulationis a famulis/ omēs
ministros suos habet impios. Et q̄d querunt hu
iuscemodi famuli apud vos? Querunt ne bonum
vestrū ⁊ honorē aut regni vestri vtilitatem? Faci-
le est videre ⁊ cognoscere ꝙ nō. Retrahite domi-
ne manū vestram ⁊ magnifica dona ⁊ constantes
contēplabimini. Dicit seneca: Euiusmodi generis
hoīes sequi dominū veluti musce mel sequuntur.
Miluus cadauer/ ⁊ latro mercatorē: hoc est vt ha
beant/ acquirāt ⁊ ad se trahant. De malis loquor
⁊ sm̄ ꝙ audiui a quodā/ qui vnus de maioribꝰ est
francie: ꝙ interdū per aliquem talū irritum factū
fuit ⁊ dissipatum omē quod magnum deliberaret
consilium. Recitat Tullius secūdo officiorꝫ par-
tem vnā historie quā mittit rex Philippꝰ filio suo
Alexandro: in qua quidē historia dure admodum
carpit eū de excessiuis donis que suis administra-
I bat famulis. Que stolida (inquit) ratio te ad hoc
induxit: vt eos tibi fideles crederes futuros quos
pecunia corrupisses. Nunq̄d hec agis? vt greci te
reputent non eorꝫ regem/ sed ministrū ⁊ distributo
rem: is ꝓfecto peior efficit̄ qui recipit. Estq꜡ semꝑ
ad recipiendū paratior et ad semꝑ capiendū atq꜡
petēdum. Exemplū est de canibus happelopius
gallice dictis: qui semꝑ quod datur recipiunt: ⁊ ta
men a latratu eorꝫ non desistunt. Intellexi quideʒ
id vos cōqueri et increpare thesaurarios: sed hoc
non sufficit. Manus applicanda est operi. Oculꝰ
domini conseruat domū/ oculus ancille minime.
Nō dico domine vt quicq̄ͣ mihi detis sed date sm̄
rationē et mēsuram/ ad loca ad que dare fuerit nō
inutile: ⁊ sm̄ vestri status qualitatē: nō nimis one-
rando ⁊ grauando populū: ⁊ ad impatientiā ꝓuo
cando: per hoc ꝙ fiunt taxe ⁊ seuere alie exactiōes
quatenus ingentia dent̄ munera aut fatua exple-
atur largitas. Et si qui sint grandia nimis postu-
lantes aperte aut secrete/ cōmuni vtendū est ꝓuer
bio: hoc est boni postulatores bonos habeant ab
negantes. ¶ Pro tertio documēto dicā id quod
iam dudū audiui a quodā de nobilioribus vestre
curie. Et est quod cū semel mentio fieret de super
K stitionibus aut male fidei modo. Respōdistis po-
tius vos misericordiā dei vsq꜡ ad mortē expecta-
re velle/ q̄ͣ facere aut ꝑmittere: vt quicq̄ͣ circa vos
fieret nostre vere fidei contrariū. O pulcherrima
responsio ⁊ regie vestre dignitati admodū cōgru
ens. O responsio que regi christianissimo iure op
timo conuenit. O responsio digna: vt in publicis
describat̄ annalibꝰ ⁊ chronicis: ⁊ benedictus dei
filius hodie ex maria virgine natus ad destruen-
das ⁊ extirpādas omēs superstitiones ⁊ iniquas
credulitates ex sua gratia semꝑ hanc in vobis cō-
tinuet voluntatē. Profecto quicq̄d de corpore fu
turū sit (Ignoro enī quādo deficiet) aīa bene re-
munerabit̄: ⁊ hoc sufficit. ¶ Quartū documentū
sm̄ modū quarte infernalis bestie: que ex duobus
pugnātibus est ꝯflata vitijs: q̄ sunt fatua largitas
⁊ auaricia: que suū deuastāt ⁊ proximi bonū. Dn̄e
hactenus populi vestri habuistis dilectionē: ⁊ pre
cipue aliquorꝫ singularē habuistis amorem ⁊ affe
ctum specialissimū: hoc reuera ingens donum est ⁊
magna dei gratia. O dn̄e si cognosceretis queri-
monias ⁊ gemitus clamores ⁊ suspiria q̄ hactenꝰ
et adhuc quolibet die vester facit populus. Non
est in vobis cor adeo durū quin ad cōpassionē mo
ueremini. Quia certe tā magno vos diligūt amo-
re: vt parati sint ⁊ dispositi vobis obedire: seq꜡ et
eorum bona ꝓ vestra exponere ꝑsona ⁊ regno ve
stro. Considerate ꝙ pulcherrimus est ⁊ ꝑciosissi-
mus (talis populus) thesaurus. Nec melius ꝯser- L
uari posset argentuʒ/ q̄ͣ in talis populi manu: nec
promptius reperire posseris i necessitate vestra pe
cuniam q̄ͣ in huiꝰ populi manu. Reperire inquā
ad negociū aliquod arduum/ nō ad ꝓfusionē quā
dam q̄ sine necessitate effundit: ⁊ ꝓpterea in neces
sitate sua habet nihil. Solet dici (et verū est) hunc
non esse patrie sue dominū qui a pplo suo est odio
habitus. Nunq̄ͣ permittat deus dn̄e: vt per hunc
aut aliū modū vel ꝑ magnos nimiū questores aut
exactores adeo oneretis pauperē vestrum populū
absq꜡ euidenti ⁊ iusta necessitate: vt tandē oīa rum
pi sit necesse: ⁊ pro amore succedat odiū/ pro obedi
entia rebellio/ pro deuotis orationibꝰ maledictio
vestri miseri populi ⁊ subiectorꝫ vestrorꝫ vocantiū
⁊ expectantium a deo vindictā. Deum ꝑcor/ ne tā
diu me viuere finat: vt talē me oporteat videre de-
solationē horrorem ⁊ confusionē. Et si a me que-
ratur/ que sit iusta necessitas? nō est meū definire.
Finiā ergo hic sermonē in orationis forma: Glo
riose rex celorꝫ/ in cuius benedicta natiuitate pul-
chrū hoc factū fuit canticū: vt gloria in altissimis
esset deo. Et in terra pax hominibꝰ bone volunta
tis. Velis domine potentissime dn̄e misericordie
⁊ totius bonitatis: velis inquā ⁊ digneris corrige
re ⁊ conuertere omēs malas volūtates in bonas
per verā penitētie virtutē: quemadmodū soleo ꝑ-
dicare populo: hoc est vt penitentia de preteritis F
agatur peccatis: ⁊ a recidiuatione caueat̄ quod si
fiat bona habebit̄ volūtas. Fac dn̄e vt in vnaqua
q꜡ terra tam tēporalitatis q̄ͣ spiritualitatis: tam in
vniuersali q̄ͣ in particulari pars ⁊ donū bone pa-
cis concedat̄ per te qui benedictus es in eternitatē
cui sit gloria in excelso celo: Amen.

Sermo a Joāne de

Gerson factus parrhysijs in die Epiphanie corā
rege Carolo sexto: ⁊ in ꝑsentia compluriū ducū/ co
mitū/ excellentiūq꜡ aliorꝫ magnatū.

A Dorabunt eum
omēs reges. Scriptū est pro-
phetice per Ps. psalmo. lxxi.
Quoniā sine vera ꝛ deuota re
ligione/sine subiectione dei ꝛ
obedientia bona: null9 homo
potest rōnabiliter ꝛ debite rex appellari: dicit pro
pheta verba ꝓposita: Omnes reges qui in terra
erūt dominū eoꝝ iesum adorabunt. Quia non est
dignus homo/vt quisꝗ ei subdaꝛ qui deo sūmo
suo ꝛ vnico dño subiectus esse recusat. Hoc bene
docti erant tres reges/qui tali die(sicut hodie est)
in bethleem venerunt: vt eorū adorarent deū; qui
nouiter ꝓ nostra redemptione carnē assumpserat
humanā: de quib9 principaliter longo ante tpe di
xerat ꝓpheta eoꝝ aduentū designās. Reges thar
sis ꝛ insule. Et iterū ibidē thema ꝓpositum: Ado
rabunt eū oēs reges. Sed vbi tres reges deū eo-
rū iesum reppererūt? Respōdit euangeliū/ꝙ cum
virgine maria. Inuenerūt(inquit euāgelista)pue-
rum cū matre eius. Quis eis viā ostēdit/ꝛ eos quo
recte ambularēt/direxit? Fuit clara quedā ꝛ splen
didia stella: stella antecedebat eos donec venirent
ad locū vbi erat puer. Loquēdo spūaliter. Si per
gratiā inuenire nostrū velimus saluatorē ꝛ per bo
B nā deuotionē ipsum adorare: accedam9 gloriosam
virginē per deuotā orationē: qꝛ ipsa ea est/cū qua
eū inueniem9: ipsa est que nobis eū manifestabit
ꝛ ostendet. Ipsa est vera stella q̄ nos ad eū dirigit.
Nonne merito stella nominaꝛ/ cū sit clara ꝛ splen
dida ꝑ pulchritudinē: pura ꝛ munda per virginita
tem? Ipsa est ea q̄ figurata est in stellis signi cuius
dā virginis que puerum tenet Jesum nominatū:
vt testaꝛ Albumasar astrologus incredulus. Ipse
est ea stella q̄ nunꝗ lumen amisit gratie: nec obscu
rata fuit peccato mortali/veniali aut origīali. Est
stella diurna que diē ꝛ verum solem nobis annun
ciauit: nec annūciauit solū/sed adduxit ꝛ solem iu
sticie peperit. Hec stella est que nos ad portū diri
git salutꝭ: quēadmodū stella celi nautas marinos:
Ideo interpretaꝛ Maria maris stella. Hec est stel-
la que viā nobis ostendit omnē euadendi tribula-
tionē: quemadmodū stella que anchise apparuit ꝛ
enee: ꝛ eis viam ostendit/cū ex ciuitate troiana q̄
capta erat ꝛ ardebat/abirent: de qua loquiꝛ Virgi
lius secūdo Eneidos. Hec demū est stella quā in
spicere debemus ꝛ sequi quo nos ducat ꝑ hui9mū
di viam ad dei habitationē ꝛ paradisum. Ad eam
igiꝛ si placet ꝯuertamur ꝛ lumē gratie impetrem9:
eam ergo angelica salutabimus salute/ dicentes:
Aue maria. Adorabunt eū omnes reges terre vbi
supra. Ad trium regum cōmendationē ꝛ principa
liter ad nostram instructionē. Sciendū est ꝙ ꝑm
D sanctā scripturā tres reges ꝛ tria regna hic in hac
inferiori terra esse dicunꝛ. Que ꝑ hodiernos tres
reges/ꝛ tria eoꝝ que obtulerunt dona demōstrari
ꝛ figurari possunt. Primū regnum personale est.
Secundū temporale. Et tertiū spirituale. Per pri
mū regnum quod est ꝑsonale: homo quo ad perso
nā suam bene est ordinatus; ꝛ hoc ad oēm huma-
nā pertinet creaturā: qꝛ vnusquisqꝫ se regere debꝫ
debite: ꝛ sic dignus erit regis appellatiōe: de quo
regno accipiꝛ illud euāgelij: Regnū dei intra vos
est. Et illud tragicū: rex est qui posuit metus ꝛ diri
mala pectoris. Per secundū regnum qđ est tēpo-
rale homo quo ad cōmunē policiam bene regiꝛ.
Quantū ad temporalitatē spectat ad principes et
terrenos dños vt bene ordinēt eoꝝ populū in vni
one ꝛ pace/ꝛ eum defendāt ab oībus oppressioni-
bus: de quo regno inducitꝛ illud scripture regna-
uit dauid: regnauit salomon: ꝛ similia. Tertiū re-
gnum qđ spirituale est: ꝑncipaliter sancte ecclesie
respicit gubernamē/ ꝛ eos qui eā defendere debēt
ꝛ fidem sustētare christianā: per quod ꝛ ꝑ nihil ali
ud spirituale finem nostrū(hoc est paradisū)pos
sumus adipisci: ꝛ de rectoribus regni illius dicit
Petrus/ ꝑma pet.ij. Vos estis genus electum re
gale sacerdotium. In figurā ꝛ ostensionē hoꝝ triū
regnoꝝ: ꝛ ꝙ dominus noster iesus christus in om
nib9 his tribus modis rex fuerit/obtulerūt ei ho-
dierna die reges/tria specierū dona/myrrhā/aurū
ꝛ thus. Per myrrhā primū figuratur regnū: quia
sicut myrrha ex ꝓprietate ꝛ cōditione sua a putre
dine defendit corporali; sic ordinatū est regnum
hoc: vt homines prohibeat a putredine spirituali:
per quā intelligo peccatū. Secundū regnū quod P
tēporale est/per aurum intelligiꝛ: sicut aurū homi
nis egestati ꝛ indigentie succurrit: sic regnū hoc
ordinatum est ad ꝓuidendū: vt homines sufficien
ter ꝛ pacate simul habeant eorū vitam corporalē
mediante principis autoritate. Tertiū regnū figu
ratur ꝑ thus: cuius vsus seruitijs adhibetur diui-
nis deū adorando: ꝓpter qđ seruitium hoc tertiū
regnū principaliter est ordinatū: in significantiā
etiā quod in signū trium hoꝝ regnorū/iesus chri-
stus dñs noster in die tali(sicut hodie est)tria fecit
miracula absqꝫ stelle miraculo: quis id fuerit ī di
uersis annis. Quia per baptismū suum sanctifica
uit aquā quo a peccato originali omnē humanā
emundaret creaturā: ꝛ hoc est quantū ad regnū ꝑ
sonale. De quinqꝫ panib9 refectionē corporalē de
dit quinqꝫ milib9 hoībus: ꝛ hoc est quo ad regnū tē-
porale: mutauit aquā in vinū/propter fidei nostre
confirmationē: ꝛ hoc est quo ad regnū spirituale.
Multe alie cōcordantie/ figure ꝛ significātie ad hoc
applicari possent; sicut de nobis/ de trib9 regib9
ꝛ de trib9 stelle conditionib9. Et cum hoc plures
questiones ad hodierne diei solēnitatē spectātes
formari possent: ꝛ solui tam de tribus supradictis
miraculis/ꝙ de stella quā viderunt tres reges: cu-
ius nā fuerit nature/cuius motus de sua magnitu
dine/de sua duratione/ de sua figura/ de suo loco/
de die quo primo apparuit: an ne apparuerit alijs
ꝙ tribus regib9. An fuerit stella quā vidit Octa-
uianus nepos Julij cesaris faciēdo sacrificia. De
qua dicit Virgilius in bucolicis: Ecce dionei ꝓ-
cessit cesaris astrū. Quō tres reges ꝑ hanc stellā
dei cognouerūt natiuitatē. Quō tam cito ab adeo
lōginqua terra ad christū potuerūt ꝑuenire. Cui
scientie operā nauabāt: si ver9 sit ille versus. Hec
tria ꝛc. Si verum sit quod solitum est dici/ ꝙ po-

tare nolā istorū trium regū a morbo defendit caduco. Sed he questiones ꝛ similes poti⁹ ad scholas ꝛ ad clericos ptinere videtur. Ideo eas omitto: etiā causa breuitatis vt loquar plenius moraliter ꝛ ad nostrā instructionē. Et dico ꝙ omīs hō qui aliquod alicui⁹ supradictoꝝ triū regnoꝝ habeat gubernamē. Si bene vult gubernare/honorare debet deū vnicum eius dn̄m/ꝛ eū deuote adorare: ad exēplū triū regū propter quos pncipaliter ꝛ propter oēs alios dicta sunt verba pposita. Adorabunt eū oēs reges terre. O ꝙ laudandi/sunt appreciandi ꝛ honorādi tres isti reges: q₂ deū eoꝝ p diuinā cognouerūt inspirationē: ad eū peruenerūt per diligentē operationē: corā eo se inclinauerūt p deuotā humiliationē ꝯtra eos q̄ in ecclesia corā corpore dn̄i nostri iesu christi se inclinare nō dignātur. Demū adorauerūt eū p deuotā religionē: ostēdendo p magnifica dona eū esse verū deum/ verū hoīem ꝛ regē regū in oībus tribus supradictis regnis. Ipse em̄ est qui hꝫ in vestimētis ꝛ in femore suo scriptū: rex regū/dn̄s dominātiū. Ualde imitari debent eoꝝ exemplū omnes reges christiani ꝛ pcipue vos dn̄e qui in vestro gubernamine tria pnoiata habetis regna: de pmo ꝛ secūdo nulli dubiū est: ꝛ de tertio res certa est ꝛ bono liquet intellectui. Nō ꝙ papa sitis aut episcopus. Dn̄e: si rex non essetis spūalis ob quam causam spūaliter essetis ꝯsecratus: et non solū liquore cōsecratus terreno/ sed sctē lampadis quā misit deus (spectāte populo) sctō Remigio remensi: vt vobis tūc sacerdotalis dat⁹ est amictus. Quare deus p sctm̄ Dionysiū scutū dedisset de celis/ si rex nō essetis spūal. Quare etiā essent signata triū florum lilia: nec plura nec pauciora/ nisi in signum ꝙ tria hec regna in gubernamine haberetis. Insup etiā res hec p id qd̄ habetis nomen/ demonstrat. Inter oēs eīn alios reges appellamini christianissim⁹: q₂ christianitatē ꝛ ecclesiā vos ꝛ pdecessores vestri defendistis singulariter sicut rex spūalis. Ostēdēdo vos hec tria habere regna/ subiecta sunt vobis tria statuū genera. Status popularis q̄ supra nihil a seipso hꝫ dominiū: quantū ad primū regnū. Status militaris/ q̄ dominiū hꝫ in tēporalitate: quo ad secundū regnū. Status clericalis: qui pncipaliter spūalitati preest: q̄ntū ad tertiū. Posteaq̄ ꝙ gubernamen triplicis hui⁹ status/ psonalis/ tpalis ꝛ spūalis/ ad vos spectat: figurari potestis p Gereon: q̄ fm poetas tria habebat capita ꝑpter triū regnoꝝ gubernamē. Agite sicut tres reges hodie fecerūt: respicite p stellā ꝛ p vere fidei claritatē locū in quo est deus vester/ rex vester/ ꝛ dn̄s vester. Ite ad eū per ꝯuersationē ꝛ vitā honestā: ꝛ ascēdite dromedariū bonarū cogitationū ꝛ sanctarum affectionū: ꝛ post hac adorate eū per humilē religionē. Tria quoqꝫ illi psentate munera/ aurū charitatis/ myrrhā puritatē sine pctī corruptiōe/ ꝛ thus deuote ꝛ feruētis orationis: ꝛ sic in regali vestra psona verba adimplebūtur pposita: Adorabūt eū oēs reges. Sed quō melius adorare poteritis deū vestrū ꝙ illi seruiendo? Quō melius ei seruire potestis ꝙ illi obediendo? quō melius ei obedire poteritis ꝙ hec tria regna bene gubernādo? Que p abundantiā gratie sue vobis administrauit ꝛ cōcessit? Certe nullo pacto. Apparet mihi ꝙ ad hec cōplenda tres in societate vestra cōuenit habere virtutes: q₂ tres regine nobilissime ꝛ pulcherrime nolari possunt digne: vt talē habeāt quales vos estis regē. Ad primū regnum sapiēter gubernandū nobilis ꝛ libera opus est voluntate: fm philosophū. ix. metaphisice: ꝛ theologos: Voluntas est regina in regno anime. Ad secundū regnū sapienter administrandū legitim⁹ necessari⁹ est amor ꝛ bona charitas. Nā rex debet habere amorē ad ꝯstantē policiā. iiij. Polit. Ad regnū tertium ingenue regendū/ necessaria est firma fides ꝛ vera credulitas. Nam dicit idē philosophus/ ꝙ tyranni debent esse censores legis sue. A fortiori veri reges. Uerūtamē vnaqueqꝫ harū triū virtutū seu reginarū thronū suum ꝛ sedē specialē habere debet fm statum ꝛ conditionē suam. Ingenua ꝛ libera voluntas in rationis sede debet sedere hoc est/ vt sit rōnabilis. Legitimus amor ꝛ bona charitas posita esse debet in lecto iustitie: sic ꝙ sit iusta/ ꝛ ne nimis dando vni/ auferat alteri. Firma fides ꝛ vera credulitas sedere debet in cathedra ꝛ throno scientie diuine: q₂ ipsa ea est que nostram sustentat fidē. Omitto cōcordantias. In declaratione istoꝝ trium punctoꝝ per modū triū admonitionū/ totus noster breuiter ꝯtinebit sermo. Quātū ad primū punctū qd̄ est de regno psonali talem sumere possum orationē siue admonitionē.

Exhortatio ad regem quo ad personā propriā regendam.

¶ Nobilissime ꝛ excellentissime princeps: primū ꝛ precipue regnū/ quod vobis ad gubernandū est commissum: de quo maiorem adhibere debetis diligentiā. Est anima vestra ꝛ regalis vestra persona: quia dicūt Horatius ꝛ Seneca/ magnū regnum ꝛ imperiū esse/ seipsum gubernare: ꝛ multo maius ꝙ totius mundi residuū regere. Et hoc pbat Seneca de Alexandro magno/ qui omnē mundū sub sua habebat ditione pter semetipsum. Ducebat alios per suam potestatē/ sed ambitione ꝛ superbia ipse catenatus ducebat. Nihilominus tamē admodū parum pdest homini alios bene regere/ si ꝑpriū suū personale regnū permittat destrui ꝛ vastari. Et per quid destrui ꝛ vastari? Reuera p creature humane inimicū: ꝛ per odiosum suū ꝛ horribilē filium peccatū: explorandū tyrannum. Ipse talis est/ qui animā tenet ꝛ ad perditionē ducit: ꝛ qui tenet ꝛ ducit pessimū secum comitatū: qui semp conātur ꝛ parati sunt psonale adoriri regnū. Uenit superbia cū magna pompa/ circūdata presumptione ꝛ vana gloria/ temeritate ipsa associata: ꝛ magnis se iactat vocibus/ ꝙ in hoc regno dominabitur ꝛ regnabit. Uenit ira violenta cū desyderio et vindicta: ꝛ dicit se omnia turbaturā/ ꝙ prelia ꝛ dissentiones suscitabūtur. Luxuria clamat ꝙ totum hoc regnuꝫ amplexabitur ꝛ inflāmabit. Auaricia magnopere conatur: vt in regno hoc dominetur. Pigricia somnolenta solūmodo ad hoc nititur: vt bene agendi affectum ab hoc expeliat regno. Odiosa inuidia introitū petit: ꝛ filiam suam tristi

ciā que semꝑ regnum hoc excruciet/ petit introdu-
cere. Illic posses videre ebrietatē/gulam/menda-
cia/odia: ꝛ alia innumera vitia/ que omnia vnani
miter cū crudeli tyranno (peccato scʒ) regnū hoc
personale infestant. Intoxicatas immittūt sagit-
tas malarū cogitationum ignē/ꝛ lapides iniqua-
rū affectionū: ꝛ finaliter oīa disperdūt male ope
rationis gladio. O ꝙ̄ ferox preliū/ꝙ̄ periculosum
ꝛ mortale bellum: quis vindictā sumet de inimicis
quis cū eis congredieť? Respondeo: ꝙ erit prima
supradicta regina generosa scʒ ꝛ libera voluntas
nunꝙ̄ patereť se talibus subijci inimicis: ꝛ ꝙ ꝑ ta-
les ganeones in seruitutē redigeretur despectissi-
mā: que est peccati seruitus: sicut testať Boecius
lib. iij. de consolatione: ꝛ Tullius in quarta para-
doxa: ꝛ Horatius satyra vel sermone finali: ꝛ com
plures alij. De hoc dicit scriptura sacra: Qui facit
peccatū/seruꝰ est peccati: Joan. viij. Sumite ergo
domine/sumite ꝓ regno vestro ꝑsonali bene gu-
bernādo hanc primā dominā/ que libera ꝛ nobi
lis nominať voluntas: eā merito habere debetis/
x qui alijs nobilior estis ꝛ liberior. Per hāc sub pe
dibus vestris prosternetis vilem tyrannū peccatū
cū omni peruersa sua comitiua: quia princeps ali
quis si bene cōsyderet vilitatem ꝛ peccati horro-
rē: pro nulla re mundi se illi subijciet: si cor sibi sit
nobile/ꝛ libera ad bene agendū voluntas. Verū
efficite ꝙ regina hec supra rationis sedeat thronū
alioquin em̄ nullū posse sibi esset nec autoritas/ei
nō prestareť obediētia. Ideo dicit Seneca: Si vis
omnia subijcere tibi/subijce te rationi. Cū sic libe-
ra volūtas in throno suo sederit ꝛ maiestate/mox
veniet ad eam discretio ꝓ suo cancellario/pro suo
consiliario charitas/pro suo ꝑposito ꝛ balliuo/iu-
sticia ꝛ misericordia/pro satellite prudētia/ ꝓ nun
cio suo agilis intellectus/pro suis stipēdiarijs ꝛ mi
litibus venit humilitas cōtra superbiā/ contra irā
tēperata humanitas: ꝛ sic de alijs virtutibꝰ. For-
tunatus est ꝑnceps ille cui eiusmodi est comitiua
ad tutandū ꝛ seruandū personale regnū suum. Cū
nobilis ꝛ libera volūtas hoc pacto rationis thro
no insederit: et sic associata precipiet/ꝛ ordinabit
vt quatuor principaliores vie huiꝰ regni bene cu-
stodianť: videlicet aures/ne adulatio transeat: ocu
los/ne stultꝰ amor aut fatua intret delectatio: os/
ne aliqđ in eo sit verbum reꝓhensione dignū: cor/
ne transiliat superbia ꝛ vana ambitio. Si bene he
quatuor seruenť vie: regnum erit ī securitate/pace
y ꝛ tranquillitate. Sed qui nō bn̄ custodierit viā au
reā/subito intrat adulatio que genita est ex auari
cia/ꝛ cooperta siue ornata falsa assimulatione: que
est adulatio ꝓditoria/que ferit osculādo/ꝛ occidit
amplexando qn̄ quis nō curat scʒ quodcūꝙ̄ dam-
nū populo suo accidat: modo ipse lucrū reportet:
nec ipsa ꝑfecto adulatio sola venit/ sed secū addu
cit hoī qui eā recipit/superbiā: ꝛ de seipso ꝑsumpti
onem/odiū bonoꝝ/ꝛ eoꝝ qui hoīem talē diligunt
fideliter amorē ꝑuersoꝝ qui ficto corde eū diligūt:
in dignoꝝ promotionē: ꝛ finaliter fugat ꝛ occidit
veritatē bonā consiliariā. Hoc patuit ī Xerxe per-
sarū rege: in Achab rege israelis/ in nabuchodo-
nosor/ꝛ holoferne babylonis ꝑncipe: et in herode
cuius hodiernū meminit euangeliū/ ꝙ oīs hiero-
solyma turbata est cū illo ꝓpter adulationē: dicit
quedā glossa Chrysostomi: Claudite domini clau
dite viam perfido huic inimico. De vobis dici so-
let/ vos libenter credere ꝯsilijs: nil ergo restat nisi
cōseruare veritatē bonā consiliariam: ne ꝑ prodi-
torā hanc effugetur adulationē: quod si egeritis/
errare poteritis nunꝙ̄. Hoc tamē fieri nō potest
nisi vobiscū hoīes ꝛ consiliarios habueritis: qui
pre oībus deū amēt/ fidem ꝛ christianitatē. Quia
homo qui deū non amat nec christianā religionē/
ad oīa perpetranda scelera est inclinatus. Insuꝑ
qui ament vestrū amorē ꝛ bonam famā: qui ad re-
publicā sint affectati: ꝛ vestro compatianť popu-
lo qui secrete vos arguant cū erratis/ siue in mori z
bus/siue loquēdo/siue nimis vigilādo/siue in ha-
bitibus inhonestis: ꝛ vt talē qualis vos estis vesti
ant principē indignis/ siue in ludis ꝓhibitis/siue
in his rebus quibꝰ iuuenis ꝑnceps errare poterit.
Nā non est adeo iustꝰ quin qn̄ꝙ̄ peccet si aliqs cō
siliarius aut familiaris assistens nō fuerit his pre
ditus cōditionibꝰ. Timēdū est ne ad regnū vestrū
ꝑsonale fallacē introducat adulationē. Preterea
custodiať oculoꝝ via/ne stultus ibi locum habeat
amor: ex dissolutis genitus aspectibꝰ: quia nimis
seuera est magistra: mox decidere faceret liberam
ꝛ bonā voluntatē extra rationis thronum. Et po
stea incātaret/ꝛ cecam eā redderet/ ꝛ eā veluti stul
tam sue nobilitatis faceret obliuisci: sue etiā liber
tatis ꝛ se substernere sine pudore/sine verecūdia: ꝛ
ad vitā deduceret dedecorosam ꝛ inhonestā deo ꝛ
mundo displicentē. O nobile cor ꝛ libera volūtas
noli ferre/vt tam dura magistra/quemadmodū est
stultus amor tui domineť. Memorare ꝛ recorda-
re ipsum magnā destruxisse Troiā ꝓpter Helenā.
Effugauit Tarquiniū ꝛ omnē eius regalē sobolē a
romano imperio ꝓpter Lucretiā. Occidit Sam-
sonē propter Dalilā. Fecit homicidā dauid pro
pter Bersabee: cōpulit ad mortē plura ꝙ̄ sexagin
ta milia hoīm populi iudaici ꝓpter vnicā solā fe-
minā. Occidit Sichem ꝓpter Dynā: et Antoniū a
ꝓpter Cleopatrā: ꝛ sic de innūeris alijs. Ipse est
qui ex dominis suos cōstituit famulos ꝛ ancillas.
Et demū hominē peierare facit/ꝛ fidē suam ꝛ pa-
ctū in matrimonio ꝓmissum violare. Admodū mi
rabile est hoīem aliquē nobilē fatuo amore cōpul-
sum iri: vt peieret ꝛ infringat fidē/amate sue ꝯiugi
ꝙ̄ amicis suis mortalibꝰ ꝛ ad mortē vsꝙ̄ seruaret
inuiolatā. Non est igiť sapiens qui talē recipit ho
spitē: ꝛ non habet in regno suo nobilē ꝛ liberā vo
lūtatē rationis throno insidentē: qui tali sese sub-
dit dn̄e. Claudať insuꝑ oris via nequicioso mēda-
cio: q2 nihil est vsꝙ̄adeo abominabile in ore ꝑnci
pis: sicut infidele mendaciū. Et sicut ꝓmissis non
satisfacere/ꝛ iussa non exequi: qđ verū est si rōnabi
lia sint: quēadmodū esse debent. Legimꝰ de roma
nis ꝑncipibꝰ eos nihil voluisse dicere aut ꝑcipere:
qđ n oīno tenereť ꝛ obseruareť: sicut dicit Valerius.
Nūquid habemꝰ de antiqs quibusdā ꝑncipibꝰ q̄
ꝓprios eoꝝ trucidabāt filios: eo ꝙ ꝯtra eoꝝ īstitu-

ta inimicos fuissent aggressi. Et si victores extitis
sent/sed cũ hoc via oĩs nõ ad inhonesta iuramẽ
ta assuefieri debet. Quõ eñi putat princeps aliqs
deũ sibi auxiliari qñ eum iuramẽto negat/maledi
B cit/ꝛ pudẽtissime blasphemat. Congruit demũ vi
am cordis cõtra dedignantẽ obseruari superbiã.
D ꝙ durũ huius dñe seruitium ꝗ famulatũ semꝑ
petit per ambitionẽ/siue iure/siue iniuria domina
tionẽ nouam appetit: ꝛ hoiem qui eã recipit ꝑ ma
ria ducit/ꝛ terras ꝑ occasionẽ populi sine pietate ꝛ
per quecũqꝫ mortis pericula sine quiete vlla. Ni
mis est superbia dirus tyrãnus/nimis malo est de
ditus ꝗ tali sese dedit dño: quis nobilissimũ perso
nale regnũ quod deus vnꝙ creauit/destruxit? Ip
sum scꝫ luciferum? Suꝑbia. Quis potentissimũ re
gem Nabuchodonosor mãducare fecit herbas ꝛ
fenũ per campos sicut mutã bestiam? Superbia.
Quis fecit damnosissimũ inter Juliũ cesarẽ ꝛ Põ
peium ciuile bellũ? Superbia. Quid mõ regnare
facit ꝛ ꝑmanere cupit crudelissimum ꝛ damnosissi
mũ in christianitate schisma? Suꝑbia. Demũ he
rodes qui fuit tpe Regum ꝑ suꝑbiã ꝓprios suos
cõmisit interfici filios. Propter quã causam dixit
Augustin⁹ cesar se malle esse porcũ herodis ꝙ fili
um: vt recitat Macrobius in saturnalib⁹/qui qdẽ
herodes postmodũ ignominiosissime mortu⁹ fu
it: eo ꝙ per suꝑbiã dominũ nostrũ iesum christum
occidere appetiuerat: cũ eius iussu innocẽtes tru
cidarent̃. Verũ enimuero de humilitate opposito
modo se habet: qꝛ regnũ conseruat ꝑsonale/ꝛ con
fert homini aut pncipi sine cõparatione plus ho
C noris ꝙ conferre posset suꝑbia. Res liquet ꝑ tres
reges hodiernos: qui gloriã habet ꝛ laudẽ ꝑhen
nẽ in paradiso ꝛ i terra: eo ꝙ hũiliter dñm nostrũ
adorabant: sicut ꝓdixerat ꝓpheta i verbis ꝓposi
tis: Adorabunt eũ omes ꝛc. Modo trãseo primũ
hoc regnũ ꝑsonale: de secũdo tꝑali verbi factur⁹.

De tẽporali regno Secũda pars.

¶ Potentissime/nobilissime ꝛ excellentissime pn
ceps post bonũ primi regni gubernamẽ: suꝑinten
dendũ est vt scõm debite gubernetis: ac bonũ ve
strũ populũ in tranquillitate/in sufficientia ꝛ in se
curitate conseruetis. Ad qꝺ agendũ sumere velitis
secundã prefatã virtutẽ que ingenua est regina fi
delis amor ꝛ bona charitas aut dilectio nuncupa
ta. Quia ꝑ nullã aliã rez quecũqꝫ ipsa fuerit adeo
bene regnũ aliquod regi põt: quẽadmodũ ꝑ amo
rem ꝛ dilectionẽ: ꝛ multo melius ꝙ per timorem ꝛ
tremorem. Unde Terẽtius sic dicit: Errat longe
mea quidẽ sententia qui imperiũ omne grauius cre
dit aut stabilius qꝺ vi fit/ꝙ quod amicitia iungit̃.
August⁹ cesar octauian⁹ appellatus: ꝗ totius mũ
di fuit imperator tꝑe quo tres iste reges nostrũ ve
nerunt adorare saluatorẽ. Amabat ne mirifice rẽ
publicã/cum eã suã appellaret filiam/sicut recitat
Macro. in satur. nec vnꝙ voluit dñs dici: aut spe
D ciali vocari noĩe: verũ pr̃ patrie sue vocari voluit:
ad ostẽdendũ/ꝙ nõ ꝑ timorẽ sed amorẽ regere suũ
voluit populũ: quemadmodũ pater suos regit fili
os: ꝛ de Julio ꝓdecessore suo dicit quidã historio

graphus/Suetonius trãquillus: li. de. xii. cesari
bus: nihil eũ ad maiorẽ partẽ mundi cõquirendã
plus iuuisse ꝙ amorem quẽ erga suos habuit mili
tes: ꝛ milites erga eũ. Virgilius etiã maximus po
etarũ describendo morẽ bonũ romanoꝝ reipubli
ce gubernãde fuit ꝑ hoc ꝙ amabant ꝛ suis parce
bant subditis debellando inimicos. v. Eneidos:
Parcere subiectis/ꝛ debellare superbos. De hac
materia sunt exẽpla principũ innũera: qui ad mor
tẽ vsqꝫ populũ suum dilexerũt: de quoꝝ plurib⁹ re
citat Valerius li. v. ca. iiij. de Decio/metello/cur
cio/cipo/ꝛ codro ꝛ themistocle. Et in scꝑtura san
cta legimus de Eleasaro/et de Juda machabeo/
de fratrib⁹ eius: ꝛ cõpluribus alijs. Et dñe: quod
verũ sit id qꝺ dixi: sine amore tẽporali regnum gu
bernari nõ posse/apparere nõ potest ꝑ similitudi
nẽ regni ꝑsonalis. Nulli dubiũ est/quin si mẽbra
ꝛ partes hoĩs inter se ꝯtrarientur sic ꝙ vna alteri
obsisteret: taliter vt man⁹ oculi creparẽt/et pedes
corpus deijcerent: nec cor alijs membris dirigeret
calorẽ: regnum ꝑsonale hoĩs cito tenderet ad per
ditionẽ: qꝛ (quẽadmodũ dicit iesus christ⁹) Omne E
regnũ in se diuisum desolabit̃: Ad hoc applicari
posset apologia quã ponũt Esopus ꝛ Titus liui⁹
de mẽbris aduersus ventrem conspirãtibus: ne ei
quicꝙ deinceps ꝯferrent alimẽti: qm̃ sine labore
esset: propter qꝺ accidit oĩa mẽbra perire. Sic ꝑ
fecto est/ꝙ si regina hec. s. fidus amor nõ est in pn
cipis societate regnũ suum ꝑmanere non põt. Ju
xta illud Salustij ab Ambrosio allegatũ. Concor
dia parue res crescũt: discordia maxime dilabunt̃.
Dñe: si vestri regni brachia ꝑ que intelligo nobi
les milites: qui rẽpublicã intantũ per eoꝝ brachia
ꝛ gladiũ odio haberent ꝛ persequerent̃ oculos: hoc
est ipsos clericos: vestrũ ꝓrsus exocularẽt regnũ.
Si brachia ꝛ oculi dedignarent̃ ꝛ destruerent pe
des: hoc est inferiorẽ populũ: regnũ vestrũ nõ ha
beret quo sustentaret̃: qꝛ sine subiectis deficit do
miniũ quemadmodũ sine pedib⁹ corpus labit̃ hu
manũ: Qua de causa ordinata est policia? nisi vt
vnus alterũ adiuuet: vnusquisqꝫ ſm statũ suũ: po
pulus tribuẽdo victũ ꝛ subsidia dominis: dñi eos
tutando ab inimicoꝝ suoꝝ oppressionib⁹: ꝛ eos fi
deliter ꝯseruãdo: ꝓpter illum eñi titulũ honores
habẽt/dignitates ꝛ ea ꝗ colligũt subsidia. Potest
poni quõ lucifer ex hoc peccauit: quia nulli voluit
subesse seruiẽdo. Sic videtis ꝙ regina hec fidus
amor ꝛ fidelis dilectio tẽporale gubernare debet
regnũ. Sic reuera (quẽadmodũ dixi) sedere debet F
supra iusticie lectũ: quia alſs in bene iudicãdo erra
re posset: ꝛ forsitã vni fauorẽ auferret vt alteri pl⁹
cõtribueret fauoris. Ex qua re cõfestim oriunt̃ in
uidie: quẽadmodũ dicit Tullius in li. de officijs:
ꝛ finaliter totius regni sequeret̃ destructio: quẽad
modũ per ꝓcedens liquidũ esse põt exemplũ. Si
cor qꝺ corpus gubernat humanũ ꝑ eius calorem
tantũ oculis mitteret caloris vt brachijs notabi
liter deesset: aut si tantũ oculis ꝛ brachijs ꝯferret
vt pedes frigore nimio mortificarent̃: subito cor
pus dissolueret̃ humanũ: aut ad minus valde im
pediretur in vigore ꝛ incolumitate: sic est de bono

amore quantū ad principē in regno suo tēporali:
quēadmodū dictū est de calore cordis. Quātū ad
regnū temporale: si rex tantū diuitiarū duob⁹ aut
tribus cōferret hoībus: vt centum aut mille ex hoc
depauperarent. Amor iste nō sederet in lecto iusti
cie: si pl⁹ debito tribueret indignis: ⁊ dignos sper
neret. Aut si nimis reciperet ad statū suum manu-
tenendū: amor iste extra lectum iusticie esset. Pro
pter qđ fortunatū est regnum terrenū: cū princeps
in societate sua talē repperit reginā adeo ingenue
iusticie lecto insidentē. Nec meliorē societatē pro
persona sua conseruanda habere pōt princeps q̄
fidum erga subiectos suos amorem: quoniā certe
G sola nō est. Non est inquā sola/sed quatuor nobi-
lissimas habet filias: que principē oīmi ex parte se-
curissime custodiūt. Filia magis amata appellat
amor ⁊ dilectio quemadmodū mater eius: qr veris
simū est quod dicit Seneca: Si vis amari/ama et
sic amor tanq̄ mater generat amorē: ⁊ per opposi
tū odium cōcipit odiū. Si princeps aliqs odio ha-
beat populū suum/nec popul⁹ eū diliget. Secūda
filia est securitas: qm̄ si pnceps amet suos milites/
suos ciues ⁊ suum populū (sicut prius dicebam) in
eis amorē generat ⁊ dilectionē: hoc est q̄ ipm quo
q̄ amabunt: ⁊ si eū amauerint/nō est inimicus q̄ ei
nocere possit: ⁊ sic generabit hec secūda filia: vide
licet securitas. Opposito mō est de tyrāno q̄ suos
odio habet subditos: vt dicit Aristo. Secur⁹ esse
non pōt/sed necesse est vt melius sibi caueat a pro
prijs q̄ ab alienis hoībus. Illud apparuit in tyrā
nis/tum romanis/tum athieniensib⁹. Propterea
dici solet plerūq̄ eum nō esse patrie sue dn̄m quē
pprius odio hz populus. Gloriosus igit est fru-
ctus quē regina hec parit: hoc est securitas. Ter-
tia filia est misericordia ⁊ clemētia: ⁊ hec pncipali-
ter matris sue lectū seruat/qui est lect⁹ iusticie: sic
testat Sapiens: Clemētia roborat thron⁹ eius. s.
regis: qui bonū ⁊ syncerū erga populū gerit amo
rē: non pōt quin de infortunijs tribulationibus et
indigētijs misericordiā habeat ⁊ cōpassionē. Nō
H verū est si eas cognouit: ⁊ vtinā vellet de⁹ dn̄e vt
eas cognosceretis. Certū est fidū amorē sic vobis
inesse q̄ hanc quoq̄ filiā compassionē haberetis.
Quarta ⁊ postrema filia ē liberalitas/q̄ nec nimis
larga est/nec stricta nimis. Dat qn̄ oportet/et quō
⁊ quib⁹ oportet: pcipue dat illi abūdanter q̄ dn̄m
suū sup oīa diligit: deo. s. eius ministris/et his qui
suā sustentant fidē. Et hoc apparuit de hodiernis
trib⁹ regibus: qui nequaq̄ vacui venerūt adorare
deū/sed pciosa obtulerūt munera: sicut pphēta p
dixerat: Reges tharsis ⁊c. De quib⁹ pacepta di
cta fuerunt verba: Adorabunt eū oēs reges terre.

¶ Tertia huius sermonis pars: in qua de spiri
tuali regis vita agetur.

¶ Rex christianissime/rex miraculose cōsecrate/
rex spūalis ac sacerdotalis/bene gubernata sunt:
⁊ deo annuēte meli⁹ gubernabunt duo pma regna
vestra: psonale. s. ⁊ tpale. Velitis gubernamini ter
tiū regni spūalis inuigilare ⁊ diligēter supintende
re. Sumite in regno vestro tertiā virtutē ⁊ reginā:
firmā. s. fidē ⁊ religiosam appellatā. Hec enī illa
est que corā deo oīa impetrat q̄ bona petunt intē-
tione: oīa possibilia sunt credēti. Et verū: Si ha-
buentis fidē sicut granū sinapis ⁊c. Hec est p quā I
fiunt miracula: et qua pncipes obtinēt victoriam.
Nunqđ nō curauit Constantinū nobilē imperatorē
a lepra? Nōne apte victoriā dedit Theodosio im-
peratori/Clodoueo primo regi frācie christiano/⁊
Carolo magno: alijsq̄ innumeris? Reuera sic. Et
ecōtrario qn̄ Julianus apostata ipsam negauit fi
dē/mala morte perijt. Et rōnabile est regē christi-
anissimū pre oībus alijs christianā in se habere fi
dem. Et reor dn̄e non diu insistendū esse ad persua
dendū ⁊ ad inducēdū vt hāc vobis assumatis vir-
tutē: qr vos eā habere p euidētia declaratis signa.
Quorū quidē signorū duo recitabo. Vnū est q̄ hu-
millimā vestrā ⁊ deuotissimā filiā parrhysiensem
vniuersitatē semp cōseruastis ⁊ chare amauistis: in
quo cathedra ⁊ thron⁹ fidei (hoc est sctē scripture ⁊
diuine sapie sciētia) situat: quā theologiā appellāt.
Hic enī abūdantius theologia habet: ⁊ verius in
uenit q̄ in quauis alia vniuersitate. Thronus aūt
iste theologie ⁊ diuine sapie/est thron⁹ fidē ipsam
sustinēs: vt clare ratio ostendit: qr si nō esset theo
logia/nō staret fides. Si nō staret/non ptegeret: si
non ptegeret/ nō lōgo posthac interuallo periret
⁊ desineret esse. Et ppterea pōt merito affirmari:
q̄ qui hūc amat thronū (quēadmodū vos mō ama
tis) fidē amat. Et ecclesiastici plati debēt principa
liter hanc cognoscere scientiā quantū ad psonas
eorū: ⁊ honorare/ pmouere ac remunerare quo ad
alios. Et si q̄ essent (qđ dico minime) qui hūc thro K
nū ⁊ cathedrā hanc odio haberēt ⁊ despicerēt: pos
set sine falsitatis nota dici eos fidē nō amare. Et p
oppositū: dn̄e singularē vester amor ⁊ affectio quā
sp vestre dicte humillime filie vniuersitati parrhy
siorū ondistis/vbi situat⁹ est thron⁹ ille: edocet apte
verā vos ⁊ christianā in vobis habere fidē. Aliud
signū est ad hoc/qm̄ de fide ⁊ de ei⁹ pmotiōe omi
tpe libētissime verba fieri audistis: diu et admodū
patiēter. Est signū certū vos eā amare: qr nō solet
quisq̄ nec pōt libēter audire rem illā quā odio hz
⁊ q̄ displicet: nec id cōfingo p mēdacia aut adulati
onē. Dn̄e mille psone affuerūt cū in arce vestra le
lenure nūcupata: vos audistis causam fidei/⁊ au-
dientiā dedistis a pma vsq̄ ad vespas nō abeūdo/
nō vt cessaret monēdo/nec vllū signū tedij aut di-
splicentie ondendo. Ecce pfecto audientiā regis
christianissimi: regis spūalis ⁊ sacerdotalis pnci-
pis fidē amātis. O digna audiētia vt i chronicas
aureis lrīs inscribat: digna glīa ⁊ perenni fama p
vniuersam christianitatē. O rex destinate ⁊ ordina
te ad eternā saluationē/q̄ adeo diligēter verba dei
auditis: qr signū pcipuū in hoīe qđ finaliter salua
bit est qn̄ libēter audit loqui de deo/de sua fide/et
de ppria salute: quēadmodū cōstat vos fecisse inse- L
quēdo exēplū gloriosorū regū francie: pcipue Ca-
roli magni: ⁊ sancti Lodouici q̄ eiusmodi erāt cō
ditionis/quēadmodū testant histoie. Et ad mor
tē vsq̄ a vobis odio habendi essent hi qui sanctis
simā ⁊ diuinissimā hanc cōditionē in vobis impedi
re aut auferre vellēt. Quod ne accidat pcor/ vtinā

dñe vobis mō tempus esset audiēdi ⁊ mihi sciētia
⁊ eloq̄ntia exprimēdi: vt vobis vere/iuste ⁊ viuaci
ter declararē maximā ⁊ altissimā materiā (de qua
homo viuēs loq̄ posset) fidē tangentē quā tanto-
pere amatis: tāgentē gubernamē terte huiꝰ regni
christianitatis. Per qḋ amplificare possetis vestrā
laudē/vestrā gloriā ⁊ bonā famā/ q̄diu christiani
tas ꝑduraret ꝑmaneretq̄. Sed vereor ne aliq̄ non
vos inquā dñe in quo oīs est clementia/oīs beni-
gnitas/⁊ oīs patientia. Sed nōnulli alij qui forsi-
tan talibꝰ carent conditionibꝰ hoc mihi imputa
rent ad p̄sumptionē aut stoliditatē suscipe sermo-
nē de tam sublimi materia: licz christus mortuꝰ sit
ꝑ me sicut ꝑ aliquo alio. Sctā quoq̄ ecclesia me
regenerauit: cui obligatꝰ sum ⁊ fidei quēadmodū
alius quisq̄: sum denique vester exiguus clericus et
subditus q̄ s̄m meā paruitatē vobis teneor fideli-
tatē/fidē ⁊ veritatē sicuti aliꝰ. Et si nō possum pre-
stare tāta seruitia deo/sctē ecclesie ⁊ vobis: quēad-
M modū alius. An ne ꝓpterea ab eo qḋ possum desi
stere debeo? Reuera existimarē id reprehensione
dignū: nec me sufficiēter excusarū. Quia quēadmo
dū in ꝑsequendis in nemoribꝰ bestijs parui canes
ferā aliquā comp̄hendere nō possunt: nihilominꝰ
iuxta vires eoꝝ nitunt̄ latratu ⁊ motu ꝯcitare quo
a maioribꝰ bestia capi possit canibus. Pariformi
ter oēs christiani absq̄ exceptiōe vlla in materia
fidei qḋ possunt agere debēt/quocūq̄ mō possint.
Aliqui ꝯcitando ꝑ verba. Alij ꝓsequēdo ⁊ finiēdo
per oꝑa. Et qm̄ dñe inclyta vestra maiestas oīm
plena clemētia ⁊ fide sctā modeste ⁊ benigne fert
vt ego exiguus vester subiectus ⁊ indignꝰ clericꝰ
sine magna sciētia ⁊ eloquētia portē dei verbū co-
ram regali vestra p̄sentia: in eo quidē loco in quo
veritas manifestari debet. Per hāc sublimē maie
statē ⁊ clementiā ⁊ per verā fidē qua modo p̄ditus
estis ꝑ ardentē affectū quē ad tertium hoc geritis
regnū: hoc est/ad sanctā ecclesiā ⁊ oēm christiani-
tatē: dignemini dñe patienter audire qḋ per verita
tis coactionem quā saluatori meo iesu christo de-
beo fidei/sctē ecclesie/vestre quoq̄ regali maiesta-
ti/vobis dicere volo ⁊ multo breuius q̄ materia ex
postularet: ad ea aūt respicietis q̄ dicturꝰ sum/nō
ad modicā meā ꝑsonā. O rex singularis rex chri-
stianissime/videtis ingentē dolorē (non dubito) ⁊
N cū magna cordis displicentia. Videtis inquā quō
in christianitate iāz ꝑ spaciū duodecim annoꝝ est
diuisio taliter q̄ vna pars alterā reputat schisma-
ticā/excōmunicatā/⁊ extra statū esse gratie ⁊ salu-
tis: hoc est/vt si in eo morerent̄ statu/arderent ⁊ eter
nis afficerent̄ cum inimicis infernalibꝰ tormētis.
Heu qualis horror est solū cogitare q̄ magnū dā
num fuit ⁊ esset futurū: si tam ingēs populꝰ/si tāti
p̄ncipes christiani/qui sunt aut vestre ꝯfederatio
nis aut cognitionis perirēt tā crudeliter in corpe
⁊ in aīa/sine fine ꝑ purā vnicā negligentiā. Heu q̄
magna mala ⁊ inexcogitabilia sp̄aliter acciderūt
ꝓpter malū hoc miserabile ⁊ infortunatā discordiā
Sed nec lingua humana recitare posset mala tē-
poralia que ob hāc euenisūt: cōmotiones. s. bello-
rū/prelioꝝ incentiua/odia regū contra reges/p̄n
cipū contra p̄nceps/populoꝝ cōtra populos: quē-
admodū docet experiētia. Accidit exaltatio ⁊ pro
motio indignoꝝ/depressio dignoꝝ. Sancta sacra
mēta vilipendent̄: dispensationes fient dissipatio
nes. Iudei ⁊ saraceni letandi materiā nō poterint
habere maiorē/⁊ audacter inuadēdi ⁊ aggrediēdi
christianitatē. Propter quā causam? quia reuera
ipsamet se ad destructionē accinget suipsius: ꝑ p̄-
lia ⁊ diuisiones ciuiles. oīe regnum in se diuisum
desolabit̄. Hereses ⁊ false doctrine publicabunt̄/
veniet ꝑsecutio illoꝝ qui veritatē dicent ⁊ annūci-
abunt fidem: ⁊ eoꝝ qui ad hoc conabunt̄: vt pax ⁊
vnio in sancta reparetur ecclesia ⁊ christianitate.
Hos ꝑsequent̄ alij veluti schismaticos: ⁊ tūc nul-
lum erit remediū/cum veritatis p̄dicatores sibip-
sis repugnabūt. Ecce ecclesiā perditā/fidem colla O
psam/⁊ christianitatē labefactatā: et breuiter tāta
euenisūt mala/⁊ verisimiliter euenient in corpe ⁊ aīa
(nisi apponatur remediū) q̄ si ꝑ homines magne
eloquētie ⁊ scientie (quoꝝ plures sunt in regno ve
stro) res ipsa vere ⁊ plene (vt deberet) esset declara
ta. Dñe fides vestra adeo magna est et tā integra
ad christianitatis bonū affectio/q̄ nunq̄ solidum
dormiretis somnū donec firmum quesiuissetis re
mediū. Nec dubito quin si iā pridez bene fuissetis
informatus de h̄ q̄ humillima ⁊ deuota filia par-
rhysioꝝ vniuersitas vobis voluit super hac mate
ria declarare/ipsam libētissime audiuissetis: ⁊ ma-
gnū bonū inde potuisset emanare. Sed dicēt ali-
qui: Et vtinā absq̄ peruersa intentione non posse
quēq̄ inuenire remediū/viam aut modū conueni-
entē: quin sit valde in preiudiciū vere vestre partis
⁊ sancto patri vero pape Clementi: quē credo ⁊ q̄
de gratia sua ꝓprio instinctu ⁊ motu me beneficio
donauit. Hic r̄nderi pōt per consyderationē vnā
notabilissimā. Certū est tam dānosum/tā horribi
le malū ⁊ adeo crudelē plagam ⁊ q̄ crescit indies:
sicut est plaga sctē ecclesie nō posse sanari via hu- P
mana absq̄ aliquibꝰ alijs incōuenientibꝰ aut dā-
nis futuris. Nec tn̄ periculosissima hec plaga di-
mitti debet: quin eius querat̄ sanitas. Cū miles ali
quis in bello grauiter est vulneratꝰ/nō obmittit se
sanari ꝓpter dolores a se sustinēdos in scindendo
aut plagā suā iterū ꝯsuendo: q2 in graui infirmi-
tate graue iacet remediū. Propterea non difficul
ter querit̄ via/vbi nullū in querēdo est incōueniēs
⁊ periculū. Sed ꝯsyderandū est ⁊ sciendū si modꝰ
inueniri nō posset ꝑ quē remediū poneret̄ ad hor-
ribilē hanc plagā quo nō euenirēt tanta incōuent
entia christianitati ⁊ bono publico sctē ecclesie: q̄
euenisūt ꝓpter infortunatā discordiā. Nō dubito
tn̄ quin sint millies mille boni ⁊ sapientes hoīes in
vestro regno q̄ huc modū bene ꝓspicerēt ⁊ adinue
nirēt sine p̄lio ancipiti ⁊ sine crudeli sanguinis ef-
fusione. Si em̄ diligēter ꝯsyderetur ⁊ examinet̄ ra
dix in quo iacet egritudo/nō apparebit adeo ipos
sibil̄ curatōis sicut nōnulli opinant̄ vel ꝯfingūt: qbꝰ
forsitan nō est cure quō res sese habeant: mō sint
magni ⁊ pingues/⁊ tp̄s labat̄. Ipsi quoq̄ ⁊ eoꝝ ami
ci magna in ecclia sctā habeāt b̄nficia: vndiq̄ dñe
sunt mali. Verū si aliq̄ essent tal̄ (qḋ nō affirmo) cū

ditionis nō essent boni christiani: nec boni fidei fi
Q lij/ nec sctē ecclesie: Nec possent ī inferno ꝓfunde
satis deijci. Est quoqꝫ certū nullā esse hūanā ꝯsti-
tutionē/ nullā legē neqꝫ decretalē ꝙ debeat aut pos
sit īpedire aut obuiare quo min⁹ fiat vnio. Rigo
rosa nimis res foret vt h̄ qd̓ institutū fuit ꝓ bono
sctē ecclesie/ in suū grande verteretꝰ p̄iudiciū: quod
ꝓ charitate institutū est/ ꝯtra charitatem militare
nō debet. Cū ergo in hoc schismate remediū inue
niri possit (alioqn̄ res male se essent habiture) ma
gnū est dānū qn̄ nō inuestigatꝰ: ꝑ qd̓ taꝫ magnū bo
nū christianitati possit accidere ꝛ tā magnū malū
cessare: qd̓ si nunꝙ queratur/ nunꝙ inuenietꝰ. Pro
pterea mihi apparet/ ꝙ primū in hac materia re-
mediū est querere medium: vt damnosissimo huic
schismati finis imponatꝰ. O ꝙ gloriosus ꝛ fortu-
natus erit dies ille in quo hoc fiet. Ah deus om-
nipotēs nōne illū videbimus diem? An ne t̄pe no-
stro discernetꝰ ꝛ inuenietꝰ via ac modus ad paceꝫ ꝛ
vnionē christianitatis ꝑueniendi: ob quā pridem
mortē sustinuisti? O rex christianissime: O rex per
miraculum ꝯsecrate/ nolite ꝑmittere vt vestro t̄pe
hec fiat diuisio. Nō obmittatis quin honorē/ me
ritū ꝛ gloriā hoc in negocio vobis cōparetis: se-
quamini vestros p̄decessores ꝙ semꝑ vt ecclesie de
fineret schisma oēm suā operā impenderūt: quacū
R qꝫ alia posthabita occupatione. Et si vestro t̄pe fi
niri nō posset (qd̓ minime credo) nihilominꝰ tamē
honorificū fuerit incepisse: qr initiū est difficilius:
dicit Hora. Dimidiū facti ꝙ cepit/ habet. O si Ca
rolus magnꝰ/ si Rolandus ꝛ Oliuerius/ si Judas
machabeus/ si Eleazarus/ si Marathias/ si sctūs
Ludouicus ꝛ alij mō in vita essent p̄ncipes: ꝛ talē
in eoꝝ populo ꝛ sancta ecclesia viderēt diuisionē:
quā quidē ecclesiā tā pulchre ditarūt/ augmētarūt
ꝛ honorarūt: mallēt centū mori mortibus/ ꝙ ea sic
ꝑmanere sinere: ꝛ ꝙ ꝑ negligentiā oīa taꝫ infauste
amitterentꝰ. Hoc tū faciēdo certū est dn̄e vos nō
posse facere opus est gloriosius/ deo acceptius/ ma
gis meritoriū/ ꝛ ꝑenni fama dignū magis ꝙ si vin
ceretis bello ingentē saracenoꝝ populū. Uerꝫ etiā
affirmare ausim quiddā qd̓ nobile cor merito cō-
mouere deberet: ꝛ cor ad hoc faciendūꝫ ꝓmouere
deberet ꝛ incitare. Et est ꝙ ꝑ hoc augere potestis
gloriā ꝛ gaudiū oīm sanctoꝝ paradisi: p̄ter gloriā
ipsiꝰ dei: ꝛ suppetias ferre animabꝰ in purgatorio
existētibus. Immo his ꝙ in inferno sunt pena mi
nor erit ꝛ tolerabilior ꝙ futura sit si negociūꝫ hoc
ita ꝑmaneat. Ah ergo quale opus aliud posset esse
mortuis magis acceptabile ꝛ viuis. Tali principe
S dignius qualis vos estis: magis vtile tertio huic
regno christianitatis ꝙ hmōi inuenire remediūꝫ
ꝯtra schisma: difficile esset opus aliud magis acce
ptabiliusqꝫ reperire. Ualde infortunate natꝰ esset
odio habitus ab oībus sctīs/ ꝯtrarius purgatorij
animabꝰ: ꝛ ḡnaliter christianitatis inimicus ꝙ fa-
ctū hoc maliciose īpediret. Et ꝑ oppositū felix erit
qui tā magnū faciat bonū negociū hoc adimplen
do ꝛ ꝓmouēdo. O nobilissimi p̄ncipes ꝛ regij filij
dn̄i aurelianēsis de Berri Burgūdie ꝛ burbonen
sis/ dignemini huic negocio supintēdere/ ꝑ qd̓ non

solū singulare deo seruitiū p̄stare potentis. Nec
solū fidei christianitati aut regi/ sed etiā populum
vestrū ad maiorē ponere vnionē ꝛ obedientiā: que
verisimiliter esse nō posset: si talis nō fineretꝰ discor
dia. O nobiles ꝛ ꝯstantes milites ꝙ omni estis p̄-
diti libertate/ ꝛ cupidi veri honoris. Uos propter
deū obsecro nō hanc obliuioni tradatis materiā.
Exponite vos libēter ꝛ bono aīo in p̄elio vitā ve
stram ꝛ oēm statū vestrū/ vt seruiatis dn̄o vestro ꝛ
honorē adipiscamini: hic periculū mortis nō est ī
istā ꝓmouēdo materiā: qr verisimile non est viros
ecclesiasticos (ꝙ s̄m btm̄ Ambrosiū pro armis ora
tiones haberi debent ꝛ ieiunia) velle tā cito aliud
querere remediū: aut pati factū hoc bello termina T
ri. Uideri eīn posset de principū ꝛ honoꝝ militum
care nimis bonū fieri mercatum. Bonū est id ter
minari/ mō fieri possit. Et certū est multo durius
esse magisqꝫ timendū alicui principi aut militi vi-
tā ꝑdere corporalē ꝙ esse deberet alicui p̄lato aut
hoī ecclesiastico suā ꝑdere p̄laturā aut suū benefi-
ciū. Deus tū nouit si vellent tā cito ꝑdere ꝛ dimit-
tere vt pax haberetꝰ in ecclesia: nisi p̄us aliud que-
rerēt remediū. Nō dico plura: hic ergo nō est mor
tis periculū: hoc agitādo negociū/ ꝛ tamē (illo nō
obstante) singulare deo dn̄o vestro p̄stare potestis
seruitiū christianitati ꝛ regi plus absqꝫ cōparatio
ne ꝙ saracenos debellādo. Liquet igitꝰ ꝙ quis fi-
dē/ quis christianitatē/ ꝙs honorē amabit? Et vos
reuerēdi in christo patres dn̄i p̄lati: hoc vestra in
terest/ vestrū est negociū. Respicite sctām ecclesiā
matrē vestrā in pietate. Hec est reuera ꝙ tāta ī vos
cōtulit bona/ ꝙ hoc pacto vos nutriuit/ ꝙ tam āplos
vobis dedit honores. Referte iā illi pares vices:
qr in necessitate ꝓbatꝰ amicus. Heu maiorē neces
sitatē habere nō posset mater vestra sctā ecclesia ꝙ
mō habet. Opitulamini igitꝰ vt a suis liberetꝰ in-
cōmodis/ ne illud ꝓphete vaticiniū verificetꝰ. Fili
os enutriui ꝛ exaltaui: ipsi aūt spreuerūt me. Et au
dacter affirmo ꝙ ad hoc tenemini sub pena dāna V
tionis eterne. Sed reuertor ad regalem ꝑsonā ve
strā dn̄e statim sermonē finiturus. Dicā vobis (si
audire libet) maximū qd̓ habeo in hac materia du
biū: ꝛ maximā apparentiā ꝓpter quā deus non fa
cit vt maledictū hoc schisma cesset ꝛ discordia. Et
ꝯsydero ꝑ veteres biblie historias ꝙ ꝓ nostra scri-
pte sunt instructione. Sicut dicit ap̄ls: Oīa in fi
gura ꝯtingebāt illis. Cōsydero ꝙ populꝰ israeliti
cus qui eo t̄pe singulari a deo ꝓsequebatꝰ amore
sepenūero habuit dissentiones ꝛ diuisiones/ ma-
gnas atqꝫ acerbas ꝑsecutiones. Uerū nunꝙ repe
rio deū eos liberasse nisi ꝑ deuotas orōnes ḡnali-
ter factas: ꝑ ieiunia etiā vitā eoꝝ emēdādo ad deū
cōuerterentꝰ. Hoc apparuit in egypto t̄pe moysi et
pharaonis: ꝛ in deserto t̄pe Judith ꝛ holofernis:
t̄pe hester/ ꝛ specialiter t̄pe machabeoꝝ. Unde. j.
Macha. iij. congregatus est cōuentus vt orarent
ꝛ peterent misericordiā ꝛ miserationes. Et in eodē
li. iij. Machabeoꝝ. iij. apparuit quō Judas orati
one vicit trigintaquinqꝫ milia hominū. Sic auteꝫ
est ꝓ huiꝰ schismatis cessatione nullas adhuc me
vidisse fieri oratiōes: ꝛ generales ꝑ sanctā ecclesiā

x pcessiones. Nec etiā ieiunia fuerunt indicta: cū ta
men visio q malū est/ spirituale remediū querēdū
esset: precipue p arma spiritualia/ p orationes vi-
delicet ⁊ ieiunia: q2 forte illud peccatum simile est
demonio: de quo dicit christus/ q non eijcit nisi p
ieiuniū ⁊ per orationē. Dicit iesus christus salua-
tor noster aliqua esse peccata ⁊ penas/ a quib9 ne-
mo pōt liberari sine orationib9 ⁊ ieiunijs: ⁊ fortas-
sis schisma hoc tale est. Et supponam9 malū hoc
ecclesie per viā humanā sanari non posse: tāto ma
gis orōnes fieri deberēt ⁊ ieiunia. Sicut habet .ij.
Paralipo. xx. Cū ignoram9 quid agere debeam9:
hoc solū habem9 residui vt oculos ad te dirigam9
per pces. s. ⁊ deuotas orationes. Et si dicat hec fa
cta fuisse partim: possibile quidē est q in aliquib9
locis facta sint. Sed hoc nō sufficit postea q ma-
lū est/ clarum ⁊ generale orōnes ⁊ ieiunia debēt fie
ri in generali non solū in francia/ sed p vniuersam
sanctā ecclesiam. Et si sic fieret p bonā intentionē
⁊ bonū statum/ credere nō possum quin deus suū
visitaret populū: et quin inspiraret ꝯtra dānosum
schisma qd ecclesiam vastatre/ mediū. Multoꝝ p-
ces impossibile est vt nō impetrent. Glossa ad Ro
ma. iij. Et si deū relinquamus/ magnope timendū
est ne ab eo pariter relinquamur. Insup quo pa-
y cto melius nostrū adorare saluatorem possumus:
ad imitationē trium regum/ q per deuotas oratio
nes ad deū recurrendo. ¶ Sed ꝯfestim dicere pos
set aliqs in corde suo qui nō haberet eā que in vo
bis est humilitatē magnū fore pudorē: ad meū ver
bum tā arduū fieri debere negociū. Scitis dñe q
bene agere qualicūqz instinctu fuerit/ non est vere
cundū. Quia oē verū a quocūqz dicat/ a spiritu-
sancto est. Propterea obediētia exhibet spiritui-
sancto ⁊ nō hoi: si quis veritati obedierit. Nonne
vniuersuz romanū imperiū stabilitū fuit per vni9
solius hois verbum? De quo Ualerius li. j. ca. de
ominib9. Nōne sctūs Ambrosius ecclesie lumē p
vnius pueri vocē factus est episcopus? Nōne per
christianitatē facta fuit via maxima per vnius ho
minis pmotionē? Sic profecto: q2 considerandū
est qualis sit veritas: ⁊ nō homo qui eā dicit/ est in-
spiciēdus. Nec existimet homo me laudem ppriā
aut particularē meū hic appetere honorem. Sic
eñ me adiuuet saluator meus et pater meus iesus
christus in postremo suo ⁊ rigoroso iudicio: quem
admodū hodierna die mori vellē in statu quo bo-
nus mori debet christianus: absqz hoc vt vnq̄ su-
pra terrā de me fieret memoria/ ⁊ negociuz hoc de
schismatis cessatione bene finiret inceptū ⁊ termi-
z natū sicut mihi apparet ipsum terminari posse: be
ne esse possibile per istam viā aut p alias cōsequen
ter qui eas ponere vellet in effectū. ¶ Et si dicat
pterea aliquis/ difficile esse orationes illas ⁊ gene
ralia instituere ⁊ ordinare ieiunia. ¶ Uidet mihi
sub correctione/ q minime visa vestra maxima po
tentia ⁊ amore quē tota christianitas erga vos ha
bet. Considerato etiā q boni christiani homines
maximope pacem ⁊ vnionē desyderāt. Et quo ad
regnū vestrum manifestū est nihil aliud requiri p-
ter bonam vestrā voluntatē ⁊ ordinationē: qua cō
tinuo exequerent mandata subditi. Considerate
insup precor nullū posse fieri incōueniēs/ si in chri
stianitate orōes fiant generales. Et pculdubio
magnus p'aperet pfectus. Quia tēpora festiua q
popul9 in gula cōsumeret/ ingurgitādo/ bibendo
⁊ iocando: eaipsa in precibus adimplerent. Oran
do. s. pro statu vestro ⁊ vestri regni statu. Popul9
suos emendaret mores p bonas exhortationes/ q
illi fient. Et pncipaliter rogabūt deū simul vt in
spirare velit ⁊ demōstrare viam/ modū ⁊ remediū
deueniēdi ad vnionē sancte ecclesie ⁊ christiani sui
populi. Et si eo fiat pacto quis est qui grande bo
nū hinc credat futurū: si bene vim cōsyderat ora-
tionis. Nōne habemus q p orationē deus seruā- A
uit ⁊ pepercit magne ciuitati ⁊ Niniuitaꝝ populo.
Que quidē ciuitas Niniue ad destructionē fuerat
iudicata. Per orationē moyses vicit Abimelech.
Per orationem confudit ⁊ euertit Josue muros
Hiericho. Per orationē Ezechiel vitā suam quin
decim protelauit annis. Per orationē ecclesie pri
mus papa sanct9 Petrus miraculo a carcere fuit
liberatus. ¶ Et breuiter orationes deuote facte
(sicut dicit Boecius) nunq̄ non suum sortite sunt
effectū. Unde Christus ait: Si duo ex vobis con-
senserint in vnū; amen dico vobis/ de quacūqz re
tē. Sed audiui domine/ publice corā vobis annū
ciari/ per orationē/ nobilem vestraz personā a deo
impetratā fuisse per piuun papā Urbanū: ⁊ ita pa
trem vestrū credidisse ⁊ sensisse. Filius ergo estis
deuote orationis. Eā itaqz valde amare debetis:
veluti matrē vestram: eiqz credere/ eam honorare
⁊ querere quin bene sua i vobis approbata est vir-
tus. Et verisimilimū est deū nō talia fecisse mira-
cula absqz causa magna: ⁊ quin ex hoc maximū bo
num nobili francie regno voluerit euenire: ⁊ sue ec
clesie per regalē vestrā personā. Quod eñ est ma- B
ius bonū q vnio christianitatis? quis melius eaz
potest facere vnionē q rex christianissimus? Quō
rationabilius inchoari potest/ q per generales ⁊
deuotas orationes ad deū recurrendo? Quis me-
lius instituet ⁊ pcurabit orationes/ q is qui filius
est orationis? Quis potius est filius orationis do
mine q vos? Propterea in summa/ supreme chri-
stianoꝝ rex: rex per deuotas impetrate orationes:
Rex spūalis per miraculū consecrate. Quēadmo
dū verum est vos habere firmā fidem ⁊ religiosaz
ad deum inclinationē ad oīa bona/ ⁊ ad omnes
virtutes ardentissimā affectionē ad ecclesie bonū/
ad honorē dei ⁊ omniū sanctoꝝ eius/ ad alleuian
das miserias purgatorij alas/ ad fidem christiano
rū malis imponendū: recreare ⁊ consolari digne-
mini oēs bonos christianos: supintendere veli
tis/ ⁊ diligentiā adhibere vt orationes fiant/ pces
⁊ ieiunia in christianitate generalia/ vt deus cor-
dibus inspirare velit humanis: ⁊ pcipue prelatoꝝ
⁊ principū/ viam/ remediū ⁊ modū habendi pacē ⁊
vnionē in sancta ecclesia ⁊ populo suo christiano.
¶ Sic vobis agere cōcedat saluator noster iesus
christus. Et benedicta mater eius maria: bene scz
gubernare vos ⁊ regnum vestrū longeue/ sancte ⁊
gloriose in hoc mūdo. Et in fine puenire cū hodi-

omnio tribus regibus ad gloriā ⁊ gaudiū perenne
celoꝝ. Quā quidē gloriā nobis concedat pater et
filius ⁊ spūssanctus. Qui viuit ⁊ regnat ⁊c̄.

Sermo primus de

sancto Antonio eremita: factus a magistro Joan
ne Gerson Cancellario parrhysiensi coram duce
Burgundie: ⁊ cōpluribus alijs.



C Enitemi. Mat.
iij. scriptū est: Penitemini:
qm̄ p penitētiā natiuitas da-
tur gloriosa. Penitemini di
cit dn̄s noster per verbū hoc
quod est thema nostrū. Per
qđ quidē verbū suaȝ incepit
predicationē: quemadmodū
precursor eius fecerat. Penitemini et ego adijcio
causam. ¶ Juxta hanc solennitatē q̄ per penitē-
tiā natiuitas daꝛ gloriosa. Gloriosam natiuitatē
hodie habuisti benedicte ⁊ felix scē Antoni: cū de
hac dolorosa via / de exilio lāguoribꝰ pleno / digna
aīa tua eleuata fuit in perennē gloriam: ⁊ ad iocū-
dam felicitatē in alio mūdo feliciter: tali sicut ho-
die est die. Quēadmodū interea princeps noster
⁊ dn̄s hic p̄sens corporaliter natus est in mundū.
Accepi cōgrue materiā ⁊ thema meū vt te de peni
tentia cōmendē. O gloriose sancte Antoni: qđ q̄ de
alijs virtutibꝰ pariter sis cōmendādus: hoc etiā ꝑ
nīa erit admonitiōe: ⁊ q̄ nō possumꝰ facere opus
pnīe nec sine grā de ea loqui fructuose: ⁊ tu es cu
stos ⁊ thesauraria virgo maria mater dignissima:
ad te curremꝰ ⁊ te salutabimꝰ / dicēdo: Aue ma. ⁊c̄.
¶ Penitemini: scribiꝛ vbi dictū est. Letare pul
chra mater scā ecclesia. Letare iuxta verba sponsi
D tui Jesu christi: q̄ natus est hō in mundū. Sit oīs
angustia in obliuionē: q̄ homo in mūdo accepit
natiuitatem. Prius portabis sanctū Antoniū in
corpe tuo mystico veluti in pena ⁊ penitētie auste-
ritate: modo natus est in mundū perennē superiꝰ
in gloria paradisi. Dabis veniaȝ mihi o gloriose
celoꝝ p̄nceps: qui vnus quidē ex maioribꝰ es scē
antoni. Dabis veniā o gloriose miles dei: si nō sin
gulis tuis laudibꝰ dicendis / dignitatibꝰ / excellen-
tijs ⁊ bonitatibꝰ institero. Profecto conatus meꝰ
esset irritus / quāto plura dicerē tanto restarēt plu
ra. An ne loquerer de tua contēplationis sublimi
tate? Nimis parū (vt sufficiēter loquar) sum erudi-
tus: ⁊ plerisq̄ vt intelligāt indispositi. Recitarem
ne tua miracula q̄ Augꝰ nominat ꝓbatissima? Ip
sa in toto mūdo sunt notissima / nil noui dicerem.
An ne austeritatē ⁊ penitētie tue p̄seuerantiā expo
nerē? Hoc impossibile foret factu breuibꝰ verbis:
cum eā feceris plus q̄ octoginta ⁊ quatuor in de-
serto annis. Si denis insistā vt te a virtutibꝰ cō-
mendē: sicut de tēperantia / prudentia / fortitudine /
iusticia atq̄ alijs: non videbor gloriā tuā vltra ali
orū extollere gloriā. Quāuis ⁊ alioꝝ gloria mirū
E in modū sit magna: nullus est adeo magnꝰ pecca-
tor quin si per vnam horā eam quā habuisti habe
ret sanctitatē ⁊ ꝯtinuaret p tēpus supradictū: quin
inquā finaliter saluareꝛ si in tali decederet statu.
Gloria ergo tua valde magna debet esse q̄ in tan
to tp̄e fuit acquisita. Patere igiꝛ o gloriose sancte
Antoni: vt ad nostrā loquar instructionē / ad quā
habendā conuerto oculos mee ꝯsyderationis ad
hodierne diei ministeriū ⁊ felicem natiuitatē. Et
diuersos inspiciendos libros tā scripture q̄ natu-
re triplicem natiuitatē reperio. Una est dolorosa
alia gratiosa / tertia gloriosa. Prima est corporal'
due alie sunt spūales. Una qđē p gratiā: altera vo
p gloriā. Prima est tuȝ bonoꝝ / tum maloꝝ. Scđa
est ꝓpria bonis i hoc mūdo q̄ per grām sunt rege
nerati: ⁊ hec ad tertiā ducit natiuitatē q̄ sursum in
celis est in gloria. In regeneratione cū sederit filiꝰ
hōis ⁊c̄. Et h̄ sit mediāte pnīa: ⁊ p̄cipue post peccū
mortale post baptismū ꝑpetratū. Penitentiā igiꝛ
F agamꝰ / cū p ipsam gloriosaȝ natiuitatē habeamꝰ.
¶ Prima natiuitas: Quo ad primā natiuitatem
que dolorosa est parū loqui intēdo: qm̄ scȝ puer na
scitur ⁊ plorat in mortali hoc mūdo. Ipse nūcius
est in hoc mundo sue angustie ⁊ oībus periculis ⁊
malis p̄sentis deserti / ⁊ vite huiꝰ trāsitorie atq̄ vo-
lubilis est expositus. Hec natiuitas nō solū dolo-
rosa est / verūetiā vitiosa: nisi gratia eam purgarit.
Propter quā causam Job ⁊ hieremias istā deplā
xerunt natiuitatē / in qua nō est materia gaudij / sed
fletus ⁊ gemitus. Et maledicebant ei in cōsyderā-
tione peccati: sicut dicebat Job: Homo natus de
muliere breui viuens tp̄e: ⁊ quasi flos egrediꝛ atq̄
arescit: ⁊ sequiꝛ / ⁊ fugit velut vmbra / nunq̄ in eodē
statu p̄manet. Quisquis eiꝰ querit felicitatē falliꝛ.
¶ Alia natiuitas est gloriosa: eo q̄ fit in gloria.
Hec natiuitas est cū aīa recipit p̄mo suā habita-
tionē ⁊ suam gloriā: sicut scūs Antoniꝰ hodie re-
cepit: cuius dignitas / gaudiū ⁊ felicitas verbis cō
sequi vnq̄ posset nullus aut sufficiēter describere.
Quia sicut dicit aplūs: Nec oculus vidit / nec auris
audiuit gloriā / leticiā ⁊ felicitatē: scȝ que p̄parauit
deus diligētibꝰ se ex toto corde videlȝ ⁊ illi seruiē-
tibus. Et hec est natiuitas de qua hodie solennita
tē agit mater nostra scā ecclesia: quādo. s. beatus G
scūs ille Antonius in hoc seculo mortē obijt: ⁊ in
altero noua natus est natiuitate: sicut mortē etiaȝ
olim martyrū ⁊ alioꝝ sanctoꝝ natiuitatē eoꝝ appel
lamus. Et de hac etiā hodie vos solennitatē faci-
tis quēadmodū apparet. Nos loquemur p̄ncipa-
liter de secūda natiuitate ꝓ nostra instructiōe: q̄
ꝯuenit tum scō Antonio / tum nobis ⁊ oībus chri
stianis. ¶ Dicamꝰ itaq̄ natiuitatē gratiosaȝ esse
quā hō recipit in scō sacramēto baptismatis: aut
postmodū p penitentiā: que qđē natiuitas hono
rabilis est / nobilis ⁊ desyderabilis. Et de hac ex-
cellentissime p̄nceps potes ⁊ debes hodie letari in
die hac sancti Antonij natiuitati cōsecrata: cū deꝰ
rex regum / dn̄s dominātiū ex christiana sua te esse
voluit familia: ⁊ tibi natiuitatē dedit diuinam ⁊ re
galē quo ad animā: quēadmodū s̄m corpꝰ natiui-
tatem susceperas regalē. In hac intētione bona ⁊
scā celebrare potes ⁊ memorare gratiosam tuam
natiuitatē. In qua suscepisti preciosum dei donū:

suã grãm scȝ ⁊ benignitatẽ. In hac natiuitate gra
tiosa dant ⁊ infundunt oẽs virtutes: ꝓcipue tres
theologice/fides/spes ⁊ charitas: vt anima in hac
vita gratiosa ab oĩbus inimicoꝝ humani generis
seruet insultib⁹. Mũ quidẽ insultus fiunt mediãte
pctõ: maledicto ꝓditore dei ꝯtra ipsam alaȝ. Nos
H id heu quolibet die experimur magis ꝙ nobis op⁹
esset. Et tu ipse bene sensisti certamẽ o gloriose
celoꝝ ꝑnceps sctẽ Antoni/ bene aduersarij nostri
expertus es insultus: q ad perennẽ nostrã morteȝ
semꝑ nitit laborare. Reperio enĩ humani generis
inimicũ in te bonã fidẽ occidere voluisse ꝑ infide-
litatis gladiũ. Bonã spem ꝑ desperationis gladi
um. Charitatẽ ꝑ gladiũ ꝓprij amoris ꝑ iniquã cõ
cupiscentiã. Hec enĩ figurant ꝑ tres lanceas: qui-
bus trãsfixus fuit Absalon. Et cõplures alie figu
re ad hoc applicari possent. Nonit inimicus alam
in via sua gratiosa has tres virtutes habere: ꝑ q̃s
se deo cõmendet/ q fons est vite. Apud te est fons
vite: qꝛ fides deo facit cõiungi sicut supreme veri
tati ⁊ sapientie. Spes sicut summe maiestati ⁊ po
tentie. Charitas sicut summe bonitati ⁊ beniuolẽ
tie. Hic est nutrimentũ ale/ nec potest ala gratius
mori ꝙ ꝑ hocꝙ a deo q vita sua est/ separet: quem
admodũ corpus morit cũ animã amittit. Sed sal
uator noster nobis ꝓuidit de remedio/ nobis ordi-
nauit bonã sanatricẽ penitentiã: q resuscitat alam
ꝑ pctm̃ mortuã: ⁊ in ea instituit tres has nutrices
nouã gratie dãdo natiuitatẽ: ꝓptere dicit dñs no
ster verba ꝓposita: Penitemini: ⁊ ego causã adij
cio: qꝛ per penitentiã natiuitas dat gratiosa. Dic
nobis queso gloriose sctẽ Antoni: dic nobis quõ ini
micus voluit in te facere crudelẽ hanc occisionẽ fi
dei/ spei ⁊ charitatis: et quõ ei obstiteris? Sanct⁹
Antonius sic mihi videri põt rñdere. Sepius inq̃t
ad intra ꝑ malas suggestiões: ⁊ ad extra ꝑ quosdã
paganos aut hereticos: inimicus hũani generis
ꝓponebat varia argumẽta ⁊ blasphemias ꝯtra fi
dẽ christianã: interrogando qualẽ nã haberẽ certi
tudinẽ. Cui rñdi in hac aut simili forma: postea ꝙ
deũ esse verũ est: nec quicꝙ hoc certius est/ q nouit
oia/ potest oia/ gubernat oia ꝑ liberã suã volunta
I tẽ. Et hoc tuȝ philosophi/ tum rõ naturalis ita esse
ostẽdunt: qm̃ necesse est vt dicam⁹ vnũ esse primũ/ ⁊
vnũ oim rerũ principiũ: ⁊ est de⁹ q nõ creauit hoies
in mundũ absqȝ vllo fine: quare enĩ ꝯtulisset intel-
lectũ hoib⁹ vltra oia alia bruta quo cognoscerent/
amarent/ ⁊ eius intelligerent mãdata: nisi vellet ꝙ
hoies cognoscerẽt ea amarẽt ⁊ honorarẽt: ꝑ bonã
obedientiã ipsi obedirẽt/ ⁊ bonã religionẽ ⁊ nõ so
lum vt tñmõ biberent/ mãducarẽt/ dormirẽt/ aut
bestiarũ more aut peiori ꝙ bestie dies tererẽt. Fi
nis hic nimis eẽt vilis: ⁊ alia ex pte rõ vult vt hõ
deo suo subdat dño ⁊ creatori oĩbus modis/ spẽa-
liter ĩ suo intellectu ꝑ fidei obedientiã. Esset nimis
magna sugbia ⁊ stulta ꝑsumptio subiectũ in nullo
credere velle dño suo: qñ subiectus plen⁹ est igno-
rantie ⁊ dñs oia nouit: quẽadmodũ si puer suo nõ
fidẽ adhiberet doctori. Et quid tum? In noĩe dei
postꝙ humana creatura facta est ad deo seruiẽdũ
per cognitionẽ ⁊ bonũ amorẽ; hoc est ꝑ bonã reli-
gionẽ/ necesse est vt fateamur finẽ hũc in quibusdã
adimpleri hoibus q bonã habeant religionẽ: ⁊ ꝙ
deus q est iustus iudex/ reddit vnicuiqȝ iustũ ꝑmiũ:
bonis bonũ/ ⁊ malis dãnationẽ. Manifestũ est iu
sticiã que tam pulchra est virtus in deo esse. Et qꝛ
nos videmus hanc remunerationẽ bonoꝝ et pu-
nitionẽ maloꝝ in hoc non fieri mũdo: rationabile
est eã post hanc vitã futurã esse: sicut ania est imor-
talis: alioqn deus nõ esset iustus retributor. Sed
vbi inueniemus nos alibi inter hoies bonam reli K
gionẽ ⁊ veram deo placentẽ: preter christianã reli
gionem. Que est alia religio taliter bonos docẽs
mores: ⁊ que adeo contrarietur vitijs sicut religio
christiana? Que est deniqȝ religio alia que tantũ
ad dei similitudinẽ creaturam eleuet humanã: ⁊ ad
res spirituales vltra bruta aialia quantũ religio
christiana. Nõ est illa Epycuri/ Machometi: que
omnẽ iniquã ⁊ turpem precepit carnalitatẽ: ⁊ pro
premio solam ꝓmittit corporeã voluptatem: ac si
homines immundi essent porci: et huiusmodi mute
bestie/ que preter corpus curant nihil. Propterea
Auicẽna qui ⁊ ipse legis fuit Machometice/ dicit
christianos melius de anime felicitate sentire/ ꝙ
Machometũ. Hec sunt alie aliorum paganoꝝ et
idolatrarum secte que infinitos miscent errores:
deos suos diffamando/ omnia eis vitia imponen
do ⁊ dissolutiones/ adulteria/ odia ⁊ prelia. Sicut
de Ioue qui patrem suum exheredauit/ ⁊ in mille
formas se transformauit vt aliorum falleret vxo-
res. Sic de Marte/ Apolline/ Venere. Aut credũt
in idola surda ⁊ muta que non sunt nisi petre vel
metallum aliquod. Aut adorant bestias diuersas
vt dracones vel serpẽtes. Aut celum ⁊ stellas (que
solum opera dei sunt) eoꝝ vocant deum. Sed pre
terea que est alia religio approbata magis christi
ana religione) In primis approbata est ꝑ eius an-
tiquitatem: quia fuit figurata ⁊ prenũciata circa
mundi principiũ tam in lege nature ꝙ in lege mo
ysi ⁊ scripture per prophetas/ ⁊ alios qui in omni
bus alijs veritatẽ dixerunt. Ideo in alijs que co-
gnosci non possunt nisi per reuelationem aut spi-
ritũ ꝓphetie eis pariter fides adhibenda est: quẽ
admodũ de principio mundi philosophi nihil sci
re possunt: cũ hoc fuerit in libero arbitrio creato-
ris eum condere ſm iudiciũ ⁊ ordinem diuine sue
sapientie. Insuper testes innumeri eam ad mortẽ
vsqȝ durissimã sustinendam/ ⁊ grauissima tormẽta
cõfirmarunt: hoc ipsi ponebãt vadium. Et reuera
nihil in eis erat ob quod mentiri vellent: ꝓpter ar
gentũ? non: timorẽ? non: fauorẽ? non: quia oia ex- L
ponebant: ⁊ spernebãt cuncta vt fidẽ eoꝝ cõfirma
rent ⁊ eorũ assertionẽ. Nec dici põt eos deceptos
fuisse: qꝛ habebãt literas sigillatas ⁊ bullatas sigil
lis dei. Que sunt eius sigilla? Sunt euidẽtia ad cõ
firmandã veritatẽ miracula q certã prebẽt experi-
entiã: ⁊ talẽ qualẽ vnusquisqȝ ĩ seipso ꝑcipit. Aliã
habeo veritatem: sicut ego ipse ꝓbo de sctõ Anto
nio/ quã certe dubitare non possem potius ꝙ aliã
quãcũqȝ veritatẽ. Et vtinã oẽs pagani ⁊ infideles
intelligerẽt bene ⁊ aladuerterẽt cũ quali cordis se-
curitate nos christiani deo dicere possum⁹: Dñe si

decepti sumus credendo relgioni tue christiane a
te decepti sumus: qꝛ tu ipse ꝓpria appēdisti sigilla ī
huius religionis approbationē. Tua ꝓpria sigil-
la miracula sūt q̄ a nullo p̄ter te fieri possent. Qui
facis mirabilia magna solus. Et ab his p̄nt fieri
miracula q̄ te amant/timēt/ꝛ sup oīa honorāt. Et
si quis manifestissimū hoc miracula. s. facta eē ne-
gare vellet: est tn̄ miraculū summū tot homīes ta
lis sapie ꝛ autoritatis in hanc sctām religionē cre-
didisse sine miraculo/ad p̄dicationem simplicissi
moꝝ hoim/sine lr̄is ꝛ sine cautione/sine violētia.
Sicut Machomet⁹ legē suā p mortē defendit/abs
qꝫ examine vllo. Nunq̄ lex aliq̄ melius fuit exami
nata p plura argumēta ꝛ ingeniosiores clericos/
q̄ lex christiana. Et bene ꝯducit ad miraculum ꝙ
in talibus iam hominibus irradicata erat fides
ꝯtrarius huic fidei ꝯtraria. Et ꝙ hec religio oēm de-
fendit voluptatē ꝛ mūdanas delectationes: ad q̄s
M erāt assuefacti ꝛ ꝓ nissimi in tam exiguo quoqꝫ tpe
qꝛ viuēte sctō Petro (q̄ a Nerone fuit interfect⁹)
christianoꝝ lex p vniuersum mūdū fuerat p̄dicata
sicut declarat Lyra. Adijcio hoīes absqꝫ numero
q̄ erat summe sanctitatis ꝛ autoritatis q̄qꝫ se a deo
missos dicebāt/ꝛ habere instructionē ꝛ de deo re-
uelationē nobis id affirmasse/ꝛ quolibet die affir-
mare. Et qm̄ etiā (vt veꝝ dicat) non potest inueni
ri alibi inter homines religio q̄ magis doceat de
um cognoscere ꝛ honorare. Et qꝛ illud agere erit
finis noster/finis humane creature/ob omne qd̄
deus vult atqꝫ in illa reqrit religione/est necessari-
um hanc religionē solā verā esse ꝛ stabilitā: p te eti
am humani gn̄is inimicū/q̄ ipsi Jesu christo te in-
uito dedisti testimoniū ipm̄. s. filiū dei eē. Et si erat
filius dei te teste/dabat verā legē. Nec habeas vl-
lā fiduciā te posse occidere aut effugere verā ī me
fidē p incredulitatē quācūqꝫ. Chariss̄ mi ecce in-
troduxi sctm̄ Antoniū sic loquētē ꝓ nr̄e religiōis
approbatiōe: ad demōstrādā sctam quā de⁹ illi cō
tulerat/vt olb⁹ rn̄dere possit p̄bis: s̄m ꝙ sua habet
legēda/ꝛ ad longū ostēdit vt vnusq̄sqꝫ apud se rn̄-
dere sciat inimici tētationib⁹ q̄ talē subuertere vel-
let fidē. Nullū est pctm̄ qd̄ adeo amet sicut īcredu-
litatē. Nouit em̄ fidē radicem esse olm bonoꝝ: q̄ si
fuerit deleta ꝛ ab humano corde eradicata/de tali
hoīe actū est/nunq̄ bonū deo placētem ꝓferet fru
ctū: qꝛ sine fide impossibile est placere deo. Veꝝ tn̄
est tria vitia/curiositatē/carnalitatē ꝛ iniq̄tatem
istā in q̄ busdā īpedire fidē. Curiositas turbat hier
N dū quosdā q̄ nimiū volūt inuestigare aut comp̄hē
dere de dei iudicijs: quēadmodū lego sctm̄ Anto.
semel cogitare incepisse mūdi status quō aliq̄ es-
sent fideles/alij minime. Aliq̄ talis essent pditiōis
aliū ꝯtrarius opposite: sic apud se dicebat/dum sibi
rn̄sū fuit: Antoni antoni/cogita de salute tua: de⁹
satī potēs ē vt mūdū regat absqꝫ te. Sic repellēde
sunt cogitatiōes tales/vt quare tot damnant̄ sara
ceni. Dico ꝙ q̄libet q̄ facit qd̄ debet ꝛ potest vt de
um cognoscat ꝛ amet/a deo sufficiēter de fide no-
stra illuminat̄. Unus q̄dem plus/alter ꝟo minus
in q̄cunqꝫ q̄s fuerit patria. Et si nō essent nisi duo
aut tres in mūdo christiani; ego nō minorē habe
rem credulitatē. Testimonia sctī Antonij/vita ei⁹
ꝛ miracula atqꝫ aliorum sine numero mihi suffice
rēt: sicut Augustin⁹ ob ea ꝯuersus fuit. Carnalitas
p̄uata sensib⁹/ebria delitijs ꝛ excecata/īpedit quos-
dam ne hn̄ credant rem quācūqꝫ sp̄ualem. Et sunt
veluti bestie nihil credere volētes/nisi qd̄ videant
aut corpalr̄ sentiāt/nullo pacto rōne vtēdo. Unde
est illud: Vinū ꝛ mulieres apostatare faciūt sapiē
tes. Beatus antonius hac carnalitatis tentatiōe
tentatus fuit: sed victor extitit taliter ꝙ malignus
spiritus ei apparuit in forma nigre cuiusdam mu-
lieris ethiopis/veluti ꝓstus ꝯfusus ꝛ victus. Be
atus ergo antonius q̄sunt ab ea/q̄nam esset: dom
(inq̄t illa) malus fornicationis sp̄s quem tu tam
ignominiose superasti ꝛ vicisti. Abscede (ait sctūs
antonius) abscede: qꝛ immūdus es ꝛ abominabi-
lis: nunq̄ in te oblectabor: sicqꝫ carnalitas non po
tuit impedire aut in eo fidem extinguere. Insuper
iniq̄tas que est ingratitudo quorundā/obest fidei
cum deus eis dedit pulchꝝ ꝛ diues christiane fi-
dei donum/ꝛ ipsi eo male vtunt̄: ꝛ mortificāt ipm
p mala opa: ꝛ deum ꝓpijs eius bonis impugnāt.
Exemplū de p̄bis qui ob eam causam excecati fu O
ere. Excecauit eos malicia eoꝝ. Et taliter exceca-
ti fuerūt vt ꝓ vero eoꝝ deo ꝛ creatore adorarent la
pides/serpentes/ꝛ alias īsensibiles bestias. Uere
fides donum dei est: quam desyderabat ꝛ optabat
sanctus Paul⁹ amicis suis dicēdo: ꝙ de⁹ eis pacē
daret in bona fide. Et qm̄ charissime mi atqꝫ ho-
noratissime dn̄e ac potens p̄nceps nobile/hoc fi-
dei donum in gratiosa natiuitate tua ꝯcessum fuit
in baptismatis tui hora: dignū est vt sobrie ꝛ hu-
milr̄ lr̄is deo gr̄as agēdo ꝛ sctm̄ Antoniū laudan
do: qꝛ facile est creditu te illi cōmendatū fuisse: ꝛ vt
ꝓ te oraret sanct⁹ Antonius aliquos hoīes p̄ces
fudisse: cum asit illud minime refutasse ꝑfecto af-
firmo. Illi igit̄ hodie gr̄as age/supplicādo vt deū
ꝓ te roguādo velit ꝑseuerare. Et si pctm̄ post ba-
ptismū tibi nocuisset (dr̄ Salomon nemīnē esse q̄n
peccet) bonaꝫ habes p̄niam que reddit/resuscitat/
repat aīam. Peniteamini igit̄ qꝛ penitētia gl̄iosam
dat natiuitatem.

¶ De spe scōa anime nutrice.

¶ Ueniamus ad secundā virtutem et nutricem
anime que data est in natiuitate spirituali baptis-
mi: ꝛ est spes. Lego inimicum sepius conatum fu
isse vt sanctum Antonium verteret in dei despera-
tionē: quia varijs modis eum sensibiliter affligit
solum vt ad ipm̄ se cōuerteret ꝛ ad suum subsidiū/
eūqꝫ honoraret: ne spem suam in dei haberet potē-
tia: q̄ permittebat eum tam ignominiose ꝛ aspere
tractari absqꝫ suo delicto. Sed nihil profuit om̄is
tuus conatus pessime inimice. Semp ꝑmāsit san-
ctus Anthonius firmus in spe erga deum/te sper- P
nendo ꝛ deum honorando. Uū semel accidit post
eaq̄ sanctus Antoni⁹ talia recepisset ꝟbera/dn̄s
noster ei apparuit in q̄dam claritate q̄ oēs repulit
aduersarios. Et sctūs antonius pie admodū cla-
mabat: Bone iesu vbi eras? Eram p̄sens dicebat
iesus. Quare q̄ nō succurrebas mihi ait Antoni-
us? Expectabā rn̄dit iesus tuā patiētiā ꝛ tuā spem

q̃s in me foret: ⁊ q̃m fuisti victor ⁊ stabilis: faciaz te notari p vniuersum mūdū. Uidemꝰ hīc mō p̄missionē hāc cōpletā esse. Et hic tres capio veritates siue documēta tria.

¶ Prima veritas.

Ubi male agūt, iuntꝗ arguēdi, q̄ mor in tribulationibus eoꝝ volūt habere subsidiū: alioq̄n blasphemāt deū, aut statim ꝯtra deū murmurāt, eum quoꝗ iniustū reputāt aut par; misericordē: quāticūꝗ sint pctōres ⁊ paꝝ deuoti. Expectādū est in humilitate sicut paupes iuxta ostium.

¶ Secūda veritas.

Facile sciri pt ꝙ si deus nō pepcit bono suo amico btō antonio, q̄n eum in dolorē ⁊ tormēta exponeret: nos pctōres necessario puniemur: aut inuiti p damnationē, aut volūtarie per penitentiam ⁊ satisfactionem.

¶ Tertia veritas.

Insup dico historiā hāc esse ꝯtra hos qui nō credūt aliquos spūs esse bonos aut malos: cū maiores q̄ vnꝗ fuerūt phi Plato ⁊ eiꝰ successores posuerūt tales spūs: aliquos bonos quos calidemōes nolabāt: alios malos q̄ cacodemones nolabanť. Istā materiā ad longū tractare ad scholas ꝑtinet vez inꝗtū tāgit moralitē. Queret aliqs ob quam cām pmittat deꝰ malignos spūs bonis dei nocere
Q seruitoribus, ⁊ q̄nꝗ malos hoīes bonos affligere. Dico esse hoc aut ad patiētiā, bonā fidē ⁊ credulitatē, ⁊ spem bonoꝝ pbandā: aut ad eos purgādos et exercitādos q̄ peccauerūt ⁊ pnīam hñt: aut ad damnandos ⁊ excecandos hoīes puersos, q̄ non sufficientē fidē nec spem hñt in deo: qui vadūt ad auxiliū inimici ac si esset potētior, siue magis sciēs vel plus amās humanā creaturā ꝙ deus ipse. Sed interrogabis vlteriꝰ: q̄re maligni spūs pñt cōpelli ipsis inuitis bonū aliqd̄ facere p adiurationē aut aliter: quēadmodū sepenumero re ⁊ facto pbatū est. Nam de sctō legiť antbidio archiepō Bisunti no, ꝙ plurauit diabolū ⁊ ei pcepit vt mox eum Romā portaret: ⁊ ꝯfestim ei obediuit. Nō aūt quare tam subito voluit portari erat: vt admoneret sctissimū patrē ꝙ a fornicatiōis abstineret pctō, ad qd̄ iam plenū dederat ꝯsensum p inimici suggestionē: quēadmodū reuelatū fuerat pdicto Antbidio
R eadem nocte. Dico igiť ꝙ conari inimicos cōpellere potest fieri duobus modis. Aut p miraculū et vite sctitatē: ⁊ hoc pt rōnabilr̄ fieri p eos q̄bus deus grām ꝯcessit. Et hoc fit in sctā ecclia p exorcismū. Aut est p alias vias supstitiosas ⁊ obseruantias phibitas: nō solū in nr̄a lege, sed vniuersalr̄ in oī lege paganoꝝ ⁊ alioꝝ. Sicut declarat ad lōgū sctūs Aug. in lib. de ciui. dei. Et dico ꝙ hoc velle facere est res vana. Uana inꝗ: q2 inimici sunt libere volūtatis: nec pñt cogi p aliū nisi a deo ⁊ miraculo: nō p lapides, non p herbas, nec etiam p verba. Quāuis fingant se cōpelli p tales supstitiōes ꝑpter tria. Primū vt decipiant hoīes: bene sciūt per talia opa summe deum offendi, ⁊ fidem in baptismate pmissam violari. Secundo vt recipiant honorē ⁊ sacrificiū deo debitū. Adhuc non euasit fatuus ⁊ ꝑsumptuosus suam filiationē: cum in principio voluit esse filius dei. Ero similis altissimo: ⁊ ppterea vult honorari his ⁊ his q̄bus decať deꝰ: ⁊ honorari talibus sacrificijs p ieiunia, etiā ⁊ vigi-
nitatē sicut deus. Sz q̄nto plus ibi ē boni, tāto est deterius ꝑpter abusum q̄ est magnus. Tertio p̄ S
pter deceptionē que citius fit: q2 propterea ꝙ imit, ut suam tentationē sub specie boni alterius: eo citius ei crediť, ⁊ piculosius decipit. Sz etiā hoc facere est res piculosa. Cū se tali cōmittere inimico, q̄ nec fidem habet, nec legē, nec amicitiā ad hūanā creaturā: sed eam odio letali ꝓseqť. Quō ab eo veritatē expectabis, q̄ est pr̄ mēdacij? Quō associaberis illi q̄ excōicatꝰ est a deo, ⁊ pditor iustissimi tui dn̄i? Et contra ꝓhibitionē minaťte in morte dedere in medio ppl̄i tui. Quō illi ꝯfides q̄ oībus modis deceptor est? Nunꝗ pfecto q̄sꝗ cum eo fedꝰ inijt, q̄n ignominiose aut cito aut tarde decipeť: nisi ab eo absccederet ⁊ pnīam ageret. ¶ Obmitto historias innumeras de Osia, de Saule, ⁊ de Juliano apostata. Optime hoc nouisti o glose Antroni ppterea nisi caueas ne spem tuā in eum poneres, aut in suum subsidiū. Sciebas eū nil posse nisi qd̄ deus illi pmittit. Non ergo recurrendū est nisi ad dei misericordiā: ⁊ iacēda spes in eum: qd̄ fit p deuotā orōnem ⁊ moꝝ correctionē: non p supstitionē aut vitam suam peiorē faciendo. Nulla est peior macula in pulchra tunica bone fame (quam debet habere pnceps, ⁊ amare sup oīa post deum ⁊ aīam suam) ꝙ eum esse deditū diabolo. Notate responsionē regis Philippi, qua respondit q̄busdam suggerentibꝰ ei vt pateret circa se fieri res illicitas: sicut incātatoꝝ aut sortilegoꝝ res vt sana-
retur. Non (inq̄t) placeat deo vt q̄cꝗ fiat circa me quod contra honorē dei sit ⁊ reuerentiā aut fidem T
christianā. Malo mortem sustinere in patientia, si volūtas dei est vt moriar modo: nā vt semel moriar necesse est. O pulchꝛ responsum regis christianissimi, ⁊ dignum vt memoreť frequentius. Sed gradiamur vlterius, vbi nam alibi spem tuā locabis nisi diuitijs tuis: certe pereunt, ⁊ te sepenumero in tua potentia pdūt ⁊ nobilitate. Uidemus die quolibet eas que sunt mutationes: ⁊ in maioribus in pmis. Mors omnia subuertit sine exceptione, iuuenes ⁊ senes: in sensu tuo erit etiam prudentia ait sanctus antonius: nihil esse magis ꝯtrariū bone vite, ꝙ ꝓprio vti capite, ⁊ cape ꝯsilium suum in capite ꝓprio: sibi ⁊ alijs frequēs affert damnū q̄ in ꝓprio capite suum portat ꝯsiliū. Si sapiens es a bestia ꝯsilium capies minime, ꝯsiliū suū in ꝓprio portat capite. Nō est opus tali vt aliꝰ eum decipiat: nam seipm decipit, ⁊ facillime mille falliť modis, tam p amorē ad se ⁊ laudē suā, aut p inuidiā ⁊ odiū alterꝰ ꝙ p adulatores. Sed qd̄ requiriť vt alicui credať ꝯsilio? Dico tria ꝑrequiri. Primū vt is qui petit ꝯsiliū se ostendat talem cui libere ⁊ absꝗ timore dari possit ꝯsiliū, ⁊ illi credat: hoc est ꝯsilium sancti Ludouici. Non libenter ꝯsulit alicui domino, si p hoc suam quis incurrat indignationem. Indignatio pncipis mors. Et vnusq̄sꝗ summope vitat mortē. Et pnceps qui libenter au- V
dit adulatores et mēdaces, habet oēs mistros suos

impiores et ad oia mala perpetranda paratos. Scdo
quo ad rem de qua querit ꝯsiliū: vt querat ab his qui
sm artē eorum illud nouerūt: Cuilibet in sua arte ex-
perto credēdū est. Tertio vt cognoscant tales cō-
siliores deo fideles esse: quia si sint infideles deo/et
fideles erūt et hoibus. Nota historiā de Constan-
tino/quō bonos suos probauit amicos. Et signum
verum est qn tales hoies aliqd dicūt in occulto qd di-
cere non auderēt in publico. Periculū est maximū
pro tota vna politia/si fatuus eam gubernauerit/
sine dubio labet omnino. Habeamus ergo spem q
mediāte tali ꝯsilio deus nos agenda docebit: et fi-
naliter saluabit mediāte pnia: non autē aliter. Et
si dicas te eam habere mō nō posse. Nō dicas te
nō posse: sed nō velle. Sume ꝯsiliū sancti Grego.
Age minus malorum et plus bonorum interea dū poteris
Et propterea penitemini: quia penitētia gloriosam
dat natiuitatē etc.

¶ De tertia nutrice ale q̄ est charitas:

¶ Loquamur finaliter de tertia virtute et nutrice ale
que est charitas/alio noie gratia dei appellata. Cuius
opus et officiū est pacē adducere ac vnionē: sicut dicit
x scīus Diony. iiij. de diuinis noib9. Et videt mihi
ipsam charitatē aliter adducere pacē et vnionē in vi-
ta solitaria et ꝯtēplatiua (qualē tu ꝯtinuasti gloriose scīē
antoni toto tempore tuo) Aliter in vita actiua q̄ prin-
cipaliter spectat ad principes. In vita ꝯtēplatiua ipsa
adducit pacē et vnionē quādā ale deuote ad deum:
vt quasi sit vnus spūs deus et ala: et sm q dicit sanct9
Paulus: q̄ nolat hanc pacem/pacē dei que exupe-
rat oēm sensum. Quia oia idiomata mūdi nō suf-
ficerēt ad eā explicādā: nec quisq̄ eam nouit/nisi qui
eam sentit. Nemo nouit nisi q̄ accipit: quēadmo-
dū optime sensisti gloriose sancte antoni: ideo enim so-
litudinē intrasti/vt hanc pacem reperires. Quis da-
bit mihi pennas etc. Operationes/gaudia et sensus
istius pacis et vnionis sunt talia et tam magne dul-
cedinis/saporis et recreatiōis: vt ois dulcescat ad-
uersitas: et ois alia delectatio carnalis repudiet et
in abominatiōe habeat. Gustato spū/desipit ois
caro. Hec vita est paradisus quidam in hoc mūdo tā-
tis refertus delicijs/vt ala deuota sit tanq̄ tota in-
ebriata. Hoc facile posset demōstrari in vita sancti
antonij: in qua centū et quatuor annis permansit/nō
obstāte quacūq̄ abstinētia aut pnia: eo q hoc gau-
y diū eum sustentaret. Uerum est carnalem sapiam
et mundanā hanc pacē spūalē nesciare: non sapit q̄
dei sunt: et stulticiā eam esse iudicat/cum de ipsa fie-
ri verba audit: quia nil credit nisi quod sentit: nūq̄ autē
sentiret in curis et vanitatib9 in quibus iacet: detine-
tur atq̄ conat hanc vitam reprobare/propter quod
scīm vitupat antoniū: et dicit q hec charitas dum
tapat vtilis sit sibi/et non alijs. Sed non bn̄ sentis
o carnalis sapia. Primo enim sanctus antonius in
vita ꝯtemplatiua sibi proficiebat et deo placebat:
qd principale: quia qd prodest homini si totū mundum
lucretur etc. Scdo sanctus antonius facto pdica-
bat aduersus mundanos errores: mūdus in scho-
lis suis pdicat oēs voluptates humanas/et diuiti-
as in pompis et honoribus. Scīus antonius oia
refutabat: et per suam refutationem ostendebat nos
aliam post hāc habituros ciuitatē: sm q dicit apls
Non habemus hic manentē ciuitatē etc. Ob hāc
causam principaliter voluit deus nostrā assumere hu-
manitatē/vt de facto ꝯtra huius mūdi pdicaret er-
rores: quēadmodū ait scīus Aug9 in lib. suo de ve-
ra religione. Tertio ordo sancti Antonij magis pfu-
it reipublice gratiam dei impetrās: sine qua nihil
possumus: q mille et mille perdores: et si oēm eorum
impendāt operam in rebus corporalibus: quas inter-
dū bestie mute eque bene faciunt aut melius. Hoc
apparuit de oratione Moysi/Josaphat/Helie et
aliorum in mille locis scripture. Nihilominus lau-
dando vitā ꝯtemplatiuā/nolo ꝯdemnare actiuam:
deus me ab hoc pseruet/vna bona est cum altera: Z
sicut Maria cum Martha/et oculi cum manib9.
Animā habemus et corpus/necesse est nos habe-
re vitam ꝯtemplatiuā pro anima/et actiuā pro omni illo
quod spectat ad corpus/siue in pprio/siue in cōi.
Et est ꝯueniens me sermonē meū ad vitam hanc
actiuā vertere/in qua charitas pacem facit et vnio-
nē. Et qd est charitas inquātū vitam respicit acti-
uā? Dico esse amorē boni cōis politie. Per hanc
charitatē omnes tres status pacē adinuicē habēt
et vnionē. Status principū ecclesiasticorum et ciuiū. Ad
hoc astipulant historie/rō et experientia. Sz heu cum
oculos ꝯsyderationis mee ad tres hos vertissem
status/charitas mihi visa est habere mortalē ini-
micū q̄ oia vastat/omnia dissipat. Quis est ille? Est
amor pprius/aut amor sui siue cupiditas: nō est cru-
delior hac bestia/nec peruersa magis: nec q̄ plures
vbicūq̄ fuerit ꝯcitet discordias: quā aplus vocat
sine federe/sine lege/sine fide. Quid mirum cū in bo-
no aliquo cōi vnusquisq̄ nitatur ipm ad se trahe-
re. Si oia rumpant et dissoluant: videbat mihi pro-
prius amor sui/cum declinaret in vnā psonā status A
dnīj/tunc eam supbam faciebat inuidam et alios
odio habēte quāuis sui scz dnīj essent status. Cur?
quia ipsa sola gloriam voluit habere: honorē et vtilitatē
in oibus factis dnīj. Ideo omnia vertit ad discor-
diam/schisma et turbationē. Posthac erat auari-
cia supra statum ciuilē/non curans q̄ officiarij es-
sent/modo ipsa cōmodū et pfectū haberet: pariformi-
ter faciebat sm omne posse suum in statu cleri-
cali et in pmotionibus suorum famulorum. Insup cum
amor pprius se iungeret alicui ꝯsiliario/qd facie-
bat? Ipsa eum reddebat dissimulatorē et fictū atq̄
veritatem zelantē/cum dicenda foret. Non enim cu-
rat amor pprius quo pacto res queq̄ se habeant/
modo suā nāciscat vtilitatē/et damnū euadat. Sic
dico de pdicatoribus aut his qui ad veritatem dicē-
dā ordinati sunt: Quis non excusem dnōs si se ostē-
dant se esse inuitos veritatē audire; nō libenter eos
ad iracūdiā prouocat quisq̄. Preterea pprius amor B
ibat hac et illac per curiam: et in vnoquoq̄ famulo
quē fricabat mendacē/adducebat adulationem et
oia alia vitia per que falli psūt principes/vt ab eis au-
ferat qd habent: et nō ipsi/sed et ppls eorum vt rodāt
dnm et decipiāt/non aduertēdo dānū dni/nec ppli
destructionē: nō curādo vn̄ emūgat argentū/mo-
do habeat ad exemplū canum voraciū qui conti-
nue vorāt: et tn̄ latrāt. Non arguo seruitij remune

rationē/nec dñi liberalitatē:sed vndiqꝫ reqrit mo
dus τ mēsura/ne liberalitas crudelis sit largitas
sunt em̄ alioꝝ trimnande miserie. Dehinc etiā cū
oculos cogitationis mee ad clericalē τ sctē eccle
sie ꝯuerto statū/τ gñalr totius christianitatis:hor
rores ꝓfecto/fremitus/tribulationes in me descē
derūt:ꝯterritus sum ꝑ pauore/nec adhuc bñ secu
rus:vidi ꝓpriū amorē quasi vbiqꝫ regnare/q̄ solū
ꝓpriā q̄rebat gl̄iam/suū statū/aut suā ꝓpriā vtili
tatē. Propter qđ schisma vnū vniuersale/nulla au
tē τ nulle sequunt̄ ꝑticularia. Si em̄ amor boni cō
munis sctē ecclie(q̄ est v̄a charitas)vndiqꝫ regna
C ret:nunq̄ talis discordia/talis maledicta turbatio
esset aut duraret:qm̄ illa charitas nō q̄reret suam
vtilitatē/honorē/aut gl̄iam. Sed bonū cōe Jesu
christi τ sancte ecclesie mihi apparebat/q̄ vbi ꝓ
prius amor adherebat/ola ꝑsequebat̄:si adhere
bat v̄itatis ꝑdicatori aut ꝯsiliario/dissimulationē
generabat:q̄ familiaris est ꝓditio:q̄ ꝯsulit contra
bonū dñi sui/cui fidem iurauit τ fidelitatē. In ho
minibus curie generat adulationē:hoc est amabi
lem deceptionē:in dñis ꝑlia/odia/iurgia τ dissensi
ones. Quot diuisiones videmus maledictā hanc
furi similē in sancta ecclesia fecisse:quo effugauit
pacem:quo posuit vnionē: Ad desertum vnū mul
to ꝓfundius q̄ erat illud in quo fuit sctūs Antoni
us. Paulo añ mihi visum est ꝓpriū amorē pacē
in talem posuisse labyrinthū/qualis fuit Dedali
labyrinthus. Non poterat reperiri vllo in loco/aut
posuisse eam in desertū quoddā spinosum scopu
lis plenū τ foueis:τ illic adeo intēsa est vt nesciat̄
quo se v̄tendū sit ad eam denuo reperiendā/nec
ante/nec post/nec ad hoc latus/nec ad illud/tāva
rie τ innumere inueniunt̄ difficultates:nec aliud
velim scire q̄ dicere vt deus eam nobis reducat.
Sed nos hoc nō meremur sufficiēter:attñ appet
D mihi bonā charitatē reqri vt ꝓprius expellat̄ amor
Et q: non scit̄ nec potest fieri alia res ex hac ꝑte/τ
hac obediētia/saltē tractet̄ interea cū alijs ne ele
ctio fiat:si deꝰ vellet alterū mori/bonā mortē illi ꝯce
dat τ breuē:immo vtriqꝫ vt sint in ꝑadiso τ canāt
Gl̄ia in excelsis deo. Et nos pacē habeamꝰ. Fini
am ꝯ orando τ dicam: Gloriose sctē Antoni q̄ ho
dierna die post longā τ ꝯtinuā pn̄iam felicē τ ꝑen
nem in ꝑadiso recepisti natiuitatē/digneris tua in
tercessiōe in nobis ꝯseruare fidem/spem τ chari
tatem:q̄ in noua ale natiuitate ꝑ gr̄am in sacro ba
ptismi infundunt̄. Fidas ꝯtra errores τ supstitio
nes. Spes ꝯtra desꝑationē τ ꝑsumptionē. Chari
tas dei τ boni publici ꝯtra ꝓpriū amorē. Nō est
nobis ea ꝯcessa facultas vt vite tue ꝯtemplatiue
imitemur sublimitatē. Nec eam quā fecisti pn̄iaꝫ
nec miracula tua ingentia/dirige nos in vita acti
ua/spēalr in charitate/vt pacē habeamus τ vnio
nē/q̄ adeo semota est a nobis:τ nob sufficiet ad ex
pellendū ꝓpriū amorē ex hoīm cordibus christi
anoꝝ/siue ꝑncipes sint/clerici siue ciues. Qui qdē
ꝓprius amor nil amat nisi se τ ꝓpriū cōmodū/aut
suum honorē τ gl̄iam/q̄ vana est τ stulta. Junge ꝑ
bonā charitatē adinuicē corda ꝑncipū in pace/in
vnione cū clericis:τ tū ꝑncipes τ tum clericos cū
ciuibus. Fac cessare longa que euenisit odio τ di E
uisiones/mēdacia τ dñi ꝯtra dñm/status ꝯtra sta
tum ad damnabiliter ꝯplacendū:τ cōmodū aliqđ
habendū trahēdo dulce τ liberale cor dñi vt capi
at ab alijs alr q̄ iusticia reqrat/vt eis det τ eos sa
tiet. Quid inq̄ satiet: Sūt ꝓfecto cupidi magis et
ardētiores ad indies petēdū:nec magis q̄cq̄ eorū
q̄ illis dant̄ apparet q̄ in marina abysso. Insuper
gl̄ose/misericors τ pie sctē Antoni/non feras san
ctam matrē nr̄am ecclam minꝰ vnā esse in tpe fi
lij tui q̄ tali die in hūc mūdū est ꝓductꝰ:quo tu in
glo̅so τ supno natus es mūdo. Est ꝑnceps nr̄ q̄ h
libēter te honorat/τ ex corde tuū petit auxiliū τ in
tercessionē quā illi nō deneges. Quid dicēt futuri
hoīes q̄ francoꝝ legent chronicas/si pax a sctā ec
clesia fuerat ablata tempe dñoꝝ nostroꝝ q̄ h sunt/
τ q̄ possunt quasi totū factū:qđ dicēt inq̄: Ab do
mine esset dura nimis lesio τ pax honorāda narra
tio/q̄tūcunqꝫ in diuisione illa culpam nō habeas.
Tribue ꝯ pacē dn̄e ꝑ tuā intercessionē:tribue pacē
in tempe nostro mediante bona vera τ integra pe
nitentia. Hec enim deum placat/fidem restituit:
spem/charitatē τ omnia alia bona q̄ pctm̄ nobis
tollit/ac furat̄. Ipsa em̄ pax aiam ꝑ peccatū mor
tuam viuificat/τ resuscitat ꝑ gratiosam natiuita
tem:vt finaliter τ tādem glo̅sam adipiscamur na
tiuitatē. Quā nobis ꝯcedat ille q̄ est bñdictus in se
cula seculoꝝ: Amen.

Sermo secundus de

sctō Antonio ꝑ ꝑfatū Joannem gerson ꝯpositꝰ.



Edit illi scientiā F
sanctoꝝ: Sap. x. Hoc mat̄ no
stra sctā testat̄ ecclia/q̄ ad ꝓ
positū hoc sapiētis textū v̄tit
τ in hodierna recitat epl̄a/ q̄d
ꝓ meo sumpsi themate. Cha
rissimi in scholis sctē ecclie et
in publico auditorio sctē ꝑdicationis sumus aggre
gati vt sctōꝝ sciam acq̄ramus τ saplam/ad gl̄iosi
Antonij huiꝰ ecclie patroni exēplar:cuiꝰ vita τ le
gēda est veluti q̄dam liber aut lectio siue lumē aut
speculū ad sctōꝝ ꝑueniēdi sciam:sicut de sctō pa
tuit Anagrio. Sctūs em̄ Antoniꝰ magnū est viuē
di exemplar. Quod sctūs testat̄ Aug. tum de alijs
tum de semetipso/q̄ audiēdo lectionē de vita sancti
Antonij/ad sctōꝝ sciam fuerūt ꝯuersi. Semel ve
nit q̄dam ex amicis suis q̄ inter alia ab Augustino
q̄siuit/si nō de sctō Antonio eremita audiuisset q̄c
q̄. Qui q̄dem sctūs Augꝰ nil se audiuisse r̄ndit. At
ter aūt mirūmmodū admirabat̄:paulo em̄ añ san
ctus anto. decesserat a viuis:τ fama eius erat vul
gatissima. Cum aūt tūc incepisset sctī antonij reci
tare vitā:τ inter alia v̄ba sctūs augꝰ q̄ nondū erat
christianꝰ/ad seipsum fuisset reuersus: differentiaꝫ
sui status τ btī antonij ꝯsyderādo:quāto plura au
diebat/tāto sibiipsi magis displicebat:aīam quo
qꝫ τ inflāmationē ꝯtra semetipm acceptabat/suaꝫ G
vilipēdendo vitā. Tunc veluti succensus τ contra

seipm inflammatus/suum amplexatus est socium
dicens et ꝯquerens: Audiuisti que fecimus nos: in
docti τ idiote rapiūt celū: τ nos docti omnes absq̄
corde in infernū descēdimus. Petijt tūc hortum
domus sue vicinū/ponēsq̄ se sub fico/apl̄i legit le-
ctionē: τ penitus ad dei seruitiū fuit ꝯuersus ꝑ lu-
men quoddā fidei desuꝑ eueniēs. Sctūs anto. bo-
nū hic adeptus est discipulū/τ q̄ postmodū diligē
ter instruxit τ legit in gnāli schola ecclie sctē: vti-
nam in p̄nti auditorio audiēdo dici de sctō anto.
ad talem ꝑueniamus ꝑfectionē/vt sctōꝝ ꝑticipes
simus scie. Heu totiens assum⁹ mūdi schole vbi
nil p̄ter stoliditates audimus τ errores. Sitis mo
dico tp̄e absq̄ tedio/τ ad vtilitatē in schola sancto
rum. Qua de re: vt sanctoꝝ addiscans sciam: ad
hanc enī causam ordinatus est sermo. Sed qꝛ hec
sapia acq̄ri nō potest sine spēali motione a supre-
mo magistro/qui sedem suā tenet in celis: recurra-
mus ad bonā nostrā magistrā ad te v̄ginē dignis
simā/sapiētissimā τ gloĩosissimā p̄sentādo τ dicendo
D ꝯsuetā salutationē angelicā: Aue maria τc. ¶ De-
dit illi sciam sctōꝝ. Sctūs anto. sctōꝝ habuit sciē-
tiam τ sapientiā. Omnes hoīes (quēadmodū dicī
Aristote. τ experientia declarat) natura scire desyde-
rāt. Ideo solēt ꝯmēdari in diuersis sciētijs aliqui/
quēadmodū hi q̄ ꝑ grāmaticā ꝯgrue loq̄ norunt:
ꝑ logicā subtilr argumētari: ꝑ rethoricā ornate ꝑ-
suadere: ꝑ arithmeticā expedite nūerare: mensura
re ꝑ geometriā: consonare ꝑ musicam: ꝑ astrologi
am celum agnoscere: ꝑ medicinā sanitatē ꝯseruare
ꝑ leges τ decreta scire gubernare: ꝑ phiam mūda-
naꝝ reꝝ causas cognoscere. Etiam cōmendanṫ ar
tes mechanice/quēadmodū fabri/aurifabri/tanq̄
bene in metallis opari scientes. Mercatores/qꝛ
bn̄ mercanṫ. Campsores/qm̄ bene noscunt mone-
tam. Latomi τ carpētarij/eo q̄ bene norunt domi
ficare. Mulieres/qꝛ bn̄ sciūt nere/suere aut texere
τ sic de alijs mechanicis negocijs. Quilibꝫ enī in
in sua arte sapiens est. Non est aūt alia maior q̄
sancti antonij cōmendatio: cum sctā de eo cantet
ecclia/ipm sciam habere sanctoꝝ τ sapiam. Et q̄
est scia sctōꝝ? Est seipm cognoscere: est scia quā si
ne magno vitupio ignorare non possumus. Qui
enī de oībus p̄fatis scientijs q̄reret/si q̄s eos non
ignoraret: absq̄ v̄ecūdia rn̄dere possꝫ aliq̄s se eas
ignorare: sed absq̄ v̄ecūdia dici non posset ab ali-
quo q̄ seipm ignoraret. Sic dicūt Apuleius/san-
ctus August. τ sanctus Bernar. Cecus nimiū est/
I τ prorsus ignorans q̄ seipm non cognoscit. Vete-
res diuino attribuebāt oraculo τ diuino respōso/
v̄bū hoc grecū gnoti se authon/quod latine dicitur
cognosce teipm. Qui seipm cognoscit virāq̄ suā/
oēm is nouit theologiam. Res aliqua ꝑ suas cau
sas (que quatuor sunt) cognoscit/efficientē/forma
lem/materialē τ finalem. Scdm̄ q̄ describi potest
q̄d sit homo. Homo creatura est rōnalis/mortal̄/
glificabilis/ꝑ creaturā: causa demonstraṫ efficiēs
Per rōnale/causa formalis. Per mortale/mate-
rialis causa. Per glificabile aūt finalis. Assignari
possent quatuor he cause ad nostri thematis ver-
ba. Dedit q̄tum ad causam efficientē. Illi q̄tū ad
cām materialem: qꝛ materiale est quod demōstra-
tur. Scientiā q̄tum ad causam formalē: qꝛ sola ra
tio capax est scie. Sanctoꝝ demū quo ad cām fi-
nalē. Btūs anto. τ si in oībus factis suis seipsum
cognoscere ostēderit in quatuor his modis: atta-
mē ostēdit q̄ cognouit seipm spēalr q̄tū ad finem
qn̄ intrauit desertū in deuote religionis scholas:
Nouit materiā cum vilipēdit diuitias τ vanū ofti
um: formā τ rōnem suam/respuēdo immundas τ
viles delectatiōes. Factorē suū τ creatorē cū nullā
ꝑtimuit ꝑsecutionē. Non transcēdit est mare: nec
diuersa q̄renda sunt gymnasia: nec tanta librorꝫ
habēda est copia/vt sctōꝝ istam acq̄ramus sciam
ad scti antonij exemplar: libri in nobismetipis sūt
nos schole ipe sum⁹. Liber hic veluti quatuor ha- K
bet folia/ꝑ quatuor addiscēdis v̄tutibus cardina
libus. In p̄mo prudentiā: in secūdo iusticiā: in ter
tio tempantiā: in quarto fortitudinē. In p̄mo po-
test legi deitas: in secūdo nostra fragilitas: in ter-
tio nostra dignitas: in quarto nostra btitudo τ fe
licitas. ¶ Declaremus in ꝑticulari que in vniuer
sali ꝓposuimus: sitq̄ vnusq̄sq̄ attētus ad seipsum
cognoscendū. In hoc enī est scia sctōꝝ vtilis τ ho-
norabilis. Magnū est dedec⁹ si ab aliqua ꝑsona
q̄raṫ quenā ipa sit. Si rn̄deat/nescio: meipam non
cognosco: est bestialis rn̄sio: multo aūt peius ē sto
lide τ falso rn̄dere. ¶ Quō se nouerit btūs anto.
ꝑ causam finalē. Sctūs anto. finem suum cogno-
uit qn̄ desertū τ religionis scholas intrauit. Dicit
legenda sua eum ex nobili fuisse ꝓsapia in paren-
tum suoꝝ domo ad decimūoctauū vsq̄ aut vicesi
mū annū absq̄ altera quacunq̄ societate enutritū
cibis q̄dem cōibus: ecclesiam eum visitasse: τ que
legebanṫ retinuisse: post mortem parentū suoꝝ q̄-
si spacio sex mensium post audiuit in ecclesia legi:
Si vis ꝑfectus esse: vade τ vende omnia q̄ habes
τ da pauꝑibus/τ sequere me: sic fecit ipe/quemad-
modū si verbū hoc ei dictū fuisset. Sororem autē
suam bonā sed iuuenilē/bona prouidit custodia.
Intrauit loca solitaria vbi boni erant dei ministri
τ ab vnoquoq̄ bonas sumebat ꝯditiōes. Ab vno L
q̄dem patientiā/ab altero abstinentiā/ab alio vigi
lias/ab alio humilitatē. Item ab alio charitatem
ab alio deinū obediētiam: τ sic de alijs v̄tutibus ī
star apis que mel facit: que modo hūc/modo aliū
gustat florem: τ ab vnoquoq̄ aliq̄d quod sibi con-
ducat extrahit: non grauādo florem/nec quoquo
pacto ledendo. Et si interroges quare sctūs anto.
res tales oēs fecerit? Rn̄deo: certe eum hec fecisse
vt finem suum attingeret: ꝑadisum acquireret: τ in
fernū euitaret: fm quatuor quas habere potuit cō
ditiones. Primo viuaciter τ sapienter ꝯsyderauit
maximā esse stoliditatē ꝑegrinum aliquem petere
velle ciuitatē quāpiam nobilē: nec tamē eam arri-
ꝑe iter melius τ breuius ad eam. Sic autē est nos
omnes in hoc mūdo tanq̄ viatores aut peregri-
nos esse/q̄ oēs tēdere debem⁹ ad nobilissimā ꝑadi
si ciuitatē. Et qꝛ melior/securior τ pulchrior via vt
illuc ꝑueniam⁹/est religio. Sctūs anto. finē suū cō
tēplās/religionē intrauit. Nō habem⁹ hꝪ manētē
ciuitatē/sꝫ futurā inq̄rim⁹ nō manufactā in celis.

¶ Secūdo ꝯsyderauit hunc debere seminare in h
mūdo in lachrymis/fletibus/miseria ⁊ tribulatio
nibus. Qui metere vult in alio gaudiū/diuitias ⁊
M exultationes/quēadmodū testat᷑ Dauid di. Qui
seminant in lachrymis/in exultatiōe metēt ¶ Ter
tio ꝯsyderauit hūc debere hic seruire dn̄o suo/qui
ꝑticeps vult esse regni sui: ſm apl̄i testimoniū: ꝙ
nō coronabit᷑ glo͛e in ꝑadiso/nisi q̄ legitime cer-
tauerit/⁊ restiterit carnalibus delectationib⁹ ⁊ mū
danis desyderiȷs. Nō coronabit᷑ nisi qui legitime
certauerit. ¶ Quarto ꝯsyderauit hunc ꝑmittere
debere bona sua ⁊ diuitias ad eum in quo recipi
vult locū ꝑpetuo: alioq̄n semꝑ mēdicaret ⁊ nemi-
nem q̄ illi daret repiret: ad exemplū fatui diuitis ⁊
galli. Sic ꝑdicabat sctūs Antoni⁹ dicēs: ꝙ dei ser
uitiū in hoc mūdo est breuissimū ⁊ merces ꝑpetua
⁊ reddit᷑ in cētuplo etiā in hoc mūdo: qꝛ charitas
oīa sua facit: ⁊ ꝑpetas ea restringit. Centuplū acci
piet. Et in hoc ꝑseuerādo dicebat semꝑ nos debe
re ꝯsyderare ꝙ incipim⁹/nō post nos respiciendo
more vxoris Loth/⁊ Jude/atq̄ filioꝝ isrl̄/q̄ anhe-
labant carnes ⁊ alia egyptiaca. Etiā fatui sodome
nō crediderūt donec damnationē receperūt: quē-
admodū etiam faciūt plures mūdani q̄bus ꝯcio-
nat᷑ sufficiēter q̄dem vt se emēdent ⁊ a malis ꝯsue-
tudinibus se retrahāt: sed irrident neq̄ aliud agūt
quoadusq̄ eos ꝯsequat᷑ punitio/sepius ad eorum
damnationē q̄ correctionē. Fatuus nō credit do-
nec viderit. Sed ꝯfestim mūdana ꝓuidētia q̄ est tā
q̄ ceca ⁊ lusca: nec adeo longe videt vt finē nostrū
cognoscat. Fatua est ⁊ pauꝑ sensibus/q̄uis se iu-
dicet sapiētissimā. Stultus in stulticia sua nil ali-
N ud ꝑter ꝑapiam apꝑhēdit siue videt: sicut stulta ce
ca Senece: q̄ non se cecā reputabat. Dicit hec hu-
mana ꝓudētia sctm̄ Antoniū fatue egisse cum de-
sertū intrauit ⁊ religionē quo mūdū desereret: qm̄
inq̄t bō solū sibyꝑsi vtilis nihil valet: nec deus mū
dana creauit bona nisi vt his vtamur: stultūq̄ esse
asserit sese obligare ⁊ ꝓꝑam amittere libertatē: et
pleraq̄ alia friuola ꝯtra religionē narrat. Mirat᷑
etiā q̄d solitarius homo agere posset/⁊ ad q̄d me-
ditari? Rn̄sio facilis est. Primo qꝛ satis esset so-
lum seipm̄ saluare. Scdo: tales multo plus ꝓsunt
q̄ mūdani/tum orōne/tum vite exemplo: hoc ap-
paruit de sctō Anto. Tertio melius est nō vti mū-
do/q̄ eo abuti. Quarto: nō est stolidū seipm̄ ad be
ne agendū ꝯpellere: pessima est libertas fatui aut
ebriȷ cū seipm̄ interimit. Quo ad hoc qd̄ q̄rit᷑ q̄d
sctūs meditat⁹ fuerit Anto. Rn̄deo/ꝙ si mille vi-
xisset ⁊ mille annis/satis qd̄ meditaretur ei fuisset:
quō. s. seipꝫ cognosceret ſm quatuor supradictas
causas: qꝛ ꝑ illas cognoscebat ⁊ meditabat᷑ vniuer
sum mundū. Scdm̄ eñ ꝙ ait Greg. homo aliqualr̄
est minor mūdus: eo ꝙ de oībus creaturis nōni-
hil habet. Habet esse cū lapidib⁹/viuere cū plan-
tis ⁊ arborib⁹/sentire cū bestiȷs/⁊ intelligere cum
angelis. Et sic cogitādo de semetipso ſm quatuor
ꝑdictas cās poterat de oībus aliȷs creaturis me-
ditari: ⁊ ꝯſiter ꝑ creaturas ad cognoscendū crea-
O torē ipsoꝝ ⁊ amādū/aliqualr̄ poterat deuenire. Co-
gitādo etiā infernales penas ⁊ ꝑadisi gaudia. In

uisibilia dei a creatura mūdi ꝑ ea q̄ facta sunt ꝯspi
ciunt᷑ ⁊c. Sempiterna quoq̄ v̄tus ei⁹ ⁊ diuinitas
⁊c. Priusq̄ ad scdam descēdā cām/quatuor suma-
mus documēta/aut doctrinā suꝑ hoc qd̄ dictū est
in ꝑncipio de sctō Antonio.

¶ Primū documentū seu doctrina.

In ꝑmis bona educatio est vtilissima pueris ad fi
nem bonū ꝑueniēdi. Nutritio equalet nature: per
malā eñ nutritionē hoīes velum bestie ⁊ brutales
efficiunt᷑: vt de sc̄la q̄ veneno viuere fuit assuefacta.

¶ Secundū documētum.

Scē inspiratiōes nō sunt reȷciēde: exēplo sctī An
toniȷ/q̄ v̄bū euāgeliȷ sibi ascriuit: ⁊ ꝓpterea mūdū
dimisit ⁊ religionē intrauit. Nota de his q̄ resistūt
spūisancto/cum ad hostiū cogitationis eoꝝ pul-
sat ꝑ bonā volūtatē ⁊ bonum ꝓpositū: quod q̄nq̄
habēt vt se a mūdo abstrahāt ⁊ ab iniq̄s eoꝝ ꝯsue
tudinibus/ad deū quoq̄ ꝯuertāt᷑: sed nihilomin⁹
nihil opere exequunt᷑. Quācito eñ spūsctūs pausa-
re desinit/omne bn̄ agēdi ꝓpositū amittūt.

¶ Tertiū documentum.

Religio intrāda nō est nisi vt maior acq̄rat᷑ ꝑfe- P
ctio ad finē suū ꝑueniēdi: exēplo btī Anto. q̄ vt ꝑfe
ctus esset intrauit. Et h est ꝯtra eos ⁊ eas q̄ vel q̄ ꝓ
pter malū intrāt finē/vel vt habeāt vitā ociosam/
vel vt euadāt v̄ecūdiā/ et in mūdo pauꝑtatē: aut vt
ad altiorē ꝑueniāt statū/⁊ bn̄ficia possideāt/aut ꝑ-
lationū dignitates: siue ꝓpter vanā gl̄iam: aut per
v̄ecundiā ⁊ coactionē/eo ꝙ nō hn̄t victū in seclo:
de malis talib⁹ intentionib⁹ mali gignunt᷑ fines.
Quāuis meli⁹ sit ex necessitate efficere v̄tutē/quē-
admodū sctūs Antonius ꝑdicabat.

¶ Quartum documentum.

Expediēs est vt is q̄ bn̄ viuere incipe vult/bonum
sequat᷑ exemplū/bona ꝯsilia/⁊ alioꝝ regulas sancti
Antoniȷ exēplo: qd̄ est ꝯtra hos ⁊ has q̄ v̄tūt ⁊ tra
hūt alioꝝ mala ad sua ꝓꝑa mala/in habitibus in-
ordinatis/in choreis/in aspectu/in multo ⁊ disso-
luto ludo. Est etiam ꝯtra stultos eremitas nostri
tempis ⁊ solitarios/q̄ gubernari volūt ad suū ipso
rum institutū/nō hn̄do exꝑtoꝝ ꝯsiliū. ¶ Et qm̄ h
loquor corā religiosis/formabo aliq̄s q̄stiones re
ligiosorum factum tangentes.

¶ Prima questio.

An sit maius meritū bn̄ agere cū voto/q̄ absq̄ vo
to? Dico ꝙ sic: qm̄ bonū opus ꝑ votū factū/ex cō
firmata ꝓdit volūtate: aliud non: quēadmodum
magis malum est peccare ꝑ obstinatam volūta-
tem/q̄ simplici volitione peccādi.

¶ Secunda questio.

An vnū idemq̄ pctm̄ maius sit in religioso/q̄ in Q
seculari aliquo? Dico q̄ntū est de se/ꝯditio persone
nō trahit pctm̄ extra spēm suā/si nō sit alia cā: hoc
ē in religioso v̄ba ociosa/dissolutio/mēdacia ioco
sa absq̄ fraude/q̄ntū est de se nō essent pctā morta-
lia/vbi etiā essent venialia solū vni seclari: nisi for-
tassis hoc esset accñtalr̄. s. ꝓpter scandalū/qd̄ ma-
ius esset videre hec in religioso/q̄ in seculari. Di-
cebam/si non sit alia causa: qꝛ in his rebus quas
religiosus vouisset/vtpote obediētia/pauꝑtate et
castitate: si ꝯtrariū ageret/vt si esset ꝓpetarius aut

p cōtemptū inobediēs/ mortaliter peccaret: eo q votū suū violaret: vbi tñ secularis aliqs q votum nō emisisset/ nō peccaret. Et si replicares: periculosum igit esse vota emittere. Rñsio: bis q volūt reddere deo τ seruare qd pmittūt/ est secura res τ valde meritoria pp̄ter supradictā causam. Sz magna stulticia τ piculū esset vota vouere/ ei qs ea nollet seruare: multoq̄ fatius esset se voto non astringere q ipm cōtemnere postq̄ emissum esset. Quēadmodū dicit sapiens: Melius est nō vouere/ q post votū vota nō reddere. Et Dauid: Vouete et reddite τc.

¶ Tertia questio.

R ¶ An licite psona aliq̄ religionē intrare volēs/ retrahi possit aut auerti: Rñdeo: q si psona religionē ingredi volens/ etatē habeat τ discretionez: vt sciat cognoscere q̄lis res sit religio. Et nihilominus tñ est ei bona voluntas talē assumēdi statum: male acti esset ipam retrahere velle aut dehortari ingressum: nisi alia ex pte impedimentū foret legitimū: pp̄ter qd nec posset ingredi/ nec deberet. Verū est q psone q religionē intrare vult/ bñ pōt ostēdi magnitudo τ talis status difficultas: etiā fragilitas humana/ τ periculū nō seruādi religiōis vota. Et sic de similib⁹ q bñ declarari pñt vt instruatur psona: nō aūt vt auertat: hoc em̄ nimium esset malū. Nota de docto quodā viro: q sua hortatiōne iuueneꝫ quendā puer auertit: ne religionē ingrederet. Sed postbac in adeo grandi fuit scrupulo/ vt p̄stile pacē hr̄e nō posset donec semetipm in religionē poneret p eo quē auerterat.

¶ Quarta questio

¶ An religiosus totiens mortalr̄ peccet/ qtiotiēs aliqd agit sue regule cōtrariū: Dico q nō: alioqn religio piclōsa nimis foret hūane fragilitati. Atth huius q̄stionis declaratio plixius reqrit rñsum: qz ho ipsa poti⁹ ad scholas spectat: eā ptereo. Nam hāc materiā tractaui ad longū in libro suo de vita spūali/ in postremis duabus lectionibus.

Secūda pars quō sanctus Antonius seipm p causam materialē cognouerit.

S Accedamus mō τ de materiali causa & habeamus: τ dicamus sctm̄ Antoniū causam suā materialē cognouisse τ suā fragilitatē/ cōtra mūdane prudētie iudicium. Abiecit oēs diuitias τ vanā oratiōnē: pmo apparet eū oēz vanā oratiōnē euitasse: qz semp deo seruire voluit in paupertate τ abiectione: quēadmodum sua recitat legenda. Et hui⁹ mūdi pncipibus sepius scribebat vt cogitarent diligentissime orationē eorū nil esse pter ventū τ fumū/ onus τ piculum/ quo ad corpus/ τ quo ad aīam. ¶ Et pp̄terea cū videtur magnus aliqs pnceps aut stultus tyrannus τ superbus vitā finire: ōt tūc ipm admodū fuisse fatuū τ qd hoc bñ experit cū cognoscit suā tyrannidē et orationē nil illi pficere posse: τ q nihil est de mundo τ tyrānide/ nec diuo/ nec pulchritudine. Omnia em̄ labunt quēadmodū dicebat phs quidā de Alexandro/ cum eum inhumari cerneret. Heri inquit homini huic totus nō suffecit mūdus: τ mō contē tus est paruo sepulchro: seꝫ q̄dē pedum longitudinis τ latitudinis pedū duoꝝ. O vana psumptio: o stulta mundana oratio: stolidus est pfecto q confidit. Nota de quodā phō Democritus appellato q de oībus q in hoc cernebat mūdo/ ridebat: quia oīa sibi stulticia quedā apparebāt. ¶ Deinde sanctus Antonius diuitias euasit mūdanas: quemadmodum sepenumero apparuit in deserto. Semel em̄ inimici artificio inter ambulandū cratherā inuenit argento repletā. Sed qz diuitias cōtēnebat suū psequebat iter: ad seipm dicens: Quis potuit afferre cratherā hanc: est em̄ locus hic desertum quoddam τ inhabitabilis/ p qd nemo transit. Nec etiā res tā magna viatori cecidisset: qn casum eius psensisset: τ pp̄terea inique inimice video te id facere q mihi cratherā psentas/ quo me fallas. Tota aūt potētia tua me fallere nō poteris: τ cor meū ad cupiditatē trahere: aut diuitiaꝝ amorē τ mūdanorū bonoꝝ. Hec em̄ cōtemno oīa pp̄ter dei amorē. Et mox vt sibi sic loquit/ crather euanuit coram oculis suis veluti fumus. Pariformiter alio tēpore inimicus ad pedes suos magnū auri pond⁹ deiecit: sed statim cū h sanctus Antonius pcepisset/ fugit ab eo veluti de magno fugeret igne. Videbat τ cognoscebat mundū hunc quo ad corp⁹ nihil esse/ nisi psonaꝝ ludū: videt q̄dem res magna stultis quibusdā: in veritate aūt nihil est. Confessum pterit sicut regnū qd faba qs adipiscit/ aut pueritis episcopatus. Si aūt bonor aliqs aut gloria in h mūdo esse apparuerit: nō est vera glia aut verus honor/ sed prsus fictio q̄dā τ irrisio: sicut ē de pncipe alicuius scene/ aut theatri/ vel in ludo scacoꝝ: in quo rex appellat parua quedā ligni pars. Et quēadmodū dici solet: est nomē sine vitate. Et ideo querere diuitias τ mūdanos honores/ est currere veluti post papiliones: vbi magna habet pena τ labor ingēs ad dephendendū eas. Sed post q capti fuerint/ nulla hinc oritur vtilitas: aut est onerare se magis atq̄ magis/ cū in altū fuerit scandēdum: τ ridere τ ludere τ suos seu pprios q̄rere honores/ cū ad mortē itur in patibulo. Quēadmodū aliq videnē comedere dū dormiunt. Videnē q̄dez leti τ repleti: cū aūt surrexerint/ vacuos se reperiūt τ fame cruciatos. Has oēs fatuitates τ similes videbat sctūs Antonius in mortalitatis sue folio: et ideo iudicabat omne qd in mūdo est/ vanitatē esse. Pariformiter viuaciter finē videbat: h est mortez viuisculuisq̄/ ac si psens coram oculis suis fuisset. Et h est qd nos decipit/ nos nec mortē videmus: nec meditamur nisi cū venit: τ sum⁹ veluti similes his q a rabidis mordet canibus: qui seipsos non noscūt in speculo. Tales sumus nos: nā totiēs alios videmus mori: ossa quoq̄ τ sepulchra eoꝝ cernimus: nec tamē pensitamus talē nobis futurū finē necessario: τ q mortales sumus/ putredo τ cibus vermiū. Et ideo philosophus q̄dam nominatus heraclitus/ de his omnibus que in mūdo videbat solitus erat plorare: ad exemplum dn̄i nostri Jesu christi/ qui sup hierusalē flebat: eo q taliter essent excecati delicijs carnalibus τ mundanis delectationibus/ q tempus visitationis eoꝝ nemine reci

T

V

X

pere volebant. Et omne id qđ eis dicebaẗ/stoliditatē (vt scʒ penitentiā agerent) existimabāt. Sicut faciunt adhuc hodie mūdi mundani: qui eos fatuos putant/ꝛ irrident hos q̄ deserunt mundū: ꝛ (vt deo securius seruiant) religionē ingrediunẗ. Sed in veritate hmōi mūdani q̄ntūcūq; sapiētes sūt erga mundū/fatui sunt erga deū. Stoliditasq; eorū retrocedit: ꝛ nimis durā ac lōgā est habitura caudā: qꝛ eoꝝ dānatio (nisi emendentur) erit sine fine. Stultus ḡ esset q̄ ob v̄ba aut irrisiones taliū mundanoꝝ q̄ntūcūq; in mūdo sapientū bn̄ agere desisteret ꝛ deo seruire. Queadmodū dicit Sen̄. Magna stulticia est vereri ne infameris ab infamib⁹: nā malis displicere/laudari est. Propterea sanctus Antonius (q̄ sctōꝝ scientiā ꝛ sapientiā habebat) nō potuit vnq̄ a pmo suo diuerti ꝓposito in religionis statu. s. viuere ꝛ pfectionis/ꝓpter quācūq; loquelā aut mūdanoꝝ taliū irrisionem: sed cognoscebat causam materialē vilitatē suā ꝛ fragilitatē. Voluitq; esse vilis ꝛ abiectus in h̄ seculo/ vt
y potens esset ꝛ gloriosus in altero. Et qm̄admodū a mundanis reputabaẗ stultus/sic a seipō. Est em̄ sciētia sanctoꝝ fatuū sapientē esse fatuū mundo/sapientē deo. Propterea dicebat sanctus Paulus apl's: Si q̄s vult sapiēs esse/stultus fiat/vt sit sapiens. Stultus inq̄ mūdanis/terrenis ꝛ carnalib⁹. Et illud: Sapiētia huius mūdi/stulticia est apud deū. Dicit etiā Lactātius/verā sapiam esse i scholis: quaꝝ titulus ē stulticia. In his scholis admodū studuit sanctus Antonius causam suā materialē (vt dictū est) cognoscendo. Ideo habuit sciam sanctoꝝ ꝛ sapiam. Dedit illis scientiā sanctorum.

Tertia pars quō sanctus Antonius seipm cognouerit p causam suā formalē: q̄ ratio sua est.

Dico insup ꝙ tertio puncto sanctū Antoniū seipm cognouisse p causam formalē hoc est/eū cognouisse rōnem suam ꝛ dignitatē: ꝓpterea vilē ꝛ immundā euitauit voluptatē. Dicit legenda sua ipm visibiliter ab inimico tētatū fuisse: qꝛ ei apparuit in forma nigri cuiusdā ꝛ horribilis pueri: q̄ cōquerebaẗ quō sanctus antonius eū vinceret pueꝛ. Tūc sanctus Antoni⁹ dixit O vilis ꝛ imūda creatura/nunq̄ te curabo nec tentationes tuas. Bene legebat in pulchro sue aīe et rōnis folio q̄lis stulticia sit rōnali creature in bestiali viuere forma: vt porci p īmundā luxuriam/leonis p superbiā/canis p detractionē ꝛ inuidiam/leporis p timiditatē/vrsi p gulā/simee et vulpis per
z cautelas et irrisiones. Hmōi nāq; homines calciate bestie sunt ꝛ tanq̄ sensu capti ꝛ rōne. Est quoq; magna fatuitas videre carnē q̄ ancilla est/dn̄ari ꝛ rōnem magistrā obedire. Nōne seruile factuʒ est rōni pcipere vt asinus. i. corpus in cathedra sic eleuatū: et magistra. s. rō coraʒ pedibus ꝓsternaẗ. Nōne stulticia est mel bibere veneno plenū ꝛ mortis: hoc est/delectationē carnalē q̄ aīam trucidat. Si quis q̄reret a quoq̄: quid agis? Ipa aūt respōderet: Venenū bibo et mortē meā: hic fatu⁹ reputareẗ. Nōne fatuū est magnā reginā ligneis lude-re pnellis? aut se dn̄i sui dedere aduersarijs? Videtē quidē et scientē/aut sese dilaniare: hoc est/carnē suā vt tunicā suam defendat aut calceos. Hi sunt queadmodū nabuchodonosor/q̄ seipm bestiā esse et bouē existimabat: et ob id pascebat et fenum comedebat more bouis. Sic faciunt hoīes tales mūdani et carnales qui ad nihil cogitant nisi vt volūtatē eoꝝ expleant et carnis sue voluptatem. Talis nō erat sanctus Antonius/sed rōnē suā cognoscebat et dignitatē: et curauit carnē suā et sensus rōni esse subditos. In hoc ꝯuixit in oī pauptate/inocētia et castitate: aliosq; docebat vt tales essent qualis ipe erat. Ob eā causam ordinauit sororē suā in A
religione esse debere: q̄ etiā caste vixit/ et abbatissa plurimū fuit virginū: queadmodū sctūs Anton⁹ post sanctū Paulū eremitā paẗ fuit et pastor multoꝝ eremitaꝝ. Sed hic mūdana prudētia murmurat/atq; sanctū rep̄hendit Antoniū: in hoc saltē ꝙ nō se matrimonio copulauit vt ꝓlē susciperet: nec credere pōt quēq̄ caste posse viuere: vitā quoq; p hoc abbreuiari. Rn̄sio: Magis meritoriū est et facilius virginitatē seruare q̄ in matrimonio viuere queadmodū ad longū declaraui et ꝓbaui varijs rōnibus et experiētijs in tractatu de virginitate et matrimonio: quē quinq; meis misi sororib⁹ simul in virginitate viuentibus. Itē respōsio hec ad lōgū etiā tractaẗ p dictū Gersonē in suis de aduētu sermonib⁹/q̄ incipiūt: Penitemini et credite euāgelio. Pcipue in trib⁹ sermonib⁹ de pctō luxurie: ꝛ in his de castitate in q̄b⁹ multa dedi remedia peccato carnali resistendi/et castitatē ꝯseruādi. De q̄bus nōnulla breuiter hic recitabo: q̄ pcipue habuit sctūs Antonius/de quo loquimur.

¶ Primum remedium

¶ Primū remediū est oratio quā ꝓ refugio sem- B
per brūs habebat Antonius: nō solū ꝯtra tentationē carnalē/verūctiā ꝯtra q̄scūq; alias tentatiōes vt sepenumero cū ab orōne surgeret/inimicus veluti ꝯfusus et deuictus ad pedes eius sese prosternebat. Recurrere ḡ debem⁹ fiducialr p orōnē ad sanctū Antoniū postulando alleuiationē et sanationē: nō solū corporalis ignis/q̄ interdū aliquoruʒ incēdit mēbra: sed etiā ignis spūalis male cōcupiscētie et carnalitatꝭ/q̄ multo crudelius ꝛ piculosi⁹ aīam incēdit et cōburit q̄ ignis alter corpus.

Secundū remedium.

¶ Secundū remedium/est fugere occasiones quibus quis trahi possit ad peccatū perpetrandū: sicut societates et colloquia illoꝝ et illarum/cū quibus solitum erat peccatū cōmitti. Cauendū quoq; est ne corpus proprium delicate nimis nutriatur fortibus vinis/speciebus et cibarijs nimium delectantibus: atq; corpus ad calorem excessiuū incitantibus. Exemplo sancti Antonij qui illa de causa solus fugit in desertum: in quo vixit cum maxima paupertate et cōtinua corporis sui maceratione per labores et austeram penitentiā: ne occasionem haberet reluctandi aduersus spiritum.

Tertium remedium

¶ Tertium remediū/est fugere ociositatem: et se semper in vna re aut alia occupare/siue spūalis sit.

sine corporalis: quēadmodū reuelatū fuit sctō Antonio/cui semel apparuit angelus diuersas operationes faciens. C Primū enī laborabat: posthac faciebat calathos aut viminibus iuncta opa. Deinde orabat. Postmodū dixit sancto Antonio: Sic operare ⁊ caue ociositatē ⁊ iniquā ꝯcupiscentiā: q̄ in te dominiū posset habere: ⁊ superabis.

Generale remedium.

¶ Generale quoddā remediū ꝯtra hoc peccatū ⁊ omnia alia/esset sepi⁹ loqui audire de sancta scriptura ad vitā miserie nostre renouandā ⁊ lauandam: vt ratio redderet̄ clarior/per quā videre possemus ⁊ habere omnes virtutes si pura esset. Sicut dicit sanctus Antonius/⁊ ipsemet ꝑ talē paupertatē habuit ꝓphetie spiritū: q̄ vidit aiam Ammon eremite ad paradisum scandere: licet itinere quatuordecim dierū ab eo distantis. Per hanc etiam paupertatē ꝑcipiebat laqueos ⁊ inimici tentationes: quapropter i nullo eū vincere poterat/sȝ semper victor existebat. Et hinc est ꝙ plures simplices hoies ⁊ absq̄ literis melius salutē eoꝝ operari norunt/q̄ hi qui se sapientes existimant: eo ꝙ tales simplices ꝓrsus vt anime habeant puritatem annitunt̄. Nota de sancto Bernardo/q̄ ꝑ talem aie puritatē scientiā habuit scripturarū: quam didicit (quēadmodū de seipso testat̄) nō disputatione: sed in nemorib⁹ sub arborib⁹. Iterū mūdana murmurabat carnalitas ꝯtra sanctū Antoniū/eo ꝙ castitatē seruabat: dicens ob id vitā abbreuiari. Sȝ quia sufficienter respondi in supradicto de virginitate tractatu oībus his obiectionibus/quas facere solent mūdani: cōtra eos qui castitatē seruāt.
D

¶ Modo omitto ista ⁊ dico certū esse/ꝙ per caste viuere vita nō abbreuiat̄/sed potius protelat̄. Apparuit de sancto Antonio qui vixit centū quatuor annis: in sancto Joanne euangelista: in sctō Paulo eremita/⁊ alijs innumeris.

Quarta pars quo pacto sanctus Antonius se cognouerit ꝑ causam suam efficientem. s. deum.

Dicamus sermonē finiendo de quarta cā sanctū Antoniū efficientē causam suā cognouisse: factorem. s. ⁊ creatorem suum. In hoc ꝙ nō timuit quācūq̄ ꝑsecutionem/ac si dicat de facto: Dñs mihi adiutor: nō timebo quid faciat mihi hō? Si creator meus ꝓ me est: q̄s contra me erit? Judicabat deū tanq̄ bonū patrē q̄ oīa nouit q̄ filio suo fuerunt necessaria/melius q̄ ipsemet filius. Ideo oīa in patiētia sustinebat. Bene enī nouerat nunq̄ deū tā bonū habuisse amicum/quin eū in verecundiā daret ⁊ tormēta: imo filiū proprium ⁊ matrē eius. Sanctus Antonius multas sustinuit visibiliter ⁊ inuisibiliter inimicoꝝ ꝑsecutiones. Secundū enī ꝙ ipse testat̄ ab eis ꝑcussus fuit ad mortē vsq̄: sed iesus christus illi apparuit i lumine/⁊ eū sanauit. Tunc exclamauit: Bone Jesu
E vbi eras? Respondit iesus: aderam: ⁊ tuā expectabam victoriā. Propter quā te nolari faciā in vniuerso mūdo: videmus hoc adimpleri.

Sanctus Antonius q̄druplicem hic ostendit sapientiam.

Prima sapientia.

¶ Una sapia: in tribulationib⁹ suis nō recurrendo ad sortilegos aut sortilegas: nec fatuas habēdo credulitates. Nec inimicis q̄ eū cedebāt/supplicando. Cognoscebat enī ꝙ humilitas sub deo oēs superat laq̄os ⁊ inimicoꝝ insult⁹. Nō ḡ sunt rogandi: nec eoꝝ req̄rendū est auxiliū. Nā etiā eorū implorare auxiliū: factū esset tale/q̄le faciunt fatui regē offendētes/⁊ vadūt ad rogandū ⁊ spiculatori seruiendū: cui nulla est ptās: aut sicut ouis q̄ se dedit lupo vt pastorē fugiat. Aut sicut puer fugiens matrē suā ⁊ virgā vt se iaciat īter enses ⁊ gladios mortaliū inimicoꝝ suoꝝ.

¶ Scḋa sapientia.

¶ Alia sapia est patiēter dei voluntatē expectare: ꝯtra hos q̄ subito labunt̄ in impatiētiā: cū tribulatio aliq̄ illis accidit ⁊ cōtra deū murmurāt: nisi cito asseq̄nt̄ q̄ postulāt: ⁊ ꝯsyderādo alios q̄ melius hñt q̄ ipsi: nō sūt cōtēti iudicijs dei/ordinationib⁹ ⁊ dispositiōib⁹ erga seipsos aut alios: veluti si non esset tot⁹ iust⁹/tot⁹ bon⁹/⁊ tot⁹ misericors: ꝓpter q̄ freq̄nter omittūt ei seruire/eū amare ⁊ honorare: imo (q̄ multo est deteri⁹) sepi⁹ eū blasphemāt corde ⁊ v̄bo. Sctūs Antonius nō erat his silis q̄ F
de tribulationib⁹ suis faciebat p̄mū q̄ poterat vt eis resistere posset: deinde deo cōmittebat/sciens ⁊ cognoscēs deū scire ⁊ velle sp̄ q̄ cōuenieēti⁹ ē opari: quēadmodū meli⁹ nouit p̄r q̄d filio suo ꝯducat: ⁊ p̄ceptor discipulo/medic⁹ quoq̄ infirmo suo: melius inquā q̄ illi ipsi cognoscerēt. Nota quō sctūs Antonius semel dei meditabat̄ iudicia ⁊ ꝓuidentiā: quō aliq̄ tales/alij tales/aliq̄ diuites essent: ⁊ i magna ꝓsperitate q̄uis iniquā agāt vitā. Alij apparēt esse bone vite/q̄ ꝯtinue in tribulatiōib⁹ sunt miserijs/angustia ⁊ paupertate. Et ista cōsyderādo sctūs Antonius mirū in modū admirabat̄: cū subito audiret vocē dicentē: Antoni antoni cogita d̄ temetipso: deus sufficiēter sapiēs est: vt mundū suū absq̄ te gubernet. Scḋm hāc igit̄ sapiam patiēter dei expectāda est voluntas: ⁊ postq̄ quis s̄m posse suū egerit/deo cōmittendū est q̄ restat atq̄ dicendū: Dñe fiat volūtas tua. Sepi⁹ enī accidit ꝙ tribulatio/infirmitas/paupertas/aut bellū nob̄ est ꝯducibilius q̄ nimis magna ꝓsperitas: eo ꝙ ꝓsperitate facile abutimur. Et ꝓpter illā causā dicebat sctūs q̄dā eremita/cuidā ꝑsone infirme eū req̄rēti: vt deū ꝓ sanitate recipiēda oraret: Dic mihi inq̄t eremita/quo in statu meli⁹ deo seruis: aut cū sana es/aut cū hō es infirma? R̄ndit infirma: In infir- G
mitate. Oro ḡ deū (subiunxit eremita) vt sp̄ te i infirmitate ꝑmittat. Nota de quodā alio p̄cib⁹ sctī cuiusdā hois sanato: q̄ posteaq̄ sanat⁹ fuerat/nō erat tā deuot⁹ sicut in infirmitate fuerat: q̄ ꝯfestim rediȷt ad hūc cui⁹ p̄cib⁹ fuerat sanat⁹: rogās vt pristina illi restitueret̄ infirmitas. Nā infirmitas (vt sibi videbat̄) vtilis erat anime sue.

Tertia sapientia.

¶ Tertia sapia est: in nullo credere inimicis siue i bono siue i malo ad exēplū sancti Antonij: q̄ q̄uis

interdū laudaret ab inimicis interdū illi futura ꝑdicerēt: interdū se illi ostēderēt in diuersis ⁊ horribilibus figuris/ad timorē illi incutiendū. Nihilominus nunꝙ̄ eis voluit obedire: sed ꝑ signū crucis ⁊ firmā spem in deū oēs vincebat inimicos: sicut per omnē suā apparet legendam.

Quarta sapientia.

¶ Quarta sapīa quā hic sctūs ostendit Antoni⁹/ est in hoc: ꝙ oīa vertit in bonū quecūqꝫ inimicus illi facere nouerat ꝑ se ⁊ suos: ꝑsecutionē eñ in cōsolationē vertebat: ⁊ letabat̃ cum quicꝙ̄ ꝓ amore dei poterat pati. Ideo voluit esse martyr: ⁊ ō facto fuit ꝑ inimicos q̄ sepenumero acerbissime eū verberabant: putantes ꝑ hoc efficere vt fidē desereret ⁊ eā quā ad deū habebat fidelitatē. Abiectionē vertebat in magnificentiā: qꝛ non noscebat̃ in facie ꝑ spūale quoddā gaudiū: in signū hui⁹ ꝙ cū eo erat spūssanctus. Et ꝑ hoc differentiā dedit inter bonū ⁊ inter malū angelū. Malus eñ cū recipit̃/secum apportat tristiciā ⁊ horrorē: tediū viuēdi/ aut gaudiū inordinatū: in horribili finiens tristicia. Per oppositū aūt bonus spūs sobriā adducit leticiā/ dulcē/humilē/plenā spei/securitatis ⁊ iocundi desyderij. Et hec erāt signa ꝑ q̄ sanctus Antoni⁹ cognoscebat̃: etiā ab his q̄ nunꝙ̄ eū viderāt. Insuꝑ sctūs Antonius infamiā ⁊ blasphemiā in famā ⁊ gloriā vertit: paupꝛtatē tp̄alem in diuitias spūales virtutū: timorē in fortitudinē: eo ꝙ interdū inimicū q̄ eū fallere volebat/interrogare ausus ē: Quis es tu: nullo de eo habendo timorē: fatuitatē vertit in sapiam/qn̄ p̄his r̄ndebat ⁊ hereticos confundebat. Et (vt sūmatim dicat̃) de oībus ꝓprium faciebat ꝓfectū ⁊ vtilitatē: siue illud b̄ndictio esset/siue maledictio. Taliter ꝓfecit sctūs Antonius in scholis religionis: in qb⁹ (vt audistis) lectionē didicit seip̄m cognoscēdi ꝑ p̄fatas q̄tuor causas: Sꝫ heu mūdus multos ad suas trahit scholas: curatqꝫ vt addiscant lectionē prudentie carnalis: q̄ eos īstruit ⁊ docet bonū in hoc mūdo sumere tp̄s: et mala eoꝝ desyderia adimplere ⁊ ꝯcupiscentias. Facitqꝫ eos obliuisci bonā hanc lectionē quā sanctus Antonius didicit in scholis virtutū: h̄ est/eos obliuisci facit eoꝝ finē/fragilitatē/dignitatē ⁊ suū creatorē. Cū aūt ad districtū mortis fuerit deuentū: a mūdo aliquod querūt subsidiū ⁊ cōfortationē cui tanto tp̄e seruierūt ⁊ quē amarūt: sed nihil reperiēt: qꝛ necesse erit oīa dimittere/imo corp⁹ eoꝝ qd̄ adeo diligenter curarūt ⁊ delicate nutrierūt: in terrā ponet̃/putrescet ⁊ a vermib⁹ corrodet̃. Amicos eoꝝ vocāt in auxiliū: sꝫ h̄ est frustra: qꝛ̄ sera est eis hora mortis eoꝝ vt oīa morientiū adipiscant̃ bona. Vellēt deū vocare ad auxiliū eoꝝ: sꝫ remorsus cōscientie nō finit: quē cū poterāt incessanter offenderunt: pctā multiplicādo/⁊ p̄cepta ei⁹ nō seruādo: ⁊ sic remanēt tristes absqꝫ ꝯfortatiōe ⁊ pleni amaritudinis. Per oppositum aūt hi qui in scholis religionis ⁊ virtutū bene didicerint seip̄os cognoscere ⁊ scientiā sanctoꝝ atqꝫ sapiētiā in vltimo vite termino ⁊ hora mortis eoꝝ oīno erunt letabundi et cōfortati exemplo beati Antonij: qui cū gaudio a seculo migrauit: velut si iret ad patriam suā ⁊ gloriam finalem. Ad quā reuera ꝓꝑabat quēadmodum semꝑ desyderarat. Hanc gloriā nobis cōcedat pater/filius ⁊ spūssanctus: qui est benedict⁹ in secula seculorum. Amen.

Sermo tertius de sācto Antonio positus cōpendiose per magistrū Joannē Gerson.



Certamen forte dedit illi vt vinceret. Sap̄. x. hec v̄ba scripta sunt. Utinaꝫ deus elargiat̃ me taliter posse loq̄ de sctō Antonio ⁊ eius victorijs: vt oēs moueri possemus ad deuotionē ⁊ sctāꝫ ducēdi vitā. Pari modo sicut fecit excellēs miles fidei ⁊ doctor sctē ecclesie sanctus Aug. vt recitat de seipso in lib. ꝯfessionū suaꝝ. Finalis occasio ꝯuersionis sue fuit ꝙ audiuit legi facta/virtutes/victoriā ⁊ sctām b̄ti Antonij vitā: quā dicit admodū esse approbatā. Historia pulchra esset vt ad longū recitaret̃: ꝑ quam p̄mū nobis ostendit̃ (vt dicit Euagrius eius sanctā describendo vitā) q̄lis fuerit vita sancti Antonij. Scd̄o ostdit̃ vtilissimū esse vitas sctōꝝ ⁊ sctāꝝ audire. Per hoc eñ sanctus Augu. cōuersus fuit sp̄aliter ꝑ vitā scti Antonij. Tertio apparet sctm̄ Antonium aliqualiter dici posse sancti Augustini patrē ꝓpter bona q̄ postmodū fecit. Quarto apparet ꝙ q̄nto plus elongat̃ ꝑsona q̄ de salute sua loqui debet a bonis exēplis: ⁊ se parat ad fabulas audiendas ⁊ mendacia: tanto amplius a ꝓp̄a elōgat̃ saluatiōe. Auscultem⁹ igit̃/ auscultem⁹ queso mō ⁊ alīs diligēter dei verbū/vitā ⁊ victoriā sctōꝝ ⁊ sctāꝝ: nō quidē surdis aurib⁹/nō ad tēpus dū tedio afficimur deducendū: aut vt loqui sciam⁹: sed vt incitemur ⁊ edoceamur bene viuere ⁊ ip̄os imitari: atqꝫ victores simus cōtra oēs inimici crudeles insultus. Dicit Ualerius li. ij. ca. j. de romanorū institutione: ꝙ veteres romani recitabāt et decantabāt facta p̄ncipū militib⁹ vt mouerentur ad eoꝝ imitatiōe. Ego v̄o dico sctōs esse validos milites: quoꝝ facta ⁊ exēpla nos christiani multo poti⁹ imitari debemus ꝙ̄ militū aut impatoꝝ paganorum: sicut dicit Euagrius. Ut ḡ id in p̄sentiaꝝ ad vtilitatē ⁊ fructū facere possim⁹/ p̄camus grām ꝑ mediū illius q̄ eius gratie est thesauraria virginis sc̄e Marie: ⁊ eā deuote salutemus/ dicentes: Aue maria ⁊c. ¶ Certamē forte ⁊c. Cōsydero (vt introductio habeat̃) sanctū Antoniū mō oīm humanarū creaturaꝝ ab hora natiuitatis sue positū fuisse ad campū in ꝑiculosissimū miserabilis hui⁹ mortalitatis p̄liū: in quo diuerse sunt tentatiōes ⁊ diuersi insultus p̄ncipaliū triū inimicoꝝ/carnis/mūdi et diaboli. Mundus/caro/demonia ⁊c. Strat⁹ hui⁹ p̄lij hñ ostēsus fuit sctō Antonio: q̄ in visiōe sua vidit totū mundū plenū esse laqueis ad decipiēdas ⁊ capiēdas aīas. Cōformiter ad id qd̄ habet̃ Eccle. ix. Nescit hō finē suū: sed sicut pisces capiunt̃ hamo/ ⁊ aues laq̄o cōprehēdunt̃: sic homines subito tem-

tationibus ⁊ ex improuiso. Job hoc cōsyderans
vij.ca.sui libri dicit/hanc vitā militiā esse homis.
Ad qđ aspirat Seneca in ep̄lis: Uiuere inq̄t ē mi-
litare. Cur? q̄m oēs homines sese tutari habent cōtra
ꝑuolatos inimicos: vt eoꝝ saluent alas/⁊ celoꝝ
hereditatē q̄ illis ꝓmissa est ad exēplum scti Anto
nij/ne scȝ superent. De quo dicit thema nostrū san-
ctū Antoniū victoriē extitisse ꝯtra oēs hostium in
sultus. Uerū est sctm̄ antoniū in natiuitatē sue ho-
ra absq̄ spūalibꝰ armis virtutū ꝓductū fuisse: et
ꝓpter originale pctm̄ exclusus erat a familia sum
mi impatoris iesu christi. Et (qđ deterꝰ est) inimi-
cus suus erat/pcti quoq̄ filius. Oēs nascimur na
tura filij ire ⁊c. Ualde miserabilis ē hec natiuitas
ꝓpter talē statū ⁊ periculū/in quo tunc ante baptis
mū humana est creatura. Propter quā rē Job.iij
⁊ Hiere.xx. maledicebant hore natiuitatis aut cō-
ceptionis eoꝝ. Propterea etiam arguit scriptura
Herodē ⁊ alios q̄ eoꝝ celebrabant natiuitatem/ꝑ
supbiā q̄uidē ⁊ malā intentionē: veluti si in hoc se
culo eoꝝ possiderent felicitatē: ꝓpter quā potius
plorandū est ⁊ gemendū/⁊ cū rege Dauid dicēdū:
M Ecce em̄ in iniquitatibꝰ ꝯceptus sum: ⁊ in peccatis
⁊c. Est ḡ piculosissimū bellū ⁊ difficillimū vt vin-
camus. Ideo potius plorandū est q̄ letandū. Re
citat sanctus Aug. in lib. de ciui. dei de nullo legi
puero/imo nec iesu christo dei filio/ipm ostēdisse
in natiuitate sua leticiā p̄terq̄ de vno q̄ zoroastes
nolabat. Dicit aūt Aug. hoc malū fuisse signū/ q̄r
ille postmodū artes magicas repperit maledictas
⁊ ꝓhibitas ⁊ sortilegia: ꝑ q̄ tn̄ seipm̄ seruare non
potuit: sed cū verecundia magna occisus fuit ⁊ in-
teremptus. Ualerius etiā loco p̄allegato valde cō
mendat grecoꝝ quorundā ritū/q̄ traces appellan
tur: q̄ magnū dolorē ostēdūt ⁊ tristicie signa in in-
fantiū suoꝝ natiuitate: in morte aūt magnā p̄ se fe-
runt iocunditatē ⁊ leticiā. Nōne huic ꝯcordat qđ
dicit Salomon Eccēs. vij. Melior est dies inquit
mortis q̄ natiuitatis. Ecclesia etiā maiorem cele-
brat solēnitatē de morte sctōꝝ: sicut de sancto An
tonio/q̄ de eoꝝ natiuitate: q̄r in morte aspeꝝ ipsis
bellū est/⁊ nō p̄us: sicut dicit Aug. Non intelligo
quin p̄nceps aliq̄s christianus possit habere cum
bona intentiōe natiuitatis sue memoriā: ⁊ honorā
do specialiter festū sancte diei in quo natꝰ fuit: nō
quidē ꝑ vanitatē aut superbiā: sicut faciebat hero-
des: nō vt in seculo suā ponat felicitatē: sed ꝑ hūili
tatē deo agendo gratias ꝓ beneficijs suis: ⁊ de eo
N q̄ eius voluntate christianus factus sit: eūq̄ ꝑ ba
ptismū ad familiā suā vocarit/ dederitq̄ tempus
⁊ etatē ipm̄ deū cognoscēdi/honorādi/⁊ illi seruiē
di/⁊ ad suā tandē ꝑueniendi gloriā. Pōt quidā le-
tari leticia quadā sobria/cōmixta timori periculo-
rum q̄ in mortali hoc sunt bello. Orandus est deꝰ
⁊ sancti/vt aduersus oēs insultus crudeles deꝰ eos
faciat victores. Sed redeo ad materiā meā/⁊ dico
deum summū imperatorē nō dimisisse beatum an
tonium strenuū suū militē futuꝝ/diu esse post eius
natiuitatem in campo periculosi huius ꝑlij/quin ei
tunicas suas daret: ⁊ de ꝓpria sua spūali eundē re
tineret familiā/per signum sancti sacramēti bapti

smatis. Deinde moꝝ armauit eum spūalibꝰ armis
q̄ sunt virtutes: vt scuto vere fidei/clypeo spei/tu-
nica charitatis. Illi cōcessit clauū iusticie/ gladiū
discretionis/cingulū tēperantie/subtunicale for-
titudinis/ calcearia sācti timoris: ⁊ etiā alia arma
diuina: quibus mediantibus victoriosus fuit ꝯtra
oēs insultus. In baptismo em̄ virtutes infundū-
tur. Inimicus v̄o bonoꝝ omniū ⁊ oīm creaturaꝝ/
videns nobilē hunc militē sctm̄ antoniū taliter ar
matū: valde crudeliter ꝓculdubio ⁊ cum magno
odio ⁊ inuidia se ꝯtra eum erexit: oīsq̄ conatus eiꝰ
fuit quo eū debellaret/vinceret ⁊ destrueret: tūc pa
rauit supiorem suum ⁊ p̄mū filium pctm̄. s. tyrānū
cum tota sua maledicta/q̄ innumera est/societate.
Et dixit eis clamore horribili: Agite agite/parati O
estote/disponite vos: nō diutius expectetis: fundi-
tus ⁊ subito creaturā hanc pauperē/flebilē et nul-
lius reputationis destruere et cōfundere: q̄ cōtra
nos arma sumpsit: ⁊ aduersum nos p̄liari ausa est:
nō euadat vllo pacto: tendite tentatiōis laqueos/
et deceptiōis stimulos: facite fraudes/sagittas in
figite oīum tentationū: sic facite/in nullo parcite.
Eo mō p̄cepit inimicus/⁊ alij taliter obediuerunt:
sed ꝑ grām summi impatoris et ꝑ arma sua que il
li fuerant administrata/cōtra oēs crudeles insultꝰ
sanctus antonius fuit victoriosus. Uerū est mihi
h̄ latā ⁊ spaciosam oblatā esse materiā loquēdi de
p̄lio spūali vitioꝝ cōtra virtutes in sancti antonij
ꝑsona. Nec aliter sublimius ⁊ subtilius sermo ha
beri posset ad hoies: cōtemplatiuā vitā ⁊ solitariā
ducentes exemplo scti antonij: ⁊ etiā ad homines
q̄ vitā viuūt actiuā. Et cōparari possunt insultus/
quos habēt illi ad eos q̄bꝰ mūdani afficiunt ho-
mines. Curabo breuiter sermonē meū sumere s̄m
locū in quo sunt: ⁊ ꝑsonas absq̄ magna curiosita
te. Uerū ad nostrā edificationē si possum de q̄tuor
solūmodo crudelibus dicā insultibus q̄ sancto an
tonio facti fuere ab inimico. Nō em̄ de oībus ver
ba facere possem: imo adhuc finiā q̄ñcūq̄ placue
rit his quoꝝ interest. Primus insultus factus fu-
it sancto antonio ꝑ maledictū quendā stipēdiariū:
quē luxuriā noiare possum carnalē. Secundus ꝑ
affligentē aduersitatē. Tertiꝰ ꝑ cupidā ꝓsperitatē.
Quartus ꝑ mēdacē iniq̄tatē. Sed ꝯtra oēs hos i- P
sultus sctūs antoniꝰ fuit victoriosus. Et si q̄s inter
rogēt quō ⁊ quo auxilio? Rn̄deo eū ꝯtra quatuor
hos tyrānos ꝓ subsidio habuisse: p̄cipue quatuor
cardinales v̄tutes grē filias. Cōtra carnalē luxu-
riā/tēperantiā habuit ⁊ ꝯtinentiā. Cōtra affligen-
tē aduersitatē/fortitudinē ⁊ patientiā. Cōtra cupi-
dā ꝓsperitatē/iusticiā: nō quēq̄ grauādo. Contra
mendacē iniq̄tatē habuit veritatē et prudentiam.
Omitto mō ad hoc allegationes etiā et scripture
cōcordantias/quo citiꝰ materiā meā ꝑficiā. Quā-
tū ad p̄mū insultū audiamꝰ qđ dicit Euagrius vi-
tā sancti antonij describēdo. Et facile cōspiciemꝰ
quo pacto sanctus antoniꝰ a tyrāno h̄ luxuriosa. s.
carnalitate in p̄ima sua iuuentute die noctuq̄ si-
ne cessatione fuerit vexatus. Cōtra eum enim iaci
ebat sagittas ardentes/desyderiaq̄ carnalia ⁊ sti
pites inflāmatos immūdaꝝ cogitationū atq̄ in-

ordinatarꝫ voluptatū. Sed sanctus antonius hec
euitabat fortiter: cauebatqꝫ ne vreretur per malū cō
sensum: sicut eius declarat pictura. Eousqꝫ autem
res deducta est vt deus ad p̄ces suas visibiliter ei
inimicū fornicationis ostenderit q̄ eū tentabat: et
se pstrauit ad pedes eius in forma horribilis ⁊ ni
gri cuiusdā pueri p̄rsus nudi: seqꝫ victū esse ab eo
cōfitebatur. Quō fieri pōt ꝙ cū spūs sine corpe sint/
in corporali sese ostendere possent figura: h̄ omit
to/eo ꝙ dixi in quodā alio sermonū meorꝫ. Cū san
M ctus antoni⁹ vidit malignū spm̄ carnalis luxurie/
clamauit ⁊ in eum expuit/dicens: Abi abi turpissi
ma ⁊ abominabilis factura: non ampli⁹ te timebo
nec tibi fidē adhibebo/cū talē te esse cognoscā. Le
sus est in capite suo/qui se tue submittit ditiōi. Nō
est sapiens qui te recipit aut audit. Maledict⁹ est
⁊ infortunatus/qui p breuissima ⁊ immunda volu
ptate quā tu mittis pdit animā suā/hereditatē suā/
suā coronā/suā gloriā: ⁊ se ppetue cōmittit damna
tioni. Et nos exemplo sancti antonij fugiam⁹ ma
ledictum hunc stipendiariū carnalē. s. luxuriā. Nō
agamus more quorundā qui cōqueruntur: ⁊ se vari
is excusant modis. Dicunt aliqui se nō posse resi
stere aut caste viuere/siue in matrimonio siue sit ex
tra matrimoniū. Profecto qui sic dicit/male di
cit. Primo de deo eum blasphemādo: ꝙ scꝫ aliqd
p̄ceperit impossibile qō fieri nō possit. Anathema
sit q̄ dicit deū aliqd impossibile p̄cepisse. Ait Hie
rony. Talis etiā maledicit de oībus bonis homi
nibus qui caste viuunt: quos iudicat s̄m fatuā ei⁹
cōplexionē ⁊ cōditionē castitatē seruare nō posse.
Uidemus etiā ꝙ p quādā aduersitate aut dolore:
aut ne pdamus vtilitatē aliquā tpalem: aut p pso
na aliqua homines aliqui abstinerēt a tyrāno hoc/
R luxuriosa carnalitate. Quomodo igitur hoc nō pos
sit fieri p amore dn̄i nostri/p honore virtutū/pro
verecundia ⁊ ppetua cōfusione vitanda. Nō reor
aliquā psonā tantopere de pctō hoc cōmittēdo tē
tari: qm̄ bene sibi caueret ab eo anteq̄ acquisitam
suā amitteret pecuniā aut aliquod e mēbris suis.
Ammodo ergo nō dicas te nō posse/ sed nō velle.
Sanctus antonius nōne homo erat ex sanguine
cōpactus ⁊ carne quēadmodū ⁊ tu? Ita reuera/nō
ne tentabatur sicut tu? sic ⁊ multo grauius q̄ tu. Si
tu es in iuuentute/⁊ ip̄e pariter: sed in hoc est dis
crepantia: q2 sanctus antonius sicut liber/nobilis
⁊ strēnuus miles penā apparebat ⁊ totum suū ni
sum vt se defenderet. Tu vero es prorsus inutilis/ et
nullarꝫ viriū quo ad preliū spūale q̄ cito manus vi
ctas offers ⁊ vinceris primo aggressu: aut (qō pfe
cto peius est) queris ⁊ inuitas oībus modis quo
vincaris: audiendo/loquendo ⁊ p inhonestos ta
ctus ⁊ p malā societatē. Ideo mirandū nō est si in
his aggressibus crudelib⁹ victoriā nō obtineas.
Alij dicunt: O bone dn̄e cōgruit iuuentutē transi
gi ⁊ cōsummari: q̄ peracta facillime cōuertar: ⁊ ca
ste viuā i senectute. O falsa ⁊ deceptiua spes quot
milia hominū perdidisti: ⁊ plures perdes sub ea
spe: multi em̄ moriuntur sic in fatua eorꝫ iuuentute:
absqꝫ penitentia vlla: alij efficiuntur peiores indies/
suntqꝫ faciliores vt vincantur q̄ prius. Qui em̄ ho
die ad resistēdū tentatiōibus nō est idoneus: cras
adhuc erit minus. Que est causa? Est ppter malā
cōsuetudinē q̄ eos ligat/onerat ⁊ cōstringit/ verti
turqꝫ eis quasi in naturā ⁊ duram necessitatē. Alia
causa est: quanto em̄ persona magis ad seniū acce S
dit/tāto efficitur tristior ⁊ maior melancholicus: et
portat causas sui doloris cū ipsa sicut dicunt medi
ci. Unde sequitur ꝙ ad se recreandū s̄m malam suā
cōsuetudinē/magis inordinate ⁊ diligentius affe
ctiones suas carnales appetit q̄ prius/ pluribus
modis q̄ multo magis sunt reprobandi. Crede er
go cōsilio: hoc est/si viuere vis caste ⁊ munde in se
nectute/incipe in iuuētute exemplo sancti antonij/
qui a prima sua etate cōtra oēs crudeles insult⁹ im
que carnalitat. s potens fuit victor. Adhuc sūt ali
qui qui in pctīs eorꝫ excusationē querunt/ dicētes:
Hoc esse aliorꝫ peccatorꝫ minimū: heu qō peccatū
iudicandū est paruum? qō mortale est/quod dei au
fert amorē/quod ad ppetuā ducit mortem. Quod
peccatū paruū iudicandū est/quod sepe facit nobi
lem dn̄m aliquē aut principem fidē suam violare:
⁊ fidelitatem solēniter in matrimonio promissam:
quod facere nō dignaretur aut nō vellet inimicis
suis: etiā si vitā pdere deberet corporalē: sicut ap
paruit de Regulo ⁊ Atilio. Quod peccatū iudicā
dū est paruū/qō facit p̄sbyteros ⁊ religiosos votū
solenne violare ⁊ infringere: qō est vt viuant caste
absqꝫ matrimonio: sicut oēs vouerunt q̄ ordinē p̄s
byteratus susceperunt. Cōsyderemus etiā qd mū
dū p diluuiū submergi fecit: quid ciuitates q̄nqꝫ ⁊
circūiacentē regionē celesti fulmine funditus euer
tit: Quid magnā destruxit Troiam? Quid Tarq T
niū ⁊ omnē eius sobolem regalem roma expulit?
Quid tā strēnuos imperatores ⁊ reges Alexādrū/
Iuliū cesarē/Antoniū/David sanctū/Salomō sa
pientē/Sansonem fortem/⁊ alios innumeros vi
cit ⁊ superauit? Hec oīa carnalis fecit luxuria. Nō
est ergo paruū peccatū: nec opineris illā solam ve
nire. Nā adducit secum in castellū spūale anie (q̄
eam recipit) piculosissimā comitiuā/ dei obliuio
nem/contēptū sui iudicij/mundanā voluptatē/dis
plicentiā aut infidelitatē intellectus obscuritatē/
desperationē sue cōuersionis/de misericordia dei
p̄sumptionē. Quicquid inquiunt/faciant saluabū
tur homines. Deinde sequitur cordis obduratio: q̄
p̄rsus expellit bonas anime custodias/verecūdiā
⁊ timorē: post hac discooperit palliū ipsius hypo
crisis/qō fedissimā suā celabat immundiciā: hinc in
uadit diffamia q̄ hoiem p totū mundū pclamat ⁊
infamē efficit. Demū est creatura talis miserabi
liter absqꝫ remedio. Adest et obstinatio que ei os
claudit ne cōfiteatur aut peniteat eā pctī/ligatqꝫ pe
des eius ⁊ manus vt nō se releuare possit nec adiu
uare. Tunc cadit ⁊ decidit in pfundissimā abyssū
ppetue pene ⁊ cōfusionis: hic est finis ad quē dedu
cit peccatū hoc/carnalis luxuria: quod q̄uis aliq
dicant paruū/sanctus Antonius ip̄m nō paruū iu V
dicauit: cū taliter ei restitit ⁊ crudelibus suis insul
tibus. Et cum talē sustinuerit penam ⁊ martyriū/
vt victor eius esset. Et sumo hic quatuor morales
consyderationes.

Prima consyderatio est

tentatiōes nō sꝑ ex carne(q̄ ꝯtraria est spūi) pue-
nire: sed aliqñ imittunt a malignis spiritib⁹: ꝛ po
tius ꝑ hos q̄ illos fm diuersas eoꝝ naturas ꝛ ma
licias: q̄ꝗ eoꝝ aliq̄ tentare nō dignant.

Secunda consyderatio.

¶ Facile est creditu sanctū antoniū specialē gra
tiā a deo recepisse/sanandi ignē corporalē in infir
moꝝ mēbris/eo ꝙ taliter vicerit spiritualē ignem
iniquē carnalitatis.

Tertia consyderatio.

¶ Credendū est sanctū Antoniū gratiaꝫ habuisse
specialē cōtra ignē spūalē carnalitatis ꝑ suas ora
tiones. Nūc obmitto primū insultū/ et accedo ad
secundū. Cognoscere velitis ꝙ post suā victoriaꝫ
non abstinuit inimicus: sed acrius inflāmabatur
contra sanctū Antoniū. Ei quoqꝫ alterū direxit
stipendiariū valde asperū quē nomino cruciantē
aduersitatē. Habemus inimicū sepius et varijs
modis se monstrasse in diuersis ꝛ horribilib⁹ ad
extra figuris. Verberauit sanctū Antoniū/ꝛ ipm
visibiliter penis afflixit/quoadusqꝫ potius appa-
reret mortuus q̄ viu⁹. Hos aūt insult⁹ tribus de
x causis specialiter inimicus exercuit. Una/vt deij-
ceret in impatientiā. Alia/vt ꝯtra deū murmura-
ret tanq̄ si esset iniustus/ꝙ taliter eū sinebat affligi
nō ei succurrēdo: cū ei tā diligēter seruiret ꝛ ama-
ret. Tertia cā/ vt sanctus Antonius malignos ti-
meret spūs: ad eos recurreret: atqꝫ ab ipsis veniā
postularet quo ab eo discederent: et sic inimicos
honoraret. Sanctus vero Antonius bene sibi ca-
uit veluti liber ꝛ fidus miles/nō cadendo in impa
tientiā/nec contra deū murmurando. Verū dice-
bat cū ꝓpheta: Justus es dñe: et de creatura tua
facere potes vt vis. Preterea contēnebat oīm mō
inimicos ꝛ eoꝝ potestatē/dicens: Si de⁹ eis daret
potestatē/bñ vellet ab eis interimi: sicut dicebat
Job: Si me occidatis: nihilominus tñ spem me-
am in eū conieci: hoc erat sapiēter ꝛ fideliter opa-
ri. Si eñ sanct⁹ Antonius in aduersitate sua ma-
lignos appellasset spūs: scitis quid ei accidisset?
forsan ad aliquod tēpus eū affligere destitissent:
sed de deo ꝓtectore suo suū fecisset persecutorem.
Aut si penitentiā agere voluisset/ꝛ ad deū recurre
re: deus merito aurē suā occlusisset/ sicuti infideli
famulo. Et falsi spūs denuo acrius eū impugnas-
sent q̄ prius/vt iterū eorū postularet auxiliū. Sā-
ctus Antonius bene nouerat malignos spiritus
nullā habere potestatē/nisi inquātū deus illis ꝑ-
mittebat veluti spiculatoribus ꝛ sue iusticie mini-
stris, ꝛ iuste sue volūtatis. Nouerat equidē ꝙ oib⁹
his q̄ eis ꝯfidūt/falsā ludūt societatē: hō est/eos de
cipiūt in hoc quoqꝫ mūdo: ꝛ in alio tormentis tra
dūt. Propterea dicebat cū ꝓpheta: Dñs mihi ad
y iutor: ꝛ oēs inimicos meos ꝯtēno. Imitemur san-
cti Antonij exēplū/si diuina volūtate cruciantē nos
ꝑpeti habeamus aduersitatē eiusqꝫ insultus. Ha-
beam⁹ patiētiam/fidem ꝛ fidelitatē ad deū: et oīa
ad nostrā conuertent vtilitatē ꝛ gloriā: quēadmo-
dū habemus de sancto Antonio: q̄ post multas ꝑ
secutiōes nostrū meruit videre dñm in magna cla
ritate/oēs inimicos in fugā vertentē: ꝛ sanct⁹ An-
toni⁹ clamauit: O bone iesu vbi eras/cū .s. inimi-
ci eo pacto me tormētis afficerent? Hic erā rñdit
Jesus. Cur ergo nō succurrebas mihi? Expecta-
bā inq̄t bonā tuā patientia/tuā erga me fidelitatē
ꝛ tuā victoriā vt te remunerarē. Et q̄ sic egisti/ fa
ciā te noīari per vniuersum mundū. Hoc nos iaꝫ
impleri videmus. Pro certo teneamus ꝙ quecun
qꝫ aduersitas nobis acciderit/siue ꝑ inimicos si-
ue aliter: oīno ad nostrā vertetur vtilitatē: si bñ
ea vti velimus: ꝛ fm officiū aut cōmissionē quam
aduersitas a deo habet: que est purgare aut pro-
bare/corrigere et emendare hos qui sui sunt ami
ci: et q̄ se ei subdūt sicuti veri filij patri: boni scho
lastici preceptori/fideles subiecti domino. Si sic
fecerimus (sicut dicit sanctus Gregorius) nul-
la nocebit aduersitas/si nulla dominetur iniqui-
tas: immo exemplo sancti Antonij/ contra oēs
hos crudeles insultus potētes erim⁹ victores. Et
hic aliquas accipio ꝯsyderationes.

Prima consyderatio est z

sanctum Antoniū posse dici vere martyrem/ pro-
pter dura verbera ꝛ ꝑsecutiones: nō modo homi
nū/verūetiā inimicorū/ qui tantopere eū affligē-
bant: ꝛ tanto initius/quanto hominib⁹ sunt cru-
deliores: vt dicit Chrys.

Secunda consyderatio.

¶ Stulte iudicāt hi absqꝫ expietia et ꝯtra nostrā
etiā fidē: q̄ malignos spūs esse negāt: aut eos no-
bis nequaq̄ esse dicūt ꝯtrarios. Quāuis nullā ha
beāt ptātē/nisi inq̄ntū de⁹ supremus imperator illis
ꝑmittit: sicut carnificibus suis ꝛ iusticie sue execu-
toribus/ꝓpter aliquā supradictaꝝ causaꝝ.

Tertia consyderatio.

¶ Insipienter arguūt mundani/qui iudicant tri
bulationes solū malis mitti/et ꝓpter eorū scelera:
et ideo irrident bonos cū eos pauperes respiciūt:
aut in aduersitate aliqua maiori q̄ ipsi sint. Con-
syderate sanctum Antoniuꝫ: erat ne malus? aut a
deo odio habitus? Reuera nō: attamen taliter fu
it afflictus/ꝛ modis tam extraneis. Hoc autē fu-
it/ vt gloria sua augmentaret. Sicut dici solet/nō
inueniri quo deus voluerit aliquid magni in quā
cunqꝫ conferre personam/aut excellens ꝑmiū abs
qꝫ ingētibus ꝑsecutionibus: ꝛ q̄n eā probasset per
aduersitatē amarā. Sicut princeps plus laboris ī
prelio dat ꝛ aliter strenuo alicui militi/ q̄ alteri mi
nus valido. Dicit vita sancti Antonij post multas A
persecutiones semel saluatorē nostrum ei appari
isse. Et hoc est quod dicebā/ꝙ ꝑ tribulationes et
infamiā deus dat premiū et gloriā: Act. xiiij. Ver
sus. Ut ꝓbet/ aut purget/aut puniat/aut mereat:
Aut christi pateat gloria pena dat. Job probat/
Iclinat paulū/sese manifestat In ceco/purgat ma
riā: sed punit Herodē.

Quarta consyderatio est:

 ꝙ inimic⁹ conaẗ sepi⁹ aduersas angustias nobis
mittere/vt nos ad malū vertat ad ipatiētiā τ mur
murandū ꝯtra deū/ad blasphemiā/ad idolatriā τ
eū bono iādū/ꝑ h̄ vt ei⁹ imploreẗ subsidiū: attñ ola
ad contrariū vertuntẗ/si his patiēter τ hūiliter vti
voluerim⁹/submittēdo nos dei correctiōi/dispo-
sitioni τ discipline/sicut fili⁹ patri/τ fid⁹ subiectus
supremo suo dn̄o/atq; scholasticus bono suo ꝑce
ptori. Si aūt sanctus Antonius malignoꝝ spiri-
tuū implorasset auxiliū: falsus.i. decept⁹ ab eis fu-
isset. Est eñ inimicoꝝ fraus: vt legimus de vita sā
cti Bartholomei/ ꝙ sepius mittunt aduersitates
his qui eos in auxiliū vocant: vt semꝑ ad eos re-
uertanẗ atq; ip̄os honorificent. Nā etiam interdū
cessant eos affligere: vt decepti credant se libera-
tos vel sanatos esse per eos/τ per inuocationē at
q; sacrificia que illis libant. Et demū omnib⁹ his
qui eis sic associātur: sacrilegis his modis ludūt
false societatis ludū: hoc est/eos trahunt ad vere
B cundiā et in tormenta in hoc mūdo τ alio. ¶ Cre
damus vere/et aspiremus de facto cū sancto An-
tonio/solū deū verū esse protectorē contra stipen-
diariū hunc cruciantē aduersitatē. Ip̄e est qui cū
bonū ei apparuerit liberat: quod quis erga eū me
reẗ per bonā vitā τ firmā credulitatē. Sed si quo-
tidie ad iracundiā prouoceẗ de malo in peius in
cunctis iniquitatib⁹ absq; penitētia quacunq;: et
quod detestabilius est: ꝓpter beneficiū hoc libe-
rationis dicanẗ τ fiant blasphemie: τ contra eū ꝑ
ditiones atq; cōtra fidē/ꝑ falsos honores τ subie
ctionē aduersario suo exuli τ ꝓscripto. Quid mi-
quin hi qui eo pacto agerent a manu angētis ad-
uersitatis/ꝑ eū nō liberētur. Sit igitur deus prote
ctor noster/iuuamen nostrū/spes nostra τ fiducia
τ illi seruiamus deinceps tota vita nostra ī bonis
Tunc assero ꝙ exemplo sancti Antonij futuri su-
mus contra omnes aduersas angustias et crude-
les insultus potentes victores. ¶ Nūc ꝑterea se-
cundū insultū/et tertiū aggredior. Postq̄ ꝑcepit
inimicus/ꝙ ꝑ omnē conatū et crudelitatē stipen-
diarij huius angentis aduersitatis nil proficeret
sed beatum Antoniū gloriosiorē et verū dei mar-
tyrem efficeret: ad aliū se vertit suum stipendiariū
cupidam scȝ prosperitatē. Qui tanto peior est ꝭm
sanctū Gregorium et Boeciū/ quanto occultius
fallit sub vmbra boni et voluptatis/q̄ angēs ad-
uersitas. Est eñ latro proditor: qui ferit osculan-
C do/et occidit amplexando. Propterea inimicus
excogitauit ponere sepenumero in via sancti An-
tonij vasa aurea aut auri similitudinē: vt ip̄e mo-
ueretur per auariciā: et per hoc eremū dimitteret
et denuo mundo adhereret. O quot religiosos et
alios dei christianos decepit inimicus per auarā
talem prosperitatē? Quot fecit a religione in mū-
dum reuerti/ de mundo ad inferos. Sunt profe-
cto multi qui in aduersitatis prelio constantes fu
erunt: per prosperitatē tamen capti sunt et dece-
pti. Et pleriq; erant sapientes et humiles clerici
videntes in schola aduersitatis; qui in ꝓsperitate
fatui efficiuntur/elati/ceci/deum spernentes et om
nē bonam personā. Nec inimici solū diligunt vi-
tiū hoc in priuata persona/verūetiam in regnis τ
magnis dominijs: sicut Rome fuit. Dicit Iuue-
nalis: quod beatus quoq; August. recitat. Nunc
patimur: quia longe pacis mala τc̄. hoc est aduer-
sariorū prelia: vt Hannibalis et aliorū: qui mul-
to minus malorū romanis intulerūt q̄ ea q̄ attu
lit ꝓsperitas. Cui⁹ causa est: quoniā ꝓsperitas lu-
xuriam carnalē adduxit et immoderatā: stultam
quoq; largitatē: que statū excessiuū tenebat in om
nibus rebus. Postea de stulta illa largitate ꝓspe
ritatis filia: que occultatur sub liberalitatis vm-
bra τ validitatis: generatur vitiū quod huic vide
tur cōtrariū: hoc est auaricia cupida et rapax. Ali D
ter eñ ꝓdigalitas vitam diuturnā in excessiuo suo
statu habere non posset/si hac nutrice minus nu-
trireẗ: quia abyssus expensarum abyssum requirit
pecuniarū. Excessiuus stat⁹ est sicut maris abys-
sus/que satiari nō potest. Et qui nimis expendit
ex vna parte: necesse est vt petat τ cumulet ex alte
ra: qui sua consumūt τc̄. Propterea eā nominaui
in principio ꝓsperitatē cupidā. Veritas eñ ꝓba-
ta est: ꝙ qui plus habet/magis appetit seu cumu-
lat: Verū est/nisi ratio ibi domineẗ. Videam⁹ q̄d
sequaẗ ex cupiditate: ex ea ꝓdit maledicta ꝓles la
trociniū/fraudes/rapine/om̄ia mala/iniurie/odia
maledictiones/rebelliones/ dissipationes/ mor-
tales inuidie quorundam contra alios. Hoc totū
apparuit tēpore Iulij et Pompeij/ Sille/ aliorū
q; sine numero. Quid ꝑterea sequiẗ? Audiamus
nō meā/sed Sapientis sententiā Eccl.x. Regnū
de gente in gentē transfertur. Dicit Sapiens/ꝙ
post iniusticiā τ fraudes atq; iniurias sequiẗ mu-
tatio seu translatio dominij siue regni de gente in
gentē. Consyderate igitur quantū maluȝ inducat
inimicus ꝑ stipendiariū suū appetentē ꝓsperitatē
si q̄s nō ꝓuiderit: hoc est/nisi posuerit rationē/me-
surā τ modū statui suo/nō quēq̄ grauādo. Heu si
bn̄ respiciamus viuaciter miserabilē ecclesie san
cte statū: et queramus q̄s hunc induxerit. Credo E
facile respōderi posse ꝑ tyrannū hunc cupidā pro
speritatē hoc factū fuisse: quoniā de eo venit sup-
bia/ambitio/simonia et sacrilegiū/ad nutriendas
pompas/τ excessiuos ecclesiasticorū status. Velit
deus his malis finē imponere: auariciāq; hanc et
simoniam extrudere. Sed valde timeo nedū sit fi
nis. Paulo ante ꝑlatus quidā interrogabat/ q̄ si
monia esset magis reprobanda: aut ea que fieret
per vim/minas aut coactiones/ aut illa que fieret
argento? Fuit responsum primā esse peiorē: que
est acerba contra multos sententia. Nunq̄ eñ ab-
soluenẗ nisi beneficia coꝛresignent: in quib⁹ nihil
prius habent iuris: τ nisi restituant om̄e illud q̄d
a b̄n̄ficio receperūt. Obmitto hanc materiā. Bn̄
opus est ergo his qui faciunt tales minas/ ꝓpter
quas hm̄ōi fiunt mala eis qui contra deū̄ consci
entiā obediunt ꝓpter timorē vnusquisq; a magno
vsq; ad paruū: vt sibi caueant adeo sapienter con
tra ꝓsperitatē auarā: vt ducēdo statū temꝑatū ꝭm
deū τ rationē/τ sine alterius grauamine ad exem-

plū scti antonij ꝯtra oēs crudeles insult⁹sim⁹ victores. Cōformit ad pdicta tres formo ꝯsyderatiōes.

Prima consyderatio.

¶ Interdū maior ē habēda cōpassio erga psonā q̄ est in psꝑitate ꝙ si esset i aduersitate. Quare: q2 male viuit: ⁊ aīe sue multo peior est ꝙ aduersitas.

Secunda consyderatio.

¶ Nō est bonū signū / sed potꝰ manifeste damnationis signū / pctōrē semꝑ recipe in hoc mundo ꝓsperitatē: qm̄ necesse est vt iusticiā recipiat in alio mūdo ⁊ suā punitionē: alr̄ deus iustꝰ nō esset.

F ## Tertia consyderatio.

¶ Utile est in hoc mūdo libēter ⁊ in patiētia ferre aduersitates. Cur? qm̄ hic curiā suā tenet ⁊ sedē miscōia dulcis ⁊ pia / q̄ facile parcit ⁊ veniā dat: sꝫ postea curiā suā et tronū tenebit iusticia horribilis ⁊ crudelissima. Perperā hi iudicāt / q̄ oēs diuites fortunatos arbitrant̄: q2 signū est q̄nq3 dānationis. Male iudicant hi qui auariciā solū putant in retinēdo esse sitā. Male diuidere diuitias suas causa est sue destructionis: ⁊ generat multas inimicitias / inuidias / detractiones: redditq3 holem pauperē ⁊ mendicū. Preterec modo tertiū insultū. Uererer etiā vos fastidio afficere / si quartū ꝓsequerer insultū sancto Antonio factū: ꝑ mendacē iniq̄tatē: vt illi tolleret veritatē ⁊ prudentiā. Mendax em̄ iniq̄tas incantator ē est inimici: est etiā tumultuantis vinū vendens tabernarius: q̄ hos inebriat a quibus recipit̄ / eos potando vino falsarꝫ laudū ⁊ vane glorie: redditq3 eos stolidos ⁊ ꝑsumptuosos plenos oīm errorꝫ / vsq3 etiā ad fidei christiane negationē: si absq3 hoc vt adhiberi possit remediū. Quare hoc? q2 cū ꝑ mendacē iniq̄tatē ad hoc deuenerint / vt se inter alios iudicēt ⁊ existimēt sapiētiores / valentiores / religiosiores: nemo est q̄

G eis ꝯsulere possit. Quō em̄ crederet alteri is q̄ se plus existimat / atq3 maioris scientie inter omes alios? Sed etiā malū os est mēdax iniq̄tas: qō seminat in occulto falsas doctrinas ⁊ contra fidē: ⁊ ꝑ secretas detractiones odia generat ⁊ diffamationes. ¶ Principale autē remediū est: ne dn̄s aut aliꝰquisq3 vlli credat psone / que doctrinā aliquā in occulto dicit: aut que alteri detrahit: nisi etiā parata sit talis ꝑsona illud idem in publico dicere. Bona em̄ doctrina in aperto poni vult ⁊ lumine. Falsitas autē petit abscondi / sic etiam detractio. Erat mihi hic plurā materia de respōsionibꝰ sancti Antonij ⁊ de sua prudētia aduersus mendacē iniquitatē. Sed dictis finē impono / tres tangendo ꝯsyderationes. ¶ Prima ꝟm doctrinā sancti Antonij. Non est periculosior tētatio alicui religiose ꝑsone aut dn̄o / ꝙ cū se iudicat talē / qui nō alterius egeat consilio: ne cuiq3 credere vult ꝓterq3 ꝓprio suo capiti. Et vnde hoc emergit? Reuera ex mendaci iniquitate q̄ ꝑ adulationē secretā aut aptā sic hominē seducit: vt se alijs putet sapientiorem / aut virtutibus magis preditā. ¶ Secunda consyderatio. Periculosissimā res est audire doctrinā in occultō / aut alteri detrahere: si is qui secreto loq̄tur / apte dicere ⁊ proferre nō audeat ⁊ publice doctrinā suam aut accusationē. ¶ Tertia consyderatio ꝟm documentū scti Ludouici. Unaq̄q3 ꝑsona ⁊ specialiter pinceps / talē se debet exhibere: vt q̄s possit audeat plene a veritatē exꝓmere: siue ꝓ eo sit veritas siue ꝯtra eū. Alioq̄n se oīnino dedit mēdaci iniq̄tati / q̄ eā ꝑdit ⁊ decipit. Tp̄s est vt finiā: finē igit̄ faciā: supplicādo ꝙ ꝑ merita ⁊ intercessiones scti Antonij nos supare possimꝰ ꝑiculosum ꝑliū huiꝰ mundi: ⁊ ꝑcipue q̄tuor supradictos insultus: vt ꝯtra oēs hos insultꝰ crudeles nos simus victores. Qō nobis ꝑstare dignet̄ altissimi filiꝰ: q̄ viuit ⁊ regnat in secula seculorꝫ: Amen.

Sermo de die purificationis nostre dominē factus Parrhysius per magistrū Joannē Gerson.

A Suscepimus deus misericordiā tuam in medio templi tui: In Psal. xlvij. Uerba hec ꝓphete Dauid recitāt̄ur in misse introitu matris nostre sancte ecclesie. Utinā in spūali templo nostri cordis mō talē reciperemus misericordiā: vt de nobisipsis ⁊ anima nostra misericordiā haberemꝰ. Quēadmodū admonet Sapiens: Miserere inquit anime tue placens deo: Eccl. xxx. Non est maior crudelitas / furor aut inhumanitas / ꝙ illa que est hominis contra semetipsum: q2 qui sibiipsi nequā / cui bonus? Et inter multas hm̄oi crudelitates / de quibus loqui possem in sequētibus: vna est pmittere se mori / ⁊ scienter quidē: Et qua fame? Fame spūali: q̄ tāto est periculosior quāto aīa ꝑstat corpri / ⁊ perpetua vita tꝑali. Profecto cibus aīe est verbū dei: sicut habet̄ in euāgelio sancti Matthei: holem nō solū viuere pane materiali / sed verbo dei / q̄ panis est aīe. Hi ergo aīas eorꝫ ꝑiculosissime fame mori sinūt / veluti crudelissimi hostes: q̄ panē hūc et vitā spūalē sibiipsis denegāt: q̄ bonas spernūt admonitiones: aut si audierint / confestim eijciunt: ⁊ quod peius est / ꝑsequunt̄: ⁊ odio habēt misericordiā spūalis medici / qui hanc eis administrare vult alimoniā. Hoc apparuit de tyrannis erga marty-

B res. Taceo de tēpore ꝑsenti. Nōne est crudelitas incompꝑbilis et furori similis? Dicit Jesus christus: patrē aliquem nunq̄ filio suo qui cibū quereret / serpentē loco panis ꝑbere: quia nō esset misericordia / sed heu facimus diebꝰ singulis hoc misere aīe nostre: q̄ nobis est multo ꝓpinquior ꝙ filius patri. Aīa nostra quolibet die (mō eā audire velimus) panem petit bone doctrine / dū in oratiōe dn̄ica dicimus: Panem nostrū quotidianum da nobis hodie. In loco huius panis nos illi petimus serpētes ⁊ cibos admodū veneficos / detractiōis / luxurie / inuidie / errorꝫ / supstitiōis / oīs imūdicie ⁊ male suggestionis. De quibꝰ dicit Apl̄us: Corrūpūt bonos mores colloquia praua. O vtinam deo placeat / vt iā a corde nostro tam horri-

bilē crudelitatē expellamus: ⁊ recipiamus miseri-
cordiā/ q̄ nos nutrimentū spūale faciat recipe. Et
qm̄ o v̄go dignissima tu es mater miscd̄ie/ thesau
raria gratie/ fons pietatis. Tu ea es q̄ hodie nos
admones offerēdo ⁊ p̄sentādo misericordiaꝫ tem
plo materiali. Tu ipsa es verꝫ tēplū miscd̄ie: in tē-
plo miscd̄ie figuratū: de quo loquit̄ Statiꝰ poeta
libro Thebaid.xij. dicēs: Athenis fuisse templum
quoddā miscd̄ie tēplū nuncupatū: in quo oīs cre-
atura auxiliū/ subleuamen ⁊ consolationē recipie
K bat. Talis es tu virgo dignissima: tu es verus re-
fugij locus: rationabiliter comparatus illi quem
Romulus romā fundando/ in quo omnes male-
factores in securitate erant et libertate. Te igitur
p̄camur virgo gratiosa: vt s̄m ꝓprietatē tuam et
naturalē conditionē nunc nobis misericordiā ad
ducas: qua deuote recipiamus ⁊ p̄seueranter reti
neamus doctrinā q̄ ad nostram sit saluationem.
Propterea te salutabimus ea salutatione ꝑ quaꝫ
angelus primo tibi huius miscd̄ie nūciauit aduē
C tum ad sanctū corpis tui templū/ dicēs: Aue ma-
ria ⁊c. ¶ Suscepimus deꝰ ⁊c. Scd̄m quatuor mo
dos temploꝝ (de quibꝰ loquit̄ scptura sancta) ser-
mo noster diuidi poterit in quatuor breues ꝑtes:
Prima de aduētu miscd̄ie ad tēplū materiale s̄m
historiā p̄sentis solennitatis literalē expositionē
Secūda de aduentu miscd̄ie in ecclesiā spiritualē
s̄m moralē expositionē. Tertia de templo virgina
li. Quarta de aduentu misericordie in ecclesiā vni
uersalē s̄m expositionem mysticam et figuralem.
Breuitatis tamen causa solum de duobus p̄mis
dicam punctis. Quo ad primū consydero/ ꝙ ani
ma deuota nostre fidei ⁊ religionis mysteria cog
noscere desyderans/ ad eleuandū se in laudibꝰ dei
sui ⁊ sui saluatoris: iam posset querere a matre no
stra sancta ecclesia sue exultationis causaꝫ de festo
⁊ solēnitate/ cantu ⁊ seruitio quod p̄sentialiter ex-
plet? Cui respondet breuiter nostra mater sancta
L ecclesia ꝑ verba ꝓphete ꝓposita dicens: Deuota
anima/ merito exultare debemus: q̄r suscepimus
miscd̄iam/ q̄ pctōribus ⁊ deo facit ꝯcordiā. Olim
(ipsa mater ecclesia inq̄t) regnauit rigorosa iusti-
cia in sidēs tremebūdo throno veritatis: ⁊ tenens
acutū gladiū vindicte et exterminationis. Male
cōtingebat pctōribus/ ꝓditoribus ⁊ malefactori
bus/ q̄ cōtra regalē dei maiestatē delinq̄bant ꝑ le
gis sue ⁊ mandatoꝝ suoꝝ transgressionē: q̄r sic ca
E ptus/ sic suspēsus. Hō ꝓbauit in Lucifero ange
lo pulcherrimo: q̄r cū primū (o Lucifer) vētus sup
bie cogitationē tuā inflasset: atq̄ ad hoc duxisset
vt deo tuo equalis fieri velles/ qui tñ vt ei seruires
creatus fueras. Nullū fuit remediū quin iusticia
subito te ꝓsterneret/ et in horribilē inferni carcerē
deijceret a tam alto loco in tam ꝓfunduꝫ. Adam
nō euasit quin post primā inobedientiā moꝝ enim
iusticia nobili suo vestimēto/ innocētia scꝫ spolia-
uit. Adduxit in regnum suū spirituale rebellionē/
cum a ꝓpria paradisi terrestris hereditate fuga-
uit: mortē illi desponsauit: seruū constituit. Tribu
lationi dedit ⁊ crudelibus satellitibus/ qui eū pe-
nis afficerēt. Qui quidē satellites sunt/ fames/ si-

tis/ angustie/ miserie ⁊ infirmitates innumere: hā
tunc apparuit regnare iusticiaꝫ. Quid dicemꝰ de
diluuio: a quo solummodo octo ꝑsone saluate fue
runt? De subuersione Sodome ꝑ sulphur ⁊ ignē D
de celo cadētē: de deuoratione Dathan ⁊ abyron
q̄ viui descēderūt ad inferos. Hec oīa faciebat re
gina/ q̄ eo dn̄abat̄ tpe iusticia rigorosa. Sed in h
tp̄e nouo (quod gratie tp̄s noīat̄) sublimis impa-
tor suū mutauit iudicē: q̄r lex ꝑ Moysen data est/
⁊ gratia ꝑ Jesum christū: q̄r loco iusticie intron-
sauit miscd̄iam/ dulcedinē ⁊ pietatē: cuiꝰ thronꝰ est
gratia et virga dulcis correctio: de qua dicit Ps.
Virga tua me ꝯsolata est. Multū ergo hoc tp̄e le
tari debemus/ dicit sancta ecclesia: dies festos et
solēnes celebrare: q̄r suscepimus misericordiam: q̄
dei ⁊ peccatoꝝ facit concordiam. Suscepimus ⁊c.
Hec misericordia est b̄ndictus dei filius: qui tali
die (quemadmodū hodiernꝰ est) oblatus fuit pu-
blice in apto/ ⁊ receptus in tēplo: sicut p̄dixerat ꝓ
pheta Malach.iij. Statim veniet ad tēplū suum.
Verum est ꝙ antea hec misericordia suscepta fu-
it in p̄cioso corpe domine nostre in die annūciati-
onis. Sed hoc satis secrete factuꝫ fuit in camera
Marie. Post hac die natiuitatis hec misericor-
dia suscepta fuit in bestiaꝝ p̄sepio/ ⁊ paucis homi
nibꝰ denūciata. s. pastoribus. Hodie v̄o eā susce-
pimus in loco publico/ in loco sancto: in loco ad
quē generaliter cōuenire possunt ⁊ debēt taꝫ pauꝑ
q̄ diues/ i tēplo videlicet materiali/ ⁊ nō in aliquo
angulo templi huius/ nō in loco aliquo secreto et
occulto: sed in medio/ vt omnes accedere valerēt.
Suscepimus (inquit ꝓpheta) misericordiā tuam. H
O aīa/ hic gloriosissimū habes donū tanq̄ letissi
mā ⁊ gratiosissimā nouitatē. Bone domine deus
agimꝰ tibi gratias ꝑ huiꝰ doni excellentia: q̄d que
rimus cū ꝓpheta: ⁊ deuote postulamus/ dicentes
Ostēde nobis dn̄e misericordiā tuā: ⁊ salutare tu
um da nobis. Dn̄e/ nō petimus sapientiā tuā/ iu
sticiā tuā ⁊ potentiā tuā: q̄r plus illa timemꝰ q̄ de-
syderamus. Nō ab re: q̄r sapientia accusabat ho-
minē pctōrē: q̄ nequaq̄ poterat neq̄ sciuerat se ex
cusare. Propterea timebat Job.ix. Si voluerit
mecū contēdere: nō potero r̄ndere vnū pro mille.
Si deus inquit me s̄m iusticiā rigorosam iudica
re velit: de mille accusationibus quibus me accu
saret/ nō scirē respondere ad vnam solaꝫ. Justicia
condemnauit peccatorē: nec quicq̄ ei ꝓfuit ꝓuo-
care siue appellare. Propterea timebat ille idem
Job.ix. Verebar oīa opa mea/ sciens ꝙ nō par
ceret delinquenti. Potentia in executionē pone-
bat sententiā: que effugi ⁊ euitari nō poterat. Ob
hanc causam timebat Dauid: A facie inquit ma-
nus tue ⁊c. Adhuc rigidis increpationibus poten
tie tue nō potui resistere. Haud ergo mirandū fu
it/ si peccator non petebat/ sed refugiebat p̄dicta.
Sed bone domine deus/ pater misericordie ⁊ con
solationis: vt nos letemur ⁊ ꝯfortemur/ sapientiā
hanc in puericiā vertisti/ iusticiā in clementiā/ po
tentiā in infirmitatē: ⁊ solū misericordiā recepimꝰ
q̄ pctōres cū deo cōcordat. Suscepimus ⁊c. Verū
enimuero misericordie cōsyderemꝰ aduentū: qm̄ so- D

la nō venit/sed cū magna τ nobili adducit τ reci-
pitur ꝓcessione. Maria eam presentat. Symeon
recipit τ portat. Anna eam predicat τ testat. Hic
videre possumus/quare Symeon canticū suū di-
cēdo(quod die quolibet in completorio decanta-
tur)tria gl'iose huic puero(q̄ mis̄cdie dicit)dede-
rit nomina. Qm̄ honorauit templū/quādo Ma-
ria hunc p̄sentauit puer: ꝓpterea dicit gloria ple
bis. Ostēdit se beniuolū et humanū/qm̄ Symeon
eū portauit. Ideo dicit salutare. De se dedit cog-
nitionē cū Anna eum fateret: τ ob hoc lumen ap-
pellat. Cantamus itaq̄ hodie rationabiliter can-
ticū verbor̄ assumptorum: Suscepimus τc̄. Sed
mō loqui desistamus d̄ alijs hodiernis solennita-
tis historijs. Suppono enim vos satis informa-
tos esse picturis/literis τ p̄dicationibus. Non in-
stamus curiosis questionibus par̄ ad nostrā edifi
cationē ꝓficiētibus. Uer̄ sermonē nostrum ad ali
quā moralitatē ex p̄dictis/τ de hodierni mysterij
p̄senti festo cōuertamus. Primā partem termine
mus vt ad secundā accedamus. Quemadmodū i
principio tetigi/in nobisipsis templū habemus/
τ quandam dei ecclesiā. De quo dicit sctūs Pau
lus.i.ad Corinth.iij. Templū dei sanctū est quod
estis vos. Murus huius ecclesie τ claustrū/ē cor
P pus qd̄ animam ꝯtinet. Porte τ fenestre/q̄nq̄ sen
sus sunt corꝑales/oculi/aures/os τ alij. Altare est
hominis voluntas: q̄ est tanq̄ in medio cordis tēpli
hui⁹. Suꝑ hoc altare fiunt sacrificia τ oblationes
bonar̄ τ malarū affectionū. Bonus curatus ē so
lūmodo spūssanctus. Parochiana est aīa nostra
Sacerdos est ratio vel intellectus: qui docet pa-
rochianā suam/quonā pacto sese manutenere de
beat τ gubernare. Campane bone sunt inspirati-
ones: quibus sctūsspūs in eminentiori huius tem
pli loco sonitū incutit/τ in turri q̄ synderesis nola
tur. Tēplū intrare nō debēt immūdi porci luxurie
nec canes detractionis/nec excōicati: hoc est/in-
fernales inimici. In hoc esse debet vere fidei lam
pas/igne charitatis accensa: chorda spei sustēta-
ta hui⁹ templi picture/bona sunt sanctor̄ τ sctār̄
exēpla: q̄ nos inspicere debem⁹ τ imitari. Et sic d̄
multis alijs similitudinib⁹ in hoc tēplo: q̄s omitto.
Hic recipe debemus mis̄cdiā: q: meliorē hospitē
hr̄e nō possumus/nec melius p̄sentare offertoriū
Necesse est autē vt nobili concomitet ꝓcessione:
quia Maria q̄ firmā intelligo credulitatē nobis
eam adducere debet misericordiā. Maria interp̄-
tata est illuminatrix: quod fidei conuenit. Symeō
ꝑ quē veram intelligo obedientiā/ipsam recipere
debet τ portare. Symeō interpretat auris siue au
ditus: quod conuenit obedientie. Demū Anna(ꝑ
Q quam perseuerantiā intelligo)eā debet diligēter
seruare. Legimus de Anna/q̄ erat in templo ꝑse-
uerans in oratione quo ad primū. Q, 𝔳o credu-
litas mis̄cdiam adducat/habemus de Abraā: cui
ꝑ hanc virtutē primuz facta fuit ꝓmissio. De hac
misericordia scʒ filio dei bn̄dicto: legimus domi-
nam nostrā vera credulitate misericordiā conce-
pisse/cū dixit: Ecce ancilla domini τc̄. Adhuc ha-
bemus in mille sancte scripture locis eos qui ha-
buerunt verā τ firmā fidē in deum/mis̄cdiam im-
petrasse. Apparuit de Jonatha.i.Regū. de Da-
uid: de Juda/ de Maria magdalena/de muliere
chananea: Matth.x.v. Per oppositū habem⁹ Je
sum christū nō multū virtutis τ misericordie sue
patrie infirmis tribuisse/ꝓpter eorū incredulitatē
Et reuera opinor incredulitatē nostrā: ne miseri-
cordia adueniat magno esse impedimento/ne rex
noster sanitatē consequatur. Magnum esset mi-
raculum/si auxilium diaboli petendo auxiliuʒ dei
haberet: vnus eīn destruit/et alter edificat: nunq̄
talis macula domū intrauit gallor̄: τ timeo ipsam
nō solam venire. Grande est peccatū τ magna ig-
nominia his qui sunt causa eius. Insuꝑ quo ad
secundum/q̄ obedientia consequat misericordi-
am: apparuit de Noe τ Loth: Gen.xx. Et ꝑ con
trariū hi pereūt sine misericordia/qui deo nō obe
diunt. Hoc clare patuit in vxore Loth τ Saule/
τ his qui ante diluuium fuerunt: alijs quoq̄ sine
numero hominibus. Demuʒ ꝑseuerantia virtus
est/que retinet τ misericordiā seruat: q: finis coro
nam meretur/nō preliū: qui absq̄ ꝑseuerantia in-
choat: ignominiose τ verecunde misericordiā de
templo suo spūali effugat τ expellit. Ideo dicit Je R
sus christus: Qui autē vsq̄ in finem ꝑseuerauerit/
hic saluus erit. Qui ergo vult mō recipe fructuo
se τ digne misericordiā nobilem supradictaʒ: sibi
ascissat τ sumat ꝓcessionē/ videlicet bonā in deū
fidem: quis nobis eam adducet misericordiā? bo
na mandatorū suorum obedientia. Quis eā reci-
piet? Bona spes. Quis eam seruabit τ retinebit?
ꝑseuerantia. Tunc secure dicere possumus deo 𝔳-
ba ꝓposita: Suscepimus deus misericordiā tuam
in medio templi tui. Uerū heu summope metuo/
quin hodie plures mis̄cdie loco intra se sumant et
recipiant crudelitatē damnabilē/odiosam τ abo-
minabilē. Non est similis crudelitas aut furor illi
quo quis seipsum occidit et ꝑsequit. Sic autē est
vt quotiensc̄ūq̄ homo aliquis mortaliter peccat
illū seipsum morti dedere. Cui morti? magis odio
se τ tremēde morti que esse queat: hoc est pcti mor
ti. Stipendia peccati sunt mors. Et pctm̄ postq̄
fuerit cōsummatū/mortem generat. Et si queras:
quo pacto miserabilis hec crudelitas peccatoris
intret templū? Respōdeo ipsam cōtrario mō itra
re quo misericordia intrauit: quia infidelitas eam
ducit: inobedientia recipit: obstinatio autē eā ser
uat et retinet. Reuera hec mala est processio: τ illi
cōtraria/que hodierna die fuit celebrata. In ma
gna est confusione/miseria τ desolatione misera-
bile templū aīe nostre/qm̄ crudelitas taliter ipsuʒ
possedit. Nulli parcit: q̄n potius omnia dissipat/
cōburit τ cōfundit. In p̄mis verus hui⁹ templi cu
ratus/spūssanct⁹ videlicet expellit: cui succedit in S
fernalis inimicus falsus/hereticus τ schismatic⁹
Cum primū intraret portas templi hui⁹: oīnibus
vitijs apiri necesse est/τ oīnibus claudit virtutib⁹
Tunc enim intrant cum magna turba τ cōfusione in-
fernalis inimici stipendiarij/vt pauperē parochi
anā ecclesie illius: hoc est animā nostraʒ/ ad eter
nam trahant damnationē. Nota de illis q̄ destru-

unt templa vt laudent. Supbia intrat cū presum
ptione: ipa animā extollit in altū: postea frontem
eius ferit / et contra terram deijcit. In Psal. Deie
cisti tc̄. Quādo elati sunt dicit Psal. Tu eos deie
cisti / humiliasti et suppressisti. Tollūtur in altū / vt
lapsu grauiori ruant. De grauiori autē lapsu eue
niunt ira / inuidia et odium: que excecant animā / et
misere tormētis afficiunt. Horacius: Inuidia si
culi / non inuenere tyranni Mai⁹ tormentū. Nec
abest auaricia / que animā nostrā fatigat et distra
hit p mare / p terras / p ignem / p omnia mortis pe
ricula. Horaci⁹: Impiger extremos cur. mer. ad
in. Pigritia eam cathenis ligat / et vinculo adeo
duro / q ad bene agendū seipsam iuuare non po
test nec mouere. Quid dicaʒ de gule peccatis que
animā prsus inebriant vinis et cibis taliter / vt ob
liuiscat dei et suipsius. Et oīa vertit in fabulas
et derisum / quecunqʒ ei de gaudijs paradisi et pe
nis dicūtur inferni. De nullo eñ cogitant hmōi
gulosi pterq̄ de ventre ipsorū. De his dicit Apls
t Quorū deus venter est. Nec deest luxuria / que cō
burit fetido carnalitatis igne / quicquid boni est ī
habitatione spūali templi nostri. Nunq̄ heu ciui
tas materialis adeo crudeliter destructa fuit a q̄n
tumcunqʒ puersis subuersa fuerit hominib⁹ / sicut
templū hoc spirituale cū introducitur crudelitas
eo quo dictū ē modo. Finaliter idolatria ibi ha
bitat cū sororibus suis germanis: que sunt sortile
giū / magica supstitio: que faciūt vt misera anima
in eorū deos credat: baptismū suū deneget et fidē
christianā: diabolū adoret et illi sacrificet. Reue
ra oīus creatura que se illis dedit sacrilegijs / est
idolatria extra fidē christianā / a sancta ecclesia ex
cōmunicata: et sm veterē legē digna lapidatione
sm nostrā vero digna combustiōe. Cuʒ inimicus
parochianā suam taliter videt dispositā / plenam
plagis mortalibus et in lecto mortis iacentē: cru
delitatē sororē suam vocat / et maledictā supradi
ctam processionē / vt parochianā hanc sepeliant.
In primis infidelitas anime ipsi oculos claudit et
velat / ne videat aut cognoscat misericordiā vt in
uocet eam. Inobedientia inuoluit lintheo et liga
mine inique consuetudinis. Obstinatio eā ponit
in secreto aut arcula / que dei nominat obliuio.
u Et ne vnq̄ ab hac discedat: crudelitas illi suppo
nit durissimū / frigidissimū et horrendū lapidē ob
durationis cordis et spei. Cū sic anima sese habu
erit: actū est de ea / nec vnq̄ speres remediū. Quē
admodū dicit sanctus Bern. in libro consydera
tionū ad papā Eugeniū. Talis eñ homo nec de
um timet nec homies. Si omēs qui ī mūdo sunt
predicatores / quotidie incessanter pdicarent tali
anime / que eo se (quo dictū ē) haberet modo: hoc
est sm malam consuetudinē et cordis duriciam:
nunq̄ eā ad bene agenduʒ efficerent molliorē seu
proniorē / quoadusqʒ ipsa malā suā dimisisset con
suetudinē: cor suū ad deū leuasset: sepulchrū et ab
ominabilē peccati fetorē abiecisset. Nihil in ea p
ficerēt verba dulcia vt mollior fieret: nec dura ver
bera vt rumperet aut flecteret: quoniā surda ē ad
omnia bona. Nihil timet / immo nec corporalem
mortē: que tñ breuiter et certo illi instat et minat.
Apparuit in Juda et Pharaone atqʒ alijs. Et de
hoc dicit Sapiens: Vide q nemo potest corrige
re eū quē deus despexerit tc̄. De iudeis p tēpore
passionis tc̄. Deus ex gratia sua nō nobis talem
euenire permittat crudelitatē / et cordis duriciā ta
lem. Attamen audite adhuc dolū et inimici dece
ptionē: nō ei sufficit q anima facta sit eius paro x
chiana et subiecta: et taliter (vt dictū est) sepulta.
Sed vt augeat malū / et quādoqʒ aliquod p mise
ricordiā apponat remediū: supponit anime pan
nū aliquem contextū hypocrisi / fictione et dissimu
latione / quo mundo appareat pulchra. Si eñ nō
esset hoc hypocrisis palliū / supradicta psona ap
pareret adeo turpis / odiosa et abominabilis mū
do / q confestim irrideret / et ab hominib⁹ dure in
festaretur: et per magnā verecundiā forsitan con
uerteret. Deinde priusq̄ misera illa anima in in
ferni sepeliat cemiterio. Ibi eñ inimicorū sepeli
entur parochiani. Sicut apparuit de nequā diui
te / qui sepultus est in inferno. Inimicus parat /
vt mortuorū cantētur vigilie. ¶ Et qui has can
tant vigilias? Reuera adulatores / qui sunt capel
lani et cantores diaboli. Vigilias quidē incipi
unt per Placebo: sed loco laudū dei / deū cōtume
lijs afficiunt / maledicūt et denegāt. Falsas predi
cte psone sic sepulte laudes decantāt: et loco flet⁹
falsa habent gaudia / solatia et refrigeria. O de
us: si quis corpalibus posset oculis inspicere ani
mā hominis talis: pfecto res videretur extranea /
multūqʒ horrenda. ¶ Sic eā duci in mortē et in
ferni sepulchrū / eo tamen fit modo. Si autē forsi
tan quisq̄ presentiū ob hanc tristem miseriaʒ / aut
quicq̄ boni loquat / et ad emendationeʒ suadeat:
Multo satius illi foret si abesset. Confestim eñ ir y
ridebitur tc̄. digito ostendet / et contumelijs affici
etur. In hoc mortuorū seruitio nō est pax: quia pax
nō est impijs. Oblationes et sacrificia sepenume
ro valde sunt crudelia: quia sunt de carne et hu
mano sanguine. Mitto declarationē. Posset in
troduci de Busyride tyrāno / qui sacrificabat ho
mines dijs suis. De Diomede / qui eos equis da
bat: de Polyphemo tc̄. Cōsyderate ergo in qua
miseria sita sit anima / q̄ de templo suo miseri cor
diā expellit / vt damnabilē recipiat crudelitatem
Propterea o deuota aīa ad dei similitudinē cre
ata / suo pcioso sanguine amantissime redempta / eij
ce ppter deum / eijce maledictā hanc hospitā cru
delitatē / et misericordiā recipe. Cui receptionis
modus in pcedentibus est demonstratus: sm ho
dierne diei mysteriū bonā assume credulitatē que
misericordiā ipsam tibi adducet: bonā obediētiā
que eam recipiet: et bonā perseuerantiā que ipaʒ
custodiet. Te oro ppter deū interea dū misericor
dia suū tenet tronū et suū iudiciū / in hac vita te il
li submittas: noli expectare iusticie sententiā post
mortē: quoniā sine remedio pdereris / et rigorose
damnareris. Propterea rogabat Psal. dicens:
Domie ne ī furore tuo arguas me: neqʒ in ira tua
corripias me. Et Anselmus: Ira dei tc̄. Medita
re hō meditare quid p sit oīe illud qd in h mūdo

facis: omne qđ afflictiõe magna pficis/oẽ qđ p rapinã obtines/oẽ qđ vindictã postulas: q̃ntascunq̃ cadaueri tuo malas ministres voluptates. Si cadas in districta mortis hora/in horribile iudiciũ iusticie/in mortẽ ppetuã. Et p cõtrariũ non est nisi breue quoddã momentũ de oĩbus huius mũdi penis q̃bus afficimur vt dei seruem⁹ mãdata: eas cõparando ad paradisi gloriã: quã misericordia oĩbus bonis suis dargit hospitibus. Quã nobis cõcedat pater ꝛ filius ꝛ spũssanctus. Qui viuit in secula seculoꝝ. Amen.

Sermo de annunciatione Marie p magistrũ Joannẽ de Gerson:

Z 

Ve Maria gratia plena dñs tecũ. Benedicta tu in mulieribus. Solet dici sanctũ Gabrielẽ bonũ esse nunciũ. Reuera bonum nunciũ nobis ãnũciasti sancte Gabriel/qñ ex sublimi totius trinitatis cõsilio tu p nostra redẽptione descendisti in tali sicut hodie est die: de celo ad terrã in ciuitatẽ nazareth/in galileã: ꝛ salutasti virginẽ despõsatã Joseph/ cui nomẽ erat Maria: quã salutando pposita dixisti verba/nisi q̇ in pncipio eius nõ adiunxisti nomen scꝫ Maria: postea eã nomiasti: Aue maria ꝛc̃. Valde pulchra salutatio est hic ꝛ acceptabilis benedictio: q: p talẽ salutationeꝫ/p tale aue destructa fuit humani generis maledictio/q̃ venit p euã: ablatũ fuit ve malũ perennis dãnationis/nisi nos obstiterimus. Quid ḡ hic facere ꝛ cogitare oẽ cor debuit omne cor religiosum/verũ/nobile ꝛ amans? Valde letari debet sobria specialis cõsolatiõis/leticia/penã adhibere debet vt digne meditari possit hãc salutationẽ ꝛ reuerenter psentare. Cui: tibi virgo dignissima/honorabilissima ꝛ benignissima: tibi regina mundi p quã nobis venit gaudiuꝫ/apparuit salus ꝛ salutatio: q̃ talis es vere dicta ꝛ adeo gratiosa: vt qui te salutauerit/hunc resalutes. Si autẽ
A salutaueris aliq̃uã psonã/erit ne sine salute? Si dixeris ei aue/poterit ne cadere aut manere in ve dãnationis? Sed etiã nos q̃ hic sumus ad loq̃uendũ ꝛ audiendũ aliquid qđ ad tuã sit laudẽ ꝛ nostrũ edificationẽ: qui scimus sine gratia nil nos posse pficere. Recurrimus ad te deuote/q̃ plena es grẽ: plena p excellentiã ꝛ supabundantiam: posses ne nobis eã negare? Sed posses ne refutare ꝛ repellere: tu q̃ ea es absq̃ quocũq̃ mendacio: q̃ nunq̃ defuisti humane creature te puro corde requirenti? Non certe. Et in ea spe/fide ꝛ cõfidẽtia nos rememoramus dignã tibi salutationẽ: quã Gabriel hodie tibi nũciauit dicẽdo: Aue maria ꝛc̃. Hodie bene cõpletũ est magnũ desyderiũ veteꝝ sanctoꝝ patriarchaꝝ ꝛ pphetaꝝ/ꝛ oĩm generaliter q̃ liberationẽ expectabant de mortis periculo ꝛ damnatione: qui totiens in meditationibus/suspirijs/verbis ꝛ scripturis desyderabant ꝛ clamabant hunc qui totus est desyderabilis. Totus desyderabilis: Desyderatus cũctis gentibus/ꝛ desyderiũ collium eternoꝝ. Unus dicebat: Utinã celos dirumperes ꝛ descenderes. Alter: credis q̇ nunq̃ eũ sum visurus: credis ne me aduentum eius expectare posse? Alius: Rorate celi desup ꝛ nubes pluant iustum: aperiat terra/ꝛ suũ germinet saluatorẽ. Hodie inq̃ cõpleta sunt oĩa desyderia/qñ recordat⁹ est de⁹ misericordie sue ꝛ nostre miserie: angelũ suũ Gabrielem misit: qui incarnationẽ bñdicti filij dei nũciaret/ꝛ diceret salutationẽ ppositã: Aue Maria ꝛc̃. Et q̃uis hodiernũ mysteriũ tã arduũ sit ꝛ tã pfundũ/vt a nullo cõprehendi possit: nec verbis cõsequi eius sublimitatẽ liceat: nihilominus tamen in breui quatuor dicã veritates seu cõsyderatiões. Deinde ad nostrã descendã edificationem. B

Prima consyderatio.

¶ Hodie cõceptus fuit benedictus dei filius absq̃ cõiunctione viri: sed ex pciosissimo sanguine virginis marie: taliter vt dei mater dicat/ꝛ deus fili⁹ suus tẽporaliter: qui filius dei est eternaliter in ea factus fuit ꝛ formatus. Iste puer in vno momẽto subito (nõ expectando nature operationẽ) fuit adeo pfectus in sensibus ꝛ scientijs sic̃ mõ est. Silr plenus fuit virtutibus/quo ad corpus valde pusillus fuit: hodie alioꝝ minimus factus fuit pulcherrimus ꝛ bene cõplexionatus: cũ deus dicat opa sua esse pfecta: opus hoc fecit sine medio vllo.

Secũda consyderatio.

¶ Hodierna die facta fuit prima oblatio siue offertoriũ p salute nostra in sacrato tẽplo vteri dñe nostre. Et acceptata fuit hec oblatio per totã trinitatẽ p nostra redemptiõe in illo tẽplo sacro/in palatio illo digno ꝛ honorato dñe nostre. Celebrate fuerunt nuptie diuinitatis cũ nostra humanitate. Profecto hic paupertas diuitẽ habet maritũ: cũ hũanitas nostra se maritat ꝛ iũgit diuinitati. Hodie igit primũ est ꝛ pncipale totius trinitat⁹ festũ: qñ deus filiũ suũ iungit matrimonio: ꝛ spũssctũs celebrat nuptias: nostra dña dat ꝛ ministrat materiã: ꝛ ipa locus est/hospita ꝛ domus magistra: dona ꝛ munera oĩm virtutũ plene ꝛ absq̃ mẽsura sũt effusa. Datus est spũs nõ ad mẽsurã: ꝛ de ista plenitudine ꝛ de h̃ qđ superat: adhuc satiat ꝛ nutritur spũaliter oĩs creatura q̃ ea vti vult debite. C

Tertia consyderatio.

¶ Nõ est locus in mũdo/nec in celo/nec in terra vbi mirabilius opus factũ fuerit vnq̃ aut digni⁹ q̃ intra pciosum templũ sacrate virginis Marie. Hoc quidẽ die audite mirabilia amoris ꝛ mĩscõie argumẽta: deus est factus hõ/ꝛ hõ deus: Imortalis mortalis/eternus tpalis. Virgo est mater: filia suũ ɔcepit patrẽ: creatura suũ creatorẽ: habem⁹ dñm nrm in fratrẽ/ꝛ sororẽ nostraꝫ in matrẽ. De⁹ est caput nostrũ/papa nr̃/ꝛ nr̃ apl̃s: vt det plenaꝫ veniã. Hodie facta est pax dei ad hoĩem/ꝛ hoĩs ad angelos: q̃ pmulgata fuit in die natiuitatis.

Quarta consyderatio

¶ Hodie dña nostra altius nomē accepit: ꝛ pfe-
ctius qȝ esse possit hominum post nomē filij sui. Et ē
ꝙ mater dei dicaꝛ melius eā appellare non possu-
mus: qm̄ p hoc habet veluti auctoritatē ꝛ natura
le dñium ad totius mūdi dñm: ꝛ a fortiori ad oñe
id qȝ huic subiectuȝ est dño: ita ꝙ in nōie suo oīa
flectāꝛ in celo ꝛ l terra ꝛ in inferno: ꝛ miracl'a ostē
dunꝛ: p hoc accepit plenitudinē gratie: nō solum
p se/ sed ꝛ p oībus nobis. Propterea dña est cuȝ
D ea: nō sicut est cū oībus p oīa: per p̄sentiā/ essentiā
ꝛ potentiā: sed p gratiā ꝛ sctificationē singulareȝ.
Ideo dña nr̄a ẽ aduocata nr̄a/ mediatrix nr̄a/ nr̄a
regina/ nostra imperatrix: p cuius manus deus or
dinauit dare ea q̄ dat humane creature: s̄m ꝙ di-
cit sanctus Bern. Ob hanc causam hodie domina
nostra confirmata fuit regina ꝛ dña in seip̄a ꝛ sup̄
seip̄am: hoc est/ ꝙ rō sit magistra corpis sui: ꝛ cor
pus taliter obediuit/ vt nulla prorsus inuenta fu-
erit rebellio: nō plus q̄ in p̄mo innocentie statu.
O deus q̄ pulchrū regnū/ q̄ pulchrū dñium. Fu
it pfecto pulchrius q̄ vniuersi mundi hoībus ar-
mis dñari: quēadmodū Alexander aut Julius ce-
sar/ dñatio talis regalis multū est hec in nob̄ extra
nea. Sepe em̄ corpus dñatur: ꝛ rō serua est/ ꝛ in tur
pi subiectione. Cōcludamus igiꝛ ꝙ pp̄ter illas q̄-
tuor cōsyderationes nostra dña rōnabiliter ab an
gelo salutata fuit ꝛ plena gratia nominata: ꝛ inter
oēs mulieres benedicta. Aue maria ꝛc̄. Ueruȝ cor
deuotū ꝛ cōtemplatiuū hic querere posset ꝛ se ele
uare in amorē dei nostri ꝛ digne matris eius: Iter-
rogando vnde talia pcedant mirabilia? Respon-
sio: Eueniunt ex pura gratia dei/ misc̄dia ꝛ pieta-
E te. Sapientia et veritas nos accusabāt: nec qȝ re-
sponderemus habebamus: nec quo nosip̄os excu
saremus: iusticia nos cōdemnabat: nec sciebamus
ad quē pùocaremus: potētia exequebaꝛ sententiā:
nec quo fugeremus cognoscebamus: nec resistere
poteramus donec misc̄dia ꝛ veritas obuiauerūt
sibi: quā iusticiā ita cōcordauit misc̄dia ꝛ pacauit
ꝙ iusticia ꝛ pax se mutuo osculate sunt: hoc fuit fa-
ctū hodie postq̄ nostra dña assensit angelo dicen
ti: Aue. Hic sumi possēt sublimia mysteria/ magne
deuotiones laudando piā dei misericordiā: sed qꝛ
oīa dicere nō possumus in tā breui tp̄e: cōuertam⁹
(si placet) nostre cōsyderationis oculos ad dispo
sitionē nostre dñe cōtuendā: q̄ nobis apparet per
pulchrū hoc euangeliū: Missus est ꝛc̄. In quo cō
tineꝛ thema nostrū/ ꝛ incarnationis mysteriū p se
cretariū sanctū Lucā. Dicamus ꝛ si mysteriū hoc
principaliter celebratū fuerit p piam dñi nr̄i mise-
ricordiā: nihilominus tn̄ dña nostra templū suuȝ/
palatiū suū dispositione sua ꝛ ordinatiōe (sicut spe
ctabat) ad admirabile tale opus: clarissimū habe-
bat habitaculū purissimū atq̄ ordinatissimū. Di-
co igiꝛ ꝙ misericordia pia que fuit tanq̄ nuncia ꝛ
mediatrix toti⁹ huius mysterij descendit p̄mū in
dñam nostrā: ꝛ tres misit puellas/ tres ancillas do
micellas aut camerarias q̄ illi seruirent: q̄ eleuata
erat in totius mundi reginā. Nō mihi fidem adhi
beatis si nō ostendero p textum p̄sentis euangelij
sanctū angelū Gabrielē (q̄ erat tanq̄ minister mis-
sus a deo: vt sibi suū p̄pararet hospitiū) has tres ine
nisse puellas camerarias aut domicellas siue ancil
las que illi seruirent. Et quomodo nominantur? F
Prima vocaꝛ discretio ꝛ sapiens veritas. Secun-
da pura et mūda virginitas. Tertia obediens hu-
militas. Prima hec fuit q̄ eā meditari faciebat sa
pienter/ qualis esset angeli salutatio: et inq̄rere di
ligenter modū adimplendi suā monitionē. Quo-
modo fiet istud: quoniā virū nō cognosco? Secun
da ea fuit q̄ rn̄dere fecit nostrā dñam/ se nō habe-
re ppositū habendi cognitionē carnalē aut associ
ationē viri; virū nō cognosco. Per tertiā respon-
dit: Ecce ancilla dñi: fiat mihi s̄m verbū tuū. Per
vltimū verbū sacratū templū dñe nostre stabilita-
tē habuit: per scd̄m puritatē/ et p p̄mū claritateȝ:
s̄m tres ipsius aīe potentias: q̄ sunt irascibilis/ cō-
cupiscibilis ꝛ rōnalis: aut s̄m tres virtutes theolo
gicas: q̄ sunt fides/ spes et charitas: s̄m etiam tria
appropriata tribus psonis trinitatis: q̄ sunt potē
tia/ sapiētia et benignitas: cōtra tres humane cre-
ature inimicos: mundū/ diabolū et carnē. Scd̄m ꝙ
nostra dña in salutatione nostra appellaꝛ Maria
qȝ tantū valet sicut illuminata aut maris stella/ p
pter veritatis lumen: fuit gratia plena cōtra malā
charitatē. Habuit dñm secū et suā benedictionē:
qȝ nō cōtingit nisi humilibus et obedientib⁹ con
tra superbā iniq̄tatē. Sup quē requiescet spūs me
us ꝛc̄. nō est verbū nostri thematis in quo nō pos-
set reperiri hec applicatio. Uex est ꝙ cū intra se- G
cretū mentis mee vellē latius officia harꝝ triū vir-
tutū aut domicellarꝝ nostre dñe familiarissimaruȝ
aperire: et dicere quo pacto quelibet aīa deuota
q̄ vult finaliter coronari in supioribus celis: que
vult etiā p fidē aut gratiā esse mater dei spūaliter/
s̄m pmissum in euangelio: Quicūq̄ fecerit volun
tatē patris ꝛc̄. sic domina nostra maꝛ fuit carnalis
capere debet in familiaritatem suam tres has vir
tutes s̄m cōditionē suaȝ et statū. Cū vellē inquā sic
p̄sistere in hu⁹ declaratione: venit in mentē meaȝ
et se p̄sentauit odiosa quedā figura/ monstrū quod
dā terribile. Si horrorē habuerim et fremitū/ nil
est qȝ petatis. Erat vitiū quoddā misericordie cō
trariū: et nominabaꝛ crudelis tyrānus/ aut odio-
sa crudelitas: ip̄a est filia humani generis inimi-
ci sathane: p quā impugnat/ tentet et affligit oēs
deuotas aīas deo seruire volentes/ et finaliter l ce
lo coronari/ a sanctꝭ angelis salutari ꝛ honorari.
Et quēadmodū pia misicordia ex deo dñe nostre
adduxit et ordinauit tres virtutes/ sicut tres domi
cellas: sic tyrānis crudelis et inuidiosa p mūdum
mittit falsos tres pditores latrones guttura ab-
scindentes/ vt violent aut corrūpāt pulchras has
tres virtutes. Tres hi proditores nequā nomina-
ri possunt adulator mendax/ voluptas luxuriosa/
stat⁹ pomposus/ iactabundus et ambitiosus. Pri
mus corrumpere nitiꝛ veritatē. Secundus castita
tem. Tertius vero humilitatē. Bene fortunata est
aīa/ que falsos hos tres pditores a se potest repel
lere. Et per oppositum maledicta est ꝛ indigna no H
stram salutare dominā: et etiam vt ip̄a talis amo-
do salutet/ si tres hos pditores apud se detineat.

quā de re:q: ipa ē excōmunicata sicut falsaria aut
visuraria aut sortilega: sicut ea q̄ templa incēdit: vt
sacrilega honoris ⁊ corone dn̄i sui: hoc ē/glīe sue.
De his tribus ꝓditoribus verba faciamus. Et
primis de mēdaci adulatore/q̄ est veluti incanta-
tor diaboli: qui apparere facit qđ nō est: de albo di
cit nigrū/⁊ de nigro albū. Eos quoq: stolidos fa-
cit ⁊ freneticos q̄ ipm̄ recipiunt: q: occidit verita-
tem: ⁊ qn̄ veritas deficit/error subintrat ⁊ falsitas.
Non est quisq: vsq: adeo sapiens qui fallat̄ si attētet
auscultare ei. Nihil est qđ credere de se non possit
cū laudat̄: hic supple qui est in potētia cōstitutus:
vt inquit Juuenalis. Nota de Xerxe cui dicebant
adulatores terrā sufficere nō posse vt suos sustine
ret armigeros. De roboam cui iuuenes dicebant
eū melius valere patre suo Salomone: ⁊ ꝑ hoc ꝑ-
didit populū suū de Alexandro/q̄ se filiū dei arbi-
trabat̄. De Nabuchodonosor q̄ voluit de⁹ appel
lari. De multis mulieribus q̄ sibiipsis pulchre eē
apparent: ab alijs tn̄ irrident̄. De lucifero q̄ pro-
I pterea decidit a tam sublimi loco in tā ꝓfundū.
Adulator mendax/est veluti ioculator ⁊ music⁹ di
aboli: q̄ semꝑ notas suas ⁊ vocē ad voluntatē au-
dientiū ⁊ chorizantiū cōuertit: quantūcūq: labant̄
aut deuient. Et est veluti speculū qđ arridet riden
tes ⁊ plorat cū plorantib⁹. Adulator portat lumen
sciētie aut cōsilij ad voluntatē dn̄oꝝ suoꝝ quantū
cūq: sciat eos ad malā declinare viā. Temporizā
dū est inquit: dissimulandū est talē me volunt: talē
quoq: me habebūt. Adulat̄ assentit̄ oībus que di
cunt̄ siue iure siue iniuria. Adulator est syren incā-
tans ⁊ submergens: ⁊ est veluti scorpio. Adulator
(qđ peius est) corrumpit vere fidei veritatē vt alte-
ri cōplaceat ⁊ sibiipsi ꝓsit. Et credere facit menda
cia/sortilegia/incantatiōes/idolatrias/artes magi
cas ⁊ diabolicas: ⁊ deū derelinquere vt recurrat̄
ad diabolū: ac si esset potentior/sapientior aut ma
gis misericors ꝙ deus. Et sic anīa q̄ a deo amari
deberet est repudiata ⁊ repulsa ab amore suo ⁊ gra
tia sua: ad exemplū Saulis ⁊ Osie ⁊ Jezabel: qui
ꝑ falsa sortilegia vitā ꝑdiderūt ⁊ regnum. Fugite
precor subdolū hunc ꝓditorē: assumite tria cōtra
eū remedia ad regine nostre exēplū. Cogitate subi
to ad q̄d tendant: ad quid velint verba eius/q̄ in ꝓ
sentia sua aliquā laudat ꝑsonā. Dixit quidā adula
tori suo: Uis ne me vendere qui me laudas? Hoc
tenore fecit dn̄a nostra/que ad ostiū anime sue dis
cretionē habebat/vt bene cognosceret quis intra-
re vellet ꝑ ꝯsensus pessulū. Cogitabat inquit q̄lis
K esset ista salutatio. Examē aūt ħ meli⁹ fieri debet
in laude ꝙ in vituperio. Et hic dant doctores dif
ferentiā inter bonū angelū siue bonū nunciū ⁊ ma
lum. Quia bonus in initio incutit timorē: ⁊ in fine
affert leticiā. Malus aūt cōtrario modo: quia du-
cit in perditionē. ¶ Secundū remediū est amare
eos q̄ dicunt veritatē: ⁊ signo ostendere bene vel-
le audire veritatē: siue ꝓ se sit veritas siue ꝯtra se.
Nam dominus aut dn̄a que non vult audire nisi
sibi placentia/⁊ ad laudem suā: adulatores corā se
nutrit: ⁊ omnes alios repellit ad minus facto. Hoc
fuit doctrina sancti Ludouici ad filiū suum. No-

ta hic de rege Achab/qui voluit aggredi bellum:
⁊ pseudo ꝓphete omnia sm̄ voluntatē suā illi euē
tura nunciabāt. Ipse cōtrauit quendā prophetā
bonū Micheam: qui illi veritatem dixit: attamen
mox eum in vincula iussit cōiectari. iij. Regū vlti.
Nota de fide adhibenda his q̄ deū diligunt/⁊ ve-
ritatē cognoscunt. Cuilibet experto in sua arte cre
dendū est. Qui nō est fidelis deo/quomodo homi
ni fidelis erit? Nota de quodā predicatore quē in-
terrogauit dn̄s/quid de eo per eius terram aut pa
triā diceret̄. Nunquid aīt dicunt me bene guberna
re? Mei em̄ ministri ⁊ qui mihi assistūt/omnia be-
ne se habere affirmant. Respōdit ꝑdicator: Oīa
se cōtrario habere modo atq: oppositū verū esse:
quia vndiq: ei maledicebat̄. Ipsi em̄ aut sui offici
arij omnia spoliabant/omnia auferebāt: nihil ꝓ
sus dimittebāt tam spolijs ꝙ taxis/ꝙ impositioni
bus siue tallijs ⁊ armigeris: ⁊ breuiter omnes dice
bat cōtra eum vindictā a deo expetere. ¶ Tertiū L
remediū est: vt fides nō adhibeat̄ alicui persone i
occulto/de quacūq: re cōtra alteꝝ aut cōtra bonā
doctrinam: si talis ꝑsona nō sit parata in aperto/il
lud idem dicere: alioquin dominus aut dn̄a istoꝝ
ꝑsuasione in omnia caderet mala/odia/suꝑstitio-
nes ⁊ errores sine vllo remedio: q: nō dat̄ excusati
oni locus. Nota qualiter dn̄a nostra diligēter cō-
siderauit vniuersam angeli salutationē ⁊ finē: po-
terat euenire amor curialis: hoc est/amor caninus
.i. omnis inuidia ⁊ adulatio. Cōcludamus ꝙ ꝓdi-
tor ille adulator nos nō in excōmunicationē coniij
ciat/vt nostrā dominā salutemus: ⁊ ipa nos iterū
salutet/cū dicimus corde aut ore: Aue Maria ⁊c̄.
¶ Dicamus modo de secūdo proditore/luxurio
sa voluptate: qui occidit aut repellit purā et mun-
dam castitatē. Et per hoc templū dei immūdi⁹ ef-
ficit̄/ꝙ hara porcoꝝ: ⁊ de sponsa dei fit immunda
coquinaria inimici: ⁊ de regina serua ⁊ subiecta/et
est excōmunicata. Quanta regna ꝑ voluptuosam
luxuriā ad perditionē deuenerunt? Troia magna
⁊ roma/immo (quod maius est) vniuersus mūdus
per diluuiū ⁊ quinq: ciuitates peccatrices/perdi-
tum iere per ignē celestē. Hoc fuit iniquitas sodo-
me: Omnis caro corruperat viā suā. Multe muli
eres magne eminentie destructe sunt: in infamiā
⁊ vituperiū cū omi sua prole ⁊ sobole redacte. Nō
est tam pulchrū ornamentū/⁊ adeo pulchra coro- M
na sicut castitas. Ipa est virtus que nomē habet
per totā vitā ⁊ mortē. Modo vnusquisq: christia-
nus aut christiana magis honorare debet corp⁹
suū ꝙ ante incarnationē in honorem iesu christi ⁊
virginis marie. Tria ad hoc sūt remedia. ¶ Pri
mū est fugere ociositatē: sicut fecit beata virgo que
continue orabat aut laborabat/aut literis incum
bebat: dū nō dormiret aut comederet. Ocia si tol
las periere cupidinis arcus. Ociositas est fatua
que docet omnes fatuas abominationes: ⁊ tales
vt explicari eas non liceat. Hinc est ꝙ cōfessio im-
peditur ⁊ cadit persona clauso ore ad damnatio-
nem. Apostolus loquit̄ de hoc in epistola ad Ro
manos. Et dicunt doctores ꝙ quasi propter hoc
peccatū deus assumere humanā carnē dimisisset.

Beata virgo occupabat in scripturis legendis: et
dicunt aliqui angelū inuenisse eam legentē illud
Esaie: Ecce virgo cōcipiet et pariet filiū etc. Liber
de regimine principū et alij boni sūt in quibus facta
recensent moralia. ¶ Secundū remediū est: vita-
re vsum vini et fortium atq calidorū cibor. Olim (vt
dicit Ualerius) vsus vini mulieribus sub pena mor-
tis erat prohibitus. Et dicit Iuuenalis: quod postquam ebri
etas possederit hominē/nulla est castitas que serua-
A ri possit: nec fides/nec lex/nec honor. ¶ Tertium
remediū est omnes malas occasiones/societates
suspectas/et turpes collocutiones vitare: sicut dicit
apostolus: Corrumpunt bonos mores colloquia
praua. Mulier que libenter audit verba turpia/est
veluti prorsus addicta. Angelus reperit dominā
nostrā (sicut dicit sanctus Bern.) solitariam in ca
mera sua: non quidē Bertham siue Gualtherū al-
loquentē. ¶ Remediū generale est penitentia et
nō recidiuandi propositū/et recurrendi ad ordinem
sanctorū et sanctarū: cōsyderando deum et angelos
eius cuncta clarissime videre. Quomodo audet cre
atura aliqua vidente tota trinitate et vniuersa pa-
radisi curia/quod non auderet agere extraneo ali-
quo vidente homine: quamquam si peccatū perpetratū
est/de eo debet fieri confessio. Nota de thaide: no
ta de eo qui semper dicebat: Aue maria etc. et flos quo-
dam lilij in eius creuit ore. Elonganda est a vobis
voluptas luxuriosa: falsus quidē proditor. Facit
enim animā veluti illum qui incendit sacratum dei
templū et hospitale. Ideo excōmunicata est et salu
tē recipere indigna: quamquam salutet et dicat: Aue ma-
ria. Superest loqui de pomposo statu qui humili
tatē depellit obedientē: status de se bonus est: quia
dicitur a stabilitate aut firmitudine: sed quando ela-
tio iungitur et copulatur statui/pessima gignitur
proles. Est fera pessima: est pessima maris abys-
sus/rapax lupus: in quolibet statu vt in statu cleri
cali simonia/fictio/hypocrisis/schisma et diuisio.
In statu ciuili: fraudes/periuria/vsure/verba et va
rie deceptiones. In statu militari aut dominatio
nis: violētia/rapina/tyrānis/et deinde seditio. Et
quia loquendū mihi nō est hic/nisi de statu milita
ri aut dominij principaliter: et videmus ad oculum
grauia et horribilia mala que vndique accidūt. De
mus tria remedia contra malignū istum prodito-
rem: statū pomposum in statu dominij/qui est ve-
luti si quis se membratim dilaniaret/discerperet et
sese destrueret: membra enim dominij sunt subiecti:
sine quibus dominiū persistere nō potest. Et adula-
tor est cognatus status probrosi: rapina est fatua
nutrix: largitas est filia sua/et etiā seditio: que fugiunt
eum et destruūt. ¶ Primū remediū aut cōsydera-
tio est ad finem suū aut de morte propria meditari
et deinde quē locum sortietur anima: vel paradisum
per bona opera/aut infernū per delicta. Hanc cō
syderationē semper habuit nostra domina: et prope-
rea dicitur esse in galilea: quod interpretatur trās
migratio seu mutatio. Sicut dicit apostolus: Nō
habemus hic manentē ciuitatē: sed futurā inquiri
mus. Dicebat femina quedā deuota: Quid prosunt
omnes hi violenti status. Nunquid necesse est mo-
ri? Hic aliquis diues est aut honoratus gaudens
aut fortis sicut in somnio aut in actu aliquo: aut
scena persone sunt per representationē morū falsa/
nihil inuenies. Dormitauerūt omnes et nihil inue
nerunt de sexingentis milibus in deserto pugnan
tibus: solū duo euaserūt in quadraginta ānis. Cō
syderate tēpus vestrū: ornate corpus vestrū omni
bus modis auro et preciosis lapidibus. Et quid est
corpus nisi saccus stercorū/cibus vermiū in breui/
et cadauer vile/fetens et abominabile? Adulator
hic dicere posset: Carpis ne tu reginarū vestimen
ta/dominarū aut domicellarū? Uis ne incedere mo
re rusticarū mulierū aut beguinarū vestiri? Respon- P
sio: Non carpo quicquam preter excessus/abusus/su-
perbiā et malā acquisitionē. Nota reginā hono-
rari propter representationem totius reipublice.
Aut aliū veluti regalē siue sacerdotalē dignitatē
representantē. ¶ Secundū remediū aut cōsydera
tio est/cogitare ad miseros suos subditos: fratres
quidē quo ad naturā/et sepenumero dominos quo ad
gratie bonitatē: quēadmodū dicebat romanus quo-
dā imperator se velle esse talē subiectis suis/qualem
vellet dominū suū sibi fore si subijceret. Dēs nos
deū habemus summū dominū: cui reddēda est ra
tio de singulis que nō faciet eis animā qui eā non fe
cerint. Recitatur de magno basilio: qui cōmēdauit
pauperē quandā feminā cuiusdā patrie dño vni: qui
scripsit se ei supperlas ferre nō posse/quia onera-
ta esset taxationibus. Respondit Basilius: Si ve
rū esset hoc/ipsum excusatū esse: quod si mētiretur/deus ad
talem eū deducturus esset paupertatē vt mendica
ret: neque quicquam illi daret. Sic quoque factū est. Ha
betis exemplū de diuite/qui negauit micā panis:
et ei denegata fuit gutta aque. Natura est ingenij
et fidei cordis de afflictis habere cōpassionem. Ec
quid dicendū est de his que eos affligūt et persequun
tur? Nota magna laus est dare: magnū igitur vitu-
perium est tollere et rapere. Nota si misera/impre-
gnata/infirma/verecunda esset mulier cum sex par
uis pueris in frigore: nec quicquam haberet panis quem
pueris suis ministraret: qui pre rabida fame clamā
tarent: et nobilis aliqua ac diues femina eā cerne-
ret: esset nimiū dura/si nihil panis illi tribueret: et
multo magis si ei auferret. Nota quod facere elemo-
synā de substantia pauperis/est occidere filium in
cōspectu patris. Nota de die iudicij cōtra eos qui
misericordiā facere recusarūt. Quid erit de spolia-
toribus his et raptoribus? Nota quod pecuniarū ex-
aggerationes/taxe et iniusticie regnum de regno
trāsferri faciunt. Nota de errore illorū qui dicunt
omnia esse principis. Nota quod minus remanet do
minis/eo quod subditi nō habēt quo satisfaciāt. No-
ta quod cōputari debebāt duodecim denarij ad refi-
ciendas caligas aut calceos regine: aut mutādi ca
pitium in manicas. Nota finaliter quod ex excessu do-
minorū venit excessus subiectorū ad regis exemplū
licet sit stolidum/ita tamen fit. ¶ Tertium reme-
dium est/cōsyderare viuaciter/intime et ex corde et
per se paupertatē domine nostre et saluatoris nostri
suā humilitatē presentē gloriā et famā. Per cōtra-
rium maledicuntur omnes violenti status tam in

reginis ꝙ in regib⁹. Nota quō ꝑ bonas reginas ꝛ veraces/castas ꝛ humiles diuersis regnis bona acciderūt: quēadmodū fides creuit in francia per Clotildē sponsam regis Clodouei. Et ꝑ oppositū

R Non est malū qd̄ nō accidat regnorū femine eminentes ad malū ꝑuertunt. Regina gloriosa virgo hodie a deo digne ꝛ sublimiter salutata: virgo tam excellens benedicta nominata ꝛ honorata: supplicamus ꝑ dignā hanc salutationē/ꝑ amorē hūc naturalē qui inter fratres esse debet ꝛ sorores ex vno eiusdē sanguinis ꝛ carnis: in quo nobiscū participas quantūcūq3 simus pauꝑes ꝛ abiecti/in carcere aut exilio: nihilominus tamē fratres tui sumus ꝛ sorores: sic enī voluit deus. Supplicamus etiam ꝑ illā plenitudinē gratie: ꝑ illā benedictionem suꝑ omnes mulieres: per nomē diuine maternitatis. Planta in nobis pulchras has tres virtutes: veritatē/castitatē ꝛ humilitatē: expelle tres hos ꝓditores: adulatorē mendacē/voluptatē luxuriosam/statum ambitiosum seu violentū taliter vt absq3 excōmunicatiōe digni simus. Qui a te o virgo benignissima etiā salutemur: cū te salutauerimus te honorando: ꝛ in necessitatibus nostris implorando (vnusquisq3 apud se) dicendo: Saluto te maria ꝙ gratia es plena: tecū est dominus qui honorem tibi dedit pre omnib⁹: etiā nos salutes seu resalutes impetrando hic grām ꝛ in paradiso gloriam prestante eo qui benedictus regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo de sanctis

Petro ꝛ Paulo factus a magistro Joanne Gerson.

S 

Nimis honorati sunt amici tui de⁹. Ps. cxxxviij Hoc est/o deus ꝙ sunt amici tui excellenter honorati. In hoc letabūdo festo in pulchra hac die gloriosa: cū mihi in mentem venit causa gaudij/glorie ꝛ honoris. Honoratissime huius cōgregationis spūs meus eleuat in deo salutatore nostro iesu christo: ꝛ os meū aperiā cū propheta/imo cū sancta ecclesia in introitu misse apostoloꝝ/vbi scribunt verba proposita: Nimis honorati sunt amici tui deus. O benedicte deus gloriose/nō est intellectus ꝙ hunc honorem possit cōcipere/nec os recensere. Nos id bene percipimus hodie i duobus his apostolis sancto petro ꝛ sancto paulo singularibus tuis amicis: ꝙ omnino honorandi sunt in terra: ꝛ amplius etiam in celo. ¶ Et rōnabile ē vt dicit rex Assuer⁹/honorando Mardocheū: vt honore illo dignus sit ille quem rex vult honorare. Hoc honore honorabit quēcūq3 rex voluerit honorare. Quis rex? rex regū ꝛ dn̄s dn̄antiū. Et vos gloriosissimi apl̄i honorati amici dei sancti petre ꝛ paule: inter honores vr̄os nō obliuiscamini nostrū: nostrū inquā ꝙ afflicti sumus pauꝑes ꝛ miserabiles: vt ꝛm exiguum posse nostrū enitamur vos reuereri/ꝛ vobis gloriā afferre: nos ꝙ aliqd̄ petimus relaxamē aliquā elemosyna de abundantissima mensa vestra in qua sedetē in paradiso comedentes ꝛ bibentes ad sobriā vsq3 ebrietatē ꝑciosa fercula: nō qdem carnalia/aut corporalia/sed spūalia: cū regina celoꝝ dn̄a nostra: ꝙ fuit in his inferioribus supra terrā hanc admodū familiaris tibi sancte patre. Et bene etiā cogitandū est sanctū paulū nō obmisisse/qn eam post suā cōuersionē visitaret. De qua scripsit benedictū filiū dei natum fuisse ꝛ formatū/factū de muliere. Bonā ꝙ habere debemus fiduciā deuote popul⁹ in hoc magno festo: vt nō relinquamur vacui vbi vocati fuerint ꝛ requisiti duo hi honorabiles elemosynarij supremi regis/sanctus petrus ꝛ sanct⁹ paulus: ꝛ elemosynaria grē ꝛ misericordie/dn̄a nr̄a. Dilatemus ꝙ impresentiaꝝ o deuote populus: extendamusq3 gremiū nostri desyderij: hoc est/bene desyderemus. Quāto enī plura desyderauerim⁹/tanto plura sumus habituri. Expendamus coram eis sacculū pauꝑtatis nostre spūalis: quanto enī ipm ostenderimus maiorē/tanto plures gratiaꝝ referemus elemosynas: ꝙ sunt sole ꝛ vere diuitie: quarum tu fuisti ꝛ es plena o mater dei gloriosa. O amica

T singularis duoꝝ apostoloꝝ tuoꝝ/magis autē dei. Te ergo salutabimus ea salutatiōe/ꝙ te plenā grā nominauit: ꝛ dicemus in ꝑncipio sermonis nostri: Aue maria ꝛc. ¶ Nimis honorati sunt amici tui deus ꝛc. Dici solet ꝛ est veritas bene laudare posse sanctū petrū nō vituꝑando sanctū paulum: sed qd̄ maius est: nō pōt laudari vnus sine altero/qn vt erq3 sit particeps laudis: sicut sunt simul in gloria/ꝛ vixerūt supra terrā simul in similibus virtutibus: licet vnus excellentius ꝙ alter: ꝛ generaliter

V ambo sunt amici dei. Et hec est laus sufficiens: qr de oībus amicis suis scripsit ꝓpheta verba ꝓposita: Nimis honorati sunt amici tui deus. Admoueamus itaq3 in primis curiosam hanc questionē quā solent formare nōnulli: quisnam maior sit: an sanctus petrus/an sctūs paulus? Nō diuidam⁹ in terris eos ꝙ sunt cōsentientes in paradiso. Vnicuiq3 sufficit sua sublimitas: nec hoc scire possumus/nisi ꝑ reuelationē. Hi duo sunt duo clara luminaria corā deo lucentia/ꝛ ecclesiā illuminātia: quoꝝ doctrina fulget ecclesia. Sunt duo honorabiles paradisi ꝑncipes. Sunt duo hoīes misericordie: cōparati duabus fructiferis oliuis. Et eo modo de similibus laudib⁹ maiorib⁹ ꝙ estimare possemus. Sed ꝑ admirationē magnā ad eos clamare possumus Nimis honorati sunt amici tui deus. Quāuis vn⁹ quisq3 hoꝝ duoꝝ aplōꝝ aliqs supra terram habuerit excellētias ꝛ dignitates: vn⁹ qdē vno mō/alter ꝛo alio mō: vt sctūs petrus dignitatē habuit vniuersalis ꝑlatiōis/ꝛ sctūs paulus generalis ꝑdicationis. Petrus preest ꝑncipatu: paulus pollet magistratu totius ecclesie. In signū istaꝝ duaꝝ excellentiaꝝ ponunt ad sigillū papalis bulle.

De laudibus sancti Petri:

Dicamus igit si placet in breui sancti petri laudes: ꝛ deinde in illis de sctō Paulo diutius immorabimur aliquantulum X

q; est huius ecclesie patron⁹. Nōnulli in laude san
cti petri ꝓponere vellent eius miracula:q̄ talia fue
runt ⁊ tā magna ꝓcipue in vita sua/vt sola vmbra
eius egritudines curaret:ꝑambulabat mare sicut
terrā:resuscitabat mortuos ⁊ interimebat solo ver-
bo suo viuentes. Alij laudabant excellentiā sue di-
gnitatis ⁊ ꝓlature:in hoc ꝙ deus cōstituit eū ma-
gistrū ⁊ ṗncipē vniuersalis sue ecclesie:in eo ꝙ oēs
alij siue apl̄i essent siue discipuli/imo ⁊ dn̄a nostra/
illi subdebant̄:habuitq; sum̄mā autoritatē claudē
di ⁊ aperiendi paradisum: virtute ⁊ clauib⁹ sancti
sacramēti penitētie/ꝙ ꝯfessionē includit. Aliq̄ ma-
gnificarent in sancto petro honorē q̄ ei fit in vni-
uerso mūdo in ecclesijs ⁊ alibi ꝑ dn̄os ⁊ principes
q̄ntūcūq; excellentes vsq; ad osculandū:nō mō pe
des eius/sed ossa eius/tunicā ⁊ catenā. Ego vō nō
video quicq̄ in sancto petro tanta laude dignū si-
cut fidez eius/⁊ suū erga deū amorē. Per virtutes
eī suas supradictas habuit dignitates:q: deū di-
lexit/deus eū dilexit:sicut eīn dicit Seneca: Si vis
amari/ama. Per firmā quoq; fidē cōcessa fuit san
cto petro potestas faciendi miracula. Que mira-
cula? Miracl'a maiora quo ad aliquos modos q̄
legamus de iesu christo:neq; hoc mirandū est: sic
eīn prius ꝓmiserat christus: Qui crediderit in me
inquit/opa que ego facio/ip̄e faciet/⁊ maiora hoꝝ
faciet: q̄uis totū hoc ꝑ suā esset potestatē. Et si q̄s-
piam obijciat vel cōtradicat murmurando/ sic di-
cens:veram habeo fidē/nec tamē facio miracula.
y Rn̄deo ꝙ miracula sancti petri ⁊ alioꝝ/ sunt mira
cula cuiuslibet christiani ⁊ totius corporis mysti-
ci sancte ecclesie:sicut oculus videt ꝑ totū corpus:
auris audit/⁊ lingua mādicat. Promissio etiam
iesu christi itelligit̄ tp̄e ⁊ loco in necessitate vl' vti-
litate ꝓ ecclesia sua. Exēplū de sctō paulo/qui nō
miraculo sanauit discipulū suū timotheū. Dico ꝓ
terea ꝙ fides ⁊ amor quē habuit sctūs petrus ad
magistrū suū:meruit erga eum vt pastor fieret vni
uersalis eccl'ie sctē. Patuit ꝑ interrogationē/qua
ter interrogauit christus iesus petrum/dicēs: Pe-
tre amas me? Et singule interrogatiōi r̄ndit ꝙ sic;
Et adiunxit christ⁹: Pasce oues meas:pasce ag-
nos meos:hoc est oēs christianos tripliciter:do-
ctrina/correctiōe vel disciplina ⁊ exēplo: I quo no-
bis innuit̄ ꝓlatos sctē ecclesie eligi debere nō fauo-
re ꝓgeniei q̄ debēt esse feruētiores in amore dei ⁊
ad ppl'm eis cōmissum tutandū/nō deuastandum.
Et nos etiā si bn̄ corpus nostrū gubernare velim⁹
amici simus iesu christi. Sed insuꝑ nō dubium est
q̄n ꝑ amorē dei sctūs petrus meruerit honorē q̄ ei
fit ꝑ vniuersum mundū in terra ⁊ in celo:quemad-
modū nostri thematis sonāt ꝟba: cū dicit ꝓphe-
ta: Nimis honorati sunt amici tui deus. ¶ Adda-
mus laudibus sancti petri sapie ꝓfunditatē: per
quā cognouit ⁊ cōfessus est secreta paradisi ⁊ diui
nitatis. Tu es inq̄t ip̄e fili⁹ dei viui. O qualis do-
ctrina ab vno qui erat sine literis ⁊ sine humana
doctrina. Sed hoc fuit per reuelationē dei ratiōe
z sui amoris. Natura enim amantium est vt secreta
eoꝝ adinuicē cōmunicent̄. Sapientia sancti Pe-
tri talis fuit/ꝙ bis conuertit septem milia homi-
num nobisq; misit duas pulchras epistolas subli-
mibus mysterijs ⁊ deuotis instructionibus admo
dum refertas. Sapiētia etiā sua apparuit in hoc
ꝙ superauit Simonē magum. Nec decet vt quis
obijciat mihi vituperando sanctū petrū/ip̄sum ter
christum negasse:quoniā cōtra hoc pono penitē-
tiam suā festinā/fortem ⁊ integrā: ⁊ deinde confes
sus est deū absq; vlla dubitatione ad mortez vsq;
sustinendā corā omnibus tyrānis. Dicam ampli
us ꝙ feruor amoris quē habuit sanctus petrus er
ga iesum christū:occasionē dedit vt postea eū ne-
garet:per talem eīn amorē cecidit in sui ꝓsumptio
nē. Et ob illā presumptionē deus permittere vo-
luit/vt in huiusmodi caderet negationē ad meli⁹
se cognoscendū: ⁊ vt postea esset firmior: non q̄dē
in se ⁊ de se/sed in virtute dn̄i nostri. O tu qui vitu
peras sanctū petrū/quia negauit magistrū suū: vel
qui per hoc peccata tua vis excusare:ꝯsydera q̄so
quomodo ad vnicū aspectū iesu christi subito ad
amarissimā conuersus fuerit penitentiā in plorati
bus ⁊ cōtinuis gemitib⁹. Et nos post peccata no
stra per que deū de facto negamus/ quid facim⁹?
quomodo cōuertimur? Sed quomodo nolum⁹ cō
uerti:nec monitione/nec aduersitate/nec prosperi
tate/nec subito/nec tarde. Superbi etiā rōne vir-
tutis sue vel sanctitatis sunt per hoc exemplū cō-
fusi. Stulta presumptio cordis eoꝝ est recte reci- a
sa: ⁊ clare videmus pro hac vita nullum nos cito
laudare debere:nec cito condēnare. Nescim⁹ eīn
quid nobis futuꝝ sit:qui se firmū existimat/ caue-
at ne cadat. Aliq̄ vt mihi apparet laudi scti petri
imiscere vellent maculas:eo ꝙ de sancto paulo fu
erat reprehensus: ꝙ non ambularet recto itinere
in doctrina iesu christi. O tu qui ita dicis ⁊ hoc al
legas/certe laudas sanctum petrū:ꝙ ip̄a qui papa
erat ⁊ vniuersalis ecclesie pastor passus est redar-
gui: ⁊ reprehensionē sustinuit patienter/obediuit
q; humiliter:quod est cōtra multoꝝ superbiā qui
nolunt quantumcūq; fuerint parui / redargui aut
corrigi. Quamuis (vt verū dicetur) sanctus Pe-
trus non peccauerit mortaliter. Sed nō erat expe
diens populo pagano qui cōuertebatur/sanctū pe
trum cōtinuare cōuersationē suam cū iudeis vt in-
ceperat/eoꝝ obseruando cerimonias. Et sic san-
ctus petrus (vt opinor) potius fuit reprehēsus vt
sibi caueret tempore sequenti/q̄ ob culpabilē defe
ctum temporis transacti. Et sic assentior sanctum
paulum iuste reprehendisse beatum petrum: sine
hoc/vt crimen aliquod sancto petro imponatur:
sed ad magnam suam laudem/quemadmodum di
ctum est. Exemplum de Moyse/qui argutus fuit
a Jetro. Demū consydero ꝙ mundana aliquorū
carnalitas est tam profunda ⁊ rudis: ⁊ fides adeo
extincta q̄ ausi fuerunt vituperare sanctum Pe-
trum ⁊ sanctum Paulum ratione mortis / quam
ignominiose receperunt: vt talibus videtur. Un- b
de dicunt amorem dei non admodum esse eligen-
dum:si omnes qui eū amant/ad mortem dedat. O
tu cece per carnalitatē si cogitationis tue oculos
possis aperire: ⁊ videre in lumine vere fidei bonū
premium/regnum ⁊ gloriam/quam intrarunt san-

cti Petrus ꝛ paulus. Confiteberis hãc mortẽ esse consummationẽ/pfectionẽ/ꝛ olim virtutũ suoꝝ remunerationẽ. In hoc enĩ siles facti sunt magistri sui christi: q̃ sine passiõe ad suã nõ puenit gloriã. E diuerso metuẽda nimis est et horribilis maiorẽ in modũ mors peccatoꝝ/quantũuis videatur honesta. Cadent enĩ in momento in damnationẽ eternã. Reuera qui bñ cõsyderaret hos duos modos mortis/malediceret morti peccatoꝝ/et bñdiceret morti sanctorũ: desyderando sicut Balaã/ꝛ dicendo cuȝ propheta: Nimis honorati sunt amici tui deus. Excellenterq; in honorẽ positi sunt. Excellẽter profecto positus es in honorẽ ꝛ pastorẽ sancte ecclesie/sapientẽq; gubernatorẽ gloriose sancte Petre. Velis igitur nostrũ recordari qui in his inferioribus sumus tanq̃ misselle oues tue in varijs infirmitatibus ꝛ continuis periculis. Aliqui dati sunt gutturi infernalis lupi vt strangulentur. Alij cadunt in foueam ire vel impatiẽtie. Alij cõbusti sunt et incinerati per male concupiscentie calorẽ. Alij afficiuntur scabie pigritie: et sunt veluti frigoribus obducti. Alij franguntur spinis auari-
C cie: et sic de alijs periculis. Respice nos domine ꝛ pastor in misericordia: in memoriã huius respectus quo te Jesus christus respexit/cum te ad penitentiam conuertit. Tuam nouisti fragilitatem/et humanam fragilitatem. Ad eam nanq; melius cognoscendam in te et in alijs permisit de⁹ te deficere. Subleua ergo nos/et adiuua hanc nostrã fragilitatem. Da nobis per tuam intercessionem omnimodã veniã pene et culpe. Cõcede nobis certã expectationẽ in diuitijs ꝛ prebendis paradisi. Reclude et aperi nobis portas modo p gratiã/et postmodũ per gloriã: vt experiri possim⁹ de facto/q̃d modo spe tenem⁹ ꝛ credulitate: q̃ nimis sũt honorati om̃es q̃ a deo sunt amati. ¶ Preteream⁹ multas q̃stiões q̃ hic fieri possent de autoritate sancti Petri ꝛ suoꝝ successorum/et conuertamur ad sancti Pauli laudes.

De laudibus sãcti Pauli.

Si mihi esset intellectus et lingua angelis similis: nil tamẽ dicere possem sufficienter et digne ẽm virtutes/excellentias et merita gloriosi et honorati amici dei/sapientis amatoris sãcti Pauli/hui⁹ ecclesie patris ꝛ patroni. Merito itaq; clamare possum⁹: Nimis honorati sunt amici tui de⁹. Sctũs Joã. chrys. exponit omnẽ virtutẽ sublimis ꝛ clari ingenij sui/suaq; eloquentiã sũmã ad laudandũ beatũ paulũ/ꝛ magnificandũ in septẽ sermonib⁹ seu homilijs. Nihilomin⁹ tñ sponte fateť/q̃ magnitudo laudũ tuaꝝ o gliose scte paule/p̃sus suã supat eloq̃ntiã. Et in hoc laus tua honorabilis excellentior ostendiť/q̃
D nullo modo intelligi possit aut cõphendi. Loquimur tñ de sancto Paulo aliq̃d quantumcunq; sit dissiле glorie ꝛ dignitati sue/nõ expedit oĩno subticere. Et dicam⁹ q̃ si amici dei debẽt sint admodũ honorati: sanctus paulus in hoc habere debet excellentiã: quẽadmodũ is q̃ se declarat ope pfectũ legitimũ ꝛ ardẽtissimũ inter ceteros ꝛ fidũ amatorẽ. Opus enĩ amorẽ declarat: ipe abũdãtius alijs laborauit. Maiorẽ hac charitatẽ nemo habet: vt dicit sctũs Joãnes/q̃ vt ponat q̃s aĩam suã pro amicis suis. Sctũs paul⁹ ñ mõ aĩaȝ suã posuit p amicis suis: sed millies p illis q̃ eũ persequebanť/verberabãt/ꝛ tormẽtis afficiebãt: adeo vt desyderaret separi a deo/et ad suã retardari gloriam ad eos saluandos. Nõ quidẽ q̃ separi voluisset a deo p eternalẽ damnationeȝ: sed bñ voluit retardari a saluatione sua ob amorẽ quẽ habebat. Cert⁹ sum inquit/q̃ nec mors/nec vita/nec angeli/ nec principatus/ nec virtutes / nec presentia/ nec futura/ nec fortitudo/nec altitudo/nec alia humana creatura me separe potent a charitate dei: que est in Christo iesu dño nostro. Posteaq̃ ergo sanctus Paulus pponebat amorẽ dei om̃ibus alijs reb⁹ siue in celis essent siue in terra. Deus qui est ꝯmicus liberalissimus: et qui multo plus reddit amorem suũ q̃ sit amor quo ipe amať. Nõne merito ho- E
norare debuit sanctũ Paulũ? Certe sic. Et sic fecit tã in celo q̃ in terra: quemadmodũ conspicitur sanctũ Paulũ p vniuersam ecclesiã/ imo vniuersam terrã laudatũ esse et glorificatũ. Honorẽ gr̃a dei in hoc apparuit/q̃ ipo mediante per medium vnius soli⁹ hominis tã subito conuerti voluit mũdũ ad fidẽ suã ꝛ legẽ contra omnẽ furiosam tyrannoꝝ potestatẽ/cõtra omnẽ sapientiam et irrisionẽ phoꝝ: contra omnẽ nisum ꝛ scandalũ iudeoꝝ: cõtra maliciã ꝛ puersam cautelã damnatorũ inimicoꝝ: q̃uis ea lex admodũ cõtraria fuerit consuetudinibus ꝛ q̃uo ad naturã. Cõsuetudo enĩ equalet nature. Erat etiaȝ lex difficillima creditu: ppẽ hoc q̃ superat omnẽ rationẽ: ꝛ phibet om̃e quod põt amari/appciari vel desyderari. Pro honore pdicat ignominiosũ tormentum crucis et mortis amarissime/pro diuitijs paupertatem/pro delicijs abstinentias/ieiunia ꝛ sobrietatẽ: p potẽtia ꝛ dominatione omnẽ humilitatẽ ꝛ subiectionẽ. Attñ dedit deus talẽ honorẽ ꝛ gratiã sancto paulo: vt sine magna eloq̃ntia: sine argumentis in humane sapiẽtie psuasionib⁹/sine potẽte terrena/ sine cõpulsione p factũ: ille qui erat sepe paup/positus in cathenis ꝛ carceribus: conuertit ad fidẽ ad legẽ suã multas mũdi ptes. Hõ nõ fuit min⁹ miraculũ: sed multo maius/q̃ si aliquis simplex homo/debilis/sine armis constitutus ꝛ subsidio/ superaret et vinceret magnã aliquã patriam fortẽ ac bene coadunataȝ ad resistendũ vndequaq;: et que ad se tutandam omnẽ apponeret potentiã/studium et diligentiã:
Si in tali aliquo casu iudicareť: clare hoc esse miraculum/dei virtus et operatio diuina/nõ mortalis: nullus est qui ambigere debeat/quin ea cõuersio quã fecit sanctus Paulus: in tã breui tẽpore p tot ꝛ tantas patrias/inuitis quibuscunq; ꝯtradicentibus qui erant innumeri: fuerit p singularẽ gratiã dñi nostri. Et hoc tũc fatebať sanct⁹ paul⁹ dicẽs: gratia dei id esse quod erat: nõ dicebat se nõ solũ laborasse/sed gratiã dei secũ. Et interdũ dicebat se posse oĩa facere i virtute illi⁹ q̃ eũ ꝯfortabat/videlicet iesu. Et hic sũmo tres ꝯsyderationes morales ad laudẽ scti pauli et nostrã instructionẽ:

Prima consyderatio.

¶ In ꝑsona sctī pauli est maius ⁊ euidētius mira
culū ꝙ ad extra: ꝗuis sctūs paul⁹ mlta visibiliter
fecerit miracula: resuscitādo mortuos / sanādo in-
firmos: in ꝑsona sua maius fuit miraculū / ꝙ sana
re egrotos / aut resuscitare mortuos. Dicūt docto
res ⁊ verū est: admirabilius esset factū maioris po
testatis / ꝯuerterer iustificare aliquē pctōrē / ꝙ ex nihi
lo formare formare mūdū. Creādo em̄ mūdū nul-
la est resistētia: pctōr vō ꝯtrari⁹ est iustificatiōi sue
G Et sic infirmitas ⁊ mors anime q̄nto sunt damna
biliora et magis fugienda / tanto est maior gratia
sanare alas / eas resuscitādo ꝙ corpus. Sctūs pau
lus ergo cū sua ꝑdicatione ꝯuerterit de hac morte
ad vitā gratie ⁊ v̄tutū tā magnū ppl'm: nec adhuc
cessat quotidie ꝑ scripturas suas ꝯuertere. Certissi
me indicare potestis miraculū qd̄ est in ⁊ de ꝑso-
na sua ꝑ gratiā dei ⁊ singularē potestatē. Et in h̄
ꝯcordant expsse sanctus Aug⁹ ⁊ sanctus Grego.
In quo nobis ostendit magis nos desyderare de
bere et potius laudare / facere diligentiā ad redu-
cendos homines pctōres ad viā salutis ⁊ bonam
vitā / ꝙ facere miracula.

Secunda consyderatio.

¶ Nō dici potest fidē nostrā intantū esse ꝓpositā
⁊ exaltatā tā generaliter sine maximis dei miracu
li. Si em̄ neges aliq̄ fuisse facta ad extra miracula
talia q̄lia certe affirmāt historie: in hoc tñ singula
re est miraculū: ꝙ sine miraculo tā magn⁹ et talis
ppl's / taliq̄ȝ modo huic se submiserit credulitati:
diuites / paupes / docti ꝑ illiteratos homines cō-
uersi sunt: ⁊ precipue ꝑ eos quos ipsi trucidabāt:
et dimittendo gaudia / voluptates / honores / ⁊ as-
suetas delicias: ac veniendo ad laborem / ad tor-
menta et ad mortē: ⁊ hoc totū interdū subito / ⁊ ve
luti in vno momento: ſm ꝙ ostendit etiā hui⁹ san-
cti pauli de quo loquimur conuersio: qui de ꝑsecu
H tore ⁊ lupo rapace fuit sine mora mutat⁹ in defen-
sorē ⁊ ouē amicabilē.

Tertia consyderatio.

¶ Sctūs paul⁹ ē l testimoniū ⁊ ꝓbationē fidei nr̄e
taliter / vt sufficere debeat vnicuiq̄ȝ hoī ad ipaȝ h̄ñ
credēdā: ⁊ ad subdēdū oēm intellectū suo ꝯuitio:
ostēdit em̄ eā facto ⁊ v̄bis i se ⁊ i alijs. Sȝ dicet mi
hi aliq̄s: q̄re de⁹ nō facit vnicuiq̄ȝ talē grāȝ et tale
miraculū / sicut fecit sancto paulo: qd̄ si sic faceret
vnusq̄sq̄ȝ ꝯuerteret. O hō q̄ sic loqueris vt dicis:
vis (vt videt) vt nō credat in deū vel ad legē suā ꝑ
alteri⁹ hominis ꝑdicationē / aut per qd̄cūq̄ȝ aliud
mediū / nisi ꝑ nouū miraculū ad vniuscuiusq̄ȝ con
uersionē: ⁊ sic oīs sodalitas et societas hominū
ad inuicē periret. Non postolaret a mortali rege
res talis: vt sine medio aliorū qui sunt sui subditi
publicaret ⁊ denūciaret leges suas ⁊ decreta. Quē
admodū dicit sanctus Dionysi⁹ ex Gallia: ꝙ in-
feriora ad supiora reducūtur ꝑ media. Preterea
rogo hūc qui ita loquit: qualiter sciat paulū hoc ⁊
illo miraculo fuisse conuersū. Si dicat hoc se cre-
dere per historias scriptas: postꝙ ergo talē ha-
bet credulitatem sic factū fuisse: quare nō se con-
uertit sicut sanctus paulus et alij. Si ꝓpter hoc se I
nō conuertat: nec se ꝯuerteret si talia miracula no
uiter fierent: nō magis reputarent ꝙ mūdi mira-
bilia: q: sunt assueta. Vidim⁹ de plurib⁹ ⁊ in plurī-
bus / ꝙ ꝑ ostensionē cuiuscūq̄ȝ miraculi nō fuerūt
facti meliores: sed ꝑuersiores ⁊ obstinatiores i eo
rū ꝑuersis volūtatib⁹ ⁊ stultis credulitatibus atq̄ȝ
falsitatibus. Hoc patuit in pharaone ⁊ in multis
iudeis: interea etiā in cōplurib⁹ hoībus. Auferā-
mus ergo tales oēs ꝓsūptuosas curiositates: nec
sumamus excusationē in malicijs nostris. Faciat
vnusq̄sq̄ȝ qd̄ debet erga deū ⁊ amorē suū absq̄ȝ resi
stēdo ei⁹ gratie ⁊ secrete motioni: et ipse ꝑficiet resi
duū. De lege nāq̄ȝ cōi vnū nō fit sine altero i iusti
ficatione pctōris ꝑ penitētiā / nec gratia sine volū
tate / nec volūtas sine gratia. Et in h̄ est meritū / ꝙ
volūtas ꝯcordat gratie. Exēplū de magnete q̄ at-
trahit ferrū / sic deus aīam. Hoc ꝯspicuis i sancto
paulo: q̄ mox in vocatione ⁊ ꝑuentione dei: r̄ndit
aperiendo ostiū sui cōsensus: Dñe quid me vis fa
cere? Addebat ergo gratie bonā voluntatē. Et sic
nos facere possimus ꝑ merita et intercessiōes hu-
ius de quo loq̄mur: vt cōnumeremur inter amicos
dei: ⁊ ꝑ ipm̄ digne honoremur. ¶ Dicam⁹ vlteri-
us hūc nil mētiri / q̄ appellauerit sctm̄ paulū pul-
chrū ⁊ clarū mūdi solē: et qui hunc ei tribuerit ho
norē. Si em̄ corꝑalis sol (quem extra cernimus) K
expellit aduentu suo omnes obscuras tenebras:
nobisq̄ȝ restituit vndiq̄ȝ lumen et calorē: pari mo-
do actum fuit in noua sancti Pauli natiuitate / q̄
in eius conuersione facta fuit: cū ꝑ subitam clari-
tatē celi extrīsece fuit excecat⁹ / vt melius ad intra
videret in anima: ⁊ tūc tanꝙ in aurora diei / erro-
res et tenebrose idolatrie iudeorū ⁊ paganorū ce-
perūt magnopere abscedere ⁊ deficere. Sctūs Di
ony. ex Gallia: qui tūc tēporis erat Athenis: non-
ne paulo post a sole hoc illuminatus fuit? Reuera
sic: ꝑ quod quidē clarū lumen tota Gallia fuit ⁊
est cōuersa a tenebris ⁊ ignorantia / in vere fidei ⁊
vere sciētie splēdorē. Est igit sctūs paulus special'
patron⁹ ⁊ mgr̄ nr̄: inq̄tū nobis ostēdit ⁊ ad vtilita
tē nostrā docuit talē discipulū / q̄ esset magister no
ster / doctor et apl's. Gallus ergo specialē reueren
tiā ⁊ deuotionē debet sancto paulo: postꝙ ostēdit
talē nostre ꝯuersionis cām. Sed vlterius ꝯsydero
sctm̄ paulū nō potuisse amplius obscurari aut im
pediri / quin expanderet sue doctrine radios ꝑ ty-
rannorū ꝑsecutiones: nō aliter ꝙ sol materialis nō
pōt ledi vllis radijs. De quo dicit Sene. ꝙ trahe-
rent sagitte sue ꝯtra solē: Imo quāto plus ꝑmeba-
tur sanctus paulus / tanto plus se mōstrabat ⁊ di-
latabat vndiq̄ȝ. Et sicut sol clarus ⁊ lucēs i se / gra-
uat et displicet illis si aspiciāt q̄ oclos hñt lesimos L
aut ipeditos / aut q̄ se dedūt pudendis factis. Nō
aliter reꝑio aliquos voluisse arguere sanctū pau-
lū: nō quidē ratione reꝑhēsionis vel vituperationis
q̄ in eo esset: sed ꝓpter obscuritatē ⁊ maliciā intel-
lectus ad volūtatē taliū reꝑhensorū. Quidā oppo
suerūt sancto Paulo ꝙ timeret mortē / et interdū

fugeret: et ideo eũ redarguere volebãt de timore et
inconstantia. Sed dico cũ scõ Joãne chrys. ꝙ ti
mere mortẽ aut tormenta/ nõ est peccatũ vel vitu-
periũ: sed facere malũ et pctm̃ ꝓpter aliquẽ talẽ ti-
morẽ/ est vituperandũ et reprobandũ. Non eo mõ
fecit diuus paulus/ imo recessit: cũ recederet ꝑ ma
gnã virtutẽ ad melius ꝓficiendũ post vitã suam:
quẽadmodũ bonus aliqs miles vel socius euita-
bit ictũ ad melius feriendũ postmodũ. Nec hoc
reprobandũ est: sed esset stulta ꝓsũptio aliter face
re. Hoc ꝯsiliũ dedit Jesus christus omĩbus disci
pulis suis: ꝙ cũ aliq̃ ꝑsequerent eos in vna ciuita-
te/ fugerẽt ĩ aliã. Q₂ autẽ hec causa fuerit ĩ sancto
paulo: patet ꝑ hoc ꝙ exposuit se sic et postea ꝯstã-
ter omĩb⁹ ꝑiculis: imo ꝙ desyderabat mortẽ. Q₂
autẽ fugiebat/ nõ erat ꝓpter seip̃m/ sed ad ducendũ
alios ad vitã bonã et saluationẽ. Timebat ne sanctus
cũ magna societate ꝑadisũ ingrederet: noluit esse
M sine suis filijs. Exemplo pie matris/ q̃ stabit ante
portã magni regis: desyderabit quidẽ intrare/ vt
in gaudio sit et securitate: nũq̃ tñ intrat quoadus-
q₃ secũ adducere possꝫ filiũ suũ: quẽ nutriret et por
taret/ si sine filio suo eã recipe nõ vellent. Preter
ea sanctus paulus quãdo effugit per muros cuius-
dam ciuitatis/ fuit consilio et hortatione fratrũ su
orũ: et tanto fuit mirabilius et memoria dign⁹: ꝙ
is q̃ erat tã feruens et ardens pati mortẽ et passi-
onẽ propter Jesu christi amorẽ: sibi consiliũ dare
permiserit/ reuerenterq₃ et humiliter obedierit. Et
hic vltra laudẽ et defensionem sancti pauli/ habe
mus doctrinã nobis cauendi/ ne cadamus in pe-
ricula aut tribulationes sine necessitate vel vtilita
te nostra vel alioꝝ: q̃ntũcũq₃ parati sumus mori et
hũc ꝯtẽn im⁹ mundũ. Nõ tñ isistam⁹ capiti nr̃o iu
dicio vl̃ deuotiõi/ vt alioꝝ nõ credam⁹ ꝯsilio/ quã-
cũq₃ spem boni ĩ nostro habeam⁹ incepto: alioq̃n
caderem⁹ facile et falleremur ꝑ inimicũ: q̃ se mutat
et trãsformat (quẽadmodũ dicit sanctus paul⁹) in
angelũ lucis. i. in silitudinẽ magni boni suaꝫ celat
maliciã: citiusq₃ fallit et periculosius/ q̃ si fallaciã
suã apte mõstraret: et sũmũ in h̃ casu remediũ ẽ hu
militas: q̃ se subdit alieno credere cõsilio. Exẽpla
hui⁹ rei nũerosa sũt ĩ vitis patꝝ et sacta eoꝝ doctri
na: Quis scitã amoris natura sit ꝙ attrahat et ra-
piat amantẽ ad amatũ: tãtoꝑe vt de re alia nec cu
rã habeat/ nec timorẽ/ nec pudorẽ: Nõ min⁹ ĩ hoc
est ꝯditio amoris dei/ et credit ꝯsilio: et placida est et
dulcis exemplo ferri ardentis: alius vero nõ. Alij
credunt vituperare sanctũ paulũ/ propterea ꝙ in-
terdũ se laudabat/ et interduꝫ vituperabat: contra
philosophorũ doctrinã dicentiũ/ aliquẽ se nõ lau
N dare debere nec culpare. Interdum recitabat re-
uelationes suas/ et se plus laborasse q̃ alios. Ali-
quando dicebat se esse minimũ apostoloꝝ: et ꝙ nõ
esset dignus vocari apostolus: quia ꝑsecutus esset
ecclesiã dei. Dicebat etiã se esse primũ inter pec-
catores: nec se quicq̃ iudicare scire/ nisi Jesũ chri
stũ crucifixũ. Et alibi se laudat (vt videt) omnino
contrario modo. Quid hic dicemus? negabim⁹
ne hec/ an potius concordabimus? Concordabi-
mus ad excellentẽ sancti pauli laudẽ. Per hec enĩ

monstrantur nobis multe in eo virtutes: sc₃ ma-
gnificentia in suis laudibus/ et humilitas in sua
vituperatione. Nonne habemus de domina no-
stra: que se reputabat paruã ancillã/ et nihil sui iu
dicio? Que tamen tante fuit magnificẽtie/ ꝙ ꝯsen
tiret se fore matrẽ dei. Jdeo dicamus hic ꝙ lauda
re se per vanitatẽ et sui complacentiã/ est admodũ
vituperandũ: et est reprehensio seu culpatio simi-
lis reprehensioni ipsius Luciferi: qui voluit furari
gloriaꝫ dei iusti dñi sui. Sed laudare se ꝓpter ne-
cessitatẽ et ad ꝓficiendũ alteri/ et omnino ꝑ gloria
et laude dei: est prudentia et magnanimitas: mo-
do veritas vbiq₃ seruetur. Sic fecit sanctus pau-
lus. Quia stulti apostoli eũ repellere volebant/ ve
luti hominẽ sine autoritate: ne ĩ vllo fides ei adhi
beretur. Propterea compellebat dicere/ per quaꝫ
et cuius autoritate predicabat euangeliũ et fidem
que ei fuerat reuelata. Quis est hic innocens/ cui
si imponeret ipsum esse homicidã aut furẽ/ quin
posset sine offensa et suꝑbia respondere se esse in
nocentẽ/ et hoc monstrare? Quare ergo sic facere
nõ potest sanctus paulus: viso ꝙ clare ostendit se
alioꝝ impulsu/ et se inuito dicere aliquas res/ q̃ in
suã vertebant laudem. Non quidem ad se laudan
dũ: quia omittebat maiorẽ partẽ dicendam. Sed
hoc erat ad eos quibus scribebat edificãdos in
bona credulitate cõtra aduersariorũ falsitatẽ. Et
vtinã omnes q̃ vellent hic sumere exemplũ se vanẽ
laudandi tã sobrie: ſm casuum exigentiã vterẽtur
sicut sanctus paulus. Sed nõ vnusquisq₃ talẽ ha-
bet virtutẽ et discretionẽ. Jdeo securius est semꝑ
suas celare virtutes: quas qs habere se credit/ dili
gentius q̃ alij celent eoꝝ vitia/ nisi in casu necessi-
tatis. Uel ad habendũ consiliũ de eo qui ip̃m da
re sciret/ sicut in cõfessione. Et in hoc conspicitis
differentiã inter virtutẽ magnificentie et suꝑbie vi
tiũ. Nã superbia dumtaxat propriã querit laudẽ:
siue bonũ alibi euenire debeat siue non. Magni-
ficentia vero omnino per cõtrariũ/ solũ habet ocu-
lum ad vtilitatẽ alterius et ad honorem dei/ taliter
ꝙ si illa cõmoditas eque bene euenire deberet per
sonalẽ vituperiũ incurrendo: vel vt gloriã illã ha-
beret alius: nõ tamẽ ob id desineret facere quod fa
cit. Jn tali vero casu suꝑbia omnino hũ oꝑari co- P
naret. ¶ Accedamus ad beati pauli humilitatẽ:
quã nõnulli in vitiũ vertere voluerũt vel menda-
ciũ. Et dicamus veraciter/ ꝙ nemo debet sine cã
seip̃m culpare: hoc enĩ esset stultitia vel vanitas:
peior interdũ q̃ sit seipsum laudare. Sed quando
predicator aliquis instruere debet alios v̱bis aut
scriptis: sepe necessariũ est diuersis vti modis. Ex
emplo boni medici qui dat diuersas receptas: se
pe etiã contrarias/ ſm oppositas varietates infir
mitatũ. Sãctus paulus ergo cui⁹ erat docere oẽs
virtutes/ et ꝑsertim humilitatẽ: que est fundamen
tũ/ sine quo omnis cumulus virtutũ inane quiddaꝫ
est/ et puluis ad vẽtũ. Nonne poterat et debuerat
hanc in se mõstrare humilitatẽ? Jta tã ad eradicã
dam aliorũ superbiã/ q̃ ad declarandã qua inten
tione alibi se laudabat. Fateor hic esse mirabilia
miracula/ que ꝑ verã fiũt humilitatẽ: suntq₃ incõ-

prehensibilia a his qui nolunt credere alteri nisi qd senserint. Tria in speciali sunt miracula secundum tres theologicas virtutes: charitatem spem et fidem. Intelligite quod miraculum fiat per humilitatem secundum charitatem. Quanto enim plus profecerit persona in bono et dei amore: tanto et culpabiliorem et indigniorem censebit se esse quo ad se et facta sua: vt amet a deo. Que quidem opera et facta immunda reputat: spurca et corrupta ac maculata ad similitudinem panni pleni sanguinis. Hoc indicium habebat sanctus Paulus qui iudicabat se primum inter peccatores. Videbat enim et vivaciter dareque sentiebat proprios suos defectus: et quod de se erat indignus a deo amari: sicut alia creatura quecunque quantumcunque esset peccatrix ad gratiam suam omne bonum qd erat in eo referebat: nihil retinendo pro se vel gloria sua. Per oppositum ad id qd faciebat phariseus: cui similes erant: quos reprehendebat sanctus Paulus dicens: Quam gratiam habes quam non a deo accepisti? et si accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Per hanc considerationem accepit sanctus Paulus veram in humilitate sine fictione quam reputant a superbis tanquam mendacium. Quanto ergo magis proficiebat sanctus Paulus in charitate: tanto se indigniorem iudicabat quo ad se et de se. Optime enim noverat gratias quam in se erant: magis esse laudandas quam parte que erant in aliis: sed non accipiebat partem in hac laude: imo omnia attribuebat deo: et se reputabat magis erga eum obligatum. Sed preterea quale quesso miraculum facit humilitas in spe? Conspiciamus hoc in sancto Paulo: quem non latebant secreta dei iudicia: qualiter ex voluntate libera aliquibus daret gratiam et gloriam: alios vero dimittebat et reprobabat: de quo exclamauit: O altitudo diuitiarum scientie et sapientie dei: quam incomprehensibilia iudicia tua: et inuestigabiles vie eius. Sanctus paulus videbat similiter maximam mutabilitatem humane creature: modo de bonitate in maliciam: de malicia in obstinationem: nihilominus tamen affirmabat se habere certam spem salutationis sue: et quod nec mors nec vita separatura esset eum a charitate. Mirum est hic inuenire certam spem in tam incerta mutabilitate: sed hoc est quod anima stabilis nullo modo in seipsa: sed in deo veluti olno in ipsum labendo: supra quam suam ordinationem et misericordiam: tunc anima vlterius cadere non potest: nec ad alium se mouere locum. Ideo secura est et certa postquam deus eam sustinet: nisi ipsamet per propriam se admoueat stulticiam. ¶ Videamus demum humilitatis miracula in materia fidei: cum intellectus prius se ei subdit quantumcunque sciat et indicet hoc esse supra omne suum iudicium et naturalem rationem. Propter tales tamen quascunque apparentias non mouetur in contrarium: supposito quod intellectus bene sciat rationes factas pro fide non esse claras aut euidentes et minus quam contrarias rones. Credit tamen eas firmius quam principia vel veritates per naturam euidentes. Et hoc erat in sancto Paulo cum dicebat nil se iudicare scire nisi iesum christum: et hunc crucifixum: hoc est: nisi fidei nostre veritates: tanquam alie veritates non essent scientie respectu talium veritatum: vel talis fortitudinis aut firmitatis. Concedat deus quod per experientiam et doctrinam sanctissimi ritus: concipiamus in nobis hec tria miracula: aliogn ea facere non possumus. Diligentia enim humana non sufficit: et tunc bene intelligimus: quomodo sanctus Paulus sine fictione se humiliauit ex parte vna: et sine vanitate ex altera parte sese laudabat. Et in hoc excellentissime honorati sunt omnes hi qui a deo sunt amati. Finaliter aliqui voluerunt culpare sanctum Paulum: quia alios diffamabat: vocando eos stultos et insensatos: interdum malas bestias: et alia huiusmodi: alios vero commendabat et adulabatur eis: quemadmodum apparet his qui culpant eum. Aliquibus erat nimis lenis: aliis vero asper nimium et crudelis vt huic quem tradidit sathane: et cognato Barnabe: quem secum recipere recusauit. Sed exemplo medici et chirurgici intelligemus: quemadmodum secundum diuersos casus sanctus Paulus mutare debebat predicationem et correctionem: Quis non aspere puniret sine maxima compassione: et absque miscendo simul dulcedinem in fletu et amicabilibus verbis. Exemplo pii patris: qui filium suum stultum et insensatum quis corrigat aut verberet: omne tamen hoc est per amorem et compassionem: et quanto durius supplicium sumeret pater de tali filio: tanto maiorem haberet compassionem: sine indignatione: aut absque querendo vindictam. Pari modo faciebat sanctus Paulus aduersus persecutores et peccatores incorrigibiles sibi nocentes et aliis. Dici solet quod nimis pius opilio oues suas faceret scabiosas. Certe sanctus Paulus nullam habebat adulationem: nullo enim modo finis malus erat: nec propter temporalem nec propriam commoditatem: sed ad attrahendum in omni benignitate quemlibet ad viam veritatis. In hoc enim sepenumero multo plus proficit dulcor quam rigor. Modo dulcor ille sine fraude fit et absque malicia. Propterea dicebat se fuisse tanquam nutricem: que regit pueros suos in omni dulcedine secundum eorum capacitatem: sicut nutrix interdum imperfecte loquitur ei balbutiendo: ad condescendendum et effingendum filii sui verbum. Aliquando masticat suam escam: postea sedet ad terram: deinde arridet ei: postmodum plorat: et breuiter se facit puerum cum suo puero. Pari modo legimus de te o piissime sancte Paule: quod monstraueris te et mutaueris omnibus modis cum quibuslibet personis paruis vel magnis: diuitibus vel pauperibus: priuatis vel extraneis: sapientibus vel stultis: iocundis vel tristibus: amicis vel inimicis: vt omnes eas iungeres Jesu christo. Noueras viuere in diuitiis abundanter: et in egestate modice: siue esset in gaudio siue tristicia: in prosperitate vel aduersitate: siue in laudibus aut vituperiis: semper mutabas gestum tuum ad extra: in reliquo vero firmus permanebas aut stabilis: idemque quo ad deum et amorem eius: quemadmodum rota voluitur circa axem eius. Admodum igitur mirandum erat videre talem mutabilitatem stabilem: et stabilitatem mutabilem. Sed in hoc et similibus modis laudati sunt et honorati: qui a deo sunt dilecti. Et quod diuus paulus huiusmodi non amisit compassionem et misericordiam: ideo eo perfectius est in paradiso. Fiducialiter eum deprecemur vt nos nutrire velit et regere veluti proprios filios suos aut orphanos: quoadusque creuerimus et perfecti fuerimus in amore dei confirmatique in gloria.

Dicamus adhuc/ꝙ si Isaac benedicendo filium
suū Jacob: cōparauit eū horto pleno/ cui deus
dedit benedictionē. Multo excellētius istā verte
re possemus similitudinē ad laudē beati Pauli: q̄
in se habuit oīa virtutū pulchra plantaria sicut
aliquis hortus: imo tanq̄ terrestris paradisus/ et
sine curiosa virtutū ad plantas vel flores applica
tione. Cōuertamus breuiter nr̄e ꝯsyderatiōis ocu
los per dona et beatitudines/quibus repleta fu
it benedicta anima sancti Pauli/ veluti hortus
pulcher/plenus et benedictus. Et videbimus in
eo quod dicit ꝓpheta ꝑ admirationē de oībus
dei amicis: Nimis honorati sunt amici tui deus.
Unaq̄q̄ eīn beatitudo suū habet ꝓmiū/suū donū
suū honorem/et suū preciū: eoq̄ ꝑfecti⁹ q̄nto ipsa
maioris est ꝑfectionis. ¶ Locuti iā sum⁹ de san
cti pauli humilitate et spūs paupertate/ ꝑ quā amici
dei facti sunt reges in regno celorū. Est pulcher
honor: et sic ꝓmisit Jesus christ⁹. Hec ergo pau
pertas spiritus/ vbi fuit magis profundiusq̄ irra
diata q̄ in sancta anima beati Pauli: qui se repu
tabat primū inter peccatores: qui cōtinue erat in
timore et tremore: qui cunctas terrenas cōtemne
bat diuitias/quas reputabat stercora et lutū: q̄ ꝓ
priis laborabat manibus/ad se et suos nutriēdos:
nō vtendo autoritate capiendi temporalē victum
quib⁹ spiritualia seminabat bona. Nō eīn potest
haberi plenaria magis et honorabilior domina
tio sup oēs res terrenas/q̄ ꝑ plenū et ꝑfectū om
niū contemptū/et eleuationē amoris sui sup oīa.
Habemus clarū argumentū sanctū paulū fuisse
Y dīm qui oīa habebat et nihil possidebat: ſm ꝙ
dicit de se et sibi similibus. Glorificādo deū oīa
sua esse/ et oīa se habere. Diuiti huic paupertati nō
cōparanda fuit illa q̄ erat Diogenis vel Fabricii
vel alior: qui in hoc ꝑ historias laudātur et philo
sophos. Censebant̄ esse diuites: q̄r nihil cupiebāt
et hoc quidē iure. Hic eīn ditior est qui nīn⁹ cu
pit. Quid sunt diuitie vel rerū copia/nisi nihil cu
pere? Diues es: non appetas quicq̄: dices/ mihi
sufficit. Si sufficit/diues es: quia nihil tibi deest.
Talem sufficientiā habuit sanctus paulus. Ama
bat deū in parte sua: hoc satis erat/sibiq̄ sufficie
bat. Preterea de pietate et mā suetudine veri ama
toris sancti Pauli erga omnes/ quis satis loqui
posset? Nonne habemus ꝙ nominabat se matrē
et nutricem: que nutriebat et lactabat oēs eos q̄
conuertebant̄. Et ob hanc virtutē deus hūc ei cō
tulit amorē/vt sit possessor terre: id est domin⁹ illi
us/modo quidē supradicto. Uel ꝑ terrā hic intel
ligit̄ terra viuentiū in paradiso. Aut hec terra est
ꝓprii corporis sui quā in pace tenuit. Que est ma
ter vos interrogo/que vellet sustinere pericula et
fatigationes ad suos enutriēdos filios/q̄ sustinu
it diu⁹ paulus ad homines saluādos: vt traheret
eos ad dei amorē/ꝑ mare/ꝑ terrā/ꝑ frigus/per ca
lorē/in fame/in siti/in carcere/in catenis/ in verbe
ribus/in obiurgationibus vsq̄ ad mortē sustinē
Z dā? Inuenirent̄ pauce matres que ꝓ filiis suis ta
les sustinere vellent penas. Et in hoc habere debe
mus spem et fiduciā/ꝙ miserebit̄ nostri si deuote

eū rogauerim⁹. Cū ostēderit talē amorē erga eos
q̄ ipm ꝑsequebant̄. Sed etiā scientia sancti pauli
clare monstrata fuit in omni modo moraliter vi
uendi: siue fuerit in vna singulari ꝑsona/ que dici
tur ethicorū scīa vel monastica: siue ī vna domo q̄
nolat̄ economica: siue ī ciuitate aliqua aut regno
que dicit̄ politica. Ostendit se ꝑfectū in doctrina
epistolarū suarū. Quantūcunq̄ eīn viderit secreta
celorū et virgo esset: nō dedignatus est tn̄ descēde
re ad ordinationē gubernaminis matrimonio con
iunctorū et aliorum. Et ob hāc sciētiam quam ha
buit de factis mūdi: erat ī ꝯtinua q̄rela et gemitu/
ꝓpter eos quos ꝯsyderabat defect⁹. In h eīn di
cit veritatē Salmō: ꝙ q̄ plus hꝫ scie/pl⁹ hꝫ et dolo
ris: qd̄ significabat san. Paulus ī mult̄ suis epi
stolis. Nūq̄ aliq̄s tā diligēter et amare ꝓ suis fle
uit pctīs/sicut san. paulus flebat ꝓ alienis: Et mō
ꝯsolationē recepit: vult eīn omnino sine dolore qd̄
deus vult. Nec etiam in hac vita dolor suus talis
erat absq̄ maxima cōsolationis interdū recepti
one. Quid dicem⁹ de fortitudine et constantia san
cti pauli et ō desyderio iusticie? Recte v̄ificat̄ ī eo
ꝙ fortis est dilectio vt mors. Dilectio eīn animā
a mūdo separat/sicut mors animā sepat a corpo A
re. Qui cōpararet virtutē et fortitudinē eorū qui
fortes appellant̄: inueniret ꝙ in hac virtute san
ctus Paulus eos supauit/sublimius q̄ celū ipā
terrā. Nō sine causa deus eū vocauit vas electio
nis/ad portandū nomen suū et vexillū corā regib⁹
principibus et filiis israel. Et quēadmodū quan
to ignis maiorē habet materiā/tāto plus incendi
tur et fortior efficīt. Sic sanctus paul⁹ omnino dei
amore incēsus/inflāmabat eos quibus iūgebatur
adeo vt amoris sui flāmā vsq̄ ad celū iaceret: imo
ſ̄o altius: quia ad deū vsq̄: absq̄ hoc vt aduersi
tatis aque eā deorsum pellere possent: imo quāto
plus quidam hunc ignē depellere nitebant̄/ tāto
plus se saluabat et ascēdebat. Et mō desyderiū suū
satiatū est et repletum in fontē vite et iusticie. Fuit
etiā rationabile sanctū paulū a deo honorari in
magna misericordia. Dabat eīn oībus nō mō di
uitias vel bona tpalia ad extra/sed et corpus suū et
aīam/nō solū semel/sꝫ quotidie. Recipiebat ī hospi
tio aīe sue totū mundū ī charitate: docebat/parce
bat/incessāter orabat. In q̄ dulcedine et hūilitate
rogauerit et scripserit ꝓ quodā seruo fugitiuo/ q̄ bo
na dn̄i sui furat⁹ fuerat: cognoscere possumus per
epistolā ad Philemonē ꝓ Onesimo. Considera
te ergo quid faciebat ꝓ aliis. Laudat̄ Paulinus
et aliqui alii/q̄r vendiderūt seipsos ad liberandos
alios et hoc iure laudant̄. Sed sanctus Paulus
maius fecit: q̄ñ se omnino seruū fecit ad lucrandos
alios Jesu christo. In hoc adimpleuit charitatis
consiliū: que nō querit que sua sunt: hoc est ꝓpriū
cōmodū/sed q̄ Jesu christi. Qui etiā modo bene B
eū remunerauit benignitate et affectuosissima mi
sericordia. Dicam⁹ finaliter/ꝙ q̄r amor dei purifi
cauit amorē sancti pauli et ꝑfecit: sanctus paulus
clarū habuit intellectū ꝓpter cordis sui puritatem
Fuitq̄ appellatus filius dei ꝓpter sapiētiā q̄ filio
est appropriata: quā inter ꝑfectos loq̄batur: quā

recepit ratione pacis ꝯscientie. Has duas ꝓmissiones facit Jesus christ⁹. Unā his q̄ sunt mundo corde/ ꞇ alterā pacificis. Jn quo aūt maior fuisset q̄ in eo qui proiectus erat in incensam fornacē diui amoris. Nunq̄ aurū fuit magis purgatū/ nec purificatū magis. Jdeo habuit intellectū suū omnino illuminatū ad deū videndū. Sepe em̄ vidit et admodū clare/ cū fuit raptus vsq̄ ad tertiū celum: et vidit secreta paradisi/ que dici nō poterant ab homine mortali: et habuit visionē similē illis qui iā sunt in paradiso: et similē etiā huic/ quam habent angeli in celo ſm multos doctores: et si nos non sufficientē ð deo habeam⁹ cognitionē. Quid mirꝫ cū sim⁹ tā imūdi ꞇ ꝓstrati/ versiq̄ in fimo ꞇ luto toti⁹ carnalitatis? Quid mirū etiā/ si min⁹ ꝯsciētie pacē et requiē intra nos habeam⁹/ cū iaceam⁹ in tali imūdicia. Et nos dedamus ad clamorē et rumorē cuiuslibet cure incerte et admodū nociue: modo ad diuitias possidendas et laudes habendas aut potentiaꝫ/ aut magnū statū/ aut vindictam in hoc mundo. Sapiens amator sanctus Paulus oīa reliquerat: oīa expulerat/ adeo vt mundus ei mortu⁹ esset. Et sic nec malū cupere vel desyde-
C rare poterat mundū nō plus q̄ mortuus. Et hec erat ꝑfecta pax consciētie in hac duplici morte vł mortificatione sui ad mundū/ et mundi ad seipm. Nunq̄ eremita in deserto talem pacem habuit ꞇ tranquillitatē ad mundi vanitatē euadendā/ sicut sanctus Paulus habuit omnino in medio mundi. Vanitas ꞇ voluptas mūdanarū rerū nō amplius conspiciebanł ab eo vt eas cuperet/ q̄ si nos cineres videremus vł pulueres. Et quare? ꝓpter dei amorē quē tantopere diligebat. Et deus eū prorsus rapuerat ꞇ cōuerterat in se: feceratq̄ eū omnino spiritualē ꞇ dei filiū. Viuit inquit et nō viuo ego: viuit xo in me Christ⁹. Viuebat amore/ qui eū in celo habitare faciebat: ꞇ si non quo ad corpus/ tamen quo ad animā. Propterea pulchritudo ꞇ digna spiritualiū rerū claritas/ que continue in anima sua resplendebat: delebat omnē pulchritudinē ꞇ claritatē huius mundi plus q̄ sol stellas. Hinc eueniebat q̄ sanctus Paulus magis gaudebat de aduersitatib⁹ hui⁹ mūdi/ de catenis ꞇ sua captiuitate/ ꝓpter confortationē hui⁹ pulchre cōtemplationis/ q̄ nos gaudeam⁹ in ꝓsperitatib⁹ vel coronationib⁹ ꞇ dignitatib⁹. Addamus q̄ q̄uis mundus fuerit mortu⁹ sancto Paulo/ et ipe mūdo: habebat tñ mirabilē delectationē ī singulis/ ꞇ ꝑ oīa
D q̄ videbat vel sentiebat. Delectationē inquā non carnalē/ non vitiosaꝫ: qꝛ mihi ipi cōtradicerē: sed delectationē spiritualē/ sobriam et studiosam. Et quō? Bene certe: quia in oībus ꞇ ꝑ oīa relucere videbat diuinā potentiā/ sapientiā eius ꞇ beniuolentiā. Oībus vtebał sicut fili⁹ in aliena patria existens vtereł annulo/ si pater eius aliquē sibi transmitteret. Consyderabat q̄ ꝑ se et vsu suo talē deus mundū fecerat: nec minus ꝑ eo fact⁹ fuerat/ ꝓpterea q̄ ꝑ oībus aliis simul fuerat creatus. Sed multo plus eo/ q̄ tanta bona sine societate iocūda nō sunł. Et quoniā homines/ bestie et aues que mūdo vtūtur/ veniūt omnino ad vsū vniuscuiusq̄ singularis hominis/ sibi ipsemet obstiterit. Jdeo oēs res inflāmabant amorē sancti Pauli ad deū: sicut oīa heu nos grauant ꞇ retrahūt. De mundanis loquor: qui nullū amorē norunt ꝑter mundanū. Hinc est q̄ sapientes stultos iudicamus amatores. Videamus hoc in sancto Paulo: qui erat ꝑcussus/ irrisus et consput⁹ mille modis a mūdanis/ quēadmodū scientiarū ignarus. Reuera est principiū sapiētis hui⁹ amoris/ vt q̄s efficiał stultus/ ſm doctrinā illiusmet sancti pauli: qui stultus effectus est/ ſm iudiciū stultoꝝ hui⁹ mūdi/ vt esset sapiens dei iudicio ꞇ sanctoꝝ paradisi. Mundani nil curant ꝑter mundanū amorē:
velut porci/ q̄ nil aliud querūt q̄ lutū. Jdeo irridebat illos q̄ ipm spernūt: iudicant inanes ꞇ inutiles illos/ q̄ apponūt oē cor eorū vt audiant verba dei ꝑ scripturā vel sermones: loquał ei ꝑ orationes sanctas et meditationes. Suntq̄ famelici/ paupes/ patientes/ angustiasq̄ ferentes/ odio habiti/ irrisi ꝓpter amorē suū. Sed in hora mortis ꞇ in fine q̄ñ videbił ad lumē veritatis: tunc cōcipient fuisse sapientes. Amodo nos christiani ꞇ nūc scire debemus dū tēpus est. Videte supplico apertis oculis/ q̄s amor maior sit/ vel eligēd⁹: an amor dei/ an mūdi? Qui quidē amor mūdi ꝑducit ad ignominiā ꞇ ad tormēta eos qui ipm ad finē vsq̄ tenuerunt. Amor vero dei ꝑ contrariū (sicut videris in duob⁹ his amicis dei sancto Petro et sancto Paulo) ꝑducit ad gloriā ꞇ honorē/ tā in hoc mūdo q̄ in altero. Nec oportet vt dicāt mihi aliq̄: nequaq̄ tales esse possum⁹ sicut sanctus Petrus et sanct⁹ Paulus. Profecto eq̄ bñ capere possum⁹ hunc amorē ad nos sicut ipsi: hoies sum⁹ quēadmodū ipsi erant. Aīa nostra sicut ꞇ aīa eoꝝ facta est ad deū cognoscendū ꞇ amandū. Nō ergo contemnamus nos/ nec decipiam⁹/ nec inhonorem⁹ nec damnemus/ nec sciēter perdamus. Sed tales simus/ vt cōnumerari possimus illis q̄ sunt amati a deo/ et per eū excellenter honorati/ ꝑ merita et intercessiones sanctoꝝ Petri ꞇ pauli: quēadmodū sanctus paulus venit ad conuersionē ꝑ orationē sancti Stephani. Quā rē nobis cōcedat pater ꞇ filius et spiritussanctus: Qui est benedictus deus in secula seculoꝝ: Amen.

Sermo de sancto michaele ꞇ angelis/ fact⁹ ꝑ magistrū Joannē Gerson die lune/ in ecclesia sancti Pauli. F

Factuꝫ est preliū magnū in celo: Michael et angeli eius preliabanł cū dracone: Apocał. xii. hec verba scribūtur. Angeli mali et sanctus Michael preliū magnū fecerunt in celo. Jn hoc solēni festo quod bonorū angeloꝝ cōmemoratione facit: ꞇ ī hoc die lune/ qui est eis dedicatus. Jn hac ecclesia que ī honore sancti Pauli est fundata: ꝑ quē profunditas sanctoꝝ angeloꝝ cognouimus naturā/ eorūq̄ officia ac hierarchias. Congregati sumus: vos

quidē ad audiendū; ego v͛o ad loquēdū aliq̄d qđ sit ad eoꝝ laudē ⁊ nostrā edificationē. Et q꞉ sctōꝝ angeloꝝ officiū est adhortari ad v͛bū dei audiendū/ipm̄q̧ custodiēdū: deinde ne auferat̄ a corde p inimicos. Recurramus fiducialr̄ ⁊ deuote ad totā sanctoꝝ angeloꝝ militiā: dep̄cemur vnusq̄sq̧ l spe cialiꝰ bonū suum angelū: q̄ est hic p̄ns audiēs ⁊ vidēs omne qđ faciendū p̄ponimus: vt p eoꝝ v͛tutē v͛bū nostꝝ talr̄ possit p̄desse vt sit ad honorē dei ⁊ angeloꝝ eius: ⁊ ad ꝯfusionē eoꝝ ⁊ nostroꝝ inimicorum. De q̄bus đr thema nostꝝ/ꝙ sctūs Michael cum angelis malis magnū p̄lium fecerunt in celis. Tu specialiter v͛go dignissima que antiqui serpētis inimici .s. caput contriuisti/s̄m dei p̄missionē. G
Tu que regina es sup omnes angelos ⁊ sup om̄es eleuata: sis in adiutoriū nostꝝ p pulchrā hanc salutationē quam p̄sentauit sanctus angelus Gabriel. Quam q̄dem salutationē ad tui honorē in memoriā reducimus dicentes: Aue maria ⁊c. ¶ Factum est p̄lium ⁊c. scribit̄ vbi p̄us dictū est. Ut nostra p̄dicatio ordinatior sit/⁊ p hoc meliꝰ itelligat̄ ac memorie cōmendet̄/eam in tres diuidam ptes.

¶ Prima pars angeloꝝ formationē declarabit ⁊ p̄mū eoꝝ p̄lium seu dissensionē supius in celo. Secūda aget in gñali de p̄lio qđ fit inter hoīes ⁊ eoꝝ E
impugnationē in celo hoc inferiori/in sctā vid3 ecclesia. Tertia declarabit spēaliꝰ modū tentatiōis ⁊ impugnatōis eoꝝ. Cū deꝰ q̄ est summa bonitas illā eandē bonitatē expendere/cōicare ⁊ monstrare ad extra voluit/mūdū formauit in tpalitate: quē in cognitione sua ⁊ cogitatione p eternitatē habuit. Et in p̄ncipio duplicē formauit creaturā: vnā quidem corpalē ⁊ materialē: alterā v͛o spūalē. Unam quā videre possumꝰ aut p corpꝰ sentire. Alteram quā pcipimꝰ ⁊ cognoscimꝰ p rōnē. Corpea em̄ natura nō eo pacto ꝯseruari posset ⁊ ordinari absq̧ aliqua spūali v͛tute: quēadmodū videmꝰ in corpe respectu aīe. Et etiā scriptura sctā a deo reuelata taliū creaturaꝝ spūaliū nobis dat cognitionem. Que bifariā partiunt̄. Alique em̄ sunt sine corpo- H
ris cōmunicatione seu ꝯiunctione: ⁊ has angelos appellamus. Alie sunt ꝯiūcte corpibus ⁊ illas alas nolamus. Angeli de q̄bus locuturi sumꝰ/creati fuerūt p̄ma die/cum deus formaret celū ⁊ terrā sine tali dispositione ⁊ ornamēto: qđ eis datum fuit sequentibꝰ q̄nq̧ diebus. Et fuit hec angeloꝝ creatio/cū dixit deꝰ: Fiat lux: ⁊ ꝯfestim facta est lux. Nam illa lux nō solū erat lux corpalis quā videmꝰ in sole ⁊ stellis/sed etiā spūalis ⁊ incorpalis: natura videl3 clara ⁊ pura/quā nos angelicā naturā dicimꝰ. Hoc est in figura ⁊ in summa qualiter ⁊ p̄pter q̄d angeli fuerunt creati: quia fuit ex pura bonitate et volūtate dei ad expandendā suam ad extra bonitatē: ⁊ vt creature suum laudarēt creatorē; vtq̧ bonitas dei/potētia ⁊ sapiētia sua monstrarent̄ ad extra in creaturis: quēadmodū cognoscit̄ ars ⁊ prudentia alicuius artificis p opꝰ eiꝰ. Creatura tamē spūalis ⁊ rōnalis specialiꝰ ⁊ altius creata fuit ad deum cognoscendū ⁊ amandū/vt imago q̄dam pfectior. Accidit vt q̄dam angeloꝝ q̄ erat aliis perfectior/clarior ⁊ pulchrior/q̄ ob hanc causam lucifer đr: hoc est ferens lucem. Cum ꝯsyderaret pulchritudinē suā ⁊ excellentiā ⁊ dignitatē/sumeret quandam sumet cōplacētiā: de qua cecidit in negligentiam gr̄as deo agendi: ⁊ de hac negligētia incurrit ingratitudinē. Deinde habuit p̄sumptionē ⁊ dominandi desyderiū sup omnes alios angelos absq̧ hoc vt vllo mō subderet̄ aut obligaret̄ eis. Deinde appetiit honorari ab olbꝰ tanq̄ dn̄s/sine hoc I
vt meditaret̄ subiectionē quā deo debebat. Insup p̄pter stultā illā p̄sumptionē ⁊ supbā ambitionem qua voluit esse veluti silis deo: q̄ solus est dn̄s sine seruitute vlla: hoc displicuit deo: nec ei quod consyderabat/ꝯcessit. Un̄ lucifer dolorē ⁊ odiū ꝯtra deum habuit/quē iudicabat inuidū. Hic sūt sex gradus pc̄ti de malo in peiꝰ peccādo/p quos lapsus ē lucifer. Aliq̄ angeli lucifero ꝯsenserūt ⁊ stulto suo nisui. Alii v͛o vt sctūs Michael repugnabant tā3 rōne q̄ fortitudine/ita ꝙ iusto dei iudicio lucifer oēsq̧ sui complices ⁊ adherentes de celo in terrā3 lapsi sunt a tā sublimi loco in tā p̄fundū. Factiq̧ sunt ex angelis diaboli/de bonis mali ⁊ inimici/de dei amicis psecutores eius q̄tū in eis est. Uidebam sathanā cadētē de celo. Hoc modo intelligitis p̄positoꝝ v͛boꝝ sensum: Factū est p̄lium ⁊c. Nec fuit hoc p̄lium vi brachioꝝ aut gladioꝝ/quēadmodū in pictura cernitis. Angeli em̄ membra non habent aut corpa ex eorum natura: nec vtunt̄ materialibus armis. Uerum omne hoc factū fuit vi ⁊ armis spūalibus/sicut anima nostra corpus mouet sine hoc ꝙ manus habeat aut pedes. Et h̄ q̄dem est p applicationē virtutis sue spūalis. Et q̄ hoc miraf/cogitet ad auiū volatus/vt aquile vel K
hirūdinis: aut motus pisciū. Per hoc tamen qđ dictū est/negare nolim q̄n in istis inferioribus boni angeli ⁊ mali caplāt interdum corporeā figurā ad aliquas opatiōes exercēdas; vt sctūs Raphael apparuit in forma itinerātis vel nuncii. Et inimicus sepenumero in horribilibus apperuit figuris/draconū ⁊ serpentū. De modo assinendi ⁊ formandi huiusmodi corpora nihil dicam: est em̄ materia hec potius celanda q̄ p̄dicanda ¶ Super h̄ quod dictum est/tria mouebo dubia. ¶ Primū dubiū/q̄re deus non citius mundū formauit ⁊ angelos? R̄sisio: hec questio ex simplicitate p̄uenit/aut malo itellectu: ipa em̄ imaginat̄ an̄ mūdū fuisse spaciū īfinitū/in quo deꝰ olno solꝰ fuerit: quēadmodū aliqui imaginant̄ supra celum esse spacium ⁊ locum vacuū infinitū. Sed hoc totum est ex defectu intellectus nimis vtendo imaginatiōe. Scire ꝗ debetis deū in eternitate sua mundū formasse s̄m ordinē saple sue ⁊ liberā suā volūtatē. Non q̄dem ꝙ mūdus eternus sit sicut deus/hoc impossibile est: sed factus est in eternitate/⁊ de sua eternitate hanc habuit volūtatem. ¶ Secūdum dubium aut q̄stio. Quare fecit deus puersos angelos cū sciret eos fore dānandos? R̄sisio: deus eos oēs fecit bonos ⁊ pulchros/deditq̧ eis tp̄s ⁊ spacium vtendi libera eoꝝ volūtate: ⁊ ꝯfirmationē eoꝝ in gl̄iam acq̄rendi. Sed nōnulli male vsi sunt sicut dictū est: fuitq̧ rōnabile vt malū ex hoc eis eueniret. Exemplū de dn̄o aliquo q̄ fundat ciuitatē/⁊ eā L

honestat ppło. Intentio eius nō est incolas suspē dere aut destruere: modo iuste viuāt. Attū ordinat patibulū ad malefactores suspēdēdos: qō patibu lū est in magnū ciuitatis sue τ in eo iusticie bono rē. Conformiter est de inferno respectu maloꝝ. Legimus de q̄busdā regibus q̄ ppos occiderūt fi lios ad iusticiā tutādam. Illos tñ nō genuerūt fili os vt eos destruerēt quo ad p̄ncipalē eoꝝ intētionē. Aliud exemplū quod dat aplus/est de magna domo in qua sunt diuersa vasa: q̄dam ad bonora bile seruitiū: alia vo in ptumeliā. ¶ Tertiū dubi um vel q̄stio. Quare deus non annibilauit luciferum post peccatū suum? Rñsio p hoc qō dictum ē Justicia dei in puersoꝝ punitione relucet. Alij dicunt melius esse damnatis in hmōi psistere pena/ q̄ non esse. Ego vero teneo ptrarium: sicut Jesus christus dr de Juda: Melius fuisset ei si nat⁹ non fuisset homo ille τc. Saltem certum est melius esse vt quis nō sit/q̄ deum odio habere: vt damna ti. Et intelligo melius. i. minus malū. Si queras insup: quare non fuit redempt⁹/aut p gratiā receptus? Una cā fuit: q: absq̄ exteriori peccauit tentatione. Alia: q: male vsus est toto tempe qō ei con cessum fuerat ad merendū τ paradisum lucrandū quēadmodū post mortē hois nulla est redemptio aut pnia: q: tempus pegrinationis sue τ vite sue

M transiit/venitq̄ ad vnum terminū. Doctores diui dunt tempus angeloꝝ in tres ptes. Prima est ab eoꝝ creatione in gratia τ vtutibus. Scda est quādo boni bñ vsi sunt donis suis: τ mali pperā. Tertia est maloꝝ obstinatio τ bonoꝝ saluatio: que sp est duratura. Adiungo pro saluatione nostra tres consyderationes.

Prima consyderatio.

¶ Inimicoꝝ dānatio nos tenere debet in timore sub potēti manu dei τ in ol būilitate. Si eñi de⁹ nō pepcit creature tam pulchre τ taꝫ nobili ab ini tio ad imaginē suā facte: sed eam deiecit τ depulit: vt fulgur de celis/in abyssum τ stagnū ignis ardē tis τ sulphuris ppter suā supbiam. Quid expecta re debemus nos paupes τ miserabiles? Nō est du bium quin de nobis timeꝫ supplicium. Nonne supbia potius odio habēda est in paupere/q̄ in rege aliquo diuite τ potēti? Ita intātum vt paup habꝫ minores causas τ motiones. Et si vindicta dei nō pepcit ciuibus τ p̄ncipibus celoꝝ supius. Quid fa ciet miserabilibus exulibus terre hic inferius? Est argumentū sancti Petri in epła sua: Si deus pec cātibus angelis τc. Per hanc psyderationē respō deo questioni quā facere possent nōnulli: qualiter creatura tam sapiens que videbat τ cognoscebat deum/sicut erat lucifer/potuit in supbiaꝫ cadere? Nonne sciebat quō supbia deo displiceret/ſꝫ etiā

N cognoscebat (vt erat stultissim⁹) se nibil habere ni si a deo/τ se silem eē deo nō posse. Dico q̄ q̄to pl⁹ gfaꝝ/donoꝝ/pulchritudinū/bonitatū τ donarioꝝ alioꝝ naturaliū babuit Lucifer postq̄ nō erat cōfirmatus in gratia τ in glia: tanto plus opus fuis set ei corā deo humiliare se τ cognoscere dona sua ac beneficia eius/omniaq̄ sibi subijcere τ in suam custodiam colligere. Et q: in hoc facto fuit negligens/peccauit sumendo nimis magnā de ipso vanam complacentiā/suasq̄ speculado pulchritudi nes. Et iam se videbat veluti in vmbraculo in ob scuritate suippi⁹: auferēdo oc'los itellect⁹ sui a vo lumine diuinoꝝ tanq̄ ei dorsum vertendo: hinc alium se iudicabat τ maiorē q̄ esset: q: inflat⁹ erat vane glie vento. Et ex hoc euenit q̄ in talē cecidit stulticiā aut fantasiā/vt dictum est: q̄ desyderabat esse diis sine subiectione. Et cū deus illud ei non pcederet/sed eum damnaret: cecidit de peccato in petm vsq̄ ad odio habendū deū: τ ipm psequēdū tanq̄ furiosus τ sensu capt⁹. Consyderate quō vie quolibet hō q̄ subiect⁹ eñ/tātas habet miserias: τ hñ nouit se moriturꝫ: τ videt quotidie in se τ in alio tātas totius humilitatis causas: ascēdit tñ nihilominus in supbiam/taliter vt suippius τ pditiōis sue obliuiscat: reputatq̄ se veluti immortalē τ iter dum vt deum. Sic habemus q̄ Nabuchodonosor/Alexander/Antiochus τ alij voluerūt tanq̄ de us adorari. Dicit Juuenalis/nibil esse quod credere de se non possit p̄nceps cum laudat. Quotidie psuadet stultus se esse sapientissimū: turpis ap paret sibi pulcher/τ debilis fortis. Sicut psuasū fuit cuidā agnū suum esse canem: τ cuidam alteri olno sano/psuasum fuit se esse infirmū. Et omneh O p mendaciū τ adulationē alteri⁹ q̄ est veluti diabo li incātatrix. A fortiori adulatio de semetipso τ in seipso facit citius psonā que sibiipsi adulaſ/se laudat/speculaſ τ magnificat/cadere in stultā creduli tatē τ iactantiā. Uidemus quotidie stultum nō videre nisi sapiaꝫ l stulticia sua/τ credere se esse olm sapientissimū/siue sit in deuotionibus/siue alijs re bus: hinc accidit nullū esse psilium cui talis crede re velit aut possit.

Secunda consyderatio.

¶ Aduersitates τ vecūdie huius mūdi magis psunt laudibus τ adulatōib⁹. Uos videtis q̄m p vituperiū supbia amittiſ/τ adulatiōe nutriſ. Jō sicut hō sp se debꝫ culpare/increpare τ būiliare corā deo: pariformiter amare debꝫ eos q̄ eū vitupant sūt eñi coadiutores sui vt faciat qō facere debꝫ: vt .s. se būiliet. Et h̄ est qō dr ppha Dauid: Corripiet me iust⁹ in mīscdia τ increpabit me. Justus inq̄t me corriget τ dure corripiet in omni mīscdia. Ad hoc ppositū dr sctūs Aug⁹: Plus psunt inimici iurgantes/q̄ amici blādiētes. Plus psunt inq̄t inimici p eoꝝ iurgia/q: corrigūt: q̄ amici p laudes eoꝝ/q: nutriūt psumptionē τ faciūt inchoari per stultas suas opiniōes/res nō possibiles: de q̄bus oēs alij irridēt. Adulatio igiſ suippi⁹ cognitiones aufert: τ est tāq̄ vmbra vel ficta facies q̄ veram au fert claritatē boni iudicij τ veritatis. Sed aduersitas τ vituperiū ipam restituūt. Hic sumūt doctores rōnē quare adā nō māserit in padiso terrestri post peccatū suū ppter voluptates q̄ ibi sūt. Et plū de Platone q̄ elegit pestiferā regionē p studio suo. Summū remediū τ bonū psiliū in oībus reb⁹ τ olb⁹ tētatōib⁹ est q̄ hō mox oculū suū τ aspe ctū vtat ad deū tanq̄ ad lumē suū/ad auxiliū suū/ P

ad suā fortitudinē/ad suū ptectorē/defensorē ꝛ gu
bernatorē: absq3 hoc ꝙ nimis fixe remaneat in co
gitationib⁹ aliꝗs terrenis aut carnalibus/aut aliꝗs
ꝗbuſuis. Hoc cemitis: ꝑ hoc eñ cecidit lucifer ꝙ
nimis diu de seipso ꝛ sua vmbra cogitabat/non re
currēdo ad deū: neq3 gr̄as illi agēdo. Jdō dī ꝓpħa
dauid: Oculi mei sp̄ ad dn̄m: qm̄ ipe euellet de la-
ꝗo pedes meos. Habeo inqt sp̄ oculos meos ad
dn̄m: q2 ipe seruabit me ne cadam in laꝗos ꝛ tēta-
tiones inimicoꝝ. Sumam⁹ exēplū de filio sp̄ recur
rēte in oībus aduersitatibus ꝛ ꝓspitatibus ad au
xiliū mr̄is sue/ipe esset secur⁹. Sic fecit Jesus chri
saluator noster/q̄ recurrit ad patrē suū in cruce. Et
etiā idem facit ꝓpħa in psalterio: Qm̄ tu fecisti a-
mote a me ꝛc. Hec doctrina fieri deberēt oībus li
beris ꝙ primū possent ꝗcꝗ cognoscere/vt oia re-
ferrēt in deū. Nota de patre q̄ orare iubebat filiuz
suū/ꝛ inter orādū iaciebat ei deorsuz poma aut pi
ra vt assuesceret habere fiduciā in deuz. Cū holes
ad deū nō recurrūt/facile ī oēs cadūt melācholias
ꝛ stulticias. Nam sp̄ magis magisq3 in ꝓfundio-
M res labunt̄ tenebras: q2 a deo plus elōgant̄ solo ꝛ
vō eoꝝ lumine ꝛ extra portā ꝛ viā. Exēplū est de
malis angelis q̄ in pncipio erāt admodū sapiētes
stulti facti sunt ꝛ furiosi: taleq3 hn̄t errorē vt impu
gnare velint deū: ꝛ oēs hos q̄ illi seruire volunt ꝛ
honorare. Et hinc est ꝙ nos tētant de stulta ꝛ ini
qua ꝑuersitate in despectū dei/ꝛ in despectū hui⁹
ꝙ eos minime honoram⁹ vt deū. Et ex hoc ꝓue-
nit oīs idolatria/sortilegiū ꝛ stulta incātatio ī mū
do: q2 ꝑ ꝑmissionē diuinaꝝ aut scie curiose de re-
bus occultis vel futuris: aut ad cōplendū mala
desyderia/induxerūt mūdanos vt honorarēt eos
sicut deū in sacrificiꝗs/in ieiuniꝗs/in vigiliꝗs ꝛ orō
nibus. Uñ veꝝ est mlto plura esse bona ꝛ res scās
in talib⁹ artib⁹ ꝓhibitis ꝙ ꝯueniat: ꝛ eo pei⁹res se
habet: fit eñ honor diabolis ꝑ illud ꝑ qd̄ honorā-
dus esset de⁹: q2 etiā facil⁹ decipiūt hoc mō ꝑ bo-
ni apparētiā. Sunt aliꝗ mille ꝛ mille modi ꝓliandi
ꝯtra nos: ꝛ nisi esset gr̄a dei bonorūq3 angeloꝝ cu
stodia/nos resistere non possem⁹. Sed Gabriel ꝛ
boni angeli ꝓliant̄ adhuc ꝯtra eos ꝓ nobis ꝯtinu
ando ꝓliū in celis ichoatū: de quo loqt̄ thema no
strū: Factū est ꝓliū magnū in celo: Michael ꝛ an
geli eius ꝓliabant̄ cū dracone.

De prelio diabolorum.

R ¶ Continuādo materiā inceptā ꝛ descendendō
in gn̄ali ad ꝓlia q̄ fiunt in istis inferiorib⁹/inuenit̄
ꝙ boni angeli moꝝ se ꝯuerterūt ad deū eoꝝ: illiq3
humilr̄ gr̄as egerunt veluti eoꝝ deo patri/dn̄o et
creatori. Hinc gratiam acqsierūt a de grana glo-
riam ꝑceperūt: hoc est ꝯfirmationē in diuina visio
ne ꝛ in dei amore. Tria ꝗ habuerūt bona/clarā vi-
delz cognitionē/ꝑfectā tentationē seu adhesionez
ad deum: hoc est ꝯfirmationē ꝛ ardentē dilectio-
nem. Et quia numer⁹ eoꝝ erat imminutus/ordina
uit deus facere ꝛ formare humanas creaturas ad
ꝑadisi sedes replēdas ꝑ humane creature fragilis
ꝛ debilis humilitatē: de ꝗbus q̄dem sedib⁹ angeli
ceciderāt ꝛ lapsi erāt tanꝙ schismatici ꝛ ꝓditores
legitimi eoꝝ dn̄i: ꝛ veluti in malo ꝛ odio dei obsti-
nati: Per ꝯtrariū eñ ad bonos angelos mali in
gn̄ali tria incurrerūt mala. Ignorantiā ꝛ errorem
ꝯtra clarā cognitionē. Sepationē a deo ꝛ maledi
ctā obstinationē/ꝯtra adhesionē ꝛ ꝯfirmationē in
deo. Odiū ꝛ furorē/ꝯtra ardētē dilectionē. Accidit
ꝙ quēadmodū boni āgeli dati fuerūt ꝛ ordinati ꝑ
diuinā ꝓuidētiā ad custodiēdā creaturā hūanā vt
finē suū assēqret̄. Ita ꝛ mali angeli susceperunt vt
eā impedirēt ne celū ascēderet vñ ipi lapsi sunt: et S
hinc venit tētatio pme mr̄is nr̄e Eue ꝛ pmi pr̄is
nr̄i Ade ꝑ inimicā inuidiā. Inuidia diaboli mors i
trauit ꝛc. Et ex hoc ꝯtinuat̄ in terra ꝓliū qd̄ in ce-
lis fuit inchoatū: vbi factū fuit pmū qd̄ vnꝙ fuit
schisma. Sed hic ꝓpono tres dubitationes.
¶ Primū dubiū aut q̄stio. Quare de⁹ patit̄ ꝛ per
mittit ꝙ humana creatura tētet̄ ꝑ inimicos post-
eaꝙ ipa ex ꝓpria natura corrupta satis inclinata
est ad malū? Rn̄sio: ꝙuis de bonitate dei nō possit
reddi cā pmaria magis nisi dicere ita ei placuisse
Sic volo/sic iubeo. Nota de grāmatica positiua
q2 sic placuit impositori: nihilominus tñ hn̄ assignā
tur alique ꝯgruentie ſm humanū intellectū. Et mi
hi in pn̄tiaꝝ tres sufficiūt. Una ꝯgruentia aut cā
est vt deus ꝑmittat res quas creauit opari ſm na
turā ipaꝝ aut conditionē. Deus sic res quas crea
uit administrat vt eas motu ꝓprio agere sinat. Et
quoniam natura boni angeli est velle bene facere
sibi ꝛ aliꝗs. Intentio ꝑuersi angeli est in contrariū:
ideo deus ꝑmittit maluz tentare ꝛ hortari ad ma
lum: vultq3 bonum angelū mouere in contrarium
dando confortationē/auxilium ꝛ defensionē ad-
uersus crudelē hanc ꝛ furiosam bestiam. Et omne
hoc ad nostrā est gl̄iam ꝛ felicitatē qn̄ habem⁹ an
gelū talē ad nostrā custodiā ꝛ auxiliū: ꝛ cū nos vin
cimus talem inimicū ꝑ boni angeli subsidiū. Ad
hoc ꝓdest tentatio: q2 solummō coronabunt̄ glo-
ria ꝑadisi/qui in hoc mundo vigorose hostem de
bellarint. Non coronabit̄ nisi qui legitime certa- T
uerit. Exēplū de sctō Antonio ꝛ plurib⁹ aliꝗs. Alia
causa est/ꝙ ꝓpterea bonus angelus seruit deo: et
ſm aliquos suam gl̄iam ꝛ ꝑadisum lucrat̄: ꝙuis iā
ipm possideat. Malus vō iusto dei iudicio grauis
simam acqrit punitionē/etiā si nihil aliud esset ꝙ
ꝓpudor ꝛ despectio quā habet qn̄ vincere non pōt
ad libitū humanā creaturā. Draco iste quē forma
sti ad illudendū ꝛc. Exemplū de sctō Hilarione.
Et hic docemur ꝙ si non faceremus bona nisi ad
placendū angelis ꝛ sctis/ꝛ displicendū inimicis:
bona tñ opari debem⁹. ¶ Alia causa est/ad humi
liādū se corā deo/ꝛ suū auxiliū implorandū contra
inimicoꝝ furorē. Et vt hn̄ cognoscam⁹ nos ex no-
bisipsis nō posse resistere eoꝝ potestati/nec violē-
tie/nec maliuolētie eoꝝ. Insuꝑ vt honoremus bo
nos angelos: nō q̄dem vt deū/sed vt dei amicos ꝛ
nobis beniuolos atq3 coadiutores. Disposuit eñ
deus ꝙ inferiora ad ipm reducant̄ ꝑ media sibi ꝓ
pinquora. Et hoc cognoscere mirūmodū ꝓdest.
Qui eñ ignorat quo pacto tentetur/ꝛ ꝑiculum in
quo est: non curat resistere. Quēadmoduz sunt ali
qui carnales q̄ non credunt diabolos tētare ipos

homines ꝯtra scripturã q̄ hoc testat̄ de Job/Jesu christo/Dauid/Anania ⁊ alijs tētatis.

a ¶ Scd̄a q̄stio. Unaqueq̄ p̄sona in se habz ne bonum quēdã angelū/similr ⁊ malū: vnū vt eum adiuet: alterū vt secū̄ exerceat. Rn̄sio fm doctores: Quelibet p̄sona habet vnū bonū angelū/interdū plures fm ꝙ opus est p se ⁊ illis officijs que tenet ⁊ gubernat. Pariformiter inimici eam nitunt̄ interdū ducere in errorem ⁊ pctm̄: fm ꝙ eam vident fortiorē ⁊ ardentiorem ad bene operandum: quēadmodū habemus in vitis patrum de quodam vidē te innumeros inimicos circa cellam vel cameram cuiusdam eremite/⁊ dūtaxat vnū circa ciuitatem quendã. Et ꝙꝙ inimicus vincit̄ vno modo/conatur tamen p alterū: sicut apparuit de Jesu christo. Quomō tentare possunt inimici cum tales p̄petiant̄ penas. Per oppositum quō dimittūt boni angeli eoꝝ gr̄am p hoc ꝙ ad hec inferiora descēdunt. Rn̄sio: Mali p iustū iudiciū dei ⁊ ꝑpter eorum maiorē punitionē hn̄t vltra eoꝝ tormēta rōnis iudiciū ⁊ cognitionē. Sz hoc est ad male operandū ꝑpter puersam quã habent volūtatē ⁊ vertunt oēm sciam eoꝝ ad malū. Sicut auar⁹ totū ingenium suum applicat ad acq̄rendū: inuidus ad nocēdū ⁊ detrahendū: luxuriosus ad carnalitatez immūdam habēdū. Hinc est ꝙ quāto intellectus eoꝝ est clarior/tāto sunt peiores. Quo ad bonos angelos tenendū est eos ꝯtinue videre deū ⁊ amare/in quocunq̄ fuerint loco: q2 de⁹ est vbiq3: ⁊ i eo lumine cognoscūt quō debeāt opari. ¶ Et si aliq̄ querant si sciant q̄ sint damnādi aut saluādi: Dico ꝙ sic: hoc tn̄ nō obstāte faciūt debitū eoꝝ oib⁹ succurrendi: bonis ad p̄adisum acq̄rendū/malis vt minus damnent̄/aut ne in damnatione eoꝝ aliquam afferre valeāt excusationē. Et adde tres doctrinas seu considerationes.

¶ Prima doctrina. Jn omni loco adorare debemus bonum angelū nostꝝ q̄ videt oīe quod operamur: ⁊ q̄ delectat̄ cū bona facim⁹/⁊ pdit talem delectationē cū male agimus. Jdeo ꝺi ei esse tristis/nō q̄dem tristicia q̄ ei noceat/sed est q̄dam cōpassio/⁊ etiã p̄uatio q̄dã aut defect⁹ alicui⁹ ꝯsolatiōis quã accītalē noiamus/⁊ nō pncipalē. Et ista doctrina sepenumero dici deberet oibus pueris. Et qualr si verecūdant̄ ad p̄ñtiam patris eoꝝ/matris aut p̄ceptoris: multo plus timere debēt boni angeli eoꝝ p̄ñtiã ⁊ ip̄m honorare.

¶ Secūda doctrina. Omni tp̄e debem⁹ timere tētatiōes puersoꝝ inimicoꝝ plus ꝙ ouis q̄ timet lupū/aut ceruus canes. Nō q̄dem vt timeam⁹ diabolū ꝑprie loq̄ndo/sed deū: pmittit nos ob pctã nr̄a ad p̄uersam diaboli potestatē/quēadmodum ouis magis timere debet potentē pastorē ꝙ lupū.

y Semp parati sunt inimici cape nos in corpe ⁊ aĩa si de⁹ ⁊ boni angeli illud sinerent. Et ppterea ꝯsyderate stulticiã illoꝝ q̄ manēt i pctō mortali/q̄ p h̄ sunt quo ad deum excōicati: q2 manent ⁊ dormiūt inter brachia inimici. s. in potestate eius. Non est ē mirandū si q̄s se signet cum audit eum noiari: ꝑpterea ꝙ est tã magn⁹ aduersari⁹ nr̄/⁊ etiã ꝑpter dānatōis sue ꝯsyderationē. Jn hoc eī̄ declarat̄ nobis vindicta dei mir̄ in modū dura ⁊ horribilissima. Videte eni esse puersam maledictionē dicere diabol⁹ habeat p̄tem/aut ex p̄te diaboli: p̄sertim si mater dicat liberis. Post talia eī̄ vba sup aliquos p iustã dei p̄missionē inimic⁹ p̄tātē capit. Sicut apparuit in q̄dam scla q̄ semel ex ira ⁊ impatiētia dixit filio suo: diabolus te auferat: ⁊ mox visibiliter eū abstulit. Nota de ep̄o q̄ dixit famulo suo diabole veni/extrahe mihi caligas. De quo dicit Greg. in dialo. ꝙ mox ligule enodabant̄.

¶ Tertia doctrina. Quēadmodū officiū boni angeli ē hortari ad dei amorē ⁊ cognitionē eī̄. Per oppositū officiū diaboli est ab amore dei auertere ⁊ ad oēm stultū errorē ac idolatriã ꝯuertere. Et hic grādis iacet loq̄ndi materia de his qui alios ad bonum ducūt: ⁊ de his reph̄endendi q̄ alios ad malum p̄suadent. Tales noiandi sunt diaboli: sicut sunt illi ⁊ ille q̄ delectant̄ facere peccare dictis aut factis pueros q̄ angeloꝝ habere deberent puritatē. Quid fiet de his hoīb⁹: Erūt cū illis quoꝝ exercuerūt officiū: hoc est cū inimicis. Boni angeli adhortāt̄ deū amare sicut seraphin: cognoscere sicut cherubin: se hūiliare sub eo ⁊ illi sedē p̄ñtis ere sicut throni: ⁊ sic de alijs/angelicis officijs. Ediuerso mali nunq̄ erūt alicubi/quī̄ peccare faciant vbo aut facto mō possint. z

De prelijs inimici in particulari.

¶ Postꝙ diximus in gn̄ali de p̄lijs/mō obmittēdo multas materias de q̄bus vba fieri possent tã de bonis angelis ꝙ de malis/vt de tribus hierarchijs. De bonis angelis q̄ nouē ꝯtinent ordines De eoꝝ officijs ⁊ exēplis q̄ sunt in sctã scriptura/⁊ alibi in sctoꝝ historijs. Quō ⁊ quo pacto ⁊ ꝙ varijs modis boni āgeli adiuuēt/⁊ mali obsint. Jm morabor dicere aliquos modos sp̄ealiores de p̄lijs inimicoꝝ: q̄ q̄dem p̄lia tentatiōes appellam⁹. Rx̄pio quoddã p̄liū inimici tenebrosum/fictū et mēdax/inuolutū/pplexū ⁊ scrupulosum seu ambiguum/importunū ⁊ subitū/dux ⁊ longanime/immūdum ⁊ spurcū/obscuꝝ ⁊ tenebrosum p̄lium est: cum inimicus finē celat/bonū adducēs q̄ suspicitur faciēdū/aut malū q̄ omittit̄: sicut piscis capit̄ hamo/vel pdit̄ filo. Hortari ad religionē vt q̄s fiat apostata: hortari ad p̄dicandū/vt q̄s efficiat̄ sup̄b⁹ hortari ad ꝯfessiones audiēdas/vt q̄s labat̄ ad carnalitatē vel curiositatē: hortari ad vitam ꝯtēplatiuã ad cadendū in heresim aut frenesim. Hortari ad elemosynas elargiendas vel ecclias fundādas ad cadendū in paupratē. Et deinde vt q̄s fit impatiens/aut spoliator/raptor/vsurarius vel auarus: Hortari ad corrigendū alteꝝ/ad dandū scandalum alteri: hortari ad tacendū/vt quis sit culpabilis de malo alterius cū eum corrigere deberet: hortari ad b̄nfaciendū in publico/ad se gl̄ificandum vel ꝑpter hypocrisim. Hortari ad p̄laturã ⁊ magnū statū/ad decidēdū in mille picula: hortari ad sciēdū vt cadat̄ i curiositatē ⁊ de curiositate i sup̄biã aut i carnalitatē/cū initiū aut caput cogitatōis pulchꝝ videt̄ ⁊ fine malo: sz i cauda iacet venenū.

¶ Primū remediū est p bonū angelū: bon⁹ enim
angel⁹ illuminat & finē ostēdit p se vel p alterū. Dani
elis. ix. Dic̄ Michael: Egressus sum vt docerē te
B ¶ Secūdū remediū est/ nihil incipe absq3 cogitar de
ad quē finē deueniri possit: & p q̄ media siue sit i co
gitatione siue v̄bis siue in factis: quēadmodū do
mina nr̄a statim cogitabat qualis esset sua saluta
tio. Exemplū de Raphaele/ q̄ iuniorē Tobiā do
cuit ad q̄d valerēt oīa hec q̄ faciebat. ¶ Preliū fi
ctū & mēdax est/ cū inimic⁹ facit de bono apparere
malū & de malo bonū: sicut piscis capit̄ esca/ & rat
tus lardo: & sicut bibit̄ venenū cū vino: aut sicut ti
mor incutit̄ lepori p pēnas volutātes ad cadēdū
in peius: aut sicut bibēdo aquā alicuius fontis/ si
mul bibunt̄ venenose bestiole. Est differētia hui⁹
tētationis ad aliā: q2 in alia nō est pn̄s malū nisi i
fine: hic v̄o malū coopertū est de p̄senti cum spe bo
ni: quēadmodū serpēs latet in herba viridi: aut in
imicus intelligere dat holez habuisse p̄us aliquā
intentionē quā non habuit/ & mentitur sibi ip̄si.

¶ Arrogantia & despectus fingit q̄ sit ad hono
randū statum suum & pficiendū alteri. Pusillani
mitas fingit q̄ sit humilitas. Pomposus vestitus
fingit libertatē esse benedicere aut bn̄facere. Hy
pocrisis fingit q̄ sit cautela celare se ad non nocē
C dum alteri. Apta malicia fingit q̄ sit humilitas si
ne hypocrisis. Correctiōis excessus & vindicta fin
git se esse iusticiā. Pigricia & negligētia & corrigē
di timor fingit se esse misc̄diam. Inuidia & detra
ctio fingit q̄ sit sancta puisio & p vtilitate boni cō
munis: vt mali cognoscant̄ & vnusq̄sq3 sibi ab eis
caueat. In oībus rebus dissimulatio discretionē
se fingit eē. Adulatio/ q̄ sit fauor aut dilectio. Oci
ositas fingit q̄ sit sapīa & cautela & securitas & hu
militas. Mundana occupatio fingit q̄ sit puisio
p bono pprio & alieno. Stulta pdigalitas fingit
q̄ sit liberalitas & elemosyna. Familiaritas & si
multas fingit q̄ sit amicabilitas. Stultū gaudium
sanctā fingit deuotionē. Tristicia compunctionē
fingit aut ꝯtritionē. Stulta abstinentia/ pulchrā
penitentiā. Gula/ sapiēs gubernamen ad ꝯtinuā
dum dei seruitiū. Illusio/ reuelationē aut sctā3 fin
git inspirationē: vt inimicus ostēdit se in forma ie
su christi sctō Martino & alijs. Cor volitās huc et
illuc fingit q̄ sit p indulgentijs & pegrinatiōibus.
Et vt breuiter dicat̄/ nullū est vitiū q̄n vestiat̄ aut
coloret̄ aliq̄bus v̄tutib⁹. Sed etiam p oppositum
inimicus apparere facit si hō cogitet de v̄tutibus
ip̄as esse vitia/ vt impediat ne fiant: sicut de liberta
te in bn̄dicēdo & faciēdo bona sine mūdano timo
D re: quā dīt esse supbiam. Remediū est/ diligēter ex
aminare intentionē suam p se & p alterū & ꝯuerti ad
deū & ad bonū angelū eius/ orādo in gn̄ali vt de⁹
semp exaltare velit vel exaudire p̄ncipalem sue in
tentiōis radicē: q̄ esse deb3 vt p̄sona placeat deo i
cūctis factis suis/ euitādo pctm̄ quocūq3 m̄ fuerit
modo. Cogitandū est etiā q̄ semp cum grano vir
tutis germinat & crescit alicuius vanitatis palea.
Granū tn̄ bonū est & retinendū. Palea v̄o reijciē
da p purgatoriū instrumentū penitētie/ & cōburen
da p ignem charitatis. Enti ex se pducere grana

virtutū solū p hac vita esset supuacaneū & causa in
despationē cadendi/ & de despatione in stultā pre
sumptionē. Exemplū de pluribus de q̄bus legi
mus/ sicut de Platone/ Diogene/ & q̄busdam alijs
p̄hīs. Velit deus vt p bonā humilitatē nostrā co
gnoscamus fragilitatē/ & sufficit habere talē securi
tatē p bonā intentionē: sicut haberi potest per bo
nā & diligētē examinationē. ¶ Preliū anceps in
uolutū aut scrupulosum est/ cū p̄sona videt vndiq̄
q3 incōmoda & mala/ ita vt exitū ꝯuenientē ignoret
nō faciēdo aliq̄d pctm̄: & nolat̄ pplexitas. Et acci
dit interdū p dubitationē iuris. Interdū p dubita
E tionē vel dubium facti in se quale sit. Interdū per
ꝯditionē p̄sone in se. Exemplū: iurabis te rem ali
quā facturū q̄ tūc aut postea ad malū verteret̄: si
eam facis/ peccas: si eam omittis/ es piurus. Re
mediū/ non facies eam: nec de nouo eris piurus:
sed p̄us stulte iurare potuisti. Secundū exemplū3
vouebis īgredi religionē/ aut pegrinari/ aut elemo
sinas dare/ vel seruare v̄ginitatē/ aut aliquod silē
Deinde venies in tp̄s/ locū/ etatē aut statū in quo
votum tuum reddere & pficere non potes. R̄nsio:
Deus nō obligat ad impossibile/ cum quis ad eū
reuertit̄. Pnīam age de negligentia/ & de residuo
fac q̄d potes p ꝯsiliū. Tertiū exemplū. Eris in ali
qua societate aut seruitio in quo si pmanseris/ eris
quotidie in piculo pdendi castitatē tuā aut bonā
famā: si abscedas/ nō habes vn̄ viuas: aut offen
des hos q̄ tibi debēt esse subsidio. R̄nsio: Homo
magis obligat̄ amare aīam suā q̄ corpus vsq3 ad
corpis mortē. Quartū exemplū. Efficieris p̄sbyter
vel curatus/ nec scies horas tuas: neq3 eas pote
ris addiscere. R̄nsio sicut ad scdm̄. Quintū exem
plū. Duces in matrimoniū feminā/ q̄ deinde dicet
se esse ex tua pgenie/ vel se nunq̄ ꝯsensisse tuo mr̄i
monio/ vel male aget cum aliquo de pgenie tua p
pinqua. Et etiam sic de muliere respectu viri. R̄n
sio: petes ꝯsiliū: nec cito credes hm̄oi v̄bis aut ta
F libus allegationibus. Sextū exemplū. Habebis
magnum statum/ siue fuerit in ecclesia/ siue in reli
gione/ siue in seculo: cognosces postmodū omne
quod habes male acquisitū/ vel a te/ vel ab alijs: si
renūcies oībus/ pauper es & mendicus: simil̄r & vx
or tua & filij: & estis in v̄ecundia. Si retineas alie
num absq3 hoc vt reddas/ nō es vt videt̄ in statu
salutis. R̄nsio sicut ad tertiū. Septimū exemplū.
Tu iuraueris te feminā aliq̄ā l vxorē ducturū/ si in
p̄mo v̄bo tibi v̄itatē dixerit/ nō aūt aliter: ip̄a tibi
dicet: Tu me nō duces in vxorē. Si eā ducas/ ip̄a
tibi falsum dīt: & sic etiam ducere non debes. Si eā
non ducas/ ip̄a dixerit veritatem: & sic eam ducere
deberes. R̄nsio: vir nō ducet talem vxorē: q2 ip̄a
falsum dixit quicq̄d femina fecerit. Declarationē
relinquo doctis: & etiam illa ꝯsyderatio est ꝯtra na
turam mr̄imonij. Octauū exemplū. Plures res
feceris & forsitan non meministi modi aut intētio
nis quā habebas/ nisi ꝯfitereris: & si dicas te fecisse
talem rem/ exponis te piculo damnatiōis. R̄nsio:
ꝯfiteberis sub ꝯditione ac si fecisses hm̄oi rem & p
talem intentionē. Nonū exemplū. Petis ꝯsiliū a
mlt̄ doctorib: hi q̄dē tibi vnū dicūt/ illi aūt alterū: q̄d

facies? Rńsio: humiliabis in p̄mis te corā deo et
sanctis ſm totum posse tuum. Deinde q̄res ꝯsiliū
a duobus/quos tu ⁊ alij̄ doctos iudicauerint: ⁊ q̄ȯ
tibi dicet/credes secure. Nec amplius alibi inuesti-
ges/q̄rere eni̅ tanta consilia solum est inuolutio: et
ꝓuenit aut ex sup̄bia/vt alij̄ fides nō adhibeat: aut
ex curiositate. Ceteris paribus p̄latus tu⁹ aut cura
tus p̄ferri debent: ⁊ illis fidem debes adhibere/ni
si manifestā causam haberes in ꝯtrariū eis nō cre
G dendi. Nota de his q̄ semp̄ dicūt se nō bn̄ ab alijs
intelligi. Alij̄ h̄nt malū aliud quod ꝓpter ꝯditōes
diuersas est celatum/vel tam diuersa ꝯsilia in vna
eadēq̄ȝ materia: ⁊ vnūquodq̄ȝ eoꝝ bonū est: vel in
serdū ꝓpter interrogātis pctm̄ de⁹ p̄mittit vt ma-
lū det ꝯsiliū. Decimū exemplū. Feceris pctm̄ i co
gitione vel opibus impijssimis ⁊ abominabilibus
si hm̄ōi pctā p̄lato tuo ⁊ curato ꝯfitearis/scis eum
ex hoc peiorē futurū: si nō ꝯfitearis/nō absolueris.
Rńsio: petes facultatē a curato tuo alibi ꝯfitendi
si non dederit/nihilominus ibis. Undecimū exē-
plū. Habebis in oībus factis tuis dubitationē ⁊
ꝯscie scrupulū ne facias malum. Si in tali dubio
operis/ponis te in p̄iculum pcti faciēdo contra cō
scientiam: si nihil facias/pariformiter te sepi⁹ dā-
nas. Rńsio: capies ꝯsiliū ⁊ ei credes ⁊ facies sepe
ꝯtra hm̄ōi scrupulū/vincesq̄ȝ ꝓpriū iudiciū in al
terius iudicio. Duodecimū exemplū. Es p̄sbyter
⁊ multoꝝ audies ꝯfessiones: alij̄ tibi certa dicent
peccata p̄ q̄ cognosces peccata aliquoꝝ alioꝝ qui
nihil tibi in confessione dicent/vel illa negabunt:
q̄d facies? Rńsio: non reuelabis alteꝝ de sua ꝯfes-
sione nisi fuerit per consensum eius exp̄ssum extra
H ꝯfessionem factū. Ex quo ad illos q̄ sic celant/faci
es diligentiā dicēdo ꝙ diligentius ⁊ sepius cogi-
tent: vel eos alibi mittes/vel ꝓtestaberis dicēdo:
tuam absolutionē nil valere si celet pctm̄/nec esse
intentionē tuā aliam: ⁊ mōstrādū est quȯ si aliq̄ȯ
pctm̄ p̄terito tp̄e fuerit celatū/nunq̄ȝ sic celās be-
ne fuit ꝯfessus post hoc: sed obligat a nouo inte-
gre ꝯfiteri. Tertiūdecimū exemplū. Eris in missa
tua vel corā altari ad recipiendū corp⁹ dn̄icū/du
bitabis de aliquo pctō an bn̄ ip̄sum fueris ꝯfessus/
q̄d facies? Est eni̅ ex vna p̄te modus verecūdie et
scandali abire: ex altera vō p̄te p̄iculū indigne re
cipiendi corpus dn̄icū. Remediū: habebis displicē
tiā in corde tuo ⁊ ꝓpositū ꝯfitendi tam de pecca-
to q̄ȝ de negligētia ⁊c. ¶ Preliū importunū ⁊ su-
bitū fit tribus modis. Uno mō cum inimicus ca-
pit p̄sonā: vt in apto tētādo de aliquo pctō a quo
cauendū esset. Aut p̄ nouū modū hinc euenit quā-
doq̄ȝ ꝙ inimic⁹ nō cessabit tētare vsq̄ȝ ad tres vl' q̄
tuor annos vel vsq̄ȝ ad finē. Propter hāc cām re-
mediū est/semp̄ suimetipsius habere custodiā vbi
q̄ȝ: quēadmodum cattus obseruat in granario ne
mus veniat: ꝙ si venerit/subito eum captat. Pari
mō facere deb3 aīa nr̄a de oībus malis tentationi
bus: nec quisq̄ȝ reputet se vnq̄ȝ in hac vita sine cer-
tis esse tentationib⁹: non eni̅ tentari est vna pars
tentationis ꝓpter supradictā cām. Exemplum de
auibus qui non p̄cipiunt laq̄os aut gluten nisi cū
volare tētant. Hoc bellū fit interdū p̄ subitā alicu

ius tentationis p̄ntationē post aliam tentationē3
vt si vna non vincat/saltē vincat altera. Et p̄ h̄ vult
inimic⁹ p̄sonā facere excedere vel in nimio vel in I
pauco q̄cunq̄ȝ res incipiat ab ea. Et p̄ gn̄ali malo
sup̄bia sp̄ conat intrare. Exemplū de diabolo/qui
apparuit Machario eremite. Qui q̄dem diabol⁹
erat velut onustus p̄uis lāpadib⁹ vel phialis: que
r̄ndit esse diuersa tētationū pocula: ⁊ cū aliq̄ mo-
nachi refutarēt vnū/p̄ntabat alteꝝ/quoadusq̄ȝ tā-
dem vnū placeret. Remediū est sumere ediuerso
delectationē in bonis diuersis opibus: nō in vno
modo in altero/si alter nō inueniat sp̄ualis dele-
ctatio. Quāuis bona ꝯstantia ⁊ in aliquo statu fir-
mitas melior esset ⁊ studiosior. Aliter etiā fit hoc
preliū respiciēdo locum debiliorē/⁊ est gn̄aliter lo
cus in quo magis possumus amorē nostꝝ ꝓprium
mundanū sensualē aut carnalē. Siue sit in desyde
rio laudis aut pacis corp̄alis/siue in timore diffa-
mie vel laboris/siue in ardēti cuiuscūq̄ȝ rei amore
quātūcunq̄ȝ p̄ue quā inimicus conabitur tollere:
Tunc videris quomō aliq̄ se p̄ nihilo affligunt/se
pissime ⁊ interdū plus q̄ȝ p̄ re q̄ millies melior est
Et p̄ hoc cognoscat homo vbi sua sita est infirmi
tas/vel inordinata affectio/cū ventū fuerit ad h̄
ad aliq̄d accipiendū aut tollendū. Persona repu-
tabit se humillimā: dicent ei vituperationes aliquē
eā mox videbitis inflāmari ⁊ irasci. Remediū est
p̄stare cor suū rebus transitorijs nō donare. Hoc K
est ꝙ quis rep̄hendat cum voluerint rep̄hensores
Nota historiā de sctō Hieronymo/qualiter ange-
lus eum v̄berauit/q2 nimis studebat in libris gē-
tilium: ⁊ ex altera p̄te quȯ post tentationē carnalē3
in deserto ꝯsolationē habebat angeloꝝ. Nota de
hominib⁹ qui seip̄os iustificant/veluti si nunq̄ȝ tē-
tarent de luxuria. ¶ Preliū duꝝ ⁊ longanime/ē
cum inimicus in paruo tempe vincere nō pōt/sed
suam ꝯtinuat in dies ⁊ in horas tentationē: vt tā-
dem vincat p̄ fastidiū ⁊ ꝓijciat hominē in despera
tionē vt a deo relinquat. Exemplū de luxuria que
semp̄ tentat aliquos homines: auaricia alios: ira
vō alios ſm status ⁊ affectiones ⁊ p̄cipue homi-
nes ociosos q̄ non ꝯfidunt in deo. Desidia occi-
dit pigꝝ. Remediū ꝯtra horribilē hanc bestiam ⁊
p̄iculosissimū p̄lium est ꝯstantia/longanimitas et
p̄seuerātia iudicando sp̄ ꝙ quātūcunq̄ȝ tarde de⁹
tui miserebit ⁊ succurret. Exemplū de sctō Petro
q̄ vsq̄ȝ ad occisiōis temp⁹ remāsit in carcere. Hinc
angelus ei succurrit/q2 habuerat semp̄ spem i deo
firmā. Et nota moralr̄ loquēdo de vno pctōre/q̄
erat in tenebris ignorantie. Cathenatus impati-
entia: dormiens p̄ negligentiā. Mala eum custo-
dit societas. Cathena q̄dam ei pendet in collo/ne
ꝯfiteri possit: ⁊ altera in manibus/ne bene valeat
opari. Angelus eum ferit ⁊ illuminat p̄ inspiratio-
nem ⁊ aduersitatē. Iudicando etiam ꝙ si ista ten- L
tatio non esset/veniret fortassis alia multo forti-
or. Exemplū de moniali q̄ desyderabat liberari
a tentatione carnali/⁊ cecidit in aliam peiorē: de q̄
dicā in sequētib⁹. Aliud remediū est cogitando ꝙ
homo nō peccat quātūcūq̄ȝ sit in tentatione lōga
⁊ duranti/si illi non placeat tentatio: imo h3 ma-

gnū meritū. Exemplū de fido sodali qui nunꝙ di-
cebat malū hoc verbū: reddo me victū quantūcū-
ꝙ esset in terrā ꝓiectus ⁊ vulneratꝰ vndiqꝫ: sed re
clamabat per signa/ cū non posset ꝑ verba. Ideo
oramus deū non ꝙ non tentemur/ sed ne cōsentia-
mus tentationibꝰ. Peius in hac tētatione longa
nimi est ꝙ sepe inimicus ponit ante oculos semꝑ
status aliorꝝ hominū quibꝰ melius succedit ⁊c. Re
mediū est cogitare contrariū: ⁊ non ad hoim opi-
nionē/ sed ſm deū ⁊ rationē. ¶ Prelium imundū
⁊ spurcum est quādo ꝑ inimici suggestionē spurce
veniunt cogitationes ꝯtra deū aut sanctos ⁊ san-
ctas eius. Persona ipsa q̄ hec patit̄ inuita/ sed est
ad incutiendū ei timorē: vel vt ponat̄ in dubitati-
onē maximā: ⁊ de dubitatione in casum. Remediū
est ꝙ persona nihilipendat ⁊ hoc rideat. Quāuis
eñ tales experiat̄ tentationes/ ipsa nōꝯ sentit: quā
to eñ plus inuolueret̄ illis/ tāto magis irasceret̄.
Exemplū de paruis canibꝰ qui allatrant eos qui
ꝑsistunt ⁊ cessant: cū eorꝝ non curat̄ latratus. Ali-
ud preliū immundū ⁊ spurcū est tale interdū ꝙ ſm
dictum sanctorꝝ patrū aliqui inimici non dignant̄
tentare ꝓpter memoriā perfecte eorū nature. Aliq̄
ṽo inimici tentant ꝓpter vnā trium causarū. Aut
quia est horribilius corā deo peccatū: ⁊ quod gra-
uiorē in hoc mundo ⁊ in altero meret̄ dānationē.
Aut quia semꝑ facile fieri possunt hmōi pctā sine
verecundia ⁊ timore mūdi: q̄uis aliq̄s hoc sciat̄.
Aut est qꝛ sic peccantes nolūt ⁊ fere nunꝙ possunt
plene ⁊ ꝑfecte ꝯfiteri. Innocētes eñ loqui non au-
dent quasi in ꝯfessionibꝰ: vt interrogēt eos q̄ sunt
culpabiles: ⁊ bene hoc sciunt. Remediū est recurre
re ad deū ⁊ nihil celare patri suo spūali. Et se obli-
gare ad certas penas corporis aut fortune si quis
relabat̄. Modo ista obligatio fiat discrete ⁊ ꝑ con
siliū taliter vt compleat̄. Postremo ꝓ generali re
medio cogitemus ꝙ inimici nō habent vllā pote-
statē in nos in bello hoc spūali: nisi inquantū vo-
lumus ꝓpria vti voluntate dei obmittendo volū-
tatē. Nihil ergo est qḋ nos faciat superari nisi ꝓpria
volūtas: aut amor sui ipsius: qñ. s. desyderant̄ ho-
nor ⁊ diuitie vel voluptates/ aut aliter q̄ deꝰ vult.
Sed nos dimittere deberemꝰ hunc ꝓpriū amorē
in rebus trāsitoriis/ ꝯsyderando mortē ⁊ finē mor
tis nostre: ⁊ ꝙ ipse faciet preliū tunc inimicorꝝ con
tra animā nostrā cū fuerit circūdata: ⁊ vndiquaqꝫ
ꝑ ipsos inimicos accusata. Valde miserabil̄ erit
⁊ desolata si boni angeli ad eiꝰ nō fuerint subsidiū:
sed nō erunt si eis in hac vita nō crediderit. Nota
quō sctūs Joānes elemosynarius timebat accusa
tionem que futura esset illi de oībus pctīs mortali
bus ꝑ inimicos. Sancta ṽo aīa non habebit con
fusionē: cū in hoc trāsitu mortis suos alloquet̄ ini
micos: quare? qꝛ boni angeli erūt potētes defenso
res ⁊ ꝯductores eius ad thronū vsqꝫ diuine maie-
statis: vbi ipsa coronabit̄ ꝓpter victoriosum bellū:
in quo superauerit inimicos suos. Ad hanc coronā
⁊ gloriā nos ꝑducat pater/ filiꝰ ⁊ spūssctūs: Amen.

Sermo de festo oīm

sanctorꝝ factus per magistrū Joannē Gerson.



Regnū celorū vim A
patitur/ ⁊ violēti rapiunt illud:
Mat. xi. Nos q̄ sumꝰ in carcere
in captiuitate ⁊ in exilio mortal̄
huiꝰ mūdi extra ꝑncipal̄ patriā
nostrā: extra ciuitatē ⁊ paradisi
regnū ad quod ꝑuenire tēdimꝰ
⁊ tēdere debemꝰ: qꝛ ſm aplm ad Heb. c. xiii. Non
habemꝰ hic manentē ciuitatē/ sed futurā inquiri-
mus. Ideo debemus libētissime audire verba fieri
de illa patria ⁊ regno: ⁊ his q̄ iam illuc ꝑuenerunt.
Assimilemur bono peregrino qui diligēter inq̄rit
⁊ audit viā per quā est iturus ⁊ modū euadendi pe
ricula/ tranatiōes ⁊ deuiationes/ exēplo ꝓphete q̄
cōquerēdo interrogabat: Quis deducet me in ciui
tatē munitā? Videmꝰ quotidie ⁊ audimꝰ tot res q̄
nos retrahūt a bene ambulando ad ꝑtingendū re
gnū hoc eternū. Audiamꝰ modo modico tpe aliq̄
que nos possint attrahere. Quō eñ ad regnū hoc
ꝑueniemꝰ si ipsum nō cognoscamꝰ? Quō cogno-
scemus ⁊ sciemꝰ viā nisi didicerimꝰ ⁊ audiendo de
ea loqui? Quia fides ex auditu est: ad Rom. x. Nōñ
potius audire loqui debemꝰ q̄ modo? In hac so-
lennitate q̄ dedicata est ⁊ ordinata in honorē oīm
inhabitatorꝝ huiꝰ regni. Dñs noster nos docet ꝙ
panis spūalis qui sustentat animā ne in via huiꝰ
mūdi deficiat/ est verbū dei. Deut. viii. et Matt.
iiii. Et panē hunc singulis diebꝰ postulamꝰ/ dicē-
tes: Pater noster ⁊c. Ideo mirandū nō est si hi q̄ B
ipsum recipe non curāt: aut q̄ sermonē audire non
possunt tā breuē q̄n sit plurꝰ nimiū: deficiāt ⁊ mo
riant̄ in via per pctī mortalis egritudinē. Vt ḡ fru
ctuose ⁊ deuote audire possimꝰ cōuertemur ad te
virgo huiꝰ regni regina: supplicādo vt nob̄ impe-
tres gratiā. Et nos te salutabimꝰ angelica saluta-
tione/ dicētes: Aue ma. ⁊c. ¶ Regnū celorꝝ vim pa
tit̄ ⁊c. Si meditemur vt dicit sctūs Greg. in homi
lia q̄le gaudiū in regno celorꝝ nob̄ ꝓmittit̄: oēs ter
renas res viles esse reputabimꝰ. Diuitie eñ ⁊ gau
diū huiꝰ mūdi cōparatū ad felicitatē paradisi solū
mō est displicētia ⁊ grauamen: meliusqꝫ debet vita
ꝑsens mors nolari q̄ vita. Defectꝰ eñ miserie ⁊ ma
la q̄ quotidie patimur in fame/ siti/ egritudie/ ira ⁊
innūera displicētia: solū sunt ꝓlixitas q̄dā ⁊ mor-
tis mora seu dilatio: multoqꝫ potius eligēdū esset
sepenūero cito mori q̄ adeo miserabiliter lāguere
intantū vt multi seipsos volūtarie occiderūt. De q̄
recitat Vale. viii. li. c. ix. ꝙ orator quidā hegesias
nūcupatꝰ tā ꝓprie ⁊ viuaciter huiꝰ mūdi declara-
bat miserias vt multi seipsos volūtarie occiderēt
ad eas euadēdas: quēadmodū legit̄ de Theproto
⁊ Catone: nōne dicebat excellēs rex dauid qui erat
adeo potēs in h̄ mūdo. Heu mihi qꝛ incolatꝰ meꝰ
ꝓlōgatꝰ est. Incolatus. i. mora vel expectatio. Et
paulus ad Roma. vii. Infelix ego hō: quis me li-
berabit a corpore mortis huius? Miseria igit̄ hu D
ius mūdi talis est/ tam generalis ⁊ continua vt nul
lus sit homo viuēs si cogitare velit q̄ peragat diē
vnū integrū sine aliquo malo aut displicentia ha-

benda: et cum hoc est breuissima et incerta. Sed quis est hic (ait sanctus Grego.) qui sufficienter dicere possit aut recitare gaudium ciuitatis paradisi: intrare societatem angelorum: videre deum dominum nostrum facie ad faciem: nihil mali timere: viuere sine fine corruptione: sine egritudine: sine afflictione: habendo pacem sine discordia: amorem sine odio: scientiam sine ignorantia: gloriam absque diffamia: habere corpus agile: clarum et lucens: prorsusque aie voluntati obtemperans. Et breuiter habere tanta bona que secundum Esaiam prophetam Esa. v. (et allegat sanctus Paulus ad Corint. ij.) nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit: que preparauit deus his qui diligunt eum. Omnes homines feliciter viuere volunt: sed non acquirunt magna bona: nec premia magna sine magno labore. Est commune prouerbium: Nullus bonum habet nisi ipsum comparet. Et de hoc dicit sanctus Paulus. ij. ad Timo. ij. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit. Propterea saluator noster iesus christus nos cautos reddit de hoc: et nos hortatur per verba proposita ad laborandum vt paradisum acquiramus: dicens: que regnum celorum iocundum acquiritur per penam et vigorem. Et si nobis non diceat aliam miseriam que morienti timorem: et de hoc quod nesciatur quo aia perueniat in paradisum vel in infernum: est tamen ingens fremitus magnusque timor et horror. Ob hanc causam comparabat Job vitam presentem militie. Job. vij. Militia est vita hominis super

P terram. Sicut etiam dicit Seneca Neronis preceptor in quadam epistola: que viuere est militare. Sicut miles non assequitur honorem victorie absque laborando et constanter preliando: immo irridetur miles qui voluptuose viueret: pedem ad ignem calefaciendo si existimaret se habiturum honorem prelij: quemadmodum aliquis alius qui debitum suum fecisset. Sic non habet homo quisque paradisum per hoc quod dicit: volo ipsum habere viuendo delicate et omnes sumendo voluptates. Congruit ipsum mereri et acquirere veluti per fortitudinem. Quia (vt dicit Paulus et Barnabas) per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum celorum. ij. ad Timo. iij. Omnes qui pie volunt viuere in christo iesu persecutionem patiantur. Ergo anima deuota que vis et velle debes acquirere tuam felicitatem: tuum regnum: tuam gloriam: et euadere horribiles et perpetuum inferni carcerem: opus est te esse strenuam ad exemplum benedictorum sanctorum et sanctarum paradisi: qui tanta martyria: persecutiones: penas et afflictiones in vita eorum habuerunt: quemadmodum veri armigeri et boni milites. Opus est vt tuo credas imperatori: qui dicit illud: Querite regnum dei etc. Scire enim debemus que humani generis inimicus ac deformis et abominabilis filius eius peccatum cum peruersa eorum societate: cum vident deuotam animam tendere et adire celorum regnum conantur ipsam impedire: et incessanter ei faciunt mille et mille modis duros crudelesque insultus: sicut experientia docet: et complures doctores scripse

Q runt in eorum libris poetice et aliter. Sicut Alanus in suo anticlaudiano. Prudentius in psicomachia aliique plures in quibus admodum pulchre speculationis et placentes materie ad predicandumque vtiles inue

niunt: vel sub metaphora peregrini: vel militis: vel agricole: vel regnantis. Attamen impresentiarum hec omitto: volo que restringere dicta mea ad certa puncta: que secundum philosophum in paucioribus via magis etc. Et dico que inimicus humani generis qui eiectus fuit a paradiso per filium suum peccatum immundum: aut vt poete fingunt que Jupiter regno expulit patrem suum Saturnum: mittit ad probos et validos dei milites: qui modo sunt in gloria (a qua ipse cecidit per superbiam suam) tres inimicos: qui nominari possunt latrones viarum obseruatores: videlicet tyrannidem crudelem: heresim blasphemam: carnem luxuriosam. Et figurari possunt per tres spiritus ranis similes qui exibant de ore draconis. Apoca. x. Et conformiter ad tres illos hostes: de quibus in prosa: Mundus caro demonia diuersa mouent prelia. Et insidiantur tribus viribus anime. Tyrannis irascibili: heresis rationabili: caro concupiscibili. Hoc est dictum quemadmodum scriptum est Apocal. x. ca.

Possunt referri tres hi latrones ad tres omnes humane creature inimicos. De quibus canit sancta ecclesia in quadam prosa: Mundus caro et demonium incessanter mouent diuersos insultus et crudelia bella contra humanas creaturas. Semper insidiantur tribus anime potentijs. Tyrannis potentie irascibili. Heresis rationabili: et caro insidiatur potentie concupiscibili. Similes applicationes multe reperiuntur in scripturis. De his tribus inimicis verificatur apostoli dictum. ij. ad Timo. iij. Omnes quippe volunt viuere in christo persecutionem patiuntur. Omnes (inquit) qui bene et religiose viuere volunt in hoc mundo secundum iesum christum patiuntur tribulationes ac malas persecutiones. Et ad illam intentionem dicit hec verba: et appropriata inuenio tres status in regno paradisi: qui vicerunt et superarunt tres illos inimicos: itinerum illius regni impeditores et occupatores. Primus est status gloriosorum apostolorum et martyrum: qui per fortitudinem et ceteras virtutes vicerunt: crudelemque tyrannidem superauerunt. Secundus est status gloriosorum doctorum: patriarcharum et prophetarum: qui vicerunt et prostrauerunt blasphemam heresim. Tertius est status confessorum et virginum: qui vicerunt et domuerunt luxuriosam carnem. Primus per constantiam. Secundus per sapientiam. Tertius per continentiam. Hi sunt tres status qui admodum debite ordinati sunt in regno: de quo dicit dominus noster iesus in verbis propositis: Regnum celorum vim patitur: hoc est regnum celorum per vim capitur: et illi intrant qui sibiipsis violentiam inferunt. Et in his tribus punctis tam ad laudem domini nostri et felicium sanctorum paradisi: quam pro nostra instructione totus noster sermo continebitur. Humani generis inimicus videns verum religionem et fidei veritatem sese diffundere ac multiplicari. Illaque mediante multos ad salutationem tendere: misit crudelem tyrannidem excecatam per ignorantiam idolatrie: inflammatam violento odio per despectum que principaliter in terrenis hospitabatur principibus: et eos preparare fecit et excogitare omnia tormentorum genera ad vincendum et destruendum bonam amicorum dei voluntatem: et vt eos negare facerent legem suam et renunciare ei. Aliquos

R

S

quidē tyranni illi lapidauerūt: vt sanctū Stephanū. Alios viuos assauerunt: vt sctm̄ Laurentium. Alij positi fuerūt supra ardentē ignē: vt sctūs Vincentius. Alij excoriati sunt: vt sctūs Bartholomeus. Alios crucifixerūt: vt sanctū Petrū et sanctum Andreā. Et sic de innumeris tormentis q̄ in sctōꝝ legimus vitis: sicut dicebat sctūs Paulꝰ ad Heb. xj. Sancti ludibria et verbera experti insup et vincula. Dicebat apl's/sanctos fuisse passos obprobria/derisiones/verbera/ligati fuerūt et incarcerati. Sed hoc nihil valuit. Constanter em̄ oīa superarūt. Et (qō amplius est) gaudētes sustinuere infamias et tormēta p̄ noīe dei. Sciētes ꝑpter hoc paradisi coronā illis esse paratam. In ps. Supra dorsum meū fabricauerūt peccatores. i. coronam glorie. Posueruntq; in cordibꝰ eoꝝ verbum qō in hodierno scribit euāgelio. Beati qui ꝑsecutionē patiunt ꝑpter iusticiā: quoniā ipsoꝝ est regnū celoꝝ. Sed
t queres forsitan/quō fieri potuit q̄ martyres tā patiēter et ꝯstanter crudelis tyrānidis sustulerūt tormenta? Respondeo: bonā voluntatē inflāmatam charitate et amore dn̄i nostri boni spei plenā hoc fecisse. Ne patiaris inquit bona voluntas deuote anie. Ne patiaris q̄ ꝑ paululū languoris vite tue mortalis eternā amittas vitā. Cogita parū febris parū infirmitatis/aut casum ex improuiso accidētem: te hodie et cras sine merito et gloria e merito auferre posse. Cogita etiaꝫ altera ex parte qō post breue tēpus et breuiter transibit/finēq; capiet totū quod crudelis tyrānis tibi poterit auferre: videlꝫ vita p̄sens. Et maximā inde laudē adipiscens/gloriāq; meritoꝝ sine fine. Solue ergo sponte mortē deo/quā necessario nature debet: nec mortē incurras eternam propter temporalē. Paululū tēporis est euadendi penā hanc breuissimā/cuius premiuꝫ est sine fine. Consydera o anīa deuota ad dei similitudinē creata/ et p̄cioso sanguine suo charissime redempta. Consydera et cogita dn̄m tuum prius p̄ te mortuū esse. Recorderis plures voluntariā mortem sustinuisse in p̄lijs: aut alibi ꝑpter amorē dn̄i sui tēporalis: qui posthac p̄miū eis conferre nequibant. Recipe igit mortem p̄ iusto tuo dn̄o/qui solet/potest et vult p̄mia post mortē reddere. Da illi sponte qō (velis nolis) tibi auferre poterit in mo-
u mento. Scias demū regnū domini nostri ꝑ violētiam acquiri et ꝑ vigorē. Hoc modo aut simili confortabat bona voluntas deuota ipsos martyres: quēadmodū bene scriptū est de septē fratribus in libro machabeoꝝ: propter quos ꝯstanter sustinebant tormēta ad mortē: que tyrannis crudelis eis potuit infligere. O innumerabilis constantia. O inestimabilis patientia: quis eā sufficienter admirari et laudare posset? Recte ꝑfecto dicebat Salomon q̄ fortis vt mors dilectio. Cant. viij. Verus amor dei est fortis vt mors. O humana creatura merito hic exemplū habes firmiter deū amandi/ suamq; fidē et legē sempꝰ seruādi. Propterea recitat sancta ecclesia in literis et imaginibus sanctoꝝ martyrū victorias: vt nos animet et cōfortet ad eorū imitationē: quemadmodū romani faciebāt de strenuis militibus. Quēadmodū recitat Valeriꝰ et Salustius. Valerius li. ij. ca. j. et. x. Salustius in ꝓlogo. Sed heu et plus centies: heu p̄ nihilo et sine coactione quotidie deū negamus ꝑ mala opa. Relinquimꝰ amorē suum ꝑpter peccatū mortale: nos enim cōmouemus et indignari facimus q̄ nequaq̄ martyres sancti facere volebāt ad mortem vsq; durissimā et horribilē sustinendā. Non patienter ferre possumꝰ vnū verbum aut paruū dictū: si ipsum nobis dicat: parū famis aut sitis p̄cepta/ ieiunando ieiunia: parū pene et laboris/id faciēdo qō deus nobis precepit. Et martyres videmus q̄ x
ad seruandā legem dei permiserūt sibi inferri iniurias/irrisiones/tormenta et mortē crudelem. Si mihi dicas eos repletos fuisse gratia dei que eos confortabat. Verū ais/sicq; tibi fiet si volueris: et in te nō tenueris quo minus sic fiat. Sume bonā voluntatē que est in potestate tua: et omnes vinces aduersitates/easq; sine murmuratiōe vlla sustinebis: vt faciunt nōnulli quibꝰ deus videt iniustus: cū eis nō facit quecūq; ab eo petunt: vel q̄ nō tantū habent honoꝝ sicut maiores ipsis: nec consyderant bona q̄ deus eis confert qui sunt meliores q̄ ipsi sint. Sume bonam/liberā et nobilem voluntatem: et pedibꝰ tuis substernas peccatū immundū: ac p̄cepta dei libenter adimplebis/quecūq; pena/ quodcūq; malū in corpore aut bonis hinc debeat accidere. Tibi p̄cipit ne alios homines contēnas qui sunt fratres tui ad dei similitudinē facti: quēadmodū tu obediēs. Precipit tibi ne erga proximū tuum odiū habeas. Illiq; libenter parcas saluo iure et iusticia alterius obediēs: precipit tibi ne inuanū iures/ne peieres/ne subsanneris/ne maledicas et impedias iuxta posse tuū ne ab alijs simile quid fiat obediēs: non est equū/ non est honor/ non est nobilitas adijcere nimis magnū statum et pomposum nimis alterius quidē expensis: imo est comedere et bibere veluti carnē et sanguinē huma-
num. Nimis magna est simplicitas se p̄ alijs dānare: sepe modicus est amor/ deꝰ nouit. Qui facit y
elemosynam de substantia pauperū: quasi qui immolat filium corā patre suo. Deus tibi precipit ne sis mendax nec detractor/nec illis facile credas q̄ tales sunt absq; audiendo partē alterā obediēs. Non est em̄ tam bonus quin aliquis inuidus aut detractor ipsum vituperet: presertim cū videt se libenter audiri. Ideo dicit Sapiēs: Princeps qui libenter audit verba mēdacij: omēs ministros habebit impios. Prouerb. xxix. Et breuiter nihil est quin ipsum facias expedite si bonā habueris voluntatē radicatam in dilectione dei. Et si gloriosorum martyrū dei penas consyderas. Et premiū qō recipiunt: et est qō dicit thema nostrū/q̄ regnū domini nostri acquirit per penā et laborē. Est em̄ via que ducit ad vitam arcta/ et pauci sunt q̄ inueniunt eā. Mat. vij. Via (inquit iesus christꝰ in euāgelio) ducens ad paradisum/aspera est/dura et stricta siue arcta: et ideo pauci sunt q̄ gradiunt per eā. Cogitemꝰ queso cogitemꝰ/nō mō dolores quos sustinuerunt martyres p̄ amore dei/ sed etiā id qō nos singulis diebꝰ p̄ mūdi sustinemꝰ amore: p̄ cupiditate aut vana glīa. Cupiditas acquirēdi p̄ci- z

piet alicui mercatori ire per hyemē/per estatē/per
mare/ꝑ terrā ⁊ ipse obediet:iuxta Horatiū: Impi
ger extremos currit mercator ad indos. Per ma-
re paupe. fugiens ꝑ saxa per ignes: precipit alicui
homini vt seruiat dn̄o certo in prelio vel alibi:ad
faciendū quodcunq̧ voluerit iubere: siue iure hoc
fecerit siue iniuria/ipse illi obediet/corpusq̧ expo-
net ⁊ animā. Heu quid facit cupiditas consequi ⁊
vana gloria. Aspiciamus grecos ⁊ romanos/inue
niemusq̧ eos fere tanta sustulisse mala ad vanam
gloriā ꝯsequendā: sicut sanctos martyres ꝓ glo-
ria eterna: sicut declarat sctūs Aug. v. de ciui. dei
xij. capite: de Mucio qui ardēti rogo manus suas
imposuit de Catone q̄ se volūtarie interemit. De
Tito qui se cū equo suo in altissimā proiecit fouē
am. De Bruto q̄ propriū interfecit filiuz. De quo
bene ad ꝓpositū dicit Virgilius summus poetarꝫ
v. eneyd. Uincit amor patrie laudumq̧ imensa cu
pido. Heu dicimus nos ꝑcepta dei adimplere nō
posse/legēq̧ suā esse duriorez. Scitis ne ꝓpter qd̄?
Bona caremus volūtate/⁊ bono erga deū amore
Bona quoq̧ credulitate: de quibꝰ dicā in sequen
A tibus. Lex dei nō est nimis dura/ sed nos molles
sumus nimis ⁊ delicati ad seruiēdū deo: qui ad ser
uiendū mundo duriores sumus ferro. Et certe si
bene meditemur: plures videbimꝰ qui multo ma-
iorem penam habent ad infernū acquirendū ⁊ ad
male agendū ꝙ requirat pena ad regnū paradisi
lucrandū. Sumamus igit bonam voluntatē/⁊ fir-
mā gloriosoꝝ apostolorū ⁊ martyrū constantiā: si
nō sustinendo mortē: qꝛ hoc necesse nō est deo vo
lente saltē adimplendo mādata dei. Sciamus sctī
pauli dictū veritatē habere ꝙ non sunt condigne
passiones huiꝰ tēporis ad futurā gloriā que reue-
labit in nobis. Et si queras quō hoc fatur? Bene
quidē: alioquin deus nō foret iustus remunerator
nec verꝰ in scripturis suis/qꝺ esse nequit. Tota enī
lex fatetur deū esse/⁊ ipsum iustū esse remunerato-
rē. Hoc quoq̧ ostēdit philosophus. Cū ergo sctī
martyres in hoc mūdo nihil habuerint ꝑmij/sed
oīa mala tēporalia ⁊ ꝑsecutiones vsq̧ ad mortem
asperrimā ad legē dei sustinendā ⁊ sua adimplen-
do ꝑcepta/necesse est vt sit paradisus post ꝑsentez
vitā vt remunerent. Stulti ergo sūt admodū ⁊ in-
creduli qui ita nō credunt: cū ratio ⁊ sancta scriptu
ra in hoc concordēt/⁊ sancti apostoli/sancti mar-
B tyres/doctissimi viri theologi ⁊ philosophi sic eē
testati sunt vsq̧ ad mortē subeundā. Et ꝯsyderetis
diligenter hic illos mētiri nō potuisse per ignorā-
tiam: qm̄ habebant claras reuelationes: sicut san
ctus Paulus et sctūs Joānes: cōpluresq̧ alij/nec
mentiri volebāt per maliciā vel deceptionē aut lu-
cri cupiditatē: quia sciēter paupertatē perferebant:
infamiā ⁊ mortem ad ista affirmāda: ⁊ cū hoc cla-
ra euidentiaq̧ fiebāt miracula. Ualde ergo firmi
ter bene agere/desyderare debemus/ cū tam copi
ose ⁊ certitudinaliter remunerationē expectemus/
sed in mentē semꝑ nobis veniat/tenaciq̧ memo-
ria hereat dictū saluatoris nostri iesu christi: quod
prius est ꝓpositum. Regnū celoꝝ vim patit: ⁊ vi-
olenti rapiunt illud: Hoc mō tyrannis crudelis su

perata fuit ꝑ victoriosos milites ⁊ certatores dei: ⁊
quāto maiorē patiebant persecutionē: tanto ma-
gis multiplicabant. Et ad hoc est ps. In tribula
tione mea dilatasti me. Et simile habetur de filijs
israel. Exo. j. Sed humani generis inimicus aliū
mittere cogitauit inimicū: ad īpediendū iter regni
celoꝝ: qui tāto esset peior ⁊ periculosior quāto ini
micus familiaris et tectus magis nocet ꝙ alius:
quemadmodū dicit Boecius in li. de ꝯsolatione:
Nulla capitalior pestis ad nocendū ꝙ familiaris
inimicus. Sicut ꝓditor/adulator ⁊ detractor pei-
or est latrone publico. Et nominat secūdꝰ hic ini
micus heresis blasphemans: q̄ habitū gerit chri-
stiane religionis: in cuius se castris tenet/ꝙuis sit
ei aduersissima: eūq̧ prorsus destrueret/ si hoc fa-
cere ꝑmitteret. Ipsa enī est falsitatis magistra/ge C
nita ex opinione nimis sciendi de seipso: cuius nu
trix est curiositas superba: q̄ plura ꝙ necesse sit in-
quirere vult. Contra id quod dicit apostolꝰ: Non
plus sapere ꝙ oportet: sed sapere ad sobrietatē: ad
Romanos. xij. Contra falsum hūc ⁊ periculosum
inimicū familiarē armauerunt se sancti doctores
sancte ecclesie: ⁊ prestantes validiq̧ theologi pre-
terite tēpestatis. Soli enī scientie theologice ⁊ nō
alteri ꝑncipaliter cōpetit resistere ⁊ repugnare fal
so huic inimico: eiusq̧ declarare maliciam. Tales
fuerūt sanctus Ambrosius/sctūs Augꝰ ⁊ sanctus
Hieronymꝰ. Reuera laudandi sunt strēnui hi do
ctores veritatis defensores: per quos sancta eccle
sia ⁊ fides ab heresi purgata fuit ⁊ falsitate/ nobis-
q̧ viam ostenderunt ⁊ semitā paradisi itineris. Et
vtinā manutenuissemus tales doctores qui cōstan
ter veritatē procurabāt ⁊ ꝑdicabant. Credo enī he
resim regnare modo in cordibus cōplurium: intā
tum vel amplius ꝙ solebat tūc: licet se nō manife-
stat ad extra ꝓpter timorē mundanū/et ꝓpter ti-
morē pene ipsius ignis. Sorores tamen eius ⁊ co D
gnate germane ad modū publice regnant. Et si-
cut cognoscit ignis per fumū/arbor per fructum/
⁊ ceruus ꝑ vestigium: sic pōt cognosci heresis (que
se abscondit in cordibꝰ humanis) per opa/verba
⁊ signa q̄ ad extra sese ꝓdunt. Uerū est dictū iesu
christi qui ait: A fructibus eoꝝ cognoscetis eos.
Mat. vij. Et s̄m philosophū in ethicis. Talis est
vnusquisq̧ qualia dicit ⁊ operat. Cognoscetis in
quit dn̄s noster in euāgelio a fructibus hoīes/nō
quidē per verba. Consyderemus vitā multoꝝ chri
stianoꝝ nobilium ⁊ alioꝝ. Nos eos videbimus ta
les aut peiores ꝙ infideles: veluti si deū nō existi-
marent esse qui puniret malos ⁊ remuneraret bo-
nos: aut ꝙ nunꝙ haberent spem aliā vitā habendi
post ꝑsentem nō plus ꝙ mute bestie. Omitto loq̄
de cōmunibꝰ vitijs: sicut de supbia/rapinis/vsuris
fraudibus/deceptionibꝰ/luxuria/adulatione: sed
consyderemꝰ specialiter vitia q̄ sunt ꝓpinqua ⁊ vi
cina heresi. Perspiciamꝰ obprobria que dicitur
quolibet die de deo: ⁊ ꝑncipes vidētes ⁊ sciētes ac
ꝑferentes talia: nō ꝓhibētes saltē simplici verbo/
grauissime peccant: nec ostendūt se talē habere fi-
dem/talē amorē ⁊ fidelitatē ad iustū eoꝝ dominū:
quemadmodū deberent. Et si aliqui suoꝝ prede-

cessor hec passi fuerint peccatū ꝛ negligētia taliū
non eos excusat. Non possetis minus facere vos
principes ꝛ domini ꝙ saltē ꝓhibere subiectis ve-
stris qui sunt i curia vestra tam ꝓbrosa ꝛ blasphe
E matoria iuramēta. Nā hic esset honor vester/nec
nocere posset/ sed valde ꝓficeret ꝛ vos erga deū et
mundū laudem acquireretis. Aliud vitiū ꝛ causa
heresis est negligentia ꝛ incuria audiēdi loqui de
deo: vilipēsio ꝛ irrisio sancte scripture. Et hic nō
immorabor diutius de hoc loquēdo/ qualiter ꝓla
ti sancte ecclesie ipsam scire debēt/docere ꝛ defen-
dere exemplo antecessor suor: et remunerare eos
qui sacram addiscūt scripturā: ꝛ quō principes ali
ter deberent audire loqui de ea: exēplo Caroli ma
gni ꝛ sancti Ludouici/aliorūqꝫ. Sed qꝛ videri pos-
set his qui ad malū conuertūt omne qđ dici audi-
unt me loqui ob aliaꝫ rem ꝙ propter bonū: hec in
presentiarū missa facio/ꝛ loquar de alio quodā vi
tio heresi ꝓximo: quod est sortilegiū/ superstitio/
stultaqꝫ credulitas vt idolatria. Magna est abo-
minatio inter christianos falsas videre credulita
tes ꝗ regnant nō modo inter vetulas sortilegas/
sed etiaꝫ inter plures dños ꝛ nobiles. Venit ergo
aliquis illusor/aliqs diabolor inuocator qui pro-
mittit sese scire res furtiuas/aut ꝑditas ꝛ secretas
statim illi credit citius ꝙ christiane fidei in rebus
que in rōne fundant. Et certissime hoc accidit ꝓ-
pter firme credulitatis defectum in deū qui vetat
oīa sortilegia/oēs illusiones/ supstitiones tales
ꝛ diabolorum adorationes: quēadmodū apparet
F Deut. xiij. et. xviij. ꝛ aliis locis pluribꝰ. Et si dicas
ꝙ vtunt bonis ꝛ sanctis verbis: Respōdeo: Tāto
peius hoc valere: quoniā nolētes ꝑ que adorari de
bet deus/ipsi adorāt diabolū ꝛ ei sacrificant: ꝛ etiā
semꝑ immiscent verba incognita/ signa ꝛ figuras
extraneas. Dices insuꝑ ꝙ sepenumero ꝑspiciunt
dicere veritatē: hoc esse pōt: sed qui bene ꝑspexe-
rit ꝛ sapienter interrogauerit: inter centū dicta vix
vnū verum erit. Si eīm facere scirent qđ ꝓmittunt
inuenire thesauros ꝛ res ꝑditas/ sanare infirmos/
scire secreta/mox essent omniū ditissimi ꝛ sapiētis
simi: quod nequaꝙ verū est: qꝛ sunt stultissimi/mi
serrimi ꝛ magis vilipēsi inter alios. Et tandē sese
falsos sentiunt: ꝛ eos qui credūt/et eos qui vtūtur
aut cōsentiūt vt vtat quis idolatras diabolor esse
cōstat maledictos a deo: excōmunicatos a sancta
ecclesia/siue credant siue non. ¶ De hac materia
scripserūt multi doctores: sicut Augꝰ de diuinati-
one demonū: et. viij. de ciuitate dei: ꝛ Guillermꝰ
episcopus parrhisieñ. li. de vniuerso. Et de fide le
gibus. Magister Nicolaꝰ de Oresme in quodli-
betis suis: in libro de ꝯfignatione qualitatū: ꝛ plu
res alij. Sed etiā nōne schisma ꝛ diuisio sctē eccle-
sie que tādiu in christianis regnat reputāda est he
G resis? Ita profecto gloriosus eīm ꝛ excellentissimꝰ
doctor sctūs Hieronymꝰ dicit: ꝙ diuisio sancte ec
clesie heresis est: aut non sine heresi. Sed malo ta
cere de horribili ꝛ dānabili christianitatis negli-
gentia/qui tanto tēpore sufferūt hanc diuisionē ꝙ
paululū dicere. Tantopere occupati sumus in ꝓ-
prijs nostris negocijs: ꝙ ad deū nolumus intende

re ꝯtra hoc quod ipse dicit: Primū querite regnū
dei ꝛ iustiā eius. Matt. vj. hoc est: Querite pri-
mū ꝛ ante omnia regnū dei ꝛ iustitiam eius. Ideo
mirandū non est si omnia male gubernētur. Heu
ꝙ alterius vite ꝛ cōditionis erant sancti ꝓlati ꝛ do
ctores antiqui: qui ad sanctā ecclesiam fundandā
ꝛ stabiliendam ꝛ ad resistendū heresi/exposuerunt
oēm eor statum ꝛ vitam ꝓpriam. Et modo tales
sunt hi qui eam turbant aut deuastant vndiqꝫ
per dominandi cupiditatē/ꝛ bone credulitatis di
uineqꝫ sapientie defectū. Propter hoc tamē prin-
cipes nequaꝙ excuso: qui in tam magno negocio/
in tam grādi sancte ecclesie desolatione nō posu-
erunt remedium aut ponunt fm posse vnusquisqꝫ
suū ꝛ scire quocūqꝫ alio tēporali negocio posthā-
bito: et potius cito ꝙ tarde: semꝑ eīm de peiori in
peius itur. Fateor ꝗdē hoc difficile esse ꝛ magnas H
requiri expensas: sed per tales res acquirit regnū
de quo dicit saluator noster Jesus christus in ver
bis ꝓpositis: ꝙ regnum celor acquirit per vim.
Tertius inimicus qui sepe facit ꝛ fecit prelium ani-
me deuote ad regnū paradisi tēdenti: est caro luxu
riosa. Hunc inimicū nobiscū nutrimus: et eū in
sinu nostro tenemus veluti serpentem quendā aut
scorpionē: qui est vsqꝫ adeo ꝑuerse nature/ ꝙ quan
to plus boni ꝛ placidi illi fecerit anima/ tāto plus
ei nociuus est ꝛ rebellis: ꝛ veluti falsa ancilla pedē
ponit supra guttur domine sue. Nimis periculo-
sus ꝛ deceptiuus est hic inimicus. Ferit eīm oscu-
lando/ꝛ occidit amplexādo: Apparet in principio
amorē eius admodū esse dulceꝫ/delectabilē ꝛ mul
tū placentem: sed in fine suam discooperit maliciā
qꝛ ducit animā illaqueatā laqueis ꝛ catenis pecca
ti ꝛ male cōsuetudinis vsqꝫ ad horribilē foueā in
quā ipsa labitur. Falsissimꝰ hic inimicus superat
a gloriosis cōfessoribus ꝛ virginibꝰ gloriosis: ꝛ il
lis qui seruauerūt castitatē: nec malis suis sugge-
stionibus se inclinauerint siue cōsenserint: qui du-
xerunt vitā angelicā: ꝛ magis illi que in paradiso
est similē/vbi neqꝫ nubent neqꝫ nubent. Maximo I
pere laudanda foret victoria de hoc inimico tam
deceptiuo: qui admodū difficulter superari potest:
intantū vt credam multas virgines excellentioreꝫ
gloriā habituras ꝙ aliquos martyres: quia vice-
runt carnē luxuriosam pro toto tēpore vite sue: qđ
difficilius est ꝙ breui tēpore mortem sustinere. Hi
sciunt qui periculū faciūt. Valenius qui octagin
ta annos natus erat/ꝛ erat virgo: bene ostēdit per
suū responsum suā fortitudinē/quid esset qñ recita
bant corā eo eius strennuitates ꝛ sue victorie ꝗ in
magno erāt numero. Non glorior (inquit) nisi de
vna victoria/est maximus inimicus quem habui ꝛ
hūc superaui: carnē videlꝫ. Hūc inimicū vicerunt
sancte virgines: qꝛ bona voluntas ꝛ amor deo ser
uiendi dicebat eis: quō amor dilectionis luxurio
se stolidissimus erat: ꝛ carni nimium dominabit:
quē plato rationabiliter malorū cibū appellabat:
Mali eīm capiunt voluptatibꝰ carnis/sicut pisces
hamo vel esca que ponit in fine hami. Hoc recitat
Tulliꝰ in libro de senectute. Et cōformiter ad hoc
dicit Sapiens: ꝙ sicut pisces capiunt hamo/ita a

aues laqueo. Ecce o aia deuota qualem nutricem luxuriã/ocium illã fatuã. Scitu enim qd dicit poeta Ouid. Ocia si tollas periere cupidinis arcus.

R Fuge malã luxuriosorum societatẽ ut eorum luxuriosa turpia/immũda et dissoluta verba quam animã inflam mãt per malas cogitationes. Corrũpunt bonos mores colloquia praua. Duc vitã sufficienter sobriam. Nã (secundum quod dicit poeta Terẽtius) Absque cerere et baccho friget venus: hoc est per sobrietates et abstinentiã moderatur luxuria. Audi frequẽtero deuota et sctã verba ecclesie sancte ad hoc vitiũ euitã dum. Sic docet sctũs Hieronymus: Ama studia literarũ et carnis vitia nõ amabis. Cogita infamiã et dehonorationẽ que sequitur quo ad mundũ: et irrecuperabile damnũ/quo ad futurũ seculũ. Modicũ est qd delectat (inquit Gregorius) eternum est qd cruciat. Hoc est delectatio supdicti peccati est transitoria et cito in hoc mũdo lapsa. Sed pena quam in altero mundo sequitur/est eterna. Nequaquam dicas te castitatẽ seruare nõ posse: cũ videas tantã cateruam puellarũ et mulierũ/ que tã fragilis sunt conditionis: que carnẽ vicerunt et superarũt: et ad virginitatẽ seruandã voluntarie se in mortẽ tradiderũt. Obmitto exẽpla que sunt innumera: quorum multa recitat sctũs Hiero. in primo contra Iouinianũ: Non dicas te crastina die castitatẽ seruaturũ. Nã (secundum quod dicit Ouidius) Qui nõ est hodie cras minus

A aptus erit: hoc est: qui hodie sibi non cauere vult: multo minus cras sibi cauere volet propter malã consuetudinem/que admodũ difficilis est superationis. Extrude omnẽ huius peccati occasionẽ/ si demũ dicas difficile esse et maximã penam carnalitatẽ superare: Fateor. Scio multo facilius esse eã vituperare quam vitare: attamen est res possibilis. Aliter dicere esset heresis. Scire debes et semper recordari quod regnũ dñi nostri per penã acquiritur et vim. ¶ Declaraui ergo aliqualiter et ad nostrã reduxi instructionem/quo gloriosi sancti et sancte (quorum hodie celebramus solẽnitatẽ) acquisierũt regnũ domini nostri per vim et penã secundum tres status qui sunt in paradiso: et tres principales inimicos viarũ exploratores: qui sunt exploratores regni huius introitũ impedientes. Apostoli et martyres acquisierũt ipsum per constantiã aduersus tyrannidẽ. Patriarche/prophete et doctores habẽdo sapientiã cõtra blasphemantem heresim. Sancti cõfessores et virgines habendo continentiam contra carnẽ luxuriosam. Nos christiani o deuote populus/ vitã eorum quos laudamus hodie ad memoriã reducimus: et ab eis auxiliũ petimus per preces et deuotas orõnes. Certis enim de causis: precipue propter tres solẽnitatẽ facimus victoriosorum et gloriosorum paradisi sanctorum. Uerum est quod super hoc qd dictum est: multe formari possent questiones ad hodiernã pertinẽtes solẽnitatem: Quarũ aliquas breuiter absoluã.

¶ Prima questio.

M Que res est paradisus? Respõdeo: Paradisus est clare videre deũ facie ad faciẽ eũ summe amare: et de visione et amore eius inestimabiliter letari absque quacunque inuidia/habere perfectã securitatẽ in perpetuo permanendi. Per qd patet hoies posse esse in paradiso: ab hoc hec vt sit superius in celis. Sicut fuit de latrone cui in cruce dixit iesus christus: Hodie mecũ eris in paradiso. Patet etiã paradisum nõ esse in comedẽdo/in bibẽdo/aut in luxuriando: queadmodũ dicũt Saraceni. Talis enim paradisus potius spectaret ad mutuas bestias quam ad hoies. Qui enim bene cõsyderat/esset paradisus nimis immũdus. Si enim biberet et manducaret/necesse esset consuetã sequi immundiciã. Aristoteles summus philosophus rõne naturali ostẽdit felicitatẽ nostrã in bonis aie esse/non autẽ corporis: primo et decimo Ethicorum. Ad propositũ/regnũ dei non est esca et potus. Uerũ est/corpus habiturũ summã delectationẽ: sed erit per beatitudinis anie redundantiã/et non per applicationẽ rerũ sensibiliũ ad extra salteni quo ad tactũ et gustum.

Secunda questio.

Si sancti paradisi cognoscãt amicos eorum et parentes qui saluati sunt aut dãnati? Dico quod sic: et dico vltra/vnũquemque cognoscere orõnes que fiunt pro eis: hoc enim ad eorum spectat btitudinẽ. Et dico eos

R orare pro nobis: et sepius bona gre et fortune impetrare: que alias nõ haberemus. Nõ quidẽ quod sancti paradisi sint in statu merẽdi/sed meruerũt in hoc mũdo vt preces eorum exaudiantur in altero.

Tertia questio.

Si tantũ prosit orare aliquẽ sanctũ minoris meriti/quẽadmodũ quemcunque alium? Dico quod sic: interdum propter vnã triuni causarũ: aut propter orantis deuotionẽ que maior est ad vnũ sanctũ quam ad aliũ. Et quia deus concedit diuersas gratias diuersis sanctis: et per aliquibus facit miracula que pro aliis faceret minime: quod tñ gloriosiores sunt. Etiã deus vult oẽs sanctos suos honorari. Et quãto plures sunt supplicãtes/tãto melius valet. Causas has assignat dñs Altisiodorensis in tertio summe sue.

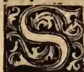
Quarta questio.

Si sancti paradisi possent ire cũ corporibus eorum per terrã/per mare/et per ignẽ sine impedimẽto/et sine lesione? Dico quod sic. Et qd maius est descẽdere in infernũ vt videant penas dãnatorum. Queres si cõpassionẽ habebũt? Respondeo quod nõ. Immo leta buntur/quantũcunque fuerint parẽtes aut amici: propter iusticiã dei: que ibi manifestabitur et cetera.

¶ Multe alie questiones possent formari/ quas relinquo. Miramur ad hoc vt illuc perueniamus et perfectam habebimus scientiã de olbus que desyderabimus. Separemus queso cor nostrũ ab hoc mũdo qui labitur vt ventus: nec expectemus horã mortis donec cõuertamur. Aut enim subito morimur/aut in infirmitate nostra vbi solũ de friuolis quibusdã rebus nobis fit sermo ne desolemur vsque ad districtum mortis: et tunc nimis tarde quicquam boni dicitur. Ideo bene dicit scriptura: Uiuens et sanus confiteberis: hoc est/cõfitebens cũ fueris in bona sanitate. Et adimpleamus legẽ domini nostri: qui reuera omnia loquitur et concludunt quod per hunc modũ et non aliũ perueniemus ad gloriã gloriosorum sanctorũ: quorum celebramus solẽnitatẽ. Quã quidẽ gloriã nobis pcedere dignetur pater/ filius et spũsctus qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

Sermo de defunctis

ad populū parrhysiensem in ecclesia sancti Seue
rini: per magistrū Joannē Gerson cancellarium
parrhysiensem editus.

O 

Ancta ⁊ salubris
est cogitatio ꝓ defunctis exo-
rare. ij. Machab. xij. Sanctū
est ⁊ salutare ꝓ defunctis exo
rare. Postq̄ ḡ ita est ꝙ sctā ⁊
salutans est cogitatio vt ꝓ
mortuis fiat oratio: ⁊ tu virgo ⁊ mater dignissima
es sancta sctāꝝ: in qua sunt cogitationes sctē ⁊ sa
lutares vltra oēs alios hoīes. Congruit te ꝓ mor
tuis exorare. Et ad negociū h̄ cōplendū atq; im-
petrandū sumꝰ nos hic ꝯgregati in spe gratie tue
quā postulamꝰ te salutādo/dicentes: Aue maria.
¶ Sancta ⁊ salubris ⁊c̄. Extollamꝰ impresentia
rū cogitationē nostrā/mortuoꝝ statū consideremꝰ
pre oībus terrenis rebus: absint oēs alie cogitati
ones mūdane/vane ⁊ carnales. Dirigamus cogi
tationē nostrā mortuoꝝ statū considerare. Consy-
deremꝰ locū in quo sunt. s. in carcere duro ⁊ ardē-
ti purgatorij/in dolorosis tormētis ⁊ penitētia. Co
gitemus vbi nobiscū in hoc mūdo fuere in socie-
tate generis ⁊ alterꝰ amicitie. Cogitemꝰ vbi futu
ri sint. s. in paradiso/in gloriosa leticia ⁊ felicitate:
ibiq; ꝓ nobis orabūt. Si bn̄ aduertamꝰ has tres
ꝯsyderationes/inueniemꝰ manifeste s̄m misericor
diā/iusticiā ⁊ vtilitatē ꝙ sctā ⁊ salutaris est cogita-
P tio vt ꝓ mortuis fiat oratio. Verū est ꝙ hec mate
ria orōnis nitit̄ sepe in secreto colloq̄o deuote aīe
multas cogitationes sctās ⁊ salutares inquirere.
Bonus est studēs/subtilis ⁊ ingeniosus quod sciē
di desyderiū appellare possum. Et hoc scio qꝛ se-
penumero interrogatꝰ fui ⁊ requisitꝰ vt de doctri-
na q̄ magis seruit aīe christiane bone ⁊ religiose.
Inducā ergo impꝛesentiarū. xij. principales cogita
tiones veluti. xij. cōsyderationes: vt sciēdi desyde
rio satisfaciā quo ad plures eiꝰ questiones: oībus
eñ questionibus satisfacere nō possem. Et dūta
xat tangā breuibꝰ materie pūcta absq; eoꝝ in lon
gū extensione. Breuitas eñ placet ⁊ sese cōseruat.
Quas meliꝰ dicere esset gallice ꝓ simplicibꝰ quia
latini sufficiētes habēt. Continebit itaq; quatuor
partes. Prima q̄ res est oratio. Secūda/quō ꝓ
mortuis valet oratio. Tertia/de valore orationis
in generali. Quarta: de orōnis valore in speciali.
¶ Prima pars desyderiū sciendi inquirit primū
q̄ res est oratio. R̄nsio: per cogitationē aut ꝯsyde
rationē sanctā ⁊ salutarē. Oratio ē eleuatio mētis
in deū per religiosam ⁊ humilē affectionē ad glo-
riā perueniendā. Oratio hꝫ veluti duos respectꝰ.
Vnus quidē est ad misericordiā siue liberalitatem
dei qui pōt/scit ⁊ vult humanā adiuuare creaturā
Alter est ad ꝓpriam fragilitatē/miseriā ⁊ necessi-
Q tatē. De duobus his respectibꝰ nascunt̄ in cogni-
tione veluti due ale ad se in altum eleuandū/spes ⁊
timor. Spes vt ad dexterā ꝓpter dei misericordiā
Timor vt ad sinistrā/ob humanā fragilitatē. Hoc
igit̄ modo cogitatio sctā est se deo iīgendo ⁊ salu
taris salutē postulando. ¶ Prima ꝯsyderatio:
Apparet hic talē esse numerū ⁊ talem veritatē ora
tionū qualis est nūerus religiosarū ⁊ humiliū affe
ctionū: que (vt dictum est) cogitationē sanctā red-
dunt ⁊ salutarē. Apparet oē opus bonū virtutis
orationē noīari posse: qꝛ oē tale emanat a cogi-
tatione sctā ⁊ salutari: aut deuota affectiōe ac hūi
li: q̄uis nomen orōnis interdū magis restringat̄.
Apparet virtutē oīs orationis ī his verbis pater
noster inclusam esse. Ibi nāq; diuina includitur li-
beralitas ⁊ hūana fragilitas. Pariformiter inue-
niri pōt in crucis memoria. Apparet quō semꝑ fi-
eri possit orō: nā semꝑ fieri pōt bona oꝑatio quo-
cūq; fuerit modo: aut recurrēdo ad diuinā liberali
tatē aut subsidiū querēdo de humane fragilitati
accidētibus. Apparet oēs cogitatiōes q̄ sumi pos-
sunt siue in libro creature/siue ī libro scripture ver
ti posse in orationē: qꝛ vbiq; legi pōt aut diuia bo
nitas/aut nostra fragilitas ⁊ necessitas. Apparet
oēm orationē sufficiēter reduci ad duos cogitatio R
nū modos: vna cogitatio est q̄ respicit auxiliū q̄-
lecūq; sit qō aduenit aīe deuote/siue ꝑ deū imme-
diate/siue ꝑ angelos suos/siue ꝑ hoīes/siue ꝑ ali-
os mille ⁊ mille modos ⁊ bn̄ficioꝝ dei ⁊ donoꝝ na
ture/gratie vel fortune. Altera cogitatio est q̄ aīe
respicit miseriā qualiscūq; ipsa fuerit: ⁊ a quocūq;
ꝓueniat/aut ꝑ ipsammet aīam/aut ꝑ corruptionē
originalē/aut ꝑ crudeles ⁊ falsos inimicoꝝ insultꝰ
vel per holm maliciā/aut per quodcūq; damnū in
bonis nature/gratie vel fortune. ¶ Patet omnē
scientiā rethorices q̄ facere edocet orōnes/ad sup-
dicta duo pūcta reduci. Nā per illa sufficienter ac
quiret̄ iudicis beniuolentia ad causam obtinendā
allegādo hanc laudē suam varijs modis/⁊ illac in
digentiā nostrā ex quacūq; occasione nos depꝛhē-
derit. ¶ Patet virtutē orationis sortiri aut sume
re diuersa noīa s̄m ꝙ hūiles affectiōes ⁊ religiose
sese diuersimode declarant/⁊ fundant̄ suꝑ cogniti
onē sanctam ⁊ salutarē ad deū ipsam eleuādo. Si
affectio est in supꝛma aīe portione q̄ spūs noīatur:
qui quidē spūs se eleuat ⁊ vertit ad deū ꝑ talē affe
ctionē suꝑ oēs res mundanas. In puro intelligē- S
tie lumine eleuato/fide/spe/aut charitate vel reue
latione. Et hic orō pura ⁊ in spū atq; veritate ado
ratio: ⁊ noīat̄ interdū raptus/interdū contēplatio
interdū ardens deuotio/interdū defectꝰ spūs aut
extasis/interdū pax spūs q̄ superat oēm sensum/in
terdū dimissio spūs ⁊ aīe/⁊ ad deū vnio/interdū ex-
ultatio/iubilatio/admiratio ⁊ defectio: qū videlꝫ
spūs nec scit nec cōprehendere pōt qō intra se sen
tit: siue sit in leticia/in dulcedine/siue in tremore/
in reuerentia/in laude/in gratiarūactione/in bene
dictiōe/in gloria. Est hic orō ꝑfecta que spectat ad
perfectos/⁊ magis ad sanctos ⁊ sanctas paradisi.
Sed si affectio in aīa fuerit in portione. s. inferiori
⁊ nō prorsus sic spiritū ad deum attollat. Verū se
fundet suꝑ alias cogitationes q̄ sepe ꝑmixte sunt
imaginationibꝰ aut corporis sensationibꝰ ⁊ sensu
alitatis. Si affectio talis se ꝑ verba ostendat/vo-
camus eā orationē vocalem siue oris: ⁊ dicit̄ sup-

T plicatio/deprecatio/obsecratio. Et fit modo can-
tando: vt hymnos ꝛ psalmos ac psalterij cantica:
modo ostendit sine verbo per suspiria/per lachry-
mas/per clamores/per vagitus/ ꝑ querimonias
(sufficienter queritur qui cōqueritur)per gemitus/per
cōpunctus/per singultus/ ꝑ voces imꝑfectas/per
pectoris ꝑcussionē/per manuū intersionē/aut den
tium fremitū/aut criniū euulsionē/ aut se in terras
ꝓsternendo/aut inclinando/varijsq; alijs modis.
Et om̄e hoc cū cogitat quis ad miseriā suam/deli
cta sua/aut ad suas iniquitates. Et signa cōtraria
accidūt cogitādo de gratia/de dulci misericordia
quā deus qn̄q; facit vt ad bonā spem que sequitur.
Deinde sequitur oblationes ad extra/siue sit ar-
gentum aut quoduis aliud: que quidē oblationes
virtutē habent orationis: ꝛ etiā vsq; ad cāpanarū
concitationē vel organoꝝ aut alioꝝ instrumentoꝝ.
que internā significant affectionē: que virtutes cō
mouentur. ¶ Patet vnāquāq; virtutē causare pos-
se aut ꝑcipere orationez vt per causam meritoriā.
Ponatur exemplū in quatuor cardinalibus virtuti
bus cū dependētijs: ꝛ in trib⁹ theologicis. ¶ Pa
tet ꝑ postremā diffinitionis ipsius orationē parti
culam q̄ postulatio facta ꝯtra ꝓpriā salutē/nō est
orō: nec est ꝓ altero/si sit ꝯtraria ei⁹ saluti. ¶ Pa
tet nihil petendū esse cōtrarium nisi inquantū nō
impedit ad gloriā adipiscendā: aut vt ipsum ꝓsit
siue sint diuitie/siue sanitas/pax/fortitudo aut in-
geniū. Ideo nihil est quod sine ꝯditione ꝛ absolu-
te peti possit/nisi dei gratia/amor suus ꝛ gloria.
¶ Patet q̄ ꝓprie loquēdo de oratiōe sancti ꝛ san
cte nō orant ꝓ seipsis: q: iam habent gloriā: bene
V tamē pro nobis orant. ¶ Desyderiū sciendi que
rit quō oratio pro mortuis prosit. Respondū: ꝑ
consyderationē aut cogitationē sanctā ac saluta-
rem. Mortui sunt in tribus statuū modis. Aliqui
migrauerūt a seculo absq; debito vllius pene/aut
quia nullū malū perpetrarūt: vt pueri sanctificati
vel nouiter baptizati: aut quia sufficiēter satisfece
runt ꝑ penitentiā/martyriū/ aut in senili etate eoꝝ
per baptismū. Alij mortui sunt sine gratia: hoc est
in odio ꝛ indignatiōe dei ꝑ peccatū mortale actu-
ale sine penitētia/aut ꝑ peccatū originale absq; ba
ptismate. Alij sunt veluti i medio statu: quia q̄uis
peccauerint: penitentiā tamen egerūt/sed nō suffi
cientē ad omnē penā debitam delendā. Ante passi
onem dn̄i nostri erat alius quidā stat⁹ sanctoꝝ pa
trum in lymbo existentiū. Qui quidē lymbus am-
plius nō est/sed lymbus pueroꝝ non baptizatoꝝ
adhuc est: vbi ipsi sunt sine dolore ꝛ sine gaudio/
sine spe aut desperatione. Dicamus igitur viuorum
orationē primis qui iam saluati sunt non ꝓdesse/
nisi q: gaudent/tum ꝓpter honorē dei/tum ad no
stram vtilitatē: ꝛ est oratio nostra ꝓ eis vt gratia-
rūactio aut regratiatio deo s̄m q̄ ecclesia requiez
canit illis q̄ immediate post baptismū decesserūt
X ꝛ saluati sunt. Canit etiā nō quidē requiē in hono
rem sanctoꝝ ꝛ sanctarum: est etiā hoc vt ꝓ nobis
orent: ꝛ nos eoꝝ sequamur exēpla ac bonā vitam.
Dicam⁹ insuꝑ orationē dānatis nō ꝓdesse: nec pu
eris sine baptismate mortuis: nisi q̄ dānati nō ha

bēt tanta ꝑpeti quantū ad vnū penarū modicū: cū
amici eoꝝ viuētes ꝛ alij bonas faciūt orōnes/q̄ si
nullas facerēt: ꝛ est solatiū quoddā ꝓ parētib⁹ et
amicis viuētib⁹. Verū est q̄ nō fiunt orōnes ꝓ eis
q: nūq̄ ꝑuenire ꝓsit ad gloriā. Dicam⁹ ꝑterea ora
tionē viuoꝝ ꝓficere his q̄ sunt i purgatorio: q: hi
egent ꝛ sunt in gr̄a: q̄ eos facit dispositos ad reci-
piendū bonū qd̄ ꝓ eis fit: ꝛ tn̄ non ꝓsit facere orati
onē talē meritoriā ꝓ eis hic/ sine trib⁹ illis ꝯditio
nib⁹ sufficiētib⁹ ad hoc q̄ vn⁹ satisfacere possit ꝓ
altero. Dicam⁹ vlteri⁹ orationē factā ꝓ animab⁹
purgatorij cōplures habere ꝑrogatiuas ꝛ excellen
tias. Et notabim⁹ duodecim. ¶ Prima ꝯsydera
tio: Talis oratio semꝑ suū h̄z effectū: q: fit pro illo
q̄ est in gr̄a/ꝛ qui satisfactiōe eget: nec eā ꝓ seipso
facere pōt/sed meruit q̄ aliqs ꝓ eo talē facere pos Y
sit satisfactionē. ¶ Hec etiā orō ex maiori ꝓcedit
fide/q̄ ea que fit ꝓ viuētib⁹. Est enī necesse cogita
tionē eleuari ad purgatoriū credendū/et q̄si ipm ꝑ
fidē videndū. ¶ Hec orō obligat aliq̄liter in pur
gatorio existētes ad par referendū posteaq̄ fuerit
in paradiso: ꝛ orō eoꝝ valde accepta erit deo ꝛ mul
tū valens: licet nō ꝑ meritū nouū/tn̄ erit ꝑ ꝑcedent
tia merita ꝛ ꝑ v̄tutē amoris q̄ facit q̄ amātes vnū
habeāt velle: ꝛ vnus aliq̄d faciat ꝓ alio: quēadmo
dū deus suos amat sctōs. ¶ Hec orō est maioris
necessitatis ꝛ festinationis: inq̄ntū hi q̄ in purga
torio sunt/de facto punitionē recipiūt ꝓ t̄pe quo
nō fit orō. Hic p̄z crudelitas ꝛ periculū illoꝝ q̄ ni
mis diu absq; legitima excusatiōe testamēta eorū
cōplere ꝓtelant. Exēplū de eo qui retinuit equū in
domo Karoli magni ꝛc̄. Patet itaq; viuentiū so-
liditas q̄ nimiū fidunt ꝛ expectāt. ¶ Hec orō me
retur q̄ is qui eam facit/pariformiter post hanc vi
tam iuuetur oratione alioꝝ ꝛ ecclesie: bonitas vna
alterā postulat: ꝛ misericordia huic fiet qui miseri-
cordiā faciat. ¶ Hec oratio ex maiori emanabat
charitate quāto fit ꝓ illis potius q̄ magis elōgati
sunt a nobis nō expectando par nec gratiam quā
nobis agant aut murmurationē in hoc mūdo per
ꝑsonā ipsoꝝ. ¶ Hec oratio satisfacit obligationi Z
bus magnis quib⁹ viui detineti sunt mortuis ob
diuersa ab eis recepta bona/ siue nature siue for-
tune/siue sint hereditates/bñficia/ libri eccl̄ie / aut
hospitalia. ¶ Talis orō ꝯsolationē dat vel gaudiū
aliq̄ mō angelis qui defunctos custodiebāt: ꝛ facile
est creditu reuelare illis ꝛ ꝯsolari eos quib⁹ hmōi
fiunt orōnes: ꝛ sic cognoscūt illud qd̄ viui faciunt
ꝓ eis. ¶ Talis orō inducit hunc q̄ eā facit/cauere
a pctīs/ꝛ citius penitētiā agere atq; ꝯsyderare ne
quicq̄ cōmittat ꝓpter qd̄ talē incurrat afflictionē.
Nota q̄re pena grauior sit: q: est minus volūtaria
ꝛ in curia quidē iusticie: hic v̄o miscōla est. ¶ Tal
orō q̄si fit manifeste meli⁹ exēplū dat alijs credēdi
vitā futurā. ¶ Hec orō ꝑsoluit multo maiorē pe-
nā ꝛ ꝓlixiorē q̄ sit ea pena a q̄ talis fit orō: ꝛ est ac
si asse vno redimeretur franc⁹. Nota ꝯtra illos q̄ hic
petūt paruā penitētiā aut q̄ pctōꝝ suoꝝ obliuiscū
tur. Hec orō poti⁹ inducit illū q̄ orat ad hanc vitā
ꝯtēnendā ꝛ ad aliā tendēdū: memorādo statū isto-
rū qui paulo ante viuebāt: sicut ipse i diuersis mū

dinarũ rerũ desyderijs: ꝛ oĩe id pterijt nisi bene-
facta ꝛ psertim nisi misericordia q̃ sola cõcomitat̃
A mortuos/vt dicit sanctus Aug⁹. ¶ Tertia pars:
Sciẽdũ desyderiũ querit an ne tantũ valet oratio
p pluribus sicut p hoc vel illo aut seipso? Respõ
sio p consyderationẽ aut cogitationes sctãs ꝛ salu
tares: psupponẽdo orationẽ/suũ sumere valorem
ex varijs respectib⁹. Respectu libertatis dei aut
alicuius sancti humane necessitatis/vtilitatis in-
de puenientis/ dispositionis ꝛ capacitatis illius
p quo fit oratio. Gratie orãtis faciendi impetrati-
onẽ ex speciali gratia orauti facta propter talẽ aut
talem casum obtinendũ de institutiõe supremi vt
pape: qui dat valorẽ indulgentiarũ obligationũq;
orantis talẽ aut talem orationẽ: facti meriti glorie
essentialis precij ordinati p iesum christũ: vt in sa-
cramentis volũtarie satisfactioni ꝛ satisfactionis
inuolũtarie aut improprie. Oratio figit̃ ꝛ attribu
itur pncipaliter dei liberalitati: ꝛ illo respectu ora
tio tantũ valere põt pro centũ sicut p vno: q2 libe-
ralitas dei est infinita ꝛ imensa: potestq; ẜm suam
magnificentiã tantundẽ facere p plurib⁹ sicut p
vno. Exemplũ de rege/qui interdũ daret ẜm statũ
suum plus q̃ ẜm statũ rogantis. Nota de Anthi-
gono ꝛ Alexandro de paupe ꝛc̃. Ideo orat dauid
sepius q; deus sibi faciat ẜm magnã misericordiã
B suam ꝛ ppter gloriã suam. ¶ Oratio q̃q; valo-
rem accipit ẜm magnitudinẽ miserie ꝛ necessitat. s
illius p quo orat̃. Et isto respectu deus interdũ
maius dat donũ aut veniam vbi maior est tribula
tio: ꝛ potius p pluribus q̃ p vno: ꝛ p alio potius
q̃ pro se: quia vt dicit pphetã: Adiutor est in op-
portunitatib⁹ in tribulatione deus est adiutor. Et
apls: Ubi abundauit delictũ/supabundauit ꝛ gra
tia. Hũc modũ orandi sepenumero habet dauid:
qñ ẜm posse suum oẽm tribulationis sue ꝛ pecca-
toꝝ coram deo ponit magnitudinẽ. Nota exemplũ
de pauperibus qui interdũ congregant̃ ꝛ plagas
suas demõstrãt. Nota hic orationis modũ qui no
minat̃ insinuatio: cũ solum apertẽ declarat̃ quod
postulare quis non audet/aut qd̃ nimis exiguũ vi
det̃ vt postulet̃. ¶ Oratio valorẽ capit ẜm gratiã
aut charitatẽ quã orãs erga deũ habet aut ppter
aliud donũ speciale qd̃ deus illi cõcessit. Et in hoc
respectu oratio aliqua põt pficere ꝛ pdesse p mo-
dũ impetrationis intantũ p plurib⁹ sicut pro vno
ꝛ p alio sicut p se ipso. Nã hec oratio puenit sepe
ex maiori feruore amoris. Exemplum de sctõ Di-
onysio/sancto Antonio: ꝛ cõpluribus alijs. Sumi
C te exemplũ de amicis hui⁹ mundi: ꝛ de his q̃ plus
plorant p aliorũ peccatis q̃ pro pprijs. Nota de
illis qui rogabãt vt incõmoda reipublice caderẽt
sup eos. Nota q; rõnabiliter postulari põt a deo
q; pena purgatorij quã ferre debet aliq̃s alius ad-
ueniat oranti. Sne videret̃ temeritas quedã: nisi
pena illa in hoc mundo psoluerer̃: ẜm illam q̃ hic
est misericordiã. Non autẽ in purgatorio ẜm rigo
rẽ qui ibidem seruat̃. ¶ Oratio suum capit valo-
rem interdũ ẜm ordinationẽ pape aut sancte eccle
sie: volentes q; dicendo talẽ orationẽ p plurib⁹ et
pro alijs tales aut tales habeant̃ indulgentie. Et

ista ↄsyderatione seu respectu vna oratio plus põt
valere p aliqua patria/ ꝛ p altero q̃ pro vno solo
aut p seipso. Nota hic de valore indulgẽtiarũ. Ex-
quõ quatuor requirunt̃ vt valeant acquiri/autori-
tas/charitas/necessitas/vtilitas/ꝛ est ibi veluti cõ
mutatio. Nota quõ dari possunt mortuis ppt̃ bo-
num opus viuentiũ aut nõ. ¶ Oratio sumit valo
rẽ suum interdũ ẜm ordinationẽ ecclesie q̃ vult vt
fiat p pluribus ꝛ alijs: sicut est missa/orõnes pub
lice ministerioꝝ ecclesie. Et hoc respectu orõ meli⁹
valet p pluribus q̃ pro vno: ꝛ pro altero q̃ seipso.
Et qd̃ maius est si quis aliquã taliũ orationũ p se
orare vellet aut pro vno solo/peccaret. ¶ Oratio
põt valere plus p multis q̃ p vno rõne magne ꝛ D
bone dispositionis illoꝝ pro quib⁹ orat̃/qui letan
tur de bono cõi alteri⁹ plus q̃ de pprio: q̃uis vti-
lius esset eis: hoc põt esse in purgatorio per modũ
cuiusdã cognitionis ꝛ cõsolationis. Exẽplũ de cã
dela aliqua inter plures intercepta. ¶ Oratio in-
terdũ valorẽ suũ sumit ex vtilitate q̃ prouenit ꝛ vti
litate illius p quo rogat̃: in hũc respectũ orõ põt
plus sepenũero valere p plurib⁹ q̃ pro vno solo:
ꝛ pro altero q̃ p se: q2 maior inde puenit fructus.
Exemplũ de oratione scti stephani facta p ↄuersi
one scti pauli. Exemplũ de pace vel regni vl' eccle
sie/aut p principibus/ plãtis ꝛ pdicatorib⁹/aut p
his q̃ sunt in gratia: vt dictũ est in purgatorio fa-
ciendo orõnes. ¶ Oratio potest plus valere eo q;
deus tribuit talẽ aut talẽ virtutẽ orõni cõtra hanc
aut illã necessitatẽ potius q̃ ↄtra alterã. Exemplũ
de igne scti Antonij. ¶ Oratio interdũ sumit va-
lorẽ suum nõ solum p modũ meriti aut impetrati-
onis/ sed p modũ satisfactionis aut redẽptionis:
videl3 vt satisfiat p illo qd̃ debet̃ aut par referatur
vel equiualẽs ẜm iusticiã suam/ iustã extimationẽ E
illius cui debet̃ qui damnũ suscepit aut offensam.
Et hec est tertia pars penitentie. Et hoc respectu
solo orõ non tantũ valet q̃ntũ est de se p pluribus
debitorib⁹ sicut p vno solo. Exemplũ clarũ est de
decẽ psonis quaꝝ quelibet in decẽ obligat̃ libris.
Si decẽ libre darent̃ p vno solo/ liberat⁹ esset: nõ
autẽ si darent̃ p oĩbus simul. Attamẽ aliquis hoꝝ
liberari posset: q̃ deinde magis alijs pdesset. Et
sciendũ est orationẽ dici satisfactoriã inquantũ im
portat afflictionẽ aut penã voluntariã inter oran
dũ. Et hoc mõ in paradiso ꝛ purgatorio ꝛ in infer
no existẽtes nõ habẽt pprie loquẽdo talẽ orationẽ
nisi per modũ interptationis: ꝛ nõ p modũ meriti
noui aut satisfactionis. ¶ Oratio facta p altero
p modũ satisfactionis nõ tantũ valet p orante ac
si eã faceret p se solo. Eodẽ mõ iudicãdũ est de va
lore misse quo ad hoc: q2 q̃uis valor saluatoris no
stri q̃ illic est p ↄsecrationẽ sit de se ꝛ in se infinit⁹:
valor tñ finitus est ꝛ cert⁹ quo ad satisfactionẽ dã
dam ꝛ redẽptionẽ: ꝛ magis valet talib⁹ ꝛ talib⁹/q̃
magnus aũt sit/ipse sol⁹ nouit: ꝛ hi quib⁹ dignat̃
reuelare. ¶ Oratio nõ min⁹ meritoria est orãti ad F
habendũ pmiũ glorie ceteris parib⁹ si ipsa facta
sit cũ hoc p satisfactiõe siue p se siue p alio. Hoc
patet q2 charitas nõ est minor/ꝛ pmiũ glorie con-
fert̃ ẜm charitatis monetã. ¶ Oratio satisfactoria

que p vnico fieri debet: nō absoluit orantē si se adiungat ad quēlibet aliū nisi alterā faciat cōpensationē. Ideo apparet stulticia quorūdam: qui se nimis facile onerant ad recipienda beneficia aut elemosynas ab alijs ad satisfaciendū pro eis. Patet etiā quo pacto dantes ꝯsyderare debēt quib⁹ se cōmittant. Verū est valorē hūc satisfactionis q̄nq̄ȝ posse cōpensari ꝑ alios valores q̄ sunt in orōnib⁹: vt ꝑ hoc ꝙ orōnes publice ⁊ ecclesie fiunt solēnius ⁊ magis ad honorē dei ac sctōꝝ suoꝝ/populiq̄ȝ edificationē. Et ob hanc cōsyderationē sustineri pōt in plurib⁹ casibus/ obseruatio ecclesiaꝝ cathedralium aut aliarū: ponētiū plures simul obitus/aut ꝙ interdū mutaſ obitus in aliud seruitiuȝ. Misse etiā aut oratio alia ꝙ requiē: aut q̄ appropriata est ꝓ mortuis: pōt bene mortuis ꝓdesse. Verū est autē ꝙ quanto q̄s plura bona ꝯfert ecclesie/tāto pl⁹ particeps fit bonoꝝ ecclesie. Et hec debet esse intētio orantiū q. s. velint deū distribuere ſm̄ benefacta eoꝝ ſm̄ ꝙ nouit ⁊ videt eos magis esse obliga-
B tos: vt debita spūalia primū persoluanſ ⁊ separentur. Nota de his q̄ impediūt orōnes ⁊ seruitiū aut ob loquelas aut auferēdo redditus ⁊c̄. ¶ Quarta pars. ¶ Sciendi desyderiū inuestigat ⁊ querit si orō pctōꝝ prosit ⁊ eoꝝ q̄ orant ꝓ pecunia? Responsio: per ꝯsyderationē/cogitationēq̄ȝ sanctā et salutareȝ. ¶ Oratio pctōris mortalis (de illo eī̄ hic intelligo) non ꝓdest sibi aut mortuis de cōdigno meriti: sed ſm̄ iusticie rigorē ad malū vertiſ. Oratio eius fiat in pctm̄: dicit ꝓpheta. Et sanct⁹ Grego. Cū his q̄ displicet ad intercedendū mittitur/irati iudicis anim⁹ ad deteriora ꝓuocaſ. Nota de vindicatiuis dicētib⁹ eoꝝ pater noster. Nota etiā de illis qui orāt in malo ⁊ ꝑ maledictiōes ⁊ execrationes. ¶ Oratio pctōris ꝓficit vno mō de cōgruo prona/aut a dei misc̄dia qui nō nobis reddit ſm̄ nostra demerita: sed facit abundare gratiā suā: q̄m ipse cognouit figmentū nostrū naturā. s. nostrā ⁊ fragilitatē. ¶ Oratio pctōris nō est recōcilians/sed pōt esse similis satisfacienti aut oranti
D aut absoluēti quo ad penā tpalē. Nota hāc distinctionē. Et quō adimpleſ penitētia in pctō mortali ⁊ de tēporali penitētia dānatoꝝ q̄ nō erat cōpleta in hoc mūdo. Nota de merito tpali: q̄m romani meruerūt imperij amplitudineȝ ſm̄ sanctū Augu. ꝓpter aliqua bona moralia ab ipsis facta: ⁊ obstetrices in egypto ſm̄ Grego. meruerūt edificationē domoꝝ. ¶ Oratio pctōris quantū ad valorē quē habet interdū vt opus priuilegiatū ꝓdest: exēpluȝ de baptismate ⁊ alijs sacramentis/de exorcismis ⁊ ꝯiurationibus. ¶ Oratio pctōris ꝓdest ad deobligandū se a ꝓcepto aut obligatione/aut voto qui prius eū ligabant. Patet de horis q̄ dicunſ in peccato mortali. ¶ Oratio pctōris facta ꝓncipaliter autoritate alterius q̄ est in gratia: vt ꝑ modū ministerij aut obedientie/valet illi q̄ mittit. Sequiſ ergo ꝙ valet ꝓ mortuis q̄ nos rogāt ⁊ mittūt. Nota quō ꝓficiat adhortari ꝓ his ⁊ illis. Orate ꝓ inuicem vt saluemini. Et hoc mō fieri pōt oratio ꝓ viuentib⁹. ¶ Oratio q̄ fit per aliquē peccatorē iussu alicuius ministri q̄ est in gratia/ ꝓdest. Quia salē valet illi qui eā facit: ⁊ valet de ꝯgruo sꝑi⁹ illi qui ꝓcurat eū fieri. Nota de orōne facta a pueris: q̄ȝ sūt plerūq̄ȝ in gratia. ¶ Oratio pctōris admixta orōni ipsius iusti/nō impedit talē orationē/sed q̄n̄
q̄ȝ eā adiuuat: si pctōr ille non fuerit excōicatus. I
Ideo refutare nō debet iustus orōnes suas dicere cū pctōrib⁹. Exēplū de pauꝑib⁹ q̄ libēter associantur cū infirmis ⁊c̄. Nota de periculo per ꝯtrariū. ¶ Oratio facta intētione habēdi pecuniā aut distributionē in ecclesia/nō impedit q̄n̄ bon⁹ intendaſ finis: vt videlȝ meli⁹ habeaſ q̄ deo ꝓstari possit seruitiū ⁊ ipm̄ ꝯtinuari: hic nō est nisi vn⁹ finis q̄ est deo seruire: q̄ȝ finis sub fine ⁊c̄. ¶ Oratio facta ꝓpter bonū finē cū intētione habēdi pecuniā ad faciendū de illa pecunia alia bona opa: non est mala intētio aut corrupta: duo eī̄ fines boni non sunt ꝯtrarij. Nota ꝙ pecunia non pōt esse sol⁹ finis licitus aut ꝓncipalis faciēdi orationē vel ꝓdicationē: q̄ȝ minus ꝓncipale nō est finis magis ꝓncipalis. ¶ Oratio facta intētione pecuniā habēdi ꝓncipaliter ad male vtendū ea/est pctm̄ mortale: ⁊ vt sacrilegiū ⁊ simonia siue pctm̄ iude quantū ad missam. Et si hoc fiat ꝑ pctōres in alijs pctis eo pei⁹ est. Nota ꝯtra hos q̄ faciūt tales presbyteros celebrare. Nota ꝙ isti satisfaciūt de opere in se sicut hic q̄ ieiunat ꝑ hypocrisim aut in peccato mortali. ¶ Oratio q̄ fit in gratia ⁊ iusticia ⁊ ꝓ se ⁊ ꝑseuerāter/semꝑ suū sortiſ effectū. Nota declarationē vt de quatuor socijs orōni datis/qui eā manutenent. Nota de postulatiōe ne aliq̄s purgeſ in purgatorio/sed in hͦ mūdo: sicut fecit Mauricius imꝑator tēpore sancti Gregorij. Orando igiſ finem statuemus supplicando dulcissimo Iesu vt misereatur defunctoꝝ: ⁊ nobis in mortali hoc mundo taliter viuere cōcedat/ꝙ ad benedictā suam gloriā paradisi ꝑuenire valeamus: Amen.

Sermo secundus de die mortuoꝝ/factus per Ioannē Gerson.



BEati qui lugent K
Mat. v. Dicit thema: hi sunt felices q̄ ex corde sunt lugentes. O benedicta paradisi dn̄a ꝙ extraneū ⁊ durū est verbum hoc carnalib⁹ hoīb⁹ hui⁹ mūdi: ⁊ qui nil querūt nisi solacia eoꝝ ⁊ mūdanas voluptates: cū his de quib⁹ scribiſ. ij. ca. libri Sapiētie: Exiguū ⁊ cū tedio ⁊c̄. Attamē o deuote popule qui hic estis si attendere velitis ⁊ intelligere: ꝓbabo vobis admodū clare horum verboꝝ veritatē: hos scȝ esse felices qui in corde lugēt. Quāuis autoritas huius qui ea dicit: qui est dn̄s noster iesus christus sufficere deberet vnicuiq̄ȝ christiano. Et si autor vobis nō sufficiat/eleuate vestre cogitationis oculos/⁊ inspicite in vestre fidei lumine sctōꝝ ⁊ sanctarū gloriā: quoꝝ hesterna die solēnitatē egimus. Nominate (si potestis) vnū qui ad hanc felicē gloriā ꝑuenerit nō habendo cor lugens/absq̄ȝ hoc ꝙ passus fuerit penā/angustiā ⁊ tribulationē,

Per multas tribulationes rc. Per oppositũ vero
hi sunt in inferno aut (si bene actũ fuerit cũ eis) in
purgatorio / qui insecuti sunt mũdanas eorũ volu-
ptates: quos si corporaliter audire possetis dicerent
vobis beatos hos esse q̃ lugẽt. Que psona posset
aut vellet excipi a generali hac regula: cum filius
tuus gloriosus o virgo benigna nõ intrauerit suã
L gloriã sine pena dolorosa. Oportuit pati christũ.
Et tu ipsa mater dei gloriosa (melius te nolare ne-
quirẽ) habuisti cor tam dolorosum in hora benedicte
passionis / ac si gladio aut ense fuisset pfossum. Et
tuã ipsius animã rc. Et q2 possumus et debemus in
presentiarũ specialius q̃ alias loqui et audire quõ ha
bere debeamus corda dolorosa vt beati simus. Di
cere etiã de q̃ dolore itelligit: et ad quid ille prosit:
Opus est nobis gratia vt dicamus et fructuose audi
amus / imitemur atq3 operemur. Et q2 tu dñia gra-
tie es thesauraria / ad te puertemur ipsam postulã
do: teq3 salutabimus / dicẽtes: Aue maria rc. ¶ Be
ati qui lugẽt: vt supra. Presumpsi dei auxilio me
pbare velle et demonstrare sicut aduocatus et actor
ptra errores et vitia: vt existens in cathedra verita
tis christiane: q̃ hi sunt beati q̃ corda habẽt lugẽ
tia. Sed mox forsitan mihi obiicietur prouerbiũ:
Facile causam agit in iudicio q̃ sine aduersa par-
te loquit: videtur enim nullũ loqui aut loqui debere
cõtra me. Utinã sic esset / q̃ nullus inueniret aduo
catus seu patronus q̃ huic ptradiceret veritati. Sed
heu aliter accidit: video mille et mille aduocatos
(per quos vitia intelligo et peccata) se partẽ facere
et iam dudũ fecisse ad retrahendos hoies / ne hanc
credãt veritatẽ: q̃ scz hi sunt beati q̃ lugent rc. Et
M pcipue quidã aduocatus qui nolari pot mũdana
voluptas posuit et ponit fere vniuersum mũdũ in
contrariã credulitatẽ. Quis est homo qui iã sepe-
numero audierit: Imo quodlibet die mundanã vo
luptatẽ hortantẽ oĩa corda ad stultũ gaudiũ et va-
nam leticiã: vtrũq3 bonũ in hac vita eligat tẽpus:
non est bonũ tẽpus sed pessimũ: Quis stulti ama-
tores mũdanarũ deliciarũ sicipsum nolent. Quis
est homo q̃ non interdũ in sua fuerit schola: et qui
ei interdũ non credat nimiũ. Dicit Uirgil. q̃ tra-
hit sua quẽq3 voluptas. Habeo igit nimis duram
partẽ / nimis potentẽ cõtra me patronũ: qui taliter
iã causam suã egit: vt fere totus illi credat mũdus.
Sed vos oro et obsecro o deuote popule qui hic
estis ad audiendũ demonstrari et agi veritatẽ: con
trariã scz nostre fidei veritatẽ. Uos inquã rogo no
lite tantã fidem adhibere mũdane voluptati q̃ lo-
quit singulis diebus p se et suos pcuratores innũe-
ros quin habeatis cor paratũ et voluntariũ crede
re et imitari illud qd vobis verũ esse ostendit: et te-
nendũ vni partiũ (vt scitis) nõ debet oĩno fides ad
hiberi nõ audiendo alterã. Audi alterã partẽ. Uo
lo sustinere partem ptrariã mũdane voluptatis: et
pbabo illos esse maledictos q̃ ipsam sequuntur.
N Per oppositũ vero hi sunt beati q̃ habent corda lu
gentia. Et fundabo sermonem meũ (qui est veluti
actio quedã veritatis) in tribus rõnibus principali
bus. Et dico q̃ cor dolẽs (intelligoq3 de bono do
lore de dolore penitẽtie) tria excellentia adducit
bona: cor inquã lugẽs seu dolore affectũ. Nã libe
rat amicos ab aspero carcere. Liberat semetipsũ
a dolorosis iudicijs. Recipit hic gaudia secure et
sctẽ. Per cõtrariũ vero mũdana voluptas amicos
suos incarcerat / dat malã mortem / bonãq3 aufert
cõsolationẽ. Ideo nullus est q̃ dubitare debeat / qñ ps
mũdane voluptatis falsa sit et periculosa atq3 fugi
enda: et veritas fidei tenẽda q̃ hi sunt bti rc. Pila
mea ratio fundat in hoc: q̃ cor lugẽs liberat ami-
cos suos ab aspero carcere. Quereretis cõtinue / qui
sint amici sui: quis sit hic carcer? Amici nostri sunt
parẽtes nostri mortui. Carcer est purgatoriũ. Sci
tis deũ esse iustissimũ iudicẽ totius generis hũani
qui reddit vnicuiq3 sm opa et facta sua: bonis qui-
dẽ premiũ / malis aũt punitionẽ. Non est imoran-
dũ vt pbet illud: Nõ enim est patria natio aut terra
tã extranea / siue sint saraceni / aut iudei vel pagani
quin hãc sciant veritatẽ et credãt. Facile sciri põt /
q̃ si iusticia inueniat et laudet inter hoies / deũ sum
mũ regem regũ sine iusticia nõ fore. Justus es do
mine et rectũ iudicium tuũ: inquit psal. Et alia in- O
numera sunt postea q3 deus est iustus habet diuer
sa loca in vniuersali regno suo totius mũdi sm di
uersa opa hoim qui sunt sibi subiecti. Conspicio
aliquos esse q̃ seruiũt deo ex toto corde eorũ sua ad
implẽdo pcepta: et si interdũ peccent / mox peniten
tiã agunt: atq3 hic puniunt et purgant. Pro illis
est ordinatũ regnum paradisi cito post mortẽ eorũ.
Alij faciũt ptrariũ q̃ nihil aut minimũ eorũ q̃ deus
pcipit / faciunt. In quibus sunt aliqua bona aut ap
parẽtia boni. Hi recipiũt hic premiũ eorũ / vel in di
uitijs / vel in vana gloria vel mũdana voluptate.
Isti ibũt mox post mortẽ eorũ ad perpetuã condẽ-
nationẽ infernalis fouee. Alij sunt veluti medij in
ter hos duos status: q2 finaliter moriẽtur in statu
gratie: sed non sunt oĩno puniti et purgati pro eorũ
delictis: vel pter multitudinẽ / vel pter tpis bre
uitatẽ / aut pter corporis fragilitatẽ. Uel pter
negligentiã / aut ob aliquã similẽ causam pueniẽs
est iusticiã fieri: priusq̃ deus eleuet eos ad gloriã
suam. Propterea hi ponunt veluti in carcerẽ quẽ
nos purgatoriũ appellamus: qm ibi ante purgãtur
et purificant. Et de hoc carcere locutus sum cũ di-
cerẽ prius / q̃ cor dolẽs amicos suos liberat a du-
ro carcere. ¶ Dico insup q̃ misericordia dei sum
mi nostri iudicis est talis: q̃ vna psona satisfacere
põt et soluere debitũ pro alia. Uerũ est si psona que P
satisfacit est adhuc in hac vita: et alia sit in tali sta-
tu q̃ seipsam iuuare nõ possit / possit tamen iuuari.
Hoc qd dico est pter dãnatos: q2 in inferno nul
la est redẽptio. Ps. Non dabit cõmutationẽ et p-
cium redẽptionis aie sue: et laborabit ineternũ. Et
inter varios modos redimẽdi et liberãdi amicos
nostros a purgatorij carcere: principal modus est
orãdo p ipsis in corde humili et ptrito. Quia cor
ptritũ et humiliatũ deus nõ despicies dicit pphe-
ta. Quid est qd adeo impediat habere cor humilẽ
ptritũ et deuotũ in orõne sicut mũdana voluptas?
Quid aliud vult ipsa q̃ bibere et comedere / psa bu
lari et ludere / sequi cauponas et fugere ecclesias / au
dire potius detractionẽ aut vilia et immũda collo-

quia ꝙ pdicationē? Sic faciendo nō liberant amici aliquibus de purgatorij carcere: Ubi nō ostendūt se habere magnā curā aut memoriā de amicis ipsorum: nec de eorum liberatione q ita surdā aurē eis prebent / dorsum cogitationis ab eis vertūt: velut si eos dedignarent. Sz vos (deo laus) deuoti boles q huc venistis: significatis p vestrā psentiā / et vestrum intentū demōstratis: vos non omnino oblitos esse de functorum vestrorum amicorum: qui in vita vere amauit / in morte obliuioni nō dabit. Erigamus igit modo ole nostre oculos q intra nos sunt. Uideamus in claritate vere fidei et credulitatis animas defunctas in captiuitate purgatorij existentes: pcipue illas
R amicorum nostrorum. Facite hoc quod ego vobis dico. Uidetis eas? Cōsyderatis eas? Cōfido ꝙ sic. Aperite ergo aures spūales cordis vestri. Erigite eas in altū et audite humiles pces et gemebundū earū planctū vt eas iuuetis / succurratis ac liberetis. Cōsyderate eas mō me: et inclinate capita in signū humilitatis et intelligite qd dicat mater filio suo: aut vnusquisq mortuus heredi suo aut executori vel illis qui erāt ei amici vel beniuoli in mūdo. Chare fili ait mater / q est in affligenti carcere purgatorij in penis et tormētis. Chare fili mi cogita de me in tuere me / audi me sicut manus et iusticia dei est supra me posita / q iure me tenet in hoc igne et in hac flāmarū amarissima afflictiōe / accede et ppera chare fili mi q prius eras cordis mei gaudiū: festina succurrere mihi / vt me trahas et liberes de amarissimo hoc tormēto grauiori ꝙ lingua possit exprimere aut cor cogitare / et si excusationē qras ac sumas te nō posse venire ad me. Certe potes inquātū mihi opus est / nō postulo vt corporaliter aduenias:
R hoc fieri nō pōt bene scio. Sed aduenire potes p bonā cogitationē / per piam psyderationē / aut status mei memoriā. Et liberare potes ac trahere potes me miserā captiuā / me pauperē tuam matrē: q nūc posita est et deiecta in oīm afflictionē. Tc ergo voco audi me / veni ad me / libera me. Et si queras / quo pacto me deliberare debeas. Dico ꝙ erit faciendo penitentiā p me: orando deū p me i cordis humili et lugēti. Plora p me chare mi fili / plora in deuota orōne. Et tibi assero ꝙ aqua lachrymarū (si pura sit et mūda sine immundicia pcti mortalis) omnino extinguet / vel magna ex parte magnum ignē quē sustineo qui me cruciat et vrit. Heu dulcis mi fili: poteris ne refutare afflicte huic matri vnā guttam aque: vnicam lachrymā que intantū ei pdesse pōt / dolorēq eius alleuiare? Ego sustinui tantos dolores et mala p te: te pariendo / nutriēdo et exaltando. Feci p te et emisi multas lachrymas: copiosos quoq gemitus: tibi bene est: te queso nō mihi desis in vltima hac necessitate. In necessitate probat amicus. Ora p me / habeas cor lugens p me: nil quero qd non possis. Heu me miserā: si filium quem pcepi / portaui et genui mihi refutat et mihi durus est / obliuiscitur q: qs mei memoriā habebit? O deus qualis mi seria / qd faciet pauper hec tua captiua? quo se vertet? vnde vocabit subsidiū si
S pprius filius ei denegabit? Cū corpus meū in mūdo erat egrotū: tu fili mi et vos alij amici plorabatis cū magno dolore et apponebatis oīa posse vestrū p alleuiatione mea. Heu tū psens malū meū et illud quo tūc afficiebar cōparabilia nō sunt. Sustineo enim multo amariorē penam ꝙ in illa infirmitate q erat in mūdo. Et si tu fili mi et vos alij parētes ac amici q bona mea possidetis et habetis pp̄ter que nō omnino mādata dei adimpleui: nec integrā meam feci penitētiā. Peccaui sepenumero et multas fraudes cōmisi / qd mō bene sentio: vos dico q estis tales et causam dedistis mihi istorum malorum quibus premor: nec cōpassionē habetis / nec mihi succurritis. Certe ostēditis vos multo ingratiores obliuionis et cognitionis mei ꝙ deberetis. Deus aūt (haud dubitetis) vos puniet. Cū enim in fiñ fueritis miseria sitr obliuioni trademini. Si vero iuueritis ad meam liberationē / ad liberationē huius quā amicā vestrā
T appellare solebatis: vobis parē referā gratiā. Et cū ascendero in gloriā in psentia dei: qd erit ad bonū suū bñplacitū: verā habeo certitudinē. tunc inquā memor ero tui fili mi et vestrū o amici mei q oraueritis et plorauerītis ad saluationis mee accelerationē. Deuoti boles redite ad vosmetipsos adiuuate alas parentū et amicorum vestrorum q defuncti sunt: et in carcere purgatorij: nullus enim est christianus q̄ñ satis credere possit aliqs esse amicorum suorum in purgatorio. Et vos videtis eos et auditis cōqueri et a vobis postulare vt oretis p eis i corde hūili ac lugēti. Teneo cor vestrū nō adeo repletū esse mūdanis voluptatibus: occupatū alijs curis adeo plenū ingratitudinis et obliuionis q̄n ad deū deuote ploretis. Tū eque hū debetis facere ꝟ si bonā habeatis christianā fidem (quā deo volēte habetis) ac si eos videretis vel audiretis corporaliter. Et videtis nullū esse cuiuscūq status boiem q se excusare possit q minus iuuet mortuos. Nec est is q vere dicere
V possit: Plorare nō possum p defunctis: non possum penitentiā agere / deuote p eis lamētādo. In quocūq enim loco fueris et quacūq pmaris paupertate: potes qd pdictū est facere / haurire potes et trahere ex cordis tui puteo (q intra te est) purā aquā et mundā vt extinguas ignē q in purgatorio tuos adurit amicos: quod verū est quantū ad eos te sez posse extinguere. Gemere potes et lamētari p ipsis: nec solū intelligo lachrymis corporalibus: ꝙuis hoc necesse sit ad hoc vt cor sit pfecte lugēs vt illud ostēdat ad extra. Sed intelligo de lachrymis et fletu qui ad intra est in corde. Uis ergo adiuuare amicū tuū / tu qui hic es? Respōdebis mihi / volo. Accipe cor in te lugēs et ipsum mūda ab omni immūditia: alioqn lachryme tue et tuus dolor nisi pau psicit. Interrogabis insup qd facturus sis q mūdas habeas lachrymas. Uide qd eas faciat immundas et scias. Nihil enim eas inficit ꝙ pctm̄. Aufer peccatū et oīa munda erūt / ad qd auferendū vt oīa munda sint tres scire debes veritates: Prima / peccaui. Scda / me penitet. Tertia / cauebo mihi deinceps et cōfitebor. Quotiēs dixeris bono corde has tres veritates / siue sis i camera tua siue alibi iuuare poteris amicos tuos vt exeāt carcerē habēdo cor lugens ad deū pro eis. Si vero credas et mundanā summas voluptates: potius impedies amicos tuos ꝙ

eos sic adiuturus. Bene nouisti plerūqȝ teneri bona mortuorꝫ vt mūdane voluptatis volūtas complicat. Propter qḋ patet mūdanā voluptatē incarcerare mortuos inq̄tū eorum retardat liberatio. Concludo ḡ ꝑ primā hāc rōnem ꝙ hi sunt hri qui corda hn̄t lugētia. Quare? q꞉ cor lugēs amicos suos ab aspa liberat captiuitate/ꝛ mūdana voluptas eos captiuat. Ratione dici: ꝛ q꞉ in sermone quem feci hesterna die in vniuersitate locutus sum aliq̄liter de materia secūde ꝛ tertie rationū. Insistā ad huc circa hanc rōnem p̄mā: ꝛ dicā de alijs in fine sermonis aliq̄d si temp⁹ patiaƚ: ꝛ vos audire volueritis. Sup illo quod dictū est ad melius intelligēdā hodierne diei materiā duodecim formabo q̄stiones. ¶ Prima: dic mihi vbi est purgatoriū: et qualis vbiq̄ est afflictio? Rn̄sio: dico ꝙ de cōi cursu purgatoriū est in quadā p̄te iferni ꝓpe lymbū in quo fuerūt antiq̄ legis p̄res: ibiqȝ est pena multo aspior ꝛ durior q̄ q̄cūqȝ pena q̄ possit esse in h̄ mūdo: ꝛ ibi affligunƚ aīe plus vl' minus ſm ꝙ magis vel min⁹ punitionē meruerūt: ꝛ ſm etiā ꝙ mag' vl' min⁹ oraƚ ꝓ eis. Interdū ꝑ spēalē dei dispēsationē anime purganƚ in certis q̄busdā locis ꝛ in certis hui⁹ mūdi spacijs/in q̄bus eaꝝ fecerāt pctā ꝓpter q̄ sunt in pena: quēadmodū sctūs Gregori⁹ in dialogo suo de cōplurib⁹ recitat: ꝛ hoc est ꝓ pene eorum alleuiatione. ¶ Secūda q̄stio. Si aīe purgatorij bene sciāt bona ꝛ p̄ces q̄ hic fiunt ꝓ eis? Rn̄sio: dico ꝙ sic: ꝛ taꝫ ꝑ angeloꝝ reuelationē q̄ ad eas ꝯfortandas sepius descendūt: q̄ etiā ꝑ hoc ꝙ ꝑcipiunt eaꝝ tormenta diminui. ¶ Tertia questio: Dic mihi q̄bus aīabus magis ꝓficiant sancte ecclesie suffragia? Rn̄sio: dico ea magis ꝓficere illis que magis meruerūt in hoc mūdo/pluraqȝ bona egerūt: ꝛ meruerūt etiā vt fierent p̄ces pro eis.

¶ Quarta q̄stio. Dic mihi an ne q̄cq̄ ꝓficiat dānatis aut saluatis hoc quod d̄r aut fit ꝓ mortuis? Rn̄sio: dico ꝙ hoc solū ꝓficit his q̄ sunt in purgatorio/ꝛ q̄ non in hoc mūdo eoꝝ compleuerūt penitentiam/q̄uis mortui sint in statu gratie.

Z ¶ Quinta q̄stio. Dic mihi/valent ne ꝓ mortuis opa facta a pctōribus ꝛ in pctō mortali? Rn̄sio: distinguite/aut is q̄ est in pctō mortali orat ꝓ mortuis ex sua volūtate ꝛ ꝓprio motu ac vt ꝑsona priuata: et in tali casu orōnes eius nec sibi ꝓsunt/nec alijs. Aut orat vt minister dei ꝛ ecclesie: quēadmodū si malus sacerdos missam suā diceret/aut obsequiū alicui⁹ mortui: ꝛ in hoc casu orō ꝓficeret illis ꝓ q̄bus fieret. Malicia eñ ministri non impedit bonitatē ꝛ bonū op⁹ ꝑsone q̄ bona est. Sicut si bonus aliq̄s dñs elemosynā suā faciat ꝑ manū famuli sui iniq̄: bon⁹ ille dñs nec ꝑdit/nec ꝑderet ꝓpƚ h̄ elemosyne sue meritū. Aut ille q̄ est in pctō mortali orādo ꝓ mortuis orat noīe ꝛ vt minister singularis alicui⁹ ꝑsone ꝛ p̄uate/q̄ tñ in statu gr̄e est: siue viua fuerit/siue mortua. In tali casu orō illius q̄ esset in pctō mortali illi ꝓdesset ꝑsone/supposito ꝙ dictū est ipsam esse in statu gr̄e: alr̄s eñ ꝓficeret minime. Nihilomin⁹ tñ certū est ꝙ ceteris paribus orō bone alicuius persone/multo est vtilior ꝛ mortuis et viuis/q̄ oratio persone iniuste.

¶ Sexta q̄stio. Dic mihi si mortui ordinauerint res aliquas fieri ꝓ pnīa eoꝝ aut saluatione/ꝛ executores nihil faciant: sint ne ꝓpterea mortuorum aīe a glīa impedite aut retardate? Rn̄sio: dico ꝙ sic: quēadmodū legim⁹ de quodā milite in historia Karoli magni: de quo legimus eum iuisse ad bellū ꝛ onerasse famulum suum/ꝙ daret equū suū paupibus casu quo occideret. Sed famulus vidēs equū pulcherrimū/ipm sibijpsi tenuit/nec magistri sui compleuit ordinationem. Et post octo dies miles illi apparuit dicens: O inique famule quia non impleuisti ordinationē meam de equo meo/sui hactenus valde aspere in purgatorio cruciat⁹. Sȝ hoc scias care id tibi vendēdū. moxqȝ infelix ille famul⁹ ab inimicis in infernū fuit delat⁹. Et iō secure factū est implere testamentū suū in vita sua ꝑ semetipm aut cōmittere illis qui diligenter ꝛ legitime curent adimplere. A

¶ Septima q̄stio. An tantū valeat orō facta pro mortuis illi q̄ eā facit/ac si ꝓ seipo oraret? Rn̄sio: quo ad h̄ndū glīam ꝑadisi ipa tātū valet ꝛ sepius plus/ſm ꝙ facta est ex maiori charitate. Sed quo ad pnīam quā debȝ hō ꝓ pctis suis nō tātū valet ad diminutionē ei⁹. Per qḋ p̄ȝ nō esse oino lucrū ꝛ vtile se ꝓ alijs obligare ꝓ bn̄ficijs tenēdis aut recipiēdis ab alteri⁹ pecunijs. Et ideo bn̄ ꝯsyderent religiosi ꝛ oēs alij eccl'iastici: hic mētio fieri pōt de eo q̄ ꝓpter hāc cām nihil recipe volebat ab alijs. Pōt tñ bn̄ recipi ꝓ sustētatiōe: nō aūt vt q̄s efficiatur ditior/aut maiorē statū ducat/vel magnuȝ cumulet thesaurum.

¶ Octaua q̄stio. Si expendā quatuor albos argēti ꝓ missa quadā/erit ne tot⁹ ꝓfect⁹ ille misse pro me? Rn̄sio: hic intelligi debȝ donātis ꝛ recipientis intentio/ꝛ sufficere debet ḡnalis intētio: sicut voluerūt q̄dā dicere de indulgētijs/ꝙ.s.q̄ pl⁹ dat maiorē debeat expectare ꝓfectū. Et pari formiter rogare debeat deū ꝙ ſm h̄ in quo scit me esse obligatum ꝓ altero/mea diuidere velim suffragia: nec meā dimittere necessitatē. B

¶ Nona q̄stio. Possunt ne acq̄ri indulgentie ꝓ mortuis? Rn̄sio: teneo ꝙ nō: q꞉ indulgentie ordiate sunt ꝓ his qui submittūt se curie misćōie/q̄ hic est ꝛ durat vsqȝ ad mortē: non aūt post mortē. Et sumunƚ dies indulgētie ꝓ diebus penitētie iniuncte. Et ꝓpterea bn̄ fit dādo pnīaȝ in ḡnali sic: Oia bn̄facta tua sint i remissionē pctōꝝ tuoꝝ. Dico etiam ꝙ absolutio a pena ꝛ culpa liberat a purgatorio: ꝛ eā hō desyderare p̄t/impetrare ꝛ ea vti/si habita fuerit. Etiā si in postrema hora mortis persona petat grām vt liberata sit a purgatorio/oratio sua exauditur.

¶ Decima q̄stio. Si compleo penitentiā mihi in ꝯfessione impositam/an ne ero liber? Rn̄sio (si ipa rite imposita fuerit ꝛ discrete) ita ꝛ si facta sit i statu gratie. Si autē facta fuerit in peccato/q̄uis ad salutē nō sufficiat: teneo tamē non obligari quēq̄ vt denuo eam incipiat. Exemplū de restitutiōe aliqua facta aut elemosyna data in pctō. Et ad hoc ordinata est discretio ꝯfessoris p̄ncipaliter: ꝛ propter alias causas ad inclinandū eriō penitentes et

docendū ꝛ instruēdū eos q̄d ſit pctm̄: ꝛ q̄lr ſibi ca-
uendū ſit a pctō. Et ideo magnū eſt periculū ordi
nare preſbyteros aut confeſſores nimium ſimpli-
ces et ignorantes.
C ¶ Undecima q̄ſtio. Quod opus eſt melius ad ali
quā alam iuuandā? Rn̄ſio: ſacrm̄ deficere non po-
teſt. Itē q̄d p̄ noīe eccl'ie fit cum defunct⁹ non eſt
excōicatus: aliter eī nihil ſibi pdeſt. Uideris ḡ q̄
le malū ſit alam excōicare: nec vnq̄ ego id facerez
ſine magna cauſa. Dico etiā q̄ miſſa boni ſacer-
dotis valet duob⁹ modis: mali vō dūtaxat vno: ꝛ
nocere p̄t altero p pctm̄ illo. Inſup elemoſyna in
tātū valet inq̄ntū obligat hūc q̄ eā recipit ad orā-
dū: at ſi nihil fecerit elemoſyna in ſe, amiſſa eſt: va
let tn̄ alio mō inq̄tū eſt opus bonū ꝛ penale factū
ppter amorē dei. Ideo bn̄ videndū eſt cui def: p̄-
ſertim ſi ſit res magna. Orōnes etiā ieiunia ꝛ ab-
ſtinentie eatenus pficiunt, q̄tinus opa ſunt pena-
lia: ꝛ ppter grām ꝛ amorē quē facit deus his qui i
deuotione orant ꝛ charitate. Et hic dici pōt q̄n
ↄtēplatio delectabilis pficiat: atq̄ h̄ fundari poſ-
ſet tertia ratio: q̄ cor lugens adducit iocunditatē
ſecuritatē ꝛ ſenſum.
¶ Duodecima q̄ſtio. Quomodo ꝛ quare canta-
mus miſſam p defunctis ſiue reqēm p illis q̄ an-
te ſexcentos annos defuncti ſunt: ꝛ mortui cogno
ſcant illos q̄ orant p eis: ꝛ ſi pn̄t redire ad nos: et
ſi poſtmodū orent p nobis in paradiſo. Quo ad pri
mū dico, hoc pdeſſe alijs etiā illis q̄ orāt ꝛ orōes
pcurāt: cum hoc aliq̄ interdū dānati nō ſunt in tā
magna damnatiōe ppter aliq̄s fundatiōes ꝛ bona
D opa q̄ fecerūt in eoꝝ vita. Et ideo pſona poſito q̄
nō haberet volūtatē vnq̄ dimittēdi pctā ſua, atta
men ſp facere debet omnia q̄ poterit bona. Quo
ad duo alia ſi bn̄ ſciant q̄ orāt p eis: ꝛ ſi redire poſ
ſint ad nos. Dico omne illud eſſe in volūtate ꝛ or
dinatiōe dei: nec eſt aliq̄ ſup h̄ data regula gn̄alis.
Uerū eſt alas in purgatorio exiſtentes ſcire ꝛ perci
pere interdū orōnes fieri p eis, habendo videlz cō
ſolationē ꝛ alleuiationē penaꝝ ſuarum: ſicut etiam
in hoc mūdo aliqua pſona pcipit orōnē fieri p ſe
cum ſentit ſe liberatā ab aliquo maleficio vel tri-
bulatione in q̄ erat. Interdū etiā p miſericordem
dei diſpēſationē mortui apparēt viuis, vel vt pe-
tāt ab eis auxiliū: ſicut recitat Greg. de illo qui ap
paruit cuidā epō orāte eū vt curaret trigita miſſas
dici p eo, vt a purgatorio liberaret. Uel ppt viuē
tium inſtructionē, vt eos ad bn̄faciēdū moneāt, ꝛ
cor eoꝝ a terrenis reb⁹ abſtrahāt. Quo ad q̄rtum
Si mortui poſtq̄ ſunt in paradiſo orēt p nob: ꝛ p̄ſer
tim p illis q̄ eis adiutorio fuerūt dū eēnt adhuc in
purgatorio. Dico q̄ ſic: ꝛ pptera ſecura res ē ora
re aut orōes pcurare, vel ieiunare, aut dare elīnas
vel alia bona facere p defunctis. Et ſi q̄ras: ſi pre
ces ꝛ alia ſuffragia q̄ fiūt p mortuis etiā pſint ad
dānatoꝝ liberationē. Dico q̄ nō: q̄ in inferno nul-
la eſt redēptio. Si arguas de Traiano, q̄ fuit libe-
rat⁹ de penis inferni p ſcti Greg. orōnē: dico eū nō
fuiſſe dānatū, ppt grām quā de⁹ illi facere vole-
bat. Cōplures alie curioſe q̄ſtiōes h̄ fieri poſſent: ſz
E eas breuitatis cā relinquo. Finiēdo ḡ ꝛ nos exhor
tādo tāgā breuiter duas alias rōnes ſiſ, ppter q̄s
cor doloroſum p pnīam eſt btm̄, ꝛ mūdana volu-
ptas eſt ſpernēda: qm̄ cor doloroſum liberat a ri-
goroſo iudicio, ꝛ iocūdū dat ſenſum ſeu ſentiendi
actū: voluptas vō mūdana dat mortē, ꝛ bonā au-
fert ↄſolationē. Boni hoīes, repio in euāgelio q̄
malus diues guloſus qui negabat Lazaro micas
mēſe ſue: cum eſſet in inferno, meminit amicorum
eius viuentiū q̄nq̄ fratꝝ ſuoꝝ: ꝛ rogabat deum vt
mitteret ad eos monendos ꝛ ↄiurandos vt ſibi ca-
uerent ne deſcenderent in illum tormentoꝝ locum
Cui rn̄dit deus: Moyſen habēt ꝛ pphetas. Non
(inq̄t diues damnat⁹) ſed mitte aliquē ex mortuis
ꝛ ipſi illi credēt. Si non credūt Moyſi ꝛ pphetis
rn̄dit deus, ſi aliq̄s ex mortuis reſurgeret non illi
crederēt. Deuoti auditores ſi damnati hn̄t talem
curā ꝛ diligentiā ne dānemur: ꝛ noſtrā hic comple
amus pnīam, q̄ aliud remediū nō eſt. Multo po-
tius credere debetis alas purgatorij ma⁹ habere
deſyderiū, vt de pctis noſtris pnīam agamus. Ex
hortant modo nos alta voce dicentes: Ubi in mū
do ſunt btī q̄ corda habēt lugētia. Cur? q̄ liberati
ſunt ab hoc in quo nos ſum⁹ tormēto: vel de horri
biliori. ſ. de ppetuo inferni tormēto. Chari hoīes i
nō fallamus noſmetipos: credam⁹ amicis mortu-
is, nō aūt mundane voluptati q̄ nos auertit, quo
minus cor lugens habeam⁹. Nō ſim⁹ ſiles illis
q̄ dicūt: Si videremus aliquē mortuū venire de in-
ferno, huic crederem⁹. Audiſtis q̄d de⁹ his v̄bis
reſpōderit? Et reuera illa rn̄ſio fuit bn̄ oſtenſa q̄n
Jeſus chriſtus reſuſcitauit ſemetipm: q̄ iudei nō
credebāt multas quoq̄ viſiones habuerūt ꝛ vide F
rūt de alab⁹ dānatis, q̄ tn̄ nō egerūt pnīam. Et ta
lis appetit⁹ deſyderādi habere tales apparitiōes
eſt curioſus, ꝛ pcedit ex pua fide. Etiā ſi vn⁹ dam
nat⁹ exiret infernū, diceres fortaſſis te eadē rōne
exire poſſe, cū ibi eſſes: ꝛ paꝝ curares. Dn̄i mei et
frēs mei oēs meruimus mortē eternā q̄ mortaliter
peccauimus. Et q̄s eſt ille q̄ ſic nō peccauerit? De
us inde nō nobis electionē dat: vel q̄ hic verbere-
mur pnīe v̄ga, vel q̄ rigoroſum habebim⁹ iudici-
um poſt mortē. Non ſim⁹ vſq̄ adeo ſtulti vt virgā
refutemus ꝛ mortē eligamus. Puer etiā qui intā-
tum timet v̄bera, non talē faceret electionē: verū
potius v̄gā p̄beret, ꝛ vt vapularet p̄caret: vt mor-
tis ſnīam p hoc effugeret, quā p hanc v̄beratio-
nē euaderet. Hic vre, hic ſeca: ait Auguſtin⁹: ppte-
rea amādi ſunt detractores: ꝛ pſecutores diligendi
ſunt: q̄ gratis nr̄am nob dant felicitatē. Prouoce
mus ꝛ appellem⁹ a curia iuſticie ad curiam miſeri
cordie, in qua dn̄a noſtra eſt mgr̄a. Scim⁹ neceſſa
riū eſſe, vt vel in hoc mūdo ploremus, vel in futuro
ſm q̄d dictū fuit in morte Arſenij abbatis: Paſtor
btūs es Arſeni qm̄ hic ploraſti. Nā hic vel in futu
ro plorare neceſſe eſt: vt p hanc ↄſyderationē indi
cari p̄t q̄nō cor doloroſum p pnīam habz iocūdaz
ſenſationē ꝛ ſecuritatē. ¶ Quo ad tertiā (quā i ini
tio pppoſui) rōnē cor doloroſum bn̄ ſentit ꝛ pcipit
q̄ q̄ hic p pnīam vapulat, mortē euitabit inferni.
Jō dicebat btūs Aug⁹: Doleat penitēs, ꝛ de do-
lore gaudeat. E diuerſo vō mūdana voluptas ſe

remorsum habet: ⁊ timet sp ne peius habeat. Nõ est sine gaudiũ paci ꝯscie. Et talis pax daꝛ ꝑ penitentiã: auferꝛ aũt ꝑ humanã voluptatẽ. Alia ratio est: q2 penitẽtia curat holem a malis tentationib⁹ ⁊ inclinationib⁹ q̃ ipsum ad peccatũ trahunt: voluptas ꝟo mũdana semꝑ eas inflammat/ magis magisq̃ ad exemplũ alicuius qui cruciaꝛ febribus qui totus ardet bibẽdi desyderio. Si bibat/ habet voluptatẽ aliquã ꝑsentem: sed deinde ꝯtinuo pei⁹ habet vsq̃ ad mortẽ etiam. Nil ẽ melius est q̃ ad paruulũ tempꝰ penitẽtie sustinere dolorẽ que ducit demũ ad sanitatẽ: ne quisq̃ sic languore afficiatur: ꝑ malam cupiditatẽ ⁊ malũ ardorẽ vsq̃ ad finem/ dici potest vsq̃ ad ꝓuerbij modũ: q̃ tangere infectũ ꝑ arsurã vilẽ: ꝑ tactum illũ suam nanciscꝛ curam. Demũ ecõtrario ꝯtra ꝑiculosum hanc mũdanam voluptatẽ aduocatũ/ sumamus has tres quas adduxi rõnes: ⁊ ꝓ lugenti corde tres. Sumamus etiam mortis respectum. Audite ⁊ credite oium mortuorũ ꝯsilio/ qui dicunt vobis: Hi sunt valde btĩ q̃ in corde sunt mesti. Heu aspice q̃d iã eis ꝯducat mũdana voluptas/ siue fuerit in diuitijs/ siue in pulchritudine/ siue in delicijs/ siue exercẽdis vindictis/ siue in recipiendis honoribus. Mundana voluptas cũ eis ludum lusit/ quẽ false societatis vocãt. Eos dereliq̃t in necessitate/ vel in purgatorio/ vel in inferno. Ducũt in bonis dies suos: et in puncto ad infernũ descendũt. Sed cor mestũ et penitẽs ecõtrario/ cum hoc q̃ iuuit amicos suos i purgatorio existentes: ⁊ dat hic pacẽ ꝯscie/ ꝑducit ad gaudiũ ad eternã glam fortunatãq̃ felicitatẽ Ad quã nos ꝑducat ille q̃ est benedict⁹ in secula seculorum: Amen.

Sermo tertius de

mortuis vtilissim⁹ ad cogitãdũ de fine/ fact⁹ ꝑ ꝑdictũ magistꝝ Joannẽ de Gersono.

G 

Ementο finis.

Aperiamus queso modo oculos ⁊ aures nostri intellectus Cõsyderemus ⁊ meditemur l vere fidei lumine mysteriũ ꝑñtis vieí/ plãct⁹ ⁊ miserie. Aspiciamus in spũ alas defunctorum parentũ aliorũq̃. Descẽdamus ad eas i purgatorij carcerẽ ꝑ memoriã atq̃ cõpassionẽ. Audiamus q̃d dicãt vnicuiq̃ viuẽti sup terrã ⁊ mortẽ expectãti: Memẽto finis. Priusq̃ arripiaris a morte/ diligẽter mediteris de fine. Quare dicũt/ memẽto finis: quatin⁹ nos inducãt vt fugiamus ⁊ euitemus dolorosa illa tormẽto in q̃bus ipe sunt ꝯstitute: vtq̃ succurramus illis qui eas iuuare possumus ⁊ liberare q̃diu ꝑsentem viuimus vitã. Post modũ eñ null⁹ seipm poterit iuuare/ nec alteꝝ/ si nõ bñ hic egerit. Propterea clamitant alta voce vnicuiq̃ viuẽti: Memento finis. Priusq̃ morte arripiaris/ vide de morte vt decet ꝑcogitaris. Nõ ẽ surdã hic ꝑbere debemus aurẽ: negociũ eñ arduũ est nimis. Inhonorat⁹ est nimiũ qui nõ meditatur/ ⁊ qui se ad subitã mortẽ aut improuisaz quominus labaꝛ non disposuit. Et q2 mũdana fama vana ⁊ infructuosa nos sepenumero impedit cogitare finẽ nostꝝ ⁊ statum defunctoꝝ sollicite meditari. Expellamus saltem eam modo: si aũt min⁹ H
quo eijciaꝛ sufficientes fuerimus/ ad deum recurramus ⁊ ad suam gratiã/ tua mediante intercessione. Virgo dignissima ⁊ oim vestꝝ sanctoꝝ ⁊ sanctarum quoꝝ quarũq̃ hesterna die celebrauim⁹ solennitatem. Ueni virgo dignissima ad nostꝝ auxilium: expelle a templo anime nostre ꝑdictam hanc mũdanam famam/ vt bene finis nostri meminerim⁹ ad defunctoꝝ vtilitatẽ/ ad nostrã instructionem/ ⁊ ad gl'iam huius qui te ꝑ Gabrielem angelũ misit salutari pulchra hac salutatione quã tibi ꝑñtam⁹ dicentes: Aue maria ⁊c. Memento finis. Nonnulli ꝯqueruntꝛ de ꝑsentis vite breuitate que statim suum adipiscꝛ finem: nec scitꝛ q̃ñ aut qualiter. Conqueruntꝛ nõnulli: sed si bene inspiciaꝛ/ deus vix nobis melius dare posset remediũ ꝯtra aduersarium nostꝝ fallacem pctm̃ abominabile. Nec rem aliquam/ nec q̃cq̃ quod melius debellare posset ⁊ deuincere mũdanam famaz/ que nos oẽs cauillis replet ⁊ curis malignis/ quo minus de deo cogitare possimus/ vt ipm cognoscamus/ amem⁹ ⁊ honoremus. Qui aũt mihi nõ credit/ audiat quod dĩt Sapiens: Memorare nouissima tua/ ⁊ in eternũ non peccabis ⁊c. Et Hiero. ait: Facile ꝯtemnit omnia: qui se semꝑ cogitat moritu𝔯. Si sumas in terrena potẽtia ⁊ vana dñatiõe malã ꝯplacẽtiã: sicut Nemroth/ Nabuchodonosor/ Holofernes/ Pharao Julius cesar/ Alexander/ ⁊ alij: memẽto finis. Ubi sunt ipsi? Audi quod dĩt scriptura de vnoquoq̃ eorum: ⁊ mortuus est. Si accumules terrenas diuitias/ auꝝ/ argentũ ⁊ ꝑciosos lapides/ statuz magnũ ⁊ pomposam familiã/ sicut Cresus/ sicut malus et stultus euangelij diues/ similesq̃: memento finis: vbi sunt? vnusquisq̃ eoꝝ mortuus est. Si queras magnas ⁊ ꝓfundas scias vt cursum mundi cognoscas/ planetaꝝ naturas ꝓboꝝ exemplo: vt sũt Socrates/ Plato/ Aristoteles/ Democritus/ Tulli⁹ ⁊ alij: memento finis. Si sumas corꝑalem voluptatem aut in delicijs carnalibus: vbi sunt pulchre iã ondum celebrate creature/ Absolon/ Alcibiades/ Lucretia/ Helena/ cetereq̃? Ubi sunt illi aut ille q̃ totum tempus eoꝝ bibendo ⁊ comedendo cõsumpserunt ⁊ ludendo/ vt Sardanapalus? memento finis: vt dĩt incantator aut ioculator/ suffla huc: nihil est: vnusq̃sq̃ mortuus est. Finis ẽ ⁊ mors declarant illis oĩa nihil esse/ q̃cunq̃ desyderas in h̃ mũdo ꝑter vanitatẽ ⁊ somniũ quoddã vmbrã/ ventum ⁊ fumũ/ ⁊ veluti ꝑsonaꝝ ludũ: sicut scuti clypeus: nisi ad altiorẽ tendam⁹ finẽ/ ad finẽ vicz ꝑpetui paradisi. Qui aũt deficit/ cadit in ignominiosissimũ/ amarissimũ ⁊ crudelissimũ finem ꝑpetue damnationis. Ideo nos admonẽt mortui omnes q̃ experientia sentiunt bonũ aut malũ/ variabilis hui⁹ finis padisi ⁊ iferni: ⁊ dicũt nobis: Memẽto finis. K
Sed heu mũdanus rumor/ occupatio mũdane anime nostre aures obturat: ⁊ oculos velat cordis nostri adeo vt sepenumero nec possim⁹ nec velimus

finis nři meminisse viuaciter et ꝓfunde: quemad-
modū deberem⁹: qḋ est omnium mirabiliuz mira-
bilissimum. Certissime scimus ꝛ tam certe vt mortez
(vt solet dici) nos morituros: viuim⁹ tñ: ꝛ sic dige-
mus ac si ꝑpetuo futuri essem⁹ in h̄ mundo: aut ꝑ
vanam delectationē / aut stultā spem / aut falsā cre-
dulitatem. Verū ē ait rumor mūdan⁹ q̄ se vane as-
sociat voluptati: ꝙ qui semꝑ finē suuz meditaretꝛ ꝛ
mortē: nunq̄ꝫ gaudiū eēt habitur⁹: nec voluptatē
quācūqꝫ. Rn̄deo: talē habituꝝ gaudiū / ꝛ volupta
tem. Nam voluptatē suam sumeret ſuiēdo deo: si
ue cauendo a peccatis et bn̄ viuendo ſm virtutē ꝛ
rationem. Et in h̄ multo maior habetꝛ voluptas ꝙ
male viuendo et mundo ſuiendo: quod sciūt illi ꝛ
ille q̄ hoc quotidie experiuntꝛ. p̄s. Melior est dies
vna in atrijs tuis sup̄ milia. Nōne queso magna ē
voluptas creature firmā spem habenti: ꝙ moꝛ in
fine mortis sue ducetꝛ in ꝑpetuū gaudiū: maius ꝙ
cor possit cogitare? Nec oculus vidit ꝛc. Et eua-

L det horribilia inferni tormēta, deo opitulante cui
ipa ſuiuit? Profecto sic. Si voluptas aliq̄ sit i ser
uiendo mūdo q̄ plenus est miseria et tribulatione
que voluptas esse debet deo ſuiendo: qui bonuz
est quoddā summū oīs gaudij et ꝯsolatiōis ple
num. Deus totius ꝯsolationis. Alius dicit mūda-
nus rumor cum se stulte associat spei: Juuenis ad-
huc es: te decet tranq̄llā ducere vitā: ꝛ cū senueris
de fine cogitabis tuo: tūc eniteris ꝙ bn̄ moriaris.
O stulta ꝛ mala spes quot hoīes fefellisti ꝛ falles?
Quot hoīes sic dixerūt / q̄ in senectute peiores fue
re ꝙ in iuuētute? Quanto diutiꝰ viuit agn⁹ / tāto dete
rior efficitꝛ eius pellis. Naso: Qui non est hodie
cras min⁹ apt⁹ erit. Quot hoīes stultā talē spem
habētes ceciderūt ꝑ mortē subitaneā? Dic mihi:
q̄s te certiorē fecit vt ad senectutē vsqꝫ viuas? Taz
cito moritꝛ interdū vitul⁹ sicut vacca / iuuenis vt se-
nex: ꝛ si ad senium ꝑueneris / quā certitudinē habes
vitā tuā emēdādi? cū nil amplius opari possis qñ
infirmitates te vndiq̄ꝫ oppͥmēt: qñ tristicia ꝛ me-
lācholia cor tuū talr̄ ꝯstringēt / vt nil aliud cogita
re possis ꝙ acq̄rere: nescio quas malas ꝯsolatiōes
vanas ꝛ immūdas ꝑ q̄nqꝫ portas q̄nqꝫ sensuū tuo-
rum corꝑaliū. Et cū mors cor tibi ꝯstringet / cere-
brum turbabit / oculos claudet / linguā ligabit / vt
ampli⁹ loq̄ possit minime: aures obturabit: q̄d fa
ciet tūc in h̄ fine / in hac districta hora / in h̄ postre-
mo negocio siue necessitate: q̄d faciet misera aīa

M tua / miserabilis ꝓfecto ꝛ admodū mesta? Quid fa
ciet ipa? quo fugiet? si in hora illa mortis ꝯsolatio
nē q̄rit / vbi eā inueniet? Van⁹ rumor mūdan⁹ q̄ eā
solebat ꝯsolari / nō poterit ad eā intrare: nec ipsa
ad mūdanū rumorē: oēs eñ exit⁹ corꝑei sunt ꝯstri-
cti ꝛ obstructi ꝑ amare mortis dolorosaz tristiciā.
Tūc apꝑebit iudex su⁹ vt denūciet horribilē hanc
sn̄iam: Vade maledicta in ignē eternū. Tūc appa-
rebūt pctā vilia ꝛ immūda q̄ accusabūt ꝛ ꝯsciā de
testabitꝛ. Infernales quoqꝫ canes vindiq̄ꝫ erunt in
circuitu ꝑ quos damnationis sn̄ia adimplebitur.
Igitꝛ memēto finis priusq̄ꝫ mors te arripiat ꝛc.
Sed heu mūdanus rumor cogitationē nostrā im
pedit ꝛ turbat / vt sepenumero huiōi finis nō me-
minerit eo quo op⁹ esset pacto. Et (qḋ pei⁹ est) dā-
nabilis infidelitas interdū nitit̄ oīa in tenebras ꝟ-
tere ꝛ in obliuionē mēoriā illā auferēdo / vicꝫ ꝟe fi-
dei lumē: ne hō q̄cq̄ꝫ credat de reb⁹ futuris / nisi qḋ
p̄ntialr̄ videt. Quō inq̄t infidelitas scitꝛ q̄ sit infer
nus / purgatoriū / ꝑadisus? q̄s ea vidit ꝛ reuersus ē?
Tollite tollite dānabilē infidelitē: aures occludite
talib⁹ blasphemijs. Explodite maledictā hāc ce-
cam / que de hominibus iudicare vult sicut de ca-
nibus aut porcis. O aīa christiana si ꝟitatē hui⁹
qḋ dictū est cognoscere velis / ꝛ iudicioꝝ dei: memē

to finis. Et cui⁹ finis? Memēto ꝓpͤ q̄d de⁹ creator N
nr̄ hoīes creauerit / cognoscētes ꝛ rōne vtētes poti⁹
ꝙ alias bestias. Ipe eos fecit vt deū ipm cognosce
rēt / amarēt / honorarēt / illiqꝫ seruirēt. Hic est finis
nr̄ ad quē tēdim⁹: quē alie creature adipisci neque-
unt. Postea ꝙ ḡ hūana creatura ordinata ē ad ser-
uiēdū deo: si illi seruiat / meretꝛ p̄miū: alioqn de⁹ nō
esset dn̄s liberalissim⁹. Et si illi nō seruieret / ipa pu
nitiōe digna est: alioqn de⁹ nō essꝫ iustissim⁹ iudex.
Videm⁹ eñ hāc punitionē ꝛ hoc p̄miū in p̄nti hac
vita neq̄ꝫ dari. Boni nāqꝫ aduersitate interdum
afficiuntꝛ / mali ꝟo bn̄ ꝓspꝑatē: est necessariū alte-
rā posthac vitā esse ꝛ remunerationē vt glīa detur
optimis / ꝛ dānatio pessimis: purgatio ꝟo seu pur
gatoriū his q̄ bn̄ vixerūt / sed nō oīm adimpleue-
runt pn̄iam. Qui allegare vellet visiones certas ꝛ
reuelatiōes ag hāc ꝟitatē ꝓbandā: inueniret cer-
te sine numero tam ꝑ sctām scripturā (q̄ mētiri ne-
q̄t) ꝙ ꝑ alias historias sctōꝝ autoꝝ. Scitis ne q̄d
talibus accidet / q̄ finē hūc nō credūt? Ipm credēt
siue cito / siue tarde: velint / nolint ipm ꝯtitebuntur.
Vex hoc erit cara eoꝝ emptiōe ꝛ dispēdio. Fatu⁹
nō credit donec recipit. Si loq̄rer infidelib⁹ / diuti
us immorarer ad hāc rem declarādam: ꝛ demon-
strarem hāc ꝟitatē tam viuis rōnib⁹ / ꝙ ꝑ alia ꝓ-
batissima exēpla. Sed deo laus / loquor regi chri- O
stianissimo: loquor pplo dom⁹ frācoꝝ / in q̄ ꝟa re-
gnat fides: ꝛ gubernat deo volēte sp̄. Et si essꝫ ali-
q̄s adeo miserabilis q̄ ꝯtrariū hui⁹ dicere niteretꝛ
peior essꝫ iudeo aut saraceno / ꝛ despectior cane vꝛ
bestia muta q̄ delēd⁹ ꝛ exterminād⁹ foret igni ꝛ gla
dio tāq̄ꝫ falsus heretic⁹: ꝛ deo / fidei ꝛ aīab⁹ defun-
ctoꝝ ꝯtrari⁹ / atqꝫ bone repugnās rōni: q̄ nos ꝑ fi-
nē nr̄m docet nos aīas habere īmortales. Infer-
nū quoqꝫ esse ꝓ dānatis / ꝛ ꝑadisum ꝓ saluat?: pur
gatoriū ꝟo ꝓ aīab⁹ q̄ adhuc suā agūt pn̄iam pro
q̄bus hodie ecclīa orat. Et die quolibet aīe istevi
uos depcantꝛ et hortantꝛ meminisse finis: tum vt se
ipos custodiāt modo dicto: tum vt eis p̄stetꝛ auxi-
lium / vt bonis opibus viuoꝝ liberentꝛ. Memento
ḡ finis tam ꝑ teip̄o / ne labaris in talem afflictionē
ꝙ ꝓ animabus defunctoꝝ / vt illis recreationē pre
beas / liberationē aut relaxationem. Et si queras /
quo pacto tibiip̄si cauere ꝛ ꝓuidere possis / ne pur
gatorium intres: ꝛ quō animas sis adiutur⁹ vt exe
ant ꝛ in ꝑadisum ascēdant. Rn̄deo quo ad p̄mum
te euitaturꝝ purgatoriū ꝑ tres in spēali virtutes / pe
nitentiā / patiētiā ꝛ bn̄uolētiā. Pn̄ia est displicen
tiam hn̄do de pctis p̄teritis cū bono ꝓposito de-
inceps nō recidiuādi: alioqn displicētia nō foret s̄

semp ꝯtinuare velles pctm̄ cuius te penitet. Dein
P de fiat integra ꝯfessio nil celādo/nec ꝑ verecūdiam/
nec ꝑ hypocrisiꝫ/nec ꝑ timorē. Deinde fiat satisfa
ctio ſm iudiciū boni ꝯfessoris tui/nō redimendo
alienū/nō in odio ꝑseuerādo/nō ꝯtinuando malā
ꝛ luxuriosam carnalitatē: si h̄ mō feceris/in statu
eris grē ꝛ salutis. Et si bn̄ ꝯpleueris pniāꝫ/discre
te ꝛ sufficiēter impositā/purgatoriū non intrabis.
Aduertite qd̄ dico de pnīa/vt sit discrete ꝛ sufficiē-
ter imposita: aliq̄ em̄ ꝯfessores idiscrete pnīas im-
ponūt/aut ꝑ stultā cōplacentiā/aut ꝑ ignorātiam:
vel nō sufficiēter imponūt/ꝓpter ꝯfitētis indisposi
tionē: q̄ nō vellet aut nō posset sufficiētē assumere
pniam: vel ꝓpt debilitatē/ne nimiū marcescat de
nouo. Sed oē h̄ in purgatorio dure admodū ꝑfici
etur. Sumo itaq̄ h̄ tres vitates/Quis ꝯfessor pe-
nitentiā iniūgere nō debet/nisi opinet ꝯfitētē eam
adimpleturū: nihilomin⁹ tn̄ admonere debꝫ ꝯfitē-
tē vt sufficiētē assumat pniam/si in tali fuerit statu
vt eam complere possit. Hoc dico ꝓ illis q̄ sūt in
articlo mortis/aut diuersis egritudinib⁹: vel alio
quouis impedimēto. Vi q̄ laudāt aliquos p̄sbyte
ros/qꝛ ꝑuam iniūgūt pnīaꝫ: nō discrete faciūt nec
Q sapiēter: grauı⁹ em̄ alibi subibūt suppliciū. Mul-
to meli⁹ valet pnīa h̄ ꝑ bonā ꝛ liberā volūtatē fa-
cta/q̄ illa q̄ est in purgatorio: q̄.ſ. est tāq̄ ꝑ compul
sionē aut necessitatē. Vi q̄ hic pniam agere nollēt
sed expectare purgatoriū vellēt: possent q̄dem ab
solui/si volūtas illa nō emanaret ex īfidelitate aut
purgatorij incertitudine: vel si casus non foret pu-
blicus. In oīb⁹ his casib⁹ memētote finis ꝛ has
cognoscetis vitates. De scd̄a loq̄mur vtute a pur
gatorio liberāte q̄ est patiētia. Patiētia est volūta
ria portatio vel sufferētia cuiuscq̄ aduersitatis/siue
corꝑee egritudis/siue bonoꝝ amissionis/siue in-
famatiōis ab alio/siue amissionis amicorum/siue
paupertatis aut aliaꝝ indulgentiaꝝ vel afflictionū.
Dico q̄ in oībus his reb⁹ ꝑtem pnīe tue vel pur-
gatorij tui ꝯplere potes/si eas patiēter ꝑferas: nō
ꝯtra deū murmurādo/neq̄ iniustā expostulando
vindictā. Capiā itaq̄ tres vitates. Expediēs ē in
hoc mūdo aliq̄bus affici aduersitatib⁹/bonū quo
q̄ signū est dum patiēter capiunt. Per hoc eniꝫ
satisfit vel purgatoriū euadit in toto vel in parte.
Augustin⁹: Hic vre: hic seca. Et si dicas hoc diffi
cile esse: memēto finis: memēto vtilitatū que sunt
redire in gratiā dei/q̄rere gl̄iam dei/euadere infer
num/diminui purgatoriū suum totū/aut partem
eius: esse filiū dei/esse ꝑticipem oīm benefactoruꝫ.
R Est euidēs reprobatiōis ꝛ damnatiōis signū/cuꝫ
q̄s ſꝑ opat in hoc mūdo mala: ꝛ nil recipit p̄ter cō
solationē. Posteaq̄ em̄ pctm̄ puniri debet: si hic
non fuerit ꝑ misericordiam/punietur in regno iusticie ri-
gorosissime. Finis ostēdit hoc: quotidie facere p̄t
q̄s ꝑtem pnīe sue ꝛ purgatoriū suū imminuere: si
de necessitate velit facere vtutē. De qua necessita-
te/de aduersitate q̄ nobis superuenit sepius velim⁹
nolim⁹. Ideo patꝫ hoīm stulticia q̄ in aduersitati
bus murmurāt: incipiūt em̄ hic infernū eoꝝ: ꝛ ma
le applicāt abutunturq̄ quod magnopere eos iuuare
posset. Deꝰ punit in furore cū puniti nō emēdant:

quēadmodū faciūt hi q̄ inferni h̄ incipiūt idioma
maledicere.ſ. deo/ꝛ eum despicere. Pnīa tibi du-
ra videt: memēto finis. Vertamus sermonē nostꝝ
ad tertiam vtutē/q̄ est bn̄uolentia. Beneuolētia ē
bn̄ facere alicui ꝑ op⁹ aliq̄d̄ mīscdīe/siue corꝑale fu-
erit/siue spūale. ¶ Sumite hic tres vitates aut cō
syderatiōes. Adiuuare alteꝝ in necessitate sua corꝑ
gali/velle eū visitare ꝛ ꝯsolari/euitari facit purga-
S torium. Dare veniā alteri de illatis sibi iniurijs ꝓpt
honorē dei/facit vt euitet purgatoriū. Castigare
ex amore bono errātes ꝛ malefactores/facit vt eui
tet purgatoriū. Oēs he vitates declarari p̄sūt me-
morando finē: ꝛ sic hō p̄t in oībus ꝛ vndiq̄ facere
purgatorij sui ꝑtem. Nulla est hora q̄n aliq̄ habe-
atur aduersitas. Descēdere volueram ad r̄ndendū
scd̄e q̄stioni/quōicq̄ iuuare possimus liberationē
alaꝝ purgatorij: sed curiositas inq̄rendi aut scien-
di desyderiū cogitationē meam subintrat: ꝛ mul-
tas de hac materia interrogat q̄stiones. Dic inq̄t
mihi vbi est purgatoriū/ꝛ qualis ibidē ē afflictio?
Dic mihi si ale purgatorij bene ea norint que hic
fiant ꝓ ipsis? Dic mihi q̄bus alabus magis pro-
sint scē ecclesie suffragia? Dic mihi/p̄t ne pcti ab
aliquo ne vnq̄ puniat in purgatorio? Dic mihi si
absolutio a pena ꝛ culpa/liberet a purgatorio?
Dic mihi si missa aut orō aliq̄ vel elemosyna tantū
tū ꝓsit plurib⁹ sicut vni/ꝛ in gn̄ali sicut in spēali?
Dic mihi/an q̄cq̄ ꝓsit damnatis vel saluatis qd̄
fit aut fit ꝓ mortuis? Dic mihi/prosint ne aliquo
mō p̄ces eccle scē ipsis pueris q̄ nati sunt mortui
aut pueris nouit baptisati/ꝛ ilico postea mortuis?
Dic mihi/an ne apparere possint defunctoꝝ aīe
viuētib⁹/ꝛ loq̄ illis vigilando vel dormiēdo cum vo
lunt? Dic mihi/si mortui ordinauerūt res certas fi
eri ꝓ pnīa eoꝝ aut saluatione/ꝛ executores nō exe
quant extremas eoꝝ volūtates/an ne mortuoꝝ aīe
ob illud impediant aut retardent? Dic mihi/pro-
sunt ne mortuis opa a pctōribus facta ꝛ in pecca-
to mortali? Dic mihi qd̄ vtilius est ꝛ ꝯmodosi⁹ ora
re ꝓ seipo/ꝓ mortuis/aut ꝓ viuis: ꝛ si ipsi postmo
dū oraturi sunt ꝓ viuis? ¶ Ad scd̄am nostram p̄n- T
cipalem ꝑtem aggrediamur/vt ostēdamus scd̄am
causam huius exhortationis mortuoꝝ/q̄ dicūt vni
cuiq̄ nostrum/memēto finis: vt.ſ. mortuos iuues
ꝛ liberes gn̄alr ꝑ quodcūq̄ bn̄factū. Responsio:
Adiuuari p̄sūt mortui q̄ sunt in via salutis tripl̄r/
p̄cipue ꝑ elemosynas/ quo ad bona tpalia. Per
ieiunia/quo ad bona corporalia: ꝑ orōnes quo ad
bona anime/seu spūalia. Hec triplicia bona aut
suffragioꝝ modos postulāt defuncti vt nos fineꝫ
reducam⁹ in memoriā/dicendo: Memento finis.
Sed heu cum declarare intēderem tria hec pun-
cta: visum fuit mihi in consyderatione q̄ humani
generis inimicus conabat impedire hos tres suf-
fragioꝝ modos ꝑ maledicta quedam tria pecca-
ta q̄ nominare possum: Statū effrenē ꝛ immodera
tum/ꝯtra elemosynas: voluptatē humanā/ꝯtra ie
iunia: iuramenta abominanda/ꝯtra orōnem. Et
ꝑ alia pctā innumera q̄ ꝑ finis gn̄antur obliuionē
Per finis obliuionē deuenit in statum sine freno
ꝛ sine mensura/in populi grauamen ꝛ liberatiōis

miserarum alarum impedimentū. Obliuioni finis iun-
cta est iniuria: omittunt per eā factarum iam fundati
onū psolutiões in sctis ecclijs: ob quarum carētiam
nec pces fiunt, nec debitū seruitiū. Propter quod
deus, sctī quoqz eius & sctē suo fraudant honore, & ale
a missarum cōmoditate. Per statū sine freno & mode
ramine nō fiūt psolutiões elemosynarum in hospitalibus
ideo hec & silia mortuis sequunt incōueniētia: pu
erorum mors sine baptismate, mors impgnatarum mu
a lierum absqz pfessione, mors pauperum sine psolatione
in impatiētia & despatione, sineqz doctrina. Com-
pluriū alarum damnatio q̄ maledicūt his oibus qui
fuerūt causa huius pstatū hūc fundatorum defrau-
dationis: q̄ qdem fundatores purgatoriū ob illud
intrabunt. Sacrilegium aut rapina eorum qui talia
hñt bona indebite, siue viui fuerint, siue mortui.
Inhonoratio dei, sctōrum angelorum, Marie virginis,
oīmqz sctōrum & sctārum, ingētū dei membra sine sepul-
tura remanent. Per effrenatū statum viuis plura
alia incōueniētie accidūt q̄ in alarum vergunt pniudici
um. Iniustus hereditatis vel possessionis titulus tā
in se q̄ in suis p bona iniusta defectus restitutiōis p
impotētiā aut ignorātiā vel maleuolētiā. Elemo
synarum defectus p subiectorum paupertatē, qbus nihil
est: nec ideo elemosynas dāt, ne pnlam eorum adim-
plent. Defectus soluēdi debita & testamētū in defū
ctorum pniudiciū, vsurarum occasiones, false mercātie,
rixe. Paupertas em̄ rixosa est. Oppssiones satellitū
& aliorum more infernalis inimici, mortalisqz inimi
corum aut peiorum. Causa solennis piurij & ptemptus,
dñorum de fraudatio, & ipsos maledicēdo dominos.
Causa sortilegiorum & nostre religionis contemptus.
Causa famis & mortalitatis propter laboris defe
ctū & victualiū sese occidendi occasio, rōne despe-
rationis, aut in amaris tormētis vxorū & filiorum
viuendi. Horum oīm pomposus status causa est.
Patet ergo q̄ abominabilis sit, & suos opprimens
nutritores, paupes, orphanos, bonas viduas, mi
sera dei membra, fratres suos & sorores tenendo
aias in carcere & afflictione, comedendo, vestiendo
& bibendo earum redemptionē. Nota q̄ dñi & prin-
cipes minorem habent ptem. Nota q̄ psiliarij se-
x penumero ad restitutionem tenent. ¶ Secun-
dum pctm̄ pncipale, mūdana. s. voluptas pcedit
obliuiscēdo finē q̄ sequit. Qui em̄ bñ recordaret fi-
nis: pmptior esset ad ieiuniū vel abstinentiā. Mū
dana voluptas sup mala effrenis status, hec causat
incōueniētia: ptemptū dei & verbi sui: pmissorum eius
& minarum: rōnis cecitatē ad mortē bestie mute: subi-
tam mortē & improuisam: mortuorum obliuionē aut
irrisionem: q̄uis sic agens comedat & bibat eorum
victum & sustentationē: defectū confessionis ob ve
recundiā aut desperationem: piuria & iniuriam na-
ture (que nolanda non sunt) corruptionē. Here-
ses vel falsas contra fidem assertiones & contra sa
nā doctrinā: vt dicere vnūquēqz esse saluandū: for-
nicationē nō esse pctm̄: pctm̄ carnis esse oīm pctō-
rum minimū: stulto amore esse amādū, si qs fore
velit alicuius reputatiōis: vel quēq̄ sibi cauere non
posse ab hoc pctō. ¶ Demū quo ad tertiū pctm̄
dico q̄ iuramētū detestādū oróni ptrariū & pueni
ens ex obliuiōe finis & sue pditiōis, impedit ipsas
alas. In pmis p hoc offendēdo deū, sctōs & sctās
eius cū honorādi essent & depcandi, dādo oris do-
minis tpalibus & spūalibus huius pctī & dānatiōis: cū
p iniustā dissimulationē reputant psentiētes tali
inhonoratiōi dñi sui, regis sui, pris, bñfactoris et
saluatoris: inducēdo oēs creaturas vt ptrarie sint
humane creature. Nota quō supiores magna hic
adipisci pñt merita & ingētia pmia p rigorosam ta
liū blasphemiarum emēdationē. Finalr ex iuramēto
detestabili cū alijs supdictis pctis & p finis obliui
onē venit & ptinuat horribilis hec & mōstrosa be
stia scismatica diuisio: q̄ distrahit & deuastat ec-
clesiam. Si em̄ pticulares defectus nō essent, nūq̄
talis vñs regnaret defectus. Hoc tñ scisma oīa su
pdicta includit impedimenta alarum aliaqz innūera
bilia. Concludo igit p gñale remediū q̄ in hoc cō
cilio cogitet oībus his puisum iri incōueniētibus.
Concedat deus vt recte cogitentur media & me-
lius exequat finis: quē vnusqsqz psyderare debet
ad honorē dei, eccl'e ac christianitatis reformatio
nem, viuorum edificationē, & defunctorum liberationē.
Piestāte eo q̄ est alpha & o, pncipiū & finis, deus bñ
dictus in secula: Amen.

Tractatus de conso

latione in mortem amicorum. ix. ptinēs psyderatiōes.



Quod omnis hūa y
na creatura fragilis est pditio
nis, & sp ad finē: hoc ē ad mor
tē tēdit. Nec vllus sit q̄ postre
mū euitare valeat passum (quē
admodū vnusqsqz pcipit) & ni
hilominus tñ coplures sunt q̄
de morte parentū suorum amicorum interdum maximam
incurrūt tristiciam: cordisqz angustiam: quam ratio
non potest aut nō vult tollere aut emendare. Se-
quuntur in breui bone aliq̄ psiderationes fundate
in scripturis & sctōrum doctorum dictis: p quas modera
ri possunt huiusmodi tristicie & angustie cordis ir-
rationabiles de morte & trāsitu vniuscuiusqz: q̄tū-
cumqz ppinquus fuerit aut dilectus.

Prima consideratio est

fundata in dei creatoris nostri volūtate psideran
do videlicet quemcūqz obitū de h mortali mundo
esse de expssa voluntate aut iustissima dei omnipo
tētis pmissione: cui omnis humana volūtas fina-
liter conformare debet: & non obuiare p impatiēti
am & puersam murmurationē. Et ista sola psydera
(q. s. sic creatori totius mūdi q̄ dñs noster ē metu
endissimus, placet) Optime sufficere deberet vt in z
bona sumeret patientia: non modo mors q̄ eui-
tari non potest: verūetiā omnes alie aduersitates
atqz afflictiones corpales & spūales quas huma-
na patit creatura. Nihil enim fit (vt dictum est) si-
ne voluntate expssa aut iusta dei pmissione. Scōm
hanc psyderationē sanctus Hieronymus eccl'ie do
ctor glosus ōt: Si plangamus & deploremus partes

⁊ amicos nostros mortuos/quos firmiter credim⁹
resurrecturos cũ corpib⁹: qd facerem⁹/si deus so
lummodo eos mori pciperet absq; spe resurrectio
nis. Sola igit̃ sua voluntas ad cõsolationẽ suffice
re debet: cui qdẽ voluntati oẽs nostras subijcere de
bemus affectiões. Ad h̃ ppositũ dicit Seneca in
epl'a qdã ad Lucillũ discipulũ: Placeat homi oẽ
qḋ deo placet: nõ ob aliã causam nisi qr ei placet. H̃
est notabile dictũ ab hoĩe q̃ christianus nõ erat.

Secũda consyderatio.

¶ Est bona equitas p quã iustissimũ est ⁊ rõnabi
lissimũ aliquẽ illud qḋ suũ est cũ vult recipe. Omne
aũt qḋ nos habemus sunt veluti mutuo acceptũ a
dño supremo totius mũdi: a quo omne venit bo
nũ magnũ ⁊ paruũ. Ideo si nobis dederit corp⁹ ⁊
animã/potest recipe illa eadẽ quotiẽs voluerit: nul
lam nobis faciendo iniuriã. De quo dicit sanctus
Hiero. Nihil ab te abstulit/ qui solũ mutuũ suum
a te postulauit. Aliud de hoc ad te nõ spectat ꝙ hu
B militer illi gratias agere. Sic fecit sanctus homo
Iob nominatus: cũ in omni q̃ eũ circũdabat tri
bulatione/tam mortis olim filiorꝫ ⁊ filiarꝫ eius ⁊ p
ditionis olim bonorꝫ suorꝫ/ꝙ de crudelissima egri
tudine ⁊ pcussione diuina/q̃ eũ molestabat a plan
ta pedũ ad verticẽ vsq;: nullũ impatiẽtie verbũ p
tulit cõtra deũ: sed dulciter clamauit: Dñs noster
oĩa dedit/⁊ omnia aufert: sicut illi placuit/ factum
est. Sit gloriosum nomen suũ benedictũ ⁊ sanctifi
catũ. Verbũ hoc maxime ab impatiẽtia distabat
aut murmuratione.

Tertia consyderatio est

de necessitate mortis ineuitabili. Scire debemus
humanã creatura in mortalẽ hunc mundũ nõ po
sitũ esse/vt cõtinue ibi maneat: sed solũmodo hic
est vt in exilio quodã ⁊ pegrinatiõe ad faciendam
dignã penitentiã vt tandẽ digna sit trãsportari ad
finalẽ habitationẽ ⁊ naturalẽ suã patriã/que illi cõ
cessa est ab omnipotẽti deo patre suo/si hic ei⁹ ser
uauerit mãdata. Ideo necesse est eam cito aut tar
de mundũ derelinquere. Res etiã q̃ euitari nõ po
test/sed certissime expectat̃: si ipsa aduenerit simpli
citas/est multũ turbari: ac si esset casus nou⁹/⁊ cui
apponi posset remediũ. Ad ppositũ hoc dicit san
ctus Dauid ppheta in psalterio: Quis est hic qui
semp viuet in hoc sc; mũdo/⁊ nõ videbit mortem?
ac si nõ esset hõ illius cõditionis. Hec cõsyderatio
nõ eget ampliori declaratione: qr die quolibet ap
D paret ad oculũ/oẽs nos mori oportere. Quapro
pter dici solet in cõmuni pverbio: Certus sum vt
de morte. Et sicut ait sanctus Gregori⁹: Die quo
libet currimus/velimus nolimus ad vltimã mor
tis migrationẽ. Hec mors (vt inquit Boeti⁹) nec
magno parcit nec paruo: pauperi nec diuiti: iuue
ni nec seni. Ob eam rẽ quod euenire debet/ si ho
die euenerit: nõ est mirandũ/⁊ cõsequenter nõ tã
topere est affligendum.

Quarta consyderatio est

fraterna vtilitas: vt dicit sanctus Hiero. Si i hoc
mũdo nullas haberemus tribulationes ⁊ miseri
as: sed oĩa vt vellemus pacata ⁊ tranquilla nobis
aliqua esset occasio cur vita defunctos deflerem⁹
ac plangeremus. Si quis aũt altius consyderaue
rit pericula/angustias mũdi huius ⁊ exilij innume
rabiles aduersitates: valde cecus fuerit si minus
exire desyderauerit: ideo cũ cernimus amicos no
stros migrare de hac miseria: debemus aliqualit̃
sobriã habere leticiã: veluti si liberati essent a ma
gno quodã periculo ⁊ tribulationibus. Quis sci
ret solũ cogitare tribulationes illas quib⁹ huma
na subiecta est natura. Non est pfecto cor qḋ eas
possit comprehendere: nec lingua explicare. Mõ C
quis sanus est/mõ egrotus: mõ let⁹/deinde statim
tristis: hodie diues/cras paupimus: modo viuit
mox deinde mortuus est. Qui ergo optat hic diu
tius morari/nõ aliud petit ꝙ in pena ⁊ afflictione
pseuerare. Nõ itaq; nimiũ mortuos nr̃os deplan
gamus amicos: qui ab his piculis sunt expediti.
Et si dicas mihi/dñm nostrum p Lazaro Marie
magdalene fratre cũ eũ vellet resuscitare fleuisse.
Rñdeo p sancti Hieronymi dictũ: reuera ipm sup
Lazaro fleuisse: sed nõ talibus lachrymis q̃bus tu
tuos defles amicos: magnopere enĩ a tuis discre
pabant lachrymis. Tristis erat de Lazaro: nõ qr
mortuus erat/sed qr ad hanc vitã reuerti debebat.
Plorauit: qr ppter assistentes cõpellebat̃ bonũ
suũ amicũ a requie reuocare ad laborem. Lachry
me tue nõ assimilant̃ suis: nec amor amicorꝫ tuorꝫ
illi quẽ ipse habebat amorẽ. Nolebat bonũ suum
amicũ reducere ad huius mũdi penas. Et tu mihi
dicis te primũ tuũ amare: quem denuo reuocare
vis ad penas has quas transijt ppetuo das. Sit er
go ploratus tuus ⁊ gemitus tẽperatus cũ de ami
ci tui bono debes letari.

Quinta consyderatio est

cogitando diuinã dispositionẽ: q̃ multo meli⁹ no
uit qḋ expediens est vnicuiq;. Bona in deũ haben
da est spes. Et ꝙ sic fuerit obediens illi vt morere
D tur: ꝙuis id nobis nõ videat̃. Dicebat ergo sanct⁹
Aug. bonũ verbũ: Dulcissime deus/posteaꝙ scis
mihi expediẽs esse ꝙdiu in misero hoc cõstitutus
sum mũdo: habeas veluti oẽm de me custodiam:
⁊ me bone tue submitte dispositioni. Sanctus pe
trus dicit in epl'a sua. j. Pe. v. Iacite oẽm curã ve
strã ⁊ sollicitudinẽ in deũ: qr ipsi cura est ḋ vobis.
Ipse enĩ (vt verũ dicat̃) dulcissim⁹ pater est: qui co
gnoscit ꝙ cõueniens est omni humane creature:
nec semp opus est eo qḋ hĩc desyderam⁹: qr sepe
numero oĩno oppositũ postulam⁹ nr̃e vtilitati: sꝫ
ipse gubernat magnos ⁊ paruos p altissimã suã et
incõpabilẽ sapiam atq; irrephensibilẽ iusticiam.
Cõtenti igit̃ simus de oĩbus suis opibus tanꝙ iu
stissimis: illiq; grãs agamus. Et si quosdam mori
videamus morte aliqua extranea q̃ nobis minus
bona apparet quo ad nostrã reputationẽ: vt vn⁹
morit̃ subito/alius in bello/alius se submergit/ali
us suspẽdit̃: ⁊ sic de cõpluribus alijs modis: nihilo
minus deus oĩa vertere põt: si illi placitum sit ad
vniuscuiusq; vtilitatẽ. Ideo de nullo est desperã
dũ/nisi eius damnatio fuerit manifesta.

Sexta consyderatio est

ꝙ fletus ⁊ tristicia inutilis est: nihilq; mortuis q̃n
tū est de se nisi aliud adiungaꝛ, ꝓdest. Certissimuz
est sine miraculo ꝑ ploratū ⁊ gemitū mortuum ali-
quē resuscitari nō posse. Propterea dicit sanctus
E Hiero. Cōsydera si plorare debeas: de quo reme
diū ponere nō potes: ac si vellet dicere, magne id
esse simplicitatis. Ideo (vt legimus in libris regū)
sanctus ꝓpheta ⁊ gloriosus rex Dauid tenere plo
rabat ꝓ filio suo egroto, ad mortē vsq;: deū deuo-
te deprecando vt illi cōcederet sanitatē. Posteaq̄
vidit eū mortuū esse, cessauit a fletu, ⁊ seipm̄ cōfor-
tauit: respondendo his q̄ alloquebanꝛ eū. Quare
inquit plus mihi darē tristicie? Credere debemus
oēm hominē q̄ moriꝛ, mox aditurꝫ paradisum, pur
gatoriū aut infernū. Parui pueri nō baptizati de
scendūt in limbū: q̄ est locus medius (vt multi te-
nent) inter purgatoriū ⁊ infernū. Si ingrediꝛ para
disum, magnopꝫe letari debemus: magnāq; illi fa
ceremꝰ iniuriā: nisi esset per sanctū desyderiū quo
secū esse vellemus. Si descendat in purgatoriū: vt
religiose credere possumus: nisi oppositum sit eui
dens, facere debemus orationē ⁊ ꝓces in sancta la
chrymarꝫ cōpunctione ad suā impetrandā libera
tionē. Nihilominus tñ ploratus illi ⁊ gemitus esse
debent moderati ⁊ tēperati cū sobria mixti leticia:
F speranda talē esse in saluationis via. Si certuz sit
ipm̄ esse in inferno: qḋ regulariter nō faꝛ nisi ꝑ re-
uelationē aut miraculum qḋ deus apparere facit.
Tunc oēs ploratus ⁊ gemitus cessare debēt ad di-
uinā approbandā sententiā ⁊ se volūtati eius cō-
formandū. Vt em̄ dicit sctūs Aug. Si patrē meuz
dānatā esse cognoscerē: nō plus rogarē ꝓ eo q̄ ꝓ
infernali inimico. Verūtñ est ꝙ sm̄ ꝙ aliqs bñ vi-
xerit ac bene mortuꝰ est ⁊ deuote: maior haberi de
bet leticia ⁊ spes. Faciat ergo vnusquisq; erga se
dū tēpus habet ꝑ qḋ gaudiū det hoībus ⁊ paradi-
si angelꝭ: dici em̄ solet bonā vitā, bonū ad se attra
here finem.

Septima consyderatio

est de dāno qḋ facit fletus ⁊ tristicia ꝑsone que ta-
lia habet. Hec em̄ res est q̄ naturaliter corrumpit
sanitatē vniuscuiusq; ⁊ corporalē ⁊ spūalē: ac inter
dū mortē infert. Ideo dicit sapiēs: Multi mortui
sunt ꝓpter tristiciā: ⁊ nō est vtilitas in eis. Et rur-
sum dicit in ꝓuerbijs: Sicut tinea corrūpit vesti-
mētū ⁊ vermis corrodit lignū: sic tristicia cordi no
cet hoīs. ¶ Et sciēdū est talē tristiciā ⁊ angustiā
sepenūero ꝓcurari inimici instigatione. Et cū vi-
det nos habere inordinatā ad aliquā rē affectio-
nē: niꝛiꝛ oībꝰ modis eā nobꝭ auferre vt nos in tristi
ciā ponat, ⁊ finaliter i desꝑationē: ⁊ nos grauet ad
G mortē vsq; corꝑaliter ⁊ spūaliter. Propterea sum-
mū cōsiliū dat sctūs Petrus: ꝙ si lete ⁊ hilariter i
hoc mūdo vincere velimꝰ ⁊ pacē hr̄e: ne vllā gran
dē ac fortē habeamꝰ affectionē ad quācūq; rē tem
poralē quātūcūq; exiguā aut magnam. Posteaq̄
em̄ illa res mutari pōt aut deꝑdi: mox sm̄ h̄ tristi-
ciā habebimꝰ; ⁊ dolorē q̄ nos grauissime affliget,
sm̄ ꝙ amor eius stulte delectabat. Iḋ si pater ti-
bi sit aut mr̄, maritus, vxor, filiꝰ, aut alia res q̄cūq;:
noli cor tuū taliter apponere, quin ea ꝑdere possis
aut dimittere, cū tēpus aduenerit. Ad ꝓpositū h̄
dicebat Seneca: Accōmodo me huiꝰ mūdi rebus
sed nō me dedo. Et rursum dicit: de nulla re posses
sionē haberi: nisi qs semꝑ paratus sit ꝑdere eā aut
dimittere. Scḋm hāc ḡ cōsyderationē cesset tristi-
cia nimis abūdans: q̄ sepenumero nocet habenti
⁊ nihil ꝓdest mortuo, imo aliqualiꝛ illi nocere po-
terit aut displicere: vt apparet in subsequēti exem-
plo. Erat femina q̄dā pulchra, q̄ pulchrū quendā
habebat filiū: ingeniosum valde ⁊ ad cunctas res
abilē: sꝫ satis cito migrauit a seculo. Unde mater
talē cōcepit tristiciā in corde ⁊ angustiā, ꝙ icessan
ter diebꝰ plorabat ⁊ noctibus. Accidit die quodā
bonā hāc dn̄am in visione videre societatem iuue
nū hoīm, q̄ valde lete ⁊ festināter certū petebāt lo
cū: sed nō vidit cū eis filiū suū: inde magis turbata
fuit: post hac cōsyderando vbi nā esse posset: ꝑce- D
pit eū longe post alios lento q̄dē gradu venire ve
lud si multū esset fatigatus. Tūc benigne eū inter
rogauit, cur nō cū pulchra illa eēt societate. Mox
tanq̄ tristis r̄ndit ei: tunicā suā in postrema par-
te ꝑfus madefactā: vnde tantū illa aq̄ grauabaꝛ
⁊ onerabaꝛ, ꝙ socios suos sequi nō poterat. Et ad
iunxit dicens: Bona mater supplico deinceps, sic
flere desistas quēadmodū hucusq; ꝓpter me fleui
sti: sed dirige dulciter lachrymas tuas ad deū cuꝫ
sancta orōne: ⁊ paulopost in ꝑfecta futurus suz sal
uatione. Hoc mō fecit ipa: ⁊ filius eius oīno libera
tus fuit. Sed dicet aliqs: multū mihi displicet me
tali affici angustia ⁊ tristicia: sꝫ eā auferre nequeo,
nec excutere eā possum, adeo cordis tenet penetra
lia. Cōsydera ḡ in ꝑmis (vt ꝑtactū est) q̄ta stulticia
sit cor suū ⁊ amorē ad aliquā tꝑalē rē figere q̄ mu-
tari pōt aut ꝑdi. Et hoc tibi sit ad cautelaz aſs: vt
tibi cauere posses si illud tibi accidere vellet tēpo-
re alio. Insuꝑ bene admitto nō oīno in potestate
tue esse tales de cogitatione tua auferre passiōes
sine speciali dei auxilio. Ideo bono corde ad ipm̄
tibi recurrendū est ꝑ mediū sanctorꝫ ⁊ sanctarꝫ eiꝰ:
orando benigne ꝙ de tali te liberare velit tormen
to. Et scias certo deū sic facturū si expediēs sit aut
cito aut tarde. Sicut enim dicit sctūs Bern. Pro I
certo teneamus ⁊ credamꝰ nil nos postulare a deo
in sancta charitate ꝑseueranter ⁊ pro nobis q̄n im
petremus rē illā aut meliorē: qḋ nobis merito suffi
cere debet. Et si dicas adhuc: quō esse possem non
tristis ⁊ desolatus de morte proximi mei, cum sim
in paupertate toto tēpore vite mee: vel tali aut tali
incōuenienti? Scire debes deū sufficienter esse po
tentē, sapientē ⁊ bonū: ad te in hoc mundo guber
nandū, sicuti expediens est. Iacta igiꝛ spem tuā et
curā tuā principalē in eū, ad illū amandū ⁊ seruien
dū ei: ⁊ ipe taliter tibi prouidebit vt cōseq̄ris suffi-
cientiā. Scḋm ꝙ sanctus ⁊ ꝓbus hō thobias filiū
suū admonuit, dicens: Consydera fili mi nos pau-
perē mō suꝑ terrā ducere vitā: sed si timuerimꝰ deū
bona adipiscemur multa. Ad hoc est saluator no-
ster iesus christus in euāgelio suo; Primū querite

regnū dei: hoc est/ salutē vestrā spūalē: et omnes alie res necessarie adijcient vobis et dabuntur.

Octaua consyderatio est

cogitando ppriā vtilitatē et magnū (qđ nobis sepius accidit) cōmodū p amicorum nostrorum mortem. Quod quidē cōmodū interdū spūale est/ interdum vero tpale: et si nobis nō appareat. Quia reuera amici nostri sepe varijs modis nostrā impediūt salua-
K tionē. Ideo dicebat saluator noster iesus christus in euāgelio: Inimici hoīs domestici eius familiares et cohabitantes. Ideo qr nos plerūqʒ inclināt ad mundū amandū et ad diuitias/ honores et dignitates appetendas: q̄ sepe ad maximā nostram sunt pditionē. Sic damna eorum infortunia nos magna afficiunt plerumqʒ tristicia et cordis angustia. Eo modo sepenumero deū iratū facimus: hoc est pcepta eius trāsgredimur ne contristenť amici nostri: q̄ res pniciosa est et dānabilis. Dicit ḡ Aug⁹. ad ppositū hoc: Subtractio eorum ab hoc mundo eis sit tolerabilis: quorum pñtia cū dispendio erat et dāno. Solet interdū augeri dolor et tristicia aliquorum/ presertim nobiliū: cū p mortē filiorum suorum progenies defecit et decidit: quibus nulli succedāt heredes in vera pgenie: et hoc mō arma eorum necesse sit deficere: et nomē eorum quo ad mūdū obliuiōi datur. Hec cōsyderatio certe admodū debili innixa est fundamēto: vanitati nāqʒ innixa est. Tales enī magno vane fame in hoc mortali seculo tenentur desyderio: que quidē fama cōtinuo mutať: et pterit velut vmbra aut fum⁹ quēadmodū cerniť: parūqʒ est cure illis vt in memoria sint ppetua gloriosi alterius vite q̄ sine fine est. Et hec magna ē abusio.
L Te queso (vt ait Boetius) vbi mō sunt magni imperatores/ sūmi reges et gloriosi principes/ q̄ oēm eorum curā posuerunt ad transitoriā mortalis huius mūdi gloriā adipiscendā. Ubi sunt? Nōne iacēt in terra absqʒ nobilitate sine memoria et estimatiōe? Profecto sic. Et sicut dicit ppheta in Psā. de his q̄ in hoc mundo sua celebrare voluerūt noīa: ac si ipse mūd⁹ eorum foret paradisus. Propterea sepulchrū eorum est extrema eorum dom⁹ aut habitatio. Est misera domus. Et saluator noster in euangelio de talibus dicit iā eos recepisse mercedē et portionem eorum. ¶ Hac cōsyderatione cōplures nobiles vt filij regū et ducū/ parui estimātes huius mūdi gloriā: reliquerūt oēs parentes suos/ diuitias et possessiones/ vt se oīno ad deo seruiendū dederent. Nec curabāt si eorum deficeret psapia quo ad pñs hoc seculū. Mō eorum nomē in eterna esset memoria cū his q̄ fideliter deo seruierūt: cui seruiri magnopere est regnare. Et ad oculū cernimus multo maioris honoris et fame esse benedictos sctōs paradisi q̄ contēpserūt oēm gloriā mortalis huius vite/ q̄ eos q̄ nisi sunt huius mūdi sibi cōparare gloriā. Adijcio ad hoc q̄ (sicut iā tactū est) sepe deū maximū cōmodū corporale et spūale afferre plurib⁹: cū eis ab hoc mundo subtrahit pueros aut propin-
M quos. Sunt enī nōnulli qui ad pmouendos et exaltandos ppinquos suos in honoribus et huius seculi pōpis ponūt oēm suā operā et diligentiā: nec requiē habēt die nec noctu: et sepius auarissimi efficiunť: propter qđ ponūt plerūqʒ seipsos et eos quos pmouere volūt in viā dānatiōis. Propterea dicēbat Salomon: Uidi rē maxime sub celo vanitatis hominē acquirere et cumulare cupide diuitias huius mūdi: nō cessantē/ nec requiē sumētē: nec tñ nouit cui dimitteret: aut si vllos habiturus esset successores. Ideo dñs noster q̄ p inumeros modos creaturarum suarum pcurare nouit salutē vt auferat hominē de talibus angustijs et sollicitudinibus: illi interdū aufert vxorē aut pueros aut res alias similes. Et hoc singulis diebus experimur aliquos eē qui se oīno dedant ad deo (ex toto corde) seruiēdū et mundū cōtemnendū propter huiōi occasiones: q̄ prius ne denariū q̄dē propter deū dedissent: ne ppinqui eorum post mortē taliū indiguissent. Dāt seipsos et ppria bona deo p spūali salute. Et facile est sci-
N tu cū tales venerint ad mortis horā/ hoc singulare eis esse solatiū. Legimus de duabus diuitibus psonis adinuicē matrimoniali federe cōiunctis: q̄ ante oīa in hoc mūdo prolē desyderabant habere ad quā impetrādā a deo (q̄ oīa potest) cōtinue magnas elargiebanť elemosynas/ p quas multi pauperes sustentabanť. Et qr dñs noster plenus ē oī beniuolētia: et interdū nostra adimplet desyderia ad nos sp alliciendos in amorē suū illis dedit sobolē pulchrā videlicet puerum. Quid accidit? Mox parētes sui eius pmotionē cogitare ceperunt more aliorum: et cōfestim a bonis operibus q̄ facere solebant/ manus subtraxerūt ad diuitias illas filio eorū seruandas ne vllā pateret indigentiā. Tū dñs noster illud videns: et q̄ pauper (q̄ mēbra sua sūt) eo mō redditus eorum pdebant et sustentationē: Cito recepit qđ dederat/ et puerum illū de h abstulit mūdo. Facile est creditu sic eū sepius cōpluribus facere ad eorum vtilitatē. Sed vnusquisqʒ adeo amori huius mūdi est imersus q̄ illud cōsyderare neqt. Adduci possent et recenseri exēpla innūera ad supradicta cōfirmanda: sed breuitatis causa ea impñtiarū missa facio. Uideť enī sepenūero aliquas diui-
O tes psonas/ qr nullos habent heredes gubernare multos bonos hoīes: et interdū monasteriū aliqđ bonorum religiosorum: qđ pdest magis proculdubio et ipsis parentibus eorum mortuis et viuis et toti sctē ecclesie q̄ pficerēt. xx. aut. xxx. filij q̄ puerse essent vite et dissoluti: sicut plerūqʒ accidit. Qui parentū eorum inutilr dissiparēt bona: nō orādo p eis in grande ipsorum pñudiciū et dānū. Et h mō relinqnūt homīes maiorē de eis memoriā et famā post mortē eorum corā deo et hoib⁹/ q̄ facere pñt p omnes eorum heredes: Per hec q̄ dixi nō itelligo q̄n rōnabilr et sm deū ples desyderari et postulari possit. Quia q̄dē ples fruct⁹ est matrimonij. Sed postq̄ habeť hū videndū est ea/ ne scʒ talis apponať cura et amor: vt de propria spūali q̄s desistat cogitare salute. Et alia ex pte si nō habeať ples disponēdū est se ad bonā patientiā erga deū absqʒ murmuratiōe. Et sic hō de oīb⁹ suū faciet cōmodū: de aduersitate videlicet et pspitate. Hic dici posset in eos q̄ deflēt et plangūt sine pfortatiōe filios eorum: et interdū pl⁹ cū ingrediunť religionē/ q̄ si corpalē mortē obijssent: p

hoc scz q mundū reliquerūt: ⁊ se olno ad seruiēdū
deo dederūt. Illi aūt parentes olbus modis con
P tranitunt̄ sctm̄ eor impedire ppositū. Hinc diffi
cile est qn malū aliqd spūale illis accidat cum reli
gio bene est obseruata bonis morib⁹ ⁊ regularib⁹
obseruationib⁹: sicut sunt nōnulli. Et q nullā aliā
legitimā habēt retrahēdi eos causam: q propter
carnalē amorē nimis ardentē ⁊ inordinatū quem
gerunt ad filios eor ⁊ parētes. Tales pessime di
uinā cōsyderāt gratiā: quā deus eis facit/cū digna
tur cape ⁊ dedicare eor pueros ad suū seruitium/
qd nō vnicuiqz facit. Sicut em̄ p parentū bonita
tē sepius pueri saluant̄: sic econuerso p pueror bo
nitatē referunt parentes similē saluatiōis fructū.
Et p oppositū malicia viri nocere pōt pter alte
rū. Propterea pncipalē suā curā adhibeat vnus
quisqz vt salutē suā operet̄ ⁊ alior: qd si nō fecerit
saltē alios nō impediat. Sicut em̄ dicit sapiēs in
puerbijs. iij. ca. Noli phibere benefacere eū qui
potest: si vales ⁊ ipse benefac.

Nona consyderatio est:

de generali resurrectiōe/q in die iudicij est futura.
Unusquisqz christianus cōsyderare debet statū in
quo est/videlicet christianitatis. Rōnabilissimum
est q christiani qui credunt ⁊ expectāt generale re
surrectionē olm in proprijs corporib⁹ ⁊ aiab⁹: q in
hoc mūdo habuerunt sint adeo certi ⁊ resoluti de
resurrectiōe primi: ne sint sicut pagani ⁊ infideles
q olno existimāt hoies mortuos esse in corpibus
⁊ animab⁹ sicut mutas bestias nunq̄ resurgendo.
Ad hoc ppositū dicit sanctus paulus in vna sua
rū epistolar: Nolumus aūt vos ignorare de dor
mientibus pter mortē eor: quō resuscitabuntur
vt coronent̄/aut cōtristari more paganor ⁊ infide
Q liū q de hac resurrectione spem nō habent. ¶ Et
notandū est sepenumero sanctā scripturā cōpara
re hos q sunt mortui ad eos q dormiūt ⁊ quiescūt
sicut dn̄s noster iesus christus in euāgelio suo di
cebat suis discipulis de Lazaro Marie magda
lene fratre/qui mortuus fuerāt in bethania: Laza
rus amicus nr̄ dormit: sed vadā vt suscitē eū a som
no illo. Et discipuli illi qui nondū hunc modū lo
quendi intelligebant/dicebāt: Si dormit/tunc sal
uus erit. Tunc rn̄dit iesus clarius/dicendo: Ami
cus noster lazarus mortuus est. Et vtitur sctā scri
ptura hoc loqnendo mō: mortē cōparādo ad cor
poralē dormitionē tribus de causis. Prima: quia
quēadmodū p dormitionē hō quiescit a labore et
afflictione quā vigilando habuit: sic p mortē quie
scit de huius mūdi perils. Scda: qr quēadmodum
nō suscipit̄ dormitio ad semp sic manendū/ sed p
paruo aliquo tpe: sic nō fit corpalis mors nisi pro
certo quodā tpe post qd semp viuet̄ in corpe ⁊ ani
R ma. Tertia est: qr sicut is q dormit facile suscitari
pōt ab alio: sic multo facili⁹ sine comparatiōe pōt
saluator nr̄ hoiem de morte ad vitā reducere: ⁊ ve
luti eū de hoc somno suscitare. Et hoc faciet in vl
timo die iudicij. Nolo dicere p pdictas cōsydera
tiones/qn aliqs rōnabiliter flere possit ⁊ plange
re mortē parētū suor amicor. Cōditio nature hu
mane h reqrit: ⁊ ad h faciendū cōpellit. Nec est in
terdū tā cōstās nec tā studiosus/q prsus abstinere
possit pter naturalē q habet passionē. Sed h in
telligit̄ de lachrymis ⁊ tristicijs imoderatis et ex
cessiuis/quas aliqui sumūt sine cōsolatiōe: adeo q
nec bibere possiunt nec comedere qsi nullā in ipsis
cōtinentiā habētes. Que est res periculosa (vt di
ctū est) dānifera ⁊ ol psone viro ⁊ mulieri inhone
sta: specialiter quo ad huius mūdi honestatē. Re
citat sanctus Aug. in li. suo cōfessionū: q cū bona
mater eius Monica mortē obijsset: ⁊ ipse corp⁹ cū
bonis suis amicis seqret̄ q ād sepeliēdū defereba
S tur se penitus a fletu ⁊ gemitu corā hoibus conti
nuisse: ita vt sine dolore ⁊ cōpassione dicte sue ma
tris videret̄. Cui⁹ (qre scz hoc faceret) rōnē reddit
qm̄ inqt nō existimabā honestū ⁊ conueniens esse
corp⁹ sequi cū magnis gemitib⁹ ⁊ planctib⁹. Hoc
em̄ hi faciunt/qui de alia vita nullā spem habent
post psentē hāc vitā. Mō qūis genitrix mea quo
ad psens mortua sit seculuz: firmiter inquit spero
ipsam aliā viuere vitā multo securiorē ⁊ delectabi
liorē vitā. s. gloriosam paradisi q fine caret. Atta
mē nolatus sctūs Aug. quēadmodū de seipso testa
tur cū corpus sepultū esset: ⁊ ipse sol⁹ in cellula sua
esset: reduxit ad oculos cogitationis sue memoriā
bone ei⁹ genitricis q tā dulciter eū nutrierat ⁊ pcī
bus suis ad catholicā fidē cōuerterat. Et tales ha
bēdo cōsyderatiōes emisit dulces lachrymas quas
diu intra se corā hoib⁹ cōtinuerat ⁊ cōpresserat/q
dulciter decurrerūt. Atqz deuote orabat dn̄m nr̄m
q misereret̄ bone sue matris: ⁊ ei ola delicta sua q
p humanā fragilitatē in h mūdo cōmiserat/parce
ret. Et qūis magnā in deū hrēt fiduciā ola iaz illi
cōdonata esse: nihilomin⁹ tn̄ (vt dicebat) timēdū
T est piculū in quo morit̄ ois hō q in pctō ade pmi
pris nostri nat⁹ est. Facile sciri pōt dictas lachry
mas dulces fuisse ⁊ gratas/deuote quoqz orationi
pmixtas. ¶ Dilatari possent he cōsyderatiōes in
numera allegando exēpla ⁊ autoritates ad hoc cō
ducentes. Sed p finali cōclusione bene aduertat̄
documentū in septima cōsyderatione positū. Nō
scz habendo nec affectionē suam nimis apponen
do ad quācūqz rem transitoriā quantumcūqz bo
na videat̄ ⁊ secura: modo quis decipi nō velit. Sz
si volumus iocundū habere amorē ⁊ in sancta cō
scientie viuere pace: que supat ola alia gaudia mū
dana: illū amemus/qui nec amittit̄ nec mutat̄ ni
si prius deserat̄. Et est dulcis redēptor noster sol⁹
⁊ verus amicus q nūq̄ deest in necessitate. Qui vt
nobis adherere daret ⁊ adiungi amori suo et de
amore huius mundi nos reuocaret brachia sua p
ciosa in crucis arbore extendit: mortem patiendo
ignominiosissimā verendam ⁊ angoribus plenaz:
vt nos de manibus inimicor nostror redimeret ⁊
transferret nos (nisi ipsi obstiterimus) ad benedi
ctum regnum suum in quo per gratiā suā nos in
uicem omnes videre nos possumus in perēni gau
dio cum benedictis sanctis suis/qui plene dei i ce
lis faciunt voluntatem: sic fiat ⁊ in terra.

Fiat voluntas tua sicut in celo
⁊ in terra. Amen.

Tractatus de cōsolatione mortis parentum.



v Jat voluntas
tua. Hec ē tertia petitio quaz
saluator noster iesus christus
nos docuit facere: τ quam ipse
ter fecit ante benedictā passi-
onem suā in monte oliueti: cū
pre angustia τ tristicia sanguineas guttas sudauit
ꝓ nostra redemptiōe. Debet itaq̄ esse verbū hoc
finis τ meta oīm orōnū nostrarū τ oīm necessitatū
nobis superuenientiū. Et sup hoc fundat̄ pma τ pn
cipalis cōsyderatio parui cuiusdā in gallico tracta
tus/nouē cōtinentis ꝯsyderatiōes: q̄ vocari potest
ꝯsolatio de morte amicorū suorū. Verū est aliq̄s so
lere fieri dubitationes et q̄stiones: aut ꝑ impatien
tiā/aut ꝑ ignorantiā quō ꝑsona nō debeat dolere
de amicis suis: τ quō voluntas hoīs cōformari po
test voluntati dei in casu tali: et dicere sine menda
cio aut fictione: Fiat voluntas tua. Rn̄debim⁹ er
go ad hoc ꝑ vnā cōsyderationē aliīs nouē iunctā:
vt dictus tractatus eo sit ꝑfectior. Et dicamus φ
ſm cōmunē vsum loquendi generaliter de volūta
te ꝓ affectione/desyderio/appetitu aut inclinatio-
ne: quattuor modos inuenie/mus voluntatis. Una
quidē est voluntas naturalis sine cognitiōe. Alte-
ra naturalis cū cognitione. Tertia rōnalis est per
ꝯditionē. Quarta est rōnalis absoluta/simplex et
x affirmata sine cōditione. Sumamus igit̄ ꝓ decla
ratione huius distinctiōis aliquas doctrinas the
ologicas/morales et phicas: vt v̄bū hoc/Fiat vo
luntas tua/melius intelligat̄. ¶ Prima doctria:
Voluntas naturalis sine deliberatione semꝑ con-
ueniens est et cōformis voluntati diuine et sue ꝓ-
me institutiōi. Sicut in exēplo: deus vult lapides
et res graues deorsum descendere et leues sursuz/
ſm naturalē inclinationē: quā large dicere possu-
mus voluntatē. Plante diuerse nutrimentū eorū
desyderant ꝑ pluuiā et solē/aliosq̄ modos. Deus
vult oēs bestias irrōnales/aues et pisces desyde-
rare et velle qd̄ ad earū spectat naturas in valde di-
uersis manerieb⁹: tā ꝓpter earū ꝯsyderationē/φ ꝓ
pter cōtinuationē ipsarū in specie et successione. Et
hic cōspicit̄ pulchra intellectus occupatio: videre
in particulari diuersas industrias et naturales in-
clinatiōes cū sensuali seu sensitiua cognitione ad-
mixtas. Et q̄ altius hāc vellet extollere materiam/
deueniret vsq̄ ad inclinationē naturalē volūtatis
creature rōnalis erga deū et erga virtutes in ge-
nerali. Que quidē voluntas verbo greco dicit̄ syn
deresis/et latine scintilla rōnis: q̄ semꝑ ad bonum
inclinat: etiā in dānatis. Ideo eis ꝯtinuo reuertit̄
cōscientie remorsus: q̄ est vermis pungēs et tormē
y tū qd̄ mori nequeũt. ¶ Scd̄a doctrina: Voluntas
naturalis sine deliberatiōe peccare nō pōt/vt ipsa
est: hoc est sine hoc qd̄ deliberet. Hec doctrina se
quit̄ ex p̄cedenti: q2 pctm̄ nō fit sine deliberatiōe:
Exēplū si hō aliq̄s est eleuat⁹ i altū τ decidat sua
grauitate: ille descensus τ casus nō plus est pctm̄/
φ si lapis descenderet: Si voluntas deliberatiua
nō sit aliquo mō in causa. Silr si hō afficiat̄ fame
τ siti ꝓpter defectū nutrimēti: nō est pctm̄ si volun
tas deliberata nō faciat ipm̄ vtendo cibo ipsi ꝓhi
bito aut aliter φ deberet. Cōseq̄nter si hō delecte-
tur reb⁹ aspectu pulchris/auditu/odoratu/gustu/
aut tactu. Et ꝑ ꝯtrariū si delectet̄ rebus inutilib⁹/
oculis/aurib⁹/gustui τ sensui/non est de se pctm̄:
q2 hoc est ſm naturalē inclinationē. Verū est pctm̄
aliunde euenire: quēadmodū in seq̄ntib⁹ tāgem⁹.
Cū enī voluntas deliberatiua suū p̄bet cōsensum
ꝯtra dei voluntatē: vt in aduersitate ꝑ ipatiētiā/et
in ꝓsperitate ꝑ stultā cōplacentiā: pctm̄ est. Et per
oppositū meritū est τ virtus cū ꝑsona sustinet pati
enter aduersitatē/τ refugit ꝓsperitatē/ nō trāsgre
diendi dei legē. Ideo nō est impatientia/cū ꝑsona
patit̄ τ ingentē sentit dolorē naturalē. Mō non se
dedat ad agendū aliq̄d ꝯtra dei mandatū ad hūc
euitandū dolorē. Immo tanto maior est patiētia
q̄nto grauior est dolor τ afflictio. Et bn̄ notet̄ at-
q̄ intelligat̄. Verū est voluntatē naturalem sine co z
gnitione a naturali voluntate cognitionē habēte
differre. Prima enī nō habet vllā delectationem
nec tristiciā/in eo φ sibi cōueniens est aut discōue
niens: vt apparet in lapidibus τ arboribus. Sed
voluntas naturalis cognitioni cōiuncta/volupta
tē capit aut displicentiā: ſm φ ꝑcipit rem ꝯuenien
tem aut discōuenientē/q̄ se illi cōiungit. Hinc est
φ bestia aut hō etiā delectat̄/cū desyderiū suuz ad-
implet bibendo vel comedendo: q̄n fame afficitur
aut siti/q̄ illi tristiciā afferunt. Dicamus p̄terea/
φ voluntas rōnalis q̄ ꝓprie dicta est volūtas/de-
liberatiōi ꝯiuncta est: q2 eligere pōt hāc aut illam
partē vt vult: non aūt naturalis. Hec volūtas in-
quā est illa/q̄ dicere deo debem⁹ ex nostra volūta
te: Fiat volūtas tua: q2 ipsa hec nr̄a volūtas liberū
velle habet/φ velit id qd̄ deus vult. Et hic est que-
stio τ difficultas p̄ncipalis/quō nos semꝑ volūta-
tē nostrā ad dei reducere debeamus voluntatem.
Opus est ḡ ſm volūtatē tactā de duplici nos loq̄
volūtate: rōnali vel deliberatiua. Una est/vt ꝑ cō-
ditionē aut optionē τ desyderiū. Altera est sine cō
ditione: vt ꝑ stabilitū desyderiū aut electionē. Exē
plū: Hō aliq̄s erit in mari q̄ peribit/nisi oēs mer- &
ces suas deiiciat in mare: voluntas sua cōditiona
lis ꝑ desyderiū aut optionem esset/φ merces suas
saluari posset: sed voluntas sua sine ꝯditione τ ꝑ
electionē ē vt se saluet: obedire τ velle qd̄ nauis pa
tronus p̄cipit aut ꝯsulit. Et valde notet̄ h̄ exēplū/
qd̄ mille modis poni posset. ¶ Tertia doctrina:
Voluntas rōnalis τ deliberatiua q̄ fit ꝑ conditio-
nem/vt mō dictū est/non repugnat voluntati dei:
q2 hec voluntas fuit etiā in iesu christo/cū desyde-
rabat salutē toti⁹ generis humani: q̄uis sciret to
tū humanū gen⁹ nō esse saluandū in singularibus
ꝑsonis. Et hec voluntas pōt nociari voluntas mi-
sericordie pietatis aut cōpassionis. Hec voluntas
nō peccat: q2 non est absoluta/aut affirmata in se:
verū sp reducit̄ ad p̄mā τ p̄ncipalē dei voluntatem:
ad exēplū orōnis iesu christi de q̄ diximus. Exēplum

filius legitimus sentiet paternã mortẽ ⁊ heredita
tẽ sibi cessurã: filius hic letari poterit de heredita
te sibi veniẽti: qꝛ indigẽtia humana ad hoc inclina
tur. Ex pte altera tristis erit ⁊ mestus de morte pa
terna. Interrogabit᷑: Velles ne patrẽ tuũ mortuũ
B nõ esse? Facile cognoscat᷑ ipm dicere sic: Vellẽ eu
adhuc supuiuere. Et si deuotus est christian⁹/ad-
iũciet si esset dei voluntas. Et hec est voluntas cõ-
ditionalis. Interrogabit᷑ vlterius: Velles ne pa-
ternã habere hereditatẽ? Teneo eũ rñdere posse:
hereditatẽ hanc de iure suã esse/quã vellet ⁊ debe-
at habere. Interrogabit᷑ ꝓterea: Velles ne patrez
tuũ mortuũ nõ fuisse: ⁊ ꝙ nunq̃ hanc ꝯsecutus es-
ses hereditatẽ? Hic requirit᷑ modus rñdẽdi: sicut
in talibus scrupulosis q̃stionibus q̃ varijs modis
formari psũt: fm ꝙ alibi data est doctrina quomõ
se habendũ sit. Et ꝑ generali regula magis expe-
diens est declinare/fugere aut mittere tales cõpa-
rationes: qꝛ difficile est humanã nõ cadere aut la-
bi creaturã in vnũ duoꝝ incõuenientiũ: quoꝝ q̃dẽ
vnũ est ꝓsumptio aut arrogantia. Alteꝝ mẽdaciũ
seu deceptio. Exemplũ de primo/cũ sanctus Pe-
trus ait se velle mori cũ iesu christo potius q̃ nega
ret eũ. Exemplũ secundi in iuda: qui simile dicebat
ꝑ fictionẽ/ꝙ sanctus petrus ꝑ ꝓsumptionẽ. Magis
ergo securũ est cõsiliũ in talibus questionib⁹ ꝑ di
stinctionẽ respondere aut oĩno desistere: aut alio
suã vertere cogitationẽ: aut talẽ fugere interroga
tionẽ. Curiositas tamẽ sepe cõpellit rñdere. Fiat
ergo responsio ꝑ distinctionẽ exẽplo pueroꝝ cum
querit᷑ ab eis: quẽ magis amẽt patrẽ. s. an matrez:
Rñdent sine cõparatiõe bene: Diligo patrẽ meũ
C ⁊ matrẽ meã. Pariformiter in casu nostro si heres
interroget᷑: vt dictũ est de patre suo mortuo: secu-
re rñdere poterit: Vellẽ patrẽ meũ bona frui vita:
potest etiã dicere: nõ renuo/sed bene volo talẽ pos
sessionẽ aut hereditatẽ. Sed eum cõpelles. Velles
ne patrẽ tuũ e viuis nõ excessisse: ⁊ ꝙ talem hẽre nõ
deberes hereditatẽ? Virtus sua ⁊ constantia talis
esse poterit/ꝙ sine ꝓsumptione aut fictione dicet:
Vellem patrẽ meũ viuere: ⁊ nunq̃ me hereditatez
suã possidere debere. Fragilitas sua vt accidit ta
lis esse poterit/ꝙ hoc dicendo mentiet᷑. Ideo pri-
ma responsio assimilabit᷑ rñsioni pueroꝝ ⁊ est se-
curior. Et quo admodũ quõ libera volũtas delibe
ratiua vti debet volũtate naturali ⁊ sensuali: sunt
doctrine morales cõmunes sufficienter date/q̃ di
cunt de diuersitate q̃ inter phos est stoicos ⁊ ꝑipa-
teticos. Peripatetici eñ rõnabilius loquẽtes fm
veritatẽ: ⁊ ꝯformiter ad theologiã: posuerũt nos
nõ posse oĩno naturalẽ auferre voluntatẽ aut sen-
sualem: sed sufficit voluntatẽ deliberatiuã supari/
⁊ liberã dñari ⁊ magistratũ tenere. Et cũ homo fa
cit contrariũ dicit᷑ peccare in affectionib⁹ suis na
turalibus ⁊ sensualibus: nõ aũt aliter: qꝛ eas oĩno
tollere non potest: ita ꝙ insensibilis more lapidis
D efficiat᷑: fm ꝙ stoici dicere cogebãt᷑ cõtra experien-
tiã ⁊ omnẽ rationẽ. Sed remanet difficultas prin-
cipalis de voluntate dei: quã nos dicimus ꝑmissi-
uã seu ꝑmissionẽ: si voluntas nostra ipsam velle de
beat aut approbare. Et super hoc sit q̃rta doctrina.

¶ Quarta doctrina: Voluntas de qua meminit
tertia doctrina que deliberatiua est: si sine condi-
tione sit firma vel affirmata/semper referri debet
ad voluntatẽ dei absq̃ murmuratione ⁊ cõtraria
impatientia. Verum dicere debet semꝑ: Fiat vo-
luntas tua: qꝛ velit nolit/voluntas sit aut fiet. Ve-
rum est poni solere quinq̃ aut sex signa volunta-
tis dei. Vnũ est de precepto: aliud de prohibitio-
ne. Et his duabus voluntatibus obligamur con-
sentire siue cõcordare: ⁊ nobis placere debet deuz
sic precipere: aut defendere saltem non debem⁹ in
contrariũ murmurare. Quo ad voluntatẽ consilij
sui non obligamur eã adimplere. Attamen ipsam
honorare debemus/non impugnare. Pariformi
ter quo ad voluntatem de omni illo quod opera-
tur per bonũ suũ beneplacitũ: quia hec voluntas
dñtaxat est respectu boni. Sed quo ad voluntatez
permissionis est maior difficultas: quo pacto hu-
mana sese habere debeat voluntas: quia hec volũ
tas non dicitur nisi respectu peccatoꝝ ⁊ operatio
num damnandarũ ac detestandaꝝ: vt permittit et
fert damnatorũ damnationẽ/⁊ obstinationẽ obsti
natoꝝ/maliciã malorum/subtractionẽ gratie pec
catoribus. Interrogabitur ergo sic: sit exẽpli gra E
tia. Voluntas tua assimilatur ne voluntati dei: ꝙ
velit separari a deo/⁊ esse extra gratiam suã in pec
cato mortali indignus paradiso ad damnationem
eternam destinatus? Credo nullũ adeo esse insen-
satum/qui responderet voluntatẽ suã esse talẽ: ne-
q̃ quisq̃ est qui taliter dicere debet aut cõsulere.
Sed quid faciet sensus talis qui est contrarius dei
voluntati/voluntati inquã permissionis: que pro-
prie loquendo non est sua voluntas: sed est ira sua/
displicitum suũ: ⁊ iusta cõtra peccatũ indignatio.
Respondeamus/voluntatẽ dei quam dicim⁹ per-
missiuã proprie non esse affirmatiuã/sed negati-
uam vel priuatiuã. Ideo non oportet dare ꝓprie
voluntatẽ affirmatiuã/verum potius negatiuam:
in hunc modũ deo dicẽdo: Deus noster pater ce
lorum vis ⁊ precipis ne peccemus: verum est ꝙ ad
benefaciendũ nos non compellis: ⁊ si peccare vo-
lumus/illud fers ⁊ tuam nobis aufers gratiaz: qđ
te iustissime facere posse fateor equidẽ: sꝫ chare do
mine deus te rogito mihi parcas ꝙ facio ac feci
malum: ⁊ quod tu pateris me facere. Atq̃ modo ⁊
deinceps non patiaris me contra tuam peccare
voluntatem. Est quasi dicere vt tuam auferas ꝑ-
missiuam voluntatem/⁊ eam conuertas in volun-
tatem tui beneplaciti: per hoc vt agam bonas o-
perationes. Scio enim te non velle me in pecca-
to permanere/⁊ sine gratia tua esse: posteaq̃ mihi
precipis contrarium. Hec assertio nimis bonitati
tue est contraria dicere te velle ꝙ peccem: et te me
peccare facere: cum tam districte peccatum prohi-
beas et punias. Possumus fm has quatuor do-
ctrinas/que (vt verum dicatur) difficiles sunt et si
ne continuo vsu ⁊ meditatione intellectu subtiles.
Dicere possumus ⁊ cognoscere modum concor-
dandi voluntatem nostram voluntati diuine in
omnibus casibus simpliciter nostram vtilitatez:
siue sit prosperitas/siue aduersitas/siue in propria

ꝑsona/siue ī alio/siue in ꝟtute/siue ī pctō. Et hoc est veluti lux quedā q̄ monstrat ⁊ ostēdit viā bene viuendi/tractatu supi⁹ de ꝯsolatiōe mortis parentū nolato/ꝑ decē ꝯsyderationes/q̄ incipit: Eo ꝙ oīs humana creatura: q̄ multo tpe añ hanc p̄mā cōsyderationē fuit compositus.

Solēnis oratio ex

parte vniuersitatꝭ parrhysieñ. facta ꝑ excellētissimū doctorē Joānē gerson/ī p̄ntia regis Karoli sexti delphini/cōpluriūq; ducū comitū atq; dn̄oꝝ de stirpe regia: insuꝑ ⁊ mltoꝝ singuloꝝ statuū hoim

F 

Iuat rex: viuat rex: viuat rex. iij. Regū. i. Uiuat corꝑaliter: viuat politice ⁊ ciuiliter: viuat sp̄ualiter ⁊ indesinēter. Justis ē causis (vt mea fert opio) offert ac ꝓponit salutationē istā regis filia studioꝝ mater/pulcher ⁊ clarus sol frācie/imo ꝟo toti⁹ christianitatis: parrhysieñ. vniuersitas a qua huc missi sumus in honorabilissimū conspectū vestrū o rex nobilissime ⁊ excellēs p̄nceps/⁊ oīm dominoꝝ sublimis ⁊ sapiētissimi ꝯsilij: qd̄ iure optimo dignitatē/magnificentiam ⁊ regalē rep̄sentat maiestatē. Missi inquā sumus vt de vita regia/de bono suo/totiusq; regni a nobis sermo habeat: nō per magistralē quidē autoritatē aut p̄sumptionem vllā: absit talis oīs suspitio: sed oīm cū humilitate/deuotaq; exhortatione/sicut patri obedientissima filia/sicut subdita iustissimo suo ⁊ supremo dn̄o. Eapropter ꝑ preces/supplicationes aut impetrationes suū sumit initiū: israelitici ppl̄i ꝟbo ad Salomonē vtēdo: cū dauid se adhuc sup̄stite: Salomonem trono suo iussit insidere atq; regnare: q̄uis esset admodū tener et iuuenis. Sicut notat. i. Paralip. Id autē factū est ad matris ei⁹ Bersabee supplicationem. Tunc iuxta regiū mādatum/approbationisq; leticie et exultationis signū/vociferare totus incepit populus: Uiuat rex ⁊c. Legimus Dan. ij. ca. ꝙ cū magne Babylonis sapientes: qui tūc vrbis illius vniuersitatem agebant: ad regem Nabuchodonosor venissent pro somnij sui expositione: eorū sermo nostro assimilabat sermoni: Rex inquiunt/ in sempiternū viue.

G Uiuat rex: est pulcher accessus/sapiensq; salutatio. Quid igit mirū si regis filia eā imitet sapientiā ad dicte vniuersitatis assimilationē: quia vltra acquisitas ⁊ naturales scientias/ quibus illa solū p̄stabat: hec parrhysieñ. vniuersitas/p̄ma est ⁊ p̄ncipalis scientiaꝝ inspirataꝝ p̄mo homini a mundi initio in terrestri paradiso: q̄ ꝑ successum ad Hebreos deuenerūt ꝑ Abraam: vt Josephus scribit ad Egyptios/de egypto ad Athenas/ de athenis ad romā/a roma deniq; ad Parrhysios. Hec inquā vniuersitas multo preclariorē vere fidei sempiterneq; vite q̄ altera habet cognitionē. Quam ob causam lumē fidei/veritatis magistra/ clarum lumē toti⁹ sctē eccl̄ie ⁊ christianitatis ē appellata. Eapropter scit et debet iure optimo dicere: Rex ī sempiternū viue. Uiuat rex. ¶ Cōsyderat ⁊ nouit etiā regis filia suū bonū/suā fortunā/suū honorē/suā custodiam atq; ꝓtectionē a rege vt vero patre. dependere/ꝑ benignā/ciuilē ⁊ dignatiuā adoptionē. In salutem illius est salus sua. Quid ergo mirandū est si ip̄a desyderat et precat bonā regis vitam: dicitq;: Uiuat rex. Insuper regis filia/ excellentiorē titulū eidē assignare p̄fecto nō possum⁹/ dirigit ac deflectit per vniuersum gallie regnū sue oculos consyderationis/ sole clariores/ atq; Argi oculos numerosiores. Quapropter illi quā Ezechiel vidit bestiā/nō immerito cōparari potest plenā oculis ante et retro/intus ⁊ extra: Ezechiel. i. Heu in sua quid perspicit consyderatione: Uidet turbationē ꝑ omnē contumeliā/ꝑq; cruciātia tormenta. Uidet pluribus in locis oppssiōes populi crudeles/violentiā ꝓ iusticia/rapinam ꝓ misericordia/destructionē ꝓ ꝓtectione/subuersionē pro sustentatione/ꝓ pastoribus spoliatores/ ꝓ defensoribus persecutores/puellarū violationes/maritataꝝ p̄stitutiones. Et p̄fecto in sanctis nōnullis locis fieri ꝓphanationes locoꝝ taliū sanctoꝝ/homicidia pluriū: Imo quod peius est: horrendum ⁊ abhominandū hominē seip̄m occidere per insaniam et desperationē: qm̄ mala ad que cōpellit/ferre nō possit. Et vt breuiter dicā: ip̄a videt verendaꝫ ⁊ miserabilē regni huius (quā deus auertat) dissipationē: nisi remediū ꝯueniensq; apponat ꝓuisio. Nam s̄m ꝙ scribit. ij. Machab. iiij. ca. per omne D summi sacerdotis iudiciū/sine regali ꝓudentia impossibile est rebus pacē dare. Ad has res regis filia vigilantissima huius regni potentissimi christianissimiq; alta clamitat voce ꝑ ploratus ⁊ suspiria: viuat rex. Cur: Quia nouit optime quod ait sapiens Prouer. xx. Rex q̄ sedet in solio iudicij/ intuitu suo dissipat oē malū. Ecq̄s est hic intuit⁹: Est ei⁹ ꝯsiliū. De quo alio ī loco dicit sapiēs: Ibi salus vbi multa ꝯsilia. Uelit de⁹ vt h̄ intuitu dissipent oīa mala: quēadmodū expediens esse cognoscit: ⁊ nos oēs sp̄am⁹ cū eos respicim⁹/q̄ ob illā rē nobis hic assistūt: atq; nos vsq;adeo benigne audiunt. Sed vlterius filia regis scientiaꝝ mater scit et cognoscit per theologorū/iuristarū/phorum et poetarum doctrinas: et p̄sertim per expssam Aristo. in politicis determinationē: ꝙ regnū est politia et gubernamen melius/durabilius/cōuenientius ⁊ rationabilius q̄ quodcūq; aliud/qd̄ sit ad totius vniuersi gubernationis exemplar: que fit per vnū deū supremū. Mūdus inq̄t Aristo. xij. Metaph. nō vult male gubernari: ⁊ pluralitas principū seu principatuū est mala: vnus ergo princeps. Sic Homerus/sic Plato/sic complures quantūcūq; ad extra/vt populo placerent/idolatre senserunt. Sic minor mūdus/hoc est hō: vnā solā oīa intra se regentē aīam habet rōnalē. Habemus. i. Machab. ij. capite: ꝙ post mortē Alexandri q̄ solus dn̄abatur: creati ⁊ diuisi sunt plures dn̄i. Sed quid dicit textus: Et multiplicata sunt mala ī terra. Nulla fides regni socijs oīsq; potestas. Im-

patiens ꝯsortis erit. Nec fides nec lex est his q̄ si-
mul regnāt siue dominant. Cognoscate ergo o no
bilissimi ꝛ excellentes dn̄i/quō magno iure ꝛ iusta
de causa filia regis Francie bonū toti⁹ reipubli-
ce desyderās regimē: optat ꝛ petit viuere vnū pn̄-
cipē/vnū regē/vnū singularē dn̄m. Ideo dicit: Vi
uat rex. Et finaliter quo ad hoc: q̄s est quin hn̄ iu
dicet: ꝛ cognoscat detestabile/maledictū ꝛ execra-
bile schisma: qd̄ tā longo tp̄e totā dissipat ꝛ deua-
stat ecclesiā: nunq̄ ꝯueniētius extirpari seu extru
di posse/q̄ per christianissimū francie regē/suorū
I pdecessor exempla sequentē. Quantū ergo q̄libet
bonus christianus desyderare debet/q̄rere et ama
re sancte ecclesie/ imo totius christianitatis pacē
tm̄ debet dicere/p̄caritꝫ supplicari/Viuat rex. Re
citat nobis Biblia Neem. ij. q̄ cū Neemias legꝫ
doctor vellet a rege Babylonis israelitici popu-
li captiui liberationē impetrare: ac etiā Hieroso-
lymitanū templū reedificare: sic sermonē incepit
Rex in sempiternū viue. Debet igit regis filia/ le
gis magistra quo ad libertatē franci populi ꝛ tem
pli (nō quidē materialis/sed sp̄ualis ꝛ mystici toti
us sancte ecclesie) restaurationē dicere ꝛ incipere
Viuat rex. Qui sic nō optat ꝛ desyderat: aut q̄ re-
gale dominiū in aliā mutari vellet politiā aut cas
sari/destrui/siue maliciose diminui: ostendo ꝛ pnū
cio talē se nō demonstrare legitimū sancte ecclesie
alumnū/nec bonū regis subditū: ꝛ (quod peius ē)
deo ꝛ dei resistere ordinationi. Illud speciali⁹ lo-
cū in regis Francie potestate q̄ in alijs. Quare?
quia eius potestas singularius q̄ alie potestates a
deo approbata ꝛ honorata est. Ecqui? qm̄ cū san
ctus Remigius Clodoneū p̄mū regē christianū
baptizaret: eū vnxit sancte lampadis oleo miracu
lose misse: quē cōsecrauit in signū potentie/ꝛ tan-
q̄ sacerdotali aut pontificali fungentē dignitate.
Hic itaq̄ dei miraculis cōtradiceret: ꝛ tanq̄ schis
maticus ꝛ seditiosus reputādus esset: qui huic p̄-
ci ꝛ pulchro huic non cōsentiret clamori: qd̄ legiti
ma et deuotissima regis filia singulis adimplet di
ebus: Viuat rex/viuat rex. ¶ Verū est materiam
impr̄sentiarū pponendā/tractandā/ꝛ deo dāte hn̄
terminandā: talē in se difficultatē/ sublimitatem ꝛ
arduitatē hr̄e: vt nō hn̄ deduci possit/aut conueni
entē sortiri effectū absq̄ speciali sp̄ūssancti gratia
ꝛ illius q̄ dicit: Sine me nihil potestis facere: Jo.
xv. In cuius manu sunt oīa regna mūdi. Estq̄
valde congruū semp incipere ab orōne: quemad-
modū regis filia a p̄ncipio in pcessionibus et mis-
sis effecit/et adhuc perseuerat supplicādo: Viuat
rex. Qm̄ cor regis (inquit Sapiēs Prouerb. xx.)
est in manu dei/vita sua/sanitas sua/regnū suum/
psperitas sua. Et mihi quid/ qui in scientia ꝛ elo
quentia meā sentio insufficientiā/ꝛ in alijs omni-
bus ad tam sublimē ꝛ adeo dignā materiā propo-
nendā. Et (vt res postulat) viuaciter ꝛ pprie expo
nendā habita metuēdissime p̄sentie vestre ratione
K cui grādis inest dignitas/excellētia ꝛ prudētia: si-
cut nemo ignorat. Quid inquā agendū est mihi?
quo recurrendū? nisi p̄ncipaliter ad dei auxilium.
Et quia ad id ego nō sufficio/et materia publica

vnūquēq̄ tangit ꝛ cōprehendit. Exurgem⁹ si pla-
cet cōmuni ꝯcordia deuotoq̄ ꝯsensu corda nostrā
leuando ad deū: sine quo nihil possumus. Jacia
mus spem nostrā/desyderiū ꝛ ꝯfidentiā suo in au-
xilio. Et in nobili hoc ꝯsilio deuotū hymnū q̄ my
sticus est/exordiemur: q̄ ꝛ dicit/cū sancte eccl'ie ce-
lebrant ꝯcilia: vt de⁹ sm̄ pmissum suū ibi sit: vbi
multi nō tm̄ duo aut tres in suo noīe congregati
sunt. Et dicamus vt bonū nanciscamur p̄ncipiū/
mediū ꝛ finē. Veni creator sp̄us mentes tuorū vi-
sita: imple supna gratia q̄ tu creasti pectora. Com
ple precamur bonū in nobis desyderiū/ p sanctaꝫ
tuā ac secretam inspirationē. Et quod est illud de
syderiū? Tu nosti: Viuat rex. ¶ Et tu nobilissime
et excellens princeps. P. et vos domini mei oēs
patienter et benigne que dicā intelligite/nō perso
nā considerādo (humilis em̄ paup ꝛ indigna est)
nec ruditatē aut sermonis indiscretionē/sed poti-
us ad factū in se respicite/quod adeo iustū est: nec
aliud in ꝯclusione nisi viuat rex. In dei gratia/cō
fidentia et beneuolentie vestre. Et qm̄ materia de
qua locuturus sum/et regis filia p qua dictur⁹ sū/
beneuolā debēt habere audiētiā absq̄ tedio ꝛ ma
la suspitiōe nocēdi cuicūq̄ psone pue aut magne.
Id deus a me phibeat. Nimis em̄ obligor oībus
ꝛ male par p iniuriā inestigaret: pcedā ergo vlteri
us i facto nostro: sed p̄us hūilē faciā grār̄uactiōꝫ
ꝛ deuotā supplicationē. Grār̄uactio ē ad deū sup̄ L
mū regē/ad btāꝫ v̄ginē mariā/ad sctm̄ Dionysiū
Frācie patronū/ad totā celestē curiā/ꝛ ad vos ex
cellētissimos dn̄os hac de cā: q̄a oēs nos hūiles
vestri subditi: pfecto magna cum leticia ꝛ iocun-
ditate cordis/vos intuemur presentialiꝫ cōgrega
tos: comuni quadā concordia cōfirmatos/ꝛ p iu-
ramenta ꝛ p literas cōiunctos: vt bone ordinati-
oni/regie dispositioni/et regno suo supintenda-
tis. Hn̄ igit inceptū est/vt pficiat quod supplicat
regꝫ filia: Viuat rex. Et pculdubio valde necessa-
riū est talē fieri concordiā. Aliter em̄ quō cōgrue
ad regis factū ꝛ regni pcedi potuisset? Lib. iiij. ca.
ij. recitat Valeri⁹/ plures romanos inimicitias et
mortalia odia admuicē habētes: cū p̄mū se ad of
ficiū aliquod reipublice simul eleuatos conspice-
rent ad concordiā venisse: vt fuerūt Marcus emi
lius/et Fuluius flaccus. Item sextus Liui⁹ et Ne
ro contra Hasdrubalē. Si em̄ ciuitatis guberna-
tores inter se diuisi sint/pl⁹ alter alteri nocere co-
nabit: ꝛ quod alter effecerit destruere q̄ aliud q̄c-
q̄/quin etiā cōcordia bona ꝛ vnio vestra: male vo-
bis volentes confundet/iocunditateꝫ bonis tri-
buendo amicis. Quia vt dicit Sapiens: Frater
qui adiuuatur a fratre/quasi ciuitas firma. Et vir
tus vnita est fortior seipsa dispersa. Affirmat Ju-
lius cesar/q̄ Francor consensui totus mūdus re
sistere nō posset. Quomō erit talis ꝯsensus? Per
p̄ncipaliū dominor concordiā. Si autē dissensio
fuerit/oīa diuidentur: effusa est contentio sup p̄n-
cipes: ꝛ errare fecit in inuio et nō in via. Ad id fa- 215
cit historia per Macrobiū de Athenarū rege re-
citata: qui hac cōsyderatione cū filio suo in gratiā
redijt: q̄uis eū grauiter p̄us offendisset: videmus

ad mala agēda hoīes ꝯgregari ⁊ vniri Herodē ⁊
Pilatū/vt Jesum christū ꝑsequerent̄. Latrones
vt spolient ⁊ furent̄. Infernales inimicos/vt eoꝝ
astutijs hoīes grauent̄. Multo plus vniri debent
dn̄i ad bn̄ agendū: qm̄ eoꝝ dissensio nimiū est no-
ciua. Et vt dicit Horacius: Prorsus sup miserū
recidit ppl'm: quicqd delyrāt reges plectunt̄ achi
ui. Gratie deo q̄ hāc bonā vobis tribuit volunta-
tē. O q̄ magnū bonū. O qualē iocunditatē i hac
vnione inuenimini/potius q̄ discordia: deus bonā
concedat perseuerantiā. Hec est supplicatio no-
stre adiuncta gratiarum actiōi/vt perseueretis de
bono in melius: alioquin hec pax ꝓdessent. Sed
dicet aliquis: Est fortassis pax ficta ⁊ conficta: est
dissimulatio ad magis nocendū et aggrauanduꝫ
populum. Omne preteritū obliuioni tradi debet.
Post inimicitias irā meminisse malorū est: ait Ca
to. Dicit Tullius in Julij cesaris laudē: ꝙ nihil
obliuiscebat̄ preter iniurias: quod illi ad victori-
am obtinendā non parū ꝓstitit adiumēti/et ex in
genuo emanat animo. Fieri potest (dn̄i mei) hac-
N tenus multa facta et dicta hincinde esse/nunc per
hos/nūc per illos: que ad vnius tendebāt depssio
nē/aut alterius exaltationē: eo ꝙ vnusquisq; ma-
gistro suo ⁊ parti sue bn̄ seruire ⁊ cōplacere nite-
bat̄. Verū id obesse nō debet: imo potius dicēdū
est/qd̄ Octauianus Herodi ait: q̄ ꝓ Antonio cō-
tra eū fuerat: fatebaturq; se Octauianū destruere
voluisse/vt bn̄ famularet̄ suo magistro. Non inui
demus (inquit Octauianus) virtutibus: si cū ad-
uersario meo seruires/illi fidelis fueris. Sic mihi
quoq; facies/cū meas tutaberis partes: atq; ei ve
niam dedit. Consydero insuper dissensionē locuꝫ
habere potuisse absq; odio aut maliuolentia: quē-
admodū inter sanctū Paulum ⁊ Barnabā: quod
fit cum certo dei nō sentitur voluntas/in eo quod
agendū est. Sicut in Daniele habemus de duob9
bonis angelis/s'm sanctū Gregoriū. Sed pona-
mus odia et iniurias interuenisse. Nonne meli-
us est eas deleri atq; obliuisci propter bonum re-
gis et totius regni/q̄ in destructionem omniuꝫ et
euersionē continuari? Legimus grecos quando-
q; vt bonū publicū melius sese haberet/cōmunē se
cisse concordiā: q̄ manestia nominabat̄: quaꝫ nos
abolitionē dicere possumus: in q̄ de oībus venia
dabatur/absq; vllius iniurie aut vltionis in poste
rum memoria. Multi nobiles romani eligebant
potius extremā obire diem/q̄ destruere/aut patri
am aggrauare/quantumcūq; iniuste ꝑ suos exula-
rent. Patuit de Themistocle: qui ob eā causaꝫ in-
ter sacrificandū thaurinū potauit sanguinē. Om
O nia ergo bono regis ac regni donent̄: nec iniurā
dum a vobis prestitum floccipendendū est. Jura
mentū vinculū forte est/si modo licitū sit: nec est
qui de eo dispensare possit: et ꝓsertim cū sit pro-
pter tam magnū bonū. Scimus ne de regulo (q̄n
tumcūq; pagano) ꝙ potius elegerit ad suos reuer
ti inimicos carthaginenses/q̄ suā ꝓmissionē fal-
sam reddere/et irritari ingenui hominis ꝓmissuꝫ:
⁊ regis verbū seruari debēt. Ob eā causā rex Joā
nes Angliā repetijt. Jepte ꝓprie filie nō pepercit.

Nec mirandū est/si vos dn̄i mei iuramentū presti
tentis bono regis et regni vnanimiter intendere
velle: cuꝫ et id in sua institutione rex noster iuret.
Abeant igit̄ adulatores hinc et illinc/vtriusq; scꝫ
partis/quo ꝑ ficta sua verba ꝓlures facerēt petras
aut fere paradisi angelos si audirentur/aut eis fi
des adhiberet̄. Studiū eoꝝ oīe est/diuisiōes dis
seminare ꝑ iniquas relationes/vt boni appareāt
famuli/aut boni amici: aut vt cōplaceant. Sciunt
eñ optime libēti animo de eis qui odio habētur
mala verba audiri. Audiant̄ v'ba pacifica vt pax
perseueret/quemadmodum supplicamus. Extru
dat̄ quicūq; culpa sua primā concitabit discordi-
am. In ea ꝯscientia et bona spe reuertar vnde di-
gressus sum: et declarabo quid perat̄ per pulchrū
illū clamorē: Viuat rex. ¶ Diuisio hui9 ꝓposi- P
tionis. Tam in nature libro q̄ scripture triplicem
reperio vitā. Vitā corporalē/carnalē ⁊ personalē.
Vitā ciuilē/politicā aut vniuersalē. Vitā gratie di
uine siue sp̄ualē. Prima defectibilis est. Secūda
ꝑmansibilis. Tertia ꝑdurabilis. Prima vita cor-
poralis. s. in ꝯiūctione aīe ⁊ corꝑis manutenet̄: de
qua Geñ. ij. Fact9 est homo ⁊c. Et ꝓpheta: Quis
est homo qui viuet? Vita ciuilis in cōiunctione ⁊
⁊ vnitate dn̄i/et subditorū in vna lege ⁊ iusta ordi
natione cōseruat̄. De hoc phs ponit in politicis
q̄ in legibus est vita ciuitatis. Et ap'ls comparat
corpus mysticū ad verū: eadē ratione ad Roma.
xij. et. ij. ad Corin. xij. et ad Ephe. iiij. Tertia vita
sp̄ualis manutenet̄ per coniunctionē dei ⁊ anime
in charitate ⁊ amoris vnitate: de qua ad Gal. Vi
uo ego iam nō ego: viuit v'o in me christus. Vnā
quāq; harū vitarū ⁊ oēs simul postulamus regi
nostro dicēdo: Viuat rex: viuat corꝑaliter: viuat ci
uiliter: viuat sp̄ualit̄. Hic recte sermo haberi pos
set de tribus pulchris liliorꝫ florib9 aureis i cāpo
armorꝫ regaliū scuti resplēdētib9. Posset etiā ad
duci fictio poetica de rege Herilo: quē dicit Ver-
gilius tres habuisse aīas et tres vitas. viij. Enei-
dos. Nascenti cui tris aīas feronia mater: (Hor-
rendū dictu) dederat terna arma mouēda. Ter le-
to sternēdus erat: missa faciamus hec et dicamus
Vita prima defectibilis est: hodie rex/cras morit̄.
Eccl. xij. Secūda vita diuturnior est: quia ꝑ legiti
mā regalis stirpis deriuat̄ successionē. Estq; ama- M
bilior ꝓma/quantū bonuꝫ publicū ꝓstat priuato.
In cuius signū princeps bonus corꝑalē suaꝫ ex-
ponit vitam ꝓ ciuilis vite tuitione. Exempla sunt
innumera. Tertia vita diuina est ⁊ ꝑpetua: q̄ alijs
duabus longe est ꝓstantior. Nam vt dicit Jesus
christus: qui gratia dei caret/nil habet qd̄ ei ꝯdu-
cat. Quid ꝓdest homini si vniuersum mundū lu-
cret̄: anime vero sue detrimentū faciat? Mat. xvi.
Mar. et Luce. ix. Sed eleuate queso paulisper ve-
stre ꝯsyderatiōis oculos ad regis filiā: eosq; a me
auertite: statū ei9 ⁊ cōpositionē ꝯtēplemi: ⁊ ꝑcipie
tis ꝯuenientissime ad eā ꝑtinere facto ⁊ v'bo nobi-
lem hūc clamorē: Viuat rex. Quare? Videte medi
cine facultatē: q̄ curat ⁊ gubernat vitā corꝑalem.
Videte phiam moralē/ethicā/economicaꝫ/politi
cā: ī quib9 artes ⁊ decreta ⁊ leges tractāt: ⁊ inue-

nietis his duab⁹ facultatib⁹ vnā ciuilē ⁊ politicā
regi ⁊ gubernari. Theologia est magna vite spūa
lis diuine ⁊ catholice gubernatrix. Nemo ḡ regie
filie obstare audeat: qñ publice vbiq̃ dicet: Uiuat
rex. Ipa enī ea est qn ppriū est semp ad pacē mdu
cere: q̄ p Palladē sciētiaꝝ magistrā figurata est:
q̄ qdē Pallas nomē athenis cōi olim iudicio indi
dit: cū mare aut neptunus illis nomen īponere
R vellet. Dictū ḡ fuit ꝙ qui regē magis pduceret
pficientē nomen athenis esset inditurus. Pallas
itaq̃ oliuā germinari fecit in pacis signū. Mars
aūt equū q̄ preliū designabat/ pacē censuerūt me
liorē. Potest igif̄ dicere vniuersitas iḡ Cañ. viij.
dicit: Facta sunt corā eo tanq̄ pacē reperiens: nec
cōtraria audiantur mēdacia. Si qui eā partialem
T fuisse vellent/ insimulare ea in materia. Quia nūq̄
cuicūq̃ diō vllos dedit deputatos/ quin fuerit et
sit parata dare cuicūq̃ volenti tendere ad bonam
regis vitā ⁊ iusticiā. Regie filie munus est tracta
re ⁊ docere veritatē ⁊ iusticiā. Seq̄ adiungit ⁊ ad
heret cuicūq̃ q̄ iusticie ⁊ veritatis tuetur partes: et
in ea intentiōe vna cū ipa eiusq̃ legitimus suppoſi
tis viuere ⁊ mori nō recuso. Et si dicat quispiā q̄d
vniuersitatis interſit/ qñ poti⁹ studeat ⁊ libros su
os visitet. Est exigua nimiū consyderatio/ q̄d pro
desset scientia sine opatione? Sciētia abscōdita et
thesaurus inuisus/ q̄ vtilitas in vtrisq̄? Non solū
addiscendū est vt sciamus/ sed vt doceamus ⁊ ope
remur: Ethicoꝝ. ij. Si cōcionator doctor aut bac
calaurius pōt ⁊ debet doctrinā quā didicit (vt ali
os instruat) publicare. Regis filia tāti magistris
referta/ claudet ne os suū? abscondet ne lumē suū
sub scamno? ⁊ sciētiā suā in terra? hoc dicēdū est
S minime: thronus salomonis (q̄ regalem figurifica
bat potestatē) duob⁹ sustentabat brachijs: dextro
videlicet ⁊ sinistro: qui qdē thronus est elax specu
lū qḋ Uergilius ferť cōposuisse vt romā conspice
ret: q̄ ipm oia monstrabat: brachiū sc3 militare ⁊
ecclesiasticū. Si ergo miles p iusticia tuenda se vi
tāq̃ suā exponat in bello: brachiū ecclesiasticū in
parrhysiēsi vniuersitate finet ne ola caderet? nec
bñ diceť? nimis pfecto rephensibilis foret si id fa
ceret. Cōsyderate ḡ quō regis filia tanq̄ clarus ocu
lus in hoc regno posita dicit: vt oia facienda pui
deat: ⁊ veluti custodia in alta turri posita pspiciat
ne vllū malū accidat: aut est veluti imago palla
dis in pncipali turre troiane vrbis/ q̄ ꝑ illū appel
lata est/ posita: q̄ quidē imago si diu durasset/ troia
interea nō desijsset. Uniuersitas que talis est/ clau
det ne oculos? tacebit ne patief ne auferri ⁊ fura
ri? vbi esset filie patri subiecte fidelitas? vbi esset ti
mor pene quā p Ezechielē pbyteris cōtra vitia ta
centibus minaf deus: Ezech. xxiij. Plutarch⁹ bō
vnicus ausus est imperatori Troiano gubernādi
modū describere: magna cū libertate adiiciēs: Si
tu inquit bene regnare desyderas: in Plutarcho
tuū habes introductorē: sin aliter facere vis/ liber
hic testimoniū erit: te ad imperij destructionē au
tore plutarcho non properare. Quare ergo nō po
test ⁊ debet similia ꝯ ba veritatis magistra regi suo
C ⁊ domino liberius intonare? Quid totus diceret

frācie populus: quē quotidie vniuersitas p suos
subditos ad patientiā ⁊ bonā obedientiā regis et
dñoꝝ adhortat. Si nō eque bñ regi loquerer/ vt sese
benigne/ iuste ⁊ rōnabiliter erga pplm suū habe
ret/ videret adulationis et dissimulationis facere:
nec vnq̄ pp̄ls nos audire vellet. Deniq̄ vniuersi
tas rep̄sentat ne vniuersū regnū? imo vero totum
mundū/ inquantū aduenerūt aut aduenire possunt
supposita/ vt doctrinā sapientiāq̃ acquirāt. Ipa
est tāq̄ vigorosū seminariū totius corpis publici
ex quo doles nascanť toti⁹ pfectiōis. Ideo debet
vniuersitas p tota frācia/ p oibus statibus: quoꝝ
aliquos ipa habet studētes p amicis oibus i gra
uibus existentibus afflictiōibus/ q̄ huc venire nō
pōt: nec doloroſe eoꝝ interesse lamentationi. De
bet inquā rogare ⁊ dicere: Uiuat rex/ viuat rex/ vi
uat rex. Et ad hoc se bñ vestra ostendit cōcordia
no bilissimi principes. Cū vsq̄adeo plenariam illi
datis audientiam: de quo gratias vobis agimus
supplicātes/ vt principalē ꝯ triplici vita regis ma
teriā benigne audiatis.

De corporali vita regis

Pars prima.

Uiuat rex. Primo vita corpali: q̄ ppor
tione ⁊ harmonia ꝯgrua q̄tuor q̄litatū
pmar/ caliditate/ frigiditate/ humidita
te ⁊ siccitate pſuat ⁊ manutenet. In q̄tuor ꝯtran
arū q̄litatū disproportione. In corpibus huma
nis vitat ⁊ naturaľ cōsūpit cōplexio/ habēdo ca U
lorē nimiū aut frigus nimiū/ fm ꝙ experientia infir
mitatum demonstrat. Accipiemus igif hic nostre
supplicatiōis pmū articulū: qui est de regalis pso
ne bono regimine: ⁊ q̄tuor dicemus psyderatōes.

Prima consyderatio

¶ Quantū diligēda est boni regis sanitas ⁊ vita
corpalis: tm̄ nō est vilipendēda aut odio habēda
regis filia: ⁊ spēaliter quo ad medicine facultates/
dicendo medicos nemini pdesse/ aut quouis alio
mō. Medicina enī post deū eiusq̃ auxiliū ea est q̄
in primis pdest ob hanc vitā conseruandā. Ideo
sperni nō debet tanq̄ nocina ⁊ inutilis.

Secunda consyderatio.

¶ Boni amici et fidi subditi sanitatē ⁊ corpora
lem regis vitā pcurare debēt nō aliter ꝙ ppriam
omīs auferendo impedimēta ipsam aggrauantia
aut ad eā sanitatē habendā nocentia: etiā si eis nō
omino cordi esset. Sic enī vnusquisq̄ fieri i se vel
le deberet postularetq̃ de facto/ vt violenter reti
neretur: si per ignorantiā aut aliter labi aut se lede
re vellet. Et multo plus si ab vnius talis vita to
tius regni bonū dependeret: sic agere erga princi
pem aliquē: nō esset resistere aut contrariari eius
ditioni aut potestati: sue manū in christū dñi inij
cere/ ve: potius obedire atq̃ obedientiā puidere
veluti si qs haberet p infirmitatē toti corpi noci
uū/ auferret igni aut cultro. Ad illud vniri debēt ⁊
puenire oēs regij sāguinis ppinquiores: absq̃ h
xt. vnus perdat et ali⁹ sequaf ad male cōplacēdū:

x ## Tertia consyderatio.

¶ Quāuis regia vita corpalr diligenter sit q̄rēda: nihilominus tñ hoīb9 anathematizatis et maledictis a deo sctāq3 ecclīa fides adhiberi nō deb3: nec ad ɔsilia sūt admittēdi: quēadmodū sūt sortilegi / magici / icātatores / et id generis stolidi hoīes et puerili. Sic em̄ agere nō mō nihil eēt pficere / verūetiā certis īpedimētis bonā regis vitā et sanitatē īpedire: quēadmodū I.iij.pūcto de spūali vita clari9 ostēdet

Quarta consyderatio.

¶ Ad bonā corpalē regis vitā hñdā: ɔueniēs eēt et necessariū adiuuāte vita ciuili et spūali (q̄ meliores sūt) q rex sp bona associaret comitiua / saltē prudentū viroz / electoz statuū / honorū moz / deo deuotoz / et ad bonū publicū fidissimoz: semp bona verba bonū tenēt locū / et adhuc pl9 bonū exemplū nec adeo regia vita opp̄mi aut fatigari deberet: sicut sepenumero visū est / in grāde regis p̄iudiciū: imo vero totius regni / ob irrōnabiles et onerosissimas satellitū petitiones. Uelit de9 vt his aut silibus ɔsyderatōib9 obseruatis nostra exaudiatur
y orō. Uiuat rex. Est hic notādū i eo qd dixi: siq3 d regia vita dicturus: verba ea obseruari debere in nobilissimi delphini psona: p̄mi et veri regis heredis. Est em̄ tāq̄ vna cū rege psona / s̄m sapiētis dicm̄ Eccī.xxx. Mortu9 est pater / et q̄si nō est mortuus: reliq̄t em̄ silē3 filiū post se. Pater post naturalē aut ciuilē mortē / i filij sui adhuc viuit psona. Inde est q pater et mater tātope filios suos i hereditate aut dominio eis succedere desyderāt: qd vsq3 adeo verū est / q mater Clodouei burgundie regis (sic em̄ tūc Burgūdie dux nolabat) spōsa: poti9 tres suos filios mori elegerit / q̄ vt includerent / et ab hereditate secluderent. Sic p coz auunculos de duobus factū est. Tertius vero Clodoueus fuit reseruatus: tūc ambitio crudelis pditionis mater / sine fide / sine lege / siue pgenie et ingenuitate regnabat. Habemus quoq3 diligentiā Bersabee vt filius suus Salomon post David regnaret: et sic de alijs. Si dixerit quispiā dominū Delphinu3 puerulū esse: cuius ergo reputādus erit estimationis? R̄ñde q cuiuscūq3 iuuētutis fuerit / est ver9 heres: et viuit rex in eius psona: totū etiā regnū vnitū et iunctū est ei p ciuilē alligationē tāq̄ naturali-
z ter / inq̄tū cōsuetudo valet naturā. Cōsuetudo dico est / q regnū per legitimā habeat successionem. Et hic p̄ncipal pboz fundat ratio / q̄ pbāt regnū meli9 p successiosionē q̄ electionē gubernari: eoq3 libētius ɔsueto q̄ extraneo aut nouo dominio p̄stat obediētia. In obediētia aūt totū dn̄atiōis bonu ɔsistit. Insup q̄lēcūq3 iuuētutē dn̄s me9 delphinus habeat: debet tñ hn̄ ɔseruari et edoceri: sicut mr scti Ludouici de ip̄o fecit: a quo tāta pdierunt bona: q̄uis adhuc iuuenis / regni susciperet gubernacula. Erat em̄ sapiens i suoz ɔsiliarioz sapia / potēs i suis militib9 / iust9 i bonis suis officiarijs. Inexplicabile ē q̄ntū doctrina bona p̄sit iuuenibus: multo tñ plus mala eis obest doctrina. Iosias cū octo tm̄ eēt annoz: regnare cepit, iiij. Reg. xxij. et tñ post david fuit fortissim9 et sapiētissimus ppt bonā illā istructionē / quā a legis et alijs sapiētibus adept9 est. Dicūt etiā hebrei et iosephus Salomonē sua in coronatione solū vndecim annos natū fuisse: quos seq̄ videt sāctus Hiero. id recitans p ɔfirmatione: q tpe suo nouē ānoz puer / ex nutrice sua pduxit filiolū. Nec Jonathas annosus erat / cū p p̄re suo Azaria p.xxv. ānos regnaret
viuēte q̄dē patre corpalr / mortuo ṽo ciuiliter p lepra / et ab alijs hoībus sepatione. Et dici pōt deu3 velle et posse sepius pspitatē regno p innocētiā puam / q̄ p magnos pctōres destinare: viso q tales pueri non se solū / vex totū coz dominiū ab incōmodis p̄seruarēt s̄m ordinē hierarchiarū. Hanc mō materiā dimittimus: velit deus vt rex nobilisq3 eius pgago sic seruent / gubernent et instituant: q nostrū cōpleat desyderiū et olm fideliū Francorū / qui hunc faciunt clamorē: Uiuat rex. A

De secunda regis vita: ciuili sc3. Secunda pars.

Ultra si placet pgrediemur: et de scd̄a regis vita ṽba faciemus / ciuili videlicet et politica: q̄ status aut regalis d̄r dignitas. Est q̄ eo melior sola vita corpali quo ip̄a ē diuturnior p legitimā successionē: et quo bonū cōe p̄stat pticulari aut psonali. Debet aūt fidel q̄sq3 subditus adeo aut ampli9 sollicitus esse facto et ṽbo: vt hec vita regis hn̄ ɔseruet / q̄ntū corpali vita ē p̄stātior. Sciendū g̃ est / i quo vita hec ciuil ɔsistat: et aūtē tetigimus / q i vnitate ɔseruet: nihil sine vniōe interuenire pōt: quemadmodū declarat sctūs dionys. gallie apl̄s vlt. de diui. no. et Boeci9 de ɔso. Unio aūt diuersoz sine ordine et ordinatiōe fieri potest minime. Ecq̄d ē ordo? Est cū res q̄libet id habet qd ad eā spectat i debito suo loco. Ordo est parium disparūq3 rerū sua vnicuiq3 tribuēs collatio. Ordo sine amoris vinculo manuteneri nō potest: vt
ostēdit Boecius / optando talē amorē sine defectu gubernare hoīes: quēadmodū mūd9 totus in bono et vnione regit. O felix hoīm genus / si vestros aīos amor quo celū regit regat. Cōcludo g̃ q odium et diuisio oi ordinatiōi ɔtraria / vitā hāc ciuilē et politicā destruūt. Hec ē expssa determinatio summi magistri iesu christi: i patētibus euāg. literis Lu.xi. Omē regnū in se diuisū desolabit. Ad melius aūt intelligendū illud / capiem9 huius vite mysticā ad verā silitudinē et dicemus: q quemadmodū corpal vita in bona pportione / ordinatiōe et harmonia p̄marū quatuor q̄litatū (vt dictū est) ɔseruat: et ē natural cōplexio: q̄ i vna iusticia natural q̄litatis s̄m medicinā custodit. Sic silr nō vita ista ciuilis manutenet et ɔseruat pportiōe et ɔiūctione quatuor cardinaliū aut p̄ncipaliū virtutū: q̄ sunt prudentia / temperantia / fortitudo et iusticia: q̄ quidē pportio generali quodā noīe iusticia ciuilis et legalis nominat / p̄nt iusticia est oīs virtus: aut noiat s̄m sctm̄ Aug. i vna epistolarū suarū / amor dei: in quē ordinari / iūgi et vniri debet oīs ṽt9. Cōsyderate ergo q postq̄ ciuil vita in vnione: amore et bona ordinatiōe q̄tuor istaz virtutū conseruat:

ipa p cōtrariū destruit. Unusq̄sq̄ nocet aut obest
C vite regie/qm̄ q̄tuor illis virtutib9 aduersat. Et q̄n
tū precat et desyderat/viuat rex:tantū nitī debz vt
q̄tuor he virtutes i rege regnēt: et in suo regno pru
dentia/tēperantia/fortitudo et iusticia:alioq̄n va-
na et ficta est vociferatio ore clamādo: viuat rex:et
facto necessarias illi9 vite causas destruere. Et quō
destruunt? Per falsitatē/pigriciā/luxuriā et iniu-
sticiā. Cogitemus itaq̄ et notemus queso supradi-
ctū sapiētis verbū: Rex q̄ sedet in solio iudicij/ in-
tuitu suo dissipat omne malū. Si dissipat oē malū
vitā habet ciuilē/sanā et pfectā. Sz videam9 q̄d eā
manuteneat/quatuor virtutes ipam cōcomitant.
Rex debet sedere. Sedet in signū tpantie aut mo-
derationis. Sic eīn designauit magister quidam
rome histrionē agentē/q̄ sociū suū carpsit:eo q̄ pn
cipē belligerū et oīa destruere volentē repsentaret.
Ipe vero principē effinxit sedentē et cogitabūdū:in
signū q̄ princeps tpans et bene pmeditans in oi-
bus actib9 suis esse debet. Rex debet esse in thro-
no:in signū firmitudinis et cōstantie:quēadmodū
thronus inferius q̄dratus est. Sicut tetragon9 si-
ne vituperio inq̄t Aristo.nec benedictiōe nec ma-
ledictione moueri debet nō plus q̄ dei angelus:
Rex debet sedere in throno:nō quocūq̄/sed equi
tatis et iusticie. Hec est tertia virtus/de q̄ dicit pro
pheta: Judiciū et iusticia correctio sedis eius. Rex
D diligēter intuitū suū ad cuncta dirigere debet: in
signū prudentie et veritatis. Intuit9 hic suū est cō-
siliū:in quo veluti in oculo nullū debet esse impe-
dimentū:nec pulueris auaricie/nec inflationis /p-
sumptionis et supbie:nec fumi odij/nec spissor hu-
mor carnalitatis:nec cuiuscūq̄ macule duplicita
tis aut mendacij. Rex eo mō sedens in throno iu-
dicij/intuitu suo dissipat omne malū omnēq̄ mali
ciā. ¶ Poesis seu fictio pulcherrima. Deduce-
re conabar q̄tuor hec puncta p historias et concor-
dantias: cōsyderando in secreto cogitatiōis mee
colloquio regiū statū regniq̄ eius: cū humani ge
neris inimicus et totius boni visus fuerat odiosiz
suū filiū magistrū capitaneū: peccatū scz vilē tyrā-
nū falsumq̄ pditorē fideli suo dn̄o et supremo deo
destinare. Quare? vt pliaret et destrueret quatuor
has virtutes/vt iusticie subuerteret thronum:et sic
auferret et interficeret oēm ciuilē regis et regni vi-
tam: qd̄ ne faciat/deo obsecro. Nec solus erat (vo
bis affirmo) magna et maledicta septē capitaliuz
et mortaliū vitior societas ei erat auxilio. Super-
bia/inuidia/ira/auaricia/acedia/luxuria/gula:cum
alijs quibusdā detestabilib9 stipendiarijs et crude-
libus expoliatoribus absq̄ numero: oībus eadem
est voluntas et cōiuratio ad internitiē. s. ponere pe
ne et culpe oēs virtutes. Stipendia eor sunt mors
Stipendia pctī mors: ad Rom. vj. Si timore/tre-
more et horrore ea cōsyderando affectus fuerim/
E nihil est qd̄ queras. Adhuc fremo et tremo qn̄ hui9
mihi subit memoria. Certe explicare nō possez de
cimā nec centesimā quidē partē dolorosor et affli-
gentiū cruciatuū quos pctīn abominabilis prodi
tor oēsq̄ eius comites periculosi cōtra pulchras
virtutes exercere volebāt. Notaui specialiter hic
q̄tuor maledictos expoliatores: q̄ sub vmbra boni
et interdū amoris occulte et implicite:interdū apte cō
tra nitebant et repugnabāt his virtutib9/q̄libz cui
libet. Adulatio mēdax ɔtra prudētiam et veritatē.
Delectatio acediosa et ociosa ɔtra fortitudinem et
stabilitatē. Rapina ɔtra iusticia et eq̄tatē. Voluptu
osus stat9 ɔtra tpantiā et frugalitatē. Nouerat hu-
mani generis inimic9/q̄ p falsos hos q̄tuor sa tel
lites/destrui posset totius reipublice vita ciuilis: tū
in capite/tū i mēbris: si eor non obstaret conatui.
Per eos eīn nō mō regal' dominij stat9 dissipare
tur: sed q̄libet triū statuū subditor ɔseruātiū et ma
nutenentiū statū illū supremū. Stat9 hi tres sunt:
status ecclīastic9/status militaris/et status ciuilis.
Et ɔtrariat adulator mēdax clericis et ɔsiliarijs/q̄
bus lesse dz prudētia. Delectatio voluptuosa ɔtra
riat militibus: q̄bus inesse debet fortitudo et bel-
lādi ɔstātia. Colorata rapina ɔtrariat iusticiarijs
q̄bus inesse debet ad bn̄ iudicandū eq̄tas. Sz pō F
posita status generalit ɔtrariat oīb9 magnis et p-
uis: vbi esse debet tpantia/et ad bn̄ se habēdū et ma
nutenēdū sobrietas. Status in se bonū est/p bn̄ et
honorabile: siue i clericatu/siue i militia/ siue i ci-
uilitate/sed qn̄ iniuria se iūgit et maritat alicui sta
tui/totū est pditū. Ex hoc matrimonio pudētissi-
ma nascit ples/dū iniuria copulat statui clericali
nascit sacrilegiū et simonia. In statu militari/ex-
poliatio et tyrannis. In statu ciuili/vsura et rapi
na. Propterea congruū mihi videbat et necessari
um pditoriā illā intentionē per q̄tuor illos occiso
res cōtra quatuor virtutes reuelare et declarare:
q̄ quidē virtutes bonā regis cōseruāt vitā. Et q̄re?
vt caueant/et hoies sibi ab eis caueāt. In eo eīn vi
debat et adhuc videt esse principalis regis filie in-
tentio: vt inueniat et de facto apponat congruum
remediū: non nimis ad particularē descendendo
modū/qui ad magnū regis ptinet consiliū: sed in-
quantū bone pdicationis doctrina sese debet ex-
tendere: nō vt doceat aliq̄d qd̄ vos nobilissimos
dn̄os lateat: nec quin pbe sciatis: sed vt admone-
atur et inflāmetur eius quod iā nouistis intentio:
quemadmodū predicat de morte: nō quin sciatur
moriendū esse: sed vt humiliemur/et ad bn̄ morien
dū pparemur. Certū est in pposito illo ac tali me-
ditatione ingens bellū in secreto mētis mee collo
cutiōe ortū fuisse. Nā dissimulatio ficta et timida G
mendacis adulatoris filia genita p ppriū amorē
cū cōmodo ɔcumbentē conabat: et omnino mihi si
lentiū imponere studebat: seditio crudelis/iacta-
būda et fatua. In oppositū trahebat partē: prior
dissimulatio locuta est/ et dixit: Quid meditaris
amice? Quid agere aut dicere tēta s? Vis tu ne mū
dum reformare aut corrigere? Scias pfecto eū ve
tustū nimis esse vt corrigat: nam correctione po-
tius peior efficeret/quemadmodū vetus patella
cuius si foramen vnū obstruxeris/duo aut tria no
ua parabis. Vel veluti veterē reparando tunicaz
aut domū: totū (vt videmus) rumpit et decidit. Si
ne sine (inquit) oīa seipsis emendabunt. Semp
fortis minat9 est debili/diues pauperi. Mali au-
tem peiorē semp habebūt partē. In hui9 ɔtrariū

tendere inuanū est conari. Nunquid consyderas
q̄s sis: ⁊ quo in ꝑiculo teip̄m ponas: statū tuum et
vitā amittendi? vis tu os in celū ponere? Dicere d
magnis p̄ncipibus q̄b⁹ dicere non licet quare ita
H agant. Dorsum habes nimis macrū ad onus taꝫ
magnū portandū. Nōne legisti in historijs q̄d cō
secuti sunt hi qui dn̄os magnos corrigere ⁊ doce
re voluerūt in boni cōis fauorē: Zeno/ Socrates/
Tullius/ Boetius/ ⁊ q̄ plurimi alij id morte eorū
experti sunt. Dn̄i (amice mi) semꝑ manent dn̄i. Et
q̄ cōe agit more populei folij mouet̃ ⁊ vertit̃: semꝑ
fortunā ⁊ casum sequit̃. Sicut dicit Iuuenalis: mō
vnū laudabit ⁊ in celū efferet: nec citius manū ver-
teris q̄ eū l̄ fimū aut dānū recidere ꝑmittat. Quid
dico recidere ꝑmittat? Imo ꝓ ꝓsequet̃ eū. Lege
de ingratis cap̄lm in. v. libro Valerij maximi: in-
uenies ꝙ romani occiderunt aut in exiliū truserūt
principaliores eoꝝ adiutores: quēadmodū fuerūt
Romulus/ Furius/ Camillus/ Scipio/ African⁹
maior/ Scipio minor/ Corilianus/ Scipio nasica.
Sic etiā fecit Carthago Hānibali/ Lacedemonij
Licurgo. Nihil ḡ est de auxilio aut fauore cōmu-
nis boni. Stultus est q̄ ꝯfidit: q̄ cōitati seruit/ a ne-
mine preciū recipit. Et si male egerit quilibet calū
nias infert. Itaq̄ mihi crede ⁊ quiesce: tp̄e sese ac-
I cōmodandū est: tibi verū dico dissimulandū esse.
Et est ꝯsiliū ꝓphete Amos. v. In illo tp̄e vir pru-
dens tacebit: q̄r tēpus malū est. Et est ne tēp⁹ pessi
mū? sic certe est. Tacendū igit̃ tibi est/ qui de oībus
taces/ de oībus pacem habet. Sine preterire: sine
vnūquēq̄/ id bene cōuenit. Sanet se q̄ pōt. Crede
ꝙ Ptolemeus inquit: Sapiens est q̄ nō curat i cu
ius manu mūdus sit. Noli magnos p̄ncipes a q̄-
bus recepisti ⁊ adhuc recipe potes ingentes fauo
res/ inimicos tuos cōstituere absq̄ vtilitate aliq̄.
Nā dic q̄cūq̄ voles: si cētū ex calibe linguis vsus
fueris/ nihil egeris: ꝟba quid ꝓficient? cū malorū
cognitio tā grandiū/ tā miserabiliū/ nō ad cōpassi
onē ⁊ punitionē ponendā mouet? Viuat rex: viuat
(vt ꝯsuetū est) absq̄ restrictione stat⁹ sui: aut dimi-
nutione regalis sui dominij. Nō est alter melior
dn̄s: q̄ sunt subditi/ vt dn̄m suū corrigāt/ ⁊ discipu
li magistrū. Ipsoꝝ est obedire q̄tūcūq̄ sint discho
li ⁊ inordinati dn̄i: s̄m sancti Petri ꝯsiliū. i. Pe. ij
Sed dic etiā quo initio ista inchoabit̃ reformatio
⁊ ad quē finē deueniet? Sic loq̄bāt̃ dissimulatio vt
materiā difficilē ostenderet/ ⁊ ab oīb⁹ relinq̄ndam:
hec vt videbatur ei/ tanq̄ sobria ⁊ sapiens aiebat.
K Cū seditio crudelis q̄ iā diu valde impatiēter dissi
mulationi fuerit aduersata/ eius interrupit sermo
nē/ eā reprehendendo: sicut dubiā ⁊ cōi bono contra
riā/ ⁊ tā q̄ pauidā: q̄ regē ⁊ regnū ꝑditū iri ꝑmitte-
ret: illaq̄ cadere nemine cōtradicente ad malā ciui
lem mortē: posthac ira efferuescens ⁊ multū furio
sam se ostendens: talis enī reuera erat/ ⁊ quō inquit:
manebūt ne oīa sꝫ in tali statu? Non quidem sta-
tu/ sed destitutione/ miseria/ angustia ⁊ desolatiōe:
vt hoīes sint magis serui q̄ mute bestie: expoliati/
rosi ⁊ comesti vsq̄ ad ossa: ne minimū quidē ipsis
hoībus relinq̄ndo: ⁊ ad quos vsus: aut poti⁹ spur
cos ⁊ viles abusus. Heu deus potius eligendum

esset mille mori mortib⁹ q̄ talia perpeti mala: mo
riat̃ qui mori debet. Erit saltē sine langnore tali ⁊
doloroso tormento. Deus quid hoc? O celū/ o ter
ra/ o iusticia/ o pietas. Inuenit̃ ne aliquis qui bo-
num diligat cōmune: q̄ se exponat ꝓ republica re-
gis ⁊ regni? Viuat rex. Ego quidē id volo: sed pe-
ant ꝓditores falsi/ qui deuastant regē ⁊ regnū ei⁹:
pereant inquā ⁊ extermineut̃. Nā ⁊ si fiant ordina L
tiones/ ꝑmissiones ⁊ regales ꝯstitutiones quātas
voles: nunq̄ erunt in regno hoc nisi rapine ⁊ tyrā
nides q̄diu certi vixerint hoīes. Sunt quēadmo-
dū ferrū aut spina q̄ plagā ad sanitatē redire non
ꝑmittit. Sꝫ ꝯcordia erit. Qualis ꝯcordia? Sicut
duoꝝ fortassis lupoꝝ/ vt agnū deuorent. Heu vbi
sunt nūc ꝓbi ⁊ fortes reipublice socij: q̄ pro bono
publico cōtra tyrānos corpus ⁊ bona eoꝝ expone
rent. Iudas machabe⁹/ Mucius/ Themistocles/
Trasibulus/ Mathatias/ ⁊ alij: vbi sunt nūc tales
qui regnū hoc a miserabili opp̄ssione eruunt. Eo-
rū debet eē via facti habentiū q̄ō dicit Sene. ꝙ nō
est sacrificiū gratius deo q̄ mors tyrānoꝝ: qui ty-
rāni ꝑmissi sunt oībus patriā liberare volentibus.
Sed quid potest esse in causa ꝙ nemo inuenit̃ qui
velit aut audeat ꝓfari veritatē. Misera hec dissi-
mulatio oībus os occludit: boni predicatores vbi
sunt: qui vt dicunt loquant̃ absq̄ timore quicquid
eueniat. Mala regnātia ⁊ pctā sunt ne fatis gran
dia vel enormia/ tā detestabilia/ tā horribilia ⁊ abo
minabilia: in fide ⁊ bonis morib⁹ q̄ō terra ea sustē
tare nō deberet: sed prorsus deglutire: patria etiaꝫ
francie: hoc est/ qui regi assistūt p̄ncipes certi: qui
⁊ dici possent patres francie: ⁊ sunt duodecim: de-
berēt accusare ⁊ ꝑ ignē ⁊ gladiū sine miscōia ea ex-
terminare. Ad fumosam hāc seditiōis vocē: ego q̄- M
si exanimis faciē deflectebā: rabiē eius indicendo
amplius ferre nō valens: bene meā ꝑcepit mode-
stiā: tunc extraxit e vestimēto suo scripture magnā
q̄titatē libelloꝝ diffamatorioꝝ: partim ꝑ cognatā
eius detractionē editoꝝ ⁊ malū os: partim ꝑ suspi
tionē melancolicā/ partim ꝑ vilē vulgi famā: que
oīa a casu effutit ⁊ deblaterat: siue veꝝ sit/ vt dicit
Vergi. siue falsum: nōnihil tn̄ aderat veritat̃. hos
libellos corā me explicando. Vide inq̄t materiaꝫ
sufficientē ad loquendū ⁊ ꝓponendū corā magno
regis concilio: s̄m ꝙ ordinat⁹ es ad reformatio-
nē faciēdā. Nec verbū quidē emisi ego: q̄r dissimu
lationē ꝑcepi q̄ ad respondendū sese preparabat:
tunc seditio alto clamore inceptū ꝓsequebat̃. Nec
erat difficile perspicere quin talia colloquia/ ver-
bera sequerent̃ immixta. Nec dissimulatio ampli
us verbum emittere ausa est. Nescio quid egissem
si discretio sapiens/ voluntate diuina/ missa nō fu-
isset per regis filiā sciētiaꝝ matrē vniuersitatē par-
rhysieñ. ipsa est familiaris eius amica: discretio ꝓ
perauit vt duo hec monstrosa vitia dissimulatio-
nē ⁊ seditionē effugaret. Dissimulatio ⁊ seditio vi N
tia sunt ⁊ peccata: ad nihilq̄ cōducunt: quoniam
dissimlatio in timiditatē labit̃: seditio aūt in temeri
tatem. Discretio tenet rectum iter regale: non decli
nando ad dextrā dissimulationis/ aut ad sinistraꝫ
seditionis: ⁊ inuisa est duabus alijs. Quia dissimu

latio discretionē reputat iactabundā ꝫ temerariā: qſi ipa audet dicere veritatē/ꝙ̄tūcūqꝫ ipsa sit vtilis ſi ipsi dño displiceat. Sedicio eam fictā ꝫ timidaꝫ reputat: qſi tacet sic ꝙ nō corrodit ꝫ devastat sanguia: sed parvipendit discretio eoꝝ odia aut rumores: ad quinti Fabij maximi exemplū: q̄ non ponebat rumorē ante salutē. Sufficit discretionē deum cōscientiā ꝫ veritatē ꝓ se habere ꝫ cōmuni bono ꝓdesse. Procedā igit̄ ſi placet vlterius ſm instructiones factas ꝫ ordinatas ꝑ sapientem discretioneꝫ sicuti credo: eijciantur dissimulatio ꝫ sedicio. Et ſi forsitan nō quieuerim singula verba instructiōis ipsius discretionis bone magistre/in ꝓpria forma retinere/ mee est fragilitatis ꝫ mee ignorantie: qꝛ ingeniū meū rude est/ꝫ labilis memoria. Jllud (af firmo) ex malicia nō fiet. Semper ad discretioneꝫ refero omne meum propositum ꝑ quodcūqꝫ v̄buꝫ exponā: est semꝑ ꝙ viuat rex. Uiuat inqnā vita nō corporali mō (vt dictū est) sed ciuili ꝫ mystica / que manutenet ꝫ cōseruat ꝑ vnitatē ipsius: sicut vniꝰ capitis cū subditis suis: q̄ sunt sicut corpus diuersa habens mēbra ſm diuersos status ꝫ officia que sunt in regno. Propterea rex aliquis ꝑsona ꝑuata nō est: sed est vna potestas publica ordinata ꝓ totius cōmunitatis salute. Sicuti ab vno capite descendit ꝫ dependet totius corporis vita: ꝫ ad hoc reges ordinati fuerūt/ꝫ ꝑncipes in principio ꝑ cōmunē holm cōsensum ꝫ eo mō ꝑseuerare debent. Persistamus hic pauli ꝑer in eo simili ꝫ ꝓpter illā similitudinē: ꝫ ad secure cōtinuandū dicta dicēdis/q̄tuor sumemus veritates verissimas ꝫ certas. Famulatū hunc singularē debet regis filia ipsi regi ꝫ oībus dñis pulchrius seruitiū prestare posset minime ꝙ eis cōstanter fidei veritatē/sanā doctrinam ꝫ bonos mores demonstrare cōtra falsos informatores/manifestos ꝫ occultos: ꝫ gr̄e deo vobis quoqꝫ dominis meis: quoniā iam ꝫ alſ hec libenter audistis.

Prima veritas.

P ❡ Scōm ꝙ ꝑ naturalē instinctū oīa mēbra in vno solo corpe sese exponūt pro capitis salute: pariformiter esse debet in corpore mystico veroꝝ subditorū ad suū dñm. Sed alia ex ꝑte caput debet dirigere ꝫ gubernare mēbra alia/alſ eiꝰ destructio esset: caput nāqꝫ sine corpe ꝑdurare nō potest. Hec veritas est cōtra hoꝝ errorē/q̄ dicere nisi sunt/dominū in nullo subiectis suis teneri aut obligari: qđ ē cōtra ius diuinū ꝫ naturalē equitatē/ꝫ verā dominij fidē: quēadmodū subditi fidē/subsidiū ꝫ seruitium eoꝝ superiori debēt: sic supior fidē/ꝓtectioneꝫ ꝫ defensionē suis debet subiectī: bonitas vna aliā reqrit. Scōm doctores iuciseri petiit in hoc fuit ꝙ voluit dñari olbꝰ alijs creaturis sine vlla obligatione ad eaꝝ custodiā seu seruitiū sicut deus. Scire debebat cōtrariū: qꝛ seruitꝰ eo maior est quo dominatio maior est. Propter q̄d alſ sūmꝰ pastor seruū seruoꝝ se appellaret? Quāto eīn plus gratie aliq̄ creatura recipit/tāto ſm btī Greg. plus ad dei seruitiū obligat̄. Tāto esse hūilior atqꝫ ad seruiendū ꝑmptior q̄sqꝫ debet ex munere: q̄nto se ob ligatiorē respicit in reddēda rōne. Ad h̄ accedit ꝙ Traianus imꝑator fecit eo sup equo existēte et ad bellū iā ꝑperante/cū femina q̄dā clamaret: O imperator/ tu dñaris ꝫ ego talē suffero dolorē: filius meus inocens occisus est. Jmꝑator substitit ꝫ ait postꝙ rediσsset a ꝑlio se illi iusticiā ministraturuꝫ. Et si non rediens inquit bona illa femina? Rn̄dit Traianus: ꝙ successor suus illi ministraret iusticiā. Nō ait femia: tu mihi debes iusticiā: successor tuus de seipo satis agere habebit: nec ab hoc debito te absoluet: peto a te quam mihi debes iusticiā. Cognouit imꝑator ꝙ vera diceret: descēdit de equo/examinauit causam ꝫ cōsolatꝰ est mulierē: quo factū est vt publicā statuā iudiciū hoc repſentantē habere meruerit: quā vidēs sctūs Grego. ei misertus est: ꝫ ꝑcibꝰ suis saluatus fuit. Et hoc ꝓbat nr̄a veritas: ꝫ etiā ꝙ rex ꝫ ꝑnceps q̄ debet iurat se ꝑplm suū defensurū. Et ſi dñs nō fideliter ipsos vt subiectos tractauerit/eū ipsi nō vt dñm tractabunt. Scōm responsum qđ dedit Domicꝰ ciridaꝫ consuli: Si inq̄t me non vt senatorē habueris/nec ego te vt cōsulē habebo:

Secunda veritas

❡ Sicut corpali visui nihil est crudelius/horribilius ꝫ euitabilius ꝙ corpus humanū: aut naturaꝫ videre sese dissipare: aut discerpere ꝑ morsus aut aliter: sic sit visui sp̄uali rōnis nō est minor crudelitas: verꝰ multo maior videre corpꝰ mystici partes separari/ꝫ vnā alterā ꝑsequi: sicut dñm subiectos suos. Sicut ꝑsecutio fit in h̄ ꝙ vnꝰ alteri ius ꝫ officiū aufert: qꝛ naturaliter vnūqđqꝫ ius suū tutat̄/ꝫ factū ꝑ violentiā repellit ꝑ factū/ꝑ violētiā. Uim vi repellere licet. Hic manifestū est hos errare q̄ dicūt/dñis oīa ad ipsos spectare: ꝫ ꝙ oīa agere pōt ad eoꝝ arbitriū ꝫ voluntatē: oīa q̄ subiectorū sunt absqꝫ vllo titulo ad se trahendo: q̄d hoc sibi vult: Uiolentia oīa pōt. Et q̄d sequit̄ tale sequtur incōueniēs: veluti ſi caput totū sanguinē/medullā ꝫ alioꝝ mēbroꝝ substantiā ad se attrahere vellet. Quid esset: nō dubiū est q̄n esset ꝓpria sua destructio. Caput sine corpe ꝑmanere nō pōt: corpus sine sustētatiōe perit totū. Hic apparet vlterius ꝙ clericus ille ꝑperā ꝫ puerse intelligeret textū biblie: q̄ ꝯtra v̄itatē vertere vellet verba scripta.). Reg. viij. ca. Docent ius regis: qꝛ verꝰ sensus literalis alibi est ꝫ specialr̄ Deut. xvij. olno his contrarius. Et etiā ꝯ bonū rōnis naturalis iudicium cū nichꝰ ꝯtrariat̄ ius diuinū. Hnic opponit̄ qđ.). Reg. scribit̄: si robos q̄ sauli successit post dauid ꝫ salomonē/oīa iure diuino cape potuisset. Quare decimā regni sui ꝑtē amisisset/ꝑ h̄ ꝙ ad ꝯsiliū iuuenū ꝫ adulatoꝝ multiplicare volebat exactiōes ꝑpli plus ꝙ salomon. Dauid enī q̄re punitꝰ fuisset de h̄ ꝙ hereditatē Amphibosepb ꝫ Sybe sui famuli dimisit. Achas q̄re rep̄hēsus fuisset: eo ꝙ vineā naboth hre desiderabat. Reuera ignoro vnde talis error emanarit. Jllud eīn dicere esset holes veluti oues subijcere/ꝫ dños vt lupos rapaces sup eos mittere: aut gallinaꝝ pullis miluos imittere. Oia finalr̄ ad destructionē ꝑperarēt: sed ad auferedū

huius erroris fundamētū dicamus. Primo q ad
intelligendā sanctā scripturā nō sufficit vocabulo
rū grammaticalē ⁊ vulgarē significationē intelli-
gere. Verūetiā requirit ingens studiū ⁊ plura in-
structio tā in alijs scientijs phie ⁊ logice ꝙ in scris
doctorib⁹: q inspiratiōe diuina ⁊ p cōparationem
vnius ad aliud sanctā exposuere scripturā q pute⁹
altus est. Aliter eñ sequeret ꝙ grāmaticus qlibet
q latinā calleret linguā: aut aliqs q bibliam habe
ret in gallicū versam sermonē cōfestim bon⁹ esset
T theologus. Nō minime verū ē/imo est occasio ma-
xima ⁊ cōis in hereses labendi: sicut Julian⁹ apo
stata/Heluidius/Jouinianus ⁊ thurelupini fue-
re: scripture verba sepius sunt ambigua. Et ī vno
loco aliter capiunt ꝙ in alio: aut ꝙ cōis grāmatic⁹
acciperet. Et cōcordat interdū vnus passus p alterū
⁊ p causam ⁊ circūstantiā dictorū: intelligentia di-
ctorū fm Hilariū ex causis assumenda est dicēdo
rū. Exemplū in hac latina dictione ius: qd nō solū
ipm ius aut iusticiā significat: verū accipit interdū
p potestate q iusta nō est. Sicut hic fm glossaz or-
dinariā pmi Regū. viij. hoc erit ius regis: capit p
exactione. Versus: Jus aqua/ius rectū/ius dl cit
esse potestas. Sicut etiā hec dictio rex qnqz sumit
p tyrāno. Osee. xiij. Et Job. xxxiiij. Et bndictio
p maledictiōe: Job. ij. Et lex iusticie p iniusticie
exercitio: Sap. ij. Et deus p diabolo. j. Cor. viij.
Dicamus igit ꝙ exactiōes he (de qbus supdictum
agit cap fm) ius regis nolant ppter har triū cau
sarū vnā: aut ob iustā ppli punitionē q cōtra dei vo
luntatē regē postulauerāt: aut ob publicā subuen-
tionē in casu necessitatis rōnabili: aut p solā vsurpationē:
pationē: eo ꝙ sic appellant ea q ipa iura cōstituūt:
V sicut dr: ius porte hauder. Et si dicat qspiā: postea
ꝙ ḡ popul⁹ sic puniri debuit: rex illud iuste potuit
exercere. Rñdeo ꝙ eodē mō pbari posset psecutio
nes ⁊ afflictiōes inimicorū ⁊ tyrannorū iuste factas
eē: deus falli nō pōt/nouit intentionem eorū. Sic
aliquis ali⁹ dicat ꝙ pnceps qnqz ad id qd agit ne-
cessitat. Sciendū est tunc vnde talis emergat ne-
cessitas: ⁊ an ex voluntate. Si eñ dñs aliquis ī tri-
plo aut qdruplo plures velit tenere ꝙ debeat ho-
mines: ⁊ ꝙ sic in statu suo necessitat: hic necessita
tē facit. Est queso ipe excusatus? pfecto nō: sed du
pliciter accusandus: ⁊ multo magis si nihil eorū q
recipit/in boni publici vertat defensionē. Verū ad
malū vsum ⁊ dissipationez: ppter qd sic oppressi a
deo vindictā petunt: ⁊ ipe exaudiet eos/ ppter mi
seriā inopū ⁊ gemitū pauperū nūc exurgā dicit do-
minus. Quid autē ad leges dicemus que dicunt:
Omnia sunt pncipis. Et Lucanus: Oīa cesar ha
bet. Cesar erat ⁊ habebat oīa. Rñdebim⁹ obiecti-
onē cōtra obiectionē/clauū cōtra clauū. Dicit apo
stolus plurib⁹ in locis loquēs de christianis: oīa
nostra sunt. Rñdebis certe oīa nostra esse vt his
bñ vtamur. Verū est dico oīa sunt pncipis: vt his
X bene vtat fm ius ⁊ rōnem: hoc est ad iustā ⁊ neces
sariā patrie sue defensionē: ad finē hunc/ pprium
suū corpus exponere debet.

Tertia veritas

¶ Quēadmodū venenū ⁊ intoxicatio corpus oc-
cidit humanū: sic tyrānis est venenū/ intoxicatio/
⁊ malū qd totā vitā politicā ⁊ regalē ad internicē
ponit. Quare? qr tyrānis omnia ad ppriū suū ni-
titur trahere cōmodū ⁊ pfectū: ideo coditionē ha-
bet innaturalē ⁊ oīno bone vite ciuili cōtrariam.
De qbus plixius loquebat Aristoteles. v. politi-
corū: ⁊ ad tres reducunt. versus: Pauca sciant: de
de se diffidāt: sint . Sic rege subditos
dire tyrāne tuos. Tyrān⁹ vult subditos suos pau-
ca scire/pauca fidere: hoc est valde cōtrariū bono
regimini regali qd ad hoc tēdit: vt subiecti sui sint
potentes/sapientes ⁊ fidi: ad pulchrā imaginem/
imitationē ⁊ exēplar benedicte trinitatis. Et quid
peius inimicus populi mortalis aut inferni inimi
cus facere posset/ꝙ populū pauperē ⁊ diuisuz cō-
stituere? Multo eligibilius foret sine pncipe eē vt
fabulant de ranis/qbus datus fuit rex: serpens q-
dam eas deuorans. Ex hoc est ꝙ tyrāni populum
opprimūt p extraneos armigeros/p exactiōes cō
tinuas/tributa/homicidas secretos: impediunt in
sup studiū ne scientia acquirat: defendūt oīa ꝯfor
tia/⁊ diuisiones nutriunt p falsas impositiones ⁊
crimina. Cōcludamus vlterius ꝙ si caput aut ali- Y
quod ciuilitatis membrū tale incurreret inconue-
niens: ꝙ tyrānidis mortale venenū sorbere vellet:
membrū quodlibet suo in loco toto posse obuiare
deberet: verū est p media cōuenientia: ⁊ talia per q
nō peius sequat: nō cōgruit ꝙ si caput paruo affi-
ciat dolore/manū ipm pcutere: hoc eñ fatuū esse:
nec cōuenit ipm statim abscindi/aut a corpe sepa-
rari: sed in oī dulcedine medicari: tam p bona ver
ba/ꝙ aliter: ad bonorū medicorū exemplū. Nec qc-
ꝙ esse irrōnabilius ⁊ crudelius/ꝙ p seditionē tyrā
nidē impedire velle. Seditionē voco rebellionem
popularē absqz causa ⁊ rōne: q sepenumero peior ē
tyrānide. Salla vocat⁹ fuit romā vt tyrānidē ma-
rij auferret: ⁊ peius mario egit: excessit medicina
modū. Jmmoderata medicina grauior est (vt ait
Lucanus) pncipali infirmitate. Opus est mirū in
modū magna discretione/prudentia ⁊ tpantia ad
tyrannidē expellendā. Propter qd audiendi sunt
⁊ fides adhibēda est sapientib⁹ phis/iurisperitis/
legistis/theologis/hoib⁹ bone vite/bone natura-
lis prudētie ⁊ magne expientie. Jn senib⁹ est expe
rientia. Non enim subito dñs; aliquis tyrannus
iudicādus est si pctōr sit: plurib⁹ in casib⁹ cum tñ
sit hoc manifeste ꝯtra dominij sui finem ⁊ in boni
cōis subuersionē. Ptās (sic dicit apls) nō est data
cuiqꝫ dño in subuersionē/sed edificationē potius.
Et ppterea qui ea abutit: eā vt pdat dignus effici
tur. Jdeo apparet ꝙ hi regē suū aut principē mi-
nime diligerēt/si eū in stolidos errores aut tyrāni
dis cōditiones vertere psumerēt. Nec est modus
certior quo rex corpis ⁊ aīe ⁊ totius dominij detri-
mentū patiat. Nā tyrānis ⁊ infidelitas tanqꝫ ina-
turalis ⁊ violenta cōtra deū ⁊ oēm rōnem diu per
manere nō pōt. Dicit sapiēs Sap. xviij. Oportebat
bat eñ illis sine excusatiōe qdē superuenire interitū
exercentibus tyrannidē. Violentia etiā (vt inquit
Juuenalis) durare nō pōt. Raro tyrannus morte

morē naturali:odio habeť a deo ꝛ a mūdo. Nec
ferme adeo paruus est/qn si vitā suā periculo ex-
ponere vellet/vt tyrāno vitā adimat:inueniat mo-
dū ipm occidendi ꝛ pacē restituendi. Considerate
igiť ꝙ reges aut pncipes libenter hos audire de-
A bent/q̄ tyrānidis venenū impedire nozunt ne eos
arripiat. Estq̧ multo eligibilius vt minus habeāt
dominiū qḋ sit rōnabile sanctū ꝛ durās dando ali
qua restringētia ne caput nimiū ad se attrahat hu
morē ꝛ sanguinē ceterorꝝ mēbrorꝝ:hoc non est ca-
put aggrauare/verꝫ potius adiuuare. Tale respon
sum dedit Theopompus vxori sue q̄ cōquerebať
de hoc ꝙ certis legibus potētiā suā restrinxisset.
Sicut rex se subdit in multis casibus iusticie par-
lamenti. Verecūdia est dicebat femina illa liberis
tuis potentiā diminui sinere quā nō conquisisti.
Rńdit ipse: Sino eis minorē potentiā/sed durabi-
liorē. Quare durabiliorē? qꝛ rōnabiliorē. Sed di-
ces: Est aūt minus honorabilis. Scias ꝙ nō : sed
magis honorabilis:qꝛ habere subiectos sm rati
onē est singulare dñium:singularis dignitas/ho-
nor/nobilitas ꝛ ingenuitas. Et in hoc dñs non se
subijcit subiectis/sed rōni:cui iure diuino ꝛ natu-
rali vnusquisq̧ dñs ꝛ alius q̄libet obedientiā debꝫ
ꝛ subiectionē. De his Seneca: Si vis omnia sub-
ijcere tibi/subijce te rationi.

Quarta veritas.

B ¶ Cum rex sine subiectis/ꝛ subiecti sine rege diu
durare nō possint ꝛ rōnabiliter viuere:cōcordia est
necessaria ꝛ vnio pacifica simul ꝑ coniunctionē qua-
tuor virtutū supius nolatarū: l similitudinē q̄tuor
q̄litatū pmarꝝ in materiali corpe:mediāte opatiōe
ꝛ cōfederatione diuina sancti spūs: q̄ hāc in corpo
ribus mysticis facit cōciliationē/sicut influētia ce
lestis in corpe naturali. Hec est determinatio ex-
pressa oīm phorꝝ/iuristarꝝ/legistarꝝ/poetarꝝ ꝛ theo-
logorꝝ. In cuius signū rex regū se pacis principē
nolat. Aristote. autoritate Homeri. viij. ethic. de
terminat ꝙ dñiū regale ē:sicut pater ad filios/ aut
sicut pastor ad oues: sm ꝙ Homerus grecorꝝ regē
ppl̄i nolat pastorē: ꝛ deus vult ꝙ eū patrē et pasto
rē appellem⁹. Augustus octauian⁹ cū publice dñs
bonus ꝛ iustus appellareť/hanc ꝓhibuit nolatio
nē: voluitq̧ pater patrie vocari. Diximus Salomo
nis autoritate/q̄ rex pacis interprať: ꝙ finis regis
est dissipare omne malū. Et qḋ est oē malū? Vide
amus qḋ est oē bonū. Dicit sctūs Augu. sup illud:
Pax isrl': qḋ est pax. Bellū ē ꝛ diuisio est oē malū.
Propterea finis regis esse debet l suos subiectos
C pax: vt describiť in decretaliū ꝓlogo: Rex pacifi-
cus. Sic cognouit ꝛ facere voluit magnus rex Ar-
taxerxes/q̄ diciť etiā Assuerus. Unde ll: ester. xvj.
in epistola sua testificans se nō voluisse abuti po-
tentia: sed ꝙ populus suus pace frueret: q̄ ab oīni
bus mortalibus est desyderata. Bene se hꝫ (volē
te dño) cū tale ꝛ tā firmū habem⁹ fundamētū. In
hac q̄tuor virtutū q̄ternario vita regis erit admo
dū stabilis: qꝛ sm Salomonē: Misericōia ꝛ veritas
custodit regem. Prouer. xx. Et hoc est nostrū de-
syderiū: Uiuat rex.

De intentione adulatoris mendacis.

Uerum reuertamur vbi eram⁹ ꝛ descenda
mus ad ꝓditoriā intētionē q̄tuor ꝓdito-
rū tyrāni (qḋ petitū est) reuelandā. Ueni a
mus ꝛ videam⁹ quō occultant in q̄tuor nominatis
virtutis. Et pmo de adulatore mēdaci cōtra pru-
dentiā. Prudētia est auriga virtutū. Quō? per lu-
mē veritatis ꝛ ꝑ filiā suā discretionē: ostendendo pri D
mū oīm vniuscuiusq̧ rei exitū. Rex exitus prudē
tia metiť: postea deliberat de medijs cōgruis ad
talē finē obtinendū. Als a casu est si quicq̄ bonū
sortiať effectū. Turpe est principi (vt dicebat Sci
pio affricanus) allegare ꝛ dicere nō putaui: debet
oīa pri⁹ pmeditari/nec se fundare in vanis rumori
bus: aut in his q̄ impinguntť. Sicut dicit Juli⁹ ce
sar francos agere. Eapropter sepius intētiōe sua
frustranť/initia intententionū gallorꝝ ampla sunt
sicut de bellis ꝛ exitus stricti nimis. Aduertēdū est
diligentius quō intreť vt exitus haberi possit sine
lesione: sicut piscis cauet ab hamo. Exemplū de
quodā q̄ consiliū petebat/vnde redeundū esset ab
itinere qḋ facere intēdebat. Sed audiam⁹ quid fa-
ciat adulator mēdax ꝯtra prudentiā. O deus q̄lis
famulus? Est incantator diaboli q̄ fascinat dños
ꝛ facit apparere de falso verum: de stulto sapiens:
de nihilo magnū: de magnificis factis stolida: de
stolidis insensata: hoc est extra omne bonū rōnis
iudiciū. Hic profecto ex stultis insanos facit: ait
Terentius. Quid decepit lucifer/ꝛ eū mutauit i di-
abolū? Suipsius ꝛ adherentiū adulatio. Adula-
tio tūc incepit: magistrūq̧ suū a tā sublimi loco in
ꝓfundū cadere fecit. De tā sapiēti in tā stolidum.
Quid ē agēt homines quo pacto sibi cauebūt? Quid
decepit euā et adā de imortalitate ad mortalitatē
mutauit de oī bono in oē malū? Inimici adulatio
q̄ pmittebat eos tanq̄ deos futuros. Nōne adu-
latio nabuchodonosor/alexandrū/cosdroē ꝛ alios
quosdā (vt eorꝝ ferebat opinio) deos effecit. O q̄- E
lis singularis fatuitas ꝛ error erat esse deū in som
nio/in fictione/in fascinatione et in incantatione.
Et nihil erat velut somniū surgētiū dñe ꝛc. Et bre
uiter sm Juuenalē/nihil est quod credere de se nō
possit cū laudať dijs equa ꝑtās: nō est religio tam
extranea/de q̄ nō citius falsum credať q̄ de seipo.
Quid mirū si dñi se falsos finxisse cōperiant cum re
dit veritas: aut ꝑ aduersitatē/aut ꝑ mortē: q̄ liqui-
do huius estimatiōis falsitatē declarat Alexāder
recepta plaga in pħio: postea cognouit hominē se
esse: licet ab hoībus fili⁹ dei nolareť. Homines inq̄t
me filiū dei nominabāt: hec aūt plaga me hominem
esse declarat. Adulator malus est ianitor/ qui sepe
numero spiritui mendacij et falsitatis portā apit.
Qui quidē spūs modo assumit cappā et cappitium
subductū et prelatū fingit aut clericū: mō habitū
militarē/modo habitū famuli; ꝓpter quod oīa ad
deceptionē tendunt: sm Michee visionē. iij. Re.
vlti. Adulator est tibicen q̄ sp ficta canit musica et
mutat modulationē suā: vt dñs vult eū canere aut
corizare. Ipsa est speculi imago que ridet cum q̄s

ridet: plorat qñ plorat: semp gaudet alienū sumere vultu3. Dicet dñs: caleo. Dicet adulator: sudo.
F Dicet dñs tēpus esse frigidū. Dicet adulator se p̄ frigoribus tremere. Sepenumero eodē in p̄sidio hunc aut similē intuitus sum casum: miratusq3 fui dñm id minime p̄cipere: aut si p̄cipiebat q̄re nō reprehendebat ac deridebat. Adulator vertit semp cōsiliū tedā & facē quo dñs vult p̄gere q̄ntūcūq3 cadat: etiā si collū sibi ip̄si frangat. Talē me volūt in quit dñi mei & talē me habebūt. Per deū voluntati eoꝝ nō cōtradicā. Et si sciā mala hinc ventura / sint eis sint eoꝝ populo. Quare eoꝝ incurrerē indignationē? Indignatio p̄ncipis mors: in dei noīe. Nolo mori martyr / sed cōfessor potius: excorient / rodant / expolient: q̄d mea refert? Modo p̄de partē habeā: aut cōmodū inde reportē. Audite dñi q̄d dicat adulator. Creditꝭ eū ludere? proculdubio sic agit & peius. Inflat dñm qui eū auscultat vēto vane laudis. Propter q̄d dñs stolida repletꝭ opiniōe & de semira iudicat: cū solū ventus sit: quēadmodū cū tria pisa inflata sunt vesica: acus vnius acuties oēm eius deprimit pompā. Et ab omni eū auertit incepto. Quis es inquit adulator dñe? Cōsydera modo tuā dignitatē: p̄fecto terra nō sustinet dñm
G tui similē. In cordis nobilitate / in p̄bitate / in pulchris verbis / in magnis sensibus & prudētia. Alij sunt solū bestie in cōparatione ad te. Insup̄ q̄ñq3 vilipendit dñm & in forma ministri maledicat huic & alteri. Quid inq̄t dñe? nimis hūilis es: nimis religiosus / dulcis nimis / largus nimis / nimis pius. Quid curas de abiectis illis hoībus: aut de cappicijs subductis: aut de simulatis religiosis? Ostēde ostēde te esse dñm. Quis es queso? Eges ne alterius ope? Quis est qui te grauare posset / aut q̄c q̄ ostendere / aut tibi cōsulere? Audite dñi qualis advocatus: vellet deus vt veritas cōtra adulatorē domino responderet. Cū adulator querit quis nā sit / te oro responde veritas: paup̄ es & misera creatura / oībus subiecta angustijs & tribulationibus / frigori / calori / dolori / infirmitati & necessitati mortis ineuitabili. Tu es saccus plenus fimi / terre / cinerꝭ & putredinis: quantūcūq3 tunicā geras quocunq3 auro / argento / aut lapidibus p̄ciosis / aut pomposa familia sis circūdatus. Quid est queso caro tua q̄ cito aut tarde cadauer efficietꝭ fetidissimū / cibus vermiū. Cito erit tibi dico: q̄m in breui hoc tēpo-
H re nulla est mora. Et si ita est / exurge paululū: aperi oculos p̄ adulationē tibi clausos: & cōsydera q̄ dñi erant in hoc cōsilio ante q̄tuor aut sex annos ab hoībus honorabantꝭ: vnusquisq3 eos timebat: vnusquisq3 eis adulabatꝭ / intātum aut plus q̄ tibi. Sed cōsydera vbi sint mō: dormierūt somniū suū. Egerūt p̄sonā suā. Mors i momēto fugauit eos / & sepulti sunt. Quid p̄ficit eis sup̄bia? Quid proficit si oppresserūt & ad dolorosa tormenta minorem populū (vt adulatoribus placerēt) p̄duxerūt. Adulatores transferrent te: de terra corpus & aiam (si cecidit) de inferno. Uere cecidit: & tu postea eā nisi dei misericordia p̄ penitētiā ponat aut posuerit remediū. Terra terra terra audi dei sermonē. Et q̄s est ille? Ois caro fenū & omnis gloria eius sicut flos campi: fenū aruit & flos cecidit. Consydera bene q̄ adulator infernalis inimica est presbyter / q̄ canit vigilias illis qui mortui sunt p̄ p̄ctm̄: sepulti p̄ malā cōsuetudinē: fetidi iam p̄ malā famā. Coopert dutissimo ac ponderoso indurationis cordis lapide parati vt in inferni sepeliantꝭ cemiterio: malum cemiteriū p̄fecto. Dicit adulator in suaꝝ vigiliaꝝ principio: Placebo dño. sed valde male cōtinuat:
q3 nō est in regione viuoꝝ. Quid amplius de adulatoribus dicemus? Adulator est solū verborū intricator. Et cum ad veritatē dicendā ventū fuerit p̄ verba duaꝝ facieꝝ / exitum querit p̄ amphibologiā / per euasionē subtilem & astutā / p̄ cōueniēs aliquod diuerticulū omni vento se coaptat: dissensiones suscitat / vt pacē facere videatꝭ: semp̄ est in cōsonantia: s̄m responsum vulpis q̄d dedit leoni: bene nouit simeaꝝ exire camerā / & fatui formā accipere vt pacē habeat. Est mala cornicula q̄ magnoꝝ dominoꝝ oculos eruit: vel eos velat & cum eis ludit in fidelitatis ludo. Adulator vt omnē cumulū mali dicamus est finaliter bone prudentie valde contrarius. Quare? quia falsitatē introducit: & ne veritas per alterius consiliū manifestetꝭ huic q̄ se solum sapientissimū iudicat impedimēto est. Sed ad cuius iudiciū? Adulationis. Tanta sufficiāt de malis conditionibus huius homicide proditoris / mēdacis adulatoris. Contra quem quatuor ponemus cōsyderationes.

Prima consyderatio

p̄ prudentia. ¶ Unusquisq3 dñs se in op̄e & v̄bo talē ostendere debet cui quis audeat dicere veritatē: siue sit ad laudē / siue ad suū vituperiū sit in occulto / sit in publico: est doctrina sancti Ludouici ad filiū suum. Aīs si princeps dicat: Loquimini nobis placentia: aut si odio habet eos q̄ veritatē dicūt: sicut Achab de Michea. Odio inquit habeo
eum: quia semper mihi mala nunciat: p̄fecto actū est de tali principe: p̄ditus est in corpore / in anima K & in fama. Ideo dicit sapiens q̄ princeps q̄ audit libenter verba mendacij / oēs ministros habebit impios: siue em̄ sit iure siue iniuria semp̄ dicūt: dominus meus benedicit: ius habet: & perditꝭ oīs libere loquendi & cōsulendi libertas. Nihilominus Carbo maior assignat principalē causam exaltationis romanoꝝ: q3 erat inquit animus in cōsulēdo liber. Dñs agens s̄m adulatoris cōsiliū non excusatꝭ si res malū sortiatꝭ effectum.

Secunda consyderatio

¶ Princeps nō solū cōsiliū petere debet / sed illi credere & exequi & id tenere secretū. Aliter em̄ videretꝭ irrisio / aut curiosi factū. Petere consiliū & non exequi: ad exemplū Achab / qui ad instigationē Iosaphat a Michea cōsilium petijt: & eū bis aut ter per iuramentū cōiurauit: ne quicq̄ p̄ter veritatē diceret: Micheas illi visionem dei reuelauit: tunc Achab iratus est & eū in carceres intrudi iussit: et pane doloris / aqua q̄noq3 angustie sustentari. Tota historia ad nostram cōducit instructionē. iii. reg. vlti. ca. Sic princeps in se habet q̄d dicit Te

rentius: natura sic esse vt clarius alterius factuȝ ꝙ
nostrū intueamur: facillime quisqȝ in ꝓprio facto
L cecus est: aut ꝑ irā/ aut ꝑ odiū/ aut ꝑ ꝓpriā affecti-
onē. Plura etiā vident oculi multi/ ꝙ vnus solus.
Quid de sensu vnius solius est hoīs? Propterea
dicit ⁊ ꝓcipit Sapiens oīa agi ꝯsilio debere: ⁊ nū
ꝙ quisqȝ penitentia ducet. Assuerus (sicut legim⁹
in libro Hester) semꝑ septē habebat sapientes: ad
exemplū septē sapientū ꝓdecessoꝝ romanoꝝ: quoꝝ
cōsilio oīa agebat. Ad hoc cōfert qđ dicit Home-
rus de sole hunc mundū inferiorē gubernāre ꝑ cō
siliū certe septē signoꝝ. Dicit Salu. diu cōsultan-
dū esse/ ⁊ opus cito exequendū. Qm̄ de illis q̄ con
silio nō credūt/ dicit cōmūe ꝓuerbiū: Cōsiliū in ꝓ
prio capite minime esse portandū. Cur? Qm̄ oīe
malū ad cōsiliarios reflectit/ ꝯtrā ad hoīm estima-
tionē. Nā ꝗcūqȝ bene ꝯsulant ⁊ veritatē/ semper
dici solet: Est malū ꝯsiliū qđ ei datū est/ qđ oīa fa-
cit. Sed quid est interdū bonoꝝ ꝯsilioꝝ impediēs
executionē? Re vera id in causa est ꝙ secreta nō te-
nent. Semel in publica mensa in qua antiqu⁹ se-
debat rex/ mihi dictū fuit ꝑ quendā dnm: ꝙ postꝙ
cōsilia bene data fuerunt nescio q̄ famuli ⁊ nullius
precij aut reputationis hoīes vesperi ⁊ mane oīa
M destruebāt. Et quō id fieri possit/ si consilia secreta
forent. Secretū est fortissimū ⁊ optimuȝ cōtra oēs
reipublice aduersitates remediū: vt dicit Valeri⁹
maximus lib. ij. ca. j. Recitando regē persarum ro
manis rebellem fuisse: q̄ citius in bello victus fuit
ꝙ romani extra senatū existentes: quō eius rebel-
lio denūciata fuisset agnoscerent: Ex hoc facta est
ordinatio ne pueri ꝯsilia intrarent: ꝓter Papiriū
qui ea bene nouerat matri sue celare. Dimitto hi-
storiā. Quintus Fabi⁹ dicebat: ꝙ si camiseaȝ sue
induisū suā secretoꝝ suoꝝ cōtra Hannibalē sciret
esse cōsciā/ cōfestim se illā dimissurū. Nouit domi-
nus/ si ꝯsilia frācoꝝ Synapū sequant clamorē: ⁊ ꝑ
vrbē decantent quantūcūqȝ secreta fuerint.

Tertia consyderatio.

N ¶ Tales ad cōsilia vocari deberēt q̄ timerēt deuȝ
⁊ periculū ꝓprie eoꝝ cōsciētie: ⁊ q̄ bonū cōe ꝓuate
⁊ ꝓprie ꝓponerent vtilitati. Aliter em̄ nunꝙ veri-
tatē dicent absqȝ timore aut fauore/ nec seriose ma
la populi ⁊ oppressiones: aut qđ displicere possit/
allegabūt. Sed suos vertēt humeros ⁊ tacebunt:
aut ꝑfecto qđ malū est loquent hoīes sane sine fi-
de ⁊ sine lege auari ambitiosi: q̄bus nō est cure vn
de quicꝙ veniat/ dūmodo habeant: hoīes etiā ꝓ-
sumptuosi stoliditate aut iuuentute nequaꝙ bonū
cōstanter dabūt cōsiliū. Qui ad deū supremū suū
dnm ⁊ ad seipm fidem nō habet/ quō alteri eā ser-
uabit? Qui sibi nequā/ cui bonus? Nota in histo-
ria tripartita exemplū de pacto: Cōstantin⁹ fidos
suos ꝓbauit amicos: ꝓclamari iussit ꝙ oēs volē-
tes christiane renūciare fidei/ boni sui futuri erūt
amici/ ⁊ cōsiliarij proximi: alij aūt ab eo egressuri.
Multi moꝝ fidei renunciarūt. Alij vo fidē seruan
do recesserunt. Cōstantinus suā mutauit senten-
tiam/ retinēs fideles deo/ ⁊ deo infideles expellēs/
ꝑ ait: Si deo fidem minime seruatis/ que spes mi-
hi relicta est/ vt mihi fideles sitis. Iuxta hanc con
syderationē valde videret expediens: vt de pluri-
bus regni partibus nonnulli vocarent ⁊ au
dirent: tā nobiles/ ꝙ clerici ⁊ ciues: qui libere mi-
serabilem statū patriaꝝ suaꝝ exponerent: qꝛ multo
melius nouerunt ꝑ cōquestū ⁊ experientiā: ꝙ hi q̄
iucunde parrhysioꝝ inhabitant domos: vbi toti⁹
regni est pinguedo: ⁊ vbi vita sese ad cor retrahit:
plus mouent ea q̄ euenerūt ⁊ que homines sense- O
runt: ꝙ que solūmodo auditu ꝑcepta sunt. Debet
etiam regis filia in hoc casu bene audiri ⁊ ei fides
adhiberi: quoniā parentes tantoꝝ scholasticorū
ex oībus finibus cōfluentiū: ⁊ cōsequēter ipsi scho
lastici (vt scire potestis) bene hec sentiūt. Est etiaȝ
verū ꝙ adulationis vox allegari nō deberet ꝑ huiꝰ
regni cōsiliarios. Que vox? Est ꝙ sufficit esse con-
fessores absqȝ hoc ꝙ qui sint martyres. O adula-
tor qui ita loqueris/ noris Gallie dnos non tales
esse tyrānos/ vt veritatē dicenti martyriū inferāt:
nec dignus es vt martyr euadas archepiscopus
Remeñ. (qui me ordinauit) dictā iā dedit respon-
sionē cuidam francie domino. Nec excusari sunt
Remeñ. consiliarij: qui loco ⁊ tempore veritatem
per fictionem subticent.

Quarta consyderatio

¶ Bona prudentia exigit vt accusationes dum
per adulatores facte aut vt alteri nocumentū infe-
rant: aut vt quis bonus famulus vel dn̄i appareat
amicus: aut ꝓpter stolidā cōplacentiā mox reijci
ant qđ securius est. Nec eis fides adhibeatur vlla
absqȝ hoc vt pars altera audiat. Dura res est/ ait
sanctus Bern. aliter agere: qui tamē tēpestate sua
magnos ignorabat dnos: ⁊ ab hac macula nō erat
coinquinatus: q̄ nihilominus causa oīa generat ma
la: dauid q̄ adeo bonus erat ⁊ sapiēs ꝑ falsam Sy- P
be reuelationē ꝯtra magistrū suū Miphiboseth
deceptus fuit. ij. Reg. xvj. ⁊ xix. de hoc Lyra tan-
git: Fui in curia ⁊ scio ꝙ ꝑ tales occasiones pote-
statē habēt vilissimi ⁊ nullius ꝓcij hoīes: optimos
dn̄i amicos in indignationē eius ponere absqȝ vl
lo remedio: qꝛ indignatio celata excusari ⁊ sciri nō
pōt. Et cū sic fit ꝙ in certis casibus nunꝙ ꝑ dnm
ipm talis reuelaret accusatio. Causam subticeo.
Hec cōsyderatio locū habet in materia fidei ⁊ bo-
ne doctrine: vt nunꝙ credat homini ꝗcūqȝ do
cto aut ꝓbo/ si nō audeat in publico dicere qđ in
tenebris ⁊ in secreto ꝓfert: ⁊ interdū irrisiōis ⁊ io-
ci mō fides ludū nō habet: ⁊ veritas lumen amat/
vultqȝ bene examinari. Et ante oīa vnusq̄sqȝ rex
aut ꝓnceps christianus cauere debet ne per tales
informationes in aliquos cōtra nostrā fidē ⁊ sanā
doctrinā incidat errores: se in factis suis iustificā-
do: aut alio quouis mō/ qualiscūqȝ fuerit ꝑ huma-
nā fragilitatē pctōr. Nullū em̄ est pctm̄ qđ adeo re
gē aut ꝓncipē deo displicentē reddat/ ⁊ infamē mū
do vsqȝ ad ꝑsecutionē eius ꝑ ignē ⁊ gladium ſm le-
ges diuinas ⁊ ecclesiasticas. Si per talem consy-
derationē prudentia in cōsiliarijs bene conserue-
tur contra mendaces adulatores: magnū est adiu
mentū ad conseruationem regis ⁊ vite sue ciuilis.

Nam rex sine prudēti consilio est velut caput i cor
pore sine oculis/siue auribus & sine naso.

De delectatione voluptuosa fortitudini contraria.

Q Est necesse cū consiliariorum prudentia militū
fortitudinem & constantiā adesse: vt exequatur per
potentiā quod deliberatū est per prudētiā. Alio
quin rex est velut corpus sine corde & brachijs. Sed
heu delectatio voluptuosa maledictus stipēdiarius
pctī spurcissimi quidē tyrānus: q guttur osculādo ab-
scindit/& amplexādo occidit: potū administrādo
intoxicat: sicut Joab nimis pulchrā hanc virtutē
inquietat militiā impugnādo: quia non est tā fortis/tā
constās/tā agilis/tā virtuosus cōmilito/quē dele
ctatio nō debilitet: & si se substernat/euaslet. Ipsa
est fons salmacis: in quo sm fictionē poeticā vnus
quisque vir balneās medius efficitur femina/aut femini
nus hermofroditus. Ipsa est rete ex subtilibus ferre
is telis a vulcano confectū/ad illaqueandū martē cū
venere/ad irrisionē ipsius veneris grandē/fortitu
do scz cū delectatione. Et quo Troia magna de-
structa est? per voluptuosam complacētiā in Helena
Per quid perdidit Tarquinius & tota eius soboles ro
manā dominationē? Per delectationē voluptuosam
Lucrecie. Progenies Beniamin/per quid quasi tota
destructa fuit? Per voluptuosū appetitū. Quin-
que ciuitates & tota circūiacēs regio (q antea para-
disus terrestris apparebat) per quid celesti fulmie pe
R rierūt? Per fetidū & vilē appetitū voluptuosum.
Hānibal/Antonius/Alexāder/Samson/David et
alij victoriosissimi milites: cū primū voluptas ocio-
sa & acediosa eos amplexa est: perdiderūt cor & for-
titudinē omnē. Sed etiā dominae & matrone oēs quātū
cūque sint honorate/sepius statū suū amittūt & vitā
Semiramis/Cleopatra/Rosemunda/Medea/
Brunhildis Frācie regina & alie sine numero dominae
sunt in exemplū. Princeps quidā romanus audiuit
quosdā Athenienses philosophos eā doctrinā dare/vt vo-
luptatē oēs sequerent. Nō ille vehementer admira
tus est: & oībus aduersarijs romanorum eā doctrinā
est imprecatus. Qua de causa? quia sciebat mox eos de
biles futuros & fastidiosos: facillimeque eos supe-
ri posse. Sed delectatio voluptuosa vt magis at
S trahat & decipiat: facit taliter vt boni vmbrā latē-
ter induat: propter quod oro ingenui viri nolite fide
re. Dicit Juuenalis: nihil in diuite secretū esse: se-
cretū diuitis nullū esse putes. Cōfestim oia sciun-
tur: oia his plena sunt. Exemplū de Mida: quem
eius famulus asininas aures habere celare nō po
tuit. Experientia docet seruitores oia dicere q ab
eis perdūt: imo vo si nullus eos audire vellet. Est ma
la eorum cōditio/libēter detrahere. Est id per quod volūt
agnosci dominis esse primi: & faciūt quicque eorum seruito
res: quēadmodū Antheon corrosus et dilaniatus
a suis est canibus: Quis propterea eorū esset magister. Est
etiā de malo hoie in altū statū eleuato/sicut de ho-
mine q scalas ascēdit altas/mitrā gerentē in capi
te: quanto plus cognoscitur/tāto magis ab omibus di-
gito ostēditur & irridetur: & venit mox in Sardanapa
li exemplū: q propter tales voluptates regno priuatus
est per propositū sui inuidiā: q eū deliciose nimis inter
feminas viderat conuersari. Propterea dicit Arist.
cautelā dando tyrāno: vt factū suū cōtinuet/ne se
delectationi voluptuose dedat. Aliter eū cōtinuo
flocipenderet. Et sumemus aliquas consyderationes cō
tra delectationē voluptuosā pro fortitudine et con
stātia in militibus: loquendo aliqualiter sicut cle
ricus de armis: ex lectura et auditu potius q per
experientiam.

Prima consyderatio.

¶ Militares exercitati sint et instructi a iuuen-
tute sua in penis & laboribus & bellandi exercitijs
tā per experientiā q per scientiā chronicarum/hi
storiarū/& preclara veterū facinora. Si iuuentus deli
cate fuerit enutrita/quid in senectute faciet? Ma-
nus molles et tenere difficulter tenēt gladiū: et ca
put comptū ac calamistratum male gerit galeam.
Saul/Gedeon/David/Cyrus/Alexander/et alij
probati et validi/laboriosissimā habuerunt iuuē-
tutem: vt per hoc magis exercitati/et in armis es-
sent valentiores. Ad quod vtilissima est consuetu-
do a iuuentute: adeo q ob talia in laboribus ex-
ercitia euenit/q hoies rurales & pagani aut opi-
liones sunt nōnunq in prelijs plerisque militaribus
fortiores. Propterea accidebat vt Romani vo-
carent aliquē ab aratro qui eorū esset imperator: be-
ne quoque illis contingebat. De hoc loquitur Vegecius
& Valerius. Per quod apparet/q tales hoies nō sūt
omnino a pulchris bellorum facinoribus repellēdi. Ma- T
que iuuētus nō debet ocio esse dedita/aut delicijs af-
fluens. Bone insuper instructiones in antiquorum fa
ctis audaciā generāt. Faciliusque fit q quis scit hoc
se didicisse. Nos scimus q per vnū stratagema: hoc
est per vnā belli cautelā (sicut per vnū sophisma i lo
gica) aut per vnā inuentionē seu ordinationē sub
tilē: de quibus loquitur Frontinus in libro suo/et
Valerius: decē homines armati vincerēt centū: &
centū superārēt millia. Omitto epaminūde contra
Xerxē historias et aliorum plurimū. Ideo dicebat Sci
pio aphricanus/q bellū incipiēdū est minime ab
eo qui taliter rē ordinare nescit: vt aliquid melius
siue prerogatiuā maiorem q inimici sui habeat: aut
si necessitas non cogat/ad defensionē festinantem
compellat. Hic reprehendendi sunt hi qui parui
pendunt: vt nobiles pueri e libris aut ex doctis
addiscant historias aut preliorū chronicas. Mi-
hi quidē videtur nullū debere esse principē aut alio-
rum dominum/qui nō pro se suisque filijs librum de regimine
principū/aut aliquē consimilē in visu & manibus fa-
miliariter haberet.

Secūda consyderatio.

V ¶ Militaris status frugalitate conseruetur/oia i oibus
hoc est dictū: mēsura & mediocritas absque luxu et
superfluitate fit in vino/ferculis & vestimētis: q prohi
bere corpus et animū ad lasciuā pigritiā & delectati-
onē voluptuosam: q se adeo vino aut cibis repleat
vt vacillet aut in lutū cadat: quō firmus esset contra lā
ceā aut mucronē/qui ad dulcē vnius cicade sonū
euigilare vult? quid faciet ad horribilē vnius tube so-

nitꝰ? Si tunica ad duos pedes post se l terra tra-
hat: et manice a sinistris ample sunt: equi quoqꝫ
ipsi dimidij pedis sint longitudinis: quid prode-
rit omne illud ad vigorose hostes persequendos?
Dicebat Mariꝰ: ꝙ tales parue mūdicie ꝛ super-
fluitates dominabꝰ et domicellis cōgruūt/pōde-
ra ḣo ꝛ labores viris. Augustus cesar/Carolꝰ ma
gnus/Cato fabricius/et multi alij ꝓbati viri val-
de sobrij fuere/tā domi ꝙ̄ in bello: intantū vt eoꝝ
aliqui nō nisi eundo et redeūdo manducarent/pa-
nem quidē manu gestantes. Non assidebant tri-
bus horis mense/et exquisite preparata mandu-
cabant. Princeps qndā romanus Metellꝰ no-
mine/cū contra Jugurtā esset pugnaturus: expu
lit domo aquarū latores: ꝛ ꝓhibuit ne q̄cꝙ̄ cocti
venderet: p̄cepitqꝫ vnicuiqꝫ militi/ vt sine famu-
lo esset ꝛ sine equo: suū quoqꝫ cibū ꝛ arma ip̄e por
taret. Clausit castra: et exercitū suū fossis/velut si
iaꝫ Jugurta p̄sens foret: ꝓpter qđ victores extite
rūt: nō trahebāt post se tres aut q̄tuor saumarios
seu quadrigas onustas tunicis/ornamentis/tape
tis/caligis/calceis/subtētorijs/telis. Nō fereban
tur post eos ferrei furni aut stānee fornaces/vt par
uas facerēt pastas aut placētas: talis onustas q̄d
valet nisi ad impediendā celeritatē seu festinatio-
nē. Et optimū lucrū est/inimicos aggredi ꝛ adori
x ri improuisos: ibimꝰ ad securos. Juliꝰ cesar ꝛ bo-
nus iste piepositꝰ Claquin cognominatꝰ: lucraba
tur om̄ia per istaꝫ celeritatē. Sed exercitꝰ aliquis
portās sarcinas ꝛ pōdera sua instar testudinis aut
tortuse: quō festinaret?

Tertia consyderatio.

¶ In militari statu añ oīa disciplina seruet. Ge-
nerat per disciplinā principi aut capitaneo obedi
entia: absqꝫ hoc vt quisqꝫ ꝓpriū velit sequi desyde
riū aut delectationē voluptuosam. Salustius que
rit quā ob causam romani mūdi monarchiā con
quisierint. Per fortitudinem? Non. Nam vt dici
tur/Galli fortiores fuerūt/et in militia magis ex-
ercitati. Per audaciaꝫ? Non: quia romani fuerūt
timidissimi/plus ꝙ̄ alij. Concludit ergo ꝙ id eis
dedit militaris disciplina. Talis inquā erat disci-
plina: vt sepius hic puniret qui capitaneo suo mi
nus obediret ꝙ̄ q̄ ad inimicos ꝯfugeret. Posthu-
miꝰ torq̄tꝰ ꝓpriū occidit filiū: eo ꝙ cōtra p̄ceptū eꝰ
duellū susceꝑat ꝯtra gallū quēdā/solus cōtra solū:
q̄uis eū supasset. Silr alius q̄dā Posthumiꝰ filio
y suo fecit. Nōne Saul ꝓpriū filiū suū Jonathā oc
cidere voluit: ideo ꝙ ꝯtra edictū suū (qđ tñ nō au-
dierat Jonathas) pauxillū mellꝭ gustauit? Timeo
ne multo aliter apud gallos sit disciplina seruā-
ta/immo ḣo deuastata. Cleacus lacedemoniorū
dux/cū bellū iniret/suis dicebat: Plus timere in-
quit capitaneū vestrū ꝙ̄ vos inimicos. Et reuera
exercitꝰ sine obediētia q̄ntūcūqꝫ copiosus: nō ē ni-
si turba quedā holm ad mortē/ et omnē occisionē
deditoꝝ: quēadmodū oues sine ordine et pastore.

Quarta consyderatio.

¶ Ad auferendā oēꝫ status militaris occasionē/
ne se delectationi voluptuose illigat: armigeri ꝛ sti
pendiarij sua recipiant salaria: vt bene satisfacere
possint ꝓ his q̄ ab alijs accipiūt. Hoc eñ est san-
cti Joānis baptiste p̄ceptū: Contēti inq̄t estote sti
pendijs vestris: ꝛ neminē cōcusseritis. Si ꝑsolu-
tio deficiat armigeris: si nihil soluerint: se de ꝑso-
lutione excusabūt: expoliabunt ꝛ furabunt/maxi-
mo cū detrimēto a pauꝑibꝰ hominibꝰ. De alterꝰ
cotto large corrigie: deinde eos inuadit voluptu-
osa delectatio. Sed q̄d accidit pauꝑi ꝑplo? vt asi
eos fugiant necesse est/ quemadmodū oues corā
lupis. Nōne meliꝰ esset ꝑplo absqꝫ defensiōe esse/ z
ꝙ̄ tales habere ꝓtectores/imo expoliatores? Pro
fecto non est lingua q̄ sufficiat miserrimā huiꝰ ne
gocij describere indignitatem. Supplico vt beni
gnissimꝰ ꝛ pijssimꝰ vester animꝰ pagat in miscōia ꝛ
cōpassione hoc qđ nūq̄ q̄buscūqꝫ ḣbis aut lamē-
tatione exponi posset. Heu miser aliq̄s hō: si etiā
satisfecerit taxe sue/siue impositiōi/siue q̄rto sꝑ sol-
uēde anno exactiōi/calcaribus regijs/ cincture re
gine/teloneis ad fluuios soluendis/ꝛ quibuscun-
qꝫ alijs exactionibus: parū illi remanebit: nihilo-
minus restat adhuc alia exactio. Venient enim sa
tellites arripiētes ollas ꝛ patellas. Miser hō ni-
hil habebit ad manducandū/nisi fortassis modi-
cū siliginis aut hordei. Misella vxor audiet q̄tu-
or aut q̄nqꝫ ꝑuos pueros apud furnū/ si furnꝰ as-
sit calidus: qui querēt panē: clamabunt vt rabidi
ꝑ fame. Misera mulier nihil habebit qđ dētes eo
rū ꝯterāt/nisi sit paululū panis habētis salē. Suf
ficere ꝑfecto deberet hec miseria: sꝫ venient rapto
res/oīaqꝫ q̄ inuenient rapiēt: fortassis vnā gallinā
aut quatuor pullos eius/q̄ egena vxor nutrierat vē
denda/ vt reliquuꝫ exactionis posset ꝑsoluere/aut
aliquā aliā exactionē superuenturā: om̄ia capient ꝛ
absument. Querite quis soluet. Et si vir aut vxor
aliq̄d dixerint: vilipendent/arguent et iniurijs af-
ficient. Q, si iure eorū velint ꝓsequi persolutionē/
dietas amittent eorū: et duplū debiti exponent: ꝛ
finaliter nihil obtinebūt/nisi fortassis schedulaꝫ
vnā continentē/ꝙ tanta summa debet tali. Ita di
cit aliꝰ: ꝛ debebit. Quid vobis videt: pōt ne peiꝰ
bono illi homini ꝯtigere? Certe adhuc restat gra
uius: verberabūt armigeri: nec contēti sunt nihil
capere vbi nihil est: sed minas iniciēt ḣbis ꝛ ope
virū cum muliere percutiēt: aut domū igne consu
munt/nisi eorū loculos repleāt/ ꝛ pecuniam extor
queant quacūqꝫ iniuria: nisi etiā vina ꝛ cibos mi-
nistrent. Taceo de vxorū et viduarū oppressione
talijs. Videret fortassis pax eo ꝙ solo d̄uno hoie
s̄monē feci. Credite dñi adeo certe sic mortē/ꝙ illis
mullet miller plꝰ ꝙ̄ decē milia: q̄ ꝓ hoc regnū peio
ra ꝙ̄ dixi sentiūt ꝛ senserūt. ¶ Prouisio moralis
suꝑ illo qđ dictū est: Altissimi ꝛ excelientes dñi: ad
hec verba nobile vrm cor deniꝰ benignū: non du
bito ad cōpassionē iure optimo versum ꝛ affectū
esse. Q deꝰ q̄d ꝯtingeret/si oculꝭ intuereml horribi
lissima ꝛ crudelissima facta/eo quo fiūt mō: nō cre
dēdū ē q̄n festinātissime aliq̄ vnq̄ somnū alicū ca-
peretis i lecto/de remedio ꝓuideretis. Hec incō-
moda non fiūt vris iussu; scio; sed nō sufficit erga

deū ꝛ rōnē. Parcite si libere loquor: nō sufficit in
quā/nisi hos malefactores realr/efficacit ꝛ de fa-
cto īpediueritis. Quidā hn dicūt famul' suis cū ꝗ
eis fiūt q̄rimonie/nihil attuleris: sed interr⁹ aut in
B occulto alia v̄ba dicēt/rape oia. Heu q̄lis seruit⁹
est subiectoꝝ alioꝝ si hec sit libertas. Ubi est pul-
cher ille regis titul⁹: Rex frācoꝝ. Multis ī locis
hmōi titulus vt mihi apparet delet⁹ est. Solet di-
ci de q̄busdā patrijs ꝑ tyrānos gubernatis/ꝙ op
pͥmāt/ꝛ subiectos eoꝝ explumēt: sꝫ residuū secu
rū est ꝛ hn seruatū: taliter/vt nemo sit q̄ sub capi-
tis pena pullū aut gallinā vnicā auderet auferre.
Nūquid res tolerabilioꝛ est subiectis/ꝙ cum ni-
hil tutū est/nec in corpore/nec in bonis/ nec in cō
scientia: quia timida cura: tremebundus timoꝛ:
ne spolient' per principes aut armigeros: eos affi
cit grauissimo/impatiētissimo ꝛ dolo1oso tormen-
to: vt nostro tēpore plures sint qui desperarint et
sese occiderint. Deus qualis horroꝛ: se occiderūt/
vnus per suspendiū/ alius per submersionē/ ali⁹
cultro coꝛ suū perforando. Heu q̄d respōdere po
terūt in districto dei iudicio hi q̄ ꝑditionis talis
christianoꝝ in corpe: ꝛ (quod peius est) ī anima (ni
si de⁹ suā eis impartu⁹ est misericordiā) occasionē
dederūt? Si deus his misericordia nō impartiat'
q̄ misericordiā nō fecerint: qualē rigorē his ostē-
det q̄ talē ꝓcurauerūt crudelitatē? Tu ea non agis
mala/verū est: sed ea fieri permittis et suffers. Sic
deus iudicabit iuste contra te/et dicet: nō te puniā
sed infernales diaboli te cruciabūt: eos ego non
C impediā: quia malū ꝓ te esset. Nūquid mirabile ē
quō homines q̄ nihil fidei/nihil legis ꝛ nihil con
scientie habent: nō cogitant qualē absolutionē ha
bere/aut qualē satisfactionē facere in ꝓdictis pos-
sent casibus. Nō est adeo sapiens cōfessoꝛ q̄n q̄n-
doq̄ dubitet de huius rei exitu. Deus prouideat
Nō dimitti' peccatū nisi restituatur ablatū. Ne-
cesse est restituere aut perdere q̄ꝺ Samuel verbo
et facto demonstrauit euidenter. Hic fundo ꝛ su-
mo duas factas petitiones: vnā ꝓ cōseruatiōe sta
tus regij: ꝛ alterā ꝓ defendēda cōtra inimicos re-
gni iusticia. Si regi sint pauperes ꝛ pauci subiecti
q̄d sibi ꝓderit dominiuꝫ in subiectos? Et subiecti
q̄d ꝓsunt/nisi vt rex ꝛ ipsi viuant iuste. Prouerb.
xiiij. In multitudine ppl'i dignitas regis. Quan-
tas familias existimatis regnū hoc reliquisse per
talia opprobria? Quātе mortalitates in filios/vi-
ros et bestias acciderūt ꝓpter nutrimenti carenti-
am. Ea q̄ laboranda ꝛ colenda essent/absq̄ labo-
re ꝛ cultura dimittunt'. Miserū est ea cognoscere
pauperes eñ nō habēt vñ seminēt: aut nec equos
nec boues habere audent/ꝓpter principū ꝛ armi
geroꝝ timorē: aut ad laborē parꝝ afficiunt': q̄m eis
nihil relinquit' nec filijs eoꝝ: per quos antiqui iā
parentes sustentari ꝛ adiuuari deberent. Cōtinuo
abeunt: malumus inquiūt temp⁹ terere frustra/ꝙ
absq̄ fructu laborare. Necesse est interdū homīes
senio confectos aratrū trahere/cū pot⁹ requiē ha
D bere deberēt optatā. Et q̄d vltra? Senes nobiles
magnos redditus habētes ab his ꝓsolui nō p̄ñt:
q̄m egeni sunt nimiū: vbi nihil ē/rex ius suū amit-
tit. Ecclesiastici quoq̄ id optime senti'ūt. Paupe-
res mendicantes ꝓ fame vt rabidi clamant: q̄a
eis nihil administrat'. Id videt' in quocunq̄ statu
ad oculū ꝑ ꝓdicta regalia edificia ꝛ reipublice/ ca-
stra/pontes/municiones/molēdine oīno deper
dunt'. Et quantū ad factū prelioꝝ iudicate ꝑ ea q̄
dicta sunt: ꝙ fideles subditi magis grauant' armi
geris ꝙ regnū ab inimicis: De⁹ de sua gratia bre-
uiter remediū ponat vobis nobilissimis ꝛ excellē
tissimis principibus mediantibus/vt rex viuat vi
ta ciuili ꝛ politica.

De insidiatore rapace et suo conatu contra regis vitā ciuilē.

D Eclaremus in sequentibus perfidum ra
pacis insidiatoris conatū. Id eñ valde
expediens est. Quis enim eū permittat/
cum fatiget/subuertat et expellat pulcherrimā il-
lam tertiam virtutē iusticiam/pulchriorē et mira-
biliorē ſm dictū Aristotelis. v. ethicoꝝ: ꝙ sit di-
urnus lucifer. Et sine qua dicit Aug⁹. iiij. de ciuita
te dei: regna non sunt nisi latrocinia. Ad hoc ap-
plicari posset de Diomede latrone marino siue pi
rata histona: quem interrogauit Alexander/ qua-
re spoliaret eos qui mare nauigarent? Respondit
libere: sed tu quare totū spolias mundū? Ideo di
coꝛ pyrata: quia solū paruam habeo nauiculam:
et tu qui habes magnos spoliandi circuitus/im- E
perator diceris. Eam consyderationē habuit bo
na illa mulier que ait: magnos latrones hos esse
qui paruos ad suspendiū ducerent. Hic sumitur
punctū reformationis iusticie in hoc regno. Quā
sic dicit Sapiens: Regnū de gente in gentē trās
fert' ꝓpter iniusticias. Nullū est malū q̄n q̄nq̄ ap
pareat. Capiemus igit' quattuoꝛ cōtra rapacē in-
sidiatorē ꝓ iusticia consyderationes.

Prima consyderatio pro iusticia.

Sicut nec debet iusticia nec pōt vendi: sic
officiales aut officiarij iusticie/ ꝓcio/argento aut
rogationū violentia armati: instituti nō debēt/ sed
ꝑ ꝓbitatē et sufficientiā. Quomodo venderet' iu-
sticiā ille qui adeo care emit eā: ipsam mihi credi-
te vēdet ꝛ cauebit/ne quicꝙ perdat. Nulla est cau
tela nec malicia quin eam inueniat priusꝙ perde-
ret. Iura politie applicabit ꝛ iudicabit nunc hac
nūc illac: et lancis vel statere ponderosius aufe
ret ius. Nō posset die vno/nō mense recitari afflı-
ctio iniusta/q̄ ꝓpter illā causam paupibus accidit
hominib⁹ per dietaꝝ amissiones/ꝑ defect⁹ inuen-
tos/per emēdas/ꝑ ꝓcuratores/ aduocatos/ ꝓmo
tores/ꝑ violentā satellitū extorsionē. O qualiū- F
maꝝ casus/ꝛ qualis illa curatio. Intrabūt domū
nec quicꝙ erit quin iterū atq̄ iterū subuertat' bis
aut ter in die/quoadusq̄ cū aduersario cōpositio
facta sit/quod ꝯtra dei ordinationē est in antiq̄ le-
ge: q̄ nolebat holem primi sui domum intrare vt
accipet vadia/ꝛ videret eius pauperiē: sed ad osti-
um expectare deberet. Accidit insup nōnūq̄ expen
sas principale ipsum excedere. Sed an excusandi
sint hi q̄ tales instituūt perfidos officiarios/aua-

ros ⁊ ignaros? Certe nō. Deꝰ in lege sua et antiq̄
boni dn̄i voluerūt bn̄ asꝫ iusticiam obseruari. Rex
Cambises ꝓpositū habuit male iudicantē: quē ex-
coriari ꝑcepit: ⁊ pellē eius iusticie sedi affigi/⁊ filiū
eius in ea sedere vt memoriā haberet ne falsam ex
erceret iusticiā. Cōtra tales loq̄t sapiens Sap. vj.
cū essetis ministri regni illius: nec recte iudicastis
nec custodistis legē iusticie: neq̄ ſm voluntatē dei
ambulastis/horrende ⁊ cito apparebit vobis. Et
Ezech. xxxiij. ⁊ alibi pluries.

Secunda consyderatio.

¶ Quēadmodū misericordia fieri debet humili-
bus subditis: sic pariformiter iusticia cōtra ꝑuer-
sos exerceri debet: ne ꝑ eos boni onerent̄ ⁊ deuastē
tur. Hoc est verbū Uergilij in romanoꝝ laudem:
parcere subiectis/⁊ debellare superbos: Eneid. vj
Dicebat catho: rēpublicā bene se habere nō posse
nisi inter bonos ⁊ malos discrimē fuerit. Inimici
familiares plus nocent ꝙ extranei: ⁊ ideo potius
sunt extirpandi. Nunq̄d habemus de pluribꝰ ꝓn-
cipibus/q̄ vt leges eoꝝ ꝯtra malefactores defen-
derent: iusticiā in seipsos ⁊ eoꝝ filios exercuerunt:
B Carmides legē instituerat: ne quis foꝝ cū gladio
adiret. Longo post tpe cū foris veniret gladio sue
cinctus erat: ⁊ absq̄ aduertentia foꝝ intrauit. Lex
eius illi ostensa fuit. Tenebo inq̄t eā/⁊ mox sese oc
cidit. Zeleucus filiū habebat vnicū: cui ob deme-
ritas oculi erāt eruendi: liberꝫ tn̄ eū alij dicere vo-
lebant. Pater aūt iudicauit/ꝙ ipe filius vnū ocu-
lū esset ꝑditurus ⁊ pater ꝓ filio alteꝝ. Archieps̄ q̄
dā anglie vestitus erat ad missam celebrandā: cuꝫ
sibi subditi sui tunc narrarent̄ maleficiū. A missa ce
lebranda expectauit donec iusticiā exercuisset. De
beo inquit iusticiā deo: ⁊ ꝑus eā ꝑsoluā. Comes q̄-
dā erat in lecto mortis: ⁊ audiuit filiū suū quandā
violasse filiam: quē ⁊ vocauit ⁊ occidit. Presbyter
cū esset sanctū recepturus sacrm̄/illi cōscientiam
formabat. Rn̄dit comes: Nō se filiū occidisse/sed
suū maleficiū: ⁊ legē iusticie obseruasse. Audiui de
quodā comite: qui ⁊ si ꝑuerse esset vite/acriter tamē
subditoꝝ puniebat delicta. Et cū ab eo quereret̄/
quare in alijs puniret qđ ipsemet faceret. Sufficit
inquit mihi vt damner ꝓ meis malis: absq̄ hoc ꝙ
ꝓ alterius malis pariter sim dānandus. Qui ma-
lefactores a malis nō ꝓhibet: est ne culpabilis in
his q̄ ꝑpetrant malis? Ita ita. Postulabat̄ a quo
dā rege francie venia ꝓ hole quodā q̄ aliū occide
rat. Dedi inquit veniā eidē prius in simili casu: ꝓ-
pterea casum illū vlterioꝛē veniā nō mereri. Quare
ait fatuus quidā assistens: Uere parcendū est illi:
qꝛ homicidiū hoc postremū tu fecisti. Uade fatue
inquit rex: nescis quid dicis. Quō ego eū occidis
sem? Dicā tibi respondit fatuus: Dñe/ si de priori
inquit maleficio iusticiā fecisses/mō hoc nō cōmi-
sisset homicidiū. Fuit sapiens fatui dictū: etiam si
ipe vnus e septē fuisset sapientibus. Et dictū hoc
nostra probat consyderatio.

Tertia consyderatio.

D ¶ Iusticie officiarij multiplicādi non sūt: nec sepe
numero mutādi. Cū officiarij multiplicant̄: vnus-
quisq̄ suā aufert portionē/in pensione/ in donis/i
exactionibus: vt suū ducat statū. Quid prodest re-
gem centū habere camerarios/et totidem came-
re famulos/et sine numero secretarios: ⁊ sic d̄ alijs
officiarijs? Est honorificū dicit quispiā. Uerū est
sed honoꝛ iste semꝑ emitur a rege. Audiuistis ne
de bona illa matrona/q̄ aurelianēses vidit studē-
tes: que quesiuit quidnam facerent? Responsū fu
it illi/eos studijs operā dare: vt essent iudices/ad
uocati ⁊ procuratores. Heu dicebat illa: solum est
vnus in patria nostra procuratoꝛ: ⁊ ferme tota pa
tria destructa est. Quid fiet de tam ingenti cater-
na? hoc est quantum ad iusticie officiarios: quan-
tum ad hoc quod est eos facile mutari: id condu-
cit quod recitat Aristoteles in rhetoricis/de homi
ne varijs vndiq̄ plagis cruciato: et ꝓpter sangui
nem omnino muscis coopertū: quidā misertus est
eius: et muscas omnes ab eo fugauit. Qui cōque I
stus ait: nouas venturas muscas ꝓ̄sus famelicas
que plus prioribꝰ sugerent/ et eū grauarent multo
alijs fortiꝰ. Acerbꝰ est musce macre morsus. Uerū
est impatorē quendā officiarios suos (vt eis vte-
ret̄ veluti purgamine aut spongia) nutriuisse: ipse
eñ ab eis auferebat omne quod collegerāt/eos in
carcerando aut aliter affligendo.

Quarta consyderatio.

¶ Honoret̄ supma iusticie curia taliter: vt eius sen
tētie ⁊ aresta sine violatione seruent̄: aliter ōis eo
rū iusticia flecteret̄/tremeret et caderet: alioq̄n ꝓn
cipalis vite ciuilis ipsius regis custodia deperiret
Nihil ē quod magis dominiū seruet regale i suo
vigoꝛe: q̄lecūq̄ ꝑsonale rex habeat impedimentū
ꝙ iusticie ꝯseruatio rege siue pn̄te siue absente. Et
si fiāt defensiones regni: potuisset institui vna ta-
lis certa lex/ vt cito occurreret̄ inimicis vite ciuil̄
regis q̄ semꝑ esset ꝑmāsura/i quocūq̄ statu vita re
gis corpal̄ esset. Et vellet deꝰ vtinā h̄ bn̄ fuisset ꝓ-
meditatū/ponderatū ⁊ ordinatū. Sed ē nimis ar-
duūꝫ: nihilominus tn̄ ipsa ciuilis vita meliꝰ plerū
ꝙ seruaret̄ in manibus publicis populi: ſm ꝙ no
tat Aristoteles/ꝙ in manu dn̄i. Cōsyderatis maxi
mis importunitatibus/⁊ ardentibus eoꝝ qui pe-
tunt cautelis/et dn̄i liberalitate: q̄ nihil nouit ab-
scondere: nescit aduersari suis. Et cū ad rē deuen K
tuꝫ fuerit/nihil inuenit̄: velit deus vt saltē iusticia
absq̄ hoc vt infringat̄ cōseruet̄/nec ꝓ magno nec
ꝓ paruo: aliter eñ verificaretur Anacarsis ꝓbi di
ctū: ꝙ cause ⁊ aresta iudicioꝝ cōꝑant̄ aranearū te-
lis: q̄ tenent paruas muscas: magnas vero euola
re permittunt. Bn̄ se habebit vita ciuilis regis/si
prudentia sit in cōsiliarijs/ fortitudo in militibus/
iusticia in iudicibus: q̄ bn̄ seruent̄ ⁊ manuteneant̄
ꝯtra adulatorē mendacē/ delectationē voluptuo-
sam/⁊ insidiatorē rapacē.

De statu iniurioso ⁊ suo co

natu cōtra vitā regis ciuilē.

Sed expediens est ꝙ quarta ⁊ vltima vir- C
tus germana soroꝛ aliaꝝ triū non violet

nec deijciatur. Que est ista virtus? Temperantia
Scd̄m nomen suuȝ ipsa est ad moderandū et ser-
uandū omnia in semetipsa: ne q̄d nimis: sine mē-
sura omne irregulare est: totū in confusionem ca
dit. Contra hanc virtutem totū suū nisum exercet
quartus spoliator stat⁹ iniuriosus. Vere spoliator
est ipse: quoniam nihil ei sufficit: nō plus q̄ lupo
prorsus famelico: nihil eū replet. Est nisi quedam
maris sine termino ꝓfunditas. Est abyssus sine
fine/sine littore. Est eristom⁹ fabulosus/ qui sati
ari non poterat. Est vitiū vnū in figura odiosuȝ
nimis extraneū/nimis monstrosū: quia ex vna par
te omnia dat: oīa sine mēsura/regula aut animad
uersione expendit seu exponit: vt satisfaciat hyru
dinib⁹ famelicis/q̄ eū omnino euacuant: die ꝛ no
L cte rodūt: absq3 hoc vt quietē sumere possit. Alia
ex parte oīa per eū auferūtur: arripiunt sine pie
tate: sine compassione extorquent/ quantumcū ꝓ
alij pauperie premant. Semꝑ oportet vt non sine
rapina sit nutrix ꝓdigalitatis q̄ sua consumūt ꝛc̄.
Hic verificat Johel ꝓpheta in q̄tuor suis circu-
lis. Residuū eruce comedit locusta: residuū locu-
ste comedit bruc⁹: residuū bruci comedit rubigo.
Recitant poete de Polyphemo gigante: qui vi-
ros et mulieres viuos deuorabat: quē Vlixes ex-
cecauit. De Busyride tyranno: q̄ holes eq̄s suis
dabat manducandos: quē Hercules occidit. De
Lichaonte q̄ homies dijs suis sacrificabat: Jup
piter illū in lupū mutauit. Status iniuriosus fa-
cit/ne heu tales aut peiores crudelitates? nunq̄d
viuit sanguine carnis pauperū/ cū eos ad angu-
stijs plenam perducit mortē/per iniuriā vim suaȝ
exercendo? Sit in cibis: sit in equis: sit in canib⁹:
sit in sumptuosis edificijs: sit ī pomposa/ rabida
et furenda familia/sine numero/ sine ordine/ sine
mensura/in vanitate/vmbra elemosyne aut religi
onis coopta. Est mirabiliter dura sentētia: sed ve
M ra est sapientis locutio: Qui facit elemosynam de
substantia paupis/sicut q̄ occidit filiū corā pře. O
dn̄i mei: q̄d erit igit̄ d̄ his q̄ dissipāt substātiā/ nō
vnius aut duoꝝ mō/sed centū/imo mille: imo ꝑfe
cto centū milliū in malis opibus/spurcis ꝛ vilib⁹
ꝓpter eoꝝ iniuriā. Nescio q̄d dicā: assero ꝙ non
est domus adeo firma/ castrū tam bene fundatū/
ciuitas tam opulenta/regnū tam stabile/ potens
ꝛ honorabile: q̄n vastet/decidat ꝛ perdat/ cū hec
monstrosa bestia status iniuriosus inhabitet ibi
et manet. Exemplū in grecis/in romanis/ꝛ mul-
tō plus q̄ vellem in statu pape et curie sue/ ab an
nis quadraginta aut quinquaginta. Cōmune pro
uerbiū sapiētissime dictū est: Qui plus expendit
q̄ acquirit: sine cōquisitione mortē acq̄rit. Cōsy-
derate hic: ꝯsyderate supplico/ q̄nta subleuent ꝓ
regni defensione in subsidijs/in exactionib⁹/ꝯsue
tudinib⁹ ꝛ alijs subuēctionibus: veluti si inimici ꝑ
totū regnū expāsi ꝛ dispsi essent/vt ꝯtra ipm̄ ꝓlia
rent: nec oīa hec sufficiant vt cōi statui satisfiat: ꝛ
cōes expēse aliquoꝝ dn̄oꝝ expediant: q̄libet illud
clamat: secretū nō est. Jd quō continuari aut ma-
nuteneri posset quin nimiā tyrannidē exercendo
totū rumpat aut dissipet. ¶ Sumemus ergo q̄-
tuor considerationes ꝓ temperantia contra sta-
tum iniuriosum ꝛc̄.

Prima consyderatio

¶ Pro tēperātia ꝯtra iniuriosum statū. Stat⁹ cō N
uenienter ab incuria ꝛ ignauia separi debet. Jn ꝑ-
mis in ꝓlatis ꝛ magnis dn̄is: q̄obrē? Primo pro
pter bonū exemplū: et q2 s̄m dn̄os ppl's se guber-
nat. Mobile mutat̄ semꝑ cū ꝑncipe vulgus. Et q̄
lis rector ciuitatis/tales et habitantes in ea. Nec
dici intēdit̄/q̄ dn̄i eminentiorē ꝛ honorabiliorē vl-
tra alios habeant statū. Jd em̄ rōnabile est: stoli
dū est em̄ minorib⁹ ꝛ subditis ad dn̄os volare vel
le: nihilominus tn̄ cōuenit sepius minoꝝ ꝯdescen
dere fragilitati/in speciali ꝑ ꝓlatos et spūalitatis
holes. Exemplū humilitatis ꝛ ꝑantie ī magna-
tū statu plus mouet q̄ v̄ba. Sed inq̄es: stat⁹ ꝓla-
ture aut dominij ī vituperiū/ꝯtemptū et diffamiā
eueniret: ꝑfecto minime: veꝝ magis honoraret/
appciaret ꝛ reuereret: cū videret id hn̄ ꝑ humili-
tatē fieri/nō ꝑ cōpulsionē. Jnsuꝑ etiā ꝙ per parsi
moniā et frugalitatē in bonis ꝛ diuitijs reseruata
in rempublicā conuerterentur. Quid ꝓdest inquā
talis pompa/ nisi vt dn̄m aut ꝓlatū aliquē semꝑ ī
indigentia aut pauptate vitā ducere cōpellat? ꝓb
q̄nq3 q̄ hos qui eoꝝ querūt panē. Voco eos ī te-
stimoniū: ꝙ violentia adeo corpus aggrauat my-
sticū tam ponderose: vt iam ferme contritū sit: et
a bona ꝓmissionis terra ꝑ figurā ppl's ī tenebro-
sam reuertat̄ egyptū dure seruitutis/ peccatoꝝ/vi
tiorū et vilis oppssionis. Contra legis preceptuȝ
Deutero. xvij. vbi precipit̄/ ne multiplicētur equi
ꝛ currus: vt nō reducant populū in egyptū. Et vt O
verū dicat̄/in oīibus est pōpa. Principes ꝛ ma-
gnates hi sunt qui minus habēt/quibus min⁹ re-
manet. Quotiens visa est regia ꝑsona/vt ne aure-
um quidē habere possit/nec ꝑ preces nec impetra
tionē vllā his ꝓsentib⁹ quibus sepe ꝑ milia dona-
bat. Taceo de supellectili ꝛ alio statu cōmuni. Ars
compaui aliquoꝝ dn̄oꝝ statū ad id quod factū est
Bel idolo et deo Nabuchodonosor: Dan. vi.
Ministri et famuli suggerunt oīa ꝑ eis et eoꝝ
expensis esse que afferunt̄ illis. Nihil est ī dei no-
mine. Simulāt se velle ꝓsentare/sed in nocte: hoc
est/in occulto ministri oīa auferunt/sicuti ꝑ sub-
terraneas cauernas: hoc est dictū/ꝑ cautelas sub-
tiles ꝛ occultas: vt ꝑ hoc quod dicunt (nescio q̄s)
obligationes deobligādas: ꝛ ꝑ dona boni speciē
habentia ꝛ iustiā coloratā: taliter vt centū fran-
ci a rege donati ad vtilitatē aliquam ꝑ manus fa-
muloꝝ suorum administrati sepius regi/ quadrin
gentos aut sexcentos auferāt. Multi hic se con-
tinēt. Audiui tales esse quēadmodū canē Taupin
dictū: qui omnia surripuit q̄ mater existēs ī nupti
ali mēsa/ volebat a dorso filio suo administrare.
Que est hec mater nisi respublica: q̄ mirāda dn̄o
donare intendebat. Sed famul⁹ hic aut alter oīa P
inglutit. Propter deū oro/sit dn̄s tanq̄ puer qui
fame deperibat/clamans ad matrē suam: Mater
mea noli amplius facere taupin canē nunciū tuū
nihil em̄ mihi dimittit.

Secunda consyderatio

pro tpantia cōtra pomposum statū. ¶ Status tā
clericalis q̄ militaris ꝛ ciuilis a pompa debet esse
sepatus: p hoc vt bone instituant ordinationes et
seruenť q̄ ponunt mensurā in cibis/ in tunicis/ in
equis/in suppellectili/in anulis/ꝛ talib⁹ reb⁹ pom
pam nutrientib⁹. Rex philippus p cōem triū sta-
tuū cōsensum aliquas instituit ordinatiōes: q̄s bo
nū esset seruare: ꝛ fortassis semel in pleno cōsilio le
gere ad minus darent cognitionē: ꝛ demōstrarent
clare qualē in pompā vnusquisq̄ status regni eēt
lapsus ꝛ decidisset in oībus rebus. Interea noteť
etiā tp̄s pteritū q̄ñ et qualiter in camera cōpoti cō
putabanť duodecim denarij aut duodecim solidi
p reparatione tunicaꝝ regine aut delphini. Et si-
ne pliro pcessu reducať in memoriā tēpus regis
Ioānis: quē multi videre potuerunt. Quia/vt re-
latione pcepi/talis est modo miles aut simplex co-
mes qui maiorē habet pompā in aureis ꝛ argen-
teis vasis/in tapetis/in velis extensis/ in vinis/ in
D cibis/in appatu q̄ nolatus ille rex haberet. Quale
ergo est miraculū si regnū sit egenū: ꝛ si populus
has pompas ferre non possit. Sed dicet fortassis
aliquis hic: sicut in casu simili rome obiectum fuit
q̄d recitat Ualerius. Quid? Nō possum ego de di-
uitijs meis ad liberꝝ agere arbitriū bibendo/come
dendo/vestiendo/domos faciēdo/elemosynas lar
giendo? Rn̄deo q̄ nō in alioꝝ reipublice mēbroꝝ
pudiciū. Malū etiā exēplū esset ꝛ seruitus nō feli-
citas: sicut dicit sctūs Aug⁹. Nihil infelicius felici
tate peccantiū. Principes pagani ꝛ sine fide taliť
ordinauerunt: sicut Licurgus/Solon ꝛ Romani/
apparet p eoꝝ leges/quas omitto. Et certe credo
talē ordinationē demū vnicuiq̄ placere: q: p eam
nō habereť verecundia: vt quis sese sobrie ꝛ tpate
manuteneret. Dē asit q̄d pōpā illā gignit est vere
cūdia aut vana gl̄ia. Illud ꝯspiciť: q: in secreto ta-
lib⁹ nō ē cura pompis. Burgēses et alij matrimo-
nio copulati norunt quō se tenere debeant.

Tertia consyderatio est

¶ Postq̄ necessariū est ad ptectionē et vite ciui
lis regis et regni nutritionē et cōseruationē accipe
re et leuare subsidia: id in bona equalitate aut eq̄-
tate p totū corpus mysticū fieri debet. Hoc erat di
ctum Platonis s̄m q̄ recitat Tullius in li. de of-
ficijs: q̄ plus grauare vnā partē q̄ alterā in exigē-
do/est introducere pniciosam rem in republica. s.
R seditionē. Uerum est aliqua mēbra p mechanica
opa aut mercancias nō laborare. Aliter eñ labo-
rant quēadmodū dn̄i aut clerici ad exēplū cordis
aut stomachi: s̄m q̄ senator q̄dā romanus allega-
uit vt pplm cū senatu ad vnionē reduceret. Cōtra
quē quidē senatū tanq̄ nō laboraret murmurabat
populus: talia mēbra de alioꝝ laborib⁹ guberna-
ri debēt: sed tpate ꝛ in bona eq̄litate/absq̄ hoc vt
simul totū auferať: aut laborantia mēbra denudē-
tur. Et q̄uis hec equalitas ad oculū videri nō pos
sit: vt bene cognosco: nihilominus tamē q̄sq̄ age
re debet vt potest ne talis inueniať enormitas: sicut

tetigimus de pncipibus ꝛ armigeris. Paup ali-
quis hō nō habebit de oī labore suo/vt toto an
no vxorē ꝛ filios nutriat/ꝛ iura psoluat et debita/
nisi decem aut duodecim cados vini/et duas aut
tres mēsuras bladi: quod omne peribit in vna ra
ptura aut armigeroꝝ aduentu. Quid aget/ quid
incipiet/quō viuet? hoc dūtaxat cogitare solū gra
ue est. Et in tali casu diuites plures inueniunt exi
tus aut fauores q̄ pauperes. Si vos oēs dn̄i mei
bn̄ simul essetis cōfederati: q̄d vobis in corde frā
cie pdessent armigeri? Regnum satis supq̄ diues
esset/ad sustentandos vos et status vestros absq̄
hoc vt cuiusq̄ status inferior aut debilior efficere
tur. Si petitis confederari p hoc q̄ magnas ex- S
traneis datis pensiones? Nunquid securius est/
facilius et honestius inter vos esse confederatio-
nem/siue per cōtractus aliquos matrimoniales/
siue aliter. Sic profecto extrudanť adulatores: q̄
libenter oīa turbant vt piscari possint: sed pisca-
tio hec est mala nimis.

Quarta consyderatio.

¶ Postq̄ pompe pomposos faciūt stat⁹ i pluri-
bus holbus ipse reducēde sunt ad mensuram ꝛ li
beralitatē: siue sit pdigalitas: hoc est stolida ad ex
tra largitas. Rex Philippus scripsit Alexandro
magno filio suo cōtra talia dona: vt ponit Tulli⁹
ij. de offi. Quod te malū inquit rex in istam spem
induxit: vt eos tibi fideles fore putares quos pe-
cunia corrupisses? An tu id ais ne? Macedones
non te regem suum/sed ministrū ꝛ prebitorē putēt
Dona pomposa leuiter et sine vtilitate expendū-
tur: cito acquisitū cito expositū. Apparet de acq̄si
tis per taxillorū ludū aut vsurā. Dona pomposa
nō satiant/sed inflammāt: et inclināt ad semp pl⁹
recipiendū et habendū: sicut canis cui paulatim
minuta dātur frusta. Dona pomposa p vno ami-
co: tres aut quatuor aut plures faciunt inimicos T
siue inuidiosos/qui se reputant multo digniores
ad talia recipienda. Dona pomposa spoliant cen
tum et centū pauperes homines/ imo mille ꝛ mil
le: vt solus vnus hō et abiecti quidē status vestia
tur: et qui non centū in redditibus suis habet soli
dos. Dona pomposa reddūt sepenumero hos q̄
ea recipiunt raptores et spoliatores/cū a donati-
one cessatū fuerit. Dona infructuosa seu pōposa
adulatores et fictos faciunt amicos: qui sequunť
predā/nō dn̄m q̄ plura eis tribuit: hic eos hʒ. De
ficta amicitia sepe se ad verā conuertūt inimicitiā:
hoc videtur ad oculū. Dona pomposa faciūt q̄ñ-
q̄ nullius reputationis homines honorari et ele-
uari/nō sine vili et spurca despectione/ꝛ nō sine p
borūʒ et ingenuorū nobiliū indignatione: qui de
omnibus eorū magnis redditibus et hereditati-
bus nō possunt eo modo honorari/vestiri ꝛ repu-
tari/quemadmodū vnus centū denarioꝝ heres.
Dona pōposa per schedulā aut os oīno conce
dunť/ꝛ nō magni reputanť. Sed qui videret coa
dunatos seu collectos mille aut duo millia Frā-
coꝝ: et eos cōquirēdi difficultatem denariū post
denariū a misero populo: talis q̄ dat p millena-

rium q̄ nō daret ꝑ quaternariū. Nihilominꝰ tamē
oīa ex marsupio ꝓcedūt dn̄i: p̄mū est soluere sepius
Obsistite nobilissimi ⁊ excellētes dn̄i/obsistite per
magnū vigorē ↄtra spoliatorē hunc statum pom-
posum/⁊ contra alios dictos tres: adulatorē men
dacem: delectationē voluptuosam: ⁊ insidiatorem
u rapacem. Sitis tutores/seruitores ⁊ ꝓtectores q̄-
tuor v̄tutū/prudētie/fortitudinis/iusticie ⁊ tp̄antie
In quaꝝ ↄiunctione ⁊ bona ꝓportiōe ↄsistit ⁊ con
seruat̄ vita regis/ciuilis ⁊ politica/mediātibꝰ ↄsy-
derationibꝰ supiꝰnominatis. Sit vestro adiutorio
(facto plus q̄ verbo) completa pulchra illa vox/
Viuat rex.

De vita regis spirituali

tertiū huius ꝓpōnis punctum.

Nostra exhortatio finalis seu impetratio
ꝓ sp̄ali ⁊ diuina vita regis erit breuissi
ma (s̄ hō sermo) hora postulat Nō obstā
te em̄ s̄ christianissima v̄ra ⁊ religiosa benignitas
(si vob̄ ita placuerit) deuotas mihi vestras adhuc
paululū p̄stabit aures ⁊ attētas. Nō q̄dē mihi/sed
ad honorē dei/sui v̄bi/regis filie/regis ⁊ altissimi
huiꝰ qd̄ celebrat̄ ↄcilij. Ob eā em̄ cāz ↄgregati su
mus: paꝝ t̄pis v̄itati p̄stet̄/cū sepenūero multū tē-
pis vanitati tribuat̄. In ista ↄfidētia audeo ꝑseue-
rare ⁊ dicere tertio: Viuat rex. Viuat inquam vita
sp̄ualis/q̄ ↄseruat̄ in vnione anime cum deo: hic in
gr̄a/⁊ in fine ꝑ gl̄am: hic ꝑ dispositionē ⁊ bonā do-
norum supnaturaliū harmoniā/sp̄ualr ꝑ tres vir-
tutes theologicas/fidem/spem ⁊ charitatē. Et q̄z
sepius de his sermones fiunt/transeā breuiter di-
cendo de ipsis per quatuor ↄsyderationes pro vi-
ta ipsa diuina.

Prima consyderatio.

¶ Qm̄ bona vita sp̄ualis dependet a ꝓsperitate cō
x uenienti corꝑalis vite ⁊ ciuilis. Vita hec sp̄ualis vi
gilanter in rege ⁊ in oībus sui regni hoībus ↄser-
uari debz. Contra quē vitā hāc sp̄ualē ꝓtegemus?
Contra p̄ncipē tyrannidis/pctm̄ mortale. Est oc-
cisio huius vite ꝑ malos mores plus nocēs q̄ ma
li humores. Hoc pro certo tenete/q̄ ꝑ peccatis
corꝑis mystici/siue sint in capite/siue in membris/
aduersitates nobis accidūt corꝑales ⁊ ciuiles: ⁊ p̄
cipue q̄n sunt horribilia pctā extranea/feda ⁊ vilia
ↄtra deum ⁊ naturā. Propterea bella/fames/pe-
stilētie/seditiones ⁊ diuisiones nos arripiūt: sic dt
lex ciuilis/sic affirmat scriptura sancta in mille lo
cis dictis ⁊ exemplis. Notate maledictiones Deu
tero. xxviij. Et nunq̄d ꝑ pctm̄ Dauid populus eiꝰ
arreptus est pestilētia? ij. Reg. xxvi. Et ꝑ peccato
Achan punitus fuit oīs populus israel. Josue. vij
Nabuchodonosor eo q̄ deū nō cognouit/in eam
cecidit melācholiā vt se bouē esse reputaret? Nō ē
igit̄ melius ↄsiliū contra eas quas sentimus ⁊ for
midamus aduersitates/q̄ eniti vt vitā sp̄ualem tā
in rege q̄ in subiectis nanciscamur. Immutemus
malā nostrā vitā/⁊ deus rigorosam suaz mutabit
s̄niam. Seruiamus illi/⁊ ipse erit nobiscū: ⁊ tunc q̄s
erit q̄ nobis poterit nocere? Nulla nocebit aduer

sitas/si nulla dn̄et iniq̄tas: inq̄t Grego. Nullus ē y
adeo iūctꝰ pctō mortali ꝑ ↄsensus alligationē/q̄n
noceat ⁊ ꝓditor sit oībus alijs ⁊ oī ↄiunctiōi vita-
li: quā nos nō solū habere debemꝰ in vno corꝑe/
sed ⁊ exercere in eodē corꝑe. Conari ḡ debet vnus-
q̄sq̄ q̄ p̄ximꝰ suꝰ siue magnꝰ siue puus fuerit/bn̄
habeat. Debet etiā malū impedire: deū ꝓ p̄ximis
orare/singulariť ꝓ rege ⁊ dn̄is: q̄z in eoꝝ bono no-
strum ↄsistit bonū. Nimis rep̄hēsibile est eis ma-
ledicere: q̄z quis maledicit sibijpsi ⁊ toti populo.
Ob hoc initio huius regni debet inchoari refor-
matio magis q̄ aliter/orando ꝓ dn̄is/in sp̄ali ꝓ
rege: vt deus bonā illis largiat̄ vitā: ⁊ q̄ sub ipsis
pacatā nos ducamus vitā s̄m ap̄li p̄ceptum. Dn̄i
alia ex ꝑte oēm debēt adhibere diligentiā vt boni
eoꝝ sint subiecti. Debent etiā tp̄are eoꝝ onera aut
aduersitates/ne ꝑ impatiētie gladiū/aut murmu-
rationis aut insidiationis ⁊ furti/q̄ sunt pcti mor-
talis filij/crudeliť trucident̄. Oia nanq̄ hec eēnt ī
p̄iudiciū (sicut dictū est) triplicis vite reg. ⁊ regni
Heu q̄d ꝓdest deū pacare v̄bis solū/⁊ impugna-
re factis: immo facto ⁊ v̄bis impugnare: ꝑ vilia iu
ramēta/ꝑ maledicere ⁊ detestari/ꝑ iurare/loq̄ ↄtra
deū/ↄtra fidē/ↄtra vitā oīm ꝑsonaꝝ bonaꝝ: abuti
dei donis ea impugnādo/sicut fortitudīe/pulchri
tudine/sensu ⁊ ingenio/inimico seruiēdo/⁊ deū ad
uersus seipsas incitādo: tales se repient deceptos
siue cito/siue tarde: s̄z fatuꝰ nō credit donec suscepe
rit. Cōtra deū nec est fortitudo/nec sensus/nec ↄsi- z
liū: p̄t in momēto oīa ꝑmutare: ⁊ oē ꝑuersum eoruz
studiū ⁊ p̄sumptuosam intētionē ad stolidū finez
ꝑducere. Comp̄hēdit sapiētes ī astutia sua/⁊ addu
cit ↄsiliū eoꝝ in stultū finē/nisi apponamꝰ rōem in
nobis ⁊ expectemꝰ donec deꝰ ponat: vereor ne ta-
lis vētura sit tēpestas ⁊ in magnos ⁊ in paruos/q̄
horreo eā meditari. Deꝰ nobis meliora det q̄ ser
uitia nostra req̄runt.

Secunda consyderatio

de fide. ¶ Qm̄ fides christiana fundamētū est vi
te sp̄ualis/ipsa singulariter in christianissimo rege
tā v̄bo q̄ facto debz appere. Deꝰ dādo ↄditiōes re
gis q̄ ppl'm suū esset recturꝰ Deute. xvij. voluit p̄ci
pue regē s̄z legis libꝝ corā se habere/in quo nocte
⁊ die legeret: voluit q̄ sumeret exēplū a p̄sbyteris
In lege noua rex iurat cū ↄsecrat̄/se viriliť oēs er-
rores/hereses/malas doctrinas expulsuꝝ. Et op-
timo q̄dē iure: q̄z sctūs Remigiꝰ p̄mū regē christia
nū baptizādo ꝑ sp̄m ꝓphie p̄dixit: q̄diu fides per
maneret in rege ⁊ regno/regē victoriosum futurū.
Apparet igit̄ regis filiā benignis auribꝰ audiri
debere/in hoc q̄ tāgit fidē ⁊ bonā doctrinā tanq̄
legis magistrā. Et ad exemplū sctī Ludouici ⁊ oī &
um alioꝝ fides est v̄tus q̄ regē sub deo hūilē efficit
cognoscendo sup̄mum dei dn̄ium: ⁊ q̄ deus est is
cui rex de gubernamine suo rōnem sit redditurus
sicut coraz magno camere computi magistro. Et
debet esse talis subiectis suis qualē deum vellet er
ga se habere: puta dulcis/benignus ⁊ misericors
Est exhortatio magni sancti Antonij ad impato
res: illam ↄsyderationem habuit Traianus q̄n di

cebat se velle esse talē suis subditis/qualē vellet dñm suū sibi esse. Excelso excelsior est alter. Et iudiciū sine misericordia fiet ei/q̄ nō fecerit misericordiaz. Per hoc videre possum⁹ q̄ hi sunt periculosissimi cunctiq̄ vite regie/q̄ semināt malas ꝯtra fidē doctrinas/siue publice/siue occulte/siue sub forma ludi ꝛ ioci/siue ob certā maliciā. Tales p̄fecto seq̄ deberet p̄secutio/quēadmodū falsos monetarios q̄ sūt ꝯtrarij vite ciuili aut tp̄ali: hi aūt tp̄ali ꝛ sp̄uali. Quare? q̄r nihil est qđ intātū subditos ꝛ rēpublicā teneat in obediētia ꝛ vnitate sub rege/sicut fides religiosa. Et sunt p̄ditores deo ꝛ dñis q̄ vniōis vinculū dissipāt q̄ntū est in eis. Nō nimis extirpari possent huiōi homines: ꝛ p̄ ꝯtrariū nō satis extolli ꝛ chara haberi potest filia regis. Ip̄a est q̄ ꝯseruat ꝛ nutrit illam fidem. Et fortassis si tempe Machometi ip̄a fuiss3 adeo magna ꝛ tam populosa sicut modo ex dei grā ē: maledicta illa secta nō intātū fuiss3 dilatata. Nonne p̄cepistis a tempe dolorosi schismatis/q̄uis nulla alia patria admonuit vt cessaret D nisi ad instinctū vniuersitatis. Per sup̄dicta apparet ip̄am debere esse liberā ꝛ quietatā ab oībus subsidijs aut laborib⁹/siue decime fuerit/siue alie subiectiōes. Tum q̄r ip̄a est filia francoꝝ regis et nobilis: tum q̄r singulariter ip̄a laborat p̄ toto regno ꝛ tota ecclesia: ideo pot⁹ deb3 ei subsidiū dari/q̄ȝ q̄ oneret̄. Et hec est vna supplicationū quaz tam sepissime postulauit: ꝛ vos dñi p̄ magnū ꝯsiliū petiōi ei⁹ ꝯsensistis tāq̄ȝ rōnabili: q̄uis nōdū sit p̄ lr̄as ꝛ exp̄ssa mādata determīata. ¶ Hic ꝯmē dari poss3 bona regis fides: ꝛ vestra oīum dñoꝝ varijs modis religiosoꝝ (nō satis erat expulisse iudeos ꝛ vsurarios nō sine vobis) in h̄ q̄ p̄hibita sunt turpia iuramēta/execratiōes dei ꝛ maledictiōes: q̄uis executio minor sit q̄ȝ nec̄e foret. In h̄ q̄ ordinatū est/nec ꝯfessio ad mortē dānatis denegaret̄: in h̄ q̄ iā dudū lr̄as dedistis ꝯtra abominabiles maledictiōes ꝛ q̄si idolatricas q̄ in francoꝝ fiūt ecclesijs sub vmbra festi fatuoꝝ. Fatui sunt ipsi ꝛ p̄niciosi fatui: nec sustinēdi op⁹ est executiōe. Finalr̄ quo ad has res ꝛ sil̄es est valde necessariū ponere p̄uisio- C nē p̄ p̄ceptū aut assensum regalis p̄uidētie/siue p̄ h̄ñdo p̄uincialia ꝯsilia/siue deputatos in certo numero ordinādo s̄m postremū schedule restitutiōis articulū: q̄ videre dñt oīa q̄ reformāda veniunt in sp̄ualitate ꝛ tp̄alitate ecclesie frācoꝝ.

Tertia consyde. de spe.

¶ Cū virtus spes ad vitā req̄rat̄ sp̄ualē/virtus illa apparere debet ꝛ esse in rege ꝛ in omnibus suis subiectis. Contra hanc virtutē agūt incantatores ꝛ incantatrices/sortilegi/magici/maledicti/ꝛ oēs hi q̄ sup̄stitiōibus vtunt̄ vt infirmitates sanēt: inuocādo auxiliū inimici/quasi deus sit minus potens aut sapiēs: aut adiuuare valēs/q̄ȝ sit inimic⁹. Et h̄ est qđ p̄us in p̄mo p̄ūcto dixi. Et facio ꝯtra huiōi homines argumentū euidens ꝛ apud omnes homines bonum rōnis iudiciū habentes/ꝯcludens. Tu sortilege aut magice q̄ p̄mittis ꝛ das spem aliquā curandi infirmitatem: aut hoc est p̄ miraculū aut p̄ naturam/aut per malam artem. Non p̄ miraculum: quia talem in te non ostendis vite sanctitatē/vt deus aliquod p̄ te facere debeat miraculū p̄cipue cum tu contra legem eius agas. Quot religiosi ꝛ alij deuoti homines in mūdo existētes sunt de q̄bus maior esset spes vt miracula facerent si dei esset volūtas? ¶ Si p̄mittas curare p̄ naturā D hoc est p̄ medicinā/audes ne dicere tibi potius fidem adhibendā in eo casu/q̄ȝ viginti aut triginta aut centū medicine magistris/qui omnē vitā suaz studijs medicine operā dando ꝛ legendo ꝯtriuerunt/viso q̄ tu es indoctus. Si ꝯfiteris te mala arte vti velle q̄ p̄hibita est/iam factum est: nihil amplius q̄ro. De mala arte nunq̄ȝ q̄cq̄ȝ boni p̄uenit. Inimicus non potius bonū facere poss3 q̄ȝ glacies calefacere. Fatuus est q̄ ꝯfidit. Semp̄ vtit̄ false societatis ludo/qui plus eum honorat ꝛ frequētat: peius demū reportat. Qui plus ēt aut facit illi seruiēdo bona/eo peius agit. ¶ Dimitto historiam de Saul ꝛ Osia. Si dicis q̄ arte vteris: sed q̄ bona est ꝛ licita. Quero a te: cui credet̄? an tibi/an oībus frācie iuristis ꝛ theologis? Quesitum fuit a quodā gallie rege cū infirmaret̄: quos ad suam admittere vellet p̄sonā/hortādo vt spem suam pot⁹ in deum poneret/q̄ȝ in aliud quoduis. Malo inq̄t rex mortē expectare ad bonum dei placitū/q̄ȝ vt p̄ me fieret aliq̄d deo ꝛ nr̄e fidei ꝯtrariū. O pulcherrima/deuotissima/religiosissimaq̄ rn̄sio. O verbū regis christianissimi/verbū plenū vere spei/verbū remunerādum aut in hoc mūdo/qđ parum est: aut in alio in p̄enni glōa. Nimis ꝯtrariarent̄ corpori: nimis aduersarentur bone spirituali vite regis ꝛ sue sanitatis spei/qui vellent aliud nobili regie persone accidere.

Quarta consyderatio de Charitate.

¶ Quū charitas vinculū est p̄fectionis/q̄ p̄ncipaliter vitam sp̄ualem regis ꝛ diuinā ꝯseruat. Charitas que est velut chara vnitas/debet ꝯseruari in E rege ꝛ in subditis. Diuisiones ꝛ schismata (que vitam ciuilē ꝛ diuinā occidunt) vnde p̄deunt queso nisi p̄ ambitiosam cupiditatē/q̄ est charitatis venenum? Si charitas regnaret vbiq̄/charitas inq̄ȝ non q̄ p̄prium q̄rit cōmodū: sed qđ deo placet ꝛ cōmuni p̄ficit bono (q̄r ambitiosa ꝛ appetēns non est) certe nos ꝯtinuo pacem haberemus/ꝛ tēporalr̄ inter dños ꝛ sp̄ualr̄ inter sancte ecclesie p̄latos. Intellecto etiam quod dr̄: Hispanos inuenire illic ꝛ reportare huc. Sed vos noscitis me diutius sermonē protrahere non posse: timeo enim vos fastidire. Materia etiam in se adeo proposita est/inuestigata ꝛ declarata/vt iam vlteriorem non requirat sermonem: quia quod proponitur per executionem fieri debere viarum rationabilissima ꝛ precipue p̄ viam breuiorē ꝛ placabiliorē cordium. s. per viam cessionis voluntarie: si in alijs nullum sit impedimentum.

Conclusio finalis.

¶ Propterea finem dictis imponendo/nobilissime ꝛ excellens rex/p̄ncipes ꝛ dñi/filia regis hūili-

ter deo grãs agẽdo/et vobis de bono vestro et sancto pposito/ꝯsensu et alligãtia ad ꝯseruãdam vitam regis corporalem/ciuilem et spũalem. Supplicat deuote p vestra ꝯtinuatione et breui executione: s̃m ꝙ expediẽs est iuxta p̃dicta supius in generali enumerata. Et de similibus magis in spẽali: quẽadmodũ vestra pfunda prudentia optime nouit ponderere. F Primo in bona sanitate corporali regis. Secundo in suo statu. Tertio in facto iusticie Quarto in defensione regni sui contra inimicos. Quinto in facto libertatũ rationabiliũ iam concessarum filie regis vniuersitati parrhysiensi ꝯtra oĩa subsidia/siue sint decime/siue alia. Sexto in facto reformatiõis gallicane eccl̃ie/siue sit p synodos puinciales s̃m antiquos canones: siue cõmittẽdo hoies sapiẽtes et pbos s̃m schedulã restitutionis in vltimo et p̃ncipali articulo ¶ Demũ in facto vl̃is eccl̃e extirpãdo detestabile/maledictũ et execrandũ schisma/qḋ eam destruxit et vastauit.

¶ Hec erũt ad honorẽ/glãm et volũtatem dei: ad bonũ totius christianitatis: ad gl̃osissimã regis et regni sui exaltationẽ: et vestꝝ olim o vos dñi nostri q̃ manus fereris adiutrices. Et erũt p̃cipue ad iocũdã olim bonoꝝ francoꝝ ꝯsolationẽ. Qui p exaltationẽ gaudij et leticie pulchrã istã emittunt atq3 emittẽt vocẽ: Uiuat rex: Uiuat rex: Uiuat rex. Immo ꝟo et regina et dñs Delphinus et tota regalis ꝓgenies liliorꝝ florentiũ. Et nos omnes h̃ p grãm et postmodũ p glãm. Prestãte eo q̃ est vita nostra: in quo viuim⁹/mouemur et sum⁹ etc. Qui est bñdictus p infinita secula seculoꝝ: Amen.

¶ Explicit hec propositio: Uiuat rex: facta Parrhysius in castro quod Lenure vulgo appellant: In presentia regis Delphini/quatuor ducum/et alterius ingentis promiscue multitudinis.

Decem consyderationes

principibus et dominis vtilissime/ne fatuis adulatorum decipiantur assertionibus/per magistꝝ Joannẽ Gerson cancellariũ Parrhysieñ. facte.

G D obuiandũ falsis nõnullis et fatuis informationibus q̃ (vt d̃r) paulo añ facte fuerũt ꝯtra verã nr̃e fidei doctrinã. Notent̃ subsequentes ppõnes seu ꝯsyderatiões q̃ declarabunt̃ et sustinebunt̃ magis in pticulari et plur⁹ si op⁹ fuerit: p̃cipue q̃nta/septima/octaua et nona: alie enĩ euidẽtes sunt.

Prima consyderatio.

¶ Ante oĩa vnusq̃sq3 rex aut p̃nceps christian⁹ cauere deb3 ne p malã iformationẽ aut quouis alio mõ cadat in aliquos errores nr̃e fidei et sc̃tẽ doctrine repugnantes/vt se iustificet in factis suis/aut sapiens appareat qualiscunq3 pctõr fuerit p humanã fragilitatẽ: q2 nulliũ ab illo est pctm̃ qḋ adeo displicentem deo/et infamẽ mũdo regẽ aliquẽ aut p̃ncipẽ reddat vsq3 ad psecutionẽ p ignẽ et gladiũ3 et oẽm suã pgeniẽ: et ad hoc ꝯducũt ecclia̅stice leges et ciuiles.

Secũda consyderatio.

¶ Non p̃t exhiberi maius regi aut p̃ncipi seruitium ꝙ ꝯstanter illi ꝟitatẽ et sanam doctrinã demõstrare. Et p oppositũ illi satis puniri nõ possent siue clerici sint/siue alij q̃ p adulationem et p stulta3 ꝯplacentiam aut p inconstantiã: aut propter aliquem aliũ malũ finẽ regẽ aliquẽ aut p̃ncipem ad falsas in fide et bonis moribus ꝟterent opiniones siue hoc factũ fuerit sub specie ioci/siue alr. Quos vitare deb3 p̃nceps veluti dei et suipsi⁹ pditores. Quia aliter sicut d̃r Sapiens/p̃nceps qui libẽter audit ꝟba mẽdacij/oẽs ministros habebit impios. Cuius rõ est: q2 ad complacendũ vnusq̃sq3 d̃r (siue falsum sit siue veꝝ) dñs me⁹ bñ d̃r/ius hab3. Propter qḋ interdũ reputat se alijs sapientiorẽ: et ꝙ qḋcũq3 d̃r/tanq̃ euãgeliũ sit. Dicit Juuenal: Nihil esse qḋ credere de se nõ possit cũ laudatur/dijs equa potestas. D

Tertia consyderatio.

¶ Unusq̃sq3 rex aut p̃nceps habere debet ꝟbum ip̃m aut doctrinã ad exterminandũ maliũ siue errorem. Cum q̃ hmõi errorẽ aut aliq̃d dixerit quod (siue clericus sit/theolog⁹ aut ali⁹ q̃scũq3) recusat aut nõ audet dicere siue in publico dogmatizare corã his qui experti sunt et istructi in ꝟitatis fidei doctrina. Ueritas amat lucẽ/et falsitas odit eam. Ista cõsyderatio summe val3 ꝯtra mala q̃ facit detractio aut pditoria adulatio erga reges vel p̃ncipes. Ne fides adhibeat̃ illi q̃ nõ vult dicere cãm suam aduersus aliũ: nisi dũtaxat in tenebris et in occulto. Audi alteram partem.

Quarta consyderatio.

¶ Non sufficit intelligere sc̃tãm scripturã sic vt dũtaxat grãmaticalis et vulgaris dictionũ sciat̃ significatio: verũetiã requirit̃ ingens et longum studium tam in alijs scientijs phie et logice/ꝙ in sanctis doctoribus: q̃ inspiratione diuina et vnũ alteri compando sc̃tãm exposuere scripturã. Alioquin simplex grãmaticus/mox bonus esset theologus immo p seip̃m sciret oẽm latine ꝯscripte scientia3: qḋ veꝝ est minime: sed est occasio maxima in hereses labendi: sicut Julian⁹ apostata/Eluidi⁹/Jouinian⁹/a turelupini fecerũt. Et nouissime q̃dam iuxta cãmeracũ/q̃ Uespilio nolabat̃: et ferme oẽs hereses ex ista p̃sumptõe pdierũt: q2 sepenumero dictiones sunt equoce/et aliter sumunt̃ in vno ꝙ in alio loco: aut ꝙ in cõi sumunt̃ grãmatica. Et ẽ necesse ꝯcordare vnũ scripture locũ p alteꝝ: al's inuenirent̃ ꝯtradictio. 3

Quinta consyderatio.

¶ Quẽadmodũ de biblia bñ et vere in gallicũ trãslata bonũ aliqḋ si sobrie intelligat̃ potest emanare/sic p oppositũ innumeri errores et mala euenire possunt/si male fuerit traducta aut p̃sumptuose in

tellecta/refutando sensus ꝛ sanctorum doctoꝝ expositiones. Satius esset huiusmodi rem ignorare quēadmodum in medicinis ꝛ alijs q̄busdā scientijs quas melius esset prorsus ignorare/ꝙ parꝝ aut male scire: ꝛ se mgr̄m reputādo in eis.

Sexta consyderatio.

R ¶ Error est regē aut pncipē informare ipm iusto suo iure subiectis suis ꝛ coꝝ bonis ad suam voluntatem vti posse absq̄ alio titulo publice vtilitatis aut necessitatis/imponendo quascunq̄ exactiōes ad libitum suum. Nam hoc pacto sine alia rōne agere/tyrannizare esset: non regnare s̄m veram ꝛ ppriam inter regem ꝛ tyrannū distinctionē: quēadmodū ostendit Aristo. v. polit. Rex est p bono publico. Tyrannus autē omnia non nisi ad ppriam suam vertit vtilitatē ꝛ voluntatē. Que res de iure naturali est ꝯtra pncipes ꝛ ꝯtra christianā charitatem: q. s. pastor aut gubernator sit dissipator: ꝛ suos grauet subditos veluti si essent bestie/nō homines: ꝛ aliter ꝙ vellet supiorē suum in simili sibi facere casu. Quecunq̄ vultis vt faciāt vobis homines ꝛc. Mat. vij. Et sic rndit Traianus: Verū est ꝙ p defensione necessaria ppli oīa sunt in pncipis iusta ordinatiōe p rōnem ꝛ bonū ꝯsilium: q2 eius potestas ad edificationē est/nō ad destructionē: quēadmodū dr Apl's. ij. ad Coꝛ. x.

Septima consyderatio.

A ¶ Error est dicere terrenū pncipem in nullo suis subditis dn̄o durāte obligari: q2 s̄m ius diuinū ꝛ naturalem equitatē ꝛ verum dn̄ij finem: quēadmodū subditi debēt fidem/subsidiū ꝛ seruitiū dn̄o: sic etiam dn̄s subditis suis fidem debet ꝛ ptectionē. Et si eos manifeste ꝛ cū obstinatiōe in iniuria ꝛ de facto psequat pnceps: tunc regula hec naturalis: Vim vi repellere licet: locum habet. Et id Senece in tragedijs: Nulla deo gratior victima ꝙ tyrannus ꝛc. Ad idē est Tullius. iij. de officijs.

Octaua consyderatio.

¶ Clericus ille male ꝛ puerse textū biblie intelligeret/qui ad pdictos errores vba scripta pmi Reg. viij. ca. vertere vellet: vbi sermo fit de institutione Saulis: hoc erit ius regis. Nam verus litteralis sensus alibi est/ꝛ specialr Deuteronomij capite. xvij. omnino oppositus. Et etiā omne naturalis rōnis bonū iudiciū/cum naturali rōni nō ꝯtrariat ius diuinū. Dictio hec ius/non significat semp iureditionē seu iusticiā: sed significat interdū potestatē q̄ nō est iusta: vsus: Jus aquarius rectū/ius dr esse potestas. Sicut hec dictio rex/q̄nq̄ sumit p tyranno. Osee. xiij. ꝛ Job. xxxiij. Et bndictio p maledictione. Job. ij. Et lex iusticie p iniusticie executiōe. Sapiē. ij. Et deus p diabolo: in Ps. Et. ij. ad Chorin. iiij. Et pariformiter est in alijs rebus similibus innumeris. Et hanc violentiā minat deus pplo qui contra voluntatē suam regem postulat: vt eum retraheret deus ab illo pposito s̄m oēs expositores Jus glossa ordinaria interlinealis exactionē nominat. Et etiam in cōmuni sermone sicut loquitur sacra scriptura/ius accipit bene p iniuria ꝛ violētia: est ius poꝛte hauder dr: vt q̄ habet ius/emendam psoluat. Et illud cognoscit p loquendi modū ꝛ ex dicendi rōne. Dicit iclūs Hilarius: Intelligētia dictoꝝ ex causis sumēda est dicendi. Taliter in nostro est pposito.

Nona consyderatio. D

¶ Allegare regi aut pncipi oīa licita esse q̄ leguntur in biblia: facta esse p patriarchas/reges ꝛ veteris legis pncipes/est euidens error. Tum q2 multi talium enormiter peccauerūt: ꝛ humilr penitentiā egerunt. Tum propter veteris legis statum/que ē alia in pluribus punctis ꝙ noua. Exemplū vt repudiare vxorē: aut in certis casibus plures habere vxores: aut dare mutuum extraneo ad vsuram. Et taliter in alijs cerimonijs ꝛ institutionibus. Aliter sentire/peius esset ꝙ iudaisare.

Decima consyderatio.

¶ Clericus ille regē suum aut pncipem amaret minime/q̄ puersas tales ei vellet dare doctrinas: aut toto posse ꝛ scia ipas nō impediret: q2 nō ē modus certior quo rex aut pnceps se pderet in corpore ꝛ in anima: totāq̄ eius ꝛ stationē/ꝙ habēdo falsas tales opiniones/ꝛ eas ope exequēdo. Cur? q2 p hoc dn̄atio sua in tyrannidē verteret ꝛ in infidelitatē. Modo certū est tyrannidē ꝛ etiā infidelitatē veluti innaturales ꝛ violentas ꝯtra deum ꝛ omnē rōnem diu pdurare non posse: s̄m ꝙ exempla scripture ꝛ nature innumerabilia ostendūt. Roboam ppter malum tale ꝯsilium decimā regni sui perdidit partem: sicut scribit. iij. Regū. xij. Eccli. x. Regnū de gente in gentē transfert ppter iniusticias: Sequitur: Auaro nihil est scelestius. Et Sap. xvij. Oportebat eīn illis sine excusatione superuenire interitum exercentibus tyrannidē. Et Augus. iiij. de ciui. dei: Remota iusticia/q̄d sunt regna nisi magna latrocinia. Et Sap. vi. Cum essetis ministri regni illius/non recte iudicastis (nota ministri) neq̄ custodistis legem iusticie: neq̄ s̄m voluntatē dei ambulastis. Horrende ꝛ cito apparebit vobis quoniam iudicium durissimum fiet in his qui presunt. ¶ Nota ꝙ he exactiones de quibus dicitur pmi Regum. viij. Jus regis nominat propter trium causarum vnam: aut ob iustam punitionē: aut ob publicam subuentionē: aut per solā nuncupationem. Ob iustam punitionē: quia populus meruerat vt tales haberet exactiones: quēadmodū peccator iure est ipsius inimici ꝛ diaboli. Et si inimicus ius nullum habeat ꝛ peccet: ob publicam subuentionē quin in casibus necessitatis pro iusta reipublice defensione tales exactiones iuste recipi possunt: seruata semp bona equalitate: non ppter regis vtilitatē: ꝛ non in omnibus casibus/p solam nuncupationē. Ideo quia reges qui p voluntatē tales exigere debebant exactiones/eas iura nuncupabant: quēadmodum paganoꝝ idola dij nominantur: nō ꝙ tales sint/sed q2 ab eis sic appellabant. Et solet dici/ius poꝛte hauder: qui ius habet/ipm emendat.

Propositio magistri

Joannis Gerson cãcellarij eccl'ie Parrhysien. facta anno dñi. M.cccc.viij. coraȝ rege francie ꝛ suis magnatibus.



Eniat pax. Esaie. lv. Ueniat pax: dr ꝛ pcatur mõ cum sctõ pphã Esaia filia regis veritatis doctrix/mater ꝛ fons oīum studiorum/pulchrum lumẽ ꝛ clarum nobilissimi ꝛ christianissimi frãcie regni/a tota laudatũ christianitate. Ueniat pax inquit ipa: ꝛ iure qdem petit pacẽ: desyderat pacem vocat pacẽ/spũalem. s. pacẽ ꝛ tpalẽ: pacẽ qdem spũalem in sctã eccl'ia ꝯtra schisma ꝛ diuisionẽ. Et pacẽ tpalẽ nobili regno frãcie veluti timẽs afflictionẽ. Nullus admirari debet hoc: officiũ eñi ei9 ad istud eam compellit. Nonne ipa est filia pacis? filia regis pacis/qui dr rex pacificus: filia dei pacis diuine sapie filia? que pacem docet ꝛ tribuit/qꝛ pacifica est: dr Jacobus. Ideo dicere potest pphete vbum in canticis: Facta sum coram te tanq̃ pacem reperiens. Facta sum coram deo ꝛ rege tanq̃ illa q pacem reperit. In figurã huius Pallas q̃ dr dea sciarum/oliuam portat: ꝛ nomen imposuit ciuitati Athenieñ. Cuius imago Palladiũ nominata/ſm troyanorum opinionẽ ipos semp conseruasset in pace. Et habemus oẽs phos ꝛ alios huius vniuersitatis sapiẽtes/ab initio mũdi hucusq̃ singulariter pacem cõmendasse ꝛ ꝯsuluisse. Quare? qꝛ in pace omne includit bonum: dr sctũs August. Neq̃ qcq̃ est desyderabili9/cõmodi9/honorabilius pace: in hoc q pacifici/beati ꝛ filij dei nominãtur. Et ecõtrario rixosi ꝛ seditiosi sunt ipsius inimici filij/ꝛ maxime odio habiti: immo scelesti ꝛ a deo maledicti: ait Sapiẽs. Cogitate ḡ nobilissimi ꝛ potẽtissimi reges/duces/pncipes ꝛ dñi/in qbus repñtat regalis autoritas frãcie in regis absentia: ꝛ in te pcipue metuendissime dñe de Uienne: cogita quid dicere sepe possit regis filia/humillima tua ꝛ beneuolẽtissima soror p dignatiuã adoptionem. Quid dicere potest cum scit ꝛ pcipit pulchrã pacem (que vitam ciuilẽ dare debꝫ tam sctẽ eccl'ie/q̃ nobili huic regno) deijci/turbari ꝛ veluti in carcerẽ missam esse aut exiliũ. Cogitate qd dicat: quotiens opinamini q p seipsam ꝛ supposita sua vsq̃adeo numerosa ꝛ nõnulla bona ꝛ deuota clamitet ad deum cũ pphã Esaia: Ueniat pax. Apparet mihi dñi me eam ꝯsyderanti/sepe ipsam deo dicere p plãctus/ploratus ꝛ suspiria: Glose de9 pacis/miscdie ꝛ toci9 ꝯsolationis/qnotiẽs iam pacẽ petim9 quã sepe ꝛ a lõgo tpe clamam9: Ueniat pax: ꝛ ecce turbatio ꝛ afflictio. Expectauim9 pacem/ꝛ ecce turbatio. Quid hoc sibi vult? Est ne man9 tua dñe ꝛ potentia tua iminuta? defecit ne tua benignitas/q possis nec velis pacẽ dare? Ubi sunt miscdie antique dñe? Retinebis ne sp irã tuã ꝛ indignationẽ tuã? Dicis p pphetam Hieremiã ſm q spõsa tua mater nostra sancta ecclesia canit ꝛ ostendit in introitu magne misse trium dñicarum huius tempis: Ecce cogito cogitationes pacis/ꝛ non afflictiõis Inuocabitis me ꝛ ego exaudiã vos de quacunq̃ tribulatione. Popul9 meus clamabit ad me/ꝛ ego liberabo eum. Reducam captiuitatẽ eius aut exilium suuꝫ vndiq̃/vel ex omni pte. Est hic pulchra pmissio ꝛ gratiosa ꝯcessio. Compleant itaq̃ dñe hec verba tua in nobis: inuocamus te/exaudi nos tua veniat pmissio/ꝛ sit stabilita vt regis edictum ꝛ domini. Sed ore veritatis liberationẽ petimus a tribulatione/miseria/afflictione/q nos vndiquaq̃ circũdederunt: que nobis auferunt (ꝛ de peiori in peius auferre nitunt) magnum bonum pacis tã spũalis q̃ tempalis. Diuisio/angustia ꝛ afflictio fatigat/separat ꝛ deuastat exiguum populũ tuum christianũ mille ꝛ mille modis/miserabilibus qdem ꝛ indignis. Da illi pacem dñe: recollige eũ: cogita p ꝛ sup eo. Cogita pacem/ꝛ non afflictionem. Ueniat pax. Sic mea mihi dicebat ꝯsyderatio o nobilissimi reges dñi/q regis filia amica pacis ꝛ vt soror. Sicut veritas est soror pacis/sepe facit seipsa ꝛ eius suppositis tales planctus/tales cõquestiones aut reqstas deo p deuotã orõneꝫ. Nec hoc ei sufficit nisi sermonẽ suum ꝛ qrelam vtat ad holes magnos ꝛ puos/diuersis qdem modis/in pdicatiõibus publicis/in pcessionibus solẽnib9 in cõpluribus ꝛ varijs sumptuosis legationib9 ꝛ diligẽtijs alijs innumeris. Et paulo añ post exhortationẽ platis ꝛ hui9 regni eccl'iasticis factã: deliberauit solenniter ꝛ ꝯcorditer corã throno regalis autoritatis/q hic repñtat sctissimã hanc ꝛ vtilissimã materiã pacis pponere. Sanctior esse nõ pt nec vtilior quo ad aliqua pdicta. Nec vnq̃ me onerassem/nec ꝯsensissem ego qui minimus suꝫ ꝛ pauperis ꝯditionis/ꝛ in tam paruo tempe vt triũ aut quatuor dierum. Non inq̃ ausus fuissem talem assumere puinciam/nisi quatuor pcipue me induxissent ac quasi me compulissent. Honor dei pncipalr et matris nostre sue ecclesie/ꝛ spẽaliter eccl'ie francie que hoc pcepit: honor ꝛ vtilitas regis totiusq̃ regni eius. Honor ꝛ autoritas vniuersitatis matris mee. Fauor ꝛ benignitas oim vestrũ o dñi mei/q oia dicẽda in meliorẽ vertetis ptem ſm simplicem meam ꝛ bonam itẽtionẽ. Talis reuera ipa (vt mihi videt) est. Et si facto aut vbo ꝯtrariũ inter loquẽdũ appareret: hoc pfecto esset pter ignorantiam: nõ aũt ex malicia/non ex fauore inordinato cuiuscunq̃ psone ꝯtra bonũ pacis regis ꝛ regni. Et sic supplico dicta mea recipi debere: ꝛ vt benigne interptent. Uerum est q quo ad materiã pacis spũalis ꝛ vniuersalis ecclesie/ꝛ de desyderio/labore ac diligẽtia quã vnusqsq̃ bonus christian9 ſm statũ suũ ꝛ p parte sua subire deberet/non multũ immorabor. Tante eñi pdicationes/doctrine ꝛ exhortationes facte fuerũt a triginta annis citra/ꝛ maxime a vigintiqtuor annis ꝯtinue in hoc casu. Quod solum esset sermo amissus/aut in tedium vsus/si nimiũ circa hoc qs immoraret.

Prima consyderatio.

¶ Quanto maior est dispositio pacē habēdi ⁊ ꝙ veniat in sctām ecclīam ꝑ sctām ⁊ bonā ꝓcuratio- nē regis/ vestrā quoqꝫ o dn̄i ⁊ matris mee vniuersi tatis (q̄ tantū laboris adhibuit/ ⁊ singulis adhi- bet diebus) tanto inuigilandū est diligenti⁹ ⁊ pru- dentius oībus modis ne id impediat aut amittat.

¶ Hec ꝯsyderatio scripta fuit postremo illi q̄ Ro me est: ⁊ ꝯplures alie monitiōes. Et cognoscat hec ꝯsyderatio in lumine vere fidei ⁊ sctīssime scriptu- re. Nam humani gn̄is inimicus oīsqꝫ diuisionis auctor/ tanto plus renitit ꝑ seipm̄ ⁊ suos hanc im- pedire pacem/ quāto ꝓpinquus eam senserit affutu ram. Insidiat calcaneo: insidiat ⁊ aduersat singu lariter fini omnis boni opis. Et q̄d mir? Ipse em̄ nouit ꝙ ꝑseuerātia est ꝟtus q̄ coronat/ quēadmo- dū illa q̄ vincit ⁊ oīa euadit. Ideo seqt quod cum boni opis finis impedit⁹ est/ ipm̄ suū asseqt intētū ⁊ omnia in peius q̄ ꝓus erant/ reducit. Quod si sic modo ꝯtingat vt necessariū sit carere pace ⁊ vnio ne in ecclesia sancta: heu qualis spes deinceps ha beri poterit ꝙ veniat? Et notate hic quō inimic⁹ ꝑuerterit illum qui est Rome: q̄ ꝓus talem se osten debat habere voluntatē/ dicēdo. s. ꝙ via cessionis non esset iusta nec rōnabilis/ q̄ ante illud vouerat ⁊ iurauerat. Dicebat q̄dam: homo hic bon⁹ esse non vult/ nec tn̄ mal⁹ esse pt̄: ⁊ de eo q̄ apud nos ē/ q̄d boni dicere poterim⁹? Quis ꝑcogitasset vsqꝫ adeo stultū inceptū temeritate detestanda plenū ⁊ falsitate/ tam crudelē cor ei⁹ arripuisse vt regiā ꝑ sonā excōicare ꝑsumeret ⁊ vellet? O de⁹ ꝑsonā re- giā tam innocētē ⁊ in hac materia sine culpa q̄cū- qꝫ. Nōne est certa inimici tētatio/ immissio ꝑ āge- los malos. ¶ Plura dicerē si op⁹ esse existimarē: ⁊ nisi ꝑciperē vnūquēqꝫ damnabilis hui⁹ cepti ne- gocij cape indignitatē. Repperi duodecim nūe- ro errores aut defectus intolerabiles vel plures. Vobis itaqꝫ assero qō d̄t Apls: Nihil possum⁹ cō- tra veritatem.

Secūda consyderatio.

¶ Fieri debet mō vsqꝫ ad ꝯciliū quod Pisis cele brabit/ recursus ad deū. Et deuoti⁹ q̄dē q̄ adhuc vnq̄ fact⁹ sit/ supplicādo ei ⁊ dicēdo: Veniat pax. Et istud fieri deb3 ꝑ emēdationē ⁊ ꝑuerse vite cor- rectionē: q2 pax non datur nisi hoīb9 bone volū tatis ⁊c. Non est pax impijs d̄t dn̄s. Certū est ꝙ cā dolorosi hui⁹ ⁊ īfortunati scismatis/ est mor cor- ruptio in pplo christiano: quēadmodum humores mali disproportionē gn̄ant ⁊ infirmitatē in huma nis corꝑibus. Opt3 ḡ obstaculū auferri/ si q̄s ve lit bonum euenire pacis effectū. Opter bonā vo- luntatē paci cederet/ cū tribus suis sororibus aut so- cijs. s. miscōie/ ꝟitati ⁊ iusticie: quēadmodū d̄t pro- pheta: Miscōia ⁊ ꝟitas obuiauerūt sibi. Iusticia ⁊ pax osculate sunt. Opus est vt maledicti hi pre- dones ⁊ stipēdiarij schismatē. Crudelitas/ falsitas ⁊ iniq̄tas ꝓrsus repellant/ quēadmodū als ꝓlix⁹ declaraui. Dn̄s meus ep̄s Parrhysien. decanus ⁊ capitulū matris ecclesie nostre dn̄e/ iam ꝓdem in ter eos inchoarūt. Nec q̄cq̄ expectāt ꝑter bonam ordinationē regis ⁊ vestrā dn̄i mei/ aliorūqꝫ ꝓla- torū atqꝫ ecclesiasticorum virorum: ⁊ ꝓcedere vlterius in stituendo tam ieiunia q̄ ꝓcessiones ⁊ alia orōnis deuoteqꝫ religiōis opa. Et reuera hoc admodum necessariū est/ viso ꝙ inauditū hoc ⁊ maledictum schisma vsqꝫ adeo iam est irradicatū/ ꝙ nunq̄ omī no delebit sine spēali dei auxilio: ⁊ tanq̄ ꝑ miracu lū. Teneoqꝫ ꝙ in p̄nti casu rōnabilr̄ pt̄ peti mira- culū/ nō tentando deū: q2 op⁹ est supra vires hu- nas. Fiant itaqꝫ talia religionis opa ꝑ vniuersum regnū hoc plura q̄ ꝓus/ exēplo eorum q̄ Rome sunt. Notet historia: Predicauerūt ieiuniū ⁊ vestiti sūt saccis a maiore vsqꝫ ad minorē. Et ꝑuenit ꝟbum ad regē Niniue: ⁊ surrexit de solio suo/ ⁊ abiecit ve stimentū suū a se/ ⁊ indut⁹ est sacco: ⁊ sedit in cinere ⁊ clamauit ⁊ dixit in Niniue ex ore regis ⁊ ꝓcipū eius dicens: Homines ⁊ iumenta ⁊ boues ⁊ pecora nō gustēt q̄cq̄/ nec pascant/ ⁊ aquā nō bibāt: ⁊ ope- riant saccis hoīes: ⁊ iumēta clamēt ad dn̄m in for- titudine/ ⁊ reuertant a via sua mala/ ⁊ ab iniq̄tate q̄ est in manibus eorum.

Tertia consyderatio.

¶ Cōuenientissimū est ꝙ oēs diuisiones aut ꝑtia litates ve. ꝓuerse: opiniones q̄ lapso tempe rōne inaudite huius diuisionis acciderūt inter quosdā ex ignorātia vel fragilitate hūana ad p̄ns cessent: ⁊ ꝙ oēs ad vnū se ꝯuertāt q̄ oīno vn⁹ sit. Non em̄ amplius est tāta varietatis cā sicut ꝓus. Cursqꝫ em̄ reuera ꝟitas apparebit nimis dilucide/ falsitasqꝫ crudelis ⁊ intemio mala/ q̄ occultabat sub pallio pulchri apparat⁹/ ⁊ pulchrarum ꝓmissionū/ oblatio- nū ⁊ ꝟborum discooꝑta est ⁊ accusata/ talr̄ vt ꝙ hoc nō videat/ excusat⁹ nō sit. Fieri ḡ deb3 qō dicebat apls: Que retro sunt obliuiscens/ in anteriora me extēdo. Obliuiscor omne hoc qō ꝑteritū est indq̄re oīno meditor in anteriora ꝑgere: quēadmodū ꝑe- grini/ q̄ malā viā euaserūt/ nō conant reuerti aut retrudere (ipsis inuitis) hos qui exire volunt: nec magnus videret sensus/ nec magna vtilitas/ si in la borioso quodam bello capitaneus ꝓclamaret ali quos militū suorum inimicos ipsius ꝯtra volūtatē ta lium militū ⁊ eorum intentionē/ posteaq̄ esse volunt coadiutores ⁊ boni amici: ⁊ tales sunt quorum q̄s se cure vti pōt auxilio. Attn̄ sp̄ me refero ad sapientē discretionē ⁊ ordinationē vestrā o vos dn̄i nostri atqꝫ matris mee vniuersitatis ꝓ qua loquor. Dili- gēter etiā hic aduertat/ ne q̄cq̄ fiat aut ꝯcludatur vel absolute determinet/ qō causa esse possit in fu- turo ꝯcilio materiā ꝓncipalē impediēdi: ⁊ causa eti am diuisionis inter alios q̄sqꝫ venturos. Nō ē igit nimis insistendū aut determinandū in aliq̄b⁹ suf- fragijs aut modis cū res ꝓpria nō sit: s3 cōpluribꝰ ꝯueniēs/ vbi vnusq̄sqꝫ suffragiū seu vocē suā habe re vult vel honorem.

Quarta consyderatio.

¶ Est sctīssimū op⁹ ad ꝑueniendū ad hoc vt pax reducat spūalis (intantū desyderata) in ecclie sctē. sinū: ꝙ pax tp̄alis fiat vel manuteneat inter dn̄os ⁊ ꝑsertim hui⁹ obediētie/ adhuc aūt spēali⁹ nobis huius regni. Hec causa sufficiēs: ⁊ si alia esset nul-

la propter quã regis filia: vniuersitas parrhysien.
cũ ecclesia francie huc venerũt dicendo z postulã
do humilima quidẽ integra z pia postulatiõe: Ve
niat pax/veniat pax. Domini mei dicat vnusquis
q vestrũ modo z quod dicere debet rex aliqs/prin
ceps aliquis/z dña exemplo regis regũ z domini
dominantiũ: z mater nostra sctã ecclesia sepenũe
ro hoc cõmemorat: vt dictum est/inquit eni: Ego
cogito cogitationes pacis z non afflictionis. Sup
quo verbo satis conformi themati nostro priori
specialius fundabo qđ restat dicendũ. Et dicã pri
mo pacem esse finẽ oĩs boni dominij: quẽadmo
dũ tyrannis tendit ad afflictionẽ. Ad quid eñ or
dinatũ fuit dominiũ nisi vt in pace teneant z vni
one subiecti inter se z cõtra eoꝝ aduersarios p bo
nam quidẽ prudentiã/per sapiens gubernamẽ/per
bonam defensionẽ contra omnẽ violentam z iniu
stam oppressionẽ. Quare domini redditus z tribu
ta a populo z honorẽ reciperẽt: nisi ppter illã cau
sam/finẽ z intentionẽ. Ante triennũ tamẽ aut pri?
declarata fuit hec veritas plenius in similj exhor
tatione ad pacẽ z concordiã/pro z noĩe matris mee
vniuersitatis/fuitq thema: Viuat rex. Ideo faci
lius preteribo hoc z cõplura alia puncta: que maxi
mope ad psens pducerent ppositũ: quoniã iniun
ctione matris mee pdicta ppositio illa tunc reda
cta fuit in scriptor: adhuc inueniri põt. Dicamus
igit q magis pprium officiũ quod insit regi alicui
aut principi/tyrãnidi cõtrariũ/est cogitare cogita
tiones pacis/z nõ afflictionis. Recitat Macrobi
us in saturnalib? per factũ cuiusdẽ mimi: q nihil
magis prouet ad aliquẽ principẽ/q cogitare z psy
derare pacẽ: quod verũ est tpe z loco z debita men
sura: non. s. sic vt vertat cogitat? talis in melãcho
liam. Hec eñ res vt declarat sctũs Bern. primo
de psyderatione: facit esse prudentẽ/sapientẽ: et in
oĩbus rebus suis puidũ. Desolatiõe desolata est
oĩs terra inquit: qr nemo est q recogitet corde. Cõ
querit ppheta q oĩs terra est desolata ppter de
fectũ cordialis cogitationis: hoc est psyderatiõis.
Aristo. dicit q tyrãnus p sua custodia z cautela for
tẽ habere debet psyderationẽ; non se nimiũ vino
aut cibo grauando/nec se nimis dedat leuitati nec
ludis/nec immũde carnalitati/q non pmittit quic
q cogitare qđ pducat: z ad suũ sit cõmodũ vel tu
telã. Et adhuc multo min? ad reipublice tuitionẽ.
Qui ad hoc quereret exẽpla/inuenirent abũdãtio
ra: z plura q necesse sit: in hoc tñ deficit tyrannus.
Supposito eñ q cõsyderatiuus sit/ seu cogitabũ
dus: hoc nõ est pro z ad bonũ populi/sed ad popu
li oppressionẽ z propriã suam vtilitatẽ. Nec dice
re põt cũ bono dño nostro: Cogito cogitationes
pacis z nõ afflictionis/sed oĩno per cõtrariũ. Nil
cogito preter afflictiones miseri populi: qui p hoc
pacẽ perfectã habere non põt/tam sepe clamore
z eiulatu petitã: Veniat pax. Velit deus/deus pa
cis z psolationis: qđ nostro tpe vnusquisq dñs ex
emplo suor imitatione facto mõstret z verbo se co
gitare cogitatiões pacis/z nõ afflictionis. Si qs
opponat difficulter ad hanc pacẽ peruenire posse.
Responsio; dictũ Terentij: Nihil tam difficile zc.

Nihil est tam difficile quin bene cogitando z in
uestigando ipsum inueniri possit. ¶ Post susce
ptam hui? exhortationis prouinciã ardentius q
prius cogitare cepi de hac pace. Nec est bonus
gallus quin cogitare debeat erga se saltẽ vt oret at
q deprecet. Visum igitur fuit mihi in secreto aie x
mee colloquio q bona pensatio que cogitatio di
cit aut meditatio: sapiẽtis rationis filia psentabat
z allegabat duodecim causas aut plures propter
quas ad pacẽ esset laborãdũ: addendo certas quo
ad eam peruenirent prouisiones. Dicebat bona
pensatio aut cogitatio hanc pacẽ fore ad honorẽ
dei z omniũ sanctoꝝ ac sanctarũ eius. Ad confusi
onem humani generis inimici. Ad vtilitatẽ z volũ
tatem omniũ animarũ purgatorij. Ad bonũ etiã
aliquo modo ipsoꝝ damnatoꝝ. Insuper ad corro
borationẽ regalis dominij. Ad corroborationẽ to
tius militaris status/totius status ecclesiastici/to
tius status ciuilis. Insup ad confusionẽ infideliũ/
ad confusionẽ inimicoꝝ regni z maliuoloꝝ/ad te
nendã melius confederationẽ seu pactum cũ exte
ris. Postremo ad bonũ totius ecclesie z christia
nitatis/vniuersalis qz pacis. Esset ergo hec pax
respectu superioꝝ z quatuor primarũ conditionũ
religiosa: quo ad alias quatuor amorosa: quo ad ali
as vero quatuor fructuosa. Ideo vndiqz esset me
ritoria/salutaris/ honorabilis/z gloriosa. Adde
bat bona pensatio aut cogitatio/sapiẽtis rationis
filia: quod ad hanc pacẽ inueniendã quatuor pro
sunt puisiones vel consyderationes in speciali.
¶ Consyderatio digne passionis domini nostri/z
bonũ ad eum refugiũ per opa bona. Recordatio
breuitatis hui? vite miserabilis. Recordatio exi
gue cõmoditatis sz maximi damni: qđ facit dissen
sio regi/principalib? quoqz dominis. Intolerabi
lis populi afflictio q sine pace est z sine quiete ve
luti in inferno positus. Recordatio regalis auto
ritatis z altissimi atqz nobilissimi sanguinis sui ex
vna parte. Ex altera vero parte honoris/laudis/glo
rie/que est z esse debet vnicuiqz pacẽ querẽti/ad pa
cem tendẽti/cogitãti de pace/se ad pacẽ offerenti.
Quẽadmodũ rex dauid pcepit. Inquire ait pacẽ z
persequere eã. Et Seneca dicit: Quisquis bellũ
inceperit/fac pax a te inchoet. Non est cor firmius
nobili?/sublimius/regalius/q illud qđ in pace est
z inquirit pacẽ: ideo reges z imperatores p excel
lentissimo eorum titulo/serenissimos appellam? z
pacificos. Sancta quoqz scriptura pacificos fili
os dei vocat. Filij dei vocabuntur. Quare: quia
dei exemplo cogitant cogitationes pacis/ z nõ af
flictionis. Hoc pacto cogitabã ego cogitatiões
pacis sm exiguum meũ sensum: et posse admodũ
debile z infirmum: qq hoc esset in magno desy
derio z volũtate pacis. Sed mox ad quãlibet fere
cogitationẽ z propositũ se pspectui z oculis meis y
obijciat rigorosa afflictio. Durũ hoc humani ge
neris aratrũ indignationis dei filia: que nunq fa
cta fuisset nec formata/nisi post coniunctionẽ ma
le volũtatis cum pctõ/despectissimi dñi sui pdito
ris. Primũ quidẽ in lucifero z in curia celesti: dein
de in Adam z in curia terrestris paradisi. O deus

ꝙ deformis illa videbatur afflictio/aspera valde/
iurgiosa vehemēter/ multū ꝗꝫ amara. Mendica
eam associabat paupertas/rabies/dire famis ⁊ si
tis/timor/languor/labor/congelatio/cōbustio ig-
nis/mucrones glady/mille quoꝫ ⁊ mille alia do
lorosa tormenta. ¶ Terribilis sequit̄ mors: infer
nus etiā seruit illi: sed ⁊ purgatorius ignis duo p̄-
cipua habet officia: vnū ad emendationē ꝫ punire
cū adest patientia: alterū punire ad condēnationē
aut exterminiū. Ideo dicitur afflictio satelles vel
carnifex aut executor iusticie regis regum legiti-
me filie/est deus ipse summus imperator: ipsa vir
gam suā fert in emendationē puniēda: ⁊ gladium
seu ensem in exterminationē puniendo. Hec dura
officiaria que hoc modo ⁊ tali figura se in secreto
mentis mee colloquio manifestabat ad vnāquāꝫ
pacis cogitationē murmurabat: quā quidē cogita
tionē habere volebā. Quid inquā murmurabat/
immo ⁊o alta voce clamitabat iusticia/necessaria
est punitio: necesse est vt s̄m nomē meū ⁊ officium
dem afflictionem. Quomodo afflictionē: aut ense
meo mortalē afflictionē/aut saltē virga mea tēpo-
ralē. Si fuerim admodū turbatus/stupidus ⁊ vn-
diquaꝫ amaritudine plenus/ interrogādū est mi
nime. Diuerse simul surgebāt cogitationes: cogi-
tatio videlicꝫ pacis ⁊ afflictionis. Heu dn̄i mei an
facere possem: vellē dūtaxat cogitare cogitatiōes
pacis ⁊ nō afflictionis s̄m etiā omis ⁊ ꝓuinciā mi
hi iniunctā. Semꝑ autē se erigebat rigorosa affli
ctio sb officij sui titulo ⁊ iusticie seruitio. Et quod
maius est/ ꝓponit ꝙ nō debeat/nec possit expelli/
nec reijci. Justicia em̄ inquit/est soror pacis: ⁊ sem
per osculant̄ seinuicē. Justicia ⁊ pax osculate sunt
Oportet ergo s̄m ꝙ vnaqueꝫ pars vult ad se te-
Z neri iusticiā allegando ius suū: querā vndiꝫ affli-
ctionē/alioquin deficeret ⁊ periret iusticia. Ad ver
bum hoc occasionē omitto respondēdi: vt afflictio
abscedat a mente mea ⁊ dūtaxat remaneat cogita
tio pacis: s̄m supradictū verbū: Cogito cogitatio
nes pacis ⁊ nō afflictionis: ⁊ s̄m desyderiū prima-
riāꝫ optationē: Ueniat pax. Dicis o afflictio/pa-
cem sine iusticia ⁊ ꝯsequēter sine te nil prorsus va
lere. Respondeo tibi ꝑ verba occulta: iusticiā pu-
nitiuā (de qua loqueris) nō debere fieri nec quicꝙ
valet nisi vt habeat̄ pax. Talis em̄ iusticia non est
nisi quedā pacis famulatrix ⁊ ancilla: Cur: q2 finis
ad quē tendit om̄is afflictiua iusticia est pax. Fru
ctus iusticie pax. Si mihi fidē non adhibes: sume
politicoꝝ Aristo. libros in quib⁹ leges: Bellam⁹
vt pacem habeamus. Bellū ꝓpter nil aliud est ꝙ
vt pax habeat̄. Et certū est ꝙ si semꝑ seruata fuis
set pax punitiua iusticia (cui tu seruis) nō habuis-
set locū s̄m illius philosophi dictū: cui etiaꝫ fides
cōspirat. Responde mihi iusticia afflictiua si esset
paci cōtraria/aut pacē impediens: pacē presertim
publicā/vocaret̄ ne iusticia aut equitas: non vt vi
det̄/sed potius iniusticia ⁊ iniquitas. Ad hoc ꝓpo
sitū precipit Sapiēs: Noli esse iustus nimis. Nō
sis (inquit sapiēs) iustior ꝙ opus sit: quare al's em̄
eueniret qd̄ dicit Terē. Summū ius/summa iniu-
ria. Nimis magnū ius iniusticia est. Nota ꝙ serū

tur mala que emēdari non possunt nisi penis eue-
niat: sicut egritudines corporee: sicut videt̄ esse in
paganis: ideo si iniusticia ⁊c̄. Nota prouerbiū: ser
ua ordinē tuum ⁊ ius tuū liberū: sed pro qmnꝫ de
narys caue ne centū exposueris. Dicit sctūs Aug⁹
tutare te a publice aut musca pungēti. Rex Caro- A
lus videns pulchram domū: noluit om̄es defect⁹
eius querere. Nota de hoc quod dicit Hānibal:
Querere ius/etsi faciendū non sit: multa licent ꝗ nō
expediunt. Nota Tulliū in offi. de custodia iuris:
Te ergo p̄cor ⁊ postulo o rigorosa afflictio vt me
finas pacē cogitare vt loquar de pace dūtaxat s̄m
ꝓuinciam ⁊ intentionē mihi cōmissam: Et si opt
neris te habere ius aut actionē contra pacē ꝓpter
dominā tuam iusticiā afflictiuam: vade ꝓsequere
alibi/querere alibi ius vel alio tēpore. Fac allegati
ones tuas corā quo volueris: me em̄ eas audire
aut eis respondere ꝑ consensum vel dissensum/nō
mihi est cure. Nō habeo loqui impꝛesentiarū ꝓ iu-
sticia afflictiua nec contra eā. Solūmodo cogito
cogitationes pacis: ⁊ nō afflictionis. Et dico: veni
at pax. Bene inducere volui nobilissimi ⁊ poten-
tes dn̄i hanc afflictionis materiā per talem figura
tiuā locutionē: vt darem intelligere filiaꝫ regis nō
velle includere aut excludere ꝓ vna vel altera par
te iusticiā afflictiuā. Ipsa cl'no se refert ad altissi-
mas prudentias vestras: quēadmodū ratio iubet
Ipsa refert se de superiori ⁊ inferiori ad regiā auto
ritatē ⁊ ad vos dn̄os nobilissimi sanguinis eius ad
conuenienter ordinandū. Ex oībus em̄ partibus et B
vndiꝫ sanguis vester ⁊ vestra caro: hoc est regalis
vestra ꝓgenies inuenit̄: ideo filia ipsa cū hec ita se
habeāt: nec vult nec debet ponere os suū tam al-
te/nec ponere os in celū. Satis ei est ad pacē hor-
tari ⁊ pacē cogitare vt tantoꝑe desyderata: tā reli-
giosa/tam meritoria/tā chara ⁊ fructuosa/tam ho
norabilis ⁊ gloriosa veniat pax. ¶ Reuertamur
igit̄ vnde digressi sumus: ꝙ ꝓpter plures causas
regis filia cogitabat cogitationes pacis/⁊ nō affli
ctionis/petebatꝫ: Ueniat pax. Pax est ad hono-
rem dei/honoꝝ angeloꝝ/omniūꝫ sctōꝝ ⁊ sancta-
rū paradisi. Eleuem⁹ cogitationē nostrā ad sctām
natiuitatis diē: ⁊ videbimus ꝙ solūmodo ad pacē
faciendā/ad pacem p̄dicandā/ad pacē relinquen-
dā deus natus fuit in carne humana. Audiem⁹ no
uum istum cantū nunꝙ prius auditū: Gloria in al
tissimis deo: ⁊ in terra pax hoīb⁹ bone volūtatis.
Non est ꝗ homo bone volūtatis ꝗ pacē nō diligit
qui nō audit libēter cāticū ⁊ verba de pace ꝗ tan-
toꝑe deo placent ⁊ sctīs paradisi/angelis/ꝗ cū ma
gna societate ⁊ exercitu eleuatis ꝗdē vocib⁹ ipsam
decātant. Nā facta est cōis multitudo celestis ex-
ercitus ⁊c̄. Et hinc est (quēadmodū mihi videt̄) ꝙ
cū populus cōgratulari vult regi suo aut dn̄o suo
in aduētu clamat ⁊ vociferatur: Nuel nuel/veluti
in memoriā hui⁹ pacis. Per hoc supplicando vt C
eos in pace manuteneat. Clamemus igitur om̄es:
Nohel: ꝙ veniat quod nobis pacē afferat: veniat
pax. Ecquid dicemus de te o virgo pacis o regina
pacis/virgo mater dignissima: Nōne pacē nostrā
tu amas p̄ omnibus rebus creatis: nostrā cōcor-

diam ⁊ nostrā reconciliationē? Sic ꝑfecto. Et breui verbo ciuitas dei de qua dicta sunt gloriosa: solam viuit ac regulaꝛ pace ⁊ vnione. Sctūs Aug⁹ specialiter ⁊ sctūs Diony. ⁊ in ṗmis Boeci⁹ dicūt gaudiū nostrū perenne non esse aliud ꝙ bonā pacem sine fine ⁊ afflictione. Et si aliquis obijciat sanctos clamare vindictā ad deum: Uindica dñe sanguinē nostrū ⁊c. Respōdeo ſm expositores ꝙ hec est doctrina/ nō imprecatio: vel est imprecatio ad bonū: hoc est/ ꝙ aduersarioꝝ suorum iniquitas cesset/ sintqꝫ boni ⁊ cōuertanꝛ. Sicut sepe accidit per preces eoꝝ post mortē. Demū quo ad hoc non est dubiū quin tota paradisi curia congaudeat bono ⁊ saluti eoꝝ qui viuūt sani ⁊ in pace: dū sine timore de manu inimicoꝝ liberati/ seruiūt deo: vt dicit cāticū Zacharie. Est ergo vox angelica ⁊ paradisi: Ueniat pax. Sicut per contrariū pax est cōtraria ⁊ confusio infernalis inimici: quo ad secundā causam. Nihil est quod tantopere ei placeat/ ⁊ quod adeo ꝑcuret sicut preliū/ odium/ schisma/ ⁊ diuisionem. Per alia enim peccata decipit hoīes ⁊ eos occidit vt vnū cum vno: aut duos cū duobus: sed per ꝑlium ⁊ diuisionē includit in laqueis suis nō
D modo vnā villam vel vnā ciuitatē vel vnum principem/ verumetiā magnū regnum vel imperium. Scit ꝙ post alia pctā agi pōt penitentia/ sed post preliū sepe accidit mors subita ⁊ improuisa: ꝗ omnē impedit penitentiā. Etiā cognoscit nō esse peccatū aut crudelitatē/ iniuriā aut iniquitatē/ quin inueniaꝛ in prelio: presertim cū est inter christianos adinuicē ibi pauperes/ subditi innocētes magis affligunꝛ/ roduntur/ comedūtur: adeo etiā vt ne minimū quidē remaneat: et ꝙ tam ipsi ꝙ eoꝝ miseri pueri compellanꝛ sepius perire in dolorosis tormētis quo ad corpus: ⁊ nisi deus misericordiā habuerit: etiā quo ad animas ꝑ impatientiā ⁊ desperationē. Est itaqꝫ cōditio diaboli ⁊ officiū eius in prelio ⁊ afflictione sese oblectare. Non est similis crudelitas/ nec ꝗ in tantū displiceat bonis angelis qui ad nos custodiendū sunt cōmissi. Suetonius recitat de quodā romano imperatore: qui desyderabat omnē populū suum solū habere vnū collū ⁊ vnū caput. Quare? vt in vno solo oēs posset trucidare. Desyderiū hoc recte erat diabolicū. Et simile desyderiū habent hi/ qui delectanꝛ in prelio ⁊ diuisione ob lucrū aut vindictā. Incutiamus igiꝛ pudorē diabolo: sicut dici pōt ⁊ solet: Ueniat pax.
E Pax enī est etiā ad vtilitatē ⁊ cōmodū vniuersiusqꝫ aie que est in purgatorio: quo ad tertiā causam. Certum est vnāquāqꝫ animā in purgatorio esse in charitate. Et charitas (vt dicit apl's) patiens est ⁊ benigna: nō querens crudelē vindictā in ira aut in afflictione. Et ratio est: qꝛ charitas est mater pacis/ imo oīm virtutū: non propriū querit cōmodū/ nec propriū suum honorē/ sed cōmodū ⁊ honorem cōmunē. Et quod est magis cōmune cōmodum ꝙ pax. Ideo concludo necessario ꝙ quelibet anima purgatorij desyderat pacē/ postulat pacē/ cogitat pacem. Et quicūqꝫ opposito modo viuūt: non est hoc ad eoꝝ delectationē aut cōmodū aut liberationem/ sed est ad earū displicentiā/ nocumentum ⁊ impedimentū. Quomodo impedimentū? quia nō fiunt tanta bona preces ⁊ orōnes pro eis. Immo est timendū ne pro ꝓcibus fiant maledictiones: ꝓ diuino seruitio ecclesiarū destructiones: ⁊ pro elemosynis rapine: atqꝫ pro ieiunijs ⁊ abstinētijs gule/ ebrietates/ ac feminaꝝ raptus: ⁊ alia mala innumera in preiudiciū pauperū purgatorij animarū: Quis ꝗ opinari posset res tales eis placere? Que est anima purgatorij que velle posset in aliarū animarū preiudiciū/ immo suipsius vt pax impediaꝛ super terrā per vindictā/ per iram aut crudelem afflictionem? Reuera vnaqueqꝫ earū potius cogitat cogitationes pacis ꝙ talis afflictionis. Dicitqꝫ ⁊
precatur si per verā fidem nostri cordis aures aperire velimus: Ueniat pax. O amici dicūt omnes anime purgatorij: facite pacem: veniat pax. Quid nobis vestra prodesset diuisio? Quid nobis ꝓdesset vindicta/ cū nil petamus a deo ⁊ hominib⁹ nisi pacem ⁊ misericordiā/ nisi amorem ⁊ simplicitatē? Quare? vt simus extra amarissimū tormentū ⁊ durissimam afflictionē. Et quomodo? benefaciendo vt nobis detur misericordia vt parcatis alijs propter nos: quemadmodū clamam⁹/ volumus ⁊ postulamus vt deus faciat nobis misericordiā ⁊ prestet veniam ne audiamus durissimā hanc sententiam euangelij: Serue nequā dimisi tibi: quare tu quoqꝫ non dimittis? queso amici mei supra terrā: potest dicere vnaqueqꝫ aīa purgatorij: queso cogitate nos oēs adiuuare ⁊ liberare absqꝫ apponendo afflictionē supra afflictionē nostrā: vos presertim femine ⁊ pueri/ malū ad malū: vt dici solet. Inter vos non est sanitas/ si ꝓ vna morte aut quouis alio damno mille ⁊ mille/ immo centū milia fierent mala. Cogitate si esset ad nos iuuandas aut liberandas potius ꝙ ad nos ⁊ vos simul impediendos/ aut peiorandos? Cogitate ꝙ si nos rēpublicam amauimus/ ⁊ pacē christiani populi cū eramus supra terram: multo magis modo amamus: et ad conseruandā aut defendendā pacem in vos/ nos exposuissemus nosipsos mortis periculo contra aduersarios vestros. Credite ꝙ ꝓ nulla re vellemus pacem amitti per nostrā occasionē. Si homo vnus aut duo vitam eoꝝ perderent aut fiatum ad nos vindicandos. Heu quid nobis prodesset G
hec vindicta? esset facere ꝓ vno damno tria: esset ad tollendū nobis precium ⁊ argentum quo erga deum nostram facere possumus redemptionē. Et esse potest ꝙ per aliquē defectū fuimus causa nostre afflictionis. Non ergo velle debem⁹ innocentes pati penas ⁊ pacem ꝑdere. Nonne maledicti sunt a deo illi per quos scandalū venit: ⁊ pax impeditur? Insuper cū viueremus in terra/ inclinati eramus ad parcendū per charitatē: ⁊ ad complacendū ⁊ obediendū deo/ vt pariformiter nos in defectibus nostris supportaret ⁊ eos nobis ignosceret atqꝫ indulgeret. Multo plus mō inclinamur/ cū misericordia tam necessaria est nobis: ꝙ sit sola bona socia illa ꝗ nos ad deū ꝑducet: sola misc̄dia mortuoꝝ est socia/ dicit Aug⁹. Sed forsitan humana quoquandā impatientia respōdebit: Quare ⁊ cui faciemus misericordiā cū nullus eā postulet? Cha

ritas fraterna postulat ipsam: pax publica tã tem
poralis ꝙ spũalis postulat eã. Omnis bon⁹ paup
populus spẽaliter eaз postulat. Dñi mei obmitto
animaꝝ purgatorij verba/redeoq̃ȝ ad meipsum ꝛ
dico ꝙ hanc charitatẽ/ hanc misericordiã ꝛ paceз
filia regis mater mea vniuersitas cuз oĩ gallicana
ecclesia supplicat/ clamat ꝛ postulat: Ueniat pax.
Pax enĩ vltra oĩa que dicta sunt ad vtilitateз est
dãnatoꝝ: aliquo mõ/non quidẽ ad eoꝝ liberatiõeз
(q: in inferno nulla est redẽptio) sed ad minorẽ af
h flictionẽ habendã: ꝛ est hec quarta causa. Hoc ꝓ
batur autoritate euãgelij in parabola vel historia
quã ponit saluator noster de diuite/ q̃ rogabat vt
quinq̃ȝ fratres sui ad benefaciendũ hortarẽtur/ne
in locũ illum caderẽt tormentorũ. Ideo patet dã
natos aliquo modo de viuentib⁹ curã habere. Et
volũt ne quicq̃ faciãt ꝓpter quod dãnent. Nã di
co id esse ex vera charitate/sed poti⁹ ex carnalita
te. Ualet tñ damnatis cũ viuẽtes nõ damnant: q:
pena eoꝝ nõ est adeo magna saltẽ pena accidenta
lis: quẽadmodũ benefacta viuentiũ gaudiũ sctõꝝ
augmẽtant. Gaudiũ est in celis ꝛc. Habem⁹ in fa
ctis scĩ Gregorij: qui deꝓcabat ꝓ Traiano impa
tore mortuo: cũ vidit rep̃sentationeз quõ impator
ille misericordiã habuerat/ ꝛ cõpassionẽ de quadã
misera femina. Et dixit tũc sctũs Grego. in corde
suo ꝛ lachrymis: Dñe misericordiã pollicitus es
misericordib⁹: fac ergo misericordiã impatori hu
ic. Tunc reuelatũ fuit illi imperatorẽ illũ esse saluan
dũ. Nota hic orationẽ scĩ Augustini ꝓ matre sua
q̃ allegat solam misericordiã ꝓ ea. Nota quõ in
iudicio sola miscõia corporalis aut spũalis salua
bit. Nota qualiter die cõmemorationis mortuoꝝ
venerũt ad ꝯsyderationẽ meã dñi francie: ꝛ p̃seriũ
hi q̃ vsq̃ȝ adeo bonũ ꝛ pacẽ regni dilexerũt: quorũ
adhuc nobilis in terra viuit gñatio: sicut fuit aula
regis Caroli defuncti dñi burgundie/ dñi aurelia
nẽsis: que oẽs pacem postulãt in quocũq̃ȝ fuerint
statu. Et sunt deo volente in statu saluationis. De
I eo qui postremo nominatus est: scio ꝑ testimonia
fide digna ꝙ cũ in vita sua aliqui cõiurassent: ꝛ hoc
ad eius deueniret noticiã/conquerebat cuidã re
ligioso fratri Petro burgensi/qui r̃ndit ei: Est ar
gentũ dñe quod accipis ad debita coram deo tibi
ꝑsoluẽda. Tum absq̃ȝ vlteriori deliberatiõe r̃ndit.
Cũ ergo ita sit/parco ꝛ ignosco oĩbus bono aĩo
veniã a deo expecto. Et postmodũ circa finẽ die
rum suoꝝ rogauit deũ vt eũ puniret in hoc mũdo
ꝛ non in alio. Quẽadmodũ legitur etiã de Mauri
cio imperatore. Notent historie. Propter has res
ꝛ ꝯsimiles seconformat qõ prediximus de nõ que
rendo vindictã/sed parcendo singulis ad ꝑcipien
dã veniã a deo. Capiendo grato aĩo transitoriã
punitionẽ ad euadendã alteram grauiorem. Hoc
tñ intelligit semꝑ autoritate regali ꝛ sapienti sua
ordinatione: ꝛ ne ꝑ hoc includat aut excludat iusti
cia: sicut ꝓtestati sum⁹ prius. Factũ aũt meũ solũ
est inclinare ꝛ adhortari vt fiat pax: Ueniat pax.
¶ Uertamus meditationẽ nostrã de pace ad ali
as supra enumeratas causas. Et dicam⁹ pacẽ nõ
mõ esse rem bonã ꝛ religiosam quo ad defunctoꝝ
cõsyderationẽ (quemadmodũ declaratũ est) verũ
etiã est admodũ meritoriã/vtilissimã ꝛ salutarẽ ꝓ
illis qui sunt in vita. ¶ In primis enĩ est ad corro K
borationẽ totius status regalis dominij. Per eaз
enĩ autoritas regalis ꝛ dominiũ custodit/ꝛ conser
uat obedientia subditoꝝ ad dños. Certũ est autẽ
ꝙ cũ domini sunt adinuicẽ vniti/ ꝛ se mutuo amãt
se adiuuant ꝛ tutant subditi magis obediunt ꝙ si
inter eos videãt diuisiones/odia vel separationẽ.
Ad hoc confert historia quã recitat Macrobius
in saturnalib⁹ de quodã principe athenaꝝ: qui ob
delicta secluserat filium suũ ab eius curia. Intelle
xit hanc rem placere populo suo: ꝛ ꝯfestim filium
suum reuocauit/ publicauitq̃ȝ se cum eo rediisse in
gratiã. Uidetur in scholis quib⁹ multi presunt pre
ceptores/ꝙ cũ ipsi ꝑceptores contra seinuicẽ con
citant ꝛ irascuntur/ gaudent discipuli ꝛ irrident: ꝛ
apparet eis ꝙ saltẽ pro tunc nõ vapulabũt/vel nõ
dicent lectionẽ suam/aut absoluent ab aliquo pre
ceptoꝝ suorum. Hec est pueroꝝ conditio ꝛ etiã po
puli similis pueris semꝑ preceptoꝝ mutationẽ ap
petere aut dominoꝝ. Ob quã rem: quia semꝑ exi
stimant libertates eoꝝ ex hoc augmẽtari ꝛ melio
rari. Multo tamẽ sepius peiorant. Sed q̃d: Non
habent sensum nec prudentiã vel experientiã co
gnoscendi damnũ quod eis accidit: sufficit eis pro
tunc a supiori eoꝝ liberari ꝛ absolui per mortẽ qui
dẽ eius/aut quouis alio modo. Et visum est sepe
numero sic euenire/sepius quidẽ ꝛ recentius ꝙ ne
cesse esset. Uelit deus ne plus accidat: quia pericu
lũ nondũ prorsus exclusum est/nisi fiat ꝓuisio. Se
quamur semꝑ potius pacẽ ꝛ bonũ adinuicẽ amo L
rem ꝙ prelium ꝛ diuisionem. Et rogemus deũ fa
cto ꝛ verbo dicentes: Ueniat pax/vt ꝛ cogitemus
cogitationes pacis/et nõ afflictionis. Hoc etiam
conducit vniuerso statui militari: intelligo de bo
nis ꝓuidis ꝛ validis militibus sapiẽtibus/deũ ti
mentibus: qui norunt optime cõsyderare ꝛ cogita
re grãdia pericula corporũ ꝛ animarũ: ꝛ mala que
sequũtur ex prelijs/tam eis ꝙ bonis eoꝝ subditis.
Et quemadmodũ difficile est inter christianos iu
stum suscipere bellũ: ꝛ tamẽ si iustũ non fuerit/om
nia mala que accidũt sunt in grauamẽ ꝛ condẽna
tionem eoꝝ qui ipsum ꝯtinuant. Nec etiã est tam
iustum bellũ quin mala fiant innumera/ in expolia
tionibus/furtis: alijsq̃ȝ peiorib⁹ modis quib⁹ ma
lis que interdum fiunt per inferiores spoliatores/
boni milites grauãtur: quia nõ ponunt sufficientẽ
ꝓuidendi diligentiam ꝛ malefactores puniendi.
Non loquor hic de quibusdã qui potius bellũ vo
lunt ꝙ pacem siue iustũ sit siue iniustũ: modo vt ip
si spoliarent/interficerent ꝛ furarent. Illi enĩ non
sunt nobiles neq̃ȝ christiani/ sed spurcissimi latro
nes ꝛ flagitiosissimi serui: peiores infidelibus/ꝛ mi
nistri diaboloꝝ: qui nõ viuunt nisi esca venenosa/
immo peiori veneno quod reperiri queat: hoc est
peccato mortali. Cibus eoꝝ est sanguis innocẽs/
ꝛ caro humana miserrimoꝝ hoĩm. Sed o vos bo
ni milites ꝛ prouisores optime nostis pacẽ multo
plus vobis ꝓfuturam ꝙ preliũ. Inter vos inquã M
vnius patrie ꝛ eiusdẽ regni/ tam in bonis fortune

ꝙ in religiosa cōsciētia. Fugite itaq; bellū ⁊ vo-
cate pacem: Ueniat pax. Nō est melioꝛ hereditas
nec tam bona quā possitis filijs vestris relinquere
⁊ dimittere: nec ditioꝛa donaria aut pꝛetiosioꝛa de
nodia vxoꝛibus vestris si suppuixerint ꝙ ipsa pax.
Est nimis malus thesaurus ⁊ periculosus nimis
ꝓsenerare in bello ⁊ diuisione/tam ꝑ bono ꝓsenti
coꝛpoꝛis ꝙ de futuro quo ad animā. ¶ Sed non
est dubiū quin ecclesiasticus status ante oīa pa-
cem postulet ⁊ deprecet̃ pꝛo pace ſm̄ pꝛeceptū dei
⁊ apostoli: vt quietā vitam ⁊c̃. Et bono quidē iure
Deus em̄ pacis nō potest melius seruitys hono-
rari ꝙ pacis tēpoꝛe. Quō sciētie acquiri possent in
studijs ⁊ vniuersitatibꝰ nisi in pace? Quare transla
ta est vniuersitas ab athenis romā: ⁊ a roma par-
rhysius/nisi ob pacis defectū? Et modo tot scho
lastici obmittunt studiū visitare ꝓpter maledictā
ecclesie diuisionē quo ad extraneos: ⁊ ꝓpter gra-
uia onera boni populi in multis modis ⁊ diuersis
quo ad illos qui sunt de regno. O deus quot ho-
spitalia/quot domus/quot religiones/quot eccle-
sie cathedrales ⁊ collegiate verse sunt in ruinam ⁊
in desolationē ꝓpter pacis defectū? Et propterea
ꝙ domini cogitabāt non quidē cogitationes pa-
cis/sed afflictionis. Propter qꝺ misere anime pur
gatoꝛij (que dire crucātur) dolent conquestionē fa
ciunt vt dictū est: ac etiā viuētes. Tot ecclesie pul
chꝛe per regnū quō edificate sunt nisi per boni po-
puli contributionē quādo nō eo modo opprime-
bat̃ per tantas exactiones: iam vero nihil fundat̃/
nihil fit boni: ⁊ tamē nihil a quoq; possidet̃. Unus
quisq; paupioꝛ est Job: vt vulgo dici solet. Prin
cipalioꝛes etiā domini pꝛisca tempestate pacifica
erant diuites copiose cū cogitarent cogitationes
pacis ⁊ nō afflictionis. Certū aūt est ꝙ pax quo ad
quartā causam ⁊ octauā in oꝛdine est ad nutriones
populi qui nihil tanope desyderat sicut pacē: si sa
piens saltē est ⁊ prouidus. Quodcūq; em̄ damnū
aut turbatio accidat reipublice: siue inter dn̄os ꝑ
moꝛtē eoꝝ aut aliter: siue in statu militari aut eccle
siastico fuerit/totū super ipsos populos relabit̃:
⁊ in eoꝝ afflictionē. Omnē fert populus quā facit
pꝛinceps stulticiā: dicit prouerbiū. Et hoꝛatius:
Quicq̃d delyrant reges plectunt̃ achiui. O bone
deuote ⁊ obedientissime populus francie cogitate
bene ⁊ iudicate quō pacem ꝑcuretis. In diuisio-
nibus em̄ in pꝛelijs/in seditionibus/nihil potestis
aliud ꝙ amittere aut perdere: ⁊ nisi cadere ab vna
seruitute in aliā/vel ab vno damno l aliud peius.
Etiā si modo in momēto pariter (quod deus auer
tat) oēs moꝛtui essent pꝛincipes: nō opus est ad
antiq̃s vel extraneas recurrere histoꝛias ad hāc
doctrinā docendā/ad oculū vidimus. Clamemus
igit̃ omnes cōmuni assensu a magno vsq; ad par
uum pacē: quemadmodū clamat̃ ad ignē ⁊ aquā:
cum vident̃ vicinoꝝ domus cōburi. Nec est sepe-
numero custodia/oꝛdo/mēsura/aut continētia ꝓ-
pter periculi hoꝛroꝛē. Clamemꝰ clamemus vnifoꝛ
miter: Ueniat pax. ¶ Expediā multo breuiꝰ ⁊ ve
luti in transcursu ac summa q̄tuoꝛ postremas cau
sas pacē vocandi. Una ⁊ pꝛima est: qꝛ pꝛeliū futu-
rum esset ad gaudium ⁊ exultationē paganoꝝ/infi
delium ⁊ aduersarioꝝ dei ⁊ possent facilius vndi-
quaq; chꝛistianitatē inuadere et nos impugnare:
sicut recitat̃ in fabulis de accipitre vidente ranā ⁊
⁊ murem adinuicē litigare. Sed ⁊ deinde male vo-
lentes regno francie: vt sunt angli/pꝛoculdubio li
bentissime ciuile bellū ⁊ moꝛtalem diuisionē inter
nos viderent. Bene noꝛūt experientia rem talem
valere/nō valere sed obesse in destructionē ⁊ exter
miniū omnis boni alicuiꝰ politie. Non ignoramus
oēs aduersarios multo tēpoꝛe non tantū grauare
potuisse eoꝝ dominiū anglicanū: sicut fecerūt ci-
uiles eoꝝ diuisiones. Heu heu ꝓhibeat deus ꝑ di
gnā suam bonitatē ne crudelis hec plaga regnum
hoc inuadat: ipsa em̄ magna eius foꝛet destructio
intolerabilis miseria ⁊ desolatio. Mentiri nō po-
test qui dixit: Omne regnū in se diuisum desoladi-
tur. Cōcoꝛdia parue res crescūt/discoꝛdia magne
dilabunt̃. Quid dicemus quo ad tertiā causam: ⁊
in oꝛdine ad vndecimā: de his q̃ esse debent cōfe-
derati ⁊ alligati huic nobili regno. Queso dn̄i me
ditamini qꝺ dicit Juuena. Fortunā populꝰ sequit̃
vt semꝑ: pauce inueniunt̃ amicitie q̃ nō sequantur
foꝛtunā ⁊ que non vertantur vel imutent̃ facile cū
foꝛtuna est contraria. Hic descendi posset particu
larius ad ostēdendū periculū. Scitis quosdā sub-
didisse se regis gubernamini ꝓpter dissentionem
dictos guelfos ⁊ gybelinos si tal' diuisio (quā deꝰ
auertat) nos inuaderet: quid nos esse reputabūt?
Committo hec ⁊ similia alia pericula pꝛudentissi
mis cogitationibꝰ vestris/que debēt esse pacis: et
nō afflictionis. Deinū tam ꝓpter id quod dictū est
in vndecim nominatis causis ꝙ ꝓpter bonū toti
us sctē ecclesie chꝛistianitatis ⁊ vniuersal' pacis vt
nostra exhoꝛtatio illuc vbi incepit reuertat̃. Certū
est ꝙ pulchꝛioꝛ/firmioꝛ/stabilioꝛ chꝛistiātatis ꝑs
est chꝛistianissimū francie regnū. De quo dicit san
ctus Grego. qui fuit romanꝰ/ꝙ quantū chꝛistiani
superāt infideles in eoꝝ fide ⁊ religōe/tantū supat
regnū francie ceteros chꝛistianos. Hec pulchꝛa ē
laus ab vno sctō ⁊ extraneo. Tāto ḡ erit magis dā
nū toti chꝛistianitati si regnū hoc patiat̃ quicq̃ ꝓ-
pter defectū pacis ⁊ ꝑ afflictionē. Quō sufficiēter
maledicti esse possent ⁊ dānati q̃ essent causa huiꝰ
vel ꝑ eoꝝ maliuolētiā vel negligētiā vel ignoꝛātiā
Sicut pōpeius ⁊ romani opinātes ꝯseruare eundē
dominij honoꝛē aduersus Juliū cesarē: ceciderūt
in mille moꝛtes/in seruitutē/in destructionē: ꝙuis
Julius cesar postmodū punitus fuerit ⁊ occisus.
Sed fuit exigua ꝯfoꝛtatio ꝓ illis q̃ excesserāt e vi-
uis. Que res fuit tunc ⁊ esset mō ciuilis dissensio:
nisi coꝛpꝰ aliqꝺ quod ꝓpter amissionē vniꝰ digiti
se crudeliter dilaniaret ⁊ disrumperet in ꝑtes/in ca-
pite ⁊ in membꝛis veluti per furiosam afflictionē.
Esset nē hic libertas? esset ne dominatio? seruaret̃
ne hic vera iusticia? Refero me ad vos. Saltē scio
non esse cogitare cogitationes pacis/verū potius
afflictionis: quēadmodū oēs desyderare debemꝰ
⁊ clamare: Ueniat pax. Ueniamꝰ si placet mox fi-
nē imponēdo ⁊ cōclusionē. Ueniamꝰ ad ponendū
ante oculos altissimarum/clarissimarū ⁊ deuotis-

simarum considerationũ vestrarũ quatuor res in
speciali: que maiore conducũt ad pacẽ obtinen-
dã. Eleuate ⁊ aperite cordis vestri oculos in lumi
ne vere fidei ⁊ sancte christiane religionis: ⁊ vide-
bitis pacẽ tantopere quesitã ⁊ amatã a saluatore no
stro iesu christo vt se poneret inter deũ ⁊ hominẽ:
⁊ reciperet ictum diuine vindicte in arbore crucis ad
pacẽ habendã. Disciplina pacis nostre sup eũ: et
liuore eius sanati sumus ⁊c̃. Esa. Attritus est pro-
R pter scelera nostra ⁊c̃. Non dicit/conseruet honor
meus. Conseruet innocentia mea/qui sum hic ad
loquendũ de pace ⁊ tractandũ. O benigne iesu: o
misericordissime totius mũdi saluator. O innocẽ
tissime dei agnus: quõ confusa est p dignũ tuũ ex-
emplũ/charitatẽ ⁊ patientiã/superbissima ⁊ adino
dum spernenda psumptio: que inhonestũ putaret
loqui/aut tractare de pace: imo sepius cũ ipsa pre
sumptio magnã inferat iniuriã. Non satis repro-
bari posset aut exaggerari stulta hec humani cor-
dis psumptio. Et qd sequet domine? Horror est
hec solũ cogitare. Facies iudiciũ sine misericor-
dia/durũ ⁊ crudele de his qui non dignati fuerint
loqui aut cogitare nisi rixas prelij ⁊ dissentionis.
Facies eis de tali pane offam: dilexerũt diuisio-
nem/⁊ odio habuerũt pacẽ: ideo pmanebunt ppe-
tuo tam hic q̃ alibi sine pace in horribilissima cõ-
fusiõe/nisi penitentiã egerint. Velis dñe benignis
sime velis/ne tam dura sententia ⁊ dura necessitas
supra nos descendat. Cõuerte corda nostra ad te:
inclina ea ad cogitandũ de pace/de ɔcordia/⁊ nõ
de afflictione. Sic facies si insequi voluerimus do-
ctrinã tuam ⁊ exemplũ tuum omnis benignitatis.
O dulcis iesu/nõ adeo excecati sunt oculi cogita-
tionis nostre: ne videre possimus dãna futura si pax
nõ fuerit reddita nobis. Solet dici (dñi nostri) in
longobardorum prouerbio q̃ deus aufert sensum q̃-
bus vult. Reuera sic est: nõ quidẽ p positiuã actio
S nem/sed p iustam pmissionẽ. Nota de iudeis q̃ no
luerunt credere pphetis: ⁊ psertim Esaie ⁊ hiere-
mie. Benedictus iesus fleuit sup ciuitatẽ hierusa-
lẽ: qr non cognoscebat mala destructionis q̃ erant
ei vẽtura/dicẽs: Si cognouisses: ⁊ tu. s. fleres. De
hac destructiõe loquit Josephus: qui ei interfuit/
di. q̃ opinat terrã eos tandẽ deglutiuisse sicut so-
domã: si per humanã viam non fuissent destructi.
O domini mei queso o dñi mei/nõ veniat talis ce
citas/aperiamus aperiamus cordis oculos: ⁊ ad bene
videndũ auferamus tenebrosas et obscuras nubes
peccati malicie: ne dicatur: Excecauit eos malicia
eorum. Et illud: exceca cor populi huius/ne forte ɔuer
tantur ⁊ sanem eos ⁊c̃. Recurramus ad orõnes de
notas p vite correctionẽ. s. alioquin oratio nostra
esset inaudita/execrabilis ⁊ excõmunicata: nobisq̃
esset ablata ⁊ phibita quo ad sctõs: precipue noli
orare ⁊c̃. Est reuera omne quod timeo in hoc nego-
cio: est vite iniqtas ⁊ correctionis defectus: qui nos
in asperã hanc cadere facit necessitatem. Nota de
quatuor principalibus punctis de reformatione in
psona regis in facto iusticie de statu ⁊ pllo: ⁊ quõ
nihil obseruet quod est bene ordinatũ. ¶ Quid
paulo ante ad oculũ vidimus/q̃ noluerũt audire
loqui aut tractari de pace quõ illis successerit: nun
q̃ refutata fuit pax/⁊ rõnabilissime vt accepi a quo
dã dño francie: quin finaliter male successerit re-
futantibus quantũcũq̃ haberẽt bonũ ius aut bo
num titulũ altera ex parte. Hmõi enĩ boies (vt so T
let dici pueris) de iure eorum faciunt iniuriã. Super
bia ⁊ dedignatio nunq̃ placuit deo: sed eã reijcit/
disturbat ⁊ pdit. Sanctus Dionysius scripsit quã
dã epistolã cuidã qui nominabat Demophilus: ad
inducendũ eũ ad benignitatẽ ⁊ pacẽ ⁊c̃. Nota ibi
dẽ historiã/et de sancto Joãne ⁊ Carpo ⁊c̃. Ibi cõ
cludit benignitatẽ iesu christi talẽ fuisse q̃ adhuc
vellet p nobis pati ad nos saluãdos/et pacẽ dan-
dã si opus foret. Et est certũ exẽplũ vnicuiq̃ chri-
stiano dño ipsum christũ imitari. Inuenit in histo
rijs tam grecis q̃ romanis multos imperatores ⁊
dños/vt Decium curiũ/Codrũ et alios/adeo dile
xisse pacẽ patrie sue vt ad eam obtinendã sponte se
morti dederẽt. Et adhuc videmus die quolibet q̃
ad manutenendũ pacẽ contra aduersarios/dñi et
milites se exponũt mortis periculo i bello. Ideo
ɔcludunt p hoc Tullius ⁊ Sene. nullũ posse habe
re iustũ titulũ bellandi cõtra rempublicã. Arguen
do Juliũ cesarem: ⁊ alios cõmendando: vt Corio
lanũ ⁊ Fabriciũ: qui potius elegerũt ppetuo inimi-
ste, sustinere exiliũ/q̃ preliari in piudiciũ boni pub
lici ⁊ pacis eius. Quid ergo facere debẽt christiani
pncipes q̃ habent pulcrũ talis benignitatis ⁊ cha
ritatis exemplar in iesu christo? ⁊ qui ppetuũ expe
ctant premiũ. Heu si videremus q̃ hec miserabilis V
vita/plena oĩbus afflictionibus: solũ est velox qui-
dã transitus ad gloriã perueniẽdi bene viuẽdo er-
ga se ⁊ proximũ suum p amorem ⁊ dilectionẽ: alio
quin fit casus in eternã damnationẽ. Et hec est se-
cũda consyderatio quã dicebam: q̃ expresse ponit
in biblia scdi Regũ. xiiij. in quadam historia: q̃ sa
tis videt nostro ɔducere pposito. Ideo eã recita-
bo de verbo ad verbum. Vos vero notabitis quod
vobis ɔducere videbit. Dicit sic textus/q̃ cũ Joab
princeps exercitus David pcepisset/dauid aliqua
liter pacatũ cum filio suo Absolon: qui occiderat
fratrẽ suum Amon propter violationẽ sororis sue
Thamar. Joab misit in quandã ciuitatẽ dictã te-
cua: ⁊ ibi accepit quandã prudentẽ feminã/cui di-
xit: Simula te plangere ⁊ sume vestimẽtũ lugubre
⁊ triste: nec vtere vnctione olei: vt appareat diu te
plorasse mortuũ aliquẽ. Deinde adibis regẽ ⁊ di-
ces ei verba illa que pono in ore tuo. Itaq̃ cũ in-
gressa fuisset mulier tecuites ad regẽ/cecidit corã
eo sup terrã/⁊ adorauit regẽ ⁊ dixit: Salua me rex
Et ait ad eam rex: quid cause habes? Que respon
dit: Heu mulier vidua sum/mortuus est enĩ vir meus:
⁊ ancille tue erãt duo filij qui rixati sunt aduersum
se in agro: nullusq̃ erat q̃ eos phibere posset: ⁊ p-
cussit alter alterũ ⁊ interfecit eũ. Et ecce ɔsurgens
modo vniuersa cognatio aduersum ancillã tuam
dicit: Trade eũ nobis qui pcussit fratrem suum vt
occidamus eũ p anima fratris sui quẽ interfecit: X
⁊ deleamus heredẽ. Et querũt extinguere scintillã
meã vel lumẽ qd relictũ est: vt non supsit viro meo
nomẽ ⁊ reliquie sup terrã. Tũc ait rex ad mulierẽ:

Uade in domū tuā/ego ordinabo ⁊ iubebo pro te.
Dixitq; mulier thecuites ad regē: In me dñe mi
rex sit iniquitas ⁊ in domo patris mei: rex autē et
thronus eius sit innocēs. Et ait rex: Qui contradixerit
tibi/adduc eū ad me: ⁊ vltra non addet vt tangat.
Que ait: Recordet rex dñi dei sui vt nō multipli
cent proximi sanguinis ad vlciscendū/ ⁊ nequaq̄ in
terficiant filium meū. Qui ait: Uiuit dñs: q̄ non
cadet vnus de capillis filij tui sup terrā. Dixit er-
go mulier: Loquatur ancilla tua ad dominū meū
regem verbū. Et ait rex: Loquere. Dixitq; mulier
Quare cogitasti huiuscemodi rē contra populū dei
Et locutus est rex verbū istud: vt peccet: ⁊ nō redu
cat eiectū filium suū. Oēs morimur ⁊ quasi aque
dilabimur ī terrā que nō reuertunt. Nec vult de⁹
perire animā/sed retractat cogitans ne pereat qui
subiect⁹ est. Propterea nūc veni ad regē vt loquar
ad dñm meū verbum hoc p̄sente populo. Et dixit
ancilla tua: Loquar ad regem/si quo modo faciat
rex verbū ancille sue. Et audiuit rex verba mea vt
liberaret ancillā suam de manu vel potestate oim
qui volebant de hereditate dñi delere me et filium
meū simul. Dicat ergo ancilla tua/vt fiat verbum
dñi mei regis sicut sacrificiū. Sicut eñ angel⁹ do
mini/sic est dñs meus rex: vt nec benedictione nec
maledictione moueat. Unde ⁊ dñs deus tu⁹ est te-
y cum. Sequit: Postq̄ inquisiuisset rex q̄ loqueret
p Joab. Et ait mulier: Tu autē dñe mi rex sapiēs
es: sicut habet sapientiā angelus dei vt intelligas
oia sup terrā. Et ait rex ad Joab: Ecce placatus
feci verbū tuū seu voluntatē tuam. Uade ergo re-
uoca puerū absolon: cadensq; Joab sup faciē suā
sup terrā/adorauit ⁊ bene dixit regi: ⁊ adduxit Ab
solon in hierusalē. Et ordinauit rex ⁊ statuit rex p
punitione ne videret faciē suam: nec corā se cōpa-
reret. ¶ Qui vellet immorari circa hanc historiā
que est admodū antiquata tam propter scripturā
in se q̄ propter sapiens factū Joab ⁊ regis Dauid
qui fuit vsq; adeo iustus ⁊ a deo dilectus. Cōpara
ri posset vniuersitas parrhysieñ. nō modo Judith
⁊ Hester: que se exposuerūt mortis periculo/ pro-
pter pacē populi eoꝝ: sed etiā sapienti huic femine
q̄ erat Thecuites: quod interp̄tat buccina vel tu-
ba. Uniuersitas est sapiens quēadmodū scitur: ⁊
est buccina veritatis. Unusquisq; bonus princeps
aut miles qui regē gallie diligit: exēplo Joab qui
dauid regē suum diligebat: missus per approbati
onē qui misit sapientē hanc feminā vt loqueret de
pace. Uel hec sapiens mulier est gallicana ecclesia
Cui duo erant filij: quoꝝ vnus mortuus est. Ipsa
hortat ad pacem. Primo ad ostendendā afflictio
nē non multiplicandā esse sup afflictionē. Et q̄ om
nes morimur/⁊ deus nō querit supuiuentiū mor-
tem. Et esset iniquitas contra populū dei ⁊ pecca
z tū in regem. Hec sunt verba sapientis supradicte
mulieris. Adde q̄ rex debet esse firm⁹ ⁊ stabilis in
dictis suis ⁊ factis: sicut angelus dei/qui nō moue
tur a virtute nec adulatione nec detractione. Rex
etiā debet esse sapiens sicut angelus dei ne errore
falsarū informationū decipiat. Sed bene prouidere
⁊ prospicere possit de qua afflictione loquant con

siliarij si sit propter propriū commodū/⁊ propter eos
⁊ ad seruanda magna eoꝝ negocia: ⁊ hoc quidē in
regis p̄iudiciū ⁊ damnū. Aut si sit p pace reipub-
lice. Et hec est tertia cōsyderatio/que in hoc nego-
cio haberi debet: que est diligēter considerare quo
deueniant tanta subsidia ⁊ pecunie q̄ accipiunt cū
tam intolerabili onere a misero populo. Uidetur
eñ reges ⁊ principaliores nomē habere. Uerū est q̄
cū puer aliquis male egit/inuite ipsuz ad scholas
proficisci aut disciplinā adipisci. Et equus scabios⁹
refugit strigilē: ⁊ malefactor odit lucem. Ideo ho
mines illi potius amant oia in turbatione verti/in
rixas/in seditiōes/q̄ vt pax fieret vt reformarent.
Historia est de patre Alcibiadis q̄ ob hāc causam
bellū intulit athenis. Notate historiā. Sed vt ve-
rum dicat: si tales hoies scirēt bene aliqua q̄ sunt
in querela/potius cōsentirēt ad pacē cōponendā.
Nota fabulā de lupo ⁊ agno ⁊ de vulpe/⁊ de alijs
duab⁹ reb⁹: gallice maul sans in straminib⁹ occul
tatis. Notate q̄ si hmōi hoies q̄rant reparationē
aut bonū regni. Multa alia bona puncta notari pos
sent circa p̄dictā historiā regis Dauid: nisi appa-
reret aliquē nimis velle descendere in particulari
ad factū quod agitat. Respondendū tñ est ad hoc
quod aliq̄s pacis perturbator hic allegare posset et
dicere/pessime ex hac pace ipsius Dauid cū abso A
lon/ipsi dauid accidisse: q2 postea vsq; ad mortem
Absolon psecutus est patrē/ volens ei oē regnū
auferre. Sed bona est responsio: q2 dauid per iu-
stam dispositionē dei (sicut ipse cognoscebat ⁊ cō
fitebat) hanc habuit psecutionē. Deus tñ eū libe
rauit/⁊ Absolon crudelē mortē dedit: quemadmo-
dū meruerat sua ingratitudine ⁊ puersa in patrem
suū ⁊ iniustam dñm seditione. Et est quod facit ad p̄
sens propositū ad demonstrandū et affirmandū q̄
null⁹ cuiuscūq; status sit pōt mouere seditionē cō
tra regē: nisi per iustū dei iudiciū vastatus sit ⁊ de-
structus: quātumcūq; seditionē faciens appareat
potens in multitudine vel quacūq; confederatione.
Caueat ergo sibi vnusquisq; qui sapiēs est deū ti-
mendo aliquis talis forsitan esse posset virga affli
ctionis ad puniēdos alios: s3 finaliter destruetur
⁊ in ignem ponet. Relinquamus modo oēs alias
doctrinas ⁊ fundemus quartā finalemq; cōsyde-
rationē/que est regalis autoritas. Sup istā histo-
riam dauid que est adeo bona ⁊ notabilis: habe-
tis hic domini mei q̄ cū rex Dauid vellet pacisci
cū absolon ⁊ suis cōplicibus/pacez fecit ex se ⁊ de
sua propria autoritate nō interrogando alios. Et
quare hoc fecit? quia res hec autoritatē suam rega
lem principaliter vna ex parte tangebat sanguinē
suū/⁊ carnem propriam ex parte altera. Ideo volu
it vti hac autoritate. Et est quod dicimus in po-
strema cōsyderatione ad iuuandū vt fiat pax ⁊ ob
tineatur. Uidet ⁊ percipit q̄ hoc pacis negociū
tangit principaliter ⁊ quasi solū regiam autorita-
tē ex vna parte/⁊ ex altera sanguinē suum ⁊ carnē.
Debet ergo (vt videtur) rem hāc rex capere ad ma B
num suam vt ordinet de superiori ⁊ infimo/seu de
paruo ⁊ magno: quēadmodū bonū illi videbitur
vt fiat. Et quis est subdit⁹ vel subdita quum se spō-

se ponere debeat in talẽ ordinationẽ regalis auctoritatis? Apparet etiã q̃ partes per querelas earũ non querãt in summa ꝛ finali cõclusione aliã rem per earũ postulationes. Et si sic fieret quid ꝓdessent preterea alie iustificatiões vel iniustificationes/ actiones aut ꝓcessus? Modo rex cogitationẽ coguiet pacis ꝛ non afflictionis pro se ꝛ populo suo. Non dico amplius: Parcite mihi domini ob honorẽ dei ꝛ luminis vestre nobilitatis: parcite mihi si minus teneo/ tale frenũ processum ꝛ ordinẽ/ talẽ q̃ mensurã in verbis meis ꝛ gestibus/ quemadmodũ deberem. Amor pacis ꝛ magnus timor afflictionis me cõpellunt/ me pungũt ꝛ affligunt taliter vt ratio nõ satis locũ suum obtineat. Audistis admodũ patienter ꝛ benigne/ gratie sint excelsis vestris excellẽtijs/ exhortationẽ factam: Quis modice tenere ꝛ insulse (quia sensus paruus est ꝛ tẽpus breue) ex parte filie regis iũcte vniuerse gallicane ecclesie: que vos orat/ clamat ꝛ supplicat. Ueniat pax. Propter supra enumeratas enĩ causas pax ẽ res religiosa quo ad deũ sanctos atq̃ defunctos. Res admodũ salutaris ꝛ amabilis quo ad viuentes regni: omniũ statuũ .s. principatus milicie: ecclesiastici ꝛ ciuilis status. Est res sanctissima ꝛ vtilissima aduersus infideles ꝛ maliuolos regni et ad tenendũ pacta ac confederationes firmas. Et in

c generali ꝓ bono totius christianitatis: ꝛ presertim ad habendã generalem vnionem. Audistis q̃ ad obtinendã hanc pacem ꝓdest consyderatio exemplaris iesu christi: ponẽdo se in eius ꝓtectionẽ ꝑ bonã vitam. Prodest consyderare mortalis huiꝰ vite breuitatẽ: quemadmodũ hortabatur sapiens mulier. Prodest consyderare paruã vtilitatẽ/ immo ĩo magnũ damnũ quod accidit regi ꝛ principalioribꝰ dominis: ꝛ adeo intolerabilẽ populi oppressionem afflictionemq̃ vt estimari non possit. Proficit consyderare finaliter regalem auctoritatẽ ꝛ quod hoc negociũ siue honor sit/ siue vituperiũ/ vndiquaq̃ sanguinẽ suum tangit ꝛ carnem/ suosq̃ subiectos. Ideo ordinari potest de infimo ꝛ sublimi ſm bonã suam affectionem. Et verus deus pacis/ rex regum tam breuiter concedat ordinare: vt hoc sit ad pacẽ ad concordiã ꝛ consolationẽ. Non autem vt turbatio sit populo: nec dura afflictio: vt omniũ cõmune desyderiũ exaudiat: qui tam instãter/ humiliter ꝛ deuote/ iunctis manibꝰ ꝛ poplite flexo orant ꝛ postulant. Ueniat pax: hic per gratiã ꝛ in paradiso per gloriã. Quã nobis concedat: qui est princeps pacis ꝛ benedictus in secula amen.

¶ Post hanc exhortationẽ tota gallorũ ecclesia: que ẽ tanq̃ mater regis ꝛ filia sua vniuersitas parhysieñ. faciunt tres deuotas oblationes ꝛ exhortationes. ¶ In primis offerunt se facturas orationes ꝛ preces. Non enĩ ad hanc pacẽ ꝛ vnionẽ habendã alia habent opera. Offerũt se insuꝑ in omnibus hortari velle populũ vt similiter faciat/ vitãq̃ per bonã predicationẽ corrigat. Offerũt se in oĩbus alijs modis quos rex ꝛ vos dñi nostri eas docueritis in particulari vel vniuersali obedire in oĩi diligentia ꝛ integra affectione.

Sermo ad regẽ francie pro iusticia.



Diligite iusticiã qui iudicatis terrã. Dñi amate ꝛ seruate iusticiã qui iudicatis terrã. Ad exponendũ conuenientius qḋ mihi dicẽdũ est corã sede hac regali iusticie corã vobis dominis altissimꝭ clare prudẽtie: vbi sita est ꝛ representata regalis frãcie auctoritas. Ad exponendũ inquã ex parte filie regni/ sciencie/ studiorũ matris vniuersitatis parrhysieñ. matrĩ mee. Exordior per verbũ sapientis regis Salomonis qui ſm nomẽ suũ ꝛ interpretationẽ significat qualis esse debeat vnusq̃sq̃. Debet enĩ esse pacificus. Salomon pacificus. Debet ad pacẽ tendere. Et quia pax absq̃ germana sorore sua videlꝫ iusticia esse non põt. Iusticia ꝛ pax osculate sunt. Et iterũ: Fructus iusticie pax. Rex pacificus salomon hortat ꝛ docet in principio libri sapiẽtie/ dicẽs: Diligite ꝛc. Et si quisq̃ instet salomonẽ librũ illum non edidisse/ sed quendã Philonẽ noiatũ. Respõdẽt expositores totũ librũ illũ ex sentẽtijs ꝛ verbis salomõis esse excerptum: adeo ei attribui debet. Et mihi videt Salomonẽ aut eius recitatorẽ philonẽ dare intelligi se principaliter iudices seculares ꝛ terrenos affari velle. Cũ inquit qui iudicatis terrã: ꝛ innuit aliquos esse iudices qui aliud iudicãt q̃ terrã: alr̃ videret superfluum. Utitur etiã hoc verbo diligite innuẽdo q̃ iusticia fieri debet ꝑ voluntarium cordis amorẽ potius q̃ per aliaz quãcunq̃ affectionẽ aut occasionẽ: quẽadmodũ he res in sequẽtibus prolixius declarabunt. Et ad pleniꝰ enucleandũ hanc materiã/ dandũq̃ ordinẽ qui breuis sit intelligibilis ꝛ clarus summã ſm nostri thematis terminos aliq̃s ꝯsyderationes potius ꝑ modũ doctrine ꝛ lectionis q̃ curiose orõnis. Nõ me nimis onerãdo nõ necessarijs allegationibꝰ/ sed enitar punctũ attingere ꝛ materie medullam: quẽadmodũ mihi fieri debere videt corã voƀ dñis meis qui legeꝫ calletis/ ꝛ intellectũ habetis viuacissimũ clarũ ꝛ facile deꝑhendentẽ. Sciẽtibꝰ legẽ loquor.

Prima consyderatio est cognoscere que res est iusticia ne ꝓcedamus in equiuocatione vel diuersitate aut ignorantia.

Secunda consyderatio est cognoscere qui sunt iudices ꝛ qui terrã iudicantes: hoc est terrenũ iudices: talibꝰ enĩ verba facere debeo sicut faciebat Salomon.

Tertia consyderatio est cognoscere hos qui diligunt iusticiã: et signare huiꝰ aliqua signa: deinde descendam ad casus particulares. Omnia hec tria puncta inclusa sunt in nostri thematis terminis: vbi inquit Salomon: Diligite ꝛc. ¶ Quo ad primã consyderationẽ dicamus/ q̃ iusticia est ꝑpetua ꝛ ꝯstãs volũtas ius suũ

vnicuiqꝫ tribuēs. Iusticia est ppetua seu pmanēs
⁊ constans aut stabilis volūtas vnicuiqꝫ ius suum
vel quod suū est aut ad eū spectat tribuēs vel red-
dens. Apparet primo iusticiā diuinā esse volunta-
tem. De nulla eñ alia voluntate dici pōt ꝙ sit ppe
F tua ⁊ constans aut imobilis. Et hoc diuinitus di
ctū est ⁊ verissime. Quēadmodū eñ summa domi
natio/regnū/imperiū aut dominiū in deo est: imo
est vere ⁊ essentialiter deus/rex regū ⁊ dñs dominā
tiū ⁊c. Pariformiter de iusticia dici pōt/ que est ꝓ
pria ꝓprietas dominij seu dñationis. In hac ve-
ritate bene cognouit Tullius cū ait ius nō emana
re ex scriptis iudicū/ vt ex duodecim tabulis/sed
ex rōne Iouis: per quē deum intelligebat. Ad hoc
concordat Salomon: Iusticia inquit ppetua est ⁊
imortalis. Scōm thema ad ꝓpositū hoc valde al
te ⁊ subtiliter cōcludit sctūs Aug9/nullū posse co-
gnoscere iusticiā nisi in diuino lumine: vbi imuta
biles iusticie sunt veritates. Patet insup ꝙ sapi-
entia dei: hoc est sctā scriptura (que dat cognitio-
nē de deo ⁊ ꝓphetaꝝ eius) meli9 scire debet qd sit
iusticia ⁊ eius cōditiones ꝙ quecūqꝫ alia scientia.
Et est qd dicit in ꝑsona sua sapiēs: Per me reges
regnāt ⁊ legū conditores iusta decernūt. Apparet
preterea ꝙ ad sanctā scripturā spectat ostendere ⁊
edocere iudices terrenos que res sit iusticia: ⁊ quō
eā diligere debeāt ⁊ seruare. Sicut fecit Salomon
qui maximus diuina inspiratione fuit theologus.
Et de hac autoritate nullus habere debet displi-
centiā qui credit in deū. Quia vnicuiqꝫ in sua arte
vel scientia credendū est. Exemplū in muro facien
do/fides adhibet latomo. In auro cognoscendo
aurifabro. Sciendi modū procedēdi in causa ali-
G qua aut ꝓcessu/aduocato vel ꝓcuratori. Historiā
ad hoc recitat Ualerius. Notate qliter latom9 au
rifaber aut ꝓcurator irrideret theologū si sibi suū
vsurpare vellet artificium/aut eū in suo opere emē
dare conaretur. Patet ꝓterea matrem meam vni
uersitatē in presentiarū venire conuenienter ad lo
quendū de hac iusticia: ⁊ specialiter quo ad facul-
tatem theologicā: ꝙuis vnaqueqꝫ aliarū faculta-
tū ratione philosophie moralis ⁊ naturalis: ⁊ ra-
tione sacroꝝ canonū/merito audiri possit. Patet
vlterius concordiā esse debere ⁊ confederationem
specialē inter hanc regalē curiam iusticie fontē: et
vniuersitatē fontem scientie: ⁊ ꝑcipue diligi debet
⁊ honorari scriptura sancta: vt illa in qua fundant
⁊ stabiliunt iusticie fundamēta. Ad que recurrere
H necesse est si aliqua difficultas aut ꝑplexitas oriat
in alijs scientijs de humanis iuribus tractātibus.
Et si quis conaret turbare hanc concordiā ⁊ vni-
onē ipse de facto monstraret se nō diligere iusticiā
nec regis honorē: qꝛ honor regis iudiciū diligit.
Ideo arguendi sunt hi qui irridēt theologiā perin-
de ac si phantasia quedā esset: qꝛ eoꝝ transcēdit in
tellectū/immo oēm intellectū creatū/siue hoīs fue
rit siue angeli. Et cognoscit in lumie fidei aut glo
rie. Et ipsi cōprehendere vellēt ⁊ intelligere sicut
alias veritates ꝑ intellectū eoꝝ humanū materia
lem ⁊ carnalē per naturalē rationē sine fide. Nisi
credideritis non intelligetis. Esa. vij. ꝭm. lxx. Pa
ter etiā nullum esse posse perfectū legistam aut ca-
nonistam/nisi nouerit theologiā: aut eam presup
ponat sicut principia sua certa ⁊ immutabilia: om
niū eñ legum inanis est censura (vt quidā ait) nisi
diuine legis imaginē gerat. Exemplū de medicina
respectu philosophie/⁊ alicuius ꝓpositi qui iudi-
care vellet falsum argentariū respectu aurifabri.
Pariformiter est de iudicibus respectu peccatoꝝ
⁊ terminoꝝ legem diuinā tangentiū in sua iusticia
siue sint hereses/blasphemie/sortilegia/ aut sctōꝝ
sacramētoꝝ vilipensiones/vel generaliter nostre
religionis transgressiones. Et si quis instet/dicat
ꝙ per hūc modū vnūquodqꝫ iudiciū reduci pos-
se ad theologiā aut ad fidem: qꝛ in vnoquoqꝫ ma-
lefacto repent contra deū inobedientia. Respon-
sio dabit per id qd i secūda ꝯsyderatiōe dicet: vbi
declarabit quō non oporteat oīa pctā aut trans
gressionis iusticie reduci cōtra errorē fidei aut ad
heresim/vel ad iudicium ecclesie: quēadmodū im-
ponunt aliq theologis eos sic facere velle causan
tes. Dicamus insup quo ad secundā partē de iusti
cie descriptiōe: que dicit/ius suum vnicuiqꝫ tribu
ens: quod nihil est iustū in quacūqꝫ re nisi inquan-
tū diuina volūtas sic ordinauit. Et in hoc inueni
ri potest verbū: quod Iuuenalis peruerse attribuit
mulieri: Sic volo/sic iubeo/sit ꝓ ratione volūtas
Sed autēticū magis ad ꝓpositum: hoc est quod
dicit ꝓpheta: Omnia quecūqꝫ voluit dñs fecit in
celo ⁊ in terra/in mari ⁊ in oībus abyssis. Et san-
ctus Gregorius sanctū imitādo Basiliū dicit ꝙ I
prima lex nature est dei voluntas: ꝭm hoc sctā scri
ptura ⁊ theologi sicut Boecius nomināt ordinā-
tiones rerū naturalium leges aut iura vt iste sunt
leges celi: ⁊ deus certa lege cuncta coercet ⁊ simi-
lia: hoc modo leges reperimus ⁊ iura in vnaqueqꝫ
re/siue sensibili siue insensibili sicut lex ignis ē sur
sum ascendere/calefacere ⁊ siccare. Lex terre est tē
dere deorsum. Lex auium est nidificare tali vel ta
li modo. Lex formicarū est grana colligere: ⁊ ara
nearū telas facere. Et ita in omnib9 rebus in qui
bus relucet sapientia ⁊ iusticia summe voluntatis
dei. Que sic dat ⁊ reddit vnicuiqꝫ quod suū est do
no ⁊ liberali ordinatione. Et in hoc ꝯsistit pax at-
qꝫ tranquillitas regni nature. Uerū est: magis ꝓ-
prie solitum esse loqui de iusticia ⁊ iure respectu so
lius creature rationalis: que liberā voluntatē ha-
bet faciendi vnū aut alterum/⁊ rationē ad iudicā
dum ⁊ discernēdū quod bonū est aut malū. Et ꝭm
hanc acceptionē in presentiarū loqui debemus qd
in secūda fiet considerationē de iudicib9 ⁊ iurib9
Sed antē ꝙ accedamus/dicamus adhuc in prima
hac cōsyderatione de iusticie natura: ad cognoscē
dum qualis esse debeat iusticia humana ⁊ creata/
respectu iusticie diuine ⁊ increate. Et dicamus iu-
sticiā humanā dei iusticie cōformari debere sicut
vero suo exemplari: quia eo valet ipsa/⁊ est hono-
rabilis quo imitatur hāc exemplarē. Sicut per fi
gurale exemplū: lex ꝑ pe siti aut halini bona est ro-
usqꝫ quousqꝫ ipsa regis legem imitat ⁊ illi confor- K
matur. Considerandū itaqꝫ est: qualis sit iusticia
summa. Et ꝙꝙ hec omnino cōprehēdi nō potest:

attamen cognoscimus p sanctã scripturã ⁊ natura
lem ratione. Satis ꝯcordat q in deo vt in summo
⁊ pfecto domino ⁊ iusto iudice/est potẽtia/est po-
testas/est sapiẽtia/est scire/est clementia/est velle:
Et solũ appropriata est potẽtia patri/sapientia fi-
lio/et demẽtia spiritui sctõ. Sic ex ipso ⁊ per ipsum
⁊ in ipso sunt omnia. Potẽtia dei manifestat in cre
atione sicut in causa efficiente. Sapiẽtia in guber
natione sicut in causa formali vel exemplari. Cle-
mentia in inclinatione vel destinatiõe aut ordina
tione: sicut in causa finali: ẜm q in qualibet re rep
ta est mensura/numerus ⁊ inclinatio. Nã omnia fe
cit in numero/pondere ⁊ mẽsura. Et vbiq reperi
tur vnitas/veritas ⁊ bonitas. Ita modus/species
ordo ꝓportionabiliter ad tres causas ⁊ ordo aut
moderatio super efficientẽ exemplarẽ ⁊ finalem.

¶ Hec materia diffusius declarari posset: sed ad
presens tantũ sufficiat. Et applicem⁹ hoc ad mo-
ralem instructionẽ/declarando qualis debeat esse
hũana iusticia: ⁊ qualis iudex esse debeat. In vno
quoq iudice debet esse potentia/prudẽtia ⁊ demẽ-
tia: ẜm exemplũ dei ⁊ deductionẽ Aristotelis i po-
B liticis. Et vnusquisq talis debet velle facere iusti-
ciam/scire ⁊ posse. ¶ Opus ergo est tres sorores
germanas ipsius iusticie (videlicet tres alias vir-
tutes cardinales) semp cũ ipsa iunctas esse/ scz for
titudinẽ vel constantiã quo ad posse: ⁊ prudentiã
quo ad scire. Et sic in iusticia hũana tres illi erũt
virtutes. Arestote. in politicas principi constantiã
C attribuit. Prudentiã ⁊ benignitatẽ ad policiam.
Mutate tres supradictas res: vt sit videlicet men
sura quo ad potentiã. Numerus quo ad sapientiã
: Pondus quo ad bonitatẽ seu clementiã. Itẽ pro
portionabiliter vnitas/veritas/bonitas. Et iterũ
modus/species/ordo. Itez pax ratione potentie.
Ueritas ratione sapientie. Misericordia rõne cle
mẽtie. Iuxta illud: Misericordia ⁊ veritas ⁊c. In
sua iusticia iusticiã faciet absq excessu i nimis ma
gno rigore aut calore/aut nimis magno languo-
re. Erit modus nõ mittendo hac atq illac ad de-
xteram vel ad sinistrã. Erit ordo nil aliud ꝑter pn
cipale ad quod iusticia ordinata est exercendo: et
est bonũ ⁊ pax policie. Et si altius scandere velim⁹
ẜm principia vere religionis christiane. Iusticia
humana spem sumet in potẽtia dei: credulitas in
sua veritate/aut sapientia ⁊ charitas siue benigni
tas in sua bonitate aut clemẽtia. He sunt tres vir
tutes theologice/fides/spes/charitas. Adhuc pos
sumus dicere ẜm proprietates naturales anime ⁊
suas virtutes. Irascibilis erit bene ordinata ⁊ re-
gulata per potentẽ constantiã. Uirtus rationalis
per verã prudentiã. Uirtus ꝯcupiscibilis p dulcẽ
tẽperantiã. Et hoc applicari potest cõtra principa
D les iusticie inimicos: qui sunt mũdus/ diabolus ⁊
caro. Possumus vlterius dicere quõ per hũc mo
dũ in iusticia humana ⁊ terrena figurata erit ⁊ as-
similata iusticia angelica ⁊ celestis. Exẽplũ de pri
ma ⁊ suprema parte vbi sunt cherubin/seraphin
⁊ throni. In seraphin abundat clementia/chari-
tas/benignitas. In cherubin scientia/veritas ⁊ sa
pientia. In thronis potẽtia/ stabilitas ⁊ ꝯstantia.

Et he res ad tres applicant statũs. Ad statum mi
litarẽ quo ad potentiã. Ad statũ clericalez quo ad
sapientiã. Ad statũ ciuilem quantũ ad concordem
obedientiã. Pro secũda ꝯsyderatione. Iusticia
creata aut participata siue humana/ est vna virt⁹
que inclinat habentẽ tribuere vnicuiq ius suum:
hoc est illud quod suũ est. Terreni iudices sunt hi
qui coercitiuam habent iurisdictionẽ. Coercitiua est
potentia faciẽdi ius erga aliũ/velit/nolit. Ius est
quod spectat ad aliquem ẜm voluntatẽ ⁊ supremã
donationẽ: siue sit deus principaliter aut aliquis
alius minister: iurisdictio terrena ẽ iurisdictio or-
dinans alterũ in vita sua terrena seu tẽporali quo
ad proximũ finem aut intentionẽ ẜm leges natu-
rales ⁊ humanas. Iurisdictio spiritualis est iuris
dictio que alterũ ordinat in vita sua spirituali ⁊ im
mortali quo ad proximũ finẽ vel intentionẽ ẜm di
uinã legẽ ⁊ canonicã. Lex est signũ aliquod p qd
homo cognoscit id ad qd obligatus est iudicio et
volũtate supremi sui legislatoris: ad attingendũ fi
nẽ vite tẽporalis vel spũalis/aut vtriusq. Signũ
per quod ⁊c. est mẽtale aut vocale vel scriptũ. Lex
diuina est in quadruplici gradu. Naturali in prin N
cipijs moralib⁹ positiuis: quodã ciuili ⁊ altero ca-
nonico. Uoluntas duplicẽ habet spũalitatẽ. Unã
quidẽ in virtutib⁹. Alterã in rebus ad dei seruitiũ
⁊ ministrorũ eius dedicatis. Sed cessemus de his
mẽbris ꝓsequi ⁊ teneamus ⁊c. Dicta nostra ad se
cundã consyderationẽ ꝯuertam⁹ in qua debemus
inuestigare q sunt hi q iudicant terrã. i. terreni vel
tꝑales. Altius g exordiendũ est nobis ẜm theolo-
gicũ ꝓcessum a primo principio ad ꝯclusiones de
pendentẽ. Processus vero humane nostre signati-
onis aliũ tenet ꝓcessum incipiẽdo. s. per ꝯclusiões O
⁊ effectus primũ cognoscere pncipiũ. Inuisibilia
enĩ dei a creatura mũdi p ea q facta sunt ꝯspiciunt
Diximus iã ⁊ declarauim⁹ primã ⁊ summã iusticiã
esse voluntatẽ dei. Est enĩ summa lex ligãs ⁊ obli-
gans. Attamẽ iusticia hec se deriuat ⁊ coicat ad ex
tra: sicut facit sua potẽtia/sua veritas/sua bonitas
⁊ dñatio sua. Et fit hec cõicatio creature rationali
principaliter vt det cognitio volũtatis eius. Et
est hoc qd nos appellamus iudiciũ aut recte rõnis
dictamina. Deus voluntatẽ suã diuersimode ma
nifestat: ꝑcipue duob⁹ modis/ꝯsiliando aut dehor
tando p ꝯsiliũ: precipiẽdo vel ꝓhibẽdo. Hic sunt
duo signa dei volũtatis: videlz ꝯsiliũ ⁊ ꝑceptũ. Et
ꝓprie loquendo ꝑceptũ est hoc qd facit lex: qm lex
dr a ligãdo. i. obligãdo. Patet g iusticia diuinã se D
cõicare ⁊ deriuare ꝑncipalit creature rõnali: et ad
hunc spẽaliter creaturis rõnalib⁹ mũdi ꝑsentis: qs
appellam⁹ viatrices aut peregrinas: qr dicunt cũ
apło: Non habemus hic ciuitatẽ manentẽ ⁊c. Ad
ꝑsentẽ nãq mundũ spectat ⁊ ptinet ciuilis domi-
natio ẜm leges ⁊ iusticiam obligantẽ potius q ad
saluatos ⁊ dãnatos. Dicamus itaq primũ figura
liter ⁊ in summa terminos huc punctes. Policia
est hominũ mortaliũ societas ad bonũ ordinata.
Preceptũ est bene obedire vt viuat in pace ⁊ suf-
ficientia quo ad tẽporalitatẽ aut quo ad spiritua-
litatẽ: policia/vna dominiũ habet diuinũ sub titu

lo ciuilis charitatis aut ecclesiastice tēporalitatł.
Et vocatur regnū vbi vnus dominał: policia vo
aristocratica vbi pauci boni: tyrannis est contra-
ria ex nouis obligationib⁹. Dicamus igił vt me-
lius descendamus ad cognoscendū id quod decla
raturi sumus in secūda hac ꝯsyderatione/qui sint
terreni iudices rc. ꝙ homo cōpositus est ex duab⁹
substantijs. Una quidē corporali ꝛ materiali. Alte
ra vo incorporali. Et hic mirabilis est cōiunctio
que cōprehendit ꝛ representat vniuersum magnū
mundū. Ideo dicił homo microcosmus ꝛ omnis
creatura. Et hec ꝯiunctio ꝑm metaphysicos ꝛ the
ologos facta est vt oīs creatura ad suū reducał
P. principiū ad deum videlicet ꝑ hominē. Uideam⁹
preterea ꝙ ꝑm hanc duplicē sustantiā aut partem
homo duplicē in generali modū viuēdi habet ꝑm
duplicē finem. Unus quidē finis est supnaturalis
diuinus ꝛ in eternitate. Alter est natulalis ꝛ mate-
rialis in tēporalitate. Et certū est hoꝝ finiū vnum
esse ad alterū ordinatū: vt corpus ad animā/ꝛ tem
porale ad eternū vel perpetuū. Loquor christianis
simis/nolo hic insistere qm̄ etiā ipsi philosophi in
hac ꝯuenerūt sentētia cū de hoīs loquerenł felici-
tate. Erigam⁹ ꝯseqnter nostre ꝯsyderationis ocu
los ad vere fidei lumen. Id eñ cōprehendere nō
possunt/nec inuestigare philosophi in solo natu-
rali lumine per peccatū originale obscurato: quis
rem quālibet cognoscāt. Ad hoc tendūt poete de
etatibus ꝛ seculo aureo. Mediteniur etiā hominē
creatū fuisse sine peccato ꝛ in iusticia ꝑ statu inno
centie. Fecit deus hoīem rectū rc. Homo in illo
statu nō indigebat legibus aut iusticia actiua coer
ciua vt ad bonū conuerterelł. Non igił requireba
tur dominatio ciuilis aut politica: vez sufficiebat
dominatio ꝑm originalē iusticiā ad reddendū vni
cuiqꝫ quod suū est/deo/ corpori suo/suo proximō/
omni creature. Poterat esse dominatio aliqualis
Q. excellentie patris ad filiū/viri ad vxorē/sapientio-
ris ad minus sapientē: ꝛ vniuersaliter ratio domi
nabał oībus rebus rōne carentibus. Accidit autē
ꝙ ꝑpter transgressionē legis q̄ imposita erat hoī
ꝛ denūciata ꝛ ꝑpter inobedientiā: mox regnū ho-
minis ꝛ dominiū in tyrānidē ꝛ subiectionē versum
fit: ac omnino veluti infirmatū ꝛ ꝑuersū. Homo
eñ ꝑdidit sue dominationis titulū/iusticiā videlꝫ
originalē: tunc qꝛ ratio nō obedierat deo/ꝑdidit
per iusticiā vindicatiuā ꝛ punitiuā talē dominati
onē supra corpus suum ꝛ oēs alias creaturas: quā
tamen prius habebat dominationē. Propriū eñ
corpus suum in schisma versum est ꝛ rebellionem
cōtra magistrā suam ꝛ reginā rationē a quo ꝑdie-
runt: ꝛ adhuc ꝑdibunt petā: ꝛ ꝯtra rationē violen
tie quas die qualibet experimur in rapinis/latro-
cinijs/homicidijs/sacrilegijs/ꝑditionibus. Et lo
quendo ꝑ metaphorā aut similitudinē tunc quatu
or tyranni iusticie ꝯtrarij hoīs regnū inuaserunt.
Qui sunt quatuor hi tyrāni? Sūt quatuor passio
nes q̄ noiānł gaudiū/tristicia/spes/timor. De his
Uirgilius. v. Eneid. philosophus primo rethori
coꝝ: ꝛ in prosa ꝯfusa sunt rc. Postea ꝙ ergo ratio
nō sufficiebat ad seipsum ꝛ alios gubernandū/sed

supueniebant indies ꝑsecutiones hoīm ist oꝝ quī
dē contra illos/necesse fuit penas imponere ꝛ pu-
nitiuas leges cōtra peruersos ꝛ iniustos: vt boni ꝛ
simplices viuere possent in pace. Et hic radicē ha R
bem⁹ ꝛ causas dominationis ꝛ coercitiui dominij.
Causa efficiēs occasionalis fuit peccatū. Causa fi-
nalis fuit pax/tranquillitas ꝛ sufficiētia in vita ci-
uili ꝑpter finē alteꝝ spiritualē ꝛ diuinū. Causa for
malis in legib⁹ consistit bene institutis. Causa ma
terialis est rōnalis creatura/mortalis glorificabi-
lis. ¶ Posteaꝙ inuestigauimus ꝛ inuenim⁹ cau-
sam ꝛ initium instituēdi iudices sup terrā inter ho
mines/facilius cognoscem⁹ descriptionē ꝛ termi-
norū declarationē qui necessarij sunt vt cognoscā
tur pro re nostra: de quib⁹ in summa diximus. Iu
sticia (vt dictū est) virtus quedā est q̄ is qui eā ha-
bet inclinał ad reddendū vnicuiqꝫ qꝺ suū est/aut
ius suū. Iusticia diuidił in iusticiā originalē/natu
ralē/diuinā vel euangelicā. Id est politicā/ciuilem
ecclesiasticā. Et iusticia politica diuidił in iusticiā
(que inter mercatores est) cōmutatiuā ꝛ iusticiam
(que est inter iudices) distributiuā. Cognoscitur
hec diuisio vel distinctio respiciendo iusticie offici
um in statibus diuersis. In statu nāqꝫ innocentie
originalis regnabat iusticia i qua fundata erat ti-
tulus ꝛ ius dominij qꝺ homo in tali habebat statu
tum in seipso/tuꝫ ad extra/nec amitti poterat nisi
iusticia amitterełł originalis. Sed ptereamus hūc S
innocentie statū: ꝛ dicamus magis ad rem nostrā
de statu post peccatū. Et dicamus ꝙ iusticia natu-
ralis/inquantū hominē respicit/fundał in princi-
pijs iuris ꝛ naturaliū legum: que quidēꝫ principia
oīs intellectus sanū habēs rationis iudiciū/co-
gnoscit ꝛ iudicat esse vera queadmodū est hoc ꝑn
cipium. Nō faciendū est alteri quod quis minime
vellet sibi fieri. Benefactores diligēdi sunt: parē-
tes sunt honorandi. Nemo iniuste occidēdus estꝫ
ꝛ sic de alijs ꝑceptis que per moysen in veteri lege
repetita fuere: qꝛ non vnusquisqꝫ sanū habet intel
lectum aut naturale iudiciū ratiōe originalis cor-
ruptionis: sed est aīa veluti obfuscata/ obducta/
obscurata/aut vt liber/obsitus ꝛ deletus. Excecа-
uit eos rc. Iusticia naturalis virtus quedā est que
habentē inclinat ad tribuendū vnicuiqꝫ quod suū
est iure naturali. Diximus eñ hominē ad duplicē
finem ꝛ duplicē vitam ꝑm substantiā suam ordina
tū esse. Unus quidē est finis ꝛ vita spiritualis. Ali
us autē finis ꝛ vita tēporalis. Et quoniā spiritua-
lis finis excedit vires naturał ingenij: ꝛ eius trās-
greditur cognitionē/necesse fuit deum inspirare ꝛ
reuelare. Finis illius ꝛ vite noticiā atqꝫ cognitio-
nem. Et quia deus ꝛ natura nō deficiunt in neces-
sarijs: deus reuelauit a mundi creatione cognitio T
nē hanc/quāta inquirebał. Habemus eñ chaim
ꝛ abel deo sacrificia obtulisse: consimiliter Noe ꝛ
abraam. Et expressius reuelata fuit hec cognitio
ꝛ ordinata per Moysen in lege veteri: sed adhuc
multo expressius ꝛ dignius in noua lege: quā euā
gelicam appellamus. Iusticia itaqꝫ euāgelica vir
tus est per quā eam habens/inclinatus est ad red
dendū vnicuiqꝫ quod suū est ꝑm ius euangelij ꝑ-

pter beatitudinē aut felicitatē adipiscendā et dam-
nationē euitandā. Adycianius insuper et dicamus
ꝙ posteaꝙ homo natura sua ciuilis est et cōmuni
catiuus: et talez habet indigentiā / cui cōuenienter
succurrere non potest absqꝫ alterius subsidio: ho
mo inductus fuit et veluti cōpulsus in cōmuni vi-
uere cū alijs: et opus fuit instituere ac ordinare ali
quos cōuiuendi modos. Et virtus iusticie / que ad
hoc faciendū inclinat iusticia nominat ciuilis aut
politica. Policia (vt dictuz est) est hominū socie-
tas ad bonū ordinata / ad recte precipiendū et obe-
diendū: vt in pace viuatur et tranquillitate et suffi-
ciencia: aut quo ad vitam hanc temporalē aut quo
ad spiritualē. Justicia politica est virtus que incli
nat reddere vnicuiqꝫ quod suū est sm ordinatio-
nes et finez policie vbi ipsa fuerit / siue temporalis
a sit siue spiritualis. Et quoniā principia iuris aut
naturalis ordinationis nō sufficiunt ad tempora
lem vitam gubernandā ordinate fuere et institute:
humane quedā ordinationes et veluti voluntarie
naturali iuri minime obuiantes. Sed etiā non se
quitur euidēter ꝑsertim quo ad simpliciū magis
cognitionē. Pariformiter dicamus ecclesie prin-
cipia haud ꝙꝙ sufficientia esse ad ecclesiastice po
licie gubernamen quo ad spiritualē vitam / nisi ad
iūgatur aliquid aut particularius enodent: et ecce
causam vltra eam que dicta est. Ecclesia sancta in
principio possessionibꝰ nō fuit onusta / nec magnis
redditibꝰ: quoniā legislator iesus christus eā fun-
dare voluit per se et suos discipulos et apostolos in
omni humilitate et spiritualitate per euangeliū sui
predicationē. Unde habemus ipsum fugisse cum
turbe eum regē vellent constituere. Et ordinauit
apostolos suos et discipulos / contentos esse his ꝙ
elargiebant ab illis quibꝰ ꝑdicabāt. Dicit quoqꝫ
sanctus Lucas hos qui crediderūt in principio
omnia in cōmuni habuisse. Apostoli autē nolebāt
se in quoꝙ occupare / neqꝫ in operibus misericor-
die exercendis: vt libere quocūqꝫ ire possent et pre
dicare. Non est equū nobis relinquere etc. ¶ Po-
licia spiritualis (quā nos ecclesiasticā aut euange
licā nominamꝰ) tunc ꝑcipue euangelio regebat:
et per eos qui ipsum euangeliū norunt et intelligūt
quos nos theologos appellamꝰ. Et durauit hoc
x gubernamen / itaqꝫ policia ecclesiastica ꝓ susten-
tatione sua et ad honorandū et per fauorem attra-
hendos homines ad legem et dei seruitiū: sm euā-
gelicam policiam recepit nōnulla antiqua policia
de synagoga / que et figura est. In principio enī de
us nullam habuit temporalē habitationē: sed erat
tabernaculū vel archa dei: que ferebat de loco in
locum. Sed postmodū rex Salomon templū in-
stituit in magnis diuitijs et magnificētia. Uerum
est multos murmurare hic et arguere ecclesiā val-
de male egisse eas recipiēdo possessiones. Et dicūt
tempore sancti Siluestri vocem quandā auditaz
fuisse. Hodie venenū effusum est in ecclesia dei. Et
venerunt nōnulli in talem furorē ꝙ dixerunt post
sanctū Siluestrū in hodiernū vsqꝫ diem omēs pa
pas et alios qui possessiones hmōi receperūt et te-
nuerunt membra esse antichristi. Et pleriqꝫ adhuc
hodie dicunt / quare prelati nō viuant vt apostoli.
Sed hoc error est et blasphemia: quēadmodū pau
lopost dicemus. Deus diuersos habet modos su-
os gubernandi: modo quidē in aduersitate / modo
uero in prosperitate. Pariformiter sm diuersitatez
tēporis ac temporaliū locoꝝ ad seruicium suū exer
cendū applicatoꝝ ad felicitatē acquirendā in spi-
rituali ac ecclesiastica policia. Cur non etiā episco
pi sunt vt primi christiani? Sic autē actum est (vt
dici solet) ꝙ qui solū aut terram habet et preciū: ni
hil enī vsqꝫ adeo bene inter homines ordinatū est:
quo peruersi nō abutātur siue diuitie fuit siue pau
pertas. Ideo cōueniens fuit sm Aristotelicā do-
ctrinam facere plures ordinationes: quas nos le
ges appellamus / decreta vel canones: hoc est regu
las ad iusticiam vnicuiqꝫ faciendū et iniusticiam re y
pellendū. Quoniā autē humanū ingenium nō est
infinite capacitatis: theologi qui eousqꝫ guberna
rant / non suffecerūt cognoscere et memoria tenere,
positiuas tales ordinationes vltra legem euange
licam. Et sic veraz ac legitimā causam habemus
diuisionis theologie a decretoꝝ facultate: et discre
tionis legis euāgelice et iuris canonici vna ex par
te: philosophia moralis diuisa est a legibus posi-
tiuis alia ex parte. Habemus etiā discretionē iusti
cie ciuilis et iusticie canonice sm honorū et factorū
diuersitatem. Unā quidē temporalē quo ad iusti-
ciam et policiam ciuilē. Alteram spiritualē quo ad
iusticiam et policiam ecclesiasticā. His hic suppo-
sitis et intellectis facile est alioꝝ terminoꝝ cogno
scere discretionē / ius et potentiā / facultatem aut li-
centiā qui de facto ad aliquem spectant sm iustam
rationez. Jus diuinū pertinet sm euangeliū. Jus
naturale sm principia nature. Jus ecclesiasticum
aut canonicum sm decreta. Jus ciuile sm leges.
Et pariformiter manifestū fiet ꝙ res sit iurisdictio
diuina / naturalis / canonica / ciuilis. Jurisdictio nil
aliud est ꝙ potestas faciendi et exercendi iuris di-
uini / naturalis / canonici / ciuilis: et restringitur iuris
dictio cohercitiua: alioqn potestas esset iurisdictio
ordinis. ¶ Lex est signum aliquod aut significan
tia qua homo id cognoscat ad quod est obligatus
per diuinuz aut naturale iudicium sui superioris.
Ideo est lex canonica et ciuilis. Tria sunt signa ei-
usmodi / mentale / vocale et scriptū. Lex diuina or-
dinat hominē principaliter et proxime ad spiritu-
alem finem et perpetuā. Et in euāgelio est cōtenta
aut in eo quod necessario sequitur ad euāgelij veri
tatē: aut in illo quod deus specialiter voluit reue-
lare ad dictū finem propinquū: vel in illo quod te-
net ecclesia et determinat ꝑ apostoloꝝ traditiones
in diuersis hucusqꝫ successionibus. Nota hic qua
tuor gradus diuine legis aut euāgelice. Lex natu
ralis ordinat hominē ad finem naturalē proxime
et principaliter. Et sunt he due leges imutabiles et
in quas nulla cadit dispensatio nisi a legislatore a
deo videlz solo. Lex canonica hominē ordinat ad
vitā spiritualē ꝑncipaliter: sed hoc est medio humane z
institutionis et volūtarie atqꝫ positiue et veluti per
mediū vite huiꝰ tēporalis / que spūalis noiat. Lex
ciuilis proxime ordinat hoiem ad vitā suā: qr deo-

est dedicatus mediantibus institutiõibus humanis positiuis ⁊ volũtarijs: q̃uis demũ vita hec ordinari debeat ad spũalem vitam ⁊ ꝑpetuã/sed nõ est immediate in q̃rũ est talis vita. Patet viteri⁹ q̃ res sit dñium euãgelicũ naturale/canonicũ/ciuile Nam dñium euãgelicũ ſm fidei/spei ⁊ charitatis acceptionẽ amitti nõ pt hoc durãte titulo/⁊ cõpetit pluribus plene ⁊ integre simul. Aliter euãgelica dñatio in diuini iuris fundaẗ institutiõe. Dñatio naturalis in donis ⁊ iure nature fundaẗ. Dñatio canonica in iure decretoꝝ ⁊ sctõꝝ canonũ. Ciuilis dñatio in legibus ⁊ iure humanoꝝ legislatorum. Unaq̃q; iurisditio q̃tuor vtiẗ legib⁹/diuina/naturali/ciuili/canonica. Jurisditio tempalis milicie iũcta/nõ ꝑprime vtiẗ legib⁹ naturali/ciuili. Spiritualis iurisditio iũcta ecclіastico statui ꝑ̇ncipaliṫ vtiẗ ⁊ ꝑprime legib⁹/diuĩa/naturali/canonica/ſm humanas bonitates. Due he iurisditiões duob⁹ illis iũcte statib⁹/sunt veluti duo ipa brachia politie christiane. Pacem quoq; habere debẽt ac vniõnẽ ad diuine iusticie thronũ sustinendũ. Ambitio cupida/stulta ⁊ mutabilis iusticie suisq; sororibus ↄtraria: q̃ sunt benignitas/v̇itas ⁊ ↄstantia/conaẗ schisma immittere ⁊ diuisionẽ inter duas illas iurisditiões: ⁊ spm̃ mittit mẽdacij mõ ad vnũ statũ/mõ v̇o ad alteꝝ: vt maliuolẽtia/falsitate ⁊ incõstãtia eos seducat. Statui q̃dem militari dẽt ipm̃ dilatari debere ⁊ suã augmẽtare iurisditionẽ ꝑpter honorẽ suum ⁊ glãm/suã quoq; successionẽ: sibiq; aliũ statũ ecclіasticũ. s. subdere/⁊ eius iurisditionẽ cum fortitudo sit strenua. Ad id aũt colorandũ q̃tuor affirmat falsitates. Qui iurisditionẽ habet spũalem/tpalem habere neq̃t. Sunt eñ veluti albũ ⁊ nigꝝ ↄtrarie. Christus iesus v̇bo ꝑhibuit et exẽplo/ne ecclіastici vllã tpalem haberẽt iurisditionẽ. Nolite possidere ⁊c. Fugit cũ eum vellẽt facere regẽ ⁊c. Militaris dñatio suã alienare nõ pt iurisditionẽ: ideo nec ad ecclіasticã trãsferre potest.

¶ Status ecclіastic⁹ nullã habet iurisditionẽ/nisi dono terrenoꝝ ꝑ̇ncipũ: ideo sꝑ in hoc subiecta manet milicie/q̃ ecclіasticũ statũ oĩ tꝑalitate ꝑ̇uare ⁊ spoliare pt. Exemplũ de cornicula q̃ induit plu-B mas aliaꝝ auiũ. Justicia fieri debet amore bono ⁊ bene regulato: nõ aũt odio/nõ ira/non sꝑbia/nõ ambitõe/non crudelitate. Hoc eñ modo iusticia v̇tereẗ in iniusticiã ꝑpter modũ ⁊ finẽ agẽdi. Propterea dẽt lex antiqua: Quod iustũ est/iuste exequeris. Patet g̃ hanc nõ valere ↄsequẽtiam. Hõ hic mortẽ iuste meruit: ergo is q̃ eum occidit/non peccat: nec est puniẽdus. Occisor eñ varijs modis errare põt ⁊ deficere: aut q̃ nõ est iudex ↄstitutus/sed ꝑ̇uata ꝑsona: aut officiũ suum iudicãdi ad hãc nõ extendebaẗ ꝑsonam/eo q̧ alterius est patrie aut iurisditionis. Patet insuꝑ q̧ in supradicto casu occisor legem trãsgrediẗ diuinã/q̃ dẽt: Non occides.

¶ Et est aduertendũ q̧ hoc ꝑ̇ceptũ immutabile ẽ nisi autoritate dei q̃ eam dat: ⁊ nisi inueniaẗ ipummet exceptiones fecisse/quẽadmodũ in pluribus casibus in antiqua lege inuenim⁹/vt de homicidis/adulteris/hereticis/sortilegis. Nõ aũt inueniẗ (vt arguit doctor q̃dam theolog⁹ Scotus in. iiij.) q̧ ꝑ simplici furto deus exceptionẽ fecerit/occidẽdũ. s. esse furẽ. Nõ etiã reꝑiẗ q̧ aliq̃s q̃ nõ est iudex alterius/ipm̃ occidere possit: esto q̧ morte dign⁹ sit ꝑ iusticiã. Sed hoc ꝑhibitũ est/alioq̃n seq̃reẗ perturbatio in politia ⁊ ↄfusio: ⁊ vellet esse vnusq̃sq; iudex vniuscuiusq;. Que aũt a deo sunt/ordinata sunt. Patet ꝑ̇terea occisorẽ pl⁹ delinq̃re posse aliũ occidẽdo sub titulo officij iudicis/q̃ si talis occisor ꝑ̇uata esset ꝑsona. Dicit sctũs Aug⁹. q̧ simulata eq̃tas non est eq̃tas/sed duplex iniq̃tas. Põt etiã accidere maius dãnũ politie ḃ ꝑ̇mo iudice q̃ altero/ꝑpter studium ⁊ malũ qḋ seq̃tur exẽplũ: eo q̧ alio tꝑe ab aliq̃bus trahi niteretur in ↄsequẽtiã rem talem licite ac iuste fieri posse. Et hoc modo plus mali ⁊ aduersitatis seq̃reẗ alteri. Dicit Juli⁹ cesar in orõne sua quã recitat Salusti⁹. Oia mala exempla ex reb⁹ bonis orta sunt. i. sub specie boni. Exẽplũ adducit de triginta tyrannis q̃ athenas gubernarũt. Jn ꝑ̇ncipio q̃dem occiderũt nõnullos pessimos ⁊ odio habitos sine iudicio ⁊ absq; hoc vt ꝑ̇us audireñt. Hos occisores laudabat pplũs: sꝫ paulo post tyranni hi ⁊ bonos sine iudicio interemerunt. Jdem recitat de Silla/qui Rome interfecit Damasippũ ⁊ alios culpabiles absq; ordine iusticie. Romanus ppl̃s eundem laudabat ⁊ letabaẗ/quoniã his talis debebaẗ iuste pena: sed postmodũ Silla comꝑ̇hẽdit ⁊ bonos/vt eoꝝ habere posset diuitias ꝑ se ⁊ suis/quos puniebat sine ordine ⁊ iusticie rõne. Habem⁹ in sacris lr̃is Saul reprobatũ esse a deo: quod q̃uis Dauid minime lateret nunq̃ tñ eum voluit occidere: sꝫ iussit interfici hũc qui ei suam nũciauit mortem: eo q̧ diceret seipm̃ occidisse ob postulationẽ: Quõ inq̃t ausus es mittere manũ in christũ dñi ⁊c. Et deinde iussit occidi alios duos q̃ interemãt filiũ Saulis ſm aduersarij. Sic ferẗ Alexandꝝ his fecisse qui Dariũ trucidarũt. Patet insuꝑ iudicẽ aliquẽ pe᷑ agere posse ⁊ grauius puniendũ eum esse si erret in modo iusticiam exercẽdi/excedendo metas ⁊ potestatẽ suam in occisione alicu⁹ malefactoris digni morte/q̃ si eum occideret vt ꝑ̇uata ꝑsona sine titulo aut vmbra sui officij. Hoc declarari posset centũ modis ſm q̧ centum modis ⁊ pluribus damna accidere pñt ꝑ ꝑ̇mũ factũ q̃ ꝑ scdm: vt exemplũ euenire põt vt alij iudices ꝑ suo exemplo vellẽt eodẽ modẽ modo facere: ⁊ sic forsitan delinq̃rent vt supior eoꝝ factum hoc ad legẽ traheret: ⁊ sic iniustius erit dominus ille ⁊ tyrannus ꝑ eoꝝ inductionẽ. Et accidere etiã pt vt ꝑ̇latus aliq̃s aut duo/immo v̇o tota ecclesia ius suũ ꝑdet ⁊ iurisditionẽ. Et qualis cessio esset hec: qualis iniusticia ⁊ damnificatio? Hi fortassis qui mortẽ nõ meruerũt/sustinebũt eã quẽadmodũ ecclіastic⁹ non ꝑ̇sentialr̃ meruit mortem si simplex fur sit/sed viuere debet/suãq; facere pñiam in carceribus. Si g̃ interimaẗ mox/nõne ẽ occidere hũc q̃ mortẽ minus meruit? ⁊ hoc ꝑpetrare nunq̃d est homicidiũ? Adde etiã q̧ si res aliqua est ↄsecrata ⁊ deo dedicata/is q̃ eã aufert ⁊ eã frangit aut male tractat possessore inuito/sacrilegium cõmittit. Et sacrilegiũ tãto grau⁹ est q̃nto res est sacratior ⁊ ꝑ̇ciosior. Cõsyderem⁹ itaq; si creatura B

rõnalis data ꝛ deo sacrata: vt est clericus q̃ est de
sorte ꝛ cõicatione dei ſm sui nois interpretationem
Cleros grece/sors latine. Consyderem⁹ inquã si
nõ sit res pciosior q̃ calix aliqs aut imago templi/
aut franc⁹ datus in trũcũ. Nolite tãgere christos
meos. Addam⁹ adhuc q̃ talis aliqs de quo loqui-
mur/habeat ꝑ iuramentũ solẽne ꝛ ꝑ superioris sui p̃
ceptũ on⁹ hui⁹ rei: nõne hoc est notoriũ piuriũ? Et
penas agnoscitis q̃ ꝯtra hmõi sunt indices. Etiaz
C hoc ad ꝑditionẽ reduci posset. Addam⁹ pterea sen
tẽtias p̃sus iactas ꝛ fulminatas de facto in sanctis
canonib⁹ ꝯtra eos q̃ eccl̃ie impediũt iurisdictionẽ:
ꝛ ꝯtra sacrilegos q̃ spnãdi sunt: nec cum eis est ha
bitandũ/a q̃bus nec regij excipiunt officiarij. Ad
ijciam⁹ insuꝑ q̃ aliqs talis defendere vellet factũ
suũ ꝛ ipm iustidcare: ꝛ hi de ꝯsilio pariter. Non-
ne est obstinationis signũ in malo/ꝛ desꝑatio cor-
rectiõis tam ꝑ eo q̃ ꝑ suis? Humanũ est peccare/
sed diabolicũ ꝑseuerare. Itez: Non min⁹ ardebit
q̃ cũ multis ardebit: q2 nõ min⁹ peccat q̃ cum mul-
tis peccat. Nõ insequris multitudinẽ ad faciendu3
malũ. Adiungam⁹ vt rñdeat ad id qđ obijci poss3
aut dici ad punctũ postremo tactũ q̃ talis sit suffi
cienter de facto informat⁹ ꝑ sapiẽtes clericos ꝛ ali
os q̃ factũ hoc malum est ꝛ iniustũ/quẽadmodu3
ptactũ est. Nec tñ ob id se humiliat/nec factũ emẽ
dat: ꝯfiteri non vult sese ꝑperam ꝛ male fecisse: im
mo imponit rem factã esse ꝑ dñm suum ꝛ bonum
ꝯsiliũ: hic nulla erit ignorãtie excusatio. Adijcia-
mus huic ꝑposito q̃ vnus talis scire põt sententi-
as/spẽalr ꝯtra alios iudices q̃ silr deliq̃rant quali
ter puniti fuerunt. Notent casus iudicioꝝ. Adda-
mus talẽ se ingerere velle ecclesie seruitio ꝛ misse
non obstãte quacũqz excõicationis sentẽtia in qua
esse eum ipse intimat. Addamus q̃ ꝑpter factũ ali-
cuius talis: ꝛ qm̃ correctus nõ est/a lectionib⁹ ces-
set et sermonibus in tota vniuersitate parrhysien.
ꝛ parrhysius. Intelligite hic quale malũ sit suspẽ
di bona ex lectiõibus ꝛ sermonib⁹ emanãtia/mil
le ꝛ mille pctã nõ fierẽt: mille ꝛ mille bona oꝑa pvi
uis fierẽt ꝛ mortuis: mille ꝛ mille aĩe a purgato-
rio liberarent. Honor regis ꝛ regine in hoc est ꝑ
totã christianitatem lesus: eo q̃ extranei publicant
parrhysijs nil fieri quo ad doctrinas ꝛ sermones
eo. s. q̃ iusticia haberi nõ poss3 ꝛ/dicẽt ipsi. Tangit
cãcellariũ parrhisien. in spẽali ꝑpter lectiões. Ad
dam⁹ insuꝑ q̃ factũ talis alicuius valde tãgit ho-
norem ꝛ libertatẽ ꝛ exaltationẽ sctẽ eccl̃ie ꝛ christi-
ane religionis: ad quã sustinendã sctũs Thomas
D ꝛ alij ad mortẽ vsqz bellauerũt. Et fortassis in mi-
nori casu. Iudicate itaqz si aliqs talis de quo loq̃
mur ꝑ exemplũ poss3 esse rõnabilr de heresi suspe
ctus: aut ad min⁹ q̃ male sentiat de christiana re-
ligione ꝛ eius exaltatione: ꝛ si de hoc secũ agi pos
set coram suo ordinario ecclesie. Addamus talem
aľs in silĩ casu fuisse dep̃hensum/ꝛ magis q̃ quẽcũ
qz suoꝝ p̃decessoꝝ quoꝝ sit memoria. ¶ Ueniam⁹
deniqz sermonẽ nostꝝ ad enumerãda signa nõnul
la ꝑ que cognosci posset si iudex aliquis diligat iu
sticiam/ꝛ in p̃sentiaꝝ de tribus contenti simus p̃n
cipalibus ſm tres habitudines seu respectus qui

sunt in vnoquoqz iudice. Unus respectus est ad
deum ꝛ ad religionẽ suam. Alius ad dñm suũ sub
q̃ dñatione. Alius ad semetipm qui sese subdit rõ-
ni. Dicam⁹ g̃ q̃ amor dei sueqz religionis signũ est
iudicẽ terrenũ diligere iusticiam. Cur? q2 in deo est
fons/origo ꝛ exemplar totũ iusticie ſm q̃ in p̃ma
diximus ꝯsyderatione: quõ iudex aliqs iustus ess3
alijs/si iniustus sit deo summo iudici? Nota exem
plũ de Constantino quõ ꝑbauit viros curie sue
amicos ꝑ hũc modũ ꝛc. Cõmuni aũt õr adagio/q̃
qui dñm diligit/eius diligit gubernationẽ: ꝛ qui re
gem diligit/eius legem diligit. Sequit̃ ergo q̃ q̃
deum diligit: ministros suos sibi dedicatos dili-
git: amat suam religionẽ/suã eccl̃iam/suum hono
rem/suã libertatẽ/liberationẽ ꝛ exaltationẽ: seruat
iura sua/ꝛ oĩa q̃ sua sunt diligẽter. Exemplũ de p̃-
decessoribus regib⁹ sctõ Ludouico ꝛ alijs ꝛc. No
ta eplam sancti Augusti. ad iudicẽ quẽdã sui tpis
vbi õt q̃ de⁹ finis esse debet oĩs terrene iusticie ꝛc.
Hic addere possumus quomõ vnusq̃sqz iudex ha-
bere debet tres ṽtutes theologicas iusticie soro-
res: Spem in potentia dei/q̃ ei daturus sit ꝯstan-
tiam. Fidem in sapientia dei/q̃ ei dabit prudenti-
am. Charitatẽ in ṽitate dei/qui ei dabit tempanti
am/benignitatẽ ꝛ clemẽtiã. Alioqñ iudex est corru
ptus ꝛ subuersus a throno iusticie facile admodu3/
nisi ꝯfirmatus sit ꝛ stabilitus in deo ꝑ has virtu-
tes facile potentiam timet humanã: oꝑat̃ ꝑ mun-
danam cautelã: deficit iudicando aut ꝑ austerita-
tem/aut ꝑ iram subitam: applicet̃ omne illud ad p̃ E
sens ꝑpositũ. Scõm signũ q̃ terrenus iudex dili-
gat iusticiã/est qñ amat dñm suũ mortalẽ ꝛ ei⁹ do
minationẽ: hoc est cũ tẽdit ad ꝯseruationẽ dñij ipi
us ꝑ oꝑa ꝛ media q̃ videnť ꝯseruare ꝛ in pace tene
re dños ad suos subiectos. De q̃bus medijs tra-
ctat Aristoteles. v. Politi. Et medium p̃ncipale
est/qñ in oĩbus suis iudicijs ad bonũ respicit pu-
blicũ dñij potius/q̃ adulari aut stulte complacere
singulari dñi ꝑsone aut famuloꝝ eius. Hoc enim
pacto seruabit a tyrannide qđ est venenũ ꝛ intoxi-
catio omnis dñij exterminandi ꝛ subuertẽdi. Nõ
debet fauere plus illis q̃ alijs in officio suo iusti-
cie. Et manu tenere debet iurisdictionẽ dñi sui ꝛ su
orum terminoꝝ seu possessionũ suaꝝ absqz irrõna-
bili diminutiõe aut augmentatione: alioquin ess3
tyrannus: ꝛ ꝑ tyrannidẽ regnũ de gente in gente3
transfertur. Nota de Theopompo. Applicetur si-
gnum hoc ad ꝑpositũ. Nota de fatuo q̃ dixit regi
Uos interfecistis ꝛc. Nota de Roboam. Nota de
comparatione legum ad telas aranearum. Nota di
ctum Ciceronis ꝛ Platonis: qui vitam p̃terient
ꝛc. Tertium signum/est amare semetipsum ꝛ suos
ad se/suosqz iusticie ꝛ rõni subdendos: q2 charitas
ordinata incipit a seipsa/sic debet ꝛ iusticia: q2 qui
sibi nequa3 est. i. iniustus: cui bonus? ꝛ qui domui
sue preesse nescierit ꝛc. Declarat Aristot. viij. ꝛ ix.
Ethico. q̃ homo iniustus se odio habet/ꝛ non di
ligit. Conformiter ad id quod õt ꝑpheta: Qui di
ligit iniquitatẽ/odit aĩam suam. Causa est: q2 vult
sibi ipsi maxima mala/scilic3 mala peccati. Et sub-
dit partem suam meliorem/videlic3 rõnẽ/peiori. s. sen-

finalitati. Applicem⁹ ħ ad ꝑpositũ: ꝙ iudex malefactor velle debet vt iusticia fiat sibi. Exemplũ de duobus in Ualerio. Nota q̄liter desyderãdum est vt q̄s ħ puniat̃: ⁊ nõ in inferno aut purgatorio. Exemplũ õ mauricio. Diligere igit̃ debꝫ talis vt sua ꝓsequat̃ correctio ⁊c. ¶ Utinã essent multi gersoni similes: q̄ potẽtib⁹ hui⁹ seculi ṽitatẽ absq̧ adulatiõe nec dimidio dẽre / aut ꝑ risum siue ꝑ facecias ſꝫ cum maturitate / ꝯstanter ⁊ intrepide aperirent: ad iusticiãq̧ ⁊ pacẽ (inter xp̄ianos p̄sertim) ꝑsuaderent. Desinerẽt fortassis aut minuerent rapine sacrilegia / iniq̄tas ⁊ iniusticia: securitas p̄staret̃ ꝑegrinantib⁹: grassatores vias publicas obsidere timerent: ⁊ germania p̄cipue a tam pudenda tandẽ infamia liberaret̃: q̄ p̄sci ⁊ nr̄e etatis scp̄tores latrocinijs eam plenam asseuerant. Juli⁹ cesar meminit. Thomas aq̄nas in p̄ma scd̃e recenset. Francisc⁹ petrarcha ꝯq̄rit̃: ⁊ qui hodie germanie terras q̄sdam peragrant: quotidie cum damno ⁊ merore experiunt̃. Principes tanta latrocinia nescire nõ possunt: ⁊ vtinam ipi huiuscemodi latrões sub alis suis non fouerent. Eos inquã q̄ aduenis / romipetis / clero / ciuib⁹ ⁊ p̄elaris impij̄ ciuitatib⁹ passĩ insidiant̃: bella indigna mouent / sub quorũ titulo innocentes ⁊ christianos viros inuadũt / iugulant spoliant / manibus trũcant atq̧ trucidant. Tanq̄ post hanc breuẽ miseriã non sup̄sit altera q̄dã ꝑpetua vita: tanq̄ de⁹ iustus iudex nõ sit eos ꝓ tãtis flagitijs ꝑpetuo castigaturus: tãq̄ petm̃ a deo dimitteret̃ nisi ablatũ restituat̃. Utinã hec saltẽ Aug. ṽba in cordib⁹ fixa essent: ⁊ vera esse certo crederent̃ a q̄busdam equitib⁹ q̄ ⁊ de nobilitate q̄dam sua ꝯ̄tant̃: qui vere sunt nobiles / si nobilitas ẽ dirat ł humana depredatio / furor / blasphemia / hũani sanguinis effusio: ciuiũ oruldum ⁊ ecclasticorũ seculariũ ꝑsecutio / ꝯtempt⁹ / odiũ / ⁊ depp̄latio calamitosa. Miserandum ẽ tales nõ cogitare se homines esse natos: non lupos aut tigrides: nõ viuere humaniter vt homines: nõ meminisse se eẽ xp̄i mysterijs initiatos: nõ habere eos in corde suo vl lam legẽ / saltem nature q̄ inclinaret̃ alteri nõ facere q̇ sibi fieri nollẽt: nõ cogitare eos quoq̧ quos spoliant ⁊ iugulant esse xp̄anos / xp̄i sanguine redẽptos: Non cogitare ꝙ Thurcoꝝ imꝑator tãta latrocinia in terris suis neq̄q̄ sustineret: Nõ cogitare de morte / de salute / de iusticia dei / de nouissimo iudicio / de sententia irrefragibili / de sempiternis ignibus ⁊ ꝑpetuo cruciatu. Nõ saltem cogitare de sua fama / de nomine / de ꝓbitate maioꝝ / de laude p̄rie ⁊ de ꝓpria nobilitate. Nõ iudicare impiũ esse alteri ꝑ vim sua rapere: cum ipi q̄nq̧ furẽ q̄ vix duos aureos subtraxit in patibulũ faciant affigi: cuꝫ flagiciosior sit furto / rapina: Nõ timere saltẽ ꝓp̄riam consciam q̄ reclamare debuit: quã effugere nõ possunt: q̄ valet mille testes: ⁊ si spoliati vel tacere cogũt̃: vel p̄dones illos obuoluto vultu nõ agnoscant vnq̄: tũ ratio tũ ꝯscia eos ꝓdit. Luna videt ⁊ sydera testes intẽdunt oculos: vt ẽ apud Satyricũ. Et animus impur⁹ dijs hominibus q̧ infest⁹ neq̧ vigilijs neq̧ q̄etib⁹ sedari põt: ita ꝯscia mentẽ latronũ indubie vexat: aut ita cecos reddit. eos sua vecordia: vt fidem / religionẽ / famam / equum / honestũ / omnem legem atq̧ pudorẽ ꝓ nihilo ducant: immo ipm deũ iustum iudicem derideant: inimicisq̧ ⁊ sua crudelitate / latrociniũq̧ stolidi ꝑsistant: non secus ac ipe demõ / cuius sũt famuli ⁊ satellites / cui parent: quem rapinis placant: a quo ⁊ post paucos dies in ignem inextinguibilẽ miserrime detrahẽtur.

Tractatus magistri

Joannis de gerson ꝯtra Romãtiũ de Rosa: qui ad illicitã Venerẽ ⁊ libidinosũ amorẽ vtriusq̧ stat⁹ homines quodam libello excitabat.



MAtutino quodã tempe paulo añ ꝙ euigilassem ignicũ meum cor mihi visũ est volare pennis ⁊ alis diuersaꝝ cogitationum de loco vno ad aliũ ad curiã vsq̧ sancte christianitatis: tale q̄dem q̄lis esse solet. Illic erit iusticia canonica ⁊ legalis throno eq̄tatis insidens sustentata hac miscõia: illac ṽo ṽitate. Justicia manu sua dextra sceptꝝ tenebat remunerationis: leua ṽo scindentẽ gladiũ punitiõis. Oculos hẽbat viuos. honorabiles / ⁊ matutina stella immo ṽo sole ipso splẽdidiores. Pulchra erat ei⁹ societas: ex vno eni latere sapiẽtissimũ suuꝫ erat ꝯsiliũ: ⁊ in circuitu vniuersa nobilis sua societas militia ⁊ omnium ṽtutũ baronat⁹: q̄ filie sunt ꝓpe dei ⁊ libere voluntatis: vt sunt charitas / fortitudo / tꝑantia / humilitas: ⁊ alie in magno numero. Caput ꝯsilij ⁊ veluti miles subtile erat ingeniũ firma societate domini rõni sapienti iunctũ. Secretarij ei⁹ erãt prudentia ⁊ scientia. Fides bona christiani ⁊ sapientia diuina atq̧ celestis de stricto seu secreto erant ꝯsilio. In auxiliũ eaꝝ erant memoria / ꝓuidentia bonus sensus: ⁊ alij complures. Eloq̄ntia theologica q̄ mediocris ⁊ tꝑati erat s̃monis se curie gerebat patronũ siue aduocatũ. Causaꝝ ꝓmotor ꝯscia nominabat̃: nihil eni ẽ q̄ ipe sciat ⁊ deferat ¶ Cũ sic delectarer magna q̄dem admiratiõe omnẽ pulchrum ordinẽ curie istius christianitatis ⁊ iusticie ius tribuentis ꝯtẽplando. Vidi (vt mihi videbat̃) ꝯsciam exurgere q̄ ex officio suo curie causas promouet: cum iure q̇ se mgr̃m gerebat req̄staꝝ. Cõscientia in manu sua ⁊ in sinu suo multas habebat supplicatiões. Inter alias erat q̄dam cui⁹ singula memorie teneo ṽba q̄ ꝯtinebat miserãdam q̄rimoniã pulcherrime ⁊ purissime castitatis. Que quidem castitas nũq̄ dicere voluit aut cogitare aliq̄nã turpitudinẽ nec immundiciã. Justicie legali locũ dei in terra tenentis ⁊ vniuerse curie sue religiose deuote ⁊ christianissime supplicat humiliter ⁊ ꝯq̄ritur castitas legitima vr̃a subdita vt remediũ ponatur ⁊ breuis ꝓuisio de intolerabilibus forefactis: q̄ mihi intulit necdum inferre cessat q̄dam fatu⁹ amator appellari volẽs. Et hi sunt articuli:

¶ Primus articul⁹. Fatu⁹ ħ amator oẽm adhibet conatũ: vt me de terra expellat: q̄ innocẽs sum

bonas meas custodes q̃ sunt verecundia / pudor et
damnũ: qđ q̃dem damnũ bon⁹ ẽ ianitor: q̃ nec au-
derent nec dignarent̃ cõcedere vnicũ q̃dem turpe
osculum aut dissolutũ aspectũ / aut attrahentẽ risũ
H seu verbũ leue. Et h̃ facit p̃ maledictã q̃ndam vetu
lam diabolo peiorẽ: q̃ docet: monstrat ⁊ adhortat̃
q̃lr iuueniles v̾gines oẽs corp⁹ eaꝝ vẽdere debẽt
cito ⁊ chare absq̃ pauore ⁊ sine v̾ecũdia. Nec ma
gnipendant fallere aut peierare mõ sp̃ aliq̃d inde
assequntur. Nec curant aut damnũ aliqđ iudicẽt si-
festinent se cito ꝓsternere: licerea dũ pulchre sunt
omni turpitudini ⁊ carnalitatis inmũdicie siue ec
clasticis siue laicis siue p̃sbyter̃ absq̃ vllo discrĩe
¶ Scd̃s articulus. Reprobare vult matrimoniũ
sine vlla exceptiõe p̃ contẽptũ q̃ndã suspitiosũ / o-
diosum ⁊ litigiosũ tam p̃ seip̃m stultũ amatorez q̃
p̃ aliq̃ dicta aduersarioꝝ meoꝝ. Et poti⁹ ↄsulit vt
q̃sq̃ se suspendat / submergat / aut pctã faciat q̃ no-
minari non dꝫ: q̃ se matrimonio iũgat. Et vilipẽ
dit omnes mulieres / nullã excipiendo: vt eas red-
dat odiosas viris oib⁹: eo q̃dẽ pacto ne velit cape
eas in fidẽ m̃rimonij. ¶ Terti⁹ articul⁹. Vilipẽdit
homines iuuenes q̃ se dedũt religiõi. Iđ dicit sem
per eos tendere vt eorũ exuãt naturã: ⁊ h̃ in meum
est p̃iudiciũ: sp̃ãliter enim dedicata sunt religiõi
¶ Quart⁹ articul⁹. Iacit vndiq̃ ignẽ ardentiorẽ
⁊ magis fetidũ q̃ sit ignis grec⁹ ⁊ sulphureus. Ia
I cit iuquã ignẽ luxuriosoꝝ v̾borũ admodũ inmun
doꝝ ⁊ ꝓhibitoꝝ: interdũ nomẽ veneris cupidinis
aut genij / sepius ꝓprio suo nomine: p̃ qđ ardẽt et
cõburunt̃ pulchre mee dom⁹ ⁊ habitatiões sacra-
ta tẽpla mea humanaꝝ alaꝝ: turpissime deijcior.
¶ Quint⁹ articul⁹. Infamat dominam rationẽ
bonam meã m̃gram: imponẽdo ei talem rabiez ⁊
turpe vituperiũ: qđ loq̃ consulat nude / illote ⁊ tur-
piter iuxta libidinem sine v̾ecundia de omnib⁹ re-
bus q̃tũcũq̃ abominabilib⁹ aut erubescendis vt
dicat̃ aut fiant ⁊ inter p̃sonas q̃dem admodũ dis-
solutas et mihi aduersas: heu. Si mihi vtiq̃ par-
cere non vellet: q̃dnam mali ↄtra eũ egit ratio. At
tamen ita est. Profecto p̃lũ mouet in oẽs v̾tutes
¶ Sextus articulus. Cum loq̃tur de rebus sãctis
diuinis ⁊ sp̃ũalibus ⁊c. mox immiscet v̾ba dissolu-
tissima ad omnẽq̃ imundiciã mouẽtia. Et th̃ im
mũdicia nõ ĩgrediet̃ p̃adisũ talis q̃lẽ ip̃e describit
¶ Septimus articul⁹. Promittit p̃adisum / glori
am ⁊ p̃miũ omnibus his qui carnalia op̃a cõple-
bunt: p̃sertim non in matrimonio. Consulit eñ in
ꝓpria sua p̃sona / ⁊ ad suum exemplũ cum omnib⁹
modis feminarum indifferenter ↄgredi et pericu-
lum facere. Maledicitq̃ omnibus his q̃ sic non
fecerint: saltẽ his oib⁹ q̃ me recipiẽt ⁊ ↄseruabunt
K ¶ Octauus articul⁹. Nominat in p̃sona sua p̃tes
co p̃is inhonestas ⁊ pctã immunda atq̃ turpia per
v̾ba sãcta ⁊ sacrata: veluti si omnia talia op̃a res
essent diuine ⁊ sacrate ac adorande etiã si nõ fiant
in matrimonio: sed fiant p̃ fraudes ⁊ violentias.
Nec ↄtent⁹ ẽ supradictis iniurijs publice vndiq̃
ore dictis: sed ⁊ eas curauit iuxta posse suum tran-
scribi et depingi curiose ⁊ p̃ciose ad citius allicien
das personas: vt eas audiant / videant ⁊ retineant

Sꝫ adhuc pei⁹ restat: vt eñ subtili⁹ falleret: mel
miscuit veneno: zucharꝝ intoxicationi: serpẽtes ve
neficos sub viridi herba deuotionis latentes: et h̃
facit ↄgregãdo materias diuersas parum sepi⁹ ei
ↄducendes nisi ad supradictã causam: et vt meli⁹
illi fides adhiberetur: et maioris esset auctoritatis
q̃tro plura appareret eũ vidisse et maiorẽ operam
studijs impendisse. Supplico igit̃ dñã iusticia de
festinanti et ↄuenienti remedio ⁊ ꝓuisione sup̃ his
omnibus iniurijs et alijs maioribus q̃s p̃ua p̃ñs
non solum ↄtinet supplicatio: verũetiã liber ei⁹ h̃-
dem facit multo maiorẽ q̃ foret necessariũ. Post-
eaquã hec castitatis supplicatio leuata fuit distin-
cte ⁊ in ap̃io. Illic p̃cipere potuisses vniuersũ ↄsi
liũ ⁊ omnem nobilẽ militiã q̃ in vultu suo ⁊ appa-
ratu indignationem pre se ferebat. Attamen tanq̃
sapiens ⁊ tẽp̃ata dixit: q̃ pars altera audiẽda erat
sed quoniã fatuus amator cum accusatus esset nõ
aderat (trãsierat eñ passum altũ a quo nullus re-
gredi) interrogat̃ si in curia xp̃ianitatis sint aliq̃
ꝓcuratores / fautores aut fauentes q̃cũq̃ illi. Tũ L
ecce magna turba ⁊ cumulo homines sine nume-
ro iuuenes ⁊ senes omnium sexuũ ⁊ etatũ: q̃ nõ ser
uando ordinẽ / sꝫ distorte ⁊ ex trãsuerso voluerunt:
vn⁹ q̃dem excusare: ali⁹ tutari: ali⁹ laudare eũ: ali⁹
veniam q̃rebat ob iuuentutẽ ⁊ stulticiã: allegando
illũ amatorẽ penitẽtia ductuꝫ fuisse q̃ñ sc̃psit: Feci
inq̃t in iuuentute mea varia dicteria p̃ vanitatem
Ali⁹ eũ sustinebat eo q̃ talis fuerit ⁊ tam notabili
ter erudit⁹; ⁊ q̃r in loq̃la gallica nõ habuit similez
Aliq̃ ob eam causam q̃ tam apte v̾itatẽ dixerat d̃
omnibus statibus: non p̃cẽdo nobilib⁹ / nõ igno-
bilibus patrijs nationi nec seculo nec religiõi. Et
q̃d mali est (ait vn⁹ inter alios ↄsultor) q̃d mali ẽ
p̃cor si homo iste taliũ sensuũ / talis studij ⁊ fame
talis cõponere voluerit libꝝ in quo introducunt̃
p̃sone magno artificio: vnaq̃q̃ s̃m ius suũ ⁊ ꝓpri-
etatem loq̃ntes? Nõne dicit ꝓpheta in p̃sona fa-
tui deum non esse? Et sapiens salomõ / nõne sp̃ãli
ter totum ecclliastes tali tenore cõposuit: Iđq̃ sal
uat̃ ⁊ defendit̃ a centũ erroribus q̃ eo in li. scripti
reperiunt̃. Si h̃ amator leuib⁹ v̾bis vsus sit: ↄdicio
est veneris vel cupidinis aut fatui cuiusdã amato
ris quẽ representare volebat p̃ v̾ba q̃ trahi possent ad
malum. Verũtñ nõne leguntur q̃ loq̃bat̃ Salo. in
canticis suis modo amatorio p̃ v̾ba? Si dicat in M
p̃sona rõnis omnia nolari debere suis nominib⁹
vident̃ eius motiua: sꝫ q̃d male est in nominib⁹ q̃
non ibi immorat̃? Nomina sunt sicut alia nota: po
steaq̃ q̃ p̃ vnũ nomẽ vna res intelligit̃: ⁊ p̃ aliud il-
la eadem: q̃d obesse potest p̃ qđ nomen res det̃ in
telligi. Certũ est in natura nihil turpe esse. Turpi-
tudo eñ solũ est ex pctõ de quo tñ v̾ba fiũt quoti-
die p̃ ꝓpria eius nomina: sicut de homicidio / furto
fraudib⁹ ⁊ rapinis. Demũ si locutus fuerit de p̃a-
diso ⁊ de rebus deuotis: q̃re vilipendit̃ de h̃ d̃ quo
laudari merito deberet? sed esto aliq̃d mali in li-
bro suo sit: nõ dubiũ est mltũ op̃l⁹ boni illic esse. Su
mat vnusq̃sq̃ bonum / ⁊ malũ dimittat. Expsse te
stat̃ se solum in malos viros ⁊ mulieres inuehere:
⁊ q̃sq̃s se senserit reũ ⁊ culpabilez / vitã suã emẽdet.

Nec etiā est adeo sapiēs qn qnq3 erret: qnimmo z magnus erravit Homerus: z hoc potius flectere z inclinare debebit ad veniā z benignitatē sapiētē hāc christianitatis curiā. Constat divū Aurelium Augustinū / z fere oēs alios doctores in qbusdā punctis errasse: qin tñ nō sunt accusati ob id neq3 ꝯdemnati / vez honorati. Et ꝑfecto nō habere debet in suo serto pulchrā rosam / q rosam hanc vitupat q̄ se nolat Romātiū de rosa. Ad hec ṽba facile videbat amicis aut fautoribus / fatui amatoris cām suā esse iustā z obtinuisse victoriā: neq3 rñderi posse ad dicta. Unꝰ arridebat alteri / z sese mutuo intuebant / cachinnūq3 faciētes: diversa signa ostendebāt. Tum eloquētia theologica / q christiane curie advocata est ad petitionē: tum ꝯscie: tū castitatis admodū sibi dilecte: ob rōnem etiā officij sui in pedes sese erexit: pulchro quidē gestu z mō tēpato / autoritate magna z venerāda gravitate. Ipsa tanꝗ sapiēs z ꝓbe docta postꝗ faciē suā paululū deorsum declinasset instar hoīs aliquātulū cogitabūdi / mature z secure suspexit: vertensq3 intuitū suū ad iusticiā ad oēmq3 eius comitatuā / aperuit os suū z sonora voce / suavi z mediocri sic orsa est: cāmq3 suā sic cepit defensare. Optarē si deo libitū esset / quē tu iam reprhas o dña iusticia auctorē: q hic accusat in ꝓpria ꝑsona ꝑñtem adesse / redeundo de morte ad vitā. Nec eñ tunc opus esset verba multiplicari / nec curiā ꝓlixa accusatiōe occupari. Opinor eñ ꝙ velociter vltro z equo aīo delictum suum fateret: veniāq3 ꝓ delicto satisfaciēdo esset petiturus. Ad id ꝓsumendū multe me movent ꝯiecture: ꝓcipue vero illa quā nōnulli allegarūt ꝙ adhuc suꝑstes z viuēs pniam egerit / librosq3 interea de vera fide z sancta doctrina ediderit atq3 excuderit. Assum illi testis (o quātū damnū fuit) iuventutem aut malā aliam inclinatiā nē illuz fefellisse clericū / atq3 induxisse inutiliter z nimis vage ad hanc reprobam levitatē: subtile suum ingeniū / magnā sciam / fervēs studiū / pulchrā eloquentiam in rithmis atq3 fictionibus. Utinā melius his vsus fuisset / heu bone amice z vir subtilis / heu nonne erāt sufficiētes in mūdo fatui amatores / etiā si te huic turbe nō admisceres? Nōne erāt q ducerēt z docerēt eos in stulticia sua absq3 te vt te eoz ꝓberes ꝓmipilū capitaneū ductorē / ducē z mgrm. Fatuus est qui fatuitatē facit: fatuitas nō ē sensus: nimia vituꝑari vult qui se diffamat z officium suscipit infamis. Eras ꝑfecto alio magisterio alioq3 officio dignus: vitia z pctā (mihi crede) facillime discuntur. Nec opus est quoq3 mgro natura humana / ꝓsertim in teneris annis z in adolescētia nimiū ꝓna z inclinata est ad cadendū ꝓcipitādūq3 se z immergendū in immūdiciā spurcitiāq3 totꝰ carnalitatis. Non erat opus te illos attrahere z lacessere aut vi quadā ꝯpellere. Quid eñ facilꝰ capi ꝓt et inflammari igni turpium delectationū ꝙ coꝛ hūanum? Quare ꝗ subministrabas z auges tu scēdus hūc ignē vētis olim levissimoz ṽboz z autoritate ꝑsone tue z exemplo tuo? Si tūc deū nō timebas: neq3 vindictā eiꝰ si te nō faciebat prudētē z circūspectū pena z suppliciū qđ de impudico Ovidio sumptū fuit: saltē tui statꝰ honor retrahere te debuisset. Erubuisses ꝓcul dubio si clara die palā in loco stolidaz mulierculaz iuvētꝰ fuisses q sese ꝓ precio ꝓstituunt: sicq3 loq quēadmodū scribis: Et tu peius agis / ad peius hortaris. Occidisti stulticia tua z incarcerasti (qñtū in te est) mille z mille hoīes ꝑ diversa flagitia: z id adhuc facis indies per stolidū libꝝ tuum. Nec excusari potes ꝓpter tuū loquēdi modū ꝑ ꝑsonas: sicut in sequētibus clare tibi sū ꝓbaturus. Nec tñ semel z vnico actu oīa dicere possum. O deus optime maxime si tu stulte amator (qꝛ sic appellari cupis) si in adolescentia tua ꝑ vanitatē aliq scripseras / cur ea ꝑdurare z extare sinebas? Nōne exuri debebāt? Mala est ꝓpinatio venenum aut intoxicatio in mēsa / aut ignis inter oleum z festucas: qui sparserit vndiq3 ignem / z nō auferet quō absolvet a domibꝰ q cōburent? Ecq est peior ignis / atq3 ardētior igne luxurie? q nam domus ꝓciosior est hūanis aīabus? sicut plane ꝯtinet in supplicatione dñe castitatis. Debēt eñ aīe ille tēpla esse spūssctī / esse sacrata: s3 qđ plꝰ vrit z inflāmat has aīas ꝙ ṽba dissoluta / spurca z luxuriosa scripture z picture? Videmus pia z sancta ṽba honestas scpturas z imagines incitare ad devotionē: vt dicebat Pythagoras. Ob hāc cām sermones fiūt z imagines in ecclesijs. Multo facilꝰ ecōtrario mala z impura ṽba ad dissolutionē trahūt nec est qsq̄ qui in se experiat: plurimeq3 histoꝛie illud ostendunt. Sed o bone amice supuacanee et frustra tibi loquor qui absens sis: cui factum hoc ꝓsus displicet: z vt ꝓdixi / si adesses displiceret. Et si tunc hoc nesciuisses / didicisti interea magnis verberibꝰ z expensis / saltem in igne purgatorio / aut ꝑ pniam in hoc mūdo. Dices fortassis nō potuisse te libꝝ tuū denuo ꝯseq aut habere posteaꝗ editus z divulgatꝰ fuerat / aut fortassis fuerat furto ablatꝰ te nescio / aut quovis alio mō / ignoro: id scio ꝙ Berengarꝰ Petri abellart discipulꝰ (cuiꝰ meministi sepiꝰ) cū ad horā mortis devenisset in q ṽitas declarat hūc q bñ fecerit / eratq3 dies apparitiōis dñi nñi suspirādo dixerit: Deꝰ meus inquit Berengariꝰ / hodie mihi apparebis ad meā salvationē vt spero / ꝓpter pniam meam: aut ad durā meā dānationē sicut timeo / ꝓpter eos quos ꝑversa doctrina decepi: quos nequi reducere ad veram viā tui sacri: sic fortassis z tu dices. Breviter iocꝰ nō est / neq3 est res vlla ꝑiculosior / ꝙ ꝑversam disseminare doctrinā in cordibꝰ mortaliū / ꝙ pena illoz ꝓcipue qui damnati sunt / indies magis atq3 magis crescit. Sin in igne purgatorio fuerint / eoz liberatio impedit z ꝓtelat. De Salomone q olim totius mūdi fuit sapiētissimus / dubitāt pleriq3 doctores si salvatus sit. Quare? qm̄ ante mortem suā nō curavit demoliri idoloz templa / q fieri iusserat ob fatuū amorē exteraꝝ mulieꝝ. Pnia uō sufficiēs cū non aufert occasio suoꝝ ꝓprioꝝ pctōꝝ / z alioꝝ ꝓ virili sua. Verūtamē qcqd de tua fuerit pnia / si acceptata fuerit a deo / aut non: desydero ꝙ sic: loquor duntaxat de facto z oꝑe in scrꝑto / ac de libro tuo: qꝛ eū non defendis more sapiētis / ꝯuertā oēz ꝙrimoniā meā in illos q vltra ꝓpriū tuū iudiciuz

et voluntatē in graue ꝑiudiciū honoris tui ⁊ salu-
tis tue nituntᷣ siue distorte siue ex trāsuerso sustine
re: nec sustinere solū / sed ⁊ adiuuare ⁊ accumulare
tuā vanitatē. Et in hoc te ꝯfundūt arbitrātes te de
fendere / displicētq; tibi ⁊ nocēt: volētes tibi grati-
ficari more violēti ⁊ iportuni medici / q̄ sanare pu-
tat ⁊ occidit: ⁊ instar inutilis aduocati q̄ opinatur
clientulū suū adiuuare / ⁊ eius destruit cām. Ego e
diuerso hoc obsequiū ⁊ seruitiū ꝑstabo aīe tue: etiā
q; illi faciā gratificationē aut hoc alleuiamen ob
cām tue doctrine ⁊ studij qd̄ arguā in hoc: q2 oīno
argui desyderas in oībus. Qualis ignorātia ē hec
s chari amici? Sed q̄ nam fatua ꝑsumptio vestrum
quos hic loqui ꝯcipio: vestꝝ inquam qui excusare
nitimini / ꝑsus oēm stulticiā aut errorē eius qui se
ipm ꝯdemnat / eius q̄ in fronte sua titulū offert sue
ꝯdemnatiōis. Sue inquam ꝯdemnatiōis / nec me
intueamini / se geris ꝓ ꝑdicta vestra ꝓ fatuo quodā
amatore. Profecto cum plures infamias de tali
dicere velim autore / nequaꝗ̄ potero quicꝗ̄ ei tur-
pius ⁊ peius imponere / ꝗ̄ stultū eum amatorē no-
minare. Nomē h̄ grāde nimiū importat onꝰ: ⁊ pō
dus nimie lubricitatis atq; bestialis carnalitatis
olim ꝟtutū homicidiū / incēsorē ignis vbicūq; ce-
uerit locoꝝ: sic dicūt Plato / Archita tharētinus /
Tulliꝰ ⁊ alij ꝯplures. Quis succēdit magnā troiā
crudelr igni ⁊ flāma? stultꝰ amator. Quis tum inte
rire fecit plures ꝗ̄ cētū mille nobiles / Hectorē / A
chillē / Priamū ⁊ alios? fatuꝰ amator. Quis expu
lit vrbe Tarq̄niū regē ⁊ eiꝰ sobolē? fatuꝰ amator.
Quis decipit ꝑ fraudes ⁊ piuria illegitima filias
honestas ⁊ ꝟgīes deo sacras atq; religiosas? stul
tus amator. Quis obliuiscitᷣ dei ⁊ sctōꝝ ⁊ sanctaꝝ
demū ꝟo ipsiꝰ padisi? stultus amator. Quis nihi-
lipēdit parētes / oēs ꝓpinquos ⁊ amicos ⁊ quasli-
t bet ꝟtutes? stultus amator. Unde ꝓcierunt ꝯspi-
rationes ciuiles / vñ rapine ⁊ latrocinia? ad stultaꝫ
enutriendā ꝓdigalitatē. Unde spurij / vñ puerorū
suffocationes / vñ spōtanei aborsus / vñ odia ⁊ ma-
ritoꝝ intoxicatiōes ⁊ mortes? ⁊ vt summatim dica
tur / oē malū ⁊ oīs stulticia oritᷣ ex fatuo amatore.
Sed video q; ꝑ titulū ⁊ h̄ opprobriū eum excusare
vultis a stulticia sua / eo q; fatuꝰ nil q̄rere debꝫ ꝑter
fatuitatē. Sꝫ reuera bone amice / stulto sua demō-
strari stulticia debꝫ: ⁊ multo plus sapiēti cū stultuꝫ
agit ⁊ ampliꝰ si h̄ est in grauissimū malū maxīe pa
trie ⁊ in destructionē turpē honoꝝ moꝝ: dn̄e quo-
q; iusticie ⁊ totiꝰ nobilis curie eiꝰ christianitatis.
Uideris plane quonā pacto dn̄a castitas ꝯq̄ritur
Uerecūdia / timor ⁊ dn̄a rō mgr̄a mea dolore affi-
ciuntᷣ: breuiter oē ꝯsiliū ⁊ nobilis ꝟtutū militia (vi
deris in eaꝝ gestu) indignantᷣ vehementer. Et q̄re
nō? qm̄ dicetis q; autor h̄ nō loq̄tᷣ / sed alij q̄ ab eo h̄
introducuntᷣ. Defensio hec exigua nimis est ꝓ tā
grādi crimie. Quero em̄ si q̄s regis frācie noīaret
aduersariꝰ / ⁊ sub noīe tali ⁊ vti talis illi bellū infer
ret: nomē hoc defenderet ne eum ne ꝓditor esset ⁊
a morte: ita esse nequaꝗ̄ affirmaretis. Si in perso
na alicuius heretici aut saraceni / immo ꝟo diabo
v li q̄spiam scribit aut seminat ꝯtra christianitatem
errores / excusabitur ne? Als quidam illud facere

tentauerat / sed mox ꝑ quendam ecclesie Parrhy-
sieñ. cancellariū in plena aula epī ⁊ auditorio re-
uocare ⁊ erratum suum corrigere compellebatur.
Non obstante q; loqueretᷣ coram doctis intelli-
gentibus q̄si aut: loquor vt iudeus: reuocabis inq̄t
cācellariꝰ vt christianꝰ. Si q̄sꝗ̄ libellos scribit dif
famatorios aut famosos de ꝑsona aliqua siue exi-
gui statꝰ / siue nō / siue male aut illegitime nata ⁊ ꝑ
introductas ꝑsonas ius censet talem castigādum
esse atq; infamē. Quid ḡ dicere debebunt leges: ⁊
tu dn̄a iusticia non de vno libello solū / verum de
grandi volumine oībus infamationibꝰ resꝑso at-
q; referto: non ꝯtra holes modo / sed ⁊ ꝯtra deum ⁊
ꝯtra sctōs ⁊ sctās q̄ amore ꝓsequuntᷣ ꝟtutes. Dic
mihi: esset ne audiendus aliq̄s qui diceret ꝑncipi
aut alicui ex magnatibꝰ: certe dn̄e dico vobis in ꝑ
sona vnius zelotipia aut vetule aut ꝑ somniū mu-
lierē vestrā esse flagitiosissimā ⁊ dirumpe ac solue
re mātrimoniū. Cauete diligenter / nec in vllo illi cō-
fidatis: ⁊ filiabus vestris q̄ vsq; adeo pulchre sunt
⁊ succi plene / ꝯsulo vt mox se ꝓmis opi tradāt car
nali / ⁊ vnicuiq; se viro ꝓstituat qui gratum illis ꝑ
ciū largiatᷣ. Dicite amici charissimi: estis ne adeo
effrones ⁊ imperiti vt iudicaretis huiuscemodi
hominē non esse puniendū / sed sustinendū / audien x
dū ⁊ excusandū? Et multo amplius si ꝑter ꝟba li-
bellos etiam transmitteret aut imagines ⁊ pictu-
ras. Preterea quod est peius / aut christianū cleri-
cū in ꝑsona saraceni ꝑdicare ꝯtra fidem / aut q; ad
duceret saracenū loquētē vel scribentē? Nunꝗ̄ tñ
secūdū toleraretᷣ opprobriū / nihilominꝰ peiꝰ est ꝑ-
mū / factū. s. christiani: q̄nto clandestinꝰ inimicus
magis est nociuus ꝗ̄ apertus: eo q; citius ⁊ facilius
recipitᷣ / auditᷣ / ⁊ illi fides adhibetᷣ. Dabo venenuꝫ
in melle absconditū. Aliq̄s moritᷣ / sum ne excusa-
tus? Feriā osculādo / occidam amplexādo: ero ne
liber? Dicam publice alicui deuote ꝑsone: certe in
uidi ⁊ qui vos oderūt / dicūt vos esse hypocritam ⁊
palliatū / latronē ⁊ homicidā. Et se offerūt ad hoc
ꝓbandū: excusabor ne de infamia hac? Dissolutꝰ y
aliquis ⁊ malus faciet ac dicet oēm lubricitatē q̄
inueniri potest inter virum ⁊ mulierem coram pu-
ella aliqua innocēte / dicēdo non sic agas / quemad
modū nos cernis agere sic ⁊ sic: ꝯsydera bene / ex-
cusabitᷣ ne? Certe nō: q2 castitas / fama / oculus ⁊ fi-
des / non patiuntᷣ ludū aut iocū: nimis em̄ faciles
sunt lesionis ⁊ corruptionis. Sed intelligo quid
adinuicē murmuretis quod vnus vestrum ꝑus al-
legauit Salomonē scꝫ ⁊ Dauidem sic fecisse. Hec
est magna temeritas nimis vt excusetᷣ fatuus ali-
q̄s amator / accusare deū ⁊ sctōs eius / eos in accu-
sationē ducēdo: immo hoc fieri non ꝑt. Uellē stul-
tum hūc amatorē non fuisse vsum his ꝑsonis nisi
vt sctā vtitᷣ scriptura reprobādo. s. malū: ⁊ taliter vt
vnusq̄sq; ꝑcepissꝫ detestationē mali / ⁊ boni appro-
bationē: ⁊ (qd̄ ꝑcipuū est) vt oīa hec fierēt sine leui
tatis excessu: sed non omne videtᷣ esse dictū in ꝑso-
na: oīe videtᷣ tam verum sicut euangeliū: ⁊ spẽali-
ter stultis ⁊ vitiosis amatoribus ad quos loquitur
Et (qd̄ doleo) citius inflammat ad luxuriā etiā cū
eam videtᷣ reprobare: veꝝ casti si dignaretᷣ ipiꝰ li-

bꝛo operā dare/audire eū/aut legere: peiores hinc essent futuri. Dicūt doctores cantica Salomonis ꝙuis bene in se sobꝛia sint/olim legi nō fuisse solita: nisi ab his qui triginta nati essent ānos aut supꝛa: ne vllā inde sumerent impurā carnalitatē. Juniores ergo homines vitiosi ⁊ instabiles qd in tali facient libꝛo. s. in tali igne magis inflāmante ꝙ ignis grecus/aut ꝙ vitrea fornax. Ad ignem charibores ad ignem. Tollite oīa queso tollite: fugite oēs/saluate vos/⁊ conseruate vos ⁊ filios vestros
Z sapienter. Non est melius remediū: qui nō vitat periculū/incidet l illud/⁊ capiet̄ veluti rattus aut glis lardo/⁊ lupus in fouea lupina: aut papilio ab igne candele ꝓpter suam claritatem: vel fatui ⁊ pueri a micantibus gladijs aut incensis carbonibus ꝓpter eoꝝ pulchꝛitudinē: si quis talia eis nō aufert. Si dicatis in libꝛo hoc multa esse bona: sunt ne q̄so ꝓpterea mala in eo deleta? Ignis est periculosioꝛ. Hamus nocet pisci si coopertus sit esca. Gladiꝰ vnctus melle ferit ne minus? nō. Sed preterea defecerunt ne alicubi pure ⁊ bone doctrine absq̧ mixtione mali seminis? Nec necessariū fuit bonū aliqꝺ inuoluto malo seruare/chare tenere ⁊ laudare? Dico ꝙ Mahumetꝰ maxima malicia miscuit nostre fidei chꝛistiane veritates suis imundis erroribus. Quare? ad alliciendos citius chꝛistianos ad legē suā/⁊ ad coopiendas temeritates suas: nonne diabolus multas qn̄ꝙ dicit veritates ꝑ demoniacos/ꝑ incantatores/ꝑ magicos/⁊ etiam per hereticos? sed hoc est vt latentius fallat. Doctrina enī mala eo peioꝛ est quo plus boni cōtinet. Mihi credite: nō mihi/sed apostolo sancto Paulo/Senece ⁊ experientie: ꝙ mala colloquia ⁊ scripture corrumpunt bonos mores: ⁊ faciunt pctā absq̧ verecundia ꝑpetrari: omneꝗ auferunt pudorē qui est i iuuenibus ꝑcipuus ⁊ pꝛincipalis eoꝝ custos: olim conditionū bonaꝝ ipoꝝ iuuenū cōtra vniuersa mala: ꝑsona iuuenis expers verecundie/ꝓrsus est ꝑdita. Cur? nam Ouidius vir vtiq̧ doctus ac ingeniosissimus poeta/missus fuit in exiliū ꝑpetuū. Ipsemet testis est hoc ei accidisse ꝓpter miserabilē suā artē amandi: quā tēpoꝛibus Octauiani impatoꝛis scri-
A pserat: ꝙuis edidisset ex aduerso aliū de remedio amoꝛis libꝛū. Ouidius bene nouisset loq̄ per somnia aut ꝑsonas si ꝑ hoc excusari potuisset. O deus o sancti ⁊ sancte: o deuota chꝛistiane religiōis curia: o ꝑsentis tēpoꝛis mores. Inter paganos paganus iudex ⁊ incredulus paganū cōdemnat: qui doctrinā scribit que ad fatuū alliciebat amorem: ⁊ iter chꝛistianos ⁊ ꝑ chꝛistianos tale aut peius opꝰ sustinet̄/laudatur/defendit̄. Reuera nequaꝙ satis rei huius indignitatē ⁊ horrorē exprimere possū verba me deficiunt in eius reprobatiōe. Q, autē opus tale Ouidij peius sit ope manifesto/liq̄t: ars enī amandi quam scripsit Ouidius/non solū in dicto Romantij continet̄ libꝛo: sed translati sunt/ aggregati/⁊ vi quadam tracti absq̧ pꝛoposito vllo cōplures alij libꝛi/tum Ouidij/tum alioꝛum qui non sunt minus honesti ⁊ periculosi: vt sunt dicta Eligij/⁊ Petri arbellart/Juuenalis: ⁊ fabelle ficte omnino ad peruersum hunc finē de Marte ⁊ Venere/Vulcano et Pigmalione/de Adone alijsq̧. Ouidius expꝛesse pꝛotestat̄ se non velle loqui de bonis matronis et dominabus matrimonio coniunctis: nec de illis que licite amari non possent.
Libervester an ne sic faciat? Repꝛehendit oēs: B
vilipendit omnes: contemnit omnes sine vlla exceptione: saltē postꝙ se chꝛistianū faciebat: et de rebus loquebat̄ interdū celestibus: quare non demebat gloꝛiosas et sanctas puellas/aliosq̧ innumeros: qui vsq̧ ad durissima toꝛmenta crudelemꝙ moꝛtē/castitatem in coꝛdis eoꝛū templo seruauerunt. Quare non exhibet eam reuerentiam sancte sanctarū/sed nō: erat enī fatuus amatoꝛ: ideo non curabat queꝗ excipere: vt maioꝛē omnibus se pꝛosternendi daret audaciā: nec hoc melius poterat complere/ꝙ vt per eū mulieres intelligerent omnes esse tales: nec sese seruare posse quin illud agant: necessitas non habet legem. O qualis doctrina: non quidē doctrina/sed blasphemia et heresis. Hoc pacto demonstrat iuniores homines nec firmos esse nec stabiles in religionibus: q̄ falsa est doctrina et contra experientiā. Sed si quis immoꝛari vellet: omnia taxare et repꝛehendere q̄ male in hoc libꝛo ponuntur: potius dies deficeret ꝙ querela: et posset etiam foꝛsitan nimia particularitas magis bonis nocere moꝛibus ꝙ pꝛodesse: incidere possem in hoc vitium quod repꝛehendo. Rescindam igitur verba mea: et dumtaxat dicā de articulis in supplicatione domine castitatis per conscientiā poꝛrecta contentis: ⁊ iamiam me liberatā sentio de facilioꝛibus articulis. Ideo tempus est vt ad grauioꝛes et inexcusabilioꝛes descendā. Res ardua est domina iusticia: cōsilium tuū attentum sit ad hos audiendos articulos/ad festinanter pꝛouidendū. Certe in dicto li- C
bꝛo (si liber appellari mereatur) conuenienter et apte locū habet cōmune dicteriū: i cauda iacet venenū. Irrisio Horacij hic locū habet de pictoꝛe pulcherrimā feminā in capite pingente/et desinētem in piscem. Tales dicūtur esse Harpyie: q̄ vultum gerunt virgineum: ventres vero et reliquas partes immūdissimas. Heu qualis immūdicia illic est posita et accumulata? que blasphemie? qꝰ se ibi seminando sparsit diabolus? habere modo verba de deo/de paradiso/de dulci agno et castissimo/de pulchꝛo fonticulo et puteo in persona autoꝛis subito et citissime recensere dissolutissimā vitā suam: quam perpetrando nullus est tam inhonestus quin ruboꝛe suffunderet̄ et verecundia: hoꝛtari vt omnes feminei sexus siue coꝛrupte siue virgines sese dedant et tradant: vt de quolibet viro ⁊c. experiant̄. Et (que ē summa mali) asserit res tales sanctas/et opera sacra atq̧ veneranda: dicere potius debuit execrabilia damnanda et detestabilia? O qd hic sū dictura? pꝛocul dubio abominatio est magna dumtaxat hec in animo voluere atq̧ meditari. Os meū non contaminabit̄ amplioꝛa dicendo: nec aures vestre sancte grauabunt̄: nec curia hec inficietur audiendo. Oꝛo nihilomi- D
nus vos/ne vllum cause mee fiat pꝛeiudiciū. Et si verū est quod dicit sanctus Augustinus: et vtiq̧

verū est/ꝙ minus malū non est spernere sanctum
dei verbum ꝙ corpus Jesu christi. Nec minus ir
reuerētie sic loquendo deo fecit/res vilissimas in
ter diuina verba et consecrata miscendo/ꝙ si pre-
ciosissimū corpus dñi nostri Jesu christi añ por-
cos proiecisset/aut in vel supra fimū. Cogitate q̄
lis temeritas/ꝙ despectibile facinus/ꝛ q̄lis hor-
ror. Non peius egisset ꝑiciendo euangeliorū te-
xtū aut crucifixi imaginē in lutū magnū/ immun-
dū et profundū. Dicit Aristoteles vt recitat Se-
neca: ꝙ nunꝗ se tenendū est reuerētius ꝛ honesti
us/ꝙ cū sermo de deo habeat. Et est hic ꝑicere si
mul ad immundū quoddam lutū et fetidū precio
sum lapidē et sanctū/ christiane veritatis de deo
loquentis. Hic argumentari libet: aut credebat
id quod de paradiso dicebat/sicut opinor. Hem
quare ergo nō id meditabat quod credebat: si nō
credebat: falsus erat hereticus ꝛ fictus. Sic cū ar
guo de dissoluta vita de qua gloriat ꝛ se iactat. Ul
tenus dicerē/nisi esset quod aliqualiter meli⁹ sal-
uari potest. Dicerē quomodo in ꝑsona modo na-
ture/modo geniȷ: ſm ꝙ ꝓposuit et verꝫ est/ hortat
ꝛ ꝑcipit sine differētia omni vti carnalitate: et cun-
ctos maledicit homines qui ea nō vtunt: neqꝫ de
matrimonio mentio fiet: quod nihilomin⁹ per na
turā est ordinatū. Nulla erit sobrietas loquendi ꝛ
se seruandi: custodit ꝛ ꝑmittit paradisum omnib⁹
E his qui ita facturi sunt. Fatuus igitur esset qui il-
li nō crederet: qui illam nō imitaret doctrinā: qui
eā non vndiqꝫ decantat. Uerū est hanc fictionem
poeticā corrupte extractā fuisse ex Alani magni li
bro: quē de planctu nature scripsit. Quia etiā ma
xima pars illius quod fatuus noster amator facit
est quasi solū translatio dictorū aliorum autorū.
Hoc probe scio: humilis erat qui mutuari digna
bat a vicinis suis: et se varijs muniuit plumis: vt
de cornicula fabule referunt. Sed hoc parum me
mouet: reuertor ad Alanū et dico: ꝙ ꝑ nullā ꝑsonā
cūvnꝗ tali modo locutū fuisse: hoc em̄ immerito
fecisset: duntaxat execrat ꝛ reprobat vitia ꝯtra natu
rā: ꝛ bono quidē iure: hoc idē facio ego. Maledi-
cti sint hi q̄ nō abstinebūt: ꝛ iusticia illos exurat:
sed hoc nō est vt hortet ad peccatū q̄ecūqꝫ vt ali-
F ud euitet pctm̄. Stulta esset chirurgia velle vnuꝫ
vulnus aut plagam ꝑ alterā curare/ ignē igni ex
tinguere. Qui aūt eius opera et temeritates excu-
sare studet/loquat. Pro te respōdeo dña natura
nunꝗ te ꝯsuluisse aut ꝑsuasisse peccatū: nec volu-
isse vt quispiā contra decē ageret ꝑcepta: q̄ tua qui
dē ꝑcepta nature ꝑcepta vocamus: qui secus dice
ret ꝛ cōtrariū/ erraret in fide: hoc est dicere: ꝙ ſm
ius naturale opus nature viri ꝛ mulieris ꝑter ma-
trimoniū peccatū nō esset. Dña iusticia diu locuta
sum: ꝛ id (bñ cōsydero) diu quidē quo ad tempus
sed breuissime quo ad forefacti ꝛ sceleris magni-
tudinē: Quis tu ꝛ sapientissimū ꝯsiliū tuū oīa bre-
ui capiatis sermone. Odio habeatis omnē turpē
immundiciā/ que scitis omnes leges et iura: mul-
toqꝫ prius hac de causa (que sine magna curiosita
te dicta est) verba fieri audistis. Scio em̄ cui loq̄r
corā quo et pro quo. Quod igit dictū est: suffice-
re quidē posset ad condemnandū dictū librꝫ et ad
excōmunicandū: sicuti factū est ò alijs/ q̄ fidei no
stre bonisqꝫ moribus damnū ꝛ detrimentū affer-
re videbant. Sicut apli fecerunt nouiter ꝯuersis.
Sicut ꝛ fecerūt veteres de cuiusdā poete libris/ q̄
Archilochus nolabat: non q̄n magna editi essent
arte ꝛ industria: sed qm̄ nocebāt plus bonis iuue
nū moribus/ꝙ eorū ꝓdessent ingenijs. Idē ꝑ oīa
hic videmus. Hic igit finē statuerē/ finēqꝫ dictis
imponerē: nisi ꝙ dña ratio sapiēs: sed bona mea
magistra mihi conuiuiū facit vlterius dicēdi q̄d
mirandū nō est. Magnus enim dependet honor
bñ ipsa manifestā rē hanc tutari posset: sed q̄r di-
cere cepi: ꝛ ita ei visum est me continuare sermo-
nē: faciā libenter ꝛ satis breuiter: multoqꝫ succin-
ctius ꝙ crimen ipsum expostularet. Si error hic
est irrōnabilis: o vos q̄ hic adestis ꝓ stulto amato
re/ q̄ rōni rabiē imponit. Nōne rabies est dicere/
loquendum esse nude /aperte et sine verecundia/
q̄ntūcūqꝫ inhonesta sint verba: ſm olm iudiciuꝫ B
etiā illorꝫ q̄ sine lege essent ꝛ sine verecūdia. Si er-
ror hic inquā nō fuisset iamdudū explosus ꝛ ꝑ an
tiquos phōs reprobatus: autor hic aut vos q̄ eū
defenditis/ immo vero accusatis: nō essetis tanto
pere vituperādi. Sed veritas est Tulliū ante Je-
su christi aduentū in suo de officijs libro/ et alios
phōs (interea quoqꝫ sanctos doctores/ vt modo
legere potestis ꝛ scire) hāc reprobasse stulticiā: im
mo ꝛ bona cōsuetudo (q̄ eq̄ualet nature) ipsaꝫ cō
temnit ꝛ despicit et aspernat. Quō ergo sustineri
potest/ vt dñe ratiōi talis adaptet ꝑsona: veluti si
hi q̄ sic nō faciūt/ insensati forēt ꝛ absqꝫ ratiōne: si
cut loquebat ratio: nō q̄dē sapiens/ sed stulte ꝛ in-
sulsa. Profecto hec persona melius spectasset ad
porcos aut canes ꝙ ad ratione: nec hoc dictū me
um impugnes. Nā pleriqꝫ priscorꝫ q̄ phi diceban
tur: appellati sunt canes seu canini/ ꝓpter infamē
hanc doctrinā. Nōne Cham maledict⁹ fuit et vi-
lis seruus? solummodo q̄r vidit secretas ꝛ obstru-
sas patris sui Noe ptes/ nō eas tegendo? Iste er
ror etiā error erat thurelupinorum/ sustinentiū ꝙ
esset status innocentie ꝛ summe ꝑfectionis in ter-
ra. Quomō res magis irrationabilis rationi po-
tuit imponi? Quomō maior audacia omnibus ir
rationabilib⁹ dari potuit/ꝙ vt sic ratio loq̄ret: ꝑ-
cipue cū inter loquendū res recitet allicientes/ et ad
oēm inclinātes leuitatē. Cōmittite cōmittite fili-
as vestras ꝛ pueros tali doctori: et si nō satis fue-
rint sapiētes: dingite eos ad scholas illius ratio-
nis: docete eos in omnibus malis/ si nō sufficien-
ter ꝑ seipsos inuenire queant: eos verberib⁹ affici
te/ si nō loquant ſm ꝙ ratio ꝑcipit. Sed ꝑterea ex
eadē radice ꝛ motiuo ꝓbaret nude incedendū esse
et omnia facere vbiqꝫ et nude sine pudore. Credo
pudorē id sustinere debere ſm illius autoris posi-
tionē. Consydera etiā si quis sustineat hoc per vi-
cos. Experientia sumat/ quomō ratio defendet eū
quin acclametur/ allatret: et vilipendat. Si saltē
ratio locuta fuisset docto viro/ rerum naturas in-
telligenti: aut magno theologo qui nosceret/ꝙ si nō
esset peccatū originale: nihil nobis ad verecūdiā

J imputaret: haberet excusationē talē qualē allega
re posset Eue et Ade nuditatē: q̄uis nō sit simile p
statu Inocentie et nostro: talis enī est differentia et
cōparatio sicuti de sano ad infirmū: vinū qd non
noceret sano/insensatū reddet eū qui febribus cō-
tremiscat. Sic ē q̄ videre aut audire carnales act⁹
et p̄cipue f̄m p̄sentez statū peccatores aspicientes
aut audientes ad turpissima movēt desyderia: s₃ p
innocētie statu nō sic accidisset. Hoc omnino appa
ret: quoniā ante peccatū adam et eua positi erāt si-
ne verecundia: postea peccauerūt/et mox se abscon
derunt: et magna cū verecundia operuerūt: nec op⁹
est querere quare vnus loquendi modus pon⁹ p-
hibitus sit q̄ alter/quādo dicit vna et eadē res hic
et illic: nō cōuenit vt quis imoret causam naturalez
reddendo: experientia satis declarat: est enī pp̄ter
fantasiam q̄ plus movet. Et fantasia ea est/q̄ totū
parit desyderiū. Inde est q̄ dn̄a ociositas ianitrix
est fatui amoris. Nō enī repperit imaginationem
ac fantasiā hominis occupatā. Ideo q₃ carnalia hu
iusmodi ei desyderia immittit: quocirca non est re-
mediū efficaci⁹ q̄ sese in bono aliquo negocio oc
cupare. Hinc ori q̄ p̄sona aliqua melācholica/in
firma et debilis cōplexionis: interdū ardentius de
carnalitate temptabit q̄ persona incolumis/sana et
sanguinea: q̄ tam spurcas suggestiones facile vin
K cit ridendo atq₃ iocando. Et omne id ex fantasia p
cedit. Quid mirū si ignis cinere coopertus non tā
cito cōburat/q̄ si nudus sentiret. Jndem est de re
bus carnalibus nude dictis aut inspectis. Sed su
mo p̄positū meū et dico: q̄ si p̄sona rōnis sapienti
et maturo viro locuta fuisset aliquid esset: sed non/
imo loquit stulto amatori. Et hic male seruabat
autor nostre regulas palestre. Regula rhetorico
rū est vt is qui loquit/cōsyderet cui loquat/et quo
tēpore loquat. Et non solū hic defectus est: sed in
pluribus alijs locis attribuit p̄sone que loquit id
quod ad eūmet spectat. Ut si introducat naturam
de paradiso loquentē: et de fidei nostre mysterijs: et
venerē per carnē dei iurantē. Sed illud nihilipen
do: q̄uis error sit in illo/quē nōnulli vsq₃adeo sup
oēs alios q̄ fere vnq̄ fuerūt imitari velint. Nimiū
tristor pp̄ter dn̄am rōnem et pp̄ter castitatē: de h
q̄ p sapientē rōnem fatuo amatori dici voluit talēs
ineptias quas prius Cupido (qui deus dicit amo
ris) defenderat oīa verba turpia/obscena et immū
da/omniaq₃ mulier₃ vituperia: ac si Cupido casti-
or esset et rōnabilior q̄ dn̄a ratio et castitas. O de⁹
erro: nō fuit idem autor: sed fuit ille a p̄ncipio cu-
ius est autor de quo loquor. Edificauit enī omne
opus suū: dudū fundamēta iacta fuerant p primū
et pp̄ria manu sua atq₃ materia: nō mēdicādo hic
et illic: et nō aggregando talem turpitudinē lim et si
L mi multū fetidi: sicut ponitur i hoc opere. Nescio
si successor eum honorare opinabatur: et si id credi
dit/p̄fecto decept⁹ est. Nam initio qd forsitan sa-
tis admitteret f̄m factū suū: etiā inter christianos
adiungit turpissimū finē et mediū irrōnabile cōtra
rōnem. Quē q̄dem finē et media infideles in repu-
blica eorum (vt prius dixi) Octauianus et philoso
phi nunq̄ pati potuerunt neq₃ sustinere. Scit etiā
doctores correxerunt dicta sua et emendarunt: q̄-
uis non sint false hic et alibi. Concludo igitur cō
ram te domina iusticia/ et nobili curia tua canō-
nica: q̄ prouisio poni debet per arestō nulla par-
te contradicente. In hoc defectu nihil concludo
contra personaz autoris. Hoc enī deo conuenit.
Sed de errore qui magnus est/nimiū loquor: quo
modo nimis magnum errorem/ostendi superius:
et succinctim repero valde magnuz in occasioni-
bus errorū/in blasphemijs/in veneficijs doctrinis
in destructionib⁹ et desolationibus pauperū ani
marū christianorū in illicita p̄ditione temporis:
quod vsq₃adeo preciosum est in preiudiciū casti-
tatis/in dissipationē fidelitatis extra matrimoni-
um et intra/ in expulsionē timoris et verecundie/
in diffamationē rationis/ in maximam inhono-
rationem tui domina iusticia canonica/legū tua-
rum et iuriū: totiusq₃ huius religiose curie totius
christianitatis: immo vero omniū vestrū et malo
rum qui hinc peiores efficiūtur. Auferat ergo li- M
ber talis: et extermine t absq₃ vllo vsu i futur₃: spe-
cialiter autem in his partibus in quibus vtit per
sonis infamibus et prohibitis: sicut vetula dam-
nata que iudicari debet ad supplicium pillorij: et
venere: hoc est luxuria: que est peccatū mortale: et
fatuo amore qui non ad placitum suū stulticias ex
ercere debet: permitti ei maior contrarietas fieri
non posset: nec ipsum magis odio habere. Hec
ergo petitiō mea deo placens: et tibi domine iu-
sticie rationabilis toti curie tue accepta et fatuis
amatoribus (quantumcunq₃ modo reclament) vti
lissima et amabilis. Et postq̄ sanati fuerint/pla-
cidissima et delectabilis. Et ne quis q̄ existimet aut
conqueratur me aliud accusare q̄ vicio/et nō per
sonas ipsas: facio nomine castitatis et conscien-
tie talem petitionē et conclusionē contra omnes
picturas aut scripturas/aut dicta ad lubricitatez
mouentia. Nimis enim de se nostra inclinata est
fragilitas absq₃ vlteriori inflāmatione et prostra
tione in profundū vitiorum longe a virtutibus et
deo: qui est gloria nostra/amor noster/ nostra sa-
las/iocunditas et felicitas. Eloquentia suam fi-
nierat orationem: cū perciperē horam in qua cor
meum ad pristinū reuolabat statum: et nil audien
do sententie apud meipsum: fui in Bibliotheca
mea vesperi Anno gratie Millesimo quadrin-
gentesimo secundo. xviij. Maij. Ibi aliam reperi
materiā ad cor meū occupandū: ne amodo vsq₃-
adeo vagū esset: Et fuit materia de benedicta tri
nitate in vnitate diuina et simplici. Deinde de sa
cramento sancto altaris.

¶ Operep̄ciū esse quosdā acutos poetar₃ inter
pretes hui⁹ opusculi lectione abstrahi ab elucida
tione lmūdor₃ poetar₃/Ouidij/Propercij/Catul-
li/Juuenalis/et reliquor₃ similiū: sed poti⁹ ad glo
riā dei/ad honorē matris sue/ad animarū salutē/
ad fideliū eruditionē/ad christiane religionis in-
crementū p̄uocari/ad interp̄tādos poetas et ora-
tores: i q̄b⁹ nihil spurcū/nihil imundū. Senecam
inquā/Prudentiū/Alcimū/Baptistā mātuanū/et
cor₃ siles in bonis morib⁹ atq₃ sancta doctrina.

Quinq3 conclusiones

mgri Joā. gerson. sup ludo stultoꝝ cōit fieri solito

R 

Niaduertantur sub scpte ɔclusiones vere atq3 sufficiēter examinate/ad exterminādos magnos et detestabiles abusus: q̄ p regnū Frācie i diuersis fiūt ecclesijs ꝛ abbatijs monachoꝝ ꝛ monialiū stultoꝝ festū (vt ipi vocāt) celebrādo: vbi abominabiles fiūt inordinationes ꝛ insolētie: q̄ satis cognosci pñt absq3 hoc vt pprijs describant nolbus. Holbus eñi aliq̄d honestatis p̄ se ferētib⁹/indecens est ꝛ magn⁹ horror talia recitare/aut dūtaxat audire. Hec eñi i solētie nō dicerent coqs i eoꝝ culina/absq3 dedecore aut rephēsione q̄ ibi fiūt i eccl̃ia sctā/i loco orōnis/in p̄sentia sancti sacri altaris/dū diuinū cantat seruitiū/toto pplo christiano spectāte/ꝛ interdū iudeis. Hec aūt p eos fiunt q̄ ordinati sunt ad diuina honorāda. Fiūt inquā publice et occulte vnusquisq3 satis scire potest.

Prima conclusio.

¶ Asserere aut sustinere q̄ p lōgū vsū vł sub vmbra iocoꝝ aut alit̄ sit res pmissibil' aut approbata fieri hmōi ludos stultoꝝ cū istis inordinatōibus qb⁹ fieri cernunt i sctā eccl̃ia: error ē in fide nostra/ ꝛ i christianā religiōz blasphemia Et adhuc pei⁹ est dicere: festū h̄ adeo approbatū esse sicut festum ɔceptiōis v̄ginis marie: qᵒ paulo añ asseruit q̄dā in vrbe altisiodorēsi: s̄m q̄ dicit ꝛ narrari solet.

Secunda conclusio.

¶ Possēt ꝛ deberēt ɔdēnari (vt heretici/blasphemi ꝛ dātes manifesta scādala ɔtra fidē nr̃az: ꝛ vt inseqūtes erroꝝ/idolatraꝝ aut saracenoꝝ) hi q̄ talr dicere vellēt et ptinaciter defendere absq3 reuocatiōe aut correctiōe. Et si reuocare vellēt aut emēdari: pnia aspa ꝛ dura eis i poni d3 p alioꝝ emēdatione: ꝛ alaꝝ illoꝝ q̄ talia ppetrarūt saluatione.

D

Tertia conclusio.

¶ Viso ac ɔsyderato q̄ multi p̄lati noluerūt/aut fortassis nō potuerūt hacten⁹ talib⁹ isolētijs ꝛ fidei nr̃e irrisiōib⁹ finē iponere: aut ppt̄ capłoꝝ vł aliarū eccl̃iaꝝ exēptiōes: aut ob malū maioꝝ ignauia ꝛ negligētia nimis irradicatū: aut ob aliam q̄uis cām q̄ eos excusat minime: Rex i p̄mis ꝛ alij christiani p̄ncipes pñt rōnabilr/sctē iusteq3 d̄ remedio puidere p edictū ac phibitiōz gñalē/atq3 p coactiōnē rebelliū ꝛ iobediētiū. Et appere posset eos obligari ad illd̄ exeq̄ndū/veluti sctē eccl̃ie ptectores.

Quarta conclusio.

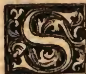
¶ Ponere remediū ɔtra p̄fatos abusus esset op⁹ in se maioris acceptatiōis ꝛ laudis corā deo: q̄ nō nullas i magno numero fundare ecclesias: aut facere largas elemosynas argēto: absq3 hoc vt puisio ad hoc adhiberet. Honor eñi christiane religionis melius ɔseruaret ꝛ exaltaret.

Quinta conclusio.

¶ Scilꝫ ter impedire ɔuenientē puisionē supradictis malis/esset mortaliter peccare: et se suspectū reddere: se malū esse christianū/ꝛ p̄fidū paganoꝝ filiū. Omne hoc pbaret p sanctā scripturā et doctores: mala talia ꝛ abominabilia festa expressere prebendentes sicut idolatrias et maledictas vanitates. Et si aliquis dicat/ibi dūtaxat ludū esse ꝛ recreationē. Audi respōsum breue puulgatū prouerbiū verissimū et obseruandū. Nō iocari debet quecūq3 ala cū fide/oculo et bona fama: nec ledatur vllo fides/oculus aut fama ludo. Gratie/laus ꝛ bñdictio sit omnibus illis qui remediū ponere nitent vnusquisq3 s̄m vires suas.

Exhortatio facta ad

ducē Biturie Anno dñi. M. cccc. xiij. vt solēnizet festū scī Joseph v̄ginalis spōsi beate Marie.

 P

Sepenumero et frequēter ɔsyderādo excellentiā et dignitatē sancti Joseph filij Dauid legitimi et virginalis sponsi pudice virginis sancte Marie dñe nostre s̄m euāgelij testimoniū: ꝛ meditādo qñ ꝛ quō sepi⁹ memoraret/honoraret ꝛ celebraret i sancta ecclesia sctm̄ hoc ꝛ sacratū matrimoniū. Venit paulo añ ad dicte ɔsyderationis mee oculos (sic eñi deū redi voluisse) q̄ tu nobilissime/potēs ꝛ christianissime p̄nceps regis filius ꝛ regis auūculus bituricēsis dñs: is esses inter ceteros dños (absq3 adulatione loquor) q̄ posses ꝛ velles pmouere/exaltare et exeq̄ negociū hoc vsq3 adeo dignū/honorabile/p̄ciosum/sctm̄ religiosum. Cause ꝛ rōnes ad id me mouētes/satis cognite sunt vbiq3: ppter deuotionē quā habes ornādi tam copiose auro et p̄ciosis lapidib⁹ sctōꝝ reliq̄as: ꝛ eas donādi ad multas ꝛ diuersas ecclesias/cū vestimētis ꝛ ornamētis p̄ciosissimis magniq3 valoris. Quid fundatiōes ꝛ dotationes tuas varijs in locis factas memorabimus ad diuinū augmentandū seruitiū: tum in bona ciuitate sua Bituricensi excellentius q̄ alijs in locis. Et p̄sertim videmus in solennissima eccl̃ia nostre dñe pari hysiēsi te caput scī Philippi dedisse: adeo p̄ciose vndequaq3 contextū: vt me late at vbinā gentiū sibi posset repiri. Et interea paulo ante aliud reliquiaꝝ dedisti receptaculū dignissimū ꝛ p̄ciosissimū: in quo multe ɔtinent reliquie. Cōspiciunt oculi i illa eccl̃ia pulchra organa q̄ ex tuo sunt dono. Conspiciunt cappe/casule/dalmatice/ꝛ tales ecclesie habit⁹/fere oēs aureo filo formati. Cōspicit maxima ps vere crucis p̄ciosissime circūsepta. Cōspicit osculū quoddā pacis aureū et alia talia ornamēta plurima: q̄ ola tua donauit liberalitas. Ad recognoscēdā autē religiosam tuam magnificentiā: humiles tui capellani ꝛ oratores/decanus et canonici ecclesie illius Parrhysiensis: instituerunt ppetuo/anno quolibet/qua

Q tuor solēnia seruitia in q̄tuor temporibus. Cū er-
go sic sit o nobilissime et christianissime p̄nceps/
s'm q̄ in alijs locis declaraui: vt cōmemoratio et
memoria matrimonij sancti ꝛ sacrati dn̄e nostre ꝛ
Joseph conuenientissime fieri possit die Jouis
quatuor tempoꝝ ante natiuitatē dn̄i cantādo euā
geliū hoc: Exurgēs autē ioseph a somno ꝛc̄. Aut
die Mercurij valde solēniter euāgeliū illud: Mis
sus est angelus ꝛc̄. Et Veneris hoc euangelium:
Exurgens autē Maria ꝛc̄. In memoriā mihi ve-
nit (sic deus voluit vt religiose credo) hanc rē de-
uote tue magnificentie denūciare: vt sublime con
syderares mysteriū supradictū: q̄d fuit de v̄ginali
piugio scti Joseph ꝛ dn̄e nostre. Et q̄d seruitiū ti-
bi illo die fieri pcessum in ecclesia eius Parrhysi
ensi: in qua anuli sunt piugij dn̄e nostre ꝛ eius cin
ctura: fieret solēniter l dignā cōmemorationē san-
cti matrimonij iusti Joseph ꝛ dn̄e nostre: s'm mo
dū cuiusdam seruitij q̄d mō compositū est: q̄d fieri
posset nō impediēdo seruitiū p̄ncipale ecclesie si-
ne vana supstitione ꝛ fatua p̄sūptione. Significo
igit̄ tibi fiducialiter nobilissime et deuote p̄nceps
s'm exiguū sensum meū te hortando p magnā illā
gratiā quā deus tibi cōtulit post regenerationē ꝛ
sanctū baptismatis fontē/ vsq̧ in hodiernū diem
humillime supplicādo: q̄ a deo abūdātissima do-
na acceperis nature ꝛ fortune. Alia quoq̧ bona tā
corpalia tā spūalia: et in p̄mis in mutatione taliū
et tam grandiū aduersitatū/ in talē exaltationē et
psperitatē: in qua dei gratia modo es constitut⁹.
Te etiā adhortor p virginē illā matrē puellam do
minā nostrā: quā sepenumero vt fama est/ in tuis
inuocasti necessitatibus/ periculis ꝛ infirmitatib⁹
nō certe frustra/ nec eius nō percipiendo auxiliū
et iuuamen. Ecquid mirū? Ipsa eīn ea est vt verū
fateat̄: que nunq̄ humane defuit creature/ ipsam
bono corde imploranti. Preterea te hortor p dul
cem illum et benignū puerū Jesum: qui in hoc sa
crato matrimonio domine nostre et sancti Joseph
nasci voluit et nutriri: et per ipsum iustū et sanctū
Joseph/ nobilissimūq̧ sancti Joānis baptiste cō
R sanguineū. Qui quidē Joannes valde a te colit̄
Per Joseph inquā q̄ virgo fuit: spōsus ꝛ custos
fidissimus virginū virginis/ ꝛ gubernator prefati
pueri Jesu: quē sepi⁹ hinc inde deferebat: sepi⁹ oscu
labat̄: et tractabat sepius familiarius q̄ q̄cūq̧ ali
us hō. Et sic te iuuēt ꝛ succurrāt in oīb⁹ necessi-
tatibus tuis: ꝛ in extremo negocio iudicij tui sepi-
us inuocata ac perita regina misericordie/ mater
gratie/ aduocata pctōꝝ: atq̧ honoratissimus et
amātissimus spōsus suus Joseph erga benignissi
mū Jesum saluatorē nostrū et iudicē: qui digna-
bat̄ eoꝝ appellari filius: eisq̧ subijci et illis serui-
re. Velis nobilissime ꝛ deuote princeps: velis rei
huic tibi quidē facillime superintendere religiose.
Hoc eīn magni meriti erga deum erit/ magni ho
noris sancte ecclesie/ magne deuotiōis ꝛ pulchri
exempli oīb⁹ deuotis psonis/ ꝛ gloriose memo
rie/ ac fame tue magnificentie. Grati⁹ fere sepul-
chrū vt mihi videt̄: aut obitū magis placētē deo
facere nō posses aut fundare. Sume igitur dn̄e: ꝛ
pcilia tibi tandē hoc faciens/ peculiarē tuū protecto
rem/ amicū bonū/ intercessorē potentē sanctū Jo
seph erga dominā nostrā ꝛ filiū suū Jesum: vt p-
uenias de mortali hac ꝛ breui peregrinatione ad
pennis glorie ciuitatē: Amen. ¶ Scriptū Anno
gratie. M.ccccxiij. die sancti Clemētis pape: cui
successit magn⁹ tuus ꝛ bonus amic⁹ sancte memo
rie papa Clemēs septim⁹: q̄ vt digna fide reuela-
tione cognoui: in veneratione ꝛ deuotione singu
lari habebat sctm̄ Joseph: sicut etiam nostri tpis
multi magne sciētie ꝛ pbitatis habēt ꝛ habuerūt
quēadmodū cardinalis cameracēsis p̄ceptor me⁹:
et bone memorie frater Petrus burgūdio celesti
nus. Cui vt dicere solitus erat/ singularis erat pa-
tronus ꝛ refugiū: cui⁹ sepius expertus fuerat auxili-
um in suis et alioꝝ necessitatibus tanq̄ p miracu-
lū. Et postremo magister Henric⁹ chicquot/ plu-
rimū famatus et antiqu⁹ in vniuersitate parrhysi
ensi clericus/ theologie doctor: paulo añ in obitu
suo/ ꝛ supma volūtate redditus: misit i ecclia car-
nothensi/ vt loco obitus sui dicta fiat cōmemora
tio scti Joseph in tali vt dicebā die. Eo eīn viuen
te sepius fueramus locuti: ꝛ oēs hi sup hac re scri
pserūt: scp̄ta quidē plena sciētie ꝛ deuotionis.

¶ Humilis tu⁹ capellan⁹ ꝛ orator Joānes
gerson cācellarius parrhysieñ. indignus.

¶ Domini Joānis gerson cōmendatio in festū
beati Joseph celebrandū: duci biturie aut bituri-
censi per eundē directa Finit.

Quedā deuote medi

tationes anime circa ascensionē dn̄i.

Q Uis pennas mi-
hi donabit et alas ad colum-
be similitudinē? ꝛ volabo atq̧
quiescā. Videte hic: deus me
us/ magister meus et sponsus
meus: quomō volat in altum
altius q̄ venti supra omnes nubes/ immo ꝑo vl-
tra omnes celos. Et ego misera anima desolata i
infimo moror infime hic in terra: quomō sequar
eū: relicta sum orphana: vidua sum sine confirma
tione: quis mihi tutor erit? Quis mihi psulet? Pa
ra te ad volandū/ ad amicū tuū sequendū: tristis
corde resume animū: renitere. Sed heu quo san-
ctarū cogitationū penne mee deuenerunt/ et due
ale mee? vna quidem boni desyderij: altera ꝑo de
uote spei? Sparse sunt hic et illic in diuersas par-
tes per euagationē cordis in terrenis curis in h
paruo quod supest: quod oīno eradicatū nō est.
Heu q̄d mihi pdest corrupte carnalitatis fetor: q̄
oīa deuorauit? Corpis mei onustas ꝛ graue ini-
quitatis mee pōdus me in terrā ꝛ imū detrahunt
adeo vt meipsam iuuare nō possum: nec resurge-
re quo pacto volarē? Maledicti sint pditores/ au
cupes/ mūdus/ caro ꝛ inimicus: q̄ tetenderunt laq̄
os/ gluten/ retia ꝛ muscipulas quocūq̧ ibam: siue
esset in pratis/ siue in campis/ siue in vrbe/ siue bi-
bēdo/ siue comedendo/ siue in lecto/ siue extra le-
ctū: male aūt mihi caui: ideo in laq̄os eoꝝ cecidi.

Et eo modo pessime ducor. O qualī miseria: nullū hoꝝ sentiebam impedimentoꝝ: opinabar libere surgere: tunc valde nimis percepi meā miseriā qualiter erā irretita. Postulo itaqꝫ nunc alas nouas: pennas quoqꝫ puras/mūdas et integras ad columbe similitudinē. Nolo cicade pennas quibus a terra eleuari non possem: et sunt penne hypocrisis. Nō curo falconis pēnas/ quibus inuenire nō possem requiē: sunt penne auaricie ⁊ rapine. Sed pennas peto columbe/pennas simplicitatis et deuote meditationis: tunc volabo et qescā.
t Ah nō possum deꝰ meꝰ/pr̄ meꝰ totiꝰ benignitatis succurre mihi: aut descende consolari et releuare miserā filiā tuā: aut mihi pennas concede et alas mediantibus quibus ad te volare queā in sublime ad locū vsqꝫ secretū habitationis tue in sanctis celis superius: vbi omniū deuotarū alarū esse debet conseruatio quo tu ascendisti: tu inquā qui fidus amicus es carū/totus pulcher/totus dulcis/totꝰ bonus/gloriosissimus sponsus. Quid dico misera? quid desydero? quid opto? Suꝫ ne digna statu illo/loco illo/illo honore? nō ꝑfecto: et hoc confiteor quidē. Sed dn̄e ⁊ totius cōsolationis pater misericors: pia mater tua mihi facultatem dat sic loquendi ⁊ desyderandi. Necessitas amarissima ad tuū me cōpellit amorē: amor ꝑsentie tue ꝗ ad te me gemere cogit ad pulchritudinē tuā: ad tuā societatē me impellit suspirare/conqueri ⁊ plorare: cū me solā desolatā video in presenti hoc exilio/in valle hac obscura ⁊ tenebrosa: in horribili hoc deserto om̄is aduersitatis/om̄is miserie ⁊ infelicitatis pleno. Quid mirū si meipām fugiendo elōgare velim? si extra mundū morari petā? ⁊ illic te expectare: q̄
v me saluare potes ⁊ liberare a timore/ et spūs mei paupertate: a mūdi tēpestate in quo est iniquitas atqꝫ cōtradictio/labor/iniusticia/vsura ⁊ dolositas vbiqꝫ. Tu ṽo o corpꝰ qd̄ amicꝰ meus esse solebas ꝑ tp̄s aliqd̄ nō me impediēdo quo minꝰ deū adirē sed eiusdē mecū eras ꝯsensus in via ⁊ dei seruitio. Mecū edebas dulces cibos deuotoꝝ fletuum ac ad deū gemituū. Mortē his opto q̄ tibi hoc intulerūt: falsis videlicet inimicis qui te incitāt vt aduersum me arma sumas/ac prelieris/ desoleris ⁊ rebelle sis. In hoc ꝙ mō carnales tuas petis voluptates ꝯtra voluntatē meā: ⁊ vagaris vndiqꝫ ꝑ occupationes vanas ⁊ inuisibiles/cōtradictionē meā neq̄q̄ audiēdo. Cōfederemur denuo: multo melius nobis in ea erat pace/q̄ i hac diuisione vecūda/q̄ in iurgio hoc ⁊ rixa magnope affligente. Tu sursū euolare nō potes/saltē ad ꝑsentiā vsqꝫ amici mei. Sed q̄so nō me turbes: patere vt pēnas recolligā sanctaꝝ cogitationū: et alas meas desyderij et bone spei patere vt eas mundē ⁊ expediā: aut rursū acquirā alias. Tunc accedā amicū
a meū: volabo/et secū requiescā. Deus meꝰ ⁊ sponsus meus ascēdit ad celos valde sublimiter/lete ⁊ gl'osissime: cū quo assūpti sunt oēs antiq̄ ꝓphete/ patriarche ⁊ alij iusti. Haud dubiū est q̄n angelorū ibi adesset societas: et videret oēs ignis purgatorij captiuos tūc fuisse redēptos: vt ad nouū gaudiū festi illius congrue admodū spectabat; queadmodū legit plures apparuisse in corpibus glorificatis: et ꝑsertim hos qui post passionē resurrexerunt. Et tu virgo dignissima/ quid in ea dicebas hora cū eū aspiceres ascendentē? Quid om̄es dicebant apl̄i ⁊ discipuli? Facile credi pōt cōplura dulcia fuisse suspiria/multos cōplāctus/ multa in eis filia solatia: imo multo maiora ad sursum secū volandū etiā corpaliter/si eius fuisset volūtas: faciebatis tn̄ qd̄ vobis possibile erat facere ⁊ concedere: vnusquisqꝫ vestruꝫ spm̄ misit ꝑ velocissimas contēplationis pennas/posteaq̄ corpꝰ/imo ꝑmanere necesse erat. Angeli sancti ⁊ archāgeli q̄le festū celebrarunt? qualē cecinerūt melodiā/ aspiciēdo hos oēs quos Jesus christꝰ ducebat sibi siles: hoc est/de hūano genere: neqꝫ dici pōt/ neqꝫ vt decet excogitari. Tunc apta fuit paradisi porta: q̄ olī hūano generi tanto clauso fuerat tp̄e. Celū prorsus nouo hoc aduētu resplēduit: queadmodū aer lucidus fit solis ꝑsentia absqꝫ nubibus. In isto sursū volatu nullū impedimentū fecerūt hūani generis inimici. O q̄ felix futura est ea aīa/ q̄ sic eos euadet. Dura nimis/horrenda nimis/⁊ nimis expauescēda est eorū obuiatio. Recitat ꝙ ꝑsona q̄dā deuota/posteaq̄ sancta visitasset loca/ vbi saluator noster Jesus christus fuerat corpaliter. Demū deuenit ad montē oliuarū: ⁊ illic locum adorauit in quo benedicti pedes Jesu christi fuerant et apparebant vestigia. Ubi amplius (ait deuota illa persona) domine te queraꝫ? nescio quo ampliꝰ eā nisi ad te volē. Tunc adeo mouit sancti desyderij alas/ꝙ anima corpus deserens volauit. Quis mihi dabit pennas tales et alas: ⁊ volabo atqꝫ requiescā? Sed heu posteaq̄ misera ego anima/orphana et vidua nō habeo hanc gratiā/hāc fortitudinē/⁊ facultatē istā volandi extra corpus meū cū dulci sponso meo/et vero cordis mei amico: faciā saltē ad exemplū dn̄e nostre ⁊ aploꝝ. Posteaq̄ x
eī ꝑ obedientiā montē ascendero oliueti/ montē cōpassionis mei et alioꝝ/ quē ꝑcepit Jesus adire: posteaq̄ secū bibero ⁊ comedero i sancti sacramēti altaris tabula. postq̄ exprobrauerit et arguerit incredulitatē meā: et me ꝓhibuerit ne ꝑ curiositatē de tēpore inquirā futuro: sed semꝑ meipām custodiā. Insuper postq̄ conspexero eū ascendentē y
in altū per claram nubē vere fidei: videro et audiero in similitudine hominū angelos albis vestitos: qui me facient certiorē de aduētu suo. Quid faciā? reuertar cū gaudio ad conscientiaꝫ: que debet esse ciuitas Hierusalē: vbi pax videri debet ⁊ inueniri/in monte fidei/monte contemplationis. Illic me includā in cenaculo charitatis lato ⁊ extenso. Quinqꝫ sensuū meorū occludam portas ob metū iudeorū: hoc est/omniū aduersarioꝝ: sedendo illic et orando. Expectabo donec induar virtute ex alto spiritussancti. Expectabo donec tam magnus fiat sonus: ꝙ ego ipe per sanctū timorē et surda auris mea aperiatur magno illo et ingenti sonitu. Expectabo donec ignē mittat adeo clarū/ viuū et ardentē: vt prorsus illuminer/ animer/ inflāmer et confirmer ꝯtra om̄ia mala: ⁊ in diuinis laudibus euadā optime ꝑditus sermone ⁊ lingua.

Quāto sancta aīa ascēdit in sublimitatem cordis sui p ꝯtēplationē: deus eū eleuat ſm ꝓpheticū dictū. Quāto enī plus aīa conat̄ ad deū accedere/ tanto ei maior apparet altior ꝛ incomꝓbensibilior: sed nō cōquerit̄ aīa/ vel potius incitat̄ ad ipm honorandū/ timendū/ ꝛ illi gratias agendū. Tanto enī deus magis cōprehendit̄ ꝛ plus cognoscit̄/ quāto experimentū maius sumit̄ ipm cōprehendēdi: aut oīno cognosci nō posse. Sicut abyssus sine termino mirabilē spectantib⁹ ꝓbet cognitionē: ꝛ qn̄to magis inspicit̄/ tanto minus eius videri pōt finis aut terminus. In hac eleuatiōe aīe de terra in altū p cōtemplationē: aīa oīa trahit ad seipā. Nihil enī tunc est qd aīa videat/ audiat/ sentiat/ gustet/ tanget/ odoret aut cogitet: qn oīa ad suam illa reperiat vtilitatē: ad suā in altū eleuationē: ad deū magis gustandū/ sentiendū ꝛ desyderādū. Per cōtrariū est de aīa q̄ scienter labit̄ ad terrā: qr de oībus suū facit damnū: oīa supra seipam accumulātur ꝛ coacernant̄: quo magis ipa cōfundat̄/ ꝛ a releuatione impediat̄. Humana creatura paruus est mundus: q̄ tot repletus est hoībus/ quot in ea sūt cogitationes/ affectiones/ cōsyderatiōes/ ꝛ velle diuersa. Jesus christus igit̄ ascendit intra animā in altū ad supremū vsq ipsius spūs celū/ q̄ est supior rōnis pars. Ipa enī sine interstitio deum tangit. Anima missa est ad ꝓdicandū ꝛ annunciandū euāgelicā legē oībus gētib⁹ seu hominibus/ ad bene eos regulandos ac ordinādos: eosq baptizādos aqua sanctaꝝ lachrymaꝝ In noīe patris ꝛ filij et spūssancti. Tunc aīa talē recipit potētiā/ potestatē/ aut signa: qr eijciet demonia p oīationū exorcismos. Loquit̄ idioma nouū idioma celeste: serpentes tollit veneficarū cogitationū. Curat oēs egritudines intra se existentes p manus bone oparionis. Et si qd venenū biberit mortiferū per malam suggestionem aut tentationē nihil ei ad mortē afferet nocumenti: quoniā venenū non ad cor vsq penetrat per iniquū consensum: nec per perfectam deliberationem.

Modus quidam quo certis ex causis Romā ire non valentes in anno iubileo: spūalr pegrinationē eandē pficere possint.

Sciendū est iter aut pegrinationē ad romā vsq ꝓficiscendi: in memoriā fieri remissionis atq plenarie venie q̄ in veteri lege quinquagesimo fiebat ãno: ꝛ ꝙ spūssctūs qnq̄gesimo post resurrectionē die missus fuit: die videlicet pentecostes. Quia etiā a francia romam eundo/ sunt circa trecenta qnquaginta leuce: q̄ in qnq̄ginta pficiuntur diebus: die quolibet decē pambulando miliaria. Sunt aūt dicti quinq̄ginta dies septimane septē/ grandia significantes mysteria: ſm ꝙ varia reperiunt̄ septenariū numeꝝ seruantia. Ut in speciali septē sunt virtutes/ tres diuine ꝛ quatuor cardinales. Septē sunt etiā dona spūssancti: septē sacramēta/ septē btitudines/ septē deniq ipsius pat̄ noster petitiōes. Et oē h̄ ꝯtra septē mortalia prodest pctā: qr etiā de⁹ in septē dieb⁹ oē op⁹ suū cōplevit.

Primū ponere q̄s se in talē dz statū in quo mori auderet: aut dñicū corp⁹ sumere. Estq enitēdū vt stat⁹ hic bñ ꝯseruet̄. Itē dicēdū est vnoquoq die p leuca qlibet pr̄ nr̄ vnū/ vicȝ oī die decē pr̄ nr̄ ī bona deuotiōe: ꝛ diuersis q̄dē horis quo meli⁹ attendat̄ ꝛ freq̄ntior pegrinatiōis suscepte habeat̄ memoria: ꝓcipue mane ꝛ vespi. Valet etiā h̄ ad decē ꝓceptoꝝ legis significantiā. Itē post qnq̄ginta dies veluti si q̄s iā rome esset/ assumēd⁹ est stat⁹ supdictus: ꝛ fiēt p dies septē veluti septē visitationes ꝛ pegrinatiōes/ ſm septē rome ꝓncipales ecclias: scti Petri. s. scti Pauli/ scti Joānis/ scti Sebastiani/ scti Laurētij/ sctē crucis/ dñe nr̄e. Et hec faciēdo orare dz psona/ ac si pñs esset se recōciliare deo ꝛ sctis: ꝛ veniā petere ab vnaq̄q psona ſm qd deus eā docebit. Itē redeūdo fieri pōt vt eūdo pr̄ nr̄ videlicet sua dicēdo. Itē si psona hoc mō pegrinatiōnē faciēs diues fuerit/ bona quoq illi sint sufficiētia: facere pōt die quolibet elemosynas loco expēsaꝝ q̄s inter ambulandū faceret. Itē ipa etiā pōt singulis dieb⁹ aliquā visitare ecclesiā/ ſm eā quā habet oportunitatē: ꝛ ibi missam audire/ aut suā facere deuotionē. Itē facere ieiunia aliq̄ aut abstinētias etiā ſm ꝙ fuerit ipa deuotio. ¶ Hoc mō pegrinatio hec in q̄ndecim complebit̄ septimanis: ꝛ esse pōt in memoriā q̄ndecim gaudiorum dñe nostre. Et credo in bona fide ꝙ hoc facere magnopere proderit ꝛ amplius/ ꝙ corporaliter eundo vt plerīq vadunt: vlterius nil affirmo. Itē sciendū est quālibet psonā cuiuscūq status fuerit posse q̄libet hora magnū indulgentiaꝝ acquirere numeꝝ domi manendo/ precādo ꝛ orando pro certis quibusdam rebus ꝛ personis. Ut qui pro certis orat dominis: vt pro rege ꝛ regina/ centū habet dies/ aut plures. Pro pace regni francie centū dies: et sic de cōpluribus viuis ꝛ mortuis/ p quibus date sunt indulgentie orantī p eis. Qui aūt alio modo orare nō nouit p supradictis rebus ꝛ hoībus/ dicat pater noster p oībus simul: ea intentiōe vt velit oībus illud bonū ꝓpter quod indulgentie ille ac venie concesse fuere ꝛ elargite.

Quedam moralia vt lingua a nimia loquela refrenetur.

Si quis se religiosū existimat (vt ait sanctus Jacobus) ꝛ ꝓpriā suā non refrenat linguā/ religio eius vana ē. Quare vana? qr nō tendit ad finem q̄ est mori mūdo: vt deo viuat̄ ꝛ ī paradiso. Laxare linguā/ ꝛ ꝓsertim de altero loq̄ndo fieri pōt ob vnū sex finiū/ ſm quos iudiciū ferri debet qñ loquela illa bona est aut mala. Possunt vba fieri de altero/ aut ꝓpter instructionē dandam aut deceptionē vitandā/ aut ꝓpter correctionē/ aut ꝓpter cōpassionē/ aut ob solā garrulationē/ aut ꝓpter odium/ inuidiā ꝛ detractionē. Scd̄m hoc dici pōt ꝓmo/ ꝙ loqui de altero tpe ꝛ loco: ꝛ veritatē dicendo ꝓncipaliter ob vnū quatuor prioꝝ finiū licitū est ꝛ meritorium: modo sobrie fiat ꝛ discrete. Nota ꝙ dr̄ tpe ꝛ loco eo ꝙ oīs veritas aut bona doctrina nō semꝑ locum habet ꝛ tempus vt expri-

mat vt tēpore diuini seruitij ꝛ in loco silētij. Oportet etiā vt qđ dicit verū sit: mēdaciū nāq; de alijs dici nō debet ꝓpter quācūq; vtilitatē aut cōmodū. Requirit etiā ꝙ hoc fit ꝑncipaliter ꝓpter q̄tuor finium vnū. Qui quidē fines supra dicti sunt: aut ꝓpter similes bonos fines: q2 ꝑmisceri posset talis intentio ꝙ oīno esset corruptio: vt postmodū dicetur. Verbū etiā hoc debet fieri sobrie ꝛ discrete: h̄ est ne plus nocumenti bone fame illi de quo dicit inferat / q̄ qđ dicit ꝓsit sibi aut alijs. Etiā ne affirmet id qđ nō scit vel sciri non potest: nec sepius nec diutius q̄ opus sit aut cōmodū / ne tēpus ꝑdatur: aut instructio ꝓficiens magis. Omnibus his (qđ difficile est) cōditionibus obseruatis verba fieri possunt interdū quidē ad fraternalē instructionē aut ob correctionē superioris / aut obedientiā: cū qs postulat ꝛ cōpellit ad veritatē dicendā. Dicamus p̄terea ꝙ loqui de alio ꝓpter solā garrulationē: h̄ est / vt satisfaciat desyderio suo loquendi ꝛ loquacitati / aut sciendi curiositati vel noua audiendi / aut etiā ad tēpus transigendū ꝛ se oblectādū: difficulter a peccato excusari poterit: ꝛ sepius sic loquens vel locutio illa cadit ac labit in peccatum mortale. Rō est: q2 talis locutio non modo est ociosa (de q̄ tamē oportebit reddere rōnem) sed plerūq; alteri

A nocet in fama ꝛ absq; vtilitate vlla: qm̄ de absentibus verba fiunt: quēadmodū rana coaxat in palude sua: q̄ mox vt quis ad eam aduenerit / tacet. Aliud incōueniens est: q2 ꝛ loquens ꝛ audientes facile cadunt in falsa ac temeraria de alijs iudicia: ꝛ in dignationē cōtra eos sumūt: ac eoꝝ vitia ꝛ statuz: tunc aūt labit garrulatio in detractionē. Si quis petat quo pacto noscere poterit / quādo ex bona loquat intentione aut mala: nōnulla possunt dare signa: quādo eñ sermo habet ꝓpter bonū finē: tūc homo quandā in se sentire debet dulcedinē et cōpassionē de illo de quo mali dicunt sermones: ꝛ ꝙ taliter quicq̄ dicat ac si malū hoc de semetipso q̄sq̄ diceret: atq; multo pot9 nil fari velle eligere q̄ loqui: nisi ꝓficiendi adesset necessitas: aut non loquaris tādiu de materia illa: quia displicet vt chirurgicus nō delectat restringere aut alterius immutare plagā: nisi quantū necesse est ꝛ opus. Sz signa sunt in cōtrariū / cū quis ꝑ loquacitatē fatur q2 nō potest poni modus verbis: sed est quēadmodū aqua molendine cū ventilabrū apertū est nō ꝓspicit quo labatur: vel an ventilabrum deprimere debeat aut nō / ꝛ sine mensura. Cum hoc sepe obloquens indignationē habet cōtra hos de q̄b9 verba fiunt: crudelem leticiā / malignū risum / ꝛ modū quendā mordentē / ꝛ veluti discerpentē absq; audiētiū edificatione more canū se mutuo impugnātiū aut cadauer rodentiū. Insuꝑ valde cauendum est ne quicq̄ dicat veluti certū qđ incertissimū est aut falsum: ꝛ omnia plerūq; in peiorē vertunt partem. Nā vnusquisq; plerūq; aliquid addit de suo ꝛ suaz dat expositionē s̄m suū iudiciū. ¶ Hec materia ꝓlixius deduci posset: sed pro signo breui / sufficienti ꝛ certo qñ intentio bona sit aut mala: regulam tenete beati Gregorij de pharisreis dicētis: qui contra iesum christū loquebant / eo ꝙ reciperet peccatores. Ibi dicit sanctus Grego. verā iusticiam habere cōpassionē: fictā vero ꝛ falsam indignationē: hoc est dictū / ꝙ cū aliquis cogitat aut loquitur de alio malū / ꝛ ipse cōpassionē habet / hoc bonū est signū: cū aut nihilipendit / aut gaudet / aut indignatur / malū est signū. Vel ꝙ sit supbia vl inuidia aut alia mala causa: q̄ cogat cogitare sic de alio / aut loqui. Alia sunt mala innumera ex garrulatione emanantia: p̄cipue in hominibus religiosis ꝛ solitarijs: q̄ mortui esse debēt mūdo / ꝛ mūdus ipsis. Se

quit tēporis ꝑditio meliorꝫ ꝛ sanctorꝫ operꝫ impedimentū: nō modo ꝓ tēpore quo hmōi fiunt colloquia: sed postq̄ ad ruminandū deuentū est ꝛ imorādū. Sequit sepius mala audientiū edificatio. Esse eñ pōt ꝙ loquens bonā habeat intentionē: et audiētes pessime vtant: tūc ꝛ postmodū sibi dei vsurpando ꝓprietatē / quod est alterꝫ iudicare. Aut cadunt vel labunt sepius in p̄sumptionē de seipsis dicendo aut cogitādo exēplo pharisei: Gratias tibi ago deus / nō sum talis ꝛ talis. O q̄ felix est vita mea aut status meus respectu taliū ꝛ talium secularium sermonū. Sic ꝑsona que vilis esse debet ꝛ abiecta in sui reputatione ꝛ magis q̄ q̄cunq; alia: efficit bona / sapiens / obediens / consulta ꝛ felix s̄m suū iudiciū. Sed alios quos honorare deberet / cōtemnit ꝛ despicit / ac velut sub pedibus calcat tāq̄ malos / fetidos ꝛ indignos vita terrena. Ecq̄s dubitat qn̄ hic sit peccatū mortale enorme admodū simile pctō Luciferi? Quis non videt hoc impedimentū esse oīs ꝑfectionis ꝛ ad bonā ꝑueniēdi mortificationē? Quis nō ꝑcipit illos magis mūdo esse implicatos: quātūcūq; corꝑaliter mundū reliquerint / q̄ hos qui seculariter in eo versant? Heu hi perforato ꝛ pertuso sacco cōmittūt diuitias oēs quas ieiunando / orando ꝛ vigilando conquirunt. Et cū ad mortis necessitatē aut senectutē deuētum fuerit / verendū est ne inueniant omnia esse vacua.

¶ Dicamus finaliter ꝙ loqui malū de alio ob se

C ꝑtum finē est sepe peccatū mortale: ꝛ sepius est peccatū grauius ꝛ magis deo displicēs / q̄ carnes comedere die Veneris. Et difficillimū de quo vera ꝛ recta agat penitentia: eo ꝙ difficile est bonā alterius restituere famā que lesa est: ꝛ reparare in bono auditorꝫ cōscientiā que male fuerat edificata. Et quoniā hoc certū est ꝛ vitari debet ab oñi homine religioso potius interdū q̄ dimittere habitū suū: aut die Veneris in refectorio carnes comedere. Dimittat hui9 peccati detestatio: ꝛ loquamur de breuibus quibusdā remedijs ad garrulationē vitandā: ꝛ ne garrulatio labatur in detractionem in supra enumeratis ꝛ nominatis malis. Magis aūt contra malū hoc prodest religioso aut solitario tria presertim meditari: suam professionē / suā quietem / suā ꝑfectionem. Professio ꝛ finis religiosi est mori mundo: hoc est / ꝙ nec loqui debet / nec cogitare de rebus mundanis ad eas iudicandas aut emendandas: nō secus q̄ si mundo mortuus esset orare potest licite et compati. Hec est magna gratia ꝛ exoneratio quā deus illi tribuit. Talis ergo est abusus et tale monstrū / religiosum aliquez aut solitariū loq̄ audire de reb9 mundanis et secu

laribꝰ ꝛ de circūuolātibꝰ nouis ac rumoribꝰ: ac si
mortuus talia exerceret officia. Religiosus ꝗ quo
tiensc̄ūqꝫ ꝑ seipm̄ aut aliū de tali tētat̃ miseria/di-
cere debet: Nihil ē mihi istoꝝ: nihil ad me spectat
illoꝝ: q̄re denuo iacerē me a portu ad quē me posu
it de⁹/ad ꝓfundissimos magni maris fluct⁹. Loq̄
mur de his q̄ ad nos spectāt. Nihil ad nos ꝺ his
q̄ sunt foris/dicit apl's. Summe aūt hos vita/q̄ as
sueti sunt ꝛ nimiū inclinati ad tales sermōes: siue
sit inter prādendū/siue al's: exēplo sctī Augustini.
Tranq̄llitas insuꝑ ꝛ pax quā petere debet aut ha-
bere religiosus/maximoꝑe eū mouere debet: non
curare iteꝝ se talibus imiscere mūdanis iurgijs: q̄
sunt rumores nociui ꝛ turpes in domo alien expel
D lunt hunc. De quo dicit̃: q̄ in pace est locus eius.
De hoc dicit̃ in ꝓuerbio: Magnū dolorem colli
git/qui aurem suum rete facit. Talia verba musce
sunt aculeos dantes ꝛ pungētes: autꝫ amaram tri
sticiam ꝛ inanem/vel peruanū gaudium: dicere au
tem hoc fieri ad cōpassionē habendā ꝛ ardentius
orandū: timendū profecto est/ne sic dicens sibiipsi
mendax efficiat̃. Oratio eñi melius fit tranquille
sineqꝫ huiusmodi fantasijs hincinde volitantibꝰ
ꝑ garrulationes has adimit̃ ꝛ aufert̃ ois deuotio
quēadmodū mortue apes (vt vult sapiens) dulce-
dinē auferūt mellis. Demū religiosus cauere sibi
debet ab istiusmodi garrulatiōibꝰ rōne sue perfe
ctiōis: q̄ñ ponat̃ (qꝺ admodū difficile est) in vbis
talibꝰ nil esse ꝑter bonū. Alie rñ occupatiōes perfe
ctiores sunt magisqꝫ accōmodate: ꝛ ori/auribꝰ aut
cordi religiosi cuiusp̄iā magis cōgrue: ne fit vt mil
uus q̄ q̄nqꝫ alte volat: sed cōfestim ad cadauer re-
labit̃. Et reuera oē qꝺ est in hoc mūdo respectu re
rū celestiū/cadauer est quoddā: ꝛ est veluti nubes/
tenebre/gluten aut lutū: anie claritatē/agilitatem
ꝛ puritatē obscurans/impediēs ꝛ defendēs. Nōne
igit̃ cōducibilius est altis eleuari occupationibus
vel meditando/ vel legendo/ vel res deuotas ac di
uinas audiendo: vt sunt historie ꝛ vite doctoꝝ: et
indies bene mori addiscendo. Cum enim de nullo
īterrogabat̃ in morte sua religiosus: quod ad res
spectat humanas/imo potius de ꝓprijs factis: q̄-
lis est stulticia: imo vero qualis furor sese illis oc
cupare ꝛ semetipm̄ derelinquere? ꝛ de tam nobili
libertate cadere in seruitutem extraneaqꝫ debita?
Non satis describi posset huius rei indignitas et
admiratio. Verꝫ est (qꝺ ꝛ fateor) q̄s adijcere posset
sanctoꝝ patrū historias/aliaqꝫ cōplura documen
ta atqꝫ ꝓfundiora. Sed mō sufficiat qꝺ matutino
hoc tp̄e cōceptū fuit ꝛ scriptū festinanter: ante hoc
qꝺ hesterno vesperi tibi scripsi fiducialiter honora
bilis dñe mi ꝛ pater in iesu christo amātissime. In
quo ꝛ ꝑ q̄ē nobilis tua viuat ꝑsona in gratia: hic
ꝑseueranter/ꝛ in gloria perenniter.

¶ De hac detractionis materia prius q̄stio lati-
ne a cancellario scripta inuenit̃ i secūda pte alpha
beto. xxxiij. hunc vero tractatulū quoniam gallice
ad gallicos scripsit hic adiecimus: quippe qui nō
prorsus idem est cum priori questione: sed vtilia q̄
dam continet prius omissa.

Quomodo puer iesus in mente deuota ꝯcipit̃/nascit̃/balneat̃/nutrit̃ ꝛc̄.

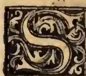
IEsu qui cōcipi vis in ꝓfunda humili- G
tate: Sapiens cor est qꝺ in hoc se fun-
dat. Veritas te debet cōcipere. Et eo
pacto ministrare. Tūc es in corde. Cū
vitas venit extrinsece: sicut est de fon
te illo. Cuiꝰ clara ꝛ sana est origo: plerūqꝫ clarꝰ est
in riuo. Sic quoqꝫ ē ꝛ de te agno. Cor qꝺ se tibi iū-
git ꝛ tangit. Illi veritas in ore accidit. Tūc nasce
ris in mundo: Et moraris in nascendo. Cor meuꝫ
lustrare nō spernas: Quoniā vera tu es vitas. Dul-
cis ergo iesu tu es natus. Esse debes inuolutꝰ. Ve
rū requirunt̃ panni: q̄ sunt albi/pulchri/mūdi. Pā
ni sunt virtutes ipe/q̄ esse debent pure. Panni si
forent immūdi aut mixti nō requiesceres ibi. Opꝰ
est ancillis duabus: vna quidē est gemitus: Alte-
ra appellat̃ contritio: pannos vt he lauent/est rō.
Qua ipsi lauant̃ aqua/est anime lachryma pura.
Contritio pannos fricat/cū lachryma ad cor vsqꝫ
intrat. Gemitus pannos lauant/cū oculi lachry-
me se manifestant. Oportet aūt vt dilatent̃/exten-
dant̃ ꝛ siccent̃. Duabus opus est ancillis: nō infe-
stis/nec superbis. Vna dicit̃ cōfessio: altera satisfa
ctio. Confessio viam intrat: pannos capit et expli-
cat. Confessio sine celatione: vult pannos prorsus
explicare. Ipos coraꝫ sole ponit: quos ꝛ satisfactio
capit. Et ait q̄ ipsa non recedet/ donec pannos
omnes siccet. Me penitentiam finire cōplere: hoc
facit virtus explere. Tunc erunt ipsi panni sicci:
oportet te in cunis sisti. Cuna cōscientia est: puri-
tatis ligamen ꝓpe est. Vt puerum ligamen ligat:
sic puritas te in corde seruat. Justicia ꝛ pax in cu-
nis ponere te debent: due he domine hoc officiū
habent. Modū talem habet iusticia/vt ad cunas
esse debeat pluma. Justicia pannos explicat / cum
deo reuerentiā dat. Et cū ius facit ꝓximo suo/tūc
dicit: bene se habet cuna. Tunc iusticia pacem ag- F
greditur/ꝛ ei dicit decore: Veni domina cū vis/ cu-
na est assimulata. Tunc pax dicit iusticie: me ergo
osculare: letor q̄ fecisti de cuna. Bene actum est:
gaudeo valde: sine te nō possem dormire. Cor eñi
in quo nō es tu iusticia: pax sum ego/quam neces-
se est abire. Tunc pax te capit iesu: ꝛ dormitum po
nit/ꝛ alias duas spectat. Te seruare eaꝝ est offici-
um. Vna tremor est: altera verecundia. Verecun-
dia cunā accedit/cum cor se opprobrio dignū sen
tit. Sed cum se iudicat deficiens: Verecundia pa-
cat pueꝝ. Tunc dicit tremor tenere me volo dein-
ceps ꝓpe cunabulū: Obseruare debeo ne veniat
lis: nō recedā donec fuerit finita. Dicor tremor q̄
sine mora/destruet iesu qꝺ tibi nocet in hora. Ca-
put ergo tuum tegendum est/ꝛ mihi peplū ponen
dum est. Dicit charitas: quod est opus meū: Vesti
re pauperes ꝛ eos recuperare. Vado ad dulce ca-
put eius cooperiendum: cū pauperes vado ad ve-
stiendum. Dulcis Jesu nunc ergo recubas in mi-
serijs es inuolutus. Cognitio domicella venit ad
amorem/ et eam vocat/ Dicitqꝫ: puerum discoo-
periamus: tu et ego eum releuare debemus.

Respondet amor: nihil scirē si viam mihi non de
monstrares. Et nobilis virtus sūma cognitio que
ducit amorē christe iesu regis dei filij: pone in me
cognitionē mihi. Ipsa assimilat soli: cū accedit
oculū aperit. Et res circūstantes ostendit: cogni
tio sic est dies quedā. Ostendit res coopertas/ secre
ta cordis facit aperta. Tunc discooperitur puer: et
amor presaltat. Tunc amor te capit et reuelat/ oscu
lat et in ore basiat. Deinde amor pietati te tribuit:
et dicit amor deū tibi do. Pietas fac tuū seruitiū
et eum lacta: hoc enī tuū est officiū. Tūc pietas te
capit dulcē infantulū: et te lactat in sinū suū. Due
mamme proprie: vna vetus est testamentū. Altera
lex est noua: et de hac dextra māmilla. Nutriri vis
iesu: nā ibi dulce lac cōtinet. Dulce lac est miseri
cordia/ cū cor pietati cōcordat. Cum quod contra
ipm fit/ parcit: tunc pietas de dulci lacte tibi tribu
it: Sed cum cor p lacte aquā reddat: tunc tibi lac
G dulce apparet. Discretio ad pietatē venit et dicit:
puer lac sumpsit: parare sibi volo cibum: ieiunare
enī posset nimiū. Tunc vt vis preparat: cū cor ad
orandū incitat. Inde discretio orationem petit/ di
citq: hunc sume cibū. Socia cura hunc puerū: eū
enī tamdiu ieiunare est malū. Tunc respōdet ora
tio: libenter o discretio. Tunc te pascit oratio: cū
corte orat et opat. Et dicit: ede puer fidissime: edu
lium hoc bonū est et pulchrū: discretio amica tua
ipsum preparauit: ne refutes. Tūc oratio te pascit:
cum deprecatio ex corde nascit. Jesu ergo comedi
sti: opus est vt lauens. Deuotio balneum hoc de
bet querere: desyderium vero in balneo te tenere.
Tunc balneum parat deuotio/ cum tuā plorat pas
sionem. Et dicit: factū est balneum: fac quoq qd
tuum est desyderiū. Balnea queso puerū hunc/ et
cum eo iocare/ ne sumat tedium. Tunc te capit de
syderium et balneat/ cum magnā verecundiā cogi
tat: Quam habuisti cum symbolū persoluisti adeo:
de quo nunq gustasti. Tunc cor te tenere desyde
rat: et tu venire desyderas. Ecce desyderiū suā ostē
dit: sinū te tenere intra hoc balneum. Te balnean
do incipit canticū/ et dicit deus: gloriose infantu
le. Angelorū creator qui homines formasti: q hu
mana corda amas. Rex diuine nobilitatis pecca
tū me occidit et offendit. A corde meo dele/ ne am
plius in eo appareant macule. Retracta mihi sen
tentiā per tuā benignā vigilantiā. Et a me balne
aberis. O Jesu digna potestas celos cōposuisti:
Bestias/ aues creasti: soli lumen dedisti. In hoc
mortali carcere. In quo res tales nobis ostendis
certe bene nos doces. In palatio tuo glorie/ illis
qui habebant victoriā. Nobilis nobilem rē ei ser
H uas. O iesu sapientia vera/ amor te deriuauit. Cor
nostrū inebrias de dulci hac caupona: Quā diui
nitas gubernat: tale poculū vt detur est inceptū.
Fac cogitationē meā inclinatā ad illam dulcedi
nem diuinā: Ut ea sim potatus. Hic est cant9 de
syderij: due dn̄e volunt venire. Cōuersatiōe hone
sta debet respondere hoc canticū. Est cū cor bene
desyderat/ ad extra respondere debet. Cū propriū
suū alteri tribuit: tunc canticū suum de bitū canit.
Quanto enī plures tales sunt cantantes/ tanto cle
rior est cantus. Socia eius dulcis cogitatio/ ac
cepit puerū et recessit. Tunc agit domus sue ostiū
dū surgit a deuotione. Et dicit: Eamus hinc: inde
semp enī nō possumus balneare. Sed cogitatio p
git tam lente/ q puerū ipm pdit. Tunc pprie dicit
volūtati: p te amisi puerū. Cogitatio cū volūtate li
tigat: inter eas se spes locat/ et dicit: dn̄e sufferte: fi
lius enī reuertet. Si possum puerū iterū inueniem9:
ego et tolerantia eū queremus. Cum cor sentit ad
uersitatē/ tunc te querit qñ hoc suscepit nō inuite.
Per viam iuisti/ et ideo deuiasti. Tolerātia in via
ire debet/ et te nō loquendo querere: tolerātia taci
est et taciturna: hic est Jesus dulcis infans. Post
hunc it et sequit te/ cū spes ipam pducit. Jesu chri
ste da mihi tolerantiā: et in patiendo veram spem.
Tolerantia seu patiētia te nō haberet/ si ipa quoq
spes nō iret. Tunc te querūt rex/ diuine dn̄e due/ q
te inuenerūt in itinere. Una est fides firmata: altera
gratia est pmulgata. Fides seruit ad iter docēdū:
et gratia seruit ad te inueniendū. Tunc venit fides
et spes et dicit: Ite vos et tolerantia. Vos oro dn̄as
duas speciosas/ p viam hanc que duodecim habz
semitas: Que sunt duodecim articuli; dicit fides:
In fine regem inuenietis: Sequamini charitatē
pprius: nunq a vobis perdet puerulus. Charitas
est cum puero: secū ludens in pulchro eius prato
Jesu cum in corde sis: patiētia cito tu venis. Pa
tientia lusum te portat: patientia te delectat: Pa
tientia animā absoluit. Ecce patiētie officiū. Tūc
socia eius obedientia vt secū ludat accedit: Cū cor
omnibus obedit. Et in prato colligit flores/ cum
ppriā cōpellit voluntatē. Cum cor est obediēs/ tūc
flores sunt tibi odoriferi. Ad tales flores extēdas
gremiū In prato tribulatiōis. Sine me huiusmo
di flores colligere ad dulce cor tuū increādū. Due
he virtutes magnū habēt valorem: dominab9 eaz
debetis mercedē. Nemo habebit lucrū/ si defuerit
pseuerantia. Tunc diligentia te associat: Viam il
li ostendit et demonstrat. Domicella patientia/ re
cipiendi tu potētia: Pro oībus simul dominabus
mercedē recipit vt mihi videt. Da mihi enī in his
virtutibus te oro Jesu dulcissime. Ecce qualit vir
tutes administrant puerum iesum.

¶ Dicebat sapiens dn̄o nostro: Quid faciam vt
saluus fiam? Respōdetur: Fac precepta mea: hoc
est/ q quis saluat adimplendo precepta. Quemad
modum si rex aliquis diceret alicui pauperi homi
ni: Vade vsq ad finem vici/ et habebis quinq li
bras pecunie: ob id non lucratus esset pecunias:
sz ob eam causam: quoniā rex ita dixisset: Si nos
impleamus precepta/ non propterea paradisū fu
erimus lucrati: sed quia deus sic dixit. Exemplū:
Apostoli interrogauerunt dominū nostrum: Cū
omnia fecerimus meliori modo quo potuerim9/
quid tandem fecerimus? Dixit deus: Dicere pote
stis: Serui inutiles sumus. ¶ Cum ergo apostoli
id dicebant: Possumus ne nos dicere eē maioris
vtilitatis etc.

¶ Finis.

Speculum bone vite: in quo continetur exhortatio humani generis ad benefaciendum & mundū despiciendū.



Speculamini uos speculami,
Vertite uos huc & medi-
mini.
Inspicite huc uos queso.
Speculami hic & dicetis,
Cum hinc abibitis,
Ibi speculum esse pulchre paratum.
Breues sunt dies uitæ nostræ.
Mori oportet sine dilatione.
Nonne uerum est? immo profecto.

¶ Contra papas & cardinales.

Intuemi uos hic i specl'o papæ & cardīales,
Qui supra sedes cathedrales
Sedetis in altis sedibus,
Archiepiscopi & officiales,
Qui facere potestis bona & mala,
Potius ꝙ alij multis modis.
Mors accedet sine mora,
Quæ uos uertet in nihilum.
Nonne uerum est? sic reuera.

¶ Contra imperatores.

Intuemini uos hic in speculo sublimes
imperatores,
Nobiles, reges, principes & domini,
Delphini, duces, comites & barones,
Vbi sunt omnes uestri prædecessores?
Omnes suos finierunt dies,
Eos amplius reperire non possemus.
Post alteram persolutionem habebimus,
Mors nostra erit persolutio.
Est ne uerum? Ita est certe.

¶ Contra reginas.

Speculamini uos hic o nobiles reginæ,
Nobiles dominæ, comptæ & paratæ,
Quid uobis prosunt ingentes delitiæ?
Vestri apparatus, uestræ longæ pompæ?
Pelles uirides, grisea, & similes aliæ,
Pallia uestra subducta preciose?
Mors uobis seruiet aromate,
Et quia tēpus quo hic manebitis erit breue
Est ne uerum? sic est.

¶ Contra astronomos.

Speculamini hic & uos astrologi,
Legistæ, rhetores,
Sublimes magistri in diuinitate,
Grammatici, logici,
Decretistæ, musici,
Consyderate uestras fragilitates.
Vere cito moriemini.
Nil proficiunt argumenta.
Nonne uerum est? Ita est.

¶ Contra curatos ecclesiæ.

In speculo hic uos intuemi ecclesiæ curati,
Qui seruitium debetis exequi
Diuinum, & seruare oues uestras,
Cauete ne uos attingat
Simonia & cupiditas,
Quoniā admodum grande est periculum.
Mors nec oculos habet, nec aures,
Nec preces prosunt, nec pecunia.
Est ne uerum? Ita est.

¶ Contra ciues.

Speculamini uos hic ciues
Gratiosi & habiles,
Si bene speculati fueritis, plorabitis.
Relinqte delitias uestras & uos delectātiā,
Malas uoluptates omnes.
Nam scitote uos morituros,
Nec unꝗ uos euasuros.
Mors enim nulli parcit.
Verum ne est? Ita est.

¶ Contra aduocatos.

Speculamini hic falsi aduocati,
Qui magnos acquisistis status
Ob pecuniam quam adepti estis
Per fraudes uestras & deceptiones,
Mors uobis erit cara,
Cum feceritis omnē uestram aduocationē,
Restituite quod fraudulenter accepistis.
Mors proxime ueniet.
Est ne uerum? Ita est.

¶ Contra superbos.

Speculamini uos hic omnes luxuriosi,
Qui estis hic admodum curiosi,
Præparare uestrum cadauer,
Quod uestimenta postulat preciosa,
Magnosq; status deliciosos.
Et necesse est decoremini & balneemini.
Mors ueniet sine mora,
Vobis frigidum miscere balneum.
Est ne uerum? Ita est.

¶ Contra auaros.

Speculamini hic uos auari,
Dicite queso quid meditamini?
Quid uobis ꝓdest malicia uestra ingens?
Nihil uobiscum deferetis.
Immo circumdabimini
Solo linteo sine alia ueste.

Parum uobis uestra proderit auaricia,
Cum sursum dentem erexeritis.
Nonne uerum e st? ita est.

¶ Contra luxuriosos.

A Speculamini hic stolidi homines,
Qui uos destruitis & tollitis
Per uestram luxuriam perditis.
Volare uidemini, cum uoluptatem quam uultis sumitis,
Quotidie in illa immũdicia.
Mors uos sequitur turpis & obscura,
Que uos secabit turpiter.
Est ne uerum? ita est.

¶ Contra inuidos.

Speculamini uos hic o falsi inuidi,
Qui semper crudeles estis,
De alterius bono ob ueritatem;
Et estis tam infortunati,
Quod lætamini & gaudetis de alterius malo & aduersitate.
Omittite talem iniquitatem,
Vel male peribitis.
Est ne uerum? Ita est.

¶ Contra gulosos.

Speculamini uos hic gulosi perfidi,
Qui pingues frequentatis morsus
Prandia, magna condimenta & species,
Immundas cogitationes, & uentriculos
Impletos habetis sicut porci.
Et sumitis omnes uestras delicias
Spurci, gulosi, ebriosi & ebrij.
Mors uobis accidet subito.
Est ne uerum? Ita est.

¶ Contra iratos.

Speculamini uos hic felliti, pleni iræ,
Quibus nullus quicq; audet dicere,
Quin uti uultis uindicta.
Et uultis semper exterminare
Eos, qui uobis uolunt cõtradicere,
B Per uim uestrarum potestatum.
Vecors uobis prope est quæ properat,
Quæ de uobis uindictam sumet.
Est ne uerum? Ita est.

¶ Contra acediosos.

Speculamini hic stolidi pigri,
Qui die noctuq; estis ociosi
Benefaciendi & laborandi,
Nimis dormitis, exurgite
A peccato quod est tam turpe.
Stultum est tamdiu in eo perseuerare.
Mors uos ueniet infestare,
Quæ uos interimet breuiter.
Est ne uerum? Ita est.

¶ Actor.

Heu heu cum ita sit
Quod uita hæc durare non possit.
Et necesse sit q; unusquisq; paratus sit
Ad strictam mortem sustinendam.
Nullus se facere debet securum
In hoc mundo profecto.
Est ne uerum? Ita est.

¶ Actor.

Heu cum cumulauerimus
Incessanter thesauros diebus & noctibus,
Cor habebimus nimis clausum,
Cum eos relinquere fuerit necessarium.
Cum nos opinabimur confiteri,
Nostrum mutabunt intellectum.
Est ne uerum? Ita est.

Cum conabantur alij procurare
Quod nostram faciamus ordinationem.
Non faciemus nisi exercere rabiem,
Et nostram meditari cumulationem.
Inimicus per suam procurationem P
Tunc nobis ponet impedimentum.
Est ne uerum? Ita est.

Tunc magna erunt pericula,
Cum anima corpus est desertura,
Cum uidebimus malignos spiritus,
Quos uidere non desyderamus.
Amici current ad thesauros,
Et nos ligabunt ad postes.
Est ne uerum? Ita est.

Cum anima corpus dimittit,
Duo angeli assistunt ad portam,
Inter se diuident.
Qui ius habebit, animam obtinebit.
Cadauer remanet mortuum,
Anima saluata est uel sustinet tormentum.
Est ne uerum? Ita est.

¶ Conclusio.

Cum ergo sit necessitas
Vt omnes hanc chorizemus choream,
Princeps qui regnas in trinitate,
Velis per tuam potentiam
Nobis concedere talem pœnitentiam,
Cum uentum fuerit ad exitum,
Vt te nos saluantem cernamus propicium.
Amen.

¶ In commendatione domus dei seu hospitalis parrhysieñ. Sermo coram rege Karolo.

¶ Thema.

¶ Miserere nostri dñe miserere nostri: Ps.

a 
Angés profecto miseria nos ita clamare cōpellit: Miserere misere. Grauis afflictio/ paupertas ꝛ desolatio nos cogit: nos inq̄ hūiles vestros capellanos/ oratores/ decanū capitulū eccl̃ie sctē marie parrhysieñ. cogit dico venire ꝛ cōparere corā throno magnificētie tue ꝛ regalis maiestatis/ corā sublimi ꝛ sapiētissimo tuo ꝯsilio/ vt dicam⁹ ꝛ petam⁹: Miserere nři dñe ꝛc̃. Et ꝓ q̄bus miscōiaȝ petim⁹? Miscōiaȝ postulam⁹ ꝓ his q̄ sunt repleti despectione: q̄ sunt tāq̄ ī improperiū ꝛ oblimonē dati opulētis diuitib⁹ ꝛ supbis: q̄ dicūt ꝓ nos: ꝛ a te postulāt miscōiam: q꞉ nō pñt nec audēt hic cōparere/ inquiūt: multū repleti sum⁹ despectione: q꞉ multū repleta est aīa nostra opprobriū abūdātib⁹/ ꝛ despectio supbis. Et q̄ sūt illi hoc mō afflictiōe/ paupertate ꝛ desolatiōe repleti? Sunt illi paupes vere sine fictiōe paupes hospital' dei dñenſe parrhysieñ. hospitalis: qđ tu ꝛ anteceſſores tui reges ac regine Frācie ꝓ magna pte fundastis: mō poti⁹ q̄ aľs necessitas eos cōpellit: oēs simul frēs ꝛ sorores paupes īpotētes/ senes ꝛ orphanos/ īfirmos ꝛ lāguidos/ vſq̄ ad nūeꝝ q̄drigētoꝝ vel q̄ngētoꝝ vel sexingētorū/ absq̄ illis q̄ sūt extra/ ꝛ q̄ īdies supueniūt. Necessitas ꝓfecto eos cōpellit ꝛ astrigit mediāte voce mea ꝯq̄ri ī lāguore/ clamare ꝛ vocare miscōiam: dñe nři miserere ꝛc̃. Petimus hic miscōiam: quaȝ merito inuenire debemus ob multas cās vel ꝯsyderatiōes magnificētie ꝛ indigētie. Primo ob cōsyderationē sublimis nobilitatis digne et regalis ꝑsone tue. Nō est par nobilitas ad exēplū sūmi regis nobilitati huic/ q̄ est bñfacere ꝛ succurrere afflictis ꝛ indigētibus: q꞉ est magnificētia ꝛ liberalitas: est ꝓpriū dei facere miscōiam: cuius ꝓpriū ē

K misereri ꝛc̃. Nos inuenire debemus miscōiam: q꞉ nō es quicūq̄ rex/ sed rex christianissimus: ideo in seq̄ debes exēplū ꝛ p̄ceptū iesu christi: q̄ ī patētib⁹ lr̃is euāgelij ꝑ scm̄ Mattheū secretariū suū signanter dicit ꝛ p̄cipit: Estote misericordes sicut pr̃ vester spūalis ꝛ celestis misericors ē: Matt. vi. Sed nō mō rex es o rex christianissime: sed rex sacerdotalis vel pontificalis ꝑ miraculū cōsecrat⁹/ per sanctā vnctionē q̄ venit de celis: in significantiā/ q̄ tē debes pius ꝛ misericors/ sicut ille q̄ vnctionē grē hꝫ ꝛ pietatis. Insup regni tui titulus firmā nobis spem p̄bet miscōiam inueniēdi tam eo q̄ ī figura ꝛ materia es rex israel: ꝛ reges isrl' sūt clemētes/ dulces ꝛ misericordes: q꞉ etiā nobilis de⁹ domus Frācie sp̄ fuit sic̄ tēplū miscōie ꝛ refugiū oib⁹ q̄ subuētione eguerūt. Scđm q̄ recitat Stati⁹ poeta: xij. thebaid. Athenis fuisse hmōi templū ī quo adorabat miscōia sine figura ꝛ sine idolo. Et dicere volūt q̄dā doctores christiani/ q̄ erat tēplū cui⁹ inscriptio ꝛ titulus erat/ ignoto deo: cuius occasiōe sanctus Paulus ꝯuertit diuū Dionysiū Frācie patronū Finaliter quo ad h̄ recurramus fiducialr̃ ad thronū maiestatis tue regalis/ q̄ custodita est sustētata miscōia ꝛ veritate: sicut dicit sapiēs: Miscōia ꝛ veritas custodiūt regē. Ille sunt in figura due man⁹ sustentantes thronū pacifici Salomonis. Una q̄dē a dextris/ alia vō a sinistris. iij. Reg. vij. Petamus igitur mō/ postulemus miscōiam: Miserere nři dñe ꝛc̃. Sed videamus si miseria illoꝝ ꝛ illarū ꝓ q̄bus loq̄mur talis sit vt miscōiam mereat. Certe sic: q꞉ multū inquūt repleti sumus despectiōe. i. miseria ꝛ desolatione. Solet haberi miscōia ꝺ pauperibus imp̄gnatis mulieribus/ q̄ non hñt vbi se recipiāt ꝛ hospitent: he hic sunt ī magno numero Solet misericordia haberi de miseris pueris orphanis: ꝛ spāliter de his q̄ nondū ambulare neq̄ loq̄ sciunt. Tales hic multi. Solet hři miscōia de

S miseris laboratoribus ꝛ lucrātibus ī potentia laboris ꝛ lucri ob eoꝝ senectutē/ debilitatē/ infirmitatē/ aut ob aliud/ panē eorum lucrari nō potentibus: tales hic sūt ꝛ veniūt sepe. Solet hři miscōia de paupibus incarceratis/ lāguidis/ angustiatis/ doloribus affectis: q̄ non hñt vñ lucrent/ nec quo victū habeāt. Tales hic sunt ī multitudie. Solebat hři miscōia de miseris v̄ginibus et mulierib⁹ viduis honestis: ꝛ magis de illis q̄ seruauerūt castitatē suaȝ sine matrimonio vſq̄ ad finē: ꝛ magis adhuc cū ip̄e diligēter laborent vt faciāt debitum suū erga deū/ ꝛ acq̄rāt pauperē ꝛ tenuem victū. Cogitemus si ī hospitali dei parrhysieñ. sit magna copia taliū/ q̄ tota futura hyeme erūt in aq̄ seq̄ne p̄ssus cōgelate ad genua vſq̄ ad lauādos pāniculos paupeꝝ. Cōsyderemus quot duras penas nocte ꝛ die hře eas oporteat vigilādo/ egrotos ī lectū ponendo/ releuādo/ vestiendo/ pascendo/ ꝯsolādo tot paupes diuersaꝝ egritudinū/ ꝛ tā extraneaꝝ ꝯditionū. Nullus nouit nisi q̄ periculū ꝛ experientiā fecit. Si sit tātus labor gubernare vnū egrotū: q̄lis pena erit ꝛ labor hři gubernare tantam multitudinē q̄si innumerā tot infirmoꝝ q̄ indies superueniunt? Obmitto loq̄ de fratribus/ p̄sbyteris ꝛ alijs/ q̄ tā diligenter faciunt diuinū seruitiū/ nō vacando p̄ncipaliter alteri rei. Sorores hic vacāt: ꝛ sunt dedite post vitā actiuā vite cōtēplatiue/ hoc est orōni

ꝛ deuotioni ꝛc̃. Consydera dñe ꝓuidentie tue oculos/ q̄ in hospitali tuo dei parrhysijs sunt tales ꝑsone ꝛ alie multo plures/ q̄s sufficiēter dicere aut recitare nō possum/ q̄ egeāt miscōia tua: q̄ ad te clamāt altis vocibus ꝛ eleuatis ī fletibus/ ī suspyrijs miserere nostri dñe miserere nostri. Uex ē q̄ possent aliq̄ hic dicere miseriā esse magnā/ ꝛ miscōiaȝ hři in hospitali adimpleri. Sed inueniunt sufficiētes alij ꝛ cōpiosi q̄ succurrūt inhabitātibus ipsum Sufficientes insup hñt reddit⁹ vt oīa recte ꝑficiātur. Heu dñe vtinā p̄tās ppl'i tui et honoꝝ ciuium tuoꝝ talis esset/ vt charitas ꝛ miscōia possent adimplere necessitates supradictas ꝛ siles: sic vidi sū ē ī elapso tempe: sed multo aliter refriguit charitas. Quis eñ dabit q̄ ꝛ ip̄e caret? paupertas dñe boni ppl'i tui ꝛ obediētis talis est/ vt vix habeāt quo vi

uāt artissime ipsi ⁊ miseri pueri eoꝝ ac familie. Et qre? Ob duras iposiciōes ⁊ taxatiōes armigeroꝝ q̄ tā graues sunt/ vt eas durare cogitare horror sit. Sed hospitale dei pauꝑ, hʒ redditus: vere est: & est qd pncipaliter nos huc ducit. Hospitale dei hʒ redditus ex thesauro ⁊ recepta pauꝑ, e/ p bonā ⁊ magnā emptionē. Ideo nō solū misericordia est satisfacere inhabitātibus/ sʒ ⁊ iusticia ⁊ veritas. Tātus aūt est defectus ⁊ talis/ q mō debenꝰ eis duo milia frācoꝝ ⁊ amplius. Ipsi debēt obliganꝰ vsq ad duo milia libraꝝ et qngētas: opꝰ est eis duobus milibus libraꝝ annuo/ ⁊ mille alijs vltra omnes redditus. Hoc parū est respectu magnificentie tue regalis ⁊ magnarū diuitiarū/ quas habes a populo tuo. Sed ē res maxima respectu hospitalis dei pauperū. Est vita eorūʒ: est omne quod habēt. Si interroges: Unde ꝓtingit ille defectus solutionis? Contingit dñe ex re quadam extranea ⁊ monstrosa/ quā nolare possum abundantē vanitatem: q se iungit ⁊ in matrimoniū ducit statum exprobrantēs superbū. Abundās illa vanitas est tanq abyssus maris aut lupus rapax: q: oīa deglutit: oīa arripit: oīa deuorat/ tam sua q aliena: taꝫ que dei sunt q que sunt hominū. Hinc est q hospitale dei vel pauperes sunt veluti in cōtemptu ⁊ exprobratione per obliuionē/ opprobriū abūdantibus ⁊ despectio superbis. O deus vere iudex qualis horror est hic/ qualis crudelitas/ qualis iniquitas? Pone dñe/ ꝑ sanctos oculos tuos omnes pauperes domꝰ dei/ p̄sentes ⁊ futuros. Cogita vlterius/ q aliqui diuites ⁊ locupletes conarētur eoꝝ auferre simul oīa bona/ ⁊ oīe hoc quod comedere deberent ⁊ bibere. Digna etiā tunicas et culinas: ingenium tuum et nobile cor posset ne hoc sufferre et sustinere? Sic tamē est: nā ꝑpter magnos status ingentia dona et indecētia que fiūt: vna sola persona simul trī vel plus auferet/ q totuꝫ hospitale dei habere debeat ꝑ sua gubernatione: quod debent iusto titulo elemosyne ad satisfaciendū tali abundanti vanitati. Et hic est punctus negocij: nunq hospitale dei sufficiēter solutū erit: nisi assignationes excessiue que fiunt supra thesaurū fuerint imminute. Digneris igit ponere remediuꝫ et prouisionē. Si eīn res aliquo tēpore sic ꝑseuerēt: opus erit desistere ab officio misercōie in tuo hospitali dei/ ⁊ claudere portas/ quantumcūq innocēt ⁊ clamant pauperes regni tui. In fine ⁊ in morte q̄n tumcunq etiā mortui debeant sepeliri. Propter deū dñe consydera/ quale damnū/ quis pudor/ q̄le scandalū hoc esset? Uos dñi mei magni huiꝰ ⁊ sapientissimi consilij/ cogitate ad hoc negociū. Legimus de Nabuchodonosor: cū punitus fuisset ꝑpter pctm̄ suū taliter q crederet se esse bestiā: ⁊ nutriebaꝰ herbis tanq bruti: Daniel sanctus ꝓpheta dixit ei: Audi consiliū ⁊c. Dan. iiij. Peccata tua elemosynis redime. Dñe si placare debes deū faciendo elemosynas: quid erit si nō psoluas illas que iam facte sunt et ordinate? Supmus iudex noster Jesus christus loquiꝰ in euangelio dicit: q i die iudicij sit improperaturus pncipaliter damnatis/ q opa misercōie nō adimpleuerīt/ dicturus: Esuriui ⁊ nō dedistis mihi manducare. Sitiui/ ⁊ nō dedistis mihi bibere ⁊c. ¶ Que christi iesu verba si ita sint in cordibus nostris/ ⁊ alta principū mente reposita: ne ꝑ immoderato affectu ad opes peritu ras: atq ꝑ obliuione ⁊ negligentia pauperrimoꝝ hoīm (ꝑ quibus et christus suū p̄ciosum sanguinē effudit) sempiterna bona tādē amittāt: et ne ab eius palatio excludanꝰ/ de quo scriptum est: Gloria ⁊ diuitie in domo eius ⁊c.

¶ Ad laudē et gloriā

omnipotentis dei ⁊ omniū sanctorū eius/ humaneq salutis communē vtilitatē subscripte notentur consyderationes.

Prima consyderatio.

¶ Peccatū blasphemie est/ quando nō recte dicitur de deo contra veram eius religionē christianā: aut qñ quicq dicit in diffamiam nominis sui sancti: vt maledicendo ei vel despiciēdo eū: aut inhoneste aut turpiter loquēdo de eo vel iurando ꝑ eum/ sanctosq eius ⁊ sanctas benedictas.

Secunda consyderatio.

¶ Peccatū blasphemie ex se peius est ac horribilius q furari alteri/ aut comedere carnes die veneris vel in quadragesima. Et est ꝓprie peccatum ⁊ idioma infernalis inimici ⁊ damnatorū.

Tertia consyderatio.

¶ Peccatum blasphemie magis a iusticia puniēdum est q supradicta peccata. Et ad hoc est sancta scriptura/ leges quoq atq decreta/ ⁊ constitutiones facte in Gallia atq alibi. Alique blasphemie sub pena mortis sunt prohibite: quia alique blasphemie alijs sunt grauiores: ⁊ bonū esset eas iterū videre ⁊ ostendere.

Quarta consyderatio.

¶ Pctm̄ blasphemie est magna causa pestilētiarū/ belloꝝ/ famis/ ⁊ aliaꝝ tribulationū in christianitate/ ⁊ specialiter in nobili regno Gallie: quod nomen ⁊ titulū habet q sit christianissimū: pctm̄ tamē hoc (vnde dolendū est) detestabile: est consuetum magis q in alijs locis in magnā suā diffamiam/ atq euidens damnū ac desolationē.

Quinta consyderatio

¶ Pctm̄ blasphemie nō est excusandū ꝑ hoc q versum est in malā/ ꝑuersam ⁊ dānabilissimā consuetudinē/ tam in generali q in speciali: nec ꝑ hoc q blasphemie se abstinere nō posse dicunt: etiam cū ira inuadit eos ⁊ superat: q: si mox punirentur bene cauerent blasphemare.

Sexta consyderatio.

¶ Peccatū blasphemie cadit oīno sup eos qui ipsum audiunt libenter: vel qui irrident: vel qñ nō ponunt impedimentū/ vnaqueq persona sm̄ posse suum ⁊ scire suum officium. ¶ Ideo notenꝰ alie tres consyderationes.

Prima consyderatio.

¶ Expediens est ad euadendū iram ⁊ punitionē dei presentem ⁊ futurā: vt prelati francie ⁊ viri ecclesiastici vnusquisq; in iurisditi one sua (ita tamen vt non expectet vnus alterū) puisionē ponāt contra dictas viles blasphemias / ſm posse eorū: in tantum aut plus ꝙ si qui temporales eorum sibi vsurpare vellent possessiones.

Secūda consyderatio.

¶ Expediens est dños capitaneos armigeros ⁊ tēporales officiarios diligenter laborare ad hꝰ qḋ dictū est vnūquēq; ſm ꝙ ad eū spectat ad exequendas penas iam institutas vel nouas instituendas ⁊ de facto eas exequendas nullis parcendo: alioquin irrisio est cōdere leges si non obseruentur.

Tertia consyderatio.

¶ Expediens est ciues ⁊ alios qui habent domesticos ⁊ familiā facere diligentiā / vt liberi eorum ⁊ serui sibi caueant ab huiusmodi blasphemijs: ⁊ ꝙ ad hoc faciendū dñi ecclesiastici ⁊ tēporales eos hortent ⁊ autoritatē cōcedant. Ad qḋ magnopere cōduceret pueros ⁊ iuuenes ꝑsonas ducere in cōsuetudinē nō iurandi ꝑ deū nec sanctos eius: ꝑ doctrinā ⁊ bonū exemplū maioꝝ: nā ꝑ bonā consuetudinē tā facile esset ⁊ eque crederent res nō iurādo sicut iurando: ꝑ qḋ euitarent innumera periuria: que sunt peccata mortalia.

Quarta consyderatio.

¶ Expedit (vt videt) viso ꝙ diabolicū hoc peccatū est tā generale ⁊ adeo irradicatum in cōpluribus locis: vt in pncipio ordinarent alique pene leues vt possent exequi: nullis parcendo cuiuscūq; conditionis hominibus: siue magne vel parue / seni vel iuueni / diuiti vel pauperi / nobili aut ignobili / ecclesiastice aut seculari persone.

Quinta consyderatio.

¶ Expedit ꝙ super rebus ꝑdictis hoīes ecclesiastice iusticie aut iurisditionis habeant cōsilia eorū ⁊ puisiones seu decreta: ⁊ pariformiter etiam homines iusticie vel iurisditionis secularis: ⁊ deinde qḋ cōmuni assensu ⁊ cōcordia diligenter ꝓcedatur ad negocium sine fictione: in tantū vel plus ꝙ si esset ob magnū aliquod temporale cōmodū acqrendū vel ꝯseruandū in republica vel ꝑticulari.

Sexta consyderatio.

¶ Expedit fieri exhortationes publicas non mō per ꝑdicatiōes ⁊ verbo / sed litteris ⁊ schedulis diebus dñicis ⁊ festis ⁊ ꝓcessionibus ad monstrandū ⁊ declarandū omne quod visuz fuerit ꝯueniēs ⁊ cōducibile ad cōplementū huius sancti negocij: concedat deus vt ita fiat.

Querela defunctorum in igne purgatorio detentorum ad superstites in terra amicos.

Orate pro nobis o vos super terrā viuentes: orate ꝓ nobis miseris et afflictis animabꝰ que sumꝰ i aspero ⁊ duro purgatorij ignis carcere: nec nosipsas iuuare possumꝰ. Orate ꝓ nobis / ⁊ nos respiciate in misericordia ⁊ cōpassione. Iuuate nos vt liberemur ⁊ exeamus penas: grauiaq; q̄ sustinemus tormēta in hoc purgatorij carcere ꝑ iustā summi iudicis nostri sententiā. Orate ꝓ nobis q̄ i statu sumus i qno nosipsas iuuare nequimꝰ ꝓpria nr̄a prece aut meritorio oꝑe: sed vos oēs q̄ filij estis ⁊ filie eccl̄ie sancte sup terrā viuentes hꝰ facere potestis. Uos estis in statu nobis auxiliandi: sicut si volueritis et vobis. Orate ꝓ nobis nos deuote inspiciendo in vere fidei lumine ꝑ pietatē ⁊ cōpassionē. Uidete quō nos relicte ⁊ afflicte purgatorij anime oēs tradite sumus diuersis afflictionibus: et ꝙuis aliq̄ magis ꝙ alie: nulla tn̄ i loco hoc parua est pena: nulla est placens vel dulcis captiuitas. Omē nobis oneri est ⁊ grauamini qḋ nos impedit et retardat ad glorā ꝑueniēdi ⁊c. Orate ꝓ nobis deuote ⁊ sancte: hoc eñ agēdo / ꝓpriam vtilitatē ⁊ spūale lucrū vestrū diuersimode opamini: magisq; interdū ꝙ si vnusquisq; vestrū ꝓ seipo rogaret solūmodo. Charitas cōicari vult et diuidi. Orate ꝓ nobis / et nos iuuate in hac magna necessitate. Post eñ liberationē nostrā / cum vnaqueq; nostrū fuerit superius in paradiso cum deo eternaliter ⁊ cū oībꝰ sanctis: vobis parē vicē referemus: hoc est / nos pariter ꝓ vobis preces offeremꝰ et intercessiōes: ꝓ illis. s. q̄ nos iuuerint orōnibus ⁊ oꝑibus bonis factis ꝓ nobis. Bonitas vna alteraz expostulat: ⁊ q̄ dat / dabit ei. Qui fecerit misericordiā / misericordiā ꝯsequet. Orate ꝓ nobis saltē vos q̄ vidistis ⁊ cognouistis nos super terrā: vos q̄ amastis nos / ⁊ ostēdistis diuersimode vestrā beniuolentiā: mō in postrema hac necessitate ostēdat vnusq̄sq; se vere ⁊ legaliter amasse. Dictū est cōmune / et quidē verū: ꝙ in necessitate ꝓbat amicus. Heu ⁊ q̄ est necessitas par nostre / aut nostra maior: nisi apud īferos / vbi nulla respiratio vꝉ redēptio. Orate ꝓ nobis: nec recusare velitis petitionē nostrā / orōnē et precē. Nō ꝑbearis aurē surdā pio nostro clamori: nō obliuiscamini nostri: qm̄ die noctuq; incessanter i magno dolore ⁊ lamētatiōe vestꝝ petimꝰ auxiliū. Certe cor est durū nimiū ⁊ paꝝ piū qḋ cōpassionē nō hꝫ. Et qui durꝰ est (dicit scptura) duriciā experiet. Quia cor durū male habebit in nouissimo. Orate pro nobis saltē vos qui viuitis ex bonis terrenis: que vobis reliquimus siue sub titulo elemosyne / vel fundationis / vt ecclesiasticas: siue per testamenta vel alia dona ꝑ amorē et charitatē facta: vt ꝓ nobis oraret / ⁊ nostre succurreret necessitati. Facite debitū vestrū: alioqn certe nos fallitis et decipitis: in tormētis quoq; grauibus et dolorosis relinqtis ad iustā vestrā et crudelissimā damnationē / nisi emendationē feceritis. Necesse est eñ vt vnusquisq; iuxta posse suū satisfaciat et ꝑsoluat / aut iuste damnationē sustineat. Orate ꝓ nobis et ꝑsoluite: nā ad hoc faciendū estis obligati tanꝙ here-

des bonoꝝ nostroꝝ/aut vltime nostre voluntatis executores: q̄bus ↄfisi sum⁹ in fine vite nostre sup terrā. Quā͞q̄ em̄ dei miscđia suscepit vltimā nr̄aȝ penitentiā ꝛ ordinationē: hoc tn̄ nō est q̄n ꝑsolua mus ī penis ꝛ tormētis iusticie sue taxatiōe: si ī vo bis defect⁹ fuerit/quo minus faciatis eā quaȝ nos req̄rit satisfactionē: ꝛ hoc relabit̄ ī onus vestrū et ↄdēnationē: heu vtinā p nosmetipos: ꝛ p nobis fe cissemus omne illud: ꝛ cōpleuissemus cū sup terrā essemus q̄d a vobis petim⁹. Malū etiaȝ est tādiu expectare: hoc cognoscim⁹ ꝛ asꝑrime sentimus: et multo plus hi q̄ sine vlla respiratiōe lapsi sunt in infernū. Orate p nobis p̄sertim vos q̄ eius gene ris estis cu9 eramus/cū sup terrā essem⁹. Cogitate ꝛ aspicite q̄liter simus in graui b purgatorij carce re. Habete hanc pietatē ꝛ cōpassionē quā filij et fi lie ad matrē ꝛ patrē habere debēt/aut fratres ꝛ so rores ad inuicē/aut cognati vel cognate: aut vxor ad maritū suū/vel maritus ad suā vxorē/vel parē tes ad eoꝝ filios: vnusquisq̄ꝫ ꝛ vnaqueq̄ꝫ ꝯm q̄ꝫ vi det et cognoscit se facere debere. Cogitare cū esse mus sup terrā/quod subsidiū ꝛ subleuamē vn⁹ fe cisset alteri: si mater vidisset filiā suā/vel pater su um filiū in igne cōburi ꝛ flāma: nec eū liberare po tuisset: cogitate q̄ꝫ diligēter admodū et cito omnē
B suū exercuisset conatū. Orate p nobis defunctis q̄ viuitis: ꝛ nos iuuate in virtute charitatis/q̄ p̄ci pit ꝓximū suū amari sicut seip̄m. Auxiliamini no bis ꝛ succurrite/vt exire possimus doloroſū hoc purgatorij tormentū. Unusq̄sq̄ꝫ vestrū ꝯm statuȝ suū ꝛ possibilitatē/siue ꝑ orōnes/siue ꝑ ieiunia/ si ue ꝑ elemosynas: ꝛ sūmopere offerēdo sctm̄ altaris sacramentū: in quo is est q̄ ꝑsoluit debita nostra: q̄ tollit pctā mūdi: q̄ fact⁹ est nobis (ꝯm apl̄m) sa pictia/iusticia/sctificatio ꝛ redēptio. Et hec obla tio fit quotidie ī missa. Potest etiā ꝛ debet fieri ꝑ vn̄ āquāq̄ꝫ ꝑsonā christianā in tēplo cordis sui ꝑ ve rā fidē ꝛ sanctā religionē: memorādo passionē sal uatoris nostri Jesu christi: supplicādo deuote q̄ꝫ velit extēdere virtutē bn̄dicte passiōis sue: nos cō solādo/alleuiādo/ꝛ festināter de om̄i b⁹ malis pur gādo/illuminādo ꝛ liberando: vt digni simus ad ꝑueniendū ad gloriā suā paradisi cū om̄ibus san ctis: vt eū laudem⁹ ꝛ honoremus sine fine. Si ore tis vl̄ orationē fieri curetis p nob: posthac in gl̄ia p vobis orabimus: quā quidē gl̄iaȝ certissime ex pectamus: ad quā tandē ꝑueniem⁹. Facite aut cu rate vt fiat q̄ꝺcūq̄ꝫ bonū op⁹ p nobis: siue sit orō/ siue ieiunium/siue elemosyna/siue missa/aut talis quecūq̄ꝫ satisfactio. Et in p̄mis ignoscite ac parci te om̄es malas iniurias et offensas que vobis fa cte fuerint: nō desyderādo aut postulando vindi ctā per viā facti p̄liorū vel persecutionū. Nihil est tantoꝑe cōducens ad liberationē nostrā sicut vir tus charitatis/pietatis ꝛ venie. Orate p nobis: et supplicate sepius ꝛ deuote bonis angelis vestris vt nomine vestro nos dignētur visitare/salutare atq̄ꝫ cōsolari. Et tantū efficite/vt nobis significa re possint ad magnū gaudiū nostrū ꝛ cōfortatio nē/q̄ꝫ oretis deū ꝛ sanctos ei⁹ ac sanctas p nobis: q̄ꝫ facitis elemosynas ꝛ oblatiōes/restitutiōesq̄ꝫ et satisfactiōes p nobis: q̄ꝫ facitis aliqua ieiunia vl̄ abstinētias et penitentiā p nobis: q̄ꝫ caueti s ꝛ vi tatis facere peccata ꝛ offensas cōtra deū: nec vin dictā petitis p nobis: q̄ꝫ docetis et hortamini in uicē/et p̄sertim pueros innocētes: vt dicant orati onem dominicā/et salutationē angelicā/aliaq̄ꝫ bo na verba p nobis: q̄ꝫ ꝓcuratis vt dicantur misse et alia ecclesie suffragia p nobis. Et breuiter q̄ꝫ oēm adhibetis diligentiaȝ bene operandi p nobis: vt simus cōsolate et purgate/absoluteq̄ꝫ ab om̄ibus penis amarisq̄ꝫ tormētis carceris purgatorij: ꝛ ci tius etiā perueniamus ad gloriā paradisi/quā tan topere amamus/ꝛ nō īmerito desyderamus. Sic vobis deus sit in auxiliū in om̄ib⁹ oꝑib⁹ ꝛ necessi tatibus vestris. Sic vobis gratiā concedat taliter sup terrā viuere: vt tandē vos videamus in eterna gloria. Ubi regnat vnus solus deus in trinitate/ pater/filius ꝛ spūssanctus: Amen.

Uiui ad mortuos. C

Pater noster q̄ es in celis. Quā͞q̄ ego mi sera creatura tua nō digna sum nec suf ficiens p meip̄a orare: charitas tn̄ filij ꝛ cōpassio ꝛ p̄ceptū tuū me cōstringūt ad orōes fū dendas p animabus defunctoꝝ/que sunt in duro ignis purgatorij carcere: vt pietas tua ꝛ miscđia il lis alleuiamen p̄stet ꝛ cōsolationē/aut plenariā li berationē. Dicā igit̄ in ꝑsona toti⁹ sancte ecclesie aliq̄s orōnes ꝑ eā ordinatas. Non em̄ fiduciā ha beo in ꝓpriā meaȝ dignitatē/ meritū vel bonitatē. Dicā etiā eas tā͞q̄ req̄situs ꝛ missus: ꝛ cui cōmissū est ad hoc faciendū ab ipsis animabus purgato rij q̄ sunt in gratia: vt bonus earū angelus eis p̄re tē hāc significare velit p eis ad earū cōsolationē. Orabo singulariter in cōscientia ꝛ virtute sancti mysterij bn̄dicte incarnatiōis ꝛ passiōis tue/redē ptor noster et saluator vniuersi mūdi/rex gl̄iose ie su christe/pater misericordie ꝛ totius consolatiōis deus. Dicā ergo p om̄ib⁹ defunctis: Fideliū de⁹ oīm cōditor ꝛ redēptor ꝛc. Qui viuis et regnas cū deo patre in vnitate spiritussancti deus: ꝑ omnia secula seculoꝝ: Amen.

¶ Fiāt pariformiter ꝛ alie orōnes: vt p paren tibus dicēdo: Deus q̄ nos patrē ꝛ matrē ꝛc

¶ Pro bn̄factoribus ꝛ nobis specialiter cōmis sis: Inclina domine aurē tuā ꝛc. cū Pater noster: Aue Maria: Credo in deum: De ꝓfundis: ꝯm de uotionē et vniuscuiusq̄ꝫ scientiā: fiat/fiat. Requie scant in pace: Amen.

¶ Mortui ad quēq̄ viuorū.

¶ Siste/nos aspice et plora: talis eris quantūcū q̄ꝫ diu illa tardauerit hora.

¶ Ora p nobis deū: vt nobis dignetur succurre re. Nouissimā mortis horam in corde tuo semper debes figere.

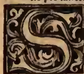
¶ Distychon.

Quisquis ades, qui morte cades, sta, respi ce, plora.
Sū q̄d eris, modicū cineris, p me p̄cor ora.

¶ A Joāne gerson. M.ccccxxvij. mēse octobris

Finit.

Moralis admonitio pro sanctimonialibus.



D Sanctimonialis secū cogitare debet/si iā mori deberes/ et occumbere an ne istō faceres: ⁊ an auderes mori i eo i quo te sentis statu. Cū cantat in vigilijs vel horis all is/teneat semꝑ cor suū ad sensum psalmi: si non altius eleuet: hoc est ꝙ cogitet de deo ſm aliqḋ mysteriū redēptionis nr̄e vel saluatiōis vel ad paradisum vel i infernū vel ad mortuos: ꝓsertim si nō intelligat latinū sermonē/sciat certitudinaliter se eē obligatā ad dicendū in sua parte chori: vel audiēdū ex altera parte chori oē id qḋ dicit in seruitio ecclesie vsq₃ ad postremā līam. Qḋ intelligendū est sic ꝙ scienter ⁊ sine causa nō debet cogitationē suā alibi tenere: sed si ꝑ fragilitatē ⁊ inaduertentiā vel ob aliquā necessitatē ipa alibi vane cogitet/nō peccat mortaliter: nec tenet rursus incipere. In regularibus interuallis sanctimonialis ad partē se debet retrahere vel ꝓuidere necessitati corpis: sic tamē ꝙ eundo ⁊ redeundo noscat sibi dici sursuz corda: cor in altū videlicet tēpe quo nihil faciēdū est determinate in ecclesia vel alibi. Tpe quo legitur orandū est: vel si sanctimonialis ad legendum accedat/q̄rere debet dulcedinē: hoc est deuotionē/⁊ nō scientiā. Sciat sanctā scripturā esse tanq̄ puteum iacob/ex quo hauriunt aque viue: hoc est lachryme ad expendēdas eas in orōne: nec semper decet eā q̄ orare vult oratoriū adire ad lectionē: hoc ē studendo ⁊ audiendo lectionē/ipa ꝯtēplari poterit et leuare cor suū ad deū aut orare: tēpe laboris cum alijs adeat laborē: in quo cōsyderare debet nō taz q̄d operet q̄ ad q̄d venerit/videlicet vt penitētiaz agat/nō vt laboret: hoc est/potius cogitare debet laborē illū datū esse ob penitentiā ⁊ satisfactionez q̄ ob aliud cōmodū. Et sic deprecari debet deum cū manus cessat: hoc est/cū nō amplius opat/spūs laborare debet meditando vel opando: licet in labore suo illud idez facere teneat. s. rogare ⁊ orare: ⁊ debet cogitare in labore laboris sui causā: vt pena quā patit repͥsentet ei culpā ob quā patit/videlicet laborē aut fatigationē. Deinde accedat mensam in qua nō mō os suā sumat refectionē ⁊ cibū: verūetiā aures habeāt desyderiū verbi dei. Nam certe ipa solū māducare nō debet: nec debet eē ꝓrsus intēta ad manducandū: sed tal̄r occupare debet cor suū ad verbū dei: vt solū os copalē sumat escā. Demū nōna vel monialis admodū letari debet/cū cibi ꝑciosi ⁊ delicati min⁹ ponunt ante eam q̄ añ alias. Nā moniales ille sūt fortunatiores/ q̄ ad sobrietatē sustinēdā sūt fortiores. Post prādiū in gratijs reddēdis sciat ꝙ supplicare dz ꝓ duabus reb⁹: vicz ꝓ pctis illoꝝ quoꝝ elemosynis sustētat. Et iō cauere dz magnopꝑe ⁊ timere ne scienter poti⁹ habeat habūdātiā q̄ necessitatē. Deinde si fuerit vocata ad collocutoriū: h̄ est ad locū in quo ſm regulā colloq̄ lz: loq̄ dz māsuete sine risu: paucā vba ⁊ rōnabilia q̄ ꝑusq̄ ꝓnūciet/bis ad limā veniāt: meditādo finē vboꝝ ⁊ cām ꝑusq̄ ad linguā ꝑueniāt. Si vbo ogteat alloq̄ ꝑsonā sclarē: tūc specialissime ori suo adhibeat custodiā/ne olno q̄cq̄ dicat qḋ audientē nō edificet. Si ĝ taliter i olbus habeat/ne vll⁹q̄ eā viderit vel audierit/ ipaz sctāz monialē nō reputet. Cū post cōpletoriū ꝑuenerit ad lectū suū: teneat quotidie i silētio. i. i secreto capitulū sibijpsi: ⁊ cū vndeq̄q₃ ꝯuocarit cogitatiōes suas: qḋ intelligendū est de ꝑncipalib⁹: q̄ sunt alicui⁹ notabil̄ mali vel boni: ponat eas diligēter cū rōne: ꝯsyderādo ꝙ peccauerit die illo cogitatiōe/ verbo ⁊ ope/publice ⁊ secrete: lauādo singulis noctibus lectū suum lachrymis ꝓprijs. i. purificādo ꝯsciam suā ꝑ lachrymas cū dolore ꝓ quolibet peccato ipa diligenter cōpotū facere debet: vt mane vel ad min⁹ semel in septimana secretā faciat confessionē de pctis secretis. Et ad h̄ ꝙ ꝯfessio sit pura/tres hr̄e debet ꝯditiōes: ꝙ sit volūtaria/nuda ⁊ mūda. Volūtaria ꝑ ꝓpriā deliberationē ⁊ ꝓpositū. Nuda: h̄ est in ꝑticulari: ⁊ taliter ꝙ ꝑsbyter bñ ꝑcipiat pcti magnitudinē: alioq̄n ꝯfessio sepe valet pei⁹ q̄ melius/cū q̄s non se nude accusat: sicut cognoscit faciēdū esse vt ꝯfiteat pctm̄ suū eo quo fecit mō. Mūda: vt nō ꝑdicet pctm̄ suū sic Sodoma: h̄ est/ꝙ nō dicat pctm̄ sine verecūdia ꝑ modū iactātie vel incurie: sed ꝑ purā ⁊ simplicē ꝯfessionē se accuset. In capitlo vero manifeste reuelare debet res in quibus publice offendit: ⁊ omīno in illū modū acsi esset corā deo iudice: taliter se omīno habeat/loquat et rīdeat: et si vocet/hoc est/accuset: clamor eius sit ꝑrsus tēperat⁹/int⁹ ⁊ extra oleo charitatis: hoc est/ꝙ ꝑ dolorē/⁊ non rancorē/vindictā/iniuriā vel per inuidiā accuset aliā vel puniat: nec capiat. i. ipa nō debet capere quicq̄ ob vllā persona/nec donū quodcūq₃: nec habere debz personā aliquā familiarē. i. per nimiā frequentiā. In omīb⁹ reb⁹ fugere debet singularitatis vl̄ admirationis notā: hoc est/nō debet facere aliter q̄ alie/vt vanā habeat gloriā. Nec debet loq̄ quicq̄ ob qḋ possit iudicari/aut multū sapiens/ aut multū religiosa: nisi fortassis vt habeat consiliū alicuius sapiētis ꝑsone vel cōfessoris sui. Nā in hoc casu ad finē predictū laudes ꝓprie explicari pñt vel ad edificationē alterius: modo sufficiēs haberet humilitas ad hoc secure faciendū. Ipsa respōdere debet de his de quib⁹ iterrogabit/si sunt digna respōsione/simpliciter ⁊ paucis verbis. Sed si habeat verbū de scripturis vel bonis moribus/arrigat aurē ⁊ nō linguā: hoc est/audiat et nō loquat. Cū loquit/nō ponat studiū suū ad eloquentiā: sed verbū suū sit vulgare potius q̄ ornatū. In omīb⁹ factis suis sanctimonialis nō apponat operaz vt appareat subtilis ⁊ agilis sine honestate atq₃ temperātia. Vitare debet oēs ꝑsonas in ꝑtāte constitutas: hoc est/in alto statu. Et in ꝑmis seculares. Una cā est/ob tētationes q̄ ꝯtingūt religiose/ cū videt hmōi statū/⁊ incitatur ad silem appetendū. Alia causa est: qm̄ hmōi hoīes plerīq₃ parūpendūt religiōis hūilitatē: ⁊ loquunt de religiōe leuiter ꝑ irrisionē; faciūtq₃ coꝝ risus et stultas recrea-

tiones. Sanctimonialis imitari debet res communes: vt labores/aliasq; obseruātias: i quibus nō debet esse tanq̄ effrenis. Est hic similitudo quedā recepta ex biblia: q̄ compat pplm effrenē bruto: quod potius ex ↄsuetudine suū opaf laborē: q̄ ob delectationē quā babeat: ᷑ nō p deliberationē opatur. Et ē tritura modus quidā excutiēdi frumēta per iumentoꝝ pedes vel boū: quēadmodū fit circa aui nionē/vt vacce vel thauri ad laborē amandū edocti: hoc est/q ad obseruātias suas trabaf: nō quidē per ↄsuetudinē/sed per deuotionē: vt in omnibus rebus singularis sit puritas/᷑ nō vulgaris deuotio. Ipa nō debet pponere ᷑ pferre spēales q̄sdā et peculiares orōnes suas orōnibus cōmunib⁹ eccl(ie) sue impofite sint in confessione siue alibi. Debet in p̄mis babere cōmunes orationes ᷑ pcurare eas/ponendo diligentiā suā ᷑ studiū suū siue curā: nec sibipsi adulef: hoc est/ det gloriā vel voluptatē p orōnibus suis particularib⁹: q̄ l scīo loco esse debēt/si negligēs fuerit et pigra in p̄mis. Si ergo familiaritas mulieruꝫ pbibita est/multo magis viroꝝ: facies. i. gestus/ debet esse tanq̄ cū alijs: sed interius omnes res diuerse sint. Ipa nō debet incutere alicui iram: nec ipa irasci per nimiam grauitatē: nec dissoluta esse debet per magnā leuitatē: sed seruare bonā quandā mediocritatē. i. mensurā vel tēperantiā: sicut dicif d sancto Martino/q tristicia nō turbabat vultū eius/ nec risus vultui leuitatē vel inordinatā inijcit bilaritatē: B. est dictū/q monialis ridere potest interdū magis ne videatur nimis deuota ad intra/q̄ ob aliam rē. Et hic daf exemplū de Moyse: qui quoniā allocutus fuerat deū: facies sua taliter fulgebat vt videretur cornuta: ᷑ necesse erat q ipsam cooperiret cū alios alloquebaf. Sic psona q̄ allocuta est deū per deuotionē/babet faciē suam multo maioris grauitatis ᷑ claritatis q̄ alie: ideo interdū ipsā celare debet/vt euitet ventū supbie: q̄ oīa indisponit ᷑ destruit si fuerit receptus. Interdū etiā spectabit ad sapientē animā: q̄ diligēter custodit thesauꝝ suū/vt coopiat faciē suam cornutaꝫ exemplo Moysi: ᷑ celet per risum quendā: qui tamē nō minuat gloriā interius latentē ᷑ cogitationis grauitatē. Compandus ē dies p̄sens diei p̄terito: hoc est/cōsyderare debet si nō sit melior hodie q̄ heri. Nā si quis nō semp pgredif in via virtutū/reuertif in peius: nō est mediū stationis: nō amplius q̄ in naui currēte velociter aqua sine retinaculo: q̄ si nō ascēderit/descendit: vt p compationē vnius ad alterū/sanctimonialis pcipere possit pgressum suum vel defectū: cū senserit se victā fastidio vel languore cordis: ascēdat supra petrā in qua lauantur mortui: sicut solebāt lauari ante sepulturā: ᷑ cogitet diutius secū/ quēadmodū ille q̄ sunt sepeliēde hincinde mouenf: qualiter vertunf/mō in faciem modo in dorsum: qualiter caput tremit: qualit brachia cadūt: corꝑa facte sunt rigide: tibie iacēt: qualiter vestiunf: qualiter reclinanf: qualiter ad sepulchrū deferunf: qualiter ad feretrū ponunf: q̄liter terra coopiunf. i. esse debet sanctimonialis tanq̄ Melchisedech: quod intelligēdū est/ne sctimoni alis babeat vllā carnalē affectionē: nec ad patrem nec ad matrē/nec ad aliū sui generis: quēadmodū ipm Melchisedech fecisse scriptura cōmemorat: nō nominādo q̄s fuerit pater su⁹/mater sua vł eius pgenies. Nō eñ cōmemorat scptura ipm babuisse patrē nec matrē vel pgenē: nec vocet patrē. i. nō debet appellare q̄cq̄ ad se sup terrā: imo talē se reputare tanq̄ esset sola ᷑ deus. Et si interdū infirmitas aliq̄liter bolem cōstringat. i. corp⁹ vel sensualitatē de extraneo rigore vel seruitio: anim⁹ tñ esse debet inuict⁹. i. stabilis ᷑ firmus: nec debet relaxare intrinsecū rigorē ᷑ eius exercitationē.

Sequūtur quindecim per

fectiōes necessarie volenti deo seruire/᷑ eū pfecte amare/cū quibusdā alijs moralitatibus.

¶ Prima: ipa debet adhibere diligentiam/et explere omne posse suū: vt integrā cognitionē ᷑ noticiā babeat de defectibus ᷑ peccatis suis.

¶ Scda: ipa debet fortiter multūq̄ irasci ᷑ repugnare naturalibus suis inclinationibus.

¶ Tertia: ipa debet babere maximū dolorē/timorē ᷑ displicentiam de offensis/ pctis ᷑ defectibus quos cōmisit ↄtra sanctā dei voluntatē: q: ipa non est certa si iuste satisfecerit: nec si de⁹ sit placatus.

¶ Quarta: ipa dꝫ valde timere ᷑ maiorē cauere ne recidiuet: ᷑ ne reuertaf ad pctā sua et defect⁹.

¶ Quinta: ipsa babere debet fortē asperamq̄ disciplinā ᷑ correctionē: vt secure regat ᷑ seruet qnq̄ sensus suos naturales.

¶ Sexta: ipa hēe dꝫ v̄tutē fortitudīs ad tolerādas/portādas ᷑ sustinendas oēs aduersitates/oēs insult⁹ ᷑ tētatiōes diaboli/mūdi ᷑ carnis.

¶ Septima: debet dimittere ᷑ vitare societatem oīm creaturaꝝ tāq̄ infernalē inimicū/q̄ esset vł eē posset occasio/non mō faciēdi ipsam peccare: sed etiā deducēdi eā ad aliquā imperfectionē.

¶ Octaua: ipa portare debet in ea ᷑ sup eā bumilē crucē dulcis Jesu christi: que in se q̄tuor babet brachia/sicuti hic apparet. Primū bui⁹ cruc̄ brachiū/est oīm pctoꝝ ᷑ vitioꝝ mortificatio. Secūdū/est renunciare ᷑ relinquere oīa terrena bona et tēporalia. Tertiū/est fugere ᷑ tollere a se oēm carnalē affectionē oīm amicoꝝ suoꝝ carnaliū. Quartum/est se oīno bumiliare ᷑ nihilipēdere/ ᷑ integre ppriē renūciare voluntati.

¶ Nona: est continua rememoratio/cōmendatio ᷑ memoria bñficioꝝ/q̄ a dulci Jesu christo recepit ᷑ semp recipit.

¶ Decima: est esse diebus ᷑ noctibus cōtinue in deuotione ᷑ deuotis orationibus.

¶ Undecima: est facere totū posse suū/vt sentiantur indesinēter diuine cōsolationes ᷑ dulcedines.

¶ Duodecima: ē hēe magnū ᷑ ferueñs desyderiū/ ᷑ facere totū posse suū s̄m statū suū exaltādi fidē: videlicet q dulcis Jesus christus ab oīb⁹ sit cū timore cultus/amatus/cognitus ᷑ bonoratus.

¶ Decimatertia: est hēe pietatē ᷑ cōpassionē ꝓ p̄ximo suo/quēadmodū vellet q babere de se.

¶ Decimaq̄rta: est deū glificare/᷑ ei gratias agere/᷑ eū laudare de oībus rebus ei⁹ ᷑ opib⁹ oib⁹/

¶ Decimaquinta ẽ: ꝙ postq̃ fecerit oĩa / senserit ꝛ gustauerit / ꝙ dicat humillime ꝛ deuote aliquãdo creatorẽ suũ. Dulcissime mi ꝛ reuerende creator / nihil fui ꝛ ꝑ te factus sum: nihil scio nec possum ꝛ pauperrime ꝛ inepte tibi seruio ꝛ seruiui: ꝛ ideo humilit̃ veniã ꝑcor ꝛ peto ꝓ me ꝛ vniuerso mũdo.

Hic incipiunt sex magistri

de tribulatione loquẽtes.

Dunati erãt sex ꝑceptores: ꝛ q̃sierũt ab
inuicẽ q̃dnã de deo dicerẽt / quibus ĩ tri
b bulatione sermo incidit.

¶ Primus ꝑceptor dixit: ꝙ si quicq̃ esset nobilius ꝛ ꝓducibilius humane creature in hac vita viuẽti q̃ tribulatio: deus hoc ipm̃ filio suo dedisset: ideo plus dedit ei patiẽdũ in hac vita q̃ vnq̃ dedit creature / nec dabit vnq̃.

¶ Scd̃s ꝑceptor dixit: ꝙ si aliq̃s hõ esset sine pctĩ macula vt deus erat: ꝛ posset viuere annis. xxx. sine corꝑali cibo: deus quoq̃ ꝯcederet eũ loq̄ cũ angelis in aere / sicut cõcessit Marie magdalene: nõ posset ĩ hac vita mereri tantũ meritũ sicut aliq̃ ꝑsona mereret̃ in parua aduersitate / ipsam patiẽter ob dei amorẽ tolerando.

¶ Tertius ꝑceptor ait: ꝙ si aĩa Christi ꝛ oẽs sancti paradisi simul orarẽt ꝓ ꝑsona aliqua: nõ acq̃rerẽt ei tantũ vtilitatis ꝛ meriti / sicut ipa sibi acq̃reret ꝑ vnicã in aduersitate patientiã.

¶ Quartus ꝑceptor dicebat: Adoram⁹ crucẽ / eo q̃ saluator noster Jesus christus pepẽdit in ea ꝑ dimidium diem. Sed dico ꝙ maiori iure adorare deberemus tribulationẽ: q̃m dñs noster Jesus christus eã plus q̃ triginta annis ꝑtulit.

¶ Quintus ꝑceptor dicebat. Sãcti minus eligerẽt dimittere minimã mercedẽ quã acq̃sierũt ĩ tribulatione quã sustinuerũt in patiẽtia / q̃ renũciare dei visioni vsq̃ ad diẽ iudicij. Sãctus Petrus inq̃t / neminẽ esse tribulatione dignũ / nisi eos qui ipsam puro corde ꝛ sine errore desyderãt. Tribulatio extinguit pctm̃: ꝛ docet agnoscere dei secreta. Tribulatio cognoscere se facit ꝛ alia: ꝛ in creatura virtutes mltiplicat ꝓbatq̃: ꝛ purgat sicut aurũ purgat̃ in fornace. Creatura si est in tribulatione / deus in ea est: q̄ portat suũ onus. Tribulatio tempus ꝑditũ redimit: ꝛ creaturã ꝓpe ignorantiã tenet: ꝛ stat sup sui custodiã: ꝛ efficit ipsas creaturas dignas omibus donis / q̃ de⁹ suis confert amicis. Estq̃ thesaurus cui nihil compabile est. Tribulatio aĩam hoĩs ad deũ ꝑducit: ꝛ est certior ꝛ securior via deũ adeundi.

I ¶ Sextus magister interrogat: ob q̃s cãs tã inuite tribulatiões toleremus? Cui rñdet̃ ꝙ trib⁹ de causis. Prima est: q̃m parũ amoris habem⁹ erga dñm nostrũ Jesum christũ. Scd̃a: q̃m parũ cogitamus ad mercedẽ quã de⁹ ꝯferre vult: nec magna cõmoda inde emergẽtia. Tertia: q̃m parũ cogitamus ꝛ sentimus tolerantiã ꝛ passionẽ quã dñs noster Jesus christus sustinuit ꝓ nobis. ¶ Sãctus Bern. recitat aliq̃s grãs q̃s deus fecerat ei. Inter alias nominat septẽ: ꝛ in q̃libet sunt tres modi eius: ꝙ ꝑseruauit me a multis pctis: quẽadmodũ eñi sum inclinatus ad aliq̃ / sic cecidissem in plura sꝫ ipe me trib⁹ modis iuuit. Prim⁹: subtraxit mihi occasiones q̃bus potuissem hẽre pctã. Secund⁹ dedit mihi fortitudinẽ me ꝑseruãdi. Reuera non sum fortior alijs / quoꝝ aliq̃ lapsi sunt. Tertius ipe seruauit me a tali affectione ꝛ tã corrupta / q̃lẽ habẽt plerĩq̃. Sãct⁹ Bern. aliqua pctã habebat in abominatione. Scd̃a gratia est / ꝙ licet peccauerim: tñ expectauit nõ me puniendo. Sic nosco eius patientiã quo ad primũ modũ. Tertius est / maxima amoris sui teneritas: nã erat amicus meus / cũ ego suus essem inimicus. Tertia gratia est / ꝙ paꝝ fuissem lucratus nisi expectasset: nec volui me ad eũ conuertere cũ conferebat mihi penitendi gratiã / illuminauit meã ignorantiã. Secũdo timere me fecit infernales penas. Tertio confortauit me spũaliter / conferẽdo mihi veniam de pctis meis. Quarta grã est / ꝙ paꝝ mihi ꝓdeĩset penitẽtia mea nisi scirẽ ipsam esse deo acceptabilẽ: sed cognosco ꝙ nõ me punit: sed ꝑmittit ꝛ fert q̃ ego ipe me puniã: ꝛ cũ hoc cognosco / ꝙ oblitus sit peccatorũ meoꝝ. Scd̃s est / ꝙ nõ mihi ea improperat. Tertius est / ꝙ non minus me amat. In testes cito sanctũ Petrũ ꝛ Magdalenã. Quinta gratia ẽ / ꝙ parum mihi conduceret / nisi me ab inimicis meis ꝓtegeret. s. a carne mea / que tã contraria mihi est: ꝛ tñ me eã nutrire oportet vt viuã. Alius est mũdus qui me tentat / ꝛ insultãdo affligit quotidie: nec tñ id experior / nec ei assentior. Alius est inimic⁹ quẽ nõ video / qui me tentat: nec tñ me vicit: q̃m ei nõ credo. Sexta gratia est: ꝙ si nõ mihi daret meritũ (quod tamẽ mihi pollicitus est) adhuc ipm̃ meritũ non mererer: sꝫ dedit mihi gratiã / vt quod solebã amare nõ amẽ: ꝛ quod mihi placere solebat / displiceat: et desyderẽ esse cum eo. Septima est / ꝙ adhuc parũ lucratus essem / nisi daret mihi hanc gratiã / vt haberẽ hoc quod mihi ꝓmisit ꝛ ostẽdit. In ꝑmis scio ꝙ dedit mihi absolutionẽ / licet ꝑuersus essem. Deinde dedit mihi spem redẽptionis: ꝛ ꝑ hoc se facit debitorẽ meũ. Cũ ꝯsydero ꝓmittentis potẽtiã: ipse legitimus est ꝓmissor ꝛ potens retributor. Habeo fidẽ: ꝛ in legitimo amore eius facere volo voluntatẽ.

Doctrina contra nimis strictã ꝛ scrupulosam conscientiã / ꝑ magistrũ Joannẽ gerson theologie cõposita.



Eus vult ꝙ rõnabile sit seruitium nostꝝ quo ad alaꝫ ꝛ quo ad corp⁹. Scd̃m eñi vulgatũ ꝓuerbiũ: q̃d nimis est bonũ nõ est. Ideo debet ꝑsona taliter regere corp⁹ suũ / ne sit nimiũ rebelle aĩe ex vna pte ꝛ ex altera ne deficiat ei ĩ necessitate ꝑ amissiõꝫ boni sensus sui ꝛ iudicij boni / si caput vel cerebrũ nimiũ turbaret̃: vł ꝑ nimiũ ieiuniũ aut fletũ aut cogitationẽ / timorẽ ꝛ melãcholiã. Et eẽt min⁹ malũ k

difficili⁹ pōt poni remediū/cū corpus eſt leſū p̄ nimiā ⁊ indiſcretā abſtinentiā/feruorē aut timorē.

¶ Primo obliuiōi detur tp̄s p̄teritū/niſi ĩ gn̄ali ad petēdū a deo veniā p̄ gn̄alē ↄtritionē: vt dicendo: hactenus dn̄e tp̄s meū p̄didi p̄ vitā malā ⁊ diſſolutā: tibi aliud reddere neq̄o niſi cor ↄtritū ⁊ humiliatū. Hoc ḡ recipias dn̄e/et ip̄m nō deſpicias. Cor ↄtritū ⁊ hūiliatū de⁹ nō deſpicies. Delicta iuuētutis mee: ⁊ ignorātias meas ne memineris dn̄e

¶ Scd̄o ſi elapſū tp̄s nimis ſepe redit p̄ timorē ō hoc q̄ nō fecerit integrā cōfeſſionē: humiliet ſe p̄ſona ⁊ dicat: Scio dn̄e q̄ toto niſu et conatu meo nūq̄ facere poſſem ↄfeſſionē ſicᷓ mea poſtularent pctā: nouiſti tn̄ volūtatē meā et deſyderiū meū qd̄ mihi inſpiraſti/nihil me celare velle. Sed cū confeſſor meus ſufficiēter ſe exiſtimet de vita mea informatū/hactenus ſufficiat tibi dn̄e: vt em̄ obedirē ↄſilio tuo/oblitus ſū tp̄is elapſi ad meli⁹ ambulandū in tuo deinceps ſeruitio. ¶ Tertio: p̄ſona actiua q̄ quotidie op̄at: non debet cōnari h̄re talē pacē ⁊ tranq̄llitatē cordis atq̄ cogitatiōis ſicᷓ ſolitaria p̄ſona. In hoc em̄ eſſe poſſet vel nimia ſup̄bia/vel van⁹ conat⁹/aut grauis melācholia/vl̄ odioſa triſticia ⁊ diſplicēs illis q̄bus illa p̄ſona placere debet. Sufficiat ei recurrere ad deū horis certꝫ ad h̄ magis ↄueniētibus ⁊ liberis/⁊ ſe celare q̄ntū fieri poſſit: ne appareat deuotior q̄ alie p̄ſone quibus ↄuiuēdū ē: ſic tn̄ ne fiat vl̄ dicat͛ malū ⁊ pctm̄

¶ Quarto: q̄libet p̄ſona q̄ dedere vult cor ſuū et amorē ſuū deo: debet ſeipſā diligēt⁹ cuſtodire/nō cogitādo res p̄ticulares p̄uas vl̄ magnas/nigras vel albas: ſꝫ eleuare cor ſuū ĩ ſapiā dei/ĩ ſua potētia/dulcedine/bonitate ⁊ miſcd̄ia: ⁊ ſic de talib⁹ generalib⁹ ↄſyderatiōib⁹ q̄ ↄtingūt p̄ſone/ veluti dicēdo: O de⁹ optime/dulciſſime/ miſericordiſſime o pr̄ ⁊c̄. Per h̄ em̄ nūq̄ laberet͛ q̄s ĩ phātaſias et phreneſes: ſicᷓ fieri poſſet fingēdo ĩ ſe res corporeas nimis p̄manēter ⁊ fixe. Et idō p̄hibet͛ interdū nimia cogitatio ⁊ ↄtinua de pctis p̄prijs ⁊ ō alijs factis/vel de igne infernali/vel de morte p̄pria.

¶ Quinto: quo ad tp̄s futurū dꝫ p̄ſona p̄ponere ſibi cauere velle a pctis: ⁊ p̄ſertī in q̄tū pctm̄ noceret alteri. Eſt em̄ multo min⁹ malū aliquē ſolū eſſe ĩ manu dei ⁊ miſcd̄ie ſue/q̄ cū h̄ quoq̄ alijs obligari. Et ſi p̄ſona ſe debilē ſentiat/⁊ ad peccādū inclinatā ſepi⁹: ip̄a etiā ſepi⁹ reſurgere debet/poſtulando hūiliter ⁊ benigne veniā a deo ⁊ eius auxiliū: ſicut filius q̄ cecidit/manū matri ſue porrigit. Nā ↄtra ſeip̄m iraſci ſolūmō nocet: triſticiā generat ⁊ tediū malū/⁊ intēdū deſp̄ationē ⁊ diſplicētiā de vita p̄pria: nec caret ſup̄bia velle facere aliquā rē per ſeip̄m/et ſua vi aut ↄfidētia: q̄ nec pōt nec fieri debet. Et ſi millies in die cecideris/millies reſurge/ ↄuertēdo cordis tui oculos ad deū ⁊ dicēdo: Domine iuua me: parce mihi: conforta me: miſerere mei. ¶ Sexto: queciq̄ veniāt cogitationes/ſiue carnalitatis ſiue inuidie ſiue ire fuerint: p̄ſona cauere debet ne op̄e eas cōpleat: nec q̄ ad intra conſentiat. Et tūc ſciat cogitationes nō eſſe peccata mortalia/ ſed eſſe magnā virtutū materiā. Contingit em̄ ſepiſſime: q̄ quis ſentit in ſe et cognoſcit tales eſſe cogitationes diu permanentes: ſed nō conſentit. Quare? quia diſplicent/⁊ eis reſiſtitur/deſyderatq̄ q̄ ceſſent. Et ſuppoſito q̄ nō poſſint expelli quin cito ipſe vel alie redeāt: non tamen voluntarie acceptant͛: nec opus eſt illas confiteri niſi in generali ⁊ cōditionaliter/dicēdo: Habui varias cogitationes ⁊ motus carnalitatis vel vane glorie vel vindicte vel odij. Et timeo ne tantopere reſtiterim ⁊ tā cito ſicut debuiſſeꝫ: hoc ego confiteor. Si tamē quiſq̄ de cōſenſu expreſſo certus fuerit: dicēdus eſt ille cōſenſus/⁊ magis factū ipſum. ¶ Itē ſepenumero p̄deſt vertere in incuriam ⁊ contemptū om̄es tales cogitationes/⁊ interdū de earū ridere importunitate/⁊ de inimico qui eas mittit vt terreat p̄ſonā/vel reddat eā hebetē: vel facit ei diſtortū vultū/vt p̄ſonaꝫ labi faciat in lutū peccati. Itē interdū per hm̄ōi cogitationes ad extra/cōtingere poſſunt alique op̄ationes que eſſent pctā grandia ⁊ feda/ſi cōſenſus p̄fect⁹ eſſet. Sed cū talis nō affit cōſenſus: op̄ationes ille non habēt plus peccati q̄ cogitationes. Neq̄ confitendū eſt de illis op̄ationib⁹: p̄ſertim niſi diſcreto p̄ſbytero/ vel ad ſemel, declarādū om̄ia: vt poſt ea cōfeſſor tribus verbis totū factū poſſit intelligere. Et poteſt dici ſic: Habui cogitatiōes tales me inuito tā violētas/vt talis euenerit effect⁹. Et cōtingit q̄ quāto plus vellet p̄ſona reſiſtere/ tanto plus caderet. Quāto em̄ magis q̄s cogitat/tāto magis fortificat͛ imaginatio/a qua tal͛ emanat effectus. ¶ Demū adhibēda eſt diligētia ſua corrigendi alterū: mō id fiat p̄ diſcretionē: et opinet͛ q̄ correctus h̄ri vtet͛ correctione illa/meliorq̄ efficiatur. Al͛s quiſpiā debet/vl̄ pōt tacere et reprobare malū p̄ ſolā diſplicentie oſtenſionē.

Sequuntur duodecim cōſyderationes/quas habere pōt homo erga deū/vt ſua exaudiat͛ oratio:

Hic ad tevēit ſaluator Ieſu ſubiecta tua creatura/ nihil valens: que reuertens ad ſeipſam de paupertatis religiōe: vult modo in preſentia tremēde maieſtatis tue et totius curie paradiſi inclinare p̄ces ſuas: nō quidē in confidentia iuſticiarū ſuarū q̄ nulle ſunt niſi abominabiles immūdicie/ Sed in p̄mis miſericordie tue maxime (quā queſo ſup̄are) facias rigoroſitati tuū iudiciū/ ⁊ ſup̄abūdare gratiā/vbi tantū abūdat iniq̄tas: cū hic tempus ſit miſericordiā habendi/cū ſuam tenet curiam/⁊ ſedet in iudicio. Etiam in virtute redēptionis noſtre: p̄ quā ordinatus fuiſti a deo p̄pris tua volūtate/noſter ſaluator/aduocat⁹/mediator/ rex/ prelatus/papa/ paſtor/ defenſor/ p̄tector/ redemptor. Nō ergo omittas tua p̄agere officia / que a deo tibi ſunt cōmiſſa ob miſerias noſtras et magnas iniquitates. Inſup in virtute nominis tui ⁊ fidelitū promiſſionuꝫ tuarum in patētibus literis euangelior̄ tuorum data rum atq̄ conceſſarū; vbi

inter alias dicis promissiones: q̄ si in nomine tuo quicq̄ petierimus a patre tuo/ipe nobis illud conferet: ꝛ quod si petamus/accipiemꝰ: si qreramus/ inueniemus: si pulsemus/aperiet nobis. Et q̄ bonus pater non vacuos remittet filios suos: q̄q̄ si voluerimus parcere/ꝛ nobis venia dabit: et sic de alijs. Preterea in spe intercessionis omniū̄ sanctorū̄ ꝛ sanctaꝝ: p̄sertim taliū̄ ꝛ taliū̄. N. quos ordinasti pijssimos elemosynarios: vt diuidāt nobis mēdicantibus gratie ꝛ bonitatis tue diuitias: et ponant in saccū̄ paupertatis nostre ad quos ꝑ inspirationē̄ tuā modo me mittis. Jdeo eos capio intercessores/adiutores ꝛ cōductores. Jnsuper in fide ꝛ cōstitutione sponse tue ecclesie sancte: sicut minister tuus ꝛ seruus ad hoc indignus: vel sicut vnus membroꝝ eius: q̄uis mortuū̄ vel languidū̄. Jtē in virtute precepti tui/quo precipis vt ꝑ me et alijs orem: spero in te/tuus sum. Juua me ergo domine ad faciendū̄ quod precipis. Jtē in virtute sacramentoꝝ tuoꝝ ꝛ orationū̄ tuaꝝ sanctaꝝ ꝛ sacrataꝝ/ vel opeꝝ tuoꝝ q̄ mihi ordinasti/docuisti vel precepisti: per teipsum aut ministros tuos dicere vel facere: vt misse vel pater noster/horaꝝ aut ieiuniorū̄ preceptoꝝ. Jtem in cōsyderatiōe officij: in quo ordinatus sum petere sp̄uales elemosynas tanq̄ q̄stionarius ꝑ omnibus infirmis iacentibus in magno hospitali vniuersi mundi inferioris vel purgatorij. Ad quod significādū̄ portanē vestimēta mea vel alia specialia signa. Jtem ꝑpter cōpassionē̄ tātarū̄ necessitatum ꝛ miseriaꝝ spiritualiū̄: quas esse cognoscis in dicto hospitali ipsius mundi: cū̄ cōditio tua sit iuuare in tribulatione ꝛ magna misericordia ꝛ respectu miseriaꝝ magnaꝝ. Jtē ꝑpter merita ꝛ bn̄facta viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ qui in hoc confidunt ꝛ meruerūt adiuuari orōnibus meis. Jdeo propero eas facere tanq̄ missus ꝛ cōmissarius ꝑ eos/vel tanq̄ obligatus atq̄ astrictus ad rē̄ illaꝫ. Tales em̄ sunt parentes mei/quos tu precipis honorari. Tales sunt benefactores mei in spiritualitate vel tēporalitate: quibus iubes reddere bonuꝫ pro bono: imo ꝛ̄o ꝛ inimicis meis reddi vis bonū̄ pro malo. Et tu pater misericordie si tanta sit mea miseria vt nō possim vel nō debeā pro me paupere mendicāte sp̄uales impetrare elemosynas: nec dignus sum referre ex hac postulatione/nisi irrisiones ꝛ tormēta (quoniā indigne ꝛ indebite meas quero elemosynas) da mihi ꝑ alijs pauperibꝰ/ꝑ quibus sic sum astrictus tanq̄ questionarius q̄dā ꝛ cursor sp̄ualis te queso ꝛ deprecor. Nō velis miseriam meā/negligentiā ꝛ culpā meam ad impedimentū̄ addere super eoꝝ miseriā: etiā forsitan interdū̄ impetraturi sunt ꝑ me erga misericordiam tuā: quod ex meipso indignus sum adipisci modo onis attractū̄. Et si nō sum sufficiens attractione vel appellatione tua: hoc est quod me grauat: hoc em̄ desydero/hoc peto vt te insequi possim/ imitari ꝛ orare inquantū̄ tibi placet. Sed dn̄e: quō id fiue te agā? qui sum admodū̄ debilis/lesus/ infirmꝰ ꝛ languidus? Tu ergo pater misericordie ꝛ totius pietatis fons sana me ꝑficiendo quod in me incepisti. Nam certe quo fugiam aut cui cōfidam: aliū̄ inuenio neminem.

Oratio breuiter in effectu

cōtinens ꝑcedentes duodecim cōsyderationes.

Cerne domine q̄ nō in iusticijs meis offerre volo oratione̅ meā ante te ꝛ ante curiam tuā paradisi: sed in confidentia tue misericordie: in officio redēptionis nostre cōsyderatione quod tibi cōmissum est/ꝛ quod ad te refert: quoniā tu aduocatus noster es: ꝛ etiā in spe intercessiōis eoꝝ omniū̄ qui vn̄q̄ tibi placuerūt: qui sunt elemosynarij tui respectu nostrū̄ mendicantiū̄: ꝛ in fide atq̄ institutiōe ecclesie tue sancte in valore sacramētoꝝ eius: in virtute mandatoꝝ tuoꝝ/monitionum ꝛ promissoꝝ legitimoꝝ ob seruitutis ꝛ obligationis mee erga viuos ꝛ mortuos debitū̄: q̄ adiuuari ꝑ me meruerunt/hocq̄ postulant: ꝛ me mittunt in benedictionis tue ꝑuentionē̄: que ad h̄ faciēduꝫ incitat/ꝛ ꝑsequendo perficiet q̄ incepisti. Demū̄ ob hanc solennem diem qui est misericordie tempus: ꝛ quoniam certe ad neminem fugere possum alium: nec sperare q̄ in te deum redemptorem et saluatorem meum.

Tractatus de fede tentatione

nis a Joanne cancellario parrhysien. editus.

Tentatio feda q̄ nomie alio blasphemia appellat/solet esse admodū̄ grauis/admodū̄ periculosa ꝛ dānū̄ minās ꝑsonis q̄ noviter cor suū̄ apponūt vt seruiant deo: ꝛ sibi a peccatis caueant/ꝑueniantq̄ ad bonā deuotionē̄. Homo em̄ se cruciat ꝛ turbat opinaturq̄ se perditū̄ iri: cū̄ huiusmodi fede cogitationes cōtra honorē̄ dei aut contra sanctos vel sanctas aliq̄s: aut cōtra fidē̄ vel castitatē̄ cōtingūt tam impudēter vt sit horrendum: nec sciūt vel nō audent q̄rere remediū̄: quēadmodū̄ habemus de quodaꝫ eremita/q̄. xx. annis taliē fuit afflictus/ q̄ tādē se in desperationē̄ cogitabat ꝑijcere: donec venisset ad sc̄m̄ quendā patrē̄ plorans: ꝛ tā verecūdus vt nō auderet eū̄ intueri: nec dicere potuit fedam suā tentationē̄/immo eam scripto dedit. Nō fecit sanctus pater iste vt nōnulli et sine experientia cōfessores/q̄ non sanant talem tētationem/cum ab eis petitur sanatio: immo eā au-

tit responsum hoc in admiratione cum leticia admi
rata. Et interrogauit vnde hoc esset. Refide mihi (ait
pater sanctus) an vnquam tentatio illa feda tibi pla-
P cuerit. Heu domine inquit / non: sed summopere mihi dis
plicet. Pater ergo dicebat sanctus pater illam cogi
tationem non esse tuam per rationis consensum: sed prouenit
ex inimici tentatione / qui vult te hoc modo fatigare
et in desperationem ponere. Dic igitur deinceps cum talis ve
nerit tentatio / inimice blasphemia tua tibi sit et su-
per te: nihil eius meum est: Ego deum adoro / honoro
et credo. Postea eremita ille non habuit tentationem
vllam. Et reuera pro regula generali quecumque tenta
C tiones cogitationum diuersarum que sentiuntur non sunt
peccata mortalia si non affuerit consensus. Debet er
go persona vilipendere huiusmodi cogitationes quo
ad conscientiam peccati. Et si dicas tales cogitationes
inclinare ad peccatum malorum consensum et inordinatam
delectationem ac cordis pacem turbare. Respondeo
hic quod certe tentatio que prodest magnum habet meri
tum quando ei resistitur: et de ipsa habetur displicentia: et
nos magis assuescimus vt vigilemus super nos / et
custodiamus nosipsos: recurramusque ad dei auxi
lium. Sed ad melius intelligendum hanc materiam
et remedia: expediens est aliquantulum declarare cau
sas / ob quas fede tentationes contingunt. Inter-
dum contingunt per solam tentationem vel suggestio-
nem inimici / sic fantasiam et imaginationem simpli-
cis hominis et innocentis turbantis: quemadmodum
in prefato eremita: et quemadmodum satis iudicare
possumus in compluribus iuuenilibus hominibus
puris / simplicibus et castis: qui nunquam audirent di
ci similes blasphemias / quin adeo clare meditentur
ipsas tanquam si intra eas huiusmodi de facto diceren
tur tentationes: vt dicendo: nega deum: maledic deo:
et alias multo peiores fedioresque loquelas. Sed quandoque
deus permittit huiusmodi tentationem vel ad humi-
liandam personam illam: sicut fuit datus stimulus talis
apostolo secundum multos doctores: aut ad ipsam exer-
citandam in bello contra inimicum et cognoscendo eius
maliciam: et vincendum eum et monstrandum ac declaran
dum aliis: vel propter aliquam similem rationem. Et re
medium (vt datum fuit dicto eremite) est quod solum quis
eas irrideat tanquam cogitando vel dicendo inimico
profecto admodum turpis es / immundus et valde hor
ribilis cum adducis huiusmodi fedas immundicias
sed est omne hoc quod mihi inferre poteris vel gra-
uare me quamdiu anima clausa fuerit sera bone refuta
tionis contra tentationem: hoc est quod mihi non pla-
ceat. Nec ego me tibi dedam vt sumam delectatio-
nem in ea. Et est hic bonum remedium: et cognoscit per-
sona quod facillime se expedit per talem huiusmodi re-
Q sponsionem irrisionis vel vilipensionis. Et ecce per-
cipimus simile in aliquibus pueris bene educatis:
quos cum quis credit reddere pauidos et attonitos
per vultus deformitatem: aut per laruas vel magnum
clamorem: vt se ab itinere auertant in quo ambulant:
nil curant nisi quod ridendo aspectant. Alii minus be-
ne educati cadunt pre pudore / vel clamant / vel re
uertuntur. Aliud exemplum est de canibus allatranti-
bus vel de anseribus sibilantibus: que medius vin-
cinon possunt vt a clamore cessent / quam iter suum pagentes

do et illa nihilipendendo. Quanto enim quis magis
sistit / tanto magis vociferantur: quemadmodum de illo
dicitur qui voluit retinere ventum pallio suo / quo mi-
nus ventus esset: quo magis id efficere conabatur
eo magis ventum sentiebat. Sed interdum tales ten-
tationes fede causas habent naturales secundum corpo
ris dispositionem. Vel quia cerebrum nimis vacuum est
ob ieiunium vel per aliam fatigationem. Vel quia nimis
plenum est et graue fumis spissis et corruptis ob ni
miam potationem vel comestionem. Vel est quia persona
est ociosa. Vel est ob malam consuetudinem audiendi et
respiciendi ad extra curiose tales fedas et puden-
das immundicias. Vel est propter nimium delinquendi
timorem erga deum et ipsum offendendi: quemadmodum
videmus aliquem recte ambulare super lignum aliquod
si ad terram positum sit absque hoc quod cadat: quod face-
re nequiret / si timeret periculum: vel si sub eo foueam
aspiceret profundam. Pari modo videmus quod in lo
co obscuro et tenebroso naturaliter timorem habe-
mus / velimus nolimus: adeo vt interdum propter illum
timorem quis videatur sibi videre res nigras et turpes
vel audire voces aliquas pauorem incutientes. Di-
camus itaque quod quo ad primas duas causas tales ho-
mines magis opus habent medicina et bono regi
mine corporali quam doctrina. ¶ Tertia est ociositas
stulta tanquam peruersa magistra: profecto ipsa complura
docet mala / personam destruit: eam recipit per arden-
tem flammam et pudentissimam: vel per curiosam et stultam
iudiciorum dei inquisitionem: aliorsum ergo vertenda
est mens et cogitatio / quod est principale remedium.
Et hoc per diuersam fit occupationem et placentem
talem ne admittatur alio dirigi cogitatus. Exemplum
ad hoc de sancto Antonio: qui in deserto semel con
querebatur / dicens: Domine / saluari volo: sed cogitati-
ones mee non me sinunt. Tunc apparuit ei angelus in
forma laboratoris / qui pro aliquo tempore labora-
bat: deinde orabat / postea refectionem suam sumebat: R
quam cum sumpsisset / rursum laborabat. Et dixit ei:
Antoni sic fac / et poteris saluari. Certe non est tam fe-
da cogitatio / quin eam stulta ociositas inueniat / in
animamque inducat / que eam recipit: et est anima talis tan
quam molaris in mola: qui semper vertitur / seque destruit
et inflammat si aliud non habeat quod molat. Ideo
expediens non est quod iuuenilis etatis homines se om
nino contemplationi dedere velint: hoc est solummodo
cogitare de deo vel ad sanctos eius. Non enim sa
tis virtutis habent vt id faciant. Et valet hec do-
ctrina in nouissima causa que est de excessiuo timo-
re: ad quam prodest etiam cogitare ad dei miseri
cordiam / et se omnino prosternere in illam: non semper cogi-
tando rigorosam eius iusticiam tanquam de deo diffiden
do: vel volendo de se facere quod sine diuina gratia
quis facere non potest. ¶ Quarta causa est / ma-
la consuetudo et curiositas: semper curiositas asso
ciabilis est et litigiosa. Et illa causa difficulter sa-
nari potest et tolli. Cuius tamen remedium est omni
no et diligenter imaginationem suam auertere. Et
supposito quod millies veniat illa tentatio: millies re-
trudatur tanquam per vilipensionem vel per signum cru-
cis et suspirium ad deum: vel ad dominam nostram.
Vel sibi affligendo aliquem dolorem. Vel vt rasitur

agas vt vnuſquiſq̃ vellet te ducere ⁊ oſtẽdere aliquam rem cõtra voluntatẽ tuã vertendo alio faciẽ tuam: vel claudendo aures anime vel corporis contra huiuſmodi cogitationes. Et ſi hoc modo non manere poteris in pace cõtra huiuſmodi muſcas infernales admodũ pungentes ⁊ immũdas. Accipe patientiã: que te vindicabit/⁊ eas ad ſuũ cõuertet cõmodũ. Sumamus ſuper hoc quod dictũ eſt ⁊ ad ipſm meliꝰ intelligẽdũ ⁊ ſeruãdũ aliq̃s doctrinas. ¶ Prima eſt: periculoſiſſima res eſt cum perſona (preſertim illiterata) deuotionẽ habet/ ſi bono careat conſiliario/ſapienti ⁊ experto: ⁊ cui omnino cõfidat in omnibus ſecretis ſuis ⁊ bonis confortationibus. Alſ accidit perſonã illam horribiliꝰ errare q̃ aliã que cõmunem alioꝝ ſequitur viam. Ideo dicebat ſanctus quidã pater: Si videris iuuenem paradiſum ingredi volentẽ ⁊ ex ſeipſo: hoc eſt ſine ductore: ⁊ iam pedem vnũ habeat in paradiſo/retrahe eum per alterum inferius: nunq̃ eñ intraret. ¶ Secunda doctrina: cũ perſona reuelauerit tentationẽ ſuam fedam patri ſuo ſpũali per terminos generales: non expedit q̃ dicat eã in ſpeciali/niſi eſſet ad melius cognoſcendũ ex qua cauſa blaſphemia illa procedit: nec hoc fiat ſepius. Quanto enim plus quis tentationẽ illam tollerẽ vellet cõfitendo/vel eam reuelando/peius illi ſepius cõtingeret: cũ nõ ſit neceſſitas vt quis confiteatur quando nõ eſt peccatũ: vt dictũ eſt. Niſi fortaſſis quando perſona eſt in cauſa per vnã predictarum quinq̃ cauſaꝝ naturaliũ: tunc opus eſt petere conſiliũ ⁊ veniam de talibus cauſis: vt ſi perſona ſit ocioſa vel curioſa: vel ſi nimiũ ieiunet. Sꝫ hic poteſt bene quis confiteri ⁊ petere conſiliũ ob cauſam: non exponendo aperte tales blaſphemi-
S as ⁊c̃. ¶ Tertia doctrina: diligentiſſime cauendũ eſt ne quicq̃ dicatᷓ fiat vel preſentetur coram pueris ⁊ iuuenilis etatis hominibus: q̃ eos poſſit tũc vel poſtmodũ incitare ad tales fedas tentatiões. Quẽadmodũ ſunt hi qui audacter contra fidẽ loquuntur in forma ioci vel aliter: ſicut ſunt illi q̃ loquuntur de ſacramẽto matrimonij: aut oſtendunt de facto ipſum in preſentia pueroꝝ ſuoꝝ. Vel alij preſentantes turpes imagines/aut picturas diſſolutionũ: vl̃ qui nutriũt canes aut ſimiles res: quas videndo/audiendo vel tangendo interdũ habent cogitationes admodũ immũdas ⁊ fedas: vel interdum horribiliſſimũ opus explẽt/non obſtante pena ignis per leges ordinata ⁊ inſtituta: non dico amplius. ¶ Quarta doctrina: Tentatio feda vel blaſphemia ⁊ fere vnaqueq̃ alia que venit iter cogitandum: melius vincitur fugiendo q̃ aggrediẽdo: volendo ipſam vincere per cogitationẽ. Cauſa bona eſt: quanto eñ perſona magis vult extingue tione feda ac turpi. Et breuiter aqua penitentię in lachrymis ⁊ dolore cordis p̱ peccatis ſuis melius extinguit illam cogitationẽ: lauat animã/tergit et mundat/q̃ quicq̃ aliud. Modo hoc ſit per menſuram taliter vt caput non ledatur: ⁊ bona ſpes de miſericordia dei ſemper maneat abſq̃ caſu in magnam deſperationẽ: ſemper opinando ſe defecturũ cõtra dei p̃ceptum: timere oportet in omnibus: ſed nõ vſq̃ ad amiſſionẽ gratie dei/qui noſtrã cognoſcit fragilitatẽ: ⁊ eã ſupportat de ſua benignitate magis q̃ pater ⁊ mater carnales. Laus ſit illi Gratias quoq̃ agimus ei. Amen.

¶ Ex ſermone quarte dominice aduentus dñi ſupra poſito in quo de his diſcipulus facit mentionẽ/conijcitur ſequentẽ tractatulum a Gerſone eſſe compoſitum.

¶ Doctor monitu dei ratione ſex diſcipulos inſtruens. ſ. cor ⁊ quinq̃ ſenſus exteriores.

¶ Doctor loquitur. T



Viuſcũq̃ hũanæ creaturæ
Videri hic poteſt doctrĩa,
Vt in libro & pictura
Ad gaudium habendum
non defiturum.

¶ Deus dicit rõni.

Sex tibi do diſcipulos,
Cor, tactũ, linguã, odoratũ, oculũ, auditũ,
Vt bona mea doctrina
Per te rationem ab eis audiatur.

¶ Ratio reſpondet ei.

Domine iuua ad regimen,
Nam aliter id efficere non poſſem.
Mecum ſumam conſcientiam,
Quæ de omnibus factis habet ſcientiam.

¶ Ratio loquitur diſcipulis.

Lectiones ueſtras omes diligẽter retinete,
Sic enim bonum recipietis gloriæ.

¶ Lectio cordis.

Deus, mors, cœlum, rabies inferni,
Tuo ſemper inſideant cordi.

¶ Lectio auditus.

Malas loquelas ne audias,
Ne mores bonos a te expellas.

¶ Lectio oculorum.

Tangere turpe immūdū quod facit perire,
Tibi prohibeo & ſine iure percutere,
℄ Lectio odoratus.
Caueas quicq̧ odore percipere,
Vnde male contingat deſyderare.
℄ Ratio loquitur omnibus ſimul.
Interdico vobis omnibus ſimul
Malam iniquitatis ſcholam.
Nam perdit qui eam ingreditur
Tempus, ſenſus puritatē, laudē, veritatem.
Non eſt quicq̧ tam deforme,
Quin dure ibidem uelit habitare.
Ibi eſt ſuperbia & ſtulta inuidia,
Acris ira & ardens auaricia,
Pigricia, luxuria & gula.
Si ipſa non ſint, ſunt tamē vitia alia multa.
Contemptus, fictio & arrogantia,
Furor, odium, aſpera vindicta,
Tedium boni, alterius obliuio.
Et ne obliuiſcar,
Paruum vobis legam librum,
Cuius ſcientia a talibus liberat malis,
Ludite ſine mala inceptione,
Si bene prius ueſtram didiciſtis lectionem.
Cancellarius vos magiſtros faciet,
Qui deus eſt qui vobis gloriam tribuet.
Vel refutabimini cum verecundia,
Malū quoq̧ habebitis quod ſemp̄ aſcēdet.
Decem præcepta quæ lex dat
Seruate, qualitercūq̧ contingat.
Deum honora, nec iures inuanum.
Feſta ſerua, parentes ama.
Fuge homicidiū, furtū, mendaciū, luxuriā.
Alterius bona habere non cures.
Ego parum recreabor,
Diligenter ſtudete ſine lite.
℄ Cor.
Socij mei audiuiſtis
Dominæ huius magnū ſermonem?
℄ Auditus.
Cor verſatile certe ſic,
Sed quid de hoc erit hic?
℄ Oculi.
Fruſtra vadit,
Cum primum abierit.
Vnuſq̧ſq̧ ſcholā ſuam effugiet & euitabit.
℄ Os.
In ſcholis alteris multo plus eſt ſolatij
Quicquid dicant q̄ ſint fatui.
℄ Odoratus.
Ipſamet a nobis attrahetur,
Quantūcunq̧ malum vitare conetur.
℄ Tactus.
Ad ipſam clamabim⁹, deinde ei ridebimus,
Hac illac tamdiu ibimus.
Tanta inferemus ei mala,
Vt ei oculos claudamus capitis,
Ne videri poſſit
Quale ipſum negocium ſit.
℄ Conſcientia.
Sic ſic agere vultis o latrunculi,
Vos tenebo ne ſic contingat.
Vnuſquiſq̧ veſtrū certe accuſabit
Per me, quantūcūq̧ excuſati eſſe credatis.
Deus bonū veſtrū & delictū
Vt matri meæ dicam facit,
Cū matrimonio coniuncta fuiſtis
Per rationem quæ deū habet pro marito
Cor deſponſauit diuinū amorem.
Auditus prudentem recepit doctrinam:
Oculus bonam ſimplicitatem,
Et lingua accepit ſobrietatem,
Tactus pulchram temperantiam,
In odorib⁹ habuit odorat⁹ continentiam.
Non eſſe vultis tales,
Quales ſunt illegitimi vel degeneres.
℄ Ratio peruerſa loquit̄.
Scholaſtici mei neceſſe eſt audiam
Veſtrū duos ſaltem quotidie,
Et q̄ ſtuduerint bene reparare
Mane & veſperi hoc videt̄ melius.
℄ Conſcientia.
Si rem vere ſcires domina,
Et bene audiuiſſes
Contra te eorꝫ inceptū,
Caue ne ab ipſis arguaris.
℄ Ratio.
Scio heu qualem pœnam
Habere me oportet cū non ſum ſana.
Parū ſum videns & prorſus incluſa.
Corrupta caro me confirmat in malo.
℄ Conſcientia.
Mater vide quid eſt hoc?
Qualis infantia facta eſt hic?
℄ Ratio.
Pfy qualis fetor maculauit
Noſtrā ſcholā? & qs imūdiciā illā aggregauit.
Quis hoc fecit? dic cōſcientia.
℄ Conſcientia.
Cor domina in hoc culpabile redditur.

¶Ratio.
Cor fictissimum & mutabilissimum
Ad oīa mala cogitanda & oēm imūdiciam
In scholis tu rabiem concitasti,
Ideo te his afficiam uerberibus.
¶Cor.
Heu magistra conqueror
De alijs quinq; meis socijs,
¶Ratio.
Quamobrem?
¶Cor.
Quoniam ad hoc plene
Me compellunt quasi coacte.
¶Quinq; sensus.
Certe domina nos negamus,
Sed est cor ipsum quod sequimur.
¶Ratio.
Video optime q̄ sine castigatione
Essetis, sine subiectione.
Mox malum mihi contingeret,
Ideo uobis correctionem dabo.
¶Quinq; sensus.
Heu ob deum, ob deum o magistra,
Non nos tali afficias pœna.
¶Ratio.
Ob deum facio reuera,
Et omnia pro emendatione uestra.
Pœnitentiæ habebit partem
Vnusquisq; secundū suam transgressionē,
Sed prius eijciatur
Immundus cumulus turpis peccati.
O lingua in secreto ipsum porta,
Per os tuum nam & ipsum est porta.
¶Os.
Psy domina, & quis auderet
Talem putredinem eijcere?
¶Ratio.
Tu facies uel non esset
Aliquis nostrum in requie bona,
Semel absolutum esse conuenit,
Quanto tardius fit, tanto peius contingit.
Vilissimus est defedator,
Qui per peccatum id effecit.
Caueat sibi culpabilis.
Sæpe scholam, & purgare
Aqua contritionis.
Venire ad reparationem
Per ferulam & disciplinam,
Et sic omne finietur malum.
¶Ratio.
Tempus est ut in pace mea morer,
Q; de deo cogitem & paradiso.
Scholastici mei bona hac hora,
Non rebelles sunt ut prius.
Prius fecerunt multa mala,
Frequentem stulticiam & uanitatem,
Vnde eram omnino debilitata.
Deus manens in æternitate,
Omnia mala uelit parcere,
Et in fine cœlum concedere.
¶Conscientia accusat cor & quinq; sensus tanq̄ sex scholasticos.
Domina ratio mater mea bona,
Nunciare uolo noua amare,
Quæ de tuis audiui discipulis,
Corde, lingua, oclo, tactu, odoratu, auditu.
Filia tua sum conscientia
Quæ in hoc eos accusare debeo.
Omnes certe fuerunt
In schola iniquitatis.
Et primus est cor uersatile,
Quod alios ducit & rabiem incitat,
Iungit se gloriæ uanæ,
Vt alte scandat omnem ponit operam.
Auaricia certe prorsus ardet,
Acquirere omnia uult, & undiq;
Ad malum nimis est ingeniosum,
Et maiores dedignatur
Præceptores, cognatos, socios & patrem,
Presbyteros, sorores, fratres & suam matrē,
Omnes contemnit, tam ipsum est inutile.
Confitendo suum celat uitium,
Hypocrisim retinet & malam suspitionem,
Fellitum despectum & inuidiam,
Sortilegium interdum ponit
Contra deum & contra fidem.
De dei murmurat prouidentia,
Quando ad suam non facit ordinationem

Nõ curat amplius ꝙ leo,
Desperatio & præsumptio
Ipsum tenent & nulla deuotio.
¶ Hic loquitur de oculo.
Et oculum chara mea mater
Facere credis uisionem suam charam,
Cum uidet bene operatur, sed maliciam
Libenter uidet & uanitatem,
Vt pulchritudinem male inflammantem,
Vel rem quæ corpus ponit in flammam
Per uanam carnalitatem,
Vel per ardentem lubricitatem.
¶ Hic loquitur de auditu.
Auditus omnino est apertus
Ad fabulas audiendas, ad bonũ coopert⁹.
Libenter audit detractionem,
Et fugit prædicationem,
Et quia de se facit rem inhonestam,
In scholis iniquitatem cumulat magnam.
¶ Hic loquitur de lingua.
De lingua quid possum dicere?
Sæpe litigat per malam iram,
Maledicit, iurat, mentitur & negat,
Et omnia replet subsannatione.
Templum, scholam, & omnia impedit,
Nisi quis sapienter se expedierit.
Promittit, & postea de uoto
Nil curat, tanꝙ nihil esset.
Horas suas omittit, & suũ relinquit seruitiũ.
Malum suum desyderat, & uitium propriũ
Omniumq; hominum, & est gulosa.
Delicatis cibis ardet tota,
Per ebrietatem nostis domina
Qualiter nos dedit omni infamiæ.
Ieiunare non uult, & tamen attrahit,
Ad peccata immunda omnes allicit.
¶ Hic loquitur de odoratu.
Odoratum prætereo satis facile.
Parum potest, ꝙuis suum officium
Sit interdum uelle attrahere
Socios eius ut uelint malefacere.
¶ Hic loquitur contra tactum.
Sed tactus ipse fedus
Talis est, ut de ipso os mentiatur.
Quandoq; ob uerecundiam & timorem
De delectatiõe, quã de sua capit putredine.
Oportet tamen quicquid fiat
Omnia facta eius presbytero ostendat,
Siue factum fuerit per abusionem
Alterius, uel sui pollutionem.
Vel nullus nostrum euadet
Ignem, qui omnia mala arripiet.
Tactus nobis dat perditionem,
Et omnium bonorum obliuionem,
Plus ꝙ ali⁹ q̃cũq; sensus si satis rõ magistra
Sensum hunc non rexeris.
Non tenet fidem matrimonij,
Naturæ uel progeniei.
Furiosus est, horror ei placet,
Fides, lex, honor, ordo, displicet.
Odio habet uitam alteram,
Per hoc ꝙ nimis amat istam.
Quid dicam de hoc quod percutit?
Et capit alibi ubi non decet.
Ad mala festinanter properat,
Ad bene operandum parum laborat.
Defectus tales sunt alij innumeri,
Qui nos tradunt graui oneri.
Tempus est ut meus finiatur planctus,
Ideo te rogo mater mitis,
Hos scholasticos ad talem ordinem
Ponas, ꝙ supremo regi
Taliter rationem possis reddere,
Vt cœlos nos faciat ascendere.

Retulerunt viri graues ⁊ fide dignissimi dñm Joannem Gerson ante obit⁹ sui diem in ea vrbe/ in qua tum habitabat/ mltos collegisse puerulos: quoꝝ tãꝙ ꝑceptor erat: quos quotidie ante sũmã missam in tẽplũ addurit: clausisq; vndiq; ostijs/ ipse ĩ medio eoꝝ stãs iubebat vt verbis gallicis post sese in hunc loquerent̃ tenorẽ: Mon dieu/ Mon createur aies pitie de vostre poure seruiteur Johan Gerson: hoc est: Deus me⁹/ creator meus miserere miseri tui famuli Joannis Gerson.

¶ Itaq; post tam sanctos ⁊ vtiles labores/ post tam feruentẽ alaꝝ zelũ/ tã exacta scripta/ post tantã deuotionẽ ⁊ nouissimã infantiũ ⁊ inocẽtium interpellationẽ nemo te dubitet optime Gerson inter diuos collocatũ. Tu nostri quesum⁹ memẽto.

¶ Distichon ad Ioannem Gerson.
Laus tibi ꝑdulcis uerax purissime Gerson,
Inter parrhysios gloria prima uiros.

¶ Distichon ad inuidum & ini quum detractorem.
Inuidus & uecors q̃ tã pia dogmata carpis
Detractor, stygios ingrediere lacus.

¶ Tetrastichon in Ioannẽ Gerson Thomæ aucupis myropolæ Argeñ.
Quisqs in æthereũ speras ascendere regnũ,
Et cupis ascreas exuperare deas,
Hæc mõ magniloq gersonis scp̃ta reuolue,
A quibus æterni nomen honoris.

Series Ternionū quarte partis.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Xx Yy Zz AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN.

Omnes sunt terniones/preter NN. qui est quaternio. Ponitur & in fronte partis huius quaternio numero duntaxat signatus.



OPERA DIVI IOANNIS GERSONIS, THEOLOgi christianissimi, plena pietate, plenaq; Christi spiritu, finita sunt Basileæ, in officina Adami Petri, Sumptu prudentium uirorum Ludouici Hornken, & Godofredi Hitorpij, Anno M. D. XVIII. tertio Nonas Ianuarij.